

PL

3957 Judson, Adoniram, 1788-1850.

.J93 Judson's Burmese-English dictionary. Revised
1893 and enlarged by Robert C. Stevenson ... Rangoon,
Printed by the superintendent, Government printing, Burma, 1893.

1 p.l., vii, 6, 4 p., 1 l., 1188, 6 p. 24 $\frac{1}{2}$ cm.

033324

1. Burmese language--Dict.--English. I. Stevenson,
Robert C., ed.

MIU40-3205

Judson, Adoniram

JUDSON'S BURMESE-ENGLISH DICTIONARY.

REVISED AND ENLARGED

BY

ROBERT C. STEVENSON,

BURMA COMMISSION.

RANGOON:

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRINTING, BURMA.

1893.

PL

3957

J93

1873

✓

Minor Lang.
Hampton
1-11-37
33324

PREFACE.

THE compiler of the present edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary first suggested in 1881 to Mr. G. D. Burgess, C.S.I., then Secretary to the Chief Commissioner, the desirability of publishing a new edition of it, with examples exemplifying the use of the words therein contained. It was owing to the warm encouragement received from Mr. G. Burgess and Sir Charles Bernard, K.C.S.I., then Chief Commissioner of British Burma, that the compiler resolved to carry through and publish the present work.

The original compilation was finished on the 1st April 1885, and the manuscript of it was in the custody of the Superintendent of the American Baptist Mission Press for more than four years, during nearly the greater part of which period the compiler was on duty in Upper Burma, where, however, he continued to collect new terms, phrases, &c., for embodiment in the dictionary. The compilation was revised and corrected in England while the compiler was on furlough (in 1889) and returned to the American Baptist Mission Press, at the end of the same year, on the understanding that new type for it would be procured from America. The type did not arrive, and owing to this, and other reasons, the compiler did not finally revise it for press till last year. During May, June, July and August last year it was entirely re-copied for the second time. (The whole of the original manuscript the compiler wrote himself.) In August last year the present Chief Commissioner of Burma, Mr. Fryer, C.S.I., most kindly gave permission to the compiler to have the book printed at the Government Press. The Superintendent of the Government Press, Mr. J. Regan, was not able to put the work in hand till the end of January this year. Considering the unavoidable loss of time in sending the proofs to and from the compiler, the printing has been done with great

rapidity, which was to a very considerable extent due to the personal interest taken in it by Mr. Regan himself.

II. It has been the aim of the compiler, throughout this new edition of Dr. Judson's Burmese-English Dictionary, in no way to disturb the original arrangement of it, and also to endeavour to harmonize his own additions with the general character of the original work as much as possible.

III. The special features of this present dictionary are ;—

- (1) That it has a considerable number of new words not contained in former ones.
- (2) That most of the words have examples to them showing their use.
- (3) That both the written and colloquial styles are exemplified.
- (4) That it contains many excerpts from the best authorities regarding Buddhist religious and metaphysical terms.
- (5) That the *exact* pronunciation of many words is given.
- (6) That it contains many proverbs, aphorisms, old and quaint sayings which have hitherto not been published, and of which the bare recollection, even, of a great many, in a score or so of years, may have become a thing of the past.

IV. The abbreviations used in the present edition are the same as in the one of 1883. The additional ones of "M.B." and "E.M." stand for Hardy's "Manual of Buddhism" and Hardy's "Eastern Monachism." Other authors from whose works extracts have been taken have their names given in full, except two anonymous ones, who have been quoted as to the original meaning of "အကောဝဇ္ဇကောဝဇ္ဇ" and "ကောဝဇ္ဇကောဝဇ္ဇ." The compiler has inserted the extracts because they are interesting. He, however, is inclined to regard the derivations themselves as somewhat fanciful. In the first place the period when the sea laved the base of the "Akauk Taung" hill must have been *many*

hundreds of years ago, and it is extremely improbable that if it belonged to the Talaiings, they would have given it an admittedly *Burmese* name? The distinguishing feature of this hill is its numbers of niches, containing images of Gaudama and rahans. It is quite as likely that ဘုရားတော် is a corruption of the Talaing word 'Kyāik,' signifying "Buddha," "lord," "master," and some other Talaing word.

The compiler thinks it also highly probable that if Alaung-phara had wanted to leave a lasting stigma on the Mûn, or Talaing, race, he would have used a Burmese epithet for the purpose. The etymology of ဘုရား is given, but it is surely not a compound of any two *Burmese* words known to most persons, as ဘုရား is not a word now extant in the language? The derivations given of "Akauk Taung" and "Talaing" bring to recollection the derivation given by the late Dr. Forchhammer of the word ဘုရား (Bassein). He alleged most gravely that it was derived from the fact that in some byegone war a certain "ဘုရား" at Bassein had been the scene of much slaughter and therefore the Burmese called the town "ဘုရား" or "hot thein." Now it is very unusual to prefix a verb or adjective to a noun in this way, in every day talk. It is unlikely, moreover, that the town was ever called ဘုရားဘုရား. It would have been far more likely that they would have called it ဘုရားဘုရား [Years ago a pôngyi at Pyapôn, in Lower Burma, informed the compiler that Bassein was originally called, "Dôm Passim" in the Mûn language, "Town of Passim;" that it was called so "because it was inhabited by natives of India," and that the word "Passim" was not derived from either the Burmese or Mûn language.]

V. The authorities quoted in the Rev. E. O. Stevens' Judson's Burmese-English Dictionary are all reproduced in the present work. Through the courtesy of Mr. Eugene Oates, the distinguished ornithologist, the compiler has been able to give a few additional names of birds.

VI. The compiler has not deemed it advisable to adopt the plan of the 1883 edition in attaching the initials of every

authority who has added a new word to the edition of 1852. It would have been somewhat difficult to distinguish by means of initials between the names of the Rev. Dr. Stevens, the Rev. E. O. Stevens, the Rev. Lyman Stilson and the compiler. After all it should be borne in mind that the additions made by those who have followed Dr. Judson do not amount in value, in the aggregate, to that of the original work; so in any case it is not desirable that every stray word that may be added should have its discoverer's initials affixed to it. The compiler of this edition, however, in excising the names of those who have added to former editions of Dr. Judson, has applied the same treatment to himself.

VI. The compiler wishes to express his deep acknowledgments for the many definitions of Buddhist religious and metaphysical terms to the works of the Right Rev. Paul Bigandet (the much-venerated Roman Catholic Bishop of Rangoon) and the Rev. Spence Hardy, formerly of the Ceylon Wesleyan Mission. The compiler has also derived considerable benefit from the dictionary of Mr. Childers, late of the Ceylon Civil Service, and would doubtless have derived more had he (the compiler) possessed a knowledge of Sanskrit. Some may urge that the compiler has given an undue prominence to Buddhism, and thereby magnified its importance. To this the compiler can only, with due deference, say that he believes it to be equally impossible for the missionary, the Government official, or any one else, ever to gain any real insight into Burmese motives and character without *some* knowledge of Buddhism. The Burmese are, according to their lights, a religious people, and there is much in their system of religion which must command the sympathy and admiration of mankind. That even a very profound knowledge of Buddhism would result in alienating a firm believer in Christianity is hardly credible. To most Western nations the doctrine of metempsychosis would ever form *one* insuperable barrier, at all events, to being converted to Buddhism. The other would be that to the minds

PREFACE.

of a vast majority of Western peoples there is something repugnant in the idea that any human being, however spiritually-inclined or righteous, should be able chiefly by his own merit and unaided efforts to attain everlasting happiness; for this is what the accumulation of personal merit, according to Buddhist ideas, must be considered to mean. The amount of morbid self-consciousness that such a system is sure to create must make any non-Buddhist wonder that Buddhists should be so tolerant of the religious principles and tenets of others, but as a matter of fact they are, and they are worthy of the highest commendation for it.

Many Buddhists may be inclined to demur to the view here taken of their religion, and of the improbability of Western races ever regarding Buddhism with much favour. They may in defence of metempsychosis wish to ask whether the illustrious scientist Charles Darwin, whose works are so highly thought of throughout the continents of Europe and America, did not distinctly assert that he believed that human beings and apes were derived from a common stock? It is undeniable that to an average intellect, at all events, the sum and total of Darwin's great work, the "Descent of Man," conveys that impression. "If, then, this is allowed, why should there be any objection to our dogma of metempsychosis?" may ask the Buddhist. Of course this seems plausible enough, but it may be asserted, without fear of contradiction, that all Darwin's arguments and theories are in favour of the development and improvement of species, and nowhere has he stated that he ever entertained any solicitude that it was ever possible that man might *relapse* into his protoplasmic original. The doctrines of Buddha afford no such assurance.

VII. The compiler had hoped, in the course of the compilation of this work, to have been able to throw some light on the *etymology* of the Burmese language. In this he has been greatly disappointed. So far as the compiler's experience goes, the Burmese appear to have no idea of, or take any interest in,

the etymology of their *own* language. It cannot be that the etymological instinct is absolutely *wanting* in the Burmese, for the compiler has on several occasions heard Burmans trying to give the *Pali* derivations of the names of Europeans!

In fact it has often appeared to the compiler that the Burmese affect to despise their own language and unduly exalt *Pali*. This seems a great pity, for in spite of the statements of a good many that the Burmese language "has nothing in it," it is in many respects as expressive as any language could well be. It has a terse comprehensiveness all its own. In re-introducing the Patama Byan Examination at Mandalay, the Local Government expressed a hope that it might be the means of forming in the future "the quarry from which may be hewn the terms required for the expression of modern ideas in law, medicine, science and philosophy, for which the Burmese language is by itself inadequate."

A felicitous blending of both languages will probably be found adequate for this purpose, as again and again one is struck by the neat and pithy phrases of the combined languages. For instance, the concise apophthegm "လေလေဝေဝေဝေဝေဝေဝေ" contains a great scientific fact, and illustrates the cause of land and sea breezes in a nutshell.

The compiler especially wishes to acknowledge the great assistance received from his several Burmese *collaborateurs* U Si, U Thiri of Danubyu (now both dead), Maung Pho U and Maung San Ngyeing (now an advocate at Mōnywa). To Maung San Ngyeing his special acknowledgments are due, for it was with him that more than half the work was compiled. The compiler also received valuable hints from Maung So Min (of Yandoon) and U Maung of Moda (Upper Burma). The last-named is the most intellectual Burman the compiler has ever met. The compiler wishes also to thank Mr. F. Ripley, the present Registrar of the Court of the Judicial Commissioner, Lower Burma, for many useful suggestions, and also Messrs. Watson and Mackertoom for allowing him to take

extracts from their pamphlet of Public Works Department technical dialogues, a most useful little work.

In conclusion the compiler hopes that this compilation may be found really helpful. He feels that he will be amply repaid if it lightens and renders more pleasant the labours of those who, like himself, are trying to master this most difficult, but very interesting, language.

ROBERT C. STEVENSON.

YE-U, UPPER BURMA: }
The 21st April 1893. }

ADDENDA.

Page 1—line 2, after culturable add¹land.

Page 2—line 7, for effect read effort.

ADDENDA.

Page 24—line 17, add အခွက်အကျင်း, a term applied to culturable ထတ်အခွက်အကျင်းကောင်းသည်။

Page 31—line 10 from foot, add ခွက်ဝင်အပ်၊ စထဝီဝင်အပ်၊ ဖြည့်ဝင်အပ်။

Page 48—line 8 from foot, add (ဆေးရုံ)။

Page 50—last line, add ကြိတ်ဖအထောင်မိုက်ပြီးတွန်သည်။

Page 87—last line but one, add "The tap-root of a tree." [အမြစ်ကျဉ်း, v. to have the circulation of sap checked as a tree?]

Page 91—after line 2, insert —ဝါ, v. to contain an error or errors as a document; or applied to conduct involving or entailing errors, mistakes, &c.

„ —after line 27, add အမှုတွဲထိန်း, n. a Court Record Keeper, အရေးပိုင်ခမ်းရုံးအမှုတွဲထိန်းမောင်ထိုးနှစ်။

Page 96—line 2, add [a capital sum of money placed out at interest—principal.]

Page 98—line 5 from foot, add [အရာထော်မြေ, n. State land.]

Page 99—line 2, add အရာရှိအရာခံ, those who have and those who are seeking office.

Page 106—line 9, add (အထွတ်ဆရာ)။

Page 111—after line 24, insert အထွတ်လို, v. to be urgent as a matter of business.

Page 146—line 4 from foot, add (or of disapproval).

Page 151—line 13 from foot, add ကြောင်ဥကျည်။

„ —line 9 from foot, add [ဥစ္စာတခါပျောက်ခဲရဲ, ခဝခါရောက်။]

Page 154—line 4, add [မြို့ထင်မြေပုံး။]

Page 190—line 16, add [Kasino or Kasinam is the name for one of the divisions of the Karmasthaná (ကမ္မဋ္ဌာန်း) and is a process by means of which mystic meditation may be induced. There "are 10 kinds * * * * earth, water, fire, wind, blue, "yellow, red, white, light, and the sky seen through a narrow "aperture. The word 'Kasino' is Sanskrit and this rite is, "I think, so named because in practising it, the mind is wholly "absorbed or engrossed in one predominant idea."—Childers' Dic.]

Page 193—after line 29, add ကာမိ, ကာမိထ, a rule of grammar by which certain letters become interchangeable, e.g., ° (ဆေး

ထေးထင်) for ဝ or န, e.g., ရှိ for ရှင်း; ဝ for ထ, e.g., ဝမ်း for သင်း; ဆောကထံ for ဆောကဝံ, ထ for င, ဝ for ဝ as ခွာန, ခွာနံ for ခိုန။

Page 194—after line 23, insert —ဝင် (pron. တားဝင်), *n.* formerly a crucifixion frame in Upper Burma; a flogging triangle in British Jails.

Page 209—after line 3 from foot, add ထိုင်း, 4, an interjection inviting or suggesting action or effect, e.g., ထိုင်းခင်ဗျားနှင့်ကျွန်တော်တွေမိမိထောင်းကြမို့။ ထ is similarly used.

Page 212—after line 13, add [တူ means also to "age," e.g., သည်နှစ်ဦးစင်းတယ်ကျသည်။ an abbreviation of တူယ်ကျ (?)]

Page 227—after line 11, insert —ဖြစ်, *v.* to become petrified, to be petrified.

Page 246—after line 19, add—

ကြေးနန်းဝန်ကြီး, Chief Superintendent of Telegraphs.

ကြေးနန်းဝန်, the Superintendent of the Telegraph Department.

ကြေးနန်းဝန်ထောက်, an Assistant Superintendent of Telegraphs.

ဒုတိယ ကြေးနန်း ဝန်ထောက်, Sub-Assistant Superintendent of Telegraphs.

Page 254—after line 10 from foot, add [တွင်း is also used in the sense of two carriages or carts passing each other on the road, e.g., သည်ထင်းမှာရထားနှစ်စီးတွင်းသာသထား].

Page 256—line 3, after castrate, add (တွင်ချော, to perfectly castrate, e.g., နွားတွင်ချော).

Page 305—last line, add [ခရိုင် (pron. ဝ) has a similar meaning to ခရိုင်].

Page 307—last line but one, after Widuya insert (the nobleman) or (minister).

Page 309—at the foot of the page, add (ချေတွာ, a written statement, or defence, presented to a court by an accused person), ချေတွာဆက်တွင်းသည်။

Page 320—line 3, add (the hind leg of a quadruped in contradistinction to ထိန်, a foreleg); —ကျဉ်း, to become benumbed (or asleep), as the foot.

Page 327—between line 7 and line 8, insert —သခင်, *n.* a Pegu, or Khayasu, deerhound.

Page 330—before line 11 from foot, insert ဝှံ့, *n.* ghrana winyana, nose, consciousness in the nose, like the footsteps of

a goat in shape, is that which perceives smell, whether it be agreeable or disagreeable.

Page 342—line 22, add, i.e., arising from a feeling of injured respect.

„ —between lines 6 and 7 from foot, insert —ထင်ထင်ထား, n. a husband and wife of youth, i.e., the first marriage made in a person's lifetime.

Page 369—line 10, add စိတ်စူး is also applied to the statements of ywathugyis (in Upper Burma) made on oath of the extent, boundaries, and population of their jurisdiction at the time of the settlement of 1145 B.E., and of, as some say, a later one made in 1164 B.E.

Page 375—line 13 from foot, after နှာ insert pron. ဝဲနာ။

Page 379—line 17 from foot, add after the same; 'and protracted constipation,' (a Bur. medical term).

Page 409—line 19, after use insert (အင်္ဂါတထည်နှင်း ထထည်ထဲရ အောင်စောင်ထားသည်).

Page 410—line 12, after v. insert (pron. စောင့်စည်း).

„ —line 20, add [has also the meaning of စောင့်စား].

Page 442—line 19, add (*Gardenia campanulata*, K.)

Page 443—line 11, add (ရှေ့ကပ်ဆဲဆဲထား; ထွားဝေဆဲဆဲထား).

Page 446—line 13 from foot, add [very often ဆို is equivalent to the English expression "they say," e.g., နတ်ဝန်ခံသူများ မွေးသတင်း ထားလှည့်ဆို].

Page 447—line 9, after ထည့် insert (pron. ဆိုင်ထယ်).

Page 449—line 3, add for priests' robes.

Page 484—line 13, add အိပ်ထောင်ပျက် is preferable, e.g., ထည့်မိန်းမအိပ်ထောင်ပျက်သည်။

Page 497—after line 8 from foot, insert မိုး, v. to come into a camp or stockade (as an enemy) suddenly and unexpectedly; to surprise an enemy by night.

Page 498—line 26, add စင်ခါရီ။

Page 552—line 7, after ထား insert ထိုး; e.g., —တဝား, —ထိုး။

Page 557—line 18, add [The same idea runs through the French saying "Quand il pleuvrait des hallebardes demain je partirai quand même."]

Page 574—line 6, after ကြီးထိုး insert ထိထိုး။

Page 590—line 22, after Siddhartta add "Dewadatta made five requests of Gaudama Buddha, which were all

refused. After this he rebelled against the authority of Gaudama and as a punishment was swallowed up in the Awichi (အဝိစိ), or nethermost hell. In a future birth, however, for repeating a stanza in praise of Buddha (by which he received the assistance of the three gems ရတနာဒုတိယံ) he will become the Pasé Buddha (ပုဆေဗုဒ္ဓ) Sattissara (*Bur.* ဆဋ္ဌိသဿ). *The five requests were*—(i) that priests should be forbidden to live in wiharas (ဝိထာရဂူများ); (ii) that priests should only eat such food as they received in the alms-bowl (အစိဝံ); (iii) that priests should be forbidden to make robes of anything besides what was taken from the cemetery (ဇုတုဝံ); (iv) that priests should be compelled to live at the root of a tree; never suffering them to enter a house covered with straw or protected by a roof; (v) that priests should be forbidden to eat flesh of any kind."

Page 593—line 6, add ထမ်း။

Page 597—line 4, after 'Buddha' insert "Before attaining to the state of a Buddha Gaudama passed through 550 different phases of existence, the history of which is contained in the Jātakas, and, as Dr. Forchhammer has pointed out, the relics of Gaudama are not necessarily those of his last human existence, but may be remnants of the many stages of animal life he had previously passed through. Thus the many bovine tooth-relics, ascribed to him, are accounted for by his having been four times born as an ox or bull. The same applies to many other relics both in India and Burma; later generations, forgetting the original nature of the sacred remnants and the tradition connected with them, pronounced them to be relics of the body of Buddha in which he lived out his last existence." [Footnote to page 2 of Mr. Ortel's "Note on a Tour in Burma," 1893.]

Page 606—after line 20, insert —တတ်ကေတိဝံ, a term applied by Forest Officers to trees that have been blown down or have fallen through natural causes (ကေတိဝံနတ်တတ်။)

Page 618—line 8 from foot, add [often followed by တတ်မြောက်, e.g., တရုတ်ကားနားထိုင်တတ်မြောက်သူ].

Page 631—after line 6 insert —ထောက်ကြေး, *n.* supplementary sums of money furnished to the families of ahmudans [those in the service of the Kings of Burma] at the capital, by their relations living at home, either when the ahmudans did not receive their pay regularly; or did not find it sufficient to live on.

Page 679—line 6, add or assembly of persons.

Page 691—line 5 from foot, add (လှမ်းမိန့်ညောင်ညောင်ကလေး).

—last line, add မိန်းကြာရွက်ပေါ်တွင်။ ရေတောင်ကျောကျယ်သကဲ့သို့ ကိုယ်ဝကိုယ်တွင်း သန့်ရှင်း။ ရေဂါအနာပေါင်းတို့သည်။ ကိုယ်တို့ခရောက်ပျောက်တုန့်ခင်သည်ဖြစ်၍အန္တတဖတ်၍ ပါးတို့ရှိချင်းသာစွာရှိနေပါသည်။

Page 692—after line 10 from foot, insert မိလ္လာမိန့်ပါး, n. the Penang or China bamboo. [Note.—မိလ္လာမိန့် is a corruption of the Malay, Pulo Penang, Pulo, island ကျွန်း။ and မိန့်, betel-nut တွင်းသီး။]

Page 694—line 3 from foot, add (a crab cast).

Page 699—line 22, add [စစ် ဖုတ်ဝန်, a Military Police Commandant; ဒုတိယစစ်ဖုတ်ဝန်, an Assistant Military Police Commandant].

Page 794—line 4, add (ထဝင်ဒိုက်။ထဝင်) (အေး။)

Page 810—line 6 from foot, add ဂေါ်ဒုဘုဉာဏအနွယ်ပြတ်ထောင် ပြီးသော။

Page 848—line 7, add [ကိုင်း (pron. ဝိုင်း) is any ordinary spring; ကိုင်းသန်, v. to have a strong spring.]

—line 17, add ခောင်းခွေးထက်စွင်။

Page 856—line 22, add (မျက်စိထိသုံး။မျက်စိထိသတ်, as far as the eye can see).

Page 876—line 13, add (မြေနွန်းပေါ် အရာထောင်).

Page 883—line 4, add (the Kerait ?)

—line 11, add [the မြေပွေး is also called မြေကျား by Upper Burmans].

—line 22, between n. and the cobra insert [Naia tripudians.]

Page 901—line 13, add [ယတြာဇေ, ထတြာဇေ].

Page 914—line 7, add [အခါကြီးရက်ကြီး, e.g., full moon of Wahso, equivalent to the English "a high day"; Hindustáni "burra din."

Page 926—line 2, add [ခန့်တွင်, to dissipate or disperse enemy. One of the late King's steamers was called စကြာခန့်တွင်].

Page 944—last line, after "to separate"] insert ရေဝေထောင်။

Page 958—line 10 from foot add [ရှက်, or ရှက်တတ်, is the only Burmese equivalent to the English expression "to be shy" known to the compiler, e.g., ထည်မိန်းကလေးကြောသည်များလာလျှင်တတ် ရှက်တတ်သည်။]

Page 988—between lines 2 and 3 from foot, insert — မှီလွှာ, *adv.* uninterrupted—a term frequently met with in documents pertaining to rights and titles in land.

Page 994—line 19, for “teaspoon” read “tea-table.”

Page 998—line 21, for ခဝါ read ဝဝါ။

Page 1002—after line 25 insert. ဝဝ (corruption of English ‘lord’) ဝဝိဇ္ဇာ *b. n.* H.E. the Viceroy of India.

Page 1005—line 10 from foot, add ဝဝိဇ္ဇာသားထွန်းရေ ၂။

Page 1009—line 14 from foot, add The Japanese have a similar superstition to the Burmese. “They will not awaken a sleeper lest the spirit (*i.e.*, the equivalent of the Burmese ဝဝိဇ္ဇာ) should have gone on leave during his dreams, and on its return should be unable to find its mortal tenement.” (*Sat. Rev.*, p. 165, Aug. 5, 1893).

Page 1016—line 18, add [This term is also applied to an expert burglar; thief, pickpocket.]

Page 1064—line 14, add [ဝဝိဇ္ဇာ, to be released from such result; ဝဝိဇ္ဇာ]

Page 1095—line 3 from foot, add [to put a ship on the stocks.]

Page 1111—line 24, add [also used in the sense of ‘carrying a joke too far,’ *e.g.*, ဝဝိဇ္ဇာသားသန့်.]

Page 1130—line 5 from foot, add *n.* an iron pillar or window-bar.

Page 1139—line 10, add သာသနာ့ဝါရကတဝေဠာကတရားဝင်း ဖြတ်။

Page 1141—after line 8 insert — ဝဝိဇ္ဇာ, *n.* one’s family—a term used by women.

Page 1171—line 13, add ဝဝိဇ္ဇာ, *n.* Surra (?) a disease of horses.

Page 1176—line 23, add ဝဝိဇ္ဇာ

CORRIGENDA.

Page 16—last line, between the word bridge and ဝင်ထောင်း insert [wall framing].

Page 18—last line, for သော read သေ့

Page 55—line 22, for ထိုင် read ထိုင်

Page 82—last line but one, expunge a feminine.

Page 85—first word, for အုပ် read အုပ်

Page 92—line 10, expunge အေး

Page 126—line 3, for မွေးထူထူ read မွေးထူထူ

Page 142—first line, for သူနာထိုင် read သူနာထိုင်

Page 145—line 14 from foot, for Thinbaws read Theinbaws.

Page 168—line 7 from foot, expunge the words ကပ်ကပ် and see ကပ်ကပ်

Page 175—line 10, omit one.

Page 186—line 8, insert « between စွာ and သည်

Page 192—line 5, for creatures read rational beings.

„ —line 20, for ကံသော read ကံသော

Page 193—line 11 from foot, for ထာထာ read ထာထာ

Page 194—line 18, for ငြိ read ငြိ

Page 199—line 2, expunge ကပ်ကပ်ထေး

Page 210—last line but one, for ခွဲ read ခွဲ

Page 214—line 4 from foot, between အများ and ဝင် insert နှင့်။

Page 221—line 18 from foot, for (parnat) read (pun net).

Page 229—line 14 from foot, for ရှင်သီထင်သံ read ရှင်သီထင်သံ

Page 243—last line but one, for သော read သေ့

Page 252—line 11 from foot, insert pron. ရှင် between ကို and lit.

Page 254—line 1, for ကြီးကြီးကြီး read ကြီးကြီးကြီး

Page 259—last line but one, for ထွက် read ထွက်

Page 265—line 12 from foot, omit the « after ကြံ

Page 267—line 18 from foot, for နှင့် read နှင့်

Page 278—line 3 and line 35, for ထန် read ထန်

Page 281—line 8 from foot, for ထည်ထည် read ထည်ထည်

- Page 283—line 19 from foot, for အပြီးထောင် read ဝဉ်အပြီးထောင်
- Page 307—line 6 from foot, for သော read သော့
- Page 319—line 18 from foot, for ချါ (ချါ) read ခြံ (ချါ)
- Page 320—line 20, for ခြီး read ခြီး
- Page 328—line 20, insert ။ after ဝဉ်ခွန်း
- Page 333—line 8, for taly read tally.
- lines 16 and 17 from foot, expunge [Anglice,
When in Rome do as Rome does.]
- Page 345—Expunge the whole of line 1 except ငါး, and the whole of lines 2, 3, 4, and 5.
- Page 349—line 5, for ငါးထိုး read ငါးထိုး။
- Page 359—line 20, for c read ငွေ
- Page 370—line 8 from foot, for ခင်း read ခင်း
- Page 395—line 15, for ငှက်ပန် read ငှက်ပန်
- Page 410—line 16, after ကြောင့် insert ထမ်းကို
- Page 419—line 18, for ခွေသန့် read ခွေသန့်
- Page 423—expunge line 18.
- Page 424—line 22, for ချောင်းထောင် read ခံတွင်းထောင်
- Page 439—line 13, for ဆုံးခိုင် read ဆုံးခိုင်
- Page 440—line 1, for cheveux read chevaux.
- Page 456—line 14 from foot, add to become unfolded or unravelled to the mind, as the plot of a play.
- Page 462—line 19, insert ခြံ between ရွာ and တွင်
- Page 463—line 13 from foot, for corner read former.
- Page 469—line 22, expunge the last four Burmese words.
- Page 484—line 21, for ထိုသည် (1) read ထိုသည်။
- Page 485—line 19, for to be alive read to have children who are alive, or who have grown to maturity.
- Page 501—line 15 from foot, expunge ' which see.'
- Page 513—line 8, for အငွေ read အငွေ။
- Page 522—line 4, for သော read သော့။
- Page 538—expunge lines 4 and 5.
- Page 548—line 26, for ထုံ read ထုံ
- line 29, for ထပ်ထုံထုံ read ထပ်ထုံထုံ
- Page 551—line 13, expunge ထန်းပန်းသစ်တော, n. a deal box.
- Page 566—line 1, for မြိုင် read မြိုင်

Page 568—lines 15 and 16, for ကွဲလွဲသွားခြင်း read ကွဲလွဲထွဲခြား

Page 577—line 6, for သော read သော့

Page 579—line 12 from foot, for ထန်းရည် read ဒန်ရည်

Page 581—line 10, expunge alone.

Page 583—line 19, for (ဥစ္စာထထ) read (ဥစ္စာထထ).

Page 599—line 11 from foot, for (နှစ်သင်း) (pron. နှစ်သင်း) read (written နှစ်သင်း)

Page 604—line 10 from foot, for superintends read superintended.

Page 610—line 9 from foot, for သော read သော့

Page 618—line 5, for (နားပန်းဆံကြိုး) of a sail read (နားပန်းဆံကြိုး, a sail rope).

Page 632—line 6 from foot, for see read come.

Page 649—line 7, for scattle read cattle.

Page 680—line 9 from foot, for or ပထွေပထင် (ပထွေပထင်) read (ပထွေပထင်)

Page 691—line 18, for ဝိတိဇ္ဇာ read ပေချော့

Page 693—line 19 from foot, for ချ read ချ

Page 701—line 3 from foot, expunge ချ

Page 702—line 18, for ကထေး read ဆကထေး

Page 703—line 4 from foot, for foot read foot-rule.

Page 707—line 14, for ကောင်း read ကောင်း

Page 724—line 4 from foot, for နှင့် read နှင့်

Page 726—line 9, expunge စည်], to be decided.

Page 758—line 3 from foot, for တတ် read တတ်

Page 770—line 15, for သိပ် read သိပ်

Page 775—line 17 from foot, for ခန့် read ခန့်

Page 792—line 14 from foot, for ဝဲ read ဝဲ

„ —line 5 from foot, for သံ read သံ

Page 795—line 13 from foot, expunge (according to another acceptation သိန်း or ဆန်း).

Page 797—line 16 from foot, for a kind of birth read the skylark.

Page 815—line 17, add to be named, give a name.

Page 818—line 2, for noun read adjective.

Page 841—line 12, insert ထ after ဝဉ်

Page 843—line 10, for ၈၁၀ read ၈၀

Page 856—line 9, for ဖြင်း read ဖြင်း

Page 869—line 6, for sledge read sedge.

„ —line 10, for South-Eastern read South-Western.

Page 899—line 9, for English read In.

Page 914—first line, for ၆၇ read ၆၇

Page 935—line 27, insert ၁၁ before ၁၂

Page 942—line 17, for ကြည်ထည် read ကြည်ထည်

Page 944—line 4 from foot, for “the division of a stream into two currents” read “a range of high land lying between two river basins, and discharging its waters into them from opposite directions.”

Page 951—line 19, for ဖြိုး read ဖြိုး

Page 994—line 19, for teaspoon read tea-table.

Page 1001—line 18, for ကြော read ကြော

Page 1050—line 14 from foot, for ထိုင် read ထိုင်

Page 1060—line 2, for မီး read မီး

Page 1069—line 16, for flat read fat.

Page 1118—line 10 from foot, for homogeneous read heterogeneous.

ABBREVIATIONS.

THE following are the abbreviations which most frequently occur, namely :—

n. for noun.

pron. for pronoun ; sometimes ' pronounced.'

pron. a. for pronominal adjective.

v. for verb.

adv. for adverb.

int. for interjection.

verb. for verbal.

qual. for qualifying.

num. for numeral.

trans. for transitive.

comp. for compare.

aux. for auxiliary.

D., Francis Day, F.L.S., F.Z.S., &c., Surgeon-Major, Madras Army, and Inspector-General of Fisheries in India and Burma.

K., S. Kurz, late Curator of the Herbarium, Royal Botanical Gardens, Calcutta.

M., Rev. F. Mason, D.D., M.R.A.S., late Corresponding Member of the American Oriental Society, of the Boston Society of Natural History, and of the Lyceum of Natural History, New York.

O., Eugene W. Oates, Esquire, Superintending Engineer, D.P.W., British Burma.

JUDSON'S DICTIONARY:

BURMESE AND ENGLISH.

ENLARGED EDITION.

အ

အ, 1 (Pali), *privative affix*, as in အနိစ္စ, impermanence; from နိစ္စ, permanence combined with အ before a vowel; အနိစ္စာရုံ, an undesirable object, from ဣစ္ဆာရုံ, a desirable object. 'အနိစ္စ ဘုရား,' an exclamation of fright or surprise, *lit.* meaning 'impermanence' 'Lord!' (Buddha understood), 'ဘုရားရှင်' (*pron.* ဘုရားရှင်), ဘုရားရှင်ထန်မှီးထော် meaning 'Lord Buddha.' 'The might of Lord Buddha' (are similar exclamations).

အ, 2, *substantive prefix*, as in အလင်း, light, from လင်း, to be light; an *adverbial prefix*; see Grammar.

အ, 3, *subscriptive*, formerly written under a letter to shorten and lighten the sound.

— ဖြ် (from ဖြ်, to stop or hinder the light accent •) အောက် ဖြ်။ Pali နိဂ္ဂဟိတံ။

အ, 4, *v.* to be speechless, dumb; စကားအသည်, to be imperfect in utterance; စကားဆွဲသည်, to be imperfect in sound; အသံအသည်။ ခရာအသည်။ ခေါင်း လောင်း အသည်။ ဒင်္ဂါးအသည်။ (as a cracked rupee); အသည်။ (စကားဆွဲ is more elegant than အ), (to be stunted in growth as a plant, စပါးထွက်ချိန်ထန်လျက်နှင့်မထွက်ဘဲ အနေဖြ့်); သည်လူစကား ပြောသင့်သည်အခါ။ ပြောဘဲနေသည်။ ဆွံ့သထို အထလိုဘဲ, this man remains without speaking when it is proper for him to do so: as if he had an impediment in his speech or were dumb.

အ, 5, an *infinitive prefix*, equivalent to ရအောင် and ဖြင်းငှါ, as အကြည့်အရှုလာသည်, he came to see; အတူအညီသွားသည်။ (colloquial).

အအ, *a.* dumb; *n.* a dumb person, လူအလူအအ (Prov. လူအကျား ထိုက်သထိုက်).

အအက် (from အက်, to crack open), *n.* an opening, gap, fissure, chink. အအက်အထွေ့ သည်အိုး အအက်ကြီးသည်။ ဗာထေးထို့ ထေ့နိုင်ပါ,

this pot has a large crack in it; it cannot be mended so as to be water-tight.

အအိပ် (from အိပ်, to sleep), *n.* sleep; အိပ်ကြီးသည် more commonly used; *v.* to sleep much; to sleep sound. အိပ်ကျူးအပျော်ထော်ကျူးသည် applied to the royal family.

—ဆတ်, *v.* to sleep lightly; *i.e.*, to be easily awakened, မင်းဆတ် အအိပ်ဆတ်သည်ထင်ကြံထင်ကြံသည်။

—ဆိုး, *v.* to sleep in such a manner as to present an unseemly spectacle to another.

အအိမ် (from အိမ်, a house), *n.* a sheath; အိမ်, a case or covering, as the inner covering of some seeds. အစေ့အိမ်။ (အပျက်အိမ်)။ ထားအိမ်။ သေဆုတ်အိမ်။ ထားအိမ် (*pron.* သအိမ်)။

အအုပ် (from အုပ်, to cover), *n.* a number or quantity placed together, as if under one cover, as ဓာအုပ်, မိတ်အုပ်, &c., *which see*; president, ruler. ကြက်အုပ်, a flock of jungle-fowl; ကျွဲအုပ်, a herd of buffaloes; နွားအုပ်, a herd of bullocks; ဆင်အုပ်, a herd of elephants; ထောင့်ဦးများအုပ်နှင့်နေထိုင်သည်။

—အချုပ်, *n.* *see* အအုပ်, last definition; အအုပ်အထိန်း, a guardian, one that oversees and takes care of. အအုပ်အထိန်း, similar meaning, သားအိုးများကို အအုပ်အထိန်းကောင်းတို့ ပျက်စီးခြင်းမျိုးမရောက်ပါ။ မိတ်ချုပ်မင်းကြီးစစ်မက်မိတ်ပါက အအုပ်အချုပ်ကောင်းသည်, the General's control and supervision of the officers and men is excellent.

အအုံ, *see* အုံ, a bulge. များများအအုံဖွဲ့သည်။ ငါးများအအုံဖွဲ့သည်။ တထိုင်များငါးအုံဖွဲ့သောတွင်းကိုတွေ့သောအခါဟောက်တွင်းခွံထူသည်။

အအူ, *see* အူ, the intestines.

အအေး (from အေး, to be cold), *n.* cold.

—ခံမိ, *v.* to catch cold (is not necessary). မင်းအအေးခံမိသောကြောင့်ရောဂါဝေးနာရောက်သည်, you have caught cold and that is why you have got ill. Prov. အအေးရှိရာအပူလာသည်, heat comes to where cold is (as when experiencing a glow after bathing); an apophthegm frequently quoted by Burmese medical practitioners.

အအောင်, *see* အောင်, a fee.

အဥ, *see* ဥ, an egg.

အဦး (from ဦး, to begin), *n.* a beginning, commencement; အဝ, *see* ဦး, a beginning, fore-end, fore-part, top: *num. aux.* applied to rational beings; considered in same way as chief or having subordinates; *see* Grammar.

—အို, *adv.* at the very first, အစဆုံး။ အစဦးဆုံး။ ကုန်သည်ထိုဦး one merchant; ကျွန်ုပ်အဦးဆုံးရောက်ပါသည်, I arrived the very first

အက, 1 (from က, to dance), *n.* dancing, as ထိုသူအကကောင်းသည်, his dancing or manner of dancing is good.

အက, 2 (from က, to harness), *n.* harnessing, as မြင်းကိုအကမတတ်, he does not understand harnessing the horse.

အက်, *v.* to crack open, more than ဝပ်, less than အာ; hence အအက်မရှိ။ အက်အက်မတင်, not to accord in sentiment; သည်အမှုတွင်မည်ထိုအက်အက်ကြီးမထင်ဘူး (rare) သဘောမရှိ။ (polite). (ရေကန်ဝယ်မြည့်သည်အက်အက်မှမရှိဘူး applied to persons who are in too great a hurry to do anything; equivalent to မပိုင်ခင်ခြေဆင်းသည်။

—ဥပဒေ, *n.* a legislative Act.

—ကွဲ, *see* the parts.

အတ္တနိဋ္ဌဘိ, *n.* the highest of the 16 Brahmāloka. ဗြဟ္မာဘိအထက်ဆုံးထပ်။

အက္ခရာ (Pali), a character, letter of the alphabet, စာလုံး။

—သင်္ချာအတတ်, algebra; အက္ခရာသင်္ချာ အရေအတွက်ကို မင်းနားထင်ရှုထား။

အကင်း (from ကင်း, to form as fruit), *n.* fruit in the first state after the blossom; ကင်းဝသီးစ (pron. ကင်းဝသီးစ), noxious exhalation or effluvium, one kind of အငွေ့။

—ထူ, *v.* to be of a gross, thick habit of body; အခေါက်ထူသည်, to be heavy, sluggish in motion; ထိုင်းမှိုင်းသည်ထူထပ်နားသည် ခဲသည်အကင်းထူထွန်းထို (infreq.).

—ပါး, to be of a thin, spare habit; to be quick, agile, ပေါ့ပါးထွက်မြန်သည်။ သည်သူအကင်းပါးသည်အတွက်။ စေလိုရိုင်းထိုကောင်းသည်; also applied to horses and bullocks. [သည်မြင်းအကင်းပါးထိုအစီးအနင်းကောင်းသည်]။

အကန့်စင်းမရှိ (အကင်းမရှိ), *see* ကန့်စင်းမရှိ, still in use စည်းကမ်းမရှိ။ (အ only inserted when negative is used), *e.g.*, သည်မိန်းမအကန့်စင်းမရှိ။ သည်မိန်းမမထင်ကန့်စင်းရှိပါသည်။

အကန့် (from ကန့်, to mark across), *n.* a line drawn across other lines; a transverse line of division; the space between two cross lines; a compartment; *comp.* အထန်။

—အကွက်, *n.* same as last definition (figuratively a hindrance, restriction, prohibition, *e.g.*, သည်အမှုကိုအကန့်အကွက်မရှိပါနှင့်, do not let there be any interference with this business).

—အကွက်ထုပ် (သည်), to make compartments; to divide into compartments.

သည်အမှုမင်းသဘောရှိရာထုပ်ပါထော့။ ကျွန်ုပ်အကန့်အကွက်မပြုပါဘူး, do as you like in this matter; I will place no restriction on you.

အကန်းအဝီး အကန်းတီးတီး (from ကန်း, to be blind), *adv.* blindly, as a blind person; အကန်းကန်း အဝီးတီးသွားသည်, goes blindly, heedlessly, &c.; အကန်းကန်းအဝီးတီးမိတ်သည့်သူ။

အကင်း (from ကင်း, to hand), *n.* a reach of the arm, of a weapon, a missile (the eye); commonly used as a numeral auxiliary. သေနတ်ကင်းလောက်ဝေးသည်။ (သေနတ်တဖေ) လေးထကင်း, a bowshot; လောက်တွဲကင်း, a sling throw.

[ညွှတ်ထကင်း is said to be the distance which a gun or rifle will reach; ညွှတ်တဖေ, the distance a gun or rifle report is heard.]

အကယ်, *adv.* indeed, certainly; တကယ်။ အထင်။ အမှန်ကောန်။

—စင်စင်, —တန်တန်, *adv.* same; အကယ်၍တန်တန်ရှိပါကုန်။ သွားပါကုန်။

—တန်တန်, *adv.* same, but involving the idea of courage.

—၍, *adv.* same, but generally used in subjunctive or conditional clauses, အကယ်၍။

အကလေး (usually pron. ခလေး), *n.* a child, infant, သူငယ်. Der. ကလေး။

အကသမား (from က, to dance), *n.* a dancer; ကခြသည်။ အကသမား။ အတီးသမား။ ကခြသတင်။

အကာ (from ကာ, to cover on the side), *n.* the side of a building, room, fence, &c.; a barrier, screen, partition; the external, soft, unsubstantial part of a thing, opposed to အနှစ်, the solid substance, as the outer part of a tree, the alburnum, as distinguished from the solid wood, သည်သစ်အနှစ်မရှိအကာချဉ်းဘဲ; the white of an egg, ကြည်ညိုအနှစ်မရှိအကာချဉ်းဘဲ; may be used figuratively, e.g., သည်သူအနှစ်မရှိအကာချဉ်းဘဲ။

—အကွယ်, see အကွယ်အကာ; applied to certain kinds of charms.

—အရံ, *n.* a barrier, screen, partition; သည်အခန်းအကာအရံမရှိသေ့ကြောင့်၊ မိတ်းပတ်သည်။

—ယိက (from ယံ and ဣက), *n.* the outside merely [very rare].

အကာလ (Pali အ and ကာလ, time), *n.* an improper, inconvenient, or unseasonable time; အချိန်မတူတော်ကောလ။ အကာလညအခါ။ အကာလအခါဖြစ်ထိုသူကိုမလိုရ။

အကုဋေ, see ကုဋေ။

အကုန် (from ကုန်, to come to an end), *n.* or *a.* all, the whole; *adv.* wholly, entirely; အကြွင်းမဲ့အကြံအကုန်မပြုသေးဘူး။

—အကျ (from ကုန်ကျ, to be spent), *n.* expense; ဥစ္စာများအကုန်အကျများသည်။ အကုန်အကျများသေ့ကြောင့်မပေးနိုင်သေးပါ။

—ခံ, *v.* to bear the expense of an undertaking, &c.

—အစင်, *adv.* same as အကုန်။

adv. အကုန်အကြွင်းမဲ့ပျက်စီးသည်, the whole without anything being left is destroyed.

အသက် ထရာရှိ ငြားသော်လည်း ပညာကိုအကုန်အစင် ထင်၍ မှတ်နိုင်ပါ, though one be an hundred years of age, one cannot learn and understand all wisdom.

အကုသမား (from ကု, to give medicine), *n.* a physician; (ဆေးသမား) [not used except with ဆေး။ဆေးကုသမား].

အကုသလ, အကုသိုလ် (Pali အ and ကုသလ), *n.* demerit, guilt; မကောင်းမှု။ အကုသလာဓမ္မာ။ မကောင်းကျိုးပေးသည်တရား။ သည်သူအကုသလဓမ္မမျှား ထိုပျက်စီးသည်။

— 8ပါက် (8ပါက), *n.* the evil consequence of sin, punishment; မကောင်းကျိုး၊ 8ပါကဓမ္မာ။ ကုသလာဓမ္မာ။ အကုသလာဓမ္မာ။ 8ပါကဓမ္မာ။

အကုသလဓမ္မ, *n.* evil action, bad works, demerit, sin.—*C. Pali Dic.*

အကူအညီ (from ကူညီ, to aid), *n.* assistance, succour; သူတို့အိမ်မှာ အလုပ်အကိုင်ရှိသောကြောင့် အကူအညီထားကြသည်။

အကုံး (from ကုံး, to string), *n.* a string of ornaments, အံ ပန်းကုံး၊ လှဲကုံး။ ရွှေကုံး။ ရွှေလုံး။

အကဲ့ (from ကဲ့, to remove gradually), *n.* a stage in process of gradual removal.

— အရှက်, *n.* secret (partial) abstraction of property (always used in a bad sense); သည်မိန်းမသူ့ယောက်ျားပစ္စည်းအကဲ့အရှက်များ သည်။

အကဲ, 1 (from ကဲ, to exceed), the proportion of alloy in money.

— အနှံ့, *n.* the average proportion.

— ကောင်း, *v.* to have a large proportion of silver in money.

— ကြီး, *v.* to be high in price, valuable; same as ကြေးထိုက် and အထိုးကြီး။

— ခတ် (from ခတ်, to stamp), *n.* to decide the quality of alloyed money; to make a mental estimate of another's character; လက်ခတ်။ လက်ကိုခတ်တတ်ခဲ့သား, are you a judge of character?

ကြေးကဲရွှေနှုန်းကို သင့်၍ ပေးတတ်ခဲ့သား, are you able to decide properly the proportion of copper and silver? သည်ရွှေထပ် အကဲရှိမည်ထင်ပါသကဲ့, what do you think is the proportion of alloy in this silver?

အကဲ, 2 (from အကဲ, to be chief), *n.* a chief, အကြီးအကဲ။ အမှု။

— အမှု, *n.* same.

အကောက်, 1 (from ကောက်, to be crooked), *n.* a crook.

အကောက်အတွပ်, *n.* crookedness, subterfuge, tergiversation.

—ကြိ, *v.* to contrive an artful, evil, or treacherous design or scheme.

အကောင်, 2 (from ကောက်, to take a part), *n.* duties, custom (a thugyi's commission); *comp.* အခွန်။

—ဝား, *v.* to receive a commission or percentage on revenue or in any pecuniary transaction; ထုကြီးအကောက်ဝား, *n.* a thugyi's revenue commission; မိုင်းမိုင်တွက်။

—ဆိပ်, *n.* a timber revenue station.

—ထိုက်, *n.* a custom house.

—တောင်, *n.* "This is the name given to the eastern extremity of a spur of the Arakan Yoma abutting on the Irrawaddy in the Henzada district, about the distance of a mile from the boundary of the Prome district. The spur terminates in a scarped cliff some 300 feet high, artificially honey-combed with caves and niches containing images of Gaudama and his rahans. This spur formed on the western side of the great river the northern limit of the ancient Talang Kingdom, and, before the formation of the delta, had on the rising ground near its extremity a revenue station for the collection of customs; အကောင်တောင် signifies 'revenue' or 'customs' hill."

—ဝန်ကြီး, *n.* Chief Collector of Customs, Burma.

—ဝန်, Collector of Customs; အကောက်ဝန်ထောင်, A. C. Customs.

အကောင်, 1, *n.* a body, animal body (infrequent); ကိုယ်, a brute animal, commonly one of an inferior kind and affixed to the name, whether generic or specific, as ငါးကောင်, a fish; နို့ကောင်, a grasshopper; *num. aux.* applied to inferior brute animals. [In some parts of Upper Burma tigers are spoken of, for fear of offending the nats, as အကောင်ဝဏ္ဏောင်; also applied to game in general]. အကောင် is also applied in a contemptuous manner to persons, *e.g.*, တယ်မိုင်သည့်အကောင်၊ ထည့်အကောင်ကြီး။ It is often applied to children, but very often does not convey any disparaging meaning, *e.g.*, တယ်ချစ်ရေကောင်းသည့်အကောင်ကလေး။ ကျွန်ုပ်မှသာသွေးနှစ်ကောင်ထည်းပါ။

—အထည်, *n.* a body; ကိုယ်, substance; အထည်ကိုယ်၊ တစ္ဆေအကောင်အထည်ကိုမြင်ဘူးသလားဘျာ။

အကောင်, 2, *n.* a dead body; အသေကောင်; *comp.* အလောင်း။ ရွေးသေကောင်။ ဝက်သေကောင်။ အလောင်းကောင်။ (applied to human beings).

အကောင်း (from ကောင်း, to be good), *n.* a good thing.

—အကန်းမြ, —ထုတ်, *v.* to effect the performance of a good or praiseworthy deed.

အကိုက်, ၁ (from ကိုက်, to bite), *n.* compression between the teeth, or in an instrument, အကိုက်အညှပ်; a bite, the quantity taken between the teeth at once, တကိုက်။ (used chiefly as a numeral auxiliary); an ache, အကိုက်အခဲ။ [ထွားကိုက်သက်သာသည်]။

—အခဲ, —အညှပ်။ [လယ်ပုစွန်ထိုးများ။ အကိုက်အညှပ်များသောကြောင့်။ ဝပါး ဝင်ပျက်စီးသည်]။

အကိုက်, ၂, *n.* a sprout from a seed (obsolete) အညှောက်။; *comp.* မှီ။

အကိုင်း (from ကိုင်, to hold), *n.* a handle; a lieutenant officer under a chief, ကင်းကိုင်း။ မြို့ကိုင်း။ ရွာကိုင်း။ [In modern use မြို့အုပ်။ မြို့ထိန်း။ ရွာအုပ်။ ရွာထိန်း]။

—အထုတ်, *n.* work, အထုတ်အကိုင်။

—ပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *v.* to handle carelessly.

အကိုင်း (from ကိုင်, to bend over or off), *n.* a large branch [bough] of a tree larger than အခက်။

အကျ (from ကျ, to bear a certain price), *n.* price, အသိုး။

—အနု, *n.* expense, အကျန်အကျ။ (remnants of inferior value, အသိုးမချသောအရ။), omissions in writing, စာရေးသည့်အခါအကျအနုများသည်။

—အလျှော့, *n.* money forfeited; အလျှော် အပေါ့။ (အလျှော်အကျများသည်)။

—ရ, *n.* remnants, refuse.

အကျင်, *n.* a pin, bolt, bar; not used singly, but found in တန်တန် ကျင် ဆံကျင် ဆံထိုး ဆံကျင် (hsado hsagyin), တံကျင် တံခါးကျင် (*pron.* tugga chyin) ထမ်းထိုးကျင် ထိပ်ကျင် သောကျင်။

အကျင့် (from ကျင့်, to do, &c.), *n.* a deed, အပြုအမူ; a habit acquired by practice, အလေ့။

—အလေ့ ခလေ့ စာရိတ္တ, *n.* same def.; အလှူအကျင့် အကျင့်ဝါရိတ္တအလှူနိကောင်းသည်။

—ကောင်း, *v.* to be of good habits; —ဆိုး —ဆိုးရွား —တန်, to be of evil habits, vicious; အကျင့်တန်သည်လူ။ အကျင့်တန်သည်မြင်း။

—ကျင့်, *v.* to perform duties.

—ပါ, *v.* to acquire a habit of; အကျင့်အလေ့ပါသည်။

—ပြု, *v.* to practise; အလေ့အကျင့်ပြုသည်။

အကျည်း, *n.* appearance; အဆင်း (scarcely used alone).

အကျည်းတန်, *v.* to be homely, ugly ; အဆင်းတန်သည်။ အချစ်ဆိုးသည်။ အကျည်းတန်ကားတန်ထွက်, uncomely language proceedeth from (the mouth of) an uncomely person.

အကျဉ်း (from ကျဉ်း, to be narrow), *n.* brevity, as in အကျဉ်းအားဖြင့် ; an abridgment, compilation (အကျဉ်းချုပ်ရေး).

(—) သို့, *v.* to be placed in confinement.

— (ချ)ထား, *v.* to place in confinement, particularly in irons ; (အကျဉ်းအကြပ်ထဲကျသည် also used figuratively : to fall into straits or difficulties).

— ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* Inspector-General of Prisons, Burma.

— နေ, *v.* to be confined, particularly in fetters or chains (ငါ့ဆားအကျဉ်းထဲနေရရှာသည်).

— ထမေး — သား, *n.* a prisoner ; one confined in fetters or chains ; a convict, ထောင်သား။

အကျန် (from ကျန်, to remain), *n.* a remainder, residue, balance, အကြွင်း။

အကျပ်, *see under* ကျပ်။

အကျယ်အဝန်း, *adv.* lengthily, diffusively, extensively [စကားအကျယ်အဝန်းပြော။ စကားအကျယ်အဝန်းပြောမည်ဆိုအတွက်မိုးပါသည်].

အကျယ်အဝန်း (from ကျယ်ဝန်း), *n.* superficial extent.

အကျိအချွဲ (from ကျိ and ချွဲ), any slimy matter, mucilage.

အကျိတ် (from ကျိတ်, to be hard, indurated), *n.* an induration, tumour, hard concretion in the flesh ; a difficulty in the mind ; something hard to get over.

— အဝဲ, *n.* same, အဝဲအကျိတ်။ [၁, သည်လှုပ်လှောက် ဂေါ်ထအကျိတ်အဝဲအတွန် အကြီးကြီးသည်။ ၂, သည်အကလေးအသားထဲမှာ အကျိတ်အဝဲ အတွန်အားကြီးသည်။ ၃, ရောဂါအကျိတ်အဝဲကြီးသည်။, same meaning as ရောဂါအဆောက်အဦး].

အကျိန်ရဲ (from ကျိန်, to swear), *v.* to be profane, daring in imprecating curses on one's self ; အကျိန်အရဲဆိုသည်။ [အကျိန်ရဲဆိုပျက်စီးလွယ်သည်].

အကျောင်း (from ကျောင်း, to feed, tend), *n.* a keeper of cattle, a herdsman [ကျွဲကျောင်းသွား။ နွားကျောင်းသွား].

အကျော်, *n.* aloes wood, agallochum ; not the aloe plant (ရှားစောင်းထက်ဝပ်), whence aloes (မုတ်) အကျော်ခံပါ။ ကရမင်။

— ဇေယျ (*pron.* အကျော်ဇေယ), *n.* notoriety, fame, ကျော်စော [သည်မင်းကြီး ထရား၌ အလွန် ထိခွာသောကြောင့် အကျော်ဇေယ အလွန်ရှိသည်, this Mingyi is much renowned owing to his being learned in the law] ; အကျော်လိက္ခံရှိ, to be famous, notorious.

အကျိတ်, ၁ (from ကျိတ်, to gulp down), *n.* a gulp, a swallow; ခေတကျိတ်ကျိတ်နှင့်ကျိတ်ချသည်။ ခေတကျိတ်သေသက်ပါဦး။

အကျိတ်, ၂ (from ကျိတ်, to gird up), *n.* a turn in a knot; used as a numeral auxiliary.

အကျင်း (from ကျင်း, to be full, large), *n.* a branch of a tree, straight, round, plump, suitable for making sundry utensils; *comp.* အကျင်း and အခက်. [In some parts of Upper Burma သစ်ကျင်း is synonymous with သစ်ကျင်း။ အုတ်ကျင်း။ ဓနကျင်းကျင်း။]

အကျိုး, *n.a.* consequence, result, effect, opposed to အကြောင်း, a cause, a good result.

—အကြာ (from ကြာ, to delay), *adv.* without, in the phrases နေကျိုးနေကြာ and သေကျိုးသေကြာ။

—အကြောင်း, *n.* the advantages for and against; the *pros* and *cons*, အကျိုးအကြောင်းပြောပြပါရစေ, let me tell and explain to you the *pros* and *cons* (of the case).

—ခံစား, *v.* to derive benefit from.

—စီးပွား, *n.* benefits and profits of any scheme or undertaking; အကျိုးစီးပွားထုတ်။

—ဆောင်, *v.* to further and protect the interests of another; အကျိုးလို။ ထူမှားအကျိုးဆောင်လိုက်အကျိုးအောင်။

—နည်း, *v.* to get but little profit; to be totally ruined, lost; ခင်ဘုရားစကားနားမထောင်မိသည့်အတွက်အကျိုးနည်းလုနိပါဦး။

—နိဂ, *v.* to obtain the accomplishment of an end, to result in benefit to any one; သည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင်အကျိုးနိဂပါလိမ့်မည် [အကြံအထမြောက်]။

—ပဲ့, *v.* to be profitless.

—ထုတ်, *v.* to be disadvantageous or detrimental to one's interest; အကျိုးထုတ်အကျိုးပဲ့ပြောသည်, he spoke in a manner which was profitless and detrimental.

—ထို, *v.* to have another's interests at heart: somewhat similar to အကျိုးဆောင်, but implying a less active and selfish interest.

အကြင်—, *pron. a.* whatever; (but more nearly the obsolete whatso); used as a counterpart to ထို, thus အကြင်—တရားမှန်၏။ ထိုတရားထိုကျင့်ရမည်။ [အကြင်ထင်မယား]။

—သူ, *pron. a.* whoso.

—သို့, *pron. a.* of whatever kind.

အကြည်တော်, *n.* a royal friend; used by kings in speaking to or of one another; အင်းဝဘုရင်အကြည်တော်မင်းမြတ်ကညောင်တီရက

ပုဂ္ဂိုလ်းအစိုးရတော်မူသော။ အကြည်ထော်ဘုရားဝင်းမြတ်တံ ရာဇသံဂ္ဂေပေ၊ နှင့်စေတုတ်ထိုက်သည်။

အကြံ (from ကြံ, to superintend), *n.* a subordinate officer, a chief of ten, a decurion, a sergeant or corporal.

အကြမ်း (from ကြမ်း, to be rough, harsh, violent), — ဘုရားကတံ, — ဝမ်း (တိုင်းထွာဆဲဆိုသည်) ကြမ်းတိုက် (ငြိမ်းနိုင်), in the way of using great violence; ကြမ်းဝင်ရဲသည်။ ကြမ်းဖျင်း (ငြိမ်းဖျင်း) ရဲတိုက်ပါဦး ပြီးတော့မှ အနုကောက်ရော့ပ။

— အဲဒီ, *adv.* in rough, abusive, railing, violent language.

— နိုင်, *v.* to be in the habit of using such language.

အကြံ (from ကြံ, to think, intend), *n.* a thought, intention, design.

— အစည်, — အရွတ်.

— အောင်, *v.* to be consummated, as a plan or design.

— အိုက်, *v.* to be in a state of perplexity when carrying out a plan.

— ထုန်, *v.* to terminate, as a plan or scheme.

— ကောင်း, *v.* to be well-planned, to be clever in conceiving a plan; ထက်အကြံကောင်းသည်ထူ, a very clever man in conceiving plans.

— ခက်, *v.* to be difficult of accomplishment, as a plan; အကြံခက် has a stronger meaning than အကြံခက်။

— ထမြောက်, *v.* to accomplish one's purpose; အထမြောက်သည်။

— ထုတ်, *v.* to project a plan.

— နှောင်း, *v.* to be dilatory or behind hand in forming a plan.

— ပေး, *v.* to suggest an idea, plan, &c.; ခင်ဘူးသည်ထိုအကြံမျိုးမှ အကြံပေးလင်းပြန်ထုတ်သည်ထုတ်။

— ဖုတ်, *v.* to be frustrated, as a plan or scheme; အကြံချော် has a somewhat similar meaning, but implying that the plan may yet succeed.

— ဖြောက်, *v.*; see အကြံထမြောက်။

— ရ, *v.* to conceive an idea, hit upon a plan; ထထထိုအကြံရသည် ဖြောစမ်းပါခင်ဘူး။

— ထွေ့ (pron. ရှေ့ in colloq.), *v.* to cease conceiving a plan through discouragement or fear of failure.

— ထာ, *v.* to excel another in projecting a plan.

အကြား (from ကြား, to have a space between), *n.* a crack, opening, interstice, intermediate space, ဝင်ကြား Der. အကြိအကြိ and ထင်းကြား။

အကြံအကြား, *see* အကြံအကြား; *e.g.*, ပတ်ကြိတ်ကြား။

အကြိမ် (from ကြိမ်, to meet with), *n.* a time turn, as ဝကြိမ်, once; နှစ်ကြိမ်, twice, &c.; အပန် (အထန်) အထိ။

— ကြိမ်, *adv.* again and again, repeatedly; အပန်ပန် (အထန်ထန်).

— ကြိမ်အထပ်ထပ်, *adv.* same as အကြိမ်ကြိမ်။ အကြိမ်ကြိမ်။ အပန်ပန်, same.

အကြီး (from ကြီး, to be great), *n.* a chief.

— အဆုတ်, — အကဲ, — အကြပ်, — အချုပ်, — အရိုး, — အရှူး, *see* the parts.

— ထေဝ်, *n.* the chief steward of a prince or princess, holding the superintendence of the estate on which his master or mistress lives; အကြီးစာရေး, clerk to the အကြီးထေဝ် [မင်းသုံးရှင် ဘုရင်အိမ်ထောင်စံဉာဏ် အကြီးထေဝ် ပုခန်းမင်းကြီးဦးရန်ဝေး။ အကြီးစာရေးမြင်းစုန်ကြီးဦးထက်တူ]။

အကြေ, *n.* the lower part of a river, country, &c., opposed to အညာ။ *Der.* ကြေညာ။

အကြေအနည် (ပြော), *adv.* in a satisfactory manner; to render a satisfactory verbal explanation, or explain satisfactorily.

အကြေး, 1, *n.* the scales of fish (properly ငါးအကြေး, or else it is apt to be confounded with ငါးကျေး, the small freshwater cat-fish) or other animals [အကြေးမပါရှိသည့်ငါး လူသားနှင့်တူ သောကြောင့်အချို့မြန်မာဝက်ဆုတ်ခံရစား]။

— ထိုး, *v.* to strip off the scales; သည်ငါးအကြေးထိုးလိုက်ပါ။

အကြေး, 2 (from ကြေး); *see* အညစ်အကြေး။

အကြော, *n.* a muscle, sinew, tendon, ထေးကြော; a vein or artery, သွေးကြော; a nerve, အာရုံကြော (this expression is scarcely intelligible to Burmans); a stream of water, ရေကြော, မြစ်ကြော; the outer integument of a bamboo or rattan, ဝါးကြော။ ကြိမ်ကြော။

— အချပ်, *n.* same; အကြောအချပ်လိုက်။ လူနာများကြက်သားကိုစားတွင်အကြောအချပ်လိုက်တတ်သည်။

— ဆိုင်း, *v.* to have a muscle permanently contracted.

— ဆွဲ, *v.* to be subject to an involuntary retraction or twitching of the muscles, or to a temporary contraction.

— ထင်, *v.* to have a muscle displaced across another.

— တုန်, *v.* to be slightly sprained.

— ထ, *v.* to be prominent or dilated, as a muscle or vein; သွေးကြောထ။

— ထိုး, *v.* to be cramped or contracted into a knot.

အကြော, *n.* a large muscle, sinew or tendon.

— ဖြတ်, (မျတ်) — ဖြတ်, to be sprained in a greater or less degree.

— ရှောင်ရောဂါ, *n.* a disease among horses (kumri).

— ရွဲ, *v.* to have a muscle dislocated.

— သိ, *v.* to know the position of muscles and tendons; a commendatory term applied to those who practise massage.

အကြောင်း (from ကြောင်း, to draw a line), *n.* a line, anything drawn out into a line of writing; (ဝကြောင်း) a long mark or streak, a road, furrow, rivulet; an antecedent, or cause, or reason, opposed to အကျိုး, a consequence, effect; a circumstance; what pertains to or is connected with; အကြောင်းဖထောင်းမှတ်ရမည်။ သူအကြောင်းနှင့်သူ့ကံတို့။ တစ်သူမှတစ်နိုင်ပါ။

— အရာ, *n.* a circumstance, event; အခြင်းအရာ, a subject, topic.

— ကုန်, *v.* to be dissolved, as a marriage (more polite than တွာ); implying a cessation of the coalescence of the destinies of the married couple.

— ကောင်း, *v.* to be fortunate, happy; implying that such fortune or happiness is derived from the stock of merit acquired in past stages of existence by the person spoken of or addressed. တစ်ခင်သျှားအကြောင်းကောင်းသည်။

— ကြား, *v.* to communicate with, either verbally or in writing.

— ဖြင်းထ, *n.* same as 1st def.

— (ချင်း) ဝကား, *n.* an account, narrative.

— ဆိုင်, *v.* to have one's destiny bound up or connected with that of another.

— တရားငေးပါး, *n.* the four prime causes; ကံ, ဗိတံ, ဥတု, အာဟာရ။

— နည်း, *v.* similar in meaning to ကံဆိုး (in ordinary parlance).

— ဝါ, *v.* to have one's destiny bound up with that of another as the result of association or union in past stages of existence.

— ပြု, to make an occasion of; to advert to, speak with reference to.

— ဝေန်, *adv.* exceedingly; အကြောင်းဝေန်မိရိယရှိသည်။

— သဲ, *adv.* without cause or reason; အကြောင်းမဲ့ပြောပါသည်။ Sometimes followed by သက်သက်, *e.g.*, အကြောင်းမဲ့သက်သက် ရိုက်ပါသည်, he wantonly beat me.

— ရာ, *n.* a trace, mark left by something passing.

အကြောင်းရှာ, *v.* to ascertain the cause or origin of anything; to seek a pretext for doing anything.

—သင့်, *v.* to be on terms of amity with; သူတို့နှစ်ယောက်ထက်အကြောင်းသင့်သည်ခွဲမှခွဲရက်နိုင်ပါ, they (two) are on very amicable terms; they cannot bear to be separated from one another. Prov. အကြောင်းသင့်ထဲနေသင့်ပွင့်။

အကြောင်း, 2, *conj.*; see under ခ။

အကြိအကြား (from အကြား, a space between), *n.* an intermediate space, a lane or narrow passage between two objects; used in composition, as အိမ်ကြိအိမ်ကြား။ ထောင့်ကြိထောင်ကြား။ နံကြိနံကြား။

အကြိုနေ, —ရက် (from ကြို, to go and meet), *n.* the day before the worship day, when religious observances are commenced by the devout, အဖိတ်နေ။

အကွ (from ကွ, to be with), *n.* a being with, together with (used only as a secondary noun); အတူ, အတူအကွ, အတူထကွ။

—အတူ, *n.* same (infrequent).

အကွက် (from ကွက်, to make a circle), *n.* a round spot; a spot, compartment; a spot, place, အရပ်အကွက်။ Der. မြေကွက် [a square on a chess-board].

—အကန့်, *n.* a compartment [fig. a restriction, prohibition, obstruction; သည်အမှုပြေည့်စုံနေသည်အရားခင်ဘုရားအပေါ်တွင်အကွက်အကန့်ရှိသော, is it because there is some restriction on you, sir, that this business is not yet finished?]

—အပိုင်း, *n.* same as အကွက်။

—ကောင်း, —ဆိုက်, *v.* to happen, opportunely, to be suitable; with ပြော။ အကွက်ဆိုက် means to speak to the point, *e.g.*, အကွက်ဆိုက်အောင်ပြောထုတ်လျှင်လူများနှစ်သက်ကြထုတ်သည်။

—ထည်, *v.* to be explained, disclosed, unravelled; အကွက်ထည်အောင်မပြောထုတ်ပါ။

—သွား, *v.* to move a piece at chess; ခင်ဘုရားခင်ဘုရင်အကွက်သွားထုတ်ကွဲထား, do you understand the moves at chess?

အကွင်း (from ကွင်း, to make circular), *n.* a circle, ring [အကွင်း is often used with words of seeing with great distinctness, *e.g.*, အကွင်းသားမြင်ရသည်].

—အမြည်, *n.* an ornamental ring [usually used in opposition to အထည်အလိပ်]. ထားမြိတ်ခံရသည့်အရာ အကွင်းအမြည်အထည်အလိပ်များစွာပါသွားပါသည်။

အကွပ် (from ကွပ်, to bind, &c.), the binding of a border or edge; a chief (of a town); မြို့ကွပ်အကြီးအကဲ။

အက္ခရ်အတ္ထု, *n.* punishment, discipline ; execution [သဉ်ခင်းအရင်ခင်း
ထောင်အက္ခရ်အတ္ထုမရှိပါ].

အက္ခရ်, 1, *pron.* ; see ကွယ်. [only used now by people in the Yaw
country, particularly in the region of Laungshé, Pakòkku
district, Upper Burma, *e.g.*, အက္ခရ်သဉ်ကနေထာထိုင်သဉ်].

အက္ခရ်, 2 (from ကွယ်, to conceal), *n.* what conceals or intercepts
vision.

—အကာ, *n.* same [also means a charm used as a preservative
from evil] ; သဉ်အိမ်အက္ခရ် အကာမရှိတို့ ယာထာယင်းထင်း ရှိသဉ်,
owing to there being no walls or screens to this house, it is
open and exposed ; သဉ်ထူးရားသွား အက္ခရ်အကာမရှိတို့ သေသဉ်
တို့မထုတ်မရှင်ပြောကြသဉ်, people untruly say that this astrologer
died because he had no charms.

အက္ခေ (from ကွေ, to bend round), *n.* a curve, corner, bend, as in
a road or river, a bay ; အထောင်း ဒေါင်းမြို့တို့ရောက်အောင် သဉ်နှင်
က္ခေရှိဝါသေးသဉ်။

အက္ခေ (from ကွေ, to curve), *n.* a thing that is curved, or drawn
together at the ends, as a bow, the bend of the elbow (တံ
ထောင်ဆစ်က္ခေ) or the knee (ထကောင်က္ခေ).

အက္ခေ (from အက္ခရ်, 1), *pron.* you *mas.* or *fem.* ; used vocatively
only, and rather disrespectful ; မင်းထင်ပုံထုတ်ဘူးက္ခေ သွားတော့
မဉ်ကွဲရှိ (ကန်).

အက္ခေ, 1 (from ကျွတ်, to be freed), *n.* release [to get the start of
in a race, *e.g.*, သဉ်မြင်း (or သဉ်ထွေ) အက္ခေထွတ်ထွားဝါပေသဉ်].

—တရား, *n.* the system of practice and attainment which
conducts to annihilation (နိဗ္ဗာန်) ; deliverance, salvation
(Christian).

—တရားရ, to obtain deliverance through the attainment of
such system ; မုသိတ်ဆံကျိတ်။ အက္ခေတရားရသော။ တောထွက်ရတန်း။

အက္ခေ (ကျွတ်), 2, tourmaline [a beautiful mineral used for jewel-
lery ; so called from Tourmali in Ceylon].

—နက်, *n.* short or black tourmaline.

—ဖြူ, *n.* white tourmaline.

အက္ခေ, *pron.* I *fem.* ကျွန်မ (not in common use, but still used in
Upper Burma in the Lower Chyindwin district, and near it).

အက္ခေ, *pron.* ; see ကျွန် ; preferable in grave and respectful dis-
course ; သဉ်ထွင်အက္ခေအကျွန်မနှင့်အမှန်ဆိုပေတော့မဉ်။ ကျွန် is,
perhaps, preferable to ကျွန် in addressing equals and in-
feriors.

အကျွမ်း (from ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance ; အထိ
အကျွမ်း, a state of acquaintance. [အကျွမ်းဖွဲ့ပေး to introduce
a person to another].

အကျွမ်းတဝင်, *adv.* on terms of acquaintance and familiarity; အထက်သူနှင့်အောက်သူအကျွမ်းတဝင်ရှိကုန်းလျှင်မကောင်းပါ, it is not proper when there is extreme familiarity between a superior and a subordinate.

—အွဲ, *v.* to make acquaintance; အကျွမ်းအွဲပေး, to make a person known to another; to introduce.

—ဝင်, *v.* to be well acquainted with; ခင်ဘူးနှင့်ကျွန်ုပ်အကျွမ်းဝင်၍ မိတ်ဆွေအွဲပါရစေ။

အကြွင်း (from ကြွင်း, to remain), *n.* a remainder, အကျန်။

—အကျန်, *n.* same.

—ပဲ့, *adv.* without a remainder, wholly, entirely (utterly); အကြွင်းပဲ့ပယ်သည်, to wholly reject.

အကြွန် (ကျွန်) (from ကြွန်, *v.* to feign appearance), *n.* a feigned appearance, a feint; used only in forming verbal nouns, as သေကြွန်ပြုသည်, *e.g.*, မိုးနားသန်ကောင်လူလက်နှင့်ထိပါး ရှိလျှင် သေကြွန်ပြု ထတ်သည်, should the coiling centipede happen to come in contact with the human hand, it is in the habit of feigning death.

အကြွေး (from ကြွေး, a debt), *adv.* on credit, opposed to ထက်ငင်း။

—အငင်း (from ငဲ့, to wait?), *adv.* same; ဆည်မြင်းကိုအကြွေး အငွေ ဝယ်ပါရစေ, allow me to buy this horse on credit.

—ရောင်း, *v.* to sell on credit; ထက်ငင်းသာပေးမည်ဆိုလျှင်အသီးချို့နှင့် ရောင်းပါမည်အကြွေးရောင်းလိုက်လျှင် နက်ပန်ရမိုးမိုး သန်ပက်ရမိုးမိုးနှင့်များ ရွာမျှော်ပြီးနေရသည်ခင်ဘူး။

—ဝယ်, *v.* to buy on credit.

အာ, *n.* pay for service; *comp.* ထက်ခ and ထခ။မင်းအာမှန်မှန်ရ၏ထား။

—အရင်း (from ရှင်းရင်း), same.

—စား, *n.* one who lives on wages; မင်းထံမှိုင်းလား ထယ်ရိတ်အာ စားထား။

အခက်, *n.* a branch of a tree, smaller than အကိုင်း။

—နာလက်, *n.* same. [Sometimes applied figuratively to children; ခင်ဘူးအထက်နှင့်ထယ်ပြုတ်ရုံပါပေသည်].

—ခ, *n.* a main branch, ခက်ခ။

အခင်, ၁, *n.* thread wound on a weaver's quill, a skein or hank of thread (*i.e.*, two or more skeins tied together), မြည်ခင်။

အခင်, ၂, *n.* a valve, the mouth-piece of a musical instrument, as နှာခင်။ ဝှေခင်။ မိုးခင်။ ဘျာခင် (*pron.* ဘျာခင်, shakhin), the uvula, အခင်ပါး။

အခင်း (from ခင်း, to spread out in order), *n.* anything spread out; used in composition, as **အိမ်ရှေ့ခင်း** (ရှေ့ခင်း) (ထည်အိမ်က ကြည့်ထိုင်ရှေ့ခင်းတယ်သာသာသည်), *particularly* a cultivated spot of ground, as **ယာခင်း** (ကျခင်း), &c.; a portion, division of a day (*i.e.*, before noon); **ဝနခင်း** (နံနက်ခင်း) ညခင်း, the evening or night portion; a business, affair.

ရွာခင်း ဆို —သာယာ။ **ရွာနေ ရွာခင်း** ကောင်းသည်။ [အခင်းကြီး အခင်း, ကလေးသွား, to obey a call of nature.]

—အရာ, —အရေး, *n.* **အခင်း** (အရေးကြီးမှုထင်ထူးထွန်းထွေးနိုင်ပါ), same as last definition; အရေးအခင်း is in more frequent use than အခင်းအရေး။

—အကျင်း, *n.* arrangement, array; **အခင်းအကျင်း** ကောင်းသည်။

—ထိစွဲ, *n.* same; **ထာအခင်း** ကိစ္စရှိလျှင်သာလည်း။

—ရှိ, *v.* to have business on hand.

—ထွ, *v. lit.* to be handsome in arrangement or array; in a more extended sense to be well ordered or arranged, as a plan, scheme or business.

အခင်း (Pali ခတ္တ, to divide), *n.* a section, division, distinct part (of a writing or discourse), **ခဏ်တိုက်ခင်း**။

အခန့် (from ခန့်, to estimate, &c.), *n.* an estimate of quantity or extent made in the mind, without actual measurement; a business, affair, **အခင်း**, **အမှု**; about so much, **အထောက်**; used as a secondary noun, dropping the initial, thus **ထွန်ခန့်**, about one year.

—အထာ, *n.* a mental estimate of extent.

—အတွက်, *n.*; see **အခန့်**, 1st def.

—အမျှ, *n.*; see **အခန့်**, 3rd def.

—အဟင်း, see **အတွက်**။

—အထောက်, *n.*; see **အခန့်**, 3rd def.; thus **ထွန်ခန့်ထောက်**, or **ထွန်ထောက်**, how much? **ထွန်ခန့်ထောက်**, or **ထွန်ထောက်**, about so much.

—ထေ့, —ထွ, *v.* to be opportune, convenient [ခင်းအားနှင့်ထွေထွေသင့်မှတ်(ထွေခါ)အခန့်ထေ့သင့်] အထေ့ထေ့သည်။ အထေ့သင့်သည်။

အခန်း, *n.* an apartment, room, a division, class of subjects, as **ဆရာတောင်းခန်း** [ပါရမီခန်းအခန်း]။

—ထီးပျဉ်ထောင်, *n.* a wooden partition.

—ထောက်, *n.* wall forming a span in a bridge. **စစ်ထောင်းတန်ထား** မှာအခန်းထွန်ခန်းရှိသလဲ, how many spans are there in the Sittang bridge?

အာနီးပြောင်း, *v.* to move a sick person, whose death is imminent, from one room to another—to the အိမ်ရှေ့ခန်း if a member of the family; if not, to the အနောက်ခန်း or the ကြမ်းပြင်။

—စွင့် (တွင်), *v.* to perform a certain ceremony on the death of a member of the royal family.

—ခ, *n.* the principal room in a house, ခန်းမ။

အခင်း, *n.* a suitable appendage; something adapted or suited to a principal; an implement of use suited to the character of the user; a proper accompaniment, equipage, &c., အဆောင်အရာ။

—အနား, same; most common; သူအိမ်မှာအခင်းအနားတယ်မှတ်နေထိုင်ခတ်ထိုသွားကြည့်ရှင်ပါသည်။

အခံအခု, *see* အခုအခံ။

အခါ, *n.* time [following a verb the အ is frequently elided, *e.g.*, ပြောခါမှတစ်ပါးသည်။

မေးခါမှမိမိပါသည်။ မြင်ခါမှမှတ်မိပါသည်။ ရောက်ခါမှမိမိပါသည်။

—ခါ, *adv.* repeatedly; အခါအခါ။ (အခါအခါ)။ အခါခါပြောသော်လည်း မင်းနားမရွက်ဘူး။

—ခဲ, *v.* to be out of season, unseasonable.

—ရွေး, *v.* to choose a time for doing anything of unusual importance.

—လည်။ (*pron.* အခါလည်), *v.* to turn a day, month, or year, commonly the latter; be above a year old; နှစ်လည်သည်။ ကျွန်မသားကလေးအခါလည်ပြီ။ နှစ်ခါလည်သား။

—လေးမြင့်, *v.* to delay, be distant in time, be a long time; ကြာမြင့်သည်။

—လေးမြတ်, *v.* to be a favourable or excellent time for doing anything.

အခု, 1, *n.* a unit, an individual thing, used only as a numeral auxiliary; တစ်စုံတစ်ခု။ တစ်စုံတစ်ရာ။

အခု, 2, *see* အခု, the present time.

—ခု, *adv.* repeatedly, at the present time; ခုတွင် (pron. ခုဒင်) *e.g.*, ခုတွင်ခုမေးထိုတည်းနားပူပါသည်။

အခု, 3 (from ခု, to prop up), *n.* a short prop, fulcrum; a cushion, အခုနီး။ Der. ခေါင်းခု။

—အခံ, *n.* same as 1st def. [resistance]; တစ်အခုအခံရမက်စပ်သည်။ တတ်ထောက်များ မည်တပ်ပါသည်။ အခုအခံ မရှိမှန်းသိရှိ ထောင်ထိုင်စက်ပါသည်။, being aware of the fact of my having no means of resistance, he oppresses me.

အချိန်အတွား (from ခုန့်အတွား), *n.* a spring, bound; မျောက်ထွဲကျော်များအချိန်အတွားအတွင်းထက်မြက်စွာခုန်နိုင်အောင် ခိုင်သည်။

အခုံး (from ခုံး, to be convex), *n.* a convexity.

အခဲ (from ခဲ, to become hardened), *n.* a hard mass, anything hardened [a smothered enmity when used in a figurative sense with အကျိတ်။ သည်လူအပေါ်၌ သူ့ဝမ်းထဲမှာအကျိတ်အခဲတစ်ကြီးထည့်]။

—အကျိတ်, *see* အကျိတ်အခဲ။

အခေါက်, (from ခေါက်, to fold), *n.* a fold, double; the bark of a tree သစ်ခေါက်; a time turn, as တခေါက်, once; နှစ်ခေါက်, twice; [အကျိတ်မြို့သို့ရောက်သည့်မှာ (colloq. ရောက်တာ) တခေါက်နှစ်ခေါက်ရှိပြီ] တခေါက်တခြင်းသာထည့်ပါဦး။

—ခေါက်, *adv.* repeatedly; အကြိမ်ကြိမ်အပန်ပန်။

—ထူးပါး have, when applied to human beings, the same meaning as အကင်းထူးအကင်းပါး, but less polite.

အခေါင်, 1 (from ခေါင်, to be the top), *n.* the top, summit, highest part; ထိပ်အထွဋ်အဖျား (ထူထိပ်ဆုံးထောင်မြတ်ခေါင်တိုင်။ ဘုရင်ကော့စမ်းမြတ်။ လောကဘုရားအထွဋ်ဆုံးသည့်မြတ်ခေါင်တိုင်)။ the utmost, as in the phrases မျက်ခေါင်တိုင် [သည်လူမျက်လိုက်သည်မှာ (မျက်လိုက်တာ) မျက်စရာမရှိမှီ ခေါင်တိုင်မျက်သည်လူ။] or မိုက်ခေါင်တိုင် မိုက်သည်လူ။ Eng. acmé.

အခေါင်, 2 (from ခေါင်, to slant, to be out of the way, as a locality), *n.* a slant, a turning from a straight line; ဝင်လျားအခေါင်အဖျားအထွဋ်ကျွန်ထောင့်ထောင့်ရောက်နိုင်ပါ, I cannot come to (see) you, sir, because you live in an out-of-the-way place.

အခေါင်း, 1, *n.*; *see* ခေါင်း, large tuberous root.

အခေါင်း, 2 (from ခေါင်း, to be hollow), *n.* a cavity, hollow place, excavation, the hollow of anything, as of a tree, a vessel, &c. [ကျောခေါင်း။ ဝါးခေါင်း။ သစ်ခေါင်း။ ဦးခေါင်းပဲ့ခေါင်း applied to boats; ဝန်ရှိတ်တောကြောင်များသစ်ခေါင်းထဲများမှာနေတတ်သည် or အောင်းတတ်သည်]။

—ပေါက်, *v.* to be penetrated, as the abdominal cavity; သည်လူအခေါင်းပေါက်ထိုးခွင်မည်မထင်ပါ။

အခေါင်ထယ်, *n.* an immense number (ဝါးတရာစည်း။ အခေါင်ထယ်တစ်နှင်းထိုက်ကျွန်။ မုန့်မုန့်ညက်ညက်ကြေထွေသောကောင်းထိုက်ရ၏။)

အမိတ် (from မိတ်, to hit), *n.* a hit, အထိအမိတ်, time being; အတုနဲ့ကျုပ်မရှိသည့်အမိတ်သားထိုးများကိုကြည့်ရှုရပါ။

—အထန်, *n.* a moment, a short interval of time; ဝထ, ခေတ္တ။ အမိတ်အထန်ခန့်။ အမိတ်အထန်ထွား။ အမိတ်အထန်သာသာသည်။ အမိတ်အထန်နားကြပါမို့။ ညောင်တုံး မြို့တွင်မီးသတိအမိတ် အထန်သာ ကျောက်ချသော

ကြောင့်။ ခင်ဗျား အိပ်ထိုင်ခင်ပေါ်, as the steamer only anchored for a short interval at Yandoon, I was unable to visit your house (sir), *lit.* (enter your house) ; လူချင်းအခိုက်အဆန့်ထောက်သာပေါင်းခဲ့ရသည်။

အခိုင် (from ခိုင်, to be firm), *n.* a stalk or branch (of fruit or flowers) ; အုန်းခိုင်၊ ကွင်းသီးခိုင်။ ငှက်ပျောခိုင်။ သရက်ခိုင်။ အုန်းသီးအခိုင် ထိုက်ချထိုက်ပါ။

အမိုး, *n.* effluvium, exhalation အငွေ့, smoke မီးမိုး။

—အကင်း, *see* အကင်း, 2nd def., a noxious exhalation or efflu-
vium.

—အငွေ့, *n.* vapour, fume.

—အနံ့, *n.* sweet or foul smelling fumes.

—အထုံ, *n.* perfume, scent.

—ငြိ, *v.* to be dissipated, as a fume or vapour ; to be eva-
porated or volatilized, as a perfume.

အချက်, *n.* subject, matter, object, thing proposed, aimed at ; an article, item ; a stroke, blow ; chiefly used as a numeral aux-
iliary ; a mark, impression, as မျက်ချက်, ခက်ချက် (ခက်ရာခက်
ချက်), (အတွင်းခက်, an internal injury), &c., a mark on animals
ခွေ or in wood အမြတ် ; hence in the Burmese time တချက်
တီး, one beat (of a drum), answering to 9 o'clock ; နှစ်ချက်
တီး, two beats, 12 o'clock ; သုံးချက်တီး, three beats, 3 o'clock ;
ထေးချက်တီး, four beats, 6 o'clock ; hence *also* တချက်တီး, *adv.*
at once, instantly, ထချက်ထည်း (*pron.* ထချက်ထ), *adv.* at once,
instantly, ချက်ချင်း။

—အချာ, *see* အချာ (အချာ), *n.* a central point.

—အရာ, *n.* a mark, impression ; a subject, matter, object.

—အထက်, *n.* same, 2nd def. ; often in *colloq.* abbreviated to
ချက်ထက်။ ထတ်ချက်ထက်နားလည်သည့်လူ။

—ကျ, *v.* to fall in place, be in point, hit the mark or object,
accomplish the purpose aimed at. စကားအချက်ကျလွန်းလို့နားမ
ထောင်ထို သော်လည်း နားထောင်ရပါသည်, the language was so
very much to the point, that though one did not wish to
listen to it, one was obliged to do so. ခင်ဗျားကြိုသည့်အကြံ
ချက် (*pron.* jyet), ကျပါပေသည်။

—ဝေး, *v.* to preconcert a signal. ခင်ဗျားရှိမှန်းသိအောင်အချက်ထားမှ
ထော်မည်, it would be as well to arrange some signal, so as
to let me know you are there.

—ဝ (commonly ချက်ဝ), *n.* a central point ; အချက်, အချာ, ဗဟိုရုံ။

အချင်း, 1, *n.* one who belongs to, or is connected with, another; used adjectively, dropping the initial အ, as in အမျိုးထားချင်း, a fellow countryman; and used vocatively, being prefixed to a term of compellation, အချင်းမင်းသား, O prince. Der. ချင်းတို့, you; မြင်းမြင်းချင်းသာ ကန်သည်။ မြေး အတွား ချင်း။ သားအထဲ ချင်း။ ထားအိမ်ချင်း။

—ချင်း, *adv.* one another, mutually (respectively, relatively); အချင်းချင်းအငြင်းအခန့်များလို့သာ အကျိုးရှိမည်။

အချင်း, 2 (from ချင်း, to go through), *n.* the diameter of a circle, or the line which measures the length or breadth of any figure; ထိုင်ထိပ်ဝအချင်းထောက်။

အချင်း, 3, *n.* the secundines, after-birth.

—ဝား, *v.* to eat the secundines of young buffaloes and oxen as the Burmese do. The Burmese cattle master will often, to prove the ownership of an animal, say သည်ကွဲကွန်ထော်အချင်းဝားပြီဟုတ်ကွဲဟုတ်။ အချင်းဖြတ်; to come away, as the after-birth; အချင်းသန်သောထင်ဝန်းမနောမရထင်ဝန်း။ ချင်းတန်းသန်ဝင်မြင်ထော်မူသည်။ (formerly applied to queens or royal concubines).

အချစ်, *n.* love, affection; အချစ်ကြီး။ အမျက်ကြီး, if there be great love, there is great resentment.

—အခပ်, *n.* same as အချစ်။ အချစ်အခပ်နည်း—များ။

အချည်း, *adv.* barely, without anything else. Der. ချည်း။

—ဝည်း, *adv.* nakedly, without clothes; uselessly, without profit; အချည်းဝည်းဖြန်ခံရသည်။ အကြံအစည်မမြောက်အချည်းဝည်းဖြန်ထွားပြီ။

—ဝည်းရှိ, *v.* to be naked; အဝတ်ဝေး။

—နီး, *adv.* in vain, uselessly, to no purpose, without profit; အထကား, အထယထ, အကျိုးမဲ့။

—မဲ့သက်သက်, *adv.* same [usually *pron.* ချည်းမဲ့သက်သက် and often means 'wantonly,' without reason; ချည်းမဲ့သက်သက်ရှိတ်ပါသည်။]

အချပ်, 1 (*pron.* ခပ်, to be flat and thin), what is flat and thin; chiefly used as a numeral auxiliary; သီးထချပ်။ ကပ်ထချပ်။ ပုကန်ပြားထချပ်။ ဖျာနပ်ချပ်။

အချပ်, 2 (from ချပ်, to insert) between two flat surfaces), *n.* a petal of a flower; ပွင့်ချပ်။ အထွပ်။ သည်နှင်းဆီဝန်းပွင့်ချပ်ပွင့်ထွပ်ထထများသည်။

အချာ, *v.* (to be a point of union), *n.* a point of union which unites several things, a person or thing to which several others are subordinate; အချက်, အချာ။

အချာအချာ, *n.* same.

အချိတ် (from ချိတ်, to hook), a waving, as the stripes of a Burmese waist-cloth, ထွန်း။

—ထမိန် (ထဘီ), *n.* a female waist-cloth of such pattern.

—ပုဆိုး, *n.* a male waist-cloth of such pattern ; ဓနုထေးမြိန်းနု ကန်တွင်းသို့ ကန်တွင်းသား အချိတ်ပုဆိုးများကို များစွာရက်တတ်ပါသည်။
[The kind of puhso with the parrot mark on it, known as the အချိတ်, and made near Amarapura, is the most prized.]

အချိန်, 1, *n.* a time, period, season ; *comp.* အခါ—သူ့ထိုင်ချိန်ထက် အချိန်ထောက်မြင်ရသည်မိတ်က ထင်သလဲ ; often used in conjunction with verbs when the အ is dropped, *e.g.*, ထွက်ချိန်၊ ရောက်ချိန်၊ ဖြစ်။

—ထုတ်, *v.* to terminate as time.

—ထောင်း, *v.* to be suitable, as a time or season (for doing anything).

—စေ့, *v.* to be fulfilled, as time.

—နည်း, *v.* to be brief as time for the performance of any business.

—မဲ့, *adv.* at an unreasonable hour ; ထူးချွန်များ အချိန်မဲ့သွားတာ ချောင်းမြောင်းတတ်သည်။

—မီ, *v.* to be sufficiently early, to be in time to do anything.

အချိန်, 2 (from မျှန်, to weigh), *n.* weight, the quantity of a body ascertained by the balance, မျှန်သား။

—ကိတ်, *v.* to have a sensible weight in the balance.

—စီး, *v.* to be bulky when weighed, so as to require a large quantity to make a counterpoise ; သည်ပွဲစားအလေးတတ်အချိန်စီးသည်။

—ထွက်, *v.* to amount to in weight ; သည်ပွဲစားသိမှာမျှန်တတ်အချိန် ထွက်သည်။

—မစီး, *v.* to be not well balanced in mind ; မိတ်ဝေ့သည်။

အချီ (from ချီ, to take up), *n.* a person to attend upon a child, a nurse, bearer.

—အထိန်း, *n.* same.

—တော်, *n.* a nurse, or bearer for children of the royal family.

—အင်္ဂါ (ချီင်္ဂါ), *n.* architectural proportion of a boat, ship, &c. ; သည်သင်္ဘောတတ်အချီအင်္ဂါထောင်းသည် or ထင်သည် ; *comp.* အချိုးအဝေး ; applied also to language ; စကား အချီအင်္ဂါသင့်သည်။

အချိုး (from ချိုး, to promote, exalt), *n.* an exordium ; စကားချိုး။ စကားအချိုးအပင့်တယ်ကောင်းသည်။

အချုပ် (from ချုပ်, to control), *n.* a chief, အမှုဝန် ; a compend (infrequent), *e.g.*, ရာဇဝင်ချုပ်, a compend of history ; ဝန်ချုပ်, a bond ; ခံဝန်ချုပ်, a bail-bond.

—အချာ (အခြာ), *n.* ; see အချာ။ သည်တပြည်ထုံးအပေါ်မှာ အချုပ်အချာဖြင့် ထူထောင်ကြီးပါးစေသည်။

—ထမား (from ချုပ်, to sew), *n.* a tailor, ချုပ်ထမား ; *e.g.*, အင်္ကျီချုပ်ထမား။ နှိပ်ချုပ်ထမား။ အချုပ်ထောင်, *n.* a lock-up in a police station.

—ထမား, *n.* an under-trial prisoner or convict.

အချေအတင် (from ချေ, to reply to), *adv.* alternately in debate ; အပြန်အလှန် (အပြေအတင်) [အချေ, a rejoinder at law ; အချေတွာ, the statement of an accused or defendant in a criminal or civil case] ; အခွင့်အလမ်းရရှိစေ နှစ်ထောက် စကား အပြေအတင် ပြောကြသည်။

အချေး, *n.* dirt, filth, rust, excrement, whatever is excreted from some substance. Der. ချေး။

—အညောင်, *n.* same. Der. ဂျည်းညောင်။

အချောင်း, *n.* a bar, long piece ; သစ်ချောင်း, a bar of wood ; ထံချောင်း (thungyaung), a bar of iron ; *comp.* အတံ (a straight piece slenderer than အချောင်း ; *e.g.*, ခဲတံ။ ဆေးတံ)။

သည့်လူ ထားရက် ခံရသည့်အရာ လက်တက်နှစ်ချောင်း ဖြတ်သွား လဲ, how many fingers had this man severed who was cut with a da ? မောင်ကလေးက ရန်သူကိုချောင်း ရ အောင်။ ချောင်း နား တွင် ခုတ်ထချောင်းနှင့် စောင့်နေရာ။ ရန်သူကမောင်ကလေး ချောင်းဆိုးသံကြားသည်နှင့် ရှောင်ထွက်သွားသည်။ ဆိပ်ကျယ်၌ မယား မိမိသွားသောစောစောကောင်းထား ဆို နှိပ်စက် ဆိုး ထိုက် သည် မှာ (ထာ) ချောင်း ချောင်း ထ သည်, Nga Maung Kalé with a stick went and lay in wait for his enemy near the creek, but, hearing Maung Kalé cough, the enemy avoided him by going away. On reaching home his wife, Mi Min Thu, said, " Is it not proper you should come home early " and got into a towering passion.

အချိုအချဉ်, *n.* acids and sweets collectively, particularly when applied to fruit, *e.g.*, စကိုင်းမြို့မှာ သစ်သီး အချိုအချဉ် အလွန်ပေါ့ပါသည်, in the town of Sagaing fruits sweet and acid are very abundant. Prov. ချက်တတ်သွားချိုပါခဲ့ပြည်ပန်းညိုတင်း။

အချို (from ချို, to be deficient), *pron. a.* some, တချို့။

အချိုးအစား (from ချိုး and စား), *n.* proportion in relative parts or quantities.

—ကောင်း, —ညို, —တည့်, —ချ, —ရ။ အိမ်အချိုးအစားတည့်သည်။ သည်

ယောက်ျားအမျိုးအစားတည့်သည်။ အမျိုးအမျိုး၊ applied to horses ;
မြင်းအမျိုးအမျိုးကောင်းသည်။

အခြင်, *n.* a bamboo rafter [*comp.* ရနယ်, a rafter of wood];
applied also to poles when used as bamboo rafters ; အိမ်မိုး
အခြင်များဆွေးကုန်ပြီးအသစ်ထုတ်တော်မူသည်။

—အတွယ် (from မြင်တွက်, to measure, *v.*), *n.* a quantity mea-
sured ; သည်စပါးအခြင်အတွယ်ကောင်းသည်။

အခြင့်အတွက် (အချင့်အတွက်) (from မြင့်တွက်, to estimate), quantity
estimated.

အခြင်း, 1, *n.* an act, deed ; chiefly used in forming verbal
nouns ; a circumstance, what pertains to, an event, အ
ကြောင်းအရာ, အကြောင်းခြင်းတ, an outward circumstance,
appearance, လက္ခဏာ [conduct, behaviour, mode of life, as
in the phrase သည်မိန်းမအဆင်းမရှိ။အခြင်းကောင်းသည်]။

—အရာ, *n.* same, 2nd and 3rd def.

—မြင်, *v.* to be the subject matter of, a term almost invari-
ably employed in litigation, *e.g.*, အခြင်းမြင်ယာ။ အခြင်းမြင်ချွ။
အခြင်းမြင်ထက်။

—များ, *v.* to quarrel [သည်ယှဉ်ထောက်အခြင်းများကြသည်။] ရန်တွေ့သည်။

အခြင်း (ချင်း), 2, *n.* a kind of song ; ထေးခြင်း။ ခင်ဘွားဂုဏ်ခြင်းနှင့်ဝင်
အောင်ဆိုတတ်ခဲ့လား, can you sing an accompaniment to the
flute ; စောင်းခြင်းနှင့်ဝင်အောင်ဆိုတတ်ခဲ့လား။

အခြည်အကွင်း, *n.* ; see အကွင်းအခြည်။

အခြံအရံ (from ခြံရံ, to surround with people), *n.* attendants,
people in waiting [entourage] ; အခြံအရံနည်းသောသူကင်းပဲ့သည်နှင့်
တူသည်။

အခြား (from မြား, to separate, be different), *pron. a.* other ; ထခြား,
ထပါး ထထူး။

—မဲ့, *adv.* without an interval, without consequence ; အတွတ်မဲ့။
ဒေဝဒတ်အခြားမဲ့သည်ထဝ၌ရေထိုးရေကပ်ရ၏။ သည်နေရာမှာအခြားသောသူ
ကိုမမြင်မတွေ့ဘူးလား။

အခြေ, *n.* a foundation, bottom [state, status], root, အခြေ ; a foot
or leg, ခြေ. Der. ခြေ ; အခြေကောင်းသည်လူ၊ မြင်းခြေ, on horse-
back ; လူခြေ, on foot ; ကသာမြို့ခြင်းခြေဖြင့် (မြစ်ချွင်) နေချင်းပေါက်ကွဲ။
လူခြေဖြင့်တည့်အိပ်, if one goes on horseback (*lit.* by horse's
foot), one can get to Katha town in a single day (period
of daylight) ; on foot (*lit.* by human foot) one has to sleep
a night on the way.

—အနေ, *v.* ထည်လူအခြေ အနေမရှိအညွှတ် လှနှင့်တူသည်, this man has
no status ; he seems to be an obscure person.

အခြေအမြစ်, *n.*; see အခြေ, 1st def.; သည်အနီးကြီးပြောသည့်စကားအခြေ အခြေခံရှိလိုက်ကာမျှသာကကြည်ညိုနှစ်သက်ကြပါ။

အခြောက်ကြဲ, *v.* to sow seed broad-cast in the dry season (just before the rains), no transplanting being necessary (both these are Upper Burman words). အခြောက်ခွဲ, to break up soil in the dry season (just before the rains set in) for sowing seed.

အခွ (from branch into two parts), *n.* crotch; the place of branching off in a tree (ခွံခွံ), river (ခွံခွံ), road (ထမ်းလေးခွံ), &c.; hence မိတ်ခွံခွံ, *v.* to be of two minds, *v.* halt between two opinions; [ခွံ (*pron.* ခွံ) ထျ, to be betwixt and between, said of a person's conduct; also has an impersonal meaning—(i) ထပ်သည့်ထျကြိယဝိသေသကုသလ် (ii) ထပ်သည့်အခွံကုသလ်။ ခွံ ထိုက်, to act in a betwixt and between manner. Both these terms are in *very* frequent use amongst the Burmese, though said to be comparatively modern.]

အခွက်, 1 (from ခွက်, to be concave), *n.* a concavity.

အခွက်, 2 (from ခွက်, a cup, &c.), *n.* a khwet; a weight equal to a peittha or viss, and superseding the latter in all capital numbers, as အခွက်ထထထ [the အ is frequently omitted as ခွက်ထထထ] instead of မိဿာထထထ။

—အထူး, *n.* the concavity of a boat or vessel, in regard to its size in length and breadth; သည်ထူးအခွက်အထူးအထူး ကောင်းသောထူးဖြစ်၍ဝန် အများပါစေရန်သည်။

အခွင်, *n.* the place where a thing is 'posted [or located] or work performed, the place and parts adjacent; used chiefly in composition, dropping the initial. Der. ထရားခွင် [a Judge's or Magistrate's bench] and ခင်ခွင်။ [လူခွင်, the sphere in which human beings live, *i.e.*, the world], *e.g.*, လူခွင်ခေယျသော့ကြောင့် [ဦးသော့ကြောင့်] နတ်မြတ်စံထောင်မူသည် (applied to kings).

အခွင့်, *n.* a business, affair; အခင်း, အမှု, အရေး, commission, permission, privilege, opportunity [right, reason; ခင်ကျားသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအခွင့်ခွင့်]။

—အရာ, —အရေး, *n.* same, 1st def.

—ကြေ, *v.* to be fulfilled, as a business, affair, obligation [အခွင့်မကြေသော့ကြောင့်ပြည်ထောင်သို့ပြန်ထောင်မူပြီးမှသင့်ပါမည်ဟုလျှောက်၏]။

—ခံ, ခံ့, *v.* to crave permission, ask leave of.

—ထော်, —သင့်, *v.* to have a good occasion (of doing).

—လေးထွတ်, *v.* to grant permission.

အခွင့်ရ, *v.* to obtain permission.

—ရှိ, *v.* to be permissible.

—သာ, *v.* to be favourable, as an opportunity, to gain an advantage over another, as ခင်ဘူးသည်အမှုမှာထူးမြတ်အခွင့်သာပေရဲ့။

—ထိ, *v.* to know one's place, opportunity, or time.

အခွန်, *n.* revenue accruing from assessments on real and personal property; *comp.* အတောက် and ငွေထောင်။

—အတုတ်, *n.* same.

—အုပ်, *n.* a collector of revenue.

—ခံ, *v.* to collect revenue.

—ခေါင်း, *n.* a head collector.

—စည်းကြပ်, *v.* to assess revenue; အခွန်ထောင်စည်းကြပ်။

—စာရေး, *n.* a revenue clerk.

—ဆက်, ပေး, *v.* to pay tribute or revenue.

—(အခွန်) ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* the Financial Commissioner, Burma; အခွန်ဌာနချုပ်ဝန်ထောက်, Secretary to the Financial Commissioner.

—တင်းဆိပ်, *n.* a household paying revenue; အခွန်ဆောင်ဆိပ်။

—တက္က (pron. ဖဒါ), *n.* a collective term for revenue and treasure.

—ဝန်, *n.* an akunwun, the highest subordinate revenue official in a district; အခွန်ထောင်ဝန်မင်း။

အခွန်း, *v.* voice, used chiefly as a numeral auxiliary [အခွန်းကြီး အခွန်းငယ် (very often abbreviated to ခွန်းကြီးခွန်းငယ်); ပြောကြသည့်, a term applied to persons engaged in an angry dispute; equivalent to the English expression 'to have words with']; သည်လူစကားဆတ်ခွန်ပြောထိုမှနားမထည်နိုင်ပါ။

အခွံ, *n.* bank, rind, peel, skin (of fruit), shell, crust, hull.

—အကြေး, *n.* the scarf or fibrous matter on bark.

—အပပ်, *n.*; see the parts.

—ခွါ, နှစ်, နှာ, နှေး, သင်, *v.* to strip off the skin of fruit, to peel; အခွံနှေး is the most elegant; ငှက်ပျောသီးအခွံနှေးထိုက်ပါ။

အခွေ (from ခွေ, to coil), *n.* a coil; ခွေကြိုးတခွေ, a coil of rope; ခေါင်းပေါင်းခွေထိုးထိုး။

အခွေး, *n.*; see ခွေး, a flat ring, ရှေ့ခွေး (shay gway), နောက်ခွေး (nouk khway), the after band on a da handle; ထားမနောက်မိတ်ခွေး or ထုနောက်မိတ်ခွေး, a term of contempt applied to persons who are wanting in energy and self-reliance, the

after ring of a da being used more or also as a hammer, and therefore subject to rough usage, *therefore* treated as it were with contumely.

အချွန် (from ချွန်, to make pointed), *n.* the end of anything that terminates in a point; မင်းထားအချွန်အားကြီးသည်, your da is too pointed; သံချွန်, a pointed piece of iron.

အချွတ်ချွတ်အထွဲထွဲ, *adv.* in a disorderly, irregular, contrary manner.

အချွ (from ချွ, to be slimy), *n.* any slimy, mucilaginous matter; လှေမှူးသေဝါနီးထည်ချောင်းနှိအချွဆိုက်ထက်သည်။

—ငင်, *v.* to delay, linger, procrastinate, particularly in speaking.

အခြွေအရံ (from ခြွေရံ, to wait round), attendants, people in waiting (retinue); နောက်ထောက်ကျောခံအခြွေအရံများသည်။

—အခြွေ, *n.* same.

အဂ္ဂိ (pron. အဂ္ဂိ) (Pali အ, *priv.*, and ဂ္ဂိ, a promise), *n.* infidelity, unfaithfulness, *particularly* in administering justice.

—လေးပါး, *n.* the four infidelities, namely, ဆန္ဒဂ္ဂိ, that occasioned by selfish desire (ဆန္ဒဂ္ဂိထိုက်), ခေါသဂ္ဂိ, that occasioned by ill-will; မောဓဂ္ဂိ, that occasioned by ignorance; and တတဂ္ဂိ, that occasioned by fear.

အဂ္ဂသာဝက (Pali အဂ္ဂ, excellent, and သာဝက), *n.* a disciple.

—နှစ်ပါး, *n.* the two chief disciples of Buddh, namely, (ရှင်) သာမိပုတ္တရာ, the right-hand chief disciple (လက်ဝဲတော်ခံ), and (ရှင်) မောဂ္ဂလာန် (pron. မောဂ်ကလာန်), the left-hand chief disciple, လက်ဝဲတော်ခံ; *comp.* မဟာသာဝက, agasaw, or agra-srawaka, from agra, chief, and srawaka, a disciple; *lit.* one who hears. The disciples who receive this office must have practised the páramitas (ပါရမီသမုဒ္ဓါ) during one aśankya-kapalaksha, (အသင်္ခေတင်). They are never born of any other caste than the royal or the Brahmin. The two agrasrawikawas or principal female disciples of Gaudama were Khéma (ခေမာ) and Uppalawarnna (ဥပလဝံ).

အဂ္ဂိရတ် (Pali အဂ္ဂိ, fire, and ချွတ္တရာ, a shaster), *n.* alchemy.

—ထိုး, ထုတ်, —ထိုက်, *v.* to practise alchemy.

အင်, ၁, *n.* a kind of tree, a species of *dipterocarpus*.

—ကြင်း, *n.* the *Pentacme Siamensis*, Kz. [Pali သာယ, Sál tree]. Maha Maya, mother of Gaudama, gave birth to him under a sál tree in the Lumbini garden (လုမ္ဗင်နီဥယျာဉ် = အင်ကြင်းဥယျာဉ်) situate between Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်) and Kóli (ကောလိယ).

အင်ချဉ်, *n.* the *Aporosa macrophylla*.

—တွဲ, *n.* the gum of the အင် and the အင်ကြင်; used like ခွဲချက်။

—ပူး, *v.* to bud as the အင် tree; အညာကြီးမှာအင်ပူးသည့်အခါ အင်ပူးသည့်အရပ်သို့သွားလျှင်ငှက်သင့်တတ်သည်။

အင်, 2, *n.* an earthen cup or bowl (not used singly). Der. ခိုက်အင် and ဖြေအင်; ထွေးအင်, a spittoon; ထက်ဆေးအင်, wash.

—ခွက်, *n.* an earthen cup used as a crucible (ငွေမှုတ်သည်)။

—ထုံ, *n.* a deep earthen pan or large bowl larger than စလုံ။

အင်, 3, *n.* strength, force of any kind, whether of body, mind, or wealth, အား။

—အား, *n.* same, particularly military force; အင်အား —နည်း—ဗျာ။

—ခွင်, *n.*; see အင်။ အင်ခွင်ဥစ္စာ။

—ထန်, *adv.* in a considerable degree; ရောဂါအင်ထန်ထဲ။

—မထန်, *adv.* exceedingly, too much; အင်မထန်မိုက်သည်။ အင်မထန်မှားသည်။ အင်မထန်ထွသည်။ အင်မထိအင်မထန်။

အင်စပက်ထော် (Eng.), *n.* an inspector; particularly an Inspector of Police.

အင်, 4, *v.* to feign unwillingness, hold off; အိန်သည်။ တွဲသည်။ ခင်အားမဝယ်ချင်ဘူး။ အင်နေသည်ထင်ပါကလား။

—ထင်တင်, *adv.* of the same signification; သည်မိန်းမနှင့်သည်ယောကျ်ား၊ ရှေးကကဲ့သို့မေတ္တာရှိကြသလား။ ယောကျ်ားက ရှိပါအေးသည်။ မိန်းမကအင်ထင်တင်နေသည်။

—ရွှံ့, *v.* to like, be pleased with; an obsolete word. အင်ရွှံ့နှံ့သတ်။

အခန်း, 1, *n.* an allotment, portion of business assigned, a quota, အထား။ Der. ငန်းဖွဲ့; မင်းလုပ်ငန်းကိုမင်းပြီးအောင်လုပ်။ သို့မဟုတ်ထိုင်းသောအခါလျော့လျှင် ဂတိရှိသည့်အထိုင်း မချဘဲရှိပါလိမ့်မည်, finish your allotment of work, otherwise, if it falls short when measured, you will not receive wages according to agreement.

အခန်း, 2 (a corruption of အခန့်), ရောင်း, *v.* to sell on credit.

အသုတ် (from သုတ်, to remain, &c.), *n.* the remains of a thing after part is destroyed, as သစ်သုတ်, the stump of a tree; a short peg placed to prevent motion, ခထုတ်; hence သုတ်စု, *n.* a sharp stump, snag. Der. အမွေအသုတ်; အရားသုတ်, အရားသုတ်တို့ထက်သုတ်။ သစ်သုတ်။ [also applied to diseases; သည်ရောဂါအသုတ်စင်။ ရောဂါအသုတ်ကျန်သည် or အသုတ်ရှိသည်။]

—အရင်း, *n.* real estate, inherited from ancestors; ကျွန်တော်မိဘအသုတ်အရင်းကြွင်းကျန်ရစ်သောကြောင့် မထင်မတိုင်ဘဲ စားသောက်နိုင်သည့်,

I am able to live (*lit.* eat and drink) without working for my living, because I had property left to me by my parents.

အငယ်တို့, *n.* same as အငယ်။

အိမ် (from ငို, to close up), the quantity taken into the mouth at once; a flower-bud; ဝန်းငို, a flower; ခေတငို, a mouthful of water.

—ထွက်, *v.* to bud; ဝန်းပင်အိမ်ထွက်ပွား။

အင်္ဂ (from ငို, to project convexly), *n.* a promontory, cape, headland; any convex projection, whether of a bank or of a mountain, ထောင်ငို, or of a wood, ထောင့်; ဟိုထောင်ငိုဆိုင်းဆိုင်းရှိရှိ ဂိုဏ်းဌာတယ်ရှာတယ်မြို့နီးသေ။

အင်္ဂါ (from အင်းဂါ), *n.* a coat or jacket.

—ထိပ်ကျပ် (ဂျပ်), *n.* a tight body, jacket.

—ခါးတို, *n.* a short coat, jacket.

—ထို, ရှည်, *n. lit.* 'long coat,' 'short coat,' the Burmese name for two Chinese sects, who respectively wear long and short coats.

—ခွီ, *n.* a jacket-tie, an ornamental strip of cloth attached to the lower part of a woman's jacket, the lapel (the part of a coat which laps over the facing).

—ထက်ကျပ်, *n.* a tight-sleeved coat or jacket.

—ထက်ကျပ်, *n.* a loose-sleeved coat or jacket.

—ထက်တို, *n.* a short-sleeved coat or jacket.

—ထက်ပွ, *n.*; see အင်္ဂါထက်ကျပ်။

—ဆည်ခွံ, *n.* the collar of a coat or jacket.

—ဆည်ခွပ် (*pron.* အင်းဂါဆည်ခွပ်).

—ဆည်ခွပ်, *a.* approaching puberty (applied to the age of a girl from ten to thirteen); အင်္ဂါဆည်ခွပ်ကုန်းထားဆည်ခွပ်ခါးအင်္ဂါဆည်ခွပ်ချွတ်ချွတ် (ကျန်မ) သူ့ခွပ်ခွပ်သောကြောင့် ထခါတထေခွပ်ခင်းသော်ဆည်ခွပ်ခင်းခွပ်ခါး, equivalent in English to "as I was in love with him before I left off wearing short clothes, I can bear patiently with him though he may now and then scold me; (ခွပ်ခင်း is, strictly speaking, stronger than mere scolding, implying the raising of the voice with intent to terrify into a right course, or ensure the wish of the irate person being fulfilled). [In speaking of a young man of a corresponding age, the Burmese say ဆည်ခွပ်ခင်းဆည်ခွပ်ခင်း (*pron.* ထခွပ်ခင်း) ဆည်ခွပ်ခင်းဆည်ခွပ်ခင်း]

—ထီး, *n.* a button; အင်္ဂါထွတ်ထီး, a button or stud.

အမြီးကွင်း, *n.* a button-hole.

—သီးပုံ, *n.* a button-mould.

အင်ထေ (*pron.* အင်းဝဒေ), *n.* plaster, a composition of lime, sand, water, used for coating walls. [As in most countries, the plaster of the olden time was superior to the modern. The plaster of the famous Kaungmhudaw pagoda, near Sagaing, was composed of lime and sand, to which were added one part of the Bengal quince, two parts of molasses, five of the bark of the ဝံသ်ဝံသ် tree, and six of glue; အင်ရှင်ကော့ (*pron.* အေကေး) ထင်းထဲဒွေး အံတံပညာ။ ကျွဲကော်စ။ The modern proportions are အံတံပညာ။ နှစ်ကျွဲကော်။ ဒုသော်တင်းထဲ။]

—ထိုင်, *v.* to plaster, overlap with plaster.

—မွတ်, —ထုတ်, *v.* same as အင်ထေထိုင်။

—ဆွတ်, *n.* mortar made of the same composition as plaster.

အင်္ဂလိပ် (အင်္ဂလိပ်) (*Eng.*), *n.* an Englishman, အင်္ဂလိပ်လူ; *a.* English, pertaining to English.

—လပြား, *n.* the offspring of a European father and any Asiatic mother.

—ဒိုင်, —ပြည်, *n.* England.

အင်္ဂါ, 1 (*Pali*), *n.* the planet Mars (အင်္ဂါဂြိုဟ်); the third day of the week, Tuesday, အင်္ဂါ နေ့။ ဝါရန်နေ့။

—သား, *n.* a male person born on a Tuesday.

—သွီး, *n.* a female born on a Tuesday.

အင်္ဂါ, 2 (*Pali*), *n.* a limb, member, part of the body; a component, အင်္ဂါ; a requisite qualification, essential property (12 pages of palm-leaf writing or of printed matter); ဆည်စာအင်္ဂါ နှစ်အင်္ဂါရှိသလေ။

—ရှို့, *v.* to be injured, maimed, or wanting in any limb.

—ဇာတ် (*sometimes* ဇာတ်), *n.* the organs of generation, whether male or female; နိမိတ်, ဘော, ထိန်း။ (ယောကျ်ားအင်္ဂါ။ မိန်းမအင်္ဂါ။)

—ညီ, —ညီညွတ်, *v.* to be in good proportion.

အင်ပျဉ် (*pron.* အင်ပျဉ်), *n.* a kind of inflammatory eruption [nettle-rash, urticaria]; အင်ပျဉ်ထဲ။ အင်ပျဉ်ကွက်ထဲ။

အင်ရှ, *v.* an obsolete verb having the same meaning as နှစ်ထက်, နှစ်ထက်အင်ရှ။

အင်္ဂါ (Pali), *n.* a degree of a circle; အင်္ဂါလိက္ခာကြတ်၏အရေအတွက် [လိက္ခာ, the 60th part of a degree].

အင်, 1, *v.* to make the noise indicated by the sound of the word, and hence to be uneasy in the stomach from fulness, whether

occasioned by food or wind ; ရင်အင့်သည်။ ဝမ်းအင့်သည်။ [ထုထိုက်
မိုက်ထိုက်တာများအင့်ခုံးခြည်သည်။ အင့်အင့်ပါရော့ဒတ်။]

အနီထင့်တွင်, *adv.* of similar signification ; အစာမကြေလိုအင့်ထင့်တင့်ရှိ
ထည်။

အင်း, 1, *int.* true, yes (colloq.)—S. အင်းဟုတ်ပဲ။ အင်းထင်မဟုတ်ဘူး။
အင်းဟင်မထုတ်ပါကထား။

အင်း, 2, *n.* a pond that receives its supply of water from a neigh-
bouring river or some other larger reservoir ; *comp.* ဆိုင်
(a stagnant pond or lake) and ထန် (an artificial pool or
tank).

—ဆိုင်ထုံးကျွန်း, *n.* a collective term for lakes and islands.

—ခွန်, *n.* fishery revenue.

—ငါးမိ, *n.* ngapi made from fish caught in inland fisheries.

—ဝ, *n.* a large pond.

—ထား, *n.* an employé of a fishery lessee.

—သူကြီး, *n.* a fishery lessee. [In Upper Burma ခုန်ဆိုင်ဦး is the
nearest equivalent.]

အင်း, 3, *n.* a table divided into columns or squares or other
compartments for the purpose of entering figures, ac-
counts, &c.

—ထိုက်, *v.* to accord, as two accounts on being compared [to
compare two accounts, ထိုက်ဆိုင်ကြည့်သည်။] ; also used figura-
tively, as မင်းပြောသည့်ကားအင်းထိုက်ထွဋ်။

—တွက်, *n.* a square or compartment in a table.

—စာရင်း, *n.* an account or register entered in a table.

—စာတ်, *n.* a table in which the items are entered in
columns.

—ကျား, *n.* a table in which the items are entered in horizontal
lines.

အင်းပျဉ် (*pron.* အင်းပျဉ်း), from အင်း, 3, *n.* a short-legged bed-
stead formerly used by priests [အုန်းထားထက်ထင်မရှိသည့်ပျဉ်
ထင်း။]

အဋ္ဌိအထွတ် (from ဖြေထွတ်, to attach to), *n.* an attachment to any-
thing, အဋ္ဌိအစွန်း။

အဋ္ဌိ (from ဖြင့်, to be soft, gentle) [အဋ္ဌိစောင်း၊ အဋ္ဌိစောင်းအမှုတမ်း၊ အ
ဋ္ဌိအမျှထော်။]

—ထ, *v.* to dance to the sound of soft, gentle music.

—ထန်ထာ, *n.* musical instruments of soft, gentle sound.

—ထီးမှုတ်, *v.* to play on such instruments.

အငြိမ်း၊ *v.* to try the tones of a musical instrument before playing.

—ပွဲ၊ *n.* a festival in which the music is of a soft and gentle character.

—သမား၊ *n.* a (male) player on instruments of such a character.

—သမ၊ *n.* a female player on instruments of such a character.

အငြိမ်း (from ငြိမ်း, to be at ease).

—စား၊ *v.* to live on a pension ; *n.* a pensioner ; အမှုထမ်းခြင်းမှလွတ်၍ အငြိမ်းစားရသောသူ။

—စားဝရိတ်၊ *n.* a pension, ပင်ဝင် (Eng.).

—စားဝရိတ်ပေး၊ *v.* to grant a pension (ပင်ဝင်ပေး).

—စားရ၊ *v.* to get a pension (ပင်ဝင်ရ).

အမြဲအမည်း (from မြဲ and မည်း, to be dark and black in colour) ; ခက်ရာများရောင်၍ အမြဲအမည်းတွေရှိရပါသည်။ [အမြဲအမြဲ, *n.* fig. hardship, difficulty ; dislike, hatred].

အမြဲ (from မြဲ, to feel ill-will).

—ခံ၊ *v.* to bear the ill-will of another.

—ထား—ဆွဲ—သိ၊ *v.* to harbour resentment, bear a grudge ; ရန်ငြိုးထားသည်။ ရန်ငြိုးပွဲသည်။ ခင်ဘူးကျွန်တော်ကို ဆယ်နှုတ်ဆယ်လုပ်ခင် ဘူးအပေါ်တွင်ရန်ငြိုးထားပါဘူး, whatever you may do to me (sir), I will not bear a grudge against you.

အငွေ (from ငွေ, to appear slightly), *n.* a glimpse, shadow, slight touch, အမိန့်အငွေ ; exhalation, vapour, steam, smoke, အနိုးအငွေ. [Also used figuratively သည်လူ (အသက် understood) အငွေအသက်လောက်သာရှိသည် said of persons on the point of death ; ငွေခနဲကြားသည်။

—အသက်, *n.* same ; *comp.* အနံ့အသက်။

အစ်, *n.* a unit, one, တစ်။

အစ်, 2, *n.* a cylindrical box of any size ; ကွမ်းအစ်။ ညောင်ဦးအစ်။ ထမိန်ထည့်သည့်အစ်။

အစ်, 3, *v.* to squeeze, compress, clench (the throat), throttle, လည်ကိုအစ်သည် ; (လည်စေ့အစ်) to utter a short, compressed sound, as an elephant (တစ်), or a dog pursuing a hare, or a person who restrains his voice under punishment ; to draw out, detect, catch in conversation ; စကားအစ်သည် အစ်အောက်မေးသည်။ ငါ့ကို ထာမအစ်ပါနှင့်။ အစ်ပေးဟိတို့အကြောင်းပေါ်အောင်။ အစ်ခိုင်ဘူး။

အစ (from စ, to begin), *n.* a beginning, commencement ; မိန်းလင်းစပြု။ ခေယောက်ပြီးစ၍ ထမ်းမစားနိုင်။ အစိုး, a part, bit, piece,

အကျိုး၊ ဆွေတစ်၊ မျိုးထားတော်သည်။ မီးတစ်၊ remnant [တစ်ကြောင်းပြု
ထိုက်ပါ။] [အစရှိအနှောင့်အနှေးငါးမိရှိအကောင်အကောင်။] ability,
သည်ထူထူ၊ ယူ၊ ရှင်းရှင်းတွင်းတွင်းရှိသည်။ capacity, အစွမ်းအစ
(hence ထွန်းတစ်).

—အပြီး, *n.* same, 1st def.

—အပြီးပြီး, same.

—အနု, *n.* a small bit, remnant [အစ or အစအန also means a
clue, *e.g.*, သည်အမှုအစအနပေါ်သတား].

—အစ, *v.* to make a beginning of speaking.

—စ, *adv.* sundrily.

—စအရာရာ, *adv.* sundrily; အစစအရာရာထင်မျိုး(ထင် *der.* from စံထင်).

—စအနု, *adv.* pertaining to sundry little matters.

—စွာ, *adv.* at first [အစရင်းက။ အစရင်းပဌမက, from the very
first].

—ဆုံး, *adv.* at the very first; အပြီးအဆုံး, အရင်ဆုံး။

—ထင်, ပြု—(မျိုး), *v.* to begin, be first.

—ပြတ်, ပြတ်, *v.* to be finished (သည်အမှုအစပြတ်တင်းတင်းလင်းလင်း
ရှိသည်), to be all spent, done.

—ရှင်း, *v.* to be of superior ability, capacity, &c.; သည်ကုန်တွတ်
အဆုတ်အဆုတ် အတွန်နားလည်ထက်မြောက် သောကြောင့် အစရှင်းသည် ဆို
ထိုက်သည်။

—သတ်, *v.* to finish, make an end of (a work); လက်စသတ်
သည်။

အဝတ် (from ဝတ်, to drop); အပေါက်၊ သွေးဝတ်။

—ဝတ်, ဝတ်အရက်ရက်, *adv.* droppingly; စက္ကလေမြာမှင်အဝတ်ဝတ်ကျ
သည်။

—အဝင်း (from ဝင်း, to be extended in a straight line), *n.* a
stripe; num. affix., applied to things long and straight,
or nearly so; ကြိုးတဝင်း၊ ထီးတဝင်း, *a.* striped. [Also applied
to the sun; ကမ္ဘာဗျက်ကနေ့ဝင်းထွက်သည်].

အစစ် (from စစ်, to examine, investigate, &c.), *n.* examination;
a. genuine, unadulterated, စစ်စစ်။ [အစစ်အနှစ်, *e.g.*, ကျောက်စိမ်း
အစစ်အနှစ်ဟုတ်အု။]

—တောင်း, အစေးတောင်း, *v.* to be skilled in examining.

—ခံ, *v.* to undergo examination; to bear investigation, *e.g.*,
မှန်သောတရားသည်အစစ်ခံနိုင်သည်, the true law will bear inves-
tigation, *e.g.*, မှန်သောတရားသည်အစစ်ခံနိုင်သည်။

—ခံတောင်း, *v.* to be able to answer well when examined.

အစီရိခချက်, *n.* the recorded statement of a witness, or accused, in a civil or criminal case, စီရိခချက် [the statement of a witness or an accused]; သတ်သေအစီရိခချက်ကို တရားခံနားထောင်အောင်သတ်လိုက်ပါ, read out, please, the statement of the witness, so that the accused may understand.

—ခံထွက်, *v.* to appear, come out (in evidence) on examination.

အစည် (from စည်, to be many?), *n.* a piece of a cord or rope attached to another.

—ကြိုး, *n.* same; the lash of a whip (the string of a necklace; ပုတီးအစည်ကြိုး။ ငါးမျှားအစည်ကြိုး။)

အစည်း (from စည်း, to tie up), *n.* a quantity of things tied up lengthwise, as plants, grass, &c.; ထိုင်းမိုးတစည်း။ ကောက်ရိုးတစည်း။ ထင်းတစည်း။ မြက်တစည်း။ သင်တစည်း။

အစည်းအဝေး (from စည်းဝေး, to assemble), *n.* an assembly of people.

အစဉ် (from စဉ်, to place in a row), *n.* a succession, continuity, order, method; *adv.* continually, always; ထိုက်ထက်သို့ထရ်စဉ်ဝါစဉ်အတိုင်းထိုင်ထော်ပူဇော်ပါ, will your Reverences please be seated according to the time you have been 'mahtis' (*i.e.*, monks for a period of 10 years and upwards) and to the number of lents you have kept?

—အထာ, အဆက်, *n.* same; အစဉ်အဆက်အားသည်။

—တစိုက် (*pron.* အစဉ်တစိုက်). [from စိုက်, to be straightforward]; အစဉ်တစိုက်ပြုလုပ်သည့်ထုံးစံ။

—ဓမ္မတာ, *adv.* in natural continuity.

—စပြတ်, *v.* to be perpetual, everlasting; *adv.* for ever; အစဉ်စပြော။

အစဉ်း (from စဉ်း, to mince), *adv.* minutely, accurately; only prefixed to ထိ။

—အဝါး, *adv.* same; most common; အစဉ်းအဝါးဆိုးကောင်းလတ်ညွှတ်သည်။

အစပ် (from စပ်, to join), *n.* a joint, seam.

—အလျဉ်, *n.* continuous connection, applied to language; အစီအလျဉ်။ စကားအစပ်အလျဉ်ကောင်းသည်။

အစမ်းထားထား, *v.* to make a trial of; put on probation, အစမ်းပြု။

အစာ, 1 (from စား, to eat), *n.* food, aliment, what is for eating or to be eaten; *comp.* အစား; what is consumed in any operation, as ကပ်ကြေးစာ, clippings, ထားစာ, chips; sizing made of boiled rice and used to dress thread, မြည်စာ။

[The Burmese often, when angry or wishing to warn others, use the following reviling epithets: **ကျားစာ** "food for the tiger," meaning that the person reviled will be killed by a tiger; **သားစာ** "food for the da;" **ထိနံစာ** "food for the sandal" (ထုံထိနံစာ applicable to a female); **မိကျောင်းစာ** "food for the alligator," &c. In warning others to avoid a particular road when travelling, the Burmese say **သင့်ထမ်းထွားလျှင်ကျားစာဖြစ်လိမ့်မည်**။

အစာဆိပ်, *n.* the stomach, maw.

—**ချေ**, *v.* to unsize; **အဝတ်ကိုအစာချေသည်**။

—**ထင်**, *v.* to size, dress thread or cloth by an application of boiled rice.

—**ဝတ်**, *v.* applied to animals.

—**ရှောင်**, *v.* to refrain from food, to fast; **သင့်အစာကိုမစားပြီဘူး သရှောင်ပြန်ရှောင်သည်**။

—**ဝမ်း**, *n.* a return to healthy and natural evacuations after unhealthy ones during illness (*lit.* faeces produced from food).

—**သတ်ထား**, *v.* to famish; **မိခွသာခုခမ်းကြီးကို သားတော်အစာတသတ် ခမ်းကြီးကအစာသတ်** (*pron.* uzzathat) **ထားသည်**။ Burmese mothers frequently frighten their children by saying **နင့်ကိုအစာသတ်ထားမည်**။ **အစာထေထား**။

—**သတ်နေ**, *v.* to starve one's self.

အစာ, 2, *int.* fie! expressive of disgust, **အစ်**။

—**အစာ**, —**စာ**, *int.* same [**အစာစာရွံ့ပါမိ**, an interjection used by women].

အစား, 1, *n.* stead, place, room; frequently used as a secondary noun, as **ထိုက်စား** instead of self; **ပြန်နိုင်စားခိုက်ကလေးပဲ**။

—**ချေ**, *v.* to return good for good or evil for evil; **ထက်စားချေသည်**။ **ခင်ဘူးနားကျက်ထက်ထွတ်ထွတ် အစားချေရပါလိမ့်မည်**။ [**ခါတွည်စား** (*pron.* ဂထုစားချေ) has the same meaning as **အစားချေ**။]

—**မိတ်**, —**ထိုး**, **ထောင်**, —**ပေး**, —**ထွင်း**, *v.* to substitute, to pay in kind (**ထွှာစားပေး**).

အစား, 2 (from **စား**, to eat), *n.* eating, the act of eating, that which is eaten, food; *comp.* **အစား**, the fee paid in certain cases, as **ရှေ့နေစား**; (**ရှေ့နေစာ**?), that paid to a pleader or lawyer.

—**အစာ**, *n.* food [**ခင်ဘူးအချ်တွင်အစားအစာဝပြောခဲ့လား**].

—**အသောက်**, *n.* what is eaten and drunken (food); **မန်းတနော်နွဲ့ ညောင်ထုံးမြိတ်ထုံးမြိတ်သော အစားအသောက်ပေါများပါသေး**။ [It is curious that these words reversed in order, namely, **အသောက်အစား**, mean an over-indulgence in intoxicating liquors, *e.g.*, **သင့်ဘု အသောက် အစား ရှိသည်**။ or **သင့်ဘု အစားအသောက်ကြီးသည်**။]

အစားဆန်ချေ, *n.* a collective term for food, provisions.

—မှား, *v.* to eat what is hurtful ; အစားမှားသောကြောင့် နေမကောင်းပါ။

အဝား, 3 (from ဝား, to divide), *n.* a division, အပိုင်း, အပိုင်းအစား, *e.g.*, အမြတ်စား, အထတ်စား, အထုတ်စား ; a division, kind, sort, အပိုင်းအစား ; ပုဆိုးပုမျိုးရှိပါသည်။ အမြတ်စား။ အထတ်စား။ အထုတ်စား။ ခင်ဗျားထက်အစားကြိတ်ပါသည်, there are three kinds of puhsoes, superior, middling, and inferior ; which kind, sir, do you like ?

—စား, *n.* various sorts.

အဝိ, *int.* fie ! expressive of disgust.

—အဝိ, *int.* same [အဝိအဝိတွေ (ခွေ) ရှိသည်။ ခတဲ့ used by women to children].

အဝိတ် (from ဝိတ်, to divide), *n.* a quarter, a division, part [the $\frac{1}{4}$ th of 100, *e.g.*, လူအဝိတ်, 25 men ; ရွှေအဝိတ်သား, 25 ticals of gold ; နို့အဝိတ်သား, a quarter of a viss (about one pint) of milk ; ငွေအဝိတ်ထောက်ထန်ပါရဲ့, it is worth about 25 rupees.]

အဝိဇ္ဇေယျ (*pron.* အဝိဇ္ဇေယ) (Pali အ, *priv.*, and ဝိဇ္ဇ, mind), understanding ; *a.* incomprehensible ; *n.* an incomprehensible subject (အဝိဇ္ဇေယျမြတ်စွာဘုရား). In speaking of Buddha the Burmese say အဝိဇ္ဇေယျ။ အပ္ပမေယျအနန္တ။ အတိုင်းမသိ။ ကျေးဇူးတော်အပို။ ဂုဏ်တော်အပေါင်းနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောမြတ်စွာဘုရား။

—လေးပါး, *n.* the four incomprehensibles ဗုဒ္ဓ, လောက, ဈာန and ကမ္မ, *which see.*

အဝင်း (from ဝင်း, to be green, fresh, &c.).

—အဝါ, *v.* ; *see* အဝင်းတင်း။

—စား, *v.* to eat (raw) without cooking ; *a.* not required to be cooked in order to be eaten, as အဝင်းစားထောပတ်, butter.

—ဝင်း (တင်း), *v.* to possess, as an evil spirit. အဝင်းဝင်းဝင်းသည် (တင်းတင်းသည်), အဝင်းပူးသည်။

—သေ, *v.* to die fresh, *i.e.*, by violence, not by sickness..

အဝိအစဉ် (from ဝိစဉ်, to place in order), *n.* order, arrangement, method ; အဝိအစောင့်သည့်အခါ အဝိအစဉ်အမှုတမ်း ကြာသည့်အတိုင်း နေကြပါ, when undergoing examination, please remain in order according to your length of service.

အဝိအချဉ် (from ဝိချဉ်, *which see*), *n.* continuous connection ; applied to language ; အဝိအချဉ်။ [ကောင်းအဝိအချဉ်စပ်နှိထပ်ပြောထပ်သည့်လျှ။]

အဝိရင်ခံ (from ဝိရင် and ခံ, *which see*), *v.* to address by word or writing, as an inferior to a superior, *lit.* to submit to

order. [All petitions addressed to superior Government officials by their Burmese subordinates commence with တုရားကျွန်တော် and end with မှိုမိုးအစီရင်ခံစာပါသည် တုရား။] ကျွန်တော်အစီရင်ခံပါရစေကျောင်းတကာခင်ဗျား။ ကျွန်တော်အပေါ်၌ ခင်ဗျားအတွဲထင်သောကြောင့်ထင်းချင်းအောင်ပြောလိုပါသည်။

အစီး (from စီး, to ride on), what is ridden upon; used as a numeral auxiliary to beasts of burden (မြင်းတစီး) and vehicles of conveyance (ရထားတစီး). The Burmese sometimes apply this numeral auxiliary to tigers, *e.g.*, ကျားတစီး and to butcher's meat အမဲတစီး။

— **အနင်းအဆောင်အရွက်**, *n.* badges and insignia of rank (ဝန်းသိုစော်ဘွား။ သိန်းနီစော်ဘွားတောက်အစီးအနင်းအဆောင်အရွက်မရပါ။)

— **အပိုး**, *n.* arbitrary or violent sway over another; equivalent to အထင်စား။ **အပိုးအပိုး** မခံချင်လို့ အတူတူမနေဘဲ ထွက်သွားပါသည်။

အစီးအပွား, 1 (from စီးပွား, to augment, obsolete), *n.* increase, profit, advantage, စီးပွားအမျိုး။

အစု (from စု, to collect), *n.* a collective body.

— **အကွက်**, *n.* a subdivision of a place.

— **အစပ်**, *n.* a portion, share, apportionment.

— **စုစေါင်း**, any quantities taken as a whole; a total.

— **အပေါင်း**, *n.* a collection.

— **အရန်** (from စု, to collect, and ရန်, to appropriate), *n.* the whole that is (for any particular purpose); used in forming verbal nouns, *e.g.*, ထောင်းစုတောင်းရန်, the whole demand due from different quarters.

— **အရပ်ရပ်**, *adv.* collectively.

— **အရုံး**, *n.* a collection (concourse, assemblage) [အစုအဝေး, a mass; usually applied to human beings, *e.g.*, ထားပြီအစုအဝေး အရုံးအားကြီးသည်။]

— **အဝေး**, *n.* a collection (of people), an assembly.

— **ကျ, —သင့်**, *n.* a dividend, share, ဝေပုံ။

အရုတ် (from ရုတ်, to be torn), *n.* a rent (in cloth); ခင်ဗျားသည်ပုဆိုးကျွန်ုပ်တို့ရောင်းသောအခါ ပိုးထောက် ကြက်ကိုက် အရုတ်များပါကြောင်းကိုသာ ဖြစ်လို့ပြောသည်။

အစုံ (from စုံ, to be even, complete), *n.* an even number, a pair; complete assortment; အမျိုးမျိုး, a numeral formative (ထစုံတခု, something; ထစုံထောက်, some one, indefinite); တစုံ, a pair.

— **အညီ**, *adv.* all parties being met together.

— **အဖက်**, *n.* a pair, applied to horses.

အစုံအဝင်၊ *v.* to be suitable to form a match ; သည်ခြင်းအစုံအဝင်
တတ်သည့်, these two horses are very well matched.

—အဝက်တော် —ဦး —ဆင့်, *v.* to be well matched.

—အထင်, *adv.* completely, perfectly (wholly).

အဝေ (from ဝေ, to send, order), *n.* service.

—အခိုင်း, *n.* service, employment.

—အဝါ, *n.* a servant.

—ခံ, *v.* to serve ; *n.* a Government messenger or attendant ;
permanent, hereditary ; see အဆင့်ခံ။

အစေ့, 1, *n.* a seed.

—အိမ်, *n.* a capsule, pericarp.

—ထည်, *v.* to seed.

—[ပျိုး, *v.* to sow seed].

—[ရှက်, *v.* သရက်သီးအစေ့ရှက်သည်].

အစေ့, 2, *n.* an ancestor of the seventh degree.

အစေ့, 3 (from စေ့, to join), [*n.* close union, nice joining, as အ
စေ့ထိုသေးသည်, not nicely joined].

—အဝင်, *n.* same.

—အစက်ကောင်း, *v.* to be skilled in match-making ; to be a good
peacemaker [သည်လူနဲ့ခိုက်ခေါ်သဖြင့်သည်ကို မဖြစ်ရအောင်ကြိုတင်စွာ
အစေ့အဝင်ကောင်းသည်ဆိုလိုက်သည်].

—ကောက်, *v.* to join accurately.

—ရိုက်, *v.*

အစေး (from စေး, to be adhesive), *n.* gum.

—အညွှတ်, *n.* the filthy exudation on the surface of an animal
that is killed and singed ; [ဝက်ကိုမီးဖိုက်လျှင်အစေးအညွှတ်ထွက်
တတ်သည်။] ဆေးအစေးအညွှတ်။

—ကပ်, *v.* to adhere, as gum ; figuratively to be attached or
devoted to one another as friends (သည်လူနှစ်ယောက်တတ်အစေး
ကပ်ကြသည်).

အစော (from စော, to be early), *adv.* early, စောစော။

—ကြီး, *adv.* very early ; စောစောကြီး။ အစောကြီးသွားမှရောက်မည်, by
going very early only can one arrive (there).

အစောက် (from စောက်, to be steep), *n.* a steepness, depth, စောက် ;
comp. အနက်, depth without reference to a side [သည်ရေတွင်း
(အ) စောက်တတ်လောက်မြဲလိမ့်မည်တင်ပါသည်].

အစောင်, 1, *n.* the side or border as distinguished from the edge
(အစောင်း). Der. လက်စောင်, နံစောင်, အာစောင်, ပါးစောင်, အံစောင်။

တစောင်, *adv.* on one side, as in the phrase တစောင်မှတစ်ပါးရှိ၏။

အစောင်, 2, *num. aux.* applied to writings and books; စာတစောင်, a writing; စာအစောင်စောင်, writings.

အစောင့် (from စောင့်, to watch), *n.* a watchman, guard keeper; chiefly used in composition, as တံခါးစောင့် (*pron.* tuggā zaung), a gate or door keeper.

—အကြိမ်, —အထိမ်း —အဝ —အရှောက်, *n.* same, varying with the meaning of the respective verbs from which they are derived.

—ထား, to place as a guard or watch; အစောင့်အရှောက်နှင့်ထားသည်။

အစောင်း, *n.* an edge, sharp side, *figuratively* the force of wind (လေစောင်း), or of water (ရေစောင်း); မျက်စောင်း, the eye when looking askance; မျက်စောင်းထိုး, to eye askance in scorn or anger, hence the proverbs နဂါးတို့မျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of the naga does not discriminate; မင်းတို့မျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး, the askant eye of rulers does not discriminate; meaning that a wrathful naga or ruler allows nothing to stand in its or his way, hence တစောင်းထိုး, *v.* to operate edgewise; တစောင်းလည်း (ထဲ) သွားသည်။ တစောင်းမိထားသည်လေတစောင်းထိုးသွားသည်။

အစော် (from စော်, to smell offensively), *n.* an unpleasant, offensive smell; အနံ့ငါးကျော်စော်သည် [အစော် does not *always* denote an offensive smell, *e.g.*, ဘာစော်မွှေးသလဲ].

အစို (from စို, to cohere). (It is said that this word should be written အဆိုင်), *n.* a cohesive mass, a lump, *e.g.*, မြေစို; သံစို; *comp.* အတွေ့။

—အဝဲ, *n.* same; မြေကြီးအစိုအဝဲ။

အစို, 1, *n.* a class of persons in Government service, or designated by Government for some specific service; သေနတ်စို၊ ဆင်စို၊ ခြင်္သေ့စို (ရှင်ထုရင်အမှုထောင်တမ်း)။

—အငန်း, *n.* same.

အစို, 2 (from စို, to project), (*see* ပြု, to project a little from an aperture); *n.* an incipient sprout from a seed or root, *particularly* applied to the sprout from a bamboo root; *comp.* အကိုက် and အညောင်။ [The first incipient sprout from the cocoa-nut, tamarind, betel-nut and sugar-palm fruits; အညောင် applied to plantains].

အစို, 3 (also from စို, to project), *n.* a peg or wooden nail, whether left projecting or driven in completely.

အစိုး (from စိုး, to rule over).

အစိုး ထရ, *adv.* authoritatively, arbitrarily ; ခင်ဆွေးမင်းမှမဟုတ်ဘဲသည်
မြို့ဝေါ်မှာဘဲဖြင့် အစိုးထရပြုလုပ်နိုင်သည်, how is it, sir, that without
being an official, you exercise authority over this town?

—မိုင်, —ရ, *v.* to have authority over ; အစိုးရမင်း, the Govern-
ment. [အစိုးရသက်သေ, *n.* an approver in a criminal case.]

—ရအမှုထိုက်ရှေ့နေ, *n.* Government Prosecutor.

—ရဝေထောင်ပြန်, *n.* Government Translator, Burma.

—ရပုံနှိပ်ထိုက်အုပ်, *n.* Superintendent, Government Printing.

အစိုးရိပ်, *n.* anxiety, solicitude.

—ထင်း, *v.* to be free from anxiety, အစွေ့ထွဋ်။

—ကြီး, —နည်း, *v.* to be much concerned ; to be little concern-
ed (about).

အစ်ကို (usually *pron.* အကို), *n.* a man's elder brother ; နောင်ထောင်,
an elder brother, royal or divine ; *comp.* ညီ, a man's younger
brother.

အစ်မ (usually *pron.* အမ), *n.* a man or woman's elder sister ;
comp. ညီမ, a woman's younger sister. [Note.—Persons of
the Talaing race frequently speak of, and to, their mothers
as အစ်မ and their grandmothers as အမေ။]

အစွန် (from စွန်, to be a side, border), *n.* a side, border.

—အနား, *n.* same.

—ဆုံး, *a.* being at the very side, border ; the furthest, utmost,
remotest.

အစွန်း, ၁ (from စွန်း, to come to a point, &c.), *n.* a point, end,
extremity, အမျှား ; gain, profit, အမြတ်။

—အဝ, *n.* same, 1st def., capacity, ability.

—အဖျား, *n.* an end, extremity.

အစွန်း, ၂ (from စွန်း, to be stained), *n.* a stain.

—အကွက်, *n.* same ; သည်ဝဝါအစွန်းအကွက်များထိုးဝဝင်ချင်ပါ။

—အထင်း, *n.* same ; see မိုင်းထင်း။

အစွမ်း (from စွမ်း, to be able), *n.* ability to accomplish ; ခင်ဆွေးမင်း
စွမ်းမှမရှိဘဲဘာထင်နိုင်မည်ထို, you have not even ability, how
could you possibly accomplish it, sir ? အစွမ်းအဝ။ အစွမ်းသတ္တိ။

အစွယ်, *n.* an eye-tooth, tusk, fang [a horse's tush, *e.g.*, သည်မြင်း
ငယ်ငယ်ရှိပါသေးသည်။ အစွယ်အိတ်ထောင်ကျွတ်သေးပ။] ဆင်, စွယ်, *n.*
an elephant's tusk, ivory ; ထွက်ပြီးသည့်ဆင်စွယ်ဝင်တယ်ဆိုမှ, an
elephant's tusk which has once protruded does not again
enter the flesh ; said of fixed, irrevocable resolutions, or
decisions.

အစွဲ (အစွဲ) (from စွဲ, to cleave, cling, adhere to), *n.* a clinging to, adherence, as to an opinion, or an object of desire [a kind of morbid influence to which a person is subject, the result of magic, witchcraft, and such like; အစွဲချွတ်, to free a person from such influence].

—အဆင်း, *n.* same; ဥပါဒါန်။ သည်မိန်းမဆိပ်ခတ်ကောင်း။ ရာမတ်ကောင်း အစွဲအဆင်းအားပြီးထိုမိန်းမမြောက်နေသည်။

—မြ, *v.* to make or have reference to, bear, *e.g.*, ပန်းတနော်မြ ဆာထိုအစွဲမြ၍ခေါ်သစ်။

အဆ, 1, *n.* an equal quantity; အမျှ (infrequent), as much again, fold; used with numerals, as ထိုးဆ, three-fold; အဆထိုးဆတ်, thirty-fold (ဟုတ်သူထူးကျား။ ဆတ်ဆတ်ဟုတ်ပါဒတ်)။

အဆ, 2 (from ဆ, to guess).

—တန်, —တော်, *v.* to be reasonable, within due bounds; မိန်းမထို ထော့ကျားက အပြစ်တင်သည်အရာ အဆတော်နိပါ, the man's finding fault with his wife is out of all bounds, *i.e.*, outrageous; ခဝါ ထည်အဝတ်များကိုဖွင့်သည့်အခါ အဆတော်အော်ဟစ်သည်, the washer-man shouts and screams beyond all reason when washing the clothes.

အဆက် (from ဆက်, to connect), *n.* a junction, joint, a degree in lineage.

—ဆတ်, *adv.* connectively, successively; ထီးမင်းအဆက်ဆက်, *Anglice*, crowned monarchs in succession.

—ဖြတ်, *v.* to be broken in continuity, as lineal descent.

အဆင် (from ဆင်, to put in order), *n.* disposition, arrangement, form, appearance; *comp.* အဆင်းပုဆိုးတတ်အဆင်ကြိုက်သစ်, of what colour do you like the puhso?

—ဆိုးဝါး, *v.* to have a repulsive appearance.

—တန်, *v.* to have a bad appearance, be homely; အကျည်းတန် သည်, အရုပ်ဆိုးသည်။

—ထော်, —သင့်, *v.* to be opportune, convenient; အခန့်ထော်သည်။ အခန့်သင့်သည်။ [မင်းကိုတွေ့သည်မှာတတ်အဆင်သင့်သည်။ (or အဆင်သင့် ပါသ်)]။

အဆင့် (from ဆင့်, to put one thing on another), one thing placed above another, a step, a degree; loft, story.

—ခံ (*pron.* ahsin gun), *n.* one in attendance on an official to carry out orders (an Upper Burma term).

—ဆင့်, *adv.* repeatedly; အထပ်ထပ်; အဆင့်ဆင့် သတိပေးသော်လည်း အထိုတရားခေါ်အကြောင်းမထန်အတ္တနောဝါအားပြီးသည့်လူ, although I have cautioned him repeatedly, he has no belief in

what I say ; he is a very self-opinionated man [as အိမ်အဆင့်ဆင့်ဆောင်သည် ; by successive transmission, as တာအဆင့်ဆင့်လာသည်].

အဆင်း, *n.* appearance, relating rather to colour than to form ; *comp.* အရုပ်, colour ; အရည်, — အရောင်, — အရွှေ, — အဝါ, — သဏ္ဍာန်, *n.* appearance, general appearance, considered as good or bad.

— ဖျက်, *v.* to destroy or alter the appearance of.

— လှ, *v.* to be beautiful or handsome in appearance ; to be pretty.

အဆစ်, 1 (from ဆစ်, to cut in parts), *n.* a joint ; အဆစ်အရင်းကိုက်ခံအတွန်နာကြပ်ပါသည်။

— အပိုင်း, *n.* a division, a turn, way, custom.

— အဖု, *n.* a joint ; difficulties in course of questioning (တကားဆစ်ဆစ်ဖုဖုမေးတတ်သည်) or in a bad, dangerous road ; သည်လမ်းသူရီးတားပြုထူသောကြောင့်အဆစ်အဖုတယ်များသည်။

— အမျက်, *n.* ; see the parts.

— ဖြတ်, *v.* to be loosened in a joint by the severing or stretching of the muscles ; ကွန်တော်သွီးကလေးအိမ်ပေါ်ကထူထိုလက်အဆစ်ဖြတ်နေသည်။

— ဖြက် (အဆစ်မျက်), to be sprained.

— လွှဲ, *v.* to be dislocated.

အဆစ်, 2 (from ဆစ်, to cheapen), *n.* boot, as in the phrase *to boot*, something thrown into a bargain.

— အဆွတ်, *n.* same ; မင်းကိုအဆစ်အဆွတ်ပေးပြီတန်ပါတော့။

အဆန်, *n.* the nucleus or kernel of a seed, grain or fruit-stone ; hence ဆန်, husked rice ; the inside or kernel of anything, as the tongue or clapper of a bell, the pebble in a rattle, the ball of a gun, musket, &c.

— အိမ်, *n.* inner shell inclosing the kernel, the outer one being အခွံ။

— ချောင် (frequently *pron.* အသံချောင်), *v.* to be loose in the shell ; to be addled, as an egg (ကြက်ဥအဆန်ချောင်).

အဆယ်, *n.* a. ten, the number of ten combined with the nine digits to form numerals, as တဆယ်, one ten or ten ; နှစ်ဆယ်, two tens or twenty, &c.

အဆာ, 1, *n.* something faulty or hurtful (not used alone). Der. အနာအဆာ, အပင်းအဆာ, အပြစ်အဆာ, (မှပြစ်ဆာရှေ့) အမျက်အဆာ။ သည်သစ်ထုံးအမျက်အဆာအနာများသည်။

- အဆာ**, ၁ (from ဆာ, to be hungry), *n.* hunger, less than အငတ်။
- **အမွတ်**, *n.* same ; ထက်ပက်ရည်သောက်ထွင်အဆာအမွတ်ခံနိုင်သည်။
- **ကျတ်**, *v.* to be fastidious, hard to please in the choice of food ; hence the name ဆာ (*pron.* ဓာ) ကျတ်။ မောင်ဆာကျတ်။
- **မြေ** (from ဆာ, to be hungry, and မြေ, to be appeased), *v.* to have the hunger appeased, but without being satisfied with food ; ကောက်ညှင်းများစားသောအခါအဆာမြေသည်။
- အဆိပ်**, *n.* poison, venom ; (အဆိပ်မရှိသည့်မြွေ, a harmless snake, မြွေကောင်း)။
- **အထောက်**, *n.* same ; မြွေထောက်အဆိပ်တတ်ပြင်းသည်။
- **ပင်**, *n.* the Pegu upas, အဆိပ်ပင်ရေလောင်းသလို ; *comp.* မြားဆိပ်။ အဆိပ်ထူးမြား, a poisoned arrow.
- အဆီ**, *n.* fat, unctuous matter, whether animal or vegetable, hence ဆီ, oil ; also used figuratively, *e.g.*, ထတ်ယာမိုင်းမြေ ဥထည်ထိခွန်ထွက်နှုန်း, the yield and revenue of cultivated land, အဆီအခွန်ထွက်နှုန်း, which is the meaning of the word ထထထထ။
- အခြား**, *n.* same, the rich quality in savoury, delicious food ; (*see* ဆူ) ; ဝတ်သားများအဆီအခြားများစွာအားကြီးသည်။
- **ခဲ** (အဆီခဲ), *n.* hard fat, distinct from the fat of flesh ; tallow.
- **ထိုင်**, *n.* a tallow candle (hardly, if ever, used).
- **ဖျဉ်**, *n.* the mesentery (a membrane in the cavity of the abdomen which retains the intestines and their appendages in a proper position ; ချက်အောက်အဆီဖျဉ်နဲ့သည်။
- အဆီး** (from ဆီး, to impede), *n.* a hindrance, obstruction, impediment (အဆီးအကား)။
- **အကာ**, *n.* a barrier, fence of any kind ; ခင်ဘုရားအိမ်ထက်ဝန်းကျင်မှာအဆီးအကာမရှိသောကြောင့်နားများဝင်ထိုးလိမ့်မည်။
- **အထား**, *n.* same as ဆီး [figuratively obstruction, impediment ; ကွန်ထော်ကြည့်သည့်အမှုမှာ၊ ခင်ဘုရားအဆီးအထားအကွက်ပြေမလုပ်ပါနှင့်, please do not offer any obstruction, sir, to the business I am now undertaking]။
- အဆုတ်**, *n.* the lungs, lights.
- **ညှန်**, *n.* a lobe of the lungs [အဆုတ်နာ, lung disease, consumption ; a term hardly intelligible to Burmans in general]။
- အဆုန်းအဆ** (from ဆုန်းဆ, to calculate definitely), *n.* a definite calculation or estimate ; commonly used in negative sentences, as အဆုန်းအဆမရှိ, to be incalculable ; hence ထဆုန်းတမဖြစ်ထွင်, if something happen (what will you do ?)

အဆုတ် (from ဆုတ်, to clutch), *n.* a cluster, bunch of flowers, or any loose, puffy substance; *comp.* အဖြတ်, a cluster [a handful; used as a numeral auxiliary, as ထက်တွင်းတဆုတ်, one handful; ထင်းရွက်တဆုတ်, ဆန်တဆုတ်ဆုတ်ပဲ။]

အဆုံ (from ဆုံ, to meet), *n.* a meeting point of junction; ခရီးထပ်ဆုံ, the junction of several.

အဆုံး (from ဆုံး, to come to an end), *n.* an end, termination; *adj.* affix (dropping the initial), most, denoting the superlative, as အမြတ်ဆုံး, the most excellent.

—အဖြတ် (from ဆုံးဖြတ်, to decide), *n.* a decision; သည်တရားသူကြီးအဆုံးအဖြတ်ကိုအများကြိုက်ကြသည်။

—ခံ, *v.* to lose, either by ill-fortune or one's own laches, or inability to avert loss; ထားပြီများ ထိုက်ထိုက် ဥစ္စာပစ္စည်း အားထိုးကုန်အဆုံးခံရသည်။ စားရန်ငွေအဆုံးခံရသည်။ မရွေးနိုင်ထိုက်ထိုက်များကိုအဆုံးခံရသည်။

—စီရင်, *v.* to sentence to death.

—စွန့်, *a.* last, final, နောက်ဆုံးသော, in the phrase အဆုံးစွန့်သောတံ (အန္တိမတံ).

—ထတ်, *v.* to finish, အစထတ်သည်။

အဆုံးအမ (from ဆုံးမ, to instruct), *n.* instruction, doctrine (သည် သုတေသနအဆုံးအမပေးသောကြောင့်ထောင်ထွက်ရသည်).

အဆူ, *num. auxiliary* applied to deities, pagodas, parabikes, *e.g.*, ဘုရားတဆူဝေတိတဆူ။ ပုရပိုက်တဆူ။

အဆူး, *n.*; *see* ဆူး, a thorn; the sting of an insect (the quill of a porcupine).

အဆောက်အအုံ (from ဆောက်, to build, and အုံ, a bulge), *n.* a building, anything constructed for a dwelling-place; မော်ထမြိုင်ထပ်ခေါင်းများ အဆောက်အအုံ ထပ်ကျယ်ဝန်းသည်။ [ရောဂါအဆောက်အအုံ].

အဆောက်အဦး, same; utensils, furniture, appendages; အထုံးအဆောင်, ပရိကံ။

အဆောင်, 1, *n.* a building, particularly one appropriated to the use of man; used in composition, as ထိုက်ဆောင်, and as a numeral auxiliary; အိမ်တဆောင်။ ကျောင်းတဆောင်။ နှစ်ဆောင်မြိုင် (*pron.* မြိုင်); အိမ်, a house with a double parallel roof (an M roof); အဆောင်ရမိဖုရား, a queen who had an apartment or building allotted for her special use in the palace.

အဆောင်, 2, *n.* the part of a blade of a weapon or tool which is inserted in the handle (အမျိုးထဲတွင်းသည့်အရာအဆောင် ခေါ်သည်);

comp. အခင်း, the hollow head of a tool, weapon, &c., into which the handle is inserted.

အဆောင်, 3 (from ဆောင်, to bear, carry), *n.* anything borne about the body, as a charm.

—အဆောင်, —အရွက်, *n.* articles of use or ornament indicative of rank, as insignia, equipage, &c.; အစီးအနင်းအဆောင်အရွက်အခင်းအနား။

—ထိုင်, —ထောင်ထိုင်, *n.* an attendant on a great man, bearing his utensils, insignia, &c.

အဆောင် (from ဆောင်, to rouse), *n.* a public crier, notifier, herald, *e.g.*, အရပ်ဆောင်, တပ်ဆောင်, (နိဗ္ဗာန်ဆောင်) ရွာဆောင်, သွေးဆောင်။

အဆိုထေင် (from ဆို, to speak), *n.* a king's minstrel, စာဆိုထေင်။

အဆို (from ဆို, to stop up), *n.* a stopper, spigot, plug [ပထင်းဆို၊ ဆူးဆို; also used figuratively, *e.g.*, သည်အမှုပေါ်မည်ကြိသောအခါ အဆိုအမှတ်ရှိထိုပေါ်နိုင်ပါ]။

အဆွေ, *n.* a relative or friend.

—အမျိုး, *n.* a relative, kinsman.

—ဝင်ပွန်း, *n.* a friend, မိတ်ဆွေ။

—ဝင်ပွန်းမဲ့, *v.* to make acquaintance, become friends; မိတ်ဆွေမဲ့သည်။

—ခုနှစ်ဆက် (အဆွေခုနှစ်ဆက်), *see* အမျိုးခုနှစ်ဆက်။ (အမျိုးခုနှစ်ဆက်)။

—ဣာတကာ, —ဣာတိ (Pali), *n.* a relation, kinsman, အဆွေအမျိုး။

—သားချင်း, *n.*; *see* အဆွေအမျိုး။

အဇောတာကာသ (အဇောတာကာသ) (Pali), *n.* boundless space; အဆုံးမရှိသော (အဇောတာကာသ) ကောင်းကင်။

အဏ္ဏိ, *adj.* inside, inner, အတွင်း။ အဏ္ဏိသဏ္ဌာန်; *fig.* the inward disposition or character, in contradistinction to ဗဟိဒ္ဓ, outside, exterior.

အဏ္ဏိကာယထာန (Pali အဏ္ဏိကာယ, the internal), *n.* one of the six senses; *see under* အာယထာန။

အညိတင်, *int.* expressive of censure; အညိတင် တယ်ဖျင်းသည့် ထူပါကလေး။

အညိ, *int.* expressive of pain; အညိနာထုဇေရဲ့။

အညစ် (from ညစ်, to be dirty), *n.* dirt, filth, အကြေး။

—အကြေး, —အပတ်, *n.* same, အကြေးအညစ်။

အညာ, *n.* a higher part (of a river, country, &c.), opposed to အကြေ. Der. ယောညာ. [အညာ is said to be orthographically correct]; အညာမြစ်ဝဉ်, the upper riverine tract of Upper Burma; အညာရေ, the water which flows from the upper country as in the phrase အညာရေထိုးသည်။

အညာသား, —သူ, *n.* a male and female native respectively of an upper province. အထက်သားအထက်သူ is more polite.

အညီ (from ညီ, to be even), *n.* evenness, accordance, agreement ; chiefly used as a secondary noun ; *see* Grammar, section 75 ; သူအထိနှင့်အညီ။သူပြောသည့်စကားနှင့်အညီ။

—အညွတ်, *n.* same ; သက်သေအညီအညွတ်တွက်ကြသည်။

—မေ့, *v.* to mix in equal proportions, as medicine, drugs, &c.

အညှဉ်း (pron. အင်ထမင်ထ) (Pali), *adv.* mutually ; အချင်းချင်း။ ခပ်တွတ်တုနဲ့။ ဆီဝါးခြင်ထင်အညှဉ်းအချင်းချင်း။

အညောင်း, *n.* an ache or feeling of stiffness produced by confinement of the body in one position, *particularly* in a sedentary one.

—အညာ, *n.* same.

—ခံ, *v.* to keep the body in such position.

—ဖြေအညာဖြေ (pron. အညောင်းဖြေအညာဖြေ), *adv.* in the way of relaxing the muscles after being in such position ; အညောင်းဖြေအညာဖြေထမ်းပန်းရှောက်သည်။ အညောင်းသန့်သည်။ အညောင်းဖြေ။

အညွန့် (from ညွန့်, to be slender and tapering upward), *n.* a short, young twig or branch ; the finest, nicest part or kind. Der. အထိုးအညွန့်. [အညွန့်, an indirect allusion, insinuation, double entente, *e.g.*, မင်းစကားအညွန့်ကလေးနှင့်အဖျားမည်းကလေးနှင့်ပြောသည်။ စကားချွန်းကလေးနှင့်ပြောသည်။] ; the fairest or choicest part of anything, as ညွန့်ပေါင်းစပ်သည်ထော်, “the flower of the army,” “the pick of the troops ;” ညွန့်ပေါင်းရေး, to write the choicest extracts of any work or works ; ညွန့်ပေါင်း is sometimes equivalent to the English term “quintessence.” In some instances အညွန့် is equivalent to အသား။

—တုန်း, *v.* to be stunted in growth, as a young shoot ; figuratively applied as a noun to persons of apathetic and inadventurous disposition, as သည်သူအညွန့်တုန်း (pron. ဒုံး) ဝါထဲ။

—ထွတ်, *v.* to shoot, as a young branch [figuratively to evince an enterprising, *progressive* disposition, as သည်သူအညွန့်ထွတ်စရာရှိပါသည်အညွန့်တုန်းမဟုတ်ပါ။

အညာ, *n.* a petiole or leaf-stalk ; သစ်ရွက်ရိုးတန်အညာ, a petiole or stem by which the flower or fruit is connected with the stem ; ရွက်ဖျော့သီးအဖီးနှင့်အခိုင်ဆက်သည့်အညာခေါ်သည့် ; figuratively သည်အမှုအညာကတိုင်ထွက်ပေါ်ပေါ်။

အညာအတာ, *n.* regard or consideration for another's feelings ; အညာအတာထားမှုရှိ။ ထတ်ရက်စက်သည့်သူ ; *see* စာနာ, to sympathize with.

အညိ, 1, *n.* dirt, filth, slime, collected on the surface of any substance; *comp.* အချေး။ [ကြေးညိ, verdigris; ရေညိ, moss].

အညိ, 2 (from ညိ; to make even).

—ခံ, *n.* one who is empowered to strike a level between different and conflicting verdicts; သည်အမှုသည်နှစ်ဦးတို့မကြေမည်သောကြောင့်အညိခံသည်။

အညောင်, 1, *n.* a germ, sprout from a seed, အကိုက်; *comp.* အမျိုး။

—ထိုး, *v.* to sprout (from a seed); သည်သစ်စေ့အညောင်ထိုးပြီးဖြစ်သောကြောင့်အကိုင်းအခက်အရှက်ပေါက်ထော့မည်။

အညောင်, 2, *n.* an ancestor of the sixth degree.

အညောင် (from ညောင်, to smell offensively, &c.), *n.* an offensive smell, especially of anything frying or singeing; ဝက်မျိုက်ညောင်။ ငါးမျိုက်ညောင်။ ကြက်မျိုက်ညောင်။ ဝမ်းဘဲမျိုက်ညောင်။ —၎င်းအညောင်များကိုလူနာများအဖွတ်တစ်ခွက်ထောင်သေတတ်သည်။

—ခံ, *v.* to receive the said smell.

—ခံဆေး, *n.* medicine to prevent the bad effects of having received the said smell.

—ထိုး, *v.* to apply the said smell medicinally or by way of annoying.

—[ထိ, —ခံ], —သင့်, *v.* to have the said smell take effect on the human system.

အညှိ (from ယတ်ညှိ, a forefinger), *n.* the measure of length spanned by the thumb and forefinger; ထားရှိအရှည်ယတ်ယှိထောက်ရှိသည်။

—ဆိုင်, *n.* the girth spanned by the two thumbs and forefingers, ညှိဆိုင် (*pron.* ညှိခိုင်)။

အညှိ, *n.* some integument of the intestines.

အဋ္ဌကထာ, *n.* a commentary on the original Pali text, composed by Rahandas; *comp.* ခိုကထာ, a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of Rahandas; ခိုကထာအဋ္ဌကထာ။

အဋ္ဌ (Pali အဋ္ဌ, eight), *a.* the eighth, ရှစ်ခုမြောက်။

အဋ္ဌသဿ (အဋ္ဌာသဿ) (Pali), *a.* the eighteenth, ဆယ်ရှစ်ခုမြောက်။

အဋ္ဌသီလ, by abbreviation အဋ္ဌသီ (Pali အဋ္ဌ, eight, and သီလ, a religious duty), *n.* the eight duties which are to be performed by all persons on days of worship; သည်ကျောင်းတကာများအဋ္ဌသီဥပသ်ကို စောင့်ထိုးကြရုံထား၊ စောင့်ထိုင်နေထိုင်သောကြောင့်ကြသည်ထက်ထား, do these kyaungtagas observe the "eight

duties " on worship days ? If they do, do they avoid eating afternoon and evening food ?

အဋ္ဌာရသ (Pali အဋ္ဌာ, eight, and ဒသ, ten), the eighteen arts and sciences ; အဋ္ဌာရသသိပ္ပံ။

အဏုမြူ (Pali အဏု, small, and မြူ, a grain of dust), *n.* a particle just visible to the eye, equal to 36 ; ဖရမာဏုမြူ။ ခင်ဘျားအပေါ်မှာ အဏုမြူခန့်လောက်မျှအပြစ်တော်ပါ, I do not blame you (even as much as the minutest particle of dust), *i.e.*, in the least.

အဗ္ဘူဇာ (Pali အဗ္ဘူ, an egg), *a.* produced from an egg [oviparous birth, အဗ္ဘူဇာပဋိသန္ဓေ] ; *see* ပဋိသန္ဓေ။

အထက် (from ထက်, to ascend), *n.* a shoot from the stump or root of a tree, a tiller, the spur of a cock ; ကြက် ထက် [သည်ကြက် ထက်ပင်ကိုယ်တက်လာ, is this fowl's spur a natural one ?] ; the branch of a deer's horn, သမင်ချိုအထက်။

အထက်အကျ, *lit.* "rise" and "fall," a term applied to fevers, as အတက်အကျနှင့်ဖျားသည်။

အတက်ဓမ္မ, အထက်ထိုး (from ထက်, to be convulsed), *n.* a hard lump occasioned by the contraction of some muscular part ; အထက်ထိုးကိုကြေအောင်နှိပ်ပါ။

အထင်ရည်, အထင်ရဲ (from ထင်, to appear well), to be ostentatiously or recklessly bold ; ကျားအတင်ရဲလို ရွာထဲထိုးဝင်နှိဋ္ဌေးဝက်များကိုကိုယ်သည်းလှအထင်ရဲသောအခါသူခိုးတားပြုခြင်းတတ်သည်။

အထင်း, 1, *see under* ထင်း 1 ; ကြိုးအထင်းတဲဆွဲသည်။ အလျှော့မတုတ်ပါ။

အထင်း, 2 (from ထင်း, to be stiff), *adv.* obstinately, stubbornly, in contravention of authority, [forcibly, violently].

—အကြပ်, *adv.* forcibly, violently ; အထင်းအကြပ်ပြုလုပ်ပြီးသွားသည်။

—အဓမ္မ, *adv.* same as အထင်း။ တားပြုများကအထင်းအဓမ္မပစ္စည်းများကိုလုယူ။ အိမ်ကိုမီးနှင့်ထိုက်။ အိမ်ရှင်ကိုမီးနှင့်မျှိုက်စစ်သည်, the dacoits took away the property by force, set fire to the house, and interrogated the house-owner by burning (*lit.* singeing) him.

—ခံ, *v.* to resist forcibly or by violence, or to be pertinacious, or stubborn, in opposing another, either in word or deed.

အထင်းပြော, *v.* to slander, defame ; ကျုပ်အထင်းကိုဘာဖြစ်လျှင်ပြောချည်းနဲ့ သထံ, to speak or tell a thing resolutely or obstinately, although forbidden or urged not to do so ; ပြောပါနှင့်။ မပြောပါနှင့်တောင်းပန်ပေးလျှင်နားမထောင်။ အထင်းပြောဒါဘဲ။

အတပ် (from တပ်, to cut in pieces), *n.* a piece, bit ; နွားသားတပ်, a piece of beef, a *hunk* of beef [Prov. ငါးတပ်ကိုသာမြင်သည် ကြွေးလွင်းလိုမြင်, he beholds only the piece of fish, but

sees not the noose; applied to persons who enter upon a hazardous project with blind impetuosity].

အထည် (from ထည်, to place), *n.* a collection, company, အဝ, a kind, sort, အမျိုး, အဝ (used in composition or reduplicated adverbially); အထည်နေရာကျမဆိုနိုင်။

—ကျ, *v.* to be settled, fixed, stationary; သည်သူအထည်ကျနေသောကြောင့်စီးပွားချင်းသာဖြစ်သည်။ [အထည်အကျ is also in frequent use, as အထည်အကျနေသည့်လူမဟုတ်ပါ။]

အထတ် (from ထတ်, to know how), *n.* science, skill; သိပ္ပံ။ အထတ်ပညာ, arts and sciences.

အထန်, *i, n.* an interval, intervening space, whether of time or place; ချောင်းထထန်ဖြစ်ထထန်လူးရသည်။

—ထ်, a little while; ခဏ, a small quantity in some connections. [အထန် ငယ်ကြာမှ ရောက်တာသည်, in colloquial အထန်ထေး is in more frequent use, though less elegant than အထန်ထ်, *e.g.*, အထန်ကထေးကြာသည့်လက္ခဏာရှိသည်။]

—ထန်, *adv.* at intervals, repeatedly; ကွန်ထေင်အိမ်မကျန်းမမောသောကြောင့်အထက်ကစာအထန်ထန်ရောက်လာပါသည်။

—ထန်အထည်ထည်, *adv.* same; အတန်ထန်အထည်ထည်ဖင့်စားလုပ်ထိုပြီးနိုင်ပါ။

အထန်, *2* (from ထန်, to be just sufficient), *n.* just enough.

—အရန် (infrequent), အရာ, *n.* same; neither too much nor too little.

အထန် (from ထန်, to stop), *n.* a mark drawn across, as if to form a barrier; *comp.* အထန်။

—ထန်, *adv.* one after another, successively.

—ထန်အရန်ရန်, *adv.* same.

အထန်း (from ထန်း, to extend from one point to another), *n.* a line thus extended, as a line, a pale, a row of things [ဂေါ်ရာထန်း, European soldiers' barracks; မိန်းမတန်း, prostitutes' quarters; လူနာထန်း (also သူနာထန်း, which is more elegant), an hospital].

အစီအစဉ်, duration, length, အတာ, as အသက်ထန်း။ [အသက် ထရာထန်း ၈၀ ထန်းနေရသည်။]

အထပ် (from ထပ်, to be certain), *adv.* certainly, အမှန်ကန် (ထပ်အပ်).

—အကြပ်, *adv.* same. [သည်သိတင်းကိုအထပ်အကြပ်ပြောသူများသည်။]

အထင်း, *n.* a way, manner, custom, ထုံး, နည်း။ [ထုံးတမ်းနည်းနာ။]

အတရားနေ, *v.* to remain without taking sides; indifferent to either party (obsolete); (see ထွပ်ထွါရူ).

အတံ, *n.* a straight, long piece, generally slenderer than အချောင်း; chiefly used in composition, as ခဲတံ, ဆေးတံ, လှံတံ။

အတာ (from တာ, to measure with a measure of 7 cubits), *n.* a ta, a measure of length equal to 7 cubits (အတာဝင်), the short ta measuring 4 cubits, and the long ta 12 cubits; measure, length, distance of time or space; a measure, measuring instrument; an allotment, portion of work, a quota, အခန်းအခန်းအတာ, အဝန်းအတာ; တာဝန်; the duty allotted to certain goddesses on the three festival days at the commencement of a new year.

—အဝန်, *n.*; *see* အတာ, 4th def. [In colloquial both အ are dropped, *e.g.*, မင်းတာဝန်ပါဘဲ, it is your responsibility, your look out.]

—အဝန်း, *n.*; *see* အဝန်းအတာ။ [သည်ကွင်း အတာအဝန်းအားဖြင့်ထပ် ထောက်ရှိပါသည်။]

—ကျ, *v.* to fall to one's share of work; *see also* သကြိမ်အတာ။

—ရက်, *n.* one of the three festival days at the commencement of a new year; *see under* သကြိမ်။

—သင့်, *v.* to have one's birth-day fall on the last of the three days at the commencement of a new year; *see under* သကြိမ်။

အတိ (from တိ, to pare off even), *adv.* only, nothing but, ချည်း [အတိအကျ ခံရသည်, compelled to undergo absolute misery; သည်ထက်ထိုင်ရတ် အဖျားလိုအတိ ဖြတ်လိုက်ပါ, pare off the end of this stick evenly; ၆၄၂၈ အတိ ပေးပါ, give (me) exactly twenty rupees].

အတိဇာတ (Pali), *n.* excelling, applied to a son who excels his father. [အဘထက် ဖွန်မြတ်သောသား အတိဇာတ ခေါ်သည်, the son who surpasses his father in excellence is called *atizata*.]

အတိတ် (Pali အတိတ), *n.* the past; *comp.* ဝဋ္ဌဥဒ္ဓါန and အနာဂတိ [အတိတ်နိမိတ်ဖြစ်အံ့သောအကြောင်း၊ ကြိတ်ထံခွန်ထွတ်ခြင်း (the sending of a comet by the ဝဿဒေဝနတ်); မိုဟ်းကြိုးပစ်ခြင်း, the hurling of a thunderbolt].

• အတိ, ၁ (*pron.* အဒိ), *pron. adj.* what, အထတ် (antiquated).

အတိ, ၂ (from တိ, a descendant, &c. ?), *n.* a branch of the sugar-palm (ထန်း) producing fruit out of season.

အတု (from တု, to try to make like), *n.* what is a match for, rivals [Prov. အတုမြင်လျှင်အထတ်ရသည်].

—အပ, *adv.* in the way of matching or rivalling.

—အပပြု, —အပထု, *v.* to copy after, to imitate with servility.

အတုနိုး, *v.* to become like by secret imitation ; တု.အတုချည်းမိုးနေသည်။

—မြ—တု, *v.* to imitate ; mimic.

—သင်, *v.* to mimic ; mock.

အတုတ်အခွန်, *see* အခွန်အတုတ်။

အတုန်း, *n.* time being ; used only as a verbal formative ; *see* Grammar, ထွားတုန်းတာတုန်း။မေးတုန်းမြန်းတုန်းပါတ်။

အတုံ (from တုံ, to do in return), *n.* anything in return ; *adv.* in return.

—အတုဉ်, *n.* and *adv.* same ; ကျောင်းအမကျပ်ကို ပေးဘူးသောကြောင့်။ ကျပ်တအတုံအတုဉ်ပြန်၍ပေးပါရမေဦး, because you have given to me “kyaungama,” please let me give you something in return.

—ကျေ (—ကြေ), *v.* intransitive of next ; မိသကျေးဇူးကိုအတုံချေ၍ ဆင်သော်ထည်းမကျေနိုင်ပါ။

—ချေ, *v.* to return good for good, or evil for evil ; *comp.* အစားချေ (both အတုံချေ and အစားချေ are perhaps more frequently used in a bad than a good sense).

—ဆင်, *v.* to return good for good.

—တင်, *v.* to be under an obligation to return a favour.

—ဖြေ, —ဖြေ, *v.* ; *see* ကျေ —ချေ.

အတုံး (from တုံး, to be blunt), *n.* a log, block, lump ; အခဲ, အပိုင်. Der. တုံးထုံး, &c.

—အတစ်, *n.* something cut up for cooking, as meat, fish, &c.

အထောအတွင်း, *adv.* in the intervening time, during the interval, meanwhile ; သည်အထောအတွင်းခင်ကျားတာထင်းများကိုကြားပါသထဲ, what news did you hear in the meanwhile, sir ; အထောသတ်, to fix definitely, to limit, to calculate.

အတူ (from တူ, to be with), *n.* a being with, together with ; အကွ used only as a secondary noun ; *see* Grammar, p. 75.

—အကွ, —တကွ, *n.* same, အတူတကွသွားကြသည်။

—တူ (from တူ, to be like), *a.* or *adv.* similar, same ; သည် မြင်းနှစ်စီးထုံးရင်သဏ္ဌာန်အတူတူပင်ရှိကြသည်။

အတောင်, 1, *n.* a quill, a wing (ငှက်အတောင်ထံ, the sound made by a bird on the wing).

—အထက်, *n.* figuratively full age, capacity, qualification (အထောင်အထက်နှင်မြင့်စုံ).

—ပျံ, *v.* to flap the wings, as a bird.

အထောင်, 2 (from ထောင်, to measure with a cubit), *n.* a cubit, a measure of length equal to two spans (အထွာ) ; ၃တောင်ဝတ် မိန်းမ။ ထောက်ျားအထောင်နှစ်ထက်, this is said to be the length of a married woman's thamein and a man's puhso respectively.

အထောင့် (from ထောင့်, to be stiff), *n.* a crystal (in chemistry), a pastil (in medicine, ဆေးထောင့်), anything rolled up stiff or made stiff in a cylindrical form, as ဆေးထောင့်ဟင်းထောင့်, a pod, as ဝဲထောင့်။

အတိုအဝ (from တို and ဝ), *n.* a bit, small piece remaining after work (သစ်စ။ ဝါးစပျားကိုထိုထိုမတ်မတ်ရအောင်ထားရမည်။)

အတိုင်, 1, *n.* a taing, a measure of distance equal to 1,000 tas (အထာ), about 2 miles ; in Upper Burma rather more than 2, and in some localities even nearer 3 English miles. [According to some 2'4306 statute miles.]

အတိုင်, 2 (from တိုင်, to use as a wrap), *n.* a wrap (အတိုင်အဖောက်) ဂုဏ်ကန်းငင်။

အတိုင်, 3 (from တိုင်, a post), *n.* the right (some say *left*) hand ox in a team (အတိုင်နွား), opposed to အထွဋ်။ (ခင်ဗျားအတိုင် နွားနှင့်အထွဋ်နွားတစ်သင်းသာရှိပြန်သည်။)

အတိုင်း (from တိုင်း, to measure), extent ; *as a secondary noun*, accordance, agreement, အထွေအနား ; သင့်အတိုင်းထားလိုက်ပါဦး, leave it as it is for the present ; ပြောသည့်အတိုင်းရှိသည့်အတိုင်း။ အတိုင်းနှင့်ရောင်းသည်, to sell by measurement ; ကြိုးကိုအချိန်နှင့် ရောင်းသလား။ အတိုင်းနှင့် ရောင်းသလား, do you sell rope by weight or by measurement ? အတိုင်းထက်အထွန်ကောင်းသည်, incomparably good.

—အထွာ (from တိုင်းထွာ, to measure), *n.* measurement, dimensions, size ; (also used figuratively in the sense of forming a mental estimate, *e.g.*, အဆင်အခြင်အတိုင်းအထွာအထွန်နည်းသည့်သူ, a man of very little reflection and judgment).

—အရှည် (from ရှည်, to be long), *n.* length, distance ; (အတိုင်းအရှည်မရှိအတိုးဆို၏။ သည်လမ်း အတိုင်း အရှည်ဘယ်ထောက်ရှိမည်နဲ့ပါ သလဲ)။

—အရှည် (from ရှည်, to lay side by side), *n.* measurement ; (ရိက္ခာပြဿနာများကိုဆောက်အံ့သောသစ်ပျားကိုအတိုင်းအရှည်ထားသည်)။

အတိုး (from တိုး, to increase), *n.* interest on money ; အတိုးရင်းပွားငွေများကိုဖြေထည်ဆောင်သစ်ပါမည်။ [In Upper Burma the interest on money is termed အညွန့်။ အရင်းအညွန့်။ principal and interest, *e.g.*, ငွေချုပ်နေကရတ်ပေါင်း၄၅ရက်နှင့်ရင်းညွန့်အဖြေပေးသစ်ပါမည်။]

—အညွန့်, *n.* same.

—အပွား, *n.* increase, increment.

—ချ, *v.* to put at interest ; အတိုးရင်းပွားချစားသည်, to live on the interest of money.

အတ္တ (Pali), *n.* substance, ထိုက်။

—ဘော (Pali ဘဝ), *n.* the same; *lit.*, the being or subsistence of substance (corporeal substance, အတ္တဘောအတ္တနိဗ္ဗိတိယတ္တိယ)။

—ထိတ (Pali), *n.* one's own profit; *comp.* ပရထိတ။ (အတ္တထိတပရထိတအတ္တိနိဗ္ဗိတိ)။

အတွက် (from တွက်, to reckon), *n.* account, reckoning, အရေအတွက်; account, consequence; (ခင်ဘျားမပေးသော်လည်းအတွက်မရှိပါ, though you do not give it me, sir, it is of no account; ကိစ္စမရှိပါ used in the same sense), account, sake, behalf; ငယ်မကလေးအတွက်မိန်းမကထောင်ခံရသည်, the woman underwent the punishment of imprisonment on account of her husband (or for her husband's sake); *e.g.*, ကျွန်ုပ်အတွက်အတကြောင့်၊ ခင်ဘျားအရှက်ကွဲများစွာခံရရှာသည်; အတွက် is frequently followed by အဘ။

အတွင်ကရ (from တွင်, to be performed with despatch), *adv.* driving ahead, without care or regard to consequences; ငွေအတွင်ကရမသုံးပါနှင့်၊ အထုပ်ထုပ်အတွင်ကရမထုပ်ပါနှင့်။

အတွင်း (from တွင်း, a hole), *n.* the inside, inner part (of a thing), အထ။

—ကြေ, *lit.* to be bruised *internally*; a term applied to persons suffering from internal injuries.

—ခံ, *n.* the lining of a petticoat (ထိခံ)။

—ဝတ်ထွဋ်, *v.* to exert secret influence; always used in a bad sense (colloquial).

—စာ, *n.* discourse or conversation of a private or secret nature.

—ထဝေါ, *n.*; *see* ဝန်ထွဋ်။

—မီး, *n.* an internal conspiracy (*lit.* an internal fire).

—မီးထ, *v.* to rise in conspiracy, as trusted officers and men against a sovereign, as followers against a great man, or prisoner warders against the officers in charge of a jail, &c.

—လူ, *n.* a confidante.

—ဝန်, *n.* an Atwin Wun or a minister of the second order in the Burmese time. The title means "interior minister," and their duty was to transact business generally relating to the interior of the palace, but specially to take up business from the council to the king. They slept in turn, two at a time, in the palace, as indeed the officers of the

council also did. They went to their office at seven in the morning, and every second day they were relieved at three in the afternoon. At nine the ministers came in from the Lhut, and having discussed whatever business they had with the Atwin Wuns for half an hour or so, went in with them to the king's morning levee. In the afternoon there was another informal audience termed "Boshu" (ဖိဝ်ရှင်), because military officers were then admitted with the Atwin Wuns to see the king. * * *

* * * The relative rank of the Atwin Wuns with members of the council was not absolutely defined. In Crawford's time it was said to be a moot point whether they were above or below the Wundauks. Latterly they were certainly above them as a rule, the point being settled in individual cases by the degree of favour in which each man stood with the king.

—ဝန်, *n.* the Secretary to the Local Government, Burma; ဒုတိယအတွင်းဝန်, the Junior Secretary; အတွင်းဝန်ထောက်, the Under Secretary; ဒုတိယအတွင်းဝန်ထောက်, the Assistant Secretary.

—ဝန်ကြီး, *n.* the Chief Secretary to the Local Government, Burma.

အတွဲ (from တွဲ, to connect), *n.* a couple or *more* things tied together; (အတွဲဆိုက်သေနေသည်, as two persons who have been drowned together); used as a num. aux.; a volume of palm-leaf writing (a file of papers; စာတွဲအမှုတွဲ, a file of proceedings in a civil, criminal, or revenue case).

အထ (from ထ, to arise), *n.* the act of rising; အထအကြွမြန်သည်။

—ကောက်, *v.* to pervert (another's words); [အထအနုတယ်ကောက်သည်လူ၊ အထအနုကောက်တတ်လွန်းသို့မဟုတ်နိုင်ပါ]။

—ထိုး, *v.* to superadd the bottom and side binding of a basket.

—မြောက်, *v.* to accomplish one's purpose; အကြံထမြောက်သည်။

အထက်, *n.* the upper part, space above (a thing); *comp.* အပေါ်, prior time; အရင်, ထင်, ago, as လွန်လေပြီးထောထုံးနှစ်အထက်, three years ago; a term of comparison; than, as မိမိထက် ကြီးသည်, it is larger than the house; used *adverbially*, above, in the upper part.

—အုပ်ထပ်, *n.* a masonry coping.

—ဆင့်, *n.* the upper part of a Burman petticoat which covers the breast.

အထက်ဆွေစဉ်းမျိုးဆက်, *n.* ancestry, ancestors (collectively).

—တန်းကျောင်းထရာကြီး, *n.* Head Master of Rangoon College.

—မြို့ကျေးရွာ, *n.* the cities, towns, and villages of Upper Burma collectively.

—မွေးအောက်ကြီး, a term applied to persons born in Upper, but brought up in Lower, Burma.

—ထား, *n.* a male native of Upper Burma ; အောက်ထား, a male native of Lower Burma.

—သူ, *n.* a female native of Upper Burma ; အောက်သူ, a female native of Lower Burma.

အထင် (from ထင်, to think), *n.* a thought, စိတ်ထင်။ Prov. လူတိုက်ထင်ထင်, "Quot homines, tot sententiæ."

—အမှတ်, *n.* same.

—အထင်း, *adv.* in an open, conspicuous manner ; အထင်ကရ။

—ကြီး, *v.* to have an exalted or exaggerated opinion concerning.

—ခံ, *v.* to submit to publicity ; to do in an open, public manner, as တိန်းအထင်ခံရောင်းသည်။

—မှား, —တွဲ, *v.* to be mistaken in one's idea or opinion of anything.

အထပ် (from ထပ်, to notch), *n.* a notch ; gap in a continuous line ; a knob ; protuberance in the same ; a slop, stair, degree.

—ထပ်အုပ်ရပ်, *adv.* roughly, unevenly ; applied to language ; မင်းစကားအပြေအပြစ်မရှိ။ အထပ်ထပ်အုပ်ရပ်သာများသည်။

အထည် (*pron.* အထတ်), *n.* substance, matter, stuff, အဝါ ; an utensil, article of use. Der. အကောင်အထည်။

—အဝါ, *n.* same ; ထည်တွေအထည်အဝါကြီးကျယ်သည်။ ; 2, ထည်ကျောင်းအထည်အဝါအလွန်တန်းကျယ်သည်။

—ထိုက် (*pron.* အထည်ဂို), *n.* same, most common ; ကျားထိုက်ချားထိုက်ထည်ထိုက်နှင့်ထွေးထွေးထူးထူးတည်း။

အထည်, 2 (*pron.* အထတ်), *n.* cloth, a piece of cloth (any kind of piece-goods); hence ရွှေထည်, gold cloth, and ငွေထည်, silver (also applied to gold and silver jewellery, ornaments, &c.); *num. aux.* applied to wearing apparel ; အင်္ကျီတထည်။ ဝတ်ဆင်တထည်။

—အင်္ကျီ, *n.* same, 1st def.

—ဖွဲ့တည်း, *n.* wearing apparel and other property collectively.

အထည်ရောင်း, *v.* to sell piece-goods, silks, &c.; ရေးမှာအထည်ရောင်းပါသည်။

—သည့် (*pron.* သထ်, like the English their), *n.* a piece-goods seller.

အထပ် (from ထပ်, to place one on another), *n.* a layer; chiefly used in combinations with numerals; နှစ်ထပ်အိမ်, a two-storeyed house; အပေါ်ထပ်မှာနေပါသည်, he lives in the upper floor, or storey.

—အထွာ, *n.* same; အထပ်အထွာများစွာရှိသောစီးဝါဝန်း။

—ထရာ, *n.* the marigold; အထပ်ထရာပန်း (*pron.* pun not bun).

—ထပ်, *adv.* repeatedly; ခင်ဗျားကိုအထပ်ထပ်ပြောနေနိုင်ဘူး။

အထမ်းသမား (from ထမ်း, to bear), *n.* a porter or bearer of burdens; အထည်ထမ်းသမား။ လိမ်သမား (at Thayetmyo).

အထံ, *n.* the presence, or the state of being in the view (of a person of respectability); *comp.* ဆီ [အထံအပါး has the same meaning, *e.g.*, အရှင်မြတ်ထံပါးက ထွက်လာသည့်နေ့ကစ၍, ကိုယ်ထောင်ထံမှောက်ချက်ချင်းရောက်က။

အထိန်း (from ထိန်း, to take care of), *n.* a keeper, guardian, nurse, &c.; သည်အကလေးကိုအထိန်းရှာမပေးနိုင်ဘူး။

အထိပ်, *see* ထိပ်။

အထိမ်းအမှတ် (from ထိမ်းမှတ်, to designate), *n.* a token, memorial (of something past), a sign, signal; ကရင်ထုလုပ်သူမျိုးရေကြီးမည်ကြီးမည်ထိထိုက်။ ချစ်ရာအရပ်ကိုအထိမ်းအမှတ်ပြုကြသည်။

အထီး (from ထီး, to be single, alone), *adv.* alone; ကိုယ်ထီး, (ကိုယ်ထီးကျင်းကိုယ်ထီးနေ။ ကိုယ်ထီးမွေချောင်။), (အထီးကြသည်။ ယောက်ျားမည်သူ့ကိုမျှမထိုင်ပင်ပါ)။

—ကျင့်, *v.* to live and practise the duties of religion alone); *adv.* alone, as a solitary devotee, hermit, &c.; ကိုယ်ထီးကျင့်သည်။ ကိုယ်ထီးကောသလကျင့်သည်။

—ကျန်, *v.* to be left alone; ကျန်မမှာထင်သားသောလူနဲ့သောကြောင့်ကိုယ်ထီးကျန်တော့သည်။

အထူ, commonly ဒု, *n.* thickness; numerousness, multitude (ထပ်ထူထူကောင်းသည်), သည်ပျဉ်ထူ(ဒု)ထပ်ထောက်က။

—အအင်, commonly ဒုအင်, *n.* numbers, or strength derived from numbers; စိတ်ဗိုလ်ပါအထူအအင်အားကြီးသည်။

—အထည်, commonly ဒုထပ်, *n.* size, largeness of size, greatness; ဝန်းဝန်းလှသည့်ထားအထူအထည်ထပ်အားကြီးသည်, the da made by the blacksmith is very massive.

အထုပ် (from ထုပ်, to wrap up), *n.* a bundle, package, bale (parcel).

အထုပ်အထည်, *n.* a bundle or package of valuables; ထပ်ရွာသို့ဘဲ
ရောက်မှောက် ထူထားလှူမျိုး အထုပ် အထည် ကျောပိုး၍ တွေ့တတ် သည်, at
whatever village one may arrive, one usually comes across
natives of India carrying bundles on their backs.

—အပိုး, *n.* a large bundle, *n.* a large bundle made up for
conveyance from one place to another; သည်အထည်များကိုအ
ထုပ်အပိုးခြစ်အောင်ထုပ်ထားပါ။

အထုပ္ပတ္တိ (အတ္ထုပ္ပတ္တိ) (Pali), *n.* circumstances, events, adventures;
အဖြစ်အပျက်အကြောင်းအရာ.

အထုံ (from ထုံ, to perfume), *n.* any perfuming substance.

အထုံခဲ, *n.* a fragrant drug used to perfume with [နံ့သာနီ နံ့သာဖြူ,
အကျော်, ကရမက်, စပါး (pron. စပါး), များကိုအထုံခဲခြစ်အောင်ထွေး
၍နေထွန်းထားသည်].

—ရည်, *n.* a fragrant liquid used in perfume.

အထုံး (from ထုံး, to tie in a knot), *n.* a knot in a string.

—အညွ (from ထုံးညွ, to make a rule), *n.* a rule, precept, direc-
tion (a knot in hair, &c.; မိန်းမတညွ၍နုတွာသိဒ္ဓါအထုံးအညွ).

—အဖြတ်, 1 (from ထုံးဖြတ်, same), *n.* same.

—အဖြတ်, 2 (from အဖြတ်, an end or fringe), *n.* the end of
hair tied in a knot, ဆံဖြတ်.

အထူးထူး (pron. အထူးသူ) (from ထူး, to be diverse), *a.* diverse.

—ပြားပြား (pron. အပြားပြား), *a.* same; ဟောသမုဒ္ဓရာပင်ထက်မှာအထူး
ထူးအပြားပြားရေပြုရေပါ။ရေနီ၊ရေနက်အကြောင်းရှိသည်။

အထူးသဖြင့် (from ထူး, to be diverse), an abbreviation of အထူးမြင်
သဖြင့်; *adv.* exceedingly, especially, principally, eminently;
သည် ထရပ် ရန်ကုန်မြို့ ဇာတိ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြန်စာထိုအသံအထူးသဖြင့်
သည်, because this Chinaman was born (had his being)
in Rangoon, his accent in Burmese is exceedingly correct.

အထိ, *n.* the inside, inner part (of a thing), အတွင်း (အထဲဝင်ပြင်တွက်
applied to persons who are on familiar terms of intercourse
with one another; meaning that they go in and out of
each other's houses without ceremony).

အထောက်, 1 (from ထောက်, to prop up), *n.* a prop, stay, brace;
comp. အရ။ (အထောက် in Upper Burma also means
a person employed on any special service by a superior,
usually with the view of secretly making inquiries. In
this sense it is equivalent to the Lower Burman word
တံထို, a term rarely used in Upper Burma, *e.g.*, အထောက်
ရှိထိုမြန်မြန်ဆီရပါလိမ့်မည်။ထူးထောက်ထားထိုမြန်မြန်ဆီရပါလိမ့်မည်။)

အထောက်အပံ့, —အခ, *n.* a prop. support, aid ; သည်လူထိုအမှုခရှာနှင့်
ရှာထွင်မှားပါလိမ့်မည်။ အထောက်အပံ့ရှိလျှင်ပါ, do not try and get
this person into trouble ; if you do, you will make a mistake,
as he has a supporter.

—အရပ်, *n.* stature, height ; အရပ်။ သည်လူအထောက်အရပ်ထက်ကောင်း
သည်, this man is of a very good height. In speaking of
a horse's height the Burmese frequently omit အရပ် alto-
gether and the အ in အထောက် ; *e.g.*, သည်မြင်းထောက် (*pron.*
ခေါက်) ထက်ကောင်းသည်။

အထောက်, 2 (from ထောက်, to consider), *n.* consideration, regard.

—အညွှာ, *n.* same (အထောက်အညွှာတယ်နည်းသည်လှ)။

—တန်, —ထင်, —သင့်, to be correct in estimate, to be suitable,
adapted to the case ; used much in forming verbal nouns,
as ရောက်ထောက်တန်သည်, it is time (for him) to arrive ; (ကျွန်
ညီအစ်ကိုလေးမြို့သို့တန်ရောင်းသွားခါ ခုလခန့်ရှိပြီ။ ရောက်ထောက်တန်လျှင်
တထားခင်သွား) ထုံထောက်တန်သည်, to be sufficient to be believed,
to be credible.

အထောင်, *n.* a thousand ; the number of a thousand combined
with the nine digits to form numerals, as တထောင်, နှစ်ထောင်,
&c.

အထောင့် (from ထောင့်, to bend), *n.* a corner, bend, angle ; အထွေ ; ပု
ဆိုးအိတ်ထောင့်, the pocket formed by one of the corners of
a puhso.

အထွက် (from ထွက်, to come out), *n.* proceeds ; [the act of leav-
ing (a place), an exit, as အထွက်တံခါး].

—အဝင်, *n.* the act of leaving (or making an exit) and of en-
tering (a place), exit and entrance ; သည်လူအိမ်ကိုထွက်အထွက်
အဝင်များသည်။ အထွက်ဝ, *n.* an outlet or exit. အဝင်ဝ, *n.* an
entrance or inlet.

—နေ့, *n.* the day after worship day.

အထွန်, *n.* a top, summit, pinnacle [ရွှေတိဂုံဘုရားအထွန်၊ ပြဿဒ်အထွန်],
including the idea of excellence, အထွန်အမြတ်။

အတွာ (from တွာ, to span), *n.* a span, a measure of length equal
to 12 finger breadths (လက် ၁၂ သစ်) or half a cubit (အထောင်)
လက်တတွာ။

—ဆိုင်, *n.* the girth spanned by the two thumbs and the two
middle fingers [the အ in အတွာ is invariably omitted in
conversation, *e.g.*, သစ်ထုံးဝတ်တွာဆိုင်လောက်ရှိခဲ့, pronounced as
if written တွာဆိုင်].

အထွေး, 1 (from ထွေး, to mingle), *n.* a mass, a number altogether; ထုအထွေးအားကြီးသည်။

—အရှုပ်, *n.* a mingling together in confusion or entanglement; ပြည်ခင်အထွေးအရှုပ်ကိုတွင်လျှို့မ့ရနိုင်ပါ။ သည်အရှုပ်အထွေးအရှုပ်တယ်အားကြီးသည်။

အထွေး, 2 (from ထွေး, to be the youngest), *a.* the youngest; ထျှပ်ဦးအထွေးထောက်ရှိရဲ့။ ထျှပ်သားသွီးထဲမှာသည်ထောက်အထွေးဆုံးပါ။

အဓမ္မ (Pali အ, *priv.*, and ဓမ္မ, the law, lawful, right), *n.* violent injury; *adv.* in a forcible, *lawless*, overbearing, outrageous manner; ဥစ္စာပစ္စည်းများကို။ ဘေးပြုများက။ အဓမ္မထုရက်ယူကြသည်။ သည်ထုရက်ကားပြေး၊ အဓမ္မခံချိခံသာပြောထက်သည်။

—ဖြ, *v.* to commit violence, or act lawlessly.

အဓိက (Pali), *n.* a chief, principal, first among many, အကြီးအမှူး; [အဓိကအနက်, *e.g.*, as in using ထွောက်ထောင် in lieu of ထွောက်ထိုင် in describing anything as a symbol of permanence or strength.]

—ဖြ, *v.* to take the lead, be chief; သည်အရှုပ်သူအဓိကပြုသည်။

အဓိကရ (Pali), *a.* chief, distinguished, extraordinary; အဓိကရရှိသောသစ်ပင်, သည်သူပြုလုပ်သောအခါ။ အဓိကရပြုလုပ်တာသည်။

အဓိကရဏ, *n.* the locative case in the Pali Grammar.

အဓိကရုဏ် (pron. as if written with a ခေါင်း, Pali, အဓိကရဏ, ငြင်းခုံခြင်း), *adv.* quarrelingly and fightingly [usually applied to dissensions amongst Buddhist monks (အဓိကရုဏ်ဖြင့်), but also applicable to laymen].

အဓိဋ္ဌာန် (Pali အဓိဋ္ဌာန်), steadiness, constancy, perseverance; ထည်ကြည်ခြင်း။

—ဈ, —ထင်, —ဖြ, *v.* to make a resolution in regard to one's conduct; appropriately used by priests in regard to their wearing apparel and utensils; သုန်းကြီးများသမိတ်သင်္ကန်းကိုအဓိဋ္ဌာန်ထင်မှထိုးဆောင်ကောင်းသည်။

အဓိပတိ (pron. အဓိပတိ) (Pali ကြီးစွာသောအရှင်), *n.* a person of the highest rank, excellence, or authority, whether king or governor; hence သေနာပတိ and other titles; မြန်မာပြည်ရှိအဓိပတိပြုလုပ်သောသူသည်သူထံ။ ဘုရားထကာ ဘုရားထက်။ ရွှေထိရုံဘုရားအဓိပတိဖြစ်သည်, of all pagodas, the Shwé Tigôn is superior to all in excellence; ပညာရှိထဲမှာသည့်သူအဓိပတိဆိုထိုက်သည်။

အဓိပ္ပာယ် (Pali အဓိပ္ပာယော), *n.* meaning, explanation, comment; *comp.* အနက်မူလအဓိပ္ပာယ်, an original meaning; ဝိတ္ထာရအဓိပ္ပာယ်, a secondary or extended meaning.

အဓိပ္ပာယ်ထင်း, *v.* to make clear the meaning of ; သည်စကားအဓိပ္ပာယ်
ထင်းထိုက်စင်းပါ။

—ဝဏိ, to be implied, comprehended in the meaning of.

အဓိဗ္ဗာယတ္တ (Pali), *n.* same.

အဓိမာယ် (Pali အဓိ, အလွန် and ဓာသ, ထ), *n.* an intercalated month,
seven of which occur in a cycle of nineteen years, အဓိမာယ်
မျိုးသည်။ သည်ကိန်း များလွန်းသည်။ အဓိမာယ်မျိုးမှထောင်မည်။ အဓိမာယ်မ
ပြည့်မှီ။ အဓိမာယ်မထွန်မှီ, အဓိဗ္ဗမျိုး။

အခွန့်, *n.* distance of place or time, length, duration ; အခွန့်ရှည်သည်
ခရီး။ အခွန့်ရှည်သည်စကား။ သည်အခွန့်ရှည်ခွာခိုင်မည်ထောင်ပါ။

အနိ, 1, *n.* a die, အနိစာ။ [အနိခတ်ကြက်တိုက်ဖရိုက်ခရီးစေရ as in an order
prohibiting all kinds of gambling].

—ကစား, —ခတ်, to play dice (an ancient game).

—စာ (from ထန်စာ), *n.* a die.

—စာကြွတ်, *n.* a dice-box.

—စာထိုး, *v.* to throw dice in playing any game of chance.

—ထိုး, *v.* to bill as doves ; ပန္နက ဝေသူဝဏ္ဏနတ်မင်းကြီးတူကောရပွမင်း
ကြီးနှင့်အနိထိုး၍ကစားရာ။ ကောရပွမင်းရှုံးထို ပန္နကအားထိုင်းပြည်ကို ပေးရ
သည်, Pōnnaka, nephew of Wétuwana, the king of the nats,
played at dice with King Kawrappa ; Kawrappa losing,
had to give Pōnnaka his kingdom.

အနိ, 2, *n.* strength ; commonly used in combination with အား,
as အားအနိ။

—အား, *n.* same (infrequent) ; အနိအားထောင်။ အကြံအစည်အနိအား
ကြီးသည်။

—အားသင့်, *v.* to be stupefied, astounded through surprise or
fear. In some remote parts of northern Upper Burma တာ
is used instead of အနိအားသင့်, *e.g.*, ကစနေသည်။ ခွေး ကျားနှင့်တွေ့
သည့်အခါ။ အနိအားသင့်ပြီးနေထတ်သည်, when a dog confronts a
tiger, it remains paralyzed with fear.

—ခံ, *v.* to resist discipline or punishment from a superior ;
စော်ဘွားကရှင်ဘုရင်ကိုအားခံသည်။

—တု, *v.* to try to cope with a superior.

—တုအနိဝ, *adv.* in the way of rivalry ; ဝန်မြမြိုဝန်မင်းသားမောင်ကျော်
ကိုသပြဲပွဲခင်း မောင်မြတ်ထွန်းက ရာဘူးတူသကဲ့သို့ အနိတုအနိဝ ပြုလုပ်ထိုက်
သည်, the pènin of Thabyu, Maung Myat Htun, coped and
fought with the Wun prince of Danubyu, Maung Kyaw,
as if he held a similar official position.

အနံ့ထောင်, *v.* to put on airs, make an ostentatious display of power or authority; combined with ခြိမ်း, ခြိုး, &c., (အာဏာတံခွန်ပြသည်).

အနံ့, 3, *v.* to vomit, throw up, အော့သည်, to retch.

—ဆေး, *n.* an emetic; ရွေးရူးလူကိထိုက်ထွန်မြန်စာဆေးသမားတမျှက ဤထွန်သောဆေးအစာကိရောက်၍။ အနံ့ဆေးထိုက်တတ်သည်, when a person is bitten by a mad dog, some Burmese doctors administer food of some diluted rank-smelling emetic.

—ဝတ်, *n.* same as die.

အနက်, 1, *n.* the interpretation of a word, an explication, translation, version; *comp.* အဓိပ္ပာယ်။ (အဓိပ္ပာယ်အနက်).

—ပြန်, *v.* to translate, စကားပြန်သည်။

—ဖွင့်, *v.* to interpret the meaning of.

—သမ္ပန်, *n.* same as အနက်။

အနက်, 2, *n.* a collection, mass, quantity taken altogether, an aggregate, whole. Der. ထကွနက်, ထပြိုင်နက်, ထခဲနက်။

အနက်, 3 (from နက်, to be deep), *n.* depth (without reference to a side); *comp.* အဝောက် and ဇောက်။

[အနက်, 4 (from နက်, to be dark, &c.), *a.* dark, black.]

အနန္တ (Pali), *a.* immeasurable; အတိုင်းမရှိသော။ ရှင်သီလဝံသစီတုံးရေးသားခဲ့သည့် ပါရမီထေရ်ခမ်းသည် အဘိုးအနန္တထိုက်သည်, the Parami-gan composed and written by Shin Thilawuntha is of inestimable value; အဘိုးအနန္တထိုက်သည်စစ်ထုတ်ပြီး။

အနပ် (from နပ်, to sink), *n.* sediment, dregs, အနည်း *comp.* ညွန့်, နွံ (lees).

အနည်း, 1 (*pron.* အနယ်), *n.* same.

အနည်း, 2, *pron. adj.* this or that (infrequent).

အနည်း (from နည်း, to be few. In colloq. usually pronounced အနဲ) [a few, *e.g.*, အနည်းနှင့်အများ, few and many, or few with many.]

—အကျဉ်း, same as အနည်းငယ်, *e.g.*, အညာမှာအနည်းအကျဉ်းလောက်ရှိလား။ ရှာသည်။ ကျွန်တော်မှာကြေးဆို၍ အနည်းအကျဉ်းထောက်သာရှိတော့သည်။

—ကလေး, *n.* a small quantity.

—ငယ်, *n.* a small quantity; *a.* small in quantity; သူ့ဝတ္ထုအနည်းငယ်မျှသာထုတ်ပါသည်။

အနည်းနည်း (from နည်း, a kind), *adv.* of various kinds; in various ways; အမျိုးမျိုး။ [အနည်းနည်း အပြုအပြော အဝါဆေးများကို ဝန်းချီသော များသောရေသည်]။

အနတ္တ (Pali အ, *priv.*, and အနတ္တ, substance), *n.* unsubstantiality ; အနန္တမရှိခြင်း။ ထက္ခကာလေးဝါး။ အနိစ္စ။ သုတ္တ။ အနတ္တ။ သင်္ခါရ။

အန္တရကာလ (Pali အန္တရ, an intermediate space, and ကာလ, a period of time), *n.* an intermediate period of time during which the life of man gradually advances from the length of ten years to one hundred quadrillions of quadragintillions, a number designated by a unit and one hundred and forty cyphers (အသင်္ချေ), and returns again to the length of ten years, sixty-four of which make one of the four cardinal periods (အသင်္ချေကာလ) into which a grand cycle (ဇောတာဝါ) or revolution of nature is divided ["From the time that "man's age increases from ten years to an asankya (အသင်္ချေ) "—this period is designated ကာလ by the Burmese—and "again decreases (ဆုတ်ကာလ) from asankya to ten years, is an "antah-kalpa, အန္တရကာလ"; eighty antah-kalpas make a maha-kalpa, ဇောတာဝါ."—M.B.]

အန္တရာဏ် (pron. အန္တရာဏ်) (Pali အန္တရာဏော), *n.* a calamity, evil ; ဥပါတ်, (ဥပါတ်အန္တရာဏ် ဘေးအန္တရာဏ်)။ ကယ်တော့အန္တရာဏ်။ ဆင်အန္တရာဏ်။ ထူမြှောက်သည်။

—ကင်း, *v.* to be free from calamity.

—မြ—စွန်းမြ—တွေ့, to confront or experience calamity, evil, or danger.

—မြ, *v.* to cause harm.

အတ္တိမဟာ (pron. အနီးတိမ), see အဆိုးစွန်းသောဘဝ။ သည်လူအတ္တိမဟာရောက်ခဲ့ပြီ, *i.e.*, extreme old age.

အန္တလူ, *n.* dolomite, or magnesian carbonate of lime.

အန or အနန္တ (Pali), *a.* or *adj.* close, tight, ထုံစွာ ; applied to the closing of the mouth of a vessel or aperture ; [အနံ့မိတ်သည်, to seal hermetically], blind, dark, အတန်း, အခိုက်။ [အနန္တ (usually pron. အနီးတ) is applied as a term of reproach].

—ဝုဏ္ဏဇဉ်, *n.* a dark-minded, and consequently wicked person ထူခိုက်, opposed to ကယ်တော့ဝုဏ္ဏဇဉ်။

အနန္တ (pron. အနန္တ) (Pali အ, *priv.*, and အနန္တ, an end), *a.* infinite, boundless, အဆုံးမဲ့, အဆုံးမရှိသော [an infinity].

—လေးပါး, *n.* the four infinities, namely, ကောင်းကင်အနန္တ (အာကာသအနန္တ) စကြဝဠာအနန္တ။ သတ္တဝါအနန္တ။ ဘုရားညွှတ်တော်အနန္တ။ (ဗုဒ္ဓဂုဏ်အနန္တော)။ အနန္တောအနန္တ။ တဝအဆက်ဆက်, through an infinity of existences.

အနန္တရိယထံ (Pali အ, *priv.*, အန္တရ, an interval, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed which consigns the perpetrator to hell,

immediately on dying, without admitting an intermediate ;
see ပဉ္စာနန္တရိယံ။

အနန္တရိယံထိုက်, *v.* to merit such punishment.

အနန်း (ဝပ်), *n.* a tree which yields a hard and excellent timber.

—ရိ, *n.* the *Gordonia floribunda*, "da-proof" medicine is made from the bark.

—စိန်, *n.* a kind of precious stone (old Karin women often wear this stone ; said to be found in Cheduba Island).

အနပ် (from နပ်, to be done enough), *n.* cooked food ; ထမင်းအနပ် ပြုသော, is the rice properly cooked ? a meal ; used as a numeral auxiliary, *e.g.*, ထနပ်, one meal (ထမင်းထနပ်ကျွေးပါရ ၀) ; နှစ်နပ်, two meals.

အနံ, *i.*, *n.* breadth, width ; *comp.* ဖြတ်။

—ကြီး, *v.* to be wide.

—ငယ်, —သေး, to be narrow ; ဓနိလေးမြို့မှာထရအခါရက်ဆည့်ပုဆိုး များအနံသေးသည်။

အနံ (from နံ, to smell offensively), an unpleasant scent ; အစေ့။

—အစေ့, *n.* same.

အနံ့, *n.* smell, scent, whether pleasant or unpleasant.

—အသက်, *n.* same ; ဒရယ်ဆတ်များကျွေးအနံ့အသက်ကိုရသောအခါပြေး ပုန်းနေထတ်ကြသည်။

—ခံ, *v.* to receive scent, to scent game as a hound ; ခွေးအနံ့ခံ တံကိုကြားသည့်, I hear the hound giving tongue.

—စူး, *v.* (*lit.* to be piercing as a scent or smell.) To act powerfully on the olfactory nerves as a strong and pleasant or disagreeable odour.

—ရ, *v.* to perceive by the nose.

အနာ (from နာ, to be in pain), a pain, disease, ခေါက် ; a sore, a flaw, defect.

—အထာ, *n.* a sore, a flaw, defect.

—အုံ, *n.* an intumescent sore.

—ထင်းထက် (*pron.* အနာထင်းထက်), *v.* to become inflamed as a sore.

—ကြီး, *n.* an incurable sore [leprosy, usually *pron.* unnagye as if one word].

—စိမ်း, *n.* a boil, ulcer [*above* the waist ; usually *pron.* unazein as if one word].

—ဆာရ, *adv.* severely, so as to occasion wounds and bruises.

—ဆိုး, *n.* a sore rapid in process and dangerous to life.

—ဆာရ, *adv.* sorely, severely.

အနာပဆုတ်, *n.* a malignant ulcer on the back.

—[ပေါက်, *v.* to break out as a sore.]

—ပေါက်ဆေး, *n.* medicine for a sore.

—ပတ်ခွတ်, *n.* a kind of ulcer on the leg.

—ပေး, *n.* the scab of any sore ; အနာပေးထက်, to scab over as a sore.

—မီးအနာထွ်, *n.* a kind of herpes or erysipelas [*pron.* unnamee unnashan].

—မွေး, *v.* to coddle one's self unnecessarily when ill.

—ထည့်, *n.* the venereal disease, (polite) လူချိနာ။

—ရင်း (အနာထည့်) (from ရင်း, to place for accumulation), *v.* to break out afresh after appearing to be cured.

—ရွတ် (from ရွတ်, to be old), *n.* a scar ; *comp.* အခါရွတ်။

—ဝ, *n.* the opening of a boil, ulcer, &c.

အနာဂတ် (Pali အနာဂတိ), the future, futurity ; *comp.* အတိတ် and ပစ္စုပ္ပန် ; အနာဂတ် has an extended sense in colloquial. In speaking of persons who have anything suspicious against them, the Burmese say သည်လူအနာဂတ်ရှိသည့် လက္ခဏာ။ or အနာဂတ်ကလေးရှိသည်။ အနာဂတ်ရှိထိုကြောက်သည်။

—ဝတ္ထိ, *n.* same.

—ကျမ်း, *n.* a prophetic writing.

—ဂတိသညာဏ် (အနာဂတိသညာဏ်), *n.* prescience.

—ဝံ, *see* အနာဂါမိပလ္လဝန်။

အနာဂါမိ (Pali), *n.* the third state attained by an areeyah (အရိယာ)။

—ဓက်, *n.* the duties of the said state.

—ဓဂ္ဂဌာန်, *n.* one who has performed the said duties.

—ဒိုဏ်, *n.* the rewards of the said state.

—ပလ္လဝန်, *n.* one who has attained the said rewards, အနာဂံ။

အနာတရ, *adv.* painfully, as in suffering great bodily pain (also used figuratively).

အနာဓရ (Pali အ, *priv.*, and အာဓရ, respect), *n.* disrespect.

အနာသဝ (Pali အ, *priv.*, and အာသဝ, passion), *n.* exemption from passion ; ထောဝီပုဂ္ဂိုလ်အနာသဝတရားထိုရသည့်။ ၎င်းတရားကိုလူအလွန်ရခဲသည်။

အနား, *n.* a border, side ; the side of a superficies, the space near (a thing), nearness, အနီးအပါး။

အနားကွပ်, *v.* to bind the edge (of a mat, vessel, &c.), *n.* a binding or border on any utensil.

—ဝတ် (from ဝတ်, to encircle), *n.* a border on a garment ; အနားဝတ်ထည်, the environs or circuit of a thing.

—ရပ် (from ရပ်, to encircle), *n.* an ornamental border, as a border wove in cloth.

—ထိုး, *v.* to hem ; *n.* a hem.

အနိစ္စ (Pali အ, *priv.*, and နိစ္စ, permanence), *n.* impermanence, transitoriness, အခြေမရှိခြင်း ; mortality, death, သေခြင်း။

—ရောက်, *v.* to die ; applied to kings and others respectfully ; ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်မင်းမောင်ရွှေကြည် မွေးသတင်း အသက်တရာဝင်မှအနိစ္စ ရောက်သည်။

အနိစ္စရုပ် (Pali အ, *priv.*, ဣစ္စ, desire, and ရူပ, body), *n.* an undesirable body, that is, a diseased state of body.

အနိစ္စာရုံ (Pali အ, *priv.*, ဣစ္စ, desire, and ရူပ, body), *n.* an undesirable object.

အနီထောင် (*pron.* အနီဒေါင်) (from နီ, to be red, and အထောင်, a wing), *n.* a die coloured red on certain sides.

—အုပ်, the brass box from which the said die is thrown ; ထရပ် ထုချိုးထောင့်ခွာမျှားမှအနီထောင်အုပ်ထဲထိုးနှင့်ထည့်ပတ်၍ငွေရှာ ထတ်သည်။

—ကစား, —ထိုး, *v.* to gamble with the said die.

အနီး (from နီး, to be near), *n.* the space near (a thing), nearness, အနားအပါး။

—တင်း, —အပါး, same ; သည်မြို့အတွင်းမှာ ကျွန်ထော်မျိုးနှင့်သူအနီးအတင်းနေပါသည်။ ကျွန်ထော်မျိုးဖြစ်သည်အမှုကိုသူထိသင့်ပါသည်။

အနု, *n.* a medicine or charm to excite love ; မျက်ချပ်မျက်နှာပွင့်။ အနုဆေး။ ပီတဆေး။

အနု, 2 (from နု, to be tender), delicate.

—ခံပေါင်, *v.* to mortgage for a limited period of time with intention of redemption ; အနုခံပေါင်ကြေး။

အနုကြင်း (from နု and ကြင်း), *adv.* “*Suaviter in modo, fortiter in re,*” as a midnight robber who extorts money by quiet threatening.

—မီး, *v.* to extort money in the said manner.

အနုထုတ် (အနုထုပ်), *n.* a certain preparation of parched rice ; ထမင်းခြောက်ကိုထောင်းပြီးတွင်ထန်းလျက်မိင်းနှင့်ရောထုတ်သည်။

အနုဓာတ် (Pali), *a.* like, equal ; applied to a son, inferior, that neither excels his father nor is inferior to him ; အသန့်ငုတ်နိုးထူဖြစ်သောထား။

အနုညာထ (Pali), *adv.* permissively ; အခွင့်ပေးသည်နှင့်။ (အနုးအညွတ်) အနုညာထံ၊ an arbitrator appointed by mutual consent ; မာတာဝိတူယိ။ အနုညာထော။ အဓိအာတို့သည် အနုးအညွတ်ခွင့်တွတ်ပါ၏။ the form of question put to a person wishing to become a Buddhist monk.

အနုတတ် (from နု, to be tender, and တတ်, to come up), *v.* to have flesh appear in a healing wound [အသားနုတတ်].

အနုစာန (Pali), *adv.* on an estimate formed from viewing (an object) ; မျက်ယမ်းဆသည်နှင့်—သည်ကကင်းနားထိုဘတ်ထောက်ဝေးမည် ကျိမျက်ယမ်းဆစမ်းပါအံ့။—အရှုမျိုးကိုဝင်အံ့။ မျက်ယမ်းဆကြည့်ပါ။ (အမှန်းအားဖြင့်).

အနုမောဒနာ (Pali အနု, much, and မောဒါ, joy).

—ခေါ်, *v.* to congratulate one on the presentation of a religious offering (သာဓုခေါ်) ; [ထန်ဆောင်း။ ကျောင်း။ စရင်။ ထန်တာ။ ရေတွင်းများကိုတို့ချီရေစက်ချသောအခါ အများက အနုမောဒနာခေါ်သည်].

—ဖြေ, *v.* to explain the merit of a religious offering ; [အတ္တုအတ္တိကိုအရှုယူထေင်ကြပါ].

အနုထုံ, *see* next.

အနုထောမ (Pali, in direct order), the ascending scale in dialectics, S.H. ; *comp.* ပရိယောမ [the descending scale in the dialectics of Buddhism].

အနုသယ (Pali), *n.* a condition common to all transmigrating beings, of which seven are specified, namely, ကာမရာဂါနုသယ, တဝရာဂါနုသယ, ပရိယာနုသယ, မာနာနုသယ, ဒိဋ္ဌာနုသယ, မိမိက္ခိနုသယ, and အဝိဇ္ဇာနုသယ။

အနုသာသန (Pali), *n.* gentle instruction, as advice intended to persuade rather than compel ; ခင်အံ့။ ကိုသွေသည့်အခါခေါ်သင့်မချေ။ အနုသာသနအားဖြင့်သာသနာသည်, when I admonished you, sir, I did not do so in anger, but in the way of gentle reproof.

—ကတာ, *n.* gentle admonitory language ; အနုသာသနကတာ။ ဆိုဆုံးမသည့်စကား။

အနေ (from နေ, to remain), *n.* state, condition, circumstances.

—အခြေ, *n.* same as အခြေအနေ။ အနေအခြေကောင်းသည်။

—အစား, *n.* ; *see* အစား ၃.

—အထား, *n.* way, manner, method (of doing) ; အင်္ဂါစီသင်္ဘောကုမ္ပဏီများ အနေအထားကောင်းသည့်အတွက်သင်္ဘောများတာရှည်ခံသည်။

—အထိုင်, *n.* manners, carriage ; သည်သူဌေးရန်ကုန်မြို့၌ရောင်းပုံဝယ်ပုံအနေအထိုင်နှင့်တကွကောင်းသည်။

အနေ့ထု, *n.* continuance, uniformity; commonly used to form verbal nouns, as သွားနေကျရှိသည်, he constantly goes; [သည်ထင်းသွားနေကျရှိဝေးသည့်မထင်ပါ, because I am in the habit of travelling by this road, I do not think it far].

—ခက်, *v.* to be in a position of difficulty or perplexity.

—ခံ, *v.* to be stately, dignified in deportment.

အနေ့ကတောင် (from အနေ့ကတ, a part of the first line of the first stanza uttered by Gaudama on attaining Buddhiship, and တောင်, to impose), *v.* to consecrate an idol.

အနေ့ကန် (from အ, *priv.*, and ကန်, certainly), *n.* uncertainty; အနေ့ကန်စကား, doubtful, uncertain language.

အနေ့ဘက် (from နေ့ဘက်, the space behind), *n.* the west.

—တောင်, *n.* the south-west; အနေ့ဘက်တောင်တောင်။

—တိုင်းပြည်သား, *n.* an inhabitant of Arakan or any country west of Burma.

—မြောက်, *n.* the north-west.

—ထင်း (ထေ), *n.* a strong westerly breeze.

အနောင်, *n.* a. elder brother (obsolescent), အစ်ကို။ Der. ညီနောင် and နောင်ထောင်။

အနောတ္တပ္ပ (*pron.* anoot-tup-pa) (Pali အ, *priv.*, and ဩတ္တပ္ပ, fear of sinning), *n.* boldness in sinning, hardness of heart, seariness of conscience; မကောင်းမှုမှမေ့တတ်ခြင်း, “annottappa, “recklessness, that which does not fear to commit evil—“deeds, like the moth that fearlessly casts itself into the “flame of the lamp.”—M.B.

အနောဒိယ (အနောဒိယ) (Pali အ, *priv.*, and ဩဒိယ, reference), being without special reference, universal; (chiefly used with မေတ္တာရှိ။) [နေ့ညမပြတ် မထင် ဖြင်းမိရဲတောင်မျှ ထေးပါးသောကြောင့်က။ စီးထင်း သော ရေကဲ့သို့။ ဩဒိယ အနောဒိယအားဖြင့်။ မေတ္တာရှေ့ထား ခံရှိသည်။]

အနော်အတာ, *n.* instruction, direction, orders; chiefly used with ခံ as follows.

—ခံ, *v.* to be obedient, follow instruction; ဆွေ ဩဝါဒကိုခံသည်။ [ဩဇာကိုခံသည်။] ကျုပ်အနော် အတာကို ခံလိုက်လျှင် ကောင်းလိမ့်မည်ထင်ပါသည်။

အနိင် (from နှိင်, to overcome), *adv.* forcibly, contrary to another's will, by constraint contrary to one's own will.

—အထက်, —အမိင်, —ထက်ထက်, *adv.* same; hence နှိင်ထက်ထက်, *adv.* same, 1st def.; မိန်းမကို ထောက်ထားက အနိင်အမိင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်း

သည့်။ အနိုင်အထက်စီးနင်း ; when အနိုင်အထက် are combined, အနိုင် (pron. အနိုင်)။

အနိုင်ကျင့်, *v.* to habitually ill-treat, oppress, bully ; မျက်နှာမရှိမျက်နှာ
ထင်ထိုကျွန်ုပ်ကိုခင်ကျားနေထိုင်းအနိုင်ကျင့်သည်။

— နှိပ်, *adv.* with great difficulty ; အနိုင်နိုင်ထောင်းမှရသည်။ အနိုင်နိုင်
နေရသည်။

— ဖေး, *v.* to decide in favour of, to give (one) the victory.

— ဖြ, *v.* to use violence, to force, compel.

အနီ, 1 (from နီ), *n.* a short string attached to a gown or jacket,
အင်္ကျီနီ ; the branch of the male palm, ထန်းနီ။

အနီ, 2, a corruption of အသို, contraction of အထယ်သို ; *e.g.*, အနီရှိ
ကြောင့်ပြောသည်။ (colloq.) အနီ သည်ထိုထား။ အနီ သည်ထိုကို ; used
more in Upper than Lower Burma. Sometimes used as a
sort of interrogative, *e.g.*, မသွေးဘူးလားနီ။ (often pronounced
နီ)။

အန်း, 1, *v.* to be slightly swelled, more than ရင်း, and less than
ဖော ; often used with ထူ, *e.g.*, မျက်နှာထူထူအန်းအန်းရှိသည်။

— မန်းထိုက်, *v.* to be subject to a virulent species of suppurat-
ing swelling ; *see* မန်း။ သည်နှာအနာအန်းမန်းထိုက်၍ခံနေရသည်။

အန်း (အင်း), 2, *v.* to pay change, pay the balance of money de-
livered beyond the price of the article purchased ; ခင်ကျား
ငွေရှိပြန်အန်းထိုက်ပါသည်။ ခင်ကျားထိုငွေ ခပ် ပေးစရာရှိသည်အနက် မိုက်
ဆံခံအန်းခဲ့ပါ။ အန်းငြိမ်းငွေ။

— ငွေ, *n.* change, the balance of money paid back.

အနွယ် (from နွယ်, to creep along), *n.* a creeper, a creeping plant,
နွယ်ပင်။

အနှစ်, 1, *n.* solid substance (as of a tree), opposed to အကာ,
which see ; အနှစ်သား, heart-wood, duramen, sound mean-
ing, substantial import, applied to words. Prov. အနှစ်မရှိ
သည့်တော ကြက်ဆူပင်မင်းမူသည်, in a forest of shrubs or *lit.* in
which the trees have no heart-wood, the castor-oil plant is
king.

— သာရ (Pali), *n.* same, 2nd def. [the gist or *pith* of a mat-
ter ; အနှစ်သာရပါအောင်အတိုကောက်ရေးပါ, write briefly so as to
include the gist of the matter]။

အနှစ်, 2, *see* နှစ်, a year (အနှစ်နှစ်အထဲ, *e.g.*, ကျွန်တော်အပေါ်တွင်အနှစ်
နှစ်အထဲတစ်နှစ်ခွဲသိမ်းခြင်းသိမ်းမရှိမိမိမေးထော်မူပါ)။

အနံ, *n.* an ear or spike of grain, containing both the flower and
the fruit, or the flower only, as in the case of Indian-corn ;
ဝါးအထီးအနံ၊ ပြောင်းပူးနံ။

အနှိပ်သည့်, —ဆမား (from နှိပ်, to press), one who shampoos the body and limbs to remove uneasiness or pain (a masseur, masseuse); အနှိပ် ကောင်း, အနှိပ်ထက်, to be skilled in massage.

အနီး (from နှီး, to spread out), *n.* anything spread out for a child to lie on. Der. ထုန်းနှီး (မြင်းထုန်းနှီး) ခင်းနှီး (ထုန်းနှီးအောက်ကင်း ဘျောပေါက်မည်ရိုးလိုခင်းနှီးခင်း၍ခံသည်) မီးနှီး and ထက်နှီး။

—အရင်း, *see* အရင်းအနှီး။

အနှုန်း (from နှုန်း, to compare), *n.* the current or market price, ဈေးနှုန်း [rate, ငွေထရာ ၁၀ နှုန်း]။

—အကဲ, *n.* same; အင်္ဂလိပ်ဗြိတိသျှတို့ကို မြန်မာ့ဗြိတိသျှတို့နှင့်ဝတ်သောအခါ အနှုန်းအကဲဘယ်ဘက်ပေးရမည်။

အနှောင်အနှဲ, *n.* that which binds, that which fastens or confines (a human being), a bond (also used figuratively).

—ဖြေ, *v.* to unfasten a bond, release from bonds.

အနှောင့်, *n.* the back of a knife or other cutting instrument, the head of a punch or wedge, opposed to အထွား. Der. ဖနှောင့်၊ ထားနှောင့်၊ ထူးရှင်းနှောင့်၊ ပုဆိန် (ပေါက်ဆိန်) နှောင့်, the back of a da, spade, and axe.

အနှောင်း (from နှောင်း, to come after), a coming after, later, last, အထွေး။

—အငယ်, *n.* an inferior wife, မိန်းမအနှောင်းအငယ်။ [ထားနှောင်း၊ မြေးနှောင်း, these terms, applied to a son or grandson born after the mother is supposed to have ceased bearing children].

အနှုတ် (from နှုတ်, to stretch along connectedly), *n.* a race, lineage; အထက်အနှုတ်။ အမျိုးအနှုတ်။ ထားစဉ်မြေးဆက်။ [အနှုတ်အလာ]။

အပ်, ၁, *n.* a needle; hence ထူထားအပ်, an oblong-eyed needle; တချပ်အပ်, a round-eyed needle; ခွေးမွေးအပ်, a dog's hair needle; that is, a very fine, a cambric needle; တညှိုးအပ် (*pron.* တအပ်), a pin (တွယ်အပ်); အပ်ချမတ်ချပြော, to speak in a definite manner.

—ကျည်, *n.* a needle-case; အပ်ကျည်တောက်။

—မြည် (အပ်ချည်), *n.* sewing thread; အပ်မြည်အိုးထုံး, a reel of cotton or thread.

—ဝ, *n.* the narrow edge of cloth inside of a seam, ချုပ်ဝ။

—နဝါး, *n.* the eye of a needle; အပ်နဝါးထိုး, to thread a needle.

—မြန်ပေါက်ချုပ်, *v.* to sew in a particular manner, to stitch.

—ဗျား, *n.* the point of a needle, အပ်သွား။

—ထူထေး, *n.* a tailor, အချုပ်ထေး။

အပ်သွား, *n.* the point of a needle, အပ်ဖျား။

အပ်, 2, *v.* commit, deliver, hand over; *comp.* နှင်း, နှံ့ and ပေး။
ခနက်စောစောငွေကိုထားအပ်ပါနော်။

— ခဲ့, *v.* to deliver on going away; သည်သူငယ်ကိုဆရာထံအပ်ခဲ့သည်။

— ထား, *v.*; see the parts; ကျွန်ုပ်တွေကိုပွဲစားထံအပ်ထားသည်။

— နှင်း, *v.*; see နှင်း။

— နှံ့, *v.* to commit, deliver; ကျွန်တော်ပစ္စည်းများကိုကျွန်တော်မရှိမိက
အပ်နှံထားခဲ့ပါရစေ, allow me, please, to entrust my property
to you during the time I am absent.

အပ်, 3, *v.* to apply, put together flatwise, တပ်သည်။ [မျက်နှာချင်း
အပ်သည်, cheek by jowl; ထိုသူငယ်နှစ်ယောက်ချစ်ကြည်စုံမက်သော
ကြောင့်မျက်နှာချင်းအပ်နှံလိုက်ကြားစကားပြောသည်]။

အပ်, 4, *v.* to be right, proper; chiefly used as a qualifying verbal
affix, သင့်သည်; sometimes used to denote the passive,
as an adversative to တတ် in translations from the Pali;
sometimes euphonic; see Grammar, p. 117. [မသွားအပ်
သည့်လမ်း, the road that it is not right to travel by; မအပ်မရာ
wrongfully, improperly, မအပ်မရာပြုပြုပေထေဒတ်]။

— ဝပ်, *v.* same as အပ်, but with the additional meaning of
being fitting, as a matter of suitableness generally, or
peculiar fitness to specific position or circumstances; မိန္ဒ
ဆိုးသည့်သင်္ကန်း။ ညောင်ခေါက် ဆိုးသည့် သင်္ကန်း။ ဘုန်းကြီးများနှင့် အပ်ဝပ်
သည်။ ကျောက်ချဉ်ဆိုးသည့် သင်္ကန်းဘုန်းကြီးများနှင့်မအပ်ဝပ်ပါ။ ဘုရားရှင်
တူထော်များ၊ မိန်းမများနှင့်မအပ်ဝပ်ပါ, the possession of images of
Buddha is not becoming to women.

အဝ (from ဝ, to be without), *n.* the outside, outer part (of
a thing); အပြင် (ပြင်တွင်းပြင်ပ၌) [ဝင်သည့်လူများလူသတ်မှုအပ, as
in a proclamation granting pardon to all those who sur-
render themselves, *except* (or *lit. outside*) persons who
have committed murder]; သည်ပစ္စည်းမူထိုးသည့်ထုထက်ဝယ်မရှိအ
ပဆိုရောက်ခဲ့ပြီ။

— ကာထိကစကား, *n.* exaggerated, or incredible language.

— မှီ, *v.* to possess, as a spirit or witch.

— သဏ္ဌာန် (အပသဏ္ဌာန်), *n.* outside appearance, in opposition to
အဏ္ဏတ္တသဏ္ဌာန်, interior appearance, *e.g.*, သည်သူအပသဏ္ဌာန်ဖြင့်
ကောင်းရဲ့။ အဏ္ဏတ္တသဏ္ဌာန်ကတော့ (ခါ) ဆိုးသည်။

အပင်, *n.* a plant or tree. Der. နွယ်ပင်, မြက်ပင်, (ဝါးပင်) သစ်ပင်
[သည်အရပ်မှာသစ်ပင်ဝါးပင် (*prom.* သစ်ပင်ဝဇင်) တယ်ပေါများပါသည်]။

အဝင်း (from ဝင်း, to wedge in), *n.* a substance supposed to be
forced into the stomach or some other part of the body.

by magic. [Karins in some parts of Burma, especially in Tenasserim, have a firm belief that persons may meet their death by substances being forced into their bodies by magic; hence the expressions အဝင်းထည့်လိုသေသည်။ အပင်းထွင်းလိုသေသည်] .

အဝင်းအသ၊ *n.* same.

အပင်းအသင်း, *see* အသင်းအပင်း။

အပတ် (from ပတ်, to go round), *n.* a round, a circuit.

—ဆိုက်, *v.* to complete a round or circuit; to come to the point in the circuit of discourse.

—ဖြေ, *v.* to be unravelled, explained; စကားမတတ်အပတ်မဖြေ။

အပန်း (from ပန်း, to be fatigued).

—ကြီး, *v.* to be greatly fatigued; ထာရှုည်ရေငုပ်ရလိုအပန်းကြီးသည်။

—ကြီးစွာ, *adv.* very fatiguingly.

—ဆိုက်, *v.* to breathe with difficulty, as at the point of death; less than အသက်ဝင်။ သေခါနီးရှိအပန်းဆိုက်နေသည်။

—ထကြီး, *adv.* with great effort, very fatiguingly; more than အပန်းကြီးစွာ; making a great fuss, a great bustle about a small matter [အမှုကိုအပန်းထကြီးဖြေပါနှင့် same as အရေးထကြီး] .

—ဖြေ, *v.* to be relieved from fatigue; အချိန်အခါသက်ရှိမိသောကြောင့်အပန်းဖြေသည်။

အပစ် (from ပစ်, to be a crevice), *n.* a fold of certain trees, whether constituting the stalk, as in the plantain (ငှက်ပျောပင်), or otherwise, as in the bamboo, the cane, &c.; also the calyx of a flower, ပွင့်ပစ်။

အပတ်, 1, *n.* madam, used as a term of compellation by a husband in addressing his wife; sometimes in addressing other women in a friendly manner (obsolete).

အပတ်, 2, *n.* a square measure of ground containing 1,200 square cubits (1.75 English acres).

အပရဝေယာန, *n.* the great western island, *see under* ကျွန်း [The shape of this island is described as being like a full-orbed moon, ထပြည့်ဝန်းသဏ္ဌာန်ရှိ၏, and the inhabitants as being moon-faced and the limit of their lives being 500 years; မိမိထိုနေသောကျွန်းတည်တန်ထပြည့်ဝန်းသဏ္ဌာန်နှင့် တူကုန်၏။ အနောက်ကျွန်းသူတို့၏အသက်ကားငါးရာရှိသတည်း] .

အပုံ (from ပုံ, to aid, to assist), *n.* aid, assistance.

—ပေး, —စာပေး, *v.* to pay something to a constable for calling a party summoned (obsolete); to give, as a woman to a

rejected lover, *e.g.*, ခေါင်းပေါင်းသီးပုသီးသီးအပုံပေးလိုက်ပါရုံမထာပါ နှင့်ထော့။

အပုံလူ, —ရ, *v.* to take or get a present, as a constable for calling a person (obsolete).

အပုံမို့, *see* အပဒ္မိ။

အပါဒါန (Pali), the ablative.

အပါ, *n.* that which is carried by or accompanies one, that which is included, comprehended, or concerned; အင်္ဂါအပါ နည်းထိုထပ်မံမိန်းမထံ မှာလိုက်ရဦးမည်။ ကျွန်တော်မျိုးအပါ လိုက်ပါရမည့်အကြောင်း။

—အဝင်, *n.* same; ထည့်ထူထားပြီမှအပါအဝင်အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

အပါယ် (ထေးဝါး) (Pali အပါယ), *n.* a state of punishment, of which there are four, namely, ငရဲဘုံ၊ ဖိရုဒ္ဓါနိဘုံ၊ ဗြဟ္မာဘုံ၊ အသူရကထိဘုံ။ [မကောင်းမှုမှိုက်ကျင့်သောသူများ အပါယ်ထားဘုံထဲသို့။] (*pron.* တစ်စုံ for the sake of euphony) သို့ရောက်မည်, those who habitually practise evil deeds will arrive at one of the four stages of punishment].

အပါး, ၁ (from ဝါး, in နီးပါး, to be near), *n.* the space near (a thing), nearness, အနား, အနီး။

—ထော်မြီအထွင်းဝန်ထောက်, *n.* Personal Assistant to the Chief Commissioner, Burma.

အပါး, ၂, *num. aux.* applied to respectable characters and things immaterial; ထုန်းကြီးတပါး။ မင်းတပါး။ အကြောင်းတပါးပါး။

အပိဋ် (from ပိဋ်, to be indented), *n.* a dent, slight concavity, a flat rising of the skin from a cutaneous affection, or a slight blow, or the bite of an insect, *e.g.*, ဝဇ္ဇကံဆိပ်ကိုက်ထွင် အပိဋ်ပိဋ်ထသည်; *comp.* အပု and အပူး။

အပုဉ္ဇ (Pali အ and ပုဉ္ဇ), *n.* demerit, guilt; အထူးထိုက်မကောင်းမှု။ (နှောက်နောက်ကပါသောအထူးထိုက်အညံ့ကိုခံရသည်။အပုဉ္ဇာ)။

အပုဒ် (Pali ပါဒ, a foot), *n.* a line of verse consisting of a certain number of syllables, commonly four or eight; a sentence in prose or a small paragraph; *comp.* အပိုက် and ပုဒ်။ ဆီခြင်း ထပုဒ်နှစ်ပုဒ်သိမ်းကွတ်။

အပုဂ္ဂ, *n.* anything putrid or rotten.

—အပုဂ္ဂအဝင်ကောင်, *n.* a rotten carcass.

—ဇွေး, *n.* a kind of acid, putrid perspiration which the Burmese say is attendant on certain forms of disease, especially those accompanied by febrile symptoms.

အပုဂ္ဂ, *n.* same as အပုဂ္ဂ။ [အုန်းအပုဂ္ဂအဝင်ကိုကြိုက်။ cocoanut trees have a liking for a rank soil].

အပုံ (from ပုံ, to heap up), *n.* a heap, a deal, quantity; great deal, great many; usually reduplicated, *e.g.*, အပုံအပုံများသည်။

အပေါင်, ၂ (from ပေါင်, to pawn or mortgage), *n.* property pawned or mortgaged.

—အနံ့, *n.* same ; ခင်ဆွားအပေါင်အနံ့မရှိဘဲကျွန်ုပ်တို့ချေးနိုင်ပါ။

အပေါင်း (from ပေါင်း, to unite in one), *a.* the many, all ; အားထိုး ; ကျောက်နှင့် အပေါင်းပါလှအများကျေးရွာထိုက်ဝိုက်မည်လူထက်နက်စုရုံးလျက်ရှိပါကြောင်း။

—အဖော် (အဆက်), —အဖော် (အထော်), *n.* a companion, associate.

—အသင်း, *n.* a company, associate.

အပေါ့ (from ပေါ့, to be light), *a.* stolen, so as to be afforded at a low price ; in opposition to အမြင်, a term applied to genuine articles, *e.g.*, ကုန်ပေါ့, အထည်ပေါ့, [ကျွဲပေါ့, နွားပေါ့။ သည် နွားနွားပေါ့သောအသီးမျိုးနှင့် ရောင်းသည်] ; *n.* urine, ကျင်ငယ်, မုတ်, ရေထောင်းသေး။

—အထေး (from ထေး, to be heavy), *n.* urine and faeces collectively.

—(စွန့်), —ထွား, *v.* to pass urine ; သေးပေါက် (vulgar) အပေါ့ပါ။ applied to children, *e.g.*, သည်အကထေးအိပ်ရာပေါ်မှာအပေါ့ပါသည်။

အပေါ် (from ပေါ်, to appear), *n.* the upper part, space above (a thing), အထက် ; the upper part, upper surface (of a thing).

—ထပ်, *n.* superstructure.

—ချော (*pron.* အပေါ်ကျော), *a.* smooth, specious, plausible.

—ထပ်, *n.* a superstructure.

—ယံ (*see* ယံ), —ထိက (from ဣက), *n.* the outside, surface, superficiality [သည်အနီးကြီးစာတတ်တန်ဆောင်ဆောင်ထား အပေါ်ယံချောသာဖြစ်သည်]။

အပို (from ပို, to exceed), *n.* excess, odds, surplus, overplus.

—အပို, —(အထွဲ)။

—နေ့, *n.* the day after a worship day, when kept as supererogatory.

အပိုက် (အပိုက်) (from ပိုက်, to make stops in writing), *n.* a mark or stop in writing ; a portion of writing inclosed in marks or stops ; *comp.* အပိုက်။

အပိုင်, *n.* ownership.

—ပေး, *v.* to give another the ownership of any property ; (အပိုင်ပေးသော), a term frequently met with in Burmese documents of conveyance and transfer, or in orders conferring a royal gift.

အပိုင်း (from ပိုင်း, to divide), *n.* a division, part, portion ; ထရုတ်ပိုင်းမိတ်တပိုင်းသစ်တပိုင်းမိတ်တပိုင်းပါသည်။

အခြား, *n.* a dividing line, boundary ; နယ်စပ်အခြား။ အပိုင်းအခြား။

—အစား, *n.* a division, kind, sort.

အပိုင်းပိုင်း (*pron.* အပိုင်းပိုင်း), in divisions or pieces ; ထိုအခါထက်ထွာ
သောသံလျက်ဖြင့်ဖြတ်၍၊ ခဏချင်းဖြတ်ခြင်းငှာ ချောင်းနှိုင်းအောင်သော သံပြေ
ပုန်းတို့သည်ထည်းသရွာ၏ အခန့်တော်ဖြင့်။ ခဏချင်းအပိုင်းပိုင်း ဖြတ်ယေကုန်
၏။ (ရှစ်ပိုင်းရတ်သော၊ a term of abuse in Upper Burma).

အပိုးသေ (from ပိုး, to fasten on, and သေ, to be settled), *v.* to be
well finished, done with precision ; သေချာသည်။

အပ္ပမေယ (*pron.* အပ္ပမေးထ) (Pali အ, *priv.*, and ဝမာ, comparison),
n. incomparable, beyond comparison ; အတုမရှိသော။

အပင်းထုတ် (from ပင်း, to be lazy, and ထုတ်, to extract), *v.* to
correct the disposition to be lazy.

အပျဉ်း (from ပျဉ်း, to be tough), *n.* any flabby, pendulous sub-
stance ; particularly applied to the flesh and skin of the
cheeks, breasts, &c., *e.g.*, ဝါးပျဉ်း (*pron.* ဝပျဉ်း), ရင်ပျဉ်း,
ဝမ်းပျဉ်း။

အပျောက်, *n.* the act of losing, loss of property.

—အပျက်, *n.* loss and damage.

အပျော်အပါး, *n.* pleasure ; usually used in a bad sense.

—ထိုက်, *v.* to indulge in sensual gratification.

အပျော်ထမ်းထက်နက်ထိုင်, *n.* a volunteer.

အပျို (from ပျို, to be young), *n.* a young unmarried woman, အိဒ်
ခထောင်သောမိန်းမပျို ; *comp.* လှပျို။

—တညာ, *n.* same.

—ပေါင်ဝင်, *v.* to arrive at puberty, as a woman ; အပျို တညာအခါ
မလင့်ပါစေနှင့်။ အခါထင့်ကအခွင့်သောထုတ်သောသုန္ဒရားထက်စွာ။

—ကြီး, —တိုင်း, *n.* an old maid.

—မိ, —မြန်း (*pron.* မြန်း as အပျိုမြန်းကလေး, —ပေါက်ကလေး), *n.* a
female just arriving at pubescence.

အပြင်, *n.* the surface, outside of a thing ; a surface, an open
vacant surface, used in composition, as ကွင်းပြင်, ထယ်ပြင်,
&c., the outside, the outer part (of a thing), what is be-
yond, outside ; [မြင်ပြင်, a term applied to the Irrawaddy] ;
အဝ, what is beside, in addition ; much used as a second-
ary noun (*see* Grammar, section 74) ; ကြောထပြင်ထိုးအပူးချည်း
ထည်း၊ သတ္တိဥစ္စာအပြင်ကျန်ငှာပေးစေမရှိပါ။

အပြစ်, *n.* an evil result [or consequence, opposed to အကျိုး, an
evil deed ; ဒုစိုက်, guilt, desert of punishment, အထူးဒုစိုက် ;
figuratively punishment, ဒဏ်။

—အလေး, *n.* a fault.

အပြစ်ကြီး, *v.* to be heinous, as a fault or crime; to be very sinful or wrong.

—ခံ, *v.* to suffer punishment.

—ဇရဲ, *n.* the punishment of hell.

—တင်, *v.* to blame, censure.

—ပေး, *v.* to punish; ခတ်ပေးသည်။

—ပြု, *v.* to do wrong, commit sin; to make out to be guilty, to treat as guilty; to harm, injure.

—ဖြေ, *v.* to be expiated.

—မှီ, *v.* to lay the blame on another in order to clear one's self.

—ဖြေ, *v.* to expiate guilt.

—ရောက်, *v.* to incur a penalty.

—ရှိ, *v.* to be guilty.

—ထွတ်, *v.* to forgive.

—ခံ, *v.* to incur a penalty [to suffer punishment].

အပြည်, *see under* ပြည်, 2.

အပြာ (from ပြာ, to be blue), *n.* a blue colour.

—ခြောက်, a being of a dull blue colour.

—နု, *n.* a light blue.

—ရင့်, *n.* a deep blue.

အပြား, 1 (from ပြား, to be flat), *n.* what is flat; used as a numeral auxiliary; *see* Grammar, section 98.

—အပျဉ်, *n.* a table, any flat, level surface.

အပြား, 2 (from ပြား, to be divided into several parts), *n.* a division into parts.

အပြီး (from ပြီး, to be finished), *n.* a finish, finishing, completion [*adv.* completely; စုံလင်စွာ, to completion; ပြီးအောင်, finally].

—အပ်, *v.* to hand or make over finally.

—အစီး, *n.* completeness, စုံလင်ခြင်း; သွားရမည်ခရီးကိုစုံစုံလင်လင်ပြင်ဆင်၍အပြီးအစီးသို့ရောက်ခဲ့ပြီလား။

—ပြော, *v.* to speak decidedly, give a final answer; အပြီးသတ်စကားပြောသည်။

အပြု (from ပြု, to do), *n.* a deed, action, အမှု။ သွားမည် အပြုတွင်, in the act of going.

—အတူ, — အမှု, *n.* same; ခင်ဘုရားအပြုအမူတုတ်မှတုတ်ဆဲနှစ်သက်ရန် အနည်းငယ်မျှအခွင့်မရှိ။

အပြေအပြစ် (from ပြေ, to be smooth), *n.* evenness, smoothness, finish, as in joiner's work, or in language spoken or written ; အလုပ်အကိုင်မှာ တစ်ခုထက်သွား ဖြန့်မာလက်သွား ထက်အပြေအပြစ်ရှိသည်။ သည်သရေစကားအပြေအပြစ်ပြောတတ်သည်။

အပြေး (from ပြေး, to run), *n.* running, manner of running, course ; *hence* တပြေးတည်း, *adv.* in a straight line or in a plane surface, အမှီအမြဲရှိ။

—အတွဲ, *n.* running and leaping.

—ကောင်း, *v.* to be able to run well ; to have an even surface ; [frequently applied to the roofs of buildings].

—ဖြောင့် (from ပြေး and ဖြောင့်, *which see*), *v.* to move in a straight line, as an arrow ; to be in a straight line, as the ridge of a roof, a line of soldiers, a road, &c. ; သည်ဖြောင့်တတ် အပြေးဖြောင့်သည်။

—မောင်း, *v.* ride, or drive, a horse at a gallop.

—မြန်, *v.* to be swift of pace, fleet.

—သန်, *v.* to run without being easily fatigued.

အပြော, 1 (from ပြော, to speak), *n.* speech, manner of speaking.

—အဆို, *n.* same ; အပြောအဆိုကောင်းသည်။ အပြောအဆိုတည်ကျေးသည်။ အပြောအဆိုရှိသည်။ အပြောအဆိုသာသာသည်။

အပြော, 2 (from ပြော, to be much ?), *n.* extent of surface ; applied to the sea (သမုဒ္ဒရာ), and to successive existence (သံသရာ) ; သမုဒ္ဒရာအပြောအတွန်ကျယ်သည်။ သံသရာအပြောကျယ်စွာရှိသည်။

အပြောင် (from ပြောင် ?), *n.* painted, embroidered, or carved work.

—အပြိုနီ, —မှင်တာ (မင်တာ) (*pron.* မှင်ဂါ), *n.* same.

အပြောင်ထား, *n.* a concubine (ထောင်ပြောင်), (superior to အဆိမ်းထား, styled ကွန်ပြောင် ; an 'apyaung' was not bought with money, an 'athain' was.

အပွ (from ပွ, to be puffy), *n.* a loosely woven spot in cloth.

အပွင့် (from ပွင့်, to blossom), *n.* a blossom.

—ချွန်, *n.* a petal.

—ဝပ်, *n.* the calyx (the outer covering or leaf-like envelope of a flower) ; ပဒုမ္မာကြာသည် ပွင့်ချွန် ပွင့်ဝပ် အတွန်များသည်, the padmāngma lily has many petals and calyxes.

အမြိုက်, *n.* short, or black tourmaline ; အကျွတ်နက်။

အဓမ္မ (from ဓမ္မ, to be confused), *n.* confusion ; လူဓမ္မ, a man of mischievous practices.

—အမှတ်, same.

—သား, *adv.* in a confused state, as အမှု အဖွေသား နေသည်, the business is in a confused state.

အဖွေ (from ဖွေ, *which see*), *n.* an armful; အဖွေ အပိုက်။ [ကောက်မိုး တဖွေလောက်ဖွေခဲ့ပါ။ ထင်းတဖွေလောက် ဖွေခဲ့ပါ, bring me about an armful of fuel].

အဖွေ, *n.* the outer, scaly parts of the fruit or bark of trees [အဖွေမြင်အဝင်အိ, by seeing the outer bark one knows the kind of tree. This proverb is always, figuratively, applied to persons].

အဖြတ် (from ဖြတ်, to grow in clusters), *n.* a cluster, bunch (of fruit); *comp.* အဆုတ်။ မြွေတူထုတ်ထုတ်ထားအဖြတ်အဖြတ်နှင့်။

—အရွတ်, *adv.* in clusters; လန်းပင်သဖန်းပင်စုရှင်ပင်များအဖြတ်အရွတ် သီးတတ်သည်။

အဖ (အဘ), *n.* a father; a masculine, used to designate the gender of certain birds, *e.g.*, ကြက်ဖ။ တင်ဗိုးတဖ။ မြိုး (*pron.* မြီး) တဖ။

အဖက် (အဘက်) (written by some အဘက် and said to be more correct than when written with a ဖ) (from ဖက်, to match, form a pair), *n.* a match, one of a pair (ဘိနပ်တဖက်။ လက်တဖက်။ လူတဖက်သား, people other than one's self), a corresponding part in a union; frequently used as a numeral auxiliary; (from ဖက်, to unite with), *n.* an associate, companion; အဖော်, အပေါင်းအဖော်, အပေါင်းအဖက်။

—ညီ, *v.* to be well-matched; သည့်သမီးမောင်နှံရုံ (or သိုးသန်းနှစ်ယောက် or လင်မယားနှစ်ယောက်) တယ်အဖက်ညီသည်။ သည့်နွားနှစ်ကောင် အဖက်ညီသည်။ သည့်မြင်းနှစ်ကောင်, &c.; အဖက် also means an ingredient used in compounding or mixing drugs, medicines, or paints; ထိုးထုတ်ဆေးအဖက်ညီသည်။

—တန်, *v.* same; အဖက်ညီ။

—ထုတ်, *v.* to associate with on terms of equality; သည့်ထုနှင့်အဖက်ထုထုထုပါ။ နှင့်အဖက်ထုထု (said when angry).

အဖင်, *see* အဘင်။

အဖတ်, *n.* what remains of a thing after the liquor or juice is extracted, opposed to အရည်, the liquid part; what is ejected from the mouth after the juice is extracted by chewing; *see* ထမင်းဖတ်, နှင်းဖတ်, &c., hence ထိုဖတ်, *n.* any object of desire; ထိုဖတ်ရှိရပေးပါမည်။ Prov. မှတ်နာကြီးရတင်းဖတ်ပါသည်။

—အရည်, *n.* a substance composed of solid and liquid; အရည် အဖတ်။

—ထင်, *v.* to have what remains; susceptible of many figurative applications. In modern parlance it means, in a figurative sense, the doing or saying anything which may

compromise or commit one's self, *e.g.*, သည်အကြောင်းကိုအဖတ်
တင်အောင်မပြောပါနှင့်။ ခင်ဆွားသည်လိုပြုလျှင်အဖတ်သာတင်စရာရှိသည်။

အဝန် [also written အဘန်, which is said by some to be correct]
(from ဝန်တီး, to plan), *n.* a time, turn ; အကြိမ်, အထိ။

—တထဲထဲ, *adv.* repeatedly ; သည်အကြောင်းကိုအတန်တထဲထဲပြောမနေ
ပါနှင့်ထခါထည်းပြောလျှင်ထေ့ပါပြီ။ Prov. အသစ်သေအောင်းကောင်းစေ
တော့အထောင်း (ကို) အတန်တထဲထဲအောင်းမှေထတ်သည်, in the way of
one's first love being superior to any other.

—ဝန်, *adv.* same ; အကြိမ်ကြိမ်, အထိထိ။

အဝေ (from ဝေ, to mend), *n.* a patch, or any material inserted
to mend a hole, အဝေအထား ; also applied figuratively to
language ; အဝေအထားများစွာထူထောင်မိန်းဝ။

အဝိ, 1, *see* အထိ။

—ဝ, *see* အထိဝ။

အဝိ, 2 (from ဝိ or ထိ, to press down), *n.* a weight, to keep down
anything ; ဝန်ဖိ (ဝန်ထိ)။

အဝိတ်အစဉ်, *lit.* a spilling and scattering of a liquid. In a
figurative sense applied to *mortality* of human beings
during a period of epidemic disease ; ကာလရာဂါဖြစ်တုံးခါရန်
ကုန်မြို့မှာအဝိတ်အစဉ်ရှိဖတ်ထိုကြားပါ။

—နေ (အဘိတ်နေ) (from ဝိတ်, to invite), *n.* the day before wor-
ship day ; အကြိုနေ။

အဝိ (အိမ်), *n.* a pent-house, a small shed attached to a building.

အဖီး, *n.* a mark occasioned by a blow from a flat instrument ;
အကလေးမှာဒိဘများကဆုံးမသည်အခါ ထံမှာကလေးနှင့်ရိုက်ထို အဖီးအဖီးထ
သည်။

အဝု (from ဝု, to be bulbous), *n.* a protuberance, bunch, knob,
boss, bulb ; a pimple, small boil, not so pointed as အဖူး
[ကရင်နီကောင်များကိုက်လျှင်အဖုထ၍နာတတ်သည်]။

အဖုတ်, *n.* a tuft or clump (of grass, &c.), smaller than အရံ ;
hence အိမ်ဖုတ်, အိုးဖုတ်, မြက်ဖုတ်, မြို့ဖုတ်, ဖုတ်ဖု, the *mons veneris* ;
hence လဖုတ်။ [အဖုတ်ကလေး, the genitals of female children]။

အဝံ, 1, *n.* a sail, used in composition, as အောက်ဝံ, a lower sail,
&c. ; *num. aux.* applied to sails, nets, &c. (ပိတ်တဝံ။ ရွက်တဝံ)။

အဖုံး (from ဖုံး, to cover), *n.* a cover of a vessel, စထောင်းဖုံး ; also
used figuratively, *e.g.*, စကားအဖုံးအပိတ်ကောင်းသည်။

အဖူး (from ဖူး, to protuberate), *n.* a bud of a leaf or flower (ငှက်
ဖျော့ဖူး) ; a pimple, small boil ; *comp.* အဖု, a swelling as from
a blow (or sting)။

အဝေ (အထေ), *n.* a father ; အထ, စအေ [Women frequently, when
meeting elderly men, address them as ဘေထို့။ ထေထို့တယ်သွား

ကြည့်လေ။ In Mandalay the children of non-officials usually address their fathers as ထိုထို; male members of the royal family addressed their fathers as ထားထား, an abbreviation of ထိတ်ထား].

အဖေ (အဖေ), 1, *see* အဖေ။

အဖေ, 2 (from ဖေ, to scab over), *n.* scab; အနာပေးကွာမှအနာပျောက် တတ်သည်။

အဖဲ့ (from ဖဲ့, to break off), *n.* a bit broken off.

အဖောက်, 1, *n.* a woof; ရက်ကန်းဖောက်။

အဖောက်, 2 (from ဖောက်, to perforate), *n.* perforating, as ဆောက် အထွင်းအဖောက်ကောင်းသည်, he is good at mortising.

အဖော် (အထော်), 1 (from ဖော်, to associate), *n.* an associate, companion; အဖော်, အပေါင်းအဖော်, အပေါင်းအဖော် (အဖော်မကောင်းအကြောင်းမသင့်)။

—ရ, *v.* to find companionable.

အဖော်, 2 (from ဖော်, to mix), *n.* mixing, manner of mixing, as ဆေးအဖော်ကောင်းသည်။

အမိ (from မိ, be barren), *n.* a wife who has not borne children (a male human being who is impotent, ယောကျ်ားမိ); [the male of certain birds and animals; ငန်းမိ, animals; ထယ်မိ, ဒုရယ်မိ], serpents, trees, ထန်းမိ, သဘောပင်အမိ; those that flower without bearing fruit; a leading word, စကားမိ, opposed to အမ, a synonymous word, or expletive, စကားမ, *e.g.*, ထိုင်ပင်မိ, ဧရာ။

အမိ (အဘို) (from မှီ, to throw into or upon), *n.* a part, portion, share, what is for, အထွား; [often used with အထွား, *e.g.*, ၎င်းငွေ မှီကာလ သားထို အမိ အထွား ထားသည်နှင့်] မိမိမှထွက်သွား မိမိ၏ အမိက, the period (of time) before he went to Manipar. A throwing upon, or what is thrown upon, as ထင်းမှားဖြေကြီးအမိပဉ္စိ။

အဖျဉ်း (from ဖျဉ်း, to be unsubstantial), *n.* chaff; *comp.* အဖျဉ်း.

—အဖျဉ်, *n.* chaff and refuse collectively.

—အထွေး, *n.* chaff and small grain; အသိန်။

—ကြီး, *n.* a worthless fellow; လူအဖျဉ်းကြီး။

—စကား, *n.* nonsense.

—ဖြော, *v.* to indulge in 'chaff,' persiflage.

—ထွင့်, *v.* to be scattered as chaff; capable of figurative applications, *e.g.*, စင်သွား ငါ့ကိုအလကားမဲ့သက်သက် အမှုရှာထွင်ခင် သွားအဖျဉ်းကိုထေထွင်သထိရှိပါလိမ့်မည်။

အဖျဉ်း, *n.* some appendage to the lungs.

အဖျား, ၁ (from ဖျား, to be in a fever), *n.* fever; ငှက်ဖျား, malarial or jungle fever.

—အဖျား, *v.* to intermit (in fever).

—အကြီး, *v.* to have strong fever.

—အဆုတ်, *v.* to abate as a fever.

—အထက်, *v.* to have a paroxysm (of fever).

—အဖြတ် (*pron.* ဖြတ်), ဆေး, *n.* medicine for fever, quinine.

အဖျား, ၂, *n.* an end (ရွာထုတ်အဖျားကထဲ, which end of the village?), extremity, point, အစွန်းထိပ်; a top, summit, ထိပ်, opposed to အရင်း, a bottom, foundation; *a.* not original, not own, as သားဖျား, a son by affinity, opposed to သားရင်း, an own son; [အဖျားမည်း (မဲး) နှင့်ပြောသည် or အဖျားမည်းကလေးနှင့်ပြောသည်, to speak (*lit.*) 'with a little black point,' *i.e.*, to speak in an indirectly, suggestive manner, to insinuate.]

အချေ့ (from ချေ့, to dilute), *n.* a sweet liquor.

အဖြစ် (from ဖြစ်, to be), *n.* being, a state of being, condition.

—အဆင်, —အဖျက်, *n.* the circumstances, events, adventures (of one's life); အထုပ္ပတ္တိ။ ခင်ဘျားအဖြစ်အပျက်ပြောဝင်းပါ။

—အနှစ်, *n.* same.

—အဟန့်, *n.* state, condition, circumstance, case; ဖြစ်ဟန့်။ တို့ဖြစ်ဟန့်များကိုဘာတို့ဖြစ်ရလျှင် အထံထောက်ဘနားကြမည်နော်, could our parents behold our condition, how they would pity us, eh?

အဖြန်း (from ဖြန်း, to be worn away?), *n.* grit of any kind, as the worn part of grain or the refuse that remains in chiselling marble; ကျောက်ဖြန်း။

အဖြူ, *n.* whiteness, white colour; *a.* white; သည့်နားရောင်အမွေးရှိသည်။

အဖြူထည် (*pron.* အဖြူထည်), *adv.* in frame only; *comp.* (ထက်ခါး။ သည် ကျောင်းထောက်သည်မှာအဖြူထည်အဖြစ်ပါသေးသည်)။

—အိုင်မိ, *v.* to have done in the rough or outline only [*e.g.*, ထုရားကိုအဖြူထည်အိုင်မိပြီးနားမံတို့သာရှိတော့သည်]။

အဖြေ (from ဖြေ, to unloose, &c.), *n.* an answer to a question [a key, *e.g.*, ပါရမီထောင်နားအဖြေ, a key to the Paramigan]; manner of answering; forgiveness (of sin), as အပြစ်ကိုအဖြေမရှိနိုင်, there can be no forgiveness; *see* other definitions, [an antidote; *e.g.*, ဖြေဟောက်ကိုက်လျှင်အဖြေရှိခဲ့လား]။

အဖြေအတင်, *adv.* alternately (in speech); လူထုထူကြီးနှင့်စကားပြောသောအခါအဖြေအတင်ပြောအပ်။

အဖြောင့်ခံ, *v.* to plead guilty in a court of law, to confess one's faults, to admit, အဖြောင့်ဆို။

အဖြိုက်ကျောက်, *n.* a stone used in alchemy.

အဖွင့်, also spelt အဖွင့် (from ဖွင့်, to open), *n.* an exposition ; [the act of opening, as တံခါးကိုအဖွင့်ဖောက်။]

—အဖိတ်, *n.* the act of opening and shutting, *e.g.*, ထရပ်ကပ်များ အဖွင့်အပိတ်ခက်သည်။

အဖွဲ, *n.* a small bit, as of rice ; as အနပ်အဖွဲ, as of money levied ; အသေးအဖွဲစပါးကိုကြိတ်ဆိုထဲမှာထည့်၍ကြိတ်သောအခါအဖွဲအဖွဲကျသည်။

အဖွံ့, *n.* plumpness, as of a child.

—အတွေး, *n.* same.—S.

အဖွယ် (from ဖွယ်, to be suitable), what is suitable, desirable ; used as a verb formative and frequently written ဘွယ် (which is said to be more correct) ; အဖွယ်ချစ်ဘွယ်ရာအကြောင်းရှိ။အဖွယ်ရှိကံဘွယ်ရာအကြောင်းရှိ။

အဖွာ (from ဖွာ, to puff), *n.* a puff from the mouth ; ခင်ဘူးသေးလိပ်ထွာထောက်သောက်ပါရစေ။ ကျုပ်အနားမှာ သေးလိပ်အထောင်းထောင်းအဖွာဖွာရှိအောင်သောက်ပါနှင့်။

အဖွား (အဘွား), *see* အဘွား, a grandmother.

အဘ, *see* အဖ, frequently pronounced and written အဖ, *n.* a father ; ခမည်း, ဖအေ, ဘ, ဘခင်။

—ဘားချင်း, *n.* paternal relatives.

အဘင်, *n.* an ancestor of the fifth degree.

အဘယ်, *pron. a.* what, interrogative, ထယ် ; in negative sentences, combined with the negative particle ဝ, none, as အဘယ်သူမှရှိ ; in colloquial *pron.* အဘွဲ when preceding ကြောင့်။

—ဘု, *pron. a.* what person ? who ? အဘူ။ ထယ်ဘူ။

—ဘို့, *pron. a.* of what sort ? အဘို့။ ထယ်ဘို့, *adv.* how ?

အဘိ, *n.* an ancestor of the fourth degree, the father of a great-grandfather, အဘေ။ဘိုး။ဘေး။ဘီး။ဘင်။

—မ, *n.* the mother of the same.

အဘိဇ္ဈာတရား, *n.* the principle of malevolent envy of another's good fortune, အဘိဇ္ဈာကား သူ၏စည်းစိမ်ကိုရှေ့ရှုခြင်း ; usually used with ဗျာပါဒ as သည်သူအဘိဇ္ဈာဗျာပါဒအလွန်အားကြီးသည်။

အဘိဉ္ဇာ (အဘိဉ္ဇာထ) (Pali အဘိ, excelling, and ဉ္ဇာထ, wisdom), *n.* extraordinary wisdom, of which there are six kinds, namely, ဒိဗ္ဗစက္ခု, the faculty of seeing like a nat ; ဒိဗ္ဗသောတ, the faculty of hearing like a nat ; ဣဒ္ဓိဝိဓ, creative power ; ဝေထောပရိယ or ပရိမတ္တဇနာနာ, knowledge of other's thoughts ;

အာသဝက္ခယ, freedom from passion ; ပုဗ္ဗေဒါဝါသနုဿတိ, knowledge of one's own past existences.

—ဗွေ, *n.* primitive blood, that in which the life particularly resides.

အဘိဓမ္မ (Pali အဘိ, excelling, and ဓမ္မ, law) ; one grand division of the Buddhist scriptures, containing the instructions of Gaudama addressed to the déwas (နတ်) and bramhas (ဗြဟ္မာ) of the celestial world, comprising seven books (အဘိဓမ္မာခုနစ်တွင်း), namely, ဓမ္မသင်္ဂဓိ, ဝိသင် (pron. ဝိဗင်), ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပဋ္ဌာတ်, ကထာဝတ္ထု, ထမိတ်, ပဌာန် ; see ဝိသင်ကထာ။

အဘိဓါန (Pali), *n.* a vocabulary, dictionary ; အနက်မထန်။အဘိဓါန။

အဘိဿိတ် (pron. အမိတ်ဆိတ်) (ထိဿိတ် is in more general use). (Pali အဘိ, excelling, မြတ်သော and သောက, pouring, တွန်းထောင်းခြင်း), *n.* a pouring (of water), a ceremony of inauguration equivalent to that of pouring oil ; ရာဇာဓိရာဇာအဘိဿိတ်သောရာဇာနိဿိတ်မိတ္တိမိတ္တ အဆွေသင်္ချာမင်းမြတ်ဘုရား, anointed monarch of monarchs, great and excellent Queen, Victoria.

—ခံ, *v.* to be subject to the ceremony of pouring.

—တွန်း, *v.* to perform the ceremony of pouring.

အဘေး, *n.* a great-grandfather ; ဘေး။

—မ, *n.* a great-grandmother ; ဘေးမ။

အဘိုး, 1 (pron. အဖိုး), *n.* price.

—အဘိုး, —စားနား, —သားနား, *n.* same ; သည်ပုဆိုးအဘိုးစားနားတယ် ထောက်ဆိုသည်။

—ကြီး, *v.* to be high-priced, costly ; to be higher priced than common, be dear ; အဘိုးမြတ်။

—ချို, *v.* to be cheap [နည်း, —ထေ, same].

—ထန်, —ထိုက်, —ထိုက်ထန်, *v.* to be of worth, of value.

—ထား, *v.* to fix a price.

—ပေး, *v.* to pay the value of.

—မြတ်, *v.* to appraise (appraise).

အဘိုး, 2, *n.* a grandfather ; မိုးအေ, ထိုး။

အဘွား, *n.* a grandmother ; ဖွားအေ, တွား။

အမ, *n.* a female ; a brood, swarm [ဗျီပင်များအမများစွာစွဲပါသည်], collection (စောင်ထူ used in Upper Burma) ; used as a numeral auxiliary ; the main part of a box, opposed to အဖိုး, the cover ; a feminine, of the female gender ; hence မ။

အမဝိဇ္ဇာ, see အမဝိဇ္ဇာ။

အမိတာ (*pron.* အမိတာ) (*Pali* အ, *priv.*, and မိတာ, what is propitious), *n.* what is unpropitious, productive of unhappiness, an evil; အမိတာကောင်းမပြောပါနှင့်။ လှသောအဝတ်ဖုဆိုးတို့ကိုဝတ်ထွင် အမိတာရှိသည်။

အမင်း, *n.* the hollow head of a tool, weapon, &c., into which the handle is inserted; *comp.* အဆောင်ဆေးအိုးအမင်း။ ထောက်အမင်း။

—တပ်, *v.* to affix such head.

အမင်း, 2, *see* မင်း, you.

အမည် [from မည်, to have a name (to term)], *n.* a name.

—အရည်, *n.* a respectable name, title; ဖွဲ့အမည်။

—တပ်, *v.* to name, designate; သည်ဝန်းကိုအမည်တပ်ဆိုမခေါ်တတ်ပါ။

—တွင်, *v.* to call by name.

—ဖေး, —မှည့်, *v.* to name.

အမည်း (*pron.* အမဲ), *n.* the flesh of beasts. [In Lower Burma အမည်း is often applied to *game*. In Upper Burma သားကောင် is the term used.]

—ကင်, *v.* to broil flesh.

—ဆီ, *n.* fallow.

—ညှင်းကြိတ်တင်မြောက်, *n.* dried slices of meat.

—သား, *n.* same.

—သားငါး, *n.* beasts and fish collectively (taken in the sense of food, *e.g.*, အမည်း သားငါးပေါသတ္တ အရပ်), frequently pronounced (erroneously) အမဲသားငါး။

—သားနာ, *v.* to be tainted, as meat.

အမတ်, *n.* a person of rank, a nobleman; အမတ်ကြီးလေးပါး။

အမတေ, *see* အမြူတေ။

အမန်, *see* ယမန်

အမနုဿ (from အ, *priv.*, and မနုဿ, man), *n.* a monster; တီးလူ။

အမယ်, *n.* a mother; အမိ, အမေ, မိခင်, *int.* mother! expressive of surprise or distress.

—ကြီး, —မယ်, —လေး, —ကြီးလေး, *int.* same; မင်းသည် ခန့် ထောက် အနုတ်တရပ်ခရသောကြောင့် အမယ်လေးကိုတအော်သလား။

—မင်း, *int.* same, expressive of wonder; အမယ်မင်းကြီးထိုက်တာ, mother! so big! အမယ်မင်းငါးကြီး။ အမယ်မင်းကျားကြီး။

အဆူရ (from ခာ and ရူတ်), *n.* a scar, when the skin is thickened.

အမိ, 1, *n.* a mother; အမယ်, အမေ, မိခင်, miss, madam, a term of compellation by which a daughter, wife, or any woman,

younger than the speaker, is addressed in a way of affection or friendship.

အမိန့်ရည်ခန်း, to become absorbed, as mother's milk in the system, which the Burmese asseverate takes place at 40 years of age.

—မွေးထိုင်း၊ ထမွေးထိုင်းထု, *v.* to restore to one's normal state of health, as a physician. The အ in အမိ is usually omitted.

—မဲ့သား, *n.* a motherless child ; also used figuratively of persons in a helpless, forlorn state ; အမိမဲ့သားကဲ့သို့။

—သားချင်း, *n.* maternal relatives.

အမိ, ၂ (from မိ, to attain to), *adv.* equivalent to မိအောင်, unto attainment, as အမိဖမ်းသည်, to catch, to succeed in catching ; အမိလိုက်သည်, to pursue and catch.

အမိန့် (from မိန့်, to speak authoritatively), *n.* an order.

—စာ (*pron.* အမိန့်စာ), *n.* a written order.

—တော်, *n.* a royal, or divine, order ; အမိန့်တော်ပြန်တန်း, Government Gazette.

—တော်ကျည်ထောက်, *n.* a hollow bamboo for keeping a royal order or commission in ; အမိန့်တော်ကျည်ထောက်ကတ္တိပါအိတ်စွပ်ချီဖြင့် ဖြတ်သောနေရာမှသာထားသည်။

—တော်ထုတ်, *v.* to utter, issue, promulgate a royal order.

—တော်ပြန်, *v.* to repeat a royal order.

—တော်ရရှေ့နေ, *n.* a certificated pleader or advocate ; ဝတ်ထံ ရှေ့နေ, a barrister.

—တော်ရှိ, *v.* to give a royal order.

—တော်ထုတ်စု, *n.* a decretal, collection of laws.

—နာခံ, *v.* to receive an order. [In Upper Burma the word အမိန့်တော် was never applied to any order excepting to one emanating from royal authority. In Lower Burma it is indiscriminately, but of course wrongly, applied to orders given by all grades of officials.]

အမုတ် (from မုတ်, *which see*), *n.* a mûk, a measure of length equal to five finger breadths (အသပ်).

အမုန် (*in colloq.* မုန်), *n.* the temporal juice which at certain season exudes from a male elephant's head.

—ထွက်, —ထို, *v.* to exude as such juice ; ဆင်များမုန်ထိုသည့်အခါ မည်သူမှအနားထိုချေညီဝံ့မကပ်ဝံ့ပါ။

[အမုန်း (from မုန်း, to hate), *n.* hatred ; *in colloq.* use the အ is frequently omitted.]

ထမ့်ခံ, *see* အမုန်းဆေးခံ။ (ခင်ဘျားသည်လိုပြုလုပ်လျှင်အမုန်းခံရလိမ့်မည်။)

—ဆေး (from မုန်း, to hate, and ဆေး, a drug, medicine), *n.* hatred prompted by another; used also without the အ, မုန်းဆေး, same.

—ဆေးခံ, *v.* to incur displeasure on account of another person.

—ဆေးတိုက်, *v.* to prompt one to hate another.

အမု (from မှီ, to begin to bud), *n.* an incipient bud.

အမှု (from မူ, to do, to be effected), *n.* a deed, action; အပြု (affectation).

—အကျင့်, —အထား, *n.* conduct, behaviour; သူ့အမှုအထားကိုကြည့်စမ်းပါဦးတော့။

—အရာ, *n.* same.

—ထောင်း, *v.* to be expert in affectation.

—ထွဲထွဲ, *v.* to be unlike in deed or action (implying deterioration).

—မှန်, *v.* to be true and correct in deed or action.

အမူး (အမှု), 1, *n.* a person of rank, a nobleman (not used alone).

—အမတ် (အမူးအမတ်), *n.* same as မူးထောင်မတ်တော်။

အမူး, 2 (from မူး, to be dizzy), *n.* dizziness, intoxication.

—အမော်, *n.* same; ပင်လယ်ကိုမကူးဘူးသောသူများပင်လယ်ကိုကူးလျှင်အမူးအမော်အတွန်အားကြီးသည်။ (*see* လှိုင်းမူး).

—ပြေ, *v.* to become less or wear off, as a fit of dizziness or intoxication.

အမေ, *n.* a mother; အမိ, မိခင်။

—ကြီး, *n.* a goody.

—လေး, *see* အမယ်။

အမေ့အလျော့, *n.* forgetfulness, absence of mind; အမေ့အလျော့အားကြီးသည့်လူမိုင်းလိုဖြစ်သူ။

အမေး (from မေး, to question), *n.* a question; မုန္တော။

—အစပ်, *n.* (အစပ်အမေး more frequent), အမြန်း, same.

—မိုင်း, *v.* to cause to inquire, or question.

အမောက် (from မောက်, to be convex), *n.* a cock's comb, ကြက်မောက်; a dragon's crest, နဂါးမောက်။ အမောက်အမို; a term applied to words of overflowing, *e.g.*, ထောင်းထဲမှာဆန်အမောက်အမိုထည့်ပါနှင့်။

အမောင်း (from မောင်း, to drive), *n.* driving, as နားအမောင်းမတတ်, he does not understand driving oxen.

အဝောင်, *see* ဝောင်, a woman's brother.

အဝော် (from ဝော်, to project upwards), *n.* a promontory; *see* ခေ
ဝော်။

အဝိုက် (from ဝိုက်, *which see*), *n.* a measure of length equal to
eight finger breadths (အသစ်), one-third of a cubit.

အဝိုက်, 2 (from ဝိုက်, to be dark), *n.* darkness, မှောင်ဝိုက်; an igno-
rant person, a fool, အဝိုက်ကြီး [အဝိုက်သားကိုတွေယူလို့မစောင့်ပါ];
အဝိုက်ကြီးငါးမျိုးသတ္တဝါ, the four most foolish kinds of per-
sons—(1) သန်းခေါင်အချိန်မွေးသတ္တဝါ, a person born at midnight;
(2) လကွယ်နေ့မွေးသတ္တဝါ, a person born on the last day of the
lunar month; (3) မိုးမင်းရွာသည့်အခါမွေးသတ္တဝါ, a person
born when the sky is dark with rain-clouds; (4) ထောင့်သစ်မွေး
သတ္တဝါ, a person born in a dense forest.

အမိုး (from မိုး, to cover), *n.* a roof, a chief; အထဲ။

—အထာ, *n.* a sheltering cover.

—စွန်း, *n.* the eaves and ends of a roof.

အမွှာ (အမွှာ) (Pali), *n.* a measure of capacity equal to a tin
(အထင်း)။

အင်း, *v.* to hold off from inability to recognize or fear of ad-
vancing, to be impeded in progress, as a boat or ship by a
head-wind, *e.g.*, နေ့လယ်လေလာလို့တွေအသွားအင်းသည်။

—တင်းတင်းနေ, *v.* same (most common); မင်းမျက်နှာကိုမြင်သော်
လည်းအင်းတင်းတင်းရှိလို့နှုတ်မဆက်ဘဲနေထိုင်သည်။

အမျက်, 1, *n.* a knot in timber.

—အသက်, *n.* same.

—အဆာ, *n.* a bad knot, *e.g.*, သည်လည်းဘိုးအမျက်အဆာထယ်များသည်
ဝယ်လျှင်လူကိုထိခိုက်လိမ့်မည်; *see* ဝိုက်။

—ကန်း, *a.* without a knot, as some bamboos.

—ဆုံ, *n.* a junction of knots.

အမျက်, 2 (from မျက်, to be angry), *n.* anger; ဒေါသ။

—ကြီး, *v.* to be very angry, wrathful; အချစ်ကြီးအမျက်ကြီး။

—ခံ, *v.* to feel anger without expressing it, ခံခံ, ဒေါသခံ; [to
incur displeasure, ဒေါသခံ]။

—ထွက်, *v.* to express anger.

—ဖြေ, *v.* to be appeased.

—ရှိ, *v.* to feel anger without expressing it; ခံခံ။

—ဝင်, *v.* to become angry.

—ထိမ်း, *v.* to curb or restrain anger; အမျက်ကိုထိမ်းထောင်မှုပါဘုရား။

အများ (from များ, to be many), *a.* many ; the many, the main part.

—အစား, တကာ, same ; အများတကာမျိုးသော အမှုကိုပြုကြပါစွဲ။

—နည်း, like the many, majority ; ၎င်းကဲ့သို့အမြဲမှာအများနည်း။

အမျိုး, *n.* a race, lineage ; အနွယ်, a kind (class), sort ; အထည်အဝ—

(1) မင်းမျိုး, the official class.

(2) ဗုဒ္ဓဘာသာမျိုး, the Brahman race.

(3) သူဌေးသူကြွယ်မျိုး, the wealthy class.

(4) သူဆင်းရဲမျိုး, the poor class.

ဝိသားစုရတ္တိတ၊ အမျိုးအနွယ်စောင့်စည်းခြင်း။

—အဆွေ, *n.* a relative, kinsman ; အဆွေအမျိုး။

—အနွယ်, *n.* a race, lineage ; အမျိုးအနွယ်စောင့်စည်းခြင်းဝိသားစုရတ္တိတ။

—အမျိုး, *n.* hereditary stock.

—ခုနစ်ဆက်, *n.* seven degrees of ancestry, reckoning upwards, namely, အဆ, အသို, အဆေး, အဘိ, အဘင်, အညောင်, အစေ့ ; also seven degrees of posterity, namely, သား, မြေး, မြစ်, ဖိ, ကွတ်, ဆတ်, ဆက်။

—စင်, *a.* born of parents of the same race, *i.e.*, born of pure race.

—မစင်, *a.* half-caste (reproachful) ; ကပြား။

—သား, *n.* one of the same race, a fellow country-man.

—သားချင်း, *n.* same.

—သမီး, *n.* a fellow country-woman.

—သန့်, *v.* to be of pure race.

အမြင် (from မြင်, to see), *n.* sight, appearance, as အမြင်ကပ်, to be disagreeable to the sight ; သည်လူ ငါတတ် အမြင် ကပ်သည်, the sight of this man is very disagreeable to me, *i.e.*, I hate this man.

—ဓာတ်, beautiful to the sight.

—သပ်, to be pleasant to the sight ; —နီး —ဝေး, to be near or far, &c., observation, as အမြင်နည်းသည် ; [အတွေ့အမြင်များသည်။ combined with အမြော်, as အမြော်အမြင်, foresight] ; အမြင်နီး ခရီးဝေးထောင်။

အမြင့် (from မြင့်, to be high), *n.* height, altitude.

အမြစ်, ၁, *n.* a root, bottom, origin ; အခြေ, အရင်း, မူလ, the gizzard of a bird ; hence ရေသောက်မြစ်, *n.* tap-root.

—၃, *n.* a bulbous root.

အမြစ်, 2, *n.* the light accent, originally a small အ placed under a letter, and called မြစ်, because it interrupts the natural sound ; အောက်မြစ်။

အမြတ် (from မြတ်, to exceed, be a gain), *n.* gain, profit ; *a.* excellent, opposed to အယုတ်။ အမြတ်အယုတ်မခွဲသာ။

—အစွန်း, —အပွား, same.

—စား, *v.* to make profit.

—ထန်း, *a.* excellent, precious, implying affection.

—ထောင်ကြေး, *n.* the income-tax.

—အယုတ်, *a.* that which is excellent and that which is worthless or yile ; ထောင့်ကန်အဝတ် ထန်သာဖြစ်စေ။ ရွှေငွေစသော ဥစ္စာစည်းမိမိ ဖြစ်စေ။ အထုံးစုံလူတို့အထုံးအဆောင် ထူထပ်မှုမှပင်။ အဘိုးထိုက်သည် မထိုက်သည်။ ထင်တတ်သည်မထင်တတ်သည်ကို အမြတ်အယုတ် မခွဲဝေသာတရားသာ ဖြင့်ရသည်မရသည်ကိုသာ။ အမြတ်အယုတ်ခွဲစေထိုက်သည်။

အမြိတ်, *n.* the dangling end or border of anything, as the fringe of a garment, the ends of hair, or of thatching (လေးဖက် မြိတ်ပဝါ, a four-fringed handkerchief) ; one kind of အရိပ်အမြိတ် [သွားလျှင်အရိပ်နှင့် ပြောလျှင်အမြိတ်နှင့်။ မင်းစကားအရိပ်မှိတ်အမြိတ် ကောင်းပါ။ အမြိတ်အစလောက်ပြောသည်], hence အမြိတ်အာထ။

—ဝ, *n.* same.

အမြီး, *n.* a tail (also used figuratively, *e.g.*, မင်းစကားအမြီးအခောက် ချိုး, your language has neither head nor tail to it).

—ထူး, *n.* the root of a tail ; ဒီကျောင်းများမှာအမြီးထူးကိုထားနှင့်ဖြတ်တွင် ထွေးထွေးပါ။

—ပေါက်, *v.* to protrude, as an incipient tail.

—ရင်း, *n.* same.

—ရွက်, *n.* the extremity of an elephant's tail.

အမြှေး (pron. အာဒေ), *n.* a kind of calculus found in the body of an animal or a plant, and used as a charm (also written အမြှေးထေ) ; မြီးအမြှေးထေ ခါအမြှေးထေ။ စမွတ် အမြှေးထေ။ မြေအမြှေးထေ။ ထိပ်အမြှေးထေများကို ထူများဆောင်ရွက်သောအခါ တားပြီးသည်ထုတ်၍ မြန်မာ များကအယုဂ္ဂါကြသည်, the calculi of doves, partridges, of the jasmine, snakes, turtles, when carried about by men, render them da-proof according to Burmese opinion.

အမြုံ (from မြုံ, to chew the cud), *n.* a cud ; စားမြုံ။

အမြောက်, *n.* a gun, cannon ; hence စစ်ဆောင်အမြောက်, a field-piece.

—ဓု, —ဆန် (အမြောက်ဆန်ထုံး), *n.* a cannon-ball.

—တပ်, *n.* a battery of artillery.

အမြောက်အမြတ်, *n.* a gun-shed.

—ဝပ်, *v.* to discharge a cannon.

—ဗိုလ်, *n.* an artillery officer.—S.

—ရင်း, *n.* the breech of a gun.

—ထွင်း, *n.* a gun-carriage.—S.

အမြိုက်, *n.* amreeta, nectar; ထရားအမြိုက်ထိုက်ကျေး, to administer the nectar of the law, *i.e.*, to dispense justice impartially.

—ရည်, *n.* same.

အမွေ, *n.* an inheritance, permanent estate.

—အငုတ်, —အနှစ်, —ဥစ္စာ, —ခံရသောဥစ္စာ, *n.* same.

—ခံ, *v.* to inherit; *n.* an heir; အမွေထက်အမွေခံ။ အမွေခံမှု, an inheritance case.

—ခံပေး, *v.* to deliver a child to be heir of another person; ကောင်းမွန်ဆိုးမွန်။

—စား, *n.* an heir.

—ရ, *v.* to receive by inheritance.

—လိုက်, to lay claim to an inheritance.

အမွေ, *see* အမွေ။

အမွေး, *n.* the hair of the body (fur); hence သားမွေးအင်္ကျီ, a fur coat; သိုးမွေး, wool. [When applied to horses and cattle, အမွေး means the colour.]

—အထောင်, *n.* feathers, plumage (the coat of a horse, *e.g.*, အမွေးအထောင်တူသည့်ခြင်းနှစ်စီး).

—ဆောင်း, *v.* to stand erect, as the hair of an animal; to bristle.

—ညှင်း, sometimes —ညှင်း, *n.* fine, short hair of the body, down.

—ညှင်းထ, *v.* to have the fine hair of the skin erected or stand on end through sudden cold or a strong emotion; ကြက်သီးထ။ ကြက်သီးမွေးညှင်းထ (goose-skin).

—ချ, *n.* a pin-feather.

—စား, *v.* to have shaggy hair, as a dog, pig, &c.

—ရှည်, *v.* to have long hair, as an animal.

အမြတ် (from မြတ်, to utter, *n.* anything uttered, a speech; the beginning of speech; a hint, an intimation; အမြတ်ကလေး ထောက်သာပြောပါသည်။ အမြတ် ထူးဆီမှသာ ပေါ်သည်။ အမြတ်ကို ကြားသည်။

အမှတ်, *n.* stiff hair, bristles; သန်သောအမွေး။

အမှည့်ကြွေကြွေ (*pron.* အမှည့်ရွှေကြွေ), *v.* to drop off a tree from ripeness, as fruit; also used figuratively of persons who die of a ripe old age.

အမှတ် (from မှတ်, to mark), *n.* a mark, sign; a geometrical point.

—အလေ့, *n.*; see စမှတ်။

—အသား, *n.* a mark, badge (observation, remembrance, knowledge; အမှတ်အသားကောင်းသည်, to be observant).

—တိုင်, *n.* a signal-post (a railway signal-post).

—ထရ, *adv.* carefully, with good observation of position, as when one buries treasure, so as to be sure to remember the place; ဥစ္စာကိုအမှတ်ထရအပ်နံ့သည်.—S.

—လေး, *v.* to give a sign, token, &c.

—မြ, *v.* [to appoint for a mark, to observe as a mark; to think, suppose]; အလေ့မြ, *v.* used in forming verbal nouns.

—မဲ့, —တမဲ့, —မထင်, *adv.* inadvertently, unawares, unexpectedly, by surprise.

—ရ, *v.* to become reminded of.

[အမှန် (from မှန်, to be true), *n.* truth, right, opposed to အမှား, falsehood; regularity; *adv.* truly, certainly, regularly.]

—အကန်, *adv.* truly, certainly.

—ထွ (from မှန် and ထွ), *v.* to hit right.

[အမှန်း, ၁ (from မှန်း, to aim, guess at), *n.* guessing, power of guessing]; aim, as in shooting.—S.

—[ကောင်း, —ဖြောင့်, —မှန်, *v.* to be good at guessing.]

အမှန်း, ၂ (from the verbal form မှန်း), *adv.* intensive in the phrase အမှန်းမသိ, he knows nothing (at all, အရှုံး အမှိုက်သက်သက်).

—တင်းလင်း, or အမှန်းတင်းနား, *adv.* at all; in negative sentences, as အမှန်းတင်းလင်းမသိ, he knows nothing at all.

အမှာ (from မှာ, to instruct, order), *n.* an order.

—တော်, *n.* an order from a prime-minister; ဝန်ကြီးအမှာတော်။

—ထော်ရေး, *n.* a secretary to a wungyi appointed by the king.

အမှား, ၁ (from မှား, to err), *n.* an error (blunder), [falsehood].

—ခံ, *v.* to suffer, or tolerate, a blunder.

အမှားစောင့်, *v.* to watch another with a view of entrapping him in a blunder.

—ရှာ, *v.* to try and find fault with another.

အမှား, ၂, *see* တမား။

အမှီ (from မှီ, to lean on), *n.* anything to lean on, a thing that affords support; *comp.* ထာဝရ။

—အထင်း, *n.* same.

—ထာဝရ (ထံဝ), *n.* a person that affords support.

—မြဲ, *v.* to adhere to, trust in; မှီဝဲ။

—ထာဝရ, *n.* same.

—လိုက်, *v.* to follow, so as to overtake.

အမှီး (from မှီး, to store up), *n.* a stock; အမှီးအရင်း။

အမှု, *n.* business, work, affair; အခင်းအရေး, a process in law, a prosecution; မင်းမှု။

—အရာ, *n.* same in the first sense.

—ခိုင်လုံ, *v.* to be sound and conclusive, as the evidence in a civil or criminal case.

—စွဲ, *v.* to prosecute either as a complainant in a criminal, or as a plaintiff in a civil, case.

—ဆိုင်း, *v.*

—ဆိုင်း, *v.* to adjourn a case in court, as a Judge, or Magistrate.

—ဆောင် (*pron.* အမှုဆောင်), *n.* one who conducts a business or case for another; အမှုဆောင် (*pron.* as spelt), *v.* to conduct such business or case (sometimes used in a derogatory sense).

—ဖွဲ့, *n.* the file or record of a civil, criminal, or revenue proceedings.

—ထမ်း, *n.* a person on service, *commonly* Government service [a police officer, အမှုထမ်းသား။ ထက်နက်လိုင်အမှုထမ်းသား]။

—ထား, *v.* to make account of, take into consideration; ပမာနပြု။ (ခင်ဘျားထိုလူငါအမှုထားပါမည်ထား)။

—လိုက်, *v.* to prosecute in a case, as a Government advocate or police officer; အမှုလိုက်တောင်းသည်, to be clever or skilful in prosecuting.

—ရှာ or ရှာကြံ, *v.* to endeavour to get another into trouble; to trump up a case against another; ဖုန်းရှာကြံ။

—သည် (*pron.* ထာဝရ, like Eng. there), *n.* one who has business; a party in a suit.

အမှုထွင်း, *v.* to put a case into court.

အမှုတ် (from မှတ်, to blow), *n.* a blast ; ထင်းပိုင် မှတ်သော အမှုတ်အတွန် ပြင်းထန်သည်။

အမှုန် (from မှန်, to be minute), *n.* fine dust, larger than မှူ။

အမှုန့် (အမှုန့်), *n.* pulverised matter, powder.

အမှုန်း (from မှန်း, to harrow), *n.* a harrowing.

အမှုး (from မှူး, to be chief of), *n.* a chief, ruler, chieftain.

—အမတ်, *n.* the chiefs and nobility collectively ; မူးမတ်, မူးထောင်ထောင်။

အမျှးအမျှး (အမျှေး), *n.* (from မျှေး, to overspread), any membranous matter, covering or overspreading something, as a spider's web, the thick rising of porridge, the caul, the secundines.

—အသန်း, *n.* ဘုရားလောင်းသည်ထိုင်ထိုင်ဝမ်းမှမျှေးသန်းခရှိ။ ခြေတင်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာမျက်စိထောင်ကိုတွင်လျက်ဘွားထောင်မှု၏။

အမှောင် (from မှောင်, to turn upside down), *n.* an overturn, subversion (ကျွန်ုပ် သည် ကုန် ကို ရောင်း မိသော ခြေတင် အမှောင် ကြီး မှောင်နေပြီ)။

အမှောင့် (from မှောင့်, to annoy), *n.* an annoyance, particularly that occasioned by witchcraft or demoniacal possession.

—အရောင့်, *n.* same.

အမှောင်, *n.* refuse, particularly the threshed pods of peas and beans ; *comp.* အမျှင်း။

အမှိုက်, *n.* refuse, dust.

—ထွင်း, *v.* to sweep refuse, &c. [အမှိုက်ထွင်းထုထား, a native of India sweeper.]

—ဆန့်, *n.* same.

အမျှ (from မျှ, to divide and distribute equally), *n.* an equal quantity, an even share.

—ထွတ်, *v.* to take or strike an average.

—ပေး, *v.* to offer another an equal share of the merit obtained by the performance of a work of merit.

—လှ, *v.* to accept such share.

အမျှ, ၂ (from မျှ, to be as much as), *n.* a specified quantity, as much as ; commonly used as a secondary noun, or in composition, dropping its initial, as ဆန်တထင်းမျှ, the quantity of one basket of rice ; ထယ်မျှ, how much ; သည်မျှ, so much.

အမျှ, အထောက်, *n.* about so much, as ထထီးမျှထောက်, about one basket ; ထထီးမျှထောက်, သည်မျှထောက်, as above ; [သည့်သန့်ထောက် (*pron.* သည့်ဝထောက်), as much as (this).]

အမျှင် (from မျှင်, to make stringy), *n.* a string, thread, fibre, nerve ; any stringy substance ; စကား [အမျှင်ရှည်သည်, to be spun out, as language ; သွေးအမျှင်မျှင်, threads, or small currents of blood ; အမျှင်မျှင်နေ့အမျှင်တန်း].

အမျှော်အမြင်, *n.* foresight.

—ကြီး, —များ, *v.* to have great, or much, foresight.

—နည်း, *v.* to have little foresight.

အမြှိုတ် (အမြှို), *n.* froth, scum ; an embryo in the second stage of conception [ချေကြည်ချေနောက်။ အမြှိုတ် အပဲ သားတစ်။ ခိုးခိုး] ; *comp.* ကလေး, ချေကြည်, and သားတစ်။

—ထ, *v.* to rise as froth or scum.

—ထွက်, to issue as froth or scum ; အမြှိုတ်စိမ့်ထွက်သည်။

အမြှောက်, *n.* flattery.

—ကြိုက်, *v.* to be fond of flattery.

အမြှောင့် (from မြှောင့်, *which see*), *n.* the lateral angle of the segment of a spherical or cylindrical body, divided lengthwise (ရှစ်မြှောင့်, octagonal).

—စိတ်, *v.* to divide such a body lengthwise.

—ဖေ, *v.* to make such a body many-sided.

—ထုပ်, *v.* same ; [as bricks, posts, table legs, &c.].

အမွှမ်း (from မွှမ်း, to decorate), *n.* ornamental points, projections, pinnacles, spires, &c., on a roof ; the pinnacle or source of a river ; ခေါင်လမြိုင်မြိုင်စိတ်မောင်ထောင်လေးကိုအပ်ထိပ်မင်းများကအမွှမ်းထင်ထားသည်။

အမွှာ (အမြှာ) (from မွှာ, to slice lengthwise), *n.* a couplet, or triplet, or more ; springing from one stock, as twins or more, as twins or more born at birth (အမွှာမွှေး), plantains or other fruit adhering and growing ; ငှက်ပြောင်းအမွှာသီးသည်။

အမွှား (from မွှား, to be diminutive), *n.* a small thing ; အားထွေးထက်ကြက်ကိုယ်သေသုကြောင့်အမွှားအမွှားဖြစ်ကျသည်။

အမွှေအနှောက် (from မွှေနှောက်, to stir up), *n.* agitation, stirring up the minds of others in an annoying manner ; သူ့အမွှေအနှောက်ကိုခံနိုင်သေသုကြောင့်ထွက်ပြေးရသည်။

အမွှေး (from မွှေး, to be fragrant), *n.* any fragrant scent.

အမွှေးအကြိုင်, *n.* same ; မိန်းမငယ်များအမွှေးအကြိုင်အမွှေးထိမ်းကျံလေ့ရှိသည်။
အမွှေးနံ့သာတကိုယ်ထုံးထုံထားသည်။

အဆန်း, *n.* a guess, a conjecture.

—အဆ, —အဆား, *n.* same ; အဆန်းအဆပြောသည်။

အဆ, 1, *v.* to be full, distended, puffed up, swollen, as the stomach or bowels ; ဝမ်းဗြီးအစာကိုမျှသောကြောင့်ဝမ်းအယ်နေသည်။
သည်အကလေးအယ်အောင်စားသည် (more an Upper, than a Lower, Burman expression).

အဆ, 2, *v.* to make the sound in crying which the word imitates ; used only in the form တအယ်အယ် ; *adv.* incessantly crying ; သည်အကလေးတအယ်အယ်နှင့်ငိုနေသည်။ သူ့အဆေတယ်သွားသည်ဆိုနိုင်။

အဆညီ (from ယညီ, to be tame), *a.* tame.

—အကျေး, —အကြွ, —အချော, —အနု, —အပြေ, —အပျောင်း, —အထွ, *n.* civilization, refinement, taste, politeness, gracefulness.

—အရွှ, *n.* gracefulness of movement, applied particularly to the prancing of a horse ; နန်းထောင်သူများ အဆညီအကျေး တယ်ရှိသည်။ သည်မြင်းအဆညီအရွှအမွန်တင့်တယ်သည်။

—ဖမ်း (—ဆမ်း), *v.* to pretend to refinement, be finical.

အဆာ, *n.* a cud of betel-leaf, with the contents made up for chewing, တွင်းထဆာ ; hence ဆေးတဆာစား, a cud of tobacco [တွင်းထဆာညက်။ ဆေးတဆိုတွမ်း, a short period of time, about 10 English minutes].

အဆိ (အရိ) (from ဖိ, to gleet, &c.), *n.* any slimy discharge.

—အယွ (အရွ), *n.* same ; လူများအနိသောအခါအဆိအယွပါတတ်သည်။

အယွ, *adv.* contrariwise.

—ကြ, *v.* to act in a contrary manner, usually implying bad faith or anything done in a disingenuous manner ; သူ့အယွကြထွင်ငါလည်းကြခါပေါ့။

အယုတ္တအနုတ္တ (Pali), *lit.* that which is “wrong and foolish.” In the modern acceptation it is applied to coarse and obscene language ; ကျွန်တို့အယုတ္တအနုတ္တဆိုပါသည်။

အယုံသွင်း (from ယုံ and သွင်း), *v.* to seek to gain the confidence of one for another with some private view ; ကျောင်းမှာနေရအောင်မိတမျှားကသားသွီးများကိုအယုံသွင်းတတ်သည်။

အယူ (from ယူ, to take), *n.* an opinion, sentiment.

—ခံ, *v.* to take an opinion, appeal to the decision of another [to appeal against a legal decision ; အယူတော်ခံ။ အယူခံရုံ, an

- Appellate Court ; အရေးပိုင်မင်းစီရင်ချက်ကိုမကြေမဖြေသောကြောင့်တရားမဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီးထံအယူခံသည် or အထူးခံသည်။
- အယူပြန်, —သန်, —သီး, *v.* to be heterodox, heretical ; သည်တုန်းကြီးတယ်အယူသန်သည်။
- ရှိ, *v.* to be of an opinion, to have an opinion ; one kind of အယူရှိ။
- အရ, ၁ (from ရ, to get), *n.* meaning, purport (of words) ; ခင်ဘူးစကားအရ။ခင်ဘူးစာပါအရ။ အရ also has the same meaning as အမှီ with the additional idea of exertion being implied ; ခင်ဘူးနေဝက်ထို့ကျွန်ုပ်အရထိုက်သည်။
- ထုတ်ထုတ်, *adv.* attainable with great exertion.
- ထွက်, —ဆောင်, *v.* to retain in memory, have by heart (အာရုံဆောင်) နှုတ်ထွက်ရ။
- ထိုက်, *v.* to pursue, or follow up, so as to overtake and catch.
- အရ, ၂, *see* အရ။
- အရက်, ၁, *n.* *see* ရက် ; *a.* natural day (when preceding a numeral, the အ is not omitted, *e.g.*, အရက် ၂၀ ; otherwise it usually is, *e.g.*, နတ်ထောင်နှိန်း ၁၀ ရက်။
- အရက်, ၂, *n.* spirituous liquor [sometimes spelt အရပ်, which is no doubt orthographically correct ; *see* ရပ်]။
- ဖြန့်, *n.* proof-spirit or alcohol.
- ရိ, *n.* a distillery ; အရက်ရိထည်။
- မူး, *v.* to be intoxicated with liquor ; *lit.* to be "giddy with spirituous liquor" ; မူး by itself merely means to be "giddy ;" အရက်မူးဖြေ, to become sober.
- သေစာ, *n.* spirituous liquor.
- သောက်, *v.* to drink spirituous liquor.
- အရပ်, *n.* prior time, အထက်, ထခင် ; *adv.* first.
- ဆုံး, *adv.* at the very first ; အပြီးဆုံး, အစဆုံး (အရင်အစဆုံး)။
- အရင့် (from ရင့်, to be mature), *n.* maturity, the state of maturity, whether of size, age, or virtue ; *a.* of full size, as fruit ready to ripen (သစ်သီးအရင့်အမာရှိပြီ) ; of full time, as of a woman in pregnancy (ထိုက်ဝန်အရင့်အမာ) ; of full attainment in virtue, as an embryo Buddha about to attain the Buddhahip (ပါရမီအရင့်အမာ)။
- အမာ, *n.* and *a.* same.
- အရင်း, ၁ (from ရင်း in မိုးရင်း), *n.* nearness, presence ; denoting rather a near part, which is also a forepart, as ခေါင်းရင်း, ခြေရင်း။

အရင်း, 2 (from ရင်း, to put for accumulation), *n.* a capital, stock in trade; အဖိုး။

—အဖိုး, *n.* same; အရင်းအဖိုးဖြူ။ အရင်းအဖိုးမရှိထိုက်လှူမလှူနိုင်ပါ။

အရင်း, 3, *n.* a bottom, foundation, origin, အမြစ်, မူလ, opposed to အဖျား, a top, summit (an end); original, own; သားရင်း, an own son, distinguished from သားဖျား, a son by affinity.

—အချာ, *n.* same; a consanguineous relative; ပေါက်ဖော်။ သည် အရပ်တွင်ကျပ်ဆွေမျိုးအရင်းအချာမရှိပါကကောင်ကြွက်ပါဘဲခင်ကျား။

—အဝ, *n.* same.

—အမြစ်, *n.* root, bottom, origin; အကြောင်းအမြစ်အရင်းကိုမသိပါ။

အရပ် (from ရပ်, to wind round), an instalment of any kind of revenue, *e.g.*, ဝဌအရပ်, first instalment; ဒုတိယအရပ်, 2nd instalment.

အရည်, 1, *n.* a warp consisting of four threads.

အရည်, 2, *n.* liquor, liquid, [in opposition to အဖတ်; hence အရည် ရာညီသည်အဖတ်သည်ထည်။ အရည်စားစားချင်း။ အဖတ်စားစားချင်း]။

—ဖြို (ကျို), *v.* to melt, fuse; ရွှေအရည်ဖြို။ ငွေအရည်ဖြို။

—ဖြစ်, *v.* to become liquid, to melt.

—ရွှမ်း, *v.* to be juicy (a low term applied to women).

—ထည် (*pron.* အရေထည်), *v. lit.* to be liquefied; in a figurative sense to be solved, explained, unravelled; ယခုမှအရည်ထည်ထာ သည်။ ဇာတ်ရည်ထည်။ ထူရည်ထည်။

အရည်, 3, *n.* colour, appearance; အဆင်းအရောင်, ability, faculty (the lustre of a precious stone; ထည်ကျောက်ထည်အရည်ကောင်း သည်။ အရည်ပညာရည်)။

—အမြင်း, *n.* same.

—အလျောက်, *adv.* according to one's power or ability; စော်ဘွား ထားမယ်ထော်တို့ကို မညှိုးမနွမ်းစေရအရည်အလျောက်အရန်ကြည့်ရှု စောင်မ ပါသည့်အကြောင်းကြောရှေ့ထားမိန့်ကြားစေထွက်ထိုက်သည်။

—ဆွေး, *v.* to contend in rivalry; ထူရည်ဆွေး။ also applied to animals, *e.g.*, ကျွန်ုပ်ကောင်အရည်ဆွေးကြသည်။ ခက်ကြထော့မည်။

အရည်း, *n.* a kind of heretical priest.

အရန်, 1, *n.* a pair; applied to inanimate things; နားတောင်းထရန်။ ထက်ကောက်ထရန်။

—ဆွေး (from ဆွေး, to rub), *v.* to try one's strength with another (seldom, if ever, used).

အရန်, 2 (from ရန်, to appropriate), *n.* what is for; used in forming verbal nouns (*see* Grammar, section 125, 3rd).

အရပ် (from ရပ်, to stand), *n.* stature, height ; a place, situation, country, အရပ်၌အဝင်ခံပုံပါ၏, a very common expression amongst Burmans when endeavouring to impress the fact of their respectability on others.

—အဝေင်း, *n.* same [1st def.].

—အုပ်, *n.* the headman of a ward ; အကွက်အုပ်, the headman of a block (in a town).

—အကွက်, *n.* a place, spot.

—ခေါင်း, *n.* the headman of a district (obsolescent).

—စောင့်, *n.* a watchman of a quarter of a town, village, or hamlet (obsolescent).

—မှု, *n.* business pertaining to a district or locality, ရပ်မှု ရွာမှု။

—[ထား, ၁, *n.* an inhabitant of a place.]

—ထား, ၂, *n.* the part of a fish between the side and back fins.

အရင်းအတား (from ရင်း and တား), *n.* conjectural distance, distance guessed at.

အရမန်, *n.* an Armenian ; အရမန်တူမျိုး။

အရသာ (*pron.* အရသာ) (Pali ရသာ), *n.* flavour, taste, the quality in matter which affects the sense of taste, of which there are six kinds, namely, အချို, အချဉ်, အခါး, အဝပ်, အဖန်, အငန် ; rich flavour, ဩဇာ။ တတ်အရသာရှိသည်။

အရဟတ္တ (အရဟတ္တ), by contraction အရတ္တ (Pali), *n.* the fourth state attained by an areeyah (အရိယာ) “the fourth of the paths leading to nirwana [နိဝါန (နိဗ္ဗာန်)] is called arya “or aryahat ; the ascetic who has entered this path is called a Rahat (ရဟန္တာ) ; he is free from all cleaving to “sensuous objects. Evil desire has become extinct “within him, even as the principle of fructification has “become extinct in the tree that has been cut down by “the root, or the principle of life in the seed that has “been exposed to the influence of fire. The mind of the “Rahat is incapable of error upon any subject connected “with religious truth, though he may make mistakes upon “common subjects, or from allowing the faculty of obser- “vation to remain in abeyance.”—M.B.

—ဝပ်, *n.* the duties of the same (the entrance to the fourth path, aryahat or အရဟတ္တ).

—ဝေဠာန်, *n.* one who has performed the duties of the same.

—ဒီဝ်, *n.* the reward of the same.

အရဟတ္တဗလဌာန, *n.* one who has attained the reward of the same ;
အရဟံ, ရဟန္တာ။

အရဟန္တာ, *see* ရဟန္တာ။

အရဟံ, *see* အရဟတ္တဗလဌာန။

အရံ, 1, *n.* a time ; used only in combination with some other word of time, as ထရံတခါ, တခါထရံ, ရံခါ, &c. (ထရံတခါ) ; အရံ
ဝင်း, to be at an opportune or exact point of time.

အရံ, 2, *n.* a pair ; applied to certain inanimate things.

အရံ, 3 (from ရံ, to enclose), *n.* a fence forming an enclosure ;
ဝရဝန်။ သာယံ ၂၀ အရံထားပြီးလျှင်ကိုးကွယ်သည်။

—အကာ, *n.* same, သည်အခန်းအရံအကာထုပ်မှထေထံမည်။

—ရင်, *n.* an owner, proprietor, master, lord, sovereign ; အရှင်
(အရံရင်သည့်ဘုန်းကြီး)။

အရာ, 1, *n.* a hundred, the number of a hundred combined with the nine digits to form numerals, as တရာ, နှစ်ရာ။ (ရာချင်း
ရောင်း, to sell a hundred articles for 100 rupees) ; အရာမက
သော။ ထိုအခါ။ အရာမကသောတီးမှုတ်မျိုးတို့ကို။ ထပြိုင်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။
မဟာသမုဒ္ဒရာ၌။ ဗလဝါရကွပ်ကျွံ၍ကျသောအသံကဲ့သို့။ ဥပသင်္ဂဟအလုံးတို့နှင့်
အနီးမျှရှိရလေ၏။

အရာ, 2, *n.* a thing, subject-matter ; ထာ, ဥစ္စာ, a place, situation, office, rank, (in composition) the object on which an action terminates, or the place where a thing is, or is done, or the site of a building, or a mark, impression ; အချက်
(a polite substitute for ထုထား ; အရာကြီး for ထုထားကြီး)။

—အထူး, *n.* an office.

—ကျ, *v.* to lose situation, to fall from an office ; အရာကျော။

—ခန့်, *v.* to appoint to an office (*i.e.*, under Government).

—ခံ, *n.* one who has an office ; အရာရှိ။ အရာခံ။

—ချ, *v.* to cashier, remove from office.

—တိုး, *v.* to advance in office, to be promoted. [ထန်းတိုး, *v.* to receive grade promotion.]

—ထပ်ဝစ္စည်း, *n.* property of any kind belonging to Government ; မြေနက္ခန်းပေါ်အရာတော်။

—ထမ်း, *n.* one who has a civil office.

—နှုတ်, —နှုတ်သိမ်း, *v.* to deprive of office.

—ပေး, *v.* to appoint to office (under Government).

—ပြု, *v.* to use for, or instead of, as ရေးအရာပြု, to use as water.

အရာရှိ (freq. *pron.* အရာထိ), *n.* one that has an office, whether civil or military.

—လက်ရှိ, —လက်မဲ့, *n.* one with and one without an office.

—ဝင်, *v.* to be in use; အထိုးရ (to intrude).

အရာ, 3, *see* အယျာ, what is for.

အရိန္ဒမာ, *n.* a fabulous, flying spear; လှံကြော။

အရိပ် (from ရိပ်, to show a shadow), *n.* a shadow, shade, shelter, a hint, intimation.

—အခြေ (အခြည်), *n.* a mark, symptom, indication; လက္ခဏာ။

—အဋ္ဌေ, *n.* same; latent influence; အရိပ်အဋ္ဌေကလေးပေါ်သည်။ အရိပ်အဋ္ဌေကလေးထိ။

—အဆင်, *n.* same as အရိပ်အခြေ။

—အမှတ်, *n.* a hint, intimation given by sign.

—အမြတ်, *n.* a hint, intimation given by sign.

—အရာ, *n.* the place, situation, office, privilege, &c., of one's father, teacher, predecessor, &c.; *comp.* အမှီးအရာ။ အဘဏ္ဍိအရိပ်အရာခံ။

—အသံ, *n.* an audible sign, token.

—အာဝါသ, *n.* a shadow, shade, shelter.

—ခို, *v.* to take shelter in a shade; also used figuratively in the sense of taking refuge in the power and influence of another; လင်မကောင်းသော်လည်းဒိဿအရိပ်ကိုခိုလှုံသည်။

—သာယာ (Pali), *n.* same as အရိပ်။

—ပြေး, *v.* to indicate, foreshow; အရိပ်ပေါ်။

—မထွတ်, *n.* a kind of plant.

—ရ, *v.* to receive a shadow; ဟိုအိမ်ကအရိပ်ရ။

—သင်္ခမ်း, *see* သင်္ခမ်း (*pron.* သင်ဂန်း).

—သန်း, *v.* to pass as a shadow.

အရိမထေယျ (အရိမေတ္ထေယျ) (*pron.* အထိမဒေးထ), *n.* Arimataya, the fifth Buddha of the present system, destined to succeed Gaudama ဗုဒ္ဓထေယျ, called by the Buddhists of Ceylon Maitrī. “When the monarch Dutthagāmini (ဒုတ္တကာမင်္ဂိ) “was near death, the assembled priesthood chaunted a “hymn, and from the six déwalókas (ဒေဝလောကနတ်ပြည်) as “many déwas came in six chariots, each intreating him to “repair to his own lóka, but the king silenced their en- “treaty by a signal of his hand, which implied that they “were to wait so long as he was listening to the bana. That

"his meaning might not be mistaken by those around, he threw wreaths of flowers into the air, that attached themselves to the chariots and remained pendent. He then said to a priest, 'Lord, which is the most delightful déwa-lóka?' The priest replied, 'It has been held by the wise that Tusitapura (တုသိတာပူရာ) is a delightful déwa-lóka.' The all-compassionate Buddhissat Maitrí tarries in Tusita, awaiting his advent to the Buddhaship."—M.B. [Buddhists aver that the mother of Gaudama (မင်းထေရ် ဝေဿာ) is also in Tusita (တုသိတာ)].

အရိယာ (Pali), *n.* an areeyah, one who has become independent of the common laws of transmigratory existence, and will attain annihilation at the close of the present life; opposed to ဖုရုဇ္ဈိ. They are distinguished into four orders, each subdivided into two classes, making in all eight kinds (အရိယာရှစ်ပါး); see under သောတာပတ္တိ၊ သကဒါဂါမိ၊ အနာဂါမိ and အရဟတ္တ. "The path arya (အရိယာ) or arya-hat is so called because he who enters it has overcome or destroyed, as an enemy, all Klésa (လိလေသာ) (evil desire)."

အရီး, *n.* a paternal aunt, a father's sister or a maternal uncle's wife.

အရုဏ်, see အသရုဏ်။

အရုန့် (from ရုန့်, to be coarse), *a.* coarse, as thread; အကြမ်းခြည် များအရုန့်အရုန့်ထက်နေပြီ။ မီးလိုမရနိုင်ပါ။

အရူပ (Pali ရူပ), *n.* appearance, relating rather to form than to colour, ပုံ, သဏ္ဌာန်; *comp.* အဆင်း; a representation, likeness, figure, image of a living creature.

—အရည်, —အရေ, —အဝါ, *n.* same; အရည်အရည် ဟုံသည်။ သည်စစ်သူ ငြီးအရည်အဝါ နှင့်တန်ဆာဆင်၍လာသည်။

—ဆိုး, —တန်, *v.* to be homely, ugly; အကျည်းတန်၊ အဆင်းတန်။

—ထု, *v.* to sculpture; တထံတရေးမှာအရုပ်ဝန်းထုပုံထင်ကောင်းသည်။

—ဖျတ်, *v.* to be changed in form, commonly for the worse.

—မင်တာ (*pron.* ဖွင်ဂါ), same as အရုပ်။

အရုံ, 1, *n.* just so much and no more; used only to form verbal nouns as ပြောရုံပြီသည်, he just speaks; မင်းပြောရုံနှင့်ယုံရာရာရှိ သေးပါ see ခတ္တ။

အရုံ, 2 (from ရုံ, to spring upon, a cluster), *n.* a cluster or clump, bushes connected by the roots, or springing from one stock, as bamboos, ဝါးရုံ, &c. ; larger than အဖုတ်။

အရုံး (from ရုံး, to collect), *n.* a collection.

—အရ, *n.* same; အရအရုံး far more common.

အရူပ (Pali အ, *priv.*, and ရူပ, appearance), *n.* invisibility; [*a.* unsightly, မြင်စွယ်စကောင်း].

အရူး (from ရူး, to be insane), *n.* a fool, madman; အရူးအရူးကြိတ်သည်။ အရူးတုံ့နှင့်မြှောက်သလို။

အရေ, *n.* skin; *comp.* သားရေ (*see* အသား).

—ချွတ်, —ထဲ, *v.* to shed its skin, like a serpent.

အရေအတွက် (from ရေတွက်, to count), *n.* a counted number, a reckoning, account; အရေအတွက်ကောင်း, to be clever at reckoning, calculating.

အရေး, *n.* business, affair; အခင်း, အခွင့်, အမှု။ ရေးကြောင်း ကိစ္စ for အရေးကြောင်းကိစ္စ။

—တုန့်, *v.* to terminate, as a business, affair; အရေးမတုန်ဝကား ကြွင်းကျန်ရန်ရှိသည်။

—ကြီး, *v.* to be very busy, as when labouring to accomplish some business before a certain time, to be in a hurry [to be urgent, of pressing importance].

—ထကြီး, *adv.* making a great business of a little, in a disorderly hurry; ကျွတ်ကရ။

—ထော်, *n. lit.* a “royal affair;” a term applied to wars waged by the king, rebellions, &c.; အရေးထော်တုံးခါ။ မင်းကွန်းမင်းအရေးထော်တုံးခါ။ အရေးထော်မဖြစ်မှီ။ အရေးထော်ပေါ်တုံးခါ။

—ထော်ပိုင်စောဝန်ရှင်ထော်မင်းကြီး, *n.* the Chief Commissioner, Burma.

—ရုံစာ, *n.* a journal of military occurrences.

—ပိုင်, *n.* a Deputy Commissioner.

—ယူ, *v.* to make a handle of a business, to prepare for operation or action [to make much of, to treat with deference, *e.g.*, မင်းတုံးမင်းပုပ္ပါးဝန်ထောက်ကို အတွန်အရေးယူထော်မူသည်].

—သာ, *v.* to gain an advantage over another in a dispute, contest, &c. (frequently implying a dispute referred to arbitration).

အရေးအချွတ်, *n.* the act of writing, writing; တယ်မြန်မာစာအရေးအချွတ်ကောင်းသတ္တိယူ။

အရဲးကိုး, *v.* to be over-daring, to have an unreasonable contempt of danger; အရဲးကိုးအားကိုး။

အရောင်, *n.* appearance, အဆင်း; colour, အဆင်း; brightness, lustre, ရောင်မြည်; *see* ရောင်။

အရောင်းအဝယ်, *n.* same ; ဝမ်းရောင်းရိုးဝါယန်ထုပ်သူသာများပါသည်။

—ဆောင် (အထောင်ဆောင်), *v.* to assume an appearance ; အထန်ဆောင်, အကြွန်။ ကွိတ်နီဗာတင် (Burton) ဗဟိဆရာ တပည့်အထောင်ဆောင်၍ ပထမများ အထွန် ကြည်ညိုသော မတ္တမြို့သို့ ဝင်သွားသည်။ မမြင်ချင်ထောင်ဆောင်။ မသိချင်ထောင်ဆောင်။

—ထက်, *v.* to shine as something polished ; သင်္ဘောဆေးပြုသုတ်ထိုအပြုရောင်ထက်နေသည်။

—ထင်, *v.* to polish, to colour, put on a colour, paint ; အရောင်တင်ဆေး, polish, varnish.

—ထိုး, *v.* to strike, impinge, as rays of light on the eye ; သက်ငယ်အမှီးကြသောကြောင့်နေရောင်ထိုးသည်။

—ထွက်, *v.* to shine ; ထွန်း။

—မှိန်, *v.* to grow dull, as colour, brightness, lustre.

—ရှင်, —သေ, *v.* to be lustrous or dull, as colour ; ထည့်သွှောက်တယ်အရောင်ရှင်သည်။

အရောင်းအဝယ်, *n.* buying and selling, trade, commerce ; အရောင်းအဝယ်ကောင်းသည်။ အရောင်းအဝယ်နားလည်သည်။

အရောထောင်, *adv.* in the way of making bold, taking liberties ; အရောထောင်ပြု။ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်များလက်အောက်စစ်သည်များနှင့်ပြင်ဆင်စစ်ဗိုလ်များကဲ့သို့အရောထောင်ပြုကြပါ။

အရိုအသေ, *adv.* reverently ; —ကြီး, —နည်း, —များ, —ပြု။

အရိုက်အရာ (from ခရိုတ် ?), *see* အရိုက်အရာ။

အရိုင် (အယိုင်) (more properly အယိုင် ; from ယိုင်, to lean ?), *adv.* short and quick ; applied to playing on an instrument, dancing, running, &c., *e.g.*, လက်ပွေဆတ်များအရိုင်ပြေးသည်။ ကပြေသည်အရိုင်ပြေးသည်။

အရိုင်းထောထုတ်, *a.* rough, unfinished, just fresh from the jungle.

အရိုး, *n.* a bone ; [အရိုးထိုလိုအသားတောင်းသည်, wishing for a bone, he asks for flesh ; a phrase applied to a request made in a roundabout manner ; အရိုးမြေကျထင်းပုံထက်ခေါင်းတင်ပေါင်းပါမည်, I will love with you (*lit.* cohabit) until my bones fall to earth, until my head is placed on the (funeral) faggot (အရိုးမြေကျအသားပြာဖြစ်။ ဆံထုံး။ ထောင်။ မီးထောင်မှ ကွဲထန်းမည်) ; figurative expressions of constancy used by lovers], a stalk, the handle of an instrument, &c., a mound, ridge of earth, မြေရိုး ; a range of hills, ထောင်ရိုး ; the course of a brook or river, ချောင်းရိုး, မြစ်ရိုး, ရေရိုး ; a lineage, race, အမျိုးအရိုး [အရိုးသားမြေးမှန်, a phrase used by Burmans when urging hereditary claims to an office] ; custom, ထုံးရိုး ; the manner of doing anything, ခေါ်ရိုးခေါ်ဝတ်။ ခေါ်ရိုးထုံးရိုး။

အရိုးအရာ, *n.* hereditary place, situation, office ; *comp.* အရိုးအရာ
—အိုး, *n.* a monument inclosing or surmounting an urn con-
taining the ashes and bones of one deceased ; အရိုးကောက်ပွဲ
(a Karin festival).

—ကျိုး, *v.* to be fractured, as a bone.

အရွက်, *n.* a leaf ; *comp.* ဖတ်, the blade of an instrument, as ထား
ရွက်, ထုံရွက် [a leaf of a book, letter, &c., စာရွက်].

အရွမ်း (from ရွမ်း, to be nearly ripe), *n.* the state of being nearly
ripe, as fruit ; သစ်သီးအရွမ်း.—S.

အရှုံ့အရှာ (from ရှုံ့ရှာ, to be disgusted with), *n.* aversion, disgust ;
မင်းပြောသည့်စကား အရှုံ့အရှာ အထွန်များသောကြောင့် ကျွန်ုပ်နားမထောင်
ထိုပါ။ ခင်ဘုရားအိမ်မှာ အရှုံ့အရှာများသည်။

အရွယ်, *n.* age ; the age of puberty.

—ကောင်း, *v.* to be in the prime of life ; ဆည်ထူအရွယ်ကောင်းတုံး
ပါသည်။

—ထင်, *v.* to carry one's age well.

—ရောက်, *v.* to arrive at the age of puberty.

—ထွန်, *v.* to be past the prime of life.

အရွေ့ (from ရွေ့, to associate familiarly), *n.* an intimate asso-
ciate.

—အဖော် (—အထောင်), *n.* same ; ရွေ့ဖော်။

—ထိုက်, *v.* to have periodical returns of concupiscence ; pri-
marily applied to beasts (fishes, serpents), and secondarily
to young people by way of reproach ; [မိတ်ထိုက် is often
used instead of အရွေ့ထိုက် in reference to beasts, fishes,
serpents, and is more polite].

အရွဲ့ထိုက်, *v.* to be irrelevant, annoying, mischievous in speak-
ing ; အရွဲ့ထိုက်ပြောထုတ်သည်။

အရှက်, 1 (from ရှက်, to be ashamed), *n.* shame.

—ကွဲ, *v.* to be put to shame ; အရှက်ထဲကွဲအထိုးနည်း။

—စွဲ, *v.* to put to shame ; ထူတုံ့ထဲမှာခင်ဘုရားလာပြီးတွင် ကျွန်ုပ်ကိုသက်
သက်စွဲအရှက်ခွဲရက်ပလေဒဟ။

—စွဲ, *v.* to be influenced by the desire to avoid shame ; သူ-
မိန်းမသူထိုထူတုံ့ထဲမှာလာဆဲထောင်ထည်းသူအရှက်ခွဲစွဲထိုင်နေသည်။

အရှက်, 2 (from ရှက်, to be joined together, mixed), *n.* what is mix-
ed together, a compound ; used as a numeral auxiliary, as
မုန့်ထရှက်, a cake of bread.

အရှင်, 1, *n.* an owner, proprietor (အိမ်ရှင်၊ ကျွဲရှင်၊ နွားရှင်) ; master (ထိုအရှင်ပါပဲ) ; lord (သခင်) ; hence, ရှင် ; written အသျှင် in addressing a monarch [အရှင် is more respectful than သခင်]

—ကြီး, —ကြီးအရှင်ကောင်း, *n.* a term of compellation addressed in worship to a certain order of nats (usually abbreviated to ရှင်ကြီး). [Proverb ကျားကြောက်ရွှင်ကြီး၊ ချင်းရှင်ကြီးကျားထက်ဆိုး၊ Being afraid of the tiger, they put their trust in the Shingyi (nat), but he was more wicked than the tiger. Le médecin est souvent plus à craindre que la maladie.] The tutelary nat of fishermen.

—ဇာ, *n.* God ; used as a term of compellation in addressing reverend characters.

—ဘုရား, *n.* doctor, rabbi ; used as a term of compellation in addressing reverend characters (and officials of rank). အရှင်မြတ်ဘုရား။

—ခ, *n.* a lady of rank, especially one belonging to the royal family ; သခင်ခ။ အရှင်ဘုရင်မဘုရား, a title applied to the Queen-Empress of India. This is also the form addressed to female nats ; ထမင်းရှင်မထင်။

—ဝင်းကြီး, —မိဂုရား, *n.* a term of compellation addressed to a king or queen.

အရှင်, 2 (from ရှင်, to be alive), *a.* alive ; (အရှင်မိအောင်တမ်းရမည်), moveable, not fixed, opposed to အသေ (သည်မီးအိမ်အရှင်ထား အသေထား)။

အရှည် (from ရှည်, to be long), *n.* length.

—အလျား, *n.* same.

—ထိတ်, *adv.* lengthwise, in a longitudinal direction (ထက်ထိုက်ဝါကိုအရှည်ထိတ်ဆွဲသည်)။

အရှဉ်း, *n.* a pair, span ; ကျွဲထရှဉ်း၊ နွားထရှဉ်း။

အရှာအရှေ့, *n.* the act of finding, search.

—ဆွား, *v.* to “go on the search” (with the object of thieving) ; a term used by criminals.

အရှိန် (from ရှိန်, to be hot), *n.* heat, velocity (momentum), imposingness, efficacy, power, အစွမ်းသတ္တိ, ထန်သိန်, ထေထေ ; authority ; အာဏာ။ မီးရှိန်စစ်၊ ထေရှိန်စစ်။

—အစေ့, *n.* same, 4th def. ; အရှိန်အစေ့ကြီးထိုက်ပေါ်သည်။

—အတောက်, *n.* brightness, lustre ; အရောင်အဝါ။

—အဝါ, *n.* same ; imposing appearance, influence resulting from display of power.

အရှိန်ခံ, *v.* to acquire character or influence from connection with a great man; မင်းကြီးအရှိန်ကိုစာရေးကြီးများကခံ၍ဂုဏ်ကြီးထပ်နေသည်။

—ရ, *v.* to receive momentum.

—သတ်, *v.* to cause to cease, as momentum; မီးသံတော်စက်ကိုအရှိန်သတ်သည်။

အရှုံ, (from ရှုံ, to be wrinkled), *a.* wrinkled, shrivelled; *n.* a wrinkle; သည်ထူမျက်နှာအရှုံ့မျည်းတည်းတယ်ဆိုပေသည်။

အရှုံး (from ရှုံး, to lose), *n.* loss, defeat.

—ကြီး, —နာ, *v.* to suffer severe loss.

—ခံ, *v.* to take a loss, defeat, &c.; ထုန်များကိုရောင်းသည့်အခါမစွမ်းနိုင်သောကြောင့်အရှုံးခံရောင်းသည်။

—ဝေး, *v.* to suffer defeat from regard, or other reason, to the other party.

အရှေ့ (from ရှေ့, to be before), *n.* the east.

—တောင်, *n.* the south-east; အရှေ့တောင်ထောင့်။

—မြောက်, *n.* the north-east.

အရှိုး, *n.* a long mark, occasioned by the stroke of a whip; ကျောမှာအရှိုးတေနှင့်။

အရှင်ကြေးစား, *n.* a prostitute.

အလက်, *n.* an arm or an hand; လက် applied as a numeral auxiliary to things used by the hand; a limb of any tree of the genus of palms; hence အခက်အလက် and ကျေးလက်. Der. လက်။

အလကား, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose; အချည်းနှီး, အလကား။

—မဲ့ (*pron.* as one word ullagamè), same; *int.* fudge! ဥစ္စာမစွန့်; များပြီအလကားမဲ့မသုံးပါနှင့်။ မင်းပြောသည်မှာအလကားမဲ့။

အလင်, *n.* a small remainder reserved to impregnate another quantity, as the dregs of fermented liquor; [also used of food in time of scarcity, as အလင်မပြတ်; *adv.* continuously, *i.e.*, without exhausting what has been reserved; အလင်မရှိ, the reserve not holding out]; လစာ (or လခ) များမှာ။ သည်လကကိုတိုလသို့အလင်ရှိသောရှိသေးသည်။ In this sense it is the same as အပတ်မတင်။ ကွန်တင် သူဌေးအခေါ်ခံရသော်လည်း တလနှင့်တလ အပတ်မတင်ပါ။

အလင်း (from လင်း, to be light), *n.* light; အမှုအလင်းသို့ရောက်ခဲ့ပြီ။

အလင်္ကာ (Pali အ, *priv.*, and လင်္ကာ, shame), *a.* or *adv.* without shame, or circumspection, or regard to principle or character.

အလှူဆဲဆိုသည် ; to revile in abusive, foul language, အလှူပြော
တတ်သည်။

အလည်, *see* အလယ် [and အလှည်].

အလယ် (from လယ်, to be middling), *a.* middle, between အလှယ်
and အမြတ် ; ပုဆိုးအလယ်စား, a pahso of middling quality ; သား
ကြီးအောက်သို့မွေးသည့်သားသားအလယ်, the son next to the eldest
is (called) the middle son.

အလယ်တရော (အလယ်တလော), *see* လယ်တလော။

အလမွတ်, 1, *n.* one skilled in catching and taming snakes.

အလမွတ်, 2, *n.* a kind of tree.

အလယ်, 1, *n.* a middle, midst, centre, central point.

—ခေါင်, *n.* same ; အလယ်ခေါင်တည်တည်။

—ချက်, —ချက်ဝ, *n.* same ; ဗဟိုရ်။ အလယ်ချက် ဖန်သည်, a bullet
striking the centre of a target.

အလယ်, 2, *int.* oh ! expressive of pain, အလို။

—အလယ်, *int.* same.

—လေး, *int.* same ; အလိုလေး။

အလဟဿ, *a.* or *adv.* useless, in vain, to no purpose ; အလကားအ
ချင်းနီး။

အလံ, 1, *n.* a flag, ensign, standard, colours ; အင်္ဂလိပ်ခင်း အလံထောင်
အောက်သို့, to take refuge under the flag of the British
Government ; အင်္ဂလိပ်ခင်းအလံထောင်စိုက်သည်။

—ရှူး, *n.* an advocate's tout, ရှေ့နေအလံရှူး။ This is a term more
used in Lower, than in Upper, Burma. It also has the
same meaning as ညာဏ္ဍား (သူ့ထုတ်ထက်ထား)။

—ဦးတင်းဖျား, *n.* a frontier military stronghold, အလံဦးတင်းဖျား
စစ်တံခါးလင်းဝ, *e.g.*, Bhamo.

—တိုင်, *n.* a standard-bearer.

—တိုင်, *n.* a flagstaff.

—ထင်, —ထူ, *v.* to hoist colours, to raise or plant a standard.

အလံ, 2 (from လံ, to measure with the arms extended), *n.* a
fathom, a measure of length equal to four cubits (အထောင်) ;
a thin board used by money melters (အလံကိုင်စွဲစား)။

အလာ (from လာ, to come, &c.), *n.* coming, arrival ; what is writ-
ten, as ကျမ်းစာ၏အလာ။—S.

အလာ, 1, *int.* same as အလယ်။

အလာ, 2 (from လား), *n.* progress, advance (also means a capa-
city for development or improvement, *e.g.*, သည်သူ၏အလာ)။

အထာခေါ်ပါ); အထား, *n.* a "heat" in a boat or horse race; ရွတ်ထား, a final heat; ထားခြင်း, a single heat.

အထားအလာ, *n.* tenor, drift of words; သူ့စကားအထားအလာကောင်းသည်။

—တူ (*pron.* အထားသူ), *v.* to be equal, on a par; ထန်းတူ (*pron.* စန်းသူ) ရည်တူ applicable to the highest personages; to resemble, be like; သည်သူနှစ်ယောက်အထားတူပါတဲ့။ သည်သစ်ထာသေ့မျိုးအထားတူပေါများသည်။

—ရှိ, *v.* to have ground for improvement; ခင်ဆွေးမိမိထုတ်ပြီး စာသင်ထွင်၍အထားများစွာရှိပါသည်။

အထား, ၃, *a.* not castrated; applied to animals; နွားထား။ မြင်းထား။ အလိပ် (from လိပ်, to roll up), *n.* a roll (a curl).

—လိပ်, *adv.* in rolls, rolled up (in curls).

အလိပ်, *n.* artifice, trick, fraud.

—အထပ်, *n.* same; အလိပ်အထပ်များသည့်သူ, a person of many artifices.

—ခံ, —မိ, *v.* to be imposed upon by artifice or fraud.

အလိပ်လိပ်, *adv.* rollingly (over and over), as the billows of the ocean; ဟိုင်းအလိပ်လိပ်လာသကဲ့သို့။

အလိပ်အကျံ (from လိမ်းကျံ, to smear), *n.* smearing, style of smearing; အလိပ်အကျံတူသည်။ [သနပ်ခါး၊ အလိပ်အကျံ တူသည့်မိန်းမ]။ ပါးထည်။

အလိပ်အထက်မိမိ, *n.* a kind of diligence, or perseverance undaunted by difficulties.

အထိ (from ထိမတ်), *n.* a time, turn, အကြိမ်, အဖန်; used also to form a multiplier, as ငါးဆယ့်ငါး, three times five.

—ထိ, *adv.* repeatedly.

အထု (from ထု, to take by force), *n.* contention for a thing, whether by deed or word.

—အရက် (အထက်), *n.* same; *adv.* contendingly, in a state of contention, as အထုအရက်ရှိကြသည်။ အထုအရက် ပြောဆိုကြသည်။ [A term also applied to a close finish between two horses or boats in a race; သည်မြင်းနှစ်ကောင်ပြိုင်သည့်အထုအရက်ပါတဲ့, "neck and neck" in sporting parlance.]

အထု, *n.* a sore (on the joints) which sometimes follows the smallpox. ကျောက်ထက်နာ ?

အထု, ၂ (from ထု, to feed one's self), *n.* a quantity of food taken up in the fingers; hence ထုလုပ်စာ, one handful or mouthful; နှစ်ထုလုပ်စာ, two handfuls, &c.; ထမင်းထုလုပ်စားရအောင် အင်မတန်ခဲပြီးကြရသည်။

အလုပ်အလေ့, *n.* same.

အလုပ်, ၃ (from လုပ်, to work), *n.* work, business, employment; the manner of execution.

—အလိုင်, *n.* same, 1st def.; အလုပ်အလိုင်ကောင်းထိုးပွားဖြစ်သည်။

—ဌာနချုပ်ဝန်ကြီး, *n.* Chief Engineer, P.W.D., Burma.

—ဆိုင်ရာဝန်, Superintending Engineer, P.W.D.

—ဝန်, Executive Engineer, P.W.D.

—ဝန်ထောက်, Assistant Engineer.

—ထိုက်, *n.* a workshop, a factory; အလုပ်ရုံ။

အလုံအလောက် (from လုံလောက်, to be amply sufficient), *n.* an ample sufficiency; ခရီးထွားလူများ မိသားစုအနေအထား အလုံအလောက် (အပြည့်အဝ) နှင့်ထွားသည်။

အလုံး, ၁ (from လုံး, to be round), an orb, globe, anything spherical; applied as a numeral auxiliary to things round or cubical, or approaching those forms (ကျောက်ထလုံး၊ ကွင်းအင်္ဂလုံး၊ သစ်တောထလုံး)။

—အလုံး, *n.* a round lump, mass; ကျွန်ုပ်တို့ဥစ္စာများ အလုံးအပြားအရှိသေးပါ။ အလုံးအလုံးပင်ရှိပါသေးသည်။

—အလှပေ, *n.*; see အလုံးအရပ်; hence the expression လုံးလုံးလျားလျား ပေါက် ဝှ applied to a fine-looking, handsome man or woman.

—အလှိုင်, *n.* the circumference of a spherical or cylindrical body; တောင်ထိုးတောင်ဖန်၊ လူအလုံးအလှိုင်၊ လူထိုးလူဖန်တယ်ကောင်းသည်။ လုံးပတ်။

—အရင်း, *n.* a multitude, body of men, an army; sometimes separated and combined with names; ဆင်လုံးခြင်းရင်း, a multitude of elephants and horses.

—အရပ် (from လုံး, and ရပ်), *n.* size, including bulk and height; သည်လူအလုံးအရပ်မျှသည်, this man's girth and stature are in proportion.

—အလှောင်း။

အလုံး, ၂, *pron. a.* all, the whole; အားလုံး, ခပ်ဆိမ်း, ထကာ။ ကြက်ကောင်လုံးဆိတ်ကောင်လုံး။ ဝက်ကောင်လုံး။ In racing parlance မြင်းထလုံးလောက်သာသည်, means (in a horse race) to win by about "a length."

—ကွတ်, *adv.* all, completely; အင်ကြင်းငင်းပင်လုံးကွတ်ပွင့်သည်။

—ရံ (*pron.* အလုံးရံ); ခင်ဗျားကိုအလုံးရံပြောပါမည်မရှိမဝတ်ပါဘူး။

အလေအလွင့် (from လေ, to wander), *n.* a wanderer, vagrant; အလေအလွင့်နေသောသူ။

အလေ, numeral formative; see Grammar.

အလေ့ (from လေ့, to be used to), *n.* habit, way, acquired by use ;
comp. လေ့။

—အကျက်, —အကျင့်, —အထ, —အမှတ်, —အလာ [ပြောလေ့ပြောထ
(*pron.* ပြောဒ) ခေါ် ; ကျင်လူမျိုးအလေ့အလာပြု၍ ကျိုးနွယ်လိုအပ်သော
ထင်သည်]။

—ပြု, *v.* to practise, acquire a habit ; လေ့ကျက်။

—ဖြတ်, *v.* to discontinue a practice, break a habit ; မင်းဘာသာ
အလေ့ကိုဖြတ်၍စာပြုသင်ထဲသို့ဝင်သည်။

အလေး (from လေး, to be heavy), *n.* a weight used in weighing ;
ကျင်လေး, tical weight ; ဝိသ္ဿာလေး (*pron.* as if written as one
word) အလေးကြောလောင်း, to give odds in betting, အလေးမှ,
—ပြု, same as ခရုပြု။

အလဲ့, or လဲ့, *int.* expressive of ridicule or reproach ; မိန်းမမိမိချင်း
တီးနှင့်စကားပြောနေရာတစ်ခုကအလဲ့ဆို၍သရော်သွင်းမိတ်ရှုံ့ခဲပြေးရောပ။

အလဲ, —ထဲ, same.

အလော (from လော, to repeat), *n.* repetition, doing again.

—ထန်, —ထော်, *adv.* just enough ; သည်ထွေပေါင်းအလောထန်ပါသည်။

—ထုံးသတ်, *adv.* very exceedingly (very frequently applied to
persons “*in extremis*.” or in a very dangerous state of
health ; ကျုပ်အလောထုံးသတ်ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ ကျုပ်သားအိုးများကိုထုတ်၍ဝေါ
ပါစေ)။

အလောက် (from လောက်, to be enough), *n.* enough (infrequent) ;
about so much ; အခန့်, used as a secondary noun, dropping
the initial, as တတင်းလောက်, about one basket, or in compo-
sition as ထယ်လောက်, how much ? သည်လောက်, so much.

အလောင် (from လောင်, to burn), *n.* the burning of fire, as မီးအပူ
အလောင်ကိုခံရသည် ; trouble, anxiety of mind, as သားအတွက်
ကြောင့်အပူအလောင်ကိုခံရသည်။

အလောင်း, ၁ (from လောင်း, to bring into an incipient, unfinished
state), *n.* anything in an incipient, unfinished, imperfect
state, but progressing towards perfection ; used only in
composition, as ဘုရားရှင်အလောင်း or ဘုရားလောင်း, one who is
to be a deity. [The Burmese in speaking of Gaudama in
his existences preceding his becoming a Buddha usually
prefix ‘အလောင်းတော်’ to the particular existence of which
they are speaking, *e.g.*, အလောင်းတော်နေတ္ထ, အလောင်းတော်
ဝေဿန္တရာ]။

—အလှူ, *n.* same, applied to great character ; ဘုရားအလောင်း အ
လှူ။ စကြာမင်းဖြစ်အံ့သောငှါ။ အလောင်းအလှူအားဖြင့် ရှိနေသေးသည်,

he had yet to become at this time king, Sekra being still in embryo.

အထောင်း, 2, *n.* the dead body of a human being, a corpse; *comp.* အကောင် and အသေကောင်။

—ကောင်, *n.* same.

—စင်, *n.* a bier, such as Musalmans use; မသင်္ဂြိုဟ်ဘဲအကြားအထောင်းစင်နှင့် လူအထောင်းကောင်ကို ထင်၍ အိမ်မှာ ၃ရက် ၄ရက် ညှော်ခံနေသည်, before the body is buried, it is placed on a bier, and for three or four days visitors are received. [အထောင်းစင်ရံ ပင်ပေါက်မှခွဲထောက်သည်စင်ရွာကိုမောင်းထောင့်ပွဲပါမည်].

—မင်းထူး, —မင်းထူးကြီး, *n.* Alaung Phra (phaya), founder of the last Burmese dynasty, born at Shwebo (or Mòth-sobo) A.D. 1724. Before becoming king his name was Maung Aung Zéya (မေထ, victory), and he was a ကြေးကိုင်, a subordinate to the ywathugyi, or what nowadays would be a village gaung. Europeans very often *erroneously* suppose him to have been a 'hunter,' or 'hunter captain.' (*The mere fact of his being a hunter would have effectually precluded the possibility of his attaining regal honours,* as according to Burmese ideas a hunter is almost in the same category as the four infamous classes—စက္ကောလငှါ့.) Shwebo is also called မုဆိုးရိမြိ (also မုဆိုးသိမ်), which in sound is precisely the same as မုဆိုးရိတ်, so that it was probably owing to this that Alaung Phra is supposed to have been a 'hunter captain' by Europeans.

အထောအ, *n.* absence of covetousness or desire.

အထို, 1 (from ထို, to desire), *n.* desire, will, sake, account, desire of, need, want, end, purpose.

—စမ်း, *v.* to put another's will to the test.

—ထူအထိုပါ, *v.* to be of a similar will or desire as another (*usually* in a bad sense).

—ထို, *adv.* of one's own accord, voluntarily; အထိုအလျောက် (intuitively), *e.g.*, ထူထိုမြင်ထွင်လူများအထိုထိုကြောက်သည်။

—ထိုက်, *v.* to follow another's wishes, to be indulgent towards another; in the latter sense usually applied to parents who yield too frequently to their children's wishes.

အထို, 2, *int.* oh! expressive of pain (or surprise); အလတ်။

—ထေး, *int.* same; အလတ်ထေး။

အထိုထူ, *n.* a species of reed.

အလိုလို, *adv.* in suspense, doubt, reluctantly, through fear of losing ; သူမိတ်အလိုလို ဖြစ်နေသည်။ မင်းအလိုလို ဖြစ်နေသည်ဟု အာရုံကြောင်းကြောင့်။

—ထိ, *v.* to suit one's conduct to another's wishes.

အလို, *int.* expressive of sudden fright.

အလှူလှူ, *a. or adv.* useless, to no purpose ; အလှူလှူသက်သက်, အလှူလှူသက်သက်။

အတ္ထာပသတ္ထာပ (*pron.* as if written အနိလာဗသနိလာဗ) (Pali), *n.* sociable, friendly, affectionate conversation.

—ဆက်ဆံ, *v.* to associate on friendly, intimate terms ; သည်ဘုန်းကြီးနှစ်ပါးအတ္ထာပသတ္ထာပအလှူဆက်ဆံကြသည်။

—မြ, *v.* to converse together affectionately, as intimate friends.

အလိုက်, ၁ (from လိုက်, to follow), *n.* boot, what is given over and above, as in exchanging ; အလိုက်ပေး, to 'throw in.'

အလိုက်, ၂, *n.* affix, according to, 'as မြန်မာဘာသာအလိုက်, according to Burmese custom ; နွားကောင်းကောင်းလိုက်ပေးရသည်။

—အလှူလှူ, same.

—အလိုက်, *adv.* each according to his own custom, as အလိုက်အလိုက်နေကြသည်။

—သင့်, *adv.* yieldingly, giving up one's will for the sake of peace ; အလိုက်သင့်ပေါင်း။

—ထိ, *v.* to know how to accommodate one's self to another's wishes.

အလှူညီ (from လှူညီ, to be smooth, pleasant), *n.* anything smooth and pleasing in appearance, as a stream of water, ရေအလှူညီ ; the even surface of a mountain, တောင်အလှူညီ ; or of a forest, တောအလှူညီ။

အလှူ or အလှူ (from လှူ, to appropriate), *n.* what is for (any purpose), a part, portion, share, အစိ ; hence ကြင်လှူ, မိန်းမလှူ, ဟင်းလှူ။

အလှူ (from လှူ, to be long), *n.* length.

—ခင်း, *v.* to lay one's self flat on the ground, as Sumédha did for Dipankara, the Buddha, to walk over him ; ကိုယ်ထိအလှူခင်း။

—ပြစ်စပ်စပ်, —ရှောက် (အလှူရှောက်ပြီးနေသည်), —ဝပ်, *v.* to prostrate one's self on the face, to lie down on the face at full length.

—ထိတ်, *adv.* lengthwise.

အထွေ့ဝက် (from ထွေ့ဝက်, to accord with), *n.* accordance, agreement ; အတိုင်း၊ ဝေခေါ်ထွန်အထွေ့ဝက်ပေါ့။

—အထွေ့ဝက်, *adv.* in accordance with (each) respectively.

—ထွေ့ (from ထွေ့, to forfeit), *n.* a forfeit, fine ; ထွေ့ငြစ်ထွေ့ဒတ်။

—အပေါ, *n.* same.

အထွတ်အထွေ့ဝက်, *adv.* according to one's bent and pleasure ; independently.

အထွတ်ပဲ့, *adv.* without any consequence ; အခြားပဲ့။

အထွန်, —အထွန် (from ထွန်, to go beyond), *adv.* beyond what is right (applied to instances in which *crim con* has taken place, though အထွန်အထွန် is more common, အထွန်အထွန်ငြစ်—အထွန်အထွန် is also used in the sense of the English equivalent 'at the utmost,' 'at the very outside,' *e.g.*, အထွန်အထွန်အရက် ၂၀ ကြာပေည်).

—အမင်း, *adv.* in all the senses given above ; ၃ ထအထွန်အမင်း။

အထွန်း (from ထွန်း, to twist a thread), *n.* one strand of rope ; see ငြိုးထွန်း။

အထွမ်း, *n.* regret or sorrow at the absence of another.

—ငြေ, *v.* to be appeased, as such regret or sorrow.

အထွေး, *adv.* contrariwise, contrarily ; အထွေထွေအချေချေ, in a bungling, contrary manner.

—ထင်, *v.* to have a mistaken view of anything.

—ငြော, to speak in a contrary, erratic manner.

အထွေ့ (from ထွေ့, to turn), *n.* a turn, change, the right-hand ox in a team opposed to အတိုင်။ [ရေစီးထခါရေသာထထွေ့, an aphorism applied to the vicissitudes of fortune.]

—အထွေ့, by turns, each in his turn.

—ကျ, *v.* to come to one's turn, အထွေ့သင့် (*e.g.*, as in relieving sentry).

—ထင်, *v.* to come to one's turn.

အထွေ့ (from ထွေ့, a cart), *n.* a cartful, as ၁၀၀ အထွေ့, ၁၀၀ cartsful of paddy

အထွန်အပြန်, *adv.* backwards, used chiefly in regard to speech when it has a similar meaning in most instances to အပြေအတင်။

အထွန် (from ထွန်, to frighten), *n.* manner of frightening, as အမြောက်အထွန်ကောင်းသင့်, to be good at frightening.

အထွပ် (from ထွပ်, to uncover), *n.* anything peeled off, a flake ;
အထွား, the petal of a flower ; အချပ်—အသားအထွပ်အထွပ်ကွာကျ
သည့်။

အထွင်း (from ထွင်း, to reach), *n.* a reach of the hand, a step of
the foot, the reach of a weapon, distance ; အထွင်း အကင်းစေ
လိုက်သည်။

အထွှ, *int.* of calling, halloo, ဟထူး

အထွှ (from ထွှ, to make an offering), *n.* a religious offering.

—အတန်း, *n.* same.

—အိမ်, *n.* the house in which a religious offering is made.

—ခံ, *v.* to receive or accept a religious offering.

—ထကာ, *n.* the giver of a religious offering. Prov. အထွှ.ထ
ကာမှန်းအိအောင် မထွှပ်တိုင်တက်သည်—said of persons who are
ostentatiously benevolent, or generous.

—ရှင် (frequently *pron.* အထွှ.ယင်), *n.* the giver of a religious
offering.

အထွှအထွေး (from ထွေး, to be diminutive), *n.* a small thing, com-
monly applied to animate things ; an insect, a flea.

—အမွား, *n.* same ; small vermin.

အထွေ (from ထွေ, to winnow), *n.* winnowing, as အထွေမကောင်းသော
ကြောင့် အထွေးအထွေးဝင်း ပါသည်, because the winnowing was
not good, (the paddy) contains refuse particles.

အထွပ် (from ထွပ်, to be very thin), *n.* a thin substance, as the
flesh on the ribs, နံထွပ်သား ; a flash (of light), မီးထွပ် ; ex-
tortion by false pretences, အထွပ်အဖြတ်။

အထွင်းသား (from ထွင်း, *which see*), *n.* a talented, efficient per-
son.

အထွှံ (from ထွှံ, to run over), *n.* the coruscation of flame ; မီးထွှံ။

—ထွတ်, *v.* to flash.

အထွှံပင် (*pron.* အထွှံပင် or အရှုပင်, from ထွှံ, to run over), *adv.*
plenteously, abundantly, profusely (a word used by the in-
habitants of Pakòkku and Pakhangyi).

—စား, *v.* to live well ; *Anglicè*, to live on the fat of the land.

—ထိုး, *v.* to spend profusely.

အထွှာ, same as အထွှာ။

အထွတ်ပဲ, *adv.* without consideration.

အထွန် (from ထွန်, to exceed), *adv.* very exceedingly ; အထွန်
ကောင်းသည်။အထွန်လိမ့်သည်။

အလွန်တူရာ, *adv.* same ; အလွန်တူရာပညာကြီးသည်ထူ။

အလွှန်း (from လွှန်း, to overspread), *n.* a covering, as a cloth for the body or a table (စားပွဲလွှန်း, a table-cloth ; စားပွဲခင်း more common).

အလွှေး (from လွှေး, to be minute), *n.* a refuse, particle, chaff ; အလွှင်း။

အလွှောင်း (from လွှောင်း, to be diffusive, as scent), *n.* what may be easily blown away, chaff ; အလွှေး။

အလွှို (from လွှို, to thrust through a hole), *adv.* in the manner of a thread entering a needle's eye, as a string of people entering the mouth of a cave ; သည်လူထဲကို လူအလွှိုလွှိုဝင်ကြသည်။ [အလွှိုလွှိုအကန်တန်း, a term applied to a series or suite of apartments, *e.g.*, သည်အိမ်မှာအခန်းအလွှိုလွှိုအကန်တန်းရှိသည်။]

အလှိုင်းကြီး (from လှိုင်း, to bind together), to make great efforts ; အားထုတ်အလှိုင်းကြီးကြံ, —ပြော, —ထင်။

အလှိုင်း ; *see* အရင်။

အလှိုင်း (frequently pronounced အရှင်း), *adv.* wholly, as in the phrase အလှိုင်းလှိုင်းဖြုတ်, it is wholly spent ; at all, မရှိမရှိ in negative sentences, as အလှိုင်းမရှိ, there is none at all ; အလှိုင်းဝဲစကောင်း, it is utterly worthless.

အလှို (from လှို, to be thin), *n.* a thin bit (of palm-leaf paper, &c.) ; chiefly used in composition ; သတ္တဝါတို့၏အလှိုပါ။

—ကောက်, *n.* an attendant on a king or governor, whose perquisite it was to take possession of granted petitions and receive a fee for delivering them ; အလှိုကောက်လုပ်။

—လေး, *v.* to send a love letter.

အလှိုင်း (from လှိုင်း, to throw out with a spreading motion), *n.* superficies, surface ; anything peeled off, အလှိုင်း [ပွေးပေါက် ထူများသေးလှေ့သောအခါ အလှိုင်းလှိုင်းကွာကွာသည်။]

အဝ, 1, *n.* the opening (of a door) တံခါးဝ ; hole, ကြက်တွင်းဝ။ မြေတွင်းဝ, the mouth of a river, creek, the entrance to a road, မြစ်ဝ, ချောင်းဝ, ထမ်းဝ, any orifice, အတွက်ဝ, အဝင်ဝ။

အဝ, 2, *n.* a kind, sort, အထည်အမျိုး ; used in composition or reduplicated adverbially ; ထကြောင်းထကြောင်းဝ။ မိတ်ကြီးသည်ထည်းထဝ်းရေကြီးသည်ထည်းတော့။

အဝင် (from ဝင်, to halve), *n.* a half, တဝက် [ကျွန်ုပ် ထက်ထောက်မှတော့ပါ, He does not understand it half as well as I do], the half of twenty-five ticals, that is, 12½ (သည်ထက်ထောက်အဝင်အားသာရှိပါသည်။ အဝင်နှင့်ရောင်းလိုက်သည်)။

အဝင် (from ဝင်, to enter), *n.* a spindleful of thread ; မြှုပ်ဝင်။

အဝင်အဝါ, *n.* a person concerned, a partisan, adherent; အဆင်းအဝင်း: ကား ငြိမ်းအဝင်အဝါ: သည်လူပုန်ကန်ရာအဝင်အဝါဖြစ်သည်။

—မြ, *v.* to include (as in an account); ဈေးသင့် ၁၇၇ ကိုအဝင်မြသည်။

အဝင့်, —အဝါ (from ဝင့်, to make boastful pretensions), *n.* boasting, as အဝင့်အဝါကြီးသည်, to make great boasting.

အဝင်း (from ဝင်း, to be brightly yellow), *n.* yellow colour, as of a ripe fruit; *a.* yellow, as သစ်သီးအညှဉ်အဝင်း, a ripe yellow fruit.

အဝဏတ (Pali), *a.* inferior, applied to a son, who is inferior to his father; အထက်ထက်သောသား။

အဝတ် (from ဝတ်, to put on), *n.* a garment.

—ပုဆိုး, *n.* garments (collectively).

အဝန် (from ဝန်, to have an allotment, appointment, *n.* an allotment of business, an office; အတာ (responsibility), *e.g.*, သည်ကဲ့သို့ပြုလုပ်ထွင်သူ. ဝန်သူ. ကာဖြစ်လိမ့်မည်။

အဝန်း, ၁, *n.* a chief of executioners.

အဝန်း, ၂ (from ဝန်း, to be round), *n.* a circumference.

—အတာ, *n.* measurement, size.

အဝါ, ၁, *n.* substance, matter, stuff; အထည် seldom used except in combination; အထည်အဝါ, အထက်ဝါ (ကြီးသည်), အောက်ဝါ (ငယ်သည်). အထက်ဝါကြီးထိုငွေထူးသည်။

အဝါ, ၂, *see* ဝါ, a season of lent.

အဝါ, ၃, *n.* appearance, as in အရှင်အဝါ; colour, brightness, as အရောင်အဝါ, a yellow colour.

အဝါး (from ဝါး, to chew), *n.* chewing; intimate acquaintance, as လူရေးအဝါးသည်, to have a good knowledge of men; ခန့်ထန်သားများထောင့်နေသောသူများထက်လူရေးအဝါးသည်။

အဝိညာဏတ (Pali အ, *priv.*, and ဝိညာဏ, life), *n.* an intimate substance, opposed to သတိဝိညာဏတ။ အဝိညာဏတ။ အသက်မရှိသည့်ရှုပ်ထွေး။

အဝိဇ္ဇာ, *n.* ignorance; one of the four principles by which the cleaving to existence is produced; ကာမာသဝေါ, ဘဝိသဝေါ, ဝိဒ္ဓာသဝေါ and အဝိဇ္ဇာသဝေါ။

အဝိဇ္ဇာ (ငရဲ) (အဝိဇ္ဇာ), *n.* the lowest of the eight hells; *see* under ငရဲ: “Under the great bo-tree (ဗောဓိဝင်္ဇီ), at the depth of ၁၀၀ “yojanas (ယုဇနာ), is the roof of awichi (အဝိဇ္ဇာ), the flames “from which burst forth beyond the walls and rise to “the height of ၁၀၀ yojanas; there are ၁၆ narakas (ငရဲ),

"called *osupat* (ဥထဒရက်), exterior to *awichi*, four on each side; this *naraka* (နရိ) is called *awichi* from *a*, negative, and *wichi*, refuge, because it affords no way of escape; (ဒိရာဗ္ဗ) it allows no intermission to its misery."—M.B.

အဝေရာ (Pali အ, *priv.*, and ဝေရ, enmity), *n.* freedom from enemies.

အဝေ (from ဝေ, to turn round), *n.* a sudden turn, as the shifting of the wind, as ဝေအဝေတွင်ကျွန်ုပ်တို့သည်, in the shifting of the wind the boat sunk.

အဝေ, 1, *int.* yes; halloo (provincial).

အဝေ, 2 (from ဝေ, to be far off), *n.* distance; *adv.* far, as အဝေနှင့်အနီးနေကြသည်, they live far and near, *i.e.*, some far and some near.

—ရောက်မင်း, *n.* an officer to whom the arrival of strangers is to be reported.

—ဝန်, *n.* in the Burmese time, a Wun other than one who lived at the capital.

အဝိုင်း (from ဝိုင်း, to encircle), *n.* a circle, anything round; see ဝိုင်း။

အဝှံအဝှံ (from ဝှံ, to burst up), *n.* splendour, magnificence.

အဝှံ, see အဝှံ; အဝှံအဝှံ။

အဝှံ (from ဝှံ, to be level), *n.* surface, အဝှံ; applied to seas, rivers, mountains, land, fields, &c.; a levy of money (ဝှံကြေး သမာဓိ ဝှံကြေး စာရင်း). [အဝှံ is usually applied to level, in opposition to အကော, which is applied to rising; ground; *e.g.*, အကောကျသည်, to be situate on rising, အဝှံကျသည်, to be situate on level, ground].

အသက်, *n.* breath, ထွက်သက်ဝင်သက်, life, age; အရွယ်၊ အသက်ဦးဆံပိုင်သည်, a figure of speech denoting power of life and death over, *e.g.*, အသက်ဦးဆံပိုင်သည့်အရွယ်။

—အရွယ်, *n.* age; အသက်အရွယ်နှင့်ရှိပါသေးသည်။

—ကြီး, *n.* an aged man, an elder; also used as a *verb*, to be of great age; သက်ကြီးရွယ်ရင့်။

—ကျွမ်း (from ကျွမ်း, to be consumed), to be very old, worn out; သေခါနီးအသက်ကျွမ်းလုနီးသောသူဆိုယောကျ်ား။

—ငင်, *v.* to gasp, as at the point of death; more than အဝန်းဆိုင်အသက်ငင်နေသည်။အမောဆိုင်။

—ထွက်, *v.* to expire.

—မွေး, *v.* to support life, get a living; အသက်မွေးမကောင်းမှု, a bad livelihood case.

အသက်ရှူ, *v.* to breathe, (*intrans.*) respire.

အသင် (from သင်, to pull off), *n.* peeling off, manner of peeling off, as အသင်မြှန်။

အသင်တဓာတ် (Pali); *see* ဓာတ်။ အသင်တဓာတ်တော်။

အသင်ခါရိက (အသင်ခါရိက Pali), *n.* freedom, freedom from the instigation of another, as သူတပါးတိုက်တွန်းခြင်းမရှိသော အသင်ခါရိက မိတ်အသင်ခါရိကတူသိုလ်။

အသင်္ချေ (Pali အ, *priv.*, သင်္ချာ, number), *n.* the number expressed by a unit and one hundred and forty cyphers. "The cycles of chronology are reckoned by asankyas; (၁) (အသင်္ချေ), a word that conveys the idea of innumerable, incalculable, from အ, negative, and sankya, number; that of which the sum or quantity can be determined. The number of the years to which the life of man is extended never remains at one stay. It is always on the increase or undergoing a gradual diminution; but it never exceeds an asankya in length, and never diminishes to less than 10 years, and the progress of the change is so slow as to be imperceptible, except after long intervals of time. A decrease in the age of man is attended by a correspondent deterioration in his stature, intellect, and morals."—M.B.

အသင်္ချေတ, *n.* same.

—တဝ်, *n.* one of the four cardinal periods which constitute a grand period (တောတဝ်), *which see.*

အသင့် (from သင့်, to be suitable), *a.* ready.

—ထား, *v.* to place in readiness, have ready; ဥစ္စာပစ္စည်းများကို ခရီးသွားရအောင်အသင့်ထားသည်။

—နေ, —ရှိ, *v.* to be ready; အရှင်နှင့်အတူ သွားရအောင်ကျွန်တော်မျိုးအသင့်ပျင်၍နေပါသည်။

အသင်း (from သင်း, to associate), *n.* a society.

—အပင်း (from ပင်း, to take part with), same, commonly in a bad sense; ဗုဒ္ဓရာဇာအသင်းအပင်းပါသည်လူများပါ။

—အပေါင်း, *n.* a society; သည်အရပ်မှသည်လူတရ အသင်းအပေါင်းပြု၍ နေသည်။

အသပ်, ၁ (from သပ်, to measure with the finger), *n.* a finger's breadth (လက်သပ်), a measure of length, 12 of which make a span (အတွာ).

အသပ်, ၂ (from သပ်, to be new), *a.* new (*adv.* anew, afresh).

—ကြံ့သစ်, *a.* brand-new; ထွေအသစ်ကြံ့သစ်။

အသစ်စက်စက်, *a.* သည်ပုဆိုးအသစ်စက်စက်ကြက်ထိုက်နှံ့ပေါက်လှန်ပြီး, the rats have gnawed this brand-new puhso into holes.

—ထပ် (pron. ထထပ်), *adv.* anew, afresh.

အသည်, 1, *n.* a person of the common sort, who is under no specific engagement to Government, but is liable to be called to occasional service [အသည်အလာဝင် နေထမ်းကြေးထမ်းကြေးငယ်တို့, a term used in Upper Burma].

အထည်, 2, *n.* an owner, proprietor; combined with nouns, as လှံထည်, a merchant; မုန့်ထည်, a baker.

အထည့်, 1, a nail of the fingers or toes; ထက်သည့်ခြေထည့်။

အသည့်, 2, *n.* the liver; အသည့်ခွဲပြုချင်သည်, a term in use when one's motives are doubted.

—ထောင်း, *v.* to be capable of enduring fatigue or pain with fortitude.

—ကြောင်, *v.* to be craven-hearted.

—စွဲချစ်, *n.* to have a passionate attachment for (used of persons); ထင်းပုံထက်ခေါင်းထင်အသည့်စွဲအလှံချစ်သည်။

—ငယ်, —ညွှံ့ similar in meaning to အသည့်ကြောင်။

—နာ, *v.* to be deeply hurt in feelings; ထယ်ထောက်ကတ်များအသည့်နာစရာကောင်းသည်။

—ပူ, *v.* to be much distressed in mind.

အသည့်အသန် (from သည့်, to be very ill), *adv.* very ill, near dying; အသည့်အသန်ဖျားနေရကထလာရသည်။

—ဖြစ်, *v.* to be in such state; အထောထုံးဆယ်ဖြစ်သည်။

အသတ် (from သတ်, to put a stop to), *n.* the mark when applied to a final consonant thus ဝ်; [မြင်းတသတ်, the distance travelled when one pulls up a horse; abbrev. of ဇက်ကြီးတသတ်။ ဟိုရွာနှင့်သည်ရွာအနီးကလေးတဲမြင်းတသတ်စီးတွင်ရောက်တာတဲ]။

—အဖြတ်, *n.* the act of killing, as ဤသူသည်အသတ်အဖြတ်များသည်, this man has killed many.

—အထတ်, *n.* same as အသတ် in the first sense.

အသန်း, 1, *n.* the number of a million.

အသနားထော်ခံ, *v.* to address (a superior) by word or writing; more respectful than အစီရင်ထော်ခံ။

အသနားထော်မြတ်ခံ, *v.* to be in receipt of some royal favour; ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားသဒ္ဓါထော်မှုတို့အသနားထော်မြတ်ခံရသည်။

အသပြာ (pron အသပြာ), *n.* coin (nearly obsolete); ဒင်္ဂါး။

အသဓမ္မ (Pali သိမ္မိ), *n.* character, reputation; ကြက်သဓမ္မ။

အသေချာဆောင်, *v.* to be careful of reputation.

—တိုး, —ထက်, *v.* to increase in character or reputation.

—နုတ်, *v.* to be of insignificant character or reputation ; အသေချာယုတ်အောင်ပြုသည်။

—ဖျက်, *v.* to be damaged in reputation or character.

—ယုတ်, *v.* to deteriorate in character or reputation ; အသေချာညံ့။

အသံ, *n.* sound ; hence ထသံတည်း, *adv.* uniformly [report, rumour ; အသံကြာ, to hear a report or rumour] ; အသံကြောင်းဖူးသော်လည်း။

—အဝပ်, *v.* to be of a dull, obtuse sound.

—တူညီ, *v.* to be low, not loud.

—ကျယ် or ကြီး, *v.* to be loud ; အသံကြီး also used figuratively.

—ကွဲ, *v.* to be cracked in sound.

—ချို, *v.* to be sweet, soft in sound.

—ချိန်, *v.* to accent.

—စာ, *v.* to be shrill and piercing.

—ညှိ, *v.* to modulate.

—တို, *v.* to be short.

—ထက်, *v.* to be acute, sharp, shrill.

—ထား, *v.* to mouth, as a stage actor ; အသံထားခက်သည်, to be difficult (to acquire), as an accent or pronunciation ; မြန်မာထားတတ်အသံထားခက်သည်, the Burmese accent is difficult of acquirement.

—နက်, *v.* to be deep in sound or voice (bass).

—ဝပ်, *n.* a loud noise.

—ပူ, *v.* to ' warm ' as the voice in singing.

—ပေါက်, *v.* to reach or pervade, as sound ; ထေချွန်သံတတ်ပေါက်သည်။

—ပြာ, *v.* to be hoarse, to have a husky voice.

—ပြီ, *v.* to make a noise, to give notice.

—ချိန်, *v.* to harmonize, make harmony.

—မောင်း, *v.* to be grum, of heavy sound.

—ရှည်, *v.* to be long in sound.

—လုံ, *v.* to be full, clear.

—ဝင်, *v.* to fail in utterance from exhaustion.

—ဝါ, *v.* same as အသံမောင်း။

အသံဝဲ, *v.* to have a foreign accent, or brogue, *e.g.*, ခုခိုင်သံဝဲ။

—သေ, *v.* same as အသံဝင်။

—သေး, *v.* to be small, thin, slender (in sound).—S.

—ထိန်း, *v.* same as အသံမောင်း။

အသံထိန်း (ခါတ်ထေင်), *n.* an indestructible osseous relic of the body of a Buddha; *comp.* ခါတ်ထေင် [အသံထိန်းခါတ်ထေင်ကားစွယ်ထေင်လေးချောင်း၊ ညှပ်ရိုးထေင်နှစ်ချောင်း၊ နှုတ်သင်းကျပ်]။

အသာ (from သာ, to be pleasant), *adv.* gently.

—အကြည်, *adv.* gently, in a complaisant manner; အသာအကြည်ခွင့်ထုတ်ထေင်မူပါ။ အသာတကြည်။ အသာတကြည်မေး။

—အသာ, *adv.* gently, softly; အသာအသာသွားသည်။

—ကလေး, *adv.* same; အသာအသာ; အသာကလေးမေးရမည်။

—ဖြည်းညှင်း, same as အသာအကြည်။

—တရ, *adv.* same as အသာအကြည်။ အသာတကြည်။

အသားမိကာ (Pali အ, *priv.*, and သာမိကာ, an owner), *n.* without an owner, exposed to the use of any one; အရှင်မရှိသော။ သည်ဥစ္စာပစ္စည်းမျှားအသားမိကောလား။ သာမိကောလား။

အသား, *n.* flesh; in composition the substance of a thing.

—အပါး, *n.* the substance of anything.

—အရေ, *n.* the flesh and skin collectively; အသားအရေကောင်းသည်။

—စင်း, *v.* to be straight-grained (applied to timber, *see* ဖုရန်)။

—ဆိုး, *n.* proud flesh; အသားဆွေး။ အသားဆိုးတက်သည်။

—ဆိုင်, *n.* the place where two pieces of skin heal by joining (?)

—ထိုး, *n.* a spreading fungous excrescence.

—ထွတ်, *n.* a. small, fleshy.

—ဖွတ်, *n.* a kind of cutaneous affection.

—ဖွား, *n.* the same as အသားထိုး။

—ဖြည့်, *v.* to be full-fleshed (?)

—ဖြူ, *v.* to be fair-complexioned.

—မာ, *n.* a kind of cutaneous affection.

—မြတ်, *n.* a small fleshy excrescence; a polite substitute for နို့။

—ထင် (pron. ထဝ်), *v.* to be of a brown complexion, between white and black.

—သေ, *v.* to be subdued, made to stay, put; to be tamed, so disciplined as to be perfectly tractable; ဝိတ်နဲ့, နဲ့ကျ။

- အသိ (from သိ, to know), *n.* one known to another [a witness]; အသိတရားအညွှတ်။
- အကျွမ်း (*pron.* ကျွမ်း, to be acquainted), *n.* an acquaintance.
- အကြား (from သိ, to know, and ကြား, to hear), *n.* one who knows by hearing, an ear-witness; သိသော အသိအကြား, knowledge, information.
- အမြင် (from သိ, to know, and မြင်, to see), *n.* one who knows by seeing, an eye-witness; သိသောအသိအမြင်, knowledge, observation.
- အရှိ, *n.* one who knows by being present; a word much used in the attestation of documents; အသိအရှိ။ ကျောင်းတကာ ဦးအောင်ကျော်။ ငွေစီးမောင်သက်ရှည်။
- မိတ်ဆွေ, *n.* a friendly acquaintance.
- အသိန့် (*pron.* အသိမ်), *n.* chaff and small grain; အဖျင်းအလွေး။
- အသိန့်သား (from သိမ်, to crowd together?), *adv.* in great numbers, as a numerous army crowded together; ရန်ကုန်မြို့ထိုင်လာ သည့်သင်္ဘောတွေ (*pron.* နွေ) အသိန့်သား။ သည်အိမ်မှာအိမ်ရှင်က။ ကစား သွားများကိုအသိန့်သားတွင်းထားသည်။
- အသိန်း, *n.* the number of a hundred thousand.
- အသိမ်း (from သိမ်း, to take into possession).
- အလိုက်, —အပြောင်, *n.* same.
- မယား, *n.* a kind of inferior wife; အပြောင်မယား။ ငါ့ကိုအသိမ်းအ ပြောင်မှတ်လိုတုံးစွဲရမယားမီးနီးနီးမွက်နီးနီးထင်ရသတား။
- အသိထိသာဝက (Pali အသိထိ, eighty, and သာဝက, disciple), *see* next.
- ရှစ်ကျိပ်, *n.* the eighty chief disciples of Buddh under the အဂ္ဂသာဝက; *comp.* မဟာသာဝက။
- အသီး (from သီး, to bear fruit), *n.* fruit.
- အောင်, *v.* to come to maturity, as fruit.
- အနံ့, *n.* an ear or head of grain.
- အြွေ, *v.* to fall off, as fruit; အသီးအြွေကျ။
- အသီး, 2 (from သီး, to be separate), *adv.* separately, distinctly.
- အပြား, *adv.* same, (independently, respectively) they have various opinions.
- အသီး, ပုဂ္ဂလ, *adv.* same; သည်လူများ အသီးပုဂ္ဂလတစ်စုံတည်းခွဲ၍နေ သည်။

အသီးသီးအခြားခြား, *adv.* variously ; *a.* various, diverse one from another, as အထူဝါဒအသီးသီးအခြားခြားရှိကြသည်, they are of diverse sentiments.

အထုတ် (from ထုတ်, to snatch away), *n.* what is taken away at one swoop ; company, party (also applied to time, အခါထုတ်).

အထုတ (Pali အ, *priv.*, and ထုတ, pleasant), *n.* a corpse ; အထုတ နိမိတ် (clerical).

—ဘဝနာ, *n.*

—ရှု (*pron.* အထုတရှု), to look at and meditate on a corpse ; in modern use to attend a funeral, as a priest or (fakir) ; ထုတနံသင်းချိုင်းမှအထုတကိုရှု၍နေသောဇောတီပုဂ္ဂိုလ်။ ဝသည်းဆရာထော် အထုတရှုကြသည်။

အသုံး (from သုံး, to use), *n.* use, usefulness (သည့်တာကိုထယ်လိုအသုံး ရှိပါသည်)။

—အဆောင်, *n.* a utensil, article of use ; သည်ထူအသုံးအဆောင်ပုဆိုး အဝတ်များရှိသည်။

—အဆောင်။ အခမ်းအနား, *n.* same.

—ကျ, to be of use, useful ; စားပွဲထုထားထိုင်များကိုအသုံးကျရာမျှင် ဆင်ပြီးထားသည်။

—ခံ, *n.* one who supplies what is requisite ; အစိုးရများကငွေကို အလိုရှိသောအခါ ထုငွေများကအသုံးခံ၍ပေးကြသည်။

—စရိတ်, *n.* expense ; အသုံးစရိတ်စာရင်း, *n.* a contingent account.

—တည့်, *v.* to be of proper use, such use as is properly required and expected, to be commodious ; သည်ထူထွင်မြန်ပေါ့ ပါးသောကြောင့်အသုံးတည့်ရာနေရာမှာထားသည်။

—မြ, *v.* to apply to a certain use.

—ဖွာ, *v.* to be profuse in the use of money ; *comp.* ထက်ကြီး၊ ထက်မြန်, ထက်ထွယ်။

—မနံ, *adv.* to be of no use ; သည်ထူထိုသုံးသော်လည်းအသုံးမနံတူး။

—ရ, *v.* to be of use, useful.

—ရှိ, *v.* to be for use, in use, useful.

—လို, *v.* to need, be in want of.

—ဝင်, *v.* to be of use, useful.

အသု, *pron. a.* a contraction of အထယ်သု။

အထူထရာ, *adv.* very, exceedingly; applied to words of depth;
အထူထရာနက်ထွဋ်သောသောချောက်။

အထူရထည်, *n.* an athoorakai, a kind of being inferior to man
and inhabiting one of the four states of suffering; *see under* အပါယ်။

အထူရာ (Pali အ, *priv.*, and သူရာ, a happy nat), *n.* a fallen nat,
banished from the celestial regions and inhabiting the
three stone pillars that support the Myinmo Mount.
“The asurs reside under Méru မြင်းမိုရ်; there were for-
“merly contests carried on between them and the déwas
“of Tawutisá, but when Manamanáwakayá became Se-
“kra (ဇိကြာ), they were finally defeated, and from that
“time have been kept in subjection * * * * *
“There are many allusions, even in the most sacred of
“the Pali writings, to the seizure of the sun and moon
“by the asurs Ráhu (ရာဟု) and Kétu (ကေတု) * * * * *
“The asurs have been compared to the Titans and
“Giants of the Greeks, as in stature they are immensely
“greater than any other order of beings, and as they are
“connected with eclipses and made war with the déwas,
“there appears to be some ground for the comparison,
“it being generally agreed that the giants were personi-
“fications of the elements, and that their wars with the
“gods refer to the throes of the world in its state of
“chaos.”

အထူရိန်, *n.* the nat regent of ရာဟု (inhabiting the Karawika
rock), *see* ငုတ် and ရာဟု။

အသေ (from သေ, to die), *a.* dead, fixed, not moveable, opposed
to အရှင်, *adv.* completely, perfectly [အသေနှင့် အရှင်အသေ များ
သည်, a phrase much used by the Burmese regarding a
person in a very precarious state of health]; သည်စားပွဲခြေအ
သေထုတ်ထားထိုးချွတ်ရေနိုင်ပါ။

—အလဲ, *adv.* very, exceedingly (colloquial); ကျွန်တော်ကိုအသေ
အလဲခွဲပြီးတောင်းထုပါသည်။

—ကောင် (*pron.* အသေခေါင်), *n.* a dead body; အကောင်လူအသေ
ကောင် (အသေခင်းကောင်)။

—ခံ, *v.* to suffer death (colloquial); အသေခံပုံပါရဲ့။

အသေသံ (Pali အ, *priv.*, and သေသံ, a remainder), without a re-
mainder, wholly, entirely; အကြမ်းပဲ့။ အသေသံ အကြမ်းပဲ့ရှိသော
စကားဆိုပြောသည်။

အသေသထော, same, definitely.

အထေး (from ထေး, to be small), *n.* a little matter, as in the phrase ထိုင်းထေးမင်းမှ, the smaller concerns of government.

—အထုံး, same, as in the phrase အထေးအထုံးများသည်။

အထကြိုး, *n.* the upper straps of a Burmese sandal, ဘိနပ်ထကြိုး။

အသောက်အဝေး, *n.* what is drunken and eaten (generally used in a *bad* sense and applied to over-indulgence in *drinking*);
မြေမောင်းထောက် ညာဏ်ရည်ညာဏ်ထွေးမရှိပါ။ သို့သော်မြေက အသောက်
အဝေးမရှိထိုညာဏ်သာသာထိုထိုရှိနေပါသည်။

အသေ့ (from သေ့, to be quick), *adv.* quickly; အသေ့တထွင်း အ
သေ့ထွေးပါ။ အသေ့ထုပ်ပါ, go quickly, work quickly.

အသောင်း, *n.* the number of ten thousand.

အသေဝါ, *n.* same as သေဝါ; —ရိ, *n.* the Jonesia tree; —ဝ, the
Amherstia tree.—S.; *comp.* သေဝါက—S.

အထိုက်, *n.* a nest, whether of a bird or beast.

—အဆုံ (from ဆုံ, to bulge), *n.* a dwelling-place.

—၅န်း (from ၅န်း, to rise).

—စွဲ, —ထုပ်, *v.* to build a nest.

အသို့, *pron. a.* a contraction of အထယ်သို့။ အသို့တွင် ထီးမြူ ကြက် သမေ
သောင်နိုင်အံ့နည်း။

အသီး (from သီး, to be rancid), *n.* virility; the testicles; *a.* un-
castrated, as ခွေးသီး, opposed to ခွေးပြီး [rancid, stale, as
ထမင်းအသီး; sometimes jocularly applied to persons, *e.g.*,
ထည့်ကျောင်းတွင်ထည့်မောင်ရှင်အသီးဆုံးပါသည်]။

—စင်, မစင်, *v.* to be perfectly, imperfectly, castrated.

—ထုတ်, *v.* to castrate; ခွေးစုသီး။

အထိုင်းအပိုင်း, *n.* circumvention.

—ကောင်း, *v.* to be good at circumvention; (used in a figura-
tive sense of language and also applied to schemes).

အဆာ (Pali), *n.* a horse.

—စာနည် (Pali အစာနည်, supernatural), *n.* a kind of fabulous
horse.

—ထိုရ, *n.* another kind of fabulous horse.

—ရခိ (Pali ရခ, a mouth), *n.* a kind of centaur having the
body of a man and the head of a horse.

အဆာသ (Pali), *n.* breath expired, ထွက်သက်; *comp.* ဝဆာသ (ဝင်
သက်).

အထွဋ်, *n.* form, ပုံ။

အတွင်အပြင်, *n.* same appearance (guise) ; ထူးအတွင်အပြင်ကြည့်လိုက်လျှင် ပုရိသနိမိတ်တင်သည်။

—ဆောင်, *v.* to assume an appearance ; ထရစ်အတွင်အပြင်ဆောင်သွားသည်, he went in the guise of a Chinaman.

—ထူ *v.* to be similar in appearance ; အတွင်မထူဒိပ်ထူမပြင်, if unlike in appearance, one does not become an inmate of the house (applied to married persons, and implying that they are like one another because their destinies are bound up together).

—ဖန်ဆင်း, *v.* to create in the form of ; ယူ, *v.* to take the form of.

အသွင်း (from သွင်း, to put in), *n.* putting in, introducing.

အသွန် (from သွန်, to be inefficient, &c.), a wanting the principle of vitality, as ကြက်သွန်အသွန်, ကြက်ဥအသွန်အားကြီးသောကြောင့် အကလေးမပေါက်ပါ။

အသွပ် (from သွပ်, to be foolish), *n.* a fool ; အရှုံးအသွပ်။

အသွမ်း (from သွမ်း, to be dissolute), *adv.* wickedly, scoffingly ; ထက်ရွှေသတ်မည်ရောင်ရောင်နှင့်။ မသတ်ဘဲ တထောက်နှင့် တထောက်ကို အသွမ်းသွေးခြင်းနကြသည်။ ထိုးထွင်ထိုးကြလ (လေ) ကွယ်အသွမ်းသွေးပြီးမနေကြနှင့်။

အသွယ် (from သွယ်, to be long and slender), what is long and slender ; applied as a numeral auxiliary to things long and slender.

—အပြာပြာ, *adv.* same as အသွယ်သွယ်အဝဝ။

—သွယ်အဝဝ, *adv.* in different ways, variously ; အသွယ်သွယ်အဝဝကြံ—ပြော။

အသွား, 1, *n.* the edge of a cutting instrument ; opposed to အနှောင်, the point of some instrument (as စုတ်သွားကညစ်သွား, ထစည်းသွား, ထားသွား, ပုဆိန်သွား, မြိန်းသွား, လှံသွား, ability, faculty ; ညာဏ်ရည်ညာဏ်သွား) အရည်အသွား။

အသွား, 2 (from သွား, to go), *n.* going, gait (pace), as of a horse (the speed of any quadruped or vehicle).

—အလာ, *n.* going and coming ; walk, carriage, deportment (the act of sexual intercourse).

—ကျ (from အာ, ၇), *n.* the Burmese trot.

အသွေး, 1, *n.* blood ; see သွေး။

—အသား, *n.* offspring, consanguineous relatives ; သူအသွေးအသားမထုတ်ဆိုချေပါသည်။

အသွေး, 2, *n.* colour, appearance ; အသင်း, အရောင်။

— အမွှေး, — အရည်, *n.* same ; အသွေးအမွှေး ထူသည်မြင်းရှစ်စီး။ သွေးထူမွှေးတူမျိုးတူ။

အသွေး, 3 (from သွေး, to rub), *n.* rubbing, sharpening, as ထားကိုအသွေးမထတ်, he does not understand sharpening the knife, *e.g.*, ကျောက်ကိုအသွေးမတတ်သောကြောင့်အရောင်မှိန်မွှေးနေပြီ။

အဟ (from ဟ, to gape), *n.* a gap, hiatus ; သည်သစ်ထုံး အဟများသည်ထုံးကိုခေါ်တော့သူ။

အဟန့် (frequently pronounced အဟန့် in colloquial), *n.* appearance, semblance ; အရောင်, assumed appearance ; အကြွန်းသူမထိရသလိုအဟန့် ပြသည်, he makes a pretence as if he did not know.

— ဆောင်, *v.* to assume an appearance ; အရောင်ဆောင်, အကြွန်းပြု။ [သူ့ကိုယ်ကို လိမ္မာဟန်ဆောင်သည်, he assumes an air of being clever].

— ပြ or ထင်, *v.* to make a feint ; အကြွန်းပြုမိတ်မည်လိုအဟန့်ပြသည်။

— သေး, *v.* to be insignificant in personal appearance ; လူအဟန့်သေးလှသည်။

အထင် (from ထင်, to call loudly), *n.* a call, loud call from a distance.

အဟန်း, *int.* hem ! အဟန်းဆိုလိုက်လျှင်ထွက်ခဲ့ပါ။

အဟိတ် (Pali အ, *priv.*, and ဟိတ်, a certain privileged state), *a.* born out of that state as irrational creatures and those in a state of suffering ; ချီ, ခရယ်, သခင်, မိုင်း, ဆတ်အဟိတ်တိရစ္ဆာန်မျိုးခေါ်သည်။ အဟိတ်ပရိသန္ဓေ။ ဒုဂတိအဟိတ်ကောင်း။

အဟိရိက (Pali အ, *priv.*, and ဟိရိ, shame), shamelessness, want of modesty ; ချွတ်ခြင်း (Ahirika), shamelessness, that which is not “ashamed to do that which is improper to do, like “the hog that openly wallows in the mire.”—M.B.

အထီ (from ထီ, to neigh), neighing, loud and rude laughter ; စင်တိုက်သည်မြင်းအဟီအထွန်အားကြီးသည်။

အဟုတ်, *n.* truth, right ; အဟုတ်ပြောပါသည်။ ခင်ဘျားပြောသည်မှာအဟုတ်သားတီး။

အဟုန် (from ဟုန်, to be quick, &c.), *n.* velocity, vehemence, a sudden rush (also has the same meaning as အာနုဘော် and တန်ခိုး, *e.g.*, ပညာအဟုန်ကြောင့်၊ ပါရမီအဟုန်ကြောင့်၊ ယိမ်းစွန်ရဲငှက်များကောင်းကင်ထက်က, ထဟုန်ထည်းထိုး၍ စာငယ်များကို ဘမ်းစားတတ်သည်, hawks and kites, bold birds of prey, descend from the sky with a sudden rush and seize and eat little birds).

အရထားသား, *int.* indicative of fatigue,

အယောသီက (Pali), *n.* a profitless deed ; အကျိုးမပေးသောအမှု။ ခင်ဗျား
ကြံတည့်အမှုအယောသီကပါဘိ။

အယောဝိဝေ (Pali), *int.* expressive of wonder ; အယောဝိဝေမှသာနိဂီ
ရသောသူ။

အယောက်, 1 (from ယောက်, to roar), *n.* a roar, as of a lion, snoring ;
အယောက်ကြီးသောသူနားအခိပ်ခက်သည်။

အယောက်, 2 (from ယောက်, to be depressed), *n.* a hollow, as of
a grave in which the earth has settled below the surface,
or as a basket of grain in which the grain has settled below
the brim ; စပါးထင်းပြေည့်သောကြောင့်အယောက်သားယောက်နေသည်။

အယောင် (from ယောင်, to be rancid), *n.* rancidness, a rancid
smell ; အပုပ်အယောင်။

အယောင်, *n.* a dog's bark ; ခွေးအယောင်အားကြီးထိုအမည်းနှင့်တွေ့ပြီတင့်။

အယောင်း (from ယောင်း, to be old), *a.* old ; ဝတ်နွမ်းစားနွမ်းအယောင်း
အဖြေများကိုထားပါနှင့်သူဆင်းရဲများကိုစွန့်လိုက်ပါ။

—အမြင်း, *a.* same.

—မြေ, *v.* to be old, decayed, crumbling, rotten (as wood or
cloth).

အယို, *n.* time long past (infrequent).

အံ, 1, *n.* a drawer ; ဆွဲအံ။

—ထိုးသစ်ထား, *n.* a chest of drawers.

—ဝံး (pron. အံဝံး), *n.* the inner cover of a drawer, a till, a
hatch, the cover of a hatch-way ; အံဝံးသစ်ထား, a box with
a secret drawer.

အံ, 2, *n.* a double tooth, grinder ; အံသွား။ [အံသွား to 'grind the
teeth' 'gnashingly,' as in anger ; ထည်ရှုံးထိုအံ(သွား) တစ်ခွံနှင့်
သည် to have the teeth 'set on edge,' အံသွားတကြိတ်ကြိတ်။]

—စောင်, *n.* the end of a row of double teeth.

—ဆိုး (pron. အံဆိုး), *n.* a wisdom tooth ; အံဆိုးပေါက်, to cut a
wisdom tooth.

—ရှါး, *n.* a supernumerary double tooth.

အံ, 3, *v.* to read aloud, as a scholar ; စာအံ။

အံတံပိတ် (အနံပိတ်) (pron. အံခံပိတ်), *v.* to close hermetically.

အံ့, 1, *v.* to wonder ; အံ့သေး။

—အာသရ, *a.* wonderful ; အံ့ထပါးဖြစ်သည်။

—အံ့, *v.* to wonder (infrequent, မဖြစ်ဘူးမြဲအံ့အံ့စရာ)။

—အော or အြော (အြ), *v.* same (most common) ; ခင်ဗျားပြောသည်
မှအလွန် အံ့ကြောစရာကောင်းပါကတည်း။

အံ့ဖွယ် (—အွယ်), —အော့ဖွယ်, *n.* a wonderful thing ; *a.* wonderful.

—ဖွယ်ထရဲ (—အွယ်သရဲ), *n.* a wonderful prodigy.

အံ့, 2, *verb.* *affix*, shall, will ; ရှုံးထိုးရောက်အံ့သောနေ့။ ကြီးအံ့ထင်သည်။ နီးအံ့ထင်သည်။ ဝေးအံ့ထင်သည်။

အာ, 1, *n.* an abbreviation of အာသဝေယျထညာဏ (Pali), that kind of wisdom which is destructive to the four intoxicating principles (အာသဝေါလေ့ပါး) ; *comp.* ၃ and ၆။

အာ, 2, *n.* the inside of the mouth ; အာသံဗျာသံကောင်းသည်။

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech ; နှုတ်ကြမ်းသည် [to be hard-mouthed as a horse].

—ခံ, *v.* to be hard-mouthed as a horse.

—ခေါင်, *n.* the roof of the mouth, the palate.

—ငြေ့ဖွယ်, *v.* to breathe (upon).

—စက်, *n.* the faculty of speaking with authority ; ဗျာစက်။ အာစက်ဗျာစက်ထက်ရှိသည်။

—စဗျာစ, *n.* ability to speak ; နှုတ်သတ္တိ။

—စောက် (အောက်), *n.* the lower part or bottom of the mouth.

—စောင် (from အစောင်, a side), *n.* the sides of the mouth, back part of the jaws.

—ဗွဲသေ့, *n.* skeleton key (?)

—စေါင် (from အစေါင်, a side), *n.* same.

—ငျော့, *v.* to be tender-mouthed, as a horse.

—ရံ, *n.* the inside of the cheeks.

—ဆော်, same as အာ ; ထယ်အာတော်ထားထိုးစကားပြောသလဲ။

—ဆော်ကြမ်း, *n.* same.

—မာ, *v.* ; *see* အာခံ။

—မွ, *v.* to be tender-mouthed, as a horse ; အာမွယ်။ အာသာ။

—ရင်း, *n.* same as အာစောက်။

—ထုတ်, 1, *n.* same as အာစေါင်။

—ထုတ်, 2, *n.* a vocative word ; a word of calling ; အာထုတ်သံ။

—တွန်, *v.* to be very hard-mouthed, as a horse.

—သံ, *n.* a full bass sound.

အာ, 3, to crack open, gape, widen ; more than ဝတ် and အက်။ ဝန်းအဖူးကွင်းချိန်ထိုးထိုးအာနေပြီ။

—ထွေ, *v.* same.

—ထာထွေ, *adv.* gapingly (vulgar).

အာဏာ, *a.* cracked open, as ripe fruit, or as the earth.

အာ, 4, *v.* to caw or croak, as a raven or crow ; ကျီးကန်းအာသည်။

အာကာ (*pron.* အာဂါ), *a.* uncommon, extraordinary ; ဒိဋ္ဌိဘုံအာကာ
ယောကျ်ားဘဲ။

အာကာသ (Pali), *n.* space, the expanse of heaven.

— ရီး (ရီး), *n.* a god of the air ; ကောင်းကင်အရီးရသောနတ်။
— ဓါတ်, same as အာကာသ။

အာဂန္တု (Pali), *n.* a sojourner, stranger, pilgrim ; ဧည့်သည်။

— တာ, *n.* same.

— ဝတ်, *n.* the reception, entertainment of a stranger, the
duties of hospitality.

— သဲ, *n.* a quicksand (?)

အာဂုံ (Pali အာဂမ္မ ရောက်ခြင်း)။

— အာဂါ, *v.* to be refractory ; မိဘများကိုခင်ဘူးဘာဖြစ်လျှင်အာဂုံအာဂါ
ပြုချင်သလဲ။ အင်မတန် ချေကြီးသည်။

— ကြီးဝါး, *v.* to assault outrageously.

— ဆောင် or ဆောင်ရွက်, *v.* to have by heart, be able to repeat
without book ; နှုတ်ကျက်ချ [ခင်ဘူးဝေထာနှုရာဝတ္ထုတစောင်ထုံးကိုအာ
ဂုံဆောင်နိုင်မည်ထား။ အာဂုံချ။ နှုတ်ပါရွှေရွာရဏ]။

အာစရိယ (Pali), *n.* a religious teacher ; အာစရိယအာထုဒိယောယောတု။
ဆရာအသက်ရှည်ခြင်းသို့ဖြစ်စေသတည်း။

အာစရ (Pali), *n.* a deed ; အကျင့်။

အာစိတ္တ (Pali), *n.* custom, habit ; အထွေအကျက်။

— ဇာ, *n.* an action performed from habit.

အာဇာနည် (Pali အာဇာနိယော), *a.* possessed of supernatural powers ;
မြင်းအာဇာနည်။

အာဏာ (Pali), *n.* authority, governmental dominion ; အာဏာထိကဋ္ဌိ,
to act in obedience to another's authority ; in opposition
to သဟတ္ထိကဋ္ဌိ, to act independently. အာဏာကုန်ဒီရင်, *v.* to
sentence (an accused person) to the limit of one's powers,
as a Judge or Magistrate.

— ကြီး, *v.* to have great authority.

— ဓာတ်, same.

— တည်, *v.* to be established, as authority ; အရှင်အာဏာကျွန်ခွာ
တည်စေ။ အကျင့်တရားအာဏာတည်ရာအရပ်။

— ထိက္ခမ, *n.* same as အာဏာ။

အာဏာသက်, *v.* to be stringent in enforcing authority, အာဏာပြင်း ;
in opposition to အာဏာ ဖျော့, to be weak in authority,
lenient.

—ထာ, *v.* to exercise authority.

—ပိုင်, *v.* to possess authority, to have authority over.

—ပြ, *v.* to make a display of authority ; အာဏာတံခွန်ပြ။

—သား, *n.* a public executioner ; လက်ခွေ။

အာဒရ (Pali), *n.* respect ; ရှိသေခြင်း။ အာဒရံ ရှိသေခြင်းနှင့်တကွ စကားပြော
သည်။

အာနန္ဒာ, *n.* a whale ; ငါးကြီးအာနန္ဒာ။

—ဇီ, *n.* spermaceti oil.

အာနိသင် (Pali အာနိသံသ), *n.* profit, advantage ; အကျိုး။

အာနုဇောဓိ (Pali အာနုဘာဓေ), *n.* energy, power ; ထန်ဒိုး။ အာနုဇောဓိတွန်း။

အာပတ် (Pali အာပတ္တိ), *n.* a fault, crime, sin, အပြစ် ; applied to the
sins of Buddhist rahans.

—ဖြေ, *v.* to confess ; a term used by native Roman Catholics.

—ဆင့်, *v.* to incur such guilt ; လူသားထိုရဟန်းများစားမိလျှင် ငြုလကင်း
အာပတ်ဆင့်သည်။ ; တပည့်လိမ္မာဆရာအာပတ်လွတ်သည်။

အာပေါ (Pali အာပေါဓာတ်), *n.* water, ရေ။

အာပ (Pali), *n.* a. yes, assent, acquiescence, agreement.

—ခံ, *v.* to assent, agree to ; to engage for, take the responsi-
bility ; ဝန်ခံ, စံခံ, ဝိုင်ခံ, to be security for another in a civil
or a criminal proceedings.

—ခံ, *n.* (*pron.* as a noun အာခံ), a security.

—ခံတောင်း, to demand security, as a judicial or police officer ;
ခံဝန်သူထောင်း is *perhaps* purer Burmese.

—ခံပေး, *v.* to give security.

—ခံယူ, *v.* to take security.

—တနွေခံ, same as အာခံ။

—ဝန်တန်ခံ (ဝန်တံခံ), same as အာခံ။

အာမိထ (အာမိသ) (Pali), *n.* permission, commission ; အခွင့်။ သူအာ
မိထအခွင့်မရှိသည်ကို ကျွန်ုပ်ကြားရပါ။

အာမေဓိတ် (အာမေဓိတ်) (Pali အာမေဓိထ), *n.* a sound uttered twice,
thrice, or oftener, through a sudden emotion ; အသံနှစ်ချ။ ခြစ်
ထုတ်သည်။

အာယတန, ၁ (Pali), *n.* a place, abode, တည်ရာ ; an abode of the
mind, ဗိညာဉ်ဇာတိတည်ရာ, denoting the six senses (အဗ္ဗုတ္တိကာယ

တန), namely, စက္ခယတန, the faculty of seeing ; သောတာယတန, the faculty of hearing ; ဗာနာယတန, the faculty of smelling ; ဇိဌိယတန, the faculty of tasting ; ကာယာယတန, the faculty of feeling ; မနာယတန, the faculty of thinking ; 2, a cause, reason, အကြောင်း, an object with which the mind is conversant ; ဝိညာဉ်ဤစ္ဆေယျေဝါရာ or ကျက်စားရာ, denoting the objects of the six senses (ဇာယိရာယတန), namely, ရူပါယတန, appearance seen ; သဒ္ဓါယတန, sound heard ; ဝဗ္ဗာယတန, odour smelt ; ရသာယတန, flavour tasted ; ဖောဋ္ဌပ္ပာယတန, tangibility felt ; ဓမ္မာယတန, immaterial objects thought on.

အာယုကဏ် (Pali အာယု, life, and တပွ, a period), the period of one's life ; အာယုကဏ်—အသက်တန်း။

အာယုဝနိသော? (အာယုဝဗ္ဗနသော), *n.* medicine which prolongs life ; သက်စောင့်ဆေး။

အာရုဏ် (အရုဏ်) [အရုဏ် said to be the more correct orthography, Pali အရုဏော], *n.* dawning light, the morning dawn, aurora ; ဝဋ္ဌမအရုဏ်။ ဒုတိယအရုဏ်။

—ဆွမ်း, *n.* rice offered to Buddhist rahans or monks at the dawn of day ; အာရုဏ်ဆွမ်းကပ်။

—တက်, *v.* to dawn ; အရုဏ်တက်ခဲ့ပြီ သွားကျမိရဲ့ ဟတ်ထမြို့သို့ နေပူဝင် ရောက်မှတော်မူသည်။

အာရုံ (Pali အာရမ္မဏ), *n.* an object of actual sense or thought, material or immaterial, ဇာယိရာယတန ; *see under* အာယတန။ အာရုံပေါး။

—တင်, *v.* to retain an idea of, to have a strong or lasting impression ; အာရုံခံ။ အာရုံတင် has a more intense meaning, အာရုံပြု။

—ကုန်, *v.* to terminate, as an idea or impression ; has also a similar meaning to အာရုံပြတ်—ဖြေ။

—စွဲကပ်, —စွဲလမ်း, same, but rather implying liking or desire.

—တွေ့, *v.* to experience sensation ; အာရုံထိခိုက်။

—ထင်, *v.* to conceive in the mind ; အာရုံအားဖြင့်ထင်မြင်မိသည်။

—ထား, —ပြု, —မူ, *v.* to dwell upon in the mind, make an object of thought, desire, &c. (to take notice of ; သူ့ကိုကျွန် အာရုံပြုပါရဲ့သူကသာပြော), ထယ်လိုအာရုံမူနေသည်။

—ပြတ်, *v.* to have one's attention taken from anything ; to cease, as a train of thought.

—ဖြေ, *v.* to lose regard for, desire of, &c. ; သည်မြင်းကိုကျွန်တော် အာရုံပြေပါပြီဝယ်ချင်ဝယ်တော့။

အာရုံရောက်, *v.* to think of something at a distance ; ခင်ဘူးမရှိသော်လည်း ကျွန်တော်အာရုံရောက်လျက် (*pron.* ယက် in colloquial), နေပါသည်။

အာရောဂ္ဂံ (Pali), *a.* well, free from disease ; အနာမရှိ။ (ကျောင်းတကာ အာရောဂ္ဂံစာမာခြင်းခြင်းရှိပေသည်)။

အာယတ (Pali), dwelling, house, abode ; longing desire, attachment, lust.—*C. Pali Dic.* ; အလိုတဏှာ, အာသာ။

—ဖြတ်, *v.* to terminate, as a desire, passion ; to lose one's desire for ; သည်သူနာထွန်ထစားချင်ခြင်းအတွန်အာယတမရှိသည်။

အာလောက်, အာလောက်လောက်, *n.* one of the notes of a crow, which the words imitate.

အာဝဏ္ဏန်း (အာဝဏ္ဏန်း) (Pali အာဝဏ္ဏာနံ), *n.* consideration ; ဆင်ခြင်ခြင်း ; အာဝဏ္ဏန်းကြီး, အာဝဏ္ဏန်းလွယ်။

အာဝါယ (Pali), *n.* a resting-place ; abode ; အာဝါယတဏှာ။ အရိပ်အာဝါယ။

အာသန္နကံ (Pali အာသန္န, near, and ကမ္မ, a deed), *n.* a deed performed in the near approach of death ; သေခါနီးခဲဆဲနောက်နောက်ပြုခဲ့သူသောအကြောင်းကို အောင်းမေ့တတ်သော အကြောင်းအာသန္နကံမည်၏။

အာသဝေါ (Pali), *n.* intoxicating or enslaving principle (ထစ်မျိုး) ; or law, of which there are four, namely, ကာမာသဝေါ, ဘဝါယဝေါ, ဒိဋ္ဌာသဝေါ, အဝိဇ္ဇာသဝေါ ; *comp.* ဩဃ။

အာသဝဏ္ဍရဝိဇ္ဇာ, *n.* a kind of wisdom attained by the extinction of evil desire ; အာသဝဏ္ဍရဗျာဏ်။

အာသာ (Pali), *n.* desire, passion ; အလို, တဏှာ, အာယတ, အာသာကပ်။ အာသာဗြီ။ အာသာဌေ။ အာသာဓမ္မ။

အာသာဝနီ (အာသာဝတီ), *n.* the passion-flower creeper ; အာသာဝနီနတ်ပန်း။ ထိကြားမင်းစောင်းတီးသောအခါစောင်းအပေါက်ကထွက်၍နတ်သိုးဥယျောကကထုန်၏။ ကသောအခါရွေးယိုဖိး၍ကျရာကိုအာသာဝနီနတ်ပန်းဟုခေါ်သည်။

အာဘိယ (Pali), *n.* a longing for ; ထောင့်ထခြင်း။

အာဟာရ (Pali), *n.* nourishment, food, “ cause, contact, thought, consciousness.” Ahara, the food of action or bases ; they are four—matter, touch or contact (whether corporeal or mental), thought, and consciousness ; အစာ။—*Childers' Pali Dic.*

ဇာား, *t.* *n.* strength, force ; အရှိန်, means, as အားဖြင့်, by means of, in regard to (effort).

—အင်, *see* အင် ; အားအင်ပြည့်ဖျိုး။ ထိရုဏ္ဏာန်တကာ ထိရုဏ္ဏာန်ဆင်ဆိုသည့် ထိရုဏ္ဏာန်သည်အားအင်အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။

- အားအန်, *n.* strength, force; အန်အား။
- အန်သင့်, *see* အန်အားသင့်။
- ထုန်, *v.* to be exhausted in strength; also used in the sense of putting forth every effort when carrying out a plan, *e.g.*, အားထုန်ကြံ။
- ထိုး, —ထား, *v.* to depend on (and therefore venture to do something). In Upper Burma အားထား is more frequently used, and in Lower Burma အားထိုး။ သူ့အရှင်ကိုထက်သူ့အားထိုးအားထားရှိပေသည်။
- ကျ, *v.* to emulate; vie with; သူ့စီးပွားဖြစ်သည်ကိုကျွန်တော်အလွန်အားကျပါသည်။
- ကြီး, —နည်း, *v.* to be strong, or weak; sometimes used as a verbal auxiliary, as စွဲလမ်း အားကြီး; အားနည်း, to be strongly or weakly attached (to a thing). [အားကြီး often immediately follows a verb or noun, when it gives it an intensive meaning or denotes excess; မိုက်တွန်းအားကြီး၊ အလိမ္မာအားကြီး] အားကြီး။
- ကြီးအန်ထောင်, *adv.* resolutely and boastingly.
- ကြိုးမန်တက်, *adv.* with great effort, straining to accomplish; အားကြိုးမန်တက်ကြံ, —လုပ်။
- ခဲ, *v.* same as အားထုတ်။
- ခွန်, *see* ခွန်အား။ အားထိုးခွန်ထိုးထက်နက်များမရှိ။
- ငယ်, *v.* to be in a dejected, feeble state (also used figuratively).
- စမ်း, *v.* to put another's ability or skill to the test.
- စိုက်, *v.* to put forth strength, make exertion; ကြိုးစား။
- ဆည်း (*pron.* ဆဲ), *v.* to gather strength.
- ဆေး, *n.* an aphrodisiac, a medicine supposed to give virility.
- ထက်, *v.* to take encouragement, get fresh spirits; ဥစ္စာပစ္စည်းအထောက်အကူပြု၍အလွန်အားထက်သည်။
- ထက်သရော, *adv.* in the way of endeavouring to overcome a difficulty or to excel another.
- တန်အင်အောင်, *adv.* according to one's capacity or ability.
- ထုတ်, *v.* to put forth strength, make exertion; သည်အထုပ်ကိုသည်ကနေပြီးဖြစ်အောင်ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။
- နာ, *v.* to be deterred by feelings of respect (delicacy, constraint), or fear of offending; [the most expressive word in the Burmese language]; ဆရာတို့နိုးရမည်ကို အလွန်အားနာပါသည်။ သူ့အိမ်ထဲသွား၍တောင်းတန်များသေခွင့်ကြောင့် အလွန်အားနာပါ။

သည်။ ကျွန်တော်နှင့်တကွသောကြောင့် သူ့သောနတ်သွားဌာနရမည်ကိုအလွန်
အားနာပါသည်။ ၎င်းဖြစ်ကြီးသောသူရှိသူ၏တွင် ရယ်ရယ်မောမောထင်လို
အလွန်အားနာရာကောင်းလှပါသည်။

အားနာအားပါ, — နာသည်အမှု, — နာသမှု, — နာစမှု, *n.* a business, or
circumstance that occasions such feelings.

— နွဲ့ပါး, *v.* to be feeble in strength; also used figuratively.

— ပါး, *n.* same as အား in certain combinations.

— ပါးထရ, *adv.* with interest, with zest, so as to give satis-
faction, as အားပါးတရထင်သည်။

— ဝေး, *v.* to encourage, hearten, cheer, animate; မိုးနဲစော်သွား
အားဝေးလှူလိုသည်ထောက်ခံနေသည်။

— ဖျော့, *v.* to be weak, delicate; chiefly used in a figurative
sense, when it has a similar meaning to အားလျော့။

— ပြ, *v.* to show feats of strength (also used figuratively).

— ပြ, *v.* to derive strength from.

— ပြည့်, *v.* to be refreshed, take refreshment, recover strength;
သည်လက်ပွေ့သတ်အလွန်မောင်းသောကြောင့် ရပ်နား၍အားပြည့်နေသည်။

— ရ, *v.* to be gratified, take satisfaction; ခင်ဘျားမြင်းနိုင်သည်မှာ
ကျွန်တော်ထက်အားရသည်။

— ရပါးရရှိ, *v.* same [အားရှိ has also a similar meaning; ထိုက်
တော်ရောက်သည်မှာ ကျွန်တော်ထက်အားရှိသည်]. အားရပါးရရယ်, to
laugh heartily.

— လျော့, *v.* to give out [to lose strength, to become discour-
aged]; see အားလျော့။

— လျော်စွာ, *adv.* according to one's strength or ability, accord-
ingly, suitably.

— သန်, *v.* to be strong in purpose, resolute (to feel sanguine);
သည်အကြံအထမြောက်မည်ထင်သောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့အားသန်သည်။

အား, 2, *v.* to be vacant, လပ်; to be free, disengaged, at leisure
(ကျွန်ုပ်တို့ဗွဲ့များသောကြောင့်မသွားအားပါ); hence မအားမှာ, in a
part (of the body) that cannot be shown; အနာစိမ်းနာမအား
မှာပေါက်သည်။

— ထပ်, *v.* same; နေရာမအားမထပ်။

အား, 3, *n. aff. dative*, to, for; sometimes objective; အားထုံး,
pron. a. all; အထုံးစုံခပ်သိမ်း လှသားအားထုံးဘိရှိ၏။

အိ or ဂ္ဂ, *v.* to be soft, tender, delicate, yielding; ဖျော့, မတောင့်မော
[အေးတောင်းလိုက်တာ (လိုက်သည်မှာ) အိနေရော, the gold is so good,
it is quite soft].

အိတ်, 1, *n.* a bag ; ဣထည့်သည့်အိတ်၊ ငွေထည့်ထည့်အိတ်။

အိတ် (အိပ်), 2, *v.* to become dry, as paint ; သည်ဆေးမအိတ်သေးပါ
မကိုင်ပါနှင့်ဦး။

အိန်, 1, *v.* to roll over and over obliquely ; *comp.* ထိန်, to swell as
the waves of sound, အသံအိန် ; to lean this way and that
in walking (and dancing) ; သည်ကပြေသည်အကကောင်းသေ့ကြောင့်
အိန်ပြီးကသည် ; to put on airs, be affected in carriage, to
feign through pride or affectation (ထိုချင်သလိုထိုမလိုချင်သလိုထိုနှင့်
အိန်နှိနေသည်), အင် ; hence ထအိန်အိန်, *adv.* moderately.

—ထထိန်, *n.* a kind of wizard or witch ; အိန်တထိန်စုန်းခေါင်းချည်း
တည်းထွက်ထွက်စားသည်, the Eyne dalein witch, whose head
only goes forth to eat food.

အိန်, 2, *v.* to see ; ဆိန်အိန်။

အိပ်, *v.* to lie down, to compose one's self to sleep (to lie in a
state of torpor as a boa constrictor).

—ကျူနီ, *v.* to sleep too much ; အိပ်ပျော်ကျူ။

—စက်, *see* စက်။

—နိုးစွား, —ပူနိုးစွား, *adv.* half asleep and half awake, as one
unseasonably roused from sleep.

—ပျက်, *v.* to be disturbed in sleep, to have one's sleep broken,
to sleep badly.

—ပျော်, *v.* to sleep soundly ; *comp.* ထိုနိုး and စက်အိပ်ပျော်ဆေး, an
opiate.

—ဖန်သား, *n.* a night watch, one that sleeps by turns.

—မက် (*pron.* အိပ်မက်), *v.* to dream ; မြင်မက် ; အိပ်ထိုမပျော်ပျော်ပြန်
ထွင်ထည်းအရှင်လိုသာအိပ်မက်မြင်မက်ပါသည်။ အိပ်မက်ကောင်း, to have
a pleasant dream ; အိပ်မက်မကောင်း, to have a bad dream ;
အိပ်မက်။ ရာမက်မကောင်း။

—မက်မြင် (*pron.* အိပ်မက်မြင်), *v.* to dream.

—မောကျ, *v.* to be so sound asleep as to be wakened with great
difficulty ; နေအခါခရီးပန်းသွားရထိုအိပ်မောကျရှာသည်။

—မွေ, *v.* to sleep soundly ; commonly applied to sleep induced
by some charm or charmed medicine ; အိပ်မွေဆေး, *n.* chloro-
form, protoxide of nitrogen, or any anæsthetic medicine ;
any soporific medicine.

—မှိန်းကျ, *v.* to fall into a languid slumber.

—ရာ, *n.* a bed, place to sleep on ; အိပ်ရာဝင်, to go to bed, အိပ်ရာ
နေဝင်း။

အိမ်ရာဝင်း, *n.* any cloth spread on a bed; bed clothes; စင်အိမ်ရာ
ဝင်း, *n.* a patchwork coverlet.

—ရေးဝ, *v.* to be refreshed with sleep.

—ရာပျင်, *v.* to prepare a bed or sleeping-place for use.

—ရွေ, *n.* the *Embellia robusta*, a leaf-shedding, large, climb-
ing shrub, of which there are two varieties, the *Emb.*
Roxburghii, and the *Emb. villosa*, *K.* The medicine pre-
pared from the bark of this tree is said to be efficacious
in lumbago, rheumatism, and sciatica.

အိမ်, *n.* a house, dwelling; *in composition*, a case, frame, sheath
[also used in opposition to အပိုင်း and တော, *e.g.*, အိမ်ကြွတ်။
အိမ်စွယ်ထဲ] အိမ်ရှေ့ပူကအိမ်နောက်ချင်းသာ။ (Prov.).

—ဦး, *n.* the front part or entrance of a house, a porch
(formerly the court of a myo-thugyi in Upper Burma).

—ဦးခုံ, *n.* a magisterial bench in front of a magistrate's house.

—လှိုင် (from လှိုင်, to be bent down, curved), *n.* a low house.

—ကျောင်း, *n.* a house used as a school (a lay school).

—ကြီးရခိုင်, *n.* a large respectable house, အိမ်ကောင်းရခိုင်; pro-
bably a corruption of အိမ်ကြီးအခိုင်။

—ခေါင် (*pron.* as spelt), *n.* the ridge of the roof; အိမ်ခေါင်မိုး။

—တွင်းပုန်း (အိမ်ခွင်းပုန်း), *n.* a purdah nasheen; a woman who
does not appear in public: a term usually applied to the
wives of Mahomedans and Moguls.

—ထောင်, *v.* to enter into the conjugal state, commence a
family; *n.* a family, a household, including goods; အိမ်
ထောင်ခန်းနားအိမ်ထောင်ပစ္စည်း။ အိမ်ထောင်ပရိယောဂ။

—ထောင်ကျ (*pron.* အိမ်ခေါင်ကျ), *v.* to marry, become settled as
husband and wife; အိမ်ထောင်ကျက်သားကျ။

—ထောင်ကြီး, *n.* a widower or widow.

—ထောင်ရံ, *n.* a married couple.

—ထောင်ဘက်, *n.* a correlate in marriage, a spouse; ခင်ပွန်း။ ဓမ္မ
သောတာဒင်းဝရောအိမ်ထောင်ဘက်အသက်ရှည်ရာ။

—ထောင်သင့်, *v.* same as အိမ်ထောင်ကျ။

—မှို, *n.* the state of a king from the time of his birth to the
time of his attaining to sovereignty; *comp.* စည်းပိမ် (အိမ်ရှေ့
မင်း။ အိမ်ရှေ့မင်းမြင်မှိုအိမ်မှိုနှင့်နေထည်)။

—နီးချင်း, *n.* a neighbour; တဲနီးချင်း။

—မိဝင် (from မိဝင်), *n.* a small, low house, a hut.

- အိပ်ပေါက်ကျွန်, *n.* the child of a slave, but redeemable; *comp.* သားပေါက်ကျွန်။
- ဖြူဖြူထင်းရွှေချ, *n.* “the white house with gilded windows;” the house in which a captive monarch was formerly confined; အိပ်ဖြူဖြူထင်းရွှေချခြင်းထူးထူးသည်။
- ဖုတ် (from အဖုတ်, a clump), *n.* a hut, small house.
- ဖွဲ့, *v.* to wreath together.
- ဇ, *n.* a chief or principal house among several; the principal room in a Burman house, where the family sleep.
- မိုး, *v.* to roof a house; *n.* the roof of a house.
- မိုးခြင်ထင်, *n.* a near neighbour.
- မြေရာ, *n.* a site for building; အိပ်ရာ။
- မွေးခန်း, *n.* a spare room at the east end of a house, kept for company.
- မျှောင် (မြှောင်), *n.* the common house lizard.
- မျှောင်အိပ် (မြှောင်အိပ်), *n.* a mariner's compass; အိပ်မျှောင်နှင့်မြေတိုင်း, *v.* to take a compass survey.
- မျှောင်ဝင် (မြှောင်ဝင်), *n.* a level, in mechanics.
- ရာ, *n.* a house, a settled place of abode, as အိပ်ရာရှိသောသူ, a settled inhabitant, in opposition to a transient person.
- ရာထောင်, *see* အိပ်ထောင်။
- ရှင်, *n.* the owner of a house: householder.
- ရွှေ, *n.* the state of an heir apparent associated in the sovereignty [the front of a house], အိပ်ရွှေပူက အိပ်ခန့်ခန့်ချင်းသာ။
- ရွှေခင်း, *n.* an heir apparent thus associated.
- သင့်, *v.* same as အိပ်ထောင်ကျ။
- သာ, *n.* a privy, necessary (polite), ခေအိပ်, ခေသွန်။
- သား, *n.* an inmate of a house.
- ထိန်းပွဲ, *n.* a house-warming.
- အိမ်း (*pron.* eh) (Pali ဣဿိ), *int.* yes, အေး, ထုတ်ကဲ့; hence ထအိမ်းအိမ်းနေ, *v.* to remain saying yes without acting (not polite).
- အိ or ဤ, 1, *v.* to be cloyed with rich savoury food; အဆိပ်ကြီး၍အိသည်။ (ဝက်သားစားထိုးအိနေပြီ မလှုပ်ချင်ပါ); applied also to the tide just before ebbing and flowing; ခေအိ (ခေအိပြီဒီထက်တော့မည်) [to be ‘slack water.’]

အိသာ, *v.* to be well, healthy ; ကျန်းမာ (usually used in a reduplicated form, *e.g.*, ခင်ကျန်းမာကလေးအိသာသောမြို့သူလေး)။

အိ, 2, *v.* to creak, as a cart-wheel (ထွင်းဘီး) ; *comp.* အိအိထွင်းမောင်းသောအခါထွင်းဘီးအိထိုက်သည်။ ထွင်းအိထံကိုကြားသည်။

အိးဖေါက်, *v.* to break wind (vulgar), ထေရံထေထည်, (polite), ဝမ်းထေထက် ; ဝမ်းထေရံ, ဝမ်းထေသွားသည်။ ဝမ်းထေမြောင့်။

အုတ်, 1, *n.* a brick.

— ထိုးအုတ်, *n.* soorkee.

— ကြွပ်, *n.* a tile (ဖျဉ်အုတ်ကြွပ်), a teak shingle (မြေအုတ်ကြွပ်, a tile) .

— ကြွပ်ခိုး, *v.* to roof with shingles.

— ကြွပ်ခုံး, *n.* a pan-tile (a tile with a curved or hollow surface) .

— ကြွပ်ထန်း, *n.* a lath [a scantling] .

— ကြွပ်ဝတ်ထွင်း, same as အုတ်ကြွပ်။

— ခင်း, *n.* concrete, to pave with brick ; အုတ်တွား, to pave with bricks laid flatwise.

— ခဲ, *n.* a bit of brick, a brick-bat.

— ခုတ်, *n.* a brick.

— ထောက်သည့်အုတ်မိုး, *n.* a revetment wall.

— ခို, *n.* a brick-kiln ; အုတ်ထုလောက်၍မြီးနိုင်ပါသည်။

— ထွား, *n.* a brick.

အုတ်, 2, *n.* an astrological term [a division, class, as နတ်နွေအုတ်, အင်္ဂါအုတ်] .

အုတ်, 3, *v.* to be noisy ; not used but in some adverbial form.

— အာသောင်းထဲ, *adv.* noisily, clamorously ; အုတ်အော်သောင်းနင်း။
အုတ်အော်သောင်းနင်းဌာတ်အပေါင်းမြူးပျော်ကြသော နေရာ။

— ကောထရ, *adv.* in the way of becoming spread far and wide as a rumour, or intelligence.

— အုတ်ကျက်ကျက်, *adv.* same ; ပွဲထမ်းသဘင်သွားသောအခါလူများစကားအုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ပြောကြသည်။

— အုတ်ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* same.

— အုတ်ထဲထဲ, *adv.* same.

— ခနဲ, *adv.* ; see အုတ်ခနဲ။

အုတ်, *n.* a species of euphorbia [the streblus, of which four species are enumerated, *K.*]

အုတ်ပွန်း, *n.* a kind of potato plant.

အုန်း, 1, *n.* the cocoa-nut (tree, fruit, &c.).

အုန်းခွံ, *n.* the outer fibrous bark of a cocoa-nut ; cream-coloured or light bay, with a black mane, applied to horses ;
comp. ဝတ်ပန်း။

—ဆန်, *n.* the cocoa-nut meat [called also အုန်းသီးဆန်]—S.

—ဆန်ပြည်လွေး, *n.* the pulpy substance into which the milk is converted.

—ဆံ, *n.* the fibrous bark of a cocoa-nut when pounded ;
coir.

—ဆီ, *n.* cocoa-nut oil.

—ထမင်း, *n.* rice mixed or flavoured with cocoa-nut meat ;
အုန်းထမင်းနတ်။

—မှုတ်, *n.* the shell of a cocoa-nut scooped out and used for any purpose.

—ရည်, *n.* the cocoa-nut milk.

—ထက်, *n.* the limb of a cocoa-nut tree, the slanting corner, ridge-pole of a roof (a hip-rafter ; အုန်းထက်ထေးဖက်ချ)။

—သီး, *n.* a cocoa-nut (fruit).

အုန်း, 2, to be noisy ; scarcely used but in some adverbial form.

—အုန်းအင်းအင်း, *adv.* noisily, clamorously (အုန်းအုန်းအင်းအင်းမြို့တွင်းမှသာဖြစ်သည်), အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ထအုန်းအုန်း (with or without နှင့်) ရယ်ကြသည်။

အုန်းနှောက် (ဦးနှောက်), *see* ဦးနှောက်, *n.* the brain.

အုန်းပွဲ, *n.* a kind of plant (used for stuffing Burmese mattresses and saddles).

အုပ်, 1, *v.* to cover ; ဖုံး, to take care of, to preside over, rule ထိန်း, ချုပ်, ဖိုး, ဖိုး ; hence ထအုပ်ထအာ, in a large body, *en masse* ; ထရထထိုးထည်း။ သားသွီးများအုပ်မိဘသေရပါစေရဲ့, an imprecation used by the Burmese when endeavouring strenuously to impress on any one the truth of any particular statement.

—ကွက်, *n.* what comes within the jurisdiction of an official ; စီရင်စု။

—ချုပ်, *v.* to have charge of, manage, rule.

—ချုပ် (—ပိုင်), *see* ချုပ်, 1st def.

—စု, *n.* what comes within the jurisdiction of an official (usually the head of a district ; မိမိကြိတ်စီရင်စု)။

—စိုး, *v.* to rule, have authority over.

အံ့ထံ, *adv.* completely, without exception.

—ထိန်း, *v.* to take care of; ထရားထိုသွီးမိတ္တူထိုင်ကိုအံ့ထံထိန်းသူတံၤမှဉ်းထောင်ဒီးယူသည်။

အံ့, ၁, *n.* a box with a conical cover.

—ဆောင်း, *n.* a conical cover used without a box for covering anything. [A three-sided hunter's lantern used by hunters in the southern parts of the delta of the Irrawaddy. The light of the lantern is seen from the open side and attracts deer, &c., close to it, which enables the hunters to shoot them, or cut them down with das; sometimes even tigers will come up close to the light of the အံ့ဆောင်း].

—ကြော (ဥကြော), *see* ဥကြော။

—ခက် (ဦးခက်), *see* ဦးခက်။

—ဆက် (ဦးဆက်), *see* ဦးဆက်။

—ထပ် (ဦးထပ်), *see* ဦးထပ်။

—မွင် (ဦးမွင်), *see* ဥမွင်။

—ထိုး (ဦးထိုး), *see* ဦးထိုး။

—ရှပ်, *n.* the Bengal quince [*Ægle marmelos*, K.]

—သွောင် (ဦးသွောင်), *see* ဦးသွောင်။

အံ့, ၁, *n.* a bulge, protuberance, အိုင်; applied to certain things which are bulging, or have a bulging form, as အိုးအံ့, နားအံ့, နီအံ့, ပန်းအံ့, ရင်အံ့, ပခွက်အံ့, ဖားအံ့, ထောအံ့; hence အဆောက်အအံ့, အထိုက်အအံ့။

—ဖွဲ့, *v.* to form a cluster, as bees, ants, &c.; အအံ့ဖွဲ့သည်။

အံ့, ၂, *v.* to plaster, cover over, ဖံ; to cover with a medicament, ဆေးအံ့; to be covered with clouds, as the heavens, မိုးအံ့; *comp.* အံ့; to be almost smothered, as fire that burns dully, မီးအံ့၍ထောက်သည်; to be dull, heavy-headed from illness; to be 'anxious, distressed, စိတ်အံ့သည်; hence တအံ့ဇွေးဇွေး, *adv.* [brooding over, as a trouble; unyielding, as a slow fever].—S.

အံ့, ၃, *v.* to assemble, crowd together and surround, ရရံ့၌ဝန်းရံ့သည်; hence အအံ့, a collection (of flies ယင်အံ့, ဖားအံ့, &c.); *comp.* အံ့ (ထူးအံ့မြီးထိုက်တာသည်)။

အံ့ထံ, *n.* a kind of tree (a kind of laurus), [the tetranthera, of which there are as many as 18 species enumerated], the bark of one species is used by the Burmese to prevent sweating in salt (ဆားမခိုရအောင်)။

- အုံ, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds, မိုဟ်းအုံ
comp. အုံ, 2 ; see မိုဟ်းဆင်။ မိုဟ်းနာ။ မိုဟ်းမိုဝ်။
- မိုဝ်း, *v.* ; see the parts.
- အန်ပုန်း (*pron.* အန်ပုန်း), *adv.* under a disguise (also used as a noun, in which sense it means a hypocrite, one who dissimulates, a dissembler ; သည်သူအန်ပုန်းပါထဲမယ့်နှင့်။
- တစ်ထပ်, *n.* a person who conceals a bad character under a fair exterior.
- အုံး, 1, *v.* to roast in embers ; *comp.* တစ် and ဖုတ်, —ဖီးအုံး။
- အုံး, 2, *n.* a pillow, pack ; hence ခေါင်းအုံး။ မှီအုံး။
- ဆိပ်စုရှည်တွဲခွဲခိပ်, a term of frequent occurrence in divorce cases.
- အုံးကွဲ, *n.* a pack-saddle.
- မိုက်ပြီးမိုက်ထိုက်, *v.* to follow (as a horse) having its head touching the tail and saddle of the one in front, *i.e.*, close to the quarters ; a term of frequent use in racing parlance.
- တား, *n.* a head-board.
- တုံး, *n.* stocks ; the lower timbers on which a ship is built.
- တွဲ, *n.* the crick, the stiffness in the neck.
- အူ, 1, *n.* the intestines, the pith of a plant or tree, the inside or pulpy part of some fruit ; ထအူခြာတွား။
- အိပ်, *n.* the paunch.
- ကြောင်း, *n.* the hollow of the intestines, the hollow which perforates some plants and trees and contains the pith ; the tube of a quill (အူကြောင်းတွဲ, to be out of line, as centre pegs when constructing a road).
- ချာ (from အချာ, a point of union), *n.* connecting parts of the intestines.
- စင်း, *v.* to be straight-gutted (မြင်းဆိုသည့်ကိရစ္ဆာန်မျိုးအူထစင်းတည်းရှိသည်), to be upright, သတောဠာဝှံ (သတောဠာအူစင်း)။
- ထို (from ထို, to be short), *v.* to be easily provoked ; စိတ်ထို (မိန်းမအူထိုမျိုး)။
- တိုင်, *n.* the core of fruit, the central part of some plants, as the plantain ; ငှက်ပြောသီးကိုထက်ခြမ်းခွဲလျှင်အူတိုင်ကိုမြင်ရသည်။
- ထွက်, *v.* to protrude, as the intestines.
- နာခေါင်းသက်အကွဲအနာထွတ်, “clean timber,” a term made use of in timber contracts.

သုနာထိုက်, *v.* a term applied to a certain disease of the rice plant.

—မေါက်, *v.* to penetrate the intestines ; အူမေါက်၍သေသည်။

—ရှည် (from ရှည်, to be long), *v.* to be slow to anger, not easily provoked ; မိတ်ရှည်။

အု, 2, *v.* to make the noise indicated by the word to *oo*, to howl, as a dog or jackal [or ourang-outang ; ခွေးအု။ ထုဝံများ ထကောင်ကထကောင်ကီအု၍ခေါ်သည်], to be much ; used as an intensive in the phrase အုအောင်ပွင့်သည်, it is full of blossoms (as a plant or tree) ; ဓမ္မတ်အုအောင်ပွင့်သည်။ စတပ်မြူအုအောင်ပွင့်သည်။ မီးခိုးအု။

အု, 3, *v.* to be stale, tainted, begin to putrefy ; less than ဖုင်။ ငါးအု။ အမည်းသားအု။

အေ, *int.* don't, prohibitive, disapprobatory ; အေအေမေလှင့်နှင့်။

အေ့ထေ, *int.* as ha! aha! contemptuous.

အေး, 1, *see* င, to be cool ; has sometimes the same meaning as ထေး, *e.g.*, ဣဒိသားပဲထောက်အေးလိမ့်မည် or ငွေ့ပါလိမ့်မည်။

အေး, 2, *int.* yes ; အိမ်း။ ထုတ်ကဲ့။

—အေး, *int.* same.

အေး, 3, *pron.* used vocatively in addressing women when their names are not known, or when he that calls does not wish to call the name, as အိုအေးထို, shortened to အေ့ for the singular အေ့ထိုဆိုင်းပါဦး [according to some, used by women alone when addressing one another].

အဲ, *int.* expressive of disgust (as when mothers see their children eating something hurtful ; အဲအဲထွေးဝပ်လိုက်).

အဲထဲထဲ, *adv.* sickishly, as at the smell of unpleasant fruit ; *comp.* ထောက်အဲ, *adv.* sickish, disposed to vomit ; သည်တာမပုပ်သော် ထည်းအဲထဲထဲရှိပြီ။

အဲ, 1, *n.* a kind of verse.

—မြင်း (—ချင်း), *n.* same.

—အနီ, *n.* same.

—ထို, —ထူး, *v.* to sing the same ; မောင်မင်းအမေ ကြက်ရည်သောက်။ မောင်ရှင်မိဇွေးကြက်သားဇွေး။ ရွှေတပေါက်ချ။ ရည်းစားနောက်က။

အဲ, 2, *v.* to remain in a body without advancing ; ရှေ့ကကျားရှိထိုထို များမသွားပုံအဲနေကြသည်။

အဲ, 3, *int.* very well, that's right ; ထုတ်ကဲ့။

—အဲ, *int.* same ; မြွေကသည် အမှုကိုပြုပါတော့။ မည်းက ကောင်း ပြီ အဲအဲ ထိုက်သည်။

အဲဆောင်း, *n.* a kind of official spear.

အော, *int.* O! of various applications.

—အော, *int.* O! expressive of satisfaction.

အောက်, 1, *n.* the under part, space under (a thing).

—အပြင်, *n.* the outside of the bottom (of a thing).

—ခံ, *n.* the bottom (of a box); anything placed for something to rest on.

—မြေ, —မြေခံ, *n.* bottom (of a well, the sea, &c.).

—ဆွေစဉ်မျိုးဆက်, *n.* descendants collectively, posterity.

—တောထိုက်, —ဝိုးထိုက်, *v.* to gird up the loins with a waist-cloth (obsolete); ခါးထောင်းထိုက်။

—မြစ်, *n.* the light accent; အမြစ်။

အောက်, 2, *v.* to bring in, as a tame elephant a wild one; to catch, detect [by questioning, စကားဆင်; to draw out by questions, which assume the thing to be ascertained].

—ဆင်, *v.* same, 2nd [and 3rd] def.

—ခ, *n.* a female elephant employed to bring in a wild one; အောက်ဆောင်း ဝှန်းဆင်ခ။

အောက်, 3, *v.* to be musty; to be dark, gruff (in countenance); မျက်နှာအောက်, မျက်နှာပုပ်။ အဝတ်များကို နေပူထွန်းလျှင်အောက်တတ်သည်။

—အောက်သက်သက်, *adv.* gloomily; more than အောက်တောက်တောက်။

—ကဝိအာ (compounded of the sounds uttered by a fowl and a crow), *a.* or *adv.* not clear, not straightforward, of mixed races; အမျိုးမစင် (reproachful).

—ထောက်ထောက်, *adv.* gloomily (in countenance) [somewhat musty, မှိုထုံထုံ]; အောက်ထောက်ထောက်နှင့် ဘာဖြစ်လို့မင်းမျက်နှာမှောင်ကုတ်နေသည်။

အောက်ချင်း, *n.* the small hornbill, *Buceros monoceros*; a kind of tree; အောက်ချင်းရင်းသွေး ဥကမ္ဘေး။ ကွေးထားနုနယ်သနားကွယ်။ အောက်ချင်းရင်းအောက်ဥကပေါက်။ ထောင်ရောက်နုနယ်သနားကွယ်။

—ဝ, *n.* the *Diospyros ehretioides*, a tree attaining to the height of 60 or 70 feet, and having a hard heartwood. The berries, which have a smooth, thick, yellow rind, are about the size of a very large cherry, *K.*

—ရာ, *n.* a species of ebony, *Diospyros melanoxylon*.

အောက်ခေး (from ခေး, the lower jaw), *n.* the lower grooved timber of the lath of a loom, which receives the sley (ရည်ခွား) ; less commonly called ရှု, *which see.*

အောက်ပဲ, *n.* a kind of creeper (the clitoria).

—ညို, —ဖြူ, *n.* varieties of the same ; အောက်ပဲဖြူ—အောက်ပဲညို၊ ဘုရားကိုပူဇော်သည့်ပန်းပွင့်။

အောက်ယျိုး, *v.* to stoop respectfully, as in passing before a superior ; to be humble.

အောင်, 1, *v.* to beat, conquer, overcome, ရှိင် ; to gain a point, အမှုကိုအောင် ; (to pass an examination, ဓာပွဲအောင်) ; to be full, complete, not deficient in any natural quality ; applied to fruit (အသီးအောင်) and seeds ; *n.* a fee given to a Judge on gaining a cause ; အအောင်။

—ချာ (from အချာ, a point of union), *n.* a city which is the centre or seat of victory ; (အောင်ချာကြံ့ခန်း) အောင်ချာပူရကမ္ဘီဝတ်ဝတ်ပြည်။

—ဆု, *n.* the reward granted to a conqueror.

—ဆို, *v.* to mediate in love affairs ; အောင်ဆွယ်။

—ဝန်း, *n.* a leaf worn in token of victory, as the palm (the eugenia).

—ပွဲ, *n.* a triumphal festival ; အောင်ပွဲခံလက်ထပ်မင်္ဂလာပြုသောအခါ ထောင့်ျားမိထချားကအောင်ပွဲခံသည်။

—ဓာ, *see* အောင်, 3rd def.

—မြင်, *v.* to conquer, to be full, complete, &c. (to be possessed of active virility).

—ထံ, *n.* a banner, flag of victory ; တစ်ဦးမှအောင်ထံရှိက်သည်။

—ထည်, *n.* a go-between in love affairs ; a match-maker ; အဆွယ် အဆွယ်။

—ဆု, *n.* a conqueror.

—ဆွယ်, *v.* to mediate in love affairs ; *n.* *see* အောင်သည်။

အောင်, 2, *verb. affix*, continuative, that, so that, noting a consequence, that, in order that, noting a final end ; ရယ်အောင်ဆို ပြောပါသည်။ ခရီးထွားရအောင်ခင်ဘုရားအသင့်နေပါနော်။ အမှုသည်များကို ငွေပေးချင်အောင်အခိုးရယ်ချပြီးပြီးကြောင်း ပြားယောင်းထွက် ဓားပြီးပြောဆို နေသည်။

အောင်ထိုင်, *n.* a sinus, deep, narrow bay ; ထေရီတာထေရီမည်အောင်ထိုင် ထိခိုက်မှုထွက်ရှိ။

အောင်မယ်, *int.* expressive of wonder ; အောင်မယ်ဆန်းကျယ်ထိုက်တာ, oh, how extraordinary !

အောင့်, *v.* to be prevented from moving or flowing in a natural way ; applied to retention of the breath, to constriction of the back, breast (ခါးထဲကအောင့်သည်။ ခါးအောင့်သည်။ ရင်အောင့်သည်), or urine (ထီးအောင့်) ; to stoppage of a current of water, &c., ချုပ် ; to restrain one's self, suppress one's feelings, အောင့်ခံခြင်း၊ စိတ်ချုပ်တည်း (သည်းညည်းခံ or သည်းခံ) ; hence တအောင့်, *n.* a moment ; ထအောင့်ကလေးလောက်ကြာသည်။ ခဏ။

—အညှိုး, *v.* same in the latter sense ; ထယ်အခါဘဲကိုယ်တော်အရှင်ခေါ်ခေါ်မအောင့်အညှိုးပါဘူး in this sense appears to have a similar meaning to ငြင်းပယ် ; ဝေဒနာရောက်လို့သေခါနီးခဲမအောင့်အညှိုးနေပြီ (ထွေကွဲစီးစီးရတော့မည်) ; here အောင့်အညှိုး appears to have a similar meaning to အောင့် in its latter sense.

—ခနဲ, *adv.* with a momentary constriction (in the breast, back, or bowels).

—ဆောင့်, *v.* ; see ဆောင့်အောင့်။

—တီးအောင့်တောင့်, *adv.* with a restricted, tightened sensation, as of the breast ; in an obstinate, refractory manner ; သည်လူကိုဘယ်အခါပင်ခိုင်းခိုင်းအောင့်တီးအောင့်တောင့်ချည်းလုပ်သည်။

—တောင့်, *v.* to be restricted and tightened, refractory, wayward, obstinate, rebellious ; မင်းအောင့်တောင့်စွာတတ်လုပ်သည်လူ။

—သက်, *v.* same ; မင်းကိုငါကေားပြောသောအခါဘာဖြစ်လို့အောင့်သက်သက်နေသလဲ။ အောင့်သည်းအောင့်သက်, in the way of suppressing one's feelings when anxious to follow a particular line of conduct ; အောင့်သည်းအောင့်သက်ကြေရသည်။ မကြေချင်ပါ။

အောင်း, 1, *n.* the Thibet bull, *Bos grunniens*.

—ထုံ, *n.* an official spear adorned with the long hair of the same ; အောင်းထုံချင်းထပ် [the spears are made by a race called the Thinbaws, who live near the Chyindwin. The hair on the handle of the spear is dyed red with the juice of the ဖြိုင် (cochineal) and ထိန်းညက် (the sapan).

အောင်း, 2, *v.* to rest awhile from travel or labour, to remain still, quiet [to lie dormant], [to hide, တောအောင်း ; to live in privacy, ဂူ (ကျ) အောင်း ; to lurk as a wild beast, ကျားတောထဲအောင်း ; to lull, as the wind, လေအောင်း].

—ဖော်အောင်းဘက် (—ထော်အောင်းဘက်), *n.* one born of the same mother ; ကျိုးနီးအောင်း။

—မေ့ (အောက်မေ့), 1, *v.* to remember, bear in mind ; ကျုပ်မေ့ချင်တာပါတလေအောင်းမေ့ပါနော်ဘွဲ့, recollect, call to mind ; မင်းငါ့ကိုမှည့်စားသည့်ခွာပြန်ချည်းအောင်းမေ့သည်။ သတိရ, to remember with affection (အိမ်ကိုပြန်ချင်ထွေပြီ။ သွီးကလေးအောင်းမေ့ထွန်းလို့), to regret for the loss of ; very often used in combination in the sense

of remembering with (great) affection, with တွင်းတွတ်။
[အတွန်အောင်းမေတ္တုင်းတွတ်ကြပြီး] ; sometimes used with ကြိတ်။

အော့စောက်ချ, *v.* to be strongly attached to ; စွဲလမ်းအားကြီးသည်။
ကြည်ညိုအားကြီးသည်။

အော်ခေ, *n.* the cormorant.

အေ့, *v.* to vomit ; အန်။

—အန်, *v.* same.

—နာဝမ်းကျ or ဝမ်းကျနာ (တာလရောဂါ, polite), *n.* the cholera.

အော်, 1, *v.* cry out, bawl, howl, scream ; ထပ်, to scream as an elephant [ထင်ကကျားလိုမြင်သည့်အခါထပ်မြအော်သည်]။

—အင်း, *v.* to go and inquire after another's welfare and circumstances.

—တပ်, *v.* ; see အော်, 1st sense.

—သည်း, *n.* a kind of creeper, the roots of which are used medicinally.

—ထဲနတ်ထပ်, *n.* a windfall ; a tree or portion of a forest prostrated and killed by the action of the wind or other natural causes.

အော်, 2, *int.* ah ! eh.

—ထံ, *n.* a Hollander, Dutchman, သေနတ်အော်ထံ ; a blunderbuss, ကျန်းကြီးသေနတ်အော်ထံ။

အော်ဝတ်, *n.* a rising in the stomach, a disposition to vomit, a qualm.

—ထန် or တက်, *v.* to be subject to the same ; less than နှစ်ထုံး
မျိုးကျပ်ထိုင်းပူးထိုးအော်ဝတ်ထန်တက်နေသည်။

အို, 1, *v.* to be old, aged, အသက်ကြီး ; to be ugly, အရှုပ်ဆိုး (မျက်နှာ
အို)။

—စနာ, *v.* to be ugly ; အရှုပ်ဆိုးထွေ။

—ဝာ, *v.* to be old ; မိန်းမကတစ်ဆင့်အိုဝာဆိုသပ်ပင်သည်အိုမိုးပေါ့ပင်။

—ထာ, *v.* same, 2nd sense.

—မင်း, *v.* to be very old, အိုဝင်း စွမ်း, to be old and feeble ; အို
မင်းထိုင်းရှိုင်းသည့်အရွယ်ကျပြီ။

အို, 2, *int.* vocative, or indicative of pain.

အိုက်, *v.* to feel warm (to feel close, as the atmosphere within a house or building or confined space ; သည်အခန်းထဲတယ်အိုက်
ပါကသားခပ်ကျားရှိနေနိုင်သည်)။

ဆိုက်စပ်, *see* the parts (used adverbially only) ; ဆိုက်စပ်စပ်၍။ ဆိုက်စပ်ကြီး။

ဆိုက်, *n.* a deep part of a river or stream, an Upper Burma term.

ဆိုင်း, *v.* to be stagnant, not flowing ; *n.* a pond or lake of any size.

—ထွန်း, *v.* to form, as a pond or pool of water.

ဆိုင်း, *n.* the bulge of anything.

—ထောင်း, —ကျယ်, *v.* to have a capacious bulge, as a pot, barrel, bottom of a boat ; ဆိုင်းထောင်းသည့် ထွေ။ ဝန်များများဝါသည်။

ဆိုင်း, *n.* a collection of humours.

—ကျ, *v.* to be collected in a tumour or spreading sore.

—ခနဲ, *adv.* indicative of the sound of a body falling inertly and heavily.

—နာ, *n.* an abscess ? same as ဆိုင်း။

ဆိုဘွဲ့, *a.* uncommon, extraordinary, အာကာ။ [ခမည်းတော်ဆို။ အမတ်မင်းသားဘခင်သား။ ဆိုဘွဲ့ထောက်များ။ ထောင်းထပါး။ ထင်ရှားကော့, from the Boddawin Pya Zat, ဗုဒ္ဓဝင်မြောက်။]

ဆိုး, *n.* a pot, ဆိုးဖဲ့ထွင်းဆင်ဖဲ့မည်, in the way of making reprisals.

—အင်, *n.* pots and pans collectively, သားယောင်းဆိုးအင်နှင့် ; with one's family and goods and chattels, ဆိုးအင် ခေါင်းထန်။ ဆိုးတထိုး ဖျာထချပ် ; *lit.* "a chatty and a mat ;" used always in a contemptuous sense ; သည်သူဆိုးတထိုးဖျာထချပ်မှမရှိ, this man has not even a chatty or mat (to his name).

—အုံ (from အုံ, a bulge), *n.* the bulging part of a pot.

—ကင်း, *n.* an earthen or iron pot or pan without a broad brim.

—ကင်းဝက်, *n.* a shallow frying-pan ; *comp.* ဒယ်ဆိုးကင်း။

—ကင်းပဲ့, *n.* a piece of a broken pot.

—ကောက်, —ထည်ကောက်, *n.* a pot with a curved neck, a retort.

—ခွက်, *n.* pots and cups, cooking and eating utensils generally, as ဆိုးခွက်များကိုသိမ်းလိုက်။

—စည်, *n.* a kettle-drum.

—စရည်း, *n.* a large earthen pot, an unglazed jar.

—စားငယ်, *n.* a pot used for cooking a small quantity of rice in ; ထမင်းဆိုးထက်ငယ်ထည်။

—စောင်းခြမ်း (from အစောင်း, an edge), *n.* a fragment of a broken pot, a potsherd.

အိုးစောင်ခြင်းကွဲ, *n.* same.

—တုတ်ကြီး, *n.* a large kind of jar ; the bodies of members of the Burmese royal family who were put to death were wrapped up in velvet sacks and floated down the Irrawaddy in these kinds of jars.

—ထိန်း or ထိန်းသည့်, *n.* a potter.

—ထုတ်, *n.* a large bulging pot with a small mouth.

—ဖုတ် (from အဖုတ်, a clump), *n.* a small cup or pot used as a plaything.

—ဖို, *n.* a pot-kiln.

—မြတ် (အိုးမြတ်), *see* ဖုတ်အိုး။

—မြေ, *n.* potter's earth, clay.

—သည့်, *n.* a dealer in pots.

—သူကြီး, *n.* a cook, စားဖိုသည်။ [The Burmese usually address the headman of a party of Shan pedlars as အိုးသူကြီး။ [In some parts of Upper Burma အိုးသူကြီး was a title given to the headmen of Shan villages, particularly to those who rendered service to the Crown.]

—နားထုတ်, *n.* the *Argyreia Zeylanica*, an extensive twiner with rather large pink flowers, the corolla shaped something like a funnel. Three varieties are enumerated, the *populifolia*, the *hirsuta*, and the *peduncularis*, *K.* The Burmese name appears to have been derived from the shape of the capsule.

အွတ်ခဲ, *adv.* indicative of the sound of a cry forced out by a blow on the back or side ; ကြိတ်ခဲနှင့်သည့်အခါအွတ်ခဲမြည်သည်။

အာ

(The second vowel of the Burmese alphabet has no form of its own, but when initial, it is represented by its symbol (ာ) combined with the vowel အ. It is therefore to be sought under the compounds of အ).

အ (သရ)

(The third vowel of the Burmese alphabet.)

အ, *see* အိ, *v.* to be flabby, soft.

အသ္မာသယ, *n.* the fulfilment of a desire or wish ; အလိုပြည့်ရုံခြင်း။

အနိစ္စထူထောင် (ရှိ), *v.* to be conspicuous, notorious, bear a great reputation ; သည့်သူအနိစ္စထူထောင်မှုရှိသည် may also be used without ထူထောင်။

အန္တရာ (Pali အန္တ, desire, and အရာ, an object), *n. a. desirable.*

အတ္တိကာ or အတ္တိကာ (Pali အတ္တိ, a female, and ကာ or ကော, the private parts), *n. the female private parts and ဝတ်အတ္တိကာ*

အတ္တိဗိဇ္ဇာ (Pali အတ္တိ, a female, and ဗိဇ္ဇာ, the private parts), *n. same; the feminine gender.*

အတ္တိဗိဇ္ဇာ (Pali အတ္တိ, a book, and အတ္တိ, a woman), *n. rules for courting.*

အန္တရာ, *n. Sekra; ထိကြားမင်း။*

အန္တရာ, *n. litharge (protoxide of lead), ချော်။*

အန္တရာ, *n. a kind of precious stone; comp. နိကာ။*

အတ္တိဗိဇ္ဇာ (Pali အတ္တိ, the Order of the Star of India; အတ္တိဗိဇ္ဇာ, the Order of the Indian Empire)

အတ္တိဗိဇ္ဇာ, *n. Order of the Indian Empire.*

အတ္တိဗိဇ္ဇာ, *n. the four observances of the senses.*

အန္တရာ (Pali အန္တရာ), *n. faculties of sensation and feeling, of which there are twenty-two, including the six senses—good sense, freedom from passion, composedness (sobriety of demeanour, dignified, အန္တရာ, to be circumspect in deportment).*

—အန္တရာ, *v. to be very dignified and circumspect in deportment.*

—အန္တရာ, *v. to be reserved.*

—အန္တရာ, *v. to behave with circumspection, particularly in regard to the senses; v. to be sober; သန့်ရှင်းကြီးတောများဆဲသံ ဆိုသံများကိုကြားသော်လည်းကြားကြန်ပြန်အန္တရာဝေခံနေရသည်။*

—အန္တရာ, *v. ; see အန္တရာချစ်။*

—အန္တရာ, *v. to exhibit composedness of conduct, to be sedate, grave; မိန်းမများလမ်းရှောက်သောအခါအန္တရာဆောင်ပြီးသွားရသည်။*

—အန္တရာ, *v. to be discomposed in demeanour, to have one's composure or equanimity disturbed or destroyed; ကာအန္တရာ ပျက်သည်။*

—အန္တရာ (*pron. ထင်*), *n. one whom it especially behoves to behave with sobriety and composedness, as priests and women; သန့်ရှင်းကြီး မိန်းမများလိုဝေါဟာရအန္တရာရှင်ခေါ်သည်။*

—အန္တရာ, *v. to be in composedness and sobriety.*

ဆူငြိမ့်ထင်, *v.* to put on a sober, composed countenance for an occasion.

—သည်, *n.* same as ဆူငြိမ့်ထင်။

—သိမ်းဆည်း, *v.* to be sober and circumspect in demeanour from motives of decorum, to be affectedly reserved.

ဆူရိယာပုဒ် (Pali ဆူရိယာပထ), *n.* a position, of which there are four, namely, သွားခြင်း, walking; ခပ်ခြင်း, standing; ထိုင်ခြင်း, sitting; လျောင်းခြင်း, lying; ဆူရိယာပုဒ်မျှ—ဓမ္မ။

ဆူဿာ (Pali), *a.* having power, authority, အစိုးရိင်။

ဆူထာမူထီ, *n.* a kind of creeper (said by the Burmese to generate butterflies. The root is used for preparing ထားဆေး).

ဆူထာမူထီ, *n.* power, authority, အစိုးရခြင်း [ကျွန်တော်မျိုးဓမ္မာအမိဆွေမျိုး ဆူထာမူထီထင်ရှိသိမ်းမညာထီသင်္ဂဟ ဂုဏ်အသရေနှင့်ပြည့်စုံစွာနေထိုင်သူဖြစ်ပါသည်။] ထန်သိမ်း, *see under* တုန်းထောင်ပေါး။

ဆူဒ္ဓိဝါဒ်, a state embracing ten supernatural powers; ဆူဒ္ဓိဝါဒ်ပြု, to exhibit such powers, as a ဂုဏ်သတ္တိ။

ဆူထ (Pali), *n.* envy, malice, ill-will. [Envy which cannot bear the prosperity of others; ဖြူစောင်းမြောင်းခြင်း].

ဆူဿိ, *n.* a holy man, an ascetic; ရသေ့။

ဆူဗျူ (Pali), *n.* a division of the Vedas.

ဤ

(The fourth vowel in the Burmese alphabet.)

ဤ, 1, *pron. a.* this; သည်။

—ဤ, *pron. a.* such, of this sort; relating to the preceding or subsequent, ဤသို့ထွင်သည်း။

—ဤ, *pron. a.* such, referring to what has been specified; used in repeating a story second-hand, as he proceeded to relate, that in *such* a place, of *such* a man, the purchase was made.

—ဤသို့, *pron. a.* same.

ဤ, 2, *see* အိ, *v.* to be healthy.

ဥ

(The fifth vowel in the Burmese alphabet.)

ဥ, *v.* to lay an egg, to form as a tuberous root or bulb; to be collected, as extravasated blood, ဆွေးကြည်ဥ; *n.* an egg, a tuberous root, a bulb, ဖြစ်ဥ; smaller than ခေါင်း; ဥကိုချစ်မှ

မကိုချစ်သည်။ (1) မျိုးဥရာမှာထင်ကျိုးဥသည်။ (2) ကျိုးသိုက်မှာဥဩ (အပ်ဩ) ဝင်ဥသည်။ (3) ကျွန်ုပ်တို့ကိုခတ်သောအခါထက်မိုးထက်နှင့်ကြိတ်မိ၍ ထွေးကြည်ဥနေပြီ။ (4) လူများထမင်းငတ်သောအခါထပ်ဥသပ်ဖုများကိုစားရသည်။ (သပ်ပင်ကြီးအမြစ်ပုစွန်ကအမြစ်ဥ)။

ဥဩ (*pron.* အပ်ဩ), *n.* a species of black cuckoo (or koel); ဥဩငှက်ရောက်သောအခါ မကြာမှီ နေပူမည်အကြောင်းကို ထင်ရှားစွာထိရသည်။ ဥဩတကွန်းထင်တကွန်း, "to each note of the koel a spoonful of flies," in allusion to the fact of flies becoming numerous when the koel makes its appearance (which it usually does in Burma in the beginning of February), ဥဩ ထွန်စိတ်ကူးလအင်းပျက်သည် 1103 B.E., ဥဩအော်မြည်ကုန်းပေါင် ထည် 1115 B.E.

—မှတ်, *v.* to whistle as a steamer.

ဥတင်, *n.* the arch over a throne of state.

ဥတ္တာ (*pron.* oat-ga), *n.* a meteor bolis; ဘုရားပွင့်ထော်မူမည်အခါ ကောင်းကင်ဝတ် ဥတ္တာဖြန့်သန်းသောထိတ်ကို ကမ္ဘာဝေင့်သောနတ်များထမြသည်။

ဥတ္တ (*pron.* oat-kut-hta) (Pali), *n.* a chief; အကြီးအကဲအကြီးဥတ္တ မြီးထာသူ, the man who acts as chief or leader.

ဥက္ကောင်း (ဦးခေါင်း), contraction of ဦးခေါင်း (used by the best writers); *n.* the head.

—ခွံ, *n.* the skull; သည်သူထားနှင့်အရတ်ခံမိ၍ဥက္ကောင်းခွံကွဲသေသုကြောင့် အသက်ရှင်မည်မထင်ပါ။

—ခွံဆတ်, *n.* the suture of the skull (*pron.* oat-khaung-goon-zet); ဥက္ကောင်းခွံဆတ်မစေသေသုကြောင့်၍သူငယ်ခမာနိုင်။

—ရေ, *n.* the scalp.

ဥကျည် (oogyee), *n.* the polecat.

ဥချီး, *see* မြီး, a dove.

ဥစ္စာ, *n.* a thing; အရာ, ထာ, property, goods; ဖစ္စည်း, ဝတ္ထု။ ဥစ္စာအင်ခွင်ဥစ္စာမရှိ။ ကတိတေဉ်, the word of a man without property is of no effect.

—စောင့် (*pron.* oat-ta-zaung), *n.* the spirit of a deceased person who guards over property. The Burmese believe that the spirits of those who exhibited an inordinate hankering after riches during life, become custodians of their own property after death; သည်သံတွင်မိမိဥစ္စာကိုအထွန်ခင်တွတ်သောသူများ။ ထပ်ပြောင်းသောအခါ မိမိဥစ္စာကိုမိမိစောင့်ထိန်းရသေသုကြောင့် ဥစ္စာစောင့် (oat-ta-zaung) ထူ၍ခေါ်သည်။

—ရပ်, *n.* property, goods (collectively).

ဥစ္စာရံဝါ (Pali), *n.* faeces; ကျင်ကြီး, မဝင်။ ဘုန်းကြီးများက ထုထို ကဲ့သို့ ကျင်ကြီးကျင်ထင်ဆိုသောစကားကိုတိုက်ရိုက်မဆိုလိုသောကြောင့်။ ဥစ္စာရံဝါ ပထာရံဝါ(ခေမံဝါ)။ တံဆွေး, spittle, saliva; ပါဠိအစဉ်အားဖြင့်ယဉ်ကျေးသဖြင့်ရဟန်းချင်းထုံးကြသည်, pōngyis, because they do not wish to say, like ordinary men, the plain words for faeces and urine, use amongst themselves, by way of being polite, the Pali terms ဥစ္စာရံဝါ and ပထာရံဝါ။

ဧကယံ, *n.* the single hair which grows on a Buddha's forehead and when stretched is two cubits long; ဧကယံထောင်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ဧကယံဧကယံထောင် ချွတ်ထိုက်သောသတ္တဝါရှိမှ မျက်မှောင်ဝန်းကြားတဝန်း၌ထွက်သည်, it is only when there is some mortal deserving of being delivered that the single live hair of the most excellent Buddha protrudes itself and stands forth in a straight line from between the eye-brows.

ဥဗ္ဘဥသု (*pron.* ònnhă), *n.* the hot season; အဥဥသု၊ ဥဗ္ဘဥသု။

ဥတု (Pali) (*pron.* oðdōð), *n.* season of four months, one of the three seasons into which the year is divided, namely, နွေကာလ, ခိုင်းကာလ, ဆောင်းကာလ; *comp.* ဥတု, the menses, menstrual discharge, female courses, မီးရင်, ရာသီဝန်း (not so elegant as ရာသီ or so correct).

—ဖြန်, *v.* to have a return of the same; ရာသီဝန်းပွင့်။

—ဖြောင့်, —မှန်, *v.* to be regular as the seasons (or as the menses), to be *irregular* as the seasons is ဥတုမှန် or ဥတုထောက်ဖြန်။

ဧဇ္ဈိမ, *adj.* best, highest, chief, excellent, eminent, supreme, first-rate.

ဧဇ္ဈိက (Pali), *n.* the north; မြောက်မျက်နှာအရပ်။

—ထရု, *n.* the great northern island, *see under* ကျွန်း။

—ယဉ်, *n.* the northern carriage, a pathway of the sun; ထောင်လင်းယဉ်ညှိသောယဉ်ရက်နေ့တိုင်ရောက်သောအခါ။ ထုရိယနေမင်းဥက္ကရိယဉ်တကွိယယဉ်သို့ဝင်သည်ဟုထိုင်းမြန်မာများအထုရှိသည်, Talains and Burmans are of opinion that on the second of the waning moon of Tawthalin, Suriya, the sun monarch, enters the southern carriage (or pathway) from the northern one.

—ယဉ်အစွန်း, *n.* the summer solstice.

ဥဒ္ဓဟိ, *adv.* without hindrance or interruption, applied to passing on a thoroughfare; အင်္ဂလိပ်စားထက်ထက် ယံသာဝတီမြို့ကတိ နေ့ထေးမြို့များတိုင်ဥဒ္ဓဟိထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်။

ဥဒါန်း (Pali ဥဒါန, joy), *n.* joyful utterance, speaking with joy, exultation; commonly applied to deity or inspired persons;

accounts handed from antiquity, traditional records ; ဥဒါနိးစကား။ သိုးသွားကဆက်လက်စဉ်လာ၍ကြားရသောစကားကိုဥဒါနိးတူ၍ခေါ်ဝေါ်ကြသတည်း။

ဥဒါနိးကျား or ကျားရင့်, *v.* to utter the same ; ခက်ခဲနက်နဲသေးပွဲသိပ်မွေ့စွာသောသဘောလက္ခဏာကိုလက်ပေါ်မှတင်၍ကြည့်သကဲ့သို့ အပြည့်အစုံအကုန်အစင်သိမြင်ထိုးထွင်းသဖြင့်အကြွင်းမဲ့ဖြေဆိုကြကုန်။ ချီးမွမ်းရှင်ထန်းဥဒါနိးရင့်ကျား၏။

—မကြေ, *v.* to be imperishable as tradition, to leave an imperishable tradition, good or bad (after death).

ဥဒါတရူဏ် (Pali ဥဒါတရဏ), *n.* an enlarged explanation or illustration ; အကျယ်အားဖြင့်ဆောင်ခြင်း။ သည်ထိုဥဒါတရူဏ်အားဖြင့်ပြောတတ်သည့်။

ဥဒေါင်း, *n.* a peacock ; ဒေါင်း။

—မြီးကွက်, *n.* the round spot on a peacock's tail ; ဥဒေါင်းမြီးကွက်မှာ။ စ။မ။ဗ။ဝ။တည်းတူသောစမအက္ခရာကို၅ကံ၌ထားသည်။

—မြီးစည်း, *n.* a bunch of feathers from a peacock's tail.

—မြီးမျက်, *n.* the eye of a peacock's tail (scarcely used).

—[မြီးမြိတ်, *n.* a species of grass resembling a peacock's tail.]

ဥဒ္ဓစ္စ (Pali) (*pron.* ôditsa), *n.* dissipation of mind ; မိတ်၏မြန်လွန်ခြင်း, “udacha, disquietude, that which keeps the mind in continual agitation, like the wind that moves the flag or pennant ;” ဥဒ္ဓစ္စများသောသူတို့သည် အလုပ်အကိုင်တွင် ကျယ်အောင်မလုပ်နိုင်ဘူး။ စည်းတမ်းရှိဘဲလုပ်တတ်သည်, people who have much dissipation of mind cannot work so as to render their work expeditious and usually have no method of doing it.

ဥဒ္ဓိဿ (Pali), *n.* the act of having reference ; ရည်စောင်ခြင်း။ မော်လမြိုင်မြို့က။မန္တလေးမြို့မှာမတာမြတ်မှုန့်ဘုရားကြီးကိုဥဒ္ဓိဿရည်ခရင်၍ဆွမ်းတော်ကပ်သည့်။

ဥပက (Pali), *n.* a kind of evil spirit ; တစ္ဆေ။ သည်သစ်ပင်မှာတစ္ဆေဥပကတတ်ပေါသည်ပြောကြသည့်, they say that the evil spirits in this tree are very numerous. (The Burmese avow that this kind of evil spirit makes itself visible, some going so far as to state that when a child loses its mother, the latter, as an ဥပက, can be seen rocking a cradle in the jungles).

ဥပကာရ (Pali), *n.* benefactor ; ကျေးဇူးရှင်။ကျောင်းထကာကျွန်ုပ်တို့အတွက်သောအခါမိုင်းပင်းညီညွတ်ထောက်ပံ့ပေးသောဥပကာရကျေးဇူးဥပကာရအမှန်ဖြစ်သည်။

ဥပစာ, 1 (Pali), *n.* a figure of speech ; ထင်စားသောစကား။ မြင်းသွားသည်ကိုရထားသွားသည်ဟုဥပစာမည်၏။

"upasampada; on the other hand, if a man join the priest-hood at or after 20, if he be otherwise properly qualified, he may proceed at once to priest's orders."—*Childers' Pali Dic.*

ဥပသာဓ (Pali), *n.* an inseparable affix; ဥပသာဓုနိပါတ်နိပါတ်။

ဥပါတ် (ဥပါတ်) (Pali ဥပါတ်), *v.* to adhere, cleave to; စွဲလင်း (စိတ်ကပ် ဥပါတ်မိတ္တု = စိတ်ကပ်စွဲလင်းမိတ္တု), a calamity, evil; ဘေး, အန္တရာယ်, မိုဃ်းအခါ ထားဝယ်သားများ ဥပါတ်ဖြစ်မည် မိုးသေတ္တာကြောင့် ပင်လယ်သို့ ကမ္ဘာမှနှိမ့်မြှုပ်ပျံ့ဝံ့။

ဥပါဒ် (Pali ဥပါဒ်), *n.* being; ဖြစ်ခြင်း။

ဥပါဒတ္တကာ (Pali), *n.* an abortive commencement of thought; စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း။

ဥပါဒါနီ (Pali ဥပါဒါနီ), *n.* clinging to existence, attachment. "It is produced by tanha (တဏှာ), and is the immediate cause of continued existence (ဆဲ). No part or parcel of the present existing being passes over into the new state, but it is a new existence, having upadana, desire of or cleaving to existence, for the root or actual producing cause of the renewed existence."—*Childers' Pali Dic.*

ဥပါဒါနီကံ, "The cleaving to existing objects is upadana. There are two properties inherent in all sentient beings except the rahats (ရဟန္တာ)—first, upadana, and secondly, karma. As it is the grand tenet of Buddhism that all existence is an evil, it thus becomes consistent with right reason to seek the destruction of upadana, which alone can secure the reception of nirwana or the cessation of being."—M.B.

ဥပါယ် (Pali ဥပါယ်), *n.* a means, expedient, device, shift; stratagem; *comp.* ဝေရ်စီမံနိပါတ်။

—နိ, *v.* to use an expedient in order to avoid something; သည် စာရေးအလုပ်အကိုင်လုပ်ချင်သောကြောင့်နာတန်ဆောင်၍ ဥပါယ်နိဇနသည့်။

—တမျှည်, *n.* same as ဥပါယ်။

—မြ, *v.* to use an expedient.

ဥပါသကာ, 1 (Pali), *n.* a layman who performs the duties of religion; *comp.* ဒါရကာ; hence the abbreviation ထကာဥပါ။

ဥပါသကာ, 2, a kind of creeper; ဥပါသကာနွယ်သို့ဆေးဝေ၍ သူတို့သုံးဆောင်ကြသည်။

ဥပါသကီ, *n.* a layman who performs the duties of religion; ဒါရကာ ၁; see above ဥပါသကာ။

ဥပသ် (*pron.* ဥပသ်) (*Pali* ဥပသ်သထ), *n.* performance of the duties of religion, ဒီထင်း။

—စောင့်, *v.* to keep or observe the duty-day; ဥပသ်စောင့်သောအခါတနေ့ထုံးစကားထွန်းမျှမပြောဘဲဆောက်တည်တည်း။ အနိဋ္ဌာန်ဥပသ်မည်၏။

—နေ့, *n.* a duty-day, of which there are four in a month, namely, the 8th of the waxing moon, the full, the 8th of the waning, and the change; သီထင်းနေ့။

—မြ, —ဥပသ်ပဝါရဏာမြ, *v.* to assemble, as rahans on worship days, for worship and confessions; ဝါကျွတ်သောအခါလဖြည့်ကျော်ထရက်နေ့တိုင်ရောက်တည်း။ ရဟန်းများသည်ဥပသ်ပဝါရဏာမြလေ့ရှိကြသည်။

—သည်, *n.* one who is extraordinarily devoted to the religious observances common on worship days.

—သီထင်း, *n.* same; ဥပသ်သီထင်းထောက်တည်။

ဥပေက္ခာ (*Pali*) (*pron.* oo-pit-kha), *n.* a neutral state of mind, whether freedom from partiality in regard to others or indifference in regard to one's own enjoyment or suffering [stoicism], *see* ယုတ္တိဗျူဟာသည်, sometimes pronounced ထင်ယုတ္တိသည်။ “Upeksha, ဥပေက္ခာ (*pron.* u-pit-kha). This power “is so called because it includes freedom from all kinds of “desire, as of uppatti, or birth; also because it has no pak-sha, or preference, for one thing more than another. It “is opposed to individuality, as it regards all things alike, “and its principal attribute is indifference or equanimity. “There are 10 kinds.”—M.B. ယုတ္တိဗျူဟာအရပ်ရပ်ရှိသောအခါကြားကနေ၍ထင်ထက်ထိုမျှမသာမနာစေခြင်းငှာဖြေဖျန်းသောယုတ္တိဗျူဟာရှိသည်။

ဥပေါသထ, *n.* a fabulous elephant dwelling in the Hemawunta forest.

ဥပေဝင်း, *n.* a bubble, soap bubble blown in the air; ချေဥပေဝင်း။

—ကြွ, ထက်, or ထ, *v.* to rise in bubbles, to bubble; ထင်းအိုးထမှဥပေဝင်းကြွထားပြီ။

—ပွတ်, *v.* to blow a bubble.

ဥပျိုင်း, *n.* a heron; ချိုင်း။

ဥပထာဗျည်း (*pron.* oobadawbyee), *n.* one kind of hermaphrodite, one who has the parts of man and woman by turns; သောဏသုဋ္ဌေးသားရှင်မတကာစွာဦးဆရာကိုယ်ဖြင့်ဖြစ်မှားမိသောကြောင့် ၂ပါးစုံပေါ်သည်။

ဥဃာ, *see* ဥက္ကာ (*pron.* oat-ga), a meteor bolis; an artificial ditto ဥဃာမျှ။

ဥဒ္ဓင် (ဥပင်) (*pron.* အုဒ္ဓင် or အိုးဒ္ဓင်), *n.* a cave, artificial or im-

proved from nature ; ရှေးပုကန်မြို့မှာ ရသေ့များနေသော ဥဗ္ဗင်ယရထိုင်
အောင်ရှိသေးသည်။ ဥဗ္ဗင်ထိုင်ခေါင်းတူး၊ *v.* to excavate a tunnel.

ဥယောဇဉ် (Pali ဥယောဇန), *n.* instigation ; ထိုက်တွန်းခြင်း။ ဤအမှုတွင်မည်
သူကိုမျှဥယောဇဉ်အရာဖြင့်ထိုက်တွန်းခြင်းမပြုပါ။

ဥယျာဉ် (ဥယျာဉ်) or ဥယျာဉ် (Pali ဥယျာဉ်), *n.* an inclosure of fruit
trees or flower plants, an orchard, a garden.

—ပန်းမှန်, *n.* same (သနတ်ခါး ပန်းမှန်) ; ကျန်တော်မျိုးမှာ လယ်ပင်ခေါ်
သော်သည်အလွန်သာသာသောဥယျာဉ်ပန်းမှန်အကြီးအကျယ်ရှိပါသည်။

ဥရောပထိုက်သား, *n.* a native of the continent of Europe, a Eu-
ropean.

ဥတ္တဒရက် (ဥတ္တဒရက်) (*pron.* oat-tha-darret), *n.* small hells or
places of punishment, by which the larger hells are en-
compassed ; *comp.* ငရဲ။

ဥတ္တဖုရား (ဥတ္တဘယား), *n.* a kind of precious stone, or topaz,
yellow tourmaline (*comp.* သီဟိုဠ်မှန်) ; ဥတ္တဖုရားလက်စွပ်ကျောက်
အသားဝါဝါဝင်းဝင်းရှုသားကဲ့သို့ရှိသည်။

ဥတ္တထ (ဥတ္တထ), 1 (Pali) (*pron.* oat-tha-'pa), *n.* a chief, a bull, the
chief of the herd ; နွားထားဥတ္တထ, a master of fowl, the chief
disciple of Gaudama.

ဥတ္တထ (ဥတ္တထ), 2, *n.* an oat-tha-'pa, a measure of distance ; as
far as the lowing of a bullock can be heard ; equal to 20
tas (အတာ).

ဥတ္တဟ (ဥတ္တဟ) (Pali), *n.* effort, exertion ; အားထုတ်ခြင်း။ ခန့်ဖြုတ်
တတ်တမြို့ကဲ့သို့တင့်တယ်စွာရှိအောင်ဥတ္တဟပြု၍ကြပ်မေ့မည်။

ဥဿံ (*pron.* အုတ်ခံ), *a.* all, the whole, without any remainder ; အ
ထုံးစံမကြွင်းမကျန် (obsolete) စကားဥဿံပြော။

ဦး

(The sixth vowel in the Burmese alphabet.)

ဦးထင်ဘွား (*pron.* ဥဉ်ဘွား), *n.* an emperor of China.

ဦး, 1 (from ဦးရီး, an uncle), *n.* uncle ; prefixed to names of men
considerably older than the speaker, as စစ်ကဲတော်မင်းဦးမောင်
ကလေး။ ကျွန်းပြဿဒ်ရွာနေကျောင်းတကာဦးရွှေခက်။

ဦး, 2, *v.* to begin, make a beginning, be first ; seldom used as
a single verb ; hence အဦး (the verb ဦး is frequently used)
[to forestall, ဦးခင်, same, *e.g.*, ဦးခင်အောင်ပြောရမည်] ; ကျွန်ုပ်တို့သူ
အရောက်ဦးသည်။ ကုန်သွယ်ဖျားစပါးဝေါ်ချိန်ကိုစပါးထင်ဆောင်၍ဟံသာဝတီ
မြို့သို့အရောက်ဦးသည်။ မင်းသတ်မတားချင်ဟိုလူအကြီးထွားထိန်မည်။

—ဦး, *adv.* first, at first ; ချေးဦးအစဆွေစွာက။ သည်အရပ်၌ကျွန်တော်မျိုး
ဦးဦးခန့်ရွာတည်ထောင်ပါသည်။

—ဦးဖျားဖျား, *adv.* same.

ဦးစွာ, *adv.* same ; ရှေးဦးစွာ၊ ဦးစွာမထွက်။

ဦး, 3 (from အဦး, beginning), *n.* the beginning, fore-end, fore-part, front, top, most prominent part (of a thing), as the top of the head, the prow of a vessel, the porch of a house, the point of a knife ; *num. aux.* applied to rational things. [ဦးထံးဝ, a term of slight reproach applied to women who have only borne one child.]

— ကင်း, *n.* the two protuberances on an elephant's head (ဆင်ဦးကင်းယက်သုထောင်ပမာဏတူသည်)။

— ကိုင်, *n.* a chief ; သည်အထွဋ်ကျောင်းထကာဦးစီးဦးကိုင်ပြုသည်။

— ခက် (*pron.* အုပ်ခက်), *n.* a head-stall ; ဖြင်းဦးခက်, a head-stall for a horse.

— ခိုက်, *v.* to bow one's head to the feet of the person addressed ; to present an offering, raising it to one's own forehead ; ဘုန်းကြီးများကို ရှိခိုး၍ပြန်သောအခါ ခြေထောက်ဦးခိုက်ပါသေးသည်ဘုရားဆိုရသည်။

— ချ, *v.* to bow the head ; ခရီးဆင်းသွားမည်ကြံသောအခါသားထွီးကမိထက်ဦးထုံးကြပ်ချခွံသွားရသည်။

— ခေါင်း, commonly written ဥက္ခေါင်း, *n.* the head ; ထိရနွှာနံတကဉ်းဦးခေါင်းထက်ဆင်၏ဦးခေါင်းအလွန်ကြီးသည်။

— ချသစ္စာခံ, *v.* to take an oath of allegiance.

— ချား, *n.* the dividing line in the cranium or skull.

— မြိ (*pron.* ဦးမြိ), *n.* a horn ; ကြွဦးမြိ, ကျွဲဦးမြိ။

— တူတမြ, *v.* to have exclusive regard to in the way of adherence or worship ; ရည်စောင်, ရည်စောင်၍အံ့မြသည်။ သည်အရပ်မှာသည်ဘုန်းကြီးထိုအများတူတိုက်အစွဲမြ၍ဦးတူတမြနေသည်။

— စား, *v.* comply with, follow, be led by.

— စားပေး, *v.* same ; မိုင်တော်ကိုခန္ဓာလေးရှင်ဘုရင်ကဦးစားပေးသောကြောင့် နိုင်ငံမှောက်တုခါနီးဖြစ်သည်။

— စီး, *n.* the one seated at the head (of a boat, an elephant, &c.) ; ရှင်ဘုရင်ခြေထောက်ထင်သောခက်ထင်ထွေထောင်ဦးစီး။ ယခုအကြံအစည်ပျက်စီးသည့်မှာထခြားကြောင့် မတုတ်ပါမင်းရှင်ထွေး၍ ဦးစီးခေါင်းထိုင်ပြုသည့်အထွတ်ပျက်စီးပါသည်။

— စောက်, *adv.* with the head down and the feet up ; စောက်ထိုး။ ဦးစောက်လည်၍ လှော်ရသည်။

[— စောက်စောက်ချ, *v.* to bow with the head being low.]

— စောက်ပန်း, *n.* a kind of flower.

— စွန်း, *n.* a tuft of hair or feathers left on the head ; a tuft or crest on the head of some creatures, longer and more erect than ဇောင်းမွေး ; the principal place in a kingdom, a capital ; ခေါင်းဦးစွန်း၊ ရင်ဦးစွန်း။

- ဦးစွန်းဖုတ်, *n.* same in 1st and 2nd def. ; ဦးစွန်းဖုတ်ရှင်း။
- စွန်းထွန်း, *v.* to be predominant ; applied to a race of people ;
ကြာတံတီးထံရိုးထုပ်ထိုအထူးရထောက်ရှိသောအခါ တထိုင်းလူမျိုးဦးစွန်းထွန်း
လိမ့်ဦးစည်တထိုင်းများအထင်ရှိကြသည်။
- စွပ်, *adv.* straightforwards [precipitately].
- စွပ်မတ္တ, *adv.* impulsively, precipitately, without thought ; အ
ရာရာတိုင်းမှစမ်းဦးစွပ်မတ္တပြုလုပ်တတ်သောဝါသနာ ရှိသောကြောင့် အရာကြီး
ကြီးမည်သည့်အခါမျှရမည်ကျွန်ုပ်တင်ပါ။
- ဆက်, —ဆက်ရိုး (*pron.* အုပ်ဆက်), *n.* the atlas of the neck.
- ဆံ, *n.* the hair of the head ; ဦးဆံပိုင်သည့်အရှင်၊ ဦးနှင်းဆံနှင့်ကန်
ထော့ပါ၏။
- ညွတ်, *v.* to bow down, to stoop.
- တင်, *v.* to place on the head, to assent to, acquiesce in ;
(respectfully) [to take leave (with a bow)]. သုရားကျွန်ထော်
မျိုးဦးတင်ပါသေး၏။
- တည်, *v.* to aim at (in rowing), to steer for, to make for,
မျက်နှာပြု ; to take the lead, be first in doing ; သူဦးတည်၍
သွားလျှင်ကျွန်ုပ်တင်နိုင်ဘူး။
- တုံး, *n.* the solid piece of wood which forms the prow of a
boat.
- တိုက်, *v.* ; see ဦးခိုက်။
- ထိပ်ရွက်ပါ, *v.* to assent to, as an inferior in addressing one
much superior.
- ထိပ်ထက်ဆင်ရွက် (ပါ), *v.* to assent ; (in addressing a king,
followed by ရှိသော သံဘောဦးတင်ပါသည်သုရား။ အမိန့်ထောင်ဦးထိပ်ရွက်ပါ
ဆင်ရသည့်အတိုင်း)။
- ထုပ်, *n.* a cap ; ဦးထုပ်ဆွတ်, to take off one's hat ; ဦးထုပ်ဆောင်း,
to wear a hat.
- နှောက် (*pron.* အုန်းနှောက်), *n.* the brain.
- ပဲ့ထမ်း, *v.* to bear on the shoulders of two men, one following
the other ; တစ်ချောင်းတစ်ချောင်းပဲ့ထမ်း၍သွားသည်။
- ဖြည်း (ဖြည်း), *a.* shaven, or bald ; ခေါင်းဖြည်း။
- ရင်, *n.* a turban ; ခေါင်းခေါင်း, a chaplet, tiara.
- ရဦး (ယည်း), *n.* an intermittent headache.
- ရှုထိုင်, *n.* south-eastern post in the main part of a house ;
see under ထွန်း။
- ရေ, *n.* a list of individuals or families, a roll ; ဦးရေစာရင်း။
- ရှုတ်, *v.* to make the Burman obeisance ; ရှိသော (infrequent).

ဦးထုံး (*pron.* အုင်ထုံး), *n.* the whole head ; combined with ထံဝင်။

—ထွောင် (*pron.* အုင်သွောင်), *n.* the knot of hair worn by men, that which covers the head ; *see* ထောင်, the nimbus of a Buddh. The nimbus of Gaudama extended above him 6 cubits, အုရားဦးသွောင်ထေ။

—သွောင်ကျင်, *n.* an ornamental pin worn to keep the hair in order.

ဦး, 4, *v.* to polish, make bright, to furbish, as gold, &c., by a certain process ; သည်ထက်စွင်စွာဦးရအောင်ကျောက်ထိုချွတ်၍ကောင်းကောင်းထားပါ။ ဖြန့်မာ ပန်းထိမ်များ ထက်စွင်များကို ဦးသောအခါ။ ထားရေထုတ်၍မီးဖုတ်ထက်သည်။ ဖြီးထွင်ရသောအခါ။ ချဉ်အိုးနှင့်စိမ်၍။ အအေးခံထားထက်ကြသည်။ အေးသောအခါကျောက်ပုတီးနှင့်ပွတ်၍အရောင်တင်ထက်သည်။

—ဆပ်, *v.* to be fresh, or newly polished ; သည်ထက်စွင် ဦးသပ်မြင်ဆည် (or ဦးသပ်စွာဖြစ်သည်)။

ဦး, 5 (*pron.* အိုး), *v.* *affix* more, again ; in prohibitory sentences မထွားနှင့်ဦး။ ထွားပါဦးထော့မည် (as in taking leave after a visit) ; မထုပ်ပါနှင့်ဦး။ ထာဝံကြဦး။ နေနှင့်ဦး (in a minatory manner).

ဦးကြီး, same as ဦးရီး (*pron.* oo-gyee), *which see*.

—ပညွင်း, *n.*

—မင်း, *n.* a maternal uncle, mother's brother younger than the mother ; ဝရီးထံ, or a paternal aunt's husband, the aunt being younger than her brother (if younger than, ဦးမင်း, ဦးထေး)။

—ရီး, *n.* a maternal uncle, mother's brother older than the mother ; or a paternal aunt's husband, the aunt being older than her brother.

—ရှင်ကြီး (*pron.* ဦးယင်ကြီး), *n.* a powerful nat.

—ရှင်ကြီးထင်, *v.* to offer to such nat.

C (သရ)

(The seventh vowel in the Burmese alphabet.)

c, *v.* to be cool, cold, less than ခုမ်း ; to be extinguished, ဖြိမ်း ; to extinguish, quench, ဖြိမ်း ; to do things in a too deliberate fashion ; မင်းအထွန်စိတ်သောအထွန်ဖြစ်သောကြောင့်မင်းဆိုးသောအထွန်စိတ်မှုကျန်သောအထွန်အား, to be slightly less than, *e.g.*, ခုထိုင်ခွဲငှက်ငွေကောင်းသည်။

—ခုမ်း, *v.* to be very cool, to be quiet and undisturbed, free from trouble ; ရှမ်းပြည်မိုးခဲမှအထွန်ချမ်းသည်။ ရှမ်းများနေပေါ်မှအိပ်ရာကထနိုင်သည်။ သူရီးထားပြုမရှိအထွန်ချမ်းသောအထွန်ဖြစ်သည်။

—မြ, *v.* same, to be very cold.

မြေသယံ, *v.* same as ချေ, 2nd meaning.

ဧက, 1 (Eng.), *n.* an acre.

—တိုင်း, *v.* to measure by the acre ; ဧကတွက်။

—မင်းကြီး, *n.* an appellation given to Commissioner Broad-foot, because he first introduced into the Tenasserim provinces the system of measuring land by the acre.

ဧက, 2 (Pali), *a.* one.

—ဧက (Pali), *n.* fixedness of thought on one object ; တစ်ခုတည်းသော အာရုံကို ထုတ်ခြင်း။

—စိ, *a.* of one thickness ; applied to a priest's garment ; ခုတ်နီးဝတ်သော သင်္ကန်းတော်စိခေါ်သည်။

—စာရကျင့်သည်, *v.* to live alone, as a priest when performing certain austerities.

—ဇရပ်, *n.* matter produced by the operation of one cause ; see under အကြောင်းတရားလေးပါး ; သေခါနီးဆဲဆဲဖြင့် ကျွေးဇရပ်ဈာန်သည်ကို ကောဇရပ်ခေါ်သည်။

—နံ, *a.* of one width ; applied to cloth ; ကောတုံ ကရုဏ် တိုင်းက ဖြစ်သော ဗုဒ္ဓိအထည်အထိပ်မျှားကို ကောနံ ဖြစ်သည်။

—မုတ် (မုတ်) (Pali မုခ, a mouth), *a.* one mouthed, applied to one kind of cocoanut ; အုန်းသီးမှာ မျက်လုံးတပေါက်တည်းရှိသည်ကို ကောမုတ်ခေါ်သည်။

—မုတိ, *n.* a kind of creeper.

—ရာဇ်, 1 (Pali ရာဇာ, a king), *n.* a sovereign of one of the four grand islands, see ဝဒေသရာဇ် and ကြာမင်း ; according to modern use, an independent sovereign, a monarch, ကောဇ်မင်းမြတ်ကောဇီဘုရင်ဘုရား, the Queen-Empress of India.

—ရာဇ်, 2, *n.* a kind of tree with numerous roots (*Millingtonia hortensis*) ; hence the saying, chiefly used by lovers, ကောရာဇ် မြစ်လို မမြာ ဟုနှင့်, as a warning not to be fickle ; ကောရာဇ်သစ်ပင်အမြစ်ကို ထူ၍ အရက်အိုးမှာ ခပ်ထည့်ထည့် အရက်ပမာတိရေဖြစ်သည်။

—ဝှ် (Pali ဝစန, a word), *n.* the singular number ; *a.* single ; one only ; certain, determinate, as opposed to ဗဟုဝှ်။

—ဝှ်စကား, *n.* an axiom, incontrovertible position ; ဖြိုင်းခံစရာမရှိသော စကား။ သည်တူကောဝှ်အမှန်တရား ထည်းစကား ဖြောထတ်သည်။

—သမ္ပိ (ကောသမ္ပိ), *n.* an austerity which restricts the observer to one meal a day, eaten (in one place, as a priest) ;

ကောသမ္ပိသောတံ, *v.* to practise the said austerity.

—ထိတ် (Pali ထေသော, to remain), *a.* one remaining, one only ; တစ်ခုသာ ကြွင်း။

ကေန (Pali ကေန), *adv.* certainly, verily ; အကယ်, အမှန်။ ကျွန်ုပ်တို့ကေန ကေနထွားမည်ထုတ်ထားပါ။ ကေနကောင်းအမှန်ပြောပါ။

ကေသာမ (Pali ကေ, one, and သေ, ten), *a.* the eleventh ; ဆယ်တခု မြောက်။

ခြင်း (ချေဇီး) (from င, to be cool, pleasant, and အခြင်း, verse), *n.* a kind of song.

ကျေ, *v.* to repeat musically, sing.

ဧည့်, by abbrev. ဣ, *n.* *aff.* possessive ; *v.* *aff.* assertive, သည်။

ဧည့်, *see* ဧည့်သည် ဧည့်ခွေ။ ကျုပ်မိန်းမ မျက်စိစောင်းထို ဧည့်ခွေ ရှက်ပါသည်။ ဧည့်ခွေ။

—ခန်း, *n.* a reception-room for visitors.

—ခံ, *v.* to give audience, receive as a visitor, receive company, ညီလာခံ (to entertain) ; ကျွန်ုပ်အပုံကြီးမောသောကြောင့်ခံချား ကျွန်ုပ် ကိုယ်စားဧည့်ခံပါ။

—သည် (commonly *pron.* ဒို့သည်), *n.* a traveller, stranger, a guest, အာရုံခံ ; a casual visitor, sojourner, company, ဧည့်သည်စောင်သည်။

—ဝတ်, —သည်ဝတ်, *n.* the reception, entertainment of a stranger, the duties of hospitality ; ဧည့်ဝတ်ကြေ, to perform the duties of a host satisfactorily ; နောင်ထိုရွာနေကျော့ပစ္စုပ္ပန်ဧည့်ဝတ် ကျကြေအောင်ပြုတတ်သည်။

—သည်ဝတ်ပြု, *v.* to entertain company, perform the rites of hospitality.

ဇဏီ (Pali), *n.* a kind of deer (brow-antlered rusa) ; ဇဏီအမည်ရှိ သောသမင်သားကိုးရှစ်ခုရင်းများအတွက်ကြိုက်သည်။

ဇောဏ် (ဇောဒ်), by corruption ဇောဏ်, one who has the preference of many (spelt by some ဇောဒ်).

—ရ, *v.* to attain such preference ; ရာဇဝတ်အမှုတမ်းထဲမှာရာဇဝတ်ဝန် ထောက်မောင်ရွှေကြည်ညာဏ်အားဖြင့်ဇောဏ်ရသည်။

ဇေဉ် (ဇေဉ်), *n.* a cradle song ; သားကြွေးလိခြင်း။ သားထောင်သို့ဇေဉ်များ ကိုပုဂံကထွင်ထွဲရင်းဆိုသည့်အသံဇေဉ်ကြွေးသည်ခေါ်သောရှိသည်။

ဇောဝတီ, *n.* the Irrawaddy, the principal river of Burma ; ဇောဝတီမြစ်ခေါ်အပေါက်ပေါက် အင်း ငန်း အဝဝများ စွာရှိသည် ; said to be called after the Ayeyapa'ta nága ; ဇောဝတီနဂါးပျော်ပါးရာအရပ် မြစ်သော့ကြောင့်ဇောဝတီမြစ်မည်၏။ ဇောဝတီကပ္ပသင်္ခါ။

ဇော, 1 (Pali), *a.* great, large, အကြီး ; ဇောမဟာကြီး, exceedingly great.

ဇော, 2, *n.* the keel of a vessel.

—တံ, သင်္ဘောတည်မည်ကြံသောအခါဇောတံအရင်တည်ခြင်းသည်။

ဧရာဝတီ (ရာဝတီ), *n.* a fabulous three-headed elephant (နတ်သား) ;
 ဧရာဝတီတောင်မင်းကိုမာရ်နတ်စီး၍ပေမိပင်နှင့်ရွှေပတ္တင်ကိုယူသည်။

ဝေကန်, *adv.* certainly, truly ; ကေန်။ ဝေကန်မင်းအမှုရောက်မည်။ အမှန်အတိုင်း။

ဝေကီ, *see* ကေ။

သေနီ (Pali), *n.* a place ; ဒေသ, အရပ်, the four points of the compass ; သေနီအားဖြင့်၍အရပ်မှာရှေ့မင်းများကျောက်တိုင်စိုက်ထားခဲ့ဖူးသည်။

ဩ

(The ninth vowel in the Burmese alphabet.)

ဩ, *see* အေ

ဩဘာသ (Pali), *n.* asking leave, အခွင့်လောင်းခြင်း ; သိလိမ္မိယသောသူ
 တို့ကသဟာတေထိအခွင့်ထိုးကြိမ်ဩဘာသဟုတောင်း၍သိလိမ္မိယသည်။

ဩဃ (Pali), *n.* a stream or current which bears away human creatures, of which there are four, namely, ကာမေဝဃ၊
 တပေဝဃ, ဒိဋ္ဌေဝဃ, and အဝိဇ္ဇေဝဃ ; *comp.* အာသဝေဝါ—

- (1) the current of libidinous desire,
- (2) the current of life's vicissitudes,
- (3) the current of personal contact,
- (4) the current of ignorance and folly.

ဩဇာ, ၁ (Pali), *n.* relish, richness, အရသာ ; the quantity of a thing, in which its richness or strength consists, zest ; the food of the gods, ambrosia, ယုဒ္ဓါရုံ ; figuratively, weight, impressiveness, authority ; applied to words and persons ; သည်မြေဩဇာ အဆီအပြားပြယ်သောကြောင့် နောင်နှစ်ခါစပါး စိုက်နိုင်မည်ထင်။

—ကိုက်, *v.* to have one's influence felt ; လာရောက်သမျှပဟာမင်းကြီး
 ထံမှာ ဖတ်ရာ (Phayre) (မင်းကြီး) သခင်ထံထိုးမြန်မာလူမျိုးတို့အပေါ်၌
 ဩဇာအကိုက်ဆုံးဖြစ်သည်။

—ကြီး, *v.* to have great influence.

—ညောင်း, *v.* to have one's influence felt ; ရှေ့ကဦးကားကုဏ္ဍ
 အလွန်ကောင်းသောကြောင့် ဤနယ်တွင် ဩဇာညောင်းသည်။ ယခုအခါကာ
 ကုဏ္ဍဗျတ်စီးသောကြောင့် ဩဇာပြယ်သည်။ [ဩဇာထွန်းကား။ ဩဇာမိုး
 have similar meanings.]

—စူး, *v.* to permeate, as influence.

—ထက်သန်, *v.* to be rich as soil.

—ပျက်, *v.* to be destroyed as influence ; ဩဇာပြယ် —ထွင်း, *v.* to decline as influence (ဩဇာမွေး)။

—လေးနက်, *v.* to be savoury.

ဩဇာ, ၂, *n.* the custard-apple tree ; ဖြည့်ဖို့ကြက်ထင်းထောင်အရပ်မှာ
 ဩဇာပင်များစွာသီးသည်။

တြဇာသုဉ်, *n.* the unevenness of the rind of the fruit of the same.

တြန့်ဇာ (တြဋ္ဌဇာ) (Pali တြန့်ဇာ, the lips, and ဇာ), a labial, produced from the lips ; applied to consonants of the ဝ class, ဝ၊ ဝ၊ ဝ။
ဘ၊ ဝ။

တြတ္တပ္ပ (Pali), *n.* fear of sinning, tenderness of conscience ; ဝကောင်းမှုမှထိတ်သန့်ခြင်း, careful avoidance of sin, စောင့်စည်းခြင်း, “ottappa, fear, that which deters from the performance of “what is improper to be done, through the influence of “shame.”—M.B. သည်သူသံသရာဝန်ကိုကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့်တြတ္တပ္ပ တရားများစွာရှိသည်။

တြဒိဿ (တြဒိဿ) (Pali), *a.* having special reference, ရည်မှတ်ချက် ; chiefly used with ခေတ္တာဝိ။

တြဿာ (အရောင်အလင်း), *n. lit.* brightness and lustre ; in a modern sense prestige, reputation, notoriety (one kind of သိတင်း), [a self-generated rumour]. တြဿာပြေး, *v.* to be spread, as reputation, prestige ; a rumour, တြဿာဆွန်း။

တြဝါဒ (Pali), *n.* instruction ; ဆွေသွန်သင်ခြင်း, counsel, advice.

—ဇံ, *v.* to receive instruction, counsel, advice ; ကွန်ဝါဒဝါဒပဓိ ဆိုလျှင်မင်းအိမ်ထိုးပြန်ပါတော့။

—ပေး, *v.* to give instruction ; မြတ်စွာဘုရားတြဝါဒကို တပည့်သား သမ္မာထေရ်များအားပေးသည်။

ဧ

(The tenth vowel in the Burmese alphabet, not initial, unless used for အေဝ်, *which see.*)

က

(The first consonant in the Burmese alphabet, and the first in the class of gutturals.)

က, *i.* *n.* a saddle-frame made of wood and iron, used by Burmese cavalry and by men of rank ; when used, underneath is spread the ထုန်းထွဲ, above it is the မီးနှိုး or ထင်ရန်း, and on either side are attached by cords the ကထောင် (*pron.* kadaung as if ope word), *see* these words respectively ; ဆင်ကိုထုန်းထွဲပေါ်, place the howdah on the elephant, please.
—ဦး, *n.* the pommel of a saddle.

—ကြိုးတန်ဆာ, *n.* the trappings or ornaments of horse furniture ; သည်မြင်းတစ်စီးကကြိုးတန်ဆာအဖို့နှင့်ထပ်လောက်ပေးရသည်။

ကတင်, *v.* to saddle a horse in the Burmese fashion ; မြင်းကတင်သည်။

က, 2, *v.* to dance, moving the hands, arms, and body, as well as the feet, to the sound of music. Der. အကသမာ။ ဣရုနွယ်နဂါးသည် နဂါးပြည်မှာကတင်သေ၍တကင်နေရိုးမရှိ သောကြောင့်လူမြည်တိုက်ကာကတင်ရှာရအောင်ကခုန်ပြီးထူး၍နေသည်။

—ခုန်, *v.* ; see the parts ; မောင်မြနှင့်မောင်နီ (သူတို့) မြင်းနိုင်သောကြောင့်ကခုန်ကြသည်။

—ချေသည်, *n.* a dancer ; chiefly applied to dancing girls ; အကသမား။

က, 3, *v.* to harness, attach a draught animal to a carriage ; တချို့အင်္ဂလိပ်သင်္ဃာများ ဗိုလ်တစ်ဦးမှာနေ့ကတင်မြင်းတစ်ကတင်သည်, some English gentlemen drive tandem.

က, 4, *n.* *affix*, ablative, from, out of, ၄ ; sometimes nominative, sometimes locative.

—ဝေး, *v.* *affix*, continuative, though ; သွားထင်ကဝေး။

—တည်းက, *v.* *affix*, continuative, from the beginning, from the first of—(၁) မအူဝ်မြို့တည်းကတည်းကချင်များ ထပ်အခါမှမစမပွဲဘူး။ (၂) ဝါပုံမြို့ကျွန်းရောက်ကတည်းကမကျန်းမမာတဖျားတည်းဖျားနေသည်။

က, 5, *adv.* has the same meaning as *ထွင်*, *e.g.*, (၁) ခင်ဘူးထိုက်မေးမြန်းက။ ကျွန်တော်ကိုစာရေးပေးလိုက်ပါ။ (၂) သည်ထိုသူမြှေးမြှေးကလူယုတ်မာစစ်ပါသည်။

က, 6 [က, 6, Peguan, a fish].

—ကတင် (*pron.* ကကဒံ), *n.* the large perch. [Sometimes persons whose parents are of different races are jocosely called ကကတင်].

—ကထိုး, *n.* the Tavoy mountain barbel.

—ခုရံ, *n.* the king-fish, which produces isinglass ; ငါးကွဲထင် (Tavoy).

—ထိလူး, *n.* the large mullet.

—သပေါင်း, *n.* the cockup ; ကသပေါင်းခြောက်, dried cockup fish.

—သမီး, *n.* the goby.

—သမြင်း, *n.* the large cockup.

ကတံ, *n.* a kind of large wicker basket fitted to the bottom of a cart, as when carting paddy ; *comp.* ဖုတ် ထွင်းကကဒံ, made of wood.

ကကောက်, see ထံကောက်။

ကံကံဒံ, *n.* the stipe clasping brake.

ကတ္တကဉ်း, *n.* benzoin, gum benjamin ; ကတ္တကဉ်းရှင်းပြည်ကရှင်း
မျှားယူထား၍ ဖြန့်ဝေထိုပြည်မှာတဖန်ဆေး (*pron.* ဝထဆေး) ဆိုင်များကို ခောင်း
ထည့်။

—ပွင့်, *n.* benzoic acid or flowers of benzoin.

ကတ္တေတကန် (from ကုတ်ထေတကန်), *adv.* disputatiously, refrac-
torily ; သားသွီးကမိတကိုကတ္တေတကန်ဖြန့်ထွက်ပြောသည်။

ကချင်, *n.* a Kachyin, one of the race of Kachyins ; ကချင်လူမျိုး
ချင်းလူမျိုးတက်ပင်သာခွဲရှိမ်းသည်။ ကချင်တောင်မိုလူဆိုးအားပြ။

ကချေကချေ, *see next.*

ကချေကချေ (from ချေ and ချေ, *which see*), in a manner bungling
and laughable ; အမိုးရရှေ့မှာကချေကချေတောင်ရ။

ကင်, *v.* to broil, roast, toast, cook by the heat of the fire, but
without contact ; *comp.* ဖုတ် and အိုး.—(1) ငါးအမည်းများကို
မုဆိုးတံငါများက ကောင်းမွန်စွာကင်ပြီးလျှင် ရောင်းသည်။ (2) ပျားလန်နှင့်
ငါးကင်တမိုင်း, a piece of broiled fish and a honeycomb.
[*Note.*—The Talaings are said to have been in the habit
of eating broiled fish and honeycomb in days gone by.]
(3) သစ်သားနှင့်ငါးများကိုခွေခွေငါးပုစွန်ကိုကင်သည်။

—ဣ (from ဣဝ, to pinch), *n.* a split bamboo stick to roast
or toast with ; ထံဣ။

—ပြင် (ထင်မျှင်) (from ပြင်, to weave, &c.), a piece of woven
work used as a gridiron ; hence သံထင်ပြင်, a gridiron.

ကော်, *adv.* in (one's) presence ; မျက်မှောင် (obsolete).

ကင်ပသင်း, *n.* a name applied to at least three species of anti-
desma, namely, the *A. velutinum*, the *A. menasu*, and the
A. diandrum.

ကင်ပွန်း, *n.* the soap acacia creeper.

—ထင် (from ထင်, to fix in), *v.* to hold a festival on the birth
of a child, during which the body of the child and the
hands of the guest are washed in a decoction. သူငယ်ဗွား
သော အခါခုနစ်ရက်မြောက်တွင် ထက်သည်က ထင်ပွန်း။ တရောင်ပါ ခုနစ်ပြည်
နှင့် (တရောင်ဖြူတရောင်ဖြူ) ပင်တရောင်။ တထိုင်းတရောင်။ နတ်သွီးဗက်သက်သ
နတ်သရောင်) ရောပြီးလျှင် ငင်းသူငယ်ကို ခွီးခေါင်းဆေးသည်။ ခွီးခေါင်းကိုဆေး
ပြီးသည်ကာလစင်ကြယ်လျှင် အဝတ် ဖြန့် လက်သည်ကပူ၍ အမိထို အင်္ကျီ
ငင်းနောက် ထက်သည်နှင့် ဖိတ်သော ပရိဆတ် ထိုက ဆုတောင်း ပဌနာပြုကြ
တန်၏။ On the seventh day after the birth of the child, the
midwife boils the fruit of the soap acacia (creeper), and
mixes it with the seven kinds of grewia and washes the
child's head ; after the head is clean (by washing), the mid-
wife takes the child up in a white cloth and presents him

(or her) to the mother; after this the midwife and the assembled persons who have been invited invoke a blessing, [ယံချွန်ဒိဏ္ဍိအဝေဓ်သတ္တု။ဘိသိက်ရွတ်တတ်သူတောင်းကြသည်]။

တင်ပထင် (Eng.), *n.* cambric (ပိတ်ချော).

တင်း, 1, *n.* a centipede, scorpion, or any similar creature.

—ခြေမျှား, *n.* a centipede.

—စုန်း, *n.* an ear-wig (?), the scolopendra.

—နားသန်, *n.* the coiling centipede; ဒိုးနားသန်။

—ပုရွန်, *n.* the crab scorpion.

—မထက်ညှင်း, *n.* the large black earth scorpion.

—မြီးကော့, *n.* the common brown scorpion.

—သန်း (from သန်း, a louse), *n.* noxious vermin.

တင်း, 2, *n.* a watch-house, sentry post, chokey [an outpost].

—အုပ်, *n.* the chief of a chokey station.

—ကျိပ်, *n.* one who has charge under a တင်းအုပ်။

—ဒိုး, *v.* to pass a chokey station clandestinely; တပ်ဒိုး။

—ခွန်, —ခွန်တင်းခံ, *n.* the duty paid at a chokey station.

—ခွေး, *n.* an attendant at a watch-house, so called from the custom of calling to passers by, like the barking of a dog; reproachful [scarcely intelligible in Lower Burma].

—စား, *n.* one who lives on the revenue of a chokey station.

—စောင့်, *v.* to stand sentry, keep watch at a chokey station; *n.* a watchman, sentry.

—စောင့်ထား, *see* ထား။

—ထပ်, *n.* an outpost or advanced guard; တင်းထပ်ဥပဒေ။

—တဲ (တင်းထဲ), *n.* a watch-house.

—ထား, *v.* to establish a sentry post or chokey.

—ထောက်, *v.* to reconnoitre, or to support a reconnoitring party.

—ထိုး, *v.* to reconnoitre; တင်းထိုးထွတ်။

—ရုံ, *n.* a large chokey house.

—ထုထင် (*pron.* တင်းထင်), *see* တင်းသား။

—ဝန်, *n.* the chokey master general.

—ဝန်းကင်းပတ်ထွဏ်, *v.* to patrol, တင်းဝန်းကင်းပတ်ထွဏ်ထည်စောင့်နေ ထိန်းသိမ်းရှိစေရမည်။

—သင်း, *n.* same as တင်း။

—သား, *n.* an attendant at a chokey station.

ကင်း, 3, *v.* to be free from, separate from, exempted, liberated.

—တွာ, —ငြိမ်း, —စင်, —ပျောက်, —ရှင်း, —တတ်, —ထွတ်, *see* the parts—

(1) သည်မိန်းကျွန်ုပ်နှင့်ကင်းကွာပြီးပါပြီ။

(2) သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကင်းငြိမ်းပါပြီ။ ထာမျှအဆက်အသွယ်မရှိပါ။

(3) သည်ဆရာဆေးကိစ္စကတည်းကကျွန်ုပ်တို့ရောဂါရှင်းရှင်းကင်းစင်ပါပြီ။

(4) ခင်ဗျားစကားကိုနားထောင်ဆော့ကြောင့်အနွှာရယ်နှင့်ကင်းထွတ်ပါပြီ။

ကင်း, 4, *v.* to form, as fruit in its earliest state. Der. အကင်းသရက်သီးကင်းပြီလား။ ပန်းပွင့်မည်ဆိုကင်းကာရှိသေးသည်။ ပူးလှပြီ။

—စ, *n.* fruit in the first state after the blossom ; အကင်း။ သီးစ။ သည်သရက်ပင်အသီးကင်းစသာ (*pron.* ကင်းစ) မှီသေးသည်။

ကင်းချပ်, *n.* plumbago ; နီ, the red kind ; မြိ, the white kind.

ကင်းစီး (*pron.* kin see), *n.* the letter င or င်း, when removed from its natural situation in the line, and placed over the following letter, as in သင်္ဘော for သင်းတော။

ကင်းဘူး, *n.* *Coccinea Indica* ?

ကစပ်, *v.* to jest, joke (obsolete) ; လှိုစားသည်။

ကစဉ်ကလျား, *adv.* out of order, helter-skelter ; ပယမ်းပတာ။ ငါပြုလိုက်လျှင်ညည်းကစဉ်ကလျားနေလှန်ထော့မည်။

ကစား, *v.* to play, amuse one's self ; အမိုးရအထုပ်ထုပ်ထော့အခါအကလေးကစားသလိုမအောင်းမေ့ရ။ အနီထောင်ကစား။ ဖဲကစား။

—မိုင်, *n.* a croupier.

—မိုင်း, *n.* a gambling party ; ကစားခွင်။

—ဆမား, *n.* a gambler.

ကမိန်းကလေး, *adv.* in a wild, crazy manner ; *comp.* ကတန်းကယမ်း။

ကမိပတ် (ခါးဆီးပတ်), *n.* a debt for food ; ကြေး။ ငြိ။ မိဘစားသောက်သောကြေးငြိကမိပတ်များထိုကျွန်ုပ်ကချည်းခံရသည်။

ကမိ, *n.* starch ; (*pron.* ကမိ).

—တင်, *v.* to starch ခဝါသည်အင်္ကျီခေါင်းပေါင်းစာအောင်ကမိတင်နှိမီးပူနှင့်ထိုက်သည်။

—ရည်, *n.* a kind of rice porridge ; ယက်ခန်း (congee).

ကမိကရင်, ကရ, *adv.* (obsolete), *see* ကစဉ်ကလျား ; equivalent to သမျှ, as much as ; combined with a few words only, as ကောက်ကရ, ရကရ, *see* ကရ။ ရကရဆေးစာကိုကြည့်၍ကောက်ကရဆေးမြှုပ်ထိုးပေး၍လူနာကိုဆေးမလှပါနှင့်။ သည်လိုထုပ်ထွင်း အနာမပျောက်ဘူး, don't prescribe and give miscellaneous prescriptions with medicinal roots picked up anywhere to the sick man ; he won't recover if you do.

ကစ်ကရဲ, *see* ကစ်ကြိကယျား။

ကွန်း, *n.* a kind of sweet-potato plant.

—ဥ, *n.* the bulbous root of the above.

ကဝေ (ရည်), *n.* an intoxicating preparation of rice and molasses ;
 ဘိန်း, ထင်း, ကဝေ, ထွေဇာ, (မိမိရည်) အရက်။

ကဆုန်, *n.* Kàhsôn, the second month in the year, nearly answering to May.

ကဆွဲကနွဲ့, *see* ကနွဲ့ကယျ။

ကည, *v.* to beg a favour, to ingratiate one's self ; in some instances a sort of wheedling, to knuckle down to ; ကောင်းပန် ခင်ဘူး၊ ကျွန်ုပ်နှင့်ရည်တူ ကျောင်းနေဖက် ဖြစ်သောကြောင့် ခင်ဘူး၊ အောက် ကညခံမြောချင်ဘူး၊ as you and I, sir, are equals and school-fellows, I do not wish to speak and ask it of you as a favour.

ကညင်, *n.* the wood-oil tree.

—ဆီ, *n.* wood oil ; ကညင်ဆီခတ်, to tap for gurjon oil ; ကချင်ထောင် သူများကညင်ပင်ကိုထားဖြင့်ထစ်၍ ညှိမ်းနှင့်မျက်ပြီးကာလ နံနက်မိလားသောက် သောအခါ။ ၎င်းတို့သည်ကညင်ဆီကိုခတ်ယူ၍ ရောင်းချလှန်၍။

—တိုင်, *n.* a torch made of touch-wood and wood oil ; စွယ်ပေါင် တိုင်။

—နီ, —ဖြူ, *n.* varieties of the same.

—ပျံ, *n.* a species of shorea, of which the dried calyx has long, scarious wings.

ကညပ်, *n.* an iron style—(၁) ပေစာမျှားကိုကညပ်ဖြင့်ရေးသည်။ (၂) ရှင်ဘုရင် အမိန့်ထောင်များကိုလည်း။ ထန်းရှက်ပေါ်မှတင်၍ကညပ်နှင့်ရေးသည်။

—ထွား, *n.* the point of a style.

ကညာ (Pali), *n.* a virgin, a maiden above thirteen years of age and unmarried ; အပျို။ အပျိုကညာကောက်သည်။ သို့မဟုတ်ကညာအခါမထင်ပါ စေနှင့်။ အခါထင်ကအခွင့်သော။ ယုတ်သောသူနှင့်ငြားတတ်စွ။

ကညွတ်, *n.* *Asparagus racemosus*.

ကညပ်, *see* ကင်ညပ်။

ကညာဇာ (Pali ကညော, throat, and ဇာ), a guttural produced from the throat ; applied to the consonants of the က class.

ကဏ္ဍု, *n.* a disease in the ears of buffaloes and cows. [Used also in a deprecatory way by masters or superiors to their servants and inferiors when the latter are inattentive and do not answer when summoned ; မင်းတာဖြစ်လျှင်မထူးသထကဏ္ဍု စွဲသထား]။

ကတ်, ၁, *v.* to be hard, difficult ; ခက်သည်, ခဲသည်။

ကထိကထိ, *see* ကထိကထိ။

—ထွက်, *see* ထွက်ကထိ။

—ဖွဲ, *adv.* in a different direction, contrarily, at cross purposes ; ဆန့်ကျင်ထက်ပြသည်နှင့်။ (1) သူ့စကားပြောသည်အခါကထိဖွဲချည်းပြောသည်။ (2) အပြုအမူများမှာမင်းသူတပါးများနှင့်တာမျှထွက်ကထိဖွဲချည်းပြသည်။

—လတ်, *adv.* same (infrequent).

—သတ်, *v.* to be hard to deal with, unaccommodating, perverse ; သည်သူဌေးမည်သူအားမျှပေးကမ်းခြင်းမရှိ အထွန်ကတ်သတ်ထော့သူဖြစ်ပေသည်။

ကထိ, 2, *v.* to press with a lever in order to raise or remove ; သစ်ထာကိုကထိကထိနှင့်သည်။

—ကော်, *see* the parts, ကုတ်နှင့်ကော် ; သစ်ထောမှာဆင်များသစ်တုံးကို အစွတ်နှင့်ကထိကော်ချောင်းထဲတွန်းချသည်, in the timber forest, elephants have to raise up logs of timber with their tusks and push them down into creeks.

ကထိကော်ကထာ, *adv.* refractorily.

ကထည်းက, *continuative affix*, from the first of ; as သွားကထည်းက, from the first of his going.

ကထတ် or ကထတ်, *n.* the three-leaved caper tree.

ကထန်းကထင်း (from ထန်း and ထင်း, 2), *adv.* in a rambling, inconsiderate, headlong, incoherent manner ; *comp.* ကထန်းကထါး အမှုကိုမစဉ်းစားဘဲကထန်းကထင်းမပြုမထုပ်ရ။

ကထရီ (*pron.* kuddaree), *n.* a state of harrying distress.

—ဝ်, *v.* to be in such a state (scarcely ever used).

ကထတ် or ကထတ်, *n.* the three-leaved caper tree.

ကထိမ်းကထါး (from ထိမ်းပါး) (*pron.* kuddein kubba), *adv.* reelingly, as a drunken man ; totteringly, as a sick man ; ထိမ်းဘိထိမ်းပါးသည်လူဝေးနာရောက်သောကြောင့်မထွားနိုင်မလာနိုင် ကထိမ်းကထါးရှိနေပြီ, when this man was sick, he was unable to move about and was in a tottering state.

ကထီ, *n.* a small (glass) cup.

ကထုတ် (ကထုတ်) (from ကန့် and တုတ်), *n.* a breast-work of earth, မြေကထုတ် ; hence ရေကထုတ်, *n.* a boom across a channel ; also used in a figurative sense ; ထားပြုများရွာကထုတ်ထွင်းမြေကထုတ်ထုတ်ရန်မိန်းမများကိုဆောင်ခေါ်သွားသည်။

—ထွန်, *v.* to throw up a breast-work.

ကထုံး, *n.* a small funnel-shaped vessel of any material ; hence ဖန်ကထုံး, *n.* a wine-glass (not used for a wine-glass).

ကတူ (*pron.* ကဒူ), *n.* a covering for the head and back made of leaf and used to protect the head, shoulders and back from the rain; smaller than the ဝီလား made of ခနီ and ဝလူ leaf; ကရင်တလင်းများ ထပ်ထွန်သောအခါ ခေါင်းမိုဗ်းထုံအောင်ကတူကို ဆောင်းတတ်ကြသည်။

ကတောက်, *v.* to cackle, as a hen before and after laying; ကတော်သည်။ ကြက်မများ မပြန်ဖြစ်စေ။ ပြပြီးသောအခါ (ထင်းက) ဆင်း၍ဖြစ်စေက တောက်လေ့ရှိသည်။

ကတောက်ကဆတ် (from တောက် and ဆတ်), *adv.* in the way of angry disputation; သူတို့၂တောက်ကတောက်ကဆတ်ပြောဆိုကြသည်။

ကတောက်ကတက်, *adv.* confusedly, incoherently; တောက်တီးတောက်တက်, to be in a gloomy unhappy state, as a person suffering from great trouble or temporary mental derangement; သည်မိန်းမသားဆိုးဆိုးသေ့ကြောင့်။ မိတ်ကတောက်ကတက်ဖြစ်နေသည်။ ကတောက်ကတက်အိပ်မက်ခက်သည်။

ကတောင်ကတင် (*pron.* kadoung kadin); ကတောင်ကတင်, kadoung gayin; ကတောင်ကတောင်, kadoung gayoung; ကတောင်ချောက်ချား kadoung chyauck chya, *adv.* at random, as a frightened or deranged person; ကတုန်ကယင် (*pron.* kadon gayin) is very often used in the same sense; သည်လူဝေဒနာခောက်သေ့ကြောင့် ကတုန်ကယင်ဖြစ်နေပြီအင်မတန်သေးကုမ္ပဏီမည်။ (2) နတ်ရုံးများဖမ်းသောသူများကတောင်ချောက်ချားပြောတတ်သည်။

ကထော့, *n.* a funnel [a flower holder made of funnel-shaped leaves].

ကထော်, 1, *see* ကတောက်, to make a noise like a hen when separated for any time from the male species; အိမ်ကြက်တောကြက်များကြက်ဖများနှင့်ကွဲပြားသောအခါကတော်၍နေတတ်သည်။

ကထော်, 2, *n.* a lady, a title of rank; now used also as an affix to denote the wives of men holding office or otherwise distinguished, as မင်းကထော်, the wife of a governor; ဆရာကထော်, the wife of a teacher; *e.g.*, (1) မင်းကထော်, the wife of any official except very subordinate ones; (2) ငွေစီးကထော်, the wife of a ငွေသူကြီး; (3) ခွဲကထော်, the wife of a broker; (4) ဆင်းသူကြီးကထော်, the wife of a fishery lessee; (5) ခေါင်ကထော်, the wife of a Sawkè; (6) ဝန်ကထော်, the wife of a Wun; (7) စင်ကထော်, the wife of a Sitkè; (8) မင်းကြီးကထော်, the wife of a Mingyi, *i.e.*, a commissioner; (9) သံတော်ဆင့်ကထော်, the wife of a royal herald, &c.

ကတိုက်, *v.* to provoke, irritate by backbiting representations; less than ရုံးချောသည်။ ရုံးတိုက်သည်။ မန္တလေးနန်းတော်သူများထဲယောက်နှင့်တယောက်တိုမိဖုရားထံမှကတိုက်ကြသည်။

ကတိုက်ကတွန်း, *adv.* from above.

—ကရိုက် (from ထိုက်ရိုက်), *adv.* headlong, hitting here and there without regard; ထိုသူထိုကတိုက်ကရိုက် or (ကတိုက်ကတွန်း) ပြောတတ်ရာရာဆိုတတ်ရာရာပြောတတ်သောကြောင့်ကျောင်းတကာခေါ်ထိုက်ပြီ။

ကတို့, *see* ထုတို့။

ကထိုး, *n.* the musk-cat; musk.

ကတ်ကြေး (ကတ်ကျေး), *n.* scissors; တထိုင်းခေါင်းကတ်ကြေးပိုင်သည်။

—ထိုက်မှန် (ကတ်ကျေးထိုက်မှန်), *n.* a preparation of talc.

—စာ (ကတ်ကျေးစာ), *n.* clippings.

ကတ္တ (Pali), *n.* the nominative case.

ကတ္တရသီ or ကတ္တရာဝေး, *n.* tar, ထင်းရှူးသီ; ကတ္တရာသီအံ, *n.* asphalt.

ကတ္တရသင်္ချေ, *see* ကတ္တရာသင်္ချေ။

ကတ္တဝါ, *n.* a cockatoo.

ကတ္တား, *n.* a boundary line of division or demarcation; အစိုင်းအခြားထံကတ္တားကမိထား။

—ချား, *v.* to make such a line, division, or demarcation; [a difference of mind, to have nothing in common owing to difference of character, views, disposition and incompatibility of temper, &c.]; ကွန်ဆော်ကျောင်းတကာခေါင်ကြွက်ဖြူနှင့် ကတ္တားချားလျက်နေပါသည်။

ကတ္တိပါ, *n.* velvet; hence မိုးကတ္တိပါ, silk velvet; မြင့်ကတ္တိပါ, cotton velvet, velveteen, ကတ္တိပါသားကျ။ *Anglice*, to be soft as, or like, velvet.

ကတ္တီ, *n.* a kind of large boat, somewhat like a Chinese junk (တရုတ်သင်္ဘော) in appearance, much in use at Mergui and Tavoy.

ကတွင်းပေါက် (from ကြွင်းတွင်းပေါက်), *n.* the opening in the floor or seat of a privy.

ကတွတ် (*pron.* kadoot), *n.* a hole to let off water from a tank, paddy-field, bathing tub, &c.; ကတွတ်ဝှာမျှိုင်းစောင့်သလို။

ကတွန်းကတိုက်, *see* ကတိုက်ကတွန်း (not used).

ကထကရ, *adv.* overbearingly; ငါမွေးသဖန်ဖြစ်လျက်သားနှင့်ကထကရမပြောအပ်။ ပြောလျှင်မင်းအပေါ်၌ရောအပြစ်ကြီးတင်ထိမည်။

ကထိကပါး (from ထိ and ကပါး), *adv.* allusively, indirectly, so as to annoy, but without making a direct charge; ထိကပါးမိကပါး is different to စောင်းဆီမိချည်, as when a person speaks in a ကထိကပါး manner, he himself is the person who speaks directly to another in an allusive manner; whereas in စောင်းဆီမိချည် he speaks allusively of another person in

his hearing, and not directly to him ; ကထိကပါးစေတော်မူ၍
ရောက်ရောက်ပြောပါ။

ကထိကရိ, *adv.* same generally, but not always, for instance, as in the phrase အကလေးထိုကထိကရိ၍အသွားပါနှင့်, don't carry the child in a careless, negligent manner.

ကထိကဝတ်, *see* ဂထိဂဝတ်။

ကထိန (Pali ကထိန), *n.* a sacred period (namely, month of Ta-zaungmôn), during which priests' garments are presented with ceremonies. At this time the people purchase one or more pieces of cloth, according to their circumstances, which they present to the priests. The cloth for this purpose is called katina (ကထိန—ကထိန). It cannot be received except by a chapter, which must be constituted of at least five priests; when the cloth is offered, the priests hold a conversation among each other and enquire, "which of us stands in need of a robe." The priest who is most in need of a garment ought now to make known his want; but this rule is not attended to, as the priest who has read the sacred books or expounded them during the performance of wass, whether the most destitute or not, usually receives the robe. The priest respectfully asks the rest of the chapter to partake of the merits produced by the offering. The assembled priests, assisted by the lay devotees, make the cloth into a robe and dye it yellow, the whole of which process must be concluded in sixty hours or a natural day. It is not an ordinance of Buddha.—E.M.

—ခင်း, *v.* to offer garments to rahans; ကထိနတို့။

—ထင်နိုး, *n.* a garment made at such period.

ကဒတ်, *n.* a species of yam.

ကဒတ်ငန်း, *n.* a species of custard-apple, the sweet-scented uvaria; တောကဒတ်ငန်း။ ကဒတ်ငန်းပန်းထိုမြန်မာတို့၍ အမျိုးကလေးများ ပန်ဆင်ထုတ်ကြသည်။

ကန, *i*, an artificial pool, a tank of water; ထက်ဆည်ကန, *n.* an artificial tank; တဆတ်ဆည်ကန, partly so; သထုံစာထကန, a natural tank.

—ကြီးတကာ, *n.* one who makes a tank; in reality for the use of the public for drinking purposes; (ထုဒိသာအတ္ထု, an offering intended for the use of all).

—စင်း, —စင်းရိုး (ကနီသင်း, —ကနီသင်းရိုး), *n.* a ridge of earth in rice-fields, any ridge of earth to prevent the egress of water,

ကန်စင်းမရှိ (ကန်ဆင်းမရှိ), *v.* to be reckless, unreserved in conduct, wanton; အကစင်းမရှိ။

—စောင်ရိုး (from အပေါင် and ဆံရိုး), *n.* a mound, bank of earth, to form a reservoir of water; ကန်ထည်ရိုး။

ကန်, 2 (Pali ကညာ, a virgin), *n.* Virgo, the 6th sign of the zodiac.

ကန်, 3, *v.* to kick; less than ကျောက်ထည်, to push off (a boat; ကျောက်ထည်, to do so with more force), to repel, make rebound, to “kick” as a gun when fired; သေနတ်ကန်သည်, to prop laterally, *e.g.*, ကျားကန်သည်; (1) အကလေးကိုဖြင်းကန်သောကြောင့်ဖြေကျိုးသည်။ (2) လှေကိုကန်လိုက်ပါ, please push off the boat; (3) သည်သေနတ်ကန်တတ်လို့ကျွန်ုပ်မစပ်ချင်ပါ, I do not wish to fire with this gun, because it kicks.

ကနက်, *n.* the umbrella over the royal bed.

—ကတန် (ကနက္ခဏ်), *n.* same (most common); ကနက်ကတန်တီးပြီတော်။

—ထိုင်, stakes (two in number, used to secure the ကျောက်ကြိုး in a ခင်း, trap).

ကနုလတ်, *n.* the innocuous estuary serpent; ကနုလတ်မြွေသားကို ကရင်များနှစ်နှစ်ချိုက်ချိုက်စားကြသည်။

ကနရီ, 1, *n.* a disease of the gums; ဒဏ္ဍရီ။

ကနရီ, 2, *n.* the soondree, the *Heritiera fomes* of Symms found in tidal creeks; a very tough wood, but not durable; when Rangoon teak broke with a weight of 870 lbs., soondree sustained 1,312 lbs.—Mason.

ကနရီး, *n.* the pierardia fruit, the *Heritiera attenuata*; fruit sub-acid in flavour.

ကနား, *see* ဖြင်း။

—ဖြင့်, *n.* a porch, or platform, or small building attached to a larger, commonly without a roof; ကျွန်ုပ်ထိုင်အမှုထကြိမ်တခါမျှ မဖြင့်ထူးပါ။ ရုံးဖြင့်ကနားတခါမျှမရောက်ထူးပါ, I have never once been in trouble (or had a case against me); I have not so much as arrived at the outside or precinct of a court.

—ဖြင်း, *n.* an awning with a flat roof, booth, large shed; *comp.* ခဏ္ဍပ်; with a roof like a house, or with an arched roof; ထိပ်ခုံးမိုးသည်။ ကနဖြင်းထိုး။

ကနားဦး, *n.* the beginning, the first (of a thing), the very first; အစ, အစဦး, အစော့, အရင်။ မနွှဲထေးမြို့၌ထိထောင်ပွဲကိုဖွင့်သောအခါတို့၌ ကမည်တူမျှမရောက်သေးပါ။ ကျွန်ုပ်အကနားဦးရောက်ပါသည်။

ကနားဝ (*pron.* kannazā), *n.* same as ကနားဦး။

ကနကမာ, *n.* an oyster ; ကနကမာကြယ်သီး, a mother-o'-pearl button or stud.

ကနုထံ (*pron.* ကနုဒံ) (from Pali ကနု, anything insignificant), *n.* the small pieces of whittled bamboo or wood made use of by rahans in the ခေဒိမ် (ကုဒိမ်). [There are six kinds of ကနုထံ which it is unlawful for rahans to use, namely, (၁) အကွဲပါသောကနုထံ။ (၂) အဆစ်ပါသောကနုထံ။ (၃) အဖူးအထစ်ပါသောကနုထံ။ (၄) ဆူးရှိသည့်ကနုထံ။ (၅) အခေါင်းရှိသည့်ကနုထံ။ (၆) one ကြမ်းတမ်းသောကနုထံ။ ရဟန်းများမထိုးအပ်။] When used by the royal family, these pieces of bamboo, or wood, were termed နောက်ပြန်ထေင်။

ကနော့, *see* ကပြင်း, not much used.

ကန္တာရ (*pron.* ဝန္တာရ) (Pali), *n.* any place extensive and difficult to pass, as a road intersected with ravines or beset with robbers, or a desert of wood or sand ; hence ထောကန္တာရ, an extensive wood, wilderness ; ညွှန်မြောင်းကန္တာရ, an extensive swamp ; သဲကန္တာရ, သဲပြင် ကန္တာရ, an extensive sandy desert ; သမုဒ္ဒရာကန္တာရ, the expanse of ocean ; ပင်လယ် ကန္တာရ, the expanse of the sea.

(၂) အာဖရိကပြည်ကြီး အတွင်းရှိသော စာဟာရာဝါဒ္ဒါ သဲကန္တာရကြီးသည် အတွန်ကြီးကျယ်သောကြောင့်။ ၊ လကလေးအုတ်နှင့်စီး၍သွားသည်တိုင်အောင် ခရီးကန္တာရအဆုံးသို့မရောက်နိုင်ပါ, in the great country of Africa, the sandy desert of Sahara is so very extensive (or *lit.* because it is so very extensive), that though one should travel on a camel for the space of two months, one cannot reach the limit of the desert.

ကန်ထော့ (etymology uncertain, *pron.* ကဒေါ), *v.* to beg pardon ; “to shorten the tusks of an elephant by sawing” (ဆင်စွယ်ကန်ထော့) ကျွန်တော်နှစ်ယ့်မှန်ပြစ်မှားသည်ကို ကန်ထော့ပူဇော်ပါ၏ ခင်ဗျား, I offer homage and beg pardon, sir, for the wrong I have committed against you in my heart ; ကာယကံ, ဝစီကံကန်ထော့ပါ၏။

Note.—An apology of this sort is never offered to a person younger than one's self. In the event of an elder offending a *younger* person, he would say သည်းခံပါ, “please bear with me,” “please forbear,” “have patience.”

(၂) ကာယကံဝစီကံကန်ထော့၍ ကျွန်တော်ခြေထောက်မှာရှိသော အနာကိုပြပါရစေ, begging pardon of the offences of the body and of speech ; allow me to show you the sore on my foot.

Note.—In respectable Burmese society, a Burman, when describing anything connected with what he considers an

inferior part of the body (the foot being considered as such), will always preface his description with ကာထကံ ဝိတံကန့်ထော့ပါ၏; he would not, however, as a rule, make an apology of this kind to a younger man (or woman) unless he were considerably higher than himself in the social scale.

ကန့်ထော့ပွဲထေဝ်, *n.* a festival formerly held three times a year at Mandalay, at which all feudatories, ministers, &c., paid homage to the king.

ကန့်, ၁, *n.* brimstone, sulphur.

—နီ, —ပွင့်, *n.* flowers of sulphur.

ကန့်, ၂, *v.* to mark across, make a division; *n.* the thwart of a boat; ကန့်ထောတ်, ပါးကန့် (*pron.* puggan). Der. ဆကန့်။

—ကွတ်, *v.* to hinder, prevent, prohibit; ဆီးသည်, တားသည်, မြင်သည်။ ၎င်းအမှုတွင် ဆီးတား ကန့်ကွတ်ခြင်း မရှိစေချ။ ကောင်းမွန်စွာ ထုတ်ဆောင်စေချမည်။

—ချက်, *n.* an objection, exception (*e.g.*, an exception in the Indian Penal Code, Evidence Act, &c.)

—ထထန့်ထန့်, *see* ကန့်ထန့်။

—ထောတ်, *see* ကန့်, ၂, *n.*

—ထန့်, *adv.* right across, athwart; ဖီထာ, next; ကန့်ထန့်, *n.* a bolt; ကန့်ထန့်မြှုတ်, to draw back a bolt. (၁) ဆည်ထုတ်ခါးဝမှာ ဆာဖြင့်ထိုးကန့်ထန့်ထိပ်သထ, why does this man sleep (right) across the doorway? (၂) ကျောင်းထကာ မောင်တရပ်မြို့ကန့်ထန့်ပြောတတ်လေ့ရှိသည်, Kyaungtaga Maung Tayók Phyu has a habit of talking in a perversely contrary manner.

—ထန့်ကျင် (*pron.* ထန့်ကျင်), *n.* a bolt, cross-bar; ထံခါးကျင် (*pron.* tuggachyin), by abbreviation ကန့်ထန့် (*pron.* ထထန့်).

—ထန့်နား, *see* ထထနား။

—ထန့်ပြု, *v.* to thwart, act contrary to; ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုသည်။

—ဝင် (*pron.* ထဝင်), *n.* the division or compartment of a Burmese boat in the stern, or the stern, as ဦးကန့်ဝင် (*pron.* oo-ka-win), ပဲကန့်ဝင် (*pè kawin*).

—ထထ, *v.* to make a division, fix the boundary of; ဆတ်မှတ်သည်, to complete; နတ်ထိုးထထသည်, to fix a boundary; ထရားမဝန်ထောက်ထေဝ်ခင်းထထနတ်များထိုးထထ ကန့်ထထသည်များထိုးထထချီးထထောမတူပါ, your petitioner (*lit.* your servant) is not agreeable to the distribution and boundaries of the paddy-land allotments made by the Assistant Commissioner.

ကန့်အိပ်, *n.* a species of gingerwort ; တထိုင်းမြန်မာကရင်ရှင်းလူမျိုးများတို့သည်ကန့်အိပ်ကိုဟင်းချက်၍မုန့်တီနှင့်ရော၍များစွာစားသောက်ကြသည်, the Talaing, Burman, Karin and Shan make (or *lit.* cook) a curry of gingerwort and eat it in large quantities mixed with vermicelli.

ကန့်တူ (*pron.* ကင့်တူ), *n.* a variety of steatite or soapstone ; မြင်ကမ်းနားမှာထိုင်နေသောဦးစီဆိုသောသူကျွန်တော်ကန့်တူထက်လွှဲတရားပါ။

—ဆန် (ကန့်တူဆန်), *n.* a soapstone pencil.

—တံ, *n.* the handle of soapstone pencil.

ကန်း, *v.* to be blind, မျက်စိကန်းသည် (vulgar ; စတုရန်းအလင်းမရ။မျက်လုံးမတွေ့။စတုရန်းထပ်။စတုရန်း၍ are far more elegant and may be used in speaking to blind persons themselves without hurting their feelings), to fill or nearly fill with earth, so as to hold no water, as a well, a tank or the bed ; ရေတွင်းကန်းပြီးတူးထိုးရေမထွက်နိုင်ပါ။ ဆင်ကန်းထမြို့ မြင်းကန်းထရွာ။ The Burmese say that a blind elephant will cause the destruction of a city and a blind horse of a village.

ကန့်ကလျ (from နှဲလျ), *adv.* wheedlingly, coaxingly, ကန့်ကန့်—
(1) သည်သူထံကန့်ကလျမိချည်းနေသည်မတိတ်နိုင်တူး, this child does nothing but cry in a wheedling way and cannot keep quiet ; (2) မမည်းသူထောကျားကို ကန့် ကလျ ထပ် ပြုတတ်သည်, Ma Mè behaves to her husband in a very coaxing, wheedling way.

ကပ်, ၁ (Pali ကပ္ပ), *n.* a period of revolution of time, an era ; ကာလအပိုင်းအခြား။

—ဦး, *n.* the beginning of the world ; ကပ်ဦးသူ, its first inhabitants, ကပ်ဦးမဟာသမထစင်း။

—နာ, *see* ကာသနာ။

—ပြုမိဗ်း, *n.* the rain, by which a future world is formed.

—လေးပါး, the four periods—သံဝေဒကပ်။ သံဝေဒ္ဓာယီကပ်။ ဝိဝေဒကပ်။ ဝိဝေဒ္ဓာယီကပ်—which compose one grand period or cycle (မဟာကပ်) ; *comp.* အနုကပ်, 64 minor periods of revolution.

—သုံးပါး, the three evil periods, namely, ဒုက္ခိတ္တနာကပ်, ချောကနာကပ်, သတ္တနာကပ်, (1) the period of famine, (2) of pestilence, (3) of slaughter—

(1) ကြက်များဒုက္ခိတ္တနာကပ်ကိုဖြစ်အံ့သောအကြောင်းကိုသိ၍ မိဗ်းမလင်းမီကပ်စည်းကမ်းမရှိဘဲခဏတာနှင့်ကန့်ကျင်ဘက်အိပ်ဟင်းကောင်း၍အစာကိုရှာထတ်သည်, fowls (*lit.* know the fact of) knowing that a famine is going to happen, leave their roosts even before dawn in an irregular manner and contrary to all natural laws, searching for food.

(2) ခွေးများ ရောဂါကပ်ဖြစ်အံ့သောအကြောင်းကို မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်ထင်ရှားစွာပြသထိသော်၊ ၎င်းတို့ညှဉ်အချိန်အထိထိသောကြောင့်ထည့်၊ for what reason is it said that dogs foretell in an unmistakable manner impending pestilence? It is because they howl at night at an unseasonable time.

(3) သတ္တုကပ်ဖြစ်မည် ကြံသောအခါကျိုးများသည်အချိန်မတော်ကိုများစွာအော်လျက်ထွက်သွားသည်၊ when a period of slaughter is going to occur, crows fly about in a terrified manner, screeching the while.

These three omens are given in the Deit'tôn (ဒိဋ္ဌိကျမ်း) or the book consulted by the Burmese to explain omens and dreams.

ကပ်, 2, *n.* a texture made of bamboo split and interwoven; *comp.* မိုင်း. Der. ယင်းကပ်, *see* ဒီးထပ် (a hurdle). ခန့်ဖြူ၊ ညောင်တိုး၊ ပန်းထနော်မြို့များမှာ။ ဒီးကျိမိုက်ရန် ထမိပ်ကိုဒီးကပ် ၊ ကပ်ဒီးထပ်မှထောင်၍ထားသည်၊ in the towns of Danubyu, Yandoon, and Pantanaw there are at the entrance of every house two bamboo fire flappers for striking out fire.

—ရန်ပဲ, *n.* a hurdle race.

ကပ်, 3, *v.* to join, unite, put together flatwise; အပ်, to stick to, adhere to (in any manner). Der. ချဉ်းကပ်, ဆည်းကပ်, and ပူးကပ်သည်ဝင်းကိုထူထပ်ကျိုးနေသည်၊ he remains attached (with a view of protection and future advancement) to this official.

—ကျိုး, *see* ကျိုး။

—ဒို, *v.* to adhere to, take refuge in; ဒိုဒို, ဒိုဝဲသည်, ကပ်ဒိုထိမ်းရှောင်, to take advantage of in order to gain an end, to be restive as a horse, or unwilling to move as a bullock when attached to a cart; သည်နှားထွည်းကိုတပ်သောအခါ မထွားဘဲထွည်းသန်မှကပ်ဒိုနေသည်။ ကပ်ဒိုထိမ်းရှောင် always used in a bad sense.

—ထွတ်, *see* ထွတ်; သည်အထက်သားဆင်းရဲနွမ်းပါးသောကြောင့်ထွေးထွေးမှကပ်ထွတ်နေသည် “owing to this up-country man being in indigent circumstances, he hangs on to this lhay thugyi.”

—ဝါး, *n.* one who has not a settled residence, but is merely a temporary guest; ဝင်နေကပ်ဝါး, a loafer.

—မျှောင်, *v.* to adhere to for the purpose of protection or future benefit.

—ရပ် (ကပ်ထပ်), *see* ကပ်ဒို, 1st def.; ဒိုဒိုကပ်ရပ်။ ခန္တလေးမြို့ကြာလာသောအုန်းကြီးများ အပ်ထိပ်နိုင်ငံမှာ ရှက်တရက်အခြေအနေမှရှိသောကြောင့် ထုရားနားမှကပ်ရပ်ခွံထိထင်းထုံးနေကြသည်။

ကပ်, 4, *v.* to offer respectfully (to a priest).

ကပ်တူ, *see* the parts; ထေားသည်လက်ဖက်ခြောက်သကြားထုပ်များကိုတန်း
 ကြီးထိုးထွေး၍ကပ်တူပါချေ, my son, go and offer the póngyi the
 packets of tea and sugar.

ကပ်ကပ် (pron. kubbet kazet) (from ဝပ်ဝပ်), *adv.* carelessly,
 neglectfully, in a squandering manner, without regard (ပြစ်
 လက်ခတ် used with reference to a person's having no proper
 place, anything in); ကပ်ကပ်ကြေးငွေဥစ္စာများကိုမထုံးနှင့်, do not
 dispose of money and property in a squandering manner.

ကပ်ကရက် (from ဝပ်ရက်), *adv.* carelessly, wastefully, scatter-
 ingly, without consideration.

(1) ကပ်ကရက်တွေရာမြင်ရာစားနှင့်, don't eat without consi-
 deration anything that you may find or see.

(2) ကပ်ကရက်စားလျှင်ဆင်းရဲတတ်သည်, if one eats in a wasteful
 manner, one is apt to want (*lit.* to be poor). ["Waste not,
 want not."]]

ကပ်ကရီ (pron. kabo gayo), *adv.* with the clothes put on in a
 slovenly manner, *i.e.*, worn loosely and dragglingly.

(1) ပုဆိုးကိုကပ်ကရီဝတ်နှင့်, don't wear your puhso in a sloven-
 ly fashion.

(2) ခေါင်းပေါင်း ကပ်ကရီပေါင်းနှင့် ဆူထထူးမြင်သောအခါ အရှုံးနှင့်တူ
 သောကြောင့်ဆူထထူးရယ်ချင်ဖွယ်ရာရှိသည်။

ကပ္ပမိဒ္ဓါ (Pali), *n.* ceremonial spots in the corner of priests' gar-
 ments; သင်္ကန်းထောင့်စွန်းမှာထိုးထိုးဆိုင်၍ ကပ္ပမိဒ္ဓါတန်းကြီးထိုးသည်, in
 the extreme corner of the priest's garment the póngyi
 makes three holes, thus °°

ကပ်စေးနဲ, *n.* urena hemp; ဝက်ချေးပနဲ။ ရွှေထံတိုင်း (Mason).

ကပ်ဝတ်, *n.* small scales used by goldsmiths for weighing gold;
 မျှန်ခွက်ကလေး။ *n.* urena hemp.

—အိတ်, *n.* the scrotum (polite ငွေစေ့အိတ်).

ကပ္ပထိ (from *Kaffir*), *n.* a negro; သည်ကပ္ပထိနက်ထိုက်သည်မှာမှောင်ကျ
 ခေ့သည့် (colloquial အိတ်), this negro is so black that dark-
 ness envelops him.

ကပ္ပိတန် (Eng.), *n.* a captain of a ship or steamer; သင်္ဘောကပ္ပိတန်။
 မီးသင်္ဘောကပ္ပိတန်။ (1) the captain of a sailing ship; (2) the
 captain of a steamer.

ကပ္ပိ (Pali), *v.* to do any service for a priest which it is not law-
 ful to do for himself; used by priests in speaking to their
 followers; ကျောင်းပရဝန်အတွင်းမင်းတို့ကဖြတ်သစ်ပင်များကိုကပ္ပိထိုက်ပါ,
 do you, on my behalf, cut down the trees and pull up the
 weeds in the kyaung premises. [Note.—Póngyis are for-
 bidden to cut down trees and pull up weeds, so that they

may avoid killing insects, &c.] ; (2) ဆွင်းကိုကွဲထိုင်ကြ, cook the rice on my behalf.

ကပ္ပိလဝတ် (ပြည်), *n.* Kappilawut, the birth-place of Gaudama the Buddh (Singh. Kappilawastu). Some authorities maintain the correct orthography to be ကပိလဝတ်, from the name of the ascetic Kapila ; မျက်ကြောင်ဆည့်ကပိလရထော့နေခြင်းကြောင့်။

ကပြစ်ကညစ်, *adv.* slatternly, dirtily—(1) ကပြစ်ကညစ် အဝတ်များကိုမထားပါနှင့်, (2) ကပြစ်ကညစ်ထွင်းများကိုမမီးမထိုးပါနှင့်။

ကပ္ပိလသံချောင်း, *n.* an iron rod.

ကပ္ပိရဒါယကာ (ကပ္ပိယဒါယကာ) (Pali), *n.* one (a layman) who supplies all the wants of a priest and acts as his major-domo and *fidus Achates*.

ကဗျာ (*pron.* kabya), *n.* poetry both of a religious and secular kind ; ကဏ္ဍ။

ကဗျာကယာ (from ဗျာယာ) (*pron.* ကဗျာကယာ), *adv.* in a disorderly hurry ; ဗျာယာကယာ။ ကဗျာကယာ သူပြေးသွားသည်။ ထတ်အကြောင်းရှိသည်ကိုမသိဘူး, he runs in a disorderly hurry ; what reason there is for his doing so I do not know ; (2) မီးသင်္ဘောဥကြောသံကိုကြားသောကြောင့် ဓားနှင့်ရိက္ခာများကို ကဗျာကယာ ဝယ်ကြရသည်, owing to their hearing the steamer's whistle they were obliged to buy the provisions for the journey in a disorderly hurry.

ကပြား (probably from ကွဲပြား, *pron.* ka bya as if two distinct words), *n.* one whose parents are of different races ; အမျိုးမတူသောနေခြင်းသားသားသီး, the children by marriage of parents of different races ; အင်္ဂလိပ်ကပြား၊ တရုတ်ကပြား။

ကပြောင်းကပြန်, *adv.* from ပြောင်းပြန်, *which see* ; သည်အမှုကိုကပြောင်းကပြန်ထုပ်သောကြောင့်မပြီးနိုင်သည်။

ကဗွီး, *n.* the Tavoy name for ဆန့်ဘွေး, which is not, however, at all like the ဆန့်ဘွေး found in Pegu. It may possibly be a *species* of *Careya arborea*. This tree fringes the sea-shore in parts of Burma.

ကဗောက်ကဗတ်, *adv.* (from ဗောက်ဗတ်, *which see*) ; သည်မိန်းမရေဒိုးရွက်၍ကဗောက်ကဗတ်သွားသောကြောင့်ရေဒိုးကျကွဲထိုင်မည်။

ကဘုန်းသား, *n.* a species of mollusc, *Modiola varia*.

ကဆိုင် or ကျဆိုင်, *n.* mangrove, mordant.

ကမကထမြ (from မ and ထ), *v.* to superintend and encourage personally ; ကြပ်မနွှီးဆောင်သည်။ သူအမှုကိုကျွန်ုပ် ကမကထမြ၍ဆောင်ရွက်သည်, I superintended and arranged the matter (or case in Court) for him.

ကမန်းကတန်း (*pron. gaman gadan*), *see* ကတန်းကတန်း, *adv.* in a wild, incoherent manner, as a person suddenly waking; ဝတ်ရှူးရှူးသော သူများ ကမန်းကတန်း ထောင်စမ်း ဖြောက်စမ်း စမ်းတတ်သည်, persons in epileptic fits feel (with their hands) south and north, *i.e.*, everything they can lay their hands upon; (2) လူနာ ညဉ့်အချိန်၌ သေနတ်သံကြားသောကြောင့် အိပ်ရာက ကမန်းကတန်းတသည်, the sick person started up in an affrighted manner from his bed owing to his hearing the report of a gun at an unseasonable hour of the night.

ကမာ (*see* ကနုကမာ), *n.* an oyster. This word is used in lieu of ကနုကမာ by people of Tavoy and Mergui.

ကမူကလူ, *adv.* distractedly, in an absent manner (not much used).

ကမ္ဘည်း (*pron. kabyee*), *n.* a permanent inscription, commonly on stone, ကမ္ဘည်း, ကျောက်စာ, any superscription; ဗိမ္ဗဝါ။ ကမ္ဘည်း ကျောက်စာနှင့်မန္တလေးမြို့၌ မင်းတုန်းရှင်ဘုရင်က မိမိကတ်သုတ်ကိုအသေအချာ ရေးထားစေသည်။ the King Mindon caused the three grand divisions of the Buddhistic scriptures to be written in permanent stone inscriptions in the city of Mandalay.

ကမ္ဘတ် (*pron. kubbat*), *n.* the narrow board which forms the border of a coffin, a border in any board work; ကမ္ဘတ်ရွှေမေတ္တီကြီးနှင့်အရာကြီးသောသူများကိုသဖြတ်ရသည်။

ကမ္ဘလာ, 1 (*pron. kubbala*), *n.* the *Sonneratia apetala* of Symms.

ကမ္ဘလာ, 2, *n.* a kind of Chinese carpeting not woven; a kind of cloth made of hair and wool (သားမွေးကမ္ဘလာ).

ကမ္ဘလွေ (*pron. kubbalway*), *n.* a wrapper or case for palm-leaf books made of cloths and sticks (bamboo).

ကမ္ဘာ (*pron. kubba*), *n.* the grand cycle or period of time during which an entire revolution is performed, ဝေဟကဋ်; *in a secondary and figurative sense*, the world or sekayah system (ကြေဝဋ္ဌာ) considered as subsisting through an entire revolution, as in the phrase ကမ္ဘာမီးထောင်ခြင်း, the conflagration of the world, ကမ္ဘာဆွန်း ခရက်ကကြားသည်ထိထင်း, a phrase used by the Burmese when being told news of an antiquated character. Proverb ကမ္ဘာမီးထောင်သောအခါသားကောင်ကိုချွန်းရသည်, when the conflagration of the world takes place, one has to cast down one's son (on the ground) and trample on him. The meaning of this is that in time of great trouble and perplexity, one is compelled to look after No. 1.

—ဦးသူ, *n.* the primeval inhabitants of the world.

ကန္တာထန်တာ (*pron.* ကန္တာတဇာ), *n.* things co-eval with the earth, such as rivers, mountains, lakes, rocks, the sea, &c.

—နာ, *n.* a disease to which a person is subject but once, as the smallpox.

—ဖျတ်ထေ, *n.* the wind which destroys the earth; ကန္တာမီးထောင်, to be burnt up, as the earth.

—ရန်, *n.* an imperishable enmity, a deadly enmity (*lit.* an enmity which can never be appeased during the *present* cycle); သည်ထူကျွန်ုပ်တို့စကားပြောသူးကန္တာရန်ဘဲ, this man and I are not on speaking terms; between us there is eternal enmity.

ကန္တာလေးရပ်, the four kinds of trial by ordeal, namely, မီးထွန်း, burning candles; ဆန့်ဝါး, chewing and swallowing rice; ခေ့ထား, going under water; and ခဲထောက်, thrusting the finger in melted lead.

—ထား, *v.* to undergo one of the four ordeals; မောင်မင်းပြောသည့် စကားမှန်ကကန္တာလေးရပ်ထဲရပ်လိုထားဝံ့ပါမည်ထား, if you speak truth, will you venture to undergo one of the four ordeals?

ကမ္မ (Pali), *n.* a deed, အမှု; the accusative case; ကမ္မသက္ကေဝိတဇ္ဇတိ။

ကမ္မဇရုပ်, *n.* the body as produced by the influence of past deeds; ကမ္မဇရုပ်ချုပ်, *v.* to die.

ကမ္မဇ, *a.* caused by the influence of past deeds; ကမ္မဇကံ။ ကမ္မဇလေတျှပ်, an euphemism for ဝမ်းနာ, applied to women experiencing the pains of child-birth; ကမ္မဇရုပ်ချုပ်, *v.* to die.

ကမ္မဋ္ဌာန်း, *n.* a short sentence, for repetition of which there are forty (*comp.* ဘာဝနာ) ထော ၄၀။

—ဘာဝနာမီးပြန်, *v.* to repeat sentences from the ကမ္မဋ္ဌာန်း and ဘာဝနာ။

—ဂ္ဂ, *v.* to meditate on such sentences.

ကမ္မသကာ (*pron.* kummathaga), *n.* one's destiny; ထောင်ထဲသို့ရောက်သည့်မှာမည်သူကြောင့်မေ့တမင်းကမ္မသကာဘဲ, your going to jail is due to no one; it is your own destiny (*i.e.*, your own fault, your look out).

ကမ္မဝါ, *n.* the ordination service of the Buddhist priesthood; ကထိန်ကမ္မဝါ။နာသေမုတိကမ္မဝါ။ရဟန်းကမ္မဝါ။မိယာရကမ္မဝါ။

—စာ, *n.* the writing containing the said service.

—စာထတ်, *v.* to read the said writings.

ကပ်စေ, *n.* the illipie oil tree, *Bassia longifolia*.

ကပ်လော, *n.* a species of sonneratia resembling the weeping willow, "found in the low wet lands near the mouths of rivers."—Mason.

ကပ်, ၁, *n.* the bank of a river, lake, or sea; ထပ်ကပ်လူးသည့်လူသည်။ [in speaking of a person who excels in anything the Burmese frequently make use of this phrase, *e.g.*, သည်လူကပ်လူးသည့်အရာကပ်လူးထပ်ကပ်(တထပ်)လူးနေသည်။]

—ခြေ, *n.* the foot or bottom of a bank; ထားဝယ်မြို့နှင့်ခရီးထိုးတိုင်ခွဲကွာ မောင်းမကန် အရပ်တွင် ကမ်းခြေသောင်ခုံ ထပ်သာယာသည်, at Maungmagan, three taings and a half journey from the town of Tavoy, the sea-beach is very pleasant.

—ငှ, *n.* a projecting bank.

—စောက်, *n.* a steep bank, a cliff on shore, a bluff.

—ထပ်, *n.* a natural recess in the side of a bank, a terrace.

—ထိပ်, *n.* the top of a bank.

—နဖူး, *n.* the front of the top of a bank.

—ပါး, *n.* a steep bank.

—ပါးစောက် (*pron.* kumba zouk), *n.* same.

—ပါးပြတ်, *n.* a breach in a high bank, a chasm, gulf; ချောက်။

—ပါးချော, *n.* a sloping bank.

ကပ်, ၂, *v.* to hand, transmit with the hand; လွှန်းပေးသည်, to give, grant, bestow; ပေးသည်။ *Der.* အကပ် and ပေးကပ်။

—လွှန်း, *v.* same; လေ့လေ့ချင်းကပ်လွှန်း၍ထိုက်ပါရမည်အကြောင်း, a phrase used by an inferior to a superior when making an offer of personal service; သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကပ်လွှန်းစားသောက်နေပါသည်။

ကပ်, ၃, the king crab; ပင်ထက်ခန်း။

ကပ်လေး, *n.* a section of the Burmese race which in the first century of the Christian era occupied the southern part of Arakan, ဟုကပ်လေး။

ကမ္ဘာရင်, *n.* a small species of perna, a bivalve mollusc.

ကမ္ဘာ, *n.* the Persian lilac, pride of China, pride of India.

ကပ်ထွေ, *n.* a species of crinum bulb, a fragrant drug imported from the Shan country.

ကပ်, *n.* a species of sea-shell, solenocurtus, *M.*

ကမ္ဘာလေးနီ (*pron.* kamyin nee), *n.* a small species of tick.

ကမ္ဘာ (*pron.* ka myin), *v.* to be immodest, shameless; ကလပ်သည် (မိန်းမတစ်ကလပ်သည်) နေသည် [ကပ်ကမ္ဘာ, *n.* a slyly lascivious person.]

ကမြင်းထီး (*pron. kamyindee*), *n.* a shameless, impudent fellow (a term of reproach used by women to men).

—မ, *n.* an immodest, wanton woman (a term of reproach used by men to women and by women to each other).

ကမြင် (from ကန့် and မြင်), *v.* to prohibit, as a parent or teacher; mostly used in combination with ဆုဗ္ဗုဆိုဆုဗ္ဗုကမြင်ထားလျက်သား နှင့် ဆုသွားမိုးသေးသည်, notwithstanding that he had been spoken to and prohibited, he still went and committed theft.

ကမြေ, *v.* to be light, vain, wanton; less than ကမြင်း and ကထက်။
ကမြင်, *n.* a species of butea, a leguminous plant.

ကထိ, 1, *v.* to deliver from some evil, to save; ရှင်ဒေဝဒတ်ကို ဖြတ် စွာတုရားကထိပါသော်လည်း။ ဖြတ်စွာတုရားစကားကိုနားမထောင်၍။ မဟာ အဝိဇ္ဇာသို့ကျရသည်။

—ညွတ်, —ဆယ် (*pron. ဇယ်* when used with ကထိ), —တင်, —နှုတ်, —မ, —ယု, —ရွတ်, *see* the parts.

—ဝါရ, —ဝါရွာ, *n.* a spot appropriated to the residence of beggars, grave-diggers; ဝန်းတနော်နှင့် ညောင်တုန်းမြို့များနားမှာ ကထိပါ ရွာကပ်နေသည်။

ကထိ, 2, *v.* to be distended, puffed, swollen, as the stomach or bowels, ဆယ်သည် —(1) သည်အကလေး။ သိရှိသောကြောင့်ဝမ်းကယ်နေသည်။ (2) ကျွန်ုပ်အစာမကြေသောကြောင့်ဝမ်းကယ်နေပြီ။

ကထိ, 3, *v.* to be oblique, sideways in position or action; chiefly used in playing marbles and such like games; ခေရီးအား ကြီးသောကြောင့်ကထိကွက်ထဲသို့မြောင်းကလေးနှင့်ကထိချရသည်။

—ပေါက် (*pron. ဝယ်ပေါက်*), *n.* a concealed passage under ground made by some animals; ကြွက်တွင်းများ ကြွက်များတွင်းမ ကြီးကယ်၍။ ထူများတူးသောအခါ။ မထွေ့အောင် ကယ်ပေါက်ကိုဖောက်၍။ အောင်းနေသည်။

ကယုကယ (from ယုယ, to take tender care of), *adv.* with tender care; တုရားအမေဆုံကြီးသားသွီးများကိုကယ်ကယုကယပြုသည်။

ကရ, equivalent to သမျှ, as much as—(1) ကွေ့ကရပြောသည်, *lit.* he speaks whatever he finds, or freely, he says whatever comes into his head first; (2) မြင်ကရကောက်ယူသည်, he picks up whatever he sees.

ကရကင် (*pron. karagat*) (Pali ကက္ကကော, kekkatakaw, a crab), *n.* Cancer, the 4th sign of the zodiac, ကရကင်ရသီ (June).

ကရကတ်, *n.* a kind of bird said to live in stagnant water, to be ruddy in colour and like a duck in appearance.

ကရင်, *n.* a Karin, one of the race of Karins.

- ကရ်ကီနာ (*pron. karingyee*), *n.* a species of leprosy ; ဓမ္မကရ်ကီနာ
 ကရ်နီ, 1, *n.* a Red Karin, one of the race of Red Karins.
- ကရ်နီ, 2, *n.* a species of ant most commonly found on trees,
 the bite of which is painful.
- ကရ်ကထိ, *see* 3 ခရ်ကထိ, *adv.* trailingly.
- ကရ်က (Pali ကရ, to do, and ဇာ, to be), *a.* produced by the oper-
 ation of an agent ; ကရ်ကဝိသုဒ္ဓိ။
- ကရ်က (Pali), *n.* the instrumentive case in Pali grammar.
- ကရ်မတ်, *n.* the bastard sandal tree.
- ကရ်မေး, *n.* a species of laurus very plentiful at Tavoy and much
 used for making the walls of houses. (Martaban camphor
 wood).
- ကရ်မိတ် (၄၇), *n.* ကရ်မိတ် (Pali) is Garuda, the carrying bird of
 Vishnu, which has been brought into Burmese mythology
 with the other prominent objects of the Hindu pantheon.
 It is often seen erected at the summit of flagstaffs in the
 neighbourhood of religious edifices and this is deemed the
 king of birds (၄၇မင်း). The Burmese say it lives in the
 Himalayas ; it is said to have a most melodious note ; မင်း
 သီခြင်းဆိုသည်မှာကရ်မိတ်သီလိုက်။
- ကရ်, *n.* a pitcher or pot with a spout ; ကတ်မတ်ရည်ကရ်, *a.* tea pot.
- နီ, *n.* the spout of a pitcher ; ကတ်မတ်ရည်ကရ်နီကယ့်နီထိုးသွား
 သထဲ, how did the spout of the tea pot get broken off ?
- ကရ်ယာ (Pali), *n.* a deed, action ; အပြုအကျင့် in grammar, a verb,
 appendage, utensils ; အထုံးအဆောင်။သည်သခင်မှာ။ ကရ်ယာအထုံး
 အဆောင် (ပေါင်း) အများရှိသည်, this gentleman has much
 furniture, &c.
- ကရ်ယာ (Pali), *n.* pity, compassion ; သနားခြင်း။
- ဒေါသော (Pali anger), *n.* a blending of anger and com-
 passion (မုန်းချစ်သနား) ; သူသားသွေးကိုဆွေသော်လည်းကရ်ယာဒေါသော
 နှင့်သာဆွေသည်။အနာတရအားဖြင့်မဆွေ, although he chastens his
 children, he only does so in a manner in which anger is
 tempered with compassion, not severely.
- ကရ်နီးကရ်နီး, *adv.* from ရှမ်းရင်း, in the way of making a tumult,
 in a disorderly manner ; သူအိမ်ထက်ဝှာကပ်၍။ ကရ်နီးကရ်နီးမပြုသင့်
 ပြုသည်အတွက်မင်းအပေါ်၌ခက်ငွေ့၍ (အမိတ်) ထပ်လိုက်သည်, you had
 no right to go up into his house and make a disturbance ;
 for doing so, I inflict upon you a fine of Rs. 25.
- ကရ်ကစး (ကရ်ကစး), *see* ကစးကရ်။

ကရောက်ကရက် (ထယောက်ထယက်) (*pron. g'ayouk-gayet*) (from ရောက်ရက် [ထောက်ထက်], *which see*), restlessly, fidgetingly, meddlesomely, disorderly, as children; သည်မြို့မှာအစိုးရမရှိသောကြောင့်ကရောက်ကရက်နိုင်နေပြီ။

ကထောင်ကထင်, *see* ကထောင်ကတင်, *adv.* at random, disorderly in mind, &c.

ကရော့ကရည်း (*pron. kayaw kayee*), *adv.* in a loose, careless, perfunctory manner; မသေချာစွာသည့်မြေတိုင်းစာရေးမြေတိုက်ကရော့ကရည်းမသေချာစွာတိုင်းသောကြောင့်ကျွန်ုပ်တို့မိမိ၏အကျိုးပြုနိုင်ခြင်းမရှိပေ။

ကရော် or တရော်, တယော်, *n.* blind aloes, the bark of which is much used by the Burmese as a hair-wash; has very cleansing properties.

ကရော်ကမည်, ကရော်ကတယ်, *adv.* in a contemptuous, ridiculing, flippant manner, tauntingly, insultingly (သရော်သည်နှင့်။ ဖုတ်ပြတ်ဖုတ်ရယ်ပြုရသည်နှင့်), as one introducing irrelevant, non-sensical remarks in grave conversation; ဘုရားထကာကျောင်းထကာများစည်းဝေး၍တရားစကားပြောနေသည်အတွင်းမှာ။ ထူးထူးထောက်ကဝင်၍ကရော်ကမည်စကားပြောသည်။ ပြောပုံမှာ။ ထားမဦးတုပ်။ ထပ်သာ ၆၀ ယုတ်။ ခုတ်၍တထပ်ပွဲသည်။ တယ်ထောက်ကျန်ဝါသေးသလဲ, while phaya tagas and kyaungtagas are assembled and engaged in conversation regarding the law, a young man (a junior) intrudes and addresses them in a flippant manner (his manner of speech being) “a da-ma (Burmese bill or hatchet) with a curved point, the weight of which is a viss *minus* 90 tickals; 10 tickals' weight is chipped off in hewing; how much, please, might remain?”

ကရော်ကရည်, *adv.* same.

ကရိုင်း, *see* ကရက။

ကရို, *see* ကွရို။

ကရွတ်, *n.* a stand for pots or jars, composed of rattan or rope curved and intertwined into a ring; ကရွတ်ထိုနေ့နှင့်ဆွေးသည်။ The Burmese sometimes say that the method adopted by the British Government in taxing them is like the action of water on the ratan chatty ring, *i.e.*, they gradually introduce one tax after the other!

—ကင်းရှောင်စကားပြော, *v.* to beat roundabout the bush in speaking.

—ခွေ, same as ကရွတ်။

ထရွေး, *n.* Martaban camphor wood. “The Karins call it (the tree) gulanga from its fragrance.”—Mason.

ကန္တကစောင်း, *adv.* contrary, at cross purposes, with a design to puzzle and mislead; out of natural or regular shape, as the limbs of the body after a paralytic stroke; သည်လူကျွန်အကြား မှာကန္တကစောင်းစကားပြောဆော့ကြောင့်ကျွန်အကြံပျက်သွားသည်။

ကလင်, *see* ကမြင်း, to behave in a shameless immodest way, as a woman; သည်မိန်းမကလင်သည်။ မကြာမှီပျက်စီးလိမ့်မည်။

ကလင်, 2, *n.* a species of vinewort, *Leea staphylea*.

—အိမ်, *n.* a tall shrubby perennial, the *Leea crispa*.

ကလဒတ်, *n.* in Burmese monasteries a piece of wood hollowed out, with a longitudinal slit on one side. This is beaten three times a day to call the boys to their lessons.

—ခေါက်, *v.* to beat such an instrument.

ကလန်, *n.* an official of inferior rank (obsolete); *comp.* သူကြီးကလန်။

—သံပျင်, same (obsolete).

ကလနား (from ကန့်သန့်နား), *n.* a selvedge, [the long edge of cloth or silk in distinction from the short edge or width]; ဝုဆိုးကလနား၊ ထမိန်နား။

ကလပ်, *n.* a low stand with a concave surface, a salver.

ကလယ်, *n.* a Hindoo; ဟိန္ဒူကလယ်လူမျိုးကလယ်ရှေ့။

ကလလ, *n.* the embryo in the first stage of conception, ချေကြည်; *comp.* အမြူတ် and သားထပ်။ ကလလချေကြည်ထည်။

ကလလ or ကလန့်, *der.* ကလေးနံထေ, *n.* a narrow waist-cloth (ဝုဆိုးနံထေ) worn by (Burmese) men who are employed in any laborious occupation, namely, fishermen, carpenters, coolies, cultivators, boatmen, &c., in lieu of a puhso.

ကလာ, *n.* a species of palm ?

ကလာပ် (Pali ကလာပေါ), *n.* a collection, union of several; အရအပေါင်း။

—ရှစ်ပါး, the eight collections, အဋ္ဌကလာပ်, namely, ဝေဒိ, အာပေါ, ထေဇော, ဝါယော, ဝဇ္ဇ, ဝန, ခယ, and ဩဇာ, *which see*.

ကလားစောင်, *n.* a species of Indian fig, *Opuntia Dillenii*, တစောင်း။

ကလာထက်ဝါး, *n.* another species, *Opuntia Cochinillifera*, တစောင်းထက်ဝါး။

ကလိ, 1, *v.* to irritate or tickle, as the ear, by introducing a feather and twisting it about; *comp.* ကျပ်, to tease by impertinence or petty annoyance, to vex; one kind of နှောင့်ရှက်, to instigate by continually importuning, as a woman (her

husband) ; ယောက်ျားထော်ထော်မင် အမှုထုပ်ချင်သည် မိန်းမကထိထွန်းထို အမှုထုပ်ချင်သည်, this man is disinclined (or hardly wishes) to bring a case (in court) ; it is owing to his wife (or the woman's) being exceedingly importunate that he is obliged to do so.

ကလိထိုး, *v.* to tickle ; အကလေးငိုနေသည်ကို ရယ်အောင်ထိုးခါးကိုကလိထိုးသည်, in order to make the child laugh (who is crying), he tickles him in the small of the back.

ကလိန်းကလက်, *adv.* unsteadily, discomposedly, rocking from side to side ; ဣန္ဒြေမရသည်နှင့်။ သည်လူဣန္ဒြေမရနိုင်ဘူးကလိန်းကလက်ထပ်နိုင်သည်, this man cannot be composed ; he behaves in an unsteady manner.

ကလိမ်, *n.* a species of leguminous plant, *Guilandina bonduc*.

ကလိန်ကသည့် (from ကလိထည်, *which see*), *adv.* in a circumventing, deluding, swindling manner ; သည်မြို့အုပ်ထရားသူကြီးပြုထုပ်သည်မှာ ကလိမ်ကထည်အထွန်းနိုင်သည်။

ကထိကမာ (from ပထိ and ထိမ္မာ), *n.* a falsehood, deceit, fraud.

—နိုင်, *v.* to have a facility for lying, to be much addicted to it ; *comp.* ဗလောင်းဗထ။ သည်လူကထိကမာ နိုင်ထွန်းထို မည်သည်အခါ ဖြောင့်ထိုယုံဖွယ်အရာရှိ, this man is so exceedingly addicted to lying that one cannot ever believe him when he speaks (or there is no believing him at any time when he speaks).

ကထု, *v.* to divert, amuse (as a child) ; မြို့သည်, *see also* ညည်းဆဲကထု။ နှိတ်တက်ကထု and နိုင်တက်ကထု (*pron.* nine det kaloo) အကလေးများ ပုန်းတန်းကစား သောအခါ။ “ အဖော်ကလေးထု ကူးသေးရုံကွယ် ” ဟု အော်ပြီးထွက်ကထုကြသည်။

—ကထဲ, *adv.* ; *see* ဝါးလူးဝါးထဲ။ ကထုကထဲပိုးတောင့်ထဲ။ (*pron.* po-doungdè, 5), said by children when playing. [*N.B.*—ကထုကထဲ, as the equivalent of ဝါးလူးဝါးထဲ, is scarcely if ever used.]

—စား, *v.* to amuse one's self.

ကထုထွက်, *n.* a species of water-hen, *Gallinula Javanica*.

ကလေးဝေ (Pali a rotten carcase), *a.* totally useless, good for nothing ; အသုံးမရသော။ —သည်လူကိုသင်္ကြယ် မည်သူမရှိ သောကြောင့် ကလေးဝေသက်သက်စက်ဆုပ် ရှိ၍အဖွယ်ရှိသောအကောင်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

ကလေး (from အကလေး), *n. a.* young, small, little ; *v.* to act childishly, in an *infra dig* manner.

—ကလေး, *adv.* in an unmanly, childish manner, childishly, (one kind of သေးနပ်) ; ကလေးကလေးနိုင်။ သည်ရွာသူကြီးတယ်ကလေးကလေးနိုင်သည်, this village elder behaves in a very childish manner.

ကထော (ပင်), *n. cassia (Cassia occidentale)*.

ကထေင်, *v. to raise out of place, as with a lever*; ကေင်သည်။ ခြေထွန်နားကိုထားသောအခါ ထိုက်မည်စိုးသောကြောင့် (သူ) ဒုတ်ဖြင့်ကထေင်၍ ပစ်ထိုက်သည်, being afraid that the snake would bite some one when he came near the people, he raised it up with a stick and flung it away.

—ဆဲ, *see* ကေင်ဆဲ။

ကထှာ, *see* ကညာ, *n. a woman that has been once married and remains single for ever after* ? (ကထှာမကြီးသွီးထုထင်).

ကထှာထ (Pali), *n. goodness.*

—ပုထုဇဉ်, *n. good, virtuous person (opposed to အနုပုထုဇဉ်)*; applied to a priest; ကထှာထပုထုဇဉ်ဖြစ်သောသင်္ဃာတော်။

—မိတ်ဆွေ, *n. a trusty, upright friend.*

ကထွန်ထောင်, *n. a giant shell*; ကျားထက်သည်။

ကထွာ, *n. the Cerbera manghas, the leaves and bark of which are said to be similar to senna in their action.*

ကသပ်, *n. mootshee wood, Erythrina Indica.*

ကသပ်ခါး, *see* သပ်ခါး။

ကသပ်ဆူး, *n. a species of cosmetic wood, erroneously supposed to be the thorn of the ကသပ် tree, Xanthoxylon budrunga.*

ကဝိ (Pali), *n. a wise man*; ပဏ္ဍိတဟူ၍။ ပါဠိဘာသာကိုကဝိအရာသို့မြှောက်ထိုက်သောသူဖြစ်သည်။ ကဝိ is a term in modern parlance to denote anything of superlative excellence in the same way ဇော် (ဇော်ရှီ) and ဝိဇ္ဇာ (ဝိဇ္ဇာ) are, *e.g.*, စကားအရာမှာကဝိပါ။ ကျွန်တော်မြင်းကဝိကလား (ထကား) ကျား။ ကဝေ is also used in the same way.

ကဝေ, *n. a kind of wizard*; ထိုးမှောင်မြှောက်လျှင်။ ကဝေအရာသို့ရောက်သည်, after being perfected in the nine magical influences, he arrives at the rank of a "kaway."

ကသည်း, *n. a Kathè*; ကသည်းလူမျိုး မြင်းစီး။ အနိဂ်။ အချိတ်ပုဆိုးများကို သည်းရက်တတ်သည်, the Kathès are skilled in horsemanship, shampooing, and weaving zigzag puhsoes. ကသည်းမြင်း the Kathè cavalry (in the Burmese time).

ကသယ် or ကသဲ, *n. a species of shrub, the leaves of which are intensely bitter, Samadera lucida.*

ကသယ်မှုန့် (ကသယ်မှုန့်), *n. a kind of powder used to rub on the face*; မျက်နှာချယ် (*pron. myethna chyee*) မွှင်မှုန့်။

ကသိကအောင့် (from သိသိ and အောင့်), *adv. in a suffering state, from severe treatment in a rough manner, unfeeling*—(1) အကလေးကိုချီသောအခါကသိကအောင့်မချီပါနှင့်။ (2) သည်ဆရာဝန်ထူးများကို

ကုသောအခါကသိကအောင့်မညာမတာကိုင်တွယ်၍ကုထုတ်သည်, this doctor (Civil Surgeon), when prescribing for and curing sick persons, handles them in a rough manner without any regard for their feelings.

ကသိကဓီ (from သိ, to trail), *adv.* in hurried disorder; ထုတ်ပြီး ထုတ်ပြာ (*pron.* သုတ်မိထုတ်ပြာ) implying fatigue and exertion; မိုးနဲကတာသောရှမ်းများကသိကဓီဝန်တမ်း၌ မနွှဲထေးမြို့ထိုးထားကြသည်။

ကသိထင်ထ, *adv.* same.

ကသောက်ကရောက်, *adv.* rudely, outrageously, in a rowdy and disorderly manner; ကရင်လူမျိုးအမျိုးကောက်ပွဲကိုင်တွယ်အရက်သောက်၍ ကသောက်ကရောက်မြေကြီးပေါ်မှာထဲပြိုနေကြသည်။

ကသောက်ကထက်, *adv.* same (obsolescent).

ကသောင်းကနင်း, *adv.* roughly, violently (in deed or word); ကြမ်းတမ်းစွာ ကသောင်းကနင်းဆဲရေးငေါက်ငမ်းကြသည်။

ကသိုဏ်း (Pali ကသိဏံ, all), *n.* one kind of ကဗ္ဗန္ဓာနိး, in which sundry elements and other objects are considered synthetically.

—ကွတ်, *n.* a circular spot made to look on while meditating on the ကသိုဏ်း sentences.

—မြ, *v.* (figuratively) to have the mind set exclusively on (an object), to idolize; မြ၍ရှုသည်။

—ရှု, *v.* to meditate on the ကသိုဏ်း sentences; ထိုသို့ဆိုရာနေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ထထွာနှင့်ထေးသစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော ကက်သစ်သောနေ့ကုထင် အဆင်းနှင့်ထူသောမြေကိုကသိုဏ်းရှု၍ ရှေးဦးစွာသောဈာန်ကိုအစဦးအတိုင်း ခုခွဲကောင်းကင်သို့ထက်လေ၏။

ကထွမ်းကသော့, *adv.* in a dissolute, wanton manner.

ကသွေ့ကနွဲ, *see* ကနွဲကသွေ့ (not much used).

ကံ (Pali ကမ္မ), *n.* a deed, action; ပြုသောအမှု။ ကျင့်သောအကျင့်, the secret influence of an action on one's future destiny.

—ကုန်, *v.* to die; ကျောင်းကတည်းဖြတ်ညှိ ကံကုန်ရှာပြီ, Kyaungtaga U Myat Nyo is (alas!) dead.

—ကောင်း, *v.* to be subject to the influence of a good action, to be lucky, fortunate; နံနက်က ထမ်းရှောက်သောအခါ ကံကောင်း၍ မြေထောက်ထကောင် ကျွန်ုပ်ကိုမပေါက်သည့် (colloquial မပေါက်ထတ်), it was owing to my good luck that a cobra did not bite (*lit.* strike at) me this morning when walking along the road.

—ကြီးကံထေဆောင်, *v.* to perform all incumbent duties (as a priest); ကျွန်ုပ်က သည်ဆရာကြီးထံမှာ ကံကြီး ကံထေဆောင်၍ နေပါသည်, I perform all incumbent duties (as a priest) in the

presence of the great teacher. [Note.—*ကံကြီးကံငယ်ဆောင်*, this expression is not *confined* to priests.]

ကံစွန့်တံငြား, *adv.* in the way of risking everything in order to attain one's object.

—*ဆိုး*, *v.* to be subject to the influence of a bad action ; *ဆယ်အရာ* ကိုပင်ကုန်ကြသော်လည်း *ကံဆိုး* ထွ သောကြောင့် *စီးပွား* မမြင်နိုင်ပါ၊ owing to my luck being so exceedingly bad, no profit accrues from anything I scheme.

—*ထိုက်* (ပိုင်), *v.* to be upright and straightforward in a race (pony or boat race), *i.e.*, to race fair ; *ကံအလျောက်* *ကံဖြစ်စေ* *တော့*။ *ကံထိုက်မပြင်* *သောကြောင့်* *ကွန်မည်သည်အခါ* *မြင်းချင်းမဝင်ထိုပါ*၊ as I am not allowed to race fairly with this man, I do not wish at any time to match my pony with his.

—*ဖြင်း*, *v.* to die as the royal white elephant.

—*နိမ့်*, *v.* to be subject to the influence of a (past) evil action, to be unlucky.

—*နှိုးဆော်*, *v.* to feel impelled to do something (in consequence of which some danger or something disagreeable is averted) by having a sort of presentiment ; *ကံနှိုးဆော်* *သောကြောင့်* *လျှပ်က မနွေးမြို့* *သို့သွား၍* *၁၀၀၀၀* *ထိ* *ပေါက်ခဲ့သည်*၊ having a presentiment (or *lit.* my fortune urging me), I went to Mandalay and drew a lottery ticket for ten thousand rupees.

—*ဖြင်*, *v.* to die (not very elegant).

—*မြှောက်*, *v.* to be consummated, as an act ; particularly the act of sexual intercourse.

ကံကျွေး, *n.* one who steadily furnishes food for man and beast in Government employ ; sometimes expletive, *see under* *ရိက္ခာ* and *ထက်ခ* (a sutler) ; *ကံကျွေးမွေးအိမ်*။ *သည်* *ရွာသားများစစ်သည်များ* *နောက်မှာ* *ဝန်ထမ်း၍* *ကံကျွေးထုတ်ထိုက်ကြရသည်*၊ these villagers are obliged to, or have to, follow the forces, carrying baggage, utensils, &c., and to supply provisions.

—*ထက်ခ*, *n.* wages, stated pay ; *ထက်ခကံကျွေး*။

ကံနံနီ, *n.* the croton oil plant, *မြန်မာ* *လူမျိုးကံနံနီစေ့ကို* *ဝါတ်သက်ဆေးဖော်* *၍အသုံးအစွဲပြုကြသည်* ; the Burmese (or *lit.* the Burmese race) make a medicine of the seed of the croton oil plant, which they use as a purgative.

လုံကော်, *n.* the *Mesua pedunculata*, " with ivory white petals and deep yellow stamens. * * * The Burmese say that their next Buddha, Arimataya (အရိမာထေရ်), will enter divine life while musing beneath its hallowed shade " (Mason) ; *အရိမာ*

ထေဟမြတ်စွာဘုရားကံကော် ပင်အရင်း၌ ဝှံ့တော်မူ၍ ယူနတ်မြဲဟူသတ္တဝါအပေါင်း ထို့ကိုအကျွတ်ထရား ယောထော်မူထိခံသည်။ တရားဟော၍ ချွတ်ထိခံမည်၊ Arimataya, the most excellent Buddha, having been perfected at the foot of the gangaw tree, will preach the law of deliverance to all men, Nats, Byahmas and creatures.

ကဏ, 1, *n.* a shield of any kind ; *comp.* မိုင်း and ဖွား။

ကဏ, 2, *v.* to make a barrier, to cover on the side, to put up the side of a house, room, fence, &c., အကာယုတ်သည် ; to make a barrier against, ward off, debar, ကွယ်ကာသည် ; မင်းဘူးအိမ် ဖျဉ်နှင့်ကာသထား။ မိုင်းနှင့်ကာသထား, have you made the walls and partitions of your house with wood or bamboo mats ?

—အီး, *see* the parts. မောင်ဖြူ အမှုဖြစ်မည် ကြံသောအခါ မောင်ကြာညိုက ကာအီး၍ဖျက်သည်, when Maung Phyu was about to get into trouble, Maung Kya Nyo interposed and prevented it.

—ပြန်, *v.* to act ungratefully ; မင်းကိုအကြိမ်ကြိမ်စေပါလျက်နှင့် ဤကဲ့သို့ ကာပြန်ရန်အနည်းငယ်မျှမလျှော်ပါ။

—ရန် (obsolete), —ရံ, *see* the parts.

ကဏ, 3, verbal formative.

ကနယု (Pali ကဏ္ဍ, the ear, and ယု, pleasure), *n.* the gratification of the ear (Burmese နာသာ ဖျော်ဖွယ်ရာ) ; မြစ်ကွေ့ ဆရာတော် ကြီးကိုကနယုရရှိအောင်ဇွှောက်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်အား ပေစာမျှားစွာပေးသည်။

ကဏ (Pali), *n.* sexual desire, passion, လောလ တဏှာ ; *comp.* ရာဂ, lust, ထိလေ သာ ; hence ဝတ္တု ကဏ, the desire of outward things ; ကိလေသာကဏ, libidinous desire ; ကာမဝိတက် ကာချောင်း သာ။ ခံသည်မှာလည်း။ စာနာထောက်ဆ။ ရှုတ်ချ၍သာ။ ခံစားရ၍ပညာရင့်ကြံစေသည်။ ကာမပေး။ ကာမရ။

—ဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* an object of sexual desire, sexual enjoyment, ကာမဂုဏ်ခံစားခြင်း ; *particularly*, sexual intercourse ; ကာမဂုဏ်ငါးပါး။ ရှုပါရုံ။ ထမ္ဘါရုံ။ ဂန္ဓာရုံ။ ရသာရုံ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗါရုံ ; ကာမဂုဏ်ပူပန်။ ကာမဂုဏ်ဒိဉ္ဇိ။

—ဂုဏ်မိုး or ကာမမိုး, *v.* to commit adultery (Law) ; ကျွန်ထော်ကာမဂုဏ် (*pron.* ကာမဂုဏ်), ကျနော်လေးမြို့က ကျေးသူကြီး ငြိမ်းသူ သည် မိုးသူသည်မှန်ပါသည်ဘုရား။

—တဏှာ, *n.* same as ကဏ။

—မိုင်း (ယောကျ်ား), *n.* a husband (Law).

—အံ့, *see under* အံ့။

—ရည်, semen ; ထုတ် ထုတ်ရည် ထုတ်သွေး ရာဂရည်။

—ရာဂ, *see* the parts.

ကာမစိတိကံ, *n.* sensual cares and anxieties.

ကာယ (Pali), *n.* the body ; ကိုယ်, a collection ; အပေါင်းအရပ်။

—ကံ (Pali ကမ္မ, a deed), *n.* a deed performed by the body ;
comp. ဝစီကံ and ခနောကံ။

—ဇဉ်းရှင်, *n.* the *principal* in a crime, or the one who commits a crime, somewhat like လက်သည်။ အမှုဖြုတ်ရှင်, *e.g.*, ငြိ
ကိုယ်ထည်လက်သည်ကာယကံရှင်, မည်သူလဲ။ မောင်ကိုယ်ထည်ကာ
ယကံရှင်မည်သူလဲ။

—သံသဂ္ဂ (ပေါင်းဖက်ခြင်း) ; သည်ယောကျ်ားနှင့် သည်မိန်းမကလေးသံသဂ္ဂအား
ဖြင့်စပ်ရှက်သည်အကြောင်းမောင်မင်းကိုယ်တိုင်သိမြင်၏။

—သိဒ္ဓိ (Pali သိဒ္ဓိ, perfection), *n.* invulnerability ; ထားလှုံသေနတ်။
သန။ သစ်ချွန်ပြီးသောသူများကိုကာယသိဒ္ဓိရှိသည်ဟုခေါ်ကြသည်။

ကာထာယထန, *n.* the faculty of feeling, *see under* အာယထန။

ကာရဏ (Pali), *n.* a cause, reason ; အကြောင်း။ ကာရဏမူ။ ကာရဏမူ။
equivalent to ဂရုစိုက်။ ဂရုမစိုက်။

—ဗဲ, *v.* to be without cause or reason ; ခင်ဗျားကျွန်တော်ကာရဏ
မဲ့အပြစ်ထင်လျှင် ကျွန်တော်မခံဘဲရှိလိမ့်မည်, if you censure me, sir,
without rhyme or reason, I shall not put up with it.

ကာရန် (Pali ကာရ, a letter, and အနန္တ, an end), the final letter in
a syllable or word.

—ပျက်, *v.* to be ill-arranged, disconnected in speech or
writing.

—သင့်, *v.* to be properly joined, as syllables in Pali, to be well
connected, smooth in speech, စကားအစီအစဉ် သင့်သည် ; to
be well and properly placed, ထော်သင့်အောင် ထားလျက် ရှိသည် ;
စာမှသာကောင်း။ ရှိသင့်သည်။ ပြောသောအခါ ကာရန်သင့်အောင်ကာ။ မရဘဲခေါ်
ရသည်။ In writing it is written ကာရန်, but when speaking,
one is obliged, for the sake of euphony, to call it ကာ။
မရဘဲ။

သဝလ (Pali), *n.* time, အခါ ; ကျွန်ုပ်ပြောသောစကား မမှန်လျှင်ကာသ ရောဂါ
နှင့်ပါဝါစေတော့, “if the words I speak are not true, let me
be carried off by cholera.” This fearful imprecation is
often made use of by the Burmese amongst themselves
when they wish to remove all doubt from a person's
mind.

—နာ, *n.* an epidemic disease, or any prevailing disease for
which there is no assignable cause.

—ရောဂါ, a polite term for cholera ; အသုနာဝမ်းကျနာ။

—သား, *n.* a lad, young man, one in youth or the prime of
life at the present time (somewhat similar in the first

sense to the old English terms "gallant," "young blood," "beau;") ခင်ကျားကလေးထူးထောင်ထောင်ဖြစ်ပေါက်ပါနှင့်, don't affect the "young man" nor ape his address and manners (sir).

ကလေးထုတ်, *see under* ငရဲ။

ကာလိကာ (Pali), *n.* the food of a priest; ဂုဏ်းစား သောက် သောအရာ
ကာလိကာ ငှါး။ ထောပတ်။ ပျားချည်။ ထင်ထဲ။ သိဉ္ဇ။

ကာထိ, *n.* the top of the hemp plant.

—ဖူး, *n.* same (most common), ဆင်ဖူး။

—ခွန်, *n.* same.

ကာဠာဝက, *n.* an elephant of the common kind, said to be as strong as 10 men of the ခန္ဓိမဒေသ။

ကား, 1, *v.* to divaricate, be stretched apart, expanded, to be spread, wide open, as a flower in full bloom, to stretch apart, expand, widen, to exaggerate, ကားပြာသည်, စကား ကားသည်, to trade; seldom used alone; ကုန်ကားသည်။ ဖောက် ကားသည်။ Der. စော်ကား and ဝါကား—(1) သည်နှစ်သည်မြစ်ဝကား ခြေ, this year this river's mouth has widened out; (2) ဖန်းပွင့်ကားနေပြီ, this flower is in full bloom. (3) မင်းထောင်း ဝါဆိုကားအောင်ရတ်ပါ, please weave the basket so as to make its mouth wide.

—ကြက်, *v.*; *see* the parts; to stretch on a ထက်ဝါးကပ်ထိုင်, *e.g.* သူရီးကိုကားကြက်ထားသည်။

—ရား, *adv.* spreadingly, stridingly, sprawlingly, contrarily, waywardly. Der. ထကားရား, ထိုင်ကားရား။

—ရားခွ, *v.* to bestride.

ကား, 2, *n.* breadth, width, as ကားကြီး, ကားလတ်, ကားငယ်, broad, middling, and narrow (applied to cloth, paper, &c.), a surface prepared for painting a picture, the ground of a picture; ကားမျက်နှာ။ ကားရေး။

—စောင်, *n.* the frame of a picture.

—ရုပ်, *n.* a picture in a frame (painted after it has been framed?) or separate piece; သည်ကားထဲမှာဘယ်ကောင်ကိုရေးထား ထည်, which of the zats (Jatakas) is represented in this picture?

ကား, 3, *n.* affix. nominative denoting the agent or object, ထည်; as to, concerning, in regard to, ဖူးကား; sometimes adversative.

ကား, 4, *adv.* emphatic, or designative; *see* Grammar.

ကိစ္စ (Pali), *n.* business, any work to be done; အမှု, အခင်း, အရေးခင်းတို့သဘောကိစ္စသာလေ။ ကိစ္စအကြီးအကျယ်မရှိပါ။ ညီသည်ကလေးသစ်ပင်အပေါ်ကလိပ်နေသည် ထိထင်းကြားသောကြောင့် အကြည့်အရှုထားပါသည်, on what business have you come, sir? I have no important business, sir; I have come to see after my young brother (or cousin), who, I hear, has fallen from a tree.

— ဖြိုင်း, —တုံး, *v.* to be terminated, as a business or undertaking.

ကိတ်, 1, *n.* the 28th lunar asterism of ancient astrologers, *see under* နက္ခတ်။

ကိတ်, 2, *n.*; *see under* သဒ္ဒါရှစ်စောင်။

ကိတ္တိ (Pali), *n.* fame; ကျော်စောခြင်း။ ဝဋ္ဋမရှင်းစာမေးပွဲမှာအောင်မြင်သောကြောင့်ထင်ရှားသောကိတ္တိကျော်စောခြင်းဆိုရောက်သည်, he has become famous throughout the country owing to his having passed an examination in Shan by the first (*i.e.*, highest) standard.

— ခသား, *n.* an adopted son.

— ခသီး, *n.* an adopted daughter.

ကိန္နရာ, *mas.*; ကိန္နရီ, *fem.*, *n.* (Pali Kei-na-ra, *mas.*; Kei-na-ree, *fem.*), a fabulous animal having the body of a bird and a human face, a harpy. The Burmese say that the Kei-na-ras are to be found in the Himalayas.

ကိန်း, 1, *n.* arithmetical number; ဝဏန်းသင်္ချာမှတ်ကိန်း, ကိန်းခန်းတာရာ။

ကိန်း, 2, *v.*; *see* ကျိန်း, to sleep as a Buddha; ခြတ်စွာဘုရားဣန္ဒြေနှင့်ညောင်စောင်းထက်၌ ကိန်းစက်တော်မူသည်, the most excellent Buddh slumbered on a golden bedstead.

— အောင်း, *v.* to be in embryo in the womb of his mother as a Buddh, *e.g.*, မယ်တော်ဝမ်းထဲ၌ကိန်းအောင်းတော်မူသည်။

ကိလေသာ (Pali), *n.* heat, passion, ဝုပ္ပန်ခြင်း; libidinous desire, lust, ကိလေသာတာမ; an evil quality or vice, of which there are ten kinds, namely, လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိဝိကိစ္ဆာ, ဝိနာ, ဥဗ္ဗဇ္ဈ, အဘိဓိက, and အနောတ္တပ္ပ, *which see*; ကိလေသာဝုပ္ပန်, ကိလေသာမျှော့စေတတ်သည်။

ကျ, *v.* to give medicine, assist in recovery from sickness; ဆေးကျသည်. Der. အကျသမား။ ဆေးကျရ။ to be curable as a disease; ဆေးကျမရ, to be incurable as a disease.

— စား, — ခ, — သ, *v.* same—(1) ကျွန်တော်ဆေးကျစားပါသည်, I earn a livelihood by administering medicines (or freely, by profession I am a doctor); (2) သူ့ကိုကျွန်တော်ကျသဒ္ဓိနှင့်ကုသရာ၌ နှော့ပျောက်ပါသည်, I gave him medicine and his attack of (malarious) fever disappeared.

— သပ်, *v.* same (infrequent).

ကုက္ကု (pron. kôkkozá) (Pali), *n.* suspense, doubt, hesitation, အထိတိဖြစ်ခြင်း; နှောင့်နှေးခြင်း, a cantankerous, disobliging and morose person; ကုက္ကုစွကြီး (kukkucha), moroseness, or the disposition to find fault, querulousness, that which is equally dissatisfied with what has been done and what has not been done, and can never be pleased. He who is under the influence of this principle is like the slave who is subject to the caprice of an imperious master; ကုက္ကုစွသံယ—(1) သည်သူကိုမေး၍မရခေါ်၍မရ။ ဘာကုက္ကုစွဖြစ်နေသည်မဆိုနိုင်တူး။ (2) သည်သစ်ခေါင်း ငွေပင်များစွာရှိပြားသော်လည်း။ သူ့အိမ်သို့ထပါးသော သူလာလျှင် ရေထပေါက်မျှမသောက်စေချင်တူး အလွန်ကုက္ကုစွသဘောအား ကြီးသည်။

ကုရိ (Pali), *n.* a building, a small building appended to a larger, a privy attached to a monastery; ရဟန်းထုံးသောရေအိမ်။ ကုရိ အိမ် (ကရံအိမ်)။

ကုဇေ (Pali), *n.* the number of ten millions; ဆယ်သန်း။ ဇေတိကသူဌေး ထနေ့လျှင် ဥစ္စာသစ္စာတို့သည် ကုဇေကုဇေ (pron. kuday kuda) ထက် သည်။

ကုဒ္ဒ (pron. kôt htă) (Pali), *n.* leprosy; ကုဒ္ဒနာ, နူနာ။ ကပ္ပိလဝတ်ရှင် ကုရင်သည်ကုဒ္ဒရောဂါစွဲကပ်သောကြောင့်ထောထိုဝင်၍ ကထောပင်အဖို့ပြုလျက် ကထောသီးကထောရွတ်ကိုစား၍ကုဒ္ဒ ရောဂါနူနာပျောက်လျှင်၎င်းအပင်ကိုအစွဲ ပြု၍ ကောလိယမြည်တည်ထောင်နေသည်, the king of Kappilawut being attacked with leprosy, retired into the forest, and, taking refuge under a "Kalaw" (Western cassia) tree, he ate the fruit and leaves thereof. When the leprosy disappeared he founded the city (*lit.* country) of Kawliya, deriving its name from the "Kalaw tree." (2) ထားဝယ်မြို့ စီရင်စု မောင်းကန်နှင့် ပန်းတင်အင်းရွာများမှာ ကုဒ္ဒရောဂါနူနာအများဖြစ် ကြသည်, in the Tavoy jurisdiction, at the villages of Maungmagan and Pandin-in, the generality of persons are leprous.

ကုတ်, 1, *n.* a lever used to prize with; comp. မောင်းတုံး, ထွေကိုကုတ် နှင့်ကော်ခွံတုံးပေါ်မှာထင်သည်, the boat is raised up with a lever and placed on a log (or logs).

—ကော်; see ကော်။

—ကော်တကန် (from ကန်, to kick), *adv.*; see ကထွေဝိတကန်။

ကုတ်, 2 (ကုတ်), *v.* to tread, copulate, as a male bird.

ကုတ်, 3, *v.* to subtract; ခွတ်သည်။ ခွတ်ကိန်း။

ကုတ်, 4, *v.* to stick the nails in, scratch, ထက်သည်။ ခြေသည်းနှင့် ကုတ်သည်, to claw and hold fast over the shoulders, as in carrying a burden, hanging at the back, ဝါကုတ်ဒုတ်ထင်း, á la

up-country Burman, or suspended at the end of a stick or porter's yoke ; *see also* မျှော့ကုတ်, ထက်ကုတ်, *v.* to hush up anything disagreeable—(1) ကျားကြောင်များထက်သည်းနှင့်ကုတ်သည်, tigers and cats scratch with their claws ; (2) အထက်သားများ မီးပွားလိုရှာရအောင်သာသောအခါပါကုတ်ဒုတ်ထင်း၍လာကြသည်။

ကုတ်ခြက်, —ခြက်, —ဆိတ်, —ဖို့, *v.* ; *see* the parts.

ကုတ်, 5, to struggle with a difficulty, endeavour to accomplish in the midst of difficulties (scarcely used alone).

—ကတ်, *v.* same ; chiefly used in some adverbial form, as ကုတ်ကတ်ကတ်, *adv.* strugglingly to overcome a difficulty ; ကတ်ကတ်သတ်သတ်, in a dogged, resolute manner. အမိန့်တော်ရ ရှေ့နေကုတ်ကုတ်ကတ်ကတ်စကားပြောလိုအမှုကိုနိုင်သည်, this Advocate, owing to the doggedly resolute manner in which he spoke, won the case.

ကုတို (said to be derived from ကူးတို), *n.* a ferry, မလိုကုတိုခံထား။

—ကူး, *v.* to cross a ferry.

—ကဲ, *n.* the chief or headman of a ferry ; ကုတိုသူကြီးခင်ဗျားမကူ တရုတ်များလိုစာစင်ထံသို့ပို့မတော့ဘဲနှင့်ကုတိုမပို့ပါနှင့်။

—ခ, *n.* ferriage.

—ခွန်, *n.* revenue paid for a ferry.

—မီး, *n.* one who is ferried.

—ဆိပ်, *n.* the landing-place of a ferry ; ယသံတစီရင်ရာ။ ဆင်။ မြင်း။ ကျွဲ။ နွား။ ကူးရန်ကြိုရှုရှာသောအစိုးရကကုတိုဆိပ်ကို ထားသည်, in the jurisdiction of Henzada, in the village of Kyonsha, Government has placed a ferry for elephants, horses, buffaloes, and bullocks to cross over.

—ပို့, *v.* to ferry.

—ဓမ္မ, *n.* a ferry boat.

—သင်္ကြံ, —ဆွား, *n.* a ferry man.

ကုတ်တီး, *n.* a difficulty of breathing ; ကုတ်တီးနာ။ ပန်းနာထမျိုး။ ကြောင် ကျောသတ်လိုကုတ်တီးထသည်။ သွေးကုတ်တီး, a consumptive cough.

—သံ, *n.* the sound of obstructed breathing, the purring of a cat, ကုတ်တီးနာစွဲသည်။

ကုန်, 1, *n.* merchandise, wares, goods for sale, cargo ; ကုတ်ကုန်, exports ; သွင်းကုန်, imports ; *see also* ချိတ်ကုန်ထိုက်ကုန် (goods bought and sold by weight) ကုန်ချင်းထပ်—ကုန်ချင်းမထပ်။

—ကား, —ကူး, *v.* ; *see* ကုန်ထွယ်။ မန္တလေးနှင့်ဆင်ထားကိုကျွန်ုပ်ကုန်ကူးကား သည်မှာအခေါက်များစွာရှိပြီမေ့နိုင်ပါ, I cannot count—they are so many—the number of times I have gone trading between Mandalay and Bengal (Calcutta).

ကုန်စည်, —စသည်, *n.* ; see ကုန်။

—ထိုက်ထက်ဖွဲ့, *n.* a charm used to insure profit on the sale of goods.

—တင်တွဲရထား, *n.* a railway truck.

—ထိုကုန်စ, *n.* remnants of merchandise.

—ပုဒ်, *n.* heavy merchandise, or such as remains long on hand.

—ဖက်, (*pron.* ကုန်ဖက်), *n.* a partner in trade ; သည်သူနှင့်ကျွန်ုပ်တို့ကုန်ဖက်ပါ, this man and I are partners.

—ဖက်ရ, *n.* a company of merchants, a firm (ကုမ္ပဏီ is more often used in Lower Burma).

—မြှောက်စက်, *n.* a crane.

—ဧွာင်, *v.* to store goods or merchandise ; ကုန်ဧွာင်ထိုက်, a storehouse or store godown.

—သည်, *n.* a merchant.

—ဆေး, *n.* petty articles of merchandise, as small utensils and trinkets.

—ဆေးသည်, *n.* a dealer in such articles, a pedlar, huckster ; ရွှေထောင်သားများကုန်ဆေးသည်များသည်, many of the inhabitants of Shwédaung are hucksters.

—သွယ်, *v.* to traffic, trade, buy and sell. (*N.B.*—ကုန်သွယ် is said to be a more correct way of spelling a merchant than ကုန်သည်) ; ကုန်ထူးပေါက်ကားသည်။ ရောင်းဝယ်သည်။

ကုန်, 2, *v.* to come, to amend, be done, used up ; *comp.* ဆုံး, qual. verb. affix, entirely, wholly. Der. အကုန်။ ယခုအမှုမှာကုန်ချင်သမျှ ကုန်ပါလေစေ, in this business (or case) let be spent what may (I don't care) ; (2) ဥစ္စာပစ္စည်းအားလုံးကုန်ပြန်ခဲ့ရရှိပါပြီ, the whole of the property has been recovered.

—ကျ, *v.* to be spent. Der. အကုန်အကျ။ ကုန်အတူကျအတူမြတ်တွင်မင်းနှင့်ငါတို့စားမျှစေဘဲ, you and I go shares in expenses and losses, and, if there is any profit, we will divide equally.

[*N.B.*—ကုန်အတူကျအတူ is a favourite expression with Burmans when they combine for any serious undertaking ; used by merchants, rowdy young men, &c.]

—ခန်း, *v.* ; see ကုန်။ ရန်သူမျိုးငါးပါးကျွန်ုပ်တို့နှိပ်စက်သောကြောင့်ဥစ္စာပစ္စည်းကျွန်ုပ်တို့အကုန်ခန်းခြင်းဆိုရောက်သည်, owing to my having been oppressed by the five kinds of enemies (မင်း၊ ချေး၊ မီး၊ မိုး၊ သား၊ လေ), my property is all lost, or *lit.* has come to an end.

—စင်, *v.* same. Der. အကုန်အစင်။ ထီးထီးတားတားမလုပ်ပါနှင့်ဝကားကုန်စင်အောင်ပြောပါ, do not go on in an evasive way ; say all you have to say.

တုန်, 3, *verb. affix* of number denoting the plural ; တု, တုတုန်။
 တုတုန်။ တုတုတုန်။

ကျိုး, *v.* to rise, bulge upwards; to be rounded, hump-backed (စွယ်ဒိုလူးဒိုရှားလူလှည်းများ), to stoop, curve the head and body from respect or from old age, ကပ် and နှိုး ကွပ်စာကြောထင်းနှိပ်လှည်းနိုင်ပါ။

—*ကွ*, see the parts. သည်ထူတုန်းကြီးရှေ့မှာပင် ကုန်းကွ၍သွားတယ်လို့
သည်ထူ, this man is very ill-mannered; even in front of the
pôngyi he does not stoop as he goes.

ထန်း, *n.* rising ground, a knoll, dry ground, land ; ကြည့်, the back of an animal ; not used alone ; ထောင်ထန်းထောင်ထန်း။

—अ, *v.* to be remote from a river, as a locality.

—**၁၆**, *n.* high, level ground.

—စဝ်, *n.* a kind of petticoat; ဖိုးထုန်းစဝ် (*pron.* ဖိုးထုန်းစဝ်), ထဝ်
(a mixture of silk and cotton).

—**နီး**: (from **နီ**, to spread out for support), *n.* a saddle; **အင်္ဂလိပ်**
နီးနီး, an English saddle; **မြင်းထိုက်နီးနီးတင်ခဲ့ပါ**, saddle and
bring the horse; (the **ခဲ့** after **ထင်** stands for **ထုခဲ့**).

—**ဒီးတွဲ** or **ဒီးကျောတွဲ**, —**တွဲ**, *n.* the pad of a saddle.

—ပတ်, *n.* the deck of a boat or ship ; hence ဦးပတ်, the deck of the fore-castle ; ဖုတ်, the quarter deck.

—ပတ်ကြိုး, *n.* a surcingle.

—**ḡolōḡ**, *v.* to be galled by a saddle, as a horse or his rider.

—**တံခွန်**, *n.* a plank with steps cut in it to assist in passing between a boat and the shore.

—**GS**, *v.* to rip open a seam and sew up the opposite edges of a garment.

—မိုး, *v.* to carry pick-a-back (*pron.* very often မိုးမိုး); ဆည်
အဝရ၌ မြင်းထည်း ထည်းထည်းမရှိဖြစ်သောကြောင့် ဆည်သူနာကိုစောင်းပတ်၍
ဆေးသွားတံထုန်းမိုး၍မသွားလှင်သေမည်။

—၆၆, *n.* in Upper Burma land on which leguminous plants, sesamum, lu (လှ), sat (ဆတ်), cotton or maize, are grown.

ထန်းစွဲ, *n.* a Burmese saddle-cloth corresponding to the part of a European saddle, but in a separate piece and spread under the *ထံ* or saddle frame; *comp.* စီးခုံ and ထန်းစွဲ။

—ထု, ၁, *n.* the back part of the neck ; ထုထု

—ဆာင် (*pron.* ဂုမ်ဆာင်), *n.* the back part or nape of the neck.

ကုတ်, 2, *v.* to jot, mark down, note, as in the last of items ဓာရင်းကထေး၍မှတ်ထားသည်; *comp.* မြစ်။ ကြေးစင်စေချေးသောအခါ ဓာရင်းကုတ်မှတ်ထားသည်။

ကုတ်, 3, *v.* to be curved, bent down at the end, baved down; to stoop in a sitting posture from pain or fear; *comp.* ကုန်း and နှိ, to conduct in a humble, unpretending, unostentatious manner; [ကုတ်ကမြင်း, a slyly lascivious person.]—(1) ဆည်ကုတ်ရှေ့သော်လည်း ထက်ကုတ် ဆည်, although this man has money, he is very unostentatious; (2) မျောက်များဆောင်းကာ ထား၏။ ချင်းကုန်းထိုသစ်ပင်ထက်မှာကုတ်၍ထိုင်ထက်သည်။

—ကုတ်, *adv.* from above, unostentatiously, unpretendingly.

—ကုတ်ကုတ်ကုတ်, *adv.* (sitting) in a neat, respectful, and modest manner; ဆည် မိန်းမ ကုတ်ကုတ် ကုတ်ကုတ် ထိုင်နေသည်, this woman sits (or *lit.* continues sitting) in a neat and modest manner.

—ကုတ်ကွေးကွေး (ကွေး), *adv.* (lying) with the limbs bent and curved as a number of young littered animals just littered or hatched; ကုတ်ကုတ် ကွေးကွေး ကြက်ကထေးများ ကြက်ကြေးရင်နှင့် မွေးရသည်။

ကုတ်ကား (*pron.* as spelt), *n.* a curved stick or bamboo used to connect a flag to its staff; ကွေးကြိုးများခွက်ထိုင်များမှာထေရ်အကြောင်း ထိုသို့ရန် ကုတ်ကားထံ မှတ်ထားသည်, vanes are placed on the top of masts in large boats in order to know the direction of the wind.

—ထံခွန်, *n.* a streamer connected to its staff by a ကုတ်ကား။

—ထံ (*pron.* *kótkalan* as if one word), *n.* the vane used in a boat or ship.

ကုတ်ထိ, *n.* the leprosy (နုနာကုတ်ထိ ?)

ကုတ်ထိ, (ကုတ်ထိ), *n.* a species of acacia yielding hard timber. The leaves of the tree are pickled with parched sesamum, onions, oil and salt and eaten with curry by the Burmese. "According to Burmese geography there is an immense specimen growing on the great eastern island. The wood is used * * * for making cart-wheels. The timber is so highly valued by the Burmese, that under their Government * * * a higher sum was required for permission to fell it than for teak or any other tree" (Mason); one of the kinds of wood of which the royal throne is made.

ကုတ်ထောင့်, *n.* the Asiatic barbet.

ကုမ္ပဏီ (Eng.) (*pron.* ကုမ္ပဏီ), *n.* a company, formerly the East India Company. To this day it is used; ကုမ္ပဏီမိုင်သည်။ ကုမ္ပဏီပစ္စည်း, "the Company owns it," "it is the property of

the Company," being often used to designate property belonging to the Government.

ကုန္တ (pron. ဂုန္တ), *n.* a gongban; ကုန္တဇာတိလူ (ဂုန္တဇာတိလူ, "the country of the Bilu," ancient name for Arakan). A khumbanda, one of the monsters "of immense size and disgusting form who guard the palace (ပြင်ဆင်) of the Sekra (Thigya) on the south."—M.B.

ကုလလေးတာ (Pali ကုလ, Burmese လေး, a bow), *n.* the measure of four cubits or a fathom, five hundred of which constitute the distance from a village at which a တောရ kyaung may be erected (ကုလလေးတာအပြန်ငါးရာ).

ကုလား (Pali), *n.* a race; အမျိုး, one whose race is distinctly marked, a person of caste, a nation of any country west of Burma, one kind of parrot (the black-billed parrakeet, ကျက်တူရွေးကုလား), one kind of jackfruit, မိန့်သီးကုလား။

—အုတ် (ကုလားအုတ်) (Pali ဩဋ္ဌော—မာနုဋ္ဌင်းတန်သည်), *n.* a camel or dromedary (ငှက်ကုလားအုတ်, a giraffe?).

—အုတ်ဆောင်းထပ် (ကုလားအုတ်။ ဆောင်းထပ်), *see* ဆောင်းထပ်။

—ကတ်, *n.* the teal goose.

—တာ, *n.* a curtain or screen, sometimes written တန်တန်တာ။

—တဲ, *n.* a cloth tent, တဲရှင်။ အိမ်ဖြူ is the word more commonly used.

—ထိုင်, *n.* a chair. [ကုလားထိုင်ထိုး(လေး) to offer, or give, a chair to a guest, visitor, &c.].

—နတ်, *n.* a black Kula, as a native of India.

—နှိ, *n.* a peg driven in a tree or post to facilitate ascent; နှိတမျိုး, the round handle of a drawer or door; ဂျင်ဂု, the loop of a ကုလားတာ or mosquito curtain; ကုလားနှိကွင်း။

—ဖြူ (pron. Kula phyu), *n.* a white Kula, as an Armenian or European. This word is scarcely ever used in Lower, and not frequently in Upper, Burma; one kind of jackfruit, မိန့်သီးကုလားဖြူ။

—မခြေထောက်, *n.* stilt.

—အှံ, *n.* tinsel (ကုလားရှေ့ထထားပြထားမျှားမှားသုံးသည်, tinsel is used for coffins and pyat thats).

ကုသလ (Pali ကုသိုလ်), *n.* merit; ကောင်းမှု။

—မိဘက် (ကုသလမိဘက်), *n.* the reward of merit; အကုသလသတ်မင်းကြီးသည်။ အဆုတ်သောမိဗ္ဗသာရမင်းကြီးကိုပြစ်မှားသောမိဗ္ဗဘာတကတံရှိလျက် နှင့်ပင်မြတ်စွာထူးကို သဒ္ဓါကြည်ညိုသော ကုသလမိဘက်ကြောင့်အဓိပိဓရေခံရ, notwithstanding that there was the influence of the

crime of parricide against King Azatathat for the murder of his father King Peinmathara, nevertheless, as the result of merit for being well disposed, and for reverencing the most excellent Buddha in past stages of existence, he had not to suffer in အဝိမိ (the nethermost and most terrible of the hells).

ကုသိး (*pron.* kôt-thee), *n.* rice distributed at a royal funeral (placed beside a corpse); ကုသိးထမင်းမသောတော်များမှာထိုးသည်။

ကုံ, ၁ (Pali ကုဒ္ဒန္တာ, a water-pot), *n.* Aquarius, the 11th sign of the zodiac; ကုံရေသီး။

ကုံ, ၂, *v.* to have a sufficiency, plenty, abundance; scarcely used alone; မြင့်စုံသည် rather less than ဩထိဝံ၊ မကုံနှင်းပါးရှိ။ to be in indigent circumstances.

—c (*infreq.*), —ထန်, —ထုံ, *v.* same; လူကုံထန်။လူကုံထုံ, a person in comfortable circumstances who is in a position to give to others.

ကုံကုမံ (*pron.* gone-ga-man), *n.* the stamen of the double ပဒုံပခာ လိလီ? saffron (ဩဘုံကုံကုမံ).

ကုံကုံ, *see* ကျုံကျုံ and ယုံယုံ။

ကုံး, *v.* to string, as beads; *comp.* သီး; to compose as writing; မီးသည်, စာမီးသည်. Der. အကုံး။

—မီး, *v.* same, last def.; မီးကုံးသည်။မဟောသထာမိန်းမအမရေပန်းများကို ကုံးသောအခါတထောင်တန်အောင်ကုံးနိုင်သည်, Amaya, wife of Mahawthahta, was able to make wreaths of flowers so as to be worth one thousand ticals of silver each.

ကု, ၁ (၇) (Pali ဂုဏ), *n.* the room of a hollow pagoda; လှိုင်, an excavation in a mountain; ဦးမှင် (*pron.* ဆုံးမှင်) ဩကံခိမိရင်ရ နိယမီး ရွာတောင်ဆက်က အထွန်ကြီးကျယ်သော ဆဋ္ဌါနိဆိုသောကုသိုခင်ဘွား ခေတ်ထူးသတား, have you ever been, sir, to the large and extensive cave called the “Hsaddan” to the south of Dônyin village in the Amherst district?

ကု, ၂, *v.* to help and assist; ညီသည်, ထောက်သည်, မသည်။

—ညီ, —မ, *v.* same; ကြွေးရှင်များကျွန်ုပ်ကိုထုတ်ပေးစွဲမည်ကြံသောအခါ။ ခင်ဘွားကုညီထောက်ပံ့ထိုသာကွန်တော်ချမ်းသာပါသည်, it was owing to your aiding and supporting me, sir, when my creditors were going to take proceedings against me, that I was relieved from anxiety.

—ပင့်, *v.* same, with a view to gaining merit.

—မေဌ, —မေဌီ ထောင်မတ် (ကုသေဌီ ထောင် ဆက်), *n.* a helper, assistant; ဆည်သူကွန်နိဌ်, နှင့်ထပ်သူကုသေဌီထောင်မတ်ရမေသည်, in this

man I have indeed a helper, *i.e.*, one who makes his interests identical (ထပ်တူ) with mine ; အမှုရှိသည်ကလ လူပေပ်ပုံ ဖက်အလွန်ရသည့်။

ကူ, 3, *v.* to coo as a dove, မြီးကူသည်။ ; ထခြားထပါးမြို့ရွာသို့သွားသောအခါ မြီးကူသံကိုကြားလျှင် ကရင်လူမျိုးမိမိတို့နေရာသို့သွားသွတ်ထပ်သည်, when Karins, in visiting other towns and villages, hear a dove cooing, they yearn for their homes.

ကူထီ (Beng.), *n.* a cooly, porter, အထင်းသွား ; a word in universal use in Burma and the Shan States ; ကူထီခေါင်း, a cooly gaung.

ကူး, *v.* to cross over, pass from one place to another, to transfer, exchange, traffic, trade ; seldom used alone ; ကုန်ကူးသည်, ဖောက်ကားသည်။ ရောင်းဝယ်သည်, to transcribe, copy ; seldom used alone ; ရေးကူး, စာကူးသည် ; hence ထကူးထက (pron. ထူးထဝ), by various modes of conveyance, things left or placed one here, one there, by irregular stages in travelling ; စလဖက်သို့ငှက်ကလေးနှင့်ကူးသောအခါ။ လှိုင်းပုတ်ခွံငှက်ကလေးဖြင့်သွားသည်, in crossing over to the Dala side in a sampan, a wave struck it and it sank ; (2) ညောင်တုံးမြို့နှင့်ရန်ကုန်ကုန်ကူး၍ဥပယုဂ်ပြတ်ရောင်းဝယ်သွားလာကြသည်, they trade regularly, going and coming between Yandon and Rangoon.

—ခပ်, *v.* ; see the parts.

—ဆက်, *v.*

—ပြောင်း, *v.* to pass to another state of existence ; ထပ်ပြောင်းသည်။သည်မြို့ကယိုမြို့သို့ကျွန်ုပ်တို့ကူးပြောင်းသည်, I change my residence from this to that town.

—မြောက်, *v.* to cross over and arrive ; applied to the attainment of neigban.

—ထူး, *v.* ကူးလူးဆက်ဆံ။

—ဆန်း, *v.* ; see ကူး, 1st and 2nd def. ; ကူးသန်းရောင်းဝယ်စား။

ကေကေကာကာ, *adv.* evasively ; မင်းကေကေကာကာအတ္ထာရီခွဲခွဲပြောနှင့်။

ကဲ့, 1, *v.* to remove gradually, bit by bit ; ထကဲ့ထကဲ့, *adv.* by degrees, gradually, bit by bit, to abstract privately, purloin. Der. အကဲ့—(1) ထားဝယ်မြို့ကဝပါးကိုမော်ထမြိုင်မြို့သို့သယ်ဆောင်သောအခါ ထည်းမပါသောကြောင့်အခေါက်အခေါက်ဖြင့်နှုတ်ယူရသည်။ (2) ကရင်ဝါးကိုထူးမျှားသောအခါမိုးမှန်းမထိရအောင် ထကဲ့ကဲ့နှင့်ကဲ့ပြီးမိုးကြရသည်, when the bad characters steal paddy belonging to the Karins, they are obliged to do so by degrees (*i.e.*, in small quantities) in order that the fact of their stealing it shall not be known.

ကွဲ၍, *v.*; *see* last def.—(၁) ထင်ကြီးပစ္စည်းကို လင်ထော်ပေးရန်မိန်းမက ကွဲ၍ထားသည်။ (၂) မိမိအဆင်မပြေကြသောအခါ။ သားက အဆင်မပြေ ဖူးမိထွေးကလျှင်ကွဲ၍ကွဲ၍ထားသည်။

ကွဲ, ၂, *see* ၃, *verb. affix.*

ကွဲ, *v.* to dispraise, censure, speak evil of, revile; less than ရှုတ်ချ။

—သင်းမြိုက် (သမြိုက်), *v.* same; စစ်ထိုက်၍ (နိုင်သောအခါ) နိုင်သောသူများ က စစ်ရှုံးသောသူမိန်းမအကစေးများကိုရှိုသေရန်ကောင်း၏။ မတေးဘဲသတ် ဖျင်ကွဲသမြိုက်သည်နှင့်မထွတ်ထိုက်။

ကဲ့သို့, *adv.* as, like as; ထို, သဖွယ်။

ကဲ (ကဲ), *v.* to exceed, surpass, excel, ကျူးသည်, ဖွန်သည်, သာသည်; to be chief, superior, ကြီးသည်, မိုးသည်။ *Der.* အကဲ။ သည်ဘုန်း ကြီးအများဘုန်းကြီးထက်ကဲ၍ကျွမ်းတတ်သည်။

—ကွန် (ကဲကွန်), *v.* same, 1st def.—(၁) အမိုးရပညတ်ထားလျက်သား နှင့်ဤကွဲကဲကွန်၍သိုးကွဲကွဲနေတတ်သည်, notwithstanding the prohibitions made by Government, this person is in the habit of surpassing all others in being wicked and depraved; (၂) ဤသူငယ် ထိုသူငယ်ထက် ပညာအစွမ်းသတ္တိ ကဲကွန်၍ရှိလိမ့်မည်။ this youngster probably excels that one in capacity for learning.

ကဲထား (ကဲထား), *n.* shutter which swings from the top, generally kept up in the daytime with a bamboo or wooden prop; ကဲထားမျိုက်။

ကော, ၁, *v.* to rise, swell up, as rising ground, a bank or shoal, &c., to bulge up, as a floor; ကုန်းသည် (to be uneven, bad, vicious), applied to deeds; figuratively, to be shallow, applied to the understanding; မြင်ညာမှ နှစ်စဉ်မြတ်မိုးသည် ထန်စွာရှုထောက်သောကြောင့်။ ပင်ထယ်ဝချောင်းများကော၍ ထွေးများရေထွေး သွားနိုင်တော့သည်။

ကော, ၂ (*pron.* ဝေါ), *verb. affix* used in closing a sentence (colloquial), မြင်ပါသော်ကော။ ရှိပါသော်ကော။ “I see all right enough,” “I have it sure enough”; also used with ဝေ, ရှိပါသည်ကော ဝေ; ခင်ဘူးချေရမည်ကော, “how you *do* sneeze, sir, to be sure.”

(ကော, ၂, *n.* *affix*, where? what of? what then?) ခင်ဘူး အပေါ်၌ရ ဆိုငွေများကိုဖြန်ဖြန်ဆပ်ပါ။ ခေပ်ထွန်ကော, “repay me, quickly, sir, the money I have to get from you.” If I do not, what then? ထု ၃ ထောက်အထွတ်ကွ ထွက်သွားကြသည်။ ဖြန်ထားသည့်အခါ။ ၂ ထောက်သာဖြန်ထားသည်။ တခြားမထွေးသောသူကစေးလေ့ရှိသည်မှာ။ ငမိတ် ထထောက်ကော, three men went out together; as only two returned, when they came back some one who has not gone

is wont to ask "What of Nga Meit?" "How about Nga Meit?"

ကောက, 1, *n.* the rice plant, rice; one kind of ၁၀၂း။

—ကြီး, *n.* a kind of rice that is long in growth (သီးခဲသော၁၀၂း) ကောကကြီးတက်။ ကောကကြီးတက်လာပါစေ့; a term used in the Mònywa and Sagaing districts, Upper Burma.

—နီက, *v.* to transplant rice plants from the nursery to the rice field; usually done by women; in some parts of Upper Burma the women adorn themselves with flowers and sing when doing this, and in former days, it is said, used to play rough practical jokes on any stray members of the male sex who might chance to come near them when this operation was going on.

—ဆုက, *n.* the quantity of the rice plant grasped by the hand in reaping.

—ညှင်း, *n.* a kind of glutinous rice, considered a luxury.

—တလင်း, —နတ်တလင်း, *n.* a threshing-floor.

—မွှေး, *n.* the fragrant kind of rice.

—လျင် (from လျင်, to be rapid), *n.* rice that comes to maturity rapidly.

—ရိတ်, *v.* to reap paddy; သည်လူထက်ကောက်ရိတ်မြန်သည်, this man reaps paddy quickly.

—ရိုး, *n.* rice stalk, straw; မြန်မာလူမျိုးတို့သည်ကောက်ရိုးကိုမီးသီးရှို့ပစ်လိုက်သည်။ အင်္ဂလိပ်ပြည်မှာလျှင်ရိုးကိုများစွာအသုံးပြုကြသည်, some Burmans only burn the paddy straw; in England they make much use of wheat straw.

—ထွင်း, *n.* a sheaf of rice.

—သင်းကောက် (သင်း), *v.* to glean; သည်တုန်းကြီးအတိုးလိုက်သောစကားပြောတတ်လိမ့်မည်ထုထင်သောကြောင့်။ ၎င်းတံသွားနှစ်ကားပြောသောအခါကောက်သင်းကောက်ချည်းပြောသည်အတွက်ရှုံ့ရှာနှိမြန်လာခဲ့သည်။

—သင်းကောက်စကား, *n.* disconnected, desultory, rambling remarks.

ကောက, 2, *v.* to be crooked, not straight, ခြေဝှံ; when applied to the mind, to be not upright, ခြေဝှံမဟုတ်။ Der. အကောက။

—ကျွတ်, *v.* to be crooked and twisted, to be deceitful; လိမ်လည်သည်။ သူ့မှာအကြံအစည်တတ် ကောက်ကျွတ်သည်, as for him, his schemes are very insidious and crafty.

ကောက်ကျည်ကောက်ကျည်, *adv.* crookedly, deceitfully ; သည်စာရေးရေး
သည်စာအခြေခံအထားမရှိကောက်ကျည်ကောက်ကျည်ရှိသည်။

—တီးကောက်တောက်, *adv.* crookedly ; applied to things.

—ထိပ်, *see* the parts.

ကောက်, 3, *v.* to pick up, take up ; to pick out, take a part ; to
take by way of preference (one out of two or more opinions),
to decide, to attach (a carriage or cart) to a draught
animal ; ရထားကောက် (ရထားစသည်), ထွင်းကောက်သည်—(၁) ဆင်
ကိုထွားကောက်ချေ။ (၂) နားကို (၂ကောင် understood) ထွင်းမှာ
ကောက်နှိတ်ထိတ်ပါ။သမီးကညာကောက်။

—ခံ, *v.* to take duties, to collect revenue, *e.g.*, ငွေတော်ကောက်ခံ။

—ချက်, *n.* a judicial decision in the case of a plaintiff and a
defendant, ဖြတ်ချက် ; *comp.* ဆုံးဖြတ်ချက်။

—စား, *v.* to take duties and live upon the perquisites of the
situation.

—တမ်း, *see* ကောက်ချက်။

—ထူ, *v.* ; *see* the parts.

ကောင်း, *v.* to be good, ဝန်သည် ; *qualifying verb. affix* (with the
verb repeated), probably. Der. အကောင်း။ အဝေခကောင်းအ
ကြောင်းဝေခ, “bad companions, evil consequences.”

—ကောင်း, ကန်း ကန်း, *adv.* in the way of affecting to perform
a virtuous or praiseworthy deed ; အကောင်းအကန်းအနည်းငယ်
ကိုအများဖြစ်အောင်ကောင်းကောင်းကန်းကန်းထန်ဆောင်ပြသည်။

—ထိုး, *n.* the reward of merit ; ကောင်းထိုးချမ်းသာ။ကောင်းထိုးချမ်း
သာပေးနိုင်သည်။

—ကြီးပေး, *v.* to praise, bless ; more than ချီးမွမ်း။နားမရှင်ကသာရ
စေ။ ဗိရင်ရာတွင် နတ်ထူကောင်းကြီးကြော်ငြာလေသည်။ ငှက်အစရှိသည်တို့အ
ထွန်ထူးကြသည်, let the owner of the cow only have the
whole. On this decision nats and men shouted praise
and all birds crowed and sang.

—စား, *v.* to be well off, in good circumstances.

—ဖြတ်, *v.* ; *see* the parts.

—မွန်, *v.* ; *see* ကောင်း ; ဆင်ဘုရားကောင်းမွန်ရာ အရပ်ထို့ ရောက်ပါစေတုရ
တောင်းပါသည်, I pray that you, sir, may reach a happy and
excellent place (this means after this life is over).

—မှု, *n.* a meritorious deed [ကောင်းမှုတော်, the name of a much-
venerated pagoda about 2½ miles to the north of Sagaing,
Upper Burma.]

ကောင်းစု, *n.* a kind of tree yielding large timber, the doubtful shorea, "the largest tree in the country of the wood-oil tree family; yields no oil."—Mason.

ကောင်းကင်, *n.* the expanse of heaven, the firmament, the vacant expanse, whether above or below the earth; အာကာသ။

—ကျ, *n.* the claw of a lock.

—ဘုံ, *n.* heaven, the heavenly world.

ကောဇာ (Pali), *n.* an era, epoch; သက္ကရာဇ် (ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၃), equivalent to the English expression "in the year."

ကောဇာယထ (Pali), *n.* a noisy rumour; one kind of အုတ်အုတ်ကျွတ် ကျွတ်သောအထိ, an extensive proclamation of some future event; ကောဇာယထမျှဌား၌သည်စကားအမှန်မဟုတ်ဘူး။ [According to Childers Koláhalo (ကောဇာယထ) is 'uproar,' 'tumult,' 'shouting,' 'screaming.' A hundred years before the commencement of a Samvattakappa (သံဝုဒ္ဓကပ်) a deva (ဒေဝါနတ်) traverses all the cakkaválas (စကြဝဠာ) that are to be destroyed, proclaiming with a loud voice. This shout of warning is called Kappakoláhalam (ကပ္ပကောဇာယထ). There are four more kinds of Koláhalas—1, Cakkavattikoláhalam (စကြဝဠာကောဇာယထ), a hundred years previous to the birth of a universal monarch; 2, Buddhakoláhalam (ဗုဒ္ဓကောဇာယထ), a thousand years previous to the birth of a Buddha; 3, Mangalakoláhalam (မင်္ဂလာကောဇာယထ), twelve years before Buddha preaches the Mingalasutta (မင်္ဂလာသုတ်); 4, Moneyyakoláhalam (မောနောကောဇာယထ), seven years before Buddha explains the Moneyyapatipatti or ordinances of the rahats (ရဟန္တာ)].

ကောသ (Pali), *n.* a kantha, a measure of distance equal to 20 otthapas (ဝုတ္ထပ).

ကော့, *v.* to turn up at the sides or edges, to warp, to rise in the middle.

—ရရေ့, *adv.* turning up at the sides or edges.

—ထန်, *v.*; see the parts; စာအုပ်များနေပူထဲမှာအထွန်းကြာလျှင်ကော့ထန် နေတတ်သည်, if the books are put out too long in the sun, they are apt to get turned up the sides and out of shape.

—လိပ်, *v.*; see the parts; သည်ထူမထန်မလျှားသောအမှုပြုခြင်းကြောင့်လွတ် မင်းကြီးငှါးကရာဇ်စက်ခတ်၍ကော့လိပ်နေရသည်။

ကော်, *i.* *n.* any viscous substance, as paste, glue, &c.; မိတ်အင်္ကျီ ပြုများသောအခါကော်တင်ပြီးလျှင်မီးပူထိုက်သည်။

—ကျေး, —ထင်, *v.* to size; *comp.* အဝတ်ထင် and ကမီထင်။

—ဖုဒီ, *n.* a wafer.

ကော်ပတ်, *n.* a mixture of some vitreous or testaceous substance with paste or gum, used for smoothing and polishing metals or wood (India-rubber; ink eraser). စာထိုးများမှားသော အခါဖြစ်စေ။ ရေးသည့်စက္ကူအပေါ်မှာ မှင်စက်ကျသည့် အခါဖြစ်စေ။ ဖျက်ရန် ကော်ပတ်နှင့်ထိုက်ပွတ်သည်။

—ရည်, *n.* size.

ကော်, ၂, *v.* to lift out of place, prize up as with a lever, to luff sail nearer the wind; also to tack (?) မြောက်ဖက်ကထောင်ဖက်သို့ ထွားထိသောအခါ။ သင်္ဘောများထေရ်ကော်ခွဲထိုက်ရသည်, when wishing to go from the north to the southern side, ships have to sail close to the wind; (၂) ကျွန်ုပ်တို့မင်းမင်းသည်ချောင်းထဲကမ်းထဲသို့ဓမ္မသေးတူးကော်ထုတ်ထိုက်ရသေး၏။ [Note.—The Burmese use this expression when upbraiding any one for ingratitude.]

—ကတ်, *v.* same, 1st def.

—ချ, *v.* to oust.

—ဆဲ, *v.* to reproach, revile in unmeasured terms; more abusive than ဆဲရေ။ ငြိမ့်နွားများမဲခြံထိုက်ဆီးသောကြောင့်မဲကော်ဆဲသည်။

ကော်စော, *n.* a carpet; ဧည့်သည်များထာသောအခါကော်စောခင်းပေးပါ။

ထော်ရေ, *v.* to respect, reverence (infrequent); ရိုသေသည်။ ကော်ရေ ဖြတ်နူးရှိခိုးဦး၍။

ကော်ပြေ (pron. as spelt), see under ပိန်, the least valuable of the three kinds of diamonds.

ထို, ၁ (from အစ်ထို, an elder brother), *n.* brother; prefixed to proper names of men, indicative of friendship and due consideration; commonly applied to persons older than the speaker, ထိုရှေ့မိတ်ထိုထွန်းမြို့။

—ရှင် (commonly pronounced ထိုထင်), brother (elder); a term of compellation addressed to men, indicative of friendship and due consideration; comp. မောင်ရှင်, a term applied to maternal uncles by nephews and nieces, ထူများဦးမိုးထိုထိုရှင် ထူချီခေါ်ကြသည်; nephews call their maternal uncles “ထိုရှင်” ထိုစံပြင်သော ထူထထောက် ထိုထံထက်ကြီးအံ့ထင်လျှင် ထိုရှင်ထူခေါ်၍ နှုတ်ထက်သည်။

ထို, ၂ (pron. ရိ), *noun. affix*, objective (see Grammar, section 62).

ထိုက်, ၁ (Beng.) (pron. ရိတ်), *n.* a yard, a measure of length equal to two cubits (အထောင်).

ထိုက်, ၂, *n.* large shears, used to cut metal with, ကြိတ်။

ထိုက်, ၃ (pron. ရိတ်), *n.* a carpenter's shave.

ထိုက်, ၄, *n.* a kind of scraper used by blacksmiths.

ကိုယ်, 5, *v.* to bite with the teeth or an instrument, to 'ache'; ခေါင်းကိုက်, နားကိုက်, သွားကိုက်, ခဲသည်, to take hold, as colours on cloth or ink on paper, to shear, ညှိသည် (to accord or correspond with, to agree; abbreviation of အင်းကိုက်, applied to language). Der. အကိုက်။ —(1) ယုတ်မည်လက္ခဏာနှင့်တူပါသည်။ သူတို့ပြောပုံအချက်အထက်နှင့်ကိုက်သည်။ (2) ကိုက်သောအရာအကွင်းထင်နေသည်။ (3) သည်အထည်အနီဆိုးတို့ကိုက်ပါမည်လား, will this cloth, if dyed with a red dye, remain fast? ကိုက်ထိုး, *v.* to 'flute' the blades of swords, das and razors.

—ခဲ, *v.* to ache.

—ဆုတ်, *v.* to bite and tear.

—ညှိ, *v.* to shear.

—ထိုး, *v.* to flute the blades of swords, das, razors, ကိုက်ထိုးတို့ မြေခင်းထိုး; see ပြောကြောင်း။

ကိုယ်, *v.* to hold, lay hold, take hold of, to apply, put on, as with the hand, *e.g.*, ကိုင်အပ်တေကိုင်, ရွှေကိုင်သစ်စေးကိုင်. Der. အကိုင်။ နှပ်နင်းကိုင်။ ပုံကိုင်။ ထုပ်ကိုင်။

—ငင်, —စွဲ, —ဆွဲ, —တွယ်, —ထုံ, *v.*; see the parts—(1) အကစေးလက်ကိုကိုင်ငင်၍သွားသည်။ (2) ထောင်မိုင် သခင်သားကလေးများကိုင်သည်တွယ်သည်များမှာ အကြောင်းမတန်ဖြစ်သည်။ (3) ကွန်ဗလင်ဖြစ်၍သူပစ္စည်းများကိုကိုင်ထိုးရပါသည်။

ကိုင်း, 1, *n.* a species of rush, elephant grass; သတင်းကွတ်ထန်ထောင်မှန်းလများမှာကိုင်းပွင့်ထဲသို့ချင်များဝင်၍ ဥတတ်သည်။ The Burmese are of opinion that mosquitoes lay eggs, and that their larvæ are nourished in the flower of the "kaing" (elephant) grass.

ကိုင်း, 2, *n.* a garden of culinary plants, vegetables, &c., near water and not cultivated in the rainy season, ကိုင်းခင်း။

—ကွန်း, *n.* same, owing to many of these gardens being situate on islands.

ကိုင်း, 3, *v.* to hang over in a curve, bend downwards; less than ထုပ်. Der. အကိုင်း။ သည်ထူထင်းရဲလိုက်သည်မှာကိုင်းကောက်စရာမရှိဘူး, this man is so poor that he has nothing to pick up when he stoops.

—ညွတ်, *v.* same, to bow down respectfully; ဦးညွတ်သည်, to respect, reverence; ရိုးသသည်, ဂန္ဓာရာဇ်တိုင်းသားများက နေထွက်ဘုရင်ကို ကိုင်းညွတ်သောကြောင့် အမှုတော်ကိုဝင်၍ ထမ်းရွက်ကြသည်, the natives of China enter and perform the service of the King of the Rising Sun because they reverence him.

ကိုယ်, 1, *n.* an animal body, a corporeal frame; ကိုယ်ခန္ဓာ, အကောင်အထည်။

ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a tight jacket, a corset; အင်္ကျီကိုယ်ကျပ်။ ကိုယ်ကျပ်အင်္ကျီ။ ဆတ်ဆတ်နှင့် ဆတ်နှင့် အရွယ်ရှိသော မိန်းမကလေးများ ဝတ်ဆင်ကြသည်။

— ဖျိုးကွတ် (*pron.* ko-byo-gwet), *n.* a spot on an infant's skin indicative of growth; သည်လူကလေးရှေ့သို့အဖွန်ဝဦးမည်။ ကိုယ်ဖျိုးကွတ်ထုတ်ထင်ထနေသေးသည်, this little boy will be stouter hereafter, even up till now the growth spots are rising up.

— ခံ, *n.* a body guard.

— ခံထေပ်, *n.* the king's body guard. ကိုယ်ခံထေပ်ခင်းကျင်းကြိုဆို, to form a guard of honour for a great personage.

— ခံသား, one of the body guards; ရှေးကမန္တလေးမြို့နန်းတော်မှတောင်ပတ်ကရင်းဆယ်မြောက်ပတ်ကရင်းဆယ်ကိုယ်ခံသားတားသည်။

— လေးထက်ဝန်ရှိသည်, *v.* to be enceinte.

— ထုတ်, *n.* a female attendant, concubine.

— ထုတ်ထေပ်, *n.* a wife or concubine of the king; မောင်းမိသ်။

— ထုံးပေါ်ဌန်, *n.* a cheval glass; ကိုယ်ထုံးပေါ်ရွတ်, to carve a life-size figure.

— ဝတ်, *n.* the upper or principal garment of a Buddhist priest; *see under* သင်္ကန်း။

— ဝန် (from ဝန်, a burden), *n.* the foetus in the womb; ကိုယ်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျင်းမကိုင်ကောင်းဘူး, it is not proper for women who are enceinte to take an oath.

— ဝန်ဆောင်, — ဝန်ရှိ, *v.* to be enceinte; နှုတ်ပိုက်ရှိသည်, ပရိသနွေ့ရည် or ထုသည် (honorific); ပတ္တမြားနှုတ်ပိုက်ရှိသည် (applied to a queen); *see* ဖီးရှိ and compare.

— ဝန်ဖျက်, — ဝန်ထွေ, *v.* to miscarry.

— ဝန်ရင်, ရင်မာ, *v.* to be near delivery; နှုတ်ပိုက်ကြီးသည်, ပရိသနွေ့ရင်သည်။

ကိုယ်, 2, *pron.* one's self, mas. or fem., *i.e.*, myself, yourself, himself or herself; itself, *e.g.*, မင်းရန်ကုန်မြို့ ကိုယ်မှာနေသလား။ ဝတုတ်ပါဆင်ခြေပိုးမှာနေပါသည်, do you live in Rangoon *itself*? No, I live in the suburbs; *comp.* မိမိ။ ထုထိုကိုယ်ကိုယ်ထုထိုဆထင်ကြီးသည်, they think a great deal of themselves; (2) ကိုယ်ထိုထုတ်ကလာသထု, where do you come from? (used by men when addressing women, or women when addressing each other), နှစ်ကိုယ်ထုံးကောင်းကျောက်တားစရာရှိပါသည်။

— ခံဆောင်, *v.* to carry on the person.

— ခွဲ, *n.* a substitute, agent, ထု။

— စား, *n.* a substitute, agent, one who acts for another.

ကိုယ်စားထွယ် (commonly pronounced ကိုယ်စထွယ်), *n.* same.

—စီကိုယ်, *adv.* each, each one ; ခံဝန်သူ ကိုယ်စီထားယူပြီးသည် နောက်, after taking security (or bail) from each.

—ထူကွဲ, —ထူရင်ကွဲ, *n.* a substitute who is equally interested with the principal.

—ထော်, *pron.* royal self, thou, mas. or fem. ; used in addressing a superior ; ကိုယ်ထော်မြတ်။

—တိုင်, —တိုင်ကိုယ်ကြံ, *see* ကိုယ် ; ထာဝရထောင်ကိုယ်တိုင်သွားပါသည်။ ထာဝရထောင်ကိုယ်ခွဲကိုထွက်ပါသည်, sometimes he goes himself, sometimes he sends an agent ; ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ဖျက်။ သံကိုယ်သံဖျက်သံချေးထက် (Proverb), one destroys one's self ; iron destroys itself when it rusts (in the way of a man being his own enemy).

—ထီး (ကပ္ပလာ), *a.* or *adv.* by one's self, alone ; တကိုယ်ထီး။ ကိုယ်ထီးသေရုံနေရထော့သည်ထူ။

—ထူး, —ထူးကိုယ်ချွဲ, *adv.* one's self, alone, depending on one's own resources ; အဘေးဆုံးကတည်းကစ၍။ ကျွန်ုပ်ကိုယ်ထူးကိုယ်ချွဲထုတ် ကိုင်စားသောက်နေရပါသည်, ever since the death of my father, I have been obliged to depend on myself and gain my own livelihood, ကိုယ်ထူးကိုယ်ထ။

—ရှင်, —ရှင်ကိုယ်, *see* ကိုယ်။

ကိုး, ၁, *a.* nine, ၉။

—ကြောင်း, *n.* the multiplication table, ascending to nine times nine ; ဝဏန်းကိုထိစေရန် ကိုးကြောင်းခရိုင်ကို ထူငယ်ကလေးများ ထွက်ရသည်။

—ကြောင်းတွက်, *v.* to use the multiplication table.

ကိုး, ၂, *v.* to trust in, rely on, receive as teacher, guide, or object of worship ; more than ဆည်းကပ် and မှီခို။

—ကွယ်, *v.* to worship ; ထောကမ္ဘာတွင်လည်းအရှင်ကိုသာကိုးကွယ်ရာရှိပါသည်။ သံသရာမှာလည်းတုရားကိုသာကိုးကွယ်ရာရှိပါသည်။

—စား, *v.* to trust in, rely on ; သည်ဘုန်းကြီးဒိကြီးထူထပ်သည်ကိုသာထွန် ကိုးစားပါသည်။

ကိုးရိုးကားရား, *adv.* sprawlingly, confusedly, contrarily—ကိုးရိုးကား ရားပြုသည်, acts in a contrary manner ; (၂) ကိုးရိုးကားရားလမ်း ရှောက်သည်, walks along the road in a sprawling manner.

ကိုးထိုးကန်ထန်, *adv.* 'contrarily, perversely ; ဆန်ထွင်ဆက်ပြုသည်နှင့်။ ကိုးထိုးကန်ထန်ပြောတတ်သည်, is in the habit of talking in a contrary manner.

ဈ, ၁, *v.* to fall, to become low, to be thrown down, put down, left, to be expended, spent ; ကုန်ထွေသည်, to be wanting ;

omitted in writing; စာကျသည်, to fall in place, be settled, adjusted, to be skilled in reading or repeating sacred or secular writings, to bear a certain price, to reach, to attain. Der. အကျ and ချ—(1) သည်စာရေးရေးသည်များကိုကျွန်ုပ်မကြေမနပ်ဘူး။ ထယ်စာကျသည်။ (2) သည်ကျောင်းတကာ စာသတ်သောအခါ ထယ်ကျနသည်။ (3) သည်ဥစ္စာအသုံးထယ်ထောက်ကျသတဲ။ (4) ကွင်းစားခန်းဆီသို့ ကျသောအခါ ကျားထိန်းသံကြားသည်။ (5) တန်ဆောင်မုန်းလကျတိုင်သွားတော့မည်, I shall go when the month of Tazaungmôn arrives; (6) ကျမကောက်ပျောက်ရှာ, though fallen, not worth picking up; though lost, not worth finding (*i.e.*, worthless); (7) စားနေကျအစာကိုစားသောအခါ။ ကိစ္စမရှိအစာကြေသည် (လေမိမိသည်); (8) သည်အရာရှိတာပြုထိုအရာကျသတဲ, why did this official lose his situation? (9) သည်ထူသစ်ပင်ပေါ်ကကျ၍ညှပ်မိုးကျိုးပြီ။

ကျန, *v.* same in the last five senses.

—နေ, *n.* the setting sun, or when it has passed the meridian.

ကျ, 2, *n.* a small granary (local), *see under* ကျီ။

ကျက်, 1, *v.* to be cooked, dressed; to be healed as a sore; to be acquainted, accustomed, familiarize, to recognize, to identify; *comp.* ထေ့ကျက်; in the last sense, not used assertively. Der. ချက်; ထမင်း ကျက် ခဲ့ပြီးသား, is the rice cooked? အနာကျက်ခဲ့ပြီသား။

—မိ, *v.* to recognize, identify; ထူထောင်ထဲမှာ သည်ထူထိုသောအခါ၌ ပင်ဖြစ်သော်လည်း ထွေထွေအသံကိုကျက်မိပါ၏, though I should meet this man in the dark among a thousand, I should recognize his voice.

—စား, *v.* to go out to feed, as creatures in a pasture; to leave one's home and transact business in another place; to gain a living away from one's house; ထိသင်သားများမိမိတို့ ဖြည်ကျွန်ုပ်ပင်၌ဖြန့်ဝေဖြည့်သိုလာပြီးတွင် ကျက်စားကြသည်, Englishmen leave their own country and come to Burma to gain a living; သည်အရပ်မှာအမည်းများ သမင်ဒရယ် ဂျီငယ်မိုင်ဆတ် ၅၀၅ ကျက် စားရာအရပ်ဖြစ်သည်။

ကျက်, 2, *v.* to continue without cessation or intermission, as an unpleasant noise; not used assertively, but found in ကျက်ကျက်, ထကျက်ကျက်, မိမိကျက်ကျက်, &c.

ကျက်တူရေး, ကျက်တူရွေး, (ကြက်တူရေး, ကြက်တူရွေး), *n.* a parrot; ကျသား။

—မိပ် (ကြက်တူရေးမိပ်), *n.* a parrot's cage; ထန်း, *n.* open work, whether in parallel lines only or in parallel and cross lines (jaffery work, lattice work); Burmese women when they

are teaching parrots to talk, often say to them *ရှာပဲ* (*pron.* ဝဲ); ကျက်တုရွေးကျက်တုရွေး, မေခေါ်ခေါ် ရှာထိုက်ကျော် မေခေါ်ခေါ်ကြား ထားကြောက်ဖွယ်နေ၏။ ကရူ၊ ကရူ။

ကျက်ထော (ကြက်ထော), *n.* a species of parrot (a large kind).

ကျက်တွန့်တက်, properly ကျပ်တွန့်တက် (*see* the parts), *v.* to crinkle, as a twisted cord, to kink; [to arrogate to one's self superior wisdom, knowledge of the world, မောင်မင်း ငါ့ထက် အလိမ္မာ ကျက်တွန့် တယ်တက်ချင်သည်]; ကြီးမှာ ကျက်တွန့် တက်တွန်းကျပ် ဖြစ်သည်, if the rope crinkles too much, it snaps.

ကျက်သရေ (ကြက်သရေ), *n.* character, reputation, credit, အသရေ; this is also used as the equivalent of the English word "pride," *i.e.*, glory, *e.g.*, နိုင်ငံကျက်သရေ, the "pride of the kingdom;" ဝင်္ကဏ်ကျက်သရေ, "the pride of the ocean;" သည် တရားသူကြီးများ နှာတယ်ကျက်သရေရှိသည်။ သည်တူ ကျက်သရေရှိသောသူ တထောက်ဖြစ်၍ ကဲ့သို့ဆိုရန် အခွင့်မသင့်။

—ထိုက် (ကြက်သရေထိုက်) (*pron.* kyet-tha-yay-dike), *n.* a store house in a palace or kyaung; ဇေတဝန်ကျောင်းထောင်၌ တရားဝရိဘောဂထားတော်မူသော ကျက်သရေထိုက်။

ကျပ်, *n.* excrement.

—ကြီး, *n.* faeces, ordure; အထေး, ချေး, မစင်, ဝမ်း။

—ကြီးစွန့်, *v.* to evacuate the intestines (polite).

—ချုပ်, *v.* to have a stoppage of urine.

—ငယ်, *n.* urine; အပေါ့, ဆီး, မုတ်, ရေပြန်, ရေဟောင်း, သေး။

—ငယ်အိမ်, *n.* the bladder.

—ငယ်အိမ်ကျောက်, *n.* calculus.

—ငယ်ချောင်း, *n.* the urethra, ဆီး။

—ငယ်စွန့်, *v.* to pass urine (polite).

—ပြော, *v.* to be subject to diabetes; သည်သူ ကျပ်ပြောသောဝေဒနာ ရောက်သောကြောင့် အသက်များစွာရှည်မည်မထင်ပါ, I don't think that this man will live long (*lit.* will have a long life), as he is suffering from diabetes; (an excessive and morbid discharge of saccharine urine), ကျပ်ပြောရေငတ်။

ကျပ်, 2, *v.* to sift for gold (ရွှေကျပ်) or silver (ငွေကျပ်).

—ဥ, *n.* the larger particles that remain after sifting.

—ခွက်, *n.* a shallow vessel used in sifting for gold or silver; ကျပ်ခွက်နှင့် ရွှေကျပ်သည်, gold is sifted for with a vessel (wooden).

—နှစ်, *n.* the purer particles obtained by sifting.

ကျင့်ခွန် (ကျင့်မှုန်), *n.* the finer particles obtained by sifting ; 'မြေကြိုး
ကျောက်တွက်ခွန်သောအခါ ကျင့်ခွန်ချဉ်းသာကျန်တော့သည်။

ကျင့်, 3, *v.* to be acquainted with, be familiar with, understand
well ; not used alone ; သည်လူတွေထိုးအလုပ်ကိုထင်ကျင့်သည်။

—ကျွမ်း, *see* ကျွမ်းကျင်။

—ထည့်, *v.* ; *see* ကျင့် above ; particularly to be acquainted with,
as husband and wife, to be conversant with or experienced
in, as with a state of existence or a place of residence ;
ကျင့်ထည့်အသောအကြင်ထင်မထားဖြစ်အသောကြောင့် ယခုထိုင်အောင် ချင်
ကြင်နေကြသည်။

—ထွင်, *v.* same (scarcely, if ever, used).

ကျင့်တွယ်, *n.* a carpenter's square.

—ထိုက်, *v.* to match the part to which it is applied.

—ထောင့် (daung), *n.* right angle (ထွေသားနှင့်တန်းနှင့်ကျင့်တွယ်ထား
သည်).

ကျင့်, *v.* to do, perform, practise ; ဆောင်သည်, ပြုသည်, မူသည်, to be
habituated to ; လေ့သည်, to teach, break in, as an ox or
buffalo ; to practise for a boat race ; (ထက်ကျင့်), to give a
horse or pony its gallops before entering it for a race ; မြင်း
ကျင့်စွဲစီးသည်ထားဝယ်မြို့မှာ ဘုန်းကြီးတပါးအရိုးမရှိသောနေရာ အာပေါထိက
မူထင်ကျင့်နေသည်, at Tavoy a póngyi practises the " open air
austerity " in a place where there is no roof ; (2) ခင်ဘျား
ယခုအခါ မြင်းစီးမထင်တော်မူဘဲ ကျင့်ကျင့် ထင်ပါလိမ့်မည်, although
you do not know how to ride now, sir, you will be able to
do so if you practise.

—စောင့်, *v.* to practise constantly or habitually, keep, ob-
serve ; ရသေ့ထိထက်အမြဲကျင့်စောင့်နေကြသည်, ascetics live habi-
tually observing the commandments ; သမာဓိရှိသောသူများရှင်
ရတ်ထပြည့်ထကွယ်နေထိုင်သောတန်းသီတကျိများစွာကျင့်စောင့်သည်, upright
and worthy people observe (practise) the commandments
and religious duties on days of the eighth (both waxing
and waning understood) full moon and change.

—ဆောင်, *v.* same (frequent).

—ကြံ, *v.* ; *see* the parts ; commonly in a bad sense, to be ad-
dicted to, lead an irregular, vicious life ; တွင်ခေါင်ဆောင်
စစ်ကိုင်း ထောင်ပေါ်၌ သဗ္ဗာတော်အများ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး တရားကို ကျင့်ကြံနေ
သည်။

—စဉ်ထရား, *n.* a system of moral duties.

—ဝတ်, ဝတ်ထရား, *n.* a duty, moral requirement.

ကျင်း, 1, *n.* a hollow place (sometimes a natural hollow) made in the ground, a trench, dock, an excavation, the earth of which has been used for making a bund (a borrow pit); ထာထောင်ဖက်ကကျင်းတွင်း, in the excavation on the south side of the bund.

—ထိုး, *v.* to put into dock, as a vessel or ship; မီးသင်္ဘောကျင်း ထိုးနေကြလို့ထုခေါက်ပုသိမ်မြို့သို့မသွားရပါ။

ကျင်း, 2, *v.* to spread out; ဖြန့်ထားသည်, to put in order, set out to advantage, arrange, array; ခင်းကျင်းသည်, ကျွန်တော်ဗုဒ္ဓသာသနာထုံးစံအတိုင်း သားငယ်ကိုရှင်မြို့လိုပါ၍ ရုပ်သေးပွဲ ဇာတ်ပွဲများကို ကျင်းပကုန်၍။ သူ့ခါးရန်အမိန့်ပေးရအောင်ကျောက်ပါသည်ခင်ဗျား။

ကျင်း, 3, *v.* to wash slightly, rinse a vessel, to gargle the throat; ပါးလှင်ကျင်း, to stroke, strap, set, as a razor or knife after whetting—(1) မင်းသည်ဖန်ခွက်ကိုကောင်းကောင်းမဆေးဘူး။ ကျင်းရုံသာ ကျင်းထားသည်။ (2) ထားကိုသွေးပြီးသော်ကျင်းလိုက်, put an edge on the knife after it is ground.

ကျပ်, 1, *v.* to twist tight and hard; more than ထွန်း or ထွန်းပေါင်းထင်, to braid; ဝတ်အူကျပ်သည်, to scratch the earth out of a hole in the ground or sand (as an animal, rolling it over and over).

—ဓာ, *n.* the earth or sand scratched out of a hole by an animal; ပုစွန်ကျပ်ဓာ၊ ဝန်းကျပ်ဓာ (crab-cast, a little mound of earth thrown up by a fresh-water crab); လိပ်ကျပ်ဓာ။ တိကျပ်ဓာ။ ကြွက်ကျပ်ဓာ။

ကျပ်, 2, *v.* to be diminutive, smaller than the ordinary size; လှိမ့်သည်, ညှက်သည်, to be reduced to a small compass, made compact; but in this sense scarcely used assertively; လိပ်သည်။ သည်လူ လူကျပ်ကထေးပါ, this man is diminutive and spare; ပါလှင်သလိုကျပ်ကျပ်ပါအောင်လှင်သည်, as in closely packing anything.

—ထပ်, *v.* same, 2nd def.; to be neat, nice, exact, accurate, and decorous in arrangement, dress, manner, arrangement, to exhibit great discretion and secrecy in carrying out one's designs, *i.e.*, to be "close"; *comp.* သေချာ—(1) သည်မိန်းကလေးအဝတ်အစားများကို ကျပ်ကျပ်လပ်လပ် ဝတ်သည်။ (2) သည်ရာဇဝတ်အုပ်အကြောင်းမတန်အမှုအခင်းကိုကျပ်ကျပ်လပ်လပ်ကြိုထားသည်။

ကျပ်ကျပ်, *adv.* indicative of the noise which it imitates; ကဲထားကို ချသောအခါကျပ်ကျပ်မည်သည်, in putting down the swing shutter, it creaks with a sharp sound.

ကျပ်ဆံနီ (Beng.), *n.* oakum.

—ထွေး, *n.* same.

ကျည်, 1, *n.* a tube closed at one end.

—ဝူ, —ဟေက်, *v.* to penetrate as a bullet.

—ဇေ, *n.* a bullet or cannon ball; ကျာ်စို ပစ်သောအခါ ကျည်ဇေနှင့် ပစ်ရသည်။

—ထောက်, *n.* a small bamboo tube closed at one end; မြန်မာ မုဆိုးများထမ်းထိုးကျဉ်းတာက်နှင့်ထည့်၍ဆောင်တတ်သည်။

—ထောက်သွား (သည်), *v.* to ricochet, as a bullet; ကျည်ဇေမြေကြီးကို ထောက်သွားသည်။

—ခွန်, *v.* to be struck by a bullet.

—ရာ, *n.* the mark made by a bullet.

ကျည်, 2, *v.* to be shrill and piercing as sound; used in some adverbial forms only.

—ထောင်, *v.* same—(1) သည်သူငယ်ကျည်ထောင်လှချေ၏။ (2) မိမိများမီး ထောင်သောအခါ အရပ်ထဲတွင် ခေါ်ကြားအပ်ကြသောကြောင့် ကျည်ကျည် ထောင်ထောင်များစွာရှိသည်။

ကျည်း, 1, *n.* a stick, bar, အချောင်း; not used singly, but found in ညိုးကျည်, ထင်ကျည်း, ထမ်းမိုးကျည်း, ထက်ကျည်း။

—သား, *n.* a small stick used by children at play.

ကျည်း, 2, the *Barringtonia racemosa*, an evergreen tree sometimes growing to the height of 50 feet; it produces white or rose-coloured little flowers on long slender racemes; *comp.* ကျဲသား။

—နီ, *n.* the *Barringtonia acutangula*; its flowers are rather small, but conspicuous by their long red filaments. The wood is red-brown, hard, and fine-grained, while the bark is good for tanning.

ကျည်းကျည်း or ထကျည်းကျည်း, *adv.* moderately (?) and protracted-ly, as pain; သည်အကားလား ဝမ်းထဲမှာ ထကျည်းကျည်း နာသောကြောင့် ထညည်းညည်းမိသည်။

ကျွတ်, *n.* a large species of ant, of which the Burmese say there are two kinds—ကျွတ်နီ, the red, and ကျွတ်နက်, the black, kind.

ကျွတ်, 2, *v.* to have the sensation of pricking numbness occasioned by checking the circulation of blood, or of chilling pain in the teeth occasioned by cold water in the mouth (သွားကျွတ်); *comp.* ချံ, to have the numbness experienced when one's funny-bone comes in violent contact with anything; to be "asleep" as one's legs after sitting a long time (the difference between ကျွတ် and ချံ is that ကျွတ် implies that there is a certain amount of sensation with

numbness to be endured, whereas ကျပ် implies that there is numbness without pain) ; ကျပ်စာရေး၍ ကြာကြာထိုင်ပြီးကျပ် ရုတ်ခနဲတသောအခါမြေကျပ်တတ်သည်။

ကျပ်မွေ (*pron.* ကျေ့), *n.* a pestle.

ကျပ်း, *v.* to be narrow, close, strait, confined, crowded. Der. ဆကျပ်း and ချပ်း ; သည်ခုတင်တယ်ကျပ်းသည်အကလေးနှင့်မှတော်သည်, this bedstead is very narrow, it is only fit for a child ; ရှေ့သို့သည်မြစ်ဝယခု အနေတက်ကျပ်းသွားလျှင် ငွေများမသွားနိုင်တိရှိမည်, if hereafter the mouth of this river gets narrower than it is now, boats will not be able to go.

—ကျပ်, *v.* ; see the parts (distressful) ; သည်အမှုအတွန်ကျပ်းကျပ် သည်ကျွန်တော်သားထောင့်သို့ကျပ်မည်မှတ်ပါသည်။

—ကျပ်, —မြောင်း, *v.* ; see ကျပ်းအလိုထောင်ထဲမှာချုပ်ထားသည်တရားခံများကျပ်းမြောင်းစွာခံနေရသည်, the prisoners in the solitary cells have to suffer confinement in a close and rigorous way.

ကျပ်, *v.* to remain, be left, ကြွင်း. Der. ဆကျပ်—မကျန်ကျန်ကြွင်းသောအခွင့်ရက်ထိပယ်ရှားလိုက်သည်, the unexpired portion of his leave is cancelled ; (2) ကျန်ကြွင်းသောပစ္စည်းများကို တပါးသောသူအားပေးလိုက်ပါ, give away the remaining things to some one.

ကျန်း, 1, *v.* to be well, healthy ; အိသာသည်။မာသည်။

—ခန့်, —တော, —မာ, —မာပထဝီ, *v.* same ; ကျန်းခန့်သာမာပထဝီမူပါရဲ့တော။

ကျန်း, 2, *v.* to be turbulent, rebellious ; chiefly used in သောင်းကျန်း။

—တန်း, *v.* same (infrequent). [*Note.*—The difference between ကျန်းတန်း and ကြမ်းတမ်း would seem to be that the former word is applicable to a number or multitude of persons only, while the latter may be used when speaking of only one individual.]

ကျပ်, 1, *n.* a kyat or tical, a weight equal to four mats (မတ်) ; before capital numerals, အကျပ် as အကျပ်နှစ်ဆယ်, အကျပ်သုံးဆယ်, there are 100 ticals in one viss—သည်ယူမဆင်းရဲပါခင်ကျားရွာတဆယ်သားမကရှိပါသည်, this man is not poor, sir, he has more than 10 ticals of gold ; (2) ကျပ်သုံးဒေါ်း, current (rupees) coin of the realm.

ကျပ်, 2, *n.* a kind of basket carried by certain mendicants and ascetics, also by pho-thu-daws and nuns.

—မြင်းမိုရ်, *n.* one of the insignia of royalty (မြင်းမိုရ်ကျပ်).

ကျပ်, 3, *n.* the scrofula, king's evil ; ဆင်နာပေါက်ပြီးလျှင်ကျပ်နာလိုက်၍ရှိနေပါသည်။

ကျပ်, 4, *n.* a perforated leather used in weaving strips of cloth.

ကျွမ်းကြိုးပြား, *n.* a strip of cloth, woven by itself; tape, ribbon, ကျွမ်း
ရက်ကြိုးပြား။

—ကြိုးထိုး, *n.* a bobbin, ကျွမ်းရက်ကြိုးထိုး; *comp.* ထိုးကြိုး။

ကျွမ်း, 5, *v.* to be tight, not loose; မချောင့်, to be crowded, to be
strict and severe as a master with his servants, ကျွမ်းကျွမ်း
သည်; *comp.* ကြပ်, with which it must be closely connected.
သည်နေရာထဲထဲကျပ်သည်နေရာထိုင်ရာမရှိ, this place is very crowd-
ed; there is no standing-room, or place for sitting; (2)
အင်္ကျီကျပ်ကျပ်ဝတ်တွင် အသက်ကောင်းကောင်းမရှူနိုင်; (3) သည်ဝင်းထက်
ထက်အနေအထိုင်မှစ၍အတွန်ကျပ်သည်။

ကျွမ်း, 6, *v.* to put into and twirl or 'twist about as a feather or
stick in the ear, or other aperture; *comp.* ကထိ, to calk by
driving pitch or any similar substance into seams or cracks
with a heated instrument; *comp.* ထေး, to clean a gun, *e.g.*,
ဒုတ်မှာ အဝတ်ရေနံသွတ်ပတ်ပြီးတွင် သေနတ်ပြောင်းကိုသံချေးမထက်ရအောင်
ကျွမ်းထိုက်ရမည်, in order that the barrel of the gun may not
rust, you must wrap a piece of cloth moistened in earth-
oil round a stick and twist it about (inside the barrel);
ကြက်ထောင်နှင့်နားကိုကျွမ်းသည်, he twisted a fowl's feather in
his ear; (2) တွေထေးသောအခါတူးရွင်းကိုပြီးတွင် ထေးရသည်,
calking a boat is done after the calking-iron has been
heated in the fire.

ကျွမ်း, 7, *v.* to be intermediate; not used assertively, but found in
တိုင်းကျွမ်း and ရက်ကျွမ်း. Der. ချပ်. တိုင်းကျွမ်း is a small country
between two large ones as Monaco, Munipoor; ထာသိုင်းပြည်
ကိုတိုင်းကျွမ်းကားဟုခေါ်သည်, Kathè is called "a small *inter-
mediate* kingdom."

ကျွမ်းချိန် (from အကျွပ် and အချိန်), *n.* weight by tical, weight esti-
mated in ticals; ကျွမ်းချိန်ဝယ်တွင် ကျွမ်းတစ်သိန်းကိုထယ်ထောက်ပေးရ
မည်ထို, if I buy by tical weight, what shall I have to pay the
viss?

ကျွမ်းတုန်း, *n.* a kind of convulsion to which children are subject.

—ဝမ်း, *v.* to be subject to such convulsions; သူငယ်များနာသော
အခါ ကျွမ်းတုန်းဝမ်းသောကြောင့် ရှန်ခွဲထတ်သည်, when children are
ill from convulsions, they are apt to writhe and twist
about.

ကျွမ်း, 1, *n.* a religious writing or book, any writing or book
treating of art or science; ကျွမ်းစာ။

—ထိုက်, —ထို, *v.* to take an oath by or upon a religious book;
(1) ထိုက်ဝန်ရှိသောမိန်းမများကျွမ်းမထိုက်ရ, women that are enceinte
should not take the oath; (2) ထုန်းကြီးများထည်း ကျွမ်းမထိုက်ရ,

pôngyis should not take the oath; ဆွေတော်မျိုးတော်ကျမ်းကို
လေ့မရှိပါ။

ကျမ်းဝန်, *n.*; *see* ကျမ်းစာ။

—စာရေး, *n.* a scribe or writer of religious books.

—ရူး, —ဝိ, —သင့်, *v.* to incur the pains and penalties of perjury; မထုတ်မမှန်သောစကားကိုပြောပါချေသော်။ ဤသစ္စာတော်ကျမ်းတွင် ကျိန်စာပါရှိသည့်အထိုင်းစူးရောက်ပါစေသော, if I should state what is untrue, may I assuredly incur the penalties as contained in this book of truth.

—တတ်, *v.* to be versed in the Buddhist Scriptures; to be learned (in modern parlance); ရေဦးမြို့ ဥယျာဉ်ကိုယ် တော်ကျမ်း တတ်ကြီးပါ။

—တိုက်, *v.* to administer an oath on a religious book.

—ပေါင်းမှတ်ရ, *n.* a compendium of scripture; လူတို့မှတ်သားရန် ကျမ်းပေါင်းဦးတို့ပေါင်းမှတ်ရ။

—ရွတ်, *v.* to incur the pains and penalties of perjury, to take an oath.

—သစ္စာ, *n.* an oath on scripture; ကျမ်းသစ္စာဆိုသည်။

ကျမ်း, *2, v.* to level, reduce to an even surface, ညီသည်; *comp.* ဂျာ—(1) မြေကိုကျမ်းတုံးဖြင့်ကျမ်း၍ စပါးမိုက်သည်။ (2) တင်းခွံရှိသော စပါးကိုအမိုက်အမိုက်စေခြင်းငှာထံထုတ် (now generally pronounced စဒုတ်) ဖြင့်ညီညာစွာကျမ်း၍သည်။

ကျယ်, *v.* to be wide, broad. Der. ချဲ့; တောင်ထိပ်၍အဝှမ်းအတာအလွန် ကျယ်သည်။ ဘုရားတည်တို့ကျောင်းဆောက်တို့တယ်ကောင်းသည်။

—တတ်တတ်, *adv.* arrogantly; စော်ကားသည်နှင့်။ သည်လူကျယ်တတ်တတ် စကားပြောတတ်သည်, this man is in the habit of speaking arrogantly.

—ဝင်း, *v.* to be great, applied to designs or words; အခြားနိုင်ငံ များကိုမိမိနိုင်ငံဖြစ်အောင် အလောင်းမင်းတရားကြီး အကြံအစည်အလွန်ကျယ် ဝင်းအောင်ကြံတော်မူသည်။

—ဝန်း, *v.* to be spacious, extensive; မဟာသမုဒ္ဒရာနှင့်အာကာသ ကောင်းကင် ၊ ပါးထက်ကျယ်ဝန်းသောအရာမရှိ။

—မိုင်း, *v.* same (infrequent).

ကျံ, *v.* to daub, plaster over. Der. ထိမ်းကျံ။ ပုတ်များကိုစပါးစေ့ယိုကျ မည်မိုးသောကြောင့် ကျုံးချေးမြေနှင့် နယ်၍ကျံသည်။ (2) တလင်းများကိုစပါး နယ်ရန်မြေကြိုးနှင့်ကျုံးချေးရေ၍ကျံသည်။

ကျာကျာ, *adv.* loudly and protractedly; ကျာကျာအော်သည်အသံကိုကြား သည်။

ကျားဖက်ကြီး, *n.* the large leaved leea, “is sometimes cultivated for the astringent properties of its roots; * * the Burmans use it to stop the effusion of blood in wounds.”—Mason.

- ကျိတ်, 1, *n.* a kind of plant, one species of ဝါး။
- စေ့, —ပုတီး, *n.* the seed of above, much used by Karin women in ornamenting their garments (ကျိတ်ကောက်ထွင်း)။
- ကျိတ်, 2, *v.* to be hard, indurated ; သဲသည်, as a verb, obsolete in this sense ; to be hard, difficult of performance or management ; ခက်သည်သဲသည်, to be hard to deal with, churlish, ကတ်သတ်သည်။ Der. အကျိတ်။
- သဲ, *v.* same, 2nd def. ; သည်အမှု ထပ်ကျိတ်သဲ သည်ဝင်စရာ အပေါက် မရှိဘူး။
- ထိပ်, *v.* to be well done, properly arranged, finally settled ; သေချာသည်။ သေသတ်သည်, သည်အလုပ်ကိုသူကျိတ်ကျိတ် ထိပ်ထိပ်ထုတ်သည်။
- ထိပ်သေ, *adv.* in a settled state, such as to 'preclude the necessity of alteration ; to be hushed up, as a crime, precluding a chance of detection ; လူသတ်မှုဌာနများစွာစုံထောက်မေးမြန်းခြင်းကိုပြုသော်လည်း ထက်သည်ကို ရှာမတွေ့သောအခါအမှုကိုကျိတ်ထိပ်သေသေသည်ဟုအများကခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြသည်။
- ကျိတ်နာ (*pron.* ဗြိတ်နာ), *n.* a kind of cancer on the lower jaw, [a form of anthrax called malignant sore-throat, a disease of cattle].
- ကျိတ်မှန် (ကြိတ်မန်), *n.* a medicinal plant ; ကြိတ်မန်ပင်မြေနုကျွန်းပေါ်မှာ ပေါက်ထက်သည်။ မီးရင်ကောင်းသည်။
- ကျိန်, *v.* to swear, take an oath, imprecate evil on one's self or others, either conditionally or absolutely ; to curse ; *comp.* မိဋ္ဌာန်ပြု, သစ္စာပြု, သစ္စာသန်နက် (*pron.* par nat). Der. အကျိန်။ အလကားမဲ့ကျိန်းသူရားကိုမကျိန်ကောင်းဘူး။
- ဆဲ, *v.* to curse in anger, imprecate evil on another ; ဝေမိတ္တကသူဌေးသားမိမိအမိကကျိန်ဆဲမိသေ့ဘွဲ့ကြောင့် သားသမီးသတ်သန်မွန်းခြံအသူရကယ်အဖြစ်သို့ရောက်သည်။
- ဆို, *v.* to take an oath ; *comp.* ကျိန်းထိုင်။
- တွယ်, *v.* same ; ရည်စားကို ယောက်ျားကမယုံယုံအောင် ကျိန်တွယ်၍ပြောသည်။
- ကျိန်း, *v.* to sleep (respectful), commonly applied to Buddhist priests ; *comp.* အိပ် and စက်, to remain dormant, as wind in the intestines or the foetus in the womb ; ထကာများဝင်၍တွေးကြပါနှင့်ဘုန်းတော်ကြီးကျိန်းနေပါသည်။
- အောင်း, *v.* ; see ကျိန်းဝပ်။ သည်သူထေကျိန်းအောင်နေသည်, ထေဆေးကို စားမှပျောက်မည်။
- စက်, —ဝိုက်, *v.* to sleep (applied to deity) ; ဘုရားမြတ်စွာကျိန်းစက်ထောင်မူသည်။
- ကျိန်းချေ, *v.* to ward off evil, as a king by the observance of certain superstitious ceremonies.

ကျိပ်, *n.* a. ten, the number of ten, substituted for ဆယ် in numbering rational beings, as ဆကျိပ်, one ten or ten ; ၂ ကျိပ်, two tens or twenty.

ကျိ, *n.* a granary ; စပါးကျိ, a granary for paddy.

—ကျ, *n.* same, «——» ကျိကျသဏ္ဌာတိတ်နှင့်ထားသည်။ ကျိကျ adjoins the ကျိ, but is smaller than it.

ကျိဝယ် (*see next*). This word is preferred to ကျိစား ; မင်းလိုကျိဝယ် မိသည်။ ထွေထွေပါနှင့်။

ကျိစား (*pron.* ကျိးစား), *v.* to joke, banter, to play tricks with ; *comp.* ပျက်ချော်, &c. ; ထမက်သားလိုရယ်မြူးစေလိုသောကြောင့်သူကျိစားသည်။

—ချွတ်စား, *v.* same ; mostly used adverbially ; သုလင်ပြန်သောဆိုးကြီးဆိုမျှားလိုလှလေများကျိစားချွတ်စားပြသည်။

—ဆန်, *v.* to play with in a rough manner, though not with the intention of causing annoyance or pain.

ကျိး, *n.* a crow or raven [ကျိးဆန်စားစား, in an affrighted manner like a crow eating ; ဓမ္မိကကျိး, a wolf in sheep's clothing, မင်းဓမ္မိကကျိး ထင်နေသည်] ; ကျိးကန်းလိုထောင်းမှောက်မိသလို။ ကျိးနီး, *occasionally* used of the time of day about dawn ; ကျိးနီးရုံသာသာထွက်သွားသည်။

—ဆ, *n.* a raven.

—ကန်း, *n.* a crow (most common), not so elegant as ကျိး by itself ; ဆည်လူကျိး(ကန်း)မျက်မိနှင့်ကြည့်သည်။

—ခြေ (*pron.* kyee chyay), *n.* a staple, commonly of iron.

—ခြေနွတ်, *n.* the *Vitis lanceolaria*, a large, woody, evergreen climber, bearing small diæcious (having the stamens on one plant and the pistils on another), greenish-white flowers, and round, white or flesh-coloured berries, about the size of a cherry.—*K.*

—နီနွတ်, *n.* same.—*K.*

ကျိးဆတ်, *n.* a slanting roof, interposed to cover the opening at the end of a gable roof.

ကျိးဆာ, *n.* a species of gourd, zanonía, “ with sagittate (shaped like an arrow-head) leaves.”—*Mason.*

ကျိးပေါင်း, *n.* a species of *Mistletoe loranthus*, as in temperate climates it grows parasitically on various trees ; ကျိးပေါင်း လက်ဆက်။

ကျွတ်, *see* ညွှပ် and နောက်။

ကျွတ်ကျွတ် (ကြွတ်ကြွတ်), *adv.* intensely, combined with words of darkness, depth ; ဝင်ထယ်ရေနက်လိုက်သည်မှာကျွတ်ကျွတ်ရေဒုဗယ်။

ကျွပ်, an abbreviation of ကျွန်ုပ်။

ကျိ, *v.* to be contracted, drawn together, shrunk, to have few friends, as မိတ်ကျိ. Der. ချိ. There can be very little reason to doubt that ကျိ and ချိ must have originally been derived from, or, at the least, had close affinity to, ကြိ—(1) သည်အဝတ်ကိုရေထွတ်၍ နေပူတွန်းသောကြောင့်ကျိနေပြီ။ (2) သည်လူအဖွန်စေးနဲသောကြောင့်တတ်မိတ်ကျိသည်။ (မိတ်ကျိ is intelligible, but rarely used); (3) သည်လှေထုတ်ဝမ်းကျိသည်။ ဆင်ကျိတွင်ကျိလောက်ရသေးရဲ့, figuratively applied to those who have had large pecuniary losses, but are, notwithstanding, far from being ruined.

—ယုံ, *v.* same, applied to the limbs and body.

ကျိး, 1, *n.* a moat, trench round a fortification, a rampart.

—ထိပ်, —နဖူး, *n.* the top of the bank on either side of a moat with a palisade—(1) ကျိးမြောင်းရင်ထား, a moat with a palisade; (2) ကျိးနဖူးပေါ်ကိုလူထမ်းမြဲ၍ရှောက်ကြသည်။

ကျိး, 2, *n.* an enclosure into which wild elephants are decoyed, ထင်ကျိး (*pron.* hsin-gyôn); ထင်မိုင်းများကို ကျိးထဲသို့သွင်း၍အဝတ်သတ် (*pron.* as one word, uzza-that-hta-thee), ထားသည်။

ကျိး, 3 (obsolete), *see* ကျိမ်း။

ကျိး, *v.* to gather up from, take up or away—(1) သည်အမှိုက်သမိုက်၍သမျှကိုကျိးပစ်လိုက်။ (2) မဝင်ထိထင် (*pron.* tedin) ကိုကျိးပစ်လိုက်။ (3) စပါးကိုထင်းကအိမ်သို့ကျိး၍ယူသွားသည်။

ကျိ, *n.* a species of reed.

—ကမိုင်း, *n.* a coarse kind of mat made of reeds.

—ထရံ, *n.* same, but more frequently used.

ကျိဇွေ, *n.* a kind of silver brought from China (said to be the best and purest extant).

ကျိး, 1, *v.* to go beyond, trespass, overlook by ignoring, to offend, exceed, surpass; ထွန်သည်။သာသည်, to transgress, ထွန်ထွန်သည်, ဖွန်သည်။

—ကျော်, *v.* same.

—ထွန်, *v.* same—(1) ထရားကိုကျိးထွန်။ (2) ကျိကျိးထွန်၍ အိမ်ကိုထာမြင်လိုက်သည်။

ကျိး, 2, *v.* to produce a melodious sound, to deliver, utter (as a Buddha), express in melodious, persuasive strains; *comp.* ဥပါန်းကျိး။

—ဂ, —ရင့်, *v.* same—(1) အပြည်မိုးဥဒြောငှက်များ ကျိးရင့်သောအခါ မိဘတို့ထံ အဖွန်ထွန်းတုတ်သည်။ (2) ဗောဓိပင်နှင့် အပ္ပတ္တိကိုအောင်မြင်သောအခါ မြတ်စွာဘုရားကျိးရင့်ထော်မူသည်။

ကျေ, *v.* to be rubbed out, erased, cancelled, to be replied to, refuted. Der. ချေ။

ကျေဝ, *v.* same—(၁) သတ္တဇာန်ပေစာနှင့်ထကွ ရုံးတော်မှတစ်ဆင့် ဆက်သော ကြောင့်ကျေပလုပ်ပါပြီ။ (၂) မင်းကိုချွန်ရည်ထုချေ၍ ကျေပပါပြီကော (*pron.* ဝေါ) ထပ်မံပြောပါနှင့်။

ကျေး, ၁, *n.* a province, district, exclusive of the metropolis ; not used alone ; *comp.* နတ်။

—ကိုင်း, *n.* the lieutenant of a ကျေးစား။

—ကျွန်, *n.* a subject (of Government).

—စား, *n.* the person who lives on the revenue of a province.

—ထော, *n.* the rural parts of a district.

—ထောသား, *n.* a peasant, rustic, boor, clown, a country bumpkin ; ကုန်းခေါင်ရေဝေး နေသောသူများကို ကျေးထောသားဟု ခေါ်သည်။

—ဝတ်, —ရွာ, *see* next.

—ဝတ်, *n.* the suburbs, circumjacent parts belonging to a town or village ; မနုဗ္ဗိမြို့ကျေးသက်ရွာများအကျဉ်းပြင်ကသာနှင့်ဆန်ခါ ညောင်ခြောင်းနှင့်တွင်းဦး။

ကျေး, ၂, *n.* a parrot, ကြိတ်တူရွေး, of which five varieties are enumerated, namely, —တုထား, —တူတ်, —ကျက်ထော, —ထမာ, —ခေါင်းခါး။

—ငှက်, *n.* birds in general.

—ဝေတိုင်, *n.* an ornamental post on each side of a door (whence carrier parrots in olden times were dispatched).

—နှုတ်, —နှုတ်ထီး, *n.* iron pincers for drawing nails, called so because it resembles the beak of a parrot.

—သား, *n.* a parrot (most common) ; ကျေးသားဥထည်မှာသစ်သီးကို များစွာထိုက်ဖျက်သည်။

ကျေးဇူး, *n.* advantage, profit ; ဆကျိုး, favour conferred, obligation ; ထထင်ထမင်း တနှစ်တင်းစမ်းတွင်းသွားစား စားရသူကကျေးဇူးလည်ပြိုင်မဆင်နိုင်။ ကျေးဇူးဥပကာရ။ ကျေးဇူးဂုဏ်။

—ခံ (ကျေးဇူးစား), *n.* one who receives a favour.

—ထင်, *v.* to be under an obligation, to be grateful, thankful.

—ပြု, *v.* to do a favour, to oblige ; ကျောင်းတာတာက ဤစာကိုကျေးဇူးပြုခေါ်ပြုလက်ထဲသို့ပေးလိုက်ပါ။

—မေ့, *v.* to be forgetful of a benefit or favour.

—မဲ့, *v.* to be unthankful ; ကျွန်ုပ်တို့သည်အခါ ကျွန်ုပ်တို့သားသမီးများကိုခင်ဘုရားကကြည့်ရှုမိမိပေးသောကြောင့် အကုန်ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ ကျေးဇူးမဲ့သည်ဟုမထင်ပါနှင့်။

—ရှင်, *n.* one who confers a favour, a benefactor ; ကျေးဇူးရှင်ကြေးစွပ်။

ကျေးဇူးရှိ, *v.* to obtain profit, to be under obligation.

—သိ, *v.* to be sensible of a favour; သည်လူကျေးဇူးမှန်းသိထတ်သည် လူမထုတ်ပါ။

ကျေးသတာ, *n.* the red-rumped lorikeet; မြင်းထိုးငှက်။

ကျေးသံပန်း, *n.* a species of sun-dew, *Drosera Burmanii*; မိုဗ်းထွင်
သေ။

ကျွေးကြီး (ကျွဲကြီး), *n.* white-flowered Barringtonia, *e.g.*, ကျွေးကြီးပန်း
emits a slight scent.

ကျွဲခဲ (ကျဲခဲ), *n.* a species of laurus producing a hard wood.

ကျွဲသား (ကျဲသား), *n.* the scarlet-flowered Barringtonia.

ကျော, 1, *v.* to be very hard; used adverbially (though not always),
see under မာသည်ထက်ပွေ့သတ်အတွန်မာကျောသောသူဖြစ်ပါသည်။

ကျော, 2, *v.* to be shining black; used adverbially, *see under* နက်။
ရောင်တိမြစ်ရေကျောကျောကြီးနက်သည်။

ကျောက်, 1, *n.* stone, rock, an anchor; ကျောက်ချွေ. Formerly in
Upper Burma the anchor was often made of the heart-
wood of the tamarind tree; ကျောက်ထပ်ပြန်ချ, one cable's
length; ထားပြတိုက်ရာ ကျွန်ထော်မျိုးပျော့နှင့် အတိုက်ခံရသည်သူပျော့နှင့်
ကျောက်ထပ်ပြန်ချ (*pron.* ဂျ) ခန့်ထောက်ဝေးကွာပါသည်။

—ကြံ, *n.* globular masses containing pyrites in the centre.

—ကိုက်, *v.* to hold as an anchor.

—ကြိတ်ဆုံ, *n.* a mill-stone, likely to be soon supplanted by သံ
ကြိတ်ဆုံ။

—ကြိုး, *n.* a cable.

—ခက်, *n.* a kind of stone of which rosaries are made.

—ခရမ်းပွင့် (ခါးခင်းပွင့်), *n.* amethyst or violet quartz.

—ချ, *v.* to anchor; ကျောက်မြစ်။

—ချဗိုပေါင်, *n.* a species of begonia (a plant).

—ချဗို, *n.* alum.

—ဝံ (ဝံကျောက်), *n.* laterite.

—ဝှမ်း, *n.* asbestos [a mineral fibrous substance which is
incombustible].

—ဝနန်း, *n.* a diminutive fresh-water crab.

—ဝှံ, *v.* to disappear, or become scarce, as precious stones.
The Burmese have a superstition that if any one's conver-
sation turns upon elephants or horses in the vicinity of the
ruby mines, it causes the rubies to disappear; မိုးလက်ဝတ္ထုမြား
ကျောက်တွင်းရှိသည့်အရပ်တွင်။ ဆင်စကား။ မြင်းစကား ပြောလျှင်။ ကျောက်
ဝှံထွက်သည်။

- ကျောက်စိတ်, *n.* a kind of medicinal stone (stalactical carbonate of lime).
- စရစ်, *n.* a small stone, pebble, gravel.
- စာ, *n.* an inscription on stone ; ကျောက်စာတံအက္ခရာ။
- စိမ်း, *n.* a jasper (jade).
- ဆစ်, *v.* to peck a flint (to hew stone ; ဘုရားထုကျောက်ဆစ်).
- ဆူး, *n.* an anchor, whether of stone or any other substance.
- ဆူးကြိုး, *n.* a cable.
- ဆတ်, *n.* an instrument used to peck a flint.
- ဆူးလက်, *n.* the stock of an anchor.
- ဆောင်, *n.* a large rock or ledge of rocks rising above the surface ; ကျောက်တန်းကျောက်ဆောင်။ ကျောက်သံထောင်။ ရေထဲသောအခါ ခင်ကျားမြင်သည့် ကျောက်ဆောင် မြှုပ်ထုတ် ဆော့ကြောင့် မီးသင်္ဘောသာ နိုင် ထိခိုက်တတ်ပါသည်။
- ထည်, *v.* to have the gravel or stone.
- ထန်း, *n.* a ledge of rocks in water.
- ထံ, *n.* a slate pencil.
- တိုင်, *n.* stone pillars or cairns to mark a boundary, formerly set up north of Thayetmyo ကျောက်တိုင်အတွင်း, showing the boundaries of British and Upper Burma (the small stone pillars marking the limits of the ground belonging to a ထိပ်).
- တွင်း, *n.* a stone-pit, mine, or quarry (ပတ္တမြားကျောက်တွင်း, a ruby mine), a defile on the Irrawaddy.
- ထက်အက္ခရာ, *n.* an inscription on stone.
- ထမ်းဆုတ်, *n.* ; see ကျောက်ကြွေ, as which it is said to be the same.
- ထင်, *n.* a steep rock, precipice.
- ထွန်, *v.* to drag as an anchor.
- နက်, *n.* jet, a black fossil.
- နီ, *n.* a ruby or carbuncle, spinelle ; the true word for ruby is ဝတ္ထုမြား။
- နွဲ့, *n.* a stalactite.
- နှင်းပင်, *n.* granite.
- ဝန်း, *n.* a salt-water muscle.
- ပုထိုး (—ပုထိ), *n.* chlorite.
- ပျဉ်, *n.* a flat level stone, a stone table or slab, a circular

flat stone used by Burmese women for preparing သနပ်ခါး။
သနပ်ခါးကျောက်မျက်။

ကျောက်ပြား, *n.* a flat stone.

—ဖြတ်, *n.* a rough stone.

—ပွင့်, *n.* seaweed.

—ပရုံ, *n.* the long white pumpkin, ကျောက်ပရုံခွံ, ကျောက်ပရုံသီး, မိန်းကြီးကွင်းတတ်သည်; this kind of pumpkin is said to deflect lightning and also to prevent putrefaction; ကျောက်ပရုံသီး အထောင်းခေါင်းအောက်ကထလုံးခြေအောက်ကထလုံးလူသေပုပ်စေမနံ။

—ပုံ, *n.* pudding stone.

—ဈာ, *n.* a large flat stone like a mat.

—ဖြန်း, *see under* အဖြန်း။

—ဖြူ, *n.* white stone.

—ဖြူ, *n.* alabaster stone found on Sagyin mountain ဆံကျင်ထောင် near Mandalay in large quantities.

—မီးသွေး, *n.* fossil coal.

—မျက်, —ဖြတ်, *n.* a precious stone; ကျောက်မျက်ရွှေ။

—မြတ်, *n.* a kind of medicinal stone found in the sea.

—မိုင်း, *n.* a fossil; ဆတ္တုမိုင်း။ ကျောက်မီးသွေးကွင်း, *n.* a coal-pit.

—ထွာ, *n.* a thin piece of rock split off from the mass.

—သင်ပုံး (ကျောက်သင်ပုန်း), *n.* a slate.

—သင်္ဘော, *n.* the sea urchin “a small animal with a solid covering beset with spines, called ‘sea-egg,’ ‘sea chestnut,’ and sometimes ‘sea urchin,’ is common on the coast.”
—Mason.

—သထင်း, *n.* crystal.

—သထဲ, —ပုထဲ, *n.* chlorite (?)

—သွာ, *n.* a muller.

—သွေးသွာ, *n.* a polisher of precious stones.

ကျောက်, 2, *n.* the small-pox or chicken-pox; hence နွားကျောက်, the cow-pox [the rinderpest, a disease of cattle].

—ကြီး, *n.* the small-pox, of which there are several varieties, as သင်းကပ်, —မီး, —မိန်းနံ, —သား, —သားရေ (confluent of small-pox).

—ထိုး, *v.* to inoculate for the small-pox; ကျောက်ထိုးဆရာ, *n.* a vaccinator.

—ဝေါက်, *v.* to break out with the small-pox.

ကျောက်ပေါက်ခဲ, *n.* (abbreviation of ကျောက်ပေါက်အခဲခွက်), a pit made by the small-pox.

—မေး, a small-pox scab ; ကျောက်မေးကွယ်

—ငှက်, *n.* the chicken-pox; ငရဲကျေဘိတ်။

—ငမ, —ငမ, *n.* varioloid.

ကျောက်, 3, *n.* the back of an animal; seldom used alone; ကျော

—**ᄇᄇ** (from **ᄇᄇ**, to adhere to), *n.* a kidney.

—ထုန်း, *n.* the back (most common) ကျောထုန်း; မြင်းကျောက်
ထုန်းထက်ထုန်းမှီးထင်ရှ်းသည်။

ကျောက်, 4, to kick, ကန်သည်; to push off (a boat), ကန်သည်; less than
 ကန်—။ ကျောက်ကျောက်ထုတ်လိုက်ပါ။

—ကန့်, *v.* same, “—” သည်ထူထပ်ထူထပ်မြွေနှင့်ကျောက် ကန့်ပစ်လိုက်သည်။
(great violence is implied in the words ကန့်ပစ်လိုက်သည်).

ကျောင်း, ၁, *n.* a monastery (Pali ဝိထာရုံ), a building inhabited by literary or religious characters (စာသင်ကျောင်း, a school);
 သိုးကျောင်းပြောင်းဆော့ရှင် (စာထုတ်ထုတ်သူသည်) သိုးထင်ကွာသောမိန်းမ
 (ထက်မခံရှာ).

—ဆမ, *n.* a female who builds and consecrates a kyaung. Nowadays it is a term of compellation bestowed upon any respectable elderly woman quite irrespective of her having built a kyaung ; ကျောင်းဆမလင်အမလင်လားလား။

—ထန့်, *n.*; *see* ကျောင်း (ကျောင်းထန့်ဘုရား).

—ဆရာ, *n.* a school-master.

—တကာ (from ဒါကာ), *n.* one who builds and consecrates a kyaung. Any respectable elderly man is addressed as “ကျောင်းတကာ;” ကျောင်းတကာကျောင်းကန်ဘုရားမပြတ်အားပါရဲ့ (၏) ထား။

—ထိုက်, *n.* several monasteries.

—ထိုင်ပုဂ္ဂိုလ်, *n.* the head of a monastery; ကျောင်းထိုင်တုန်းကြီး, In asking a Buddhist priest where he lives, it is customary to say ကိုယ်တော်ဘယ်ရပ်တော်ကျောင်းထိုင်တော်မူသလဲ။

—နမ္မိ, *n.* a school-fellow.

—သုဉ်း, *n.* a lay boy educated in a kyaung, a school-boy.

ကျောင်း, 2, *v.* to feed, tend (as creatures); *comp.* ထိန်း။ Der. အကျောင်း။ ကျွေးကျောင်းသည်, (2) နွားကျောင်းသည်, proverb အမေးမှတ်ကျောင်းအဖြေမှတ်ထုတ်လောင်း, the question from the cowherd, the answer from the embryo Buddh.

ငရဲ, ၁, ၂. to catch in a noose or slip-knot,

ကျော့ကွင်း, *n.* a noose, held and drawn tight by the hand ; one kind of ကွင်းလျှော ; *comp.* ညွတ်။

—ဝမ်း, -*see* the parts ; မြေကိုကျော့ကွင်းနှင့်ကျော့ဝမ်းသည်။ Proverb (ကျီးကန်း) ကျော့ကွင်းကိုမြင်ငါးထပ်ကိုသာမြင်သည်, (the crow) does not see the noose, but only the piece of fish (as in the way a thief intent upon stealing does not think of his being found out and sent to jail).

ကျော့, 2, *v.* to be fine, executed with taste ; to be well bred and complaisant in manners, relating less to speech and mind than ယဉ်ကျေး။

—မော့ (ကြော့မော့), *v.* same—(1) သည်လူကျော့ကျော့မော့မော့ပြောထက်သည်။ (2) သည်လူကျော့ကျော့မော့မော့ (၁၅ဆွဲပေါင်း၍) လမ်းရှောက်သွားသည်။

ကျော့ကျည်း, *v.* to spend time idly and wantonly.

—ကျော့ကျော့ကျည်းကျည်း, *adv.* from above (most common). This expression is scarcely, if ever, used.

ကျော်, 1, *v.* to be talked about, be a subject of public notice, acquire notoriety, fame—(1) ကျော်မြင်းကျော်ကြွယ်သူကသာရှိကျော်သည်။ (2) ဗိုလ်းလင်းလှပြီထင်ပါကလား။ ကြိတ်တကျော်ကျော်တွန်နေပြီ။

—စော, *v.* to acquire notoriety, fame, be famous, fame, celebrity ; ကိတ္တိ။ ကျော်စောထင်ရှား ; ဝဲနင်းကြီးဦးပန်းလှ ထုတ်ပေးများအား ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းရက်ရောသောကြောင့်နိုင်ငံတကျော်စောသည်။

—ညာ (ကြော်ငြိာ), *v.* to spread as news ; သတင်းနံ့ပြားသည်, to be proclaimed publicly ; အရှင်သူထောင်းပေါ်ရှိအောင်ဤစွန့်ကို ကျော်ညာထိုက်သည်။

—၅နီးထက်, *v.* to acquire eminent distinction, be very famous ; ရှင်သီလဝင်အသံသည်အထက်သို့တက်ထိုင်အောင်ကျော်၅နီးထက်သည်။

ကျော်, 2, *v.* to step or pass over.

—နင်း, *see* the parts ; မိန်းမများခွေးထီးကိုမျှမကျော်ကောင်းဘူး။

—ရေ, *int.* ah ! alas ! aha ! ဖြစ်ရလေချင်း ; ကျော်ရေကွယ်ရှိသစ်တာ ကိုဘယ်သူရှင်းသလဲ။

—သွား, *v.* same with ကျော်, to supersede ; မြို့အုပ်မောင်မြို့ဥပဒေ အလွန်လေ့ကျက်သောကြောင့်မောင်မဲထက် (အထက်, above) ကျော်၍သွားသည်။

ကျော် (ကြော်), 3, *v.* to fry.

—ချက်ချက် (ကြော်ချက်ချက်) (*pron.* ကျော်ချက်ချက်), *v.* to cook by first frying in oil and then pouring on water ; ဘူးသီးခရမ်းသီး ကိုကျော်ချက်ချက်သည်။

—ချက်ရောင်ချက် (ကြော်ချက်ရောင်ချက်), *v.* to cook by frying in oil and water.

ကျော်ထွေ (ကြော်ထွေ), *v.*; *see* the parts.

—တည်း, *n.* Tonquinese, native of Tonquin.

ကျိတ်ချ, 1, *v.* to gulp down, swallow at once. Der. အကျိတ်—

(1) သည်အထလေးကြက်ထုတ်အနံ့ကိုမခံနိုင်သောကြောင့် နှာခေါင်းကိုမိတ်
၍ကျိတ်ချသည်။ (2) ရေငယ်သောအခါ ရေနောက်ကိုပင်ကျိတ်ချရသည်။

ကျိတ်, 2, *see* ခါးထောင်းကျိတ်. Der. အကျိတ်, *v.* to gird up.

ကျိတ်ကျိတ်, *adv.* bubblingly, hissingly; ချေ့ချေ့အိုးအိုးပေါ်မှတည်သော
အခါရေကိုကျိတ်ကျိတ်ထုအောင်တည်ရမည်။

ကျိင်း, 1, *n.* a kind of official umbrella carried before (not over)
the owner; ဆောင်ထီး။

ကျိင်း, 2, *v.* to be stout, portly, large in bulk and height; ထွား
သည်. Der. အကျိင်း။

—ထွား, *v.* same; ဖုတ်ဝန်မောင်ထွကြီးဆိုသောသူကျိင်းကျိင်းထွားထွားအ
ထွန်ထွပ်သည်။

ကျိ (ကြိ), *v.* to bow down, stoop, implying the idea of avoiding
some evil, to be humble, submissive; သည်လူအတွန်မိတ်တင်းမာ
သောကြောင့်ရင်းအပေါ်၌ထရံတရံကိုအလိုရှိ၍ကျိတောင်းမှရမည်။

—ဇု (ကြိဇု), *v.* same, 2nd def.

—ပေါင်း, *v.* to associate with another on terms of submissive
intimacy; ဩဇာကြီးသည် လူရှိကြံပေါင်းရရှာသည်ထွာရှိသည့်ခင်ဗျား။
နိဂိုဏ်းကြောက်တတ်လို့မထုတ်ပါ။

ကျိုး, 1, *v.* to follow directions respectfully, be respectfully obe-
dient, to be well disciplined, to take pains with, to behave
with sobriety after receiving a severe lesson in the shape
of punishment; not used singly.

—နွဲ့, *v.* same (common)—(1) ထောင်သူများလတ်ထင်သောအခါကျိုး
ကျိုးနွဲ့နွဲ့ထုတ်သည်။ (2) ငြိမ့်ထောင်သို့ကျပြီးသည့်နောက်အတွန်ကျိုးနွဲ့
ထည်။

ကျိုး, 2, *v.* to be broken crosswise, to burst as a bund; *comp.*
ကွဲ (to be broken or severed lengthwise, split). Der. ချိုး—
(1) ဇွန်မြို့မှ တာကျိုးသောကြောင့် ထယ်များဖျက်စီးလုနီးပြီ။ (2) သည်သူ
ထွားကျိုးသောကြောင့်ထယ်ဆိုရပ်ပေါက်နေပြီ။

—ပဲ့, *v.*; *see* the parts.

ကျိုးနင်းကျိုးနင်း, *adv.* bobblingly—(1) နား ကျိုးနင်း ကျိုးနင်း ထွားသည်
ထည်းကချွတ်ထိုက်ပါ; (2) ကြက်ကျိုးနင်းကျိုးနင်းထွားသည်။

ကြ, *verb.* affix of number denoting the plural; လုနီး။

—လုနီး, same.

ကြက်, 1, *n.* a cock (ကြက်မ) or hen (ကြက်မ)။

—အိပ်တန်း, *n.* a hen-roost.

- ကြက်ဥ, *n.* a fowl's egg ; ကြက်ဥအရောင် ထိမ်းထားသော မင်းချေးကျယ်။
- ဥရီးမြေ, *n.* the striped rat-snake.
- ဦးတွန် (*pron.* ကြက်ဦးတွန်), *n.* the time of earliest cock-crow-ing (about 2 a.m.).
- ကွ, *n.* a Bantam fowl.
- ချေးပန်း, *n.* a plant of the genus umbellifers.
- ခြေ, *n.* a fowl's foot ; the mark of a St. Andrew's cross or any mark resembling a fowl's foot ; မြေကြက်ခြေ X
- ခြေစပ်, *n.* same, 2nd def., *v.* to make such a mark.
- ခွေးပိ, *n.* a pullet.
- ငုံ, *a.* a tailless variety of the domestic fowl.
- ခွဲ, *n.* the man who holds the cocks during cock-fighting.
- စင်, *n.* a capon.
- စင်ပွန်း, *n.* a species of ornamental dillenia.
- စောင်, *v.* to be on the point of engaging, as two game-cocks ; ကြက်စောင်းစောင်သလို။
- ဆင်, *n.* a turkey.
- ဆီဘူး, *n.* a fowl's oil-bag.
- ဆီဘူးအုံ, *n.* a fowl's rump, the croup.
- ဆူး, *n.* a cock's spur (infrequent) ; အဆတ်, a disease of the eye in which the eyeball is first protruded and then sunk in (conical cornea). အဆတ်သည့် မျက်စိထူထိုရပါ ကြက်ဆူးတွက်ရှာသည့်။
- ဆူးထည်, *v.* to be subject to said disease.
- ဆူးတိုင်, *n.* a stake to moor a boat at, or to which a decoy fowl is tied.
- ညှာ (နာ), *n.* the croup, or hooping cough.
- ထက်, *n.* a cock's spur ; အထက်, *n.* a species of coffee-wort, *Gardenia obtusifolia*.
- ထင်း (ဥထင်း), *n.* a basket or box for a hen to lay eggs in.
- တရေဒ်, *n.* the *Grewia hirsuta*, a shrub attaining to the height of about 5 feet ; the drupes, which are as large as a pea, are of a reddish brown colour.
- ထောင့်, *n.* a fowl's quill or wing, the chain which connects the rings in a pair of fetters, a tool that may be used as an axe and an adz.
- ထောင်စည်း, *n.* the hair of the head tied stiff like a bunch of quills, as worn by young girls of about 13 years of age.

ကြက်တောင်ပြန်, *n.* a fowl with its feathers reversed.

—ထိုက်, *v.* to set game-cocks to fight ; ကြက်ထိုက်ပွဲ, a cock-fight.

—ထွန်, *v.* to crow as a cock ; ကြက်ထွန်၍မိုင်းစောင်း။

—နှင်းအုတ်, *v.* to superadd a bamboo framework on the roof of a house in order to prevent the thatch from being blown up by the wind.

—ပေါင်, *n.* Tenasserim caoutchouc ; ကြက်ပေါင်စေး, India-rubber.

—ပေဝတ်, *n.* a cock's comb ; အပေဝတ်, a fruit, the wild ramboutan (the schleicheria).

—ပေအုတ်, *n.* a species of flowering shrub, ardisia.

—မျှတ်သင့်, *v.* to be subject to disease of the eyes which occasions blindness by night (in case of children) ; *comp.* ခေတဝါသင့် (ကြက်မျှတ်စေ့သင့်).

—ထက်, *n.* the part of a post just above the ground ; တိုင်ကြက်ထက်ပြတ်သည်။

—ရက်, *n.* prince's feather ; —နီ, the red kind ; —ဝါ, the yellow kind.

—ရင်း, *v.* to retreat and return to the combat, as a timid fighting cock.

—ရင်း, *n.* a species of coffee-wort.

—ရိုး, *n.* the *Vitex pubescens*, an evergreen tree growing sometimes to the height of 40 feet ; it bears small dark-blue flowers and bluish black globular drupes the size of a pea.

—ရိုးထိုး, *v.* to divine by the bones of fowls.

—ထွာ, *n.* a fowl's tongue, an acute angle ; ထောင့်ချွန်, a gore [a wedge-shaped or triangular piece of cloth sewed into a garment to widen it in any part], a forestay-sail, jib or spanker.

—ထွာစွန်း, *n.* a sharp projection of land ; ထန်လျှက်စွန်း။

—ထွာထံခွန်, *n.* a paper streamer in shape of a fowl's tongue.

—ထွာထိုး, *v.* to match (board).

—ထွာရုတ်ထက်, *n.* a bowsprit, jib-boom, or spanker-boom.

—ထွာထံ, *n.* a triangular shaped flag.

—မိုင်း, *n.* a cock-pit (same meaning as ကြက်ထိုက်ပွဲ).

—သင်း, *n.* a capon, *lit.* the castrated fowl [ကြက်ဝင်].

—သဉ်, *n.* a fowl seller.

—သားထိုးပုံ, *adv.* without reservation ; အကြွင်းမဲ့။

—သားထင်း, *n.* a species of spurge-wort (phyllanthus) [fowl-curry].

ကြက်သီး (frequently *pron.* သိန်း), *n.* the roughness of a fowl's skin when the feathers are pulled off ; ကြက်သီးကြက်၌နီးထ။

—သိမ်းထ, *v.* to experience horripilation, have the fine hair of the skin erected or standing on end from sudden cold or a strong emotion. ကေထရာဇာမြင်သွေးမင်းဟောက်သည့်အခါ တောထိုးထောင်သတ္တဝါရကြက်သီးမွေးညှင်းထသည်။

—သီးနွေးနွေး, *a.* lukewarm.

—သီးမွေးညှင်းထ, *v.* ; see ကြက်သီးထ။

—သေသေ, *v.* to be struck speechless and senseless from sudden fright.

—သွေး, *n.* deep red, the colour of fowl's blood, cornelian ; ဓတုရာနီ။

ကြာ, 2, *v.* to stretch out, extend as a superficies and make fast, to cover a drum ; စည်ကိုသရေနှင့်ကြာက်သည်။ အတ္တအထန်းဖြူလှင်သောအခါမဏ္ဍပ်၌ အတင့်အတယ်အတွယ်အရာရှိအောင်အမိုးအောက်က။ အတ္တရှင်ကမိတာနီကိုကြာက်၍ထားတတ်သည်။

ကြက်ဆူ, *n.* the castor-oil plant, *Palma christi*. အနှစ်မရှိသည့် တောကြက်ဆူပင်မင်းမူ သည်, in a forest of shrubs the castor-oil plant is king (*lit.* in a forest in which the trees have no heartwood). *Anglicè*, "Among the blind, the one-eyed man is king."

—ဆီ, *n.* castor-oil.

ကြက်ထက်ရည်, *n.* serum, the thin, watery part of any fluid ; ထုံးကြက်ထက်ရည်, the clear water that rises above the sediment when lime is immersed in water ; formerly said to have been written ရက်ထက်ရည်။

ကြက်ဆွန်, *n.* the onion plant or root.

—ခင်း, *n.* an onion bed.

—ခွံ, *n.* onion skin, a kind of fine calico.

—ဖြူ, *n.* garlic (Bombay onions).

—မြိတ်, *n.* the tops of onions.

ကြက်တင်းခါ, *n.* the momordica plant ; မြန်မာထလိုင်းကရင် လှူမျိုးတို့သည်ကြက်တင်းခါးသီးကို ထားဖြင့်ထိုး၍ ငါးနှင့် ဖက်ပြီးလျှင်တင်းထဲသို့ ထည့်တတ်သည်။ (2) ကြက်တင်းခါးရွက်ကိုလည်းအမူးအမော်၌သောအခါထက်၂ ဖက်ဖြင့်ဖွတ်၍ရှုလျှင်ပျောက်တတ်သည်။

ကြာတ်ဝါး, *n.* the thorny bamboo, said to be becoming gradually extinct ; ထလိုင်းလှူမျိုးဥဒါန်းကေားမှာကြာတ်ဝါးထုံမိုးခန့်ရှိလျှင်ထလိုင်းပြီးနွန်းထွန်းလိမ့်ဦးမည်။

ကြင်, *v.* to love; ခင်သည့်ချစ်သည်။ [ကြင်ရာတော်, a royal consort; ကြင်ရာသက်ဝေ, poetical.] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေတုညောင်ပင် ပွင့်ခါမှ နောင်ကြင်ဦးမည်, *i.e.*, never.

—နာ, *v.* same; to feel for, pity; သနားသည်။—မြင်ရုံသာမြင်ရသည် မကြင်ရလိုစေလိုက်ကုန်ကုန်။ သန့်တေး။ (2) ညောင်ဗုဒ္ဓဟေတုညောင်ပွင့်ခါမှနောင်ကြင်မည်။ [Note.—ကြင်နာ is a word very seldom used except by lovers.]

ကြင်စွယ်, *n.* the lower extremity of the moustache; နှိပ်ခန်းမွေးကြင်စွယ် ယဉ်ဒယ်လိုထား။ လူမိုက်စလုံး is sometimes used for the whole moustache.

ကြင့် (ကျင့်), *v.* to be tense, tight; not used assertively.

—ထင့်တင့်, *adv.* tensely, as the breast or bowels; လူများမချီဝသာရှိသောအခါ။ ရင်ထဲသော်၎င်း။ ဘေးထဲသော်၎င်းကြင့်တင့်တင့်နာထိသည်။ (2) ဖြေးတော့မရှိသောသူတယောက် မျက်တရက်ဖြေးမီးသင် ဖေးစောင်းခွံကြင့်ထင့်ထင့်နာထိသည်။

ကြငန်းထိုင် (*pron.* ကြငန်းထိုင်), *n.* the north-eastern post in the main part of a house, see under တွန်း။

ကြဂ (ပင်), *n.* the chebula tree; the fruit is said to be good for fevers; ရဟန်းများနွားမုတ်ထဲမှာကြဂသီးမိပ်၍လေရောဂါကိုဖျောက်စေတတ်သည်ဟုအယူရှိကြသည်။

[Note.—Incredible as this may seem, it is strictly in accordance with Gaudama's teaching, ဖုထိ (အပုင်) မုတ္တ (မိပ်ခြင်း) ဘေသန့် (ဆေး) ဝါး]။

ကြည်, *v.* to be clear, pure, bright, as water or colour; to be sincere, cordial, well-disposed; ကျွန်တော်အတွန်ဆင်းရဲဒုက္ခမြင်ပါသောခွဲကြောင့်ရေကြည်ရာမြင်ရုံရအရပ်ဆိုသွားရပါသည်ခင်ဗျား။

—ညို, —ညွတ်, *v.* same, 2nd def.; to feel complaisance, especially in religious objects; သဒ္ဓါသည်။ ဘုရားတရားသဟံများကိုကြည်ညိုသောလူများအပါတ်ဆေးပါးတပါးပါးသို့ထားလိမ့်မည်။

—နှီး, *v.* to be kindly disposed, implying tenderness of feeling, affection, to experience feelings of pleasure or regret on hearing pleasant sounds; မရမန်မင်းမြင်ညောသို့ဆန်ထက်၍သွားသောအခါ။ မုသိုးငဝင့်ကျန်ရစ်သားနှင့်တကွ။ ကမ္ဘာပင်ဗျားက။ အသိုက်ထက်ကြံ၍ ငဝင့်ကကြီးကြာသံ အတူ အားဖြင့် မြည်တွင်။ မရမန်မင်းအတွန်မိတ်ကြည့်။ မြဲကြည့်ရှုရာ။ ငဝင့်ကို ကျန်ရစ်သားက ထက်ညိုညွှန်တွင် ဆေးမြင့်ပင်ခတ်၍ မရမန် မင်းသည် မျက်ထုံး ကန်းပြီးတွင် သေလေခြင်း, when King Maraman went up the main river, the hunter Nga Sin, together with Kyan Yittha (son of King Nawratha Zaw), made a nest on the top of a wood-oil tree; Nga Sin imitated the cry of a crane, on hearing which the King Maraman, experiencing pleasant feelings, looked forth. Nga Sin, on Kyan Yittha's pointing with his fore-finger, shot

him (Maraman), and Maraman was blinded, and, alas ! died.

ကြည့်မြို့, *v.* ; see ကြည့်သို့။

—မြို့, *v.* to be kindly disposed ; used adverbially.

—သိ, —သာ, *v.* to be clear, pure, bright ; to be clear in mind, free from darkness and passion ; ကြည်သိသိသိသိ။

ကြည့်, *v.* to look, look at, behold.

—သိ, *n.* a view ; မအူပင်မြို့ကို မြင်ထဲတွင် မီးသင်္ဘောပေါ်က ကြည့်လိုက်
လျှင်။ ကြည့်သိသိသိသိသိ။

—မျှော်, *v.* ; see the parts ; အဝေး၌ရှိသော ထောင်ကမ်းသစ်ပင်များကို ကြည့်
မျှော်သည်။

—ရှု, *v.* to look attentively, to look after the interests of
another ; ကြည့်ရှုစောင့်မ။

ကြည်း, 1, dry land, ground ; ထုန်း။

—ကြောင်း, *adv.* by land ; ကုန်းကြောင်း။

—သဝတ်, *n.* a small tree, sometimes growing to the height of
25 feet. The leaves appear in threes on petioles 6 or 7
inches long. The fruit, which is of the size and shape
of a duck's egg, is not edible.

ကြည်း, 2 (*pron.* ကြီး), *v.* to be thin, rare, as liquid, ဆွတ်သည်, op-
posed to ဖျပ်, to be thick ; ဖျော်ရည်များတွင် ထန်းလျှော်ခဲနီထုန်း
နည်း၌ရေများလျှင် အရည်ကြည်သော ရေဖြူကြသည်။

ကြည့်, 3, *v.* to crush, grind down ; ကြိတ်သည်, to make a grinding
sound, as the earth when convulsed (infrequent).

—ဟီး, *v.* to groan ; ဣပ်ညူးသည်။

ကြဉ်, *v.* to avoid, shun ; ရှောင်သည်။—မကောင်းသော အမှုကို ကြဉ်ရမည်။
(2) မိနည်းတရားနှင့် ညီညွတ်စွာမကျင့်သော ရဟန်းများကို ရဟန်းကောင်း
တို့က ကြဉ်ရှောင်အပ်သည်။

—ပဲ, —ရှောင် (ကြဉ်ဘဲ), *v.* same ; တယောက်သောသူကို မုန်းသောအခါ
ကြဉ်ပဲသည်။

ကြည်း, *v.* to bear, carry ; not used singly ; to conduct from one
place to another ; သယ်ပိုးသည်, to carry on, perform (infre-
quent) ; ဆောင်ရွက်။

—ဆောင်, *v.* same ; —။ မိတ်ဆွေဖြစ်သော သူတယောက်တွင် အမှုတစ်စွဲရှိ
လျှင် ကိုယ်က ကြည်းဆောင်ရန်သင့်သည်။

ကြိတ်နီ or ကြနီ (*pron.* ကြ, နီ as if two distinct words), *n.* a kind
of tree, the xylocarpus, used for making wooden sandals.—
Mason.

ကြိတ်, 1, *n.* ?

ကြွတ်တီးကုန်း (ကျွတ်တီးကုန်း), *n.* ကြွတ်တီးပြင် (ကြွတ်တီးကုန်းပြင်), but more elevated.

—တီးခေါင် (ကျွတ်တီးခေါင်), *n.* same, but more extensive ; သည်အရပ်မှာမိုင်းနားရွာပေသလ်ထို့ရေမထင်ပါ ကြွတ်တီးခေါင်ခင်းကြီး။

—တီးပြင်, *n.* a barren plain, abounding in blue clay (မြေကြွပ်တီးပြင်), almost devoid of trees, grass, and shade.

—မြေ, *n.* blue clay. [*N.B.*—Definition doubtful.]

ကြွတ်, ၂ (frequently *pron.* ကြွပ်), *v.* to darken, grow dark, as the heavenly luminaries, be eclipsed ; ကြွပ် is a more modern word than ကြွပ် —။ နေကြွတ်သော် မင်းကောရာဇ်များ ထရံထရာ ဖြစ်ထတ်သည်။

—ကြွတ်, *adv.* light, pale, not deep as colour (obsolete).

ကြွတ္တိကာ (*pron.* kyat-tee-ga), *n.* The Pleiades or seven stars ; more elegant than ဖြောက်ဆိတ်, the common name ; ကြွတ္တိကာနက္ခတ် ၇လကခါကွတ်သွားထတ်သည်။

ကြန့် (Pali ကြန), *n.* a sign, mark ; အမှတ်လက္ခဏာ။

—အင်္ဂလက္ခဏာ, *n.* the five good bodily qualities ; သည်မိန်းမဝေသည့်ကြံအင်္ဂလက္ခဏာနှင့်အတွန်ပြည့်စုံပါပေသည်။

ကြန့်, *v.* to delay, be delayed ; not used singly.

—ကြာ (*pron.* ကြန့်ဂြာ), *v.* same ; ဤစာကို မကြန့်ကြာရအောင် အလျှင်အမြန်သွားပို့ချေ (၂) ခရီးအဆင်အပိုင်းကိုမသိ၍ကြန့်ကြာသည်။

ကြွပ် (ကျွပ်), *n.* a kind of evil spirit, an elf, a goblin said to have the power of assuming different forms ; မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပလုပ်ရွာအပါးတွင်။ မိုးကုတ်ကြွတ်ဖြင့် အရပ်မှာ ကြွပ်ကောင်များ တွင်းနှင့်နေထတ်ပါသည်။ [The Burmese believe this evil spirit devours human beings.]

ကြပ်, ၂, *n.* (not used singly), see ကြပ်စင်။

—မိုး (ကျွပ်မိုး), *n.* soot.

—မိုးစင် (ကျွပ်မိုးစင်), *n.* a bamboo frame over a cooking-place, သုန်းကြီး ကြွပ်မိုးစင်ထက်ခါမှ။ ရှင်ကလေးမိုင်းထိုးရေသူ။ (၂) ကြွပ်မိုးစင်ငါးထင်ထားလျှင် စားနေကျကြောင်, (သဖျံ)။ (၃) ရည်းစားများ မိမိမရှိသည့်အခါတွေ့ကြိမ်ရလျှင်။ ငါးကပ်ကိုကြောင် ရသကဲ့သို့အတွန် အားရဝမ်း သာရှိထတ်သည်။

—ညွတ် (အသစ်ကြပ်ညွတ်) (ကျွပ်ညွတ်), *a.* new, brand-new, not yet used ; alluding to a new canoe, fresh from the frame, where it has been burnt in order to be stretched open ; သည်ဈေးအသစ်ကြပ်ညွတ်မထုတ်ပါသောကြောင့်ကျွပ်သလ်ဖြစ်ပါ။

—စင်, *n.* a wooden frame, used as a gridiron for drying and cooking articles of food.

—ထင်, —ထိုက်, *v.* to dry or broil on said frame.

ကြပ်, 3 (ကျပ်), *v.* to make tight by binding; not used singly; to be tight, hard bound, as ground. Der. စည်းကြပ်။ ရှိစေးမြေ အတွန်ကြပ်သည်။ ကျကြပ်။ ကျကြပ်ကလေး။

—ကြပ် (ကျပ်ကျပ်), *adv.* tightly, stringently, earnestly, intently (altogether, thoroughly, exactly)—သည်အမှုကိုနေရာကျအောင် မင်းကြပ်ကြပ်မိရိက ဝိုက်ရမည်။ (2) ကျောင်းထကာ ပြောသော စကားသည် အဓိပ္ပာယ်မထင်းသောကြောင့်ကျွန်ုပ်ကြပ်ကြပ်နားမထည်ပါ။

—စည်း, *v.* to bind tight, make tight, secure.

—ထည်း (*pron.* ကြိတ်) (ကျပ်ထည်း), *v.* to be strict, stringent, to be peremptory; applied to action.

ကြပ်, 4, *v.* to superintend, watch over and direct; not used singly. Der. အကြပ်, စောင့်ကြပ်, and ထိန်းကြပ်။

—မ, *v.* same (most common); စောင့်ကြပ်သည်။ ဤအမှုတွင် ကြပ်မမှီး သော်သောသူမှီထွင်အထမြောက်ပါဟိမ့်မည်။

ကြပ်တေ့, a corruption of ပြတ်တေ့, nature; ပကတိ။

ကြပ်ထုတ် (ကျပ်ထုတ်), *n.* a bag or ball of sand, chaff, salt (and the leaves of the သတ်ရင်းကြီးပင်), &c., for fomentation.

—ထိုး, *v.* to foment with said bag or ball; to apply warmth by means of such balls; ခါးထက်ပြင်အောင့်သောကြောင့်ကြပ်ထုတ်ထိုး ရသည်။ (2) မိန်းမများကိုယ်ထက်သန်စင်သည့်အခါအုတ်ပုကိုအဝတ်နှင့်ထုတ်၍ ကြပ်ထုတ်ထိုးကြပါသည်။

ကြမ္မာ (Pali ကမ္မ), *n.* influence or result of past evil deeds; ကံကြမ္မာ, စကောင်းသောကံ၏ ဝိသတ်—ဆရာကြီး ဓနုဖြူဆိုသွား၍ သေဆုံးသည်မှာ ကြမ္မာငှါ သွားရလေသည်။ (2) ကံကြမ္မာအလျောက် သေဆုံးပါသည်, or in modern parlance “in the ordinary course of nature,” though of course, from the Buddhist point of view, as the result of past evil deeds.

ကြမ်း, 1, *n.* a floor; —။ ကြမ်းနင်းသံကြားသည့်မည်သူပါဟိမ့်မည်။

—မိုး (*pron.* kyabo, ကြမိုး), *n.* a bug.

—မြင် (*pron.* kyabyin), *n.* a floor extended beyond the roof of the house; မော်ထမြိုင်နှင့်ရန်ကုန်မြို့သည် ဆိပ်ဦးနှင့်ကြမ်းမြင်ထိပါသည်။

—ဝါး, *n.* a bamboo floor; ဝါးကြမ်း။

ကြမ်း, 2, *v.* to be rough, ချော့, less than ပြတ်ရှက်ထ, to be coarse (in texture or grain), ချော့, ခန့်, (as thread, ရှည်သည်), to be rough, harsh, violent in word or deed, ရှည်ရင်းသည်; less than ရတ်ဝတ်သည်။

—ကြိတ်, —ထမ်း, *v.* same, last def.; *comp.* ခက်ထန်အကျင့်သူသည်အ ပြောအဆိုကြမ်းကြိတ်သည် (2) ထည်သင်အပြုအမူ အယွန်ကြမ်းတမ်းသည်။ စောင့်သူသာရတ်ပြုထုတ်တတ်သည်နှင့်မတူပြီ။

ကြိတ်, *n.* a star.

ကြယ်တံခွန်, *n.* a comet ; ကြယ်တံခွန်မြို့သော်တိုင်းပြည်ချောက်များထက်သည်။
ဝပ်မက်အင်္ဂါများထက်သည်။

—နီ, *n.* the morning star ; ကြယ်နီပေါ်ချိန်ကိုခရီးသွားကြမိုး။

—ပျံ, *n.* a falling or shooting star ; also used as a verb ; ကြယ်
ပျံ့ကိုထက်ပြီး မထိုးထောင်းဘူး။ ထိုးမိလျှင်ဥပါတ်ရောက်ထက်သည်။

—ပွင့်, *n.* a spangle.

—ထီး, *n.* a (clothes) button, a stud ; အင်္ကျီကြယ်ထီး။

ကြိ, 1, *n.* the sugarcane.

—ရတ်, *v.* to suck sugarcane ; ဆင်ဖြူထောင်ကိုမှီ၍ကြိရတ်သည် (pro-
verb), he takes refuge in, or places his reliance on, the
royal white elephant and sucks sugarcane (in the way of
a sycophant relying on his patron and taking advantage of
it).

ကြိ, 2, *v.* to think, consider in order to understand ; to intend.
[Note.—ကြိ, in close conjunction with another verb in the
future tense, seems to have the force of the Latin “future
in rus,” *e.g.*, မြီလှပ်မည်ကြိသောအခါ, when about to perform ;
ခုနစ်ထွေမည်ကြိသောအခါ, when about to quarrel ; — သည်သူသည်
ကြိထောင်းကြိရာကြိရမည်, this person is obliged to plan in the
best way he can.] ကြိထောင်းကြိရာ means that a person has
been driven into a corner and is obliged to make des-
perate exertions to get himself out of trouble, but, though
he may do so, it is only after all a “forlorn hope” ; (2) ထ
ချက်ချယ်ထို ကြိကောင်းကြိရာမြဲ၍ ပွေ့ရှင်ထိမ့်မည်။ (3) မင်းထိတ်ထိတ်မိုး၍
ဘာကြိသသေး။

—မိုး, *v.* to design clandestinely (ထိတ်ထိတ်မိုးကြိ).

—မည်, —ဝန်, *v.* ; see ကြိ။ — ဘယ်နည်းပင်ခင်ကျားကြိမည်ပါသော်လည်း။
အထမြောက်မည်မထင်ပါ။ အထံ့၌ယုံကြည်သန့်သွားရမည်ထံ။

—စောင် (ကြိဆောင်), *v.* to design in view of some contingent
event ; ကွန်ရစ်ခရီးသွားမည်ကြိဆောင်သည်။

—ထ, *v.* to design or concoct after weighing the conse-
quences.

—ရွတ်, *v.* to design, aim at ; သည်နေရာမှာ ကျောင်းတကာဦးမြတ်မြို့
ကျောင်းဆောက်မည် ကြိရွတ်ငြားသော်လည်း မနစ်ကသစ်ဈေးမကောင်းသော
ကြောင့်အထမြောက်မည်ထထွကာခေါ်သေးပါ။

ကြိကြိ (ကျိကျိ), *adv.* loudly ; seldom if ever used.

ကြိထင်း, *n.* the scammony plant ; မီးကွက်ဝိန်းမတိုအားသွေးထက်အောင်
ကြိထင်း ရွက်ကိုထပါးသောသူကတင်းခါးချက်၍ပေးတတ်သည်။

ကြိ, 1, *n.* rhinoceros. The Burmese say there are three kinds—
(1) ကြိထင်, (2) ကြိရှင်, (3) မီးဝားကြိ, the elephant rhinoceros,

the double-horned rhinoceros, and the fire-eating rhinoceros.

ကြံ, 2, *v.* to be firm in structure or mind, resolute, persevering ; ခိုင်သည်, ခိုင်သည်, *v.* same.

—ခိုင်, —ခိုင်, *v.* same ; သည်လက်သွားသည်အိမ် ဆောက်သည်မှာ အတွန်ကြံ ခိုင်ညီညွတ်လှပေသည်။

—ရနံ, *v.* same, but used adverbially only, as ကြံကြံရနံရနံ ; has very much the same meaning as မြန်မျှ, *v.* to be a level, agreeable surface, စည်မျက်နှာကဲ့သို့, like the surface of a drum.

ကြာ, 1, *n.* the water-lily, of which there are many varieties, as ခေါင်းသောင်း, —ဂမုတ်, —ညို, —တံဆိပ်, —နီ, —ပဒုံမာ, —ပုဏ္ဏရိတ် (*pron.* ပုဏ္ဏရိတ်), —မြူ, —ထင်ပန်း။ အကြင်ကန္တာသည် ဘုရားသင်မပွင့် သည်ဖြစ်အံ့။ ထိုပဒုံမာကြာပင်သည်အပွင့်မရှိသည်ဖြစ်၏။ အကြင်ကန္တာသည်ဘု ရားပွင့်သည်ဖြစ်အံ့။ ထိုကြာပင်သည် ဘုရားအရေအတွက်နှင့် အမျှပွင့်တတ်၏, any cycle in which no Buddh is to appear the lotus has no flower, but in a cycle in which a Buddh is to appear the lotus bears flowers, equal in number to the number of the Buddhs (who are to appear).—Richardson's *Laws of Menu*. [A blaze on a horse's or bullock's forehead ; ထိပ်မှာ ကြာရှိသည်။ ကြာအိုးအံ့ ပုဂံတည် ၂၁၁].

—တထပ်, *n.* a lily-shaped salver, part of a priest's coffin.

—ခို, *v.* to commit adultery as a queen, or female member of the royal family ; said to be an abbreviation of ကြာမြည်မြင် ထောင်ထဲခို။ (ကြာသန်သည့်မိန်းမ).

—ခွတ်, *n.* the pericarp.

—မြည်, *n.* a silk and cotton thread from which gauze curtains are made.

—ခွတ်, *n.* the projecting root of a lily ; particularly that of the padōngma.

—တက်ကြီး (—တက်ကြီး), *n.* the large-leaved leea.

—ဆူး, *n.* a slight eruption of the skin in which the pustules are not so marked (but are at the same time rougher to the touch) as in prickly-heat.

—ထပ်, *n.* artificial lilies suspended like a fan in carved work or ornamental hangings.

—ထပ်ကြာချပ်, *n.* same ; flounce.

—သွတ်အိုး, *n.* a jug, or pot with a spreading mouth, in which offerings of lilies, &c., are made ; *comp.* ညောင်ရေအိုး။

ကြာဆင်းကလေး, *n.* the *Ipomœa vitifolia*, a large, extensive twiner; common in shrubbery along river sides all over Burma.—*K.* ဘုန်းကြီးပျံ့ကိုချစ် ခေါင်းရင်းကကြာသွယ်အိုးကိုကွပ်ကဲ။
 ထိုမြင့်မွှေးမံ၍ ထွပ်စွာထားသည်။ ၎င်းပြင် ဘုန်းကြီးထူမြတ်ပြီးသည်ကလေး။
 အရိုးပျားကို၎င်းအိုးထွင်ထည့်၍ထိုးကွယ်ကြပါသည်။ *Proverb* ရေမြင့်ကြာ
 မြင့်, as the water is high, so is the lily elevated, *i.e.*, if a
 patron is powerful, his dependent shares his prestige.

ကြာ, 2, *v.* to be long in doing, to be long in time, whether past or future; ခင်သွားရန်ကုန် မြို့သို့ရောက်သည်မှာ ဘယ်လောက်ကြာပြီ။
 (2) မိတ်အထင် ယခုနေ့ကကီ ၁၀ ရက်လောက်အကြာကရောက်ပါသည်။ (3)
 သာသနာ့ဓနင်းတရားကြီးထက်ထက်အထောင်းထူးစွာနန်းမထက်ရှိရှည်များစွာအ
 ကြာက။ ထနာရီခန့်လောက်ကြာရှိမှတာပါမည်။

—ထင်, —မြင့်, —ရှည်; ကြာမမြင့်မှီကွန်ရက်ပေါ်ထိမည်, I shall arrive before long.

ကြာသပတေး, *n.* the planet Jupiter; the fifth day of the week, Thursday; its abbreviated form in writing is ၅ထေး။ စာတတ်
 ကြာသပတေး။ စာရေးသောက်ကြာ။ [ဓမ္မသောကအင်းဝရာဇာ အိမ်ထောင်
 ထက်အသက်မရှည်ရာ]။

ကြား (ကျား), 1, *n.* a transverse stay in the roof of a building, a prop or stay; applied to the side of a house; a large boat or a ship.

—ကန် (ကျားကန်), *v.*; see next [ကြားကန်သောထရံ, a revetment wall.] ထူအိုပန်းပန်ရသည်။ အိမ်အိုကိုကြားကန်ရသည်။

—ထောက် (ကျားထောက်), *v.* to apply a prop or stay to the side, &c.; *n.* a short cross stay ထောက်ထို to support a roof or floor; ကြားထောက်သည် is seldom used; ကြားကန်သည် is the word in vogue.

—မော့ (ကျားမော့), *n.* a large rafter on which rest the transverse timbers which support the smaller rafters, ဒိုင်းကြားမော့ (*pron.* dinè kyamaw).

ကြား, 2, *v.* to hear with the ear; နားကြားသည်, to inform, give information, tell, communicate intelligence; ကြားပြောသည်။ မကြားဝံ့မနာသာ applied to obscene language; ကြားမှာထိုက်ပါသည် မော်ထမြိုင်မြို့ ဒိုင်းဝန်ကွင်းရပ်နေ ကျောင်းတကာ မောင်ထူ။ (3) သည်အကြောင်းကိုမင်းမိန်းမထို့ကြားထိုက်ခဲ့ပြီလား။ [ကြားဘူးနားဝ, to gain experience from a habit of attention to what one hears.]

—ပြော, *v.* same, 2nd def.

—ခွာ, *v.* to give information at a distance, transmit intelligence, to address a letter (to an inferior).

ကြားရောက်, *v.* to send information by writing, to address a letter to an equal ; ကြားရောက်လိုက်ပါသည်, &c., is used in the same way as ကြားမှာ to one's equal or superior.

—လိုက်, *v.* same, to an equal or inferior.

—လှောက်, *v.* to address a letter, as from an official to a rahan.

—ထိ, *v.* ; see the parts, to become cognizant of a fact, to know something from having been told, to become aware of ; မင်း ဆိုးသွင်းသည်အကြောင်း ကိုကြားထိရသည်မှာ ၃လခန့်ရှိပါပြီ, it is three months I knew by report of your being wicked and dissolute.

ကြား, 3, *v.* to have a space between, be apart, separate ; not used assertively. Der. အကြား and ခြား။

ကြိတ် (ကျိတ်), 1 (Malay), *n.* a creese, dirk ; ကြိတ်ထား, ထားမျှောင် ကြိတ်ထား။

ကြိတ် (ကျိတ်), 2, *n.* large shears used to cut metal with ; ကျိတ်။

—စာ (ကျိတ်စာ), *n.* clipping small bits ; မြန်မာမင်းထက်ထက်မြန်မာငွေ များမူးမတ်စများကိုကြိတ်နှင့်ဖြတ်ရသည်။

ကြိတ်, 3, *v.* to crush down with a grinding motion, to bruise ; ကြည်း, to squeeze, rub, grind, as in a mill or mortar ; ဂွတ်သည်, to grind, as with the double teeth, to settle a matter privately (in a bad sense) ; ကြိတ်နှိုးဆောင်ကြိတ်၍ကြိသည်။ ကိတ်ကိတ်ကြိတ်ငိုသည်လူအတွင်းဝေါသကြီးသောကြောင့်အံ့သွားကြိတ်နှိုးသည်။ (2) သူတပါး ထိမည်မိုးသောကြောင့် ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်နှံ ယောက်ထည်း ကြိတ်၍ကြိတ်သည်။ (3) သည်ထွေ ၂ စင်းရေရှည်ကြိတ်လျှင်ကွာသထောက်ကွာလိမ့်မည်။

—ဆုံ, *n.* a mill used to husk grain or to grind flour.

—နယ်, *v.* ; see the parts.

—ပြာ, *n.* calx (the substance of a metal or mineral which remains after being subjected to violent heat). [This word (ကြိတ်ပြာ) is used by အဂ္ဂိရတ်သွား, alchemists] ; စပါးကြိတ်နှင်း ကြိတ် (ဆိကြိတ်), to grind paddy, to press sesamum seed in order to express the oil.

ကြိတ်ကြိတ် (ခေည်) (ကျိတ်ကျိတ်), *adv.* creakingly.

ကြိမ်း (ကျိမ်း), *v.* to smart, as the eyes ; set on edge, as the teeth ; to be sore, as the hands or feet from friction ; နေပူသော အခါကွင်းလတာပြင်ထိုသွားလျှင်မျက်စိအတွင်း ကြိမ်းထတ်သည်။ (2) ချဉ်းထီး ကိုမျှားစွာစားလျှင်သွားကြိမ်းတတ်သည်။ (3) ခမ်းဝေးစွာလှေနှင့်လှေခိုက်သွား လျှင်ထက်ဖဝါးကြိမ်း၍ပေါက်တတ်သည်။ (4) ခြေထက်ကြိမ်း။ (5) စစ်ခေါင်း ကြိမ်း, to be weary of going to war ; (6) ပြည်ခေါင်းကြိမ်း, to be weary as a nation of wars, internecine struggles, &c.

ကြီးလဲး, ကျယ်, —ကြယ်, —ကျယ်, —ခိုင်, —စိုး, *v.*; see the parts—သည်
ကျောင်းတကာတူသောခါနုဝတ္ထုများသည် အထွန်ကြီးကလွပေသည်။ (2) တူး
မြောင်းလမ်းကို တူးစေရန် ကြံဆောင်သော လိပ်စက်သင်သည် အကြံအစည်
အထွန်ကြီးကျယ်သည်။ (3) သည်သဏ္ဌာများကို ဖောက်ဖျက်မည် စိုးသော
ကြောင့်။ စောင့်ရှောက်ကြီးကြပ်ရသည်။ (4) သည်စစ်သည်တခြားစစ်သည်နှင့်
မတူအထွန်ကြီးခိုင်သည်။ (5) အင်္ဂလိပ်မင်းကြီးစိုးကတည်းက။

—**ဂ, n.** a tract of country controlled by a thugyi, an Upper Burman term.

—**စိုး, v.** to have control, to rule ; (in Upper Burma applied to thugyis) ; အုပ်စိုးကြီးစိုး။

—**တော် (pron. gyee-daw, ပြီးထော်), n.** synonymous with မိကြီး, but much more frequently used in colloquial ; a mother's elder sister.

—**ပြင်း, v.** to be large, grown up from childhood —အရင်ကငါ့သောအခါခင်းငယ်ငယ်ကလေးရှိသေးသည်။ ယခုပြင်းပြင်း၍လာသည်။ (2) ကျွန်ုပ်၏သား ကိုသင်ဘူး၏သားအမှတ်ပြင်းပြင်းအောင်မွေးပါ။

—**ရွာ, v.** to grow up, advance towards mature age and size ; not much used, but intelligible and approved.

—**စား, v.** to come to mature age ; ထူထားမြောက်သောသူ, an adult, to be large in size, bulk.

—**မြင့်, v.** to be large and high, to be high, exalted in rank or situation.

—**ရင့်, v.** to be advanced in age ; အသက်ကြီးရင့်သည်အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သောသူများကိုဆိုသောကိန်းညွတ်ပြရမည်။

ကြီးတီးကြက်ထက်, adv. to talk in a loud, wrangling manner, preparatory to having a quarrel ; ရန်တွေ့မည်ကြံသောအခါထော့ထက်ထွန်းကြီးတီးကြက်ထက်ပြောတတ်သည်။

ကြတ်, 1, n. a very small, barrel-like box, almost cylindric in shape, with a cover made of ivory or wood, used for keeping odds and ends in.

—**နားထောင်း, n.** an ear ornament shaped like the above ; scarcely ever worn nowadays except by Karins, and even amongst them going out of fashion.

ကြတ်, 2, v. to be rubbed off, peeled off, as the skin, အရေကြတ်သည် ; less than ရှင်း ; scarcely if ever used.

ကြတ်ကြတ် (pron. ဂြုတ်ဂြုတ်) မြည်, adv. as of wind rumbling in the bowels.

ကြုံ, 1, v. to meet with, find ; ကြုံသည်, ဆုံသည်, တွေ့သည်— (1) ကျွန်ုပ်တို့မရသောကြောင့်ဝန်းထနော်မြို့သို့မသွားနိုင်။ (2) သည်ထောက်ရှင်သည် ကျွန်ုပ်တို့မကြုံဘူးပါကွယ် or ကြုံဆုံမကြုံဘူးထောင်ကွယ်။

ကြိတ်, ကြိတ်, *v.* same; ဆေးဝင်းတစ်ခုကို ခေါ်ကြိုက်ဆိုအသွေ့ရသည်။
 ဤမတုတ်ထောင်တော်၌ အသွေ့ရပါ။

—လေချင်း, —ချလေချင်း, *int.* ah! alas! ဖြစ်ရလေချင်း။ မင်းသို့အိုးကြိုလေ
 ချင်းနတ်မင်းမေးစာကျွန်ုပ်တို့ခေါ်မည်။

ကြီ, *2, v.* to be lean, thin, to pine away, to be emaciated, ဝေ,
 မိန့်သည်; *comp.* ချ—ဤသည်အသွန်ကြိုသည်။ မိန့်ထွင်းအခါရေဝက်
 ထိုးခြင်းဖြင့်ထွင်းကြိုသေးသည်ဟုခေါ်ပါသည်။

—ဝေး, *v.* to wear away, as the bank of a river.

—ထူး, *v.* to be lean, thin (not used).

—ထို, *v.*; see the parts.

ကြီး, *v.* to boast, make a display of authority; *comp.* ကြိမ်း (not
 used singly).

—ဝေး, —ဝေး, *v.* same; see ကြိမ်း, &c.

ကြီးကြီး (ကြိတ်) (*pron.* ခြီးကြီး), *adv.* rumblingly; အညံ့ထွင်းစွာဖြင့်လိုက်
 သည်မှာကြီးကြီးမြည်သည်။

ကြွ, *v.* to diffuse a pleasant odour; less than ကြိုင်။ ဤအသွန်ပန်းများ
 မွှေးလိုက်သည်မှာကြွနိုးရေသေ့။

ကြွကြွ or **ထွကြွ** (ထွကြွ) or **ထွကြွ** (*pron.* ထွကြွ), *adv.* inces-
 santly, applied to words of crying; ကြွကြွချီသည်; ဤသို့ထွက်
 ကပ်အသွန်နှင့်ထွေးသောကြောင့် ထွကြွ မိန့်ကွေးထွက်သည်။ ခန့်ပတ်မင်းကြီး
 ကထောင်ကထေးမျက်နှာကိုမြင်လျှင်။ မည်းထောင်မျက်နှာနှင့်ထွက်ထွန်းထွန်းထွန်း
 ဝါအောင်မိရှာသည်။

ကြွေ, *v.* to be excessive in the indulgence of appetite; mostly
 used as a qualifying affix, *e.g.*, ဝေးကြွေသည်။ သောက်ကြွေသည်—
 ခန့်ပတ်သောသူဟုသည်ကား။ အိပ်ကြွေသောသူ။ သေချင်သေရင်သောက်
 ကြွေသောသူ။ ချေခံကြွေသောသူ။ ဤသို့ယောက်ကိုခန့်ပတ်အပ်။

ကြွေ, *v.* to be reduced to small particles, but not so fine as
 ချက်; to be digested, as food, to be bruised, as the flesh,
 to be of due consistence or temperament; applied to the
 blood, ထွေးကြွေသည်, or phlegm သလိတ်ကြွေသည်; hence အတွင်း
 ကြွေကြွေ (*pron.* အတွင်းကြွေကြွေ), *v.* to be bruised internally.
Der. ကြွေ—ဤသည်အခွက်ဝေးသောအခါ မကြွေသောကြောင့်ခပ်ပတ်နာ
 ကြောကြောထသည်။ (၂) နေပူထဲသို့ထွား၍ မျက်စေ့ကြိမ်းခဲ့လျှင်။ သစ်ကြိမ်း
 ခေါက်ထိအားနှင့်ထွေး၍ နှလုံးကလိမ်းလျှင်။ ထွေးကြွေထက်သည်။ (၃) လျက်
 ထားကိုဝေးလျှင် သလိတ်ကြွေထက်သည်။ (၄) ဤသို့ခွဲယှက်ထွက်ထွက်ကြီး
 နှင့်မိန့်သောကြောင့် အတွင်းကြွေ ကြွေစွာသည်။ (၅) ကွန်ပရောသော
 ထားကိုဝေးမိန့်ထိုးကြွေစွာ။ [to be elided as a letter in a
 word, အကွေ့ကွေ့သည်; *e.g.*, အရိယာကွေ့လျှင်, becoming အရိယာ
 ကွေ့; &c. &c.]

—ဝေး, *v.* same as ကြွေချင်း။

- ကုန်အောင်စားရွက်, *v.* a term applied to officials who fulfil their duties to the utmost ; အမှုတော်ကြံကုန်အောင်စားရွက် ဝါရသတ္တိကျေးကျွန်ဖြစ်ပါသည်။
- ကွဲး (—ကွဲ), *v.* ; see the parts and မိတ်ကြေကွဲး (*pron.* မိတ်ကြေကွဲးသည်)။
- ချင်း, *v.* to be settled, as a difficulty, to be satisfied in mind, ပြေအည်။ [ကြေသာ။ ကြေသာအောင်ပြောသည်]။ ဓာတ်သဝဋ္ဌကြေချင်းခွေ လက္ခဏာမရှိ။ အဆွန်အသည်းနာယန်ရှိချဲ့။
- ဣက်, *v.* ; see the parts.
- နပ်, —ပြေ, *v.* ; see ကြေချင်း ; နပ်ဦးနပ်ဝကြေပြေကြေထွင် ကွန်ပီပြောပါ သုံးပြီးပါစေထော့။
- ဖြန် (ကြေဖြန်) (*pron.* ကြေဖြန်), *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ဖြန်သည်, ထေ့ဖြန်, ကွင်းပြင်, ထွင်သည်သည်။ ဤသူသည် အရာရာမျိုးမှာကြေဖြန်သည်။
- မှ, *v.* to be crumbled into small particles, pulverized ; ထရံ စားသောသစ်ရွက်ကိုနေပူလှန်းခြံထက်ဖြင့်ပွတ်ထွင်။ ကြေမှုန့်ကုန်ထက်သည်။
- မွန် (ထွေမွန်), see ကြေဖြန် ; used adverbially,
- ကြေညာ (or ကြေငြိာ) (from ကကြေ and အညာ), *v.* to be extensively known, be notorious, to proclaim, to issue a proclamation—
 (1) သထင်းနံ့ပြားသည်။ သည်ဘုန်းကြီး အတွန်စာထက်သည် ကြေညာသည်။
 (2) သည်ထူးသွင်းသည်ထုကြေညာသည်, —Sim,
- ကြေး, 1, *n.* copper ; ကြေးနီ, lead used for money, cash, specie ; ကြေးငွေ။ ဗိုက်ဆံကြေးငွေ, money, property, ကြေးငွေစွဲစွဲ ; ကြေးငွေစွဲစွဲ ဂျားပါးသောဘကြောင့်ကျွန်ထောင်ငါးထွင်သာထည်နိုင်သည်။
- ကွန် (ထွေးကွန်), *n.* a slave.
- ငံ, *v.* to have a tolerable sufficiency ; လက်ငံသည်, not so much as ကြိတ်ဝံ။
- ငွေ, *n.* cash, specie ; ကြေးငွေစားယူခြံတွတ်လျက်သည်။
- ဝဉ် [*pron.* ကြီးဇဉ် (*zee*)], *n.* a flat gong, whether circular or triangular ; အာရုဏ်သွင်းအကပ်သွားလျှင်ကြေးဝဉ်တီးခြံသွားထက်သည်။
- ဝထောင်း, *n.* a pig's snout ; ဝက်ကြေးဝထောင်း, the brass or iron cover of the top of a pagoda under the umbrella, called so because it resembles a pig's snout (?)
- ဝား, —ဝားဝ (*pron.* ကြီးဝေ), *n.* a strumpet, common harlot (*lit.* a woman who eats money) ; မိန်းမရွှင်။
- ဝှင် (construed with ကျေးဇူးရှင်ကို), *v.* to charge a benefactor falsely with an old debt.
- ဖိုင်မိုက်, *v.* to make a revenue settlement ; ကြေးတိုင်ခန့်ထောက်, a Revenue Settlement Officer.

ကြီး (ကြီး), 2, *v.* to scatter, throw about; ပြန့် rather applicable to inanimate things; to sow, as seed, ပျံ့စေခြင်းငှါ. Der. ပွန့်ကြီး—(1) ခဲပျံ့စေခြင်းငှါ ပျံ့စေခြင်းငှါ လက်ဖြင့် ပျံ့စေခြင်းငှါ ကြံကြသည်။ (2) ထမင်းစားပွဲပြီးသောအခါ အကျန်ထမင်းကို ကြံခြင်းငှါ ဖြစ်သည်။ [စား ၁ ကြိမ် ၂ ကြိမ်, 'one basket of seed scattered,' 'two baskets of seed scattered.' In many parts of Upper Burma a cultivator computes the area of his land by the number of baskets of seed sown (or 'scattered'), five baskets of seed scattered being equivalent to a ပဲ (ပတ်) or 1.75 acres; ကြီး is also pronounced ကြည်း as စား. ၁ ကြည်း here *pron.* ကြည်း].

—ဝတ်, —ပြင်, —ပြန့်, *v.*; see the parts.

ကြွကြွ (ကြွကြွ), *adv.* intensely, applied to the heat of the sun; ထမင်းစားပွဲပြီးသောအခါ မြေပေါ်တွင် ကြွကြွလောင်လောင်ရှိသည်။

ကြွေး (ကြွေး), *n.* Government charges, expenses (obsolete).

ကြော (ကျော), 1, *n.* the back, ကုန်း, applied to animals only; ကျောက်ကုန်း, the height of a house between the floor (strictly speaking girders) and the tie beams; ထည်အိမ်ကြောဖြင့်ဆိုသည်။

—ကုန်း (ကျောက်ကုန်း), *n.* the back, applied to human beings.

—မိုင်း (ကျောမိုင်း), *v.* to turn the back in contempt; အမိုးရခေါ် မှာကျောမိုင်း၍ ထိုင်လျှင် မရှိမသေရာ အမှန်ကျသည်။

—မိုင်းနီဝံ (pron. ကြောမိုင်းနီဝံ), *a.* contiguous, as places or buildings; တရွာနှင့်တရွာ ကျောမိုင်းနီဝံနေကြသည်။

[Note.—ကြောမိုင်းနီဝံ, when speaking of houses being ကြောမိုင်းနီဝံ, the Burmese occasionally use the word in the original sense and then it means that one house is back to back to another, i.e., the back premises of each are opposite to the other.]

ကြော, 2 (from အကြော), *n.* nerves, sinews, veins, &c.; စာကလေးစာကောင်ကို အတွင်းကြောအပြင် ကြောနှုတ်ထွင်ကုန်ရာ, if one pulls out the inner and outer sinews of a little sparrow, there is an end of it. [This saying is used metaphorically when speaking of the powerful oppressing the weak, e.g., the poor man in scripture being obliged to give his solitary ewe lamb to his rich neighbour.]

—ထွေး, *n.* a gland.

—ဝ, *n.* a large nerve, &c.

—သေး, *n.* a small one.

ကြော, 3, *v.* to construct a floor by tying down bamboos; ကြောကြောသည်။ မြင်ဝါးကိုထေးမိတ်ခွံ၌ အိမ်မှာမီ၍ ကြောကြောထွားသည်ကို။ ကြောကြောသည်ထုဆိုပါသည်။ (ကြမ်းကြော is more elegant than ကြမ်းထွပ်).

ကြော, 4, *v.* to take advantage of (another), so as to get something out of him (to get over a person), တင်စားသည်; in Burmese betting parlance it means giving odds on a race, as 2 to 1, &c.; [ကြော does not *always* denote that a person wishes to get the better of some one with a wish to get something out of him. It frequently means nothing more than "to get the better of" another in a fair and honourable manner, *see* 2nd example]—(1) မောင်မင်းကလညာတံဖြင့်ကိုကြောချင်သလား။ (2) ငြိမ်းငွေမည်း စာစကားမိရှိတ်ထွင်းကြရာ ငြိမ်ကအထိအမြင်များသောကြောင့် မည်းထက်ကြောလေသည်။ (3) ထွေထစင်းက ထစင်းကို နိုင်မည် ထင်သောကြောင့် ငွေကြော၍ ထောင်းသည်။

ကြော, 5, *n.* the portion of the warp made ready for weaving.

—တင်, *v.* to put on to the cloth beam (လိပ်) such portion when woven, ရက်၍ပြီးသောအထည်ကိုကြောတင်သည်။

—ထံ, *n.* the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam (ရံ).

ကြောက်, *v.* to fear, be afraid; *comp.* ရှံ. Der. မြောက်; ကြောက်စချင် (*pron.* ချင်) ဖွယ်။ ကြောက်ပါးလိလိ။ ကြောက်မက်ဖွယ်လိ။

—ညှင် (ကြောက်ငြင်), *v.*; *see* ညှင်ပါအောင်ကြောက် (infrequent).

—ဖွယ် (လိလိ) (ကြောက်ဖွယ်), *a.* fearful, frightful; *adv.* wonderfully, extraordinarily.

—မက်, *see* ကြောက်; used only in forming verbals, as ကြောက်မက်ဖွယ်, what is frightful; သည်သူ ဘွေကံထားသည်အမှုသည်။ ကြောက်မက်ဖွယ်ရှိသည်, it is a fearful matter that this man has petitioned about (?)

—ရှံ, *v.* same as ကြောက်။

—ထန်, *v.*; *see* the parts.

—ထန်ထကြား, *adv.* frightedly; တောထိရုခွန်များ ထွန်ရုတ်ထရုတ်တွေ ထွန်။ ကြောက်ထန်ထကြားပြေးတတ်သည်, wild animals flee in an affrighted manner if they come suddenly across a human being.

ကြောင်, 1, *n.* a cat [ကြောင်ကြီးကျား။ ဖွတ်ကြီး မိကျောင်းဇာတ်ဝင်], the cat's-eye, a kind of precious stone; hence တောကြောင်, *n.* any wild animal of the genera felis, viverra, &c.; ကြောင်ထက်ထည်းဖွတ်, "the cat with the concealed claws," a term applied to a person who affects an hypo-

critical friendship for another ; (also applied to persons who conceal from stingy motives the fact of their being well off).

ကြောင်ဥကျည် (*pron.* ကြောင်ဥကျည်), the polecat : its flesh is eaten by the Burmese, *see* ဥကျည်။

—ကတီး, *n.* the spotted civet with odoriferous pouch ; ဝါးရောင် ကြောင်ပြောက်။

—စက်ခန့်, *n.* a species of lynx.

—နံ့သာ, *n.* ; *see* ကြောင်ကတီး။ ကြောင်နံ့သာ is the same (but not so elegant) as ကြောင်ကတီး။

—မြန်, *n.* a small species of weasel.

—မြင်း, *n.* the zibeth civet (called "horse-cat by the Burmese because it has a long neck and from the mane on the neck.")—Mason, 154. ကြောင်မြင်းသည် ဣန္ဒြိယအလံအိမ်ထိုသော ဖြီးထွင်းကြက်မျှားကိုမင်းစားတတ်သည်။

—မြီးကောက်, *n.* ; *see* မျှောက်ကျား။

—မိုသေပင်, *n.* a kind of plant the leaves of which are said to be eaten by cats when bitten by snakes.

—ဓိဋ, *n.* anything spiral.

—ဝင်သစ်, *n.* hollow timber.

—ဝံမိတ်, *n.* a species of civet.

—သို, *n.* ; *see* ကြောင်ကတီး။

ကြောင်ခွေး, *n.* a wild animal said to resemble both a dog and a cat ; probably of fabulous origin.

ကြောင်နဂါး, *n.* the three-striped paguma. "This animal is very common and occasionally enters houses in towns in pursuit of rats ; when young, it is easily domesticated, and valuable as a rat-catcher. It does not appear to have been seen in Arakan."

ကြောင်နားရွတ်မြ, *n.* the white-eared paradoxure, "is not very rare in the Tenasserim province."—Mason.

ကြောင်ပန်း, *n.* the chaste tree, *Vitex trifolia* [the juice (ကြောင်ပန်းရည်) of this tree, eaten with jaggery, is said to be efficacious in cases of constipation.]

ကြောင်ဖျော, *n.* the Indian trumpet-flower, *Bignonia Indica*, [a revenue receipt. This is a local expression used in the Bassein district.]

ကြောင်, *2, v.* to be of various colours, like a tiger, to be turning grey as the hair ; ထူဆံပဖြေသေးဝါးကြောင်နံ့သာကြောင်သေးသည်။

ကြောင်ကျား, *v.* to be of various colours, brindled ; သည်ထူးကား
သည်ကြောင်ကြောင်ကျားကျားရှိသည်။

ကြောင်, ၃, *v.* to cheat, swindle by "pulling a horse in a race,
by not rowing or paddling in a race to the best of the
crew's ability"; ထူးကြောင်, a swindler ; ဖားကြောင်, a card-
sharpener. [This is a word used with reference to games of
skill and chance on which money is staked, horse-races,
boat-races, and cards. ထူးကြောင်မိသည် (*pron.* loogyoung) is
to be swindled.]

ကြောင်ကြောင် or ထကြောင်ကြောင်, *adv.* with the eyes open, staringly ;
ထရည် အိပ်၍ မပျော်သောကြောင့် မျက်စေ့ ထကြောင် ကြောင် နှင့်မိလားလင်းရ
သည်။

ကြောင်ထက်ထက်, *adv.* in the way of being unpleasant to the eye
and offending the gaze ; နူးထယ်ထူးကြီးများပွဲကိုကြည့်ရှုရသူကြောင့်
ထက်ထက်ရှိ၍ရှက်သည်။

ကြောင်တီးကြောင်တောင်, *adv.* with the eyes rolling about in the
head, or as the eyes when they have a startled appear-
ance.

ကြောင်ထောင်, ကြောင်ထောင်ထောင်, *adv.* ; *see* ကြောင်ကြောင်, unfeelingly ;
used as a verb, as in the way of *beholding* misfortune and
pain, but not doing anything to relieve it though in one's
power to do so ; သည်မိန်းမသားရင်းမဟုတ်သောကြောင့် ကြောင်ထောင်
သည်။

ကြောင်ထောင်ကန်း, *v.* to be subject to amaurosis or gutta serena
(loss or decay of sight without any visible decay in the
eye).

ကြောင့် (from အကြောင်း, a reason), *affix*, causative, because of,
on account of ; sometimes instrumentive, by means of,
အားဖြင့်။

ကြောင့်ကြ (pron. ကြောင့်ပြီ), *v.* to be concerned, anxious, troubled
about, to worry and fret about (more so than ရိုးရိမ်) —သည်
လောက်ထောင်ရိုးရိမ်ကြောင့်ကြ၍ မနေပါနှင့်တဖြည်းဖြည်း အားလုံးကောင်းပါ
လိမ့်မည်။ (၂) သွန်သော့ ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသည့်အခါ ၂၀ ရှိ၍သိတင်း
ကြား ရသော ကြောင့် အလွန်ရိုး ရိမ်ကြောင့် ကြခြင်း ရှိသည်။ [အဖွဲ့ထွက်
ကြောင့်ကြပဲ့, according to Childers 'Appossukko' (*adj.*)
means having little desire for exertion * * * taking one's
ease.]

ကြောင်း, ၁ (from အကြောင်း, a cause, reason), *n.* a cause, reason,
circumstance, conjunction, that, as သွားကြောင်းမသိ ; (၂) သူ
ငွေထပ်ကြောင်းဆိုကျွန်ုပ်မသိ။

ကြောင်း, 2, *v.* to draw a line, သားသည် (obsolete), to run the eye along a line of writing (or point) before reading. Der. အကြောင်း; မင်းစာကို ကောင်းကောင်းမထတ်သောကြောင့် ကြောင်းနှိပ်တော်မူသည်။

—လမ်း, *v.* to enquire in order to draw out something, to sound; စကား ကြောင်းလမ်းသည်။ စကားရုံစမ်းသည်။ [Note.—The difference between ထောက်လှမ်း and ကြောင်းလမ်း is that the latter is used when making enquiries in one's immediate neighbourhood; the former at a distance.]

ကြောင်းချာ (from အကြောင်း and အချာ), *n.* circumstances, affairs; အကြောင်းအရာ။ အကြောင်းခြင်းထူးသနင်းစောလောင်း။ ဇာတ်ဆော်ယောင်းကို။ အပေါင်းတို့အား။ နားပါးဝင်ဝင်။ ဟောစေချင်လျှ။ မွှမ်းမြင်သင်္ဘာ။ ထောင်းမန်ထွာသည်။ ကြောင်းချာစွဲစွဲလမ်းလမ်းသည်။

—စကား, *n.* an account of ditto, အကြောင်းစကား. This word is much used by ဇာတ် and ရုပ်သေးဆွား when acting, and is consequently frequently met with in the jatakas. [Note.—ကြောင်းချာ is a word scarcely ever used in colloquial, though in the following sense it is both intelligible and admissible, *e.g.*, ခင်ဘျားလမ်းလမ်းနှိပ်ပြောပါနှင့်ကြောင်းချာတရကိုအစွဲပြုပြောပါ။]

ကြော့ကြမ်း, *v.* to be rough, rude (boorish)—(1) မကြော့ကြမ်းနှင့်။ မထေ့ရမ်းနှင့်။ (2) ထယ်မင်းကြော့ကြမ်းသည်လူကွယ်။

ကြော်, *v.* to shout, to call out; not used singly, and မောင်းကြော်. Der. ကျွေးကြော်။ ဖပ်ကြော် and မောင်းကြော်—သည်မိန်းမသည်အရပ်ထဲတွင်အော်နှိပ်ကြော်တီးကြော် (*pron.* ကြော်) ပြောတတ်သည်။

ကြို (ကျို), *v.* to boil to a pulp or a dissolution of parts; applied also to boiling a liquid to consistence, as နွားနို့ကြိုသည်, to boil in some other substance in order to impregnate therewith, to melt as ore or metal—(1) အရည်ကြိုသည်။ ထန်းရည်ကို ထန်းလျက်ဖြစ်အောင်။ ကြိုရည်ကိုကြိုသကာဖြစ်အောင်ကြိုသည်။ (2) သည်သူမိုးတခြားကြောင့်မမိနိုင်သည်မဟုတ်ဘဲထည်မည်ကိုမိုးပြီးလျှင်။ အရည်ကြိုခွဲဖျက်တတ်သည်။

—ချက်, *v.* same, 1st and 3rd def.; to come to a thorough understanding of (an affair); စကားကြိုချက်သည်။ မင်းအကြောင်းကို အမှီးရထံကြိုချက်ခွဲပြောပါပြီ။ အိမ်သို့ဖြန်လိုလျှင်ဖြန်ပါထော့။

ကြို, 2, *v.* to go to meet, advance towards, one approaching; ခရီးဦးကြိုသည်။ ဆီးခွဲကြိုသည်, to go and meet, as subordinate officials, some official superior in rank to themselves; ဟောမင်းကြီးသခင်ကြွလာမည်ဟုထိန်းကြားလျှင်။ အရေးပိုင်ဝန်ထောက်များ ခရီးဦးကြိုပြုရန်ထိုးစံရှိသည်။

—ဆီး, *v.* to go to meet, in order to stop, prevent, or intercept.

ကြိုဆို, *v.*; see ကြို

—ထင်, *v.* to anticipate, forestall, pre-arrange; ကြိုတင်ခွဲသတ်ပေးသည့်ကြိုတင်ပြီးတာသည်။

—ထောက်, *v.*; see the parts.

ကြို, 1, *v.* to meet with, find; not used singly, see under ကြိ and ကြို

ကြို, 2, *v.* to like, love as an object of enjoyment, to like, be pleased with, approve, ခုတ်သက်သည်; *comp.* ချစ်—(1) သည်ခွဲစွာ ကိုကြိုက်၏ထား။ (2) ခင်းထုပ်ပုံထိုင်ပုံများကို ငါမကြိုက်ဘူး။

ကြိုကြွေးကြား (from အကြိအကြား, an intermediate space), *adv.* through lanes or other narrow passages; ထင်းမထင်ရှားသော အချပ်များမှာ သွားတွင် ကြိုကြွေးကြားကွားသွားရသည်။

ကြွေ, *v.* to diffuse a pleasant odour; more than ကြ—(1) ဤတောအုပ်ထဲတွင် ဝန်းမျိုးစုံစွင့်ကြသောကြောင့် အနံ့ကြိုင်သည်။ (2) ရွှေးလိုက်သည်မှာ ကြိုင်နေချေ။

—မျှ, —ခွန်း (infrequent), same.

—ထင်း, *v.*; see the parts.

ကြဲ (*pron.* as spelt), *n.* a hiccough; ကေကြဲသည် is used as a polite term for ကေချစ်ထက်သည်, to eructate.

—ထက်, —ထိုး, *v.* to hiccough; ထမင်းစားသောအခါ ကြဲထိုးချင်းထထောက်သောသူက ခန့်ခန့်ဆိုလေ့ရှိသည်။ (မဆိုကထောင်းချင်းလေ့ရှိဘူး)။

ကြိုး, 1, *n.* a thread double and twisted, a string, cord, rope; *comp.* ခြိတ်, hence တွပ်ကြိုး, ထိုးကြိုး, ပေါက်ကြိုး, which see; a chain, combined with the material of which it is, as ထိကြိုး an iron chain, a telegraph wire (ကြေးနန်းကြိုး); ရွှေကြိုး, a gold chain; ရွှေခါးကြိုး, a gold watch chain; a streak, vein, wave, in painting, in woven silk, or in precious stones of different kinds, as ကြိုးကြောင်း, ကြိုးလိပ်, ကြိုးထိုး; *comp.* ထိုင်။

—ထိုင်, *n. lit.* to pull the strings; said of any one who is the prime mover in any matter good or bad, (but almost always used in a bad sense).

—တွင်း, *n.* a loop.

—ဆွဲ, *n.* a kind of game of chance, to tow a boat by means of men pulling a rope attached to the boat.

—ထန်း, *n.* a ratan used as a rope for hanging clothes.

—ထိုး, *v.* to play at a certain game of chance.

—နီ, *n.* a tube of bamboo into which gunpowder is inserted and then set fire to after being placed on a rope. When fired, it runs along the rope. Only used at pôngyi byans

ကြီးထိပ်, *v.* to cheat in a certain game by sleight of hand.

—ထွန်း, *n.* one strand of rope.

—မိုင်းတားသောသစ်ထော, *n.* a reserved forest.

ကြီး, 2, *n.* a kind of song, ကြီးခြင်း (မြင်းပေါ်သံ); လေးကြီးထေးခြင်း, a kind of song with four lines to a verse.

ကြီး, 3, *v.* to endeavour, to put forth strenuous efforts, make exertion; seldom used alone, အားထုတ်, အားကြီးသည်; *comp.* ယုတ္တ and မိမိယ။

—ကုတ် (*see* the parts), *v.* to work with painful efforts, with untiring energy, with all one's might; more than ကြီးစား ယုတ္တကြီးကုတ်။ ထွန်းအားထုတ်။ မထုတ်ကုတ်ထေပါ။ ဤသူသည်အလုပ်ကိုမပြီး မည်မှီးသောကြောင့်ကြီးကုတ်၍လုပ်သည်, as this person is afraid that the work will not be finished, he is working with all his might and main.

—စား, —ပန်း (*pron.* ကြီးဆန်း), *see* ကြီး။ နာမည်ကောင်းကိုလိုချင်ကြီး စား၍ လုပ်သွားသကဲ့သို့, if one wishes for a good name, it is only by putting forth efforts that one will acquire it.

ကြီးကျည်း or ကြီးကြီးကျည်းကျည်း, *adv.* indicative of loud and unpleasant sound; scarcely, if ever, used.

ကြီးကြာ (*pron.* ဖြီးငြိာ), *n.* a crane; အကြီးကြာ အသံမှာသာပေ၏ ဥကချဉ် လှသည်။

—ဥပလင်း, *n.* a sodawater bottle (with a conical bottom.)

ကြီးကြားကြီးကြား, *adv.* at intervals, occasionally; ရံဖန်။ အခြားမှာအ လုပ်တာရှိုသောကြောင့်အိပ်အလုပ်ကိုကြီးကြားကြီးကြားလုပ်ရသည်။

ကြီးကြီးကြိတ်ကြိတ်, *adv.* creakingly, as a cart wheel, the floor of a house, *see* ကြိတ်ကြိတ်။

ကြီးကြီးကြွကြွ, *adv.* eagerly, exultingly, as when entering into a contest or an affair of any kind 'heart and soul,' in eager anticipation; ဆည်မြင်းရှင် မြင်းကိုပြိုင်စားနီးသောအခါ အထွန်ကြီးကြီး ကြွကြွရှိသည်, the owner of this horse, when the time draws near for racing his animal, behaves in an exulting and eager manner; (2) ဝဲသဘင်နီးသောကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ ကြီးကြီး ကြွကြွ ရှိသည်, as the time draws nigh for the festival (to be celebrated), my mind is in a state of eager anticipation.

ကြီးထိုးကြောင်ထောင်, *adv.* rollingly, as the eyes, in the way of being unpleasant to the eye—သည်ယုမုတ်စေ အကြွေရှိသောကြောင့်ကြီးထိုး ကြောင်ထောင်ရှိတတ်သည်; (2) ပန်းချီရေးသောအခါသည်ဆေးစင်မကောင်း သောကြောင့်ကြီးထိုးကြောင်ထောင်ရှိသည်။

ကြီးထိုးကြီးထဲ (*pron* ကြီးထိုးကြီးထဲ), *adv.* with cracks or spaces between, in the way of being far between, in opposition to မိမိမိ—။
အိမ်မှာမှည့်သင်းသည်မှာကြီးထိုးကြီးထဲရှိသည်။

ကွ, 1, *v.* to be with, တူသည်; not used assertively. Der. အကွ။
အတူတကွသွားသည်, to go together; သည်လူများနှင့်အတူတကွ, to-
gether with these men.

ကွ, 2, *v.* to be short and bandy-legged; ———။ ငြေကွလွန်းထိုလူတန်းမ
ရှေ့ရလေသည်, Nga Phyo is so short and bandy-legged that
he is not of the average stature.

ကွက်, *v.* to make a circle or round spot, to have a spot, be
spotted; longer than ပြောက်. Der. အကွက် and ကန်ကွက်,
to be confined within a certain local area; as when it rains
at one end of a town and not at the other; မနေ့က။ ခုန့်ကုန်မြို့
မှာပိုက်ထထောင်အရပ်တွင်သာမိုင်းကွက်၍ရွာသည်အခြားအရပ်မှာမရွာပါ။

——ကန်, (combined with မိုင်းမြား), *v.* to compart, divide into
compartments; အကန်အကွက်လုပ်သည်။

——ကျား, *v.*; see the parts; to be not uniform or consistent; သူပုန်
ကွက်ကျားထိုက်မိုက်။

——ကွင်းကွင်း, *adv.* has the same meaning as ထင်ထင်လင်းလင်း,
e.g., ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်းပြောစမ်းပါ။ ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း အထင်အရှား
ပေါ်လိမ့်မည်။

ကွင်း, 1, *n.* a level spot of ground, a plain free from large trees,
a campaign; ကွင်း။

——ပြင်, *n.* same; ကွင်းပြင်ထီးချည်း (*pron* ပြင်း).

ကွင်း, 2, *v.* to be round, make circular, to go round, make
a circuit, a détour, partially or wholly round (a thing), be
circuitous; also to beat about the bush in conver-
sation, *i.e.*, to be circuitous in conversation (ကွင်းပြောမနေပါ
နှင့်); *comp.* ခွေ. Der. အကွင်း and ကွေကွင်း, ကွင်းကွင်းကြီးမြင်, equi-
valent to ထင်ထင်ရှားရှားမြင်. (1) ချောင်းမြောင်း များကို ကူးရ မည်မိုး
သေသုကြောင့်လွယ်ရာကကွင်း သွားသည်။

——ဝ, *v.* same, last definition; scarcely, if ever, used.

——ဗျော (*pron* ဝွင်းရှော), *n.* a slip-knot, noose of any descrip-
tion; သည်မြင်းလည်မှာကြိုးကို ကွင်းဗျောခံချည်နှင့်ကွင်းသေချည်မှကောင်း
သည်။

ကွန်, *n.* a casting-net; *comp.* ဒိုက်, a sweep or drag net, a seine.

——ကွက်, *n.* a mesh.

——ခနောက်, *n.* a weight attached to a net to sink it.

——မြာ (ကွန်ချာ), *n.* network made into bags or covers,

——ပင် (ကွန်ပင်), *v.* to cast a net,

ကွပ်ချာ, *n.* ; see ချာ။

—ရက်, —ရက်, *n.* network intended for any purpose.

ကွပ်ပါ, *n.* a compass, pair of compasses.

—ကောက်, *n.* caliper compasses (with bent legs for measuring the diameter of bodies).

ကွပ်, *v.* to enjoy one's self ; ရှင်မြှုပ်သည်, to move spirally, curvingly, as if enjoying itself, but scarcely used in this sense except adverbially ; to interrogate by indirect insinuating allusions, *i.e.*, by trying to make the persons interrogated believe that one already knows everything. It means sometimes to have the faculty of anticipating another's wishes intuitively, and also to make mental calculations about everything ; သည်လူကိုညာဏ်ကွပ်၍ မေးလျှင်။ မှန်ရာတွင်စရာရှိသည်။

—မြှုပ်, *v.* same (most common), to enjoy flights of fancy, aerial visions, &c., မိတ်ကွပ်မြှုပ်သည် (to build a castle in the air ?) ; မိတ်ကွပ်မြှုပ်သောကြောင့်စာမိစာလုံးတည်ကျေးဇူးတင်ရရှိပေသည်။

—ရစ်, *adv.* spirally, curvingly.

ကွပ်း, *n.* one of the main or central parts of a house, of which six are enumerated, namely, ဦးရုံး, သပြေ, ရဝေ, ညောင်ရမ်း, ကြေးမုံ and ရွှေ (these terms are gradually becoming obsolete).

—စင်, *n.* a raised floor within the central part of a kyaung, Government building, nat temple, and house.

—စံတိုင်, *n.* the said posts collectively.

—စံတိုင်တွင်း, *n.* the space included within the said posts.

—ထိုင်, *n.* ; see ကွပ်း။

—ထောက်, *n.* a place of royal refreshment ; ကွပ်းထောက်စားခန်း, ကွပ်းထောက်တန်း။

—ထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment ; appropriated to royal personages ; ရှင်ဘုရင်ဖြစ်စေ။ မင်းသမီးမင်းသားဖြစ်စေ။ ကွပ်းထောက်ချသောသောခရီးသို့ ရောက်၍နားနေလျှင်။ ကွပ်းထောက်ချသည်ဟု ခေါ်သည်။

ကွပ်းစား, *n.* a koonza, a measure of capacity equal to a ရွက်, or two tsalais ; မထောသထာသည်အမရာကို ထည့်ပတ်မည်သွားသောအခါ။ ထွက်မျှထောက်သောဆင်စွယ်ကောက်ဆန်ထကွပ်းစားနှင့် ဝတ်ပန်းထုပ်ပေး၍ ခေါ်ခဲ့သည်။

ကွပ်, *v.* to bind or overlay the edge or border of anything in order to secure and strengthen the parts ; ဆနားကွပ်သည်, to plate, overlay with plate, to clamp ; မိန်းကွပ်သည်, to make

fast, firm, secure, by tying, binding, &c.; to enforce orders, to bring into a state of subjection, to discipline, punish, put to death; to geld, castrate; သင်းသည်, ဝှေးစေ့ထိုးသည်, အသီးထုတ်သည်။ Der. အတွင်းမြို့ကွင်း—စပါးတည်သည်တောင်းဖျက်စီးနေပါပြီ။ သင်ကျားကကြိမ်းကွင်းခွဲပေးနိုင်မည်သား။

ကွပ်ညှပ်, *v.* to bind, make firm by tying, to discipline, punish severely; နှိပ်ကွပ်, to execute, put to death; သတ်သည်။ ဤနယ်တွင်ရာသီဇာတနှင့် ထောက်ခံစားပြီး၍ကြည်ထူးမျှားကို ကွပ်ညှပ်ကတည်းက။ အတွင်းမြို့သတ်ပါသည်။ ကျောင်းတကာရေ။

—ချက်, *v.* to execute, put to death; သတ်သည်; ကွပ်မျက်စေခံရသည်။

ကွပ်ပြင်, *n.* a kind of bedstead or charpoy used at Mandalay.

ကွင်းကမိုး, *n.* the elegant *kœmpferia*, with pink flowers.

ကွင်းလင်, *n.* the dragon tree.

ကွင်း, *n.* the betel plant or leaf (ကွင်းသီးကြိုက်ထောင်ရ(ကိ)ရီ), as anything happening to any one which exactly coincides with his wishes or inclinations.

—အပ်, *n.* a betel box.

—စား, *n.* to eat betel.

—ညှပ်, *n.* shears to cut betel-nut.

—တယာ, *n.* a cud of betel.

—တယာညှပ် (ခန့်), a Burmese measure equal to about ten minutes of English time; ကွင်းယာတညှပ်ဆေးတသီးကွင်း။

—ဝန်း, *n.* betel, including the leaf, the nut, and other articles for chewing (a small shallow basket for putting the above in; ကွင်းတန်း?)

—ဝတ်, *n.* chewed betel.

—တုင်, —မြင်ဆွား, —ရှိ, —သောင်, *n.* varieties of the areca nut.

—အိုး, *n.* the fee paid to a Judge by the losing party in a law-suit; မြန်မာခင်းများထံထင်စေတားသဘောထုကွာထွင်း။ နှစ်ဦးနှစ်ဝကပင်ငွေ ခန့် ကိုကွင်းအိုးပေးရသည်။ သဘောမတူအုပ် ကွာထိုသောသူကပေးရသည်, with the Burmese rulers, if a husband and wife are divorced by mutual consent, each has to pay a fee of Rs. 15, if not, the one who wishes to be divorced is obliged to pay.

—ရည်တိုင်, *n.* an attendant on a king or royal personage.

—ရည်ခေါင်း, *n.* a chief of said attendants.

—ရွက်, *n.* betel leaf.

—ရွာ (*pron.* ထာ) စည်း, *n.* a kind of tree armed with small thorns, having long slender, fine leaves, and small, yellow

flowers and singular-looking pods. The leaves are said to be used in tying up the roll of betel leaf, areca nut, &c., for a priest to chew; hence the name.

ကွင်းသီး, *n.* betel nut, areca catechu or areca palm.

—ကွေး, *n.* a betel-spittle.

ကွယ်, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*; used vocatively only; plural ကွယ် (frequently *pron.* ကွယ်). The use of this word denotes a certain amount of good feeling on the part of the speaker, and is used in *familiar* intercourse. It means more, sometimes, than merely "you," *e.g.*, မသိဘူးလားကွယ် It conveys the same sort of good-will as is implied in the English expression, if used amongst equals, "don't you know, old fellow?"

ကွယ်, 2, *v.*; *see under* ကိုးကွယ်။

ကွယ်, 3, to conceal, screen from view, keep out of sight, to disappear; to be screened from view, to disappear; ယိုလူ ကိုသစ်ပင်ကွယ်သောကြောင့် မမြင်နိုင်ပါ, I cannot see that man because he is hidden by the tree; (2) ဗေဒင်၌ အနက်အာထပ္ပနဗေဒင်ကွယ်သောကြောင့် ခုခံသောကြောင့်။

—ကာ, *v.* to protect by interposing, (to shield); ဤသူဥပါဝံ ရောက်မည်ကို ရိုးခြံကွယ်ကာ ခြံပြောသည်။ ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်။

—တမေရ (*pron.* ကွယ်တမေရ as if one word), *adv.* screened from observation, in a secret concealed manner, *e.g.*, မောင်မင်း ရှေ့တွင် ထိုကွယ်တမေရ ထပ်ပြတတ်သည်။

—ထောင် (*pron.* as spelt), *v.*; *see* ထောင်—(1) ကွယ်ထောင်ခြံအစပ် ခံသည် (2) မှန်ရာကို မပြောကွယ်ထောင်ခြံပြောသည်။

—ပုန်း, *v.* to hide with a view to avoid danger.

—ပျောက်, *v.* to disappear; လဆန်းဝရက်နေ့တွင် ညဉ့်အခါ သန်းခေါင် အချိန်မှ လကွယ်ပျောက်တတ်သည်။

—ရှက်, *v.* to conceal, hide; မိမိအကြံကို သူတကာမျှ မသိအောင် ကွယ်ရှက်ခြံပြောသည်။

ကွာ, 1, *v.* to become separate (implying a previous union), to divorce, put away (a wife or a husband), to be apart, distant; less than ဝေး; သည်လူ ယောက်ညာတံခြင်းတတ်ကွာသည်, there is a great disparity between the intellects of these two men (or *lit.*, the intellects of these two men are wide apart); (2) သူတို့အပြောခြင်းပင်ထက်ကွာသည်, there is a great difference between them, even in their manner of speaking (or conversation).

—ရှင်း, *v.* to divorce as above; ကျွန်ုပ်မိန်းမနှင့် ကွာရှင်းကတည်းက တကြိမ်တခါမှ မတွေ့ရပါ, I have never met my wife once (*lit.* one single time) since I was divorced from her.

ကွာလင်း, —ဝေး, *v.* to be distant ; သည်လောက်ကွာဝေးသော (or ကွာလင်းသော) ခရီးကိုကျွန်တော်မျိုးမတွေးနိုင်ပါ, your servant is not able to go such a distant journey.

ကွေ (not used alone).

—ကွင်း, *v.* to be parted for a length of time or for ever ; အသေထက်။ ကျွန်မက အတွန်ပင်ချစ်သော်လည်း ယောက်ျားနောက်တို့ လိုက်ရသောကြောင့်သေကွင်းရတော့မည်, father, though I (*lit.* your female slave or servant) love you exceedingly, we shall be obliged to part for a time, as I have to follow my husband (or *lit.*, because I am obliged to follow my husband). [*Note.*—The word ထက် denotes tenderness on the part of the speaker, and in certain senses it seems almost equivalent to the English “dear.”] (2) နာသာဝံအမိအဘကိုစွန့်ပစ်၍တပါးသောညွန့်ကွင်း၍နေခြင်း။ ဝိနာသာဝံသေသဖြင့်ကွင်းရခြင်း။ အညွန့်သာဝံတဖန်အထူးသဖြင့်ကွင်းခြင်း။

ကွေ့, *v.* to bend round, be curved, circuitous, roundabout. Der. အကွေ့, ထင်းဖြောင့်ကိုမတွေးရထိုကွေ့၍တွေးရသည်, not being able to travel by the straight road, he is obliged to go a roundabout way.

—ထောက်, *v.* to be serpentine, sinuous (to be artful, disingenuous, to be wily in disposition and conduct) ; ဤသူသည် အမှန်ကိုမပြောချင်ကွေ့ကွေ့ကောက်ကောက်ပြောထက်သည်။

—လည်, —ထိပ်, *v.* to be circuitous in speech or management, indirect, manœuvring ; အပြောအဆိုကွေ့ကွေ့ထိပ်ထိပ်ရှိသည်, this speech is indirect and circuitous.

—ပိုက်, *v.* ; see the parts ; မိမိစီး၍ရှိသောသက်ထံကွေ့ကွေ့ပိုက်ပိုက်ရှိသည်။

ကွေ့နာ, *n.* a kind of leprosy ? [A kind of skin disease having a primary sore with a scab and scaly appearance of the skin. More common it is believed in Upper, than Lower, Burma.]

ကွေး, *v.* to curve, draw together at ends, as a bow ; ညွတ်သည်. Der. အကွေး။ ထိနာသရေထုသောကြောင့် ခြေထောက်ကိုမကွေးဆော့နိုင်ဘူး။

—ကောက်, *v.* ; see the parts (same as ကွေ့ကောက်).

—ညွတ်, *v.* same as ကွေး။

—ပိုက်, *v.* ; see the parts ; သိဒ္ဓတ္ထခင်းသည်ထူခြေတထောင်တင်ရသောထေးကို။ ကွေးပိုက်အောင်။ တင်၍ပစ်လေသည်။

ကွဲ, *v.* to be divided in the midst, be broken or severed lengthwise, be split ; *comp.* ထိုး, to part, be parted ; ကွဲသည်, to be divided, become various, diverse, explode as a barrel of gunpowder, burst as a gun, ပြားသည်, ပြားနားသည်. Der. ခွဲသည်—(1) လူချင်းမတည့်သောကြောင့်ကွဲကြသည်။ (2) အယူဝါဒကွဲ

ကြသည်။ (3) သေနတ်ထက်ထဲမှာထမ်းကိုအားကြီးထိုးမိခြင်းကြောင့်အသံ
ပြုံးပြောနှင့်ကွဲလေသည်။ (4) ပုကန်ပြားပုကန်ထိုးများကို ထွန်းပေါ်သို့ထင်၍
မောင်းထွင်းထွန်းဆောင်သောကြောင့်ကွဲလေသည်။

ကွဲအက်, *v.*; *see* the parts.

—ကွာ, *v.*; *see* ကွဲ, 2nd def.

—ပေါက်, *v.*; *see* the parts.

—ဖျ, *v.*; *see* ကွဲ, 1st def.; used in combination with ဖျာဏိး,
appended.

—ဖြား, *v.*; *see* ကွဲ, 3rd def., to be scattered; rather appli-
cable to living things; *comp.* ကြီး and မြန်ကြီး။

—ထမ်း, *v.* to differ in sentiment; မိတ်သဘောမတူ။

—ခါ, *v.*

—ထွေး, *v.*; *see* ကွဲ, 3rd def.; ထူးခြားသည်။ ဤသူသည်အများနှင့်မတူရစ်
ရည်သဘောနှင့်ထွေးထူးခြားရှိသည်။

ကွဲ, 2 (ကွဲ), *n.* the dammer tree.

ကျွတ်ကျွတ် (ကြွတ်ကြွတ်), *adv.* indicative of the seething noise made
by boiling water.

—ဆူ, *v.* to boil bubblingly, to wallop (boiling with a heav-
ing noise) as boiling water, to make a confused noise as
a multitude under the influence of some passion, excite-
ment, anger, joy, and on hearing extraordinary news, &c.;
အင်းထဲမှာ ငါးကျွေး ငါးခူများ၍ ပွက်ကြသောအသံမှာ ကျွတ်ကျွတ်ဆူ (ထေ)
သည်။

—ညှဲ, *v.* to make a confused noise as a multitude, &c., peo-
ple quarrelling; ဇနက်ထဲပွင့်ရတိသလိုကျွတ်ကျွတ်ညှဲနေချော။

—မျိုက်, *v.* same as last def. of ကျွတ်ကျွတ်ဆူ and same as ကျွတ်
ကျွတ်ညှဲ။ ငြိမ်သည့်အရပ်ဝေးကရောက်သောကြောင့်အိမ်နီးပါးချင်းသိတင်းမေး
လာကြသောကျွတ်ကျွတ်မျိုက်၍နေကြသည်။

ကျွတ်, *v.* to be loosed from (its proper) place, to be freed from,
cleared, released, emancipated; ထွတ်သည်, to be emanci-
pated; နိဗ္ဗာန်တူသည်, to be entire, complete, without remain-
der or exception, to come off as the hair of the head; used
adverbially or with a continuative affix, as ထပ်ထိုးကျွတ်သီး
သည် or ထပ်ထိုးကျွတ်အောင်သီးသည်, the whole tree bears fruit.
Der. အကျွတ် and ချွတ်—(1) သည့်အရပ်တွင်ကာလရောက်ဖြစ်သည်မှာ။
ထရှာထိုးကျွတ်အောင်သေသည်, in regard of the cholera which
took place in this locality, the whole village died; (2) ငှက်
ဖျားဒဿာကြောင့်ထခေါင်းထိုးလှန်အောင်ဆံပင်ကျွတ်သည်။

—ကွတ်, *v.* same, 2nd def.; also means to win a horse (pony)
race easily. *Anglicè* "hands down," "got clean away,"

"pulling double," "cantered in an easy winner," &c.; (2) to draw away and win by two or three lengths in a boat-race (ကျွတ်ကုတ်ကွတ်ကွတ်နိုင်သည်); မြင်း၊ မီးမြိုင်သောအခါတစ်ဖန်မြင်းက ကျွတ်ကုတ်ကွတ်ကွတ်နိုင်သည်, when the two ponies raced, one of them got clean away and won.

ကျွတ်နွတ်, *n.* the *Gnetum edule*, an evergreen, lofty, scandent shrub.—*K.*

ကျွှံ, *n.* a subject, servant, or slave, one under authority; ဝယံ ကျွင်းကျွန်းတန်း။

—ကြေး (ကျွန်းကျေး), *see* ကြေးကျွန်း။

—ခံ, *v.* to be in a state of slavery; ရွှေဝေးထောင်အောက်၌ထိခံ့သောသူတို့ကိုစားရန်ဆိုခိုဆိုသောကြောင့် ကျွန်းခံခံခြင်းရသည်။

—ထောင်, *n.* a king's subject; *pron.* I, mas., used in addressing a superior.

—ထောင်မ, *pron.* I, fem., used in addressing a superior.

—မ, *n.* a female servant or slave; *pron.* I, fem., used in addressing a superior, but less respectful than ကျွန်းထောင်မ, by abbreviation ကျမ။

—ဆီးထောင် (*pron.* ဆီး, to be distinct), *n.* a pagoda slave; ဘုရားကျွန်း, ခွဲသား။

ကျွန် (commonly written ကျွန်), *pron.* I, mas. or fem.; used in addressing an equal; by abbreviation ကျွန် or ကျုပ်။ [This expression (or ကျုပ်) is generally preferable to ငါ, notwithstanding that one may be addressing persons lower in the social scale than one's self.]

ကျွန်း, *i.* *n.* an island.

—ကြီးလေးကျွန်း, *n.* the four great islands encompassing the Myinmo mount—ဥတုကုရုကျွန်း, Uturukuru, in shape like a square seat and 8,000 yoozanas in extent, on the north of mount Meru; ပြေပိဘေကျွန်း, Pyoppawidēha, in shape like a half moon and 7,000 yoozanas in extent, on the east of Maha Meru; အမာရဂေါရုကျွန်း, Amaragawya, in shape like a round mirror and 7,000 yoozanas in extent, on the west of Maha Meru; ဓမ္မုဒ္ဓိပါကျွန်း, Sambudipa, three-sided or angular and 10,000 yoozanas in extent, on the south of mount Meru; of these 10,000 yoozanas, 4,000 are covered by the ocean, 3,000 by the forest of Himāla (the range of the Himalayan mountains), and 3,000 are inhabited by men.—*M.B.* In Singhalese the islands are, according to the same authority, called respectively (1) Uturukurudiwāyina, (2) Purwawidēsa, (3) Aparagodana, and (4) Jambu-

dwipa. လေးကျွန်းတည်ဟန်သဘာဝကား အဘယ်ကဲ့သို့နည်းတူကား။ ၈၅။ ဒီပါကျွန်းသည်။ သွဉ်းဘီးသဘာဝရှိ၏။ အခြေကျွန်းသည်လက်ဝက်သဘာဝရှိ၏။ မြေကံကျွန်းကား လေးထောင့် အင်းဖျဉ်သဘာဝရှိ၏။ အနောက်ကျွန်းကား လဖြည့်ဝန်းသဘာဝရှိ၏။ (*Wade's Dictionary of Buddhism*), what is the appearance of the four islands and how are they situated? Zambudipa has the appearance of a cart-wheel (as Burmese cart-wheels before the advent of the English were not particularly *round* in appearance, the Singhalese description of the island and the Burmese, it may, by an effort of imagination, be made to agree); the eastern island has the appearance of a half moon; regarding the northern island it has the appearance of a square bedstead; regarding the western island it has the appearance of a full-orbed moon.

ကျွန်းဆွတ်, *n.* a peninsula.

ကျွန်း, 2, *n.* the teak tree; သစ်တကာသစ်ထက်ကျွန်းသားအခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်ပါသည်, teak is the most durable of all timber.

—မိ, *n.* a tree nearly allied to the teak, producing large, strong tough timber, the *Gmelina arborea*.

ကျွန်းကောင်းနှစ်ထောင်, *n.* a kind of tree, the heart of which being hard and of a light yellow colour, is used in the manufacture of combs.

ကျွန်းလာ, *n.* a species of storax, *see* ထိုင်းသားရံကြီး။

ကျွမ်း, 1, *v.* to be burnt up, consumed by fire.

—လောင်, *v.* same; တရွာလုံး ကျွမ်းလောင်ကုန်ပြီ, the whole of the village has been entirely burnt and consumed by fire, (ရောဂါကျွမ်း, to be past cure as a disease).

ကျွမ်း, 2, *v.* to be acquainted, familiar with, to be versed in, skilled. Der. အကျွမ်း၊ ဟိုလူကို ကျွန်ုပ်မကျွမ်းငြားသော်လည်း မေးဝံ့ပါ၏, notwithstanding I do not know that man, I dare ask him.

—ကျင်, *v.* same, but mostly used in the latter sense; to be *au fait* at a thing; ကျင်ကျွမ်းကျင်လည်သည်၊ လက်သွားအထုဒ်ကို ကျွန်ုပ်ထင်မြောက်ကျွမ်းကျင်ပါသည်, I am skilled in and understand carpenter's work.

—ဝင်, *v.* same, 1st sense; အကျွမ်းဝင်သည် (scarcely ever used except in the reduplicated form, *e.g.*, ကျွမ်းကျွမ်း ဝင်ဝင် ရှိကြသည်, they are on familiar terms).

ကျိ, *v.* to sink into or through, as into mud or through a floor, to go too far, to make a *faux pas*, to commit one's self, as ဝင်သွားကျသည်, a *lapsus linguae* (vulgar "to put one's foot in-

to it ") or miss the place of destination, ခရီးကျသည့်; also to be away from home when wanted or inquired after (အဝေးသို့ ကျ)—(1) ကြမ်းကျွတ်မြေကို ခုတ်ထိုးရ၏။ စကားကျွတ်မြေ ခုတ်ခြံရေ, if one puts one's foot through a floor, one can extricate it, but one cannot extricate one's self if one commits one's self in speech; (2) ငြိမ့်မရှိပါခရီးကျနေသည်, Nga Phyu is not here, *i.e.*, he has gone too far on his journey to be recalled.

ကျွေး (ကြွေး), 1, *v.* to call out, cry, proclaim aloud, halloo, shout, to screech and scream in large numbers as birds, or as a bird when separated from its mate; used in composition only; အော်သည်, ထစ်သည်. Der. မိကျွေးသည် and ယစ်ကျွေး။

—ကြော်, *v.* same (most common); ကောင်းသောစကားကို ဖြစ်စေ။ မကောင်းသောစကားကို ဖြစ်စေ။ အရပ်ထဲတွင် ကျွေးကြော်ကြသည်။ (2) ဤသို့ ထိုရာတွင် သဘောတူစမ်းပြောကြ၍။ ထိုကျွေးကြော်လေ၏။

ကျွေး, 2, *v.* to give a meal, furnish a repast, အစာကျွေးသည်။ ထမင်းကျွေးသည်; to feed, nourish, cherish, မွေးသည်; size, မြည့်စာကျွေးသည်; မြင်းကို အစာမှန်မှန် မကျွေးလျှင် နာလိမ့်မည်, if you do not feed the horse (or pony) regularly, it will get sick.

—မွေး, *v.* same, 2nd def. သားသွီးများက မိဘများအိုခင်းမစွမ်းရှိသောအခါ။ ကျွေးမွေးနိုင်လျှင် ကျွေးမွေးလိုက်သည်. [Note.—ကျွေးမွေး is often used with ထုတ်သင်.]

ကျွေး, 3, *n.* wild yam.

—ကျောက်သား, *n.* another kind of yam.

လွေး, *n.* a buffalo.

—ကော်, *n.* glue made from buffalo skin.

—ကျောင်း, *v.* to tend buffaloes.

—မိုး, *n.* a buffalo thief.

—ချေးမိုး, *n.* the scarab beetle.

—ဇြိ, *n.* a buffalo pen.

—စားချက်, *n.* a buffalo grazing-ground.

—ဇရက်, *n.* the pied starling; ဇရက်ချေးစား။

—တည်း (ပင်), *n.* the dark-purple pongamia tree.

—ဒံ, *n.* (the cross-timbers in a house to which the sides and partitions are nailed).

—နံခေါင်း (ပင်), *n.* a kind of creeper.

—နံခေါင်း (ပင်), *n.* a kind of plant.

—ပခုံး, *n.* an induration, callosity occasioned by pressure or friction of the skin; ထွေထွေးသားများသည် များစွာ ထွေထွေကိုပါး နှင့်ထိုးရသောကြောင့် ကျွေးပခုံးထသည်။

- ကျွဲပခုံးထ, —ပခုံးထိုက်, *v.* to have such induration, &c.
- ပေါ့နွားပေါ့, *n.* a collective term for stolen cattle.
- ပြီးဆွဲ (ထင်းပြီးဆွဲ), *n.* the king crow; ငှက်တော်။
- ထိုက်သဖြေ, *n.* a species of eugenia.
- သွေး, *n.* the wild nutmeg tree; တောင်စံကား။
- ကျွဲကော, *n.* the pumelow, shaddock; a species of edible lemon.
- ကြွ, *v.* to rise, swell up, ဖေါင်းသည်; to arise, ထသည်; to lift up, ချီသည်, ဝင့်သည်, မြှောက်သည်; to proceed whether going or coming (respectful) (ထက်ရက်တော်ကကြွတော်မူခဲ့ပါသည်), to ascend in the heavens as the morning sun (နေအတန်ကလေးကြွမှသွားပါသည်), to beat quickly as the pulse; ကြွလှမ်းတော်မူသည်။ သူထွက်သောအခါ နေအတန်ကလေးကြွမှ ထွက်သွားပါသည်။ ထမင်းဝခြေကြွ။ Prov. [ကြွ, to rise as the water of a river or creek, *e.g.*, မူးရေနည်းနည်းကြွထင်း]
- ဝင့်, *v.* same, 3rd def.
- ရှု, *v.* to be loose, puffy, ခပ်ပွင့်, and also friable; to step lightly, be agile of foot as a horse; သည်မြင်းသည်ဖြင့်မည်ရှိသောအခါ အလွန်ကြွကြွရှုရှု (*pron.* ကြွကြွရှုရှု) ရှိသည်, this pony, when about to race, is in a very excited condition.
- လာ, *v.* to come (respectful).
- သွား, *v.* to go (respectful).
- ကြွက်, *n.* a rat or mouse, ကြောင်မရှိကြွက်မြူး. *Anglicè*, 'when the cat is away,' &c. (မီးဝေးမြိုင်ခါ has a similar signification). ကြွက်ကျိုးခြံကိုမီးရှို့သည်, 'to set fire to the paddy-barn because one bears resentment to the rat.' (*Anglicè*, 'to cut off one's nose to spite one's face.') The above three examples are proverbs.
- ကတိ, *n.* a musk rat.
- ကတ်လောင်, *n.* a species of mouse.
- ခါး, *n.* a notch in the timbers of the roof of a house, to mark the proportions [as a verb to 'gnow' as a rat, *see* မီးလောင်].
- ရုတ်, *n.* a shrew-mouse (a small animal resembling a mouse, living mostly under-ground, and once thought venomous).
- တက်, *v.* to be affected with cramp or spasm, သွေးကြွက်။
- နက်, *n.* the black jungle-rat (မြွေကြွက်).
- နံသာ, *see* ကြွက်ကတိ။
- နီ, *n.* a wart.
- ဖြူ, *n.* the small white mouse of China (sometimes found in Burma).
- ရှောင်, *n.* (a piece of timber extending round the inside of a Burman boat, on which the cross timbers rest which support the deck).

ကြွတ်လင်းကူး, *n.* a kind of rat (larger than the ကြွတ်စုတ်).

—ဝ၈း၍ (ဝ၈း၍), *n.* one species of mouse.

—သား, *n.* the flesh of the calf of the leg *or* of the arm above the elbow (ခြေသားထိုးကြွက်သား), (ထက်စောင်းကြွက်သား), the biceps.

—**နုးချို**, *n.* the small flying squirrel; *comp.* **ရှဉ့်ချို**, the large flying squirrel.

အကြွင်း, *v.* to remain, be left; ကျန်, to remain as not comprised;
 ခေါ်, to be other, the rest. Der. အကြွင်း and မြင်း။

—ကျွန်, *v.* same, 1st def.; အလှူတရားမှာ ပရိယတ်ကို ကျွေးမွေး၍ ပြီးသောကြောင့်။ ဩင်းကျန်သမျှကို။ နောက်ကျသောသူစားရတော့သည်။

၆၉၀, ၁ [*Hirudo Zeylanica*], n. a small land-leech of black colour, very common in Lower Burma.

၂၀၀၈, ၂, *n.* a descendant of the fifth generation from one's self.

ဇေဝ်, ၁ (*pron.* ဇေဝ်), *n.* bismuth, dirty scurfiness on the skin, as on the elbow and knees of the followers of Burmese officials, caused by the skin of these parts being triturated by contact with the floor (owing to their constantly being in a posture of obeisance).

—οοδ, *v.* to have the said dirty scurfiness.

ကြံ့, ၁, *v.* to be crackingly brittle, as a dried leaf, tinsel; *comp.* ခတ်, to be easily broken; to be irritable, snappish, crusty in a bad, and to be energetic in action, dauntless, high-spirited in a good, sense; သင့်ထူအဝအရန့်သူများထက်ကြံ့အောင် ထင်ထက်သင့်၊ ခြင်္သေ့ထက်ထာကြံ့ကြံ့ထက်ထို (as in eating lettuce).

—**ထွင်**, *adv.* passionately, violently, **ရှင်ရှင်**; **ရှင်ထွင်** is, perhaps, more commonly used.

—ဆတ်, *v.*; see the parts, be high-spirited, to possess a fiery temperament; သည်သူမည်သူ့၌ခံတတ်သူးစိတ်ဆန္ဒန့်ဖြင့်ဆတ်သည်, this man is not in the habit of putting up with what is unjust, he is very high-spirited.

—*श*, *v.*; *see* the parts.

—ရှုတ်, *v.* to be quick in action and in temper, irritable; ရှိအထွတ်ငြိမ်းရှုတ်သောသူကြောင့်ကြွတ်ရှုတ်အောင်အထမြောက်ထေသည်။

ကြွေကြွေ (pron. ကြွေ), adv. viscidly, to speak in a drawling manner; စကားကြွေကြွေပြောတာသည်, he is in the habit of speaking in a drawling manner.

ကြွတ်, *v.* to have in abundance; applied to property, possessions of any kind, to be opulent, wealthy, to be well off, ရထွတ်ထွတ်; *comp.* ကိုထွတ်, ကိုယ့်, and စည်ပင်။

—o, *v.* same; *comp.* ငြိမ့်, to be copious in speech in a good sense, to be garrulous in a disparaging one, as ဝေး:

ကြွယ်ဝသည်။ ကောက်ကသူဌေးသည် ဥစ္စာပစ္စည်းအတွန်ကြွယ်ဝသည်။ (2)
ခင်ဘူးတယ်စကားကြွယ်ဝသည်နားမထောင်ချင်ပါ။

ကြွယ်ကြီးစပါး, *n.* rice of a reddish colour (of a blackish colour?).

—ထူး, *n.* cotton of a reddish colour (of a blackish colour?).

ကြွား, *v.* to be vain, boastful, ostentatious, to swagger, strut, ဝါသည်, ပတ္တားသည်။

—ရွား, *v.* same; applied to manners (of infrequent use); to be modish, stylish in appearance; ခင်ဘူးထေနေမှာကြွားကြွား ရွားရွားရှိ. (Probably the English word “dashing” is a fair equivalent.)

—ဝါ, *v.* same; of general application; ကြောင်သည်မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်လုပ်၍ ထုတ်ပါးသံမှားခြင်းရှိအောင်ကြွားဝါ၍ ပြောထုတ်သည်။ (2)
ထုတ်ထူးအဝတ်ပုဆိုးနှင့်ကြွားဝါ၍ယမ်းရှောက်သည်။

ကြွေ, 1, *n.* a species of shell-fish, the shell itself, a cowry; အင်္ဂလိပ်မင်းမရောက်မှီ အဝတ်အထည်များကို ဖွပ်၍ပြီးတွင်။ ကြွေထုံးဖြင့်အရောင် ပြေးအောင်ထိုက်လေ့ရှိသည်။

—အန်, *n.* the same when used in play.

—ကစား, *v.* to play cowries; ကြွေအန်ကစားသည်။

—ထိုက်, *v.* to smooth (cloth) with a shell, to calender, to iron; ကြွေရောင်ထင်။

—ပုကန်, *n.* a glazed dish.

—ရောင်ပြေး, *v.* to glitter as glazed cloth.

—ထုတ်, *v.* to glaze fine earthenware.

ကြွေ, 2, *v.* to fall off, as leaves or fruit. Der. ခြွေ၊ ရွက်သစ်ထွေ ထောင်းမည်ဆို ရွက်ထောင်းငယ်ကြွေ။ စပြီး။

—ကျ, *v.* same; သည်သရက်ဆီးအလိုလိုကြွေကျသည်။

ကြွေး, *n.* a debt, မြီ (ခဆီးပတ်) ကြွေးထူထွင်မပုဘူး။ သန်းများသွင်မထားဘူး။

—ချ, *v.* to lend or let money.

—စား, *n.* a debtor; ကြွေးတင်သောသူ။ ဖြီစား more elegant.

—ထင်, *v.* to incur a debt; အင်္ဂလိပ်ပြည်မှာကြွေးတင်ကျန်ဖြစ်နေပါ။

—ဖြေ, *v.* to be liquidated as a debt.

—ရှင်, *n.* a creditor; မြီရှင်။

၁

[The second consonant in the Burmese alphabet and second in the class of gutturals (ဒုဒ္ဒဓ).]

ခ, *v.* to pay respect, wait upon, pay court to; to be obsequious, submissive, endeavour to conciliate; ထူထွင်သွား၍ မခန့်ငါ

ခဝေ, *v.* same, 1st def.; မင်းခဝေးထောကျား၊ ပစ္စန္ဒရစ်ရွာသူ ရွာသားတို့ ထည်းအိမ်ရှေ့မင်းမှန်းကိုယ်တွင်းခဝေးကျိုးနွံကြလေ၏။

—ညောင်း, —ညွတ်, *v.* same, 1st def. (infrequent); မယာမင်းကြီး သခင်ကိုပြည်သူအပေါင်းညောင်းဝပ်တွားထွောက်ထားကြသည်။

—နဲ့, *v.* to praise, congratulate, flatter ironically; တထောက်သော သူက၊ တယောက် သောသူကို။ စာထေတ်မှန်းသိလျက်နှင့်ပင်ခင်ဘျား ထတ်စာ တတ်သည်ဟု ဆိုသော်။ အခနဲ့ ခံရသောသူကမပြောပါနှင့်ဘျာ ခနဲ့မှန်းကိုကျပ် ထိပါ၏ထုပြန်ပြောလေ၏။

—ထ, *v.* (used in an adverbial form), ခထထ and ခယဝထ, with coaxing importunity; ထူ၂ယောက် အခြင်း များကြသော အခါ။ တယောက်သောသူက။ မူပြင်မရှာရအောင် ခထဝထပြော၍ တောင်းပန် ရသည်။ ခထဝပ်တွား။

—ရင်း, *v.*; see ခ၊ ခရင်းမြို့။

ခအုပ်, *n.* a species of ficus; ခေအုပ်။

—ရပ်ကူး, *n.* a kind of ficus.

ခက, 1, *v.* to be hard, difficult, arduous, ထတ်သည်; ခသည်, to be hard to deal with; to be harsh, rigorous, severe; ခက်ရပ်ခက် ဆစ်စကား။

—ကျိတ်, *v.* same, 1st and 2nd def.

—ခဲ (ခပ်ခဲ), *v.* same, 1st and 2nd def., to be difficult of investigation or attainment; *comp.* နတ်နဲ့ ရှင်းစာလွယ်ပါ၏အထိ မှာအလွန်ခက်ခဲသည်, Shan literature is easy; the accent (or pronunciation) is exceedingly difficult of attainment; ခပ်ခဲသောအရာတွင်ပေါက်အောင်ကြံထောင်နိုင်မှယောကျ်ားပြီသည်, he only is manly who in a position of difficulty is able (contrives) to attain success.

—တင်မောင်းနင်း။

—ထာရပ်ရှိ, *v.* to be rough, stiff, hard, as the skin; သိကြားမင်း ဗန္ဓုကန္တထာမြဲကျောက်ဖျာသည်။ ထူပြည်၌အကြောင်းရှိလျှင် ခက်တရောင်ထင်း မာထေသည်။ [When a good man is struggling with adversity, the fact is made known to Sakka (သိကြားမင်း) by the throne on which he is sitting getting warm.—Childers' Pali Dic.] [Note.—When nothing of importance is going on in the country of men, the throne of the Thagya remains in a delicately soft state.]

—ထန်, *v.*; see ခက်, 2nd and 3rd def., savage, truculent; ဤသူ သည်အများသောသူနှင့်ထူမိတ်အလွန်ခက်ထန်သည်။

ခက်, 2, *v.* to cover a vessel with network of rattan, cord, &c.; ဆိုးကိုကြိမ်နှင့်ခက်သည်, he covers the vessel with rattan work; အညာထား သူးကို ကြိမ်နှင့်ခက်၍ ခေများ သိများ ထည့် ထတ် သည်, up-

country men are in the habit of putting oil or water into calabashes covered with rattan work.

ခက်ခ, a main branch, *see* အခက်ခ။

ခက်ရင်း (*pron.* ခရင်း), *n.* a fork of any kind or size; လုံးခွက်ရင်း, a three-tined fork.

—ခွ, *n.* same.

ခက်ထန် (ပင်), *n.* a kind of tree.

ခခ (from ခခ, to be bitter), *a.* slightly bitter, bitterish; used with adverbs, ခခ, rather, *e.g.*, ခခခရှိသည်, it is rather bitter.

ခင်, 1, to be attached to; *comp.* ချစ်။ မောင်မြကသူနိန်းမကိုအတွန်ခင်သည်။ အနားကမဲ့။ မရွံ့ချင်ဘူး, Maung Phyu is very much attached to his wife; he does not like to leave her (side).

—တွယ်, *v.*; *see* the parts; ဤသူထံ ယာရိယာ မြေကိုခင်တွယ်သောကြောင့်။ တပါးသောအရပ်သို့မပြောင်းနိုင်ပါ, owing to this person being attached to his landed property, he cannot move to another locality.

—ခင်, *v.*; *see* ခင် (most common); တချစ်ထူမျိုးများသည်။ မြို့ရွာစီးလောင်သည်ရှိသော်။ ဥစ္စာကိုခင်မင်၍။ တပါးသော အရပ်သို့မပြေး ဘဲအသေခံထတ်သည်။

—မွတ်, *v.* same; when applied to food, to long for; မြဟွေထံမင်းထူသားတည်းဟူသောအစကိုခင်မွတ်ထတ်သောကြောင့်။ ကလေးထုတ်အခတ်ကပြည်မှနှင်ထုတ်လေသည်။

—မွန်, *v.* (infrequent) (same ခင်ခင် မွန်မွန်ရှိ)။

ခင်, 2, *verb. affix* of tense, denoting the prior-past or prior-future; နှင့် ထင့် (infrequent), *qual. affix* (with ခ prefixed to the verbal root and a continuative affix expressed or understood) before ဒ်. [*Note.*—One kind of အခ, to be at leisure.] ထမင်းမစားခင်ကျွန်ုပ်သွားချင်ပါသည်။ ဟိုကိုမရောက်ခင်ပါ, လမ်းမှာကြာဦးမည်လက္ခဏာရှိသည်။ ဒေးဒရဲရွာသို့ ဆုကလရွာကသွားလျှင် တရေမကုန်ခင်ပါဘူး။ ခင်ဘုရားဆီသို့ခင်သည့်ရက်ကိုမရောက်မည်မိုးပါသည်, I am afraid that I shall not arrive on a day when you are at leisure. အရင်ကခင်ဘုရားက ကျွန်ုပ်တို့ယူသည့်ငွေ မခင်သေးလျှင် ကွန်တော် ယခုချက်ခြင်းမယူလိုပါ။

ခင်ကြီး (from သခင် and ကြီး), *n.* a priest of Buddh, ဘုန်းကြီး, ပညာဦး, ရဟန်း [*Note.*—In the time of King Bodaw no one was allowed to address or talk of the rahans as ဘုန်းကြီး, as that monarch disputed their right to the title and held that no one was ဘုန်းကြီး except his royal self; hence the origin of ခင်ကြီး].

ခင်ထရင်, *n.* an additional roof projected in front of the main roof or covering of a carriage or boat of state; ခင်ထရင်ပေါင်း (*pron.* ခင်ခရင်ခေါင်း) ခင်းမျှားစီးသောဌေးများ ခင်ထရင်ပေါင်းတူ၍ခေါ်သည်။

ခင်ထိတ် (*pron.* ဝင်ဒိတ်), *n.* a kind of owl (rare), a wooden frame supported on wheels (*comp.* ခုတားခင်ထိတ် and ထွင်းခင်ထိတ်), used for carrying the mortal remains of the aged to the burial-ground.

ခင်ပုဂံ (*pron.* either ခင်ပုဂံ or ဝင်ပုဂံ), *n.* a kind of owl; *comp.* ဇီးကွတ်; a slanting roof appended to the end of the main roof of a boat.

—ဝင် (*pron.* as spelt), *n.* a kind of small raised stage with a roof above the main roof of a large Burmese boat at the stern end, in which the lhay-thugyi, or any person (save women) who happens to be steering, sits when the boat is under way.

ခင်ပွန်း (*pron.* ခင်ပွန်း), *n.* a correlate in marriage, whether husband or wife, 'a spouse, ဒိဋ္ဌိထောင်ဖက်၊ မြောက်သား in composition, a friend, see အဆွေခင်ပွန်း and မိတ်ခင်ပွန်း, ခင်ပွန်းရှာ။ ခင်ပွန်းကောင်းတို့ အကြောင်းလက္ခဏာ ထုံးပါး ယူသည်ကား။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ်ကိုယ်ဖြင့် ပြသောအမှုလည်း။ ချစ်ခင်သဖြင့်။ မျက်မှောက်မျက်ကွယ်နှုတ်ဖြင့်ဆိုသောစကားလည်း။ ချစ်ခင်သလို။ မျက်မှောက် မျက်ကွယ်နှစ်ထုံး (နှလုံး) ကကြံသော်လည်း ထထောက်ကို ထထောက်ရထောင်စုတူနှစ်ထုံး။ ဤသို့အချင်းချင်း နှစ်လိုသော အကြံကို ထည်းကြံ။ ဤထုံးပါး ယူသလည်း—*Wade's Dictionary of Buddhism*, page 108. ခင်ကျားခင်ပွန်းသည်မ (or ခင်ပွန်းမ) ထတ်မှာ မှီသထဲ, where is your wife, sir? အစ်မခင်ပွန်းသည်ဘယ်သို့ ဆွားသထဲ, sister (a term used affectionately to women older than one's self, where has your husband gone? ကွန်မဒာခင်ပွန်းဖုတ်သည်။

—မြစ်, *n.* a traitor to friendship, one who sins against a friend; မိတ္တရုဒ္ဓိ။

—ရှာ, *v.* to seek a husband or wife.

ခင်ကျား (from သခင် and ဆုရား), *n.* sir or madam, a term of compellation used by men to persons rather superior, whether men or women, a very polite term if used by a superior to an inferior; ခင်ကျား ကျွန်ထော်နှင့် စကား ပြောသည်။ This is a phrase much in use among the Burmese when speaking of a polite man, *i.e.*, one who addresses others as ခင်ကျား, and speaks of himself as ကျွန်ထော်. [By some it is maintained that ခင်ကျား should be written ခင်ရှား as no one but a Buddha is, strictly speaking, entitled to the use of the letter စ in the words ဆုရား။ခင်ကျား or ကျား]။

ခင်မိုး, *n.* a strip of high ground, lying between two low spots [a spur of a range of mountains or hills, ခင်မိုး, or ခင်မိုးခင်တန်း, ခင်မ or ခေမ, the main range or watershed]; ခင်မိုးတန်း။
တောင်ခင်တန်း၊ တောင်တန်း၊ ကုန်းရိုးတန်း။

ခင်း, *v.* to spread open, expand; မြန့်သည်, to set out in order, to arrange, array; ကျင်းသည်, to interpret, expound. Der. အခင်း။
[Note.—In conjunction with စကား it means to anticipate another in speech with a view of avoiding some trouble or difficulty (စကားခင်း); စားပွဲကို ခင်းလိုက်ပါ, lay the table according to European fashion); မောင်မြပရိသတ် ဆလတ်၌ ဝေယျာဓက ဝတ္ထုကို စကား ခင်း၍ ပြောသည်, Maung Phyu, in the midst of the assembly, related and expounded the story of Waythandaya.]

—ကျင်း, *v.* same, 2nd def.; ပွဲလမ်းသဘင်ကို ခင်းကျင်း (*pron.* ခင်းရှင်း) ကြသည်, they make arrangements for a festival.

ခဆီးပတ်မြီ (ခါးဆီးပတ်မြီ), *n.* a debt contracted for food; စားကြေး။
ခဏ (*Pali*), *n.* a kanah, a measure of time equal to four narahs (နရ), an instant, moment, မဟုတ်, or ထမဟုတ်, *adv.* for a moment.

—ခဏ, *adv.* frequently.

—တဖြတ်, —မတ္တ, *adv.* for a moment; ခဏတဖြတ်မျှေးလိုလာဘူးပါရဲ့ ခဏတဖြတ်မတ်တတ်ကြပါ ကျောင်းတကာရယ်။

—တွင်းခြင်း, *adv.* instantly.

ခက်, *see* အခက်။

ခတ်, ၁, *v.* to strike by a side or back blow, to row a boat, to beat out flat or thin, as metal; to stamp, impress (တံဆိပ် ခတ်သည်); hence to decide the quality of uncoined money, or, in conjunction with ထူ, to form a mental estimate or "take stock" of a person; sometimes derives a specific meaning from an adverb preceding it, as ရုန်းရင်းခတ်, to make a disturbance; ရှုပ်ရှက်ခတ်, to make confusion; ဆန်ခတ် (ထစ်ခတ်, to fan), (ချင်းထိုးခတ်သည်, to play Burmese foot-ball); မြန်မာလူမျိုးတို့သည် တုရားကျောင်းကန်ချဲ့၍ ဣဆင်းခတ်သည်, the Burmese (race) beat out gold leaf for overlaying pagodas, kyaungs, and tanks. [Note.—ကန် in this sense is merely an expletive.]

—ထွင်း, *n.* a row-lock usually made of rattan.

—ခုံ, *n.* a prop on which an oar rests in rowing.

—ချိုဖောင် (ခတ်ချိုဖောင်), *n.* a kind of royal barge.

—ထက်, *n.* an oar; *comp.* လှော်ထက်, a paddle.

ခထိတိုင်, *n.* a thole.

—ထွေထွေလေ့သုံး, *n.*

ထပ်, ၂, *v.* to put into, as an article into a larger mass, to improve or complete it.

ခထောက်ကြီး, n. the *Pandeteria dilatata* of Symms.

ᠭᠦᠭᠦ, *n.* a species of land lily.

ခိခိ, an exclamation made use of by grown-up people to children when hiccoughing or choking, or by grown-up people to one another, as saying this is supposed to allay the irritation, *see* ဆိထိဋ္ဌား။

ခဲး (ခဲ), *adv.* formative (sometimes ခဲ), indicative of suddenness and commonly shortness of duration ; င်ခဲး ခိုင်းခဲး ဖုံးခဲး ဖြိုးခဲး အွားခဲး မြက်ခဲး အွားခဲးထွေသည်, to meet all of a sudden, as when one suddenly meets a person in the street, ဖြိုးခဲးထွေသည်, indicative of falling with a heavy thud ; ဖြိုးခဲးထွေသည်, to fall with a heavy crash as a tree ; ထန်ထိသောကြောင့် ခေါင်းနားပန်းဖြန်းခဲးကြီးသည်, owing to being startled, he felt his head suddenly, with a flushing sensation, grow large ; ဖုံးခဲးထွေသည်, to fall down, as some heavy body ; အွားစစ်ခဲးထွေသည်, to ache twingeingly as a tooth when an exposed nerve is touched ; မြက်ခဲး, with a sudden pricking sensation or with the sensation experienced when cut with a razor or sharp knife or pricked by a nail or thorn ; ဆူးစူးမိသောကြောင့် မြက်ခဲးရှိသည်။ ခိုင်းခဲးထွေသည်, to fall down suddenly, as a horse when dead beat or a human being from being greatly fagged and faint ; suddenly and loudly as the report of a gun, ထောင့်ခိုင်းခဲးပစ်သည် ; similar in some ways to ဖုံးခဲး and ဖြိုးခဲး.

စနေဘက်, *see* ခုံထောင်။

ဝခနောင်ဝမ်း, *n.* antimony (a metal, brittle, of a silver-white colour, used in the arts and in medicine); ထာထထိဒ္ဓိထာရာများက ဝခနောင်ဝမ်းကိုထော့မှီးပြီး နှင့်ပေါင်း၍ထော့ဖတ်ကတ်သည်, professors of invulnerability usually add and mix antimony with the four principal medicines—ဂုံကမန်, ဂေါရာဇာဏ်, အန်ဖတ်, ထန်ချော့။

—᠔ᠰᠳ, *n.* gelatine of antimony.

ခနောင်း, *n.* a large whirlpool (ဝဲဩဝါ) (obsolete).

ခနဲခနဲ, *adv.* loosely, shakingly, totteringly; in the way of making sport or exciting laughter by odd gestures or language (clumsily, awkwardly). မောင်မင်းသားသည်မှာ ခနဲခနဲရှိသည်, the manner in which you walk (or go) is very awkward; ကျားများဝန်မရှိသောအခါ ခနဲခနဲ ထင်းရှောက်၍ တွားထေ့၍။

သူတို့များ ရယ်ကွယ်ဖြစ်အောင်လက်ခြေပြုလျက် ခနော်ခနဲ့ပြောဆိုတတ်သည်၊ buffoons or clowns are in the habit of speaking in a ridiculous way, of making gestures with their hands and feet the while.

ခန္တိ or ခန္တိဝ (pron. khan-tee-sa), *n.* patience, forbearance, သည်းခံခြင်း, see ပါရမီ။ ခန္တိပရမံတပေါတိတိကွာနဲ့, a saying made use of by Burmans who wish to live in peace with their neighbours.

ခန္ဓာ (Pali အပေါင်းအရ, a collection), *n.* a living animal body, or the collective parts and organs of such a body ; ကိုယ်ခန္ဓာ။ ခန္ဓာငြိမ်း။ ခန္ဓာပျက် ပြုန်း, ခန္ဓာပျက် ကြွေ, to die ; ခန္ဓာမအိ ကြံ့ထိပ်ပန်း ချမ်းသာသိရှိနေလေသည်, he (or she) remained in an unhealthy, pining, distressed and unhappy state.

— ငါးပါး, *n.* the five constituent parts of a living animal body, namely, ရူပက္ခန္ဓာ, materiality ; ဝေဒနက္ခန္ဓာ, the organs of susceptibility or sensation ; သဗ္ဗက္ခန္ဓာ, the organs of perception ; သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, the organs of destructibility and reproductiveness ; ဝိညာဏက္ခန္ဓာ, the organs of intellect or thought.

— ဝဉ္ဏက, *n.* same.

ခန္တိက (မြင်း) Khantika, *n.* the famous horse which conveyed (Gaudama) Theiddatta to (and bounded over) the Anawma river and then expired. This horse afterwards became a nat (ခန္တိက နတ်သား) ; ထက်ဖျားဝတိသံတည့် (pron. ဒိ) လေ။ ခန္တိက နတ်သား။ ကျော်ထင်ရှား။

ခန့်, 1, *v.* to estimate, compute quantity or extent mentally and express the same verbally ; comp. မြင့်, to compute, calculate in the mind, estimate, form a judgment of, comp. ခန့်, and to be about so great or so much ; in this sense not used assertively, လောဘ်. Der. အခန့်။ ကျွန်တော် အသက်ကို ခင်ဘျားခန့်စမ်းပါ, guess my age, sir ; မြင်သည်ဖက်နှင့်ဟိုဖက်ကိုပေ ခေါင်းမည်မျှရှိမည်ခန့်စမ်းပါ။

— တွတ်, *v.* to estimate and as above.

ခန့်, 2, *v.* to fear, ကြောက်သည် ; to respect, reverence, ထိသည်, ရိုသေသေးမြတ်သည် ; not used singly.

— ညှား, *v.* same ; ရှင်ရာထူးသည်။ ရှင်သာရိပုတ္တရာ၏အဆုံးအမ၌တည်၍ အတွန်ရိုသေခန့်ညားသည်။

ခန့်, 3, *v.* to appoint to a work or office, to commission.

— ထား, *v.* same ; တရံတရာသောမြို့၌အစိုးရကခန့်ထားသည်။

— ရန်း, *v.* same (infrequent).

ခန်း, 1, *n.* an astrological term (ကိန်းခန်း) ; ဧဝံတိမြို့ပျက်စီးအံ့သော ကိန်းခန်းဆိုရောက်ခဲ့ပြီ။

ခန်း, ၂, *v.* to be dried up (as a liquid); ရေတွင်းထဲ၌ ရေခန်းပြုထားကွင်း
ထဲမှ ရေခန်းတုန်သောကြောင့် ကျွတ်ထွေးသွားနိုင်ပါ။

— ခြောက်, *v.* same; ခေါင်၏။ သမိရေ။ ကိုယ်၌။ မိသထောဟိတ်။ အသားအသွေး
ထိုသည်။ အဝထူထူတုန်ခန်းခြောက်တုန်၏, my skin and my blood,
i.e., the juices of the body, are all dried up.

ခန်း, ၃ (from အခန်း, a room).

— ဆီး, *n.* a screen.

— ဆီးပျဉ်ထောင်, *n.* an inner partition of boards.

— ခ, *see* အခန်းဝ။

— ဝင်ဥစ္စာ, *n.* the joint property of a newly married couple; ဆင်း
ဆီးမဟုတ်ခန်းဝင်ဥစ္စာဖြစ်ပါသည်။

ခွံ (ခွံ), *n.* a scoop with a long handle used to bale large boats,
or to water a field, or to gather grass seed; ခွံ (ခွံ) ထိုး
ပတ်ထိုက်။

ခပ်, ၁, *v.* to dip up, take out of, draw (as water from a spring,
well, river or stream); ကွန်ရေချိုးသို့ ရေခပ်ပုံ။

ခပ်, ၂, *v.* to arrive at, ရောက်သည် (infrequent). Der. ကူးခပ် and
ထုတ်ချင်းခပ်။ သေနတ်ကျည်စေ့ပေါင်ကို ထုတ်ချင်းခပ် ပေါက်သွားသည်, the
musket bullet went right through his thigh.

ခပ်, ၃, *adv.* rather, prefixed to adjectives derived from verbal
roots by reduplication, as ခပ်ဆိုးဆိုး, rather wicked; ခပ်ခန့်ခန့်,
rather astringent; ခပ်ထွေ, rather pretty; ခပ်မိုက်မိုက်, rather
foolish; ခပ်မြင့်မြင့်, rather high or tall.

ခပ်ချို, *n.* a kind of bramble running close to the ground.

ခပ်, ခပ် (ခပ်, ခပ်), *n.* the many, အများ (obsolete); မြို့သူခပ်။

ခပ်ဗျာ (ခပ်ပြာ), *n.* pinchbeck; ဘေ, a gold-coloured alloy of copper
and zinc (or brass and zinc according to the Burmans);
pinchbeck ornaments are worn by Karins only.

ခပ်မသိတ်, *adv.* silently; တိတ်ဆိတ်တုတ်တော့?

— စထား (ပြော); *v.* to make use of upbraiding language.

— နေ, *v.* to remain silent (ဆိတ်ဆိတ်နေသည်).

ခပ်ထိမ်း, *a.* all, the whole; အားလုံး, အထုံးစုံ, အပေါင်းခပ်ထိမ်းသောအရာ၌,
in every instance; ခပ်ထိမ်းသောစကား၌။ ခပ်ထိမ်းသောအမှု၌, in all
affairs; ခပ်ထိမ်းသောသတ္တဝါ, all sentient beings.

— စုံ, *a.* same.

ခေါင်း (ခပ်) or ခေါင်း, *n.* the nux-vomica, *Strychnos nux-vomica*.

— ရေကြည်, the clear water strychnos used for making water
clear.

ခမတ်, 1, *n.* a son's wife's father or a daughter's husband's father ; used only in combination with ခမိ။

ခမတ်, 2, *n.* a rope that preserves the beam of a balance in a horizontal position while the article weighed is, or after the weighing of articles is finished, removed to make room for another ; ပွဲစားများသည်လှန်ထိုက်၍ပြီးသောအခါအထေးအောက်သို့ ကျမည်ပိုး၍ရာဇူပေါင်၌ခမတ်ကြိုးဖြင့်ချိတ်၍ထားသည်။

ခမည်း, *n.* a father (honorific) ; အထ။ ခမည်းတော်ဘုရား, as a prince speaking of his royal father or others speaking of him (the prince's father).

—လူလင်, *n.* a young unmarried man, လူပျို (poetic).

ခမည်း (*pron* ခမဲ).

—ပေး, *v.* to make a present to a sick person, under the idea that it will facilitate his recovery, or to a child who incessantly sobs ; သည်အကလေးငိုတွန်းသို့ ခမည်းပေးမှအငိုမျောက်ထိ၍မည်။

—ရ, *v.* to get such a present.

—လို, *v.* to need such a present.

ခမန်း, *verb. formative* ; according to another acceptation, ဘိန်း or ဘန်း and ခထတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking လ before them, as လောင်ခမန်း or ထောင်လခမန်း, what is near burning ; အံ့ဩခမန်း, what is nearly being wonderful.

ခမိ, *n.* a son's wife's mother or a daughter's husband's mother ; used only in combination with ခမတ်။

—ခမတ်, *see* the parts.

ခမောက်, *n.* a large hat made of ဝါးပတ်။

—ပုံတို, *n.* one with a narrow brim, worn by labourers ; the ရှမ်းခမောက် (also called ပြေခမောက်), made of a kind of woven grass, ranges in price from Rs. 2 to Rs. 15, an ornamental one even more ; ဟိုထက်တရှောက်မှာ။ ခမောက်ကတ်ပတ်ထန်။ နေပူထုံဆောင်းရှာကြ။ စာမောင်းချိန်ထန်။

ခမောင်းနီ, *n.* the queen lagerstræmia ; ဖျင်းခ။

ခမောင်းဖြူ, *n.* the small lagerstræmia.

ခမောင်းထေဝင်, *n.* the Tavoy name for the guava ; မာထကာ။

ခမ်းခမ်းနားနား (from အခမ်းအနား), *adv.* with suitable furniture, equipage, with brilliant and splendid appointments and appurtenances ; မဟောသထာ ထရားစီရင်ရာ စောက်လုပ်သော မဏ္ဍပ်သည်ထုဓမ္မာကဲ့သို့ကောင်းမွန်စွာခမ်းခမ်းနားနားရှိလေသည်။

ခယ်, *n.* a wife's younger sister (an elder sister, ခရီး) or a man's younger brother's wife.

ခထဝ (Pali). [*Note.*—This word appears now to mean coaxingly, deferentially, cajolingly; သူကိုခထဝထထောင်းပန်၍ပြောနိုင်ဘူး.]

ခရင်း (ကနရိခရင်း), *n.* a barnacle.

ခရစ် (Greek), an anointed one; ဆီထွန်းခြင်းတိသိတ်ခံသောသူ, Christ, a name of the Saviour; ရှင်ထေရ်ခရစ်။

—ထေရ်, *n.* the anointed one, the Messiah.

—ထာနီ, *n.* a Christian; *a.* pertaining to the religion of Jesus Christ; ခရစ်ထာနီသက္ကရာဇ်, Anno Domini.

ခရည်ခရည် (မြည်), *adv.* with a fine creaking sound, as the spindle of a spinning wheel.

ခရမ်း (ခါးရမ်း), *n.* the tomato, brinjal.

—ကျဉ် (ခါးရမ်းကျဉ်), —ကြွပ်, —စပ်, *n.* varieties of the tomato; ထရပ်ခါးရမ်း, ဆင်ခါးရမ်း, ဆင်စွတ်ခါးရမ်း။

—ညာ, *n.* the epididymis (of animals); ခါးရမ်းညာစကုန်တွင် ကျွဲ (ကျွဲ) ထာဆိုးသေးသည်။

ခရာ, 1, *n.* a kind of wind instrument, a bugle, French-horn used in a camp; *comp.* ၃ (၃) used at festivals and theatrical exhibitions.

—တု, *v.* to play on the bugle as when sounding a *reveillé*; ခရာတု, to sound the bugle.

—ဝသေနတ်, *n.* a blunderbuss.

ခရာ, 2, *n.* a karah, a measure of time equal to twelve kanas (ခထ); ten kanas equal one ထပြန်, tabyan; ten byans equal a တပတ်; four tabats equal ထနာရီ။

ခရာ, 3, *v.* to speak and act (being a child) as a grown person; ပထိပထာပြောသည်, to speak in a fawning, wheedling manner (to gain affection), as a woman; ထည်အကလေးထူကြီးကဲ့သို့ခရာ၍ ပြောထတ်သည်။ သမီးမင်းသို့သည်ပရိတာဝတ်ထထောင်မာတဝတ်ထိန်းကိုထက် ကျွမ်းသေ့ကြောင့်။ ချစ်စွတ်ခရာထတ်သည်။

ခရား, *n.* a species of mimusops, producing a small fragrant flower (*Acanthus illicifolius*), strung on a string and worn in the hair by women in the months of Pyatho and Tabodwè, ခရားထိုး။ ခရားပန်း. [*Note.*—ခရားစေ့တွင်းကျ, accurately, to the point, in speech; ခရားစေ့တွင်းကျပြောထတ်သည်။]

ခရားဝါး (from ခရား, a kind of tree), *n.* the bulging part of the capital of a pagoda below the umbrella, ဌာတ်ဖျော့ဖူး, in the

centre of the ကြာထုံ; *comp.* ခရိကာ, *n.* the bulging part of a graduated steeple (ပြထန်). [*N.B.*—There is no ခရိကာ in a pagoda.]

ခရီး, *n.* the way or distance *between* two places, different from လမ်း, the road itself.

—ဦးကြိုဆို, *v.* to go forth to meet; ကြိုဆိုသည်။

—ခန့်, *v.* to compute the distance between two places or points.

—ဆင်, *v.* to be dangerous in passing on account of robbers or wild beasts; လူဒိုးထားပြုသောသောင်းကိုခရီး ဆင်သည်ဟုခေါ်ကြသည်။

—ထောင်ဝန် ပစ္စည်း, *n.* things taken with one on a journey.

—ထွင်, *v.* to be expeditions in travelling, to travel fast; ထယ်ခရီးထွင်။ ထရမန္တလေးမြို့သို့မီးရထားနှင့်ထွားရလျှို။ ထယ်ခရီးထွင်ပါသည်။

—ထောက်, *n.* a stage, stopping-place in a journey.

—ထောက်ချ, *v.* to stop for rest or refreshment; လမ်းမှတစ်ခဏခန့်ထောက်ခန်းကိုခရီးထောက်ချသည်ဟုခေါ်ကြသည်။

—ပန်း, *v.* to be travel-worn; ခရီးပန်းလိုထရညွှမ်းမကြည်နိုင်ပါ။ သည်းညည်းခံထော်မှုပါကျောင်းတကသရယ်။

—သည်, *n.* a traveller.

—ထွား, *v.* to travel; *n.* a traveller.

—ထွန်, *v.* to be out of the way, or away from home when enquired after or wanted for some purpose; ခရီးထွန်။

ခရု, *n.* a univalvular shell-fish, a mollusc, of which there are numberless varieties; ခရုခါးထောင်းကျိတ်ပြီးထားသလိုဘဲ, in the way of making a fuss out of all proportion to the matter in hand.

—ခရီးစဉ်, *n.* a species of melania (Burmese).

—ကရန်, *n.* a species of cerithium.

—ကန်, *n.* the spider shell.

—ကျောက်ခွောက်, *n.* a species of coral, lithodomus; a species of burrowing shell.

—ကြန်, *n.*; see ခရုထား။

—ကွတ်, *n.* a snail, including several varieties.

—ခွံ, *n.* the shell of the univalvular shell-fish.

—ဝါဒီလိပ်, *n.* a round-mouthed snail.

—ရုတ် (ငှက်), *n.* a wading water-bird very common in fisheries, a kind of hammer; တူခရုရုတ်။

ခရုဖတ်မြ၊ *n.* the Bengal ibis.

—မိဇင်, *n.* a species of melania (Tavoy).

—နဂါးခေါင်း, *n.* the murex, *M.*

—နှာမောင်းထိပ်, *n.* a crooked trumpet-shell.

—ပတ်, *n.* the purest kind of current silver, nearly equal to ဆော်, but both inferior to ဂျူငွေ (ခရုပတ်ငွေ, a kind of skin disease).

—ပုတ် (ခရုပုတ်), *n.* a species of snail, a species of planorbis.

—ပြောက်, *n.* the *Dolium galea*, see ဆူးရစ်

—ထိုင်းချေ, *n.* a species of neck-footed shell.

—မင်းစာ, *n.* a prominent ligament shell.

—မျက်ထုံး, *n.* a partition lipped shell.

—မျှေး (ခရုမြှေး), *n.* the closure, closing lid of a univalvular shell.

—ယာဖ, *n.* the apple shell, paludina.

—သင်း, *n.* the species of shell-fish or the shell itself used by Brahmins in certain ceremonies; (a kind of scrofulous disease, a species of leprosy); မြန်မာ့ရှင်ဘုရင်သည်။ ရာဇဝတ်ဗျူဟာ။ ထိုင်၍ မိဖုရားကြီး ထိုင်ကပ်တို့သည်။ အဝတ်အပေါင်း ခြံရံလျက် ပုဏ္ဏားရှင် ထောက်ဆိုသည်။ ခရုသင်းတွင် ရှေ့သပြေမြေစာချက်ညွှန် စိတ်ညွှန်လျက်အောင် စေတသုစေတသုအောင်အပ်သောသံဃာသည်။ အောင်မြင်သည်မြင်စေတသည်။ ဆိုပြီးလျှင်သီသီကပ်သွန်းလှန်၍, the King of Burma being seated on the throne, taking the hand of the chief queen, surrounded by the ministers, the eight Brahmins, putting seven twigs of the eugenia tree and seven blades of the myèza grass (*lit.* seven each of the eugenia and myèza) into a (Brahminical) shell with water, perform the ceremony of anointing, pronouncing the words "let the blessing of victory be to him who is worthy to vanquish." [*Note.*] As no oil is used, the ceremony cannot strictly be called one of anointing, but this is nevertheless the most intelligible equivalent, perhaps, for သီသီကပ်သွန်းသည်.]

—သစ်ပင်တက်, *n.* a species of columbella.

ဓမ္မိ, *n.* a central point or part, on which are several other parts; အချာ, the ring which holds the spokes of an umbrella and moves on the handle; ထီးခမ္မိ, a priest's water-dipper; ခေဝ် (commonly called ဓမ္မခမ္မိ), the single jurisdiction of a government extended over several parts, and hence the parts collectively under one subordinate jurisdiction, a country or state; မိဒေဝရာဇ်ထိုင်း အတွင်း မြို့ငယ်ခမ္မိခမ္မိ, ရွာခေ,

those living in small cities and towns within the jurisdiction of the realm of Weedayhayit.

ခရောင်း (possibly a corruption of ခဲ, to be hard, and ရောင်း, to be very dry, *or* of ခွါ, a hoof, and အရောင်, appearance), *n.* deep hoof-marks made by buffaloes, &c., in the rains, which, when the dry weather arrives, become hard, making the ground very rough to walk upon; small hillocks of upheaved earth and buffalo hoof marks collectively, *e.g.*, uneven, rough ground; ခရောင်းတော။

ခလေး, *n.* a kind of cutaneous affection.

ခလေး (Beng.), *n.* a lascar.

ခလတ်, *n.* a sharp projection of earth or stone or wood, occurring in a pathway or placed to obstruct a passage, a short peg placed to prevent something from slipping; အလတ်, the finger-board of a violin, &c.; မိကျောင်းခလတ်။ ကျွန်ုပ်မြေထောက်ခလတ်နှင့်ထိုက်မိ၍အလွန်နာပါသည်။ ခလတ်ထိမှအမိတသည်။

ခလဲ (from ခါး and ငွေ့), *n.* a charm tied round the waist.

—လက်ပွဲ, *n.* same (most common); အင်းဒိုင်ခလဲလက်ပွဲ, muntras and charms collectively; အလောင်းမင်းတရားကြီးကျွန်ုပ်တို့ဒလပန်းတို့သည်အင်းဒိုင်ခလဲလက်ပွဲနှင့်ကောင်းသောကြောင့် ယိုးဒယားမြို့ကိုလက်ရအောင်မြင်လေသည်။

ခလောက်, 1, *n.* a bell of wood or metal, such as are hung on the necks of cattle; ငါးများကြီးတန်းတွင်ခလောက်ကိုတံငါများကတင်ထားကြ၍ခလောက်လှုပ်သောအခါငါးမိသည်ထုအထိမ်းအမှတ်ပြုကြကုန်၏။

—ဆန်, *n.* the tongue or clapper of such a bell; a mischief-making busy-body; လူခလောက်ဆန်။

—ဆွဲ (ခလောက်ဆွဲ), *n.* the porch or lower front part of a Burman house; *comp.* လက်သီးခန်း, a room behind the main one (*i.e.*, upstairs).

ခလောက်, 2, *v.* to stir up from the bottom by shaking up and down the containing vessel, or beating the contents with a spoon, &c.; စပါးကို အထက် အောက် ရောမိ အောင် တောင်းကိုချီ၍ ခလောက်သည်။ ဆေးရည်အနှစ်အပေါ်သို့တက်အောင်ဆေးပလင်းတို့ခလောက်သည်။

ခလောင်, *see* ခေါင်, to excavate in a slanting direction; တောင်ပိုနံဖေးကိုဥစ္စာမြှင်သောသူများကခလောင်၍တူးတတ်သည်။

ခလိုင်, *see* ခေါင်, to excavate, scoop out; *comp.* လှိုက်, *n.* an excavation, artificial; *comp.* တူးခေါင်း, a natural hole, cavity in the earth; not used singly; ခဝါသည်များ ပေါင်းအိုးတည်သောတွင်းမှထင်းများစွာဝင်အောင်အဝကျဉ်း၍အထဲခလိုင်တူးတတ်ကြသည်။

ခဝါ, *n.* the washing of clothes (?) not used singly.

—ချ, *see* ခဝါ၌။

—ထန်, *n.* washerman row.

—တံး (ခဝါတံ), *n.* a washerman's shed, a laundry.

—ဝေး, *v.* to deliver (clothes) for washing.

—ခွပ်, *v.* to wash clothes by beating.

—ရုံ, *n.*; *see* ခဝါတံး (ခဝါတံ).

—သည်, *n.* a washerman; ခဝါခွပ်သောသူ။

ခံ, *v.* to receive, take, accept; ခံယူသည်, to offer to take, to bear, sustain, experience, rather implying pain or toil; to keep, hold as a festival; ဤအမှုတွင် ကုန်သမျှစားရိတ်ကုန်ဆောင်ကံခံပါသည်, I will bear all the expenses in this case; မည်သည့်နေ့ရက်ကိုပွဲ (ပွဲ) ခံမည်မသိပါ, I do not know on what day the festival will be held; ခင်ကျားကဤကဲ့သို့ပြုလုပ်လျှင် ထိုကုန်မည်မထင်ပါ, if you should act in this way, that person will not put up with it, I think; မင်းရောင်းထိုက်သည် စပါးအိုး ငွေကို မင်းမရှိ သောကြောင့် ကျွန်ုပ်က ခံ၍ ထားသည်, as you were absent, I accepted (on your behalf) the money you received by the sale of paddy.

—ထတုတ်, *n.* a breastwork.

—မျှ, *v.* to bear, endure, suffer; သည်းခံသည်။

—ငြင်း, *v.* to withstand and contradict in speech.

—ခံ, *v.*; *see* ခံ (ခံစား).

—စား, *v.* to bear, &c., rather implying pleasure or enjoyment; to suffer pain, illness, &c.

—ထပ်, *n.* a fortification in advance or separate from the main force.

—တောင်း, *n.* a shallow basket used in marketing.

—ထား, *v.* to receive or sustain by placing something under.

—ရှင်း, *v.* to be difficult to put up with, to loathe, abominate, as low, dishonourable and tricky conduct; သည်လူအထိမ်အထောက်အတွန်သူသောကြောင့် ထရွှာလုံးခံရှင်းကြသည်, the whole village abhor this man on account of his many artifices and knavish tricks.

—မြို့, *n.*; *see* ခံတပ်, but of a larger and more permanent description; a fort, a redoubt; အင်းဝခံမြို့၊ ကွေးချောင်းခံမြို့၊ သပြေတံခံမြို့။

—ယူ, *v.* to receive and take from.

—ရပ်, *v.* to hold out; ခင်ကျားနှိပ်စက်သည်မှာ အတွန်များသောကြောင့် ကျွန်တော်မခံမရပ်နိုင်သထောက်ရှိပြီ, you have oppressed me in so

many different ways (or so very often), that it is as much as I can do to put up with it. [Note.—The expression မခံ is an exact equivalent of the English “not to stand” (i.e., put up with) an insult, injury.]

ခံဝန်, *n.* an inversion of ဝန်ခံ, to enter into engagement or be security; အာခံသည်, *n.* a security, bail, အာခံခံ, ထိုင်ခံ, ခံဝန်ချုပ်, *n.* a bail-bond; ခံဝန်သူ, *n.* a bailor, a security.

ခံ, 2, *n.* the *Symphorena unguiculatum*, a large, leaf-shedding creeper, whose twisted stems are sometimes as large and round as a man's arm. It bears smooth, globular berries.
—K.

ခံတွင်း (*pron.* ခခွင်း), *n.* the inside of the mouth, not like ဗဝပ်, the opening between the lips; *comp.* နှုတ်, the same as ဗဝပ်, but more elegant; မုန်းစေလိုလျှင်ခံတွင်းထက်လေးသစ်။ ချစ်စေလိုလျှင်ခံတွင်းထက်လေးသစ် (meaning that one is able to make friends or enemies by one's speech).

—ချဉ်, *v.* to have a sour or acid taste in the mouth; ဆေးထိပ် ထောက်လျှင်ခံတွင်းချဉ်ကြေသည်, if one smokes a cheroot, the acidity of the mouth is removed.

—ခြောက်, *v.* to feel dry as the mouth.

—ပုတ်, *v.* to have bad breath.

—ပျက်, *v.* to lose one's appetite.

ခံ, *v.* to be firm, strong, durable [to be dignified in deportment, stately; to be muscular and well-built]; (ကြံ့သည်, မိုက်သည်။) ဆရာတော်မင်းသည်ဖြူစွာသောကိုယ်ကြွယ်ဝသောလူတို့နှင့်ပြည့်စုံသောကြောင့် ဆင်မည်းတို့အထက်၌အလွန်ခံ့လေသည်, the royal Sattan elephant being replete with a white body and the chief bodily characteristics, is very stately in the midst of (the) black elephants; မော်လမြိုင်သားများသည် အထိုးအရပ်နှင့် ထိုက်သောကြောင့် အလွန်ခံ့သည်, owing to their height and breadth being in proportion, the natives (i.e., men) of Moulmein are very well-built. [Note.—The Burmese use the word ခံ to denote anything which gives character to a person's appearance, such as a large top-knot, a moustache, handsome wearing apparel, &c.]

ခါ, 1, *n.* a partridge (ခါတောင်ပံဖုန်းသလိုဆံထိုး၍ထွခြင်း). [The Francolin.]

ခါ, 2, *v.* to shake, shake off, or out; to refuse, deny peremptorily, to shake the head in consequence of something which may have excited surprise and astonishment; မောင်မင်းအမှုထန်တရဖွယ်တွင် မဝီမကျွမ်းလှခေါင်းခါလိုက်မည်, if you get

အထွေ့ဝတ် (from ထွေ့ဝတ်, to accord with), *n.* accordance, agreement; အတိုင်း၊ ခေါ်ထွန်အထွေ့ဝတ်ပေါ့။

—အထွေ့ဝတ်, *adv.* in accordance with (each) respectively.

—ထွေ့ (from ထွေ့, to forfeit), *n.* a forfeit, fine; ထွေ့ငြစ်ထွေ့ဒဏ်။

—အပေါ, *n.* same.

အထွတ်အထွေ့ဝတ်, *adv.* according to one's bent and pleasure; independently.

အထွတ်ပဲ, *adv.* without any consequence; အခြားမဲ့။

အထွန်, —အထွန် (from ထွန်, to go beyond), *adv.* beyond what is right (applied to instances in which *crim con* has taken place, though အထွန်အထွန် is more common, အထွန်အထွန်ဖြစ်—အထွန်အထွန် is also used in the sense of the English equivalent 'at the utmost,' 'at the very outside,' *e.g.*, အထွန်အထွန်အရက် ၂၀ ကြာမည်).

—အစင်း, *adv.* in all the senses given above; ၃ ထအထွန်အစင်း။

အထွန်း (from ထွန်း, to twist a thread), *n.* one strand of rope; see ကြိုးထွန်း။

အထွမ်း, *n.* regret or sorrow at the absence of another.

—ဖြေ, *v.* to be appeased, as such regret or sorrow.

အထွေး, *adv.* contrariwise, contrarily; အထွေးထွေးအချောအချော, in a bungling, contrary manner.

—ထင်, *v.* to have a mistaken view of anything.

—ဖြော, to speak in a contrary, erratic manner.

အထွဋ် (from ထွဋ်, to turn), *n.* a turn, change, the right-hand ox in a team opposed to အတိုင်။ [ရေစီးထခါရေသာထထွဋ်, an aphorism applied to the vicissitudes of fortune.]

—အထွဋ်, by turns, each in his turn.

—ကျ, *v.* to come to one's turn, အထွဋ်သင့် (*e.g.*, as in relieving sentry).

—ထင်, *v.* to come to one's turn.

အထွဋ်း (from ထွဋ်း, a cart), *n.* a cartful, as ၈၀ အထွဋ်းငါးဆယ်, fifty cartful of paddy

အထွန်အပြန်, *adv.* backwards, used chiefly in regard to speech when it has a similar meaning in most instances to အပြန်အတတ်။

အထွန် (from ထွန်, to frighten), *n.* manner of frightening, as အပြောက်အထွန်ကောင်းသည်, to be good at frightening.

into any trouble (or if any trouble befalls you), I shall shake my head and say I do not know you, *i.e.*, I shall ignore you ; ဖြေခါချသည်, to shake off the dust of the feet. [ထုန်းခါ, to shake itself as an animal, particularly a horse, မြင်းထုန်းခါ။]

ခါတွတ် (from တွတ်, to strike backwards), *v.* same ; နန္ဒောပနန္ဒနဂါးမင်းမြင်းမိရ်ထောင်ကို ထိတ်ဖြင့်ပတ်ပြီးတွင်မိမိခါခေါင်း အမိုးအရှေ့ခါတွတ်၍ တွတ်လေသည်, Nandaw Pananda, Prince of the Nagas, having wound himself round the Myinmo Mount, rolled his head from side to side and sent forth exhalations and vapours ; သင်္ဘောသားတို့သည်။ အထုပ်ကိုခါတွတ်မြင်းကိုပြုကြသည်, the sailors refused work.

ခါချဉ်, *n.* a species of large red ant, eatable.

—အုံ, —ထုတ်, *n.* the nest constructed by the said ant ; မြန်မာလူမျိုးတို့သည်ခါ ချဉ်များကို ငရုတ်သီးနှင့်ရောထောင်း၍ ငါးပိရည်တွင်ချော၍ခံးလေ့သည်။

ခါသပ်, *n.* a kind of very thin muslin (ပိတ်ခါသပ်).

ခါး, *n.* the loins, waist, small of the back. [ခါးစောင်း၊ ခါးစောင်းရင်ပတ်။ ရေထယ်ထောက်နက်သလဲ။ ခါးစောင်းရင်ပတ်ထောက်ရှိပါသည်။]

—ထိုက်, *v.* to ache as the back when suffering from lumbago, &c.

—ကြိုး, *n.* any cord tied or worn round the waist ; မြန်မာနိုင်ငံမှာ ရာဇဝတ်သင့်သောသူများကိုခါးကြိုးထပ်လျက်ထစပြင်ဆိုထုတ်၍သတ်လှန်၏။

—ချို (from ချို, to be sweet?), *n.* the back part of the waist ; *comp.* နံချို။

—ချိုး (ထောင့်), *n.* a breech-loading gun or rifle.

—ချပ်ဝတ် (*pron.* ချပ်ဝတ်), *v.* to wear the Burman petticoat secured around the hips, the breasts being uncovered.

—စည်း, *n.* a girdle, waistband, belt, anything bound round the waist.

—စည်းရွှေဖိုး, *n.* an apron.

—သစ်, *n.* the joint of the small of the back.

—သစ်သား, *n.* a sirloin.

—ဆုံ, —ဆုံချ, *adv.* gallopingly.

—ဆုံးစီးသွား, *v.* to canter.

—ဆုံရင်း, —ဆုံပေါင်, *v.* ; see the parts.

—ဆုံပြေး, *v.* to gallop.

—ညောင်း, *v.* to have a backache.

—တင်ထိုး, *v.* ထမိန်ခါးတင်ထိုး, to tuck up the htamein in the waist fold.

၃, 2, an abbreviation of ထု, the present time.

—စင် (from တစင်, a little while), *n.* the present moment (*adv.* just now); မီးဆင်္ဘောသစ်ထွက်သွားသည်, the steamer has only just left; သည်အနာရောင်ရသွေးထွက်သည်, this sore bleeds every now and again. [Note.—ရောင်ရ (*pron.* ရောင်ရ) is very colloquial.]

၃, 3, *v.* to prop up by a short prop or fulcrum; *comp.* ထောက်, to eke out, supply deficiency; applied to rice when eked out by some inferior grain; *see also* စိတ်ရ. Der. အရ. *n.* a prop, fulcrum; ဝမ်းရှားသောအခါဆန်ကိုကျွေးဥပေအရသွားကြလှန်၏

—ခံ, *v.* same, 1st def.; to be in a posture of resistance, to resist; ထားခံများအခင်းကိုခံရန်ကြသည်, the accused would not submit to arrest, they resisted.

—ထုထု, —ထုထု, —ထီးထုထု, *adv.* uneven, from the resistance of something beneath the surface; ဖျာအောက်ကထီးထုထုထွက်သည်။

—တံ, *n.* a prop, fulcrum.

—ခွင့်, *v.* to deduct, make deductions from; မင်းထံထဲကခွင့်ခွင့်ယူမည်, I will take it by deducting it from your pay.

ခုတ်, *v.* to strike with the edge of (a knife or any flat thing), to gash, chop, hew; to beat (metal) into the form of a cup or salver (ထားခွင့်); ထွက်ခုတ်ချိန်ခုတ်, to cut with an upward motion as a Shan; မိုးခုတ်, to cut with a downward motion as a Burman; ထားခုတ်ဆု, an incised wound, or the marks made by the edge of a da on anything.

—ခေါင်, —ချိုင်, *v.*; *see* the parts; သစ်တိုင်ကိုခုတ်ချိုင်လိုက်ပါ, lop off the branch of the tree.

—စာ, *n.* a chip; *comp.* ထင်းစေ့စက်။

—ထင်, *v.* to hack.

—ထွင်, —ဖြတ်, —ထုတ်, —ထွင်း, —ခေါင်, *v.*; *see* the parts; သစ်တိုင်ကိုထုတ်ထွင်း(ထွင်း)သည်, he tells the tree.

ခုထင်, *n.* a couch, cot, bedstead; ထောင်စောင်းခုထင်, a bench or couch with a back to it; ဖထိုင်။

—အိုးထား, *n.* a head-board.

ခုန်, *v.* to jump, leap.

—ကျိပ်ခုန်, *adv.* not in regular course, disorderly, hither and thither, unevenly; သင်းရှုးကိုခုန်ခုန်သော မိုးမဝေဟန်သည် မှန်အောင်မခုန်နိုင် ခုန်ကျိပ်ခုန်ကျေခက်သည်။

ရန်ဝင်, *n.* the frame used in raising water with a *ရ*, see also ငါးရန်ဝင်။

—စွေရန်စွေ, *adv.* hoppingly, with both feet.

—ပေါက်, *v.*; see the parts.

—မီရန်ပေါက်, *adv.* unevenly in step.

—ထွား, *v.*; see the parts; ပြောင်းကိုရန်ထွားသည်, he jumped across the ditch (or he leaped over the ditch) (took a flying leap); ရှဉ့်များသည်တပင်ကတူး၍တပင်သို့ရန်ထွားတတ်သည်, squirrels are in the habit of passing from tree to tree by bounding (or leaping or jumping).

ရန်ညင်း (*pron.* ရန်ညင်း), *n.* a kind of creeper (*Entada pursaetha*), the seeds of the said creeper used by children in play. (This magnificent creeper is occasionally seen lending its bright verdure to lofty forest trees, and throwing down immense pods, often more than a yard long. These pods are filled with numerous large dark-brown seeds, from one to two inches in diameter—(Mason's *Burma*); the kneepan; *comp.* ဒူးခေါင်း။

—ထိုး, *v.* to play with the seeds of the said creeper.

ခုနစ် (ခုနစ်), *a.* seven, ၇။

—စဉ် (ခုနစ်စဉ်), *n.* the seven stars, the constellation of the Great Bear.

—ဆပြီးထောင်, *v.* (according to the Burmese) to be inverted, as the "tail" of the constellation, which takes place about 2 a.m. and becomes more and more so towards dawn.

ရလတ်, *n.*; see တရလတ်, the half of some original—(၁) ထမ်းရလတ်, half of a journey, *e.g.*, ခရီးဆုံးအောင်မရောက် လမ်းရလတ် ပြန်ခဲ့ရသည်, did not arrive at the end of the journey; was obliged to return half-way; ထောင်ရလတ်, half-way up a mountain or hill; သစ်ပင်ရလတ်, half-way up a tree.

ရလိမ့်ရလတ်, *adv.* somewhere between two extremities; ခင်အားပေးသည့်ဆေးသည်။ အထက်သို့မရောက်အောက်သို့မကျရလိမ့်ရလတ်နိမ့်နိမ့်သည်။

ရပ်, *v.* to strike with the paw, as a cat or tiger, to strike forward, as the paddle of a wheel or steamer; စက်ရပ်သည်။

[*Note.*—The revolving of the screw of a steamer would be also ရပ်။ ငါးမန်းထင်နိုးရပ်သည်။ ထိရနွှာနွှာထပ်များကို ကျားကထက်ထပ်ထပ်ဖြင့်ရန်ရှိပေးသည်။ မီးသင်္ဘောပေးစက်ဖြစ်သောကြောင့် စက်ရပ်သံအတွန် ဖြင်းပါသည်။

ရုံ, ၁, *n.* a block, bench, stool, table, desk, a raised brick or stone foundation of a building or pillar, a basement, pe-

destal, any base, *e.g.*, ခြံခုံ, the upper part of the foot ;
 ဝန်းခုံ, a flower-stand ; ဝန်းထင်ခုံ, the part of the pagoda where
 offerings of flowers are placed. [ခုံ is the proper generic
 term for tables and desks ; though now being rapidly su-
 perseded by စားပွဲ, which only means a table at which one
eats, *e.g.*, စာရေးခုံ is the *true* Burmese equivalent for a writ-
 ing-desk ; many, however, say စာရေးစားပွဲ, which is in reality
 a most grotesque combination (the *writing-eating* table !) *သေဝုထွေစာရေးခုံဆံထွာထည့်ထားလိုက်ပါ*, put the bunch of keys
 into the writing-desk drawer].

ခုံဖြန့်, *a.* spreading at top and bottom, as certain biers, *e.g.*,
 ဖြောင်ခုံဖြန့်, ဖြေးခေါင်ခုံဖြန့်, formerly used at the funerals of
 subordinate officials in Upper Burma.

—ထိနပ်, *n.* a wooden sandal ; a clog.

ခုံ, 2, *n.* a Civil Judge in the mofussil ; an arbitrator ; သမထခုံ. In
 the Burmese time there were several of this class of offi-
 cials, who enjoyed a great judicial reputation. There were
 two kinds—(1) appointed by the king, styled ခုံထောင် ; (2) *ဆ*
ညီသထခုံ, an arbitrator mutually chosen by parties to a *suit*.
Description of the Burmese Judicial System given by
the Kinwun Mingyi, C.S.I.—1. If both the parties to a
 civil suit were residents of the same place, the jurisdiction
 lay first of all with the local thugyi, whose decision was
 final if both parties agreed and ate letpet.

2. But cases in which one of the parties being dissatis-
 fied wished to appeal, and cases in which the parties
 were not both residents of the same place, had to be
 brought in the Court of the District Myowûn, whose de-
 cision was final if both parties agreed and ate letpet.

3. If the parties were dissatisfied with the decision of
 the District Myowûn they could appeal to the Courts at
 the capital called *Saing-ya* (ဆိုင်ရာ), *Wûn Ein* (ဝန်အိမ်),
Pyin Ein (ပြင်အိမ်), *Su Shin* (ရခိုင်), and *Ngan Shin* (ငန်း
 ရှင်), and the decision of those Courts was final if both
 parties agreed and ate letpet.

4. If the parties were dissatisfied with the decision of
 the Courts abovenamed, namely, *Saing-ya*, *Wûn Ein*,
Pyin Ein, *Su Shin*, and *Ngan Shin*, they could appeal
 before the Civil Court to the Civil Judges, whose decision
 was final if both parties agreed and ate letpet.

5. If the parties were dissatisfied with the decision of
 the Judges of the Civil Court, they could appeal before
 the Lhuttaw to the Mingyis, whose decision was final.

- (a) There was no custom of eating letpet upon the decision of the Lhuttaw as in the Lower Courts, and the parties were not at liberty to object that they were dissatisfied with the decision, which was conclusive.
 - (b) It was often the practice in the Lhuttaw to have one or two of the senior Princes or the Einshèmin (heir apparent) appointed, by desire of the King, to decide cases in consultation with the Mingyis.
 6. Although the decision of the Lhuttaw was ordinarily final, yet it was often the practice in cases of an important nature concerning hereditary, territorial and other claims, for the parties to be brought before the presence of the King and have their cases re-heard (*after* the royal permission had been duly obtained *through* the Lhuttaw) or have the Mingyis who had decided them questioned thereon, with the result that the decision of the Mingyis was confirmed, or otherwise, according to the Royal wish, and that in either event the Royal command was final.
 7. The procedure shown above in paragraphs 1 to 6 was the usual and customary practice followed during the reigns of former successive Kings.
 8. But during the reign of the late King Mintayagyi, founder of the city of Mandalay, among other special changes the jurisdiction of the Courts called *Saing-ya*, *Wûn Ein*, *Pyin Ein*, *Su Shin*, and *Ngan Shin*, as shown in paragraph 3, was entirely withdrawn and abolished.
 9. Moreover, it was often the practice to suspend the jurisdiction of the District Wûns and Myothugyis, and to appoint a "*Kôn*" to each District Court to exercise the functions of the Judge and decide cases. The same practice was also followed in the four suburbs of the capital.
 10. The decision of such Kôns was final when both the parties agreed and ate letpet. When the parties were dissatisfied and refused to eat letpet, an appeal lay to the Civil Court, and so on, as mentioned in paragraph 4 up to paragraph 6.
 11. Among the alterations made during King Thibaw's reign, the practice of appointing Kôns to decide cases was abolished, and instead thereof the constitution of the Civil Courts with respect to grades, powers, jurisdiction, value of suits, appeals, and so on, was arranged as shown in the tabular statement appended.
- The particulars given in paragraphs 1 to 11 relate to the decision of cases by Judges appointed by authority, and show what decisions were final and what were not.

Besides the above, there has to be considered the decision of cases by private persons having no authority from Government, namely,—

- (i) the decision of the (အနုညာထံ) arbitrator appointed by the parties themselves by consent expressed by a written agreement to refer the matter to arbitration for final determination and by eating letpet;
- (ii) in the mofussil, the decision of the ဗွီနံ (*amicus curiæ*), a person learned in the law, to whom reference was made either by order of the Court or by consent of the parties;
- (iii) the decision of the luyis (or elders) of the place of residence of both parties as arbitrators in the matter;
- (iv) the decision of one party to a suit when entrusted with decision by the other party.

With regard to the above four kinds of decisions, the decision of the (အနုညာထံ) arbitrator was final, whether the parties ate letpet after it or not, because they had already eaten letpet at the time of execution of the written agreement.

As to the remaining three kinds of decisions, namely, that of the ဗွီနံ or *amicus curiæ*, that of the ရံဆုလူကြီး or elders, and that of a party to the suit, they were on the same footing as the decision of an (အနုညာထံ) arbitrator, provided there had been a written reference to arbitration accompanied by the eating of letpet; and in the absence thereof the decision was final when both parties agreed to it and ate letpet. But if the parties did not agree and eat letpet, they were at liberty to appeal to the Courts of law as shown above.

To sum up,—the points to be noted are these:—

- (i) the Royal command;
- (ii) the decision of Mingyis given in the Lhuttaw; and
- (iii) the decision of an အနုညာထံ Kôn, to whose arbitration reference had been made by written agreement accompanied by the eating of letpet, were final.

Other decisions, whether those of the Judges appointed by authority or those of private persons acting as arbitrators without authority from Government, were not final unless confirmed by the agreement of both parties and the eating of letpet.

Table referred to in paragraph 11.

Name of Court.	Title of Judge.	Jurisdiction.	Value of appealable cases.	To what Court appeal lay.
Thugyi's Court ဗြဟ္မာ့ထူးကြီးရုံး။	Thugyi ဗြဟ္မာ့ထူးကြီး။	All suits not exceeding Rs. 500 in value.	All suits exceeding Rs. 20 in value.	District Wún's Court. အဝေးမြို့ဝန်ရုံး။
District Wún's Court အဝေးမြို့ဝန်ရုံး။	District Wún အဝေးမြို့ဝန်။	All suits not exceeding Rs. 1,000 in value.	Ditto	Divisional Wún's Court. ခရိုင်ဝန်ရုံး။
Divisional Wún's Court... ခရိုင်ဝန်ရုံး။	Divisional Wún ခရိုင်ခန့်။	Ditto	Ditto	Civil Court. တရားမရုံး။
Civil Court တရားမရုံး။	Civil Judge တရားထူးကြီး။	All suits without limit of value.	All suits over Rs. 1,000 in value.	Judicial Commissioner's Court. တရားဌာနချုပ်ရုံး။
Judicial Commissioner's Court. တရားဌာနချုပ်ရုံး။	Judicial Commissioner... တရားဌာနချုပ်။	Ditto	All suits over Rs. 5,000 in value.	Council of Ministers' Court. အစည်းအဝေးဝင်းမှူးထော် မတ်ထော်။
Council of Ministers' Court. အစည်းအဝေးဝင်းမှူးထော် မတ်ထော်ရုံး။	Ministers in Council ... အစည်းအဝေးဝင်းမှူးထော် မတ်ထော်။	Ditto	All suits from Rs. 5,000 and upwards without limit in value.	Royal Lhut. ရှေ့ထွတ်ထော်။
Royal Lhut ရှေ့ထွတ်ထော်။	Mingyis ဝန်ရှင်ထော်မင်းကြီးများ။	Ditto	Ditto	The Royal Chamber. မင်းကောရာဇ်ရှေ့ထော်ထွင်း
The Royal Chamber မင်းကောရာဇ်ရှေ့ထော်ထွင်း	His Majesty the King ... ထုရင်မင်းမြတ်။	Ditto

ခံဝင်, —သဝင်, *n.* same.

ခံထိုင်, *n.* a post round which a horse is trained ; မြင်းခံထိုင်။မြင်းထမထိုင် ခံထိုင်ထိုင်သည့်။ [Note.—This means a reversal of the natural order of things, as when a man who assaults prefers a complaint instead of the man who is assaulted.]

—ဦး, *n.* In Upper Burma the head fisherman of a body of fishermen, who assessed the others to revenue.

—ထည်, *adv.* in the way of paying a forfeit, equal to the amount of price advanced, on refusing to sell according to agreement ; မဝတ်ထိုထွင်စားရန်ထိုး။မရောင်းထိုထွင်ခံထိုင်ထည်။

ခံဝင်, *v.* to be much pleased with, fond of, eager to obtain or enjoy (implies selfishness, greediness, an excessive regard for anything ; scarcely commendatory) ; chiefly used in a reduplicated form, as ခံခံဝင်ခံ, hence ခံထမခံ, quickly, instantly, အထွင်အမြန် and ခံခံခံဝင်။ အစားအသောက်ကိုခံဝင်ထက်သည့်, he is fond of eating and drinking ; အဝတ်ဝတ်ထိုးကို ခံဝင်ထက်သောသူ။ သည်ထူထူထေးထေးကို ခံဝင်ထက်သောသူကြောင့် အထင်အကျင့်ပင် အထွန်ချွတ်ယွင်းသည့်။

ခံထောက် (*pron.* ခနောက်), *n.* the three stones which support a cooking-pot. [Note.—The Burmese say that three cooking stones which support their cooking-pots resemble the three peaks which support Mount Meru, the မြင့်ထောက်].

ခံ, *v.* to be convex. Der. အခံး။ ထိပ်ခံ, *adv.* arched as a roof or convex as a bridge or road ; ထိပ်ခံးမိုးသည်။ထိပ်ခံးထောက်သည်။ သည်ထောင်သည့်မြင်ထောင်, ငွေထူထိပ်ခံး၍နေသည်။ မြေမြေခံးတက်, *v.* to rise gradually to a convexity.

ခ, 1, *n.* the thread-beam in a loom, round which the warp is turned and fastened, and of which there are three, အထက်ခ, အောက်ခ, and နောက်ခ, the last over the weaver's seat ; ခတ်ကန်းခ။

ခ, 2, *n.* a trough turning on a pivot, used to raise water with, ရွတ်ခံး ; ထမေအင်းမျှားမှာ ရွတ်ခံးနှင့်ရေကို နင်း၍ထွတ်သည်။

—ခေဝင်း, *n.* same.

ခ, 3, *n.* a hairy caterpillar.

ခ, 4, *n.* a whitlow or felon, ခနာ။ သွေးခ, ခုဖြန့်။ The Burmese say that the သွေးခ eats into the flesh and causes disfigurement of a finger.

ခ, 5, *n.* the sun-fish or sea-jelly.

ခသ်, *n.* a species of coffee-wort.

ခခ, *v.* to take up or out, as food from a cooking-pot (and put it into a dish or bowl), to pluck, gather as leaves ; *comp.*

ဆွတ်, to pluck, gather, as flowers or fruits ; တင်းရွက်ရူးသည်, to pluck edible herbs ; တင်းထိုးရူးပဲ, take and bring the rice out of the cooking-pot (*i.e.*, preparatory to putting it into a bowl or plate) ; တင်းထိုးသွား၍ ထိန်ရွက်သေး၇ရွက်ဝရွက် ထိုးရူးပဲ, go into the plain (တင်း, when a paddy-field is not meant, is nearly equivalent to the English expression "field,") or gather (me) seven or eight leaves of the *Nau-clea cordifolia*.

ခေ, *v.* to be weak, inefficient ; implying contempt on the part of the speaker.

—မာ, *v.* same ; နှိုမြတ်သောသူထံတို့သည်သွား၍မမြဲ၊ ခေမာထတ်သည်။ မောင်မင်းသည်ဖြစ်လောက်သောအခွင့်ကိုရချက်နှင့် မဖြစ်ဘဲခေမာမာရှိသည်။

ခေတ် or ခေ် (Pali ခေတ္တ, လတ်, a field), *n.* a field of labour, state, world ; a collection of sekya systems or worlds, time, ကာသ။

—ထုံးပါး, *n.* the three kinds of collections or groups of sekya systems or worlds, namely, ဇာတိခေတ်, consisting of ten thousand systems, which are destroyed and reproduced simultaneously ; တဒဿင်းသော လောကဓာတ်တို့သည် ဇာတိခေတ်ခေတ်၍, consisting of a trillion of systems, through which the authority of a Buddha or deity extends ; (အကုဋေတထိန်းသော စကြာဝဠာတိုက်သည်ကား၊ အာဿာခေတ်ခေတ်၍), ဝိသယခေတ်, consisting of the whole infinity of systems which can be reached only by a deity's thought ; အတိုင်းအရှည်မရှိသောစကြာဝဠာတိုက်သည်ကား၊ ဝိသယခေတ်ခေတ်၍။

Note.—The meaning of the word ခေတ် in colloquial in conjunction with ထ denotes that a country or a race, or even an individual, is at the zenith of its or his glory, *e.g.*, when the Talaings had the upper hand in Burma, the Burmese would say ထထိုင်းများခေတ်တတုံးအခါ ; [in conjunction with ထန် it means that a nation's glory is departed ; with မရှိ the same as with ထန်.] It appears to have a somewhat similar meaning to ဦးစွန်းထွန်း (ခေတ်ထ). [Childers' definition is landed property, a cultivated field, a wife, the body, place, region, domain, extent.]

ခေတ္တ (*pron.* ခစ်ထ) (Pali), *n.* an instant, moment of time ; ခဏ။ သူ့ထားကိုခေတ္တငှားပါထိုးမေးလိုက်ပါ။ ခုန်ထန်မြို့အခြေမနေစဘူးပါ, ခေတ္တသာနေဘူးပါသည်။

ခေမာ (Pali), *n.* freedom from evil ; သေးနှင့်ကင်းလွတ်ခြင်းနိဗ္ဗာန်။

—တင်း, *n.* the shore of annihilation or neigban ; ခေမာအဝေထပြည် နိဗ္ဗာန်သို့ရှိသောတောင်မူသောမြတ်စွာဘုရား။

ခဲ, *v.* to bring ; used only in combination with other verbs, as ခေါ်ခဲ, ဆောင်ခဲ, ယူခဲ, &c.

ဒဲ, 2, *qual. verb. affix*, implying that the action expressed by the verb is followed by going away, as ထားခဲ့သည်, left it and came away; မှာခဲ့သည်, left instructions and came away, &c. In Upper Burma ထားခဲ့သည်။ ထွားခဲ့သည် is often pronounced ထဲခဲ့သည်။ ထဲခဲ့သည်; also စဲခဲ့ for စားခဲ့။

ဒဲ, 3, *verb. affix of time*, denoting that the event is just past; frequently euphonic. [Note.—ဒဲ generally denotes that the event is past, but without ထခဲ့ or ခုထင် it appears to have no inherent meaning signifying that "the event is just past." Its use frequently appears to be more than euphonic when denoting a future event or possibility, but its exact force is not easily determined, e.g., နေ့ထင်နေထင်နေ့ရှိခဲ့သော်, in the event of meeting him hereafter. In this phrase it almost seems to have the force of "should," as "should one meet him hereafter." This verbal affix is very much used in colloquial, and, though it may be frequently euphonic, emphatically improves a person's style of speech.]

ခဲ (ခဲ), 1, *n.* lead or tin.

——ထား, *n.* sugar of lead.

——ထံ, *n.* a lead pencil.

——ထင်မိုး, *v.* to carry lead weights as a jockey.

——ခုထံ, *n.* a sounding lead.

——နုထံ, *n.* plumbago, black lead.

——ပုထံ, *n.* lead.

——ပြာ, *n.* ashes of lead,—chemical term?

——ခဲ, *n.* lead or tin.

——ခရုထံ, *n.* lead.

——ခဲပြာ, *n.* tin.

ခဲခဲထေ, 2 (ခဲခဲထေ), *n.* a tungsten or wolfram sandstone.

ခဲ, 3 (ခဲ), *v.* to be coagulated, indurated, hardened; *comp.* ခဲ, to be hard, difficult, ကပ်သည်, ခက်သည်. Der. အခဲ, အထွန်ခဲ ခဲသည်။

——ကျိတ်, *v.*; see the parts.

——ခတ်, *v.*; see ခဲ, 2nd def.; ဤထာကာ ခင်သွန်းတင်းရှင်း ခင်အထွန်ခဲ ခက်သည်။

——ထည့်, *v.* to be closed, close-fisted, unwilling to part with, ခေးခဲသည်, and therefore hard to deal with, to be pertinacious in carrying out a plan, scheme, or pursuing a course of conduct; *adv.* ခဲထည့်ထည့်, tenaciously, with firm adher-

ence, stubbornly, pertinaciously, studiously, earnestly ; ကျွန်တို့သို့သည့်သင်တို့အခါ။ သူ့ပညာကိုထုတ်သိမ်းသည်။ ချစ်တီးသူမျိုးဥစ္စာပစ္စည်းသိမ်းတတ်သည်, the race of Chetties are, as a rule, close-fisted.

ခဲ, 4 (ခဲ), *v.* to bite and hold fast ; *comp.* ထိုင်, to hold on firmly (to a purpose), to be painful, gnaw as pain ; ထိုင်သည်။ သည်ကနေနေပုခံသောကြောင့်အထွန်ခေါင်းသည်။ ဤအကြံကိုအထမြောက်အောင်အထွန်ခံ၍ကြသည်, he adhered with great pertinacity to this plan that he had projected ; စီးပွားတိုးတက်အောင်နေ့ညညဆိုသ၍ကြသည်, in order to increase his wealth, he was fixedly determined in scheming day and night.

—ကြိတ်, *v.* ; see the parts.

—ဖွတ်စားဖွတ် (ခဲဖွတ်စားဖွတ်), *n.* eatables ; သောဇနီ။

ခဲ, 5 (ခဲ), obsolete verb, from ကဲ သည်ကျောင်းသားကလေးထက်ရေးလက်သားကောင်းသည်ကိုခဲနေရော။

—အောင်, *adv.* remarkably, extraordinarily, in a good sense ; မိန်းကလေးခဲအောင်လှသည်။

—ခဲ, *adv.* same.

—ရော, *int.* expressive of admiration.

ခဲအို (ခဲအို), *n.* a woman's elder sister's husband (a younger sister's ခတ်) or a husband's elder brother.

ခဲလံ (ခဲလံ) [derived from two Shan words ခဲ (khow), cooked rice, and လံ (lum), a bamboo tube], *n.* glutinous rice (တောက်ညှင်း) cooked in a hollow bamboo.

—ကျည်တောက်, *n.* the said hollow bamboo ; ခဲမီးသွားသောထောင့်များတို့သည်။ တာရှည်စားသောက်ရန်ခဲလံကျည်တောက်ကို ယူဆောင်၍သွားတတ်သည်။ [Note.—The ထင်းဝါး and the ကြိတ်ဝါး are preferred.]

ခေါ, 1, *n.* a small basket in which offerings are presented to an evil spirit ; ထလိုင်းမြန်မာများ အကလေးများပိုဖန်များ၍လက်ဖျားခြေဖျားလျှောက်ထွေ သားရဲဖမ်းသည်ဟု အတုရှိလျက် ခေါတွင်ထမင်းပြုနီ ငါးအမည်းနှင့်ရွာပြင်သို့ထွက်၍အထွေရှိသည်။ [Note.—After the ခေါ has been deposited, the children generally sing in chorus as follows : ခေါခွက်ထဲအမည်း (အမဲ)ခူးရိုးပန်းပုဆိုးနှင့်ငြိမ်းထိုးထိုးနေခွေးမပိန်တာလင်္ကာဖက်ကသိုင်းကွက်ကျနင်း။—

Let knee-joint bones in basket kept,
With red puhso turn somersault (somersett),
And lean and sorry slut the while,
On left hand step in fencing style.

This is a free translation, but may be allowed to convey the meaning, of which, even in the original, there is not much.

ခေါ, 2, to stick up or out, in consequence of being uneven ; သွား
ခေါ, to protrude as a tooth ; သစ်ပင်ခေါ်ကကျွတ်ထွက်ကောက်ဝတ်
အသစ်မိုးခေါ်၍ထွက်သည်။

ခေါခ, *n.* flax.

ခေါက်, 1, *v.* to fold, double, turn back. Der. အခေါက်။

— ကွေး, *v.* ; see the parts ; ခြေထိုးသောကြောင့်ခေါက်ကွေးနေသည်။
အပ်ပြည့်အဖျားခေါက်ကွေးနေသောကြောင့်။ အပ်နုပါးထိုး၍မဝင်နိုင်။

— ဒိခေါက်ကွေး, *adv.* doubled and curved ; သည်လူသည်လေသင်ထုန်း
တိုက်သောကြောင့်ခေါက်ဒိခေါက်ကွေးနေသည်။

— ချိုး, *adv.* breaking or doubling in the middle ; မျက်နှာခေါက်ချိုး
ကြီးနေသည်။ သည်ဒုတ်ခေါက်ချိုးထိုးသောကြောင့်အသုံးမကျ။ ယဝ်းမိုးထည်
ထက်ခင်ကြီးမိုးထည်သည်ခေါက်ချိုးသာခွဲကောင်းသည်, the “Khingyi”
silks are more than half as good again as the Yabein silks,
i.e., 50 per cent. better.

— တုံကွင်း, *n.* a bow-knot.

— တုံခေါက်ပြန်, *adv.* to and fro, backwards and forwards, လူး
လာ ; ရန်ကုန်မြို့သို့ခေါက်ပြန်လူထက်ကိုးရက်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထည်ကုန်
သည်ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့ဒီးသဘောတူမီး၍ခေါက်တုံခေါက်ပြန်ချည်းနေသည်။

— တုံချည်, *v.* to tie in a bow-knot.

— ဈာ, *n.* a fine kind of mat that can be folded without break-
ing.

— ဗိဝ်, *v.* to be folded and rolled up [to fold and roll up].

ခေါက်, 2, *v.* to knock, rap.

— ခေါက်ခေါ, — ခေါက်ခက်ခက်ခေါ, *v.* to become dry and hard, so as
to sound on being struck ; hence (?) သိခေါက်လျှာနှင့် (pro-
bably a corruption of သိထောက်လျှာ), though well acquainted
with (the matter), ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့က ထန်းလျှာခေါက်ခေါက်
ခေါသောကြောင့်အသုံးကောင်းရောင်းပါသည်။

— ရက်, *v.* to be old, hardened ; used adverbially, as ခေါက်ခေါက်
ရက်ရက်, unfeelingly, in a hard-hearted, heartless manner ;
ဤသူသည် သားသမီးကိုမချစ်။ ခေါက်ခေါက်ရက်ရက် ပစ်၍သွားသည်, this
man does not love his children ; he forsook them in a heart-
less manner.

— ရောက်, *v.* appears to have a similar meaning to ခေါက်ရက်,
and also to be used adverbially ; *e.g.*, ခေါက်ခေါက်ရောက်ရောက်
ဆွဲဆွဲဆွဲဆွဲ or ဆိုဆိုဆိုဆို။

ခေါက်ရှာ, *n.* a wood-pecker, သစ်ထောက် ; called also ထောက်ရှာ။

ခေါင် (ရည်, *pron.* ခေ), 1, *n.* an intoxicating liquor made of rice,
much used by the Karins (and Karinnis and Chyins).

ခေါင်, 2, *v.* to be the top, summit [ပျက်ခေါင်ကျော်၊ ခိုဟ်ခေါင်ကျော်] (obsolete). Der. အခေါင် (from အခေါင်), *n.* the ridge of a roof; *comp.* ဝမ်းထဲထောင်, the under saddle; သည်လူခေါင် (*pron.* ခေါင်) ထဲ, this man is the chief, *lit.* the top. [Note.—The English equivalent is very much the same, *e.g.*, when a boy is talked of as being the “top” of the class.] May be used in a good or bad sense; *e.g.*, သည်လူအထက်အလိမ္မာတွင် ခေါင်ထဲ, this man is ever foremost in cleverness, or in a bad sense, သည်လူဆိုးထွမ်း ညစ်ညမ်းသောအရာ၌ ခေါင်ထဲ, this man is foremost in wickedness and depravity.

—ညွန့်, *n.* the topmost twig or branch of a tree.

—ထန်း, *n.* the whole range of the ridge.

—ထိုင်, *n.* a post which supports the ridge of a roof.

—ရေ (*pron.* ခေါင်ရေ), *n.* the day on which the 3rd waxing or 3rd waning of the moon, the highest of the spring-tides, takes place (the highest of the spring-tides).

—လျှောက်, *n.* the ridge beam of a roof, which receives the ends of the rafters.

ခေါင်, 3, *v.* to excavate in a slanting direction; ခလောင်သည်, to slant, be out of the way, go out of the way, to be far from a river or other water. Der. အခေါင် and ခိုဟ်ခေါင်။ ကျွန်တော် မျိုးကုန်းခေါင်ရေဝေးသောအရပ်သားဖြစ်သောကြောင့်၊ လှေကိုကောင်းမွန်စွာ မလှေကိုင်တတ်။ ရေကိုထည်းမထူးတတ်, owing to my being a native of an out-of-the-way place, distant from any river or creek, I do not understand how to paddle a boat properly, nor can I swim. [Note.—A Burman is apt to be annoyed if called ကုန်းခေါင် ရေဝေးသား or ကုန်းခေါင် ရေဝေးသော ကြည်းထောသား, as with this race, living far from water, *e.g.*, a river or stream, implies a total lack of “nous,” &c. The English equivalents seem to be “lout,” “clodhopper,” “bumpkin,” “clown,” and other significant epithets; ခင်ဘွားနေသည့်ရွာ ထထ်ခေါင်သည်, the village you live at, sir, is very out of the way; ကျွန်ုပ်တို့ကံရိုက်မှန်ရေကိုပြောပါသည်။ အတွဲကိုခေါင်၍မတွေးပါနှင့်]။

—တွေး, *v.* to conjecture without being able to come to any conclusion.

ခေါင်ခေါင်မာ, *v.* to be dry and hard, so as to sound on being struck; ဣတွင်မြို့အပိုင် ပုစွန်မြောင်းရွာတွင် ထုပ်သောဆိုးများသည် ခေါင် ခေါင်မာအောင်ကောင်းသည်။

ခေါင်တံ, *n.* a kind of pen made of a reed or bamboo, a sucker; ကရင်နီလူမျိုးတို့သည် ခေါင်အိုး၌ ခေါင်တံထပ်၍ ခေါင်ရည်ကိုသောက်ကြသည်။

ခေါင်ရင်း (ခေါင်ရန်း) (ဝင်), *n.* the shoe-flower, *Hibiscus rosa-sinensis*. "This bold flaming flower is extensively cultivated, and is a very good substitute for Day and Martin's blacking."—(Mason).

ခေါင်း, ၁ (*pron.* ခေါင်း), *n.* the head, ဥထောင်း; the principal part of a thing, ပိုး; a large tuberous root, ဥကြီး; a head, chief, ဆကြီးအထံ။

—ဆကြီး, *n.* same, last def.

—ဆုံး, *n.* a pillow; *v.* to pillow the head.

—ဆုံးစွပ်, *n.* a pillow case.

—ဆုံးရှည်, *n.* a long pillow, a bolster.

—ထိုင်, *n.* a god-parent.

—ခါ, *v.* to shake the head from side to side in dissent.

—ခု, *n.* anything placed between the head and a burden; only used by women, *e.g.*, in carrying water-pots, lacquered trays, baskets, &c.

—ခွဲ (ခေါင်းခွဲ), *n.* sub-overseer.

—ခေါက်ရွှံပြသည်, *v.* to pick, or point out, to identify, *see* ဒိဋ္ဌ။

—ချုပ်, a chief of gaungs; formerly Myoòks used to be designated "Gaung-chyòks" in Lower Burma. }

—စဉ်, *n.* a succession of letters or figures marking the pages or sections of a writing or book.

—စီးခေါင်းထိုင်, *n.* the head or chief in undertaking; ပိုးစီးပိုးထိုင်။

—ဆတ်, *v.* to nod or bow the head in assent.

—ဆေးကျွန်း, *n.* Gaung-zay-gyûn, a small island between Martaban and Maulmain; *lit.* the wash-head island, whence water was annually carried in the months of Tagu and Thadingyut to Ava, to wash the king's head (on the anniversaries of ပိုးတင်းထော်စွင့်, in Tagu; ခေယဘင်ဆိမ်း, in Thadingyoot).

—တည် (*pron.* ခေါင်းတယ်), *v.* to take the lead, be first in doing; ပိုးတည်သည်။ ဤအမှုတွင်ခင်အျားခေါင်းတည်မှ်ကွန်ထော်တည်ပါမည်, if you dare not take the lead in this matter, sir, I will.

—တုံး (from တုံး, to be blunt), *v.* to be shaven or bald; *comp.* ပိုးဖြည်း (usually pronounced ခခုံး).

—တုံးထို, *v.* same.

—ခေါင်း, *n.* a turban or anything wrapped round the head, collecting and binding the hair together; ပိုးရပ်, ခေါင်းခေါင်းချွတ်, a "gaungbaung snatcher" (thief); ခေါင်းခေါင်းညှပ်ထေး

သော့ကြောင့်အဆင်မပြေနိုင်, the colour of the gaungbaung is not distinguishable owing to its being dirty.

ခေါင်းပေါင်းခေါင်း, *v.* to put on a turban.

—ဖြောင်, *v. lit.* to have a clear, bare head owing to absence of hair, *i.e.*, to be bald.

—ဖီး, *v.* to comb the hair; ခေါင်းနားဝန်းဖီး။

—ဖု (*pron.* ဖု), *n.*; see ခေါင်းခု, which is more correct and elegant.

—ဖြည်း (ခေါင်းဖြည်း) (sometimes *pron.* ခဖြီ), *a.* shaven or bald; ဦးဖြည်းခေါင်းဖြည်းရိတ်, to shave off all the hair of the head like a pôngyi.

—ဖြူ, *n.* a gray-head, an old man; *v.* to be gray or white headed.

—ဓာ, *v.* to be headstrong, obstinate. [This expression is used at Maulmain; not so much in the valley of the Irrawaddy.]

—မြီးချုံ (ခေါင်းမြီးမြုံ) (*pron.* ခေါင်းမြီးမြုံ or ခေါင်းမီးမြုံ, sometimes ခေါင်းမီးမြုံ), *v.* to cover up the head with a puhso or saung in order to go "*incognito*" without any personal trouble, or expenses or responsibility; ထက်ခါး။ ချေခေါင်းမြီးမြုံနေ, to be submerged as land during the rains; ကွန်ဒ်အိမ်ထဲခေါင်းမြီးမြုံဆောက်ပါ။

—ရင်း, *n.* the place for the head, opposed to ခြေရင်း။

ခေါင်း, ၂, *v.* to be hollow (obsolete). Der. အခေါင်း, *n.* a trough used as a coffin or as a canoe; applicable also to the trough used for any purpose, *e.g.*, ဝတ်ခါခေါင်း (*pron.* ဝတ်ခါခေါင်း as if one word), a pig trough.

—ခေါတ် (from အခေါတ်, bark), *n.* bark used in dyeing a brown colour, the decoction being frequently placed in a trough.

—ဆိုး, *v.* to dye a brown colour.

—တိုင်, *n.* a block or short post in a boat (ထောင်ထိုင်) to receive the foot of a temporary mast, the funnel of a steamer; မီးသင်္ဘောခေါင်းတိုင်။

—မိတ် (*pron.* ခေါင်းမိတ်), *a.* solid, not hollow; applied to articles that are naturally or commonly hollow, နားမင်းမိတ်; *comp.* ဝတ်, solid, artificially solid.

—ပွ, —ပွာ, *a.* hollow, not solid; ထည်ဖြေချင်း ခေါင်းမိတ်မထုတ်ပါဘူး ခေါင်းပွပါဘဲ, these anklets (or foot bangles) are not solid silver; they are hollow inside.

—ရည်, *n.* brown dye.

ခေါင်းရည်အုပ်, *v.* to superadd the said dye on a blue colour, making a deeper blue or black.

—လောင်း, *n.* a large bell; *comp.* ဆည်းထည်း။

—လောင်းစင်, *n.* a belfry.

—သက်အုနာ, *n.* a hollowness and defect in timber; မိသကကကျွန် အိမ်ကိုဆောက်သောအခါ ထောင်ပျဉ်ခင်းပျဉ်များမှအခေါင်းသက်အုနာများ မရှိပါစေနှင့်နေ။

—သွင်း, *v.* to place in a shell preparatory to a funeral.

ခေါင်းပါး, *v.* to be deficient in quantity, few, scarce; နည်းသည်, ရှားသည်, ပါးလျားသည်။ အစားအသောက် ခေါင်းပါးသည်။ food is scarce; ထင်းရဲသောကြောင့်ဥစ္စာပစ္စည်းခေါင်းပါးသည်, because he is poor, his property is scanty.

ခေါပျဉ် (*pron.* as spelt), *n.* a certain preparation of glutinous rice, ခေါပျဉ်ရနံ့, made of ကောက်ညှင်း, sesamum and a modicum of salt.

ခေါ်, *v.* to call, summon, invite; to call, distinguish by name, give a name; မှည့်သည်။ သမုတ်။ တွင်သည်။ ဘယ်အခါတဲခေါ်ခေါ်ထပ်ညှိ ထော်ထာပါမည်, whenever you summon him, your pupil will come (as in addressing a pōngyi); ခင့်နာမည်ကိုဘယ်နှယ်ခေါ် ထဲ, how do they call you by name, or what is your name? ဖန်းယိုခေါ်ခါးသင်္ဘော, the steamer called the "Panlang."

—ချ, *v.* to summon authoritatively.

—ငင်, *v.* to call a person and take him along with one; ပေါ်ရိ သာဒဘိသူးသည်။ အစွတ်ကျွတ်၍ ဗာရာဏသီပြည်သို့ဝင်သောအခါကြောက်၍ သောဠာကြောင့်မိသောမင်းကိုခေါ်ငင်၍သွားသည်။

—တွင်, *v.* to name, give.

—သုံ, *n.* a kind of drum, smaller than သုံထောင်, *see* သုံ. [*Note.*—Up-country lhay thugyis generally have one of these drums on board their boats.]

—ခေါ်, *v.*; *see* ခေါ် in both senses.

မိုး, *n.* a pigeon; *comp.* မြီး, a dove.

—ဥ, *n.* a pigeon's egg.

—ကော့, *n.* the fan-tailed pigeon.

—စင်, *n.*; *see* မိုးရင်း။

—ထောင်ထဲ (မိုးထောင်ထဲ) (*pron.* မိုးခေါင်ထဲ), *adv.* continually, uninterruptedly, in a gradation, uniformly; မပြတ်ဘဲသတိတည်း အတူတူညီသောအခါ။ မိန်းမငယ်တို့သည်။ ထာသော်ထည်းမိုးထောင်ထဲအရပ်ညီ ညာကြသည်။

—နန်းချိုး, *a.* not straight, broken into angles and projections; မိန်းမချိုးမြို့တည်သည်။

ခို, *n.* a kind of rocket (used at pôngyi byan).

— ဖြီး, *n.* a floor where the cooking-place is, a little lower than the main one.

— ခင်း, *n.* a pigeon house.

ခို, 2, *v.* to take shelter (in a shade), အရိပ်အောက်သို့; to take refuge in, adhere to, ကပ်သည်, မှီးသည်, ထိုသည်. [Note.—ခို means also to shirk, or *scamp* work.] သည်လက်ထွားအဘိုးတန်သစ်သား ကိုမထည့်။ အဘိုးတန်သစ်သားကို သွင်းပြီးတွင် ခိုခိုထုပ်သည်, this carpenter does not put in valuable timber, but scamps his work by introducing that of no value.

— ကပ်, *v.* to take refuge in (a person or thing) in order to avoid some evil (same as ခို, last definition); မင်းအထုပ်အထိုင် ကိုနည်းနည်းခိုတင်သည့်လူမထုတ်ဘူး, you are a man who shirks work not a little (*i.e.*, very much).

— ထို, *v.* to take refuge; အင်္ဂလိပ်အသံတော်ကိုထိုလိုပါသောသူကြောင့် ရောက်ပါသည်, I have come (*lit.* arrived) because I wish to take protection under the royal flag of England, *i.e.*, seek British protection; ကျွန်ုပ်တို့အားနေထိုင်သောအခါ။ ဖြစ်ရေကောင်း ရာထောလားကျက်များခွဲခိုဝင်နေတတ်ကြပါသည်။

ခိုက်, 1, *v.* to hit, come in contact, strike against, ထိခိုက်သည်; more than ခီ. Der. အခိုက်. [Note.—To bring misfortunes on the possessors of unlucky houses, animals, boats, &c.] သည် မြင်းသည်တွေကြမ်းသောကြောင့်ခိုက်ထိခိုက်မည် မဝတ်ပါနှင့်, owing to this horse having an unlucky circular flexure, it will bring misfortune, do not, please, buy it; သည်တွေ မကောင်းသော အမျက် ရှိသောကြောင့်ခိုက်ထိခိုက်မည်။ because this boat has a bad knot, it will bring misfortune.

— တိုက်, *v.*; see the parts.

— ပွားရန်စပ်, *n.* quarrels.

— မိ, *v.*; see ခိုက် (most common); တွေထမ်း သစ်ငုတ်နှင့်ခိုက်မိသောကြောင့်ရုန်းရုန်းမြှင်သွားသည်။

— ရန်, *n.* a quarrel.

— ခိုက်, 2, *v.* to shake, tremble; used only in some adverbial forms, and commonly in connection with တုန်, as ခိုက်ခိုက် တုန်သည်, to shake tremulously; ဆောင်းတွင်းအခါ အထွန်ချင်းသောကြောင့်လူများခိုက်တုန်တတ်သည်။

ခိုင်, *v.* to be firm, strong, durable, ကြံ့သည်။ခံသည်။မြဲသည်။ Der. အခိုင်။သည်သွားခိုင်ထွန်းထိုးတိုထိုးခံရသူ။ [to be capable of carrying as a boat, cart, horse, &c., *e.g.*, သည်တွေလူထပ်နှစ်ထောက်ခိုင်ပါ ထိခိုက်မည်။]

— ထည်, *v.* to be firm in mind, persevering (of infrequent use)

instances ချ is equivalent to အပြစ်ရှိသည်။] ထွေထွေစပ်စပ်စွာ
များထိုသူထိုက်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့များကိုနေရာချပေးပါ၊ find quarters for my
men (*lit.* assign a place for my men); မှားသောအခါကျွန်ုပ်တို့
ပေါ်မှာချည်းချည်း၊ when there is a mistake committed, he (or
they) lay the blame altogether upon me.

ချ ခဲ့, *v.* ; see *under* ခဲ့ ၁ and ခဲ့ ၂, to leave out, omit (in writing);
စာချခဲ့သည်။

—ခေါ်, *v.* to summon authoritatively ; ခေါ်ချသည်။

—ထား, *v.* ; see the parts.

—မြေ, *n.* land bestowed by the king. It became the property
of the recipient and heritable only if it was so set forth in
the royal order.

ချက်, ၁, *n.* the navel.

—ကြိုး, *n.* the funis, navel string.

—ထီး, *n.* a prominent navel ; သည်ကလေးသည်ချက်မမဟုတ်ချက်ထီး။

—မ, *n.* a concave one, see also အချက်မ။

—မြိုင်, *n.* a birth-place, *i.e.*, the place where the navel string
was buried ; ဇာတိချက်မြိုင်။

—မြိုင်ဌာန, ၁, *n.* same ; ကျွန်ုပ်တို့ဇာတိချက်မြိုင်ဌာန နေမြိုင်ပါ။ Danubyu
is my native place, *lit.* where my navel string was buried
was Danubyu.

ချက်, ၂, *v.* to cook, prepare by fire ; သည်ကနေ့ညှော်သည်များထာမည်ဖြင့်
သေဥကြောင့်။ ထမင်းတင်းများကိုအရသာပြည့်ပြည့်စိုစိုနှင့်စောစောချက်ထား
ပါ။သွီးရယ်။ အရက်ချက်, to manufacture liquor.

—ကျောက်, *n.* paste, in imitation of precious stone.

ချက်ချင်း (ချက်ခြင်း) (from အချက်, a mark), *adv.* instantly, imme-
diately, at the moment, ရုတ်ခန့်။ရှောင်စာင် ချက်ချင်း (ချက်ခြင်း),
သွားပါဆိုဆိုလျက်နှင့်သွားသည်အတွက်ရေတက်မိနေပါပြီ, by your not
going when I told you "go immediately," you have been
overtaken by the flood-tide.

ချက်ချာ, *v.* to be clever, able to perform with skill and address
beyond one's age ; applicable to children. Hence the say-
ing ချက်ခယ်ပြော။ ချာကလေးနားလည်သည်။ သည်အကလေးထက် ချက်ချာ
သည်, this child is intelligent beyond his years, *i.e.*, preco-
cious (ချက်ချက်ချာချာရှိသည်။)

ချင်, *v.* to wish, desire, to have a tendency to (inclination for) ;
not used as a principal verb, but as a qual. affix. optative ;
ကျွန်ုပ်အိပ်ချင်သည်, I wish to sleep ; ကျွန်ုပ်သွားချင်သည်, I wish to
go ; မိုးရွာချင်သည်, it is inclined to rain (*lit.* the sky wishes
to rain).

ချင် ဖြင်း, *n.* desire; ချင်ချင်း, a strong desire, အာသာ ? ချင်ခြင်းဖြစ်, to have "longings" for particular kinds of food as women when *enceante*; မိဖုရားတို့စားချင်သောချင်းဖြစ်သည်။

—ချင်းဖြေ (ချင်ချင်းဖြေ), *v.* to have the edge of the appetite taken off, to be tolerably satisfied; တင်းစားထိုဝဝပါးချင်းချင်းဖြေရုံရှိပါသည်, I have not had enough to eat, the edge of my appetite is only just taken off.

ချင်ချင် (ခေါ်) (*pron.* jin jin), *adv.* clinkingly, chinkingly.

ချင်ရွေး, *n.* the *Abrus precatorius*; ဆင်ရွေး, the seed of the said tree used as a weight, six of which make a *pè* (ပဲ) and eight a great *pè* (ပဲကြီး); *comp.* ရွေးကြီး။ တချင်ရွေးခန့်။ နတ်တို့ထံ အာတချင်ရွေးခန့်လှမ်းမီထိုင် အနပ်တရာအဝဝကြွေကမ္ဘာတေတေချင်းမတူ ထိုသေထန်ရာ၏။

ချင်သေ့ (ခြင်သေ့), (so written uniformly by the Burmese; *comp.* ခြင်သေ့), *n.* a lion; ပတ္တမြားတေးကောသလနှင့်တိတယူသည်လေးသူအရိုး ချင်သေ့ (ခြင်သေ့) မျိုး, of noble lions it is said these four races are—the Kala, Pandu, Tena, and Kéthara. [Note.—The Burmese say that the Tena lion eats grass and resembles a speckled cow in appearance; (2) that the Kala lion eats တင်း (which is evidently an elegant way of saying he is carnivorous) and resembles a black cow; (3) that the Pandu lion is like a sere and yellow leaf in colour, and is also carnivorous; and that (4) the Kéthara or Kétharaza, "the king of wild beasts," also eats flesh, its mouth and tip of its tail are red, from its head proceed three tawny lines down its back, and that its mane and bristles, which cover its body "like a Chinese carpet," are worth a lakh of rupees; ချင်သေ့ဝံခံထည် (*pron.* ချင်သေ့ဝံခံထည်), to retreat from combat fearlessly.

ချင်း (*pron.* ချင်း), ၁, *n.* the ginger plant or root.

—ခြောက်, *n.* dried ginger.

—စိမ်း, *n.* green ginger.

ချင်း, ၂, *n.* a Chyin, one of the race of Chyins. "The greatest peculiarity of the Chyin tribe is the practice of tattooing the faces of their women when young. They can afford no satisfactory reason for this custom. Among the many tribes which inhabit Burma and the bordering regions, it is the Chyins who most resemble the Burmans in language and physical features; a Chyin dressed in the fashion of a Burman cannot be distinguished from the latter. The Burmans call the Arakanese their elder, the Chyins their younger brother; there are but slight dialect-

"tical differences in the languages of the first two ; but the
 "Chyin idiom shows sufficient divergences from the Bur-
 "mese to be classed as a separate and distinct language,
 "though the roots are in the main in both the same and
 "their syntactical arrangement identical."—Forchhammer, ချင်းလူမျိုးတို့သည်မြန်မာလူမျိုးထောက်အကြားအမြင်မရှိ။

ချင်း, 3 (from အချင်း, a companion) (*pron.* ချင်း), *pronoun* you, mas. or fem., used in judicial language ; ချင်းတို့, same as ခောင်မင်းတို့, though not so elegant. It is, moreover, more antiquated.

ချင်း, 4, *a.* single one, but chiefly used as an *adj.*, single, one only, or as a verbal formative ; *see* Grammar (the particle ချင်း single, one only, limits the time to the continuance of the action expressed, as ဝားဝားချင်းသေသည်, he died as soon as he ate it, *i.e.*, instantly, without an interval.—*Judson's Grammar*, p. 41). ကျွန်ုပ်အိပ်ပေါ်၌ ခါးဝတ်ထည်ချင်းနှင့်ဆင်းသွားရပါသည်, I was obliged to leave the house (*lit.* descend from the house) with only the cloth I was wearing round my waist ; သည်မုဆိုး အထော်ရဲရဲသတ္တိရှိသည်မုဆိုးပါ။ တောထို့ကျားများလိုပင်ရန် သွားသောအခါ တထောက်ချင်းတည်းသွားတတ်ပါသည်, this shikkarri is plucky enough, for when he goes into the jungle tiger-shooting, he goes quite alone ; ထနေချင်းတွင်ပင်ကာသရောဂါဖြစ်လို့ လူ ၃၀ ကျော်သေကြလေသည်, in one single day (or in the self-same day) over 30 persons, who were attacked with cholera, died.

ချင်း, 5, to bore, pierce, penetrate, go through, ခွင်းသည် (*obsolete*), the passage of a smaller heavenly body across the disc of a larger. *Der.* အချင်း and ထုတ်ချင်း (လနှင့်သောက်ကြာကြတ်နှင့်ချင်းခြင်း, the transit of Venus across the moon ?)

ချင်း, 6, *qualifying verb. affix* (combined with တိုင်အောင်), until ; *see* Grammar. သည်ထူမရောက်မချင်းကျောင်းတကာစောင့်နေပါ။ သူသတ်ထောက်ျားကိုမခါမချင်းထိုက်နှိပ်မည်။

ချင်း, 7, *closing verbal affix*, commonly expressive of regret ; ဖြစ်၍ဖြစ်ရလေချင်း, it is so, alas ! သွားမှသွားလေချင်း, alas ! that he should have gone ; ကြုံရလေချင်း, alas ! that I should have encountered it (*i.e.*, when alluding to some disaster or calamity in any shape or form).

ချင်း, 8 (အချင်းချင်း), *adv.* one another, mutually ; သူတို့ချင်းမထည့်ကြလို့ တအိမ်မိနေကြသည်, as they do not get on with one another, each one lives in a house of his own ; လူချင်း, between man and man. [*Note.*—This word is very frequently used in *colloquial*] ; အပြောချင်းပင်အင်မထန်ကွာကြသည်, even their respective ways of speaking are very different.

ချဉ်း (from အချဉ်း), *adv.* only, nothing but ; အထိ, only thus far ;
မင်းကိုသည်သာချဉ်းငါပြောနေသည်, I do nothing else but keep
telling you this ; သည်ဖက်ကိုချဉ်းတွည့်ကြည့်သည်, he (or she)
does nothing else but look in this direction (*lit.* this
side, ရေကြိုမြို့ကိုရောက်ထိုးချဉ်းနေပါသည်).

ချဉ်, *v.* to be sour, acid, to taste unpleasant, as the mouth.

—စိပ်, *v.* to steep in an acid liquor for any purpose ; ထမင်း
မြန်မာကရင်ထူမျိုးတို့သည်သရက်သီးမရန်းသီးတို့ကိုသားနှင့်ရေထည့်ပြီးထွင်း
အိုးနှင့်ချဉ်စိပ်၍ထားသည်, Talaings, Burmans and Karins (*lit.*
the Talaing, Burman and Karin races) steep mango and
marian fruits in a pot with salt and water in order to
make them acid. With reference to speech it is used in
the following sense : စကားကိုချဉ်စိပ်၍ပြောတတ်သည်, he is ac-
customed to speak in an "acid-steeping manner." This
means that a person takes as long a time to speak his
mind as it takes to make acidulated preserves. Is also
applicable to a person dawdling over anything he has to
do.

—ဆား, *n.* relishable food, acid and salt (clerical).

—ဆားခို, *v.* to seek the said food ; ဒီပါထရရသောသည်ချဉ်ဆားခိုအံ့
သောငှါ ဗာရာဏသီမြို့သို့လာလေသည်, the Yathay Dipanara came
to the city of Benares in order to seek for comestibles
and salt. [*N.B.*—ချဉ်ဆား can scarcely be called a "clerical"
expression, since it is only, strictly speaking, appli-
cable to the ရသော class, *i.e.*, *ascetics*.]

—ထည့်, —ထည့်, *v.* to pickle, to steep in pickle.

—ပေါက်, *v.* to turn sour ; နံနက်ကရသော နွားနို့သည် ဩနေလေးနာရီခန့်
ချဉ်ပေါက်သည်။

—ဖတ်, *n.* a pickle, condiment ; *comp.* သနတ်။

—ဖတ်ထည့်, *v.* ; *see* ချဉ်ထည့်။

—ရည်, *n.* pickle, pickled liquor ; ချဉ်ပေါင် (ဝင်) (*pron.* ချဉ်
ပေါင်), *n.* the roselle plant. "The red sorrel of the West
"Indies is very widely diffused, and its red sour calyx
"makes a fine-flavoured jelly and preserve which is a good
"substitute for cranberries."—Mason's *Burma*, p. 456.

ချဉ်ချဉ် (from ချဉ်, to be sour), *a.* sourish ; ထောသရက်သီးအိမ်သရက်
သီးထောက်ချေချဉ်ချဉ်ကထေးသာရှိသည်, the wild mango is not
so acid as the cultivated kind ; it is only sourish.

ချဉ်း, ၁, *v.* to approach, draw near, to be reconciled, as husband
and wife after a temporary divorce (ပြန်ချဉ်း) ; ကျွန်ုပ်တို့

ချဉ်းခဲ့ပါ, draw near to my side ; မောင်ပြန်၍မထွက်ထင်ထားနှင့်
ယောက်ဆိုသည့်ရွာလူကြီးဦးထွန်းပေါ်ကားကိုနားထောင်၍ပြန်ချဉ်းကြပြီ။

ချဉ်းထပ်, *v.* same, but nearer than ချဉ်း ; used alone.

ချဉ်း, 2 (from ကျဉ်း, to be narrow), *v.* to make narrow, to bring
into narrow compass, contract, draw together ; ချဉ်း။ ထက်
ကောက် အကွင်းကျယ်သောကြောင့် ကျဉ်းအောင်ချဉ်းလိုက်ပါ။ မောင်မင်းပ
ထားအထွတ်ထွန်းသည်။ နှုတ်ခမ်းကိုချဉ်းလိုက်ပါ, the mouth of your
bowl is too broad ; contract the rim.

ချန်, *v.* to leave, let remain, set aside ; မြှိုင်းသည်။ သွေးရယ်မင်းမောင်က
ထေးသို့စားစရာချန်ခဲ့ထားပါ, daughter, dear, keep some food for
your little brother.

— မြှိုင်း, *v.* same ; ကျန်ရစ်ထောက်ချန်မြှိုင်းထားခဲ့ပါ, leave me for one
behind, or let me for one remain, or put me, for one, aside.

— ထွပ်, *v.* same.

ချပ်, 1, *n.* an oval betel-box used by royal personages ; ချပ်ဝတ်
ထန်ထားသည့်သောအပ်။

ချပ်, 2, *v.* to mark, observe, bear in mind, as နှစ်ထုံး (နှစ်ထုံး) ချပ်မိ,
same as နှစ်ထုံးမှတ်မိသတ်ချပ်မိ, to take mental note of, to re-
member, recall to memory, call to mind ; မနေ့ကပြောသောစ
ကားကို သတ်ချပ်မိသလား, do you call to mind the words I spoke
yesterday ?

ချပ်, 3, to be flat and thin ; not used assertively ; to insert a flat
thin thing between two surfaces, to introduce parenthe-
tically, စကားချပ်သည့်။ Der. အချပ် and သံချပ်အင်္ကျီ, a coat of
mail ; သတ္တရာစာမပျောက်ရအောင်ထရံမှာချပ်၍ထားလိုက်ပါ, in order
that the private birth-register may not be lost, insert it in
the (mat) wall ; ငြိမ့်သည်စကားကောင်းပြောသည့်အရာမှာစကားပေါင်း
ချပ်ခဲ့ပြောထုတ်သည်။

— ဆီး, *n.* a hair comb (မိတ်ဆီး, *pron.* as spelt).

ချပ်, 4, *v.* to subside, dry up as a swelling or sore, or as milk in
the breast, to be reduced as a swelling (?) အနာတော်တော်ချပ်
ခဲ့ပြီလား, has the sore dried up pretty well ?

— ရပ်, *v.* same reduplicated and used adverbially ; ကျန်ရစ်ဆီး
ပြုလိုက်ရောင်လိုက်ခဲ့သည့်ကိုဆေးထွေသောကြောင့်ချပ်ချပ်ရပ်ရပ်ရှိပါပြီ။

ချမ်း, *v.* to be cool, cold ; more than ငါးချမ်းသာတွေ။ ဆင်းရဲအထူးထိထပ်
ပြည်မှာသောင်းအခါခပ်ချိုအောင်ချမ်းသည်, in England it is so cold
in the winter time as to be unendurable.

— င, *v.* same.

— မြေ, *v.* to be easy, comfortable, happy ; သိတင်းကောင်းကြွေး
သောကြောင့်ကျွန်ုပ်မိတ်နှစ်ထုံးအထွန်ချမ်းမြေ့သည်, owing to my having

heard good news, my mind is in a comfortable, happy state.

ချမ်းသာ, *v.* same ; *n.* ease, rest, happiness ; ထူး, to be in comfortable circumstances, to be well off ; သည်သူဌေးအထွန်ချမ်းသာသည်, this rich man (merchant) is in very comfortable circumstances.

— သာပေး, *v.* to relieve, to excuse the performance of some duty or engagement ; *particularly* applied to the remission of a penalty, to pardon ; is occasionally used interchangeably with ဖယ်, to acquit of a criminal charge ; ဤအမှုတွင်တရားခံကိုတကြိမ်တခါချမ်းသာပေးသည်, in this case the accused is for this once acquitted, *lit.* pardoned.

ချယ်, *v.* to variegate, diversify by painting or sculpture ; to be flowery in style ; စကားချယ်လယ်သည်, to be polished and concise in language ; တရုပ်တိုက်များကိုဆေးရံချယ်သောကြောင့်။ ထွေထွေထယ်စွာရှိသည်။

— လယ်, — လွယ်, *v.* same ; သည်အရပ်မှာအကြံအစည်ခက်သောကြောင့် စကားအရာ၌ချယ်ချယ်လယ်လယ်ပြောတတ်သောသူမိုင်းမှအခွင့်ကုန်မည်။

ချာ, *v.* to be a point of union to several ; to be exceeding, extraordinary, in the sense used chiefly in the clauses ချာအောင်ချာနေရဲ့ (or ချော). Der. အချာ and ချာချာ။ သည်သူ့စွဲလိုက်သည်မှာချာနေရော။ ရှစ်စကားတတ်လိုက်သည်မှာချာနေရော, he has such ability in speaking Shan, as to be quite extraordinary !

— ချပ် (ခြာချပ်), *v.* same, 1st def.

ချာချာ, *adv.* intensive, used with words of turning round, appears to have the meaning of round and round.

— ထည်, *v.* to turn round and round ; ရထားဘီးလှည်းဘီးများချာချာထည်ထည်, carriage and cart wheels turn round and round.

ချား, *n.* a swift, a machine to wind thread from ; ခြည်သွတ်သည့်ချား, the swift for winding thread from (သွတ် literally means to put into a small aperture).

ချီ, *v.* to endure, hold out, be capable of enduring ; used only in the negative ; hence မချီတဖို့, *adv.* beyond bearing, and သည်းခံချီသားငယ်ဆိုးသောအခါ မိဘတို့သည် ချစ်သည်အာရုံကြောင့်မချီအောင်ပင်ဝန်းသည်, owing to the feeling of love (they had for him), the father and mother were overwhelmingly distressed when their young son died.

— ဆုံး, *v.* same, used only in the negative ; တွန့်နိုင်ကိုဆင်သွားကမချီမဆုံးပြုလုပ်သည်အတွက်မခံပါသည်, it was on account of your behaving in an unbearable manner that I unfortunately abused you, sir.

ချိတ်, *v.* to hook, catch, catch with a hook, clasp, to catch in conversation, စကားချိတ်သည်; *comp.* စောင်း and မိပ်, *n.* a hook, catch, clasp, to make a preliminary verbal agreement in matters connected with buying and selling, marriage, &c., to bespeak; စကားအကူးအသန်းအချိတ်အဆက်၊ ခင်ဗျားကျပ်ကို အမှားပါအောင် စကားချိတ်၍ ပြောသော် လည်း သာအကျိုး မ်စားရထိမည်ထင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုမောင်မြူက စကားချိတ်၍ ထားသောကြောင့်ခင်ဗျားကိုမရောင်းနိုင်ပါ။

—ကုန်ထိုက်ကုန်, *n.* goods bought and sold by weight (ငါး၊ ငါးမီးထား၊ သကြား၊ ထန်းလျက်၊ ကွမ်းတီး၊ ဆေး၊ ငရုတ်, &c.).

—ဆက်, *v.* to join the ends of boards by interlocking, to link subjects together in discourse, same as ချိတ်, last definition; ကျောင်းထကာ မောင်ကျော် ထိုးနှင့် ဘုရားတကာဦးရီးဟတ် သားနှင့်အရွယ် ရောက်လတ်သော် လက်ထပ် ထိမ်းမြားစေမည်ဟု မိသားစုစကားချိတ်ဆက်ကြသည်။

—ဆုံး (ချိတ်ဆုံး), *v.*; see the parts.

ချိန်, *v.* to weigh, to plumb, to level, as a gun or cannon (သေနတ် ဖ်ထိုးချိန်သည်၊ အမြောက်ချိန်သည်), or an instrument to ascertain the relative height of a distant object, to weigh in the mind; မိတ်ခွင်းချိန်သည်, a balance or pair of scales; a plumb and line.

—ကြိုး, *n.* a plumb line.

—ချ, *v.* to drop a plumb line.

—ခွင်, *n.* a balance or pair of scales.

—ခွင်ခွက်, *n.* a scale, one of the cups of a balance.

—ခွင်ပေါင်, *n.* the yard or beam of a balance.

—ခွင်ပေါင်း, *n.* the handle of a balance.

—ခွင်လျှာ (in colloquial very often called ချိန်ခွင်လျှာ), *n.* the tongue of the beam; ချိန်ခွင်လျှာ (or လျှာ) ပြောင်းလဲ, a vacillating way of speaking.

—ခွင်လျှာလျှာနေ, *v.* to be, in conjunction with အသက်, middle aged, in conjunction with ရောဂါ, to be in a critical condition, as a person's life hanging in the balance.

—စက်, *v.* to make equal in weight, to counterpoise.

—ထန်သော, *n.* a level, or instrument used in levelling.

—ထွတ်, *v.*; see ချိန်။

—ထုပ်, *n.* a weight used as a plumb [a plumb bob].

—ဝန်, *n.* a load or cargo estimated by weight.

—သား, *n.* the weight of a body ascertained by the balance, အချိန်။

ချိန်သီး, *n.* a plumb or plummet.

ချိန်, *v.* to be many, numerous, များ ; chiefly used in some adverbial form (များလှိုက်သည်မှာချိန်နေရာ).

ချိန်း, *v.* to appoint, fix, set (a time), to consult and come to some determination, to make an appointment, fix a date ; ရက်ချိန်းသည်, to fix a date ; အမှုကိုရက်ချိန်းထားသည်။

—ချတ်, *v.* same (most common) ; မည်သည့်နေ့ရက်ကိုဆိပ်သရက်မည် ထုချိန်းချက်၍မသေချာသေးပါ, it is not settled which day is to be fixed for consecrating the thein.

ချိပ်, *v.* *affix*, a combination of ချေ and ဆုံ။ ထုကိုသွားချိပ်သောငှာစေခိုင်းလိုက်သည်, he sent him in order that he might go.

ချီ, *v.* to lift, raise, take up, ကြွသည် ; ပဋိသည်, to march as troops ; စင်ချီသည်, to begin, make a beginning ; applied to language and music ; ကျောင်းတကာ ဦးစက်ကလေး သောအိမ်၌ တေမိတ္တိကြို ချီ၍ ပြောသည်, Kyaungtaga U Wet Kalay, in the house in which the funeral ceremonies took place (*lit.* funeral house), commenced by relating the history of (prince) Témi ; အရင်းကချီပြောရမည်ဆိုလျှင်, if you should tell me that I should commence to relate (the matter) from the beginning.

—ကျူး, *v.* to introduce musically ; to introduce in a conciliatory, persuasive style (rare).

—ကြ, *v.* ; *see* ချီ, 1st def. ; to be proud, stuck-up (*vide* ခေပ်).

—ငါ, *v.* to project, be elevated ; applied also to language. Der. အချီအငါ။ ဤသူသည် အသက်ပင်ငယ် ငြားသော်လည်း စကား ပြောသည်မှာအထွန်ချီငါသည်။

—ထိန်း, *v.* ; *see* the parts.

—ပင့်, *v.* ; *see* ချီ။

—ပိုး, *v.* ; *see* the parts ; ရှမ်းမယားသားငယ်သွီးငယ်များကိုနောက်ကချီပိုးထတ်သည်, Shan women are in the habit of carrying their young children pick-a-back.

ချီး, *v.* to assist, relieve, raise up (from a low estate), promote, exalt. Der. အချီး (to preface with an exordium) ; ဗုဒ္ဓဝင်ကို တောမည်ဆိုပနာမချီးသည်, being about to relate the history of the Buddhs, he prefaces it with an exordium.

—ပင့်, *v.* same ; ထိခွာရေးခြားရှိသောကြောင့်အရိုးစုံကချီးပင့်သည်။

—မွန်း, *v.* to praise, applaud.

—မြင့်, —မြှောက်, *v.* to promote, exalt ; ဗီရုအမတ်တရားဆုံးဖြတ်သည်ကိုမင်းလေးပါးချီးမြှောက်ကြသည်, the four princes praised Widuya for the way in which he decided the law ; သားလျှံမြတ်စွာထုရားသာသနာထောင်တွင်းသို့သွင်သွင်းချီးမြှင့်လိုက်သည်, he exalted his

son by initiating him in the religion of the most excellent Buddh. (This is a phrase which constantly occurs in petitions requesting permission to hold a ရှင်ပြု).

ချပ်, *v.* to sew, sew up, secure by sewing, to confine, bind, secure, shut up, cut off, terminate; applied variously, to constriction of the bowels (ဝမ်းချပ်သည်, or more elegant ခါတ်ချပ်သည်), imprisonment, binding by a written engagement, shutting in, as evening (မိုးချပ်), impeding passage or communication, to be delayed on a journey (ခရီးချပ်), termination of life (ပိဉ္ဇနိချပ်သည်), to control, have in subjection, rule, govern, have dominion over; ဆုပ်သည်, အစိုးရသည်, ချပ်ချာသည်။ Der. အချပ်။ ရှမ်းယူမျိုး အင်္ကျီကို ချပ်၍ရောင်း ထတ်သည်; ငွေတစ်ရာတွင်ထမ္မာကိုငါးကျပ်တိုးပေးမည်ဟုစာချပ်သည်, he bound himself (in writing) that he would give 5 per cent. a month interest; လမ်းခွဲစားနာရီကွာမလောက်၍ခရီးချပ်သည်, owing to the provisions being insufficient on the road, the journey was delayed.

—ချာ (ချပ်ခြာ), *v.* same, last definition; အထက်မြင်သာရွာမှာ မေတ္တဝယ်သည်နှင့် ပြည်စုံသောကြောင့်။ တရွာထုံးအပေါ်၌ချပ်ခြာနိုင်သည်။

—စာ, *n.* the narrow edges of cloth, inside of a seam; ဤအထည်ချပ်စာငယ်သွင်းခါပေးသောအခါအစတွက်တတ်သည်။

—ထည်း (see ထည်း), *v.* to restrain, keep in check, hold in control; ခေါသလိုချပ်ထည်းသည်, he suppresses or restrains his anger.

—ထား, *v.* to place in confinement, keep in custody; မထူးသဖြင့်ချပ်ထားသည့်အမှု, a case of illegal confinement.

—မိုး, *n.* a seam.

—သွား, *n.* a tailor; အချပ်သွား, အင်္ကျီသွား။

ချပ်ချပ်, *adv.* moderately; applied to words of warmth (obsolete); ရေနွေးများပူသေးသလား။ ထယ်မပူထွပါချပ်ချပ်သာပူတော့သည်။

ချိ (ခို), *v.* to cover, overspread, as with a cloth or clothes, to be entire, as ချိ၍မိသည်, to have the entire control of; ထိုကာလသား ၂ ထောက်ပွဲယိုယိုဆိုးကိုချိ၍သွားသည်။ မြို့သားဟုတ်မည်မထင်ပါ, those two "young men of the period" cover their shoulders with their puhsoes in going to the pwè; I do not think that they can be townsfolk; စကြဝဒေးမင်းလေးကျွန်းလုံးကိုချိ၍မိသည်။

—ထည်သက္ကသတ်, *n.* a blanket, ချပ်ဝတ်ချပ်စား။

—ရံ, *v.* same (infrequent).

ချိ (from ချိ, to be contracted), *v.* to contract, draw into a narrow compass; ချဉ်းသည်, to close up, as scattered; ၎င်းတွေ ဝမ်းဝထွယ်သောကြောင့်နှစ်ဖက်ကိုချိ၍တောင်မည်။

ချုံ့လို့, *v.* same, 1st def.; စစ်သူကြီးမိမိစစ်သည်များကို ထာဝရနိဗ္ဗာန်အဖြစ် နည်းအောင်ချုံ့လို့၍ ချီသွားသည်, in order that his troops might seem few to the view of the enemy (*lit.* enemy on the other side), the general marched them in close order.

ချိုး, *v.* to pine away, become exhausted in flesh and strength; *comp.* ကြုံ မိန်းမကိုထောက်ရှားကထောင်းဆတ်လိုက်သည်မှာထက်ထိန်းချိုး ကျထောင့်သည်။

ချူ, 1, *n.* a jungle, a small bell.

—တုံး, *n.* a collar of said bell; နွားထည်ပင်းမှတ်တံရန်သားရေကို ဖောက်၍ချူထည်ပြီးလျှင်အောက်ကကြိုးသိလျက်ချူတုံးထုပ်သည်။

ချူ, 2, *v.* to twist off (fruit, leaves, &c.) with a forked pole (တံချူ), to extract (urine or fæces) with an instrument, သစ်သီးကို ချူသည်။ သစ်ပွင့်ကို ချူသည်။ [မိန့်တံချူနှင့်တွန်းလှသည်, he stretched forth and took it with a diamond (တံချူ), that is, "he stole it," a slang expression affected by boat thieves in the locality of Yandoon, Samalauk, Kattiya (Lower Burma); a မိန့်တံချူ is a bamboo with an iron hook at the end by which things are abstracted from boats when the distance is too great to admit of a thief making use of his hands]; ဝမ်းချူသည်, to extract fæces; ဆီးချူသည်, to draw off urine (as with a catheter); မင်းရှိသမျှပစ္စည်းများကိုသူကချူချ လိုက်လိမ့်မည်, he will clear you out of all your property.

ချူး (ရှိုး), *n.* a sort of mermaid, ချူးသူ (one kind of ရေသူမ).

—အုံ, —တန်ဆာ, —ဝန်း, —လိပ်, —သေး, *n.* sundry ornaments made to represent the fabled decorations of a chyoo (mermaid).

—နားတောင်း, *n.* a kind of ear ornament.

—ရုပ်, *n.* an image of said mermaid placed at the prow of a vessel as a protection [against belus (ဘိလူး)], the figure-head of a vessel or of a royal barge. [*Note.*—It is said that the difference between a ချူးသူ and a ရေသူမ is that the latter has the hair down the back and the former has not.]

ချေ, 1 (from ချေ့, to be rubbed out, &c.), *v.* to rub out, erase, cancel, to reply to, refute, to satisfy (the mind); ဝတ်ပြီးသော လှန်ထိအစိုးချေသည်။ ပရဂိုဘီတွင်ရှိသော စာထောင်းများကို မီးသွေးအရင် ဂွတ်ပြီးလျှင်နောက်မှချစ်ပေါင်ရွက်ပဲရွက်များနှင့်ချေသည်, he first rubbed the old writing over with charcoal and then erased it with the leaves of the roselle and the pegyi; ကျွန်ုပ်သား သေသည်ကိုလွမ်းသော်လည်းစိတ်ချေ၍နေရသည်, although I think of the loss of my son with sorrow, I am obliged to try and obliterate the fact from my mind; သူ့ကျေးဇူးကိုချေထားသည်။

ချေဆို, *v.* to refute (in law).

—ဝ, —ထည်း, *v.* same, 2nd def. ; ထုချေသည်။

ချေ, 2 (from ချည်), *v.* to sneeze.

—ဆတ်, *v.* same.

ချေ, 3, *verb. affix*, sometimes alternative, *see* Grammar ; သွားလုပ်
ချေ, သွားမေးချေ, သွားရေချိုးချေ။ ထုတ်ချေမည်ထား။ မောင်ထိုးဦးကထည်း
ချေဦးဆိုပြီးလျှင်ထွက်သွားသည်။

ချေး, 1, *n.* the Tavoy redwood, the tree which produces a
marking-nut ; ချေးသီး။

—သီး, *n.* the marking-nut ; ချေးထန်သီး (Tavoy).

ချေး, 2 (*pron.* ချီး, from အချေး), *n.* the excrement of animals,
faeces, ordure ; ကျင်ကြီး, မစင်, ဝမ်း။

—ဝါး, *n.* chyme.

—ထိုးဝိုး, *n.* a kind of beetle.

—ရဲ့, *n.* ; *see* ချေးဝါး။

—ထိုး, *v.* to evacuate the intestines ; (vulgar) ကျင်ကြီးစွန့်သည်။
ဝမ်းသွားသည်။ ထခြားသွား။ ထဝိုထပါးသွား။ [in Upper Burma ငြင်
ငရွပ်သွားသည်]။

ချေး, 3, *v.* to borrow or lend, to hire or let ; the article, in either
case, to be returned not the same, but in kind ; *comp.* ဌား ;
ကျန်ထောင်ထိုးငွေ ခဝိ ထောင်ချေးပါခင်အျား, lend me (about) Rs. 10,
please, sir.

—ဌား, *v.* same.

ချေးထိုးချေးထာ, *n.* the Arakanese name for မျောက်ထွဲကျော်, the long-
armed ape.

ချေးသင်, *n.* the leopard cat (local).

ချွေ, 1 (from ကျယ်, to be wide), *v.* to widen, make wide or broad,
spread, open to a greater extent ; ထောင်ထာကျည်းသောကြောင့်
ချွေခိုရယ်သည်, owing to the taungya being of small dimen-
sions, he extended it by clearing the jungle ; *lit.* ခုတ် means
to hew, but as hewing down trees, &c., is synonymous
with clearing a jungle, the word clearing seems admis-
sible..

—ထွင်, *v.* same ; စကားချွေထွင်၍ပြောတတ်သည်, he is in the habit of
expatiating when speaking.

ချွေ, 2 (*pron.* ချည်), *v.* to be weak, infirm, debilitated ; ဒုဿပါးရက်
၍နေသောကြောင့်ချွေနေသည်, he remains in an infirm, helpless
state, owing to his having chronic rheumatism.

—နဲ့, *v.* same ; ခင်းထိုးလုပ်ပုံဆိုင်ပုံများချွေချွေနဲ့ရှိတော့ချင်း။

ခါခါ (*pron.* ချဉ်ချဉ်), *adv.* tremblingly in mind, from sudden passion.

—တုန်, *v.* to quiver with passion or strong mental excitement, as when grudging to give a thing, as in the phrase နှစ်မြော့လိုခါတုန်နေသည်။ သူ့ဥယျာဉ် (ဥယျာဉ်) ကိုကျွန်းသွားသွား ဝင်၍ ဖျက်ဆီးသည်အတွက် ခါခါတုန်နေသည်, he remains quivering with rage because buffaloes and bullocks have entered his garden and damaged it.

ချော, 1, *n.* conveyance by stages.

—ထောက်, *v.* to take in charge at a new stage.

—ဂို, *v.* to conduct, convey by stages.

—ဂိုဗျာထာ (ချောဗျာထာ), *n.* a Post office peon ; မြင်းရထားလူ or briefly ချောမြင်း၊ ချောရထား, &c., a horse, carriage, &c., employed in conveying by stages ; ထရုဒိုင်းသောသူမြန်မြန်ရောက်အောင်မင်းတို့ကချောထောက်၍ဂိုရမည်, in order that the man now sent may arrive quickly, you must convey him by stages (*lit.* stage by stage).

ချော, 2, *v.* to be smooth, fine, nice, handsome ; သည်မိန်းမအတွန်ချောသောမိန်းမဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးချောသိပေါ့။ မြင်းချောသိပို့။

—ညက်, *v.* to be smooth and fine in substance ; သည်ရုဆီးအသားအတွန်ချောညက်သည်, the texture of this puhso is fine (and delicate) ; စားဖွဲ့ခုံယပ်သောသစ်သားသည် ထယ်၍ချောညက်သောအသားဖြစ်သည်, the grain of the wood of which this dining table is made is very fine and even.

—မော, *v.* ; *see* ချော, ပြေပြေသည်။

—မြေ, *v.* to be clear of jungle, weeds, as a garden, *i.e.*, have a well kept appearance (ချောမြေသာယာ)။

—မွန်, —မွေ, —မွတ်, *v.* to be very smooth, fine, &c. ; သည်ရထားသွားလိုက်သည်မှာ ထယ်ချောမွတ်သည်, this carriage goes in so smooth and gliding a manner (*i.e.*, without jolting, &c.).

—လွင်, *v.* to be sleek.

ချော, 3, *v.* to be slippery, to slip along, slide ; *comp.* ချော်သည်ထံတားပေါ်မှာသူအသွားအလာနည်း၍ရေညှိရှိသောကြောင့်တယ်ချောသည်။

—ကျိ, *v.* ; *see* the parts ; ကျောပေါ်မှာမည်သည်ကျလေမွန်းမထိချောကျိနေသည်, I do not know what it is that has fallen down my back, it has a slimy feeling.

ချော, 4, *v.* to excite a quarrel, instigate, provoke, ရုံးချောသည် ; not used singly (by malicious and mischievous representations).

ချောစား, —ထိုက်, —ဖြစ်, *v.* same (ချောစား, *pron.* ချောစားသည်); အရှင်ရန်သူစင်စေ့နှင့်ထွက် အမှုကိုမထိမှတ်သာ။ အလိုပါအလိုတူမပြုသင့်ဖြစ်၍ သာ။ ထွောက်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်ဟုချောစားလေ၏, because it was not proper to act in concert with him, and it was not easy to conceal the offence when he was really my lord's enemy, are the reasons of my enforced address to your majesty, said he, inciting the king to quarrel by malicious and mischievous representations.

ချောက် (*pron.* ချောက်), *n.* a chasm, gulf, abyss (not artificial).

ချောက်ချား (from ?), *v.* to be shaken, agitated, perturbed; မငြိမ်ဝပ်သောသည်။ သွေးလေချောက်ချားသည်, to have the nervous system deranged, ဓာတ်ချောက်ချား, either from the effects of illness, great grief, or sudden fright.

ချောင်, ၁ (sometimes called ချောင်ပထိုင်း and ချောင်ပထိုက်), *n.* a kind of cylindrical basket used by Karins and Palaungs, smaller than နောက်ထွတ်ပိုး, see also လက်ဖက်ချောင်း၊ ချောင်, used for drawing water in some parts of Northern Upper Burma.

ချောင်, ၂, *n.* a pot with a perforated bottom, used to bake by steam.

ချောင်, ၃, *v.* to be loose, not tight; ကျော့, to be lean, thin; less than ဤ, to be out of condition, and မိန့်, to be out of the way; ခေါင်သည်, to be removed from observation of one's superiors; သည်သူအိပ်ပျက်သောကြောင့် မျက်မှူးချောင်သည်။ အထက်အစိုးရမင်းများ အရောက်အပေါက်အသွားအလာနည်းသောကြောင့် သည်မြို့အုပ် (မင်း) အနေအထိုင်အတွန်ချောင်သည်။ နက်မနဲသည်အလုပ်ချောင်ချောင်နှင့်ပြီးစေရရှိပါသည်။

—ကျ (*pron.* ချောင်ကျ), *v.* to be out of the way; ခြံမြို့မီးသင်္ဘော အသွားအလာများသောကြောင့် အထက်ကန်တို့ ချောင်ကျေပါ, owing to the frequent visits (*lit.* going and coming) of steamers, Mergui is not so out of the way as formerly.

—ကျချောင်ကျင်, *adv.* a little loose; ခပ်ချောင်ချောင်။ ချောင်တောင်တောင်။

ချောင်း, ၁, *n.* a large brook, rivulet, tributary stream.

—ဦးတို့, *n.* a creek ending in a *cul-de-sac*; ထက်တက်ချောင်းတို့။

—ရိုးရောင်းရိုး, *n.* streams and channels; အင်းသူကြီးတို့ချောင်းရိုးမြောင်းရိုးထော်ကြပါ၏လား, fishery lessees, are your streams and channels in a satisfactory state?

ချောင်း, ၂, *v.* to peep, look slyly, pry into (as an eavesdropper); the action of a tiger watching its prey just before making the fatal spring would be perhaps best defined by ချောင်း

[the Burmese use this word in the sense of a man lying in wait for an enemy to kill him or do him grievous bodily harm]; အိမ်ရှင်ကသူရီးကိုချောင်း၍ထားနှင့်လက်သည်။

ချောင်းကြည့်, *v.* to look slyly through a crevice, to peep at with close inspection or impertinent curiosity, အထူအိမ်၌ခေါင်ထွန်းစံကသူရည်းစားမေမ့ယှက်ကိုချောင်း၍ကြည့်ရာမမြင်ဘူးလား။

—မြောင်း, *v.* same; မိမိအကြောင်းကိုမကောင်းစကားပြောအံ့ထင်၍ချောင်းမြောင်းနားထောင်သည်။

ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း), or တချောင်းချောင်း (တမြောင်းမြောင်း) *adv.* ascendingly, as smoke, vapour, &c.; figuratively applied to strong passion; ထောင်း ထောင်း။ ကျွန်ုပ်မိတ်မန် ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း) ထသည်, မိတ်ဆိုး လိုက်သည်မှာ ချောင်းချောင်း (မြောင်းမြောင်း) ထသည်။

ချော့, *v.* to pacify, coax, wheedle; ဟိုလူကိုချော့၍မေးစမ်းပါ, coax and ask that man; အကလေးငိုသည်ကို ထိတ်အောင်ချော့ပါ, coax the child in order to make it stop crying.

—မော့, *v.* same.

ချော်, 1, *n.* the dross of metal. Proverb မြိတ်ခတ်ကိုချော်မသိဘဲနောင်လား, could dross exist without knowing the peculiar characteristics of gum-lac? [Note.—This expression is used by the Burmese when they wish to say that any particularly cunning individual is a match for another.]

ချော်, 2, *v.* to slip, slide off, lose footing, to go aside, err, to be barren or jejune, as an ill-concerted plan or design, backslide; ထွသည်။ ချွတ်ယွင်းသည်, to deride, treat derisively; in this sense not used assertively; ဖုတ်ချော်သည်, to glance off as a bullet and strike some object other than that intended. ထင်းရှောက်သောအခါမောင်မြို့ မြေချော်၍ထသည်, when Maung Pyu was walking on the road, his foot slipped and he fell down; သေနတ်တိုင်ထိပ်ရာချော်၍မဲကိုမှန်သည်, when the musket was fired at the post, it (the bullet understood) glanced off and struck Nga Mè.

—ထော်ထော်, *adv.* same; ၁၂၄၄ခုနှစ် မောင်းသူကြီးများ မောင်းချေးမကောင်းသောကြောင့်အကြီးချော်ထော်ထော်ရှိကြသည်, in the year 1244, owing to the price of ngapi being low (*lit.* not good), the “damin thugyi’s” calculations were upset.)

ချော်ထိုက် (from ?), *v.* to rake the bottom of a river in order to remove snags and other obstructions. [Note.—This appears to be used now in the sense of a boat, ship, or steamer striking a snag, &c., though seen, the impetus of the vessel through the water rendering contact unavoidable,

giving the idea of sliding on to an obstruction, snag, &c. ;
 ထွေတံစုန်းထိုချေခံ၍ ထိုက်မိသည်, slid on to and struck the
 snag.]

ချီ, *v.* to be sweet, as sugar, to be fresh, as water, that is not
 salt ; to be pleasant, as the voice or countenance (အသံချီ
 သည်, စကားချီသည်), to act with apparent forbearance to-
 wards a person whom one *ultimately* intends to punish
 or get punished, because the present time is not oppor-
 tune for action, ချီပြီးထွတ်သည်။ [ချီဆွဲ has a similar meaning] ;
 to be cool, as the sun, to abate, as the violence of the wind
 (after a storm) ; လေချီသွားပြီ, to be moderate, as the price of
 anything ; အထိုးချီသည်။ သည်အရပ်မှာရေချီသလား၊ ရေငန်သလား, is
 the water sweet or salt in this place (or locality) ? ဤသူထံ
 စကားပြောချီသသည်, this person is sweet of speech, or ဤသူ
 ထံ၌တံချီသည်, this person is very sweet-mouthed, *i.e.*, sweet
 of speech ; စကား ချီသာသည်။ ထွေထွေပြီး လေချီ သွားပြီသွားကြပြီ,
 “lhay thugyi, the wind has lulled, let us go.”

—င, —ဆိပ်, —ဇ, —မြ, —သာ, *v.* ; see the respective roots.
 ချီဆိပ်သောအသီး။

—မြတ်, *v.* to be excessively sweet (ခပ်မြင်းမြင်းချီသည်) ; ထန်းလျက်
 ချီမြတ်သည်, jaggery is excessively sweet.

ချိတ်, 1, (မြိတ်), see ချိတ်။

ချိတ်, 2, (မြိတ်), *v.* to relish, enjoy ; not used as a verb. Der. နှံ
 ချိတ်။

ချိတ် (မြိတ်မြိတ်), *adv.* relishingly ; applied to eating with a zest
 and to sleeping soundly ; not used unless preceded by
 နှံ or followed by မြိတ်။

—မြိတ်, မြိတ်, *adv.* same ; ထွေရပ်ညကအိပ်၍ ချိတ်ချိတ်မြိတ်မြိတ်ပျော်သည်,
 last night I had a deliciously sound sleep ; ထခုန်ကျွန်ုပ်စားသည်
 အစာသည် ချိတ်ချိတ်မြိတ်မြိတ် (မြိတ်မြိတ်မြိတ်မြိတ်) မြိန်သည်, it is only
 now that I enjoy the food I eat with relish (မြိတ်မြိတ်မြင်း,
 zest).

ချီင်, *v.* to lop, cut off (limbs from a tree), one kind of ခုတ် ;
 သစ်ကိုင်းထိုချီင်၍ ချလိုက်, lop off the branch of the tree, (the
 word ချ seems to be used for the sake of euphony) ; မင်းထု
 ကိုငါချီင်လိုက်ပြီလေ, I have “done” for your man ; literally
 “I have ‘lopped’ your man.” The Burmese use this ex-
 pression with reference to individuals when they wish to
 show off their power of being able to do injury to an-
 other.) ထန်းရွက်ချီင်။

ချိန်, *v.* to be concave, as a spot of ground ; *n.* a concave spot of ground, a valley ; သည်စားပွဲ အထယ်ခေါင်မှာ ချိန်နေသည်, this dining table is depressed in the centre.

—၅င်း, *v.* ; see ၅င်း, to be joyful, happy in mind ; မင်းသည်အရပ်မှာ နေထိုင်ချိန်၅င်း၅င်းရှိ၏ထား။ [The use of ချိန်ချိန်၅င်း၅င်း with reference to the state of a person's mind is sanctioned by good usage, but very seldom met with in everyday conversation. It has the force of ဖျော်ရွှင်, but is not so elegant].

ချင်း, 1, *v.* ; see ချိန်။

ချင်း, 2 (*pron.* ဂျင်း), *n.* the armpit ; ဆက်ကလေးထက်ကလေး, စာအုပ်ကိုချင်းမှည့်၍ တောင်အရပ်ကလာခဲ့ပါသည်။

—ကလေး (*pron.* jyne kalee), —တွင်း, *n.* same.

—ထောက်, *n.* a crutch.

—မွေး, *n.* the hair under the armpits.

ချိသွန်း (ချန်) [*pron.* ဂျိသွန်း (ချန်)], *n.* a kind of confectionery, one of the chief ingredients of which is jaggery.

ချို, *v.* to be defective, wanting, incomplete ; မရံမလင်, to be blemished, marred.

—ထွဲ, *v.* same ; သည်သူပညာချိုတဲ့သည်, this man is deficient in learning ; မင်းပြောသည့် စကားမှန်ဘူး ထင်ချိုတဲ့သည်။ မဖြူမနက်ထုံးထုံးတန်တန်ထွဲသောသူမတုတ်လျှင်အတွန်ချောသောမိန်းမဆိုလိုက်ပါပေသည်, it is only owing to Ma Phyu having a defect in one of her eyes, or else one could say with propriety that she was a very handsome woman.

ချိုချို (from ချို, to be sweet), *n.* slightly sweet, sweetish.

—ရှိ, *v.* to be slightly sweet.

ချိုး, 1 (from ထိုး, to be broken, &c.), *v.* to break crosswise, as a thing that is longer than broad.

—ဖွဲ, *v.* ; see the parts (ထိုက်စိတ်ကို ချိုးဖွဲသည်, to chasten one's self).

—ဖွဲဖျက်ဆီး, *v.* to overwhelm and crush, as an enemy (ချန်သူကို ချိုးဖွဲဖျက်ဆီးသည်).

ချိုး, 2, *v.* to wash, bathe, as the body with water ; ရေချိုးသည်။ ချိုးရေထုံးသည်, a polite term, meaning to bathe, used by ordinary people to officials of rank ; ဆေးရေချိုး, *v.* to bathe in medicinal water.

၆, *n.* a whiteant or termite.

မြေ, *n.* a whiteant's nest constructed on the side of a tree or house; *comp.* ထောင်ပိုး။

—ပန်း, *n.*; *see* မြေ။

မြတ်, *v.* to scratch with the nails, or tear (the skin) with the claws, to scratch up, rake together; *comp.* မြင်။ [Note.—It is believed that this word is not good Burmese; it is probably a provincialism.]

မြမြ, *an intensive* (infrequent).

မြင်, ၁, *n.* a mosquito.

—မြောင်, *n.* a mosquito-flap, really a သားဖြီးထည်, to keep off flies and mosquitoes.

—ထောင်, *n.* mosquito curtain (မြင်ရံ is more polite than မြင်ထောင်). အိပ်ရန်မြင်ရံ၊ မြင်ထောင်ညှော်မိ, a jocose but coarse term applied to an over-uxorious husband.

—ပန်း, *n.* a mosquito which hides in dark corners.

မြင်, ၂, *v.* to measure with a measure of capacity; *comp.* မြင့်။

—ထောင်း, *n.* a measuring basket (ဝေးမြင်ထောင်း).

—တွက်, *v.*; *see* the parts.

—တွယ်, *n.*; *see* မြင်။

မြင်ဆီ, *n.* the marrow of human or other bones.

—မိမ့်, *v.* to penetrate the marrow, be thrilled with pleasurable sensations, or with cold; *see* မိမ့်။ သည်ခရုထိ မောင်မချိုးနှင့် အချိုးမြင်ဆီမိမ့်အောင်ချမ်းရှာထိမ့်မည်။ သည်ရေမှ ထိအေးထိတ်သည်မှာမြင်ဆီမိမ့်ရော့သည်။ မိုးထွင်းမြင်ဆီထိအောင်မှတ်မိသည်။

မြင်မိတ် (from အမြင်, a rafter), *n.* a board covering the ends of rafters and forming a facing to the eaves of a house.

မြင်သေ့ (so written by the Arakanese); *comp.* ရှင်သေ့။

မြင့် (ချင့်), *v.* to compute, calculate, weigh in the mind, estimate, form a judgment of, ponder over, repeat, think over; *comp.* ခန့် and မြင်။ ဤကဲ့သို့ပြောထိုက်သဘောထုခြင်းဝါခင်ညှာ, consider, sir, whether it is right that he should speak (to me) thus.

—ချိန် (ချင့်ချိန်) (*pron.* chyin jyein).

—ဝေး, —ထောက်, —တွက်, *v.* same; နှိုင်းချိန်သည်။ ဤအမှုတွင် ထရားထိဝေးမှန်သည်မှန်သည်ချင့်ချိန်စည်းစားရန်ဆိုင်းထားပြီးမည်။

မြင်း, ၁, *n.* a light, open basket for carrying poultry, fruit, &c. [this is the generic term for basket]; သရက်မြင်း, a small basket attached to a pole with transverse prongs inside for plucking mangoes.

မြင်းယံ, *n.* a foot-ball, a hollow wicker Burmese foot-ball made of rattan; မြင်းယံခတ်သည်, *v.* to play at foot-ball.

မြင်း, ၂ (from အမြင်း, an act), *v. affix* giving the power of a participial noun, as သွား, go; သွားမြင်း, a going; combined with ဌာ it gives the power of the infinitive mood, as သွား, go; သွားမြင်းဌာ, to go.

မြစ်, *v.* to mark with the nails (လက်သံနှင့်မြစ်သည်); *comp.* မြစ်, to scrape as with a knife or sherd, to scrape up with the fingers, to rake as with a hoe, to rake with a rake (ထွန်မြစ်) သပ္ပတိသီးကြက်တင်းခါးသီးအခွံများကိုထားနှင့် မြစ်ပြီးလျှင်ခွံမိတ်၍ချက်သည်။ မြေခွံမိတ်စည်သောဝါးကို ကုန်စည်စွာရအောင်လက်နှင့်မြစ်၍ကျူးလိုက်ပါ။

မြည်, ၁, *n.* a ray; not used singly. Der. ရောင်မြည်, နေမြည်။ ဘုရားရောင်မြည်တော်ကြောငွေ့ကို အလုံးကိုဖြန့်၍ ထွန်းလင်းတော်မူသည်, a ray of Buddh extends to and illumines the whole of the sekya-wala; ထုံးမည်ကျွန်းကိုပတ်ထွန်းမိုက်မှောင်မြည်တထောင်ဖြင့်ပြောင်ပြောင်ဝင်းထိန်။ စက်ရပ်နံ့ထိုးမြတ်အနွှံ့နံ့ရောင်နီလျှော်။ ထွန်းလင်းပြာသည်။

မြည် (ချည်), ၂, *n.* thread simply spun.

—ကတ္တီဝါ, *n.* cotton velvet.

—ကျစ် (ချည်ကျစ်) (*pron.* ချည်, jyit), *n.* thread doubled and twisted; အပ်မြည်။

—ခင် (ချည်ခင်) (from အခင်), *n.* a skein or hank of thread.

—ခင်စွပ် (ချည်ခင်စွပ်) (*pron.* chyeegin-zoot), *n.* a species of wading bird [the white-necked stork].

—စာ (ချည်စာ), *see* အစာ, sizing.

—စာ ကျေး (ချည်စာကျေး), စာတင်, *v.* to size thread.

—စာသတ် (ချည်စာသတ်), *v.* to comb the thread after sizing.

—ထွေး (ချည်ထွေး), *n.* a skein or hank of thread knotted.

—ပင် (ချည်ပင်), *n.* a single thread.

—မျှင် (ချည်မျှင်), *n.* same.

—ထုံး (ချည်ထုံး), *n.* a ball of thread.

—ဝင် (ချည်ဝင်) (from အဝင်), a spindle of thread.

—သေ့ (ချည်သေ့), *n.* a quill, on which thread is wound from the spindle.

မြှီး, *v.* to divide in two equal parts, ဝက်သည်, ထက်ဝက်ခွဲသည်, ထက်မြှီးခွဲသည်; ဝါးကိုထက်မြှီးခွဲသည်, to split a bamboo in half; သစ်သီးထက်မြှီးခွဲသည်, to cut fruit in half; ထမြှီး, *n.* a bit, portion taken off, cut off, &c.

မြဲ, *n.* a fence of any kind, an enclosure for cultivation or keeping creatures, a cage for wild beasts; လျှံမြဲ။ မြင်းမြဲ။ ဝက်မြဲ။ မြဲကွဲ

ချင်းဝတ်ကြသည်, a figurative term applied to a mutually destructive quarrel.

မြီကာ, —ထိုး, —လှံ, —ဝိုင်း, *v.* to surround with a fence, to inclose in any manner; ဘျန်ဒ်အိမ်အောက်ထိုကွဲနားအစရှိသောထိရသန်ထိုဝင်ခွဲထိုးသောကြောင့်မြီကာခွဲပေးပါ။

—ရံ, *v.* same, to surround with people, adherents, dependants, guards, &c. Der. အခြံအရံ။ ကောသလတိုင်း သာဝတ္ထိပြည်စေတဝန်ကျောင်းတော်၌ နေထော်မူသောအခါ ဗျားစွာသော ရတနံးသင်္ဃာတော်တပည့်အပေါင်း ခြံရံလျက် အရှေ့ပြုပါဝိဒေ ယာကျွန်းမှ ကြယ်အပေါင်းခြံရံလျက် ထွက်လာသောသပြေညွှန်း၏တင့်တယ်ခြင်းကဲ့သို့သော တင့်တယ်ခြင်းဖြင့်ထွက်ထော်မူလေ၏။

မြား (from ကြား, to be apart), *v.* to be between, divide, make separate, distinct; ဝိုင်းမြားသည်။ သားနားသည်။ သီးမြားသည်။ သီးသန့်သည်, to be different, diverse, unlike, dissimilar; ကွဲမြားသည်, to take every other one, take one and leave one; in this sense frequently written မြာ, and chiefly used in the phrase ရက်မြာ, every other day (ရက်မြား is more correct); နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံဝင်ကြားတွင်တောင်ထန်းမြားလျက်ရှိသည်, in the intervening space there is a range of mountains which separates the two kingdoms; လူချင်းတူသော်လည်းပိရိယချင်းမြားသည်, although men are like one another, the persevering exertion between one and another is different.

—နား, *v.* same, 2nd def.; to rebel; ဖုန်တန်သည်, throw off one's allegiance to; to separate from, to rebel; မြားမြားနားနားပြောပါ, speak definitely; နောင်ထော်ပုကန်မင်းကိုညီထော်မင်းတုံးမင်းသည်ရတနာသိင်္ခိမြို့သို့ထွက်ခွဲဖုန်တန်မြားနားသည်, the younger royal brother, Prince Mindôn, rebelled against and threw off his allegiance to his royal elder brother the Pagan Prince, and left Amara-pura and departed to the city of Yadanatheinga (Shwebo).

မြ (ချိ), *v.* to make level by spreading out the parts; *comp.* ညှိ။

မြွေ (ချွေ), *n.* lac, gum-lac, cochineal, the produce of a small insect deposited on the limbs of trees.

—မြွေ (ချွေချွေ), *a.* purple; မိုဗ်းနွယ်မှိုင်းလိုက်သည်မှာမြွေမြွေ (ချွေချွေ) ကျရောသည်, the sky is so dark that it has become quite purple.

—ပန်းဆိုး (ချွပ်ပန်းဆိုး), *v.* to dye a dark-red or purple colour.

—မိုး (ချွပ်မိုး), *n.* the coccus or cochineal insect.

—ရောင် (ချွပ်ရောင်), *n.* dark-red colour, purple.

မြွေ, *v.* to make a loud, resounding noise, but used only in certain adverbial forms, as မြွေမြွေ or ထမြွေမြွေ, မြွေခဲ, မြွေအုန်းအုန်း, မြွေသံ, မြွေသောင်းသောင်း, မိုဗ်းဦးအခါပစ္စုန်နတ်ထိုမြွေ ထူးသောကြောင့်

ကောင်းကင်ထက်ထမြင့်မြင့်နှင့်မြည်သည်။ ပင်ထယ်ထွင်းထဲမှီးသံများကိုမြင့်အုန်းအုန်းကြားရသည်။

မြင်း, 1, *v.*; see မြင်း, to thunder; မိုင်း မြင်း, not so loud as မိုင်း မြင်း။
မြင်း, 2 (from ကြိမ်း, to be terrified), *v.* (obsolete).

—ခြောက် (ချိမ်းချောက်), *v.* to threaten, daunt, terrify by threats; ထားနှင့်ချတ်ဝတ်ခြင်းချောက်သည်, he terrified him by saying he would cut him down with his da.

—ဝဲ (ချိမ်းဝဲ), —မောင်း, *v.* to threaten; မောင်းဝဲသည်။

မြင်း (ချွန်း), *v.* to roar as thunder, be loud, thundering. Der. မိုင်းမြင်း။ အမြောက်သံထူမြင်းမြင်းနှင့်ကြားရသည်, one could hear the continual booming of the cannon.

မြိန်မြိန် (ချွတ်ချွတ်), *v.* to have but little, be in a strait for want of, be forced to pick here and there as occasion offers; a word more used by women than men; to be economical, frugal; ကျွန်ုပ်တို့အတွက်ထည့်သွင်းသောမြိန်မြိန် မြိန်မြိန် (ချွတ်ချွတ် ချွတ်ချွတ်) ထုံးစံအတိုင်း, spend my pay economically, my dear, so that the pay of one month may be sufficient to last till the next.

မြိန်မြိန် (ချွတ်ချွတ်), *v.* to be particular, scrupulous, strict, close, niggard, to vex, annoy by such treatment; ထိုအခါမှစ၍ ထပါးသောသူငယ်တို့သည်။ မုတ်ဆိုးမသားတို့၏ ပင်မှိုက်စက်မြိန်မြိန် (ချွတ်ချွတ်) ကြသော်လည်း။ မိုးစဉ်း (pron. နိုးစဉ်း) မျှအမျှကပ်မကပ်။ မှန်ထွင်းဆိုစေတော့တူ သည်းခံတော်မူ၏။ ကျောင်းတကာမောင်မြိန်သည် အရှေ့ဥစ္စာပစ္စည်းအထုံးအစွဲစွဲတတ်၍ မြိန်မြိန်မြိန်မြိန် (ချွတ်ချွတ်ချွတ်ချွတ်) ထုံးသည်။

ချုံ (ချုံ), *n.* a cluster or clump of bushes or small trees, a jungle.

—စေးဖျပ် (ချုံစေးဖျပ်) (from စေးဖျပ်, which see), *n.* a brake, thick jungle, thicket (used more in poetical writings).

—မိတ်မောင်း (ချုံမိတ်မောင်း) (from မိတ် and မောင်း, which see), *n.* same (also chiefly used in poetry).

—ဖုတ် (ချုံဖုတ်) (from အဖုတ်, a clump), *n.* a small cluster or clump of bushes; သည်ယုံကိုမြင်လိုသည်ဖြစ်၍ ထွင်သည်, seeing this here, he cleared away this bush. [Note.—This means to do any favour to another with a view of ulterior benefit to one's self.]

မြိမိန်း (ချုံမြိမ်း), *n.* a species of heron.

ရူပ (ချုံချုံ), *v.* to be full of sores, diseases, &c., အနာချုံချုံသည်, see also စေးရူပမြိမ်းသည်; also applicable to vapid, weak, and undecided language, စကားရူပမြိမ်းသည်။ (ချုံချုံသည်); also applicable to a person's actions, physical or mental, slothful, apathetic, inactive; အသွားအသားရူပ (ချုံချုံ) သည်။ အလုပ်အကိုင် ရူပ (ချုံချုံ) သည်။ အကြံအစည်ရူပ (ချုံချုံ) သည်, (this word appears to have a strong affinity to စေး).

ခြေ, ၁ (from အခြေ), *n.* a foot or leg ; သည်ထူအသွားအသာခြေမရှည်ဘူး။
 ခြေ ၂ ချောင်း မကယ်နှင့်။ မင်းထွေလည်းမကယ်နှင့်။ ခြေ ၄ ချောင်း သနားခြေ
 ၂ ချောင်းပင်ပန်း။

- ကျင်, *adv.* a foot or feet ; ခြေကျင်သွားသည်, he goes on foot.
- ကြွ, *n.* a retaining fee, or fee paid on engaging a lawyer or doctor ; ရှေ့နေဆိုခြေကြွပေးသည်, he gives a retaining fee to the pleader.
- ခရိုင်, *n.* plaited horse-hair cincture worn below the knee by some young Burmese men (and Shan women).
- ခုံ, *n.* the upper part of the foot, ဖခိုး ; a pedestal, ထိခပ်။
- ချင်း, *n.* an anklet or ornamental ankle ring, fetters ; ခြေချင်းကိဖြတ်ထိတ်ပါ, take off the fetters or leg-irons.
- ချင်းခတ်, — ချင်းရိုက်, *v.* to fetter, put on fetters ; ထရားခံများ ကိုခြေချင်းခတ်သည်, he (or they) put fetters (or leg-irons) on the accused.
- ချင်းဝတ်, *n.* the small of the leg above the ankle ; ရေခြေချင်းဝတ်ထောက်ရှိ, ankle-deep (as water).
- ချောင်း, *n.* a toe.
- စွပ်, *n.* a stocking ; hence သားရေခြေစွပ်, *n.* a boot.
- ညှိုး, *n.* the toe next the great toe.
- ထင်ခုံ, *n.* a foot-stool.
- တံကောက်, *n.* the inside of the bend of the knee.
- ထော်ထင်, *v.* to cohabit as a king.
- ထောင်, *n.* ; see ခြေ။
- နင်း, *n.* a shoe.
- နင်းကြိုး, *n.* a shoe-string.
- နင်းခွက်, *n.* ; see နင်းခွက်။
- နင်းရာ, *n.* a footstep.
- ဖြစ်, *v.* to be exhausted with fatigue, fagged. [Note.— Often coupled with ထက်ဖြစ်, as သူခြေဖြစ်ထက်ဖြစ်နေသည်, he is exhausted with fatigue ; ခြေဖြစ်ထက်ဖြစ်ဖြစ်နေသည်, is also applicable to sick persons, women who are enceinte, &c.]
- ဝဦး, *n.* the front part of the foot ; နေခံနောင်နှင့်ဆိပ်ထိုးခြေဝဦးမှ ဝေဠုဘူးတဲ့ *Anglicè*, I will never set foot in your house again.
- ဖခိုး, *n.* the upper part of the foot ; ခြေခုံ။
- ဖတ်, *v.* to be splay-footed, to have one of the feet turned out more than the other.

ခြေစာ (ခြေထမ်း), *n.* the sole of the foot.

— ဖျားထောက်, *v.* to be on tiptoe, to be affectedly vain, stuck-up, supercilious; သည်ကုန်သွယ်အမြတ်ကလေးအစိတ်စနစ်ဆယ်စုသည် နှင့်သွားပုံလိုက်ခြေဖျားထောက်သွားသည်။

— ဓ, *n.* the great toe.

— ဖျက်မိ, *n.* an ankle; ဓဖျက်။

— ဖြန့်ထောင်, — ထောင်, *n.* a royal courier in the Burmese time.

— ရင်း, *n.* the place for the feet; opposed to ခေါင်းရင်း။ ခြေထောင် ရင်းသို့ရောက်ပါသည်ဘုရား။

— ရာ, *n.* a footstep; ခြေနှင်းရာ။ ခြေရာထောက်ခံခြင်းတရားဥပဒေ, *n.* the Track Law; ခြေရာထုတ်, to carry on tracks.

— ထယ်, *n.* the middle toe; ခြေချောင်းထယ်။

— ထုံး, *n.* a foot-ball.

— ထွင်း, *n.* a step; *v.* to step, put forth the foot.

— သည်, — သည်သူရဲ, *n.* a foot soldier.

— သည်း, *n.* a toe nail.

— သန်း, *n.* the little toe.

— သထုံး, *n.* the leg from the knee to the ankle.

— သထုံးသား, — သထုံးကြွက်သား, *n.* the calf of the leg.

— ထိမ်း, *v.* to castrate, (polite) ဂွေးစေ့ထိုးသည်, သင်းသည်, ဆွေသည်။

ခြေ, 2 (ချေ) (from ကြေ, *which see*), *v.* to reduce to small particles, to digest (as food), to bruise (as the flesh); ဆေးထွေးကလူ နာသို့ရင်းဆေးထုံးဓါတ်ခဲကိုချေနှင့်ကြေအောင်ချေ၍တိုက်သည်။

— ဝံ (ချေဝံ), *v.* to be pleasing to the taste; အသာချရှိသည်, to be pleasing to the ear, as well arranged and pertinent discourse; သည်အခွံထောင်ရ (ခင်း) သည်စကားအပြောအဆိုအလအယောင် အရာခွံအတွန်ခြေဝံသောသူဖြစ်သည်။

— ဖျက် (ချေဖျက်), *v.*; *see* the parts.

— ခွ (ချေခွ), *v.* to pulverize.

— ထည် (ချေထည်), *v.*; *see* ခြေဝံ, 2nd def.; စကားခြေခြေထည်ထည် (ချေ ချေထည်ထည်) ပြောထတ်သည်, he is able to converse in a pertinent and expressive manner.

ခြေခြောင်း, *n.* a Jew's harp.

— မှုတ်, *v.* to blow on a Jew's harp; ခြေ ခြောင်း ပုဆွေကျော်နှင့်ထေး ဖျော်သည်။

ခြေ, *v.* to be gentle, mournful in sound; used adverbially only.

ပြုံး (ချ) (most frequently pronounced ခြုံ) (from ကြံ, to be wide apart), *v.* to make wide apart; (to be diffuse or enlarge upon in discourse, to magnify, overdraw); သည်အားပေါက် ထုတ်းထုသည် ထပ်မံ၍ (ချ) ပေးပါ, စကားပြော (ချ) ခြံပြောပါနှင့်။ အမှုကို (ကြီးအောင်) မပြော (ချ) ထွင်ပါနှင့်, do not magnify (so as to make it more important than it is) the matter; နားပေါက်ပြုံး (ချ) ဦး၍ သည်နားထပ်ဝင်သည်။

ခြောက်, 1, *a.* six; ၆။

ခြောက်, 2, *v.* to be dry; သွေ့သည်, to be dried up; ခန်းသည်, သည်အရပ်ရှိသော အဝေးအထွန်နည်းပါးသောကြောင့်သစ်ပင်ဝါးပင်တို့သည် ခြောက် ထန်ကြပြီ, as there is very little rain in this place, the trees (and bamboos) have all dried up.

—ကပ်, *v.* to be dry as flesh or fruit, to be devoid of the busy hum of life, to be dull, deserted and desolate as a city or town; အဝေးအသောက် ခင်သည့် ဤသူသည် အသားအရေအတွန်ခြောက် ကပ်သည်, on account of this man not enjoying his food, his flesh and skin are shrivelled up; သည်မြို့ ရှေးကကဲ့သို့ ရုံးနှင့်ဈေး မရှိသောကြောင့်အတွန်ခြောက်ကပ်သည်နှင့်, this town is very deserted owing to there being no court and bazaar as formerly; is it not?

—ခန်း, *v.* to be dried up.

—ထ, —ထပ်, *v.* to be dry (infrequent).

—သွေ့, *v.* to be dry, become dry; သည်ကျားရေကိုခြောက်သွေ့အောင် နေထွန်း၍ထားပါ, lay this tiger skin in the sun in order that it may become dry.

ခြောက်, 3 (ချောက်) (from ကြောက်, to be afraid), *v.* to make afraid, frighten; *comp.* မြိမ်း and ထွန်း, မြို့ထောင်ကညောင်ဝင်ကြီးခွံခြောက် (ချောက်) ထက်သောသားရဲကြီးရှိသည်ထုခြောက် (ချောက်) ခြံပြောဆိုသည်, in a large banian tree to the south of the town there is said to be (intimidating him) “an evil spirit which is in the habit of frightening (people understood).”

—မြိမ်း (ချောက်မြိမ်း), —ထွန်း (ချောက်ထွန်း), *v.*; see the parts; အမိ သည်မြိမ်းစွာသောသားကိုထိတ်စေခြင်းငှာကြောင်ဖားကြီး (*pron.* ကြောင် ဗားကြီး) ထာကိုက်လိမ့်မည်ဟုခြောက်ထွန်း (ချောက်ထွန်းပြောဆို၍ထိပ်သည်), the mother, in order to quiet her violently sobbing child, frightens it and puts it to sleep by saying “the big wild cat will come and eat you” (*lit.* the big shaggy cat).

ခြောက်ချက် (ချောက်ချက်) (*pron.* jyout jyet), *adv.* rattlingly; ခြောက်ချက် (ချောက်ချက်) မြည်, to rattle.

ပြောင်း (ချောင်း) [from ထည်ပြောင်း (ထည်ချောင်း), the wind-pipe].

ခြောင်းခြောက် (ချောင်းချောက်), *n.* the dry cough, pulmonary consumption.

— ဆိုး (ချောင်းဆိုး), *v.* to cough, to have a catarrh.

— ထဟုတ်ထုတ် (ချောင်းထဟုတ်ထုတ်), — ထဟဲ့ထဲ့ (ချောင်းထဟဲ့ထဲ့), *adv.* with a constant cough; ဣကကောင်းကောင်းမဆိပ်ရခြင်းထဟုတ်ထုတ် (ချောင်းထဟုတ်ထုတ်) နှင့်နေရသည်။

— ပန်းဆိုး (ချောင်းပန်းဆိုး) (*pron.* ဗန်း), *v.* to cough.

— ပန်းတန့် (ချောင်းပန်းတန့်), ခြောင်းတန့် (ချောင်းတန့်)။ ထောင်တက်ကထူထာထွင်ခြောင်းတန့်ထိုက်ပါ။

— သံမြဲ or ပေး (ချောင်းသံမြဲ or ပေး), *v.* to hem; ထူထိထိအောင်ခြောင်းသံ (ချောင်းသံ) ပေးသည်။

— ထက် (ချောင်းထက်) (ချဲ့ထက် is better), *v.* to hawk.

— တန့် (ချောင်းတန့်), *v.* to hem; ခြောင်းတန့် (ချောင်းတန့်) သံကြားမော်ကြည့်သည်။

မြဲ (ချီ) (*pron.* မြဲ), *n.* a horn; [မြဲ (ချီ) ထည်ထူး။ ထူးထူးထူးထူး။ ဝတ်မိမှား။ မထားအိပ်နေစဉ်စင်းစင်း or မြဲထည်ထူး။ အိပ်ဦးမှာချည် ဥစ္စာထည်။] ခင်ကျားပျောက်သောကွဲမြဲ (ချီ) နေ။ ကိုယ်နေထည်မှတ်ပါ။ [အထိုးမထန်ပါဘူး မြဲ (ချီ) ထိုးနားရွက်ပြတ်ကုန်ပါသည်, it was of no value, he only got a thing with broken horns and split ears. This is a metaphorical expression used allusively in a disparaging sense of a man marrying a common and worthless woman, or a woman marrying a poverty-stricken and disreputable man.]

မြိုင် (ချိုင်), *n.* a cage for birds, a moveable cage for beasts (သံချိုင်); ချိုင် is not used in colloquial.

မြီး (ချီး) (*pron.* မြီး), *n.* a dove, ဥချီး; *comp.* ခို။

— အုံ (ချီးအုံ), *n.* a shelter in a tree, used for shooting doves.

— မြဲ (ချီးမြဲ), *n.* the ground pigeon.

— မိမ်း, *n.* the Emerald dove.

— နီယု (ချီးနီယု), *n.* a species of dove.

— မိန်တူမ (ချီးမိန်တူမ), *n.* the fox-coloured turtle-dove.

— မှုတ် (မြီးမှုတ်), *v.* to whistle by blowing through the thumbs laterally placed together, with the fingers of both hands closed, as when calling any one.

— ထင်းပြာ (ချီးထင်းပြာ), *n.* the ring-dove.

— ထည်ပြောက် (ချီးထည်ပြောက်) (*lit.* "the speckled-neck dove"), *n.* the common kind.

— ထိမ်း (ချီးထိမ်း), *n.* a small hawk, the kestrel of Europe (*Tinnunculus alandarius*).

မြီးနာရီ (ချီးနာရီ), *n.* a cuckoo-clock.

မြီးခြံ (*pron.* chyō jyan), *v.* to deny one's self, practise self-denial, perform austerities; မြီးခြံကျင့်သည်။ မြီးခြံရှာကျင့်သည်။ ထုဇောရှင် ရသေ့သည်။ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာတုရားထံနောင်တရားပြစ်တံ့၍ သောဗျာဒိတ်ကိုခံရ ထောဗျာဒိတ်ကြောင့်ထနေဝင်ဖြစ်သော အထူးသဖြင့်မြီးခြံရှာ ကျင့်ထောင်မှုသည်, Thumédā, the lord rishi, owing to his having received a divine communication in the presence of Dipinkara the most excellent Buddh, that he would become hereafter a Buddh, practised austerities in such a wonderful way as if he were about to become a Buddh on the self-same day; ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့ဝင်များသည်။ ပါးသောကြောင့်အဝတ်အစားမှစ၍ မြီးခြံရှာဝတ်ဆင်ရ ပါသည်, as my parents have few goods and chattels, I am compelled to wear even my clothes in a self-denying manner.

၈, *v.* to be forked, branch into two parts (having something between), to ride upon, have authority over, ခွဲစိတ်ရင်းသည်။ Der. အခွ; အထောက်အမြီ။ ပန်းထောင်မြီ။ ခန့်မြီမျှားကို ညောင်တုံးမြီဝန် ထောက်ထောင်စဉ်းကွဲစွဲစိတ်ရင်းသည်, the Assistant Commissioner of Yandoon has authority over the towns of Shwé Laung, Pantanaw, and Danubyu; မြင်းကိုခွဲပြီးစီးသည်။

ခွတ်, *v.* to be concave, deep as a cup (to be sunken as the face); less extensive than ချိုင့်; *n.* a cup, bowl, or anything of similar shape; a measure of capacity equal to two sahs (၁၀၀၀) ခွတ်ထထည်, ၁၀ viss; မျက်နှာခွတ်သည်လူမျက်နှာခွတ် ထည်။

—ခွင်း, *n.* a pair of metal cups played together; *comp.* ထင်းခွတ် and သံခွတ်။

—မြင့်ဆိုင်, *n.* a shop where liquor is sold by the glass; ခွတ်မြင့် ရောင်း။

—ထောက်, *n.*; see the parts.

ခွင်, *v.* to be bent, curved, as a bandy-leg, or the horn of an animal curving towards its fellow; ကျွန်ုပ်သားကလေးမြေခွင်သည်, my little son is bandy-legged.

ခွင်ထောင်စထည် (*pron.* ခွင်ခေါင်စထည်), *n.* nine-pins, or any similar plaything.

—ထောင့်, *v.* to play at nine-pins.

ခွင်း, *v.* to strike at, aim a blow at (with a bow), to pierce, penetrate, go through; ချင်းသည် (ထေးနှံခွင်းသည်)။

ခွန်, *n.* a kind of long-handled chisel; ထံစောင်ထမျိုး။

ခွန်အား, *n.* bodily strength; အားခွန်။

ခွန်အားဗလ, *n.* strength; generally coupled with ခွန်အား in collo-
quial; ခွန်အားဗလကြီးသည်—သေးသည်။

ခွပ်, *v.* to engage in combat, fight as fowls and some other birds; ကြိတ်ခွပ်, ခါခွပ်, မိုး (ချိုး) ခွပ်, ခေါင်းခွပ်, to come in contact, conjunction, as clouds or heavenly bodies; ခွပ်ခဲ ဖြည် (*pron.* ခွပ်ခဲဖြည်), to sound with a smacking noise, as when a person gets a slap on the face; ထိပ်ချင်းခွပ်သောအခါတွင်ရောင် ကိုမြင်ရသည်, when one cloud comes in contact with another, one can see the gleam of the lightning.

ခွံ့ (ချံ့), *a.*; *see* ချံ့ (၇)

ခွဲ, ၇. put into the mouth, as food (either of human beings or animals), bits, &c.; to give as a bribe (in conjunction with တံဖိုး); အကလေးကိုအစာခွဲသည်, he puts the food into the child's mouth; မြင်းကိုဇက်ခွဲသည်, he puts the bit into the horse's mouth; မင်းကိုတံဖိုးပဏ္ဏာခွဲသည်။

𑂔𑂱, 𑂔, *n.* a hoof.

—တြီးခွါငယ်, *n.* large and small buffaloes collectively; ခွါတြီး
ခွါငယ်ခြေထိမ်းခေါင်းပိုက်။ ခြေခင်းခွါပိုက်။

—**ῥοδ**, *n.* a horse's fetlock.

—ပန်းတုံး, *n.* a horse's coronet.

—**ရာ**, *n.* the step or marks of a hoof, hoof-marks.

— ခုတ်စီး, *v.* to flow down, as sweat down to a horse's hoofs when ridden hard ; မြင်းခွါခုတ်စီးအောင်စီးသည်။

—**ရာထိုင်း**, *v.* to measure foot-marks ; used metaphorically of a person who, thinking himself strong enough to throw off allegiance to his superior, or benefactor, sets about taking steps to do so, *e.g.*, နင်ထိုင်းရာထိုင်းသလား, are you going to measure hoof-marks with me ?

—ဝိဇ, *v.* to stumble as a horse.

—**ထိုးရေ**, *n.* one of a horse's paces; same as **ထိုးထိုးထိုး**။

၈၂, ၂, *n.* (Peguan), a chief of pagoda slaves, himself a slave.

—ဒဂ, *n.* a chief of pagoda slaves appointed by Government.

—သား, *n.* a pagoda slave; ကျွန်သီးတော်, ဘုရားကျွန်။ ခါးမီး။

ခါ, ၃ (from ထွာ, to become separate), *v.* to separate, part, sever, detach, cleave off, put at a distance ; to separate, (*intrans.*) go from [to peel the skin off from fruit, but not very elegant] ; ထရံထွာထိတ်ပါ, separate the (piece of) mat-walling (from the rest understood) ; ရန်ကုန်မြို့ကခွါထွက်လာသည်အခါတွာ အဖွန်ကိတ်ပါသည်။ ထက်သစ်ရှုသို့ကျသက်သာပါသည်။

ငွေ, *v.* to curve, curl, coil, wind into a ring (*trans.* and *intrans.*).
 Der. အငွေ, *n.* a coil, အငွေ ; *comp.* ထွင်း ; ကြောင်ပျာပေါ်၌ ငွေ၍နေသည်, the cat remains curled up on the mat ; မြွေပချုပ်ထဲမှာ ငွေ၍နေသည်, the snake remains curled up inside the basket ; အဘိုးကြီးဆိုမော၍ ငွေနေသည်။

—ပတ်, *v.* ; see the parts ; *n.* a hoop [ငွေ (*pron.* ငွေ), မိုက်ကစားသည်, to trundle a hoop.]

—ထိတ်, *v.* to curl as the hair.

ငွေ, 2, *v.* to gather (fuel) ; ထင်းငွေသည်။ ထင်းတရွေ့ကို ခွေပဲ့ပါစင်ချား, gather and bring me, please sir, an armful of fuel.

ငွေ, 3, *v.* to check (in chess) (မင်းကိုငွေသည်), မင်းနှင့်ရထား မြင်းနှင့် ရထားခွပ်တွင် (*pron.* ခွေခွပ်), ခွေမိသည်။

ငွေ, *v.* ; see ငွေ, to push with the head, to strike by thrusting the head forward as a bullock or a sheep, to butt ; ခွားချင်း ခွေကြသည်, the bullocks are butting one the other.

ငွေ, 1, *n.* a flat ring, used as a band ; *comp.* ထွင်း, a ring, *e.g.*, ထားငွေ, a da handle ring for keeping the part of the blade inserted in the handle secure ; ထုံငွေ, the same on spear handles ; ထောက်ငွေ, the same on chisel handles ; ထားနောက် မိတ်ငွေ (ထူနောက်မိတ်ငွေကဲ့သို့ used allusively in a depreciatory sense of persons, somewhat like the English colloquial expression "muff").

ငွေ, 2, *n.* a dog. ငွေ့သူရီးထာ။ အိပ်သူရီးအပြီးနှင့်။

—အ, *n.* a jackal.

—ကတတ်, *n.* a porch or vestibule, with or without a roof.

—ကျော်ဝက်ကျော်ခံ(ရ), *v.* as in the way of being obliged to put up with contumely or insult.

—မြေ (*pron.* ငွေ့ချီ), *n.* a wooden horse.

—ဆွဲ (ငွေ့ဆွဲ), *n.* ; see ထင်ပါးဆွဲ။

—ထူဝတ်တူ, *n.* an animal resembling both a dog and a fox, the Indian badger, *Arctonix collaris*.

—မြေထိုးချောင်းထောင်, *adv.* trottingly.

—ရှူး, *n.* a mad dog.

—ရှူးပြန်, *v.* to have hydrophobia.

—ထုပ်, *v.* same as ထင်ထောင်ချ။ ငွေ့ထုပ်, only used in Upper Burma.

—ထွဋ်စား (ကထေး), *n.* a young hare ; ထုံသူထုံ။

—ထောင်, *n.* an "embryo dog," a term of abuse in some parts of Upper Burma ; ထုံငွေ့ထောင်း။

—ပျာ, see မိထားချိန်, a carpenter's plummet,

of the eatables for the little folks to eat (လူငယ် includes also servants and people not in the same social scale as one's self); နှင့်လူကောင်းပြောသောအခါ ကောင်းခြင်းကလေးနှင့်ပြောတတ်သည် (by way of reservation).

ခြွန်း (ချွန်း), *n.* an iron hook used by elephant drivers (a goad). Proverb ခြွန်း (ချွန်း) ကိုပြလိုဆန်ထောင်းသည်, he asks for rice by showing the elephant-goad. [Note.—This means to cause another to do a favour by exhibiting some insignia or proof of power or influence.]

—ထောင်း (ချွန်းထောင်း), *n.* same, a long hook used to gather fruit from trees; *comp.* တံချူ။

ခြွတ်ခဲ (ချွတ်ခဲ), *adv.* with a sudden crack, with a fine cracking noise (as of a person treading on dry leaves, or the snapping of a piece of bamboo, or the sound of tinsel when rubbed between the hands); (ချွတ်ခဲမြည်, to emit such a sound).

ခြွတ်ခြွတ် or တခြွတ်ခြွတ် (ချွတ်ချွတ် or တချွတ်ချွတ်), *adv.* rustlingly.

ခြွေ (ချွေ), 1 (from ကြွေ to fall off), *v.* to cause to fall as leaves, fruit, &c. (break off with a တံချူ or the hands); applied also to the weakening of passion, in the sense of curbing libidinous passion; ခပ်ပိုက်တည်းကုသောအသီးကိုရအောင်ထောတခေါ သမောတကုသောမီးကိုခြွေ (ချွေ) ခြံကျင့်ထိုးသည်, in order to possess the fruit (which means the attainment of virtue), he habitually disciplines himself by holding in check the fires, so-called (*i.e.*, the passions), of cupidity, wrath, and ignorance.

—ချ (ချွေချ), *v.* same; သစ်ပင်ပေါ်ကသရက်သီးကိုခြွေ (ချွေ) ချလိုက်ပါ, break off and throw down the mangoes from the tree.

ခြွေ (ချွေ), 2, *v.* to be sparing, economical, frugal.

—တာ (ချွေတာ), —ရွေ (ချွေရွေ), *v.* same; (ချွေခွံဆပ် or ချွေတာခွံဆပ်သည်, to pay a debt by instalments); သည်ငွေသုကြီးပုထုရေ ကျော်မှာလှေခရန်ပျက်စီးသောကြောင့်အစားအသောက်ချွေတာရှာရသည်; ခပ်ကျားကြွေး ဝဝံတထထွင် ၂၅ ကျခွေတာခွံဆပ်ပါရခေ, allow me to repay your debt of Rs. 100, sir, in instalments at the rate of Rs. 25 a month.

ခြွေရံ, *v.* to surround, attend. Der. အခြွေအရံ။ ကျေးကွန်သင်းပင်းတို့ သည်ချွေရံစားကြသည်, his subordinates and their associates attended on him and paid their respects.

ခြွေး (ချွေး), *n.* sweat, perspiration; any vapour collected in a fluid; ခြွေးရည်။ သူ့ကိုးဖူးကချွေးခြေမကျအောင်လုပ်ကိုင်ကျွေးပါလျက်နှင့် ကျွန်တော် ဖောက်ပြန်ရက်သည်။

သိင်္ဂန်းခြယ်သွတ်သည်၊ he refines the silver by separating it from the other metals ; မိန်းကလေးထိုက်စွပ်သွတ်ပေးသည်၊ he took off the ring and gave it to the girl.

ချွတ်ယွင်း၊ *v. intrans.* to be out of place, not right, to be damaged (deteriorated), injured ; less than ဖြတ်စီး ; သည်သူအပြောအဆို ချွတ်ယွင်းသွားသည်၊ this man's speech is not as formerly, it is much impaired ; စကားရှေ့နောက်ခဏ္ဍိအင်္ဂါချွတ်ယွင်းသည်။

—ထွေး (ချွတ်ထွေး)၊ *v.* same, 1st def.

—ထွေး (ချွတ်ထွေး)၊ *v.* to free from (some malady), to exorcise an evil spirit ; စုန်းနတ်တစ္ဆေတို့ဝမ်းစားခြံထားသောရောဂါကိုကင်းရှင်းအောင် ဆရာတို့ကချွတ်ထွေးသည်။

ချွန်၊ *v.* to point, make pointed, sharpen ; to be sharp, keen, talented, အချွန်သည်၊ ထက်သည်၊ *see also* ချွန်၊ to whistle. Der. အချွန် ; ရုတ်တိုချွန်ထိုးပါ၊ sharpen the (end of the) stick ; စာချွန်သည်၊ သည်သူထက်စွန်သည်၊ this man is a very talented individual.

ချွန်၊ *v.* to be naturally pointed (lanceolate) as a leaf, not round or blunt ; *n.* the continuation of the keel of a boat or vessel, whether ဦးချွန် or ဝဲချွန်သည်တူကိုသီးခေးချွန်ထုခေါ်ကြသည်၊ they call this man " Nga Pho with the pointed chin ;" မြင်းခံချွန်၊ the horse's ears are pointed. [Note.—ချွန် and ချွန် appear to be interchangeable, for instance, the Burmans say that a thorn is prickly, ထူးချွန်သည်၊ whereas it would be expected that they would say ထူးချွန်။]

—ထက်၊ *n.* same (infrequent).

ချွန်၊ *adv.* right into, right through (ချွန်ခြံပေါက်သွားသည်).

ချွေး (ချွေ)၊ *v.* to be slimy, ropy, mucilaginous ; *comp.* ခေး၊ to be sticky, adhesive. Der. အချွေး၊ to drawl in speech ; ခေတ်သွေး၊ ခေတ်သားပြောဆိုခြင်းဆိုသောအခါ ချွတ်ပါသည်ကို ခေတ်သားသည်တုချွေးမင်းကြသည် ; ထူးချွေ၊ *n.* an oily tongued person.

—ခန်း (ချွန်း)၊ *n.* phlegm ; သံဗိဇ်

—နှစ် (ချွန်)၊ —နှစ် (ချွန်)၊ *v.* to be slimy, &c., to be slow, drawling in speech (very often denotes affectation in speech) ; used adverbially ; စကားချွန်ချွန်ပြောထုတ်သောသူမဟုတ်ဘူးသည်။

မြှ၊ *v. trans., lit.* to cause to rise, swell up (*see* ကြ). In modern parlance with မိတ် it means to egg or incite, to make angry (မိတ်ကိုမြှပေးသည်)၊ to flatter ; မိတ်ကိုမြှအောင်ပြောသည်။

မြှင်း (from ကြင်း၊ to remain)၊ *v.* to leave, let remain, set aside ; ချွန်သည်တို့ထက်ချွေးသားသို့စားစရာထူးချွန်ခြင်းရှိသော၊ set aside some

of the eatables for the little folks to eat (လူငယ် includes also servants and people not in the same social scale as one's self); နှင့်လူငယ်တို့အားပြောသောအခါကားခြွင်းကလေးနှင့်ပြောတတ်သည် (by way of reservation).

ခြွန်း (ချွန်း), *n.* an iron hook used by elephant drivers (a goad). Proverb ခြွန်း (ချွန်း) ကိုပြလိုဆန်ထောင်းသည်, he asks for rice by showing the elephant-goad. [Note.—This means to cause another to do a favour by exhibiting some insignia or proof of power or influence.]

—ထောင်း (ချွန်းထောင်း), *n.* same, a long hook used to gather fruit from trees; *comp.* တံချူ။

ခွတ်ခဲ (ချွတ်ခဲ), *adv.* with a sudden crack, with a fine cracking noise (as of a person treading on dry leaves, or the snapping of a piece of bamboo, or the sound of tinsel when rubbed between the hands); (ချွတ်ခဲမြည်, to emit such a sound).

ခွတ်ခွတ် or ခွတ်ခွတ် (ချွတ်ချွတ် or ခွတ်ခွတ်), *adv.* rustlingly.

ခွေ (ချွေ), 1 (from ခွေ့ to fall off), *v.* to cause to fall as leaves, fruit, &c. (break off with a တံချူ or the hands); applied also to the weakening of passion, in the sense of curbing libidinous passion; ခင်မိတ်တည်းလူသောအသီးကိုရအောင်ထောတခေါသမောတလူသောမီးကိုခွေ (ချွေ) ခွ်ကျင့်ထုံးသည်, in order to possess the fruit (which means the attainment of virtue), he habitually disciplines himself by holding in check the fires, so-called (*i.e.*, the passions), of cupidity, wrath, and ignorance.

—ချ (ချွေချ), *v.* same; သစ်ပင်ပေါ်ကသရက်သီးကိုခွေ (ချွေ) ချလိုက်ပါ; break off and throw down the mangoes from the tree.

ခွေ (ချွေ), 2, *v.* to be sparing, economical, frugal.

—တာ (ချွေတာ), —ခွေ (ချွေခွေ), *v.* same; (ချွေခွ်ဆပ် or ခွေတာခွ်ဆပ်သည်, to pay a debt by instalments); သည်ဌေးချွေခြီးပုထုဇေကျော်မှာဌေးခေန်ပျက်စီးသောကြောင့်အစားအသောက်ချွေတာရှာရသည်; ခင်ဗျားကြွေး ၁၀၀၀တထွာ ၂၅ ကျခွေတာခွ်ဆပ်ပါရခေ, allow me to repay your debt of Rs. 100, sir, in instalments at the rate of Rs. 25 a month.

ခွေရံ, *v.* to surround, attend. Der. အခြွေအရံ။ ကျေးဇူးခံသင်းပင်းတို့သည်ချွေရံခံကြသည်, his subordinates and their associates attended on him and paid their respects.

ခွေး (ချွေး), *n.* sweat, perspiration; any vapour collected in a fluid; ခွေးရည်။ သူ့ကိုးဖူးကချွေးခြေမကျအောင်ထုပ်ကိုင်ကျွေးပါလျက်နှင့် ကျွန်တော်ဖောက်ပြန်ရက်သည်။

မြွေးဆောင်း (ချွေးဆောင်း), *v.* to keep in a state of perspiration, take a sweat.

—ခံ (ချွေးခံ), *n.* an inner shirt, a garment worn next the skin; ချွေးခံဆင်၍။

—ငုတ် (ချွေးငုတ်), *v.* to have the perspiration checked.

—ထိတ် (ချွေးထိတ်), *v.* to cease perspiring.

—ထုတ် (ချွေးထုတ်), *v.* to draw out the perspiration.

—ထွက် (ချွေးထွက်), *v.* to sweat, perspire.

—နွဲ့ (pron. နွဲ့ဝ) (ချွေးနွဲ့ဝ), *n.* what is earned by hard labour (by the sweat of one's brow).

—နုတ်, *n.* putrid perspiration which the Burmese (and other Oriental races) believe to accompany fevers.

—ချုံ (ချွေးမြုံ), *v.* to perspire freely from heat.

—ရပ် (ချွေးရပ်), *v.* to cease perspiring.

—ဝင် (ချွေးဝင်), *v.* ; see ချွေးငုတ်။

—ထံ (ချွေးထံ), *n.* ; see ချွေး။

—ထိပ် (ချွေးထိပ်), *v.* to have the moisture of rice absorbed while cooking, indicating that the rice is well done ; ထမင်း ချွေးထိပ်ပါလေစေဦး။

မြွေးမ (ချွေးမ), *n.* a daughter-in-law, a son's wife.

ဂ (ဂဇလ်)။

(The third consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of gutturals.)

ဂဝိ, *n.* the Ganges river, ဂဝိမြစ်, one of the five great rivers which rise in the Himalayas and flows (according to Buddhist teaching) southward in the great south island, ဓမ္မုဒ္ဓိဝ or ဓမ္မုဒ္ဓိဝါကျွန်း။ ဂဝိယ (pron. ဂဝိယ) ဝါဠုကံ။ ထံသုံးနှင့်အမျှပွင့်၍။ ဝေရိဗ္ဗာန်ကွန်ထော်မူကုန်သော။ ယေဝဓု၍။ အကြင်မြတ်စွာဘုရားတို့သည်။ အတ္တိသန္တိ။ ရှိထော်မူကုန်၍, whatever most excellent Buddhas that have appeared and attained Neibban are as numerous as the grains of sand on the banks of the Ganges.

ဂဏန်း (Pali ဂဏန), *n.* a numeral figure ; comp. ဝေဒိသိ, a numerical figure in arithmetical computation.

—သင်္ချာ, *n.* arithmetic.

ဂဏာ or ဂဏ္ဍာ (Pali), *n.* rice boiled in milk ; နို့ဂဏာ။

—ဓမ္မန်း (pron. ဂဏာ, zoon or zwûn), *n.* same offered to a priest.

ဂဏ္ဍာသုခိယော, *v.* to offer such rice to a priest ; ထုဇာတာရှင်ဂေါတမေယျိ
ထုဇာ ဖြစ်မည်ဆဲတွင် ကောင်းမွန်လှစွာ အရသာနှင့်ပြည့်စုံသောနို့ဂဏ္ဍာသုခိ
ကိုကပ်သုလေ၏, Thuzata (Sujata) made a religious offering
of milk-rice of most delicious flavour to Lord Gaudama
when he was on the point of becoming a Buddh.

ဂတိ, 1 (Pali), *n.* passage, transition ; a transition to another state
of existence ; လာခြင်း၊ ဂတိ၅ပါး၊ နိရိယဂတိ၊ ပေတဂတိ၊ တိရစ္ဆာန်ဂတိ၊
မနုဿဂတိ၊ ဒေဝဂတိ။

ဂတိ, 2 (Pali), *n.* a promise, word pledged.

— ခံ, *v.* to enter into an engagement, to pledge one's self, to
promise ; ခင်ဗျားက ဆက်ရက်အတွင်း ငွေ ၅၀ ပေးမည်ထုတ်ပေးမည်လား၊
will you, sir, promise to give me Rs. 50 within ten days ?

— ကတိ, *n.* a promise (ဂတိဂတိ).

— စောင့်, *v.* to keep one's word ; သစ္စာစောင့်သည်။

— ထည့်, *v.* to be faithful, true to one's word, keep to one's
word ; ထပ်ဂတိထည့်သည့်လူယုံပါစော့။

— ထား, *v.* to promise, make a promise.

— ဖျက်, *v.* to break a promise.

— မှန်, *v.* ; see ဂတိထည့်၊ ဂတိသစ္စာ မှန်သောခါတွင်။ ဩဇာလေးနက်။ ပေါ်ဆီ
တက်က။ နှုတ်မြတ်သင်ပင်ဆေးမက်ဝင်။

ဂဏ္ဍန (ဂဏ္ဍသဗျာ), *adv.* (prefixed to ခေရုတ္တိ, *v.* to mention one
thing after another), distinctly, by name, clearly, separately,
i.e., to the point ; ရှင်ရှင်ထွေးထွေးမပြောနှင့်။ ဂဏ္ဍန။ ရှင်းရှင်းထင်းထင်း
ပြောပါ, do not speak confusedly, but in a distinct and lucid
manner ; ကျွန်တော်က။ ဂဏ္ဍနခေရုတ္တိစာရင်းနှင့် ပေးအပ်ခဲ့ရပါသည်, I (*lit.*
your servant) had to make it over to him with an account
going carefully through each detail.

ဂဏ္ဍနိ, *n.* a crab, hence လယ်ဂဏ္ဍနိ (ဂဏ္ဍနိ), a fresh-water crab ; လယ်
ဖုတ်နိ။ ဒိကြောင်းဂဏ္ဍနိ (ဂဏ္ဍနိ), a salt-water crab.

ဂဏ္ဍိ, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness ; စုံမြိုင်, ရေထိုင် (*pron.* ရရိုင်
ရရိုင်), a dense forest.

ဂဏ္ဍိ (pron. ဂဏ္ဍိ), *n.* a species of large crab.

ဂန္ဓ (pron. ဂဏ္ဍ), *n.* smell, scent ; အနံ့။

— ဓာ, *n.* the chrysanthemum.

ဂန္ဓကုတိ, *n.* perfumed chamber. Any private chamber devoted to
Buddha's use was called gandhakūṭi, but especially the
room he always occupied at Savatthi (သာဝတ္ထိ).—*Childers'*
Pali Dic.

ဂန္ဓ (Pali), *n.* a gandappa, a kind of inferior nat inhabiting the base of the Myinmo mount in concert with rekkaiks (ရက္ခိတ်), Gonbans (ဂွန်), Galóns (ဂလုံ), and Nagas (နဂါး; [so named, it's said, because of its partiality for scents and perfumes; *g*, scent].

ဂန္ဓရုံ (ဂန္ဓာရုံ) (*pron.* ဂန်းဒရုံ, from ဂန္ဓ and အာရုံ), *n.* odour smelt.

ဂဗ္ဘသေယက (ဂဗ္ဘသေယ, *pron.* ဂဗ္ဘသေးထ) (Pali ဂဗ္ဘ, the belly), born of the womb; *see* ဇတာပုဇာ, *a.* produced from a viviparous animal, *see under* ဝဇိယဇေ။

ဂမန်း, *see under* ခမန်း။ ထည့်ဝန်းထံတောင်ပြည့်ဝမန်း, (အောင်းမေ့သည့်အရာ ဆိုသည့်ဝကား။)

ဂထိကဝတ် (Pali ဂမိက, a guest) (*pron.* ဂထိကဝတ်), *n.* the duties of hospitality to a priest; one kind of ဧည့်သည်ဝတ်။ ဂထိကဝတ်ပြုသည်, to perform such duties.

ဂဗ္ဘရာ (ဂုဗ္ဘရာ) (Pali), *n.* a kind of fabulous lily, ဂဗ္ဘရာကြာ [said to flourish in the ဆဗ္ဗါနီ။ နဝမိတ်။ ကုတ္တလ။ and အနောဒတ္ထ lakes].

ဂမန်း, *n.* a species of kœmpfera, of which there are numberless varieties (about 40 in number).

—ထထီး, *n.* one variety distinguished for its fragrance.

ဂရတ် (ဂယတ်), *n.* a small fish-pond commonly connected with a larger one by some water communication; hence ဂရတ်လတ်ထတ်, the reaction of the bore (ဒီထုံး) in a river, the breaking of the surf or waves on the sea-shore, or the swell along the banks of a river occasioned by the rapid motion of a vessel through the water (the wash of a steamer).

—ထ, *v.* to rise as such swell.

—ရိတ်, *v.* same. [*N.B.*—Used metaphorically of tidings or news which spreads far and wide; မီးသတိလာပြီထွေကထေးများ ထို့ ကောင်းစွာချည်နှံထား။ သို့မဟုတ် ဂရတ်ရိတ်၌ မြင်လိမ့်မည်။ သည်ထိထင်း စကားသည်မန္တလေးကပင်ဂရတ်ရိတ်၌လာသည်, this report has come, having spread even from Mandalay.]

ဂရိတ် (Latin), *n.* Greek, Grecian; ဂရိတ်လူမျိုး။

ဂရိဝ, *n.* inconvenience, hardship, trouble, burden, anguish.

—ခံပြု, *v.* to bear the troubles, &c., of another.

—ရှိ, *v.* to be troublesome, harassed with annoyance, hardship.

ဂရ (Pali), *a.* heavy, weighty, important; အလေး။

—စိတ်, *v.* to treat with deference, respect, to regard as weighty, to make much of.

—ပြု, —တမပြု, *v.* to regard as weighty, important, to treat with attention, deference, respect, to make much of, to treat

with consideration ; ဂရုဂါရဝဖြူ၍စာသည်အတွန်ခက်သော်လည်းဂရုဖြူ
လျှင်နားလည်ပါလိမ့်မည်။ အျှန်ပြောသည့်စကားများကိုခင်အားကရမပြုလျှင်
အျှန်ပြောပါအုံးရှိပါစေတော့။

ဂရုထက် (from ထက္ကော), the more weighty and important utensils of
a priest, opposed to ထယုထက်။

ဂရို, *n.* a tally, tally-stick, anything with which count is kept.

—ထိုင်, *n.* one who keeps count with a tally.

—ချိုး, *v.* to keep count with a tally. [*N.B.*—In keeping tally,
the man who keeps it cries out “ချိုး” when a certain
quantity of paddy or merchandise has been counted.

ဂလံ (ကန်လန်), *n.* ; see ကန်လန်လျှင်, a bolt, bar.

ဂဏ္ဍေဝတ်, *n.* laterite ; sometimes called ကျောက်ဂဏ္ဍ

ဂဏ, *n.* solder, metallic cement.

—ဆော်, *v.* to solder, to join by means of metallic cement
[figuratively it means to create harmony and good-will be-
tween two rival parties, to act the part of a mediator (ဂဏ
ဆော်ပြု or ဂဏပြု) ; ဤလူနှစ်ယောက် သင့်တင့်သဖြင့် ရှိအောင် ခင်အားက
ဂဏဆော်ပြုလိုက်ပါ။]

ဂဇုန် (Pali ဂရုဂ), *n.* a galón [garunda], a kind of fabulous bird
of immense size. “The Garundas (galóns) are represent-
ed as being great enemies to the nagas.”—*M.B.*

—ထောင်, *n.* a double sail used in Burmese and Chinese ves-
sels (ဂဇုထောင်ထိုက်). Proverb ဂဇုပြည်မှာဂဇုနီနီနီပြည်မှာနီနီ,
in the Galong country, the Galong (is king, or supreme
understood), in the Naga country the Naga [Anglicè,
When in Rome do as Rome does] ; ဂဇုနီမင်းမြေးနီမင်းဆွေး။
အကြွေးမြစ်ညာသို့ ရောက်ထတုံ, a prophecy said to foretell the
advent of the British into Upper Burma.

ဂါဝု (Beng.), *n.* a foreign female's gown.

—ဝတ်, ဆင်, *v.* to wear such a dress ; ဂါဝုဝတ်သည်။

ဂါတ် (Eng. guard), ထဲ, *n.* a police-station ; ဂါတ်အရာရှိ, a police
officer in charge of a police-station ; ဂါတ်သား, a police con-
stable.

ဂါမ (Pali), *n.* a village ; ရွာ။

ဂါထာ (Pali), *n.* a stanza of Pali verse consisting of four lines,
each commonly containing eight syllables ; ဂါထာဖွဲ့ရိုးဖွဲ့စဉ်။
ရှင်ထံတပါးလေးပါးတဂါထာ ; ဂါထာစုဏ္ဍိယ။ အံ့မပါလျှင်ဂါထာ။ အံ့ပါ
လျှင်မန္တန်။ မိမိကတံကိုတတ်သည့်အသော်လည်း ဂါထာမဖွဲ့နိုင်သည့်လူထံ
ရွာသည်။

ဂါဝုတ် (Pali ဂါဝုတ်), *n.* a gahi-woke, measure of distance equal
to four kanthas (၄ ကောသလဂါဝုတ်).

ဂိဗ္ဗဇဉ္ဇေယျ (Pali), *n.* the warm season; နွေကာလ, warm time; နွေရာသီ, the warm season. Singhalese gimhana.—M.B.

ဂုဏ် (Pali ဂုဏ), *n.* a good or bad quality, attribute; *comp.* ခြံင် and သကတံ (*pron.* as spelt); (ဂုဏ်သကတံ mostly used in poetry and dramatic compositions; ဂုဏ်သကတံနှင့် ခြံင်ရံသည်), a good quality, the good results of a good quality; ဈေးဇူး, the reputation of a good quality, character [capacity, virtue, worth, that which gives moral merit and value]; အသေချေ, ကျော်စော။ မထူးဂုဏ်ရှိသူ၏ ထူးချွန်မှုကို။ လင်ဂုဏ်ရှိသူ၏ ထူးချွန်မှုကို။ သည်သူ အထွန်ဆင်းရဲသောကြောင့် ဇွဲ(ဇွဲ) ဂုဏ်ကိုးသည်။ သည်သူပညာဂုဏ် ကိုသာ ကိုးသည်။ ငွေဂုဏ်ကိုမကိုးပါ။

—ခံ, —ဆောက်, —ထင်, *v.* to affect a good quality, assume consequence, put on airs; တည်သည်။

—ထက်, —နုမြင့်, *v.* to be proud, မိတ်မြင့်သည် (grandiose).

—ထုဂုဏ်ခံ, —ဂုဏ်ထုဂုဏ်မြှင့်, *n.* in the way of rivalry; if with a benefactor or superior, in the way of *presumptuous* rivalry; မြို့အုပ်မင်းစောင်မဲထုမိမိအထက်အရာရှိဝန်ထောက်ထောင်မင်းဦးသံတိုင်ကို ဂုဏ်ထုဂုဏ်ခံအထွန်မြို့ထိုသောမိတ်ရှိသည်။

—ခြံ, *n.*; see ဂုဏ်, last def., and ခြံ, last def.

—ခြံင်ထွက်, *v.* to be famous, renowned, *distinguished*, eminent, conspicuous, celebrated, illustrious; သည်သူစာပေကျမ်းဂန်ထက်မြောက်သိဒ္ဓါသည်ဂုဏ်ခြံင်ထွက်သည်။

—မြှင့်, *v.* to vie with as equals, to vie with in a presumptuous way with one's benefactor or superior.

—ဓာန, *n.* pride, haughtiness.

—မောက်, —မော်, *v.* to be haughty, stuck-up, supercilious, proud, overbearing, characterized by self-assertiveness (is also used occasionally in a good sense); ထောင်ထောင်ဝင် ဂုဏ်မောက်ပါ, ဝံ (*pron.* ဝံ) ဆောက်သည်ချေအိုးစင် (this is said allusively by Burmans when they wish to depreciate a person).

—ရည်တူ, *v.* to be equal in social status to another.

—ရှိ, *v.* to have character or reputation by the performance of a virtuous or worthy action, by the possession of riches or high rank, or in a secondary degree from associating with persons of talent, position, &c. (ငွေဂုဏ်ကိုးသည်, to be purse-proud).

ဂုဏဝန် (Pali ဝန္တ), *n.* one possessed of good qualities (*vide* ဝိဝဝန်, one who is proficient in religious duties), a righteous man, ဂုဏဝန်ပုဂ္ဂိုလ်။

ဂုဏ်တန်, *n.* a spurious precious stone.

ရဝ် (ကုင်) (from ကုင်, a lever), *n.* a stick thrust down under the edges of an open vessel, to press down and secure the contents.

—ထိုး (အင်ထိုး), —နှိပ်, —သက်, —သိပ်, *v.* to press down and secure with the said stick, *e.g.*, ngapi, pickled fish, lime pickle, &c.

ရန်မင်း or ဝန်းအင်, *n.* the *Amomum corynostachyum*, *M.*

ရန်ဆိတ်, *n.* a gunny bag.

ရဝ် (ကုင်) (*pron.* ကုင်), *n.* a kind of snare; *comp.* ကြေးကွင်း and ကွတ်။

ရွှီထိုင် (*pron.* gôt pheedine), *n.* the middle north post in the main part of a house; *see under* ကွန်း, a part of a royal funeral bier.

ရံဝတ္ထု, *n.* a thin kind of paper; မိုင်းထိုင်ဝတ္ထု။ ခေမတ္တ။

ရံ ?

—(ကုန်း) ချော, —ချောစားသည်, —ချောထိုက်, —ငြိမ် (ပပ်), *v.* to excite a quarrel by mischievous representation; အမတ်ကြီး ထေးပါးတို့ကယောသထာထိုအကြောင်းပြု၍ (ကုန်း) ချောစားမင်းကြီး မိဒေဟဆုန်မင်းကြီးထံပြောကြလေ၏, the four ministers addressed Mingyi Wedayhayit with mischievous representations concerning Mahawthahta.

—တား, *n.* language spoken to excite quarrel.

—ဝ, *n.* a mischief-making woman; သည်ရုံးမသည် အကြောင်းကို မကောင်းချည်းပြောသည်။

—သည်, *n.* a mischief-maker, a fomentor of quarrels.

ဂေဇက် (*Eng.* gazette), *n.* the Government Gazette.

ဂေါဓရဝ် (ဂံ) ပြု, *v.* to frequent a place for the purpose of receiving religious offerings; ကုန်းကြီးများဆွမ်းခံသည့်ရွာ ဂေါဓရဝ် ရွာမည်၏။

ဂေါဓရဘူတ, *n.* the wisdom necessary for the reception of the four paths (မဂ်ဒုတန်) and their fruition (ဖိုထိဒုတန်) ဂေါဓရဘူ အနွယ်ပြတ်တော်မူသောဂေါဓ။ နွားနို့အဆင်းကဲ့သို့သန့်ရှင်းမြူစင်ပြီ။

ဂေါထာ (*Pali*) (ရှင်ဂေါထာ, *pron.* Gaudama), the fourth Buddha in the present system. "The father of Gaudama Buddha, "Sudhodana (Bur. ထုဒ္ဒေါန), reigned at Kapilawastu (Bur. ကပ္ပိလဝတ်ပြည်), on the borders of Nipál, and in a garden "near the city the future sage was born, B.C. 624 E.M.; "ဂေါထမိ, \aunt of Gaudama; ကိဿဂေါထမိ"; ဂေါဝတ္ထင်, *n.* the throne of a Buddha.

- ဂေါ့, *n.* common quartz.
 ဂေါ့, *n.* a kind of large boat ; formerly these kind of boats used to go to Calcutta.
 ဂေါ့, *n.* a kind of concretion said to be formed in the stomach of animals and used medicinally ; the Burmese say နွားဝမ်းထဲကဖြစ်သည်။
 ဂေါ့, *n.* a stain, cloud (in precious stones), flaw ; သည်ထွက်ဂေါ့ထွက်ပါ, this (precious) stone is not without a flaw or flaws, *lit.* not free from flaws ; သည်မိန်းဂေါ့ထွက်ပါ။
 ဂေါ့ (Pali ဂေါဓာ), *n.* a variety of the garnet resembling pyrope (a mineral regarded as a variety of garnet, occurring in small masses or grains, never in crystals ; its colour is a poppy or blood-red, frequently with a tinge of orange ; ဂေါ့ is included among the နဝဂေါ့ or nine kinds of precious stones by the Burmese, *see* နဝဂေါ့).
 ဂေါ့, *n.* a native of Coringa ; ဂေါ့ဂေါ့ကုလား။
 —ဓား, *n.* tobacco imported from Coringa, from which the famous Burman cheroots are made ; ဓားပြင်းဗိဗ်။
 ဂေါ့, *n.* a British soldier, private ; ဂေါ့ရောင်း a British regiment.
 —ထန်း, *n.* barracks occupied by British troops.
 ဂိုဏ်း, *see under* ဓမ္မဂိုဏ်း, ဗုဒ္ဓဂိုဏ်း, သင်္ဃာဂိုဏ်း။ ဂိုဏ်းရှောင်။
 ဂိုဏ်း (Pali ဂထ), *n.* a collection, assemblage, sect (diocese?) အရသာပေါင်း။
 —ဆုတ်, *n.* a bishop, one who has jurisdiction over other priests.
 —ကွဲ (ကွဲ), *v.* to belong to different dioceses, to different sects, as the Culaganthi and Mahagandi, နွားဝမ်း and ဓားဝမ်း, Sulagandi and Mahagandi.
 —ဗုဒ္ဓ, *n.* an archbishop.
 —ထောက်, *n.* a bishop's assistant, an archdeacon or dean.
 ဂျက်ကထိ, *n.* the armpit ; ချိုင်းကွင်း ထက်ကထိ။ ထက်ကထိ။
 ဂျက်ဂျက် (ချက်ချက်), *adv.* tickingly, as a watch, or make a noise like a child's rattle.
 —မြည်, *v.* to tick.
 ဂျင် (*pron.* jin), *n.* a top, play-top.
 —ဂုံ (*pron.* jinboo), *n.* a button, ball or knot attached to another body, a ball used in twisting thread.
 —ထိပ်ကွေး, *n.* a swindling gambler, very akin to the English expression "Thimble rigger."

ချင်, ၂, *n.* an ark shell ; ချင်ဗိဗ်။

ချင်ခါး, *n.* the Tavoy name for ကြက်ဆင်းခါး, the momordica plant.
Tavoyans pronounce it as if spelt ချန်ခါး။

ချင်တိုင်, *n.* Malabar nightshade, resembling spinach.

ချဉ်း (ကြေး), *n.* ; see အချေး။

—ညောင်, *n.* အချေး, အညောင်။

ချပ် (ကျပ်), *n.* a round flat piece of wood used for a small wheel or for any purpose.

—ဘီး (pron. ဘိန်း), *n.* same.

ချီ (ချေ), *n.* the barking deer, *Cervus Muntjac*.

—သုဇာတ် (pron. သဇာတ်), a young barking deer (Mergui ချီသွေ့ဝံ့).

ချပ်, *n.* a kind of carpenter's plane, a levelling wooden scraper ;
comp. ကျမ်းထုံး (a kind of black wood said to be used for chisel handles).

ချုံ (Beng.), *n.* wheat ; ချုံဝါး။ အထားဝါး။

—ချည်, *n.* ale, beer, porter. (This word is never used, and can only be considered a fanciful creation) (မြပ်).

ချင်း (ချိုင်း), (တောင်), ၁, *n.* a locust.

ချင်း (ချိုင်း), ၂, *n.* ; see ချိုင်း, the armpit.

ချင်း (မြပ်), *n.* the Gyaing river flows into the Salween near the Phraphyu pagoda, (အရမ်းမြို့) a few miles above Maulmain.

ချိုး (ချိုး) (pron. ချိုး, to break), *n.* the broken burnt rice adhering to the bottom of a rice-pot.

—ကပ်, *v.* to adhere as such rice ; hence the malediction ခင်း
ငါးရဲချိုးမှတ်ချိုး (ချိုး) ကပ်မည်လှည်း။

ဂြပ်, *n.* a species of water-serpent whose bite brings on a gradual coma, which ends, in nine cases out of ten, fatally ; the Burmese recognize three kinds, ဂြပ်ထုံး။ ဂြပ်ရက်ဖေါက်။ ဂြပ်ပြား။

ဗြဲတော် (ကြီးတော်), *n.* ; see ဗြဲကြီး။

မြတ် (Pali မြတ်), *n.* a planet ; မြတ်စာ။

—မီး, *v.* to exercise a baleful influence as a planet (a term used by astrologers).

—ပြေခွဲပြေခွဲ, *v.* to be separated, as husband and wife, temporarily from motives of expediency owing to the maleficent influences of the planets ; *sometimes*, however, these influences are made a pretext for final separation ; မြတ်အိပ်, နင်း, ပြောင်း, မြတ်အုပ်သွား။

မြတ်ရှင်ထိုး, *n.* the eight planetary or erratic celestial orbs, namely, ထန်ခွေ or နေ, the sun; ထန်းလာ or လ, the moon; အင်္ဂါ, Mars; ဗုဒ္ဓဟူး, Mercury; ကြာသပတေး, Jupiter; သောတံကြာ, Venus; စနေ, Saturn; and ရာဟု, Rahu, the dark planet, which is only visible when passing over the discs of the sun and the moon and causing eclipses; the eight compartments of an astrological house (ဇာတာခွင်) corresponding to the said eight planets.

—ထန်ခွေ, *v.* to name a child according to the letters of the alphabet allotted to the day of the week on which he was born; ဇောင်အုတ် or မိအင် if on Sunday, ဇောင်ဝ် or မိအင် if on Tuesday, ဇောင်ရင် or မိထွေထ် if on Wednesday, and so on. The letters for each day are:—

အ for Sunday.

က, ခ, ဝ, ဃ, င, for Monday.

စ, ဆ, ဇ, ဈ, ည, for Tuesday.

ထ, ဖ, ဇ, ဝ, for Wednesday.

ပ, ဖ, ဗ, ထ, ဝ, for Thursday.

ဆ, ထ, for Friday.

ထ, ထ, ဖ, ဝ, န, for Saturday.

Very often Burmese children are *not* named in this way; but the names of novitiates for the priesthood are *invariably* given according to the letters assigned to the days on which they are born.

ဝှေး, *n.* dressed cotton; *comp.* ဝါ, undressed cotton (ဝါ, the cotton plant).

—ဝံ, *a.* padded or stuffed with cotton, as ဝှေးခံအင်္ကျီ, a padded jacket; ဝှေးထိုးအင်္ကျီ, a better kind.

—ဝတ်, *n.* a cotton mill.

ဝှေ့ (commonly ဝှေ့နီ), *n.* a kind of red earth found in some stones, *see* ကျွေ့နီ, sandstone.

ဝှေးဝှေး (ဝှေးဝှေး), *n.*; *see* ဝှေးဝှေး, the testicles (human or animal).

ဝှံ, *adv.* all together, good and bad without distinction, သောင်းပြောင်း; chiefly applied to grain and betel nuts; ဝှံသောင်းပြောင်းဝတ်သည်, he buys the lot, good and bad; ဆိုးကောင်းမရွေးဘဲ။

ဝှံ့ဝှံ့ (ကျွတ်ကျွတ်), *adv.* with a cracking noise.

—ဖြည်, *v.* to make such noise as in eating crisp eatables, *e.g.*, မုန့်ထောင့် or lettuce leaves; or it can be applied to the noise made by a dog in crunching fowl bones.

မြင်း (ရှင်း), *n.* the beam of the harness or heddles of a loom, ခက်တန်း မြင်း (ရှင်း).

—ဆောင့်, *v.* to throw one's self about as when in great trouble; used metaphorically as a rule; မြင်း (ရှင်း) ဆောင့်နေသည်, he remains distracted, *e.g.*, when a person loses a near relation.

—(ကျွမ်း) ထိုး, *v.* to perform a somersault, pitch heels over head; မြင်း (ကျွမ်း) ထိုးကြီးကျသွား။ မြင်းထိုးကြီး ကျသွားသည်, to be pitched head foremost as from a horse; သူ့အထော်ဖြင့် နာလိမ့်မည်။ မြင်းပေါ်ကမြင်းထိုးကျသွားခါထိုး။

—(ကျွမ်း) ထိုးငှက်, *n.* the red-rumped lorikeet, *M.*

—(ကျွမ်း) ဆွား, —ထိုးသွား, *n.* a tumbler, rope-dancer, a class of petty Government servants at Mandalay; မြင်း (ကျွမ်း) အမှုထမ်း။

စ

(The fourth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of gutturals, ကမ္ဘာစ.)

စရာဝါသ (Pali စာရ, a house, and အဝါသ, to dwell).

—ဖြ, *v.* to enter into the conjugal state, အိမ်ထောင်ဖက်ပြုသည်; but commonly applied to sexual intercourse, သံဝါသပြုသည်, *e.g.*, ကျွန်တော်မရင်အုပ်ကွေ့သွီးကိုတောအရပ်၌။ ငမိနိဆိုသောသူစရာဝါသပြုထင်သည်များကိုခံနေရပါသည်။ (From this example it will be observed that it is a term which may be used in rape cases, but it is said to be in more frequent use in Upper than in Lower Burma.)

စာန (Pali), *n.* the nose; နှာခေါင်း။

စာနာထတန (Pali စာန and အာထတန) (the six senses; အထတန ဝေါး), *n.* the sense of smelling; အနံ့အာရုံကိုခံစားခြင်း။

င

(The fifth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of gutturals, ကမ္ဘာင.)

င, 1, *pron.* possessive and objective of ငါ; in certain constructions my, me (*see* Grammar); a title prefixed to proper names of men indicative of superiority in the speaker, ငမြ, ငမေ, ငနီ, ငဝါ, but not polite. Though there is little objection to its being used from employer to employed, by a superior to a subordinate, or from a senior to one very junior, င is occasionally used with ဖိ prefixed to names

of women, *e.g.*, ငမိသို့, indicative of displeasure or annoyance on the part of the speaker, *e.g.*, လက်ထောက်ချသည့်ငမိသို့။

င, 2, *v.* to be enough for all on an equal distribution. Der. ငှ, *v.* to distribute equally to all ; ငွေထောက်ထောက်ငွေကြိုပါစ။ ခပ်အားတို့ဥပုသ်စရပ်တွင်။ ထမ်းထောက်ထောက်ငွေကြိုပါ၏ထား, have you, sir, rice enough and sufficient for all in the worship *zayat* ?

ငတ်, *see under* ငေါက်။

ငမြစ် (ချိပ်), *n.* a black kind of rice ; one kind of ထောင်ညှင်းငမြစ် (ချိပ်) ကိုချက်သောအခါထောင်ညှင်းထောက်စေးစေးထန်းထန်းမရှိပွယ်ထယ်ထယ်ရှိသည်။

ငင်, *v.* to pull, draw, ဆွဲသည် ; to draw a line, ဆကြောင်းငင်သည် ; to draw out, spin, မိုင်းငင်သည်။ ဝင့်သည် ; in connection with အသက်, to gasp for breath as a dying person, အသက်ငင်သည် ; in connection with ကြိယ, it means to be drawn along by the irresistible influence of one's past evil deeds ; ငါငင်၍သူမထိမ်းသူထိမ်းမှငါပါရချေမည်ထား။ သွား၍ခေါ်ငင်ချေ, go call and bring him with you (ငင် denotes that there is no choice for the person called but to come) ; ကြိယငင်သည်ဗေဒင်ထယ်ထိုထက်နိုင်မျိုးအံ့ဦးကြွတ်မြဲသည်အသက်ငင်နေပြီ။ ပြောရန်ရှိသမျှသွား၍ပြောချေ။

ငင့်, *v.* ; *see* ငင်။

ငင်း, *v.* to be instant, without delay (obsolete). Der. ထက်ငင်း။

ငေ, a term of reproach ; နင်းယင်းကျွန်တော်နှင့်သက်တူရွယ်မျှမဟုတ်ကျွန်တော်ထိုသာတွင် နင်းဘဲငေခဲရေးတိုင်းတွင်သေ့ကြောင့် ကျွန်တော်အတွန်ချက်ပါသည်။

ငတ်, *v.* to thirst, be thirsty ; ချေငတ်သည်, to be hungry or thirsty, be in want of food, either ဆာငတ် or ငတ်မွတ် ; to be not sufficiently plump, full, as the stern or bow of a vessel ; ဝဲ့ငတ်သည်။ ဦးငတ် (*i.e.*, not be in proportion to the rest of the vessel).

—မွတ်, *v.* to be destitute of food, be in a famishing state ; more than မွတ်သိပ်။ အရင်ထန်ကထောင်သူနတ်တွင် ကြွက်များ စပါးပင်များကိုကိုက်၍ချက်ဆီးသေ့ကြောင့်။ ကရင်များရှားပါးငတ်မွတ်ကြသည်။

ငတ်း (တဲ), *n.* a species of bamboo.

ငန်, *v.* to be salt ; သမုဒ္ဒရာရေငန်သည်, the water of the ocean is salt ; သည်အရင်မှာရေငန်သေ့ကြောင့် ရွာတည်ရန်မသင့်ပါ။ မောင်မင်းချက်သောတင်းသည်အားငန်သေ့ကြောင့်စေးနိုင် (ပါ)။

ဝန်း, 1, *n.* a goose ; hence ဣန်း, a swan. When H. M. S. *Wild Swan* was stationed at Rangoon, the vernacular newspapers designated the vessel as ထောင့်န်း။

ငန်း, 2, *n.* a kind of serpent including several varieties, as ငန်းစွတ်, the white-banded bungarus; ငန်းစောင်း, the brown green rat-snake [the Burmese say that the bite of the ငန်းစောင်း is deadly only under certain circumstances (*see* Mason's *Burma*, edition of 1860, p. 316); ငန်းစောင်း, လူစောင်း, ယောင်စောင်း, ထင်းစောင်း, နေစောင်း, ထိုငါးပါးစုံတွင်သေထတ်သည်]; ငန်းထော်ကျား, the yellow-banded bungarus; [the Burmese call the ငန်းထော်ကျား, နတ်မြွေ (နတ်စီးလို့), မြွေမင်း and assert that it is harmless]; ငန်းသံတွင်းစွပ်, the belted hamadryad; ငန်းပုတ်, the dusky hamadryad; ငန်းဝါ, the red-headed bungarus, also a certain venomous influence supposed to occasion certain diseases, probably a form of malarious or typhoid fever.

—တွတ်, *n.* the spotted fever.

—ဝမ်း (သင်း), *v.* to affect with the said venomous influence.

—မန်း, *n.*; *see* ငန်း, 2nd def.

—ရေကမိုး (လိုတ်), *n.* a cold sweat occasioned by said influence (ငန်းပေမင်း).

—ရှူးဝမ်း (သင်း), *v.* to affect with violent fever attended with delirium.

—ဝါ, *n.* the yellow fever.

—သဒ္ဓိပတ်, *n.* somewhat similar to ငန်းရှူးဝမ်း, but in which one loses one's power of speech.

ငန်းပြား, *n.* a spade or shovel, တူးရွင်းပြား (*pron.* ထရွင်းပြား); *comp.* တထပ်။

ငန်းပွဲ (from အငန်း, a portion), *v.* to parcel out a work, or do it by parcels (job work); ထုတ်ကုန်ရိတ်သောအခါငန်းပွဲခွဲရိတ်သည်.

ငပုတ်, *n.* the nat that is supposed to occasion (lunar) eclipses; အသုရိန်။

—ဝမ်း (သင်း), *v.* to seize upon (the moon) and occasion an eclipse. [The sun and moon are at regular intervals seized by the asurs (အသုရိန်); Rahu (ရာဟု) and Kétu (ကေတု), and these periods are called grahanas or seizures (eclipses).—M.B.] The Burmese do not appear to use the term ငပုတ်ဝမ်း with reference to solar eclipses. They say that the monster "vomits" (အန်) the orb when the period of obscuration is over.

ငြိတ်, *n.* a kind of cucumber, သဒ္ဓါးငြိတ်, said to thrive only in the rainy season.

ငမ်းငမ်း or ထင်ငမ်း, *adv.* with longing desire, longing for, with regard to young people used allusively in a bad sense. In saying that a famished dog regarded food with "wolfish eyes," this would probably be the right word to use; can also be used of a dog eating food (or offal) in a voracious manner.

ငမ်းငေါက်, *see* ငေါက်ငမ်း (never used).

ငယ်, *v.* to be small, little (inferior) [ငယ်ထွင်လည်းချီရ၍၊ ငြီးထွင်လည်း ခိုရ၍].

—ထွေးငယ်နာသို, *v.* to reproach another by exposing the faults of his or her youth; ကျွန်တော်ကို သည်အရွယ်သို့ရောက်လျှင် ငယ်ထွေး ငယ်နာသိုရန်မသင့်ပါ။

—ကျွမ်း, *n.* a companion from childhood; ငယ်ကျွမ်းမိတ်ဆွေ, a friend and companion from childhood.

—စဉ်တောင်ကျေး, from earliest childhood.

—ထိပ်, *n.* the triangular opening or the soft spot in the cranium of an infant (fontanel).

—နိုင်, *n.* one who has had the mastery over one since youth; အထက်ကထက်နိုင်ဖြစ်၍ မောင်ချ်ဝေးကို ကျွန်ုပ်တို့အားမပြိုင်စွဲပါ, as he formerly had the mastery over me from childhood, I dare not engage in rivalry with Maung Yan Way. (This means either in an intellectual or physical struggle.)

—ပေါင်း, *n.*; *see* ငယ်ကျွမ်း။

—ပေါင်းကြီးပေ, *n.* a friend from childhood to the present time.

—ပြု, *n.* a celibate or vestal from childhood (a term applied to póngyis and nuns in contradistinction to တောထွက်).

—မွေးငယ်ကျွန်, *n.* one brought up as a servant from childhood.

—မွေးခြံပေါက်, *n.* an animal bred from the pen (from its infancy); ချင်းစားခြံပေါက်။ မိသားခြံပေါက်။

—ရူး, *n.* a natural fool or idiot.

—ရွယ်, *v.* to be young; အရွယ်ငယ်သည်။

—သံပါ, *v.* to cry with an acute tone as a person in a state of violent fear; ငယ်သံပါအော်သည်။

—သား, *n.* a servant or subject (ငယ်သားထမ်း။)

ဓမ္မနိပါတ်, *n.* the nodding clerodendron, an elegant flowering shrub very often found in rice-fields; it is eaten (cooked) by the Burmese with ngapi.

ဇေတြီး, *n.* the officinal pothos, a kind of creeper (used medicinally).

ဇေတိ, *n.* a red-pepper plant, chilli (*Piper nigrum*), of which there are many varieties, ဇေတိကာထီ။ ဇေတိဖရုံ။ ဇေတိမိလ်းမျှော်။ ဇေတိအံ။ ဇေတိကာထီနှင့် ဇေတိအံများသည် ပါးရင်း နားရင်း ဖူအောင်စပ်သည်, the kalee and shwé at (species of) chillies are so pungent as to cause the back part of the jaws to tingle with their pungency [ဇေတိကျွတ်ပွေ, a pestle for pounding chillies; ညက ကွန် တေ့ထွေ ခင်ဘျား။ ထွေနှိတ်များ ယုသွားခါ ဇေတိကျွတ်ပွေမှကျွန်ပါ။ ကျွတ်ပွေ (*pron.* ကျွေ)], *i.e.*, in the way of “adding insult to injury”!

ဇေ (ဇေ), *n.* a state of punishment, hell, the infernal regions, ဇေပြည် the principal narakas (ဇေ), places of suffering, are eight in number (ဇေရှင်ထပ်) * * * * “It was declared by “Buddha that if any one were to attempt to describe all “the misery of all the narakas, more than a hundred, or even “a hundred thousand, years would be required for the recital.”—M.B.

—ထိန်း, *n.* a superintendent or inflicter of punishment in hell (a tormentor).

—မီး, *n.* hell-fire [a percussion cap; သေနတ်ဇေမီးအုပ်လျက်].

—မီးရည်, *n.* sulphuric or nitric acid.

—ရှင်ထပ်, *n.* the eight stages or stories of hell, namely, ထိညှိုးကာထထုတ်, သဟိထ။ ရောရူဝ။ မဟာရောရူဝ။ ထာပန္န။ (*pron.* တာပန်န), မဟာတာပန္န။ အဓိမိ, each of which is encompassed with sixteen inferior hells called ဥထာဒရက်ဇေတြီးရှင်ထပ်၏ထည်ဟန်ဟူသည် ကား။ ထိညှိုးဇေကားအထက်တည်း။ ထိုအောက်ကာထထုတ်ဇေ။ ထိုအောက်သဟိထဇေ။ ထိုအောက်ရောရူဝဇေ။ ထိုအောက်မဟာရောရူဝဇေ။ ထိုအောက်ထာပန္နဇေ။ ထိုအောက်မဟာထာပန္နဇေ။ ထိုအောက်အဆုံးကားအဓိမိဇေထည်း; regarding the situation of the eight-storied hells, the Theinzo (Sanjiwa) is the upper one, below that Kalathôt (Kálasútra), below that Thingata (Sunghata), below that Rawroowa (Rowrawa), below that Maharawroowa (Maha Rowrawa), below that Tapanā (Tápa), below that (Mahatapanā (Pratápa); concerning the lowest, it is the Awizi [Awichi]. [Note.—The names within brackets are the Singhalese equivalents given by Spence Hardy. On the same page he states, “They are (*i.e.*, the hells) “each 10,000 yojanas in length, breadth and height. The “walls are nine yojanas in thickness and of so dazzling “a brightness that they burst the eyes of those who look at “them, even from the distance of 100 yojanas. Each hell “is so enclosed that there is no possibility of escape from

"it. There are in all 136 narakas, and the whole are situated in the interior of the earth;" *vide* လောကန္တရတ်ဇရီ။

ဆေဏ်ကျော် (ထင်ကျော်), *n.* sassafras; မှန်သင်း။

ငလှိုင် (*pron.* ငလှိုင်), *n.* a fabulous monster, four of which are said to sustain the earth on their shoulders, and, whenever they change their position, the earth quakes. These monsters are said to be ဖြိတ္တာ, but this was not taught by Gaudama.

—ထွပ်, *v.* to be an earthquake; မြေကြီးထွပ်သည်။

ငံ, *v.* to be enough, sufficient, လောက်သည်; chiefly used in the derivations ကြွင်း and လတ်ငံ။

ငံ့, *v.* to wait for, စောင့်နေသည်။

—စား (စောင့်စား), ဆိုင်း, —လင်း, —မျှော်, same; ဆုတလှူသွင်း ထျှပ် ခေတ္တနေရသည်, I had to wait for the tide at Sukala village; မင်းရေထိုင်ရလိမ့်မည်, you will (likely enough) have to wait for the tide; ကျွန်ုပ်တို့ထိုင်ရလိမ့်မည်, I will follow and come, wait and remain (till I come) under the shade of the banyan; ထောင့်ကမ်းကမ်းစပ်စပ်သောသောကြောင့် မိန်းမကလေးကြည့်၍ အခြားသူတို့မလိုမတ်ဘဲစား၍နေသည်, owing to the man speaking to her with a semblance of love, the woman had faith in him and remained in earnest expectancy, without evincing affection towards any one else.

ငါ, *pron.* I, mas. or fem., used in speaking to one's self and in addressing inferiors; also used towards equals when irritated and affronted, *e.g.*, ငါနှင့်ထိုလူမမှတ်ဘူး, I do not consider you any one (*i.e.*, of importance).

ငါး, ၁, *n.* five; ဤကဲ့သို့ပြုကျင့်လျှင်ငါးပါးမှောက်ထိမ့်မည်, if you act like this, you will be overthrown, [as if you had committed (all) the five unpardonable sins? ပညာနန္ဒရိယတ်]; ငါးပါးသီလ or ပညာသီငါးပါး, the five duties binding on all creatures.

—ရာတွင်း (from ထာငါးရာတွင်း, within 500 tas), *n.* half a taing (တိုင်), *see* အတိုင်။

ငါး, ၂, *n.* fish.

—အိပ်, *n.* the black caboose.

—အုပ်ဝား (ငါးအုပ်ဘား), *n.* the long dorsal-finned cat-fish.

—အိုယုံ, *n.* the carp.

—အိုက်, *n.* the fresh-water cat-fish.

—ကကထင်, *n.* the large perch.

ငါးကထိ, *n.* the Tavoy mountain bar.

— ကသပေါင်း, *n.* the cock-up.

— ကသထိုး, *n.* the goby.

— ကသလူး, *n.* the large mullet.

— ကလူရံ, *n.* the king-fish, which produces isinglass, ကွေထံ (Tavoy).

— ကျေး (ငါးထုံ) (*pron.* ငါးရှိုး), *n.* a small fresh-water cat-fish (produces a stinging sensation if touched).

— ကြင်းကြေး, *n.* a kind of film on the eye. [*Note.*—The Burmans say that when the sky is overspread with cloudlets after the rainy season is over, that it is ငါးကြင်းကြေးထက်ဆည်။] ငါးကြင်းဆည်ငါးကြင်းထိ။

— ကြင်းစောက်, *n.* the black-banded systemus.

— ကြေး, *n.* the scales of fish.

— ကျောက်စား (ငါးကျောက်စား), *n.* the fishing frog.

— ကြောင်း (pron. ငါးကြောင်း), *n.* the long-headed cat-fish.

— ကံချပ်, *n.* the Indian mackerel.

— ကွေထံ (ငါးကွေထံ) (Tavoy), *see* ကလူရံ။

— ခုန်ဝင် (pron. ငါး with a slight pause and then ခုန်ဝင်), *n.* a frame to catch fish in their passage over a dam.

— ခုန်းဝ, *n.* the latter variety; ငါးခုန်းဝထကောင်ကြောင့် ထေးထွန်းပုပ်သည်။

— ခုန်းကြိုးခွက် (ငါးခုံးကြိုးခွက်) (ငါးခုန်းဝကြိုး), *n.* the rose-finned systemus. [*Prov.* ငါးခုန်းဝထကောင်ကြောင့် ထေးထွန်းပုပ်သည်, in the way of a body of persons being put to discredit or bearing a bad reputation owing to the bad behaviour of one of their number.]

— ခုန်းဘက်စား (ငါးခုံးပုပ်စား), *n.* the black-backed systemus.

— ခု, *n.* the torpedo.

— ချင်း, *n.* the large gudgeon.

— ချင်းမျက်ဆန်နီ, *n.* the red-eyed gudgeon (*lit.* the gudgeon with the red pupil).

— ငွေ့လျာ, *n.* the Tenasserim sole, the brachirus turbot, *M.*

— ဝင်ဝင်, *n.* the small perch, ငါးဖျင်းသက် (Tavoy) ပင်ထက်ငါး။

— ဝင်မိုင်း, *n.* the small sorubium, *M.*

— ဝင်း, *n.* the large-eyed mullet.

— ဝဏ္ဏီ, *n.* the narrow-mouthed carp; the white-fish. Up-country Burmans call the ငါးထူထင်း the ငါးထိပု (ငါးစိပု).

ငါးစာ, *n.* the fish bait.

—စာဆူတိ, *n.* a fish resembling mackerel, a species of leiurus.

—မိမိ, *n.* wet fish or fresh fish in opposition to ငါးခြောက် ; ငါး
မိမိသည်, a seller of wet fish ; ငါးမိမိတန်း, the part of the
bazaar set apart for the sale of wet fish.

—ဆစ်, *n.* the sword-fish ; ငါးမန်းထားတွယ်။

—ဆင်နား, *n.* the elephant ear.

—ဆူးတောင် (*pron.* with a slight pause after ငါး), the back fin.

—ထိခွန်, *n.* the ribbon fish.

—ထင်ပဲ (ငါးထင်ပဲ), *n.* a species of cat-fish, adipose-finned
cat-fish.

—ထန် (*pron.* ခန်), *n.* the adipose cat-fish.

—တောက် (ခ), *n.* a species of fresh-water cat-fish.

—ထန်းရွတ် (*pron.* ငါးဆွတ်), *n.* the bristle-finned sprat ; ငါး
ပြား။

—ထမင်း, *n.* any fish that is harmless for food.

—ထိ, *v.* to make a 'take' of fish.

—ထွေ။

—ထီး, *n.* the jelly-fish.

—ထားတွယ်, *n.* a species of cat-fish.

—နတ်ပြာ, *n.* the calabasu carp.

—နတ်ကောင်, *n.* the bola, a species of Indian whiting.

—နီကလေး, *n.* ; see ငါးပြန်နီကလေး။

—နုသန်း, *n.* the cocked-tail cat-fish, silvery cat-fish.

—နောက်သွား, *n.* the topsy-turvy fish.

—ပထ, *n.* an estuary species of cat-fish.

—ပရဲထာ, *n.* the loach.

—ပထ, *n.* the large silure.

—ပထထံ (*pron.* ပဇာတ်), *n.* the amphibious snake-head.

—ပနေ, see ငါးရန်ပနေ။

—ပရွှေ, *n.* the Malay shad ; ထားဝယ်ငါး။

—ပါမောင်း, *n.* the pomfret ; ငါးပုန့်။

—ပထွေ, *n.* silago (*pron.* exactly as written).

—ပတတ် (*pron.* ပတတ်), *n.* the gills of a fish.

—မိ, *n.* a preparation of fish salted and pressed, fish-paste ;
ထံခါးမိ, ခမင်းငါးမိ, ဖြင်ငါးမိ, ငါးမိပုစိ မျက်နှာသာ ပေးသော အားလုံးသော

ပေါ်တက်သည်။ [*Proverb* ငမိပုဂံကံသာသးဝေးထွင်၍ရေးပုကန်ပေါ်တက်
သည်။ *Anglicè*, "Put a beggar on horseback" &c.]

ငါးမိန်းခဲစေ့ (ငါးမိန်းစေ့), *n.* the sardine (found at Tavoy and Mer-
gui).

—ပုက္ကား, *n.* the mango-fish.

—ပုတ်သင်, *n.* the Indian whiting; ငါးပုတ်။

—ပုတင်း, *n.* the four-toothed porcupine.

—ပုတင်းသား, *n.* the smooth sea-porcupine.

—ပေါက်တော, *n.* the perilamp.

—ပျက်, *n.* ငါးပုတ်သင်။

—ပြင်ဝတ် or ခွေးထွာပြင်ဝတ်, *n.* a species of turbot resembling
the common English turbot, psetta, *M.*

—ပြန် (*pron.* ဖြန်), *n.* the point-tailed goby.

—ပြန်နီ, *n.* the amblyopus sucker.

—ပြား (*pron.* as spelt), *n.* the flat-bellied herring; the brittle-
finned sprat, also called (at Rangoon) ငါးပြားသထက်။

—ပြေခ, *n.* the amber, sometimes called the sea-perch.

—ပြေသက်, *n.*; see ငါးစင်စင်။

—ဖဲး, *n.* the band fish.

—ဖန်းခ, *n.* the Tenasserim bream, *M.*

—ဖတ်, *n.* the fresh-water herring. [ငါးထွာငါးဖတ်။ ထွာထွာထား
ဖတ်, the Burmese say that the fresh-water herring, on ac-
count of its having so many bones, is so difficult to eat,
and that a Tavoyan is so difficult to get on with on ac-
count of his many tricky ways.]

—ဖရုန် (ငါးဖရုန်), *n.* a very large eel.

—ဖလူးခါ, *n.* the Tavoy white fish.

—ဖျင်းသထက်, *n.*

—ဖလူးခါ, *n.* the Tavoy white fish, *M.*

—ဖောင်ရိုး, *n.* the gar-fish, like a miniature sword-fish in ap-
pearance.

—ဖထုံ, *n.* a species of eel; ငါးမိဘုန်း?။

—မန်း, *n.* the shark.

—မန်းကျွဲ (ငါးမန်းကျွဲ), *n.* the hammer-headed shark?

—မန်းစွယ်, *n.* the blade of a screw of a steamer (ငါးမန်းယပ်, the
screw of a steamer or steam-launch?)

—မန်းထားလွယ်, *n.* the sword-fish.

ငါးပူ, *n.* the pomfret ; ငါးပါးဝေင်။ ?

— ပျက်စိန် or ပျက်ဆန်နီ, *see* ငါးချင်းပျက်ဆန်နီ ; *when full grown*, called ငါးမြစ်ချင်း။

— မြင်း, the short-headed cat-fish.

— မြင်းဆူဝေး (ငါးမြင်းဆူဝေး), *see* ငါးဆူဝေး။

— မြင်းရင်း, *n.* the barbuleless cat-fish.

— မြစ်ချင်း, *n.* the laheo, belonging to the carp tribe.

— ငြီးမည်း (မဲး), *n.* the black-tailed systemus.

— ငြေထိုး, *n.* the ophidian ; ငါးရင်ထု (Tavoy).

— ငြေထိုးဝက်ထောင်, *n.* *Mastacembelus zabrinus*, *M.*

— မှား, — မှားချိတ်, *n.* a fish-hook.

— မှား, *v.* to fish.

— မှားစာ, *n.* bait.

— မှားထံ, *n.* a fishing rod.

— မှားထပ်, *n.* the barb of a fish-hook.

— မှားထုတ်, *n.* a fishing rod.

— မှားထုတ်, *v.* to twitch up the hook.

— ရင်, *n.* the large snout.

— ရင်ပေါင်စာ, *n.* the white-bellied apsarion.

— ရစ်ခောင်း, *n.* the chela.

— ရတ်နီ, *n.* the Morton barbel.

— ရတ်ဝတ်, *n.* the long-bearded barbel.

— ရန့် (ငါးရံ), *n.* the banded snake-head.

— ငါးရန့်ခေါင်းတို (ငါးရံခေါင်းတို), *n.* the amphibious snake-head ; ငါးပယတ်။

— ရန့်ပိုင်း (ငရန့်ပိုင်း), *n.* the spotted snake-head.

— ရန့်ပနော် (ငါးရံပနော်), *n.* the small snake-head.

— ရာ, *n.* a fish of the mackerel tribe, *Sibium lineolatum*, *M.*

— ရောင်, *n.* the mailed cat-fish ; the shark-snouted cat-fish.

— ရွေး, *n.* the large cat-fish.

— ရှဉ့်, *n.* an eel ; ငါးရှဉ့်သွေးရောင် [russet brown or sang de bœuf in colour.]

— ထင်ပန်း, *n.* the common eel.

— ထိပ်ကျောက်, *n.* the skate.

— ထိပ်မကန်း, *n.* a collective term for fish and marine or aquatic animals generally.

ငါးထုံ, the small mullet.

—ထုံချိတ်, *n.* the small cat-fish.

—သထောင်, *n.* the Rangoon shad.

—သင်္ဘောပေါက်, *n.* the conger eel.

—သိုး, *n.* the rohita carp.

—ထပ်, *n.* a heron.

—ထောင်, *n.* the muræna eel.

င, *n.* the *Cassia lignum*.

—ဝတ်, —တ္တ, *n.* varieties of the said tree. [Note.—The fruit of this tree is said to be used as a purgative.]

ရတ်, *v.* to remain after a part or principal part is destroyed (obsolete). Der. အရတ်, ထုရားရတ်တို့, the ruins of a pagoda ; အမွေအရတ်။

—ရတ်, —ထုတ်, —ထုတ်, *adv.* in a sitting posture, the allusion being to သစ်ရတ်, the stump of a tree ; ထုတ်ထုတ်, *adv.* sitting idly, in one continued sitting posture, not necessarily idly ; တနေ့ထုံးစံကျားသည်အထုပ်ကိုထုတ်ထုတ်ထုတ်၍နေသည် မညောင်းဘဲနေစေသော။ ငါ့ကိုယ်တိုင် အိပ်ပေါ်မှာ ရတ်ထုတ် ရှိလျက်သားနှင့်သတ်နှယ်ဆဲရေးတိုင်းထွာနိုင်သထံ။ အားချင်းမမျှသောကြောင့်အုပ်နှိပ်စက်သည်ကိုကျွန်ုပ်ရတ်ထုတ်ခံနေရပါသည်။ [Note.—Without being able to move hand or foot may be considered a free translation of ရတ်ထုတ်ခံနေရသည်, but it is believed to convey the true meaning.]

ရပ်, *v.* to dive, to go beneath, to be swallowed up, be lost, disappear, to be latent as a disease (or to be in the "latent period" as a disease); မြင်သည်။ပျောက်သည်။ကွယ်သည်။သည်အချုပ်နှင့် ရေရတ်ဝံ့ပါစည်ထား ; would you dare to dive in the water on this declaration (used by the Burmese to test another's veracity or accuracy in argument, or when an unusual kind of statement is made, &c.); ရတ်သောငှက်ဖျားကိုပေါ်ထွက်အောင် ဆေးစားရမည်, you must take medicine in order that the fever which is latent may come out ; ရေရတ်သည်မှထပါးမည်သည့်ကိစ္စမျိုးမဆိုနောက်ကျဆိုမကောင်းဘူး, there is no concern in which it is good to be behind-hand besides that of diving. [Note.—This maxim is said to have emanated from the former Bamaw Sayardaw, U Pandi].

ငုံ, *v.* to inclose, cover, shut up, as in the mouth or a flower bud, to include, comprise. Der. အငုံ (*see* နှုတ်ငုံ) ; သည်စာထကြောင်းကိုနှုတ်နှင့်ငုံ၍ရေးနိုင်ဘူးသား, cannot you write this line of writing from memory ? ငုံသောဝန်းနံ့သည်ပွင့်ပြီးဖြစ်သောဝန်းနံ့ထက် လွန်ကဲ၍မွှေးမြိုင်သည်။

နို့, *v.* to hold the head down for the purpose of looking, to stoop, to hang the head in silence or respect; *comp.* ထန်း and ထုတ်။ အိမ်ကြီးမှိုသောကြောင့် အိမ်အောက်သို့ဝင်သွားသည်အခါ ထွား၍ခေါင်းနှင့်မထိက်မိဘဲရှိထိုင်မည်, as the floor of the house is low (*i.e.*, near to the ground) when you go under, it will be only by stooping that you will escape striking your head; ထုတ်သို့ဝင်သည်အခါ ထွန်းထွန်းဝင်လာသည်, when entering the cave, he or they went in a stooping manner.

— ခုံပြင် or နို့ထုံပြင်, *adv.* idly, implying disregard of authority, to show cool disregard for when one should be attending to something (*sangfroid, insouciance*), to be shy (?) သည်ကိစ္စအတွင်းပြီးစေချင်မှန်းကိုသိလျက်နှင့်။ အနည်းငယ်မျှ ရှေ့မခိုက်။ နို့ထုံပြင်ပင်နေတော့သည်။ သည်အမှုကိုထပ်ခါထပ်ခါမေးလျက်နှင့် ခင်သွားဘယ်နှယ်ကြောင့်နို့ထုံပြင်နေနိုင်သလဲ။

— လျှိုး, *v.* to stoop and enter (as in entering a cave, &c.)

ရိုး, *n.* a quail; ဝင်းငုံးလိုသဲ။ အမြီးခါးကိုင်နိုင်မည်ထင်အုံး, you are like the quail. I do not think you will ever grow a tail. [Note.— This is said in a disparaging way, and means that in the opinion of the speaker the person addressed will never come to much good. *Anglicè*, "Never set the Thames (temse) on fire."]

ဂ, 1, *n.* the Imperial pigeon.

ဂ, 2, *v.* to project convexly, as a promontory, to jut out as a small headland. Der. အဂ။ မြန်မာတစ်လျှောက်သို့တည် ဘုရားစေတီများကိုထည်သည်ကြံသောအခါ မူသောမြေကိုရှာ၍ ထည်ထပ်သည်, the Burmese and Talaing races, when about to erect a pagoda, generally seek (a spot of) land which juts out.

ငေး, *v.* to have the mind diverted from the proper object of attention and intently fixed on another [thoughtful, absent-mindedness, to be in a serious reverie, or "brown study," to allow the mind to wander, to be star-gazing]; ခင်သွားထာငေးနေသလဲ, what "brown study" are you in? ငေး၍နေပါနှင့်။ ကျွန်ုပ်ပြောသည်ကိုသတိထားမိတ်ပါ, do not let your mind be wandering from the subject; please pay attention to what I am saying.

စဲ, *v.* to lean, be inclined to one side, as a post or vessel; less than ဝိမ်း, and ငောင်း, to be inclined in mind, be partial, have partial regard to, to be tipped up as a vessel, to draw off liquor. Der. ဇွဲ။ ဝင်းမျက်နှာကိုခွဲသငါးတစ်ကွေ့ရှင်းဆဲနေသည်, it is only because I have a regard for you that I remain without being divorced from you; ဈေးထဲမှာမောင်ထွန်းမြတ်သူ့ရည်းစားကိုးပြီးကြည့်သည်။ မကောင်းသည့် ဒုစရိုက်တရားကိုမကျင့်

သဲ။ကောင်းသောထုရိုက်ထရားကိုနှစ်ထုံး (နှစ်ထုံး) ထားပြီးထွင်းခဲ့၍ကျသည့်။
ထုရိုက်ထုတ်သို့ ရှေ့တွင်အမျိုးကြောညိုကို။ ထုရိုက်မောင်ရွှေဘူး ကချစ်ဖွယ်စကား
ပြောသော်လည်း၊ဣန္ဒြေကိုပဲ့၍မကြားဟန်ဆောင်၍နေသည်။

ငဲ့ကွက်, *v.* same, 2nd def.

ငေါ, *v.* to project (*i.e.*, stick up or out); မောင်ခဲအိပ်သည်အခြားအိပ်
သူအိပ်ထန်းနှင့်မညီ ရှေ့ထိုးထွက်၍ငေါနေသည်။ မောင်ဖြူကိုသူချောင်း၍အမိုက်
ခံရသောကြောင့်လက်မောင်းကျိုးပြီးထွင်းအရိုးငေါထွက်နေသည်။

ငေါက်, *v.* to project, stick up or out more prominently or ele-
vatedly than ငေါ (obsolete), to use loud, violent language
in order to daunt or terrify; ခင်ဘူးကျွန်ုပ်တို့ငေါက်၍မပြောပါ
နှင့်, do not use loud, violent language in speaking to me,
sir (ငေါက်ငေါ်၍မပြောပါနှင့် would be the same meaning).

—ငေါက်, *v.* same, 1st def., used adverbially, hence ငေါက်ဒီးငေါက်
ငေါက်, *adv.* sticking up or out; မိလ်ပေါ် (ကို) ဟုံသည့်၌ အခြားနှင့်
ငေါက်ဒီးငေါက်ငေါက်။

—ငေါ်, —ငေါ်, *v.*; see ငေါက်, 2nd def.; နှုတ်သံငေါက်ငေါက်ငေါ်ငေါ်
ထည်း, the sound was loud and terrifying.

—ထတ်, *v.*; see the parts.

—ထောက်, —ထောက်, *adv.* sticking; မင်းပြောသည့်စကားငေါက်ထောက်
ထောက်။ထုရိုက်ထုတ်သို့ချင်းရိုးထား။

ငေါင်း, *n.* a bird, *said* to have one leg and have its habitat on
the confines of Manipur and Upper Burma (in the မဟာမြိုင်
ထော).

—ဝင်းဝင်း, *adv.* stretched out straight (as when sleeping
in the way of other's passing); to be gawky and lanky in
appearance; ငါ့သားငယ်အိပ်၍ ထားသော်လည်း ငေါင်းဝင်းဝင်းရှိသည်,
my little son, who is sleeping stretched out by himself
alone; မပေသည်အမျိုးထဲ၌ကြည့်၍မကောင်းငေါင်းဝင်းဝင်းရှိသည်။

—ထောင်းထောင်း, *adv.* singly, alone (as a person travelling by
himself); မင်းချည်း ထည်း တထောက်ထည်း မသွားနှင့် ငေါင်းထောင်း
ထောင်းရှိသည်။

ငေါ့, *v.* to project, as the middle of the body when bending back-
wards; to take advantage of some affection or favour and
be contumacious, refractory; စကားသည်တွင်ရန်စထုံးရန်ရှိသည်ကို
ငေါ့၍ပြောသောကြောင့်။ရန်စထုံးထဲရှိသည်။

—ထက်, *v.*; ကမ်းနားသန်းကို ရှောက်၍လာသွားကွန်တော်နှင့် တွေ့ရန်ရှိ ပါ၏။
ခင်ဘူးက အခြားထန်းသိုးငါ့ထက်၍ မထွေဘဲရှိသည်။ သရက်သီး အောက်
ထိုးတွင် သီးထွက်ရှိသည်ကို အထက်ထိုးသို့ ငေါ့ထက်၍ သွားသောကြောင့်
ထနည်းငယ်မျှသည်။

ခေါ်, *v.* to stiek up obliquely ; more than ခေါ်, to have an unpleasant taste, အရသာခေါ်သည်, or be strong as scent ; to be strong as a voice when singing, *i.e.*, to have one louder than any one else.

—ထောင်ထောင်, *adv.* to be disagreeable to the smell, as the scent of a perfume in a sense of its being overpowering, to be harsh and grating to the ear as the human voice ; မင်းပြောသည့် စကားနားမခံသာအောင် ခေါ်ထောင်ထောင်ပြောသည် ; ထုထိုင်လူမျိုးတို့ ချက်သည့် ထင်းသည်သားပိန်နိုင်၍ အရသာခေါ် ထောင်ထောင်ရှိသည်, owing to there being too much salt and ngapi in the curries prepared by the Talains, the flavour is overpoweringly strong. (ထေးထိပ်ခေါ်ထောင်ကြီးနေသောကြောင့်သောက်လို့မကောင်းပါ).

—ထော်, *adv.* stieking up obliquely ; အမှီးခေါ်ထော်ပေါ်သည်။

မိ, *v.* to cry, to be moist from a slight porous exhalation ; less than မိ, to emit moisture (sweat), as salt (ဆားမိ), jaggery (ထန်းကျက်မိ), sugar (သကြားမိ), alum (ကျောက်ချစ်မိ), sal-ammoniac (စတတ်သမိ), gunpowder (တင်းမိ) ; နို့သန္ဓ်အကားလေးထယ်၍မိသည်, the child cries very much because it is hungry for its milk ; နာထွန်းလို့မိမျှားယူရသည်။

—ကျွေး (ကြွေး), *v.* to cry aloud, ခည်တမ်းသည်။ ထိုအခါ မင်းသားမင်းသမီးတို့သည်သည်။ နန်း၌ ထွဋ္ဌာသော မိမိတို့လက်ဖြင့် နှယ်အဖွဲ့ကို ချွတ်၍မိကျွေး (ကြွေး) ထုတ်ခမည်းတော် ဝေဿန္တရာ မင်းကြီးထံပြေးလာ ကြကုန်၏, then the prince and princess, with their very tender and delicate hands, slipped off the thongs made of creepers, and crying loud the while, ran to the presence of Mingyi Waythandaya.

—ခြင်း (ချင်း), a funeral song (မိချင်းမိသည်).

—ခြင်းသည် (*pron.* မိခြင်းသတ်), *n.* a professional mourner, a mute. Formerly women were engaged as professional mourners, but now men alone. [Professional mourners are only employed in Upper Burma.]

—တမ်း, *v.* same as မိကျွေး။

—ယို, *v.* same as မိ။

မိတ်, *v.* to nod through drowsiness, to hang down the head as an ear of grain or as the top-knot, ထောင်မိတ် ; သည်အကားထီး အိပ်ချင်သောကြောင့် မိတ်သည်, this child is nodding because it wishes to go to bed.

—ဆိုက်, *adv.* hanging down the head ; မိသန္ဓ်သည်စကားကိုရှက်၍ ခေါင်းမိုက်ဆိုက်ချနေသည်။

—မျည်း, *a.* ; see မိတ်, 1st def. ; ထိခံဒုက္ခကြီးသောသူတို့သည်မိတ်မျည်းကွေစေစွာနေတတ်သည်။

ငြီး, *v.* to contradict, deny, to refuse to do (one kind of တွတ်); ထုမ္ပာဝရင်တွင်သင်္ဘာထေဉ်သို့ သင်္ဘာထေဉ် စကားကိုငြီးကြသည်။ [to miss fire as a gun or rifle, *ငြီးငြင်း*].

—ခံ, *v.* same, 1st def.; ထိက္ခည်း တပည့်နှင့် ရှင် ဂေါထာတပည့်တို့သည် ဘုရားဖြစ်သည်ဟုငြင်းခုံကြသည်, the disciples of Theinzi and Lord Gaudama contended with each other as to who was the Buddh.

—ချက်, *n.* an issue at law; ငြင်းချက်ထုတ်သည်, to frame an issue.

—ဆန့်, *v.* to refuse to obey; မိဘဆရာသခင်တို့က အမှုထမ့်တခုကို စေခိုင်းရာ မထင်မတိုင်တုံ့ပြန်ပြောဆို၍ ငြင်းဆန့်နေသည်။

—ပယ်, *v.* to reject (a proposal), to disown, disavow; ခင်ဗျား ပြောသည့်စကား ကျွန်ုပ်ငြင်းပယ်ပါအုံး, I will not reject what you say, sir; ကောင်းသောအကျင့်ရှိသူသိလေ့ရှိတတ်ပါပေလှသော်လည်း ထောက်တို့က အရက် ကိုသောက်ရ မည်ဆိုရာ မသောက် လိုဟုငြင်း ပယ်လိုက် သည်။ [Note.—ပယ် appears to be an equivalent to the Biblical expression “son of Belial.”]

ငြီး, *n.* a scaffold, gallows.

—ဆင်, *v.* to make a scaffold or scaffolding made of bamboos for the purpose of building or repairing pagodas (ငြီးဆင် ကောင်းသည်။ ငြီးခိုသည်။) ထုရားကိုထီးတင်လိုသော ငြီး ဆင်မှတစ်ဆင့်မည်, if any one wishes to place an umbrella on a pagoda, it is only by making a scaffolding that one can place it (*lit.* that one will be able to place it); အမှုမဖြစ်မှီ အောင်ငြီးဆင် ကောင်းသည်။ Proverb မီးကြီးလျှင် ငြီးကိုခိုသည်, if the fire is extensive, one takes great refuge on the scaffolding. (This proverb took its origin from the fact that in Upper Burma, when a မီးပွဲ is held, the scaffolding round an incomplete pagoda is the only place of refuge when a fire takes place).

ငြား, 1, *v.* to meet with, find, (ကြုံသည်) တွေ့သည်။ (obsolete in this sense), to be married, to have sexual intercourse; သင့်နေသည်၊ ရံဖက် (*pron.* ထက်) ပေါင်းဖက်။ သင့်မြတ်။ အကြောင်းပါသည်။ [Note.—ငြား is not an elegant term]; မခေနှင့်သောင်းသောကြောင့် ငြားကြ ပြထား။ ထေဉ်သင်္ဘာကံစွန့်ငြား ချောဂါဗျောက်သိုးဗျောက်ငြားသွားရသည်။

ငြား, 2, *v.* affix, euphonic (mostly used before the continuative affix သော်လည်း, and the assertive future affix ဆံ့, when used for လျှင်, *e.g.*, သွားငြားဆံ့၊ ငြင်းဆံ့); သွားပါငြား သော်လည်းမတွေ့, although he went, he did not find him (or it).

ငြဲ, *v.* to catch, as by a nail or thorn; or by passion; တစ်ခက်သည့်၊ ခရီးသွားခါနီး သားသွီးသို့ကတိတေ့ရာ။ မိဘတို့က။ ချစ်ခင်ဆုံးမပြုပါစေနှင့်ဟုသွားပေးလိုက်သည်, when children (*lit.* sons and daughters) start on a journey and they “beg pardon” of their parents,

the parents give their blessing, saying "may you not come in contact with stumbling blocks or be caught by thorns" [*i.e.*, a figurative way of saying "may you not meet with trouble."]

မြွန်း, *v.* same in the latter sense [to be criminated or implicated in a crime or offence, to get into a trouble, some entanglement]; သက်သေတို့ထွက်ချက်ကိုထောက်တွင် မောင်မင်းအပေါ်တွင်ထရားမြွန်းသည်ဖြစ်၍အနှိုးစီခင်သည်။

—ထွယ်, *v.* to catch, entangle, hold fast, with particular reference to the affections. Der. အပြီအတွယ်သားဆိုမျှားပြီထွယ်သောကြောင့်မောင်ထွယ်အောင် ဤအရပ်မှခွါ၍သွားနိုင်သူ။

မြ်, *v.* to be still, unmoved, composed, quiet; မထွပ်မရှား, to be undisturbed by outward trouble; *comp.* မြ်။ သည်ထွေသည်အထူးအထဲမှထွက်မြ်သည်; သည်ထွေကို ဘယ်အကြောင်းမှင်ပြောပြောကိစ္စမရှိပါ။ နှုတ်လျှာအတွန်မြ်သည့်လူဖြစ်ပါသည်ခင်ဘူး။

—ဆိပ် (in conjunction with မြ်, *pron.* မိပ်), *v.* same, 1st def.; သည်မြ်းသူများမြ်းနှင့်မတူ စီး၍အတွန်မြ်ဆိပ်သည်, this pony is unlike other people's ponies, it is very quiet to ride.

—ဝပ်, —သက်, *v.*; see မြ်; သူမီးထားပြုထူးဆိုးတိမ်းစားမှုစွဲနည်းပါးသောကြောင့်။ မြို့ရွာအတွန်မြ်သက်သည်, owing to thieves, dacoits, bad characters and opium-smokers being scarce, towns and villages are in a peaceful state; မြ်သက်ရှေ့ရှုနိုင်သူတို့။ ဆုယူစည်းစဉ်းပြည်ထိုးထေးချိုးကျွေးညံ့ညံ့။ ကောင်းကြီးထံမြ်။ မင်းစံမြ်မင်း။ တောင်ထော်ဖျားထက်ထံကြားမြ်ခန့်။ တန်ခိုးမြ်သည်။ ဤနန်းသခင်။

မြ်, *v.* to be soft, gentle, pleasant; သာသာသည်, to have sweet, pleasurable sensations, as အကြော အမြင်မြ်သည်။ Der. အမြ်။ ထူရိယာအသံများထွက်ကြား ရသည့်အခါ နားအတွန်မြ်သည်, when one hears the sound of musical instruments, it affords one's ears much pleasurable gratification. [*Note.*—The Burmese term the sensation experienced in being swung in a swing, in riding on an elephant, in being in a boat when rocked by the waves, မြ်].

—ဆိပ်, —ညောင်း, *v.* same, but used adverbially only.

—ထေး, *v.*; see မြ်။

မြ်, *v.* to extinguish, quench, to be extinguished, quenched, သေသည်; to be quiet, appeased, settled, ပြေသည်; to be quiet, comfortable, happy, free from outward troubles, ချမ်းသာသည်; *comp.* မြ်; မီးထိုးမြ်ထိုးထိုးပါ, extinguish the light (more elegant than မီးထိုးထိုးထိုးပါ); မီးသားပုထိုး။ စင်မက်မြ်ထွက်။ ခပ်ဆိပ်ကြေပြော။ ပွင့်ထင်းသာ၍။ ဗာရာဏသီ။ ပြည်ကြီးပြီဟု။ ကျော်ဦးထူမိုက်။ စေးနိုးမိသည်။ နဂါးချိုင့်ချိုင့်ဝှမ်းဝှမ်းထည်း။

ငြိမ်းင, —ချမ်း, *v.* same; ငြိမ်းချမ်းသာယာအများသတ္တဝါ။ ဝေနေထကို။ ထွါ ငြိမ်းသော။ သတ်ဖြာဓမ္မ။ သတ်ဟ။ နာရကရုဏ်တရားကိုညှိဖြီစေတဲ့ဗေဒိယောင်း နှင့်အကြောင်းထို။

ငြူရ, *v.* to be envious, malevolent, act an envious, malevolent part; *comp.* မနာလို။ မောင်မြဲမောင်မည်းကိုသူ့ထက်အရာတိုးတက်သော ကြောင့်အတွန်ငြူရသည် လက္ခဏာရှိသည်။ ခင်ဘျားကိုကျွန်တော်မနာလိုငြူရ မိတ်မထားပါ။ သူတော်ကောင်းတရားကိုနှိပ်ထိုး (နှိပ်ထိုး) သွင်းသူသည်ငြူရ စောင်းမြောင်းခြင်းမရှိပါ။

ငြောင့်, *n.* any sharp thing stuck up or out, a sharp stump or thorn, [a caltrop made of three small pointed bamboo stakes, generally scattered on or fixed in the ground by dacoits to prevent pursuit; ထားပြုတိုကရန်သူတို့မလိုက်လာနိုင်အောင် ဆူးငြောင့်ဖြင့်လမ်းတွင်ပစ်ချထောင်ထားခဲ့သည်, dacoits, in order that their adversaries may not come after them, throw down and fix caltrops on the road. ငြောင့်ချ, —မိုက်, —ထောင်]။

ငြိ (ညို), *a.* to be dark in colour, between blue and black (*i.e.*, livid), to be of deep blue or green; to darken as the countenance from hearing something unpleasant, to get dark as the sky; သည်မိန်းမတယ်အသားဖြူ (ညို) သည်, အသားဖြူဖြူ (ညို ညို) ညက်ကယ်နန်းတော်ထက်ပွား။ သူအကြောင်းကိုပရိယတ်တို့ရှေ့ဟုတ်သည် အထိုင်း။ ပြန်၍ပြောရာမျက်နှာဖြူ (ညို) ချိသွားသည် (or မျက်နှာဖြူသန်းသန်း ဖြစ်နေသည်); ဒဏ်ရာပြင်းထန်သောကြောင့် တကိုယ်ထုံးအဖြူ (အညို) အ မည်းနှင့်ခံရပါသည်။

ငြိငြင်, *v.* to be distressed, miserable [to dislike, implying that such dislike is owing to ill-treatment or harshness]; *comp.* ဆင်းရဲ။ နှိပ်ထိုး (နှိပ်ထိုး) ငြိငြင်, ငြိငြင်ပင်ပန်း။ အမှုတမ်းကောင်းတို့သည် ငြိငြင် ဆင်းရဲခံ၍အမှုတော်ကိုဆင်း ရွက်ကြသည်။ သည်မင်းကိုဆင်းရဲသားများထက် ငြိငြင်သည်။

ငြိမောင်း (ညိုမောင်း), *v.* to be of a dark purple colour; ရောင်ခြည်တော် ၆ပါးတွင် ငြိမောင်း (ညိုမောင်း) ရသာရောင်ခြည်တော်ပါဝင်သည်, among the six rays of Buddh is included one of a dark purple colour.

ငြိ (ညို), *v.* to be slightly dark, as clouds indicating rain; မိုက်ဖြူ (ညို) သည်, to be dark, gloomy in countenance, from ill-feeling; မျက်နှာဖြူ (ညို) သည်, to be sullen, cross, not disposed to speak; မိတ်ဖြူ (ညို) သည်။ ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားမိတ်တော်ဖြူ (ညို) သည်အ ခါ ဖြစ်သောကြောင့် မောင်မင်း အမှုတင်၍ မပေးနိုင်ဘူး။ ထိုထက် ကျွန်ုပ်ကို အထကားပင်ဖြူ (ညို) ချိနေသည်။ မိတ်တို့ကစကား မပြောသောကြောင့် သား သွီးများတိုက်မျက်နှာဖြူ (ညို) နေကြသည်။

ငြိုး, *v.* to feel ill towards, harbour resentment, wish to injure; အငြိုးထားသည်။ ရန်ငြိုးထားသည်။ ရန်ငြိုးမဲ့သည်။ ငြိုးမာန်ဆိုက်; ကျွန်တော်

ကိုငြိုးနှိမ်ရန်ဖြစ်အောင်လုပ်သည် ; ဘာမျှမဘုတ်သည့်အမှုနှင့်ကျွန်ုပ်တို့အငြိုးပါနှင့်၊
do not bear resentment towards me for nothing at all.

၎င်း၊ *v.* to be large, great, high, to project prominently above and beyond others ; used adverbially ; ငြိုးငြိုးမြင့်မြင့်တို့ရှေ့မှာငြိုး
ငြိုးမြင့်သည့်ထောင်ကြီးကို မြင်၏လား၊ do you see that mountain
towering in its height (*lit.* toweringly high) in front of
you ? မြင့်ငြိုးငြိုးထည့်၊ ရထားနှင့်ရားခိုက်မှောင်ကွာသို့၊ မောဟာဂတိ၊ မြူခြင်း
ရှိမျှ၊ ခဏ်စေချ၊ ဆောင်တတ်လှသား၊ ငွေနှိမ့်ယဉ်ကာသနီ။

ငွေ, *n.* silver ; ရှိသိုး လက်ဆောင် ငွေ ၄၀၀၀၊ အညှင်းကျေးဇူးတော် ၂၀၀၀။ [In
the Burmese time, when offering a present to the King, a
douceur of half the value was given by the donor to the
minister who had urged, or was about to urge, his cause.]

—ချေး, *v.* to borrow money.

—လှူ, ထည့်, *v.* to contribute money for some purpose (usual-
ly religious).

—ရိုး, *n.* silver moderately alloyed, 25 per cent.

—ထောင်, *n.* money raised by direct taxation (revenue, Govern-
ment treasure).

—တော်ခွဲ (ငွေတော်ခွဲ), *v.* to levy a direct tax.

—တိုက်, *n.* a Government treasury.

—တိုးချွေး, *v.* to live on the interest of one's money ; ငွေတိုး
ထက်, to increase as a sum of money by interest.

—ထိန်း, *n.* a treasurer, cash-keeper ; ငွေထိုက်မိုး။

—ပွင့်, *n.* a flower that appears on the surface of good silver,
thence called flowered silver.

—ဖွေး, —ဖွေးငွေထောင်, *n.* the hairy or feathery appearance on
the surface of silver moderately alloyed.

—ရင်း, *n.* stock, capital.

—ရည်ပွတ် (ငွေရည်ပွတ်), *v.* to wash with silver (to nickel).

—ရှင်, *v.* to be plentiful as money. (*Anglicè*, to be “flush”
of cash ; ထယ်ငွေရှင်သည့်လှူ).

—လက်ငင်း, *n.* ready-money ; ငွေလက်ငင်းပေးခြင်းဝယ်သည်, to buy,
paying cash.

—ထက်လွှတ်သုံးချေး, *v.* to borrow or lend money for a short time
without charging interest.

ငွေ, *v.* to appear in a small quantity, be as a fore-runner or
symptom indicative of something more, to be gentle, mo-
derate, to be flickering as the light of a lamp, to be on
the point of death (အသက်ငွေငွေကလေးရှိတော့သည်) ခွဲမီးကဲ့သို့ ငွေ

ငွေစိတ်ဆွေးပါသည်။ ထီးနန်းငွေ၌ သာသုရီ အပြာအဆို ထည့်ကျေး သည်။
သည်းရမ္ပေး အနံ့ငွေငွေ ကလေး ရသည်၊ this perfume has only a
slight scent (or *lit.* one gets only a slight scent from this
perfume).

၄ (from c, to be distributed throughout), *v.* to distribute equal-
ly to all ; *comp.* ဝေ သားအကြီးကိုဘုရားသာသနာတွင်းသို့ ဘွင်းမည်ကြီ
သောကြောင့်။ ဘုရားတကာဦးထုံးကြီးရှင်မြို့မခံ၍ ဥရက်ထောက်က။ မိတ်သက်ဟ
အပေါင်း ထိုအား လက်ဖက် ထုပ် များကို တင်ကျွေး၍ ငွေလေ သည်။ ဇောတိက
တူငွေသည်။ တောင်းရမ်းလာသောသူဆင်းရဲဒုက္ခိတတို့အား။ နေ့စဉ်ပြုတ်ရှာ
ငွေသန့်ချေဝမ်းတို့ဖြင့်ငွေပေးကမ်းခွင့်ကြံလေသည်။

၄၈, 1, *n.* a bird.

—ကလေး, the term used by the people of the Irrawaddy delta
for a Chinese sampan.

—ကုသားအုတ် (၄၈ကုသားအုတ်), *n.* an ostrich.

—ကြီး (ခုံးဝ်), *n.* the adjutant bird.

—ခတ်, *v.* to catch birds ; ၄၈ထောင်သည် (၄၈ခတ်ဆွား, ၄၈ခတ်
ရသိုး).

—ခါး, *n.* the blue or green jay ; စီးပွားဖြစ်သည်ဆိုမရှိ။ ၄၈ခါးမျှသလို
နေပါပြီမောင်ရေ။

—ချေးခံ, *n.* a temporary roof or awning over the coffin of a
pôngyi or a member of the royal family during the per-
formance of funeral rites.

—ခြောက်, *n.* a scare-crow.

—ငွေခါး, *n.* the Imperial pigeon.

—စိမ်း, *n.* the *Chloropsis aurifrons*.

—ဆတ်, *n.* the broad bill.

—ဆို, *n.* the screech owl. [The barn owl] ၈၆၊

—ထဆိင်း, *n.* the spur-winged plover.

—ထောင်, *n.* the long-tailed edolius [the general name for the
drongos].

—ထောင်, *n.* the wing of a bird, a quill-pen. [၄၈ထောင်ချော့,
in Lower Burma a figurative way of styling a *lenient*
Magistrate or administrator, and ၄၈ထောင်ခာ, a severe
one.]

—ဖန်းတိမ် (၄၈ဖန်းတိမ်), *n.* the red-cheeked barbet.

—ဖျားစိမ်, *n.* the Fairy Blue-bird.

—ဖြင်း, *n.* the caprimulgus or goat-sucker.

—ဝနား, *n.* the triangular vane of a steeple or spire (so called
because a bird cannot perch on it), any vane (weather-
cock).

၄၈၁: (၄၈၁:၄၈), *n.* general name for scarlet minivets.

—ဇွဲ, *n.* a feather or feathers.

—ဝါ, *n.* the mango-bird, a species of oriole.

—ရယ်, *n.* the wagtail.

—သိတ်ထွတ်, *n.* the magpie-robin.

—ထိုက်, *n.* a bird's nest.

၄၈, ၂, *n.* the pestilential influence of miasma, malaria.

—ထောဇွဲထော, *n.* a place or tract of country which is very malarious.

—ဖျဉ်း, *n.* an enlargement of the abdomen (spleen?) occasioned by such influence; ဆည်ထွတ်ဖျဉ်းမိသော ၄၈ဖျဉ်းစွဲသည်။

—ဖျဉ်း, *n.* a jungle fever, ၄၈ဖျဉ်းဖျဉ်းသည်; *v.* to have jungle fever, ၄၈ဖျဉ်းမိသည်; to catch jungle fever, ၄၈ဖျဉ်းဖျဉ်း။

—သင့်, *v.* same as ၄၈ဖျဉ်းမိ။

၄၈၁, *n.* the plantain, banana.

—ချက်ကြီး, *n.* a kind having the extreme part of the top end large.

—ခိုင် (*pron.* ခိုင်), *n.* a stalk or bunch of plantain fruit containing several combs (၄၈၁ဖျဉ်း)။

—ငဇွဲ (၄၈ငဇွဲ), *n.* a large kind.

—ဆင်ဆံ, *n.* a large long kind.

—ဆင်စွတ်, *n.* a long kind, smaller than ဆင်ဆံ။

—ဆင်လေင်, *n.* a large kind of a dark colour.

—ဆိတ်နို့, *n.* a small species of ၄၈၁။

—နံ့သာယု (*pron.* နံ့သာယု), *n.* the small plump, yellow, sweet kind.

—နီ (or ၄၈၁ဖျဉ်းနီ), *n.* large, red and yellow.

—နီ, *n.* a single comb of plantains; *comp.* ၄၈၁ဖျဉ်း

—နီကြမ်း, *n.* the most common kind, sub-acid flavour.

—နီဆိုင်, *n.* two combs of plantains placed together concavely.

—ဖူး, *n.* the large bud whence the fruit is developed, the bulging part of a pagoda below the umbrella; ခရီးသီး (*pron.* ခရီးသီး)။

—ခင်း, *n.* a large, plump, sweet kind (*lit.* the king of plantains).

—ခတ်တော်ထက်သည်, *n.* a long, slender, sweet kind.

gyi Maung Aung Zayya first founded the city of Kôn-baung.

ဝတ်, *v.* to be the first to begin (as an aggressor in a quarrel); သည်သူ့နှိုက်ထင်ရှိုက်နှက်သည်, this man first began by beating me; နှက် is equivalent to hammer.

ဝ, 2 (*pron.* ဝ when preceded by a verb), *verb affix.* interrogative, ကောင်းပါ, is it well? ကြားပါ, do you hear or did you hear it? ရှေ့ပါ, did you find it? မြင်ပါ, do you see it or did you see it? ရှိပါ, is it there?

ဝဒိ (from ဝထိ), *n.* the anus; ဝဇ်။

ဝတ်, 1 (Pali ဝတ္တ, from Sanscrit ဝတ္တ), *n.* a wheel, anything that is circular and turns on an axis; the wheel of a carriage, ဘီး။ ထွင်းဘီး; the wheel of a mill or any machine, ဂုထပ်; hence ထိုးထိုးဝတ်, a winch, windlass, and ဝတ်တပ်ဝတ်, a capstan; a wheel rocket, ဝတ်ဗီး; the zodiac, နာဘိ; a thunder-bolt, supposed to whiz round, မိုဟ်းကြိုးဝတ်; (မိုးကြိုးဝတ် means also a galvanic battery); any celestial or supernatural weapon, particularly the fabulous sekya weapon, နတ်ဝတ်, လက်နတ်ဝတ်, ဝတ်ဂုဏ်; power, energy, force, အရှိန်အဟိန်အစွမ်းအား; authority, controlling power, အာဏာဝတ်; a circle which, though not actually circumvolving, has a centre or axis from which it was originally turned, ဝတ်ဝန်း, ဝတ်ဝိုင်း; a circular mark or sign, indicative of some *excellence*, or privilege, or authority, ဝတ်လက္ခဏာ; particularly the characteristic marks of a Buddha's foot, ခြေထောက် (108 in number); ဣဝတ်ထောင်, ဝတ်လက္ခဏာ; the foot of a king, ဣဘဝါးထောင်; a kind of charm, made circular and buried in the flesh (in the neck and upper arm as a rule), အသားစွဲမြှင်သောဝတ်; a circular mark set up as the object of a marksman, a target, ဝတ်ဝိုင်း; to shoot at a target, ဝတ်ဝပ်သည်; a sekya system or world, ဝတ္ထုဝဋ္ဌာ။ [also has the same signification as ကြိုးကိုင် ဝန်။ ပဿာဂ။ လက်ကိုင်။ လက်ရာ, *e.g.*, သည်အမှုသည်ဆိုမှောက်သွားသည့် အရာပြုဝတ်ပါသည်]။

—ကျွတ်, *n.* a hollow tube filled with gunpowder.

—ဝန်း, *n.* an engine-room.

—ဝထောက်, *n.* some kind of block or pulley.

—ထပ်, *n.* the wheel of a block or pulley.

—ထည်, *n.* a large reel, like one used as a windlass.

—ထင်ရှက်ပါ, *v.* to follow as a natural consequence, as the spray of water caused by the revolution of a paddle-wheel of a steamer (ဝတ်ထင်ရှက်ပါပါသည်)။

ဝက် တော်ဖြန့်, *v.* step, walk; appropriate to the deity and royalty ;
 ဣဝက်တော်ဖြန့်သည်။

—ထိုင်, *n.* a gallows.

—တိုင်ထင်, *v.* to execute by hanging on a gallow.

—နှက်, *v.* to ram down the powder in a hollow tube (ဝက်
 တျည်း).

—ပေါင်း, *n.* a paddle box of a steamer.

—ပုန်း, *n.* applied to a screw steamer, because the screw is
hidden ; ထေးဝက် (*pron.* ဝေးဝက်), a paddle-wheel steamer (*lit.*
a side-wheel).

—မီး, *n.* a wheel rocket.

—ရတနာ, *n.* the fabulous sekya weapon.

—ရတတ်, *n.* any machine that contains a wheel or that moves
 circularly.

—ကျော့ပေး, *v.* to “slow down” the engines of a steamer ; or
 slow down a locomotive or any engine.

—ဝန်း, —ဝိုင်း, *n.* a circle, a target ; ဝက်ဝတ်သည်, to fire at a tar-
 get.

—သီး, *n.* a block, pulley ; နားသီး၊ နားသီးဝက်။

—သွား, *n.* the cog of a wheel, the edge of a thunder-bolt ;
 မိုဟ်းကြိုးဝက်သွား or မိုဟ်းကြိုးသွား။

ဝက်, 2, *v.* to drop, fall in drops ; scarcely used as a verb. Der.
 အဝက်။

—ဝက်, *adv.* droppingly ; မျက်ရည်ဝက်ဝက်ကျသည်, down ; သည်သူ
 လက်မောင်းသေဆုတ်မှန်သောကြောင့်သွေးဝက်ဝက်ထွက်သည်။

—လက်, *adv.* droppingly (from the body) ; လင်ဆုံးလိုမျက်ရည်ဝက်
 လက်နှင့်နေရရှာသည်။

—ဝက်လက်လက်, *adv.* same ; အိမ်ကိုသက်လေနှင့်မိုးသည်မှာမိမိသော
 ကြောင့်မိုဟ်းရေဝက်ဝက်လက်လက်ယိုသည်။

ဝက်, 3, *v.* to transmit impetus, as from one billiard ball to
 another ; to propagate or be propagated, as sound from
 cliff to cliff, or fire from house to house, or contagion
 from one person to another ; သည်အမှုသည်လက်ဝက်သကဲ့သို့ဖြစ်ရ
 သည်။ မမေပြောသည်တကားကျွန်ုပ်တောင်စက်၍လှသည်။ တောမီးကစက်၍လှ
 ရွာထိုးမီးလောင်သည်။ အနောက်ပိုင်းက ရောဂါစက်၍ဖြစ်လာသည်မှာ အရှေ့
 ပိုင်းသို့ရောက်မှပျောက်သည်, the epidemic originated and spread
 from the western, and disappeared after reaching the
 eastern, division ; အနာစက်ဝင်အောင်မပျောက်သေးဘူး။

- ဝက်, 4, *v.* to scratch off by a sudden jerk of the finger nail made by compression against the thumb; ဝက်ဝက်ကစားသည်, a game played by children to test each other's courage. It is painful, frequently causes blood to ooze from the skin, and produces a small sore.
- ဝက်, 5, *v.* to make equal in weight, to counterpoise; ချိန်ဝက်။ ကျွန်တို့ပုထိုးထွင်ပြီးလျှင် ဣပုရပိုက်ခေါက်နှင့် နန်းချင်းချိန်ဝက်၍ လည်း (ထီး) ချထွင်လည်း (ထဲ) ပါသည်။ ငွေဝက်ဘဲပေးထော့ယူဝံ့သည်။ လူတစ်ယောက်မှမယူဝံ့ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့လည်းလျှောက်လိုသင်အားရှားလှနှင့်ထူချိန်ဝက်၍ထိထဲပါသည်။
- ဝက်, 6, *v.* to sleep, take repose; appropriate to royalty and divinity; *comp.* ဆိပ်ကျိန်း။
- ကျိန်း, *see* ကျိန်းဝက်။ ကိန်းဝက်။
- တော်ခေါ်, equivalent to ဝက်တော်မှူး၊ ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားညဉ့်သံမှတ်ယံသာဝက်တော်ခေါ်သည်, His Majesty (*lit.* the lord of great glory) sleeps only one of the three night-watches.
- ပျော်, —မွေ့, *v.*; *see* ဝက်၊ ဝက်မွေ့ရာ, the mattress used by royal personages; ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားဝက်၍ပျော်တော်မှနေသည်, His Majesty remains in a sound slumber.
- ဝကား, *n.* a word, words, languages, a saying, speech; ဝကားအရာ အင်္ဂါ၊ ကေးတန်ကား။ ထုဘသိထ။ ဝိယ။ ဓမ္မာ။ သစ္စာ။
- အပ်, —အောက်, —မြှုပ်, —ညှပ်, —ထော့, —ထွပ်, —ထပ်, —ပြင်, *v.* to draw out, detect, catch in questioning (in colloquial English to “pump” a person); ခင်အျားကျွန်တော်လိုအပ်အောက်၍မေးသော်လည်းခေမပါ, although you may try and draw me out by questioning me, you will not succeed, sir.
- အိမ်ဖွဲ့, *v.* to be circuitous in speech in order to gain some end; ထွက်ပိုက်သည်။
- အိုးဖွဲ့, —ဖောင်ဖွဲ့, *v.* to speak together in company, many speaking at once.
- ကား, *v.* to use exaggerated language; ဝကားကား၍ပြောသည် (to draw the long bow); သည်ထူထပ်ဝကားကား၍ပြောလေ့ရှိသည်, this person has a habit of speaking in a very exaggerated way.
- ကြံ (ပြောသည်), *n.* an anticipatory statement made whether a person has sufficient grounds for making it or not.
- ဖြယ်ဝ, *v.* to be talkative, garrulous.
- ခေါ်, —ထောက်, —ပြင်, *v.* to be indirect in speech in order to make some discovery, or gain some end.
- ချပ်, *v.* to make a parenthesis, parenthetical remark (from ချပ်, to insert a flat thin thing between two surfaces, to in-

introduce relevant matter into a conversation) ဤစကားစကား
ချင်သည်၊ "this sentence, or passage, is a parenthesis." This
expression is to be met with very frequently in Burmese
writings; ရောင်းစကားဝတ်စကားပြောသည့်အထဲတွင်သင်္ချာသုံးစွဲ
ပြည်သူ့စကားကိုချစ်မြတ်နိုးပြောပါနှင့်။ (colloquial).

စကားချီ, *v.* to commence speaking; အစချီသည်။

—ချီ, *v.* to make a preface or exordium, supposed to be re-
commendatory of what is to follow, *n.* a preface or exor-
dium.

—ချွန်း, *n.* an indirect allusion, a double entente, same mean-
ing as စကားညွှန်း၊ မင်းစကားစကားညွှန်းကလေးနှင့်အများမည်းကလေးနှင့်
ပြောသည်။ စကားချွန်းကလေးနှင့်ပြောသည်။

—စမည်, *n.* familiar conversation, talk, chat; ခင်ဆွေးသက်ဆွဲသွား
သတိုး။ ကျွန်တော်ကျောင်းထကာထိုအိမ်ထိုးစကားစမည်ပြောရအောင်သွားပါ
သည်။

—စပ်, *v.* to connect or introduce, as language, topic of con-
versation, &c., စကားစပ်မေးပါရစေ။

—ဆွံ့, *v.* to be imperfect in utterance (not so much as စကား
ထပ်).

—ထင်စား (*pron.* စကားဒင်စား), *n.* language of a specious or
plausible kind.

—တုံ, *v.* to reply; *n.* an answer, reply; အဖြေ။

—ထပ်, *v.* to stammer, stutter.

—ထာ, *n.* enigma, riddle.

—ထာဖွက်, to make an enigma or riddle; ကျွန်ုပ်စကားထာဖွက်သည်
ကိုဖြေပါ, answer, please, the riddle I made.

—နှုတ်, *n.* an extract from writing; as a verb (to retract
something said).

—ဝုံ, *n.* a comparison, similitude, proverb, folk-lore, an old
saw.

—ဝို (from ဝို, to superadd), *n.* an additional word, euphonic
expletive.

—ဝေါ, *n.* light airy talk.

—ဝို, *v.* to tattle, tell tales, retail scandal.

—ဖုတ်, *n.* burlesque.

—ဖြည့် (*pron.* ဝေဖြည့်), *n.* prose, plain language, free from Pali
and poetry.

—ဖြန်, *v.* to translate, interpret; အနက်ဖြန်သည်, *n.* a translator,
interpreter; to return an answer regarding anything; အမိုး
ရစကားဖြန်သော်, a Government translator. [စကားဖြန်မရ၊ စကား

သေဝေ, terms applied to language addressed to persons in a dying or unconscious state.]

စကားပြေ, *n.*; see စကားမျှတိ, peace-making words.

—ပြော, *v.* to talk, converse, discourse, chat.

—ဂ, *v.* to be garrulous, loquacious; implying the kind of loquacity which results in the divulging of secrets.

—ဗာ, *v.* to be garrulous [[စကားကြွယ်ဝ has a similar meaning, but is not used as စကားဗာ and စကားများ in a *disparaging* sense.]

—ပါ, *v.* to try and rectify a slip of the tongue; *lit.* to "patch up" (one's) speech.

—မိ, *n.* a leading word.

—မာ, *n.* a synonymous word or expletive, *e.g.*, in ဝိုင်ပင်နှီးနှော။ ဝိုင်ပင် would be the စကားမိ, နှီးနှော the စကားမ (lit. the male and female words).

—မိပ်, *n.* a hint (စကားမိပ်ထွက်).

—မိပ်ခမ်း, *v.* to try to catch a hint (စကားမိပ်ဆမ်း).

—ရှင်, *n.* indefinite language, *e.g.*, သည်ကနေ့အတတ်ပြောနိုင်သေးပါ would be termed by the Burmese as စကားရှင်ပြောသည်။

—သက်ဆောင်, *n.* language containing something of agreeable import to the person addressed.

—ထပ်, *v.* to speak unguardedly, *e.g.*, စကားမထပ်စေနှင့်နော်။

—ထိပ်, *n.* a rebus made by transposition of letters.

—ထွင်, *n.* light airy talk, persiflage.

—ထွင်း, *v.* (see စကားကား), to make use of rhodomontade, gasconade, braggadocio.

—ပိုင်းစကားထွဋ်, *n.* well-contrived (*lit.* roundabout and circumventing) and indirect speech, made use of to gain some point or advantage.

—၅က်, *n.* rebus.

—သေ, *n.* definite, positive language.

—သတ်, *v.* same as စကားမိ။

စကောမက (*pron.* ဇလေဇာ and very frequently ဇလေဇာ), *a.* or *adv.* not fit for either this or that, incomplete, wanting; *comp.* မကောမက, *adv.* not sufficient, not enough; said to be a combination of ခေ and ကြောမက (အထိထက်ပိုဖွဲ့သည်။ အကြီးအသန် ယုတ်, *i.e.*, middling); စာရင်းဌားများစပါးမိပ်သည်မှာ စကောမကဖြစ်နေသည်, the labourers have reaped the paddy in such a way that it remains in an incomplete, unfinished state.

ဝတ္ထဝဏ်, *n.* the ruddy goose.

ဝတ္ထု, *n.* paper; ဣဝတ္ထုထွာသံနှင့်။ ဝတ္ထုပါးပါးသည့်သူ, a person of very acute perception.

—အုပ်သည့်စာအုပ်, *n.* a paper-bound book.

—ကြမ်း, *n.* rough or brown paper; see ခိုင်းထိုင်ဝတ္ထု။

ဝတ္ထုရတန (Pali ဝတ္ထု and အာထာန), *n.* the faculty of seeing.

ဝတ္ထု (Pali), *n.* the eye; မျက်စိ။ ဝတ္ထုစား။

—ကွတ်, *v.* to be blind (polite); မျက်စိကန်းသည်။ ကျွန်တော်တို့မသိရဘဲ အရှက်ကတည်းက ကျောက်ပေါက်သောကြောင့် ဝတ္ထုကွတ်ရှာသည်။ ဝတ္ထုဆောင်းမရ။

—စား (pron. ဝတ္ထုစား), *n.* the power of the visual organ.

ဝတ်ဝတ်, see under အသစ်ဝတ်ဝတ်။

ဝတ်ဆူ, *v.* to be disgusted with; ရှို့ရှာ။

—ရှို့ရှာ, *v.* same; သည်အကောင်ပင် အလွန်ဝတ်ဆူရှို့ရှာစရာကောင်းသည်, ဤခန္ဓာကိုယ်ကို ဝတ်ဆူရှို့ရှာဘွယ်ရှိသည်သူ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးခြင်းကြောင့်, the Athinnyathat (Asanyasat) Byahmas (*i.e.*, the Byahmas who live in abodes in which there is no perception—derived from သညာ, meaning perception, and အ, the privative affix) repeat verses to the effect that the elements of sentient existence are loathsome; မင်းစကားပြောသည်မှာဝတ်ဆူရှို့ရှာစရာကြီး။

ဝဏ္ဏ (Sanskrit), *n.*; see ဝတ်, last def., the famous sekya weapon.

—ဝဋ္ဌာ (Pali ဝဋ္ဌာ, a division, bounded part), *n.* a sekya world or system, comprising a central Myinmo Mount, the surrounding seas and islands, the celestial regions containing the circumvolving luminaries, and the infernal regions, the universe being composed of an infinity of sekya worlds, see under ဝတ်။

—ဝဋ္ဌာထန်ထိုင်း (pron. ဝဏ္ဏဝဋ္ဌာထန်ထိုင်း), *n.* the boundary wall of a sekya world.

ဝဏ္ဏဝဏ္ဏ (pron. ဝဏ္ဏဝဏ္ဏ), *n.* Sekyawaday, a universal monarch, a Chakrawartti, one who has obtained possession of the Sekya weapon. “The Chakrawartti is an universal emperor; “there are never two persons invested with this office at one “time. He is born only in an asunya kalpa (အသုဉ်းကမ္ဘာ) “(that is in a kalpa in which no Buddha appears); he never “appears in any Sakwala but this, nor in any continent but “Jambudwipa (ဇမ္ဗူဒီပ), nor in any country but Magadha. “He must have possessed great merit in a former state “of existence.”—M.B.

စကြာဝဠာထောင်, *n.* the encircling mount which bounds a sekya system.

—ဝဠာတိုက်, *see* စကြာဝဠာ

စကြာ (from စကြ), *n.* any celestial or supernatural weapon, particularly the fabulous sekya weapon ; နတ်ဝတ်ထက်နက်စကြာ။

—ဝင်း, one who has obtained possession of the sekya weapon.

—ထက်နက်, *see* စကြာ and ဝဠာနိ. [N.B.—The difference of a စကြာထက်နက် and a ဝဠာနိထက်နက် is that the former is able to travel by *itself* to any part of the စကြာဝဠာ by the mere wish or command of the စကြာဝင်း, while the latter has actually to be hurled by the စကြာဝင်း, but it nevertheless travels with unerring aim.]

စကြာ (said to be derived from ဝင်ချော), *n.* a four-sided roof with no ornamental work of any kind (အပြောင်မှင်ကော့ရှို) (စကြာပေါင်း).

စင်, *n.* a frame or stage raised for any purpose. Der. ငြိမ်းငြိမ်းစင်၊ စာထိန်စင်၊ မျှော်စင်၊ ထင်စင်၊ လေးထိုင်စင်။

စင်, 2, *v.* to be cleared from dirt, alloy, &c., be clear, pure, to be castrated ; used adjectively as နွားဝင်းမြင်းစင်, &c., အပျိုစင်, a pure virgin ; ထူပျိုစင်, *n.* a chaste young man ; သည်ထူဆရာကောင်းထိုစွေ၍ရောဂါဝင်ကုန်ပြီ။ [to be free from disease].

—ကြတ်, same ; မြန်မာထူမျိုးဆိုသည် ဟင်းဒိုး။ ထမင်းဒိုး။ ပုကန်။ ခွက်။ ထောက်မှစ၍ထားပုံပြုပုံများချင်းထူမျိုးထက်များစွာဝင်ကြတ်သည်။

—ချော (*pron.* ဇင်ချော), *adj.* plain, without ornamentation, as silver bowls.

—ထထင်းခါ, ထထင်းလွှဲ, *adv.* clean, nothing left ; သည်ဒိပ်တွင်အမှိုက်သမိုက်များထို စင်ထထင်းလွှဲ (or စင်ထထင်းကြီး ခါအောင်လွှဲလိုက်ခါ), sweep clean all the rubbish in this house ; သည်မြက်ထောထို စင်ထထင်းလွှဲအောင်ထူးရွင်းနှင့်ထိုးလိုက်ပါ။

—မြ, *see* ဖြစင်။

စင်, 3, *adv.* even, slightly emphatic ; ဝင်။

စင်မြွန်း (*pron.* ဇင်မြွန်း), *n.* the ornamental dillenia tree ; ကြက်စင်မြွန်း, another variety.

စကြ (*pron.* ဇင်းကြ, Pali ဝိတိ), *n.* a walk, place for walking to and fro ; မြတ်စွာဘုရား ဧကဝန် ကျောင်းထော်၌ ထာဉ်သားထိုအား။ တရားထောထော်မူရန် စကြကြသွားတော်မူသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ကနေတနေထို ထိုင်နေ၍စာရေးရသည့်အတွက် အလွန်ညောင်းထွပါသည်။ စကြသွားမှ တော်မည်။ [N.B.—စကြဝတ် or သွား does not only apply to walking up and down a house or building, but also to walking up and down a path, a garden.]

ဝကြိတ်, —ရှောက်, *v.* to walk to and fro ; ဝကြိတ်သွား is only applicable to very short distances, သူတပါးမျက်တောင်ပေါ်မှာဝကြိတ်သွားသည့်သူ, a term applied to persons who try and over-reach others.

ဝင်စင် (from ဝင် and စင်), *a.* true, real ; *adv.* verily, truly, certainly, really ; အကယ်။ အတင်း။ အမှန်။ မချွတ်။ သည်ဥစ္စာသည် ဥစ္စာစင်စင်ဖြစ်သည်, this property is really mine ; ကျွန်တော်ကိုသည်ကိုအမှန်ရှာထွင်ကြော့မှ ကျွန်တော်နှင့်စင်ချွတ်သော စင်စင်ရန်အကြီးအကျယ်ဖြစ်ထိန်းမည်, ကွန်တော်ပြောသည့်စကားစင်စင်မှန်ပါသည်စင်ချွတ်သော။

ဝင့်, *verb.* *affix*, interrogative (infrequent), *e.g.*, မင်းနှင့်ငါနှင့်နောက်ခါမှအိပ်မည်ကွသို့။

ဝင်း, *v.* to be extended in a straight line, ဝန်း ; *comp.* ထန်း. Der. အဝင်း။ ပထောနဒီကောသလဝင်းကြီး ဆီဥထောပတ်များကိုသားပြီးထွင် ဝင်းအောင်အိပ်နေသည်။

—ချင်း, *n.* one long, straight thing by itself.

—မျောမျော, *adv.* stretched out long ; မင်းထွေဝင်းမျောမျောနှင့်ကြည့်၍ ကောင်းပါသူးအညာထက်ထိုဆဲ, your boat is not nice to look at with its great length and narrow beam ; it is like up-country handiwork.

—ထင်း, —ထထင်းထင်း, *adv.* stretched out straight (reproachful).

—ထုံးကျွတ်နိုင်, *v.* in boat-racing parlance to win by an entire length (of a boat).

ဝင် (ဝင်), *n.* the acacia tree, yielding a hard timber.

ဝင်, ၂, *n.* war, a battle.

—အင်္ဂါလေးပါး, *n.* an army composed of four parts, namely, ဆင်စီးသူရဲ, elephantteers ; မြင်းစီးသူရဲ, horsemen or cavalry ; ရထားစီးသူရဲ, charioteers ; ခြေသည်သူရဲ, footmen or infantry.

—အောင်, *v.* to conquer in battle, gain a victory (စင်အောင်ထော်မှုပြီ).

—အူ, *v.* to afford aid in war, to be an ally.

—ဇဲ, *n.* a lieutenant-general (ထက်ထာစစ်ဇဲ။ထက်ဝဲစစ်ဇဲ) ; a sitkè is now a judicial officer of the subordinate judicial service. In the Burmese times a ဇဲဇဲ in Upper Burma ranked next to a Wun. There were two Sitkes at a Wun's headquarters.

—ခင်း, *v.* to set in battle array, prepare for engagement.

—ခံ, *v.* to receive battle.

—ခေါင်းကြိန်း, *v.* to be wearied of fighting.

ဝစ်ခေါင်းဝါ, *v.* to be bold and courageous in battle.

—ချီ, *v.* to march to battle.

—ထင်, *v.* ; *see* ဝစ်သင်း။

—ထထင်း (may be used with ခြေ or not), *n.* an esplanade, a parade-ground or maidan.

—ထန်သာ, *n.* military dress, accoutrements, weapons, instruments of war.

—ထိုက်, —ထိုး, *v.* to fight, engage in battle.

—ခိုင်, *v.* ; *see* ဝစ်အောင်, which is more elegant than ခိုင်။

—ပျက်, *v.* to lose a battle ; ဝစ်ပျက်ခြံနိုးသည်။

—ပြိုင်, *v.* to engage in battle ; ဣတီးဣနန်းလိုသော်လည်း ပေးအပ်မည်ဟော။ ဝစ်ပွဲသော်လည်းပြိုင်ဆိုင်မည်ဟော။ အချက်ကျကျသိရအောင်အမိန့်ရှိတော်မူလိုက်ပါ။ အကြံရှည်နေ၍ကျွန်ထော်မျိုးများသာ ပင်ပန်းကြတော့မည် ထုစာနှင့်ရဲရင့်လှသောသူတို့ကိုစေလိုက်၏။

—ဗိုလ်, *n.* a military officer ; ဗိုလ်ပါ, *n.* forces, troops.

—ဘုရင်, *n.* a generalissimo, chief commander of the forces in the field ; *comp.* ဝစ်ဘုကြီး. The Burmese would call a famous military commander like Bandula a ဝစ်ဘုရင်. [In the last Burmese war the British General commanding the expeditionary force was styled ဗိုလ်မှူးမင်းကြီး။ဗိုလ်ချုပ်မင်းကြီး].

—မက်, *n.* ; *see* ဝစ် ; —မက်ကရိယာ, warlike implements, munitions of war ; ဝစ်မက်က။

—မြီးတို, *n.* a sudden skirmish, a short campaign ; မိုဟ်းထေဝသ နီးသည်ဖြစ်၍ မြန်မာမင်းရှမ်းပြည်တို့ထက်၍ အလျင်အမြန်မြီးအောင်ဝစ်မြီးတိုတိုက်မှတော်မီခွင့်မည်။

—မြေပြင်, *n.* field of battle.

—ရေးပြ, *v.* to practise on parade.

—ရေးသင်, *v.* to drill.

—ရှဉ့်, *n.* a sally, rush out and attack ; ရဲးထွက်ချတ်သည်။

—ရေးခိုင့်, *v.* to be worsted in battle.

—ရှုံး, *v.* to lose a battle, be defeated.

—ဝတ်ဝစ်ဝား, *n.* military accoutrements.

—သထေဝ, *n.* a man-of-war.

—သည်, —သူကပ်, —သူရဲ, *n.* a soldier ; ရဲမက်သူရဲ။

—သူကြီး, *n.* a general, whether in peace or war ; *comp.* ဝစ်ဘုရင်။

ဝစ်, 3, *v.* to filter, strain, separate one part from another, to examine, investigate, scrutinize, စိစစ်သည်။ မေးစစ်သည်။မေးမြန်း

- သည်; to search, look through, for the purpose of ascertaining something. ခုးစမ်းသည်; to be unadulterated, genuine, true, pure, စင်သည်။ မှန်သည်။
- စစ်ကြော, *v.* to examine judicially; တရားခံသောစံ။ တရားလိုမျိုးကိုဖြစ်ပွားကြသည့်အမှုများကို။ စစ်ကြောမေးမြန်းဆွဲရှိပါသေးသည်။
- ချက်, *n.* the substance taken down in writing; အစစ်ချက်။
- ငုတ်, *v.* to examine by diving into the pettiest details; စင်းတယ်ပြီးထုံသည့်သူ။ စစ်ငုတ်ထိုးမပေါ်နိုင်ဘူး။
- ဆေး, *v.* to examine, investigate (any business); *comp.* စိစစ်။
- တန်း, *n.*; see စစ်ချက် (စစ်တန်းစစ်ချက်) (a record).
- ပေါက်, *v.* to pick and search carefully here and there; စစ်စစ်ပေါက်ပေါက်မေးတတ်သည်။
- မေး, *v.*; see စစ်ကြော။
- ဝတ်, *n.* the fee to be paid after undergoing an examination.
- စစ်ခဲ, — စစ်စစ်, 1, *adv.*; see မိုးမိုးစစ်စစ်, by slight pricks or twinges; in a keen, darting or shooting, sharp, sudden manner, as pain; ကျွန်ုပ်သွား မိုးစားထို စစ်ခဲစစ်ခဲကိုက်ပါသည်; သည်သူတယ်ဆင်သည်စစ်ခဲအထိမခံဘူး။
- စစ်စစ် (မြည်), 2, *adv.* chirpingly, twitteringly; သည်ဒွက်ကလေးစစ်စစ်နှင့် မြည်မြည်ပြီမိန်းရွာတော့မည်။
- စစ်စည်, *v.* to be saving, close, parsimonious, sparing; less than စေးနဲသည်။ ကောသိတသူဌေးကြီးအတွန်စစ်စည်ထို မိမိဝမ်းမှဝအောင်မစားရက်ဘူး။ တတ်သည်မိန်းမစစ်စည်သည်။ ကိုယ်ခါးမှထွေအောင်မဝတ်ရက်ဘူး။
- စစ်စထီ, *n.* a kind of brown teal (the whistling teal); စစ်စထီကျ။
- စန္ဒေ (တန္ဒေ), *n.* an apparition, spectre, ghost, spirit; တန္ဒေ။
- ဥဝတ (*pron.* exactly as spelt), *n.* one of large size; said to be as large, on some occasions, as a ထန်းပင်။
- စစ်တုရင်, *n.* chess (very frequently called စစ်ဘုရင်); နယ်၊ ရထား။ ဆင်။ စစ်မိုတ်။ မြင်း။ မင်းကြီး။ စစ်တုရင်အကွက်သွားတတ်ပါ, I do not know the moves at chess.
- ခုံ (*pron.* khôn), *n.* a chess-board.
- ထိုး, *v.* to play chess.
- စစ်ထုံ, *n.* a species of arum, *Colocdsia Indica*.
- စန္ဒေ, *n.* a small wooden porch in front of a pagoda, commonly containing an image (obsolete); မုတ်ဦးစုရင်။
- စည်, 1, *n.* drum, a cask.
- ကြက်ကြိုး, *n.* the braces of a drum.

စည်ဆုတ်, *n.* a kind of drum (ခုတ်).

—ဝတ်, *n.* the hoop of a cask.

—ခုတ်, *n.* a kind of drum [beaten in the Burmese time when the royal tumblers performed].

—ပိန်း, *n.* a tub.

—မျက်နှာဝပ်တ်, *n.* the head or end of a cask.

—ထက်ခတ်, *n.* a drumstick.

—ထည်, *v.* to act the part of a bell-man or crier (ခောင်းထွဋ် ခောင်းကျေဋ်).

—သွား, *n.* a drummer ; စည်တီးသွား။

—ထိုးပါး, *n.* the three kinds of drums, namely, those closed at right end, အားတတစည် (*pron.* အာထထ) ; those closed at left end, ပိတတ (*pron.* ပိထထ) ; and those closed at both ends, အာတထ။ ပိထထ ; ထံသဝတိမြို့စည်မျက်နှာကဲ့သို့မြေအပြင်ညီညွတ်သည်။

စည်, 2, to abound, have in abundance, to have a bustling appearance, as a city, town, or village ; be thronged with people, as the streets of a city ; to be crowded as a pwè, ပွဲ ; *comp.* ကြွယ်ဝ, applied to property, possession of any kind.

—ကား, —ထွန်း, *v.* same ; to have much foliage as a tree, to be in good condition as a horse, buffalo, or a human being ; or to be crowded as an assembly of people.

—ဝင်, *v.* same (most common) ; ညကခင်အားပွဲသို့သွားသည်အခါစည်ကားခဲ့တား။ အမတ်စည်ကားထွန်းလို့ ထိုင်စရာတောင်မရှိပါ, was the pwè crowded when you went to it last night? အမတ်, so crowded that there was not even room to sit ; ထည်မန်ကျည်းဝင်အထိုင်း အောက်နှင့်ဖြည့်စုံသောကြောင့်တတ်စည်ဝင်သည်, owing to this tamarind tree having an abundance of small and large branches, it has much thick foliage ; frequently used with ကာထာ။ စည်ပင်သာထာ။

စည်ဖောင်း, *n.* the air-bladder of a fish ; ငါးစည်ဖောင်း, the urinary bladder of a hog ; ဝတ်စည်ဖောင်း။ ထရှပ်ထူမျိုးပင်ထယ်ခမ်းဆိပ်များသို့ ထင်းနှံငါးစည်ဖောင်းများကိုဝယ်တတ်ကြသည်, the Chinese are in the habit of going to sea-side “damin” stations and buying the air-bladder of fishes.

စဉ့်, 1, *n.* the trigger of a cross-bow (ထက်ထွဋ်).

စဉ့် (*pron.* 8), 2, *n.* a small granary for rice, ngapi, or other provisions.

စဉ့်စဉ့် (*pron.* 88, from စေ့), *adv.* minutely, particularly.

စည်း, 1, *n.* a boundary line marked by a hedge or slight fence ;
 စောင်းရန်း, a fence of any kind ; a rule of action (ထုံးဥပဒေစည်း) ;
 စည်းကမ်းရှိ, to be systematic, to be methodical and shipshape
 in arrangement, to be well-disciplined ; [in Upper Burma
 a hedge round a house or village ; ဒွပ်ထပ်စည်း, a double
 hedge].

—ကမ်း, *n.* a boundary line, mark ; (စည်းကမ်းသေ has the same
 meaning as စည်းသေသည်, but is more frequently used).

—ကမ်းထား, *v.* to limit, set bounds ; to lay down rules (to
 systemize) ; စည်းကမ်းသတ်ထားသည်။ စည်းကမ်းပျက်ခဲ့။ စည်းကမ်းသေ။
 စည်းကန်းသတ်ဥပဒေ, the Limitation Act.

—ကြောင်း, *n.* a mark not to be passed.

—စောင့်, *v.* to be circumspect ; applied to women ; ထပ်စည်း
 စောင့်သည်မိန်းမ။

—တန်းမိုး, *n.* ; see စည်း (စည်းတန်းချသည်).

—ပေါက်, *v.* to deviate, or fall away, from principle or line of
 conduct, a method, &c.

—ပျက်, *v.* to be broken through, as anything that is usually
 done in a methodical, regular manner, or as discipline, or
 to depart from, as principles or line of conduct.

—မျဉ်း, *n.* a line or course of conduct, method, the same as
 စည်းကမ်း, or with ထေ the same as စည်းသေ or စည်းကမ်းသေသည် ;
 သည်သူထေသည် အစစစည်း မျဉ်း သေသည်, သည်မိန်းမက ထေးသူမိတဆု
 ထေးသည်အတိုင်းစည်းကမ်း (စည်းမျဉ်း) အထွန်သေပေသည်, as a con-
 sequence of the admonition received from her parents,
 this girl is very circumspect ; မကြောက်ဘဲနေမည်သားသူစည်းသူ
 မျဉ်းနှင့်နေသည်, should not be feared, he lives in an orderly
 and regular way.

စည်း, 2, *n.* a bar, sand-bank ; စည်းတိမ်။ သောင်တိမ်။

—ခေါင်း, *n.* the top or upper surface of a sand-bank.

—စွန်း, —စွယ်, *n.* a spit of sand ; ထိုင်းပျက်ကသည်များစည်းခေါင်း
 ချဉ်းဘဲ, there are nothing but sand-banks where the ripple
 breaks.

စည်း, 3, *v.* to bind, tie together ; မင်း ထာထုပ်နေသလဲ။ ဖောင်ထုပ်မည်ထို
 ဝါးစည်းနေသည်, what are you doing ? I am tying together
 bamboos because I intend to make a raft.

—ကြပ်, *v.* to keep tight, snug ; to arrange in order for action,
 to assess revenue ; အခွန်ထောင်စည်းကြပ်, သူကြီး အခွန်ထောင်ငွေစည်း
 ကြပ်ပြီးလျှင်။ ရန်ကုန်မြို့ထိုသူရားဘူးရအောင်အခွန်ပေးမည်, Thugyi, after

စဉ်း, 2, *n.* the iron point of an arrow, commonly barbed; not used singly.

—မျာ, *n.* an arrow with an iron point or barb.

—သွာ, *n.* the said point or barb.

စဉ်း, 3, *v.* to chop, mince.

—အုတ်, *v.* to consider and mark down.

—ကော, *v.* to mince, hash, in order to eating.

—ငယ် (*pron.* စဉ်းငယ်), *adv.* a little; အနည်းငယ်, မင်းပြောသည့်စကား သူတပါးများကြားအောင်တိုးတိုးစဉ်းငယ်မျှလောက်ပြောပါ။

—စား, *v.* to consider, deliberate; ဆင်ခြင်သည်။ခင်ဗျား ပြောသည့်စကားကိုကျွန်တော်နားမလည်စဉ်းစား၍နေသည်။စဉ်းစားခန်း, *n.* the private room of a Commissioner or other official in a Court-house (*lit.* the "deliberation" room).

—တုံး, *n.* a chopping block; သည်အစဉ်းသားများကို စဉ်းတုံးပေါ်မှာ ခံ၍စဉ်းပါ, put the flesh on the chopping block and mince it.

—ထဲ, *v.* to use artifice (in a bad sense), use tricks in order to cheat, be unfair in dealing; ဖိစီးသည်။ထယ်ထည်ဈေးသည်မထောင်းစဉ်းထဲ။ ချိန်စဉ်းထဲ။ အထေးစဉ်းထဲ ပြုလုပ် တတ်သည်။ သည်သူမကောင်းထူးထယ်ကောက်ကျစ်ဈေးထဲတတ်သည်။

—ဝါး, *v.*; *see* စဉ်းစားသည်။

စဉ်းဝါး (Beng.), *n.* a Chandala.

—ထေးဝါး, *n.* the four infamous classes, namely, သုတေသန, grave-diggers; သူထောင်းစား, beggars; ပြည့်ဘန်သာ, prostitutes; and သွေးမစွမ်း, lepers.

စထိတ် (*pron.* စဒိ), 1, *n.* any ceremony regarded as a charm to remove or avert some evil.

—လုပ်, *v.* to perform such a ceremony, as when a person is bitten by a dog, or cut with a knife, or when a sore breaks out; or when the hoofs of a horse, or pony, are abnormally long. A circle is said to be made round the wound, sore, or hoof with a piece of charred teakwood; ကျွန်တော်မြင်းခွာရှည်နေထိုင်လုပ်ပေးပါခင်ဗျား။

စထိတ် (*pron.* စဒိ), 2, *a.* solid, artificially solid, that is, made without hollow; solid throughout as bangles; စထိတ်ချင်း။စထိတ်ကောက်။

စထိတ်, *n.* a numeral figure in arithmetical computation, a multiplication table called မောင်းမစထိတ်, because it is said to have been first introduced into a former king's palace in

Upper Burma by his inferior queens. It is said to ascend to nine times nine, *see* ကိုးကြောင်း။

စတိတ်ထွတ်, *v.* to cipher.

စတုရန္တ, *n.* matter produced by the operation of the four causes, အကြောင်းတရားလေးပါး, ကံ, ဗီဇ, ဥတု။ အထာရ။

စတုတ် (*see* တံထုတ်, which word it is rapidly supplanting in colloquial), *n.* a strickle, a levelling stick used to level grain in a measure.

—ထွင်း, *v.* to level with a strickle; နှင်ထိုးနှင်နှုတ်တံထုတ်ငင်နည်း။ ထွင်းတည်းထွင်းသံဝရမျှ။

စတုတ္ထ (Pali စတု, four), *a.* the fourth; လေးခုမြောက်သော။

စတုဒသ, *a.* the fourteenth (*pron.* ရဒ္ဒသ); ဆယ်လေးခုမြောက်သော။

စတုဒိသ, *n.* the four points of the compass, အရပ်လေးမျက်နှာ, applied to pôngyi kyaungs and zayats. In the former instance, when used with သံဃိက, it implies that a kyaung is the common property of the priesthood. In the latter it means that any one can live in the zayat; ရောက်လာမရောက် လာသော စတုဒိသသံဃာအပေါင်းအား ရည်၍ ထူသောကျောင်းတည်း, the kyaung intended to be offered to all the priesthood who may, or may not, arrive from the four points of the compass.

စတုပရ (*pron.* စတုပရ) (Pali), *n.* four articles which a priest may eat after noon, namely, ဆီ, oil; ဖျားရည်, honey; တင်ထ, molasses; and ထောပတ်, butter.

စတုပထာရာဇ်, *n.* the first stage of the world of nats, situated around the waist of the Myinmo Mount, *see under* နတ်မြင့် (စတုပထာရာဇ်; called so because it is ruled over by four နတ်မင်းကြီး). "The déwa-lóka, called Chátumaharajika, extends "from the summit of the Yugandhara rocks to the Sakwalagala at an elevation of 42,000 yojanas (ယူနာ) above "the surface of the earth. * * * Chátumaharajika, in which "one day is equal to 50 years of the year of men."—M.B.

စတုရန်း (from ရန်, to make a barrier on the side), *a.* square; စတုရန်း လေးထောင့်ပတ်သည်။ စတုရန်း ၇ တာဝါမြေကို ဝိသုဒ္ဓိခွင့်ပေး၍ သမုတ်ထူထန်းစေး (This is the form in which permission to build a သီဃိ in Upper Burma is given.)

စဝေး (*pron.* ဝေး), *v.* to perform the ceremony of killing and burying men at the four corners of a newly founded city (မြို့စတေးသည်). Four large jars of oil are also buried at each corner; မြို့စောင့် နတ်မိန်းမြစ်အောင် မြို့လေးထောင့်တွင် တွင်းထူး၍

ထူလေးယောက်စေ့အောင်ဆင်း၍စတေးလေ; in order that they may become the four living guardian nats of the city, let pits be dug at the four corners of it, and let men to the number of four be seized and buried alive.

ဝထောင်, *see* စုး (infrequent, မထွေစေတောင်း။ မမြင်စေတောင်း).

စနက်, *n.* a fuse or train of gunpowder.

—သွယ်, *v.* to place a fuse or train; in modern parlance to act as a go-between in love affairs; also used in a bad sense when applied to a person fomenting quarrels or making mischief.

—သွယ်စေ့, *v.* to introduce one person to another with a view to some future course of action; to be connected in such manner; ထယ် သူက စနက် သွယ်ထို သည်ယောကျ်ားနှင့် သည် မိန်းမ အကြောင်း ပါကြသည်။ ဘိုးဘုရားက ကောင်းမွန်စွာ ထုတ်လုပ် စားပါလျက် နှင့် ထယ်သူက စနက်သွယ်ထို အမှုဖြစ်ရသည်။ ဘုန်းကြီးပျံများမှာ မြန်မာ လူမျိုးတို့ သည် နန်းကိုစနက်သွယ်၍ မီးရှို့ရသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့သည် အခြားတိုင်းပြည်က သံတမန်များ လာရောက်သည့်အခါ သံတမန်အောက်၌ ယင်းဆိုးမြို့၍ စနက်သွယ် ထားထက်သည်, the Burmese, on the arrival of ambassadors from another country, bury pots of gunpowder underneath the ambassadors' residence and lay on a train of gunpowder!

စနစ်, *n.* an estimate of the plan or proportions of a building, machine, &c.; *v.* to make such an estimate.

—ပုံ, *n.* the plan drawn out.

—ပုံထုတ်, *v.* to draw out such a plan (စနစ်ပုံရေးသည် may also be used); သည်အိမ်ဆောက်သည်မှာ ထယ်ဆရာ စနစ်ပုံမြင်လေထိ ကြည့်၍ ကောင်းအံ့, who could have been the architect of the design in building this house? it is not nice to look at.

စနည်း, *n.* an ominous saying.

—နာ, *v.* to gauge public opinion in troublous times, or when some important step is about to be taken, as a monarch or minister, by causing private inquiries to be made, or by having regard to some ominous, or weighty, saying which may be dropped; အင်းဝမြို့တည်ဆောက်ခတ်ဖြစ်သောကြောင့် ထို အရပ်၌ကောင်းကောင်းကိုရှင်ဘုရင်ကစနည်းနာစေသည်။

—ဆည်, *n.* the receiver or explainer of such saying.

စနည်း, 2, *see under* နေရာငါးဆယ်။

စနု (ဆောင်ထော်), *n.* an apartment in the palace appropriated to certain prayers.

စနေ (၇နေ), *n.* the planet Saturn, the seventh day of the week, Saturday; ၇ နေ့စနေဒိုင်. (In Lower Burma, a cattle market gaung).

စောင့်စောင့် (*pron.* စောင့်စောင့်, from စောင့်စောင့်), *adv.* backwards and forwards, to and fro (obsolete), confusedly (as the mind), disorderly, distractedly, in a perplexed state as the mind; ထာဝရစောင့်စောင့်မြို့သို့သွားမည်ကြံရာ စိတ်စောင့်စောင့်ရှိလိုသွား၍ သွားဖြစ်ပါမည် လာ။

စိုး, *see* ခိုး. [*Note.*—This word does not always appear to have the meaning given in the Grammar, for instance, a passage occurs in the Thudamasari as follows: သူဌေးသည်း ရှက်စိုး၍ သူတပါးထံသို့သွားသောကြောင့် နှလုံးမသာထွက်နေလေ၏; this passage is to be found in the narrative of the rich man and the barber, ကျွန်ထော်ပုဆိုး ၄၅၅ ထည်ထဲကကောင်းစိုး ထင်ရာတထည်ထိုထူပါ ထော့။

စန္ဒကူး (*pron.* စန္ဒကူး), *n.* the sanders or sandalwood tree; စန္ဒကူး။

စန္ဒရကြေး, *n.* a kind of brass.

စန္ဒရကန် (*Pali* စန္ဒာ, the moon), *n.* a glass supposed to produce water from the rays of the moon; *comp.* သူရိယကန်။

စန္ဒာ (*Pali*), *n.* the moon.

စန္ဒာ, ၁, *n.* a certain instrument carried in procession at the funerals of the great; စန္ဒာယဉ္ဇာသို့သည်။

စန္ဒာ, ၂, *n.* a large frame for catching fish; *comp.* ထင်း။

စန့်, *v.* to be stretched out straight; စင်း, to be drawn out, lengthened as a bar of metal by beating; to be stiff and cold as the limbs of a person about to die; သည်ကြိမ်ခွေလိုစန့်အောင် (ထုတ်) or ဆန့်လိုက်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့အောက်သည့်အခါမောင်ဖြူသည်စန့်သည့်စကားမပြောနိုင်ပါ။ ဟိုစပါးကြီးကိုမြင်လားသိဘူး။ အဝါစန့်စန့်နေသည်။ ထူထဲထောက်အရက်မူးထိုက်စွာစန့်စန့်ကြီးထဲနေသည်။ ငမန်းဘူးသိန်းပြတ်ထိုစန့်နေသည်။

စန်း, *n.* an astrological term; *comp.* ထက်။ စန်းချထည်, *e.g.*, သည်သူငယ်ကလေးမချင်းသာသိရှိမည်ထား။ သူကတော့စန်းထက်များတယ်ကောင်းသည်။

စနင်း, *n.*; *see* နံနင်း, the turmeric plant or root; စနင်း is a corruption of နံနင်း, in the same way as some say ထမင်း for ထမင်း or အညှက် for ထန်းလျက်။

စပ်, ၁, *v.* to be hot, pungent, whether to have that quality which excites a hot or pungent sensation in the throat, mouth, eyes, &c., or to feel a hot or pungent sensation, to smart; one kind of ပူ။ ငရုပ် ရှာအပ် စပ်လိုက်သည်မှာ နားရင်း ပါးရင်း (*pron.* နရင်းပရင်း), ပူအောင်စပ်သည်။

—ကြိန်း, *v.*; *see* the parts; chiefly applied to the eyes; also used with reference to the effect of medicine when it comes in contact with a sore (ကျိန်)။

ဝပ်, *v.*; *see* ဝပ်, ပူဝပ်သည်။ ဝပ်ပူဝပ်ထောင်။

— ဖျဉ်းဖျဉ်း, *adv.* not violently, but disagreeably warm, as the sun, &c. (*i.e.*, to be scorchingly hot); နေဝပ်ဖျဉ်းဖျဉ်းကြီးပူသည်, the sun is scorchingly hot.

ဝပ်, 2, *v.* to join, unite, connect; more close than ပူး, to make distantly or indirectly related (to blend colours in painting). Der. ခပ်ဝပ်, the wash-board or gunwale of a boat, an outer segment of a Burman cart-wheel, ထွင်းဝပ် (ခပ်ဝပ်, irrelevantly).

— ကြား, *n.* an intervening space; တောင် ၂ လုံးဝပ်ကြား အိပ်ဆောင်သည်။

— ကြားပြု, *v.* to mediate, act the part of a go-between; ဝန်ဆောင်မှုပြုသည်။

— ကြားဝပ်ထယ်ပြု, *v.* same.

— ကြောင်း, *n.* a seam; ချပ်စိုင်းဝပ်ကြောင်း။

— ဝေး, *v.* to bring together, as parties to make a bargain, to intervene in love affairs.

— ဆရာ, *n.* a joiner, a coffin-maker.

— ဆို, *v.* to compose (writing), စီကုံးသည်; commonly applied to poetry; ထုတ်ဝပ်ဆို။

— ဆိုင်, *v.* to concern, be connected with, appertain to; အမိုးရ နှင့်စပ်ဆိုင်သည့် အထုပ်တွင်ပေါ့လျော့စွာနေခဲ့လျှင် အရာနှုတ်သိမ်းခြင်း ခံရလိမ့်မည်။

— တင်, *a.* with raised sides; applied to boats; ဝပ်တင်ထွေ, a boat with raised sides.

— နှုတ်, *v.* to be distantly related, as by marriage.

— ဖက်, *v.*; *see* ဖက်ဝပ်, which is the more elegant form (ဆက်).

— ဖြည်းဖြည်း (*pron.* ဝပ်ဖြီဖြီ), *adv.* with a look or smile of disregard or contempt, or in a silly, affected, simpering manner (ဖျဉ်းဖျဉ်း).

— ရှက်, *v.* to be closely and mutually connected; frequently appropriated to the sexual or conjugal connection; ရှက်တင်သည် (ကာမဝပ်ရှက်, *v.* to cohabit).

— ရှိပ်, *v.* same.

— ထွန်း, *v.* same as ဝပ်ဆိုင်. (In conversation ဝပ်ဆင်း is more frequently used than ဝပ်ထွန်း. It is possibly a corruption of it); *v.* to be connected continuously in a smooth, orderly manner. Der. အဝပ်အထွန်း။ ကွန်တေင်အကြောင်းကို ဝပ်ထွန်းမိသော ထွန်းမေးဘူးလား။

ဝိသေသ, *n.* a cabinet-maker, joiner.

—သွတ်, *v.* to bring together, bring into communication, acquaintance, relationship, &c.

—ထပ်, *v.* to be closely joined; ငွေငွေဝပ်သည့်, to come together, come into connection, to make inquiries in order to gain some information or end; one kind of မေးမြန်းသည်အကြောင်း ဝပ်ထပ်၍မေးရသေးပါ။ ကောင်းစပ်မေးပါရစေ, allow me to ask something irrelevant (*i.e.*, to the subject of conversation).

ဝေါ, 1, *n.* a plant of the grass genus, of which there are said to be one hundred and two species; ဝေါမျိုးထူရှည်ပါး, a plant which bears esculent grain, of which there are said to be seven kinds, namely, သလေးဝေါ, ကောက်ဝေါ, ခုထောဝေါ, ထူး, ဆပ်, ပြောင်း and ထိုတ်; the rice plant or grain, paddy, ကောက်။

—ထို, *n.* a granary.

—ဝတ်, —တဲ့, *v.* to convey paddy from one place to another (usually applied to conveyance by boat).

—ခွံ, *n.* a husk or hull.

—နံ, *n.* an ear or spike.

—ခုံး (ဝေါခုံး), *n.* the leaves which cover the ear.

—ဖျင်း, *n.* empty, unsubstantial grain.

—ဖြိုး, *n.* the beard of grain.

—ထင်, *n.* lemon-grass.

—ထွေ, *v.* to winnow paddy.

—ထွောင်, *v.* to store paddy.

—ထောက်ခွံ, *n.* rice regarded as an article of food (?)

ဝေါ, 2, *n.* a boa serpent (not used singly).

—အုံ, *n.* a small kind.

—ကြီး, *n.* the boa constrictor, python.

ဓမ္မုတ် or သဗ္ဗုတ် (သဗ္ဗုတ်), *n.* a species of momordica with small muricated fruit.

ဓမ္မုတ်, *n.* the grape.

—သား, *n.* tartar (made from the ash of the grape vine).

—ခွံ, *n.* the vine, a grape vine.

—ရည်, *n.* wine (very rarely, if ever, used).

—သီး, *n.* a grape.

—သီးခြောက်, *n.* a raisin.

- ဝပူး (from ဘူး), *verb. affix*, in negative sentences, (not) ever, as
 ဘူးဝပူး, he never went ; မမြင်ပူးကြားဘူးသောအရာ, a thing
 never seen or heard of.
- ဘူး, *n.* a species of ginger-wort.
 —ခေါင်, —ရစ်ဘူး, *n.* other varieties.
- မုန့်, *n.* a kind of plant of which there are many varieties.
 —ဝါး, *n.* the anise plant.
 —ဝါးဆီ, *n.* the oil of anise seed.
 —နတ်, *n.* *Nigella sativa*.
 —နီ, *n.* cress.
- မုန့်မြေ, *n.* land granted formerly by the Kings of Burma.
 မောင်ကောင့်ရုံ, *n.* the Court of Small Causes, Rangoon.
- မဲ, *n.* sauce, condiment of any kind (မဲ is usually coupled with
 ယင်းလျှာ။မဲယင်းလျှာ)။
- မွတ်, *see* ဝံပတ်။
- မွတ်, *n.* the common jasmine (အိမ်မွတ်, the garden jasmine ;
 ကောမွတ်, the wild jasmine ; မွတ်အိမ်မွတ်နွဲ့, different kinds
 of jasmine) ; မွတ်ပန်ကြမ်းထက်မှုကြိတ်နွဲ့။
- မွှ (Pali), *n.* a eugenia tree.
- မြင် (ခန်း), *n.* the part of a roof which projects beyond the main
 part of a house.
- မြင်း, *n.* indurated faeces.
 —ခါသ, *n.* same ; (မြင်းခါသခံသောကြောင့်ခါသသတ်) မြင်းလုံးခံ။
 (as in peritonitis).
- မြင်းထိုင်, *n.* the upright supporters of a Burmese bier (မြင်း
 ဇာင်) ; not used in Lower Burma ; made of ထနောင်း wood.
- မြိတ်, *n.* a species of anethum.
- မြောင်, *n.* the followers of an ambassador or envoy [an officer
 of the Lhuttaw whose duty it was to preserve silence].
- မွတ်, a corruption of ဓာမွတ်, *n.* one who picks up an accurate,
 though somewhat superficial, knowledge of literature, as
 distinguished from one who goes through a regular and
 deep course of study, as a စာထက် (*pron.* ဓာတ်) ; hence the
 expression စာထက် မွတ်ဖျက်သည်။
- မွတ်, *n.* the caraway plant, dill.
 —စေ့, *n.* caraway seed.
 —စေ့ဆီ, *n.* oil of caraway (မွတ်ဆီ).
- မီး, ၁, *n.* a spring of water (not used alone).
 —ဓရ, *n.* spring-water.

စန်းရေတွင်း, *n.* a fountain filled from a spring.

—ရေပေါက်, *n.* a spring.

—ရေယဉ်, *n.* a stream or current of spring-water.

စမ်း, ၂, *v.* to feel, feel of, as with the hand, to use means to know or discover, to try, make trial ; စုံစမ်းသည်။ စမ်းငါ့ကို မစမ်းနှင့်ထော့အမှုတွေလိမ့်မည်။

—တဝါးဝါး (သွားသည်), *adv.* gropingly.

—တိစမ်းတမ်း (*pron.* စမ်းဒိစမ်းခမ်း), *adv.* gropingly to find the way.

—သပ်, *v.* to feel of, strike (သတ်) သတိသမ္ပတည်ကင်းသောသူသည်။ စမ်းသတ်မေးမြန်းခြင်းကိုမပြုသောကြောင့် အမှားအယွင်းများထက်သည်။ ပထောဝထွေးဖြစ်သည်ထွေးမှီးဖြစ်သည်စမ်းသတ်ကြည့်ပါ, try my pulse to see whether the pulsation is due to an evil spirit or normal causes. [စမ်း is often used in conjunction with another verb to express, on the part of the speaker, a wish to have an opportunity or chance of doing, seeing, &c., anything; *e.g.*, ထက်စွမ်းထက်စကြည့်စမ်းချင်သည်။ သည်လူကိုကျွန်ုပ်မေးမြန်းစမ်းချင်သည်။ သည်လူကိုကျွန်ုပ်အကဲခတ်စမ်းချင်သည်။]

စယို (from စား and ယို), *n.* the anus (vulgar) ; စအို၊ စင်၊ စွေခပ်။

စရနပ်, *v.* to examine thoroughly, sift to the bottom (rarely used) ; အကုန်အဝင်စစ်ဆေးသည်။

စရနတ်, *v.* to mix together, assimilate by commixing [to effect a collusion, to collude] ; ဆေးနှင့်ဖျား ချည်ရာနှော့မိအောင်စရနတ်ထားလိုက်သည်, he mixes medicine with honey in order to assimilate them ; သူတို့နှစ်ယောက်စရနတ်ထား၍ မကွဲပြားမေးမြန်း လိုမရဘူး, they have effected a collusion, and as their statements are not diverse, nothing can be gained by interrogating them.

စရာ, အရာ, *n.* a thing, subject, matter, what is for ; used as a verbal formative ; မေးစရာ, something which has to be asked for ; မျှော်သင့်စရာ, something to be hoped for.

စရိတ် (*pron.* စရိတ်), ၁, *n.* expense, money required for the expenses of a journey.

—စက (*pron.* စရိတ်စက), *n.* same ; these two words are generally used together ; *e.g.*, စရိတ်စကပြည့်စုံလို့မရီးမသွားနိုင်သေးပါ, not having enough money for the journey, I cannot go yet.

စရိတ်, ၂, *n.* shot ; hence အမြောက်စရိတ်, grape-shot.

—စေ, *n.* same.

စရိတ (Pali), *n.* a deed (either good or bad) ; အကျင့်။ စရိယဝိနကတ်ကျမ်း, one of the Buddhist scriptures.

စုံအိမ် (from ဝေးရှ် and အိမ်), *n.* a low room attached to the principal building. In modern parlance it is only applicable to monasteries.

စမိတ် (Pali စမိတ), *n.* a deed ; အကျင့် (စမိတ် ၆ ပါး). (လူအထိုက်စမိတ်ညီ တွေကျင့်တတ်စေ။)

—ဘာသာ, *n.* customary way, habit ; ဆည်ထူထယ်စမိတ်အကျင့်ဆိုး ဆည်, this man's actions are very bad ; မိမိယိုယိုက်ဘာသာအလိုက် ဖျော်ဖြူးကြသည်, they enjoy themselves in the way which is customary with them.

စခွတ်, *n.* a tsaroot, a measure of capacity equal to two pyees (မြည်).

စရွေး, *n.* a tenon.

—လက်, *n.* a mortise.

စလင်, *n.* the periwinkle tree.

—မြ, —နီ, —ကျား, *n.* varieties of the same.

စလတ်, *n.* a salè, a measure of capacity equal to one-fourth part of a pyee (မြည်) ; ကွန်းဝေး။

စလုံး, a substitute for အလုံး။

—စလ (pron. စလုံးစလ) (for အလုံး and အလ), *n.* small, round things, rough or hard particles, occasioning unevenness in sitting or sleeping, or inconvenience in eating, *e.g.*, as when one finds uncooked grains in eating rice ; အိပ်ရာခေါ် ပတ္တတ်စလုံးစလရှိလျှင်အိပ်နိုင်ပါ။ စပါးလုံးမစင်သို့ ထမင်းစားရာစလုံးစလရှိသည်.

စလောင်း, *n.* the cover of a cooking-pot ; one kind of အခုံး, often called စလောင်းခုံး။

—ဖြေထောက်, *n.* the handle of said cover ; ဗိုးလွှဲစလောင်းလွှဲနှင့်မိတ် ခလည် (*Proverb*), to act on the "diamond cut diamond" principle.

—စလွတ်, *n.* a thread of distinction worn over the left shoulder and under the right arm, as the Brahminical thread (မြည်စလွတ်) or the insignia of nobility used in Burma (ရွှေစလွတ်၊ ငွေစလွတ်, one of twelve strings, was considered the highest and could only be worn by one of royal blood) ; hence ငွေစလွတ်, a long purse worn round the waist by Burmans and Shans ; it is sometimes used for carrying uncooked rice.

—မျှတ်, *n.* သွတ်ဖောင်း, different kinds worn at court (မျှတ် စလွတ်).

—ထိမ်းထိမ်း, *v.* to wear စလွတ် à la mode *salwè*, *i.e.*, over the left shoulder and under the right arm.

- စံကာမင်း, *n.* one variety of the champac.
- စံကော (*pron.* စင်ဂါ), *n.* a shallow, flat-bottomed basket, used to separate grain of different qualities by shaking and tossing; *comp.* မိုင်း ငြား and ဆင်း။ [The compiler is inclined to be of the opinion that စံကော should be spelt ဆင်းခေါ။]
- စာ, ၁, *n.* writing; a letter, a paper, a document, literature, as မြန်မာစာ, Burmese literature; အင်္ဂလိပ်စာ, English literature.
- အံ, *v.* to read aloud, as a scholar.
- အုပ်, *n.* a book with a cover, an English book; ဗုတ်အုပ်။
- ထုံး, *v.* to write, compose; စာစီသည်။
- ကြည့်, *v.* to peruse, read to one's self; in an extended sense it means to study.
- ကြပ်, *n.* an examiner.
- ကျင်း (from ကြင်း, a floor), *n.* a thin narrow board used as a covering to a palm-leaf book.
- ချ, *v.* to teach to read. Proverb မိကျောင်းမင်းချောင်းပြီ။ ထုန်းကြီးစာချ, exhibiting the art of swimming to the king of the crocodiles and teaching a pôngyi to read. *Anglicè*, Teach your grandmother, &c. (ထုန်းကြီးကတပည့်များကိုစာချသည်)။
- ချီ (*pron.* ခချီ), *n.* a secretary, not used singly. Der. စာရေး, စာချီ, ထောင်စာချီ။
- ချပ် (*pron.* sa jyôt), an obligatory writing, a contract, a bond, or agreement in writing; sometimes it means a treaty, as ရန်ကုန်စာချုပ်, the Treaty of Yandabo, 1826.
- ချိုး, *v.* to magnify or extol in song, as at a “pwê,” when one of the actors extols the bounty and goodness, &c., of the ပွဲတကာ, or person of distinction present; မနေ့ညကပွဲတွင် မောင်သာဝံ ဝန်ထောက်မင်း ဦးရွှေကြည်ကို စာချိုးလိုက်သည်မှာ အထွန်ကောင်းပေသည်, last night at the pwê the way that Maung Tha Zan extolled Wundauk U Shwé Kyi in song was indeed excellent.
- ချွန်, *n.* a Government order written on a palm leaf pointed at both ends; အမိန့်ထောင်စာချွန်။ တမကြောင်းစာချွန်, *n.* a royal order with only one line of writing; နှစ်ကြောင်းစာချွန်, *n.* an order from the Lhuttaw with two lines of writing.
- စစ်ခေးပွဲ, *n.* an examination (စာဖြင့်ပွဲ)။
- စပ်, —စပ်ထပ်, *v.*; see next.
- စီ, —စီထုံး, *v.* to write, compose writing; စာမဲ့သည်။ စာထုံးစီသူ, a compositor in a printing office; စီဆိုသာထုံးသည် စာထုံးသေမထွန်းမထက်ရေး။ မောင်ပုညစာမီ (*pron.* စာမီ), စာထုံး (*pron.* စာထုံး), အထွန်ကောင်းသည်ထူးပါစင်အား, Maung Pônnya is very proficient in composition, sir.

စာစောင်, *n.* a treatise or book (စာစောင်စာပိုဒ်ခေါ်လည်းကောင်း).

—စွဲ, *v.* to lodge a complaint in writing; စာထားသည် (formerly equivalent in Upper Burma to သိပန့်ပေးသည်, to get out a summons against any one in Lower Burma).

—ဆို, *n.* a bard; သီခြင်းစီတုံးသောသူ။

—ဆိုတော်, *n.* a king's bard, poet laureate.

—ဆွဲ, *v.* to affix a notice, usually of a menacing character, to a tree, post, building, &c., as when a band of dacoits threaten to dacoit or burn a village on a certain date, ဝဲဒီးမြို့ကို။ ထန်ဆောင်မုန်းထပြည့်ကျော် ၁၂ ရက်နေ့ညည့်တွင် တမြို့လုံးကျွန်းဆောင်ရှိမည်။ ထားပြန်နောင် ထိုးခေါင်တို့က ရုံးရှေ့မနံကျည်းပင်ကြီး အကိုင်းမှာစာဆွဲသည်ထိုင်ကျားထိုင်ထင်းမျှားမကြားကြသေးဘူးလား ? have you not yet heard the news, messieurs, that the dacoits Nga Naung and Nga Pho Kaung have attached a paper to a branch of the large tamarind tree in front of the court that they will burn Pegu so as to reduce the whole town to ashes on the night of the 12th of waning moon of Tazaungmôn ?

—ဗွင်း (*pron.* ခဗွင်း), *n.* fine writing, small running (Italian) hand.

—ထင်ခုံ, *n.* a study table, escritoire.

—ထင် (*pron.* စာထင်), *v.* to be versed in literature; *n.* one versed in literature, a scholar (*pron.* စာထင် or စာထင်)။

—စာနံ, *n.* an official or formal record, a line of writing or printing.

—စာနံ့စွတ်, *n.* same (infrequent).

—စာနံ့ထိုးသည်, *v.* to enter or record (မှတ်ပုံထင်သည်).

—ထိုက် (*pron.* စာထိုက်), *n.* a book-case, a post office; စာသေထိုက်, a dead-letter office; စာထိုက်သစ်တာ, a letter box. In many parts a Post Master is styled စာထိုက်စိုတ်, but it can scarcely be considered a good equivalent for the English word.

—ထည်း (*pron.* စာထည်း), *n.* one who collates writings.

—ထိစာရှည်တမ်းသည်, *v.* to issue invitations to a pwe.

—ထား, *v.* to lodge a complaint; စာစွဲသည် (an Upper Burma expression).

—ထိုး, *v.* to inscribe, as letters on the forehead or breast of a criminal; စာထိုးထိုးသည်, more frequent ရာဇဝတ်သင့်သောသူထိုးစာထိုးထိုးသည်, equivalent to the English expression "to brand."

—ပေ (*pron.* စာပေ), writing books; စာပေကျင်းဝန်။ စာပေပရိယတ်။ စာပေပိရိယတ်။

- စာပေါ်စာလွင် (*pron.* စပေါ်စလွင်), *n.* superficial writing, as light poetry, novels (infrequent).
- နှိုး, — နှိုးသ, *v.* to teach literature; applied more extensively than စာချူ [to convey letters, despatches; စာနို့သင်္ဘော, a mail steamer].
- ဖြစ်, *v.* to send an anonymous petition (in Lower Burma), *lit.* to “throw” a written communication, because it is usually “thrown” in some place where the person for whom it is intended will probably find it.
- ဖြန့်, *v.* to repeat from memory (as before a teacher); စာဖြန့်သည် means also to undergo an examination as a Government servant. စာဖြန့်ထောင်, *the* Government translator or a Government translator, စာဖြန့်; the Burmese also use this word in the sense of replying to a letter (ဖြန့်ဖြန့် စာဖြန့်ပါ).
- ဖေ, *v.* to spell (as a scholar).
- ရွှေ, *v.* to write, compose (စာထောင်) writing, စာစီသည်; in some instances စာရွှေ has the same meaning as စာချိုး; it also means to extol one another's good qualities in complimentary letters as lovers.
- ဓ, *n.* a combination of the letters ဓ, ဓ, ဓ, and ဓ, used as a charm.
- ထည့်စာနဲ့, *n.*; *see* စာပေါ်စာလွင်။
- ခင်း (pron. စခင်း), *n.* a register, account, bill.
- ခင်းငှား, *n.* one hired on a written engagement; but in common use any hired servant; အခင်းသူခင်းငှား, in bygone days called အမှုထမ်း။
- ခင်းတိုင်, *n.* one who has hired servants, an employer of labour, as a cultivator who hires labourers during harvest time.
- ခင်းယူ, *v.* to take an account; ယူပေါင်းအရေအတွက်စဉ်မှရှိသည် ကိုစာခင်းယူသည်။
- ခင်းဝင်, *v.* to be entered in a register; ရွှေထိုက်စာခင်းဝင်, to have one's name entered in the domesday book of the Burman empire, compiled in the year 1145 B.E. or A.D. 1783 by order of King ဆိုးထောင်ဘုရား, *see under* ရွှေ။
- ရေး, *n.* a writer, scribe, secretary; စာရေးခုံ, a writing-desk.
- ရေးစာချီ (pron. စာရေးစချီ), *n.* same.
- ရေးထံချ, — ရေးထံပြု, *v.* to cast lots; ဖဲ့ချသည်။

စာလိပ်, *n.* a roll of writing, a scroll.

—လုံး, *n.* a letter of the alphabet ; စာလုံးအက္ခရာ။

—ဝါ, *n.* extensive learning ; စာဝါကြီးသည်, စာဝါအားကြီးသည်။

—၅က် (ရေးသည်), *v.* to give a word to be spelt (as a teacher) ;
စာ၅က်ရေးသည် (to write in cipher).

—ဆင်ကျောင်း, *n.* a Government (secular) school.

—ဆင်ကျောင်းဆရာ, *n.* a teacher in such a school.

စာ, 2, *n.* a sparrow. [Note.—In driving away sparrows the Burmese say ဖေးဖေး].

—ဥက္ကတ်, *a.* speckled, *e.g.*, မြင်းစာဥက္ကတ်, a flea-bitten or roan horse ; ဓမ္မရူစာဥက္ကတ်, a variety of thrush (minute ulcers covered with a curd-like exudation found in the mouth, fauces, and œsophagus) ; နွားစာဥက္ကတ်, a speckled bullock ; နွားစာဥက္ကတ်တရှဦးနှင့်လွယ်ညီစီးသွားသည့်မိန်းမထပ်လှသည်။

—မြောက်, *v.* to frighten away sparrows.

—ခွံ, *n.* a match-lock, in which the match is applied by a spring ; မီးပေါက်ထက်နက် (infrequent).

—နှင်, *v.* to drive or frighten away sparrows, *e.g.*, in a paddy-field, to prevent them eating the crops, *see* စာမြောက်, which is in more frequent use.

—တူးထောင်း, *n.* the sparrow that constructs a hanging nest.

စာ, 3 (from အစာ), *n.* food (used in composition).

—ကောက်, *n.* the space between the lower lip and the chin.

—မိတ် (from မိတ်, to reap), *n.* a grass-cutter ; မြင်းစာမိတ်။ မြင်းစာ မြိတ်မိတ်။ မြင်းစာထိုး။

စာ, 4, *n.* a thing, စာ (used with the *pron. a.* ထပ်).

စာ, 5, *v.* to have tender regard, to feel for another as for one's self ; more than ဣတ္ထာ (and more disinterested than ထား, which does not necessarily imply that one feels for another as for one's self) ; စာ or စာနာ implies that a certain process of compassionate mental calculation takes place in one's mind ; hence in modern parlance စာ (not စာနာ) frequently means to compare one thing with another ; ခည့်သည်အရာမရှိ သူတပါးကို ကိုယ်ချင်းစာမှထော်လိမ့်မည်, in everything it would be advisable to have the same feeling towards another as for one's self ; သည်ထူမအေချင်းစောနစ်ချင်းမစောင့်မြတ်သည်, this man does not act and have the same delicate feeling towards other people's mothers and sisters as he

has towards his own ; သည်လူဟိုလှူနှင့်စာလိုက်လှိုင်သည်သူအရပ်မြင့်စရာရှိသည်, if one compared this man with that, this one would probably be of greater stature.

စာနာ, *v.* same (most common).

စာ, ၆, *v.* to be shrill ; as a verb obsolete.

—စာ or ထာစာ, *adv.* shrilly, continuously ; မိသင်းညွှန်းအသံဘာစာနာနှင့်, Mi The Nyun, with her shrill voice ; သည်သူတတ်စာစာနာနှင့်ခေါ်နိုင်ရန်မကော။

စာကွ, *n.* a species of ginger-wort.

စာဂ (pron. ဇာဂ) (Pali), *n.* conduct, deeds ; အကုဋ်, charity, alms-giving ; စွန့် ကြိမ်းစာဂ စရိုက်။ သည် ကျောင်းတကာ စာဂစရိုက်တတ်အားကြီးသည်။ တတ်စာဂအကျင့်တန်သည်လူ။ အကြံကိုသိုကာဌာန်တတ်သည့်စာဂအုပ်စုနှစ်းစွန့်ခြင်းကြီးငါးပါးဟူသည်ကားအတတ်နည်း(မေး), concerning the five great deeds of renunciation: what are they ? ပုတ္တပရိဇာဂ။ သားသီးတို့ကိုစွန့်ခြင်း။ ဓနပရိဇာဂ။ ဥစ္စာကိုစွန့်ခြင်း။ ဇိဝိတပရိဇာဂ။ အသက်ကိုစွန့်ခြင်း။ ဘရိဟပရိဇာဂ။ မယားကိုစွန့်ခြင်း။ အတ္တပရိဇာဂ။ မိမိကိုယ်ကိုစွန့်ခြင်း, surrendering one's children, surrendering one's property, surrendering one's life, surrendering one's wife, surrendering one's own self. သစ္စာဓမ္မဝရိယာနှင့်စာဂဟူသည် ရန်သူအောင်မြင်ကြောင်း ၄ခု, truth, principle, industry and giving of alms, these four things are the causes of victory over one's enemies ; ထောဘ ခေါ်သ မောဟ and မာန။

—တန်, *v.* to behave badly ; အကျင့်ယုတ်မာသည်။

စာမရီ (pron. ဇာမရီ), *n.* a kind of fabulous beast celebrated for a regard to its tail ; စာမရီမြင်းပျံ, a kind of horse (or သမင်) [some say စာမရီ is a bird ; စာမရီငှက် အခြီး ထပ်၍ အကျွတ် မခံဘူး, the 'Zamayi' bird will not suffer the loss of a single feather of its tail]. The Burmese when they wish to express their admiration for a high-spirited, valorous personage, say သည်သူရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည့် စာမရီမျိုးလိုဘဲ, this man is a man of strength and courage, even like the race of Zamayi.

စာရိတ် (Pali စာရိတ္တ), *n.* custom, habit, way, အလေ့အကျက် ; စာရိတ် is a word very rarely used. The original word (စာရိတ္တ, pron. ဇာရိတ္တ) is preferred ; hence သည်သူအကျင့်စာရိတ္တကောင်းသည် or စကောင်း as the case may be.

စာထုတ် (pron. ဇထုတ်) (from စာ and ထုတ်) (စာထုတ်), *n.* the crop or craw of a bird, a cavity or basin made by a fall of water, a small vessel or junk ; ငှက်စာထုတ်။ ငှက်ကြီးပုံရိပ်အစာဝေရီ စာထုတ်ကို ကျောမှထောင်၍ အသိုက်ရှိသည့် ဌာနသို့ ပြန်ထေသည်, the big bird, the pelican, being satisfied with food, puts its craw on its back and flies to the place where its nest is.

သထုပ်ပေါက်, same, 1st def.

ဝေ, *v.* to eat, to corrode, consume; to wear, wear out or off, to divide (in arithmetic). Der. အဝေ and အဝေး, *n.* one who lives on (something); used in composition, as မြို့ဝေ, one who lives on the revenues of a city; ထက်ကျင်း မြို့ဝေ။ [ဝေမြီး ခွက်ခွက်, applied figuratively to ungrateful persons.]

— ပြီးဝေ, *n.* the attendant on the king who tasted all dishes before his majesty, to obviate the possibility of poisoning.

— ကျက်, *n.* a wonted feeding-place [a grazing-ground; ဝေး ကျက်ထွန်, to wander from its grazing-ground as a bullock].

— ခွက်, *see* ဝေးကျင်း, also a cup for eating.

— စရိပ်, *n.* expense of food.

— ထောင်ထဲ, *n.* a king's steward.

— ထောင်ခွေး, *n.* a tuft of hair between the underlip and the chin, an imperial.

— ထောင်ခေါ်, *v.* (*pron.* ဝေခေါ်ခေါ်), equivalent to ဝေးတော်မူ။

— တော်ထွေတထေး, *n.* a small boat waiting upon a larger one; generally in tow of ထောင်းစင်ကြီး။ နှော့ပိန်းတော့ class of boats [generally called ဝေးတော်ကထေး].

— ထောင်ဝန်, *n.* a king's purveyor.

— နပ်, *n.* provisions for a journey; မိတ္တူဝေးနပ်မိတ္တူ။

— နယ်, *n.* the territory from which one derives his support.

— နပ်ဝေးခေါက်, — နပ်ဝေးဖွဲ, *n.* fragments, bits of food.

— မိနပ်, *v.* to be cloyed, surfeited; *see* ခို and နပ်; applied to men, animals and birds.

— ဖြပ် (ဝေးပျပ်), *n.* a piece of matting used as a plate.

— ဖွဲ (ဝေးဖွဲ), food prepared and placed for eating, a meal, a dining-table, eating-board of any kind.

— ဝင်း, *v.* to lay a table in European fashion.

— ဖွဲထင် (ဝေးဖွဲထင်), — ဖွဲထင်ခုံ (ဝေးဖွဲထင်ခုံ), *n.* same, 2nd def.

— ဖွဲထိန်း (ဝေးဖွဲထိန်း), *n.* a butler, steward, khansaman.

— ဖွဲထိုင် (ဝေးဖွဲထိုင်), *v.* to sit at table, à la European.

— ဖွဲထွင်း (ဝေးဖွဲထွင်း), *n.* a table cloth.

— ဖွဲသောက်ဖွဲ (ဝေးဖွဲသောက်ဖွဲ), *n.* a feast.

— ဖော်သောက်ဖော်, *n.* one who ordinarily eats with one, a messmate, a boon companion (it is equally correct to say ဝေး ဖော်သောက်ဖော်).

— (နပ်, *n.* a cooking-place; *comp.* ခို and ခီးနပ်)

စားဖိုအိမ်, *n.* a cook-house.

—ဖိုသည်, *n.* a cook ; ဆိုးသူကြီး။

—ဖွယ် (စားဖွယ်), *n.* eatables ; ခဲဖွယ်။

—မြန်ထုပ်, *n.* a bundle of food taken on a journey.

—မြန်ဖြေ, *v.* to have the appetite satisfied (rare).

—စာဖြူတ်, —ဖြူပ်, *v.* to chew the cud, to ruminate.

—ရန်, *n.* a pledge, earnest-money (စားရန်ငွေ), money or anything given (as clothes given by a lover to his intended) to ratify a bargain or to ensure possession ; စားရန်ငွေ။

—ရန်ပေး, —ရန်ထပ်, —ရန်သွင်း, *v.* to pay a part in advance.

—ရာမဲ့သောက်ရာမဲ့, *adv.* to be without food.

—ရေးသောက်ငန်း။

—ဝင် (*pron.* ဝဝင်), *n.* the gullet ; ရေမျိုသည်ချောင်း။

စားစားလို, more frequently စားစားကလေး, *v.* to want but very little (of being). *Anglicè*, “to run a close shave ;” ဂျွန်ကိုထောက်နှင့်ပင်လိုက်သည်မှာ စားစား ကလေးလိုထော့သည်။ ဂျွန်ကိုမြွေပေါက်လိုက်သည်မှာ။ တိမ်းခင်လိုသောပေါက်မိသည်စားစားကလေးလိုထော့သည်။ [*Note.*—In Upper Burma တိတ်စာကလေး is used, but is said not to be so elegant as စားစားကလေး or ဆိတ်စိတ်ကလေး].

စိစစ်, *v.* to examine with nice particularity, to scrutinize ; *comp.* စစ်ဆေး ; တရားသူကြီးဆိုသည်။ အပြစ်ရှိသောသူထံမှပျက်စီးခြင်းကိုရည်၍ မပြတ်တရားကို အထူးစိစစ်ကြပြီးလျှင်။ တရားသဖြင့်အပြစ်ကြီးငယ်ကို မေးမြန်းကြည့်ရှု၍။ ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်ကြရာ၍, judges, after thorough investigation, should ever have a regard to the misfortune of the accused, and it is right that they should properly decide great and small offences by inquiring into and scrutinizing them in a just manner.

စိစိ, *adv.* strictly, tightly, firmly ; ကြပ်ကြပ်, gushingly, with some noise ; hence ထစိစိ, same.

—စက်စက်, *adv.* disgustingly, implying moisture or liquidness ; မိုယးအာတုင်ထမ်းမျှားကိုရှောင်၍မကောင်းစိစိစက်စက်ရှိသည်။

မိတ်, ၁ (Pali မိတ္တ), *n.* mind, နှလုံး ; soul, မိညဉ် ; spirit, နံ ; an emotion or affection of the mind, resentment, ill-temper ; အမျှတ်။ နှစ်ကိုယ်တမိတ်, “two bodies one mind.” A term applied to persons who have formed a fast friendship ; မိတ်တူကိုယ်မျှ has a similar meaning.

—အားကြီး, —အားသန်, *v.* to have strong feelings, to have a strong wish or determination to do.

စိတ်အားနည်း, *v.* to have weak feelings, be wanting in passion, ardour, zeal; ယခုမန္တလေးမြို့သို့သွားမည်အကြံအစည်ပြုသည်မှာ အတွန် စိတ်အားနည်းသည်။

—အံ့, *v.* to be distressed in mind from anxiety or conscious inability to avoid a difficulty; ထောင်သွားမှထောင်မည်လို၊ မြောက်သွားမှထောင်မည်လိုစိတ်ထဲမှာနေသည်။

—အိုက်, *v.* to be distressed from conscious inability to accomplish an object; more than စိတ်အံ့။

—ဥပါတ်, *v.* to conceive an idea (?)

—ကစား, *v.* to ramble in mind from one thing to another, to indulge in fanciful speculations or imaginative vagaries.

—ကုန်, *v.* to lose regard for; စိတ်ကွဲသည်။ စိတ်ပြတ်သည်။ ကျွန်မသည် ထူထိုသည်ထပ်ဖြစ်ချွန်စိတ်ကုန်ပါပြီ။

—ကူး, *v.* to devise, contrive (စိတ်ကူးရောက်), the power or faculty of forming an idea in the mind; ဝန်းချီသောစောင့်ရှောက်စိတ်ကူးကောင်းသောကြောင့်။ အရပ်ရေးတယ်ကောင်းသည်။

—ကောက်, *v.* to be put out of temper. [It also means to have a wayward, crochety, uncertain temper]; စိတ်ကောက်ချက်သည်။

—ကောင်း, *v.* to be of a good disposition, have a good temper, to be sane.

—ကျ, *v.* to give up one's purpose; to evince a change in one's temper and habit consequent on old age.

—ကျေ, *v.* to be appeased, စိတ်ပြေသည်; “there appears to be a strong affinity between ကျေ and ကြေ.”

—ကျိုးပဲ့, *v.* to be humbled in spirit. “The Burmese rarely, if ever, use this expression,” but use စိတ်ထောင်းလိုက်ကြေ, *v.* to be broken-down in health through mental affliction.

—ကျိုးပဲ့ကြေမွ, *v.* to be humbled in spirit, broken-hearted.

—ကြမ်း, *v.* to be of a rough, savage disposition.

—ကြီး, *v.* to be precociously manly, to be violently angry, hard to be appeased; စိတ်ကြီးဝင်, *v.* to be conceited.

—ကြေကွဲ (စိတ်ကြေကွဲ), *v.*; see နှစ်လို (နှလို) ကြေကွဲ။

—ကွက်, —ကွက်ကျား, *v.* to be subject to a temporary change of mind for the worse, implying some suspicion, dissatisfaction, anger.

—ကွန်မြူ, *v.*; see စိတ်ကစား, 2nd def., and ညာထံကွန်မြူ။ စိတ်ကွန်မြူ is probably the nearest Burmese equivalent for the English expression “to build castles in the air;” ညာထံ၏ကွန်မြူရာ ထွက်ဝားရေပြင်သောအသိဓမ္မာ ၇ ကျမ်း။

မိတ်ကြွ, *v.* to be roused to action by emulative considerations;
comp. အားကျ, to return to a state of mind temporarily intermitted.

—ခု, —ခုခံ, *v.* to cherish ill-feeling in silence, to harbour resentment.

—ခိုင်, —ခိုင်ခံ့, *v.* to be firm in mind, whether for good or for evil (stoical, imperturbable); သည်ကျောင်းတကာဥစ္စာပစ္စည်းကွဲနွားအစရှိသည်တို့ထိုးပါးသော်လည်းမူထအတိုင်းမျက်နှာထားသည်။ တတ်မိတ်ခိုင်ခံ့သည့်သူပါ။ မိတ်ခန့်။

—ခိုင်မာ, *v.* to be hardened in mind, stiff, obstinate.

—ချ, *v.* to settle the mind, be settled in purpose, intention, to feel comfortable and easy in mind.

—ချဉ်, *v.* to be ruffled in mind, vexed, to feel a little angry; မိတ်ချဉ်ပေါက်သည်။ မင်းကိုကြည့်၍မြင်ရလျှင်ထက်မိတ်ချဉ်ပေါက်သည်။

—ချုပ်ထည်း, *v.* to control or bridle one's anger.

—ချွတ်လွင်း, *v.*; *see* သတိချွတ်လွင်း, to be forgetful, as an old man in his dotage or a person of broken intellect from sickness or hard usage.

—ငတ်, *v.* to be dispirited, cast down, dejected; အနိန့်မထွေရသောအခါမိတ်များငတ်ထိုး။

—ငုံမိ, *v.* to comprehend (intelligible, but not of frequent use); အကြံမိ။

—ငဲ့ကွက်, *v.* to be biased in mind, be partial to.

—မြူ (မိတ်မြူ), *v.* to be sullen, cross, not disposed to speak.

—စက်, *n.* mind; in composition frequently used synonymously with မိတ်။

—စွဲ (မိတ်စွဲ), *v.* to attract the mind, to have the mind set on any object.

—ဆောင်, *v.* to have a violent temper, over which one has little or no control.

—ဆိုး, *v.* to be angry; အမျက်ထွက်သည်။

—ဆွေး, —ဆွေးမြေ့, *v.* to be enervated, weakened in mind by brooding over bereavements or losses.

—ညှပ်, —ညှပ်ညှပ်, *v.* to be uneasy in mind, uncomfortable, unhappy; နှစ်ထိုး (နှစ်ထိုး) မိတ်နှစ်ထိုးညှပ်ညှပ်။

—ထင်းမာ, *v.* to be firm, unyielding, မိတ်ထင်းကိုတ်မာ။

—ထန်း (မိတ်ထန်း), —ထန်းရှန်း (မိတ်ထန်းရှန်း), *v.* to have the mind directed towards an object, be intent on; မိတ်ထန်းမိ။

- မိတ်တို, —တိုထောင်း, —တိုထွာ, *v.* to be irritable, be easily offended ; ထတ်မိတ်တိုထွာသည်လူ။
- ထောင့်, *v.* to be firm and unyielding, to exhibit fortitude and calmness in adversity (မိတ်ထောင့်တောင့်ထား၊ မိတ်ထောင့်ပါ)။
- ထွန့်, *v.* to draw back from a purpose ; ပြုထိုက်မည်ဆိုကြံဒါအဲ။ နောက်မိတ်ထွန့်ထွေပြန်သည်။
- ထွေ, *v.* to like, be pleased with ; မိတ်နှင့်ထွေသည်။ နှလုံးနှင့်ထွေသည်။ ကြိုက်သည်။ နှစ်သက်သည်။ မိတ်တူထိုက်မှု။
- ထ, *v.* to be angry, မိတ်ဆိုးသည် ; to have a sudden outburst of anger ; မိတ်ထောင်းခနဲထသည်။
- ထက်သန်, *v.* to be high-spirited and resolute.
- ထက်မြက်, *v.* to be high-spirited.
- ထန်, *v.* to be violent tempered.
- ထား, *n.* the position or attitude of the mind.
- ထွက်, *v.* to be angry, မိတ်ဆိုးသည် ; အမြတ်ထွက်သည် is more elegant than မိတ်ထွက်။
- နာ, *v.* to have the feelings wounded, to be deeply offended ; မင်းကြီးဝေဃန္တရာ ထိုင်းပြည်က နှင်ထုတ်သေခံကြောင့်။ မိတ်နာစရာ အတွန် ကောင်းသည်။
- နု (ပေါက် or ရောက်), *v.* to have, in advanced life, a disposition to ape the dressing and manners of youth ; မိတ်နုပေါက်။ မိတ်ဖျို ထိုက်နုရှိသည်။ ထမီသည်အမယ်ကြီး မိတ်နုပေါက်သည်, this old woman apes the manners of youth very much.
- နောက်, *v.* to be disturbed in mind ; မိတ်မကြည်သာ။
- နှစ်ထုံး (မိတ်နှစ်ထုံး), *n.* mind ; in composition frequently used synonymously with မိတ်, as မိတ်ကျိုးပဲ့, or မိတ်နှစ်ထုံးကျိုးပဲ့။ မိတ်ကွဲ။ or မိတ်နှစ်ထုံးကွဲ, မိတ်နှစ်ထုံးကွဲ (rare) ; မိတ်နှစ်ထုံးနောက်။
- နှစ်ထုံးကြေကွဲ, *v.* ; see နှစ်ထုံးကြေကွဲ။
- နှိုး, *v.* to excite the mind or feelings of another ; ငါ့မိတ်ကိုထာ မနှိုးပါနှင့်ကွယ်။
- ပါ, *v.* to become willing, to consent in mind ; ခုန်ထုန်မြို့ထိုက်ချင် သဘောနှင့်စိုး၍ လိုက်ချင်သောမိတ်ပါသည်။
- ပါထိုက်ရောက်, *v.* to enter fully into a business, soul and body.
- ပူ, —ပူပန်, *v.* to be distressed in mind ; မိတ်နှစ်ထုံးပူသည်။
- ပူဆွေး, *v.* same from continued grief (to experience *corroding* grief).
- ပေါက်, *v.* to be angry ; မိတ်ဆိုးသည်, see မိတ်ထ။
- ပေါ့, *v.* to be slightly deranged ; ထွင်သည်။ နှန်းသည် less than ခူး။

- ဝိတ် ဝိင်ကိုယ်ထိုး (ပြုလုပ်), *v.* to act entirely on one's own resources, to be resolutely self-confident.
- ပျက်, *v.* to give out, be discouraged from further effort.
- ပြတ်, *v.* ; see ဝိတ်လုန့်။
- ငြေ, *v.* to be appeased.
- မျိုက်လှံနီ, *v.* to be of an immature mind and youthful appearance, to have boyish or girlish ways though grown up. Usually used in a deprecating sense.
- ဗွေ, *v.* to be confused in mind.
- ဝင့်, *v.* to be of a procrastinating, dilatory disposition ; ဝိတ်ဝင့်စား။
- ပျောက်, —ပျောက်ထက်ပျောက်, *adv.* in the way of obliterating painful impressions.
- ငြေ, —ငြေလက်ငြေ, *adv.* same.
- မာန, *n.* ; see မာန, ဝိတ်မာနဆိုးသည်။ ဝိတ်မာနခေါ်သောစေ့ချက်။
- မူ, *v.* to be affectedly angry, to affect to hold off when selling anything, as a trader, in order to get a better price for one's articles (ထုန်သွယ်တယ်ဝိတ်မူနေသည်), to affect to hold off, as a girl to her lover, in order not to allow herself to be depreciated in his eyes.
- မျက်, *v.* to be sullen, privately angry ; more than ဝိတ်မြို့။
- မြင့်, *v.* to be high-minded, proud ; မှလုံးထားမြင့်သည်။ ဝိတ်မှလုံးမြင့်သည်။ ဝိတ်နေမြင့်သည်။ ဝိတ်ကြီးဝင်သည်။
- မြန်ဆန် (*pron.* ဝိတ်မြန်စန်), —မြန်ထက် (*pron.* ဝိတ်မြန်ဒက်), *v.* to be quick in thought and feeling.
- ရှိ, *v.* to have an inclination for ; sometimes in the same sense as ဝိတ် 2.
- ရှု, *v.* to be slightly irritated.
- ရှည်, *v.* to be not easily provoked, slow to anger, long suffering, forbearing.
- ရှုပ်, *v.* to be confused, troubled, perplexed in mind.
- ရွှင်လန်း, *v.* to be in a happy, joyous state of mind.
- လက်, *n.* mind ; in composition, frequently used synonymously with ဝိတ် ; *comp.* ဝိတ်စက်, ဝိတ်လက်နေထိုင်၍ မကောင်းသောကြောင့်အထက်မြို့ကျေးရွာသို့မြန်လိုပါသည်။
- လှဲ, *v.* to pretend to be reluctant, unwilling.
- လုံ, —လုံချို (*pron.* ဝိတ်လုံချို), *v.* to feel safe, secure, be free from anxiety.
- လှ, *v.* to be unsteady in mind ; applied to the adolescent of either sex ; (ဝိတ်လှ has quite as much the meaning of ဝိတ်

မြင့် as the definition above) ; မိတ်အထက်လူသည် is applied to a young person who gives himself, or herself, airs, and affects to look down on persons in the same station of life as him, or her, self.

မိတ် ထေ, —ထေထွင့်, *v.* to be scattered, dissipated in thought.

—ထွေ့, *v.* ; see မိတ်ထွေ့။

—ဝင်စား (*pron.* မိတ်ဝင်စား), *v.* to enter warmly into a business.

—မေ, *v.* to be confused in mind, puzzled, not knowing what to do ; မိတ်မေ့သည်။

—သန်, *v.* to be resolute, firm in resolution ; မိတ်သုံးသန်သည်။

—သထောဝိတ်, *v.* to be settled and intent (on something), to give one's attention to a matter.

—သာ, —သာသာ, *v.* to be pleased, feel pleasantly.

—သေဝိတ်, —သေသိတ်, *v.* to be quietly settled in mind, steady in purpose and conduct.

မိတ်, 2, *v.* to split into four parts, to divide into several parts, pieces. [Der. အမိတ်, *n.* a seit, a measure of capacity equal to the quarter of a tin (အထင်း) or two tsaroots (စရွတ်)]
ဝါးထင်္ဂလျာဉ်ရန် ဝါးများကို မြန်မြန်မိတ်ထားပါ၊ မတုတ်မမှန်သည် စကားကို ပြောမိ ချေ့သော်။ ထွန် ဦးခေါင်းကိုမိလ်းကြီး ခွဲမိတ် ခွဲပါ စေသား, if I should happen to speak untrue words, may my head be riven by lightning into eight pieces. (This is an imprecation occasionally used by Burmese by way of clinching some assertion made.)

—မြာ, *v.* same, 2nd def. ; မောဂ္ဂလိပုတ္တတိထာမထေရ်ခန္ဓာသောကမင်းကြီး အားနိစ္စ အနိစ္စ တရားနှစ်ပါး မိတ်ပြာခွဲခြမ်း၍ ဟောတော်မူ၍, Maukkali Pōttateittha, the mahti, divided and subdivided the laws of permanence and impermanence in preaching (the law understood) to Mingyi (King) Dammathauka.

မိတ်မိတ် or ထမိတ်မိတ်, *adv.* gently, moderately, as rain (infrequent) ; မိလ်းထမိတ်မိတ်နှင့်ရွာသည်။

မိတ္တဋ္ဌက (Pali မိတ္တ, mind, and ခဏ, a moment), *n.* a state of mind or thought, either the commencement, the continuance, or the termination ; see ဥပါဒဋ္ဌက။ ဋ္ဌိတိက္ခက and ဘင်္ဂဋ္ဌက။ ခင် ထူးကိုပြစ်ဒွား ထိုသောဆန္ဒ မိတ္တဋ္ဌက ထချင်သန့်မှ ပြစ်ဒွားပါအူး, I had no desire to transgress against you, sir, even in one single thought.

မိတ္တဇ (Pali မိတ္တ, mind, and ဇ, ခွဲခြင်း), *a.* caused by the mind ; မိတ္တဇ ရောဂါ, sickness occasioned by mental worry or sorrow, မိတ္တဇရောဂါ။

မိတ္တဗ္ဗ (မိတ္တဗ္ဗိ) (Pali မိတ္တ, mind, and ဥပ္ပတ္တိဗ္ဗိဋ္ဌိ, the state of being), *n.* (*pron.* မိတ်ဒုတ်ထတ်), the exercise of the mind ; *comp.* ဝေထထိတ်။

မိန, ၁, *n.* a diamond, of which there are three kinds, ranged according to their excellence, thus ဇွန်းရိုး, နုရတတ္ထိ and လောင်ဂြေပ်း (မိန့်ထု *pron.* မိန့်ဒု an imitation diamond.)

—နီ, *n.* red tourmaline or rubellite.

မိန, ၂, *n.* arsenic ; မိန့်မိန့်နီဋ္ဌိင်းသွား။မိန့်မိန့်ဋ္ဌိင်းနှောင်။

မိန, ၃, *n.* swivel, jingal (မိန့်ဂြောင်း most common).

—ဂျဉ်, *n.* a Gardener, or Nordenfeldt gun.

မိန့်ထောင်, မိန့်ပွင့်, *n.* certain decorations in architecture.

မိန့်ဝလ်, *n.* crystallized quartz.

မိန့်ဇေး, *n.* the flower fence or peacock's pride.

မိန့်ဖူး, *adv.* any spherical ornament surmounting the vane (ငှက်ခနဲ) of a steeple or spire of a ဂြောင်း or စေတီ ; in small ordinary pagodas the မိန့်ဖူး is very often an inverted soda-water bottle. In pagodas much venerated the မိန့်ဖူး is often made of gold ; often, however, a ရွှေလုံး or a globe of mica is the မိန့်ဖူး. [*Note.*—Mica, a mineral capable of being cleaved into elastic plates of extreme thinness ; it is either colourless or presents some shade of light brown, gray, smoky brown, black, occasionally green or violet.]

မိန့်သခွား, *n.* a species of gourd ; ခရဲ။

မိန့်သွေးကျောက်, *n.* corundum, emery ; ရွှေသွေးကျောက်။

မိန့်မိန့်, *adv.* intently, steadily, perseveringly ; applied to words of looking.

—ကြည့်, *v.* to look at intently, steadily ; စေ့စေ့စပ်စပ်မျက်ထောင်ခေတ်ကြည့်သည်။

မိပ်, ၁, *v.* to be set or placed close together ; *comp.* လူ, opposed to ကြဲ။

မိပ်, ၂, *v.* to count beads while performing religious duties ; ဂုတီးမိပ်သည်, to tell one's beads.

—ဂုတီး, *n.* a rosary made of ရိုး (bone or horn), ရိုးမြိပ် (the gum of the ရိုး), ဆန်းမှုတ် (cocoanut shell), ချက်ကျောက် (imitation precious stone). [Before the British occupation the village of Tabayin, Yéu, was famous for its bead-making.]

မိပ်, *v.* to steep, soak in liquor.

—ဆေး, *n.* a medicinal infusion.

—ရည်, *n.* fermented liquor.

မော, to be destitute of natural affection, unfeeling in one's treatment of kith and kin or of friends, savage, inhuman.

မိမ်းကား, *v.* same, last def. ; သည်တူသားသွီးများကိုကျွေးချင်တူးတယ်မိမ်းကားသည် often followed by ရက်ဝက်။မိမ်းကားရက်ဝက်။

—ညို, *v.* to be of a dark green colour ; မန္တလေးတောင်ပေါ်က ကြည့်ထိုက်လျှင်။ ဝမ်းထိုင်းတောင်။ ရန်ကင်းတောင်များကို မိမ်းညိုညိုမြင်ရသည်, if one looks from the summit of Mandalay hill, one sees the hills of Sagaing and Yanking, dark green in colour.

—ဖတ်, —ဖြ, —လပ်, —လန်း, *v.* ; see the parts ; used adverbially in a reduplicated form ; ပန်းငြိတ်ပွားပန်းပင်ကလေးများမိမ်းမိမ်းဖတ်ဖတ်ရှိသည်, the little flower trees in the flower-garden are green and fresh in appearance.

—ရက်ဝက်, *v.* to be unfeeling and cruel.

—ရွေးရွေးသည်, *v.* to emit a stale, fetid, rank smell, not so strong as ညို။မိမ်းကျွတ်နီးဝေး။ မရွေးချေ, without making any difference between strangers, familiar acquaintances, or those that live near or far away. (This phrase occurred in the proclamation which was issued in Rangoon in January 1877 when Her Majesty Queen Victoria was proclaimed Queen-Empress of India.)

—ထီး (မိမ်းထဲ), *v.* to be of a light green colour.

မီ, 1, *v.* to place one after another in a row ; *comp.* စည်, to place in a continuous row ; *adv.* each, apiece, ထယောက်မီ, each one ; ထိုက်မီ, each person ; တခုမီ, each thing, one apiece ; သေနတ်ထလက်မီထိုင်၍ထွက်သွားကြသည်, they went away with a gun apiece ; သူတို့ဒုတိယထိုက်ထည်ကြမီရှိကြသည်, as for them, they have each a puhso apiece.

—ထိုး, *v.* to compose (writing).

—ချယ်, *v.* to variegate, diversify, by setting glass, stone, &c.

—စည်, *v.* to place in order. Der. အစီအစဉ်။ ထိုးတော်ရှင်တရားထက်ထက်။ထိုးရာစာသည်။ ဝေဇာရှေ့ထိမြစ်အကြောင်းအထုပ္ပတ္တိကို။စီမံသတ်သွင်းမှသာလျှင်ထိုးပြည်သို့ပြန်၍ရောက်နိုင်သည်။

—စီရီရီ, —စီထင်ထင်, *adv.* well arranged ; applied to language.

—မံ, *v.* to arrange in some order ; (sometimes conveys the meaning of directing or superintending arrangements).

—ရင်, *v.* same, to order, direct, to decide (ဆုံးဖြတ်), to pass sentence. Der. အမိရင်။

—ရင်စု, *n.* what comes within any jurisdiction.

မိရိ, *adv.* one after another, in due order, harmoniously, numerously; မြို့မှထွက်လာသောကြောင့် မြင်းသောမြို့တလေးကိုသာမြင်ရတော့သည်, owing to the haze overhanging in layers, one can only just see the dark outline of the little town (free translation).

—လျှပ်, *v.* to place in a regular, even manner; to be properly expressed, well connected, smooth. Der. အစီအလျဉ်း။

မိ, 2, *v.* to be noisy (obsolete).

—ကျက်, —ကြွက်, —ညံ့, —ထက်, —လောင်, *v.* same; used adverbially in a reduplicated form, indicative of sounds, not so loud as အုတ်ကျက်, but disagreeable, as the crying of children, the noise of persons quarrelling, &c.; ခွေးများမိမိကျက်ကျက်နှင့်။

—လောင်မာလောင်, *adv.* same, but louder; အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ထက်နှင့်ငြိုးသည်နက်ထိုးရန်ဖြစ်သောကြောင့် မိမိလောင်လောင်ရှိသည်။

မီး, 1, *v.* to be mounted on (any vehicle, animate or inanimate), to ride on; to travel by steamer, ship, boat or railway; to be shod, wear as shoes, to possess as a spirit, အမိမ်းမီးသည် (ဆီထူးမီးသည်, to have a nightmare); ထရီမီးသည်, (ခြေချင်းဒဂါးဒိုမီး) ခင်ဘူးခြင်းကိုကောင်းကောင်းမီးထတ်ခဲ့လား, can you ride well, sir?

—ချင်း, *adv.* in single combat; မီးချင်းထိုးသည်, mounted; secondarily, mounted or on foot; to travel alone as a single vehicle or horse; မီးချင်းသွားသည်။

—နင်း, *v.* same as မီး; hence မီးမီးနင်းနင်း, *adv.* drivingly (in business); ဝန်းတလောင်ခေါ် မီးသင်္ဘောကိုမီးနင်းလိုက်သွားပါပြီ, he has gone travelling by the steamer called the "Pantanaw."

—နီး, *n.* the housing of a saddle, a Burmese saddle-cloth thrown over the က or saddle frame for the rider to sit on; same as ထင်ရန်း, except that the latter was used only by men of rank.

—မီး, *v.* in a figurative sense has much the same meaning as the English expression to "ride rough shod" over another, *e.g.*, ထည်မိန်းမထင်အပေါ်မှာထပ်မီးမီး (pron. မီးမီး) ချင်သည်။

—သားချ, *v.* to try a horse's speed, to give a horse gallops with a view of trying his speed.

မီး, 2, to flow, run in a stream, to be strong and rapid as a current; တယ်ရေမီးသည်။ မီးသင်္ဘောထောင်မျှဝက်ခုတ်ထိုးထက်နိုင်ပါ, the current is very rapid, even the steamer cannot steam against it, *lit.* her paddles cannot strike forward.

—ဝ, *v.* to put forth effort; used adverbially; မီးမီးဝါးဝါး။

- မီး, 3, to advance, increase, be enlarged, augmented; not used singly; ဝိုးသည်းပွားသည်။ ပွားမီးသည်။
- ပွား, *n.* increase, profit, advantage; အမြတ်, အကျိုး။
- ပွားထက်, —ပွားထိုး, *v.* to thrive, make profit.
- ပွားဖြစ်, *v.* to be prosperous, successful in trade, fortunate in speculation; သည်နှစ် ကျောင်းထကာမောင်ရွေးညို သစ်မျေးကောင်းသောကြောင့်ထက်မီးပွားဖြစ်သည်, owing to the price of timber being good this year, Kyaungtaga Maung Khwé Nyo is very prosperous.
- ပွားလျော့, *v.* to be unsuccessful in trading, unfortunate in speculation; less than ပျက်မီး, as it does not imply that a person is *ruined*, but that he has declined in prosperity.
- မီးဖြန်း, *v.* to repeat certain sentences or prayers, ကမ္မဋ္ဌာန်းမီးဖြန်းသည်; *comp.* သရဏထံ။ အသညသတ်တုံနှိမ့်ဖြန်ထုန်သောဗြဟ္မာတို့သည်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းမီးဖြန်းခြင်းတွဲသောကြောင့် နံမပါရှင်သာထွင် ဖြစ်ရသည်, owing to their blundering in repeating the Kammahtans, the Athinnyathat Brahmas remain only in a corporeal state, in which no mental faculties are present.
- ရ, *v.* to collect, gather together (*trans.* or *intrans.*). Der. အရ။ သည်အတိုးကြီးအရင်ကနဲ့မတူ။ အလွန်ငွေရသည်။
- ဝည်း, *v.* to do jointly, by joint effort; ဆည် (*pron.* ဆယ်) ကို ဆင်းရဲသားဘဝရဝည်းပြီးပျင်ပါသည်။ ခုဝည်း is very similar in meaning to မိုင်း, but perhaps implies more strenuous exertion. It is not, however, in such frequent use.
- ဝပ်, *v.* to collect and put together, as two or three persons accumulating capital when entering into partnership, &c.
- ဆောင်း, *v.* to collect together; chiefly applied to things.
- ပုံ, —ပေါင်း, *v.*; see the parts; ထုထားထောင်းထုမေခါသည်။ မိထရပုံ၌ ထားသောပစ္စည်းများကိုမနှစ်သက်သောကြောင့် အသိသအထွကြီးပေးတော်မူသည်, Thuméda, the embryo Buddh, not holding in estimation the property collected and amassed by his parent, made an offering of incomparable value.
- ရုံး, *v.* same as ရ (*trans.* or *intrans.*).
- ရှင်ရ, *v.* to rent land (formerly in Upper Burma) on terms by which the amount payable to the owner depended upon the outturn realized.
- ဝေး, *v.* to collect, assemble (*intrans.*) for an occasional purpose; *comp.* ဝင်းဝေး။ ထမ်းမှာထုများသာဖြစ်ထိုရဝေးနေသကဲ့သို့ နိုင်ပါ, I cannot say why it is that people remain collected on the road.
- ထိမ်း, *v.*; see the parts; ကောင်းပင်ထိုထိမ်း၌မရိတ်ထက်သောကြောင့် ထက်ထိုထံ၌ရှိရသည်။
- ထော့, *v.* to rent land (Upper Burma) on terms by which

the tenant agreed to give the landlord a certain portion of the crop gathered or make good its value in money.

ရတ်, ၁, *n.* a hair pencil, a painting brush, a Chinese pen, a sharp tattooing iron; ရှစ်ခွရတ်နှင့်ရှင်ကြောင်တီးရလျှင် လူတစ်ယောက်လုံး ချင်းပြီးနိုင်သည်, if a person is tattooed with an eight-pronged tattooing iron, the whole body can be finished in a single day.

—တံ, *n.* same.

—တီးကောင်း, *v.* to be skilful in tattooing.

—ခွင့်, *v.* same, to be expert with the paint brush (*lit.* to have power over the paint brush, *i.e.*, to be able to wield it deftly).

—ရေး, *v.* to paint; ထိုင်းသွေးသည်။ ဝန်းချိုရတ်ရေး။ ဆေးချက်တိသကဲ့သို့။ နှစ်ထွက်သော ရင်ထွင်းထန်သဖြင့်။ ထန်ဆာဆင်လျက်ပွားသော်။ ဥရုဒါတင်းသွေးထုဆင်၍, and this princess, who was as if she had been painted and illuminated by the brush of a painter, was named "Uritsada" because she was born with ornaments on her bosom which were pleasing to the eye (နှစ်ထွက် means "pleasureful," if this rare word be permitted, or that which affords gratification to the senses. *Like-able*, if it were a word sanctioned by usage, expresses the exact meaning, it is believed).

—ထွား, *n.* the hair of a straight brush or the point of a tattooing-iron.

ရတ်, ၂, *v.* to be torn, rent, to be disordered, confused, tangled, frizzled, shaggy. Der. အရတ် and ဆတ်; အင်္ကျီထွားနှင့်ငြိမ့်ကြောထရတ်သည်။

—ပဲ့, —ဖြတ်, *v.*; see the parts; [to be rude, vulgar, coarse as language; သည်ထူအပြောအဆိုရတ်ပဲ့ပိုင်းပြသည်, this man's manner of speaking is coarse and unpolished].

—ပွား (from ပွား, to be loose, not compact), *a.* or *adv.* shaggy, in a shaggy state, like the shaggy hair of a dog, dishevelled, as the hair of a human being; အမျိုးကြီးမသာရေး။ သင်ရခိုင်ပါမည်ထား။ ခေါင်းရတ်ပွားနှင့်ဆီမျှ ဖောင်းနိုင်သ်။ ပွေးအပွေး ရတ်ပွားကြီးနှင့် ရှမ်းပြည်ဝပါသောပွေးကြီးကိုမြင်ရလျှင်။ ကြောက်စရာထင်ထိုကောင်းသည်။

—ပွားထ, *v.* to be shaggy.

ရတ်, ၃, *v.* to suck with the mouth; *comp.* ရှိ, to suck in, suck as bees do honey, imbibe, to kiss (in the European style), to draw as a pump, to charm, infuse virtue into by repeating a muntra.

—ခေါ်, *v.* to cheer by cheruping; the Burmese cherup to their ponies in riding in order to make them stop, also they

cherup in admiration, anger ; သည်သူ့ရုတ်ခေါ်ရအောင်။ဗကားပြောကောင်းသည်။

ရုတ် ထိုး, *v.* to cherup with the lips, emitting a sound as in loud kissing or as the sound made by the house lizard ; အိမ်မွှောင်။

—ဖတ်, *n.* the refuse of an article that has been sucked.

—သတ်, *v.* to make a noise with the tip of the tongue applied to the roots of the upper teeth, by way of coaxing or indicative of sorrow, regret, pity or admiration ; သည်ဆရာရုတ်သတ်ယူအောင်တရားထောကောင်းသည်။ သည်ဇာတ်မင်းသွီး သိခြင်းဆို ရုတ်သတ်ယူအောင်ကောင်းသည်။

ရုတ်, 4, an astrological term used with ထပ်။ပြေ ၄ ချောင်းရုတ်ကောင်းရရန်ရှိသည်။ပြေ ၄ ချောင်းရုတ်ကောင်းရရန်ရှိသည်။ ရုတ်ဝင်။

ရုထေ (*pron.* ရုဒေ) (Pali ရုထိ), *v.* to remove (to another state), to 'die' ; ရှေ့သည်။ သေသည်။ နေမိမင်းကြီးလူ့ပြည်ကရုထေ၍ နတ်ပြည်မှာဖြစ်ရလေသည်, King Nemi was removed from the world of men and then had existence in the abode of the nats.

ရုတ်ခနဲ (ရုတ်ခနဲ) ရုတ်ချင်း, ရုတ်ချဉ်း, *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်ခနဲ။ ဖြုတ်ခနဲ။ [Note.—ရုတ်ချင်း or ရုတ်ချဉ်း is rarely used ; ရုတ်ခနဲ is used to words of sinking, as sinking in water or sinking down into the ငရဲ။ လှေရုတ်ခနဲမြုပ်သွားသည်။ လောဟတုန္ဒြီငရဲသို့ရုတ်ခနဲမြုပ်သွားသည်.]

ရုတ်ရုတ်, *adv.* same ; also, an intensive to words of sourness or acidity ; ကြတ်ပေါင်သီး စားသည့်ရှိသော် ရုတ်ရုတ်ချဉ်းသောကြောင့်သွားအသွန်ကြိန်းသည်, one's teeth are very much set on edge when one eats the fruit of the Tenasserim caoutchouc, owing to its being intensely acid.

ရုတ်ရုတ်စွေစွေ, *adv.* protrusively, as the lips. [Note.—This word is said to be applied to things which are out of proportion, as a large pagoda with a small ထီး, *e.g.*, သည်စတီတော်ထီး ရုတ်ရုတ်စွေစွေကလေးနှင့်ကြည့်လိုမကောင်းဘူး.]

ရုဒ္ဒသေ, *see* စတုဒ္ဒသေ, *adj.* the fourteenth ; both words are found in Burmese writings.

ရုန်, *v.* to go down (a river), opposed to ဆန်, to follow lineal descent, *e.g.*, ရုန်၍ချစ်သည်, to love as a parent does a child, the Burmese being of opinion that more love is borne by a parent to a child than *vice versa* (ယုဉ်းဆန်စေ။ ရှုသမည်ရုန်စေ), let the names of human beings 'ascend,' those of villages 'descend,' a rule observed in naming children and in giving names to towns and villages.

ရန်, *v.* to rise up conically, swell up or out; ပုံသည်, to heap up the earth on excavating, as a mole; ပွေးကျင်စာပုံကဲ့သို့ ရန်ရန် ကလေးနေသည်။ အကျွန်ုပ်တို့ဝင်းသည်။ မရမ်းမရန်း၊ မထင်၊ လေးအတတ်၌၊ ကျွန်းကျင်-စိမ္မာသောလေးထွေးသည်၊ ကောင်းစွာသင်အပ်သောထေး ဖျင်းကဲ့သို့ ဦးညွတ်စွာပြုကတော့အထိုင်းရှိစေလို၏။

ရန်း, *n.* a wizard, conjuror; မျက်ထည်ဆရာ is far more generally used than ရန်း to designate a conjuror.

—ရဲ, *see* ထင်ကွန်း။

—ဝ, *n.* a witch.

ရန်းရန်း (ရုံးရုံး), *adv.* intensive, applied to words of sinking and some other words of motion, such as drifting; ထွေရန်းရန်း ဖြစ်သည် or ဖြစ်လွှားသည်, the boat sank right down, *i.e.*, like a stone, or ရန်းရန်းဖြစ်ချောသည်, sunk while drifting.

ရဝ်ရဝ်, *adv.* intensive, also applied to words of sinking and some other words of motion; also applied to persons with blindness or deafness, when it conveys the English meaning of being "stone-blind" or "stone-deaf."

ရဝ်ဝင်, *n.* the Tavoy name for the orange; လိမ္မော်။

ရထင်, *n.* small ornamental spires, summits, elevations, &c. on the roof or steeple of royal or sacred buildings, including ဒုရင်, မှန်ကင်း, &c., မွန်းချွန်, မွန်းခေါင်း, *e.g.*, ရထင်မွန်းချွန်သုံ့ဆံ့ရှိသောပြဿနာ။

ရလှား, *n.* a kind of ornamental garment worn over the shoulders; *comp.* ထပက်။ ရလှားပတ်၍, ထက်ထင်ထင်မှုသည်, to marry, a term applied to royalty; မင်းညီမင်းသား။

ရံ, 1, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness (infrequent); ဝိုင်း, မြိုင်, ရတိုင်, ရံ, *e.g.*, ရံဝိုင်းရံကွင်းမှာထိုသင်းထေကြိုင်သည်။

ရံ, 2, *v.* to be double, form a pair, be even; to be full, complete, စေ့သည်, ပြည့်သည်. Der. အရံ။ အထုံးရံ။ ခပ်သိမ်းရံ။ ကျွန်ုပ်တို့မှာ နွားရှဉ်းရံ နှင့်ဆယ်ထုပ်သည်, as for me, I work my paddy-field with a pair (*lit.* complete pair) of bullocks.

—c, —စေ့, *v.* same; used only in some adverbial forms; ကျွန်ုပ်တို့ကလေးများ အလွန် ထမင်းစားလှပါသည် ရံစုံငုံကျွေးလိုက်ပါ ကျောင်းအခါ, my young men are very hungry, please feed them, Kyaung Ama, that each may have enough.

—ညီ, *v.* to be met together; all parties.

—ရဲ (pron. ဇဲရဲ), *n.* a newly married couple, a term used in revenue assessment.

—ဝက် (ဝံကံ), *v.* to unite in marriage (infrequent), ခင်ပွန်း။ လိစ္ဆဝိမင်းသား ၇ ထောက်တို့သည်မောင်မင်းနှစ်မရံဝက်လက်ထပ်၍လိန်းနန်းမိုးအုပ်ကြသည်, the seven princes of Leithsawi (Lichawi) were united in marriage to their own sisters, and reigned as kings.

- စုံရာ, *n.* a place of arbitration where the parties are confronted; ထိုင်း။ ခင်ကျား။ စုံရာဘုကြီးရှေ့မှာ သည်စကား ပြောဝံ့ပါမည်သား, come, now, will you dare to say this before the assembled elders ?
- ရာသက်သေ, *n.* a witness before a court of law or arbitration ; စုံရာသက်သေတို့ရှေ့မှာ, before assembled witnesses, or စုံရာလူကြီးတို့ရှေ့မှာ, before assembled elders (as in referring a case to arbitration).
- ရာသမ္မာ, *n.* an arbitrator.
- ထင်, *v.* to be complete, entire, perfect (မျက်ထုံးစုံသတ်သည်, to wink with both eyes ; စုံချင်ချင်သည်, *v.* to take a standing jump with both feet together) ; ထစုံ, a pair (or that which would not be in many instances complete without the other, *e.g.*, ကရားထင်ပန်းထစုံ, as သည်ဘိနပ်နှစ်ရံထစုံမဟုတ်ဘူးထင်ရဲ့, I do not think these slippers are a pair) ; သည်အမှုတွင် သက်သေမရ်ထင်သေးသောကြောင့်စီရင်ချက်မချဘဲဆိုင်းငံ့နေရသည်။
- သေအခွင့်ပြုတ်, a legal term applied to both husband and wife dying without heirs on either side.
- စုံစမ်း (*pron.* စုံစမ်း), *v.* to try, make trial of.
- မေးမြန်း, *v.* to scrutinize, probe, and inquire into ; သည်အကြောင်းအရာကိုစုံစမ်းမေးမြန်းပါချစ်ဆွေ, scrutinize and inquire into the matter, dear friend.
- စုံမတ် or ရခွတ်, *v.* to like ; ကြိုက်သည်, to love ; ချစ်သည်, to be pleased with, esteem ; နှစ်သက်သည်, to value, be unwilling to part with ; နှစ်မြှောသည်။ (ထက်ငွေစုံမတ်သည်) သူတို့နှစ်ယောက် ငယ်ငယ်မယားနှစ်ယောက်အတွင်းစုံမတ်ကြသည်, they love each other very much because they are young husband and young wife (*i.e.*, married in their youth) ; မိုက်ဆံမျှားစွာစုံမတ်သော်လည်းသေသည်အခါပိုက်ဆံဆိတ်ထိုးခေါင်းဆုံးဆုံးရန်သောင်သွားနိုင်ပါ, though one may love money (*lit.* price) much, yet at the time one dies, one cannot take it away to make a pillow of it ; စုံမတ်ဌာနီ။
- စူး, *v.* protuberate in a point, to protrude as the breasts of a (human) male or female when reaching puberty, to pout or protrude (active) the lips, နှုတ်ခမ်းထိုးစူးသည်။ (စိတ်ဆိုးထိုက်ထာနှုတ်ခမ်းကြီးများစူးထိုး, as when a person is sullen ; to set up on end, ထောင်သည် ; applied to nine-pins and such like ; provincial and very rare).
- ထ, *v.* same, 1st def.
- စူးကော, *n.* the passion-flower creeper ; အာသာဝတီ။ အာသာဝတီနွယ်နီနုတ်ပန်း။ ပန်းစူးကော။
- စူးဝာ, *v.* to eke or piece out from various sources (infrequent) ; ဝာ is not often used with စူး။

စုထာနဓာ, *n.* a species of mintwort.

စုဇ္ဈိ, *n.* a sect of Buddhists, Culanganthi, opposed in their tenets to Mahaganthi ; ဓဇ္ဈိ.

စူး, *v.* to prick, pierce, to be pricked, pierced (*e.g.*, ထူးစူးသည်, to run a thorn into one's hand or foot) ; *n.* a piercer, awl, punch, bodkin with a sharp point. Der. ခုဆူးစူး, an instrument with two points, one larger than the other, used in perforating beads ; ထက်ပွတ်စူး, *n.* borer or drill, used for a gimlet.

—စမ်း (from စူး, a piercer, and စမ်း, to feel), *v.* to try, make trial of ; စုံစမ်းသည်, to make careful investigation ; စူးစမ်းဆင်ခြင်။ စေတမုတ်ဆိုး။ သင်အဘယ်ကြောင့်။ စူးစမ်းမမေးမမြန်းဘဲ။ ကိုသတ်မည်ကြံသိသနည်း, “Zéta hunter, why do you design to kill me without making careful investigation” ?

—စား, *n.* the graduated bore of a tube filled with gunpowder.

—ထိုးချ, *v.* to make holes in the ground with a sharp instrument in order to plant or search for something hidden ; ဥစ္စာပစ္စည်းများ ပျောက်သည့်အခါ သင်္ကာမကင်းသည့်လူဖြစ်ကောင်းထိုးချသူ ဖြစ်နိုင်သည်။

စူးစူး, *adv.* straightforward, direct ; စဉ်းစိုက်, ထည့်ထည့်, တူရ, စွဲရ, *int.* away ! used in setting on dogs ; သင်္ဘောမြောက်သို့စူးစူးသွားသည်, the ship went due north.

စူးထိုက်, *v.* to set on (a dog) ; used metaphorically in speaking of a person who has fomented a quarrel, or been at the bottom of any mischief-making. It is a term which is, however, apt to give great offence, since it compares the fomentor to a dog—(1) စူးစူးထိုက်တဲ့ထိုက်တဲ့ ; (2) သည်သူစူးထိုက်သည်လှဘဲ, this was the man who instigated the matter (*see* ကြီးကြီး).

စေ, 1, to send ; ထွတ်သည်, to send on business, to employ, မိုင်း ; but scarcely used singly in this sense. Der. အစေ (စေသည်လှန် ထွန်သည်နား).

—ခန့်, *v.* to send with authority.

—မိုင်း, *v.* to send on business, to employ, to commission, to make use of as a draught bullock.

—စား, *v.* same as စေမိုင်း။

—ထိုက်, —ထွတ်, *v.* to send to another place ; သိညည်းမင်းကြီးသည် သားထော်ကို ယူဆောင်မိမ့်သောငှာ။ ကိုစေထွတ်ထိုက်၏, King Theinzi sent me in order to bring his (royal) son Wéthandaya.

—ထိုး, *v.* same as စေမိုင်း။ မြန်မာအမှုတမ်းရဲသားလှုပ်လှောက်ပေးအပ်ရှိ၍။ ငွေရတနာတို့ထွက်ထိုင်စေထိုးပါသည်။

စေ, 2 (from စေ, to send, order), *verb. affix*, casual ; see Grammar, သွားစေသည်။ပြုစေသည်။

—ခဏိ, see next (infrequent) ; အောင်စေခဏိ။ပြုစေခဏိ (not used in colloquial).

—သတည်း, *verb. affix*, precatative ; ဖြစ်စေသတည်း။ တည်စေသတည်း။ အောင်စေသတည်း။

—သော, *verb. affix*, precatative ; အောင်စေသော။ ထည်စေသော။ဖြစ်စေသော။

စေတနာ (Pali), *n.* a union or accordance of mind with an object, inclination ; စေ့ဆော်ခြင်း, good will, cordiality, benevolence ; ကြည်ညိုခြင်း။စေတနာ ၃တံ။ပဗ္ဗစေတနာ။မုညစေတနာ။ ပရစေတနာ။ စေတနာ ထက်သန်သည်။ စေတနာသဒ္ဓါတရားအားကြီးသည်။အပရာပရိယစေတနာရှေးရှေးက ပြုခဲ့ဖူးသည့် စေတနာ။ ကြင်စေ (တ) နှာ မောင် ကြီးသည်းမှာ စွဲရစ်လို့ နှောင်။ထူသောအခါစေတနာနှင့်မထွေထွင်းလှသိုလ်မဖြစ်နိုင်ပါ။

—ပြဋ္ဌာန်း, *v.* to have a fixed intention to carry out a benevolent intention, or to make a religious offering ; ဣသည့်အခါ စေတနာ ၃ တံပြဋ္ဌာန်းသူနိုင်လျှင် အကျိုးများစွာ ခံစားရသည်, when one makes a religious offering and has a fixed intention of offering with the three kinds of good will, one derives much benefit.

—ရှိ, *v.* to be kindly affectioned.

စေတသိတ် (စေတသိက်) (Pali စေတ, mind, and ဣတ္ထ, to be connected), *n.* active, motive principle of mind ; *comp.* ဝိတ္တုပုတ္တံ။

စေတီ (Pali), *n.* a sacred depository, of which there are four kinds, namely, ပရိဘောဂစေတီ, a depository for the eight sacred utensils ; ဓမ္မစေတီ, a depository for the sacred scriptures ; ဥဒ္ဓိဿစေတီ, a depository of things made after the resemblance of sacred things, as idols, &c. ; a pagoda of brick, stone, &c., inclosing and surrounding a sacred depository ; *comp.* ဝုထိုး။

—ဝုထိုး, *n.* pagodas collectively ; some of the most famous Burmese pagodas are :—

- (၁) ရန်ကုန်မြို့။ဣတိဝံစေတီ။
- (၂) ငှင်းဆူးထေစေတီ။
- (၃) ပန်းတောင်း (pron. ပဒေါင်း) မြို့။ထောင်တော်ဦးစေတီ။
- (၄) ရွှေထောင်မြို့။ရွှေနတ်ထောင်စေတီ။
- (၅) တောင်ငူမြို့။ဣသံတော်စေတီ။
- (၆) ထုံထေးမြို့။ဣသံတော်စေတီ။
- (၇) လှိုင်မြို့။အခြောက်စေတီ။
- (၈) ပဲခူးမြို့။ဣသံတော်စေတီ။
- (၉) ငှင်းမြို့။ကြိုက်ကသန်စေတီ။

- (၁၀) ပြည်မြို့၌သံထောင်စေတီ။
 (၁၁) သံကျင် (*pron.* ထည့်) မြို့၌ရှင်ပင်ကြိုက်ခေါက်စေတီ။
 (၁၂) ဒေါင်းမြို့၌ကြိုက်ကစွံပွန်းစေတီ။
 (၁၃) ပုထိုးမြို့၌ဓမ္မဓမ္မာစေတီ။
 (၁၄) ၎င်းမြို့၌ဓမ္မာစေတီ။
 (၁၅) ရခိုင်ရိုးမတောင်၊ ရွှေထိဒွတ်စေတီ။
 (၁၆) ခေတ်ထမြိုင်မြို့၌ကြိုက်ရှင်းလမ်းစေတီ။
 (၁၇) ၎င်းနယ်၊ ဇင်းကြိုက်စေတီ။
 (၁၈) ၎င်းနယ်၊ ဇွဲကပင်စေတီ။
 (၁၉) ရွှေကျင်နယ်ကြိုက်ထီးရိုးစေတီ။
 (၂၀) ဇင်းထူးမြို့နယ်၊ ခထုထထောင်စက်ထောင်ရာစေတီ။
 (၂၁) စစ်ကိုင်းမြို့၊ ကောင်းမှုတော်စေတီ။
 (၂၂) အမရပူရမြို့၌ရွှေကျက်ရက်၊ ရွှေကျက်ကျစေတီ။
 (၂၃) ဓမ္မထေးမြို့၊ မြတ်စောညီနောင်စေတီ။

ဇေ, *v.* to join by a union of parts, to cement, to be complete, not deficient, to put, to close (a door), ဇေထားသည်။ *Der.* အာစု။ နှုတ်ခမ်းဇေသည်, to compress the lips; ထပေါင်းလပြည့်အခါ ထဆိပ်မကျန်၊ ဇေအောင်ထက်ဖက်ထုပ်နှင့်ဖိတ်ကြား၍၊ ထုရားစွဲတော်ပြုလုပ်ကြသည်။

- ဇ, —ရ, —နံ, *v.* to be diffused, distributed throughout (ဇေအောင်ပေးသည်); ထွေထက်အစရှိသည်တို့ကို။ ဇေငှကုန်စင်အောင်အပ်ပေးလိုက်ရမည်, you must hand over, in order that they may be whole and complete, the boat, oars, and other things.
- စပ်, *v.* to join by a union of parts, to be reconciled, brought together, united in mind; to be finished well, accurately, nicely; ဆေးချာသည် (*colloq.*), to be သည်သူအထုပ်အထိုင် အပြောအဆိုမှစ၍ အထွန်ဇေစပ်သောသည်, this man is very precise and exact in his manner of work and speech.
- စုံ, *v.* to be complete, nothing wanting or remaining.
- ဆော်, *v.* to solder, join by metallic cement; ဆော်သည်, to reconcile, bring together, unite in mind.
- ဆို, *v.* same, last def.
- ဗွတ် (ဗွတ်), *v.* to be careful that nothing be lost.
- မြေ, *v.* to be nice, accurate; used adverbially; particularly expressive of research or investigation conducted with gentleness and exactness; စာကိုကြည့်သောအခါ ထထုံးသောအထွေရာမျှမကြွင်းရအောင်ဇေမြေစွာကြည့်ရှုရမည်။
- ဇေ (from ဇေ, to count), *a.* all; ရှိသမျှ။

စေး, *v.* to be sticky, adhesive. Der. အစေး။ အဝတ်များနှင်းထိလျှင် စေးနေသည်, the clothes are sticky from being wet with dew.

—ကပ်, *v.* to stick, adhere; ဧညာဉ်နှံစေးကပ်သကဲ့သို့လောဘသည်ကပ်ငြိတတ်သည်, avarice is apt to adhere to one as the sticky gum of the banyan.

—ထန်းထန်း, —ထိုင်းထိုင်း, *a.* sticky as clothes not quite dry; အင်္ကျီကိုခြွေးမိသောကြောင့် စေးထန်းထန်းကြီးနေသည်, the jacket is very sticky owing to its having been wet with perspiration.

—နဲ့, *v.* to be close, stingy, close-fisted, parsimonious; more than စစ်စည်; သည်ဧညာဉ်နှံထက်အထွန်စေးနဲ့သောကြောင့် မိတ်ဆက်ကျသည်, this Kyaungtaga's friendships are very limited owing to his being close-fisted. [Note.—စေးနဲ့ခြံခြံ may be used in the same way if it is wished to make use of a stronger expression.]

စေးခြံ (စေးချို), *n.*; see ခြံစေးပျစ်; neither of these words are used in colloquial; ခြံမိတ်ပေါင်းအထွန်ထုတ်သည်။

စဲ (စဲ), *v.* to cease, stop, intermit, leave off, ဖြတ်; (မိလားစဲသည်, to leave off raining; နှင်းစဲသည်, disperse as a fog; ပရိသတ်စဲသည်, to disperse as an assembly; မီးလောင်စဲသည်, to subside as fire; used with ဖြတ်, but after it, ဖြတ်စဲ, to denote irrevocable separation between a man and his wife); to be finally disposed of as a case in court; also used as when a person makes his appearance while being made the subject of conversation (*i.e.*, before the conversation breaks off); စကားမှပြတ်စဲသေးဘူး၊ ခင်ဆွားရောက်လာသည်, to travel without let or hindrance, as people by any road, or thoroughfare, *e.g.*, သည်လမ်းကိုလျှော့တိုမစဲအောင်သွားသည့်သင်း။

စဲယး (စဲယ), *n.* a species of dogbane.

စော, 1, *v.* to be early (premature). Der. အစော။ ခင်ဆွားအကြံထုဆင်စောလို့ထုမိတ်မိသည်, owing to your scheme being premature, he suspected it.

—စော, —စီးစီး, *adv.* early, စောစောစီးစီးထတတ်သည့်လူမျိုးကြည်လင်ရှင်သင်းထတတ်သည်, the man who is in the habit of rising early has generally a placid and happy countenance; ကျွန်ုပ်တို့စောစောစီးပါ, wake me early.

—စောကြီး, *adv.* very early.

—မိမိ, —မိမိတစေ, *adv.* very early (obsolete).

စော, 2, to have the mind intent on, eager in pursuit of an object. Der. စိတ်စော, စောစော, သဝဏ်စော။ ရန်ကုန်မြို့သို့မရောက်ဘူးသောကြောင့်

ရောက်ချင်သည်မိတ်တယ်စောသည်, as I have never been to Rangoon, my mind is very intent on wishing to arrive there.

စောက်, 1, *n.* the female private parts (vulgar); မိန်းမအင်္ဂါ။ ဣတ္ထိလိင်, ဣတ္ထိဘော။ ဣတ္ထိဘာဝရုပ်။

—အူ, *n.* an enlargement of the *nymphæ clitoris*; စောက်အူထွတ်သည်။

—ကမြင်းမ, —ကမြင်းမသော, *n.* terms of abuse, the first applied to women and the second to men, but both used by women (စောက်ကမြင်းထ), an obscene term, used allusively and denoting a paroxysm of libidinous desire.

—ခေါင်း, *n.* the female urethra.

—ချေး, *n.* the mucus of the vagina, a term of foul abuse.

—ဇေ, *n.* the *nymphæ clitoris*.

—ပတ်, *n.* the *labia pudenda*; စောက်ပတ် applied to animals.

—ဖုတ်, *n.* the *mons veneris* [of female children အဖုတ်ကလေး].

—မွေး, *n.* the hair covering the female private parts.

စောက်ကြီး, *adv.* a very coarse intensive used in a good or bad sense; စောက်ကြီးနဲ့လုပ်ပြီ, a very coarse equivalent for အကြီးနဲ့လုပ်ပြီ။ စောက်ကြီးနည်းလှ။ စောက်ကြီးနဲ့မိတ်သည်လူ။

စောက်ဆင်, *n.* a term of foul abuse; ဆင်လူစောက်ဆင်နဲ့။ စောက်ထိုးမရ, an obscene term of contempt; စောက်ရှူး, another term.

စောက်, 2, *v.* to be steep, precipitous, whether deep or high. Der. အစောက်။

—ထီး, စောက်ထိုး (*pron.* စောက်ထိစောက်ထိုး), also, contrary to the proper order, applicable to doing (စောက်ထီး စောက်ထိုးလုပ်သည်) or speaking; စောက်ထီးစောက်ထိုးပြောသည်။

—ထိုး, *adv.* with one end lower than the other (as when the tongue of a balance is uneven), as a vessel tilted; with the head down, upside down; ဘီလူးတန်ခိုးစောက်ထိုးထင်းပြန်။

—ထိုးလှ, *v.* to fall headlong.

—ထိုးမိတ်းမြင် (စောက်ထိုးမိုးမြင်), ထိုးထင်းပြန်, *adv.* with the head down and feet up.

—ထောက်, *adv.* with the feet higher than the head; applied to a mode of putting in the stocks, *e.g.*, ထိတ်စောက်ထောက်ခတ်သည်။

စောက်, 3, *qual. verb. affix* (with o prefixed to the root), not proper or advisable; see Grammar, obsolete.

စောကြော (*pron.* စောကြော), *v.* to appeal to the opinion of another on some doubtful point; *comp.* စောက and စောနာ, ကျောင်းတကာပြီးမြတ်တင်ထံ သည်စကားအဓိပ္ပာယ် စောကြောအေးမြန်းကြမို့, let us appeal to and inquire of Kyaungtaga U Myat Tin the meaning of the word.

စောင်, 2, *n.* a coverlet, mantle, any loose covering wove in a separate piece; သတ္တလတ်စောင်, a flannel blanket; နွားမထိုက်စောင်, a kind of coverlet woven in Upper Burma; စောင်မြီသည်, to cover one's self with a mantle or coverlet either in a recumbent posture or when walking; စောင်ခေါင်းအီးမြီ, to put a mantle, coverlet, or blanket round one's head in a hood-like fashion, as when feeling cold or exposed to the heat of the sun, or when wishing to avoid recognition. In the case of a person feeling his olfactory nerves disagreeably affected by the smell of food being fried in oil it is also used, but then it signifies that the person is lying down, and that he entirely covers his face with a blanket; စောင်ခေါင်းအီးမြီ အိပ်နေသည်။

စောင်, 3, *v.* to lay by for future use; *comp.* ရန်း, to wait, be ready to enter into some business or contest, to be on the point of engaging as two cocks, or as two persons watching their opportunity for picking a quarrel; သည်လူယောက်စောင်ပြီး နေကြသည်။ ထချက်ချက်တွေကြ ထိမ့်မ့်, these two men are watching each other; they will quarrel (or fight) about something or other; ကြိတ်ကောင် ခွပ်မည်ဆိုစောင်၍ နေကြသည်, these two game-cocks are watching each other with the intention of engaging.

—မ, *v.* to protect in the absence of rightful guardians, to take care, to further the interest of another; very like စောင်မ in meaning; ကျွန်ုပ်မရှိဘဲအခါ။ ကျွန်ုပ်သားသမီးများကို ကြည့်ရှုစောင်မရစ်ပါ, while I am absent, look after and protect my children; ကျွန်ုပ်သားကိုအထုပ်ရအောင် စောင်မပါခင်လျှော့, help my son, sir, in order that he may get employment.

စောင်ရန် (*pron.* ရန်း, to make a barrier), *n.* a temporary fence, စည်း, marking off the property of one person from that of another. This word is not used in Lower Burma; also called ခြားရိုး။ခရိုး။စည်းလှလင်း။

—ထုထင် (*pron.* ရင်း), *n.* excrement, fæces; a term used by medical men.

စောင်လျှား (*pron.* စောင်ရား), *n.* the cringe tree.

စောင့်, *v.* to watch, wait for; *comp.* ငုံ and ဆိုင်း, to watch, keep watch as a sentry, to watch over, take care of, protect;

ထိန်းသည်, to keep, observe; စောင့်ထိန်းသည်, စောင့်ရှောက်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ဝင်းနားမှာ စောင့်နေပါ, wait for me near the banyan tree; လူဆိုးများထာဝရမည်ရိုးထိုသူကြီးမောင်လုပ်န် ထည့်ထိုးငွေထုပ်ထုပ်စောင့်နေရသည်, Thugyi Maung Lu Bein, for fear bad characters would come and take his money bags by force, had to keep watch over them all night.

စောင့်ကြပ်, *v.* to superintend, to watch over and keep safe, secure, &c.; အစိုးရ အထုပ်ကို။ တွင်အောင် မထုပ်မည်ရိုးသောကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ထံ တိုင် စောင့် ကြပ်၍ နေရမည်, being apprehensive that Government work would not be done in an expeditious manner, I myself have to remain superintending it.

—စည်း, *v.* to behave with circumspection, to guard against sin, ကြိယမရှိသည်, evil (as parents their daughter), to restrain one's self; ချုပ်ထည်းသည်, to keep (a law); စောင့်ထိန်းသည်။ စောင့် ရှောက် သည်။ မိဘတို့က မကောင်း သောလူများနှင့် စကား ပြော မည်ရိုးသောကြောင့်စောင့်စည်းသည်, the parents keep strict watch over their daughter, having misgivings that she will speak with bad people.

—စား, *v.* to wait for something (desirable) with expectance.

—ဆိုင်း, *v.* to tarry for another.

—ထိန်း, *v.* to watch over, protect, to keep guard over, as a sentry; to practise, observe, keep (as a promise, သစ္စာစောင့် ထိန်းသည်။) စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း။

—မ, *v.* to take care of, aid, assist.

—ရှောက်, *v.*; see စောင့်ထိန်း။ အမျိုးအရိုးကိုစောင့်ရှောက်။ စောင့်ရှောက်ထိန်း သိမ်း။ ထိထက် နေ့စဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်ထွက်ရှိသည်, he always observes his religious duties.

—ထုံး, *v.* same as စောင့်ရှောက်။

စောင်း, *1, n.* a lute or harp.

—ထောက်, *n.* same.

—ဆရာ, *n.* a professional lute or harp-player.

—တီး, *v.* to play on the lute or harp; ထိကြားမင်းစောင်းကိုတီးသော အခါ။ စောင်းပေါက် ကထွက်၍ နတ်သမီး ၃ ယောက်ကလှန်၏။ ကလှန်သည်ရှိသော် မြွေထိုး၍ ထွက်ရာ အသံသံတီးနတ်ပန်းဖြစ်သည်, when the Thigya (Sekra) ruler was playing the lute, three female fairies came forth from the aperture in it and danced; when they danced, the passion-flower (?) sprang up in the place where the moisture from their bodies fell.

—ထက်ခုံး, *n.* the handle of a lute or harp.

စောင်း, 2, *v.* to be not level, that is, to be placed so that one side is higher than the other ; more than ခဲ ; *comp.* တိမ်း, to set on one side, incline, place obliquely (with မှတ်စေ့, to be squint-eyed) ; စောင်း is a stronger expression than ခဲ, to lie on one side စောင်းအိပ်သည် ; to lay or place on one side, to use artful or indirect language or management in order to injure another ; to speak allusively in the presence of another ; *comp.* မိမိ and မှိတ် ; hence ထစောင်း and ထဖတ်ထစောင်း ထိတ်, *v.* to endeavour to prejudice one against another by unfair, under-hand representations ; *comp.* ရိုးတိုက်။ ထွတ်ထစောင်းသည်ကောင်းကောင်းထိုင်ကြပါ, the boat is heeling over ; sit properly ; သည်သူမှတ်စေ့စောင်းသည်, this man is squint-eyed ; ထောင့်ျားထိုအိပ်ခြင်းသဘာဝသို့စောင်း၍အိပ်တတ်သည်, men as a rule generally sleep inclining on the right side.

- မှိတ်, *v.* same, last def.
- ဝင်း, *v.* ; see the parts ; to take the part of any one unfairly in a quarrel, disagreement, &c.
- သိစောင်းဝင်း, *adv.* unevenly, leaning to one side, wobblingly, waddlingly ; စောင်းသိစောင်းပါး, in a reeling, staggering manner ; သည်သူအရက် မူးထို စောင်းသိ စောင်းပါး နှင့် ထမ်းကိုမှ မှန် အောင် ရှေ့သက်တတ်သူ။
- သိမိတ်ချည် (စောင်းသိမိတ်ခြည်), *adv.* allusively in a bad sense ; စောင်းသိမိတ်ခြည်ဖြော။ စောင်းသိမိတ်ချည်ကြည့်သည်, *v.* to look at with a rapid glance of the eye.
- ဖြောင်းဖြောသည်, *v.* to decoy, depreciate, detract in an indirect, allusive manner ; စောင်းဖြောင်းခြင်း, rancour, malignity ; ဣထာထရား အားကြီးထောသူသည်။ ဂြူရစောင်းဖြောင်းခြင်း အလွန်များထတ်သည်, a person of malicious principles is apt to have much rancour.

စောင်း, 3, *n.* a species of tannin tree, the *Carallia lucida*.
 — ကထေး, *n.* a species of guttifer, the *Ancistrolobus carnea*.
 စောင်းပထေး, *n.* the *Lagerstræmia parviflora*.
 စောင်းထန်း (*pron.* စောင်းဒန်း), *n.* brick or stone steps to a pagoda ; one kind of လှေကား။ ရွှေထိရံစောင်းထန်းအထက်အနွှက်စောင်းခုတ်ထလိုဘဲ, even as being struck with a broken fragment of a bowl by a leper in ascending the steps of the Shwé Tigôn (pagoda). *Anglicè*, " Adding insult to injury."

စောင်းမာန်, *n.* ; see မာန်စောင်း။
 စောင်းလျား (*pron.* စောင်းထား), *n.* the cringe tree.
 စောဒနာ, *v.* to inquire, question, on subjects of science and religion ; *comp.* စောကြော။ [စောတနာတတ်။ တင်။ (Law), to apply for a revision of a Civil case, စောတနာတင်ချက်, the grounds for a revision.]

စောစောထင်, *v.* to refer to the opinion of another, regarding *any* dispute or difference; or for one's *own* information (စောထင်တတ်သည်, to refer to another to ascertain the existence of any fact).

စော့, *n.* a kind of tree attaining to the height of 60 feet. The leaves, which are heart-shaped, are 6 or 8 inches long. The fruit is said to resemble that of the *Sterculia foetida*.

ဆော်, *v.* to smell offensively; not used singly; နံဆော်သည်. Der. အဆော်. When preceded by another noun, it is itself used as a noun, *e.g.*, မြွေးဆော်နံသည်။ ပုဂံဆော်နံသည်။

ဆော်ကား, *v.* to be haughty, insolent; ခုန်းကားသည်။

—ဆော်ကား, *v.* same; ထုန်းမကို ငြေ့ကျူးတွန်ဆော်ကားလို့ခန့်ဖြစ်သည်။ ထီးခသည်, I heard he quarreled because Nga Pyu insulted and was insolent to his wife.

ဆော်ကဲ, *n.* a Karin chief; မရွတ်ဆော်ကဲဝင်းဖြစ်သွားသည်။

ဆော်ဘွား, *n.* an hereditary prince; appropriated to the Shan princes; ဆိန်းနီဆော်ဘွား။ မိုးနဲဆော်ဘွား။ နံဝားဆော်ဘွား။ The Burmese enumerate ninety-nine Sawbwas as having been tributary to the kings of Burma; ဂျင်းကျီးဆတ်ကျီးဆော်ဘွား။

မို, *v.* to be wet; *comp.* စွတ်. [It has the same meaning sometimes, as စည်, *which see*; *e.g.*, မြိုမိုသည်။ ရွာမိုသည်။ ပွဲသဆင်မိုသည်, in opposition to ခြောက်ကပ်သည်။] အဝတ်များမိုမိုသောကြောင့်စေးနေသည်, the clothes are sticky owing to their being wet with rain.

—မိုမိုမို, *adv.* irriguously.

—စွတ်, *v.*; *see* the parts.

—ဖြည်, used in a reduplicated form, *e.g.*, မိုမိုဖြည်ဖြည်, *v.* to be fresh-complexioned and full in the face (?)

—ဖတ် (မိုဖတ်), *v.*; *see* the parts; used adverbially; applicable to trees, vegetation, and persons. It seems to be equivalent to the English expression to have a fresh or healthy complexion as a person in good health; သည်ထောကျားရော ဝါထင်စင်သောကြောင့်မျက်နှာမိုဖတ်ဖတ်ရှိသည်။

မိုတ်, *v.* to erect, set upright as a post; ထူသည်။ ထောင်သည်, to establish, to set, plant, whether a seed or a plant; to advance to another for the accomplishment of some joint purpose (မိုတ်ပေးသည်); ဝဲရူးမြို့တွင်အရေးပိုင်ခင်းရုံးမိုတ်သည်မှာမကြာသေးပါ, it is not long since a Deputy Commissioner's Court was established at Pegu; ဝါဆိုဝါခေါင်ထများတို့တွင်။ ထထိုးမြန်မာတို့သည်။ ဝပါးတိုရိုက်ထေရှိသည်။ ခင်ဘူးကငွေ မို ကိုရိုက်ပေးစေ

ချင်ထွင်ပိုက်ဝေးပါမည်, if you wish me to advance Rs. 3 on your behalf, sir, I will do so.

မိုက်မိုက်, *adv.* direct, straight forward (but downwards); applicable to looking or moving; မောင်ဖြူထမ်းရှေ့ဘက်သည်အခါ မိုက်မိုက်နှင့်သွားတတ်သည်, Maung Phyu is in the habit of looking straight in front of him with his head bent when he walks.

—ပျိုး, *v.* to set, plant (မိုက်ပျိုးခင်း, a nursery for teak trees).

—ထိုက်ဝတ်ထတ်, *adv.* in an upright and steady manner (free from artifices or machinations of any kind); *adj.* simple, unaffected, artless, undeviating; သည်မိန်းမ ရိုးရိုးသားသား မိုက်ထိုက်ဝတ်ထတ်ရှိသည်, this woman is honest and artless (equivalent to the English expression 'pursues the even tenour of her way').

မိုင်း, 1, *n.* a species of wild taurus (*Bos Sondaicus*).

—ခေါင်း, —ခေါင်းဒီးခေါင်း, *n.* the lock or hammer of a gun-lock (so called from its supposed resemblance to the hind quarter of a မိုင်း).

မိုင်း, 2, *v.* to cohere (infrequent). Der. အမိုင်း, —မြေမိုင်း, —ထင်ထဲမိုင်း။ မိုင်းညှော, *a.* of a bay colour; applied to horses, မိုင်းညှောမွေးရှိသော မြင်း။မိုင်းဝါ။

မိုင်း, 3, *v.* to drive or ride fast; မြင်းမိုင်းသွားသည်။

—နှင်း, *v.* to drive fast; မြန်မြန်ရောက်အောင် မိုင်းနှင်းပါ, "drive quickly so as to reach there soon" (as to a driver of a vehicle).

မိုင်းဖြင်း (*pron.* မိုင်းဖြင်း), *v.* to deliberate, consult what to do in view of an expected event (rare).

မိုအုတ်, —မိုအုတ်, *n.* petty officials in the Burmese time, who controlled the working of the ruby mines at Mogòk, Kyat-pyin and Kathè.

မိုး, 1, *n.* a broken rainbow, part of a rainbow; *comp.* သတ်တံ။

—ငုတ်, *n.* same.

—တံခါးမိုတ်, *n.* a double one.

မိုး, 2, *n.* a punch or short chisel used in cutting money; ရွှေဖြတ်သည်မိုး, a term used by goldsmiths.

မိုး, 3, *v.* to appear, come out a little, as the projecting end of a thing, ပြိုသည်, or as perspiration, blood, or water beginning to ooze on the surface; *e.g.*, မြွေးရှိသည်။ သွေးရှိထွက်။ ရေရှိထွက်, almost as much as ရေမရှိသည်, less than ထွက် or မရှိ။ မြွေးထွက်သည်။မြွေးရှိ would probably be the proper term to use for to evacuate the insensible perspiration, မြွေးထွက်သည် for to evacuate the sensible discharge called sweat; to draw out

(milk from the breast), to suck as an infant, နို့စို့သည်။ Der. အပွဲ, *n.* a peg or wooden nail, whether left projecting, or driven in completely.

ပွဲ, 4, *verb. affix*, imperative, 1st pers. plur. ; သွားကြပွဲ၊ သွားကြပါဦးပွဲ၊ ထွန်းကြပွဲ၊ equivalent to သွားကြပွဲ၊ used in dramatic representations ; မြန်းကြပွဲ has the same meaning. Neither of these words are used in ordinary conversation, except in a jocular manner.

ပိုး, 1, *v.* to be chief, superior ; ကြီးသည်။လဲသည်။မိုးသည်, to preside over, rule, have dominion ; ဆုပ်သည်။ချုပ်သည်။ Der. အပိုး။

—ဆုပ်, —လဲ, --ထွပ်, *v.* same, 2nd def.

—ပံ, *v.* to reign, enjoy sovereignty (အထီးကျန်နန်းသိမ်းမြန်းပိုးပံ)။

—ပိုက်, —ဆက်, *v.* same, with the additional idea of inheriting from ancestors (rare).

—ဆောင်, —မြန်း, *v.* same with ပိုးပံ, but infrequent.

—ပိုင်, *v.* to have dominion and jurisdiction over.

ပိုး, 2, *v.* to be concerned, anxious, troubled, to have misgivings ; ကြောင့်ကြသည်။

—ခန့်, —နှောင့်, —ရိပ် (most common), same ; ထူးထင်အစရှိသော သားရဲတေး အန္တရာယ်ကြောင့်ပိတ်နှစ်ထုံးမငြိမ် ပိုးရိပ်မလတ် မပြတ်သောလူထွဲ မြင့်နေရ၏။ ကျွန်ုပ်သားကလေးဆီကစာမရသောကြောင့်အတွန်ပိုးရိပ်ပါသည် ကျောင်းအခ။

ပိုးစဉ်း (*pron.* ပိုးစဉ်း), *a.* or *adv.* a little ; အနည်းငယ်။စဉ်းငယ်။ဆိတ်စီ, hence ထိန်းထိပ်, same, *e.g.*, ပိုးစဉ်းမတ်တတ် ကျန်ပါသေး၏, there is still a little left outstanding ; ချောငါပိုးစဉ်းမတ်တတ်ခံရပါသေး ၏, I still suffer a little from the disease.

ပိုးစီ or ပိုးစီးစီး, *adv.* chirpingly as young birds ; ငှက်ကလေးများပိုးစီးစီးမြည်သည်။

ပိုးစိုးစပ်စပ်, *adv.* by slight pricks or twinges ; စပ်ခနဲ။ မြက်ခနဲ။ တူထာ နှောင့်စွဲထိုးကြောပိုးထဲထိန်းပိုးစပ်စပ်နှင့်ကိုက်သည်, owing to my having chronic rheumatism, my back pains me with slight twinges.

ပွဲ, *verb. affix*, slightly intensive or emphatic ; *e.g.*, ရခဲပွဲ, very difficult to obtain ; မြိုင်ခဲပွဲထထား, it is indeed very difficult to accomplish.

ပွဲထ, *v.* to add to, superadd, in order to supply a deficiency in quantity or quality ; ထွက်, one kind of ထောင်း, to intrude, be meddlesome, officious ; ဆိုးထွာနေမပြည့်ထိုးပြည့်အောင်စွက်ထည့် ထိတ်ပါ, as the jar is not full of water, put some more in to make it full ; သူများပြောသည် စကားထဲမှာ ဝင်ထိုးစွက်ထည့်နှင့်, don't intrude yourself in the conversation of other people.

စွတ်ခဲ၊ —စွတ်, *adv.* dashing, indicative of the sound of falling into water ; ခေတ္တနှင့်ပစ်သလိုစွတ်ခဲအသံကြားသည်, I heard a slight splashing sound as of a stone being thrown into the water.

—ဝတ်, *v.* to contribute what is wanting, to be officious, meddling ; ခင်ဗျားနှင့်အတူဝတ်ဝက်၍ ကုန်ဆောင်းကြမို့, let us sell together by my adding my merchandise to yours.

စွင့်, *v.* to be erected, elevated, stuck up ; to be perched on high, စွင့်စွင့်မြင့်သည်, (မြေမှစွင့်စွင့်။ ပေါ်မြင့်သည်, in allusion to the ဗေဒိဝင်) ; နားစွင့်၍ထောင်သည်, to prick up the ears, as when listening to catch a sound, or in listening attentively to what another is saying ; ကျွန်ုပ်မြင်းသစ်ရှုတ်သံကြားလျှင်နားရှုတ်ထစွင့်စွင့်နှင့်နေထတ်သည်, if my horse hears the rustling of a leaf, he remains with his ears pricked up (or နားရှုတ်ထစွင့်စွင့်ထထတ်သည်).

—ရရှင့်, *adv.* sitting on high, implying several. Rarely used in conversation, but found in poetical compositions.

စွတ်, *v.* to be wetted, moistened ; *comp.* ရှိ, to be wet. Der. ဆွတ်, အင်္ကျီရေစွတ်သည်, &c. ; စွတ်မြောက်သက်ဖတ်, tea which has become dry after being moistened with water.

—ရိ, *v.* to be wet ; *adv.* eating or drinking a little at a time and frequently, စွတ်ရိစားသည်. [Note.—Usually used when food is taken at short intervals, but it may be used when a person takes four or five meals to another's two.]

စွန်, ၁, *n.* the house-kite, a kite (of paper) ; ထေတစွန်။

—ကုတ်, *n.* the small projections on the upper edge of the bezel of a ring, securing the inserted stone ; ထက်စွပ်စွန်ကုတ်။

—ခေါင်းမြူ, *n.* the Brahmani kite.

—ထောင်ချ (pron. စွန်ခေါင်ချ), *v.* to let fall one side or end of a garment lower than the other.

—ထောင်ဆွဲ (pron. စွန်ခေါင်ဆွဲ), *v.* to pull up one side or end of a garment higher than the other.

—ထောင်တိုက် (pron. စွန်ခေါင်တိုက်), *v.* to drag one side or end of a garment on the ground.

—ထောင်ဖြန့် (pron. စွန်ခေါင်ဖြန့်), *v.* to spread out both sides of a garment.

—နတ်, *n.* the black hawk (Pali ကာသခေ).

—ပြောက်, *n.* the spotted kite (Pali ဝေဓိ).

—ပုတ်, *n.* the common kite (provincial).

—မြီး, *n.* a kind of circular chisel used by shoemakers ; ထောက်

ဝန်း၊ ဝှန်ပြီးထူးရှင်း (*pron.* ဝှန်ပြီးထူးရှင်း), used by cultivators for clearing away weeds and rank cultivation.

ဝှန်ထက်သည်း, *n.* the *Cæsalpinia digyna*, a large, scandent shrub common all over Burma. It bears pods one or two inches long, each containing from one to three oblong black seeds.

—ထွတ်ကစား, *v.* to fly a (paper) kite.

ဝှန်, 2, *v.* to be a side, border (obsolete), to be on the side, border. Der. အဝှန်, *e.g.*, ထာဒိမ်ထည်းဝှန်ထွက်နေသည်, this house is standing out by itself.

ဝှန်, 3, *v.* to have a pimple, sore, or sty on the eyelid; မျက်စိဝှန်သည်။ မြန်မာလူမျိုးမျက်စိဝှန်လျှင်။ သူတပါးကို လှည့်စားလို့ ဝှန်သည်ဟု ပြောဆိုထက်ကြသည်, the Burmese are in the habit of saying that if one gets a sty in the eye, it is owing to having deceived some one.

စုံဝတို့, စုံထတို့ or စုံမတို့ (ဝင်), *n.* the date tree, the great palm.

—ထီး, *n.* the fruit of the said tree.

ဝှန်ထေတ်, *n.* a variety of the jack, very rare in Upper Burma.

ဝှန်, *v.* to give up, abandon; ဝင်သည်, to part with, give away; ဝှန်ကြသည်, *v.* to give away in charity, to give alms; to venture, hazard, risk; ဝှန်စားသည်။ ကျွင်ကြီးဝှန်သည်, to evacuate the intestines (polite); ကျင်ထေဝှန်, to pass urine; နေ့တိုင်းနေ့တိုင်းခြောက်ထိန်း ခြောက်ထိန်းသော ဥစ္စာကို ထုတ်ဝှန်လျက်ကြီးစွာသော အထွတ်ဖြစ်စေသည်။ ဝှန်သည့်အခါဝှန်ပါရုံ ချောင် (*pron.* jyoung) မိသည့်အခါမိပါလိမ့်မည်။

—ကြ, *v.* to give away in charity, to give alms; ကျောင်းထာထထွန်ကြပေထတ်သည်ကို, the [kyaungtaga] is indeed in the habit of giving away much in charity.

—ခါ, *v.* to sever, exclude, cast off, as anything useless or injurious; ထန်းထပင် ရွာထွင်မချေခြင်းကြောင့် ဝှန်ခါပြီး ထွက်လာသည်, on account of my being unhappy at Tantabin village, I left it and came away.

—စား, *v.* to risk, be adventurous, ready to give up (all), *e.g.*, as in English to risk everything on one throw of the dice; particularly applied to risking life; ဝှန်စားထတ်သောသူထထောက်ကို ထုတ်စားချင်သော်လည်း ရှိသေရန် အကြောင်းရှိသည်, though every one may not like an adventurous man, yet there is reason to respect him.

—ပြန် (ဝှန်ဝင်), *v.* to forsake, throwaway; လည်အမည်းသားပုခံရှိပြီ ဝှန်ပြန်လိုက်ပါ, this meat is tainted, throw it away.

—ထွန်းတာဝ, *adv.* too adventurously or more adventurously

than others, in an intrepid, venturesome manner ; စွန်းထွန်းထမာပြုသည်။ သူ့ကိုယ်တိုင်စွန်းထွန်းထမာသိမ်းနိုင်သည်မဟုတ်။

စွန်းသွား, *v.* to leave, forsake, abandon ; နတ်သွီးတို့နှင့်အမျှထွေပယ်သည်ကျွေးသောမောင်းမိသစ်တို့ကိုမနှစ်သက်သောကြောင့် နာရဒမင်းသားစွန်းသွားတော်မူသည်။

စွန်း, 1, *v.* to be on the end or extremity, come to a point ; to exceed, make profit, ဖြတ်သည် (obsolete in both senses) ; ငွေ ၁၀၀၀ မှာထကျပ်စွန်းသည်, there is an excess of one rupee in the hundred (*i.e.*, Rs. 101) ; ခင်ဘျားငွေကျပ်အပေါ်မှာထရာထထကျပ်သာစွန်းပါတော့သည်, the money you have to get from me only exceeds Rs. 100 by 1, *i.e.*, 101.

စွန်း, 2, *v.* to be stained, discoloured, tarnished ; အင်္ကျီကိုကွင်းသွေးစွန်းလျှိပ်ဝတ်ရာမကောင်းဘူး, owing to the jacket (or coat) being stained with betel-juice it is not fit to be worn.

— ကွတ်, *v.* same ; ထမိတွင်ရာဂစွန်းကွတ်သည် အရာမျှားကိုတွေ့ရှိပါသည်။ or စွန်းသောအကွတ်မျှားကိုတွေ့ရှိပါသည်, this expression is used in rape cases.

— ဖြိ, *v.* to be actuated by strong passion or anger, *e.g.*, ဒေါသစွန်းဖြိသည်, *e.g.*, အစ်ကိုအပေါ်မှာစွန်းဖြိသည်မဟုတ်ပါ။

စွင်, 1, *v.* to put into, as a finger into a ring or a foot into a shoe or stocking ; *comp.* ထင် and သွင်, to thread or thrid (a narrow passage) ; စွင်သွားသည်။ အိမ်ကြိုအိမ်ကြားစွင်ပြီးသွားသည်, to go straight through a passage without deviation, to follow a path or road ; သည်လမ်းကိုစွင်ပြီးသွားလျှင်သင်္ချာဆိုရောက်မည်ထဲ, *hence* စွင်မိ၍ရသည်။

— ခနဲ, *adv.* intensive ; applied to words of entering (in a quiet, stealthy, unexpected manner) and such like ; အိမ်ပေါ်သို့စွင်ခနဲထက်ထားသည်။

— စွင်စွင်စွင်, *adv.* with rapidity and violence. [*Note.*—The Burmese would say of a person who was dim-sighted, feeling his way with a stick, မျက်ခေ့ခွဲသောသူ။ ဒုတ်နှင့်ထောက်၍ အိမ်အပေါက်ကိုစွင်စွင် စွင်စွင်ဝင်လာနိုင်သည် ; the original definition does not convey the full meaning of the word, and it is doubtful whether စွင်စွင်စွင်စွင် *always* implies “with rapidity and violence.”]

စွင်, 2, *v.* to accuse falsely, or to accuse on suspicion, but unjustly ; *comp.* ထိုးစွင်။

— စွဲ, *v.* same (most common). [စွင်စွဲ does not invariably mean to “accuse unjustly, or to accuse on suspicion, but unjustly ;” it often has merely the same meaning as ထိုး။ ထနကင်းသင်္ဘောမရင်း]

စွပ်, 3, *v.* to drag along the ground (by buffaloes, bullocks or elephants), requiring greater force than ခရုပ်ဆွဲ, *n.* the runner of a sled or such like vehicle.

—ကြောင်း, *n.* the track of anything drawn along the ground.

—ဆွဲ, *v.* to drag a sled.

—စား, *n.* same as စွပ်, *n.*; particularly applied to the runner on which the corpse of a priest is moved.

—စားဆိပ်, *n.* a sled, sleigh, or other vehicle placed on runners; မော်တရာ (ခတ္တရာ) မြို့ကတင်ပျဉ်ခွေကျောက်ထောင်ကြီးကို၊ မန္တလေးထောင်သို့ နောက်ဆောင်စွပ်စားကြီးနှင့်ဆွဲယူရသည်။

စွမ်း, *v.* to have ability, be able to accomplish; not used singly. Der. အစွမ်း။ လူအစွမ်းနတ်သည်, when man is helpless, the nats succour him.

—အား, —ကောင်း, *n.* ability and strength, စွမ်းရည်သတ္တိ။

—ထောင်နိုင်, —နိုင် (most common), *v.*; see စွမ်း, သည်အမှုကိုစွမ်းဆောင်နိုင်ပါပြေလား, shall you be able to accomplish this business?

—မာ, —သန်, *v.* to be strong; သန်စွမ်းသည်။

စွယ် (from အစွယ်, a tusk).

—ရံ, *n.* a double-tusked elephant, a person skilled in science pertaining to this world and the future; လောကီလောကုတ္တရာ၊ ထာဝရစွယ်စာပိုဒ်ပြုစီရင် စွယ်စုံတွက်သောသူ (also to writings treating of religious and secular matters, စွယ်စုံကျမ်းတင်ကျမ်း); a term also applied to calves born of different mothers being alike in colour, height, sex, &c., and age, စွယ်စုံမွေးသည်။

—ချောင်း, *n.* one of the shores forming an inclined plane, upon which logs of timber are drawn, until they rest upon the stout frame-work which in Burma serves for a saw-pit.

—ချန်း (from ခန်း, *which see*), *n.* the projecting arms of a seat or carriage, cart; ထွန်းစွယ်ချန်း။

—ခရပ်ပြ, *v.* to show off some good quality, as in placing picked troops in the van of an army with a view of striking terror into the enemy, to carry out a preconcerted signal with a view of gaining some end; စွယ်ခရပ်ပြချီးခေါ်သည်။

စွယ်ပေါင်တိုင် (*pron.* စွယ်ပေါင်တိုင်), *n.* a torch made of touchwood and wood-oil, ကညင်တိုင်။

စွဲ, 1, *v.* to get rid of expeditiously in selling; ရောင်းချိန်သည်ထက်က နေ့ထောသူမတစ်ချို့ဝယ်ယူလိုချင်ရောင်းစွဲသည်။

စွဲ, 2, *v.* to bear an uncommonly high price; ရှားသောကြောင့် အသီးထက်သည်, or sometimes အသီးမြတ်သည်; very rare.

—ရှား, *v.* same.

စွာ, *v.* to exceed, go beyond, သာသည်, ထွန်သည် (infrequent), hence to be meddlesome, to be obtrusive by interfering, more than စွက်, [qual. verb. affix, very; *adv.* formative, see Grammar, *e.g.*, ချစ်လှစွာသောသမီး, much-loved daughter; မိုက်လှစွာသောသူ, an exceedingly foolish person; အစဉ်က, from the very commencement; ပြုပြင်ခံစွာသစ်သီးသစ်ဖြစ်တို့ကိုရှာရ၏].

စွေ, 1, *n.* to rain incessantly; မိုးသည်းစွေသည်။

စွေ, 2, *v.* to shut one eye while looking with the other, စွေ၍ကြည့်သည်; to have one partially closed, မျက်စိစွေသည်, either from natural causes or from having received some blow or injury; အချို့သောသူများ သေနတ်ပစ်သည့်အခါ မျက်စိစွေ၍ငစ်တတ်သည်, some persons, when they shoot with a gun, are in the habit of shutting one eye when doing so.

စွေ, 1, *n.* a kind of squirrel, ရှဉ့်စွေကလေး, called so because it has a pointed snout.

စွေ, 2, *v.* to taper at the end; *comp.* ထွယ်, *e.g.*, as a man with a large body and small head, မောင်းစွေကလေးနှင့်, or a large pagoda with a small hti; ထုရားထီးစွေသန့်ကြည့်၍မကောင်းဘူး။

စွေစွေ, *adv.* taperingly; in an erect posture, as a number of small animals.

စွေရစွေ, *adv.* same, last def.

စွဲ, *v.* to stick in fast, as an arrow or nail; များစွဲသည်။သိစွဲသည်, to cleave, cling, adhere to (to hit as a mark in practising, whether with a spear or with a gun, as စက်သွင်း၍စွဲသည်), to use habitually, လက်စွဲ. Der. အစွဲ, ပေါလကနက္က မင်းကြီးလည်း အမတ်ကြီးတို့ ငါးသွီးထောင်နှင့်မည်သူသည်သေထိုက်တန်သည်ဟူ၍။ ငါးနှစ်လုံးစွဲ ယောင်းလည်းရှိ, and said King Pawlazanekka, "Ministers, there is no foregone determination in my mind as to who is the most worthy person for my daughter."

—တပ်, *v.* same, 2nd def.

—တိုင်, —ဆောင်, *v.* to use habitually, to carry as a musket, da or spear (*i.e.*, to be armed with); သေနတ်ထားထုံများကို စွဲတိုင်၍အိမ်ပေါ်ထိုက်ထားသည်။

—ချက်တပ်, *v.* to frame a charge as a Magistrate.

—ဆို, *v.* to accuse in law as a plaintiff; ထရားစွဲဆိုသည်, to bring a charge against a person in a criminal offence.

—မြဲ, *v.* to be persevering, to be fixed or decided in opinion; ထည်သူအယူဝါဒ အထွန်စွဲမြဲသည်။ ထည်သူထက်ကို စွဲမြဲ၍ထင်သည် အထွန်စမ်းကောင်းကောင်းထွက်သည်။

စွဲထား, *v.* to cleave, cling, adhere; chiefly applicable to the sentiments and affections of the mind.

—ထိုး, *v.*; *see* ထိုးစွဲသည်။

ဆ

(The seventh consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of palatals.)

ဆ (from ဆဆ, as much again).

—ဆက်, —ထိုး, *v.* to increase in geometrical progression.

—တူ, *v.* (*pron.* တူ), to be on a par with, to be of equal weight. In connection with ထောင်း, to bet even on a race; ဆတူထောင်း (*pron.* တူဆောင်းသည်) (ထဲထောင်းသည်, to give odds in betting, ကြောထောင်း).

—ပွား, *v.* to increase.—S.

ဆ, 2, *v.* to guess on a slight trial, or examination, or consideration; *comp.* မှန်း. and ထမ်း, to guess the weight of anything by holding it in the hand. Der. ဆဆ, ထောင်ဆ, ထွေးဆ, မှိုင်းဆ, ထမ်းဆ, (ထားနှင့်) ဆခုတ်, to perform a dexterous feat of swordsmanship or cut skilfully with an ordinary da, *e.g.*, so as to sever a single plantain of a comb or bunch without cutting any of the others, or a stick of sugarcane without cutting any of the others in a bundle.

ဆမိဆမိ, *adv.* in an obscure, unintelligible bungling manner.

ဆက်, 1, *n.* a species of large sheep (not known to the majority of Burmans).

ဆက်, 2, *n.* a descendant of the seventh generation.

ဆက်, 3, *v.* to connect, join, unite by the ends or in continuation, not laterally, as ရှဉ့်, hence ဆဆက်, a joint; to offer respectfully, present as to a king or governor; *comp* တပ်. Der. ဆဆက်တရားနှင့်တရားဆက်နေသောကြောင့်ခရီးဝေးမှန်းအပ်ကြီးမထိသာဘူး။ ခင်ဘူးပနေကပြောသည်အကြောင်းအရာကိုသည်ကနေဆက်ပြောပါဦး။

—တပ်, *v.* same, 2nd def.; တကာများကဘုန်းကြီးများသို့ဆက်တပ်တန်းသည်။

—ကထိ (*pron.* ဇက်ကထိ), *n.* the armpit; မျိုင်းတွင်း (*pron.* မျိုင်းတွင်း), ထက်ကထိ, ထက်ကထိကြား။

—ခံ, *v.* to receive (a place of trust or authority) from another အထူးအရိပ်အရာကိုဆက်ခံကြီးမိုးသည်; applied to hereditary thugyis.

—ထံ, *v.* to be or have in common; less than ချေမွမ်းခြင်း၏အပင် ကား။ အသီးမသီးသောကြောင့်။ မိန်းမိန်းထက်ထက် ပြီးတော်သောခက်ခက်ဖြင့်။

နှစ်သက်ဘွယ်ပြုကတော့အထိုင်းရှိ၏။ ဤအပင်ကား အသီးသီးခြင်းကြောင့်ဖျက်
သီးထတ်သောသူနှင့်ဆက်ဆံသည်ဖြစ်၍ ပြုကတော့အထိုင်းမထည်ရ။

ဆက်ထိုက် (*pron.* ဇက်ထိုက်), *adv.* immediately, without intermission.

—နှယ်, *v.* to be connected, as a race or lineage (ဆွေမျိုးဆက်နှယ်သည်).

—ထက်, *v.* to do in continuance.

—ဆ, *v.* ဆက်ကမ်းရောဝတိဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီးထံဆက်သရန်စာ။ [*N.B.*—It is said to be wrong by competent judges to write, or say, ဆက်သထောင်မူရန်, as by doing so the giver of a present or writer of a letter exalts himself.]

ဆက်ဆက်, *adv.* certainly, truly; အကယ်, အတတ်, အမှန် ကေန့်, စင်စစ်, ပုံသေ, မချွတ်, မကျွံ။ နတ်မန်ကျွန်ုပ်ဆက်ဆက်တာပေမည်။

ဆက်ရှင်မင်းကြီး, *n.* a Sessions Judge [in Burma the Commissioners of divisions are Sessions Judges, hence their being styled "Mingyis"]; ဆက်ရှင်ရုံး, a Court of Sessions; ဆက်ရှင်တံခါး, one of the city gates at Mandalay; ဆက်ရှင်ဈေး, one of the Mandalay bazaars.

ဆင်, ၁, *n.* an elephant, ထင်ထစမြင်းထ။ "It is the first start-off with an elephant or horse," meaning that these animals have to be mastered when first taken in hand, or not at all.

—ဦးစီး (*pron.* ဆင်ဦးစီး), *n.* an elephant-driver, mahout.

—ကထီး, *n.* the *Solanum ferox*.

—ကပ်, *n.* the balustrade of an uncovered verandah, so called because used in mounting and dismounting an elephant.

—ကာလာကန်ဒီ, *n.* a plant of the genus *geodorum*.

—ဇဲ, *n.* a chief of elephant-teers.

—ကျုံး, *n.* an inclosure for catching and taming wild elephants; ဆင်ချေးကျုံး။

—ကြက်မောက်, *n.* the schleicher tree, *M.*

—ခရမ်း, *n.* a large variety of the egg-plant.

—ရူလည်ပြတ်, *n.* a malignant ulcer on the neck.

—ခြေ, *n.* the pleading argument, or representation of evidence, generally of a rebutting nature, whether by a plaintiff or a defendant (so called from an old story in the Institutes of Menu); ဆင်ခြေတက်။ ဆင်ခြေထောင်း။ ဆင်ခြေထဲ။

—ခြေဆင်လက်, *n.* same. [in ordinary parlance an excuse, plea, used in a deprecatory sense as ဆင်ခြေ ဆင်လက် ထပ်မျှားသည့် လှူ].

- ဆင်မြေပုံ၊ *n.* the soldiers that accompany and surround a fighting elephant ; the suburbs, immediate environs of a town.
- မြေကျော၊ *n.* a side-hill, declivity, slope (မြေဆင်မြေခပ်ကျောလျှော့နာသည့်).
- မိမြိတ်၊ *n.* eleusine grass ; ဆင်မိ မြိတ်ဖုတ်။
- မီးသူရဲ၊ *n.* an elephanteer or soldier who fights on an elephant ; see under ဝစ်ဆင်လေးပါး။
- စွတ်၊ *n.* the tusks of an elephant (ivory) ; ဆင်စွတ်ထားမျှောင့်, an ivory-handled dagger. [ထွတ်ပြီးသော ဆင်စွတ် ဝင်သည်မရှိ, “the protruded tusks of the elephant do not re-enter” said of an irrevocable resolution.]
- ထာရာ၊ *n.* a constellation.
- ထုံဆ၊ *n.* the *Tinospora nudiflora*, a large scandent shrub, the stems sparingly beset with pustules or warts. It bears a smooth fruit, as large as a cherry, of a bright orange colour.—*K.*
- ထိန်း၊ *n.* an elephant keeper.
- ထူး (*pron.* ထူး not ဒူး), *n.* elephant fetters.
- နင်းသရက်၊ *n.* a kind of mango ; see ထွတ်။
- နာမောင်း၊ *n.* the burrowing shell or razor shell.
- မိုး၊ *n.* the migratory locust.
- မိန့်ညှင်း၊ *n.* the halcyon (king-fisher).
- ပေါက်၊ *n.* a young male elephant.
- ပြောင်၊ *n.* a full-grown male elephant.
- ပြုထောင်၊ *n.* the royal albino elephant formerly belonging to the King of Burma ; ဆင်ပြုချေယူခဲ့, to carry a person by taking him up by his arms and legs (in a supine position).
- ထိနပ်၊ *n.* a disease in which the sole of the human foot becomes perforated with small holes ; ဆင်ထိနပ်ကျသည်။
- မုန်, see အမုန် (ဆင်မုန်ယိုသည်).
- မျှော့, *n.* the sea-slug, ဝစ်ထယ်မီး။
- ရံသွား, *v.* to amble, pace.
- ရုတ်, *n.* the garuga, a tree of the genus *burseraceæ* : [*comp.* မြင်ရုတ်.—*S.*]
- ရှည် (ဆင်ထွဋ်), *n.* a frame used in mounting an elephant.
- ဝန် (ဝင်း), *n.* the elephant master general.
- ရွှေရန်ရှောင် (ဝထားပြောသည်), to speak in a careful guarded

manner so as to avert any unpleasant consequences to one's self.

ဆင်ဝတ်, *n.* a kind of plant, *Ochna squarrosa*.

—သဒ္ဓါ, *n.* the *Ficus Roxburghii*.

ဆင်ဒီကိတ် (Eng.), *n.* the Educational Syndicate of Burma; ဆင်ဒီကိတ်စာမေးပွဲ, an Educational Syndicate examination.

ဆင်, 2, *v.* to make, construct (implying some arrangement of parts), *e.g.*, ခန်းဆင်, to construct a swing; စက်ဆင်, a machine; ငြိမ်းဆင်, to erect a scaffolding or a scaffold for execution, to put in order ဖျင်သည်, put in handsome order, adorn, တန်ဆာဆင်သည်. Der. ဆဆင်; ဆူဆင် usually used in a bad sense, to fabricate a case.

—ဖျင်, —ရင်, *v.* same (—ဖြင်, —ထင်), (ဖျင်ဆင် differs from ဆင်ဖျင် inasmuch as the latter applies more to personal adornment; ဆင်ဖျင် is, however, also applied to inanimate objects, as for instance getting a boat ready for starting on a journey; လှေရွက်တန်ဆာပထာခတ်ကွင်းများကိုဆင်ဖျင်သည်).

—ကြက်မောက်, *n.* the schleichera tree.

—ကွန်း, *n.* a mother of seven sons or seven daughters, without mixture, supposed to be possessed of certain supernatural powers (this is a word seldom, if ever, used in colloquial), ဇုန်းနု။

—မြင်, *v.* to consider, reflect on, စဉ်းစားသည်; (in some instances ဆင်မြင် has a similar meaning to နောင်တရသည်, as in seriously reflecting on one's past misdeeds).

—မြင်စူးစမ်း, *v.* to consider and inquire into; ဤခေါ်တကနက္ခသည်။ မိမိအကျိုးငှါတွင်တစ်စုံတစ်ရာမျှမရှိဘဲလျက် ဤမျှချစ်ခြင်းဖြင့်။ ငါ့ချစ်ခွံသူကောင်းပြီတော့မှည့် ကျေးဇူးကိုမျှ မသိပြီရမည် ထောဟူ။ ရာဇာ မာန်ဖြင့်။ အမျက်ဝင်သောသော်။ မင်းလိုဆင်မြင်စူးစမ်းရာသည့်အကြောင်းရှိပါလျက်။ မဆင်မြင်မစူးစမ်း။ မေးမြန်း စစ်ဆေးခြင်းကို မပြုဘဲ တဖက်စကားကိုသာ ယုံကြည်ထောင်မှုထေ၏။

—ရွေး, *n.*; see ချင်ရွေး။

—ဗိဓိ, *n.* a kind of fish-trap used in inland fisheries.

ဆင့်, 1, *n.* a joist, transverse supporter of a floor resting in the girders (ရက်စ).

ဆင့်, 2, *v.* to place one upon another; ထပ်သည်, to repeat or enforce an order; ဆင့်ဆိုသည်, အမိန့်ဆင့်သည်။ Der. အဆင့်။

—ကဲ, *v.* to exceed the original (ထူထောင် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ကြီးမြင့်အောင် ကြံရသည်). ယခုရာထူးထက် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ တိုးတက်ချန်သဘောထားရမည်။

—စာ, *n.* an order.

ဆင့်ထောင်း, *v.* to repeat, do again, add to; not much used in colloquial; (ဆင့်ထောင်း၍ ထပ်မံမှတ်ရန်အကြောင်းမှာ, an expression used in ပေတ္တာစာ).

ဆင်း, 1, *v.* to descend, ဆက်သည်, opposed to ထက်, to ascend, to succeed, as a generation.

—ဆက်, *v.* same (also means to be transmitted from generation to generation); မိဘကဆင်းသက်၍ နှစ်လတ်မြေကို ထုတ်ကိုင်စားသောက်ပါသည်။

ဆင်း, 2, *v.* to stretch out (the leg); ခြေဆင်းသည်။ ခြေဆင်းအိပ်သည်, to sleep with the legs stretched out; ခြေဆင်းထိုင်သည်, to sit (on the ground or on the floor) with the legs stretched out.

ဆင်း, 3, *v.* to shake slantingly as flour, rice, paddy in a shallow flat-bottomed basket (ပံကော) (ဆန့်ကို စကောနှင့် ဆင်းသည်), to separate the fine from the coarse part; to smooth by gentle strokes as a blacksmith when finishing the blade of a knife; ထားရွက်ထိုဆင်းသည်။

—တု (from အဆင်း and အတု) (*pron.* ဆင်းရ), *n.* an image, idol (of a Buddha); ရုပ်တုထောင်။ ရွှေဆင်းတု (ထောင်), a golden image; ကြေးဆင်းတု (ထောင်), a brass image; ကျောက်ဆင်းတု (ထောင်), *n.* one made of white stone, generally of stone obtained from the Sagyin mountain (စတျင်တောင်) north of Mandalay.

ဆင်းရဲ, *v.* to be poor, to be unhappy, afflicted, miserable; ပြုငြင်သည်, *n.* unhappiness, distress, misery; ဒုက္ခ၊ အဆင်းရဲ, hardship, discomfort; အဆင်းရဲခံ, to undergo hardship, discomfort; ဆင်းရဲခြင်းငါးပါး, the five kinds of misery; မီးရင် နေခြင်း။ ဝန်းပွင့်ခြင်း။ သားစားခြင်း။ ထိုက်ဝန်ထောင်ခြင်း။ ငယ်ရွယ်က ထိန်းမြန်းခြင်း။ ဆင်းရဲထိုက်ဝန်ထောင်ခြင်း။ ဆင်းရဲတစ်ချင်းသာတဖန်, a turn of misery and a turn of happiness; ဆင်းရဲအတူ။ ကောင်းစားအတူ, together for better or for worse [အပူအတူအအေးအမျှ]; ဆင်းရဲဆင်းထောင်း (*pron.* ခေါင်း) ရှိ, to be in poor, wretched circumstances; this is a colloquial expression.

—ပြုငြင်, *v.*; see ဆင်းရဲ, 2nd def.

—ဆင်းထောင်းရှိ, *v.* same as ဆင်းရဲ။

—သား, *n.* one of the common people, not a nobleman or member of Government; ဆင်းရဲသားကျန်ထောင်မျိုး။ ကျန်ထောင်ဆင်းရဲသားပြုပြင်ထုတ်စားရသည်။

ဆစ်, 1, *v.* to cut in parts; particularly applied to cutting up sugarcane; ကြံဆစ်သည်, to be difficult, dangerous as a road, as if impeded by joints and knots; ဆင်းဆစ်သည်။ Der. အဆစ်။

ဆင်ဝ, *v.* same, last def. ; to be troublesome, annoying, as in cross-questioning or in putting crabbed, difficult questions ; ဖဆင်သည်။ ကျွန်ုပ်ကိုဆင်မခေးပါနှင့်, do not ask me troublesome questions. [Note.—ဆင်ဝ is also used in a *good* sense, as when a person, anxious to improve his knowledge, asks difficult, puzzling questions of those who are better informed than himself. This term, applied to a barrister or advocate, would be commendatory.]

ဆင်, 2, *v.* to cheapen, offer a lower price, chaffer ; to beat down in price, haggle. Der. အဆင်အဘိုးဆင်။ ဈေးဆင်။ သည်မိန်းမက ထေးဈေးသို့သွားသည့်အခါသူတပါးထက်တိုတိမိုတိများကိုအဘိုးချိုချိုနှင့် ဆင်၍ဝယ်တတ်သည်။ [Note.—အဆင်ထည့်သည်။အဆင်ပေးသည်။ means that the vendor gives the buyer a little over to what he is, strictly speaking, entitled, *e.g.*, အဆင်ထည့်ပါဦး။ အဆင်ပေးထည့်ပါဦး, *comp.* အထိုက်ပေးသည်.]

ဆင်, 3, *v.* to hew (stone), carve in stone ; ကျောက်ဆင်သည်။ ကျောက်ဆင်အမှုထမ်း, the stone-carvers in the king's service at Mandalay, who hewed stone from the Sagyin mountain.

ဆည် (*pron.* ဆယ်), *v.* to dam up (water), to make a bank, dam ; [an irrigation dam] ; *n.* a dam ; larger and more prominent than တမံ။ တဖက်ဆည် ကန်။ နှစ်ဘက်ဆည်ကန်။

—ကန်, —မြား, —တက်, —ဝတ် (ဆည်ခံသည်), *v.* to make a bank, dam.

—တက်, *v.* to make a bank, dam (erect).

—မိုး, —ပေါင်မိုး, *n.* a bank, dam ; *comp.* ကန်ပေါင်မိုး။ ဆည်ပေါ်ငါးကျော်ပြီသည်, to ignore one's immediate superior in any matter in order to curry favour with, or give information to, one who is superior to both ; *lit.* acts like a fish leaping or crossing over a dam.

—ရေသောက် (*lit.* 'drinking the dam water'), *v.* to be irrigated by means of an irrigation dam ; ဆည်ရေသောက်သည်ထယ်များ or ဆည်ရေဝင် သည်ထယ်များ။

ဆည်း, *v.* to collect, accumulate, amass, treasure up, to acquire as knowledge ; not used singly ; စုသည်, ပေါင်းသည်။ အားဆည်း *v.* to nerve one's self for any undertaking or enterprise, gather strength.

—စု, *v.* same (infrequent).

—ဖူး, —ဘူး, *v.* same, most common ; ယခုမြန်မာသားသွီးတို့သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပညာများကိုဆည်းဘူးလေ့ရှိကြသည်။ ပုဏ္ဏား။ သုဏ္ဏားမတို့က ဤသို့ဆိုကြ၏။ ငါတို့ဆည်းဘူးသောဥစ္စာသည်။ နည်းသော်လည်းကောင်း။ များသော်လည်းကောင်း။ သားသွီးတို့တို့သာမဟုတ်တုံလော။

ဆည်းကပ်, *v.* to adhere to, be under the care and guidance of ;
 မှီခိုသည်။ ဘုရားပုထိုးဆည်းကပ်သည်။ ဆရာသမားထံဆည်းကပ်မှီခိုသည်။ ရတနာဒုပါးထံဆည်းကပ်သည်။ မင်းရှေ့မှီးထံဆည်းကပ်သည်။ တာသာကိုဆည်းကပ်သည်။ ကိုးကွယ်သည်။

ဆည်းကြိ, *v.* to be soothing, quiet, pleasant, as a wilderness ; *comp.* ဆိတ်ငြိမ်။

—ဆာ (*pron.* ဆည်းဇာ), *n.* dusk, twilight, whether of morning or evening ; နေဝင်ဆည်းဆာ။ ညခင်းဆည်းဆာ။ ဖိမိဆည်းဆာရောင်ထသည်။ ဆည်းဆာ is very little used in colloquial, and its use in consequence is scanty ; နေဝင်တိမ်တောက်။ ဆည်းဆာရောင်။ ဆည်းဆာရောင်ကိုရှည်, to be short or long, as a period of twilight.

ဆည်းငြိ, *v.* to be still, solitary ; *see* ဆိတ်ငြိမ်။

ဆည်းလည်း (commonly *pron.* ဆွဲထွဲ), *n.* a small bell with a tongue shaped like a ညောင်ချွတ် ; *comp.* ခေါင်းလောင်း, a large bell *without* a tongue—(1) ရွှေဆည်းလည်း။ ငွေဆည်းလည်း။ မိုးကြိုးဆည်းလည်း။ (2) ဆင်ဆည်းလည်း။ နွားဆည်းလည်း။ ဆိတ်ဆည်းလည်း။ ခွေးဆည်းလည်း။ ဆည်းလည်းဆန့်, the tongue or clapper of such bell.

ဆဋ္ဌဝ (Pali), *n.* the sixth ; ခြောက်ခုမြောက်။

ဆတ်, 1, *n.* a large species of deer, the sambur [*Cervus aristotelis*, ဆတ်မြို့ (*pron.* ဆတ်မြို့), horns of the sambur, ဆတ်မြို့နု, harts-horn (?) used medicinally].

—မြို့ရပ်, *n.* a kind of climbing fern.

ဆတ်, 2, *n.* a descendant of the sixth generation ; scarcely, if ever, used either in colloquial or writing.

ဆတ်, 3, *v.* to be brittle, easily broken ; *comp.* ကြွပ်, to be quick, sudden in movement, to be irritable, snappish, ကြွပ်သည်။ တခါထည်း (*pron.* တထွဋ်) မိတ်ဆိုးလိုက်တာဆတ်ဆတ်ခါလို, to freshen as the wind, *e.g.*, လေဆတ်ဆတ်လာပြီဖြစ်နေပြန်ပြန်။ [ဆတ်ဆတ်လာခဲ့ပါ, come quickly. The English colloquial expression “look lively” and come is the best equivalent for this.] သည်လက်သမားအထုပ်ထုပ်သည်မှာဆတ်ဆတ်ရှိသည်။ [Note.—As used by the Burmese, the word ဆတ်သည်, when applied to individuals, does *not* always mean “snappish,” “irritable.” It usually means that a person is quick-tempered, and also implies that he is high-spirited as well ; when applied to horses it means high-mettled, fiery—(1) တရုတ်ခံကားသားတတ်ဆတ်သည်။ (2) သည်ထူထပ်ဆတ်သည်။ မဟုတ်မခံတတ်သူ။ (3) သည်မြင်းထပ်ဆတ်သည့်မြင်း။ ထပ်နှံစီးပါ။ (4) မိတ်ဆိုးလိုက်တာဆတ်ဆတ်ခါလို။]

—ခနဲ (*pron.* ဇတ်ခနဲ), *adv.* suddenly ; အမြောက်ပင်သည်အခါထပ်ခနဲထန်သွားသည်။

ဆတ်ထောင့်, *adv.* jerkingly in gait, as a lame person; သည်လူခြေထက်မဆန်ဘူးမှတ်သည်။ ဆတ်တောင့်ဆတ်ထောင့်နှင့်သွားသည်။

—ဆတ်, *v.* to be quick, sudden in movement.

ဆတ်, 4, *v.*; see ဆစ်, 3; to peck (a flint), to pound lightly and gently in a mortar, အဖြန်းဆတ်သည်။ The Burmese say အိမ်လည်တတ်သောမိန်းမ။ ဝမ်းထောင်းသည့်အခါ အဖြန်းမဆတ်သည့်မိန်းမ။ အတင်းစကားပြောတတ်သည့်မိန်းမ။ ချောပြစ်ရုန်း [also written (ရိုး and ကုန်း)] ထိုက်ပြောတတ်သောမိန်းမ။ ဤမိန်းမတို့သည်မျှင်းသောမိန်းမမှတ်ရမည်။

ဆတ်ချေ, *v.* to sneeze; see ချေဆတ်။

ဆတ်ဆတ်, *adv.* distinctly; applied to words of hearing and seeing; နားနှင့်ဆတ်ဆတ်ကြားသည်။ ကျွန်ုပ်ဆတ်ဆတ်မြင်သည်။ This word occasionally has the same signification as ဂေါန့်။ ဆတ်ဆတ်။ မျှော်, မုတ္တ, *e.g.*, မုတ္တ ဆတ်ဆတ်လာပါမည်။ ထုရားထောတော်မူသည့်ပါဠိထော်ဆတ်ဆတ်ပါဘဲ, probably a corruption of ဆက်ဆက်။

ဆတ္တသည် (*pron.* ဆတ္တသထ), *n.* a barber.

ဆတ်သွား, *n.* the sail-leaf screw-pine (much smaller than the ဆတ်သွားထူး)။

—ကြီး, *n.* one variety of the same.

—ဖူး (*pron.* ဆတ္တဖူး), one species of the said tree, the fragrant screw-pine, the bulging part of a steeple or spire, just above (?) the umbrella.

—ဖူးချာ, *n.* a kind of crape.

—ဘီး, *n.* the skin of the fruit of the said tree used in smoothing sized thread; မြည်ကိုဖီးသည့်ဆတ်သွားဘီး။

ဆထွေး (*pron.* ဆထွေး), *n.* spittle; တံထွေး used in composition.

—ထွေး, *v.* to spit.

ဆဒ္ဒါန်ဆင် (ဆဒ္ဒန်ဆင်), *n.* a kind of fabulous elephant, the strongest, most excellent kind, equal in strength to ten thousand million men. [*N.B.*—A Buddh is a match for ten such elephants.]

—မင်း, *n.* Gaudama Baudithat (Bodhisat), when he appeared in a former stage of existence as an elephant.

—မင်းဝတ္ထု, *n.* a poetical narrative of Gaudama Bodhisat as the ဆဒ္ဒါန်ဆင်မင်း။

—မင်းသခင်, *n.* formerly a title of the king of Burma, implying that the albino elephant cherished by his majesty was a real saddan; ဆဒ္ဒါန်ဆင်ဖြူချားရှင်။ ထဝရှင်မင်းထရားကြီးထက်နက်စကြာသခင်။

ဆန့်, 1, *v.* (from ဆန့်, a kernel), *n.* husked rice.

ဆန်ဝတ်, *see under* ဝတ်, to put rice into a cooking-pot at the time when the water begins to boil.

—ခါ (*pron.* and frequently written ဆါ), *n.* a sieve; ဆန်ခါကြီး, a village on the Irrawaddy above Danabyu.

—ခွဲ (*pron.* ဆွဲ), *n.* small broken rice.

—စက်, *n.* a rice-mill.

—စေ့, *n.* a grain of rice, ဆန်။

—စေ့စရိတ်, *n.* a very small kind of shot ('No. 6'?)

—ဆင်း, *n.* a porter who carries rice.

—နပ်, *n.*; *see* ဆန်ခွဲ, ဆန်နပ်ဆန်ခွဲ (*pron.* ဆန်နပ်ဆွဲ, ဆန်ခွဲထမင်း), small broken cooked rice; ဆန်ခွဲထမင်း, curry cooked with broken rice.

—ပန်း, *n.* rice cooked and held between the hands, instead of flowers, while worshipping before an image.

—ပုဂံ (—ပုဂံခန့်), *n.*; *see under* မျက်နှာချေ, မိန်းမကထေးမျှားဆန်ပုဂံ မျက်နှာချေဖော်သည်။

—ဖျား, *n.* the poorest sort of rice, separated by tossing in a ပံကော။

—ဖြန်း (*pron.* ဆန်ဖြန်း), *see* ဆဖြန်း, the worn part of grain.

—ဖွပ်, *v.* to clean rice by pounding.

—ရင်း, *n.* the best kind of rice, separated by tossing in a ပံကော; ဆန်ရင်းနာနာဖွတ်ရမည်, one must pound thoroughly the best (*lit.* original or stalk) rice. This is an expression used in a figurative way. It means that one should be more severe towards one's own personal friends, servants, &c., when they do wrong, than to other people.

—ထပ်, *n.* the middling sort of rice between ဆန်ရင်း and ဆန်ဖျား။

—ထုံးတီး (*pron.* ဆန်ထုံးတီး), *n.* rice partially husked, as it comes from the mill (before the ဆန်ဖွပ် operation takes place, ထုံးတီးဆန်; စကားထုံးတီးပြောသည်, to speak in a puzzling, ambiguous manner).

—ထွပ်, *n.* parched grain.

—သင် (*pron.* ဆန်သင်), *n.* a dealer in rice.

ဆန်, 2, *v.* to go up (a river), to go against the tide, wind, *e.g.*, ရေဆန်သွားရသည်, ထေဆန်သွားရသည်, to ascend to the နတ်ပြည်။ နတ်ပြည်ထူပြည်ရန်ဆန်ဖြစ်ရသည်, to contravene (authority); အာဏာကိုဆန်သည် (အာဏာကိုမဆန်သည် is better).

—ဆန်, *v.* same, last def., not frequent.

ဆန်ဝုဒ္ဓိ (ဆန်ဝုထိ), *n.* the ninety-six diseases that flesh is heir to; ဇဝေဝါးသောရောဂါ, when written in the present way, *pron.* sanawôddi; ဇဝေဝါးသောရောဂါ ထိုသည်။ ထိုက်ဗွာမရှိ ပထဝီချင်းသာဝါ ဝေသတည်း; this is an expression found in friendly letters, epistles.

ဆန္ဒ (Pali), *n.* desire; အလို, ကာမဆန္ဒ, lust of the flesh; သုငယ်ချင်း ထာဝချစ်ကြည်ရည်ကြသည်။

— ဝီ, *n.* the following of one's own desire, or the following of another's to an improper and servile limit; ဆန္ဒဝီထိုက်သည်, ဆန္ဒလိုအပ်။ ဓနုထင်၍ပုပင်သထော။

ဆန့်, 1 (from ဝန့်), *v.* to stretch out straight from a bent or curved position; *comp.* ဆန့်, to draw out, lengthen, as a bar of metal by beating (infrequent); ဆန့်ထောသထ။ ကွေးသောဝေ၍ သေရမည်မထီဘူး။ ဝန့်ဘဲများသံချောင်းများထူနှင့်ရှိတ်၍ဆန့်သည်။, ညောင်းထွဋ်လင်းများရှောက်ခြေလက်ဆန့်ပါဦး, in giving an invitation to a pōngyi or an official of rank, the Burmese sometimes make use of the following expression: ဆဝါးခြေဆန့်ခြေကြံထောင်ပူပါမည် အကြောင်း။

ဆန့်, 2, *v.* to be contrary, opposite, adverse, uncongenial, disagreeing, quarrelsome; not used singly.

— ကျင်, *v.* same; ဆန့်ကျင်အောင်ပြုထုတ်သည်။

— ကျင်ဘက် (*pron.* ဆန့်ကျင်ဘက်), *n.* an opposite; *adv.* against, opposed to; ဆန့်ကျင်ထက်ပြုသည်, to contravene some authority or act in a contrary manner to some person or rule; ထရားနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်, contrary to moral law or justice; မောင်မင်းငါ့ဆန့်နာမ်သည်ဗွာထရမရှိဆန့်ကျင်ထက်ချည်းပြုသည်။

— ကျင်ဘက်ပြု. *v.* to oppose, be contrary.

ဆန်း, 1, *n.* a certain grammatical work; သဒ္ဒါရေးနှင့်ဆိုင်သောနည်းပါသောစာကျမ်းကြီးပဌာန်းကျမ်းငယ်ဆန်းကျမ်းလတ်ခါထုကထား။ ဆန်းကလာပ်။

ဆန်း, 2, *v.* to advance, wax, as the new moon, ဆဆန်းသည်, opposed to လဆုတ် [နှစ်ဆန်း, *v.* to commence as a new year]; တံတူးလဆန်း ခရတ်, the first waxing of Tagu; တံတူးလဆန်းကတည်းက, since the moon of Tagu has begun to wax.

ဆန်း, 3, *v.* to exceed others, be more than common, extraordinary, marvellous; ထူးဆန်းသည် (to be unique); မြန်မာမင်းထိပ်များပလားထိုးထူးပတီးရင်ထိုးမျှား ဝံဆန်းအောင်ထင်နိုင်သည်။ [As applied to individuals ဆန်း oftener than not conveys the meaning of versatility combined with sharp practice, or general trickiness of disposition, *e.g.*, ခင်ကျားတယ်ဆန်းသည့်လူပေါင်းထိုမထေင်ပါ။]

— ကြယ်, *v.* same; သည်လူစကားပြောပုံ ထယ်ဆန်းကြယ်သည်။ ကထိုးရွာနေဦးတောင်ရှိကံထား မောင်မွန်ထောင်အိမ်သည်။ ကိုးဆောင်ရှိ သော့ကြောင့်ဆွေဆန်းကြယ်သည်။ ပညာဆန်းကြယ်။

ဆန်းပြား, *v.* same, but in a bad sense; to use artifice, be deceitful, false; ဝတိသည် ဆန်းသည် by itself is frequently used in the same sense as ဆန်းပြား။

ဆန်း, 4, *qual. verb. affix* (with the verb repeated), just that and no more; see Grammar, p. 33; scarcely, if ever, used.

ဆံ, 1, *v.* to be connected with, to have similarity to, belong to, to be descended from as by race or lineage, to partake of the character or nature of. Der. ဆက်ဆံ။ သည်လူမြို့ဆံသည်။ သည်လူထောဆံသည်။ သည်ခိန်းဝ တတ်အသားမြို့သည်။ ရှမ်းဆံသည်။ သည်အမတ်ကြီး အသံဝဲတဲတံနှင့် ထဆိုင်းဆံသည် မှတ်သည်။ သည်မြေအင်ထိုင်းဆံသည်။ သည်မြေဝင်းမြေဆံသည်။ မြေထောက်။

ဆံ, 2, *n.* the hair of the head; ဦးဆံ, the foretop; နောက်ဆံ, the hinder or back hair, a Chinaman's pig-tail; ဦးနှင့်ဆံနှင့်ကန်တော့ပါ၏။ ဆံဦးကျော့ကန်တော့ပါ၏, expressions of great respect made use of by Burmans towards persons either their superiors in rank, to their parents, elders, to póngyis, or to persons whose good will they wish to retain, when about to mention anything which, under ordinary circumstances, would not be in good taste. [Amongst the Burmese, in speaking of the length of a person's hair it is usual to describe it as being so many 'fingers' breadth, or so many 'spans,' or 'cubits,' in length, as ဆံပင်ထက်ငှာဆံ, ဝထွာခန့်။ or ဝီခန့်ရှည်သည်။]

— ကျပ်, *n.* an ornamental pin to keep the hair in order; ဦးချောင်းကျပ် (*pron.* ဒုတ်ရှောင်ကျပ်).

— ကျပ်, *n.* braided hair.

— ချပ်, *n.* a sort of coronet.

— ချပ်, — ချပ်ဆီး, *n.* a hair-comb; ချပ်ဆီး။

— ခြည်, *n.* the hair (of the head), also a single hair of the head. ခြည်ထန်းသည်, *v.* to be slightly cracked as crockery or glass; less than ဆက်ဆံခြည်ကြောင်းကလေးထင်သည်။ သည်ခန့်ခွက်ဆံခြည်ထန်း ဖြစ်တာရှည်ခိုင်ထူးမှတ်သည်။

— စင် (*pron.* ထစင်), *n.* the line which divides the hair of the head from the forehead, face and neck.

— စု (*pron.* ထစု), *n.* a collection of hair, a false tail, ဆံစုစည်း။

— ထုံး (*pron.* ထစိုး), *n.* the knot of hair worn on a woman's head; very often a ဆံစု forms part of this, but sometimes the ဆံထုံး is made up of a person's own hair.

— ရှောက် (*pron.* ဆဒေါက်), *n.* a certain mode of dressing the hair (of men), i.e., like a European and some Karin tribes; ဆံပင်ဆံရှောက်ထားသည်။

— ထိုး (*pron.* ထစိုး), see ဆံကျပ်။

— ပင် (*pron.* ထပင်), *n.* the hair of the head; ဆံပင်ရောင်ထိုးသည်။ [It is more elegant to say ဆံ than ဆံပင်။]

ဆံပင်ဦးထုတ်, *n.* a periwig, peruke ; also applied to one's natural hair when it is nearly long enough to form a ထုံး, *e.g.*, ဆံပင်ဦးထုတ်ရှိလျှင်။ ဆံပင်ထောင်း, to have thick, long hair.

—ကျွတ်, *v.* to fall or come out as the hair of the head ; ဆံပင်ကျွတ်ထွေး။

ဆံပင်ဦးထုံး, *n.* a whole head of hair ; ဆံပင်ဦးထုံးထွန် or ဆံပင်ဦးထုံးထားသည်။

ဆံ ယဉ်, *n.* short hair on the forehead (of young women).

—ရပ်, *n.* the hair cut in a certain circular form.

—ဗို, *n.* a curl ; နောင်ထောင်ကိုရန်သွန်သုံးထားဖြင့်။ ဖြစ်မှားမိသောအရာမည်သည်။ ဆံတွာခန့်မျှငါ့၌မရှိ။

—ဝက်အူကျပ်, *n.* a cue, such as Chinamen wear.

—ကျင်တာရာ, *n.* a certain constellation, *see under* ထာရာ။

ဆံ့, *v.* to be capable of receiving, containing, &c. (*see under* ချို) ; သည်သစ်တာကျွန်ုပ်အဝတ်အစားများကိုအားထုံးထွန်မဆံ့ဘူး။ သည်တွေ့စပါးထယ်ထောက်ဆံ့သထံ။ မဆံ့တင်ခဲ, in an overbearing, outrageous manner, *e.g.*, မချီတင်ခဲခဲသည်, same meaning as မဆံ့တင်ခဲ။

ဆပ်, *v.* to pay ; ထဝတ်ကြွေးထိုဆပ်လိုက်ခဲ့ပြီ, I have paid half the debt ; occasionally used in combination with ဆတ်, *e.g.*, ကျေးဇူးထိုဆက်ဆပ်၍မထုန်နိုင်ဘူး။

ဆပ် ပြာ, *n.* salt-earth, used in washing, ပေါက်ဆပ်ပြာ ; soap of any kind ; သဘောဆပ်ပြာ။ ပြာရိုးပြာရာနှင့် ဆပ်ပြာသည်ထင်ရှားသလိုအဲ။ ဆပ်ပြာကောင်းထိုခေါင်းပေါင်းပြုသည်။ [meaning that a person prospers by *extraneous* help, *not* by his *own* merit].

—ပြာမွှေး, *n.* scented soap.

—ပြာရည်, *n.* lye.

ဆမ်း, *v.* to scatter or sprinkle a liquid (upon an article of food), as curry upon rice [ထမင်းပေါ်မှာထန်းရည်ထိုဆမ်းသည်].

ဆယ်, *v.* to take up or out of water ; to extricate, deliver, save from drowning ; တယ်သည် (သစ်ဆယ်, *v.* to salve timber ; ထန်းဆယ်သည်, to salve fire-wood as at အုန်းတောင် and ထုံးရိ villages near Mingun, Upper Burma) ; လှေထိုဆယ်သည်, to salve a boat ; ဆယ် can be used to denote the salving of anything ; ကျောင်းတကာ ဦးမောင်ကလေးတွေနစ်တုံးက မောင်ချစ်ဦးကလေးကလေးနှင့် တွက်မဆယ်လျှင်သေလိမ့်မည်ထင့်။ [နာမည်အတန်ဆယ်ယူရသည်။ as after being the subject of a scandal].

—တင်, —လှူ, *v.* ; *see* the parts ; [ဆယ်ထု is sometimes used in the sense of a person recovering his good name as shown below] ; အသရေအထောင်ဆယ်ထုရသည်။

ဆရာ, *n.* a teacher of any art or science. This appellation is

one which is freely bestowed by the Burmese even upon persons who have the merest smattering of special knowledge of any kind.

ဆရာမလေး, *n.* the wife of a teacher. [Note.—Nuns are often addressed as ဆရာ and less frequently ဆရာမလေး; Brahmins are addressed as ဝင်းဆရာ (*pron.* ဝင်းစရာ).]

—ဆောင်, *n.* an abbot.

—ဝန်, *n.* Civil Surgeon; —ဝန်ထောက်, Assistant Surgeon; ဆရာဝန်ထောက်, an Hospital Assistant.

ဆဲလီကျွန်း, *n.* the island of Junkseylon (south of Mergui).

ဆယ့်, *n.* a Salôn, one of the race of Salôns, nomadic fishing tribes living in the islands of the Mergui archipelago, supposed by some to be of Malay descent. "They have
"no god, no temple, no priest, no liturgy, no holy day, and
"no prayers; in their domestic habits they are free from
"all conventional rules. They are very poor, too, having
"no house, no gardens, no cultivated fields, nor any domestic animals but dogs."

ဆာ, *v.* to be hungry for rice, ဆာမင်းဆာသည်, or have a craving for food; အဆာဆာသည်။ မှတ်ထိသည်, to feel uneasiness for want of food or any similar uneasiness, to feel a slight uneasiness or lameness in a limb, particularly in the thigh; ပေါင်ဆာသည်။ ပေါင်ဆာတတ်ဆာတာထာရှိသည်။ ဆာသည်, when applied to a limb, does not necessarily imply that pain or uneasiness is actually experienced, but means that there is a want of muscular vigour in it, as a person who limps after having received a kick from a horse; not so much as ထောင့်ထောင့်နာသည်။ မောင်ပွင့်ထောင့်နာ, အချိတ်ခံရသောကြောင့်။ ပေါင်ထောင့်ဆာသည်။

—တော်, —မွတ်, *v.* same, 1st def.; သရောခိုင်းသောအခါဆံစပါးရှားသောကြောင့်တိုင်းချုပ်ညှိထားတော်မွတ်ဆာထောင်ကြသည်။

—ထောင်, *v.* same, 2nd def.

—ဝါ, *n.* a bandanna, handkerchief, nowadays any cotton or silk (Manchester) gaungbaung or kerchief; ဆာဝါခေါင်းပေါင်း။ ဆာဝါဆန်း။ ဆာဝါမြူ, &c.

—ထာ (Pali), *n.* a shadow; အမှိတ်ဆာထာ။ သစ်ပင်အမှိတ်ဆာထာကောင်းသောကြောင့်ခရီးထွားသူများနားနေကြသည်။ မောင်မြူသည်။ မြူဝန်ဦးထောင်မှိတ်အမှိတ်ဆာထာရှိသည့်ထွေကောရှိသည်။

ဆား, *n.* salt, hence သစ်ပင်ဆား (ရုက္ခမူဆား), potash [the name is very often applied, in popular language, to the substance

in impure state as obtained from wood-ashes by *leaching* ;
သင်္ဘောသား, imported salt ; သားချက်ထုပ်ထိုင်ထွက်ရှိသောငယ်ပေါင်း
မည်မျှရှိသည်။

သားကျင်း (*pron.* သားကျင်း), a large tract of land, like the compart-
ment of a paddy-field, used for manufacturing salt.

— ၈၆, *a.* salted, impregnated with salt ; သရက်သီးသားစိပ်, *v.* to
impregnate with salt ; အမည်းသားသားစိပ်သည်။

— တော, *n.* a place where salt is manufactured.

— ပေါ့ (*pron.* ဆပေါ့), *adj.* slightly impregnated, in contradis-
tinction to သားလေး (*pron.* ဆသေး), strongly impregnated
with salt.

— ဖျား, *n.* salt (in certain connections) သားဖျားပေါ့သည်။ သား
ဖျားမရှိ။ ငါးပိသားဖျားခပ်ဝရာမရှိ (ဖျား is merely an expletive).

— ဖို, *n.* a salt kiln.

— ဖိုသူကြီး, *n.* a salt manufacturer.

— ရည်, *n.* brine. [*Note.*—In the preparation of ngapi the
Burmese mix the powder of the bark of the အုံထုံ tree with
salt in order to prevent it liquefying.]

ဆိတ်, ၁, *n.* a goat.

— ကုလား, *n.* a large species of goat imported from abroad.

— မြွေ (*pron.* ဆိတ်မြွေ), *n.* the horn of a goat ; (—ချို), the claw or
curved end of a hammer for drawing nails.

— ဝဇ်, *n.* a castrated goat ; သင်းပြီး။ ကွပ်ပြီးဆိတ်။

— မြန်မာ, *n.* the common Burmese goat.

— ထိုး, *n.* a he-goat, not castrated.

ဆိတ်, ၂, *v.* to be still, silent, quiet ; တိတ်သည်, *qual. verb. affix*,
quiet, unmoved though the occasion calls for exertion ;
ဆိတ်ဆိတ်နေတိ။ ဆဓမ္မာမိ။ ဘာသံမျှကြောအားဘူး။ သည်အိမ်ဆိတ်ထိုးနေချေ့တယ်။

— ကွယ်, *v.* to be retired, apart from public view, out of the
way, private ; စာကိုကြည့်ချင်လျှင် ဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်၌ကြည့်ရန်ကောင်း
သည်။

— ငြိမ်, *v.* to be quiet, retired, away from noise ; ကျောင်းတကာ
အသက်အရွယ်ကြီးပြီ။ ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းသော
နာမရူးထိုးပြီး၍သာနေရာကောင်းတော့သည်။

— ညံ့, *v.* to be still, solitary.

ဆိတ်, ၃, to pinch, nip with the nails, to peck, as a fowl ; hence
တဆိတ်, တဆိတ်ကလေး, ဆိတ်ကလေး, ဆိတ်စာ, တဆိတ်စာ, ဆိတ်စာက
လေး, တဆိတ်စာကလေး။ ဆိတ်စိ, တဆိတ်စိ, ဆိတ်စိကလေး, တဆိတ်စိက
လေး။ တဆိတ်တပေါင်း, *n.* a pinch, a small quantity.

ဆိတ်ဆူ, *v.* to peck and scratch up as a fowl or crow; စာအုပ်ကို ကျီး ဆိတ်ဆူထိုးရတ်ပြတ်ကုန်ပြီ။

ဆိပ်, *n.* a shore, landing-place, a ghaut; သင်္ဘောဆိပ်, *n.* a quay; သစ်တောဆိပ်, *n.* a timber depot; အိမ်ဆိပ်, a small landing-place in front of or behind a house.

—တမ်း, *n.* same (ရေဆိပ်တမ်းနား), *n.* a port; သည်နှစ်ရန်ကုန်မြို့ဆိပ်တမ်းတွင် သင်္ဘောတင်များသည်။ ညောင်တုံးမြို့၌နေအခါ ဆိပ်ကမ်းမကောင်းပါ။

—တမ်းဆိုင်ရာထူးကြီး, *n.* a Port Commissioner.

ဆိတ်ခွား (corruption of မိခွါ, life), *int.* may you live long, အသက်ရှည်ပါစေ! said to children when they sneeze; amongst a party of grown-up people, if any one sneezes when at a meal, one of those present says to him ဘယ်လိုသွားမည်ထဲ, to which the sneezer replies ထမင်းစားမည်ထို။

ဆိပ်ချေး, *n.* a species of soap-berry tree, red sapindus.

ဆိပ်ပင်, *n.* the poison tree.

ဆိပ်ဆီထူး, *n.* the tree of morning, or night-blooming flower.

ဆိပ်, *v.* to be pleasant to the taste, savory, delicious, luscious, rich in flavour, အရသာကောင်းသည်; ကျွန်အတွက်ဆိပ်သောကြောင့်နေ့တိုင်းမသောက်နိုင်ပါ။

—ဆိပ်, *v.* same; စာကလေးကျော်အရသာတယ်ဆိပ်ဆိပ်သည်; sometimes used figuratively, *e.g.*, မင်းသို့ဆွဲမောင်ပါတူတေးခြင်းသံများကိုကြားရလျှင်။ စာကလေးကျော်ဆီတမင်းစားရသလိုဆိပ်ဆိပ်သည်။

—ချို, *v.*; see the parts, to be sweet and rich in flavour.

ဆီ, 1, *n.* presence, nearness, with ခွာ, in the direction or vicinity of, in the possession of; *comp.* အထံ. This word is mostly used in colloquial, though found in songs (superseding အထံ or ထံ, which is only chiefly used in composition or grave or elegant discourse); မနေ့ကခင်ညာအထံသို့ကျန်တော်တာမည်ဆိုကြသည်။ ကျုပ်ဆီမှခင်ညာအထံ ၁၅ မိုင်ခန့်ဝေးသွားသည်။ မောင်မြူရောင်ကို ရန်ကုန်ဆီမှခွာဝေးထွက်တင်းကြားသည်။

ဆီ, 2 (from အဆီ), *n.* oil; hence လှော်ဆီ (*pron.* လှော်ဆီ), lymph, and မဟာဆီ (*pron.* မဟာဆီ), lymph taken and used for some medical purpose.

—ဥ, *n.* grease, sometimes called by ghee manufacturers ဆီဦး။

—ကျော် (ကြော်), *a.* fried; *e.g.*, ရန်ဆီကျော်, fried cakes.

—ကြည်, *n.* oil, limpid oil; when ပံဂွယ် go on a journey, they sometimes take limpid oil with them.

ဆီ ၁, *n.* tallow.

—ချို, *n.* an oil-dipper.

—မီး, *n.* a lamp-fire or light.

—မီးခုံ, *n.* a close lamp.

—မီးခွက်, *n.* an open lamp.

—မီးဝက် (*pron.* ဆမီးဝက် or ဆမီးထက်), *n.* a kind of poisonous worm, the bite of which is *alleged* to be fatal. Found in parts of Upper Burma.

—မီးထိုင်, *n.* a kind of torch saturated with oil, a kind of lantern placed on a pole; sometimes applied to candles of foreign manufacture.

—မှင် (—မင်), *n.* lamp black.

—ရည်, *n.* a gravy.

—လိမ်း, *v.* to apply oil to the hair of the head; or to a sore, [to oil anything]; ဆီထည့် is applied to feeding machinery with oil, *i.e.*, pouring oil into oil-holes of engines, &c.

—မီးထောင် (*pron.* also ဆမီးခေါက်), *n.* the *Gloriosa superba* plant.

ဆီ, 3, *v.* to accord, agree, suit, be relevant; seldom used alone; ခင်ကျားပြောသည့်စကားနှင့်ဆီပါ၏။

—ဆိုင်, —ထွက် (most common), *v.* same (ဆီဆိုင် also means to meet, come upon or against, fall in with, converge); မီးသင်္ဘောနှင့်စင်း ညောင်ထိုးမြို့တွင် ဆီဆိုင်မိစေရရှိသည်။ ခင်ကျားကြံသည့်အတိုင်းဆီထွက်စေရရှိပါ၏။

ဆီး, 1, *n.* frost, hoar-frost; *comp.* နှင်း, dew, mist, fog.

—ခဲ, *n.* same.

—နှင်း, *n.*; *see* နှင်း။ ဗန်းမော်မြို့အထက်ထရပ်ပြည်စပ်တွင်ဆီးနှင်းအတွန်ကြီးသေဥကြောင့်ရေများခဲသည်; ဆီးနှင်း, *n.* snow, as ဆောင်းကိုနှင်းခဲနေ့လနှင်းအနံ့။ ဟိမဝန္တာမြို့, from စတုမ္ဘသာရထက်။

ဆီး, 2, *n.* urine, used medically with reference to disease; ကျင်ငယ်, အပေါ့ (sometimes called အပေါ့အလေး), သေး။ ရေဟောင်း။

—အောင်, *v.* to have strangury.

—ကြီး, *v.* to have a protuberant abdomen; somewhat reproachfully applied to young unmarried women.

—ချုပ်, *v.* to have a stoppage of urine, ischury.

—ချောင်း, *n.* the urethra; ကျင်ငယ်ချောင်း။

—ဝ, *n.* the pelvis.

—ပူ, *v.* to scald as urine.

—ပေါက်, *v.* to pass urine after a suppression.

ဆုတ်ခွါ, —ဖို့, —မြိပ်, —ဖြတ်, *v.*; see the parts; သည်စာဆုတ်ပစ်လိုက်ပါ။
မြေအရေခွံကိုဆုတ်ခွါပြီးလျှင် ချက်စားသည်။ မျက်နှာကို တခါဆုတ်ထွားပြီး
ထရဆုတ်ဦးမည်ထား, (မျက်နှာဆုတ် used figuratively of a person
who has injured another), an expression not infrequently
used.

ဆုတ်, *2, v.* to draw back, retreat, recede; စစ်ထိုက်နှိုးသောကြောင့်တပ်
ဆုတ်သည်။

—တပ်, *n.* that part of a cycle or kalpa in which the age of
man decreases from an asankya (အသန္နိ), an incalculable
age, to ten years, see တက်တပ်။

—ခံ, *v.* to retreat, but to offer resistance while doing so (a
Parthian flight).

—ခွါ, *v.* to retreat, same as ဆုတ်, but implying a greater de-
gree of severance, *e.g.*, မခံခရင်နိုင်သောကြောင့် ဆုတ်ခွါထွက်ပြေးရှိ
ပါရသည်။

—ဆိုင်း, *v.* to retreat, draw back; to delay in doing anything.

—တက်, —တီးဆုတ်တက်, *adv.* advancing and retreating; ကျွန်တော်
ခင်ဆွားဒိပ်သို့လာချင်သော်လည်းမိတ်မရလိုဆုတ်တီးဆုတ်တက်နေပါသည်။

—နပ်, *v.* same as ဆုတ်, မင်းသား အစောက်အပြောအားဖြင့်မရေမတွက်နိုင်
ကျယ်စွာသော ဤထမုဒ္ဒရာအထက်၌ နပ်နှင်းသောသင်သည်။ ယူတပါးတို့ပြုနိုင်သ
သောမြဲမြန်ခြင်းမိတ်ဖြင့်ကွန်လိတ်ဆုတ်နပ်ခြင်းမရှိ။ [၎င်းအမှုတွင်ဆုတ်နပ်ခြင်း
မရှိစေရ။]

—ယုတ်, *v.* to decrease, become less, inferior, degenerate; လျော့
ပါးသည်။ ကျွန်တော်မှာဥစ္စာပစ္စည်း ဆုတ်ယုတ်သောကြောင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမြိပ်
နေသည်။ အရောင်းအဝယ် ဆုတ်ယုတ်။ [Note.—စက်ကို ဆုတ်ရပ် သည်,
to reverse the paddles of a steamer; တက်ကိုဆုတ်ခတ်သည်, to
“back water” or “back” the oars of a boat.]

ဆုန်း, *v.* to divide (cloth) in order to make clothes, to cut out
clothes as a tailor; အင်္ကျီဆုန်းသည်။ အဝတ်ဆုန်းသွား။ ပေါင်းဘီဆုန်း
သည်, a cutter.

—ဆ, *v.* to calculate definitely, to get the mind settled; come
to a definite conclusion. Der. အဆုန်းအဆ။ ဆုန်းဆတိုင်းတွာ
ခြင်း, deliberation; ၎င်းအမှုကိုဆုန်းဆရန်အတွန်ခက်သည်။ ထမုဒ္ဒရာကို
ထက်မြက်ကူးသည့်လူလိုဘဲဆုန်းဆမရှိသည့်အကြံကိုကြံမိသည်။

ဆုပ်, *v.* to clinch (the hand), to clinch in the hand.

—နယ်, *v.* to squeeze in the hand.

ဆုဒ္ဓ, *v.*; see ဆိုးမ။

ဆုံ, *1, n.* a mortar. Der. ကြိတ်ဆုံ, a mill for grinding paddy;
တက်ဆုံ, *n.* a mortar in which paddy is pounded with the
hands with a large pestle; မောင်းဆုံ, a mortar in which the
implement for pounding is worked by the feet [the lock
of a gun; ဆုံချော, *v.* to be broken or out of order as the
lock of a gun].

ဆိုကျည်, *n.* the concavity.

—ကျည်ပွေ (*pron.* ကျဗွေ), *n.* a mortar and pestle ; ခနဲသီးထောင်းထောင်းပါဏ်ဆိုကြိမ်းထွသည် (a saying used in a bantering tone by a person who has taken trouble or undergone hardship, fatigue, &c., for another).

ဆို့, 2, *n.* the gullet (obsolete).

—ဆို့နာ, *n.* a kind of disease in the throat (quinsy), “an inflammation of the throat or parts adjacent, especially of the fauces or tonsils, attended by painful and impeded *deglutition*, accompanied by inflammatory fever. It sometimes creates danger of suffocation.”

ဆို, 3, *v.* to meet, come together ; ကြိမ် ကြိုသည်။ ကွေ့သည်။ ဆီဆိုင်။ ရှေးထဝရေဝတ်ထောင်းဆိုလိုသောဝဋ္ဋာချစ်ခင်ကြသည်။

—စည်း, *v.* same, 2nd def. ; အတူထကွဆိုစည်းခရီးသွားကြသည်။ မင်းကြီး ငှပါးဆိုစည်းပြီးလျှင် တိုင်းရေးပြည်ရေးများကိုတိုင်ပင် နှီးနှောကြသည်။ တတ်နေရာမှာဆိုစည်းဖို့ခွဲ။ ပြောပါအမိရယ်, as a young man making an assignation with his sweetheart.

—မိ, *v.* same, 1st def. [Note.—ဆိုမိ means to meet or come together without any preconcerted arrangement ; ညီအစ်ကို ငှထောက်မကျွေကြသည်မှာ ဖွဲ့စည်းထုံးထုံး ဆိုမိဆိုသောအခါ ညောင်ထုံးမြို့တွင်ဆိုမိကြသည်].

ဆုံး (ဆုန်း), 1, *n.* minium, red lead, or rather red oxide of lead ; ခဲပုပ်ပြားနီ။

ဆုံး, 2, *v.* to come to an end, to die, be finished, terminated ; opposed to စ ; *comp.* လုန့်. Der. အဆုံး။ ခရီးလမ်းကြောင်းဆုံးလိုသာ ပြန်ခဲ့ရသည်။ အကြံအစောင်ခဲ့သူး။ [သေသည်းဆုံးလောင်လည်းထုံးစေတော့အကြံဆိုနောက်မဆုတ်ဘူး။ This is an expression often used by persons who are determined to carry out their plans in spite of any discouragements].

—ခန်း (*pron.* ဆုံးဝန်း), *v.* same, generally applied to matters of business, cases in court ; with reference to speech and in combination with ပြော has the same meaning as အပြီး ပြော။ ကျွန်ုပ်တို့လည်း အမှုတယ်အခါမှ ဆုံးခန်းရောက်မည်မထိနိုင်သေး။ စကားဆုံးခန်းအောင်ပြောပါ။ [ဆုံးငှပ် has also a similar meaning, but is usually applied to the tracks of *cattle* that have strayed, or been stolen, *e.g.*, နွားခြေရာဆုံးငှပ်ရှာမတွေ့ရှိမီ ပြန်လာပါရကြောင်း].

ပါး, *v.* same, applicable to goods, property ; to be ruined ; အသက်ဆုံးပါးသည်, to lose one's life ; ကျွန်တော်အိမ်မီးလောင်သောကြောင့်ရှိသမျှပစ္စည်းဆုံးပါးလုန့်ပြီ။

—ဖြတ် (*pron.* ဆုံးဖြတ်), *v.* to bring to a conclusion, decide, settle, as a doubtful question or a case in law ; စီရင်ချက်ချသည် is often used in Lower Burma in lieu of ဆုံးဖြတ်။

ဆုံးဖြတ်ချက်, *n.* a judicial decision made by an *official*; မင်းကောရာ နှင့်ထွတ်ထောင်ဆုံးဖြတ်ချက်။ တရားရုံးမြို့ဝန်များမှကောက်ချက်။ အရာရှိငယ် များသံသယ။ သူကြီး၊ ဆင်းရဲသားများမှပီရင်ချက်။

—ရှုံး, *v.* to be lost, ruined (lost as a battle); applicable to persons and things; အသက်ဆုံးရှုံး။ စစ်မက် အင်္ဂါဆုံးရှုံးသောကြောင့် သေကြေပျက်စီးလှန်ပြောင်းသက်ဆုံးရှုံး။

—မ, *v.* to instruct, discipline, ပဲ့ပိုင်သည်; *comp.* ဆွန်ဆင်, to correct, whether by reproof or punishment, to reprove, admonish, to geld, castrate (polite); ကွပ်သည်, သင်းသည်။ ကွေးစေ ထိုးသည့်, ကွေးညှပ်, ကွေးထုသည်။ အဆိုးထုတ်, ဝင်ထွက်ထူး။ သားသွီးများ ငယ်ရွယ်ရှိသည့်အခါ မဆိုးမတွင် ကြီးသောအခါ ပညာနည်းပါး၍ မိုက်မည်း ထက်သည်။ ကျွန်တော်မှားသည့်အခါ ဆုံးမဆွန်ဆင် ဝါနော် ဩကြီး။ သည် မြင်းမဆိုးမမြဲအတွန်ဆိုးသည်။ ဆုံးမနိုင်, *v.* to be incorrigible.

—မကမြင်, —မကွပ်ညှပ် (infrequent), —မဆွန်ဆင်, *v.*; see the parts.

ဆူ, 1, *v.* to boil (*intrans.*), to bubble, ပွက် (effervesce, *e.g.*, as a sedlitz powder, ဆူဆေး), to be distressed in the bowels; ငယ်အကြောင်းကိုပြောလိုက်ကြသည်မှာ ထိန်းထိန်းဆူဆူနေပြီ။ ရာဂဆူပွက်။ ရေခွေး ဆူပြီလား။ သည်ဆေးရေနှင့် ထိလျှင် ဆူထသည်။ ကွန်ဝင်းထဲမှာ ထမင်းသော သောကြောင့်ဆူနေသည်။

—ထောင်, *v.* same, last def.; to be in a state of commotion as a crowd, or a large number of persons (to be unpleasant to the ear as the noise of children to a sick person); (အကလေးများအသံထိကြားရလျှင် ဆူဆူထောင်ထောင်ရှိသည်)။

—တွယ်, *adv.* by turns, alternately (infrequent). [*N.B.*—In rare instances said to have the same meaning as ဆူထိုင်, *e.g.*, a passage in the ဓလေ့သဘာဝ is as follows: ရံမြိုင်ထဲမှာ မိတ်ဝဆူ ထွက်။ အထွတ်ထွတ်နှင့်]။

—ထိုက်, *v.* to be distressed in body or mind; rather intensive, more than ပွန် (ထိုက်ဆူသည်, to bubble up as hot water or in effervescing drink); ခရီးထွား ရသည်မှာ မောထွန်ထွန်းထို ဆူဆူထိုက် ထိုက်ရှိသည်။

ဆူ, 2, *v.* to be fat, as flesh, obese, corpulent as persons; *comp.* ဝ, to be corpulent, plump; ဝက်သားအယ်ဆူသည်။

—မျိုး (—မြီး), *v.* same; to be plentiful as food; အစာဆန်ရေ ဆူမျိုး။

ဆူး, 1, *n.* a thorn, thorn-plant, innumerable varieties; the sting of an insect, အမြီးဆူး, *e.g.*, နကြယ်ကောင်အမြီးမှာဆူးရှိသည်။ ဆူးကြား ဆူးသီးနေရသလို, as in the way of being confronted with great difficulties or on the horns of a dilemma.

—ကောတ်, *n.* the *Cæsalpinia paniculata*.

—ကြိပီး, *n.* the Mysore thorn.

ထူးစည်းထူး (ထိပ်) ထပ်, *n.* a kind of stockade with *cheveux de frise*, first said to have been made by Maingthas, a Shan-Chinese tribe.

—ထောက်ခွံ, *n.* a pitch-fork for thorns.

—ထောင်, *n.* the back fin of a fish ; ငါးထူးထောင်။

—ပန်း, *n.* the safflower.

—ပုတ်, *n.* the *Acacia concinna*.

—ပုတ်, *n.* the *Acacia pennata*.

—ပေ, *n.* a kind of bramble found in Upper Burma (Pali ထူရိယဝတ္ထိ).

ထူး, 2, *v.* to smart, as the eyes, with a sharp darting pain (မျက်စိထူးသည်); more than ဟိန်း, but of shorter duration ; မျက်စိထဲထဲမြီးမြီး ဖြတ်ဖြတ် ရှိသည်, *e.g.*, as the eyes of a person with scanty eye-lashes.

ဆေး, 1, *n.* drug (of any kind), medicine, tobacco, paint, pigment ; ဆေးရောင်ဆေး, ဆေးဆောင်ဆေးဆင့် နေ့ညပြတ်ကြပ်မကုသ ငြားသော်လည်းချင်းသာမရ။

—ဆုံး, *v.* to plaster over with a medicament.

—ဆိုး, *n.* a pot containing medicine, the bowl of a pipe.

—ကန်ဆေးခွံ, *v.* to pay a doctor's fee ; ဆေးကျေးဇူးဆပ်။

—ထု, *v.* to administer medicine, to attend or treat as a physician.

—ကုသမား, *n.* a physician, doctor ; ဆေးသမား။ ဆေးပေးသူ။

—ကျမ်း (pron. ဆေးကျမ်း), *n.* a medical book ; တိဗ္ဗောကျမ်း။

—ကြိုး, *v.* to repeat a charm.

—ခတ်, *v.* to poison as fish in water, introduce poison into human food ; ဆေးကြေး။ ဆေးထည့်ကြေးသည်။

—ချီးကြီး, *n.* chiretta.

—ချစ်ထိပ်, *n.* a cheroot made of tobacco and chopped pieces of tobacco stalk or wood, such as that of the ခုတ် (streblus).

—ချပ်, *v.* to paint, &c. ; see ဆေးရေး။

—ချပ်, *v.* to fix, make permanent, as paint or dye-stuff.

—ချိုး, *v.* to bathe in medicinal water.

—ခြောက်, *n.* a polite term for ganja (the dried hemp-plant, *Cannabis sativa*, from which the resinous juice has not been removed, smoked for its narcotic effects).

- ဆေးဝပ်, *v.* to blend colours in painting ; ဆေးဝပ်ကောင်းသည်, to be well blended as different shades of colour in a silk garment ; ဆေးဝပ်ကောင်းသည်, to be well and proportionately mixed, as the ingredients of a Burmese cheroot ; ဆေးပေါ့ဗိဗ်။
- ထိ, *n.* a pipe for smoking ; ဆေးထိသောက်သည်, to smoke a pipe.
- ထောင့်, *n.* medicine made up in a cylindrical form, a pastil.
- ထိ, —မိ, *v.* to be affected by, or to be under, the influence of a charm.
- ထောင်, *v.* to set up as a manufacturer of cheroots.
- ခန်း, *n.* sulphuret of arsenic, orpiment* (the true arsenicum of the ancients) ; ဆေးခန်းရွှေဝါ, yellow orpiment.
- ခန်းနီ, *n.* red orpiment, realgar, red sulphuret of arsenic ; မြင်းသိသာ။
- နက်, *n.* a polite term for opium ; တိန်း။
- ပုထဲ, *n.* gentian, used as an ingredient in stomachic bitters.
- ပေါ့ဗိဗ်, *n.* a Burmese cheroot made up of chopped tobacco leaves and pieces of the stem of the tobacco plant and chopped pieces of wood. These are sprinkled with jaggery or tamarind syrup. The cover is made of the leaves of the ထန်ဆွေး (at Prome) ; လနပ်, sometimes called ရှမ်းပင် (at Mandalay). ငြောင်းပူး (in Lower Burma), ကွင်းသီး (at Mandalay), ကျွဲထို (north of Mandalay).
- ပြင်းဗိဗ်, *n.* a cheroot made entirely of tobacco leaf, *see* ဆေးချင်းဗိဗ်။
- ပြား, *n.* a troche, lozenge.
- ဖေပ် (—ထေပ်), *v.* to make or prepare medicine ; ဆေးဖေပ်ဝါးဖေပ်, ဆေးဖေပ်နည်း, a prescription.
- ဘူး, *n.* a hooka.
- မီးညှိ, *v.* to light a cheroot.
- ဖြီးထို, *n.* a medicine which cures quickly.
- မှု (—မုန့်), *n.* medicinal powder.
- ထည့်, *v.* to lose its effect as medicine.
- ရေး, *v.* to paint with a diversity of colours, or to form a figure or likeness in colours ; ဆေးချယ်သည်။
- မိုး, *n.* the stem of tobacco leaf, stemmed tobacco.
- ရှု, *v.* to smoke opium (an euphemism for တိန်းရှု).

ဆေးလိပ်, *n.* a cigar; ဆေးလိပ်တိုင်, the stump of a cheroot; ဆေးလိပ် အငွေ့ထိုက်အောင်လိပ်ပေးပါ။

—လိပ်တိုင်, *n.* the stump end of a cheroot; ဆေးလိပ်တိုင် နှားပြာပြီ (*pron.* နပြာပြီ) ထရှုဦးနှင်းမထဲဘူး။ ဆေးလိပ်မီးထိုးတိုရပါစေ, an imprecation frequently used by the Burmese when trying to convince another of the truth of an assertion.

—မီးပွား, *n.* a spark from a cheroot; ဆေးလိပ်မီးပွားထွင့်ကျွံ, a term constantly met with in police reports of fires.

—လိပ်သည်, *n.* a maker and vendor of cigars.

—လုံး, *n.* a pill.

—ဝါး, *n.* medicine or tobacco.

—ဝါးပရောဂ, ဆေးဝါးပစ္စည်း, *n.* medicines and charms collectively.

—ထန့်, *v.* to suit, take effect as medicine; (ဆေးထိုက်သည် is applied to doctors when their prescriptions are successful, *e.g.*, ထပ်ဆေးထိုက်သည့်ဆရာ) (ဆေးလိပ်အငွေ့ထိုက်သည် applied to cheroots that draw well).

—ထမား, *n.* a physician, doctor; အထုထမား။

—သံပရာ, *n.* a tree of the genus melia.

—ထုတ်, *v.* to paint, smear with colouring matter. [Note.—The Burmese have the following expressions—(1) ကွမ်းတောတော ညွှက်ဆေးတဆိုး (or ထထုံး) ဘွမ်း, the time it takes to bring to consistence a quid of betel or for a pipe of tobacco to be consumed by smoking, *i.e.*, from about 10 minutes to a quarter of an hour; and (2) ဆေးသေ, a word used in the same sense as ဂေန်, မုတ္တု, မျှော် probably derived its meaning in the first instance from Burmese alchemists; ဝင်းအကြံဆေးသေပါမည်လား, will your plan assuredly succeed?]

ဆေး, 2, *v.* to clean, cleanse by water, to clear up (a matter), to temper a blade; ထားဆေးထားလှန်သည်, to lose the edge as a da or razor; ပုတန်မျှားကိုရေနှင့်ဆေးထိုက်ပါ, ပန်းပဲကထားကိုဆေးသည်; [ဆေး does not, strictly speaking, mean to cleanse by water unless preceded by ရေ].

—ကြော, *v.* same, 1st and 2nd def.; ဒိပ်ထိုက် ပြောင်စင်အောင် ဆေးကြောသည်; (ပြောင် conveys the sense of being free of rubbish, စင် of being clean, free of dusty particles, stains, ingrained dirt, &c., as decks after being swabbed).

—နှံရာသေပန်း, *n.* the periwinkle; ငွေပန်း, သဘောမည့်ပန်း။

—လေ, *n.* a pepper plant; ဓမ္မိင်္ဂ။

ဆေး, 3, *v.* to be slow, dilatory, deliberately; not used alone.

ဆေးနှေး, လေး, *v.* same, but mostly used in an adverbial form ;
ခင်ဗျားကောင်းကောင်းကြီးနား လည်အောင်ဆေးဆေးလေးလေးကျွန်တော်
ပြောပါမည်။မင်းကိုရိုင်းလှိုင်ဆေးဆေးလေးလေးလှူဒါနကြီးများသွားသလိုသွား
လှိုင်ထယ်သောအခါရောက်နိုင်မည်။

ဆဲ, 1, *n.* in grammar, present time, as in the tenses ဖြစ်ပြီး, ဖြစ်ဆဲ,
ဖြစ်လဲထုံ ; very often has the same force as လျက်, *see* exam-
ple 2. In common usage denotes the immediate future ;
used only as a verbal formative, often used with လှ, as
ရောက်လှရောက်ဆဲ, on the point of arriving, ကျွန်ုပ်ခရီးသွားဆဲသွား
လဲထုံ။ခင်ဗျားစကားမပြောနိုင်ပါ။ကျွန်ုပ်ခရီးသွားဆဲသွား လဲထုံရှိပါသေးသည်
ခင်ဗျား။

ဆဲ, 2, *v.* to revile, abuse in words ; more than ထိုင်းထွာ။

—ဆို, —ရေး, *v.* same.

—ရေးထိုင်းထွာ, *v.* to revile, abuse, by making another the ob-
ject of offensive comparison.

ဆော, *v.* to be quick, ဖြန်သည်, လျင်သည်, ဆော့သည် ; used in an ad-
verbial form combined with လျင်, as အဆောတလျင်, လျင်မြန်
ဆော့စွာ။အလျင်ဆော့။

ဆောက်, 1, *n.* a species of coffee-wort.

ဆောက်, 2, *n.* a chisel.

—ခုံး, *n.* a gouge.

—ဝတ်, *n.* a mallet, short club.

—ပြား, *n.* a flat chisel.

—မင်း, *n.* the hollow head of a chisel, made to receive the
handle.

—ရိုက်, *n.* ; *see* ဆောက်ဝတ်။

—ဝန်း, —ဝိုင်း, *n.* a circular-edged chisel.

ဆောက်, 3, *v.* to build, erect, as a wooden kyaung, zayat, a
puppet stage, or house ; *comp.* ထည်ထိုး. Der. အဆောက်အအုံ
and အဆောက်အဦး။ ၅၀၆အိမ်ဆောက်လှိုင် ဆယ်လောက်လှန်မည်ထင်ပါသ
လဲ။

—ထည်, *v.* to be staid, steady ; to perform habitually, main-
tain, observe ; mostly applied to religious duties ; သီလ
ဆောက်တည်သည်။ရှုထင်ဆောက်ထည်။ဥပုသ်ထိတင်းဆောက်ထည်သည်။တော
ရဆောက်တည်သည်။ကမ္မဋ္ဌာန်းဆောက်ထည်သည်။ရှုစွမူ ဆောက်ထည်သည်။
(one of the 13 ရှုထင်).

—နှင်း, *see* the parts ; this expression is obsolete.

ဆောင်, 1, *v.* to bear, carry ; ကြည်းသည်။သယ်ပိုးသည်, to carry on,
conduct or manage business (any business or matter,

generally used in conjunction with ရွက်); သထိမ်းသထိမ်း, to take with one, in one's hands, to cause to accompany.
Der. အဆောင်။ သည်စာအုပ်ကိုမင်းဆောင်သွားပါ။

ဆောင်ကြဉ်း. *v.* same, 1st def.; ကျွန်တော်တော်ဆောင်များကိုရန်ကုန်မြို့ကွန်တော်မိတ်ဆွဲထံရောက်အောင်ဆောင်ကြဉ်းပါခင်ဗျား။

— သွဲ, *v.* to bring with one, in one's hands, or to take with one (more elegant and denoting that the act is of longer duration than ထူခွဲ); ကျွန်တို့ဆောင်သွဲပါ။

— နှင်း, *v.* to deliver in marriage (royal); sometimes used by ordinary people; ထိန်းမြန်းမင်္ဂလာပြုသည်။ လက်ထပ်သည်။

— ထူ, *v.*; see ထူဆောင်။

— ရွက်, *v.*; see ဆောင်, 2nd def., to manage; သည်ကိစ္စကိုဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်ဗျား။

ဆောင်, 2 (from အဆောင်, a building).

— ပန်း, *n.* a kind of swinging cradle; the seat in the fore-part of a cart; ထွဉ်းဆောင်ပန်း။

— ဝို, *n.* the frame of a roof.

— ဝိုကို, — ဝိုထုတ်, — ဝိုထုတ်, *v.* to construct the said frame (an expression made use of with reference to houses built in the Burmese fashion); ခင်ဗျားအိမ်ဆောင်ဝိုကိုပြုပြီဗျား။

— ဝါး, *n.* the Tavoy name for the carambola or cringe tree; ဝောင်လျား။

ဆောင့်, *v.* to thrust, push, butt, bump, stamp, &c., by a sudden violent jerk, thump (usually implying anger), as a table or floor; to jolt as a cart or carriage; သည်ထွဉ်းမြေကြီးကြမ်းဆောင့်ကြောင့်အထွန်ဆောင့်သည်။

— အီးဆောင့်အပ်, — ညီးဆောင့်ညပ်, — ညှပ်ဆောင့်ညှပ်, *adv.* by jerks, up and down; joltingly as a cart or a horse not properly broken in, or as a person walking over rough, uneven ground; ကျွန်တော် မြင်း လေးပင် မထိတ်ထိုး ချောင်း ထောက် မီးရ သောကြောင့်ဆောင့်အီးဆောင့်အပ်ရှိသည်။

— ဆောင့်, *v.* to show signs of stubbornness, resistance, as a child or servant in a contumacious manner; မင်းကိုရေးတောင်းသောအခါ ထာမြန်ထို ရေခွက်ကိုဆောင့်အောင့်ပေးသည်။ သည်လူကျွန်ုပ်အမိန့်ကိုမရှိမဆောင့်အောင့်ပြီးလျှင်ထိတ်သည်။

— ချ, *v.*; see the parts. This is probably the best equivalent for "driving," as in the sense of "driving piles;" တိုင်ထိုးစင်နှင်ဆောင့်ချသည်။ ဆွဲထိက်။ ဆောင့်ထိက်, expression used by Burmans in heaving up an anchor.

ဆောင့်ခြေငုံ, *adv.* in a squatting posture. Burmese men adore a pagoda or a sacred image in this posture, it being considered the most orthodox (ဆညွတ်ကမ္မရှိဒိုးခြင်းငါးပါး).

—ခြောင့်ထိုင်, *v.* to sit in such a posture, or to sit in the usual squatting posture of a Burman when eating rice, &c.

ဆောင်း ၁, *n.* the cold season, *see under* ဥတု။ ဆောင်းသုဇာတ်ပြန်ဆိုအချမ်းတိုးသည်။

—အခါ, *n.* the cold season.

—ဦးပေါက်, *n.* the beginning of the cold season.

—ကာလ, *n.* same.

—ကျွတ်, *n.* the end of the cold season ; ဆောင်းကျွတ်မှအစပြန်ထင်လာပါသည်။

—တွင်း, *n.* during the time of the cold season.

—လရာထီ, *n.* the months of the cold season, the cold season.

—ထက်, *n.* the midst of the cold season.

—ထွင်း, *v.* to be ushered in as the cold season.

ဆောင်း ၂, *v.* to cover with an umbrella (နေထိပ်ပူသည်ထိုးဆောင်းသွားပါ, a hat, *i.e.*, wear a hat (can also be used of covering the head with clothes) ; ဆဝတ် နှင့်ခေါင်းဆောင်းသည်, a highly raised cover, &c., to pay something in consideration of the poor quality of money ; မီးဆောင်းသည်။ ငွေကလွဲသောကြောင့်မီးဆောင်းပေးရသည်, *n.* a high conical open-work cover (of bamboo), with an aperture at top, used to catch fish, and for various other purposes ; ဆောင်း is also used as a verb in the sense of catching fish ; ဆင်းထဲမှာ ငါး ဆောင်း ချေကြမိရဲ့။ [Note.—Though based on no authority, the use of ချေ in this sense, to the compiler, appears to be the equivalent of the English conjunction “then,” though often ချေ is euphonic in Burmese.]

—ထပ်, *n.* the smaller division of the stomach ; generally used in reference to animals. The ဆောင်းထပ် of pig, deer, and bullocks are eaten by the Burmese as a curry, *e.g.*, as ဝက် ခရယ်အမည်း ဝမ်းတွင်းသားဆောင်း ထပ်များနှင့် တင်းချက်စားရချွန်တတ်မြန်သည်။

—ပါး, —ပါးစာပါး, —ဓမ္မာစာ, *n.* a letter or epistle, a love letter.

ဆောင်းပါးလက်ဆောင်, *n.* a present sent to a distance.

ဆော့, *v.* to be restless, meddling, troublesome, (fidgety as a child) ; အကဆေးတယ်ဆော့, wantonly-inclined as a woman ; ထယ်ဆော့သည်ဒိန်းမ with ထက်, to have a natural disposition to pilfer ; ခြေထက်ထယ်ဆော့သည် with မိုဗ်း, to be (1) early as the

rains, ရိမ်းဆေ့; (2) to rain with frequent showers; with လေ it means to be gusty, လေဆေ့; with ငါး it means that fish are numerous and are easily caught, rise readily to the bait, ငါးဆေ့။

ဆေ့, *v.* to rouse, excite to action, urge on, stimulate, quicken, ရှိသည်; to commence operation, as the rain, ရိမ်းဆေ့သည်; the wind, လေဆေ့သည်; a spike, နှံဆေ့သည်, &c.; to crow frequently as cocks, as if to *expedite* daylight, towards dawn, ထင်းချက်ဆေ့သည်။ ထင်းချက်ဆေ့ချိန်, early dawn; to be nearly ripe as cocoa-nuts, mangoes, maize, tan trees, the rice plant, ငှက်စာဆေ့သည်, *e.g.*, အုန်းသီး ယခုမှ ငှက်စာဆေ့ ရုံကလေးရှိသေးသည်။ ခိဗ္ဗာန်ဆေ့သည်, to notify and call to worship, to "strike up" as to a Burmese orchestra, ဆိုင်းဆေ့။

—အေ, —နှီး, *v.* same; သည်ကိစ္စမှာခင်ကျားဆေ့အော့မှတော်လိမ့်မည်။ ကျွန်တော် အိမ်ကိုထည့်တညာတည်းထားချင်အောင်ဆေ့နှိုးခဲ့ပါ။

—ဖန်, —လှေ, *v.* scarcely if ever used in colloquial. In the Sadudammathaya there is a sentence: ဆေ့ဖန်ကြိုက်၍သန့် မြင်းရိတ်အိမ်အထိတ်ဖြင့်။

ဆေ့, *2, n.* a wooden implement used by fishermen engaged in (sea) stake-fisheries for driving the ကနက်ထိုင် into the ground.

ဆေ့, *3, v.* to solder, join by metallic cement; စေ့ဆေ့သည်, ဂဟေဆေ့။ ကျွန်ုပ်ငါးကို ထပြားတည်းဖြစ်အောင်ဂဟေဆေ့ဘိသကဲ့သို့ကြံသည်ထဲ။

ဆို, *v.* to say, speak, tell; ပြောသည်, to speak with some degree of displeasure or disapprobation; equivalent to the English colloquial expression "to give a talking to," "to talk to" by way of reproof; ကျွန်တော်ကိုဆရာကြီးကထတ်ဆိုသည်။

—စွတ်, *n.* something said which makes an impression or is worthy of being recorded; used in a good or bad sense; ပြောစွတ်ဆိုစွတ်ရအောင်ဆိုထုတ်သည်။

—ဆို, *v.* to reprove.

—မြည်, *v.* to find fault with, scold; မြည်ထွန်းထောက်တီး။

—ထို, *v.* to mean, signify, import; ကျွန်ုပ်သည်ထိုဆိုလိုသည်အဓိပ္ပာယ် ဖောက်ပါဘူး။

ဆိုက်, *v.* to arrive (at a proper place); more definite than ရောက်; particularly, to bring up to, come alongside, as a boat or cart; to be moored alongside a wharf, to hit, be in point as a remark; ထိသည်။ တိုက်ဆိုက်သည်။ နိပါတ်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်။ ထင်းပါးကိုဆိုက်အောင် အင်မတန်ထုံးစံပြီးပြောရသည်။ မီးသင်္ဘောဆိုက်ခဲ့

ပြီလား။ မီးသင်္ဘောတံတားဆိုက်နေပြီ, to stop as a carriage or cart at any particular place, *e.g.*, in front of a house ; ထွဉ်းဆိပ်ရှေ့ဆိုက်ခဲ့ပြီလား။

ဆိုက်ဆံ, *v.* ; *see* ဆက်ဆံ။

—ဆိုက်, *v.* to agree with on comparison.

—ရောက်, *v.* same as ဆိုက်။

ဆိုင်, 1, *n.* shop, stall [ရှပ်ဆိုင်, a European shop].

—ခင်း, *v.* to set up a shop, to expose goods for sale in a shop.

—တည်, *v.* to set up shop.

—ပိတ်, *v.* to shut up shop, either temporarily, or for a considerable period of time, or altogether.

—ဖွင့်, *v.* to open shop.

—ရှင်, *n.* the proprietor or owner of a shop or stall.

ဆိုင်, 2, to have a right to, have concern in or with ; less than ပိုင် ; *intrans.* (with နှင့်) to concern, belong to, have some bearing upon, appertain to ; ဝင်ဆိုင်သည်, to be within one's province, to have jurisdiction as a court ; အမိုးရနှင့်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်း။ ဆိုင်ရာသွားဈေးဝယ်စေ။ ကျွန်တော်နှင့်မဆိုင်ပါ။ ဆိုင်ရာရုံးမှာအမှုပြုလုပ်ရသည်။

ဆိုင်, 3, to meet face to face ; ဆိုင်တွေ့သည်, to meet in rivalry or contest ; ပြိုင်သည်။ အရန်သင်္ဘောနှင့်အဆန်သင်္ဘောတွေ့သည်မှာဆိုင်တွေ့သည်။

—မြိုင်, *v.* same, 2nd def. ; အမိုးရမင်းထံခင်ကျားနှင့်ကျွန်တော်ထရားဆိုင်မြိုင်ကြမိရဲ့။

ဆိုင်း, 1, *n.* a circular frame in which several drums are fixed, ဝတ်ထိုးမိသွ်သည်, and played on by a person sitting in the centre (in funeral processions this person stands) ; ဆိုင်းမိုင်း, called by Yule in his account of the embassy to Upper Burma a "drum harmonicon."

—ဆော်, *v.* to strike up as a Burmese orchestra by way of a hint to the actors to make their appearance, and to the audience that the performance is about to begin.

—တီး, *v.* to strike the small drums inside such circular frame (ဆိုင်းဆော့တီး), to strike such drums quickly, as when an actor is dancing with energy or when a marionette is made to dance in such a manner, also when a disturbance is created at pwès, in order to drown the noise of quarrelling.

ဆိုင်း, 2, *v.* to delay ; (*intrans.*) tarry, wait ; ထင့်သည်။ ကျွန်တော်ရောက်သည်တိုင်အောင်ဆိုင်းနေပါ။

ဆိုင်းငံ့, *v.* to wait for ; ကျွန်တော်ဆိပ်ဆောက်သည်မှာ။ သစ်ပျဉ်မထောက်သော
ကြောင့်တစ်ခင်းငြိမ်ခိုင်းငံ့ရသည်။

—ထား, *v.* to delay ; (*trans.*) make to wait (not often used).

—တွယ်, *v.* same ; to impede, make slow.

—ထား, *v.* to keep back, cause to wait, though often not necessarily with the idea of obstructing as is the signification of ဆိုင်းထား။ မသွားစေနှင့်ဦးဆိုင်းထားပါ။

ဆိုင်း, 3, *v.* to connect by a cord or rope in order to support in a suspended or upright position ; a sling suspended at the end of a porter's yoke ; a package of foil, either gold or other metal ; used in connection with the metal designated, as ရွှေဆိုင်း, ငွေဆိုင်း, &c., ပေါင်းဘိဆိုင်းကြိုး, *n.* braces ; ထင်းတင်းဆိုင်း၊ မြက်ထင်းဆိုင်း၊ ခေတင်းဆိုင်း။

—တွ, *v.* same as ဆိုင်း။ အကြောအချင်းဆိုင်းတွ, to have the muscles contracted when fatigued, *see* တွ။

ဆိုင်း, 4, *v.* to be fresh, luxuriant, full of (leaves, or figuratively of other good things) ; မြိုင်သည်။

—ဆိုင်းမြင်းမြင်း, *adv.* same.

—မိမိ၊

—ရရှိင်း, *adv.* from above, chiefly used in poetry.

—ဆိုင်းဝေဝေ, *adv.* same ; သစ်ပင်ကြီးအကိုင်းအခွက် ဆိုင်းဆိုင်းဝေဝေရှိသောကြောင့်နေရပ်ကြီးသည်။

ဆို, *v.* to stop up, obstruct (an aperture or hole, by thrusting in something) ; *comp.* ဝိတ်, block, *see* အဆို ပထင်းကိုမေ့ (pron. ဆော့) နှင့်ဆိုလိုက်ပါ။ ပစ်ခတ်မှုအောက်ရပ်ဆိုသည်။

—ဝိတ်, *v.* same ; မိဒိနိုင်သို့တခြားနိုင်ငံတရားသူများထောရအောင်ထက်နက်အပြည့်အစုံနှင့်ဆိုဝိတ်ကြသည်။

ဆိုး, 1, *v.* to be bad, not good ; မကောင်း (to be vicious as a horse), to be hurtful, injurious, to be vile, evil, wicked ; ထယ်ဆိုးသည့်မြင်းကျွန်တော်မင်းပုံပါခင်ဗျား။

—ညစ်, *v.* same, last def. ; ထယ်မောင်မင်းဆိုးညစ်သည့်သူ။

—မျိုးခံသည် (pron. မိုးမျိုးခံသည်), *v.* to put up with the waywardness, ill-treatment, ill-nature of another ; အဘိတဓခံသည်။ မင်းကျွန်ုပ်ပြောတိုင်းဆိုတိုင်းမျိုးခံသည့်သူတ။

—ထုတ်, *v.* to be vile, base, abject.

—ဝါး, *v.* to be bad, unpleasant, disagreeable to some of the senses, as noxious smells ; မကောင်းဆိုးဝါး, *e.g.*, သည်သင်းမကောင်းဆိုးဝါးများသည်။

—ဝွင်း, *v.* to be morally bad, vile, wicked.

ဆိုး, 2, *v.* to dye ; ဆေးဆိုးသည်။ သင်္ကန်းဝိနည်းဆိုးသည်။ ကျောက်ချည်ချိတ်သတ်။
ဘောက်ရင် ညောင်နီ ခေါက်နှင့် လည်းဆိုးသည်။ [Note.—These com-
prise nearly the whole of the orthodox dyes.]

ဆွ, 1, *v.* to scratch up, stir up, agitate, irritate ; ကွန်ကရစ်သမ္ဘာနှင့်
ဆွသွင်ထိမည်။ အနာပိမ်းပြင်တွက်အောင်အပ်နှင့်ဆွသည်။

ဆွ, 2, to be white ; used adverbially in conjunction with ဖြူ as a
slight intensive. This is not a colloquial expression, but is
met with in poetry ; ဖြူဆွမွေးမွေးမြတ်လေးသဏ္ဌာန်။ ပွင့်ဖူးတံနှင့်။

—ဆွခုန်, *v.* ; see ဆွေဆွခုန်, to stop short and quick, as a
horse ; တယ်ရှည်မြင်း ဇက်ကြီးကိုင်လိုက်သွားဆွခုန်နေသည်။

ဆွတ်, 1, *v.* to pluck, gather, as flowers or fruit ; *comp.* ခူးစကား
ဆွတ်ပြောသည်, to speak by means of an apocopative coales-
cence (if it is allowable to coin such an expression),
a style much affected by Upper Burmans, *e.g.*, ကစဇိုင်း
for ကစားဇိုင်း, မဟောက် for မြေတောက်, လက်သမာ for လက်သွား,
ဘိသကျော် for ဘိသားကျော်, &c. ; ပန်းထွင်းဆွတ်ခဲ့ပါ။

ဆွတ်, 2 (from စွတ်, to be wet), *v.* to wet, moisten ; တွင်းရှက်များ
မညှိုးအောင်အောက်ကိုရေဆွတ်ပြီးအပ်ရပါသည်။ ကွန်ကရစ်လက်ကိုင်ပဝါကိုရေမွေး
နှင့်ဆွတ်လိုက်ပါ။

ဆွတ်, 3, *v.* to be very white ; chiefly used in an adverbial
form as an intensive ; ဆွတ်ဆွတ်တွတ်တွတ်ဖြူ is also used, not
so much as မွေးမွေးဖြူ။

—ဆွတ်တွတ်တွတ်, *adv.* intensive to words of sorrowful or
pleasant emotions ; သည်ဒိန်းမကလေးအသား ဆွတ်ဆွတ်တွတ်တွတ်ဖြူ
သည်။

ဆွန့်, *v.* to be unusually scarce ; အတွန်ရှားသည်။ မိုဟ်းဆွန့်သည်။ လေဆွန့်
သည်။ သည်နှစ်မိုဟ်းဆွန့်သည်။

—ဝါး, *v.* same ; သည်နှစ်သရက်သီးများဝါးကျလိုအတွန်ဆွန့်ပါသည်။

ဆွမ်း, *n.* cooked rice, food for a priest, ထမင်း။ [ဆွမ်း (ကြီးလောင်း),
v. to make extraordinary offerings of rice to priests,
generally about the months of October or November ; ပြား
ဆွမ်းထောင်းသည်။ နှင်းဆွမ်းထောင်းသည်။] ; နံနက်ဆွမ်း eaten about 9
a.m., နေ့ဆွမ်း eaten after နံနက်ဆွမ်း but before noon.

—ခံဆွတ်, *v.* to leave a monastery to receive offerings of rice
as a póngyi.

—ခံပြန် (*pron.* ဆွမ်းခံပြန်), *v.* to return to a monastery after
having received offerings of rice, &c., as a priest (about
8-30 a.m.) ; ခင်ကျားသားကလေးဘယ်အချိန်ဆုံးပါသည်။ ပနောဆွမ်းခံ
ပြန်ချိန်ဆုံးရှာပါသည်။ ကျောင်းထကာရှေ့။

ဆွေဝံဝံ (*pron.* ဆွေဝံဝံ), *v.* to enter a village or town for the purpose of receiving offerings of rice, &c. (about 7-30 or 8 a.m.).

—ဝံဝံ, *v.* to have rice (or any other offering) in order before pòngyis; commonly used continuatively or adverbially, as ဆွေဝံဝံပင့်သည်, to invite to receive rice; ဆွေဝံဝံကြသည်။ ဆွေဝံဝံကြထောင်ပူပါ။

—ထောင်း, *n.* a lacquered basket from which rice is offered to pòngyis.

—ပန်း, *n.* same as ဆွေ ကြင်းပန်းကြင်း, the remnants of the rice of a priest; ဆွေကြင်းပန်းကြင်းပေးထောင်ပူပါ။

—ထုန်းပေးသည်, *v.* to eat rice as a pòngyi, equivalent to the ထောင်းစား of a layman.

ထွတ်, *v.* to attach to, connect with, to tow as a ship, boat, &c., make lean on, particularly applied to buildings; *comp.* ကပ် and ထွတ်, နောက်ထွတ်ဥပဒေ, a subsidiary rule; သင်္ဘောကြီး ထိထန်နှင့်ထွတ်ထိုင်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သားရဲထိုက်ထွတ်ပါးအိပ်ထိုက်ထွတ်နေရသည် ခင်ကျား။ (to match in boxing; သည်ထွတ်ပတ်ဖြင့်နိုင်သောထွတ်စမ်းပါ)။

—ကပ်, —မျှောင် (—မြှောင်), *v.* same (to hang or sponge on another); ခင်ကျားထွတ်ပါးဥပဒေထွတ်မြှောင်ပြီးစားသည်ထွတ်။

—ငွေ, *n.* coarse silver adroitly merged in good silver while in a state of fusion.

ဆွဲ, *v.* to be weak and tremulous, as the hand or foot; ထက်ဆွဲသည်၊ ခြေဆွဲသည်, to stammer, stutter; စကားဆွဲ, စကားထပ်သည်။

—အ, *v.* same, last def.

ဆွေ (from အဆွေ), a relative; ချစ်ဆွေ, a dear friend; မှန်သည်အတိုင်း ပြောဆိုပါချစ်ဆွေ, speak according to that which is true, dear friend; an expression much used in zat pwès; ငယ်ကချစ်သည် ချစ်ဆွေငယ်သည်ဒင်သေရလေခြင်း။ ဆွေခြင်းမြိုထုံမျိုးခြင်းထပ်မြတ်။

—အားမျိုးအင်, *n.* the strength and power of relations.

—စဉ်မျိုးဆက်, *n.* lineage.

—မျိုးခုဒ်ဆက် (—မျိုး ခုဒ်ဆက်), *n.* the seven degrees of affinity, being the three above, namely, အထ, အသီး, အထေး, and the below, namely, ထား, မြေး, မြစ်, including the person's self (မိမိထိုက်), see under အမျိုးခုဒ်ဆက်။

—မျိုးညာထက, *n.* relatives; ဆွေမျိုးညာထကသက်ဟထရထို, an expression frequently made use of in letters.

—မျိုးရင်းချာ, *n.*; see next.

ဆွေ ရင်းမျိုးချာ, *n.* an own relation, a blood relation ; ဆွေမျိုးအရင်း အချာထော်သည်။ အဆွေအမျိုးဝမ်း။

—ဝါး, *n.* an own relation ; ဆွေဝါး မျိုးအားတတ်အားကြီးသည်။

ဆွေဆွေချန်, *v.* to stamp short and quick, as an angry, petulant child ; ဆွေဆွေချန်။ လူကလေးမီးခဲနင်းမိသို့ဆွေဆွေချန်နေသည်။ (ဒရယ်သေနတ် မှန်သော်လည်းဆွေဆွေချန်ဖြေးနိုင်သေးသည်)။

ဆွေး, *v.* to be decayed (as a carious tooth, သွားဆွေးသည်), crumbling, rotten, as wood or cloth ; hence အတွင်းဆွေးဆွေးသည် (*pron.* အတွင်းစွေးဆွေးသည်), *v.* to be broken-hearted with suppressed grief ; တိုင်မျှားပြစားလိုဆွေးလှန်ပြီ။ အချစ်ထောက်ဆွေးထက်သည်။ အချစ်မတတ်ပြေတတ်သည်။

—မြေ, *v.* same.

—ထိ (ရိ), *v.* ; see the parts (also applied to the mind, စိတ်ဆွေးထိသည်) ; ကျွန်တော်အင်္ကျီဆစ်ပြာစားသောကြောင့်ဆွေးထိသည်။

—မွေး (commonly *pron.* ဆွေးမွေး), *v.* to enquire into, investigate (a subject of discussion) in company with another, to commune, to confer ; မေးမြန်းသည်။ တရားကိုဆွေးမွေးမြန်းသည်။

—မွေးနှီးနှော, *v.* ; see the parts.

ဆွဲ, *v.* to hold with a pulling effort ; to pull, draw, haul ; ငင်သည်။ (ရက်ဆွဲ, to protract, spin out the time), to hang up, suspend ; ဆွဲထားသည်။ မီးအိမ်ဆွဲထားသည်။ ကြိုးတင်းထင်းဆွဲ။ ဆွဲလိုက်ကြမို့။ လက်ကို ဆွဲ၍လမ်းရှောက်ကြသည်။ မိလ်းရွာအောင်စွန်ဆွဲကြသည်။

—အံ, *n.* a drawer, more commonly called အံဆွဲ (*pron.* အံစွဲ)။

—ထိုင်, *v.* same, 1st def.

—ချ, *v.* to hang, a term used in cases of suicide by hanging ; ဆွဲချနှိပ်ကြမ္မာအကျောက်ဆေသည်မှန်ပါသည်။ ဆွဲကြိုးချသေသည်။

—မျှန်ခွင်, *n.* large scales ; *comp.* ရာဇု, which are smaller.

—မီးအိမ်, *n.* a hanging lamp.

—ထွဲ or ဆွဲထွဲ, *n.* ; see ဆည်းလည်း။

ဇ (ဇွဲ)

(The eighth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of palatals.)

ဇက်, 1, *n.* ; see ကပ်ဆက်။

ဇက်, 2, *n.* the bit of a bridle ; မြင်းဇက်ခွ။ ဇက်ထွား။ ဇက်ထုံး။ ကုန်းနှိုး။ မြီးပျင်း။ ကကြီးထန်ဆာအစုံ။

—ကြီး, *n.* the reins of a bridle.

—ချုပ်, *v.* to draw in the reins.

—ခွဲ, *v.* to put the bit into a horse's mouth, to bridle.

ကတ်ထတ်, *v.* to draw in the reins so as to stop a horse.

—ထိုးကြိုး, *n.* the small cords which connect the reins with the bit.

ကင်, *n.* the piece of wood which supports the body of a cart over the axle-tree; ထွင်းစင်တုံး။

ကင်ကထတ်, *n.* a small, unimportant thing; ကင်ကထတ်သာရှိသည်, it is only as large as a ကင်ကထတ်; said to be derived from မြင်ထည် (*pron.* မြင်ထထည်), *n.* a kind of spinning top, မြင်ထထည်ထောက်, meaning that a thing is as insignificant as the small space taken up by the aforesaid top when spinning; မင်းအိမ်ကထေးကင်ကထတ်ထောက်နှင့် စခန်းကြီးလုပ်ပြောသည်, you give yourself airs in speaking, you, with your little wee house about the size of a မြင် spin.

ကင်ရေခင်, *n.* the curlew.

ကင်းချောထိပ်, *n.* a species of tortoise; ဆောက်ထိပ်။

ကင်းမတ်, *n.* Zinmè (called by the Shans Chengmie), the chief town of the principality north-east of the Tenasserim Division. Its inhabitants are of the race of Shans known as ဦးစွန်းရတ်. The principality is included in the Kingdom of Siam.

ကမ့် (Eng.), *n.* gin (ကမ့်အရတ်).

—မြ, *n.* same.

ကမ့် (Eng.), 2, *n.* jean, drill; ကမ့်အင်ကျီ။

ကနုပင် (Pali ကနုပဒ), *n.* a small village, a hamlet; *comp.* နိရုံး, which is larger than ကနုပင်; ကနုပင်ရွာငယ်သားရှိ အပြောအဆိုမိုင်းသည်, his speech is unpolished because he is the inhabitant of a petty village.

မန်း (Pali မနိက, a mother).

—အိမ်ရှင်, *n.* the mistress of a house, husband and wife; ထင်ကိုင်မထားလင်မထား။

—ဝင်ပွန်း (*pron.* မန်းဝင်ပွန်း), မောင်နှံ, *n.* husband and wife; သွီးဝင်ပွန်း။ သွီးမောင်နှံ။ မောင်ထိုးမိမိမန်းမောင်နှံတောင်းမှု။ နိဗ္ဗာန်ဆုသာသနာတို့လှ ခေါ်ဝေသော, let nats and man declare "well done" to the merit, the reward of Neibban, of Maung Po and Ma Pein; ဝင်ထူးသားထို မန်းမောင်နှံ မာထောင်မှုဝါထားဝင်ဘုရား, are you, husband and wife, well? [Note.—The honorific affix ထောင် is often used by ordinary people to one another in grave and respectful discourse, and not only to officials (*see* ထောင်, 2).]

ဇမ္ဗုဒိပါ (ဇမ္ဗုဒိပါ) (Sinhalese Jambudwīpa) or ဇမ္ဗုဒိတ် (*pron.* Zambudipa or Zambudeit) [Pali ဇမ္ဗု, the eugenia tree (ဆဇ္ဈ), and ဒိပါ, an island], *n.* the great south island, *see under* ကျွန်း။ ဇမ္ဗုဒိတ်ကျွန်း။ ဒိမိတ်ကျွန်း။ ဇမ္ဗုဒိပါ မည်သောတောင်ကျွန်းကားလူနာထသောင်းရှိ၏။ The island called Zambudipa is 10,000 miles in circumference. [*Note.*—"The shape of Zambudipa is said to be like a cart-wheel; ဇမ္ဗုဒိပါကျွန်းသုတို့၏အသက်အပိုင်းအခြားသည်အမြဲမရှိ။ ရံကာ ၁၀၃၆။ ရံကာအသင်္ချေနေသတည်း။ ထိုကြောင့်အပိုင်းအခြားရေတွက်ခြင်းမရှိ, there is no perpetual limit to the lives of the inhabitants of the Zambudipa island; sometimes they live ten years, sometimes an athinchay, on that account there is no limit or computation."]

ဇမ္ဗုရာဇ် (ဇမ္ဗုရာဇ်), *n.* the most precious kind of gold (ဇမ္ဗုရာဇ်ကျွ, *pron.* zambuyit shway), being that produced from the gold eugenia tree. "In the same (Himalaya forest) there is a "damba tree, 100 yojanas high, which has four branches, "and the whole space that tree covers is 300 yojanas in "circumference. From the trunk and the four branches "large rivers continually flow. During the whole of kalpa "in which the world is renovated, it bears an immortal "fruit resembling gold. * * * This fruit falls into the "rivers, and from its seeds are produced grains of gold that "are carried to the sea. * * * The gold is of immense "value as there is no other equal to it in the world; from "this damba or jambu tree, Dambadiwa or Jambudwīpa "derives its name."—M.B.

ဇမ္ဗုသဇ္ဈ, *n.* the gold eugenia tree situated on the northern extremity of Zambudeit.

ဇထ်, *n.* any plaything to be hit by a ball (ဒိုး) or against one another, hence ခွင်ထောင်ဇထ်, *which see*; cowries and seeds of the tamarind and of the တထိပ်ဝင် are used as ဇထ်။

——ဇထ်, *v.* to play with the said things; ဇထ်ထိုး။ ဇထ်ခုင်။ ဇထ်ထောက်။

——ခွန် (Peguan), *v.* same.

——ဆတ်သထိုး, *pron. a.* as in the way of a ဇထ် being struck and causing all the others to be struck in succession; used to denote continuity, sequence.

ဇထား, *n.* the heading of a column in a table of columns (ဆင်းစောင်).

——ထိုက်, *v.* to compare accounts, calculations.

ဇရက်, *n.* the small mina bird named by some the Indian night-ingale; *comp.* သထိကာ, the large mina bird. The Bur-

mese append the nickname of ကရတ် to the names of talkative people; ငါးကရတ်၊ တောင်ပြေကရတ်။ ဝင်သွားသို့အိမ်မှာလူတွေ (ရွှေ) စကားပြောသည်မှာကျွတ်ကျွတ်သုသု။ ထက်ပင်ကရတ်ကျသလို၊ in your house, the people, in talking, made such a noise 'like minas settling on a cotton tree.'

ကရပ် (often written ခရပ်), *n.* a building erected for public accommodation; a rest-house. [Note.—This word is said to have been originally derived from two words, စားခရပ်, *i.e.*, the place of stopping to eat; ဥပသကရပ်].

ဓရာ (Pali), *n.* old age; အိုခြင်း။

—ခန္ဓထ, *n.* infirm old age; အားနည်းသောအိုခြင်း။ ဓရာထောင်းသော်။ ပျောင်းပျောင်းညို့ညို့။ ငါထောင်အံ့ဟု။ မခံ့ထွတ္ထ။ ထကြွပြင်းထိုင်း။ ထိုထိုင်းမပါ။ ပတ္တာပေထိုး။ နှစ်ထိုးထည်းပြီး။ နှစ်ထိုးထွတ်သန်း။ မီးဖြန်းတာဝနာ။

ဇောပုဇ (Pali ဇောပု, a womb), a viviparous birth, *see under* ဇောပုဇဝဋ္ဌိသဒ္ဓေ in colloquial frequently *pron.* ဇောပူဇာ (zulla-pooza).

ဇေား, *n.* a four-cornered vessel, of different sizes, used as a measure (chiefly by 'paddy brokers'); စပါးဆန်မြင်သည့်ဇေား, a sort of oblong wooden tray used for the rapid counting of money; ငွေဇေား။ [the trays used in Government treasuries and mercantile firms are capable of containing Rs. 1,000 exactly].

ဇာတ်, *n.* the narrow board which forms the border of a bamboo wove-work partition; *comp.* ဇာတ်။

—ဇာတ်, *v.* to nail on the said border.

ဇေယျ, *n.* a large bowl, basin; *comp.* အင်ထုံ။ ဣဇေယျ။ ငွေဇေယျ။ စံဉ္ဇေယျ။ ခြေဇေယျ; also the name of a village above Prome, which, according to Burmese computation, is half-way between Mandalay and Rangoon; မြို့နှင့်ရန်ကုန်ဇေယျထက်ဝက်။

ဇေယျ, *n.* a small hard particle occasioning unevenness or some inconvenience; also applied to persons whose language lacks concinnity of style (စကားဇေယျဇေယျသည်); ထင်းမှာဇေယျဇေယျများထိုက်နက်မင်းဆင်းမရှောက်နိုင်ဘူး, owing to there being many rough, uneven things in the road, one cannot walk without shoes (sandals or boots); သည်ထမင်းထူ၍ကစားနပ်ပိုးဇေယျဇေယျသည်, as some of this rice is not properly cooked, there are rough, hard particles in it.

ဇေယျကထာ, *adv.* accommodatingly, in the way of yielding to the tastes and wishes of another in a considerate and compliant manner (ထိုက်ထျော) ထူးအထိုက် ထျက်ကထေယျကထာကြည် စေလုံးတတ်သောကြောင့်ရန်ကင်းသည်, it is because I am regardful of his wishes and fraternize with him in a considerate manner that we are free from ill-feeling.

စေ့ထော, *adv.* laying aside with the intention of using when wanted ; မြင်းကိုစေ့ထောစီးရပြီ။ နွားကလေးနွားကြီးများမရှိသည်အခါ စေ့ထောထိုက်ရအံ့ရအံ့ပြီ။

စေ့တံသာ, *n.* muriate of ammonia, sal-ammoniac.

—ရေငြိန်, *n.* volatile spirit of sal-ammoniac, spirits of ammonia (sometimes called hydrochlorate or muriate of ammonia).

စေ့ (ညာတ်), *n.* quickness (of intellect) ; ထွင်မြန်စွာ သိထားသည့် ညာတ်။ စေ့ပိုသော။ ထွင်မြန်စွာ။ မှာစာပေးလိုက်သည် (ဦးပုညဝေဏ္ဏသာ), I send you a letter written and composed on the inspiration of the moment. [Note.—This is not a literal translation, but conveys, it is believed, the correct meaning.]

စေ, *n.* painting, picture-work in colours of gold or other bright material, inlaid work, marquetry ; ရွှေစေထိုးသည်။ ရွှေစေထည့်သည်။

—သင့်, *v.* ; see ရေစေသင့်သည်။

စေ့စေ့ဝက်။ စေ့စေ့ဝက်။ စေ့စေ့ဝက် (from စေ, to be dark, confused), *adv.* doubtingly, hesitatingly ; စေ့စေ့ဝက်။ ခင်သွားအပေါ်တွင်ကျွန်ုပ်စေ့စေ့ဝက်ထင်သည်, I have my doubts about you, sir ; မထွေသည့်မှာ ကြာထိုးခင်သွားထိုးမြင်သော်လည်း မိတ်ထဲကစေ့စေ့ဝက်ရှိသောကြောင့်နာမည် ရုတ်တရက်မခေါ်နိုင်ပါ, though I saw you, my not having met you for a long time, I was not able to call you at once by name owing to my having a feeling of hesitation in my mind.

စေ (Pali စေတိ, to be or to produce), *a.* caused or produced ; used as a formative increment with words of Pali origin, as ကမ္မစေ, caused by the influence of past deeds, and becoming စ in composition with a following word as ကမ္မစရပ်, a body caused, &c.

စေ့ကထာ, *n.* small pincers or pliers, particularly such as are made by goldsmiths, nowadays applied to a small bunch of silver instruments, such as a silver tooth-pick, an ear-pick, a small pair of pincers for extracting hairs from the interior of the nose, a nail-pick (စေ့ကထာတံ) made of gold, silver, or alloy.

စေတိ (Pali စေတိ), *n.* race, caste, kind ; အမျိုး, an account of one's existence or life, given by one's self ; commonly applied to the accounts of different existences of Buddh, and particularly of Gaudama, the last Buddh, five hundred and fifty of which are contained in the Buddhist scriptures extant, စေတိထေဝါးဆယ် (နိပါတ်), ten of which are distinguished from the rest, in regard of interest and celebrity, namely,

ထေမိ, marked (ထေ), နေတ္တ (ဇေ), ထဝဏ္ဏတ္တိ (ထု), နေမိ (နေ), မဟေဝိ or မဟေဝ (မ), ဘုရိဒတ် (ဘု), ဓန္တက္ခရာ (ဓ), နာရဒ (နာ), ဝိရု (ဝိ), ဝေသန္တရာ (ဝေ), one of the said histories exhibited in a play, any dramatic exhibition.

ဇာတ်ကွင်းအပ်, *n.* a kind of lacquered betel-box manufactured at Pagan, Nyaungu, Salay, Upper Burma, with figures of belus, birds, &c., on it.

—ခင်း, *v.* to show by means of pictorial representation ; ဇာတ်ရေး။

—မီး *v.* to manage or superintend the arrangements of a dramatic company, and in a more extended sense to superintend religious offerings, funerals ; အခင်းအကျင်းအကျွေးအမွေးကောင်းပါးစားသည်တို့ကို ဇာတ်မီးသည်။

—ဆွဲ, *adv.* without doors or windows, but inclosed by sides (ကံးသား) which swing from the top, so called because sometimes adorned with pictorial representations of zats.

—ထူသား, *n.* members of the same caste, family, country ; (ဇာတ်ထူသားစားတွင် ယထာ နှင့် သောင်းပျက်သည်), an expression somewhat equivalent to the English one "it is a foul bird, &c."

—ထိုက်, *v.* to rehearse a play before the performance.

—ပျက်, *v.* to lose caste, as a native of India.

—ပြ, *v.* to act on the stage.

—မြတ်, *v.* to disappear as a race.

—ပွဲ, *n.* a theatrical exhibition ; ဇာတ်ပွဲခံသည်။

—ရည်လည်, *v.*

—ရုံ, *n.* a play-house, theatre.

—ထိုးကွဲ, *v.* to be revealed as the plot of a play.

—သမ, *n.* an actress.

—သမား, *n.* an actor, stage-player.

—ထွင်း, *v.* to initiate in a caste ; applied to Brahmins and natives of India ; ထာသာထွင်းသည်။

ဇာတာ (*pron.* ခေါ, Pali), *n.* the time and circumstances of one's birth ; ဇာတာစဉ်းကပ်းဒိုးဇာတာပါသည်, born to be a thief ; မင်းဇာတာပါသည်, born to be a ruler ; *comp.* နေ့စွဲ။

—ကြည့်, *v.* to study one's own or another's horoscope.

—ဒိုက်, *v.* to be unfavourable as one's horoscope.

—စွင်, —ရုံ, *n.* a horoscope constructed for astrological purposes.

ဇာတာတွက်, *v.* to cast a horoscope.

— နှိပ်, *v.* the opposite of ဇာတာတွက် (ဇာတာတွက်).

— ပေတာ (*pron.* ပေခါ), *n.* ဇာတာ

— ဖွင့်, *n.* to be favourable as one's horoscope, *i. e.*, to be in ordinary parlance in luck's way, ဇာတာကောင်း, opposed to ဇာတာကောင်း

— ဖွဲ့, *v.* to construct a horoscope.

— မေး, *v.* to make inquiries regarding one's own or another's horoscope.

ဇာတိ (Pali), *n.* being, existence ; ထာဝ, constitution of being, original nature, essence ; ဖြစ်ရင်းပကတိ၊ နှစ်ရပ်, genuineness, freedom from anything false or counterfeit ; opposed to ပဝတ္တိ။ ခပ်သားမော်လမြိုင်မြို့ဇာတိသားလားပဝတ္တိလား ; also applied to inanimate things ; မိန်းမကလေး လက်ကောက်ဇာတိလားပဝတ္တိလား, are this girl's bangles real or imitation gold ?

— ခေတ်, *see* ခေတ်သုံးပါး။

— ဝပ်, *v.* to be pure, unadulterated.

— မဟတ္တရက်, *n.* (from ဇာတိဝိသုဒ္ဓိ၊ မဟတ္တရက်၊ attribute), pride of good birth ; သည်လူဇာတိမဟတ္တရက်ရှိပါပေသည်။

— သရ (Pali), *n.* the knowledge of one's own existence in a past state ; မိမိဖြစ်ခဲ့ဘူးသောထဝကျိန်နိဗ္ဗိတသတ္တိဉာဏ်။

— သား, *n.* a native of a place, in opposition to ပဝတ္တိသား, a domiciled resident ; သည်လူအင်္ဂလိပ်ဇာတိသားဟုတ်ဧည့်မောင်ပါ, I do not think that this man is of pure English race.

ဇာမ္ဗိဗ္ဗိလတ်, *n.* the nutmeg tree, nutmeg.

— ဖွင့်, *n.* the mace. [*Note.*—Amongst the Burmese there is a saying when a man of thievish propensities is himself robbed, ဇာမ္ဗိဗ္ဗိလတ်သီးရိုးထိုးသည်, in allusion to the common belief that owing to the strong odour of the nutmeg, it is never worm-eaten ; similar in meaning to မြေပွေးရိုးထိုးသည်].

ဇာပန (Pali ဇုတ်ကြည်းသင်္ဂြိုဟ်ခြင်း), *n.* cremation, the burning of the dead.

— ကိစ္စ, *n.* funeral rites, matter connected with the burial of the dead ; ဇာပနကိစ္စပြုလုပ်သည်။

ဇာဝိ, *n.* a nut of a screw or bolt (ဇာဝိရုတ်ဆောင်သည်, to construct by means of bolts and nuts), not a Burmese word ; ဇာဝိ နှစ် (နာရီအတွင်းဝန် in the Burmese time) မေ့လိုလွဲသောတမ္ဗာအလုပ်အကိုင်လုပ်နိုင်စိန်လား, in allusion to the Nanyi Atwin Wun in the Burmese time, who was notoriously unfit for his duties.

မီးကွတ် (*pron.* as if written ခဉ်ကွတ်), *n.* an owl ; ခဉ်ကွတ် (general name for the small owls).

မိဇဝါ, *n.* the Cape jasmine.

မိန (Pali), *n.* a Zina or Buddh (မိနထဝဝန) ; ဓာရိယဝါးကိုအောင်ထောင်မှ သောဘုရား။

မိဝ (Pali), *n.* life, အသက်, written also မိဝ (၁) ပရတလူပမိဝ။ သူတပါးအကျိုးကိုမှီ၍ အသက်မွေးခြင်း (၂) ပုညဘလူပမိဝ။ တံကိုမှီ၍ အသက်မွေးခြင်း (၃) ဥဒ္ဓာနဘလူပမိဝ။ မိမိယကိုမှီ၍ အသက်မွေးခြင်း, the three ways of earning a livelihood, (၁) by relying on the favour of another, (၂) by relying on fortune, (၃) by relying on one's own industry.

မိဝက, *n.* Ziawaka (Singhalese Jiwika), a famous physician in the time of Gaudama ; figuratively any skilful physician, *e.g.*, ဩကြီးကိုတွေ့ရသည်မှာ မိဝကတွေ့ရသကဲ့သို့ရှိပါသည်, my meeting you, great teacher, was as if I had met Ziawaka, (မိဝကသရ)။

မိဌ (Pali), *n.* the tongue (ဗျာ), written also မိဝါ။

—တထန (Pali အသထန), *n.* the faculty of tasting ; ဗျာဖြင့်ခံစားခြင်း။ ဗျာဖြင့်တွေ့ခြင်း။

—ဝင်, *v.* to be on friendly terms ; အဖြေချင်းတည့်သည်။

မိယ (ပင်), *n.* cummin, "a dwarf umbelliferous plant, somewhat resembling fern (*cuminum, cyminum*), cultivated for its seeds, which have a bitterish, warm taste, with an aromatic flavour," used by the Burmese in curries, the leaves (?) of which are pounded and sprinkled by them in form of a powder on freshly-killed fish, game, meat, &c., to diminish rankness of odour.

မိဝဉ်, *n.* the *Hirundo esculens*, the edible-nest maker ; ပင်လတ်မျှတော။

မိ, *n.* the foetus (of animals) ; ဝမ်းပိုးမျိုး။

—ရှိ, *v.* to be with young, မျိုးရှိသည် ; applied to horses and cattle.

ဇေရုပုရ (Pali ဇေရ, victor, and ပုရ, a city), *n.* Sagaing, the city of victory, *see* ဝင်ကိုင်း။

ဇော (Pali ဇောဝိ), *n.* a sudden active emotion or exercise of mind ; ဇောစေတနာကောင်းသောဥဒ္ဓေါဋ် ညောင်စေ့ ထောက်ပံ့သောလည်းညောင်ပင်ကြီးထောက်အကျိုးခံစားရသည်။

—တပ်, *v.* to have the mind intent on ; စိတ်စွဲသည်။

—မြွေ, *n.* the clammy sweat preceding death ; ဇောမြွေမြွေ။

—စာ, *v.* to be intent on doing (something) ; စိတ်စောသည်။ အာရုံပြုသည်။ ဇော့ကျသည်။

စောဆိုက်, —ဖြန့်, *v.* to be in the state of torpor preceding death.

—ထက်, *v.* to be intensely eager to carry out some determination, to be enthusiastic (အားကြီးစန့်တက်ရှိသည်။ မိဘတို့ရပ်၌ နှိပ်ချင်သည်။ စောထက်သော်လည်း အကြောင်း မညီညွတ်သေးသောကြောင့် မတာမရောက်နိုင်သေးပါ။ ခင်အံ့။)

—သန့်, *v.* to be intently resolute or determined in carrying out one's plans. This word is used interchangeably with စောထက်။

စောက် (*pron.* အစောက်), *n.* steepness, depth.

—ကြီး, *v.* to be of great depth, ထစောက်ကင်းကြီးလှထက်သည်, equivalent to အချော်ချော် အချွတ်ချွတ်လှထက်သည်။ ထလွှဲထချော်ပြုလှထက်သည်။ အလွှဲပြုလှထက်သည်။

—ထိမ်, *v.* to be of shallow depth.

—နက်, *v.* to be very deep, of great depth.

စောင်ခြမ်းကွဲ (*pron.* အစောင်း, an edge), *n.* a fragment of a potsherd; ဆိုးစောင်ခြမ်းကွဲ။ စောင်မင်းလှသည်မှာ ဆိုးစောင်ခြမ်းကွဲထောက်မျှ အသီးမတန်ဘူး။ စောင်ခြမ်း။

စောင်း, *n.* a stable; မြင်းစောင်း။ မြင်းတင်းလုပ်။ ဆင်တင်းလုပ်။ နွားတင်းလုပ်။ နွားခြံ။

စောင်းရေ, *n.* the glanders, a contagious and very destructive disease of the mucous membrane in horses, characterized by a constant discharge of sticky matter from the nose, and an enlargement and induration of the glands beneath, and within, the lower jaw (အကြောရှောင်စောင်းရေ, 'kumri').

—ထ, *v.* to be attacked with glanders.

—ရောဂါ, *n.* the disease of glanders.

စောင်းမွေး, *n.* the feathers on a cock's head just behind the comb; also applied to horses and pigs; မြင်းစောင်းမွေး။ ဝက်စောင်းမွေး။

—ထသည်, *v.* to bristle the same said feathers; (ကြက်လည်ဆံထသည် is said to be more correct).

စောထ။ စောထရတ်, *n.* a kind of precious stone; မဏိစောထ။ မဏိစောထရတ်။ ဓမ္မနာရ။ The Burmese say that a person who incloses one of these stones in his mouth has the power of flying through the air or of diving below water.

စောတိ, *n.* schismatic; rare; စောတိကအယူ, an heretical opinion (obsolete).

ဇော်ကလိစွတ်, *adv.* disorderly, confusedly ; (officially) in conversation or dispute ; တို့ကားထဲဝင် ဇော်ကလိစွတ်ပြောလာနှင့်, do not come and speak officially in the midst of our conversation.

ဇော်ဂျီ (Beng.), *n.* a jogi or fakir. [Note.—The Burmese often use an abbreviated form of ဇော်ဂျီ, namely, ဇော်, to denote that a person excels or is pre-eminent in anything ; သည်လူ ဇော်ဘဲ။ သည်မိန်းမကလေးဇော်ဘဲ။] May also be applied to animals or inanimate things, သည်မြင်းဇော်ဘဲ။ သည်ငှက်ဇော်ဘဲ ; the origin of this term of commendation is said to be derived from the fact that in bygone days a fakir was considered to be without an equal in wisdom among men.

—ဦးထုပ်, *n.* a kind of mushroom or fungus.

—ရောင်, *n.* a kind of reddish yellow colour.

စွတ်, *adv.* obstinately, unyieldingly, stubbornly, contrarily ; စွတ်ကောင်းစွဲမခိုင်း။

—စွဲ, —ထရထာတ်, —ထရွတ်, —ငြင်း, *adv.* to argue in a perversely contrary manner ; to contradict in a perversely factious manner ; စွတ်မှိတ်ငြင်းသည်။ စွတ်မှိတ်ကြံသည်။

—တိုး, *v.* to persist in doing what is forbidden ; စွတ်တိုးပြုသည်, to act in a contumacious manner ; သည်ထမ်းကိုထွေးပါနှင့်တားသော်လည်းမရစွတ်တိုးလိုသွားသည်။

—နှင်, *v.* to pursue an object under trying obstacles, to endeavour to carry a matter through to the end, to carry a matter through in a *bad* sense, to endeavour to carry out one's wishes in spite of their impropriety, *i.e.*, to act in a stupidly obstinate manner ; ကြိမ်ထွင်စွတ်နှင်ကြံသည်လူ, should he happen to project anything, he is one who endeavours to carry his plan through to the end.

—ဘဲဖီး, *adv.* ; see the parts ; စွတ်ဘဲဖီးနိုင်သည်လူ, a pig-headed fellow ; စွတ်မှိတ်ငြင်းသည်။

စွန်မြ, *n.* a small white flower of very delicate scent ; စွန်မြခေ့ဗိုကြရ။ ပန်းမျှားပဝေး။

စွန်း, *n.* a spoon.

စွန်းရိုး, see under မိန်း ; ခြောက်သင်္သယေးကွက်စွန်းရိုးမိန်းချော့။ မတ်မိန်းနိုင်သည့်ရှုထိုးသားထဲ။

ဇွဲး, a species of bird.

၅

(The ninth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of palatals.)

ချာ, *n.* open work in cloth or paper or boards (or silver *repousse* work), of which there are many varieties, embroidery work ; ချာထိုးထူး။ ချာချင်းထောင်, mosquito curtains made of mosquito netting ; ချာကွပ်အင်္ကျီ, a jacket with embroidered sleeves.

ချာနံ (Pali ချာန), a certain attainment or state of mind which enables the possessors to traverse different worlds, to fly through the air or go through the earth. It is divided into five constituent parts, namely, ဝိစာယ, thought, design ; ဝိစာ, consideration, reflection ; ဝိပဿ, pleasure, joy ; အနာပုဗ္ဗ, bliss, happiness ; ဇောဝေဇာ. [Meditation, contemplation, religious meditation or abstraction of the mind, mystic or abstract meditation, ecstasy, trance ; ချာနံ is a religious exercise productive of the highest spiritual advantage, leading after death to rebirth in one of the Brahma heavens and forming the principal means of entrance into the four paths ; ဝိစာယ, the four Jhánas are four stages of mystic meditation, whereby the believer's mind is purged from all earthly emotions and *detached* as it were from the body, which remains in a profound trance. The priest desirous of practising Jhána retires to some secluded spot, seats himself cross-legged, and shutting out the world, concentrates his mind upon a single thought. Gradually his soul becomes filled with a supernatural ecstasy and serenity, while his mind still reasons upon and investigates the subject chosen for contemplation. This is the first Jhána (ဝိစာချာနံ) ; still fixing his thoughts upon the same subject, he then frees his mind from reasoning and investigation, while the ecstasy and serenity remain, and this is the second Jhána (ဝိပဿချာနံ) ; next, his thoughts still fixed as before, he divests himself of ecstasy, and attains the third Jhána, which is a state of tranquil serenity. Lastly, he passes to the fourth Jhána, in which the mind, exalted and purified, is indifferent to all emotions, alike of pleasure and of pain. Each of the first three Jhánas (ချာနံ) is subdivided into three, the inferior, the medial, and the perfect contemplation. Those who have exercised Jhána are reborn after death in one of the first eleven Rupabrahma heavens (ရူပဗြဟ္မာသီလံ), the particular heaven being determined by the degree of Jhána attained ; those

who have only reached the initial contemplation of the first Jhána are reborn in the Brahmaparisajja heaven (ဗြဟ္မာပါရိသစ္စာ), while the medial contemplation of the same Jhána secures admission to the Brahmapurohita heaven (ဗြဟ္မပုရောဟိတတ္ထိ), while the perfect contemplation is an introduction to the Mahabrahma heaven; thus the lowest Rupabrahma lokas (ရူပဗြဟ္မာလောက) are peopled by those who have attained the first Jhána, the next three are peopled by those who have attained the first Jhána, the next three are peopled by those who have attained the second Jhána, the next three are peopled by those who have attained the third Jhána, and the tenth and eleventh by those who have attained the fourth Jhána; the remaining five Rupabrahmalokas are peopled by those who have entered the third path, Anágámimagga (အနာဂါမိဝေဒ).—Childers' *Pali Dic.*

ချာန်ချ, *v.* to possess such attainment.

ဈေး, *n.* a species of wild plum, of which there are various kinds ;
ဈေးရွှင်းပေါက်ပြီထွဲ၊ ရွှေကျန်မိတ်းကြွင်း။

—မြွေကုန်း, *n.* a garnet, so called from the village where it is found.

ဈေး, *n.* a market ; mart, နောင်ခါလာနောင်ခါဈေး။ ခင်ကျားစပါးကိုထယ်ဈေး
ရောင်းသထဲ (or ပြုသထဲ), what price are you selling your pad-
dy at, sir ?

—ကောင်း, *v.* to fetch a good market price.

—ကြောင်းပေါက်, *n.* the market price, price current.

—ကြို, *n.* a fair or resting-place where country people stop
and dispose of their goods to the market-place.

—စောင့်, *v.* to watch the market, either with the intention of
purchasing or selling a particular kind of goods.

—ဆိုင်, *n.* a shop, a bazaar, stall.

—ထွက်, *v.* to go to market to sell ; *comp.* ဈေးသွား, to go to
market to buy.

—ထိုင်း, —ထွက်, *v.* to be dull or brisk as the market value of
anything.

—ဒုဏ္ဍ, *n.* small silver change of different qualities collect-
ed in the market ; ဈေးဒုဏ္ဍရောင်းသည်, *v.* to sell in small retail
quantities.

—နှုန်း, —နှုန်းပေါက်, —ပေါက်, *n.* the market price, price current ;
ဈေးကြောင်းပေါက်။ ဈေးမထင်မှတ်ရှာအနှုန်း။ ဆံထုံးထုံးမထင်မှတ်ရှာမလေ့,
if you do not understand the market, be guided by the rate

obtaining in the village ; and if you do not understand making a back knot (of hair), follow the village custom. *Anglicè*, "In Rome do as Rome does."

ဈေးဝေါင်ကြီး, *n.* means buying goods when purchasers are scarce, and a purchaser takes advantage of circumstances to make his purchases ; ဈေးဝေါင်ကြီးဝယ်။

—ရောင်း, *v.* to sell bazaar ; ဈေးရောင်းစား, to gain a living by selling bazaar.

—ဇွေ, *n.* a bazaar boat.

—ဆည်, *n.* a market man or woman (a bazaar-seller).

—ထွား, *v.* to go to market to buy ; *comp.* ဈေးထွက်။

ည

(The tenth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of palatals.)

ည, a contraction of ညညီ, night.

—ဦး, *n.* the evening ; ညဦးယံ။ ညဦးခေတ်သေသာပါရဲ့။ ညည့်နတ်ဖုမလာဘူး။ ညဦးသန်းခေါင်လရောင်ချော်တန်းခေါင်ကိုဘွင်းသည့်ရှင်းရှင်းမျက်ရည်ယိုသတည်း။

—ခင်း, *n.* the latter part of the afternoon (later than ညနေစောင်း) from about 5 to about 7 p.m. ; ညနေစောင်းမှထိုင်မိရဲ့, let us work (or let us do it) in the latter part of the afternoon.

—စာ, *n.* supper.

—ဆည်းသာ, *n.* the dusk of evening.

—ထွင်းကြီး, in the dead of night ; ညထွင်းကြီးထွားရသည်။

—နွေ, နွေခင်း, *n.* ; see ညခင်း။ ညနေခင်းမှထိုင်မိရဲ့။

—နေချင်း, —နေ, *n.* the cool of the evening, the corner, mostly used in poetry ; နေရှိန်မသန်းညနေချင်းအခါ။

—နေစောင်း, *n.* the latter part of the afternoon, about 3 or 4 p.m.

—ရှုကောင်း, *v. lit.* to be "clever at the night business," *i.e.*, to be a clever thief or house-breaker.

—ဝါ, *n.* a lesson to be learned or recited by night ; *originally* applied to the recitation (by night) of the ထမိတ်ပဋ္ဌာန်း။

ညတ်, *v.* to be fine, made fine, reduced to powder ; to be fine, smooth to the touch ; နှုတ်, to be smooth and delicate, as the skin of the face ; to be smooth, of easy motion, glib ; သည်ဆန်မှုန့်ထပ်ညက်သည်။ သည်ထွင်းထွားပုံထပ်ညက်သည်။

—ညော, *v.* same ; မိန်းမကလေးအသားအရေထပ်ညက်ညောသည်။

ဗုဒ္ဓပါ, *v.* to have a settled dread of, *e.g.*, သည်တူကလေးသည်ပါလိမ့်မိထိသည် ; this phrase is very difficult to give an English equivalent for ; ဗုဒ္ဓပါ means in this instance that the boy in a past existence was in the habit of crying from fright, and on that account is also subject to the same habit in the present existence ; [ဗုဒ္ဓပါအောင်ကြောက်သည်] usually said of very young children.

ညင်သာ, *v.* to be pleasant, soft, quiet, gentle, tranquil, peaceful (sometimes resembles ဗုဒ္ဓ in meaning)—ဆရာကြီး ဆိုးသည်မှာ အထွန်ညင်သာသည်, the great teacher's manner of dying was very peaceful; (2) မီးရထားနှင့်တွားသည့်အခါ မဝောင်းမထွန်ထက်ညင်သာသည်, in travelling in a railway carriage, it does not go on one side or shake, it is very pleasant ; (3) ခင်ဗျားစကားအထွန်ညင်သာသည့်အတွက် ကျွန်တော်က အလိုလိုမေတ္တာရှိသည်။ သည်အကလေးအိပ်သည့်အခါအသက်ရှူညင်သာသည်။

ညစ်, *v.* to be dirty, filthy ; မစင်, to be vile, wicked ; ဆိုးသည်. Der. အညစ်, to be soiled as clothes, linen ; ထောင်သည်းညစ်, ကျန်သည်းညစ်, အပြစ်ကိုမဆိုသာ, the master is vile and the servant is vile ; it is not easy to fix the guilt on either ; (2) မကောင်းညစ်ကျ အထူးထိုက်ရကို နောင်တခါမပြုပါ (ထောတထူနီဇာတ်), hereafter we shall not dare to commit evil and vile acts of demerit another time.

—ကျ၊ —ကျတ်, —ကြေး, *see* ဗုဒ္ဓပတ်။

—ရတ်, *v.* ; *see* the parts.

—ညစ်, *v.* to be vile, wicked ; ဆိုးညစ်သည်။

—ညူး, *v.* to be impure, unclean ; applied to the passions ; *see also* မိတ်ညစ်ညူးသည်။

—ထေ, *v.* to be dirty, filthy ; *see* လေ။

—ထပ်, —ထေး, *v.* to be dirty, filthy as clothes or the body.

—နွမ်း, *v.* (*see* the parts), to be dirty and faded as clothes, to be shabby in dress ; sometimes applied to the human countenance, မျက်နှာညစ်နွမ်း, *see* ညှိုးငယ်။

—ဝတ်, *v.* to be dirty in one's habits or modes of living (ညစ်ညစ်ကျကျနေထိုင်ဆိုင်ထက်သည်) ; အပြောအဆို။ ညစ်ပတ်သည်, to be foul-mouthed ; သည်သူအပြောအဆိုထမီညစ်ပတ်သည်, this person is very foul-mouthed ; ခင်ဗျားအဝတ်ပုဆိုးများထက်ညစ်နွမ်းပါကလေး, ကရင်လူမျိုးရှေ့ကထောက် အနေအထိုင်မညစ်ပတ်ကြဘူး, the Karins are not so dirty in their manner of living as formerly.

ဗုဒ္ဓ်, 1 (sometimes *pron.* ဗု ; this pronunciation is obsolescent) ; *pron.* you, fem. ; used in addressing a wife or female friend on familiar terms ; used also by one female to an-

other, an equal or inferior ; this expression is beginning to be considered inelegant in Lower Burma, ရှင် being used from one female to another ; *e.g.*, ရှင်ပုထိုးထပ်ထောက်သားထဲ for ဗြဟ္မစာပေထပ်ထောက်သားထဲ။

ဗြဟ္မစာပေ, 2, *v.* to sigh, moan, groan, to grumble or murmur at, or express discontent at any work assigned ; မိတ်သာတတိယိ။မိတ်သာဗြဟ္မစာပေ။

—ဗြဟ္မစာပေ, *adv.* from next, 2nd def. ; ဗြဟ္မစာပေဗြဟ္မစာပေ, *v.* to intone when reading ဝတ် and နိဗ္ဗာန်။

—ဗြဟ္မစာပေ, —ဗြဟ္မစာပေ, —ဗြဟ္မစာပေ, *v.* same as ဗြဟ္မစာပေ, to make a grumbling noise expressive of dissatisfaction with work assigned ; သူနာများဗြဟ္မစာပေသောအသံကဲ့သို့, like the sound of sick men's groaning ; (2) သည်အလုပ်ကိုလုပ်ရသည်မှာမောင်မြတ် (ချိတ်) တိုးကတယ်ဗြဟ္မစာပေ, Maung Chyeit To grumbles very much at having to do this work ; (3) မင်းဗြဟ္မစာပေဗြဟ္မစာပေလူလူလုပ်သည်, you work in a grumbling manner.

ဗြဟ္မစာပေ, *see under* ဗြဟ္မစာပေ။

ဗြဟ္မစာပေ, *n.* night, ဗြဟ္မစာပေ. [Note.—In saying “the other night,” the Burmese say ‘one day at night time ;’ ထနေ့ညည့်အခါ, ထညည is also used, but not considered so elegant ; ထမြန်နေ့ညည့်က, ထနေ့ညည့်အခါသူ့ကိုမြင်လိုက်သည်ဟင်ပါရဲ့, I think I saw him the other night.

—ထွင်းချင်း, *n.* within the period of night ; သည်စာကိုညည့်ထွင်းခြင်း ရောက်အောင်ပို့လိုက်ပါ, send this letter so that it may reach within the period of night.

—နတ်, *v.* to be very late (at night) ; (နေမြင့် would be late in the morning, whereas the Burmese would apply မိတ်သာချင် to its being very late in the afternoon.)

—နတ်သန်းခေါင် (*pron.* ဗြဟ္မစာပေသန်းခေါင်), *v.* to be very late at night, about the time of midnight.

ဗြဟ္မစာပေ, *n.* the preamble to the ordination service of the Buddhist priesthood (ကမ္ဘဝါစာ) ဗြဟ္မစာပေဝါစာဝတ် (ထတ်) ဤသမုတ်သည် ; applied to rahans and theins (ထိန်).

ဗြဟ္မစာပေ, indicative of the noise of a chicken when frightened ; ဗြဟ္မစာပေဗြဟ္မစာပေမြည်သည်။ မြည်ဗြဟ္မစာပေ မြည်ဗြဟ္မစာပေမြည်သည် applied to the noise made by a chicken when separated from its mother, or when being carried off by a bird of prey ; also applied to the noise made by a large concourse of human beings, *e.g.*, ပွဲစည်လွန်းလို့။ လူတို့တိုးလိုက်သည်မှာ။ ဗြဟ္မစာပေမြည်နေနေရဲ့ဒယ်။

ဩ, *n.* a leguminous plant, a species of desmodium ; ဩဆော, the ဩခွံ is made into a kind of pickle by the Burmese and the ဩခွံ is boiled and eaten with ငါးပိကျက်။

ဩ, *v.* to be pinched, squeezed between two, jammed, to be squeezed tightly together or wedged in, as in a crowd ; သင်္ကဏသေဝာအုပ်ကထေး။ စာအုပ်ကြီးကြားတွင်ညှပ်နေသောကြောင့်ကျွန်ုပ် ရှိတ်တရက်ရှာမတွေ့ပါ, because the little book was wedged in amongst big ones in the box, I could not find it at once ; (2) ပွဲမှာထူချင်းညှပ်နေသည်, people are squeezed tightly together in the pwe.

ဩ, *v.* to be much and long continued, as a disagreeable noise ; not used assertively ; hence တညံ့ညံ့တစာစာ, *adv.* of similar import. Der. ဝိဩ and ဩဩ, ကျက်ကျက်ညံ့နေရင်, ဩနေသည်မှာ ထာထဲ, အိုးသံအင်သံထင်ပါကထား, ထူသံနှင့်ခွေးသံညံ့နေသောကြောင့်မောင် ဖြူအသံကိုခွဲမခွဲနိုင်ပါ, because there is a continuous noise of men and dogs, I am unable to distinguish Maung Pyu's voice.

ဩ, *i.* *v.* to be fine, soft, delicate ; ခုသည်။ထိပ်မွေသည်။ ခုထိုက်သည်မှာ ဩထို, so soft as to be delicate.

— ဝိ (usually used adverbially ဩဝိ), some, with the additional meaning perhaps of its being *yielding* to the touch ; ဩဝိ နှင့်နင်းမိသည်မြွေမှန်းသာမှန်းမသိပါ, I have accidentally trodden on something soft, I do not know if it is a snake or what it is.

— ထွား, *v.* same, generally found in poetry, but also used in colloquial, *see* ထွား, *adv.* သည်မိန်းမညံ့ညံ့ထွားထွားရှိသည်။

— သက်, *v.* same ; ထဲဝါဝင်းကိုထိရသကဲ့သို့ညံ့ညံ့သက်သက်ရှိသည်, soft and delicate as in touching (cleaned) cotton.

ဩ, *2.* *v.* to be poor, mean, inferior, ignoble ; ယုတ်သည် expresses more than ဩ ; သည့်သူပြောရည် (in colloq. *pron.* ရေး) ဆိုတယ် ဩသည်, this person's conversational ability is very poor ; သည့်ပုဆိုးအသားထပ်ညံ့သည်, the texture of this puhso is very inferior ; ကျွန်တော်မျိုးမ, မိရက္ခ, ပြိတ္တာသမ္ပယ် (သွယ်) မောင်ကြွယ်, အနွယ်ညံ့သည်မထုတ်ပါ။ (မိမထုတ်), I, your handmaid Mi Yet-khā (*lit.* a female bilu), am not an unclean préta, nor am I of ignoble lineage ; သည်သူကြံရည် (ရေး) ဖန်ရည် (ရေး) ထပ်ညံ့သည်, this person's ability in making plans is very feeble.

ဩ (ဝင်), *1.* *n.* a leguminous plant, *Æschynomene*.

ဩ, *2.* *n.* the right side, not so elegant as ထက်ထာ, opposed to ထက်, ဩထက် (ထက်) စောင်းအိပ်သည်, he sleeps lying on his right ; (2) ဘယ်မှန်းဩမှန်းထိသည့်ထူထုတ်အား, he is not a man who knows his right from his left (hand understood) ; (3)

တယ်တယ်ညာတောင်။ ကောင်းကျိုးဆောင်။ တယ်တောင် ညာတယ် တယ်တယ်, the left (horn) bent down, the right one upright, brings good luck; the left upright, the right bent down, utter poverty. [Note.—This is a saying the Burmese have about bullocks.] (4) နှစ်သက်သွယ် (သွယ်) ညာဘယ်ဟန်ဆောင်, သူရောင်အသီးတည်းပြီးညာကွေးထေပြေသွေးသည်။

ညာ, 3, *v.* to scream in concert. Der. ကျော် (ကြော်) ညာ, to flatter or instigate with a view of gaining some personal advantage; ညာပြောသည်, ညာသွား, ညာလိုက်သည်, to follow a person (generally to a court of justice) under the pretence of giving him good advice, but really to derive some personal benefit.

ညာဏ် (Pali ညာဏ), *n.* intellect, understanding, reason; *sometimes* is the equivalent of အကြံ, သညာ and ထက်ကိုင်း, but *when* so used, is used in a bad sense, and may therefore be considered as the equivalent of 'artifice,' 'machination,' 'stratagem,' 'wile,' 'dodge.'

—အို, *n.* a mind which is old and feeble or behind the times; ညာဏ်အိုညာဏ်မင်းကြီး။ ညာဏ်ထောင်း။

—ကူး, *v.* to devise, contrive; ညာဏ်ကူးစဉ်းသည်, to form a mental estimate, to revolve plans in the mind.

—ကောင်း, *v.* to have a good intellect.

—ကျယ်, *v.* to have a comprehensive intellect.

—ကြီး, *v.* to have a powerful intellect.

—ကွန့်မြူး, *v.* to form imaginative or fanciful ideas, to indulge in a play of imagination or fancy, to build castles in the air, စိတ်ကွန့်မြူးသည်; also applied to a Buddha; မြတ်စွာဘုရား ညာဏ်ထော်၏ကွန့်မြူးရာမဟာဝဋ္ဌာန်းကြီး။ ကျမ်းကြီး။

—စွမ်း, *n.* intellectual ability.

—တိမ်, *v.* to be shallow in intellect.

—ထုံး, 3, *v.* to be dull in intellect implies that the intellect cannot be further developed.

—ထောင်, *n.* the height of cross-legged or standing image of Buddh or pagoda; ဘုရားညာဏ်ထောင်။ သည်မတ်ရတ်တော်ညာဏ်ထောင် တယ်ထောင်ရှိပါသည်, what is the height of this erect figure of Buddh? ရွှေတိဂုံတော်ညာဏ်ထောင်တယ်ထောင်ရှိပါသည်, what is the height of the Shwé Tigôn Pagoda? ရွှေတိဂုံတော်ညာဏ်ထောင်နှင့် ရွှေမောင်တော်တော်ညာဏ်ထောင်ချင်းတိုင်းမြီမရဘူးဆိုပြောကြပါသည်, they say it is not possible to measure the respective heights of the Shwé Tigôn and Shwé Mhaw Daw Pagodas.

ဣာဏ်ထု, *v.* to be obtuse in intellect.

—တိုး, *v.* to develop as the intellect.

—ထက်, —ထက်မြက်, *v.* to be keen in intellect.

—ထုတ်, *v.* to put forth the strength of one's intellect, exert one's intellectual faculties.

—ထုံ, —ထိုင်း, —ဓ, *v.* to be stupid, dull of intellect.

—နက်, *v.* to be profound in intellect, ဝိနိဗ္ဗာနသဘာဝဖြစ်သောသူ; applied in a primary sense to တိပိတိပုဂ္ဂိုလ်။ ရဟန္တာဘုရား။ It is also applicable to persons, but only to those of great intellectual *profundity*, or high scholarly attainments, ပညာနက်နက်နက်နက်; ဣာဏ်နက်နက်နက် is also used in the same sense.

—နည်း (pron. နဲး), *v.* to be deficient in intellect.

—ဝါး, *v.* to be acute in intellect.

—ပေး, *v.* to suggest an idea, plan, put up to, &c.; အကြံပေးသည်။ သဘောပေးသည်။ [used both in a good and bad sense].

—ပဏေ, *n.* an intellect of unusual power and brilliancy; a genius (Pali ပဏေ); အဘယ်ဆိုမှတ် (ဘွယ်) ရှိအံ့နည်း။ သည်သူထက် ဣာဏ်ပညာကြီးသည်။ ဣာဏ်ပဏေကြီးပါသည်; this man is a man of great intellect, erudition, he is, in fact, a genius.

—ပူဇော်, *lit.* to render homage to the intellect, see ပူဇော်။

—ပွင့်, *v.* to expand as the intellect; နံနက် စောစောမျှားကိုကြည့်သွင် ဣာဏ်ပွင့်ထက်ထက်ထိုက်ထက်ကာလူမျိုးအထူးရှိကြသည်, that if one studies in the early morning, one's mind expands, is the opinion of all mankind.

—ပွါး, *v.* same as ဣာဏ်ပွင့်။

—ရည်ဣာဏ်သွား, *n.* intellectual capacity; ဣာဏ်စွမ်း။

—ရှာ, *v.* to devise, စိတ်လူးသမ်းသည်; usually used in a bad sense with the same meaning as အမှုရှာ, to try and get another into trouble by unfair means.

—ထေး, *v.*; see ဣာဏ်ထုံထိုင်းပေး။

—သညာပေး, *v.*; see ဣာဏ်ပေး။

—သက်, *v.* to direct the intellect to some particular study.

—သာ, *v.* to excel another in intellectual capacity (*occasionally* used in a bad sense; ခင်ကျားကဣာဏ်သာပါပေသည်)။

ဣာထကာ, ဣာထိ (Pali), *n.* relatives; အဆွေအမျိုး။ ဆွေမျိုးဣာထကာ။ e.g., ဣာထကာသင်္ဂဟတရထိုက်။ ပိုသသောဆွေအကြောင့်ကျန်းမာပကတိရှိကြပေသည်, a phrase constantly made use of in letters.

ညာထောဗျည်း, *n.* one kind of hermaphrodite, *see* ဗျည်းညာထော

ညာ, *v.* to respect (obsolete). *Der.* ခန့်ညား and လေးညား။

ဦ, *v.* to be caught as by fire, မီးဦသည်။ *Der.* ဦး

ဦတ်, *v.* to nod the head ; ခေါင်းဦတ်သည်, to lean a little from its course ; ဦတ် is probably the proper equivalent for the nautical expression of a ship having a "list," *e.g.*, သင်္ဘောထက်ဝဲဖက် (ဘက်) ကျိုးဦတ်နေသည်။ ဦတ်, is very often written ဦတ်။ ယူထို ၂ ယောက်ခေါင်းဦတ်ကာ။ လည်ဦတ်ကာ။ သာဝဏ္ဏား ပြောနေသထံမဆိုနိုင်။ ထွေးဦးကိုအပြင်နဲ့ဦတ်ထိုက်ပါ, turn the boat's head a little out ; ခင်ဗျားအိမ်ထောင်ဖက် (ဘက်) တိုင်နည်းနည်းအနောက်ဖက် (ဘက်) ကျိတ်နေသည်, the post on the south side of your house is leaning a little to the west ; ဦတ် is also used in speaking of an umbrella leaning a little to one side when being placed on a pagoda.

ဦတ်ဦတ်, ဦတ်ဦတ်ညောင်းညောင်း, *adv.* indicative of protracted, pleasant sound ; အသံဦတ်ဦတ်ညောင်းညောင်းထည်း, an expression found in ပျို့ကဗျာ ; very rarely, if ever, used in colloquial.

ဦ, ၁, *n.* a man's younger brother ; *comp.* အစ်ကို, a man's elder brother.

—အစ်ကိုမောင်နှမ, *n.* the brothers and sisters of a family ; မွေးချင်းပေါက်ဖော် (ဘော်) မွေးပေါက်ဖော် (ထော်) မွေးပေါက်ဖော် (ဆော်).

—နောင် (from အနောင်), *n.* an elder and younger brother ; a term applied to the royal family, rahans, nats, ရွှေမျှင်းညိုနောင် near တောင်ဖြိုးကြီး (*pron.* ထောင်ဖြိုးကြီး), a village near Mandalay ; also to images of Buddha (when one is larger than the other) at Taungnu, မြတ်စောညိုနောင်။

—မ, *n.* a woman's younger sister ; *comp.* အစ်မ, a woman's elder sister.

ဦ, ၂, *v.* to be even, to be equal, consistent (as language or conduct), as much as မူ, to be level, as ground ; မြေဦ, to accord, to act in concert, contribute, join in affording aid, assistance ; ဦညာသည်, to be united, clannish ; တရုတ်မျိုး မိမိတို့အထဲကထထောက်ထောသူအမှုဖြစ်လျှင်အထူးနီးကြသည်, the Chinese are very united if one of their number gets into trouble ; အစွဲကောင်ကျားပြောသည့်စကားနှင့်မညီ။ နဝကမ္ဘာဖြစ်လာသည်၊ ၎င်းမိန်းမဆံပင်မှာအရင်နှင့်ထည့်တည်းရှိပါသည်, this woman's hair is equal to her height.

—ညာ, *v.* to be level, to accord, to join in offering aid ; ညီညီညာညာပြုကြလျှင် သည်အကြံအောင်ရာ အခွင့်ရှိသည်, if we act in a

united manner, there is a chance of this project being successful.

ညီညွတ်စွာ, *adv.* altogether and quickly ; သောသောစွာ။

—ညွတ်, *v.* to be level, to accord ; အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့လျှင် ကျုပ်
နက်ဝန်ထာပါသည်, if circumstances allow, I will come tomorrow.
This is an expression mostly made use of by pōngyis, it
being unlawful for them to make a *definite* promise that
they will do anything ; by violation of this rule they incur
guilt ; ဝန်ထာဝန်ထာဝန်အာပတ်သင့်။

—တူ, to be even, equal.

—မျှ, *v.* to be equal.

—ထာဝံ, *v.* to give audience, hold a levée (as a king) ; ညီ
ထာဝံ (*pron.* ညီထာဝံ) especially refers to the morning and
evening levées formerly held by the king, at which the
principal ministers were obliged to attend ; ညီထာဝံဝင် refers
to the ministers entering the palace to attend the levées ;
ညီထာဝံထွက်သည် to the king leaving the apartment which he
might be temporarily occupying to attend the levée.

—လျှော်, *v.* to suit, fit, accord with ; သည်ကဲ့သို့ပြုလျှင်ညီလျှော်လိမ့်မည်
ထင်သလား, do you think it will answer if I act in this
way?

ညှိုး, *v.* to be uneasy, discontented, feel *ennui* ; to be glittering,
dazzling, so as to surfeit the eye.

—ညှိုးတောက်, *v.* to dazzle ; မှန်အိမ်မီးလင်းထိုက်သည်မှာညှိုးညှိုးတောက်နေ
နေသော်, this lamp shines so that it quite dazzles ; ချစ်မညှိုး
မူရာဂူမညှိုး အဝါနှင့်။ သိဝင့်တစ်မီးဖျက်ခါနီး။ ညှိုးညှိုးတောက်တောင်။ နေ့ဝင်း
ထွက်၍ ထင်းထိုး။ ဝင်းဝင်း ပြောင်။ ဘုန်းရောင် ပြာထား ရောက်ချေပြီ။ (ဝိမတ
ဇာတ်)။

—ငေး, same, 1st def. ; သည်အိမ်မှာထထောက်ထည်းနေသည့်မှာအထွန်
ညှိုးငေးရာကောင်းသည်, it is very dull having to live in a house
by one's self. [Note.—မင်း is generally used in colloquial,
ညှိုးငေး in books, to express the feeling of being dull from ab-
sence of congenial company, dulness of one's surround-
ings, &c.]

ဣ (ပြော), *v.* to speak or make use of in direct, sometimes
somewhat ironical, language, with a view of ulterior advan-
tage to one's self ; ဣဆွဲ similar to နှဲ and မူ။

ဧည့်လှူငါးတရားငါးပါး (Pali ဧည့်လှူ, ထိဒြင်း, and ဓမ္မတရား), *n.* the five
principles or laws, the intuitive knowledge of which is
peculiar to a Buddha ; ဝိဒိအလို ထိုက်ထောင်ထိုင် သိထောင်မူထင်သော
တရား, namely, သင်္ခါရ (ဖျက်မီးခြင်း), ဝိကာရ (လောဘဝိညှိုးခြင်း), တက္ခ

တာ (မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ), မိဗ္ဗာနံ (ပရိသန္ဓေနေခြင်းမှ ကင်းသောအရပ်),
and ပညတ် (ခေါ်ဝေါ်သမုတ်အပ်သောအမည်နာမ).

ညး., see ညဉ်း, *pron.* you.

ညးမင်းငတ်, *n.* a doll ; ယဉ်မင်း (obsolete).

ညော, *n.* the *Morinda exserta*.

—ကြီး, the *Morinda citrifolia*, in some parts of Burma နိပါးဆေး
ကြီး။

—ပိ, *n.* a species of the same.

ညောင်, ၁, a word indicative of the purring of a cat ; ကြောင်မြည်သ
ထိုညောင်ညောင်နှင့်, in order to quiet their children, Burmese
mothers say ကြောင်ကြီးညောင်ညောင်နှင့်လာသည်။

ညောင် (ပင်), ၂, *n.* the banyan tree, *Ficus Indica* (of the same
genus with the common fig), (အိမ်ရှေ့ကညောင်။ ငှက်ပြောတောင်
မိက်ဆောင်မပြုရာ။ မိက်မိမူကား ထိုသူအားစီးပွါးထုတ်လေရာ။) ညောင်ပွင့်လျှင်
ကြိုက်ပါမည်, if the banyan should blossom, I will love you,
i.e., never. *Proverb* ညောင်ပင် လောက် ထူဆော်လည်း ညောင်စေ့
လောက်မှအထူးမရ။

—အုပ်, *n.* the *Ficus retusa*.

—ကြတ်, *n.* the common kind.

—ချဉ်, *n.* the *Ficus infectoria*.

—ခြေထောက်, *n.* the banyan, which multiplies itself by pensile
branches or stems, which take root in the earth.

—ထံ, *n.* a stick smeared with gum from the banyan (ညောင်နှံ
စေး, used to catch birds, especially the ငှက်ခါး), ညောင်နှံတံ။

—မိန်းနဲး, *n.* the *Ficus nervosa*.

—မြို့, *n.* *Ficus Rumphii*.

—သပန်း, *n.* a species of ficus resembling both the banyan
and the sycamore.

—သပြေ, *n.* a kind of banyan with leaves somewhat similar in
appearance to those of the eugenia.

—ဗုဒ္ဓထေ, —ဗောဓိ, *n.* the sacred banyan or bo tree, *Ficus
religiosa*.

—ထန်း, —သမျှား (from သားမျှား), *n.* a species of the pensile
stem banyan low and extensively spreading.

—ဓေ, *n.* water consecrated and poured round a banyan tree ;
any holy water.

ညောင်ရွတ်, *n.* a thin plate of metal suspended from the tongue of a small bell, လှည့်လည်, or from canopies over figures of Buddh, or canopies under which the king or priest sits.

ညောင်ရေခိုး, *n.* a glazed or unglazed (sometimes glass) pot or jar in which water and flowers are placed as a religious offering, ကြာသွတ်ခိုး; in Burmese houses these are usually met with symbolical of ဓုရား, တရား, သင်္ဘော. When Gaudama returned from Tawutisá (တာဝုတိသာ) from visiting Sekra (သိကြား), the people of သာဓကိ made him offerings of ညောင်ရေခိုး; hence their origin; ညောင်ရေခိုးထင်းညောင်ရေခိုးထိုးသည်။ ညောင်ရေခိုးထင်းညောင်ရေခိုးနတ်ချသည်။

ညောင်စောင်း, *n.* an ornamented bedstead used by the king, royal family, and priests; ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်။ သထွန်ညောင်စောင်း။

ညောင်ရန်းတိုင်, *n.* the north-western post in the main part of a house; *see under* ထွန်း။

ညောင်း, *v.* to ache, be tired, stiff, as the body when long confined to one position, or the limbs when putting forth a continued effort; *comp.* မော, to be tired, fatigued, and ဝပ်ပန်း, to be tired, fatigued, harassed in body or mind; more than မော (ဝပ်ပန်း).

—ညာ, *v.* same; တနေ့ထုံး တွေ့နှင့် ထွားရသောကြောင့်။ အဖွန် ညောင်းထွသည် (or ညောင်းညာထွသည်), owing to my having gone in a boat the whole day, I feel very stiff.

ညောင်း (ရောဂါ), *n.* a polite term for gonorrhoea or gleet; ထိ။ ညောင်းမြစ်သည်။

ညိုကျည်း။ ညိုတံကျည်း (*pron.* ထူကျည်း), *n.* the shin, မြင်းခေါင်း; *comp.* ကျည်း။

ညိုးဗွဲ, *v.* to be noisy, implying a concert of sounds, သံသည်, scarcely used but in some adverbial form (though it is quite correct to say or write ညိုးဗွဲသောအခါ); ညိုးညိုးဗွဲဗွဲအသံကြားသည်။

ညွတ်, *v.* to be bent down at the end, to stoop, bow down the head, ဦးညွတ်သည်; *comp.* ကျန်း, ကုပ် and နှံ, to be inclined in mind, assent to; သဘောညွတ်သည်။ သည်သရက်ပင် အလွန် သီး သောကြောင့်။ အကိုင်းများ ညွတ်ကြသည်, the branches of this mango tree droop owing to its bearing much fruit; သည်မိန်းမ ဖြူကို သာသဘောညွတ်သည်။ ငမည်း (မ) ကိုမညွတ်ပါ, this woman is favourably disposed towards Nga Pyu only, not to Nga Mè.

—ထွား, *v.* to stoop respectfully; less than ဝတ်ထွား။ ညွတ်ထွား။ မိမိပုဇွန်ထိုးကြောင့်။ သေးမျိုးပျောက်ကွာ။ ရောက်ထေရာမှာ။ ချမ်းသာထေရ်

မူဝေကြောင်းနှင့်ဆုတောင်းထော်မှုထိုက်ကဲ့သို့တော်မောင်, " I pray, my
" son, that the benefit due to your prostrating yourself, re-
" spectfully revering and adoring (me), you may be free
" from all danger, and that you may find tranquillity in
" whatever place you may reach ;" ရွှေထိရံဝေတီထော်ကြီးကိုမှီသေ
ညွတ်နူး ရှိမှီးဦးမည်ဆိုသဘောထားပါသည်။ I have resolved that I will
first respectfully, having religious complacency towards,
worship at the great Shwé Tigôn Pagoda.

ညွတ်နူး, *v.* to be cordial, well disposed towards, be pleased, gra-
tified with ; ကြည်ညိုသည်။ ကြည်နူးသည်။ နှစ်သက်သည်။

— ငြိမ်, *v.* ; see ညွတ်ကွား။

ညွန့်, *n.* alluvium, mud deposited on the banks of a river or
the sea ; *comp.* အနု၊ အနည်, နုနိုး and နွဲ့ ; အကြင်ညွှသည်စေကြောင်း
ဖြစ်တတ်၏။ ထိုစေကြောင်းဖြစ်သောညွန့်ကို ခေဖြင့်လည်း ကောင်းသေးသည်
ရှိသော်စင်သကဲ့သို့ ထိုအတူလည်းကောင်း အကြင်မကောင်းမှုသည်။ မိတ်ဖြင့်
ဖြစ်တတ်၏။ ထိုမိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောမကောင်းမှုကိုမူကားမိတ်ကြောင့်လည်းစင်
သည်ဖြစ်ရာ၏။

— ချောင်း, *n.* same.

ညွန့်, *v.* to be slender and tapering upwards ; *comp.* သွယ်, to be
slender and tapering, to be uncommonly fine and nice
(applied to silks, &c.). Der. အညွန့်, *n.* sprout, a young
twig, a branch ; စကားညွန့်ထက်ပြောသည် or စကားညွန့်ထက်သည်,
to prolong a discussion in a perverse manner on any subject
when asked to desist.

ညွတ်, *v.* to be diminutive, smaller than common, undersized ;
ကျွတ်သည်။ ဟိုသည်။ ယူညွတ်ကလေး, a man of small stature and
slight build ; အသံညွတ်ကလေးနှင့်ပြောသည်, to speak in a squeaky
tone.

ညွင်း, 1, *n.* a kind of trumpet, French-horn ; ခောင်းညွင်းစက္ကယား။
ကခြင်းသီခြင်း။ ခောင်းညွင်းပတ်သာ။ တီးမှုတ်ကာနှင့် (ကြိုးကြာမျှ)။

ညွင်း, 2, *n.* a cutaneous disease appearing as a white spot on the
skin (said to be contagious) ; ဝါးညွင်း, it is alleged, makes
its appearance when the rice-plant flowers (?) and dis-
appears after a short time ; the Burmese consider this kind
adds to a person's beauty (ဆင်ညွင်း is considered to be
very disfiguring) ; မထေးခင်ခင်းနုဖူးညွင်းသတ်ကလေးသတ်။

— ဖေါက်, *v.* to appear as such disease.

— ဖြော့, *n.* the same disease appearing in speckles of any
colour, usually applied to bullocks and elephants. It is
considered a mark of beauty in the latter animal ; *comp.*
ဝါစေ့ဖြော့ကလေးညွင်းဆိုး, *v.* to have a dirty, unhealthy appearance,
as a person who has been long sick ; ညွင်းဆိုးဆိုးရှိ, to have
a grubby appearance, သည်ယူနာညွင်းဆိုးဆိုးရှိသည်။

ဗွင် (from ဗွင်), *v.* to pinch, squeeze, compress between two, to express, press out certain kinds of oil, such as ကြက်ဆီ; နှင်းဆီ။ သံဗွေ့ဆီ, also called ဖတ်ဖတ်ဆီ, *n.* a blacksmith's tongs, ချပ်။ သံဗွင်ထားခေါ်မှာဗွင်။ Der. မီးဗွင်။ မီးတံဗွင်။ မွေးဗွင် and ဝါးဗွင်။ ထည်ဗွင်တိုင်, the posts which support and maintain erect a ထံခွန်တိုင်။

ဗွင်ရိုး, *n.* the clavicle, collar bone.

ဗွာ, *v.* to be considerate, have regard to another's feelings or interest; *comp.* ထောက် and ဓာနာ။ ကိုယ်ချင်းစာသည်။ သည်အမှုမှာ ဘယ်သူမှတ်နာကိုမျှညှာရောမရှိပါ, in this case (or matter) there is no occasion to regard any one's feelings (*lit.* there is no occasion to show regard to any one's countenance). [ဗွာ is also used in the sense of putting down or placing anything gently (perhaps "tenderly" is the best English adverb to express it), *e.g.*, ဖေ့ကိုညှာပြီးချပါ, put the boat into the water gently; မြင်းခြေထောက် ညှာပြီးထောက်သည်, the horse puts its foot down tenderly on the ground.]

—ထာ, —တွတ်, *v.* same.

—ထောက်, *v.* same; သိညွှတ်းမင်းကြီးသားထော် ဝေသန္တရာကို ဆင်ဖြူထော် တူသည့်အတွက် ပြည်သူပြည်သားတို့က မညှာမထောက်ကြ၏။ နိုင်ငံမှနှင်ထုတ် ကြလေ၏, the people of the country banished from the kingdom without showing any consideration King Theinzi's son, Wéthandaya, on account of his making an offering of the royal white elephant.

ဗွီ, 1 (*pron.* ဗွီ), *v.* to ignite, kindle, catch fire; မီးဗွီသည်။

ဗွီ, 2 (*pron.* ဗွီ), *v.* to make even; to persuade, accompany; အဖေ (ထော်) ဗွီသည်, to tune a Burmese harp or lute; စောင်း ဗွီ။ ကျွန်ုပ်တို့သေဖေ (ထော်) ထာမဗွီပါနှင့်, do not, please, come and persuade me to steal and be your companion in death. [Note.—Alluding to the former practice in Upper Burma of putting thieves to death.] [အကြောဗွီ, *v.* to reduce the muscles to a uniform tension, preparatory to massage, by treading.]

ဗွတ်, *v.* to endeavour to bring (others) to a union of sentiment or action.

—နှင်း, *v.* to consult with a view to union of sentiment or action.

—ဗွိတ်, *v.*; see ဗွိတ် [to cause to nod, to wag up and down as the head].

ဗွီ, *v.* to smell rank, as fish, flesh, blood, or water when a crocodile is in the vicinity, or a human being when smelling of

stale perspiration (လက်ပတ်စေ့နံ); ထည်နေရာမှာထပ်ညှိစေ့နံသည်။
မိကျောင်းရှိသည်နှင့်တူသည်, there is a rank smell in this place as
if there was a crocodile.

ဗြိငှာတ်, —ထောက်, in books ဟောင်း (which is the correct way of
writing this word), *v.* same.

ဗြိ, *v.* to smell offensively, as any oily substance when fried
or otherwise subjected to the action of fire. Der. ဆဗြိ
(also applied to the sulphureous fumes of lucifer matches).

—စေ့နံ, *v.* same.

—မိ, —ဝင်, same as ဗြိသင့်။

—သင့်, *v.*; see ဆဗြိသင့်, to have such a smell take effect on
the human system, *e.g.*, as on a person who is ill with
fever or suffering from any other serious ailment, or one
who has a boil or any bad cut or wound. Sick persons
amongst the Burmese are in great terror of such smells
and many deaths are attributed to deceased persons hav-
ing been subjected to them before death (ဗြိသင့်နံနံသည်,
the smell of wood-ashes after a fire has taken place in a
jungle and on which rain has fallen). Burmese mothers
are always anxious to prevent young children, whether in
a sound state of health or not, being subjected to such
smells. The Burmese are of opinion that they have a de-
leterious effect on parrots (ဗြိသင့်သည်); တယ်ဗြိသည်ဟေ့။
ရှင်ထောင်ကိုချထားလိုက်ပါ, there is something offensive being
fried in oil; put down the mosquito curtains; (2) ဗြိမိ
ဆိုသေသည်, he died because he was subjected to the smell
of something being fried in oil.

ဗြိ, 1, a bow-string; ထေးဗြိ, the string of a musical instrument
(infrequent); စောင်းဗြိမထွေသောင်းစောင်းဗြိနှင့်သကဲ့သို့။

ဗြိ, 2, *v.* to charm, lure, decoy, fascinate-as a serpent. The Bur-
mese have an idea that the python fascinates by means
of his navel string; ဝမ်းကြိုးမြှောက်ကြိုးနှင့်ဗြိသောကြောင့်ထရပ်ပတ်
ပတ်ထရပ်ချာချာနေရ၍တပါးအရပ်သို့ခွာခွာခြင်းငှာမထင်နိုင်ပါ။

ဗြိ, *v.* to be dull, faded, wilted, to begin to wither; နှမ်းသည်,
to be of a sad, dejected countenance; မျက်နှာမသော။တယ်
သည်ထူကြိုးရုတ်နာဗြိသည်။ မိန်းမဆိုးထိုမှတ်သည်, this elder's coun-
tenance is very dejected, I think it is because he has lost
his wife.

—ချိုးပူသော (ရှိ), *v.* to be utterly broken down by grief or trou-
ble.

—ခွေ, *v.* to sit or lie down in a dejected manner with the
limbs drawn up (ဗြိဗြိခွေခွေနေသည်).

ညှိုး ငတ်, *v.* to be sad in countenance or mind (crest-fallen) ;
ညှိုးညှိုးငတ်ငတ်နေပါနှင့်။

— နှမ်း, *v.* same as ညှိုး and ညှိုးငတ် ; *also* to be languid, exhausted, worn out, withered as flowers (မျက်နှာညှိုးနှမ်းသည်)။

— မြန်း, *v.* ; *see* ညှိုးငတ် (infrequent) (မျက်နှာညှိုးမြန်း။ ပင်ပန်းသောအတွင် ထင်ပါဘိသည်နှင့်ပေရယ်)။

— လျှော်, *v.* to be dry and withered, as the leaves of a tree (or as the skin of a human being, အသားအရည်ညှိုးလျှော်သည်) ; sometimes used figuratively ; ငါ့ကိုယ်တော်လည်းညှိုးလျှော်နာကြည်း။ ခွန်အားနည်းလှပြီ (ဆန္ဒနံ့ဆင်းစဉ်) ကျွန်ုပ်တို့ပျိုးသည့် ပန်းပင် အရှက်များညှိုးလျှော်သည်, the leaves of the flower tree I have planted are withered.

ညွတ်, 1, *n.* a snare, noose fixed on the ground ; one kind of ကွင်းကျော (a slip-knot or noose of any description) ; *comp.* ကျော့ကွင်း, a noose held and drawn tight by the hand.

— ကွင်း, *n.* same ; မနုဉ်းညွတ်ကွင်းမင်းညွတ်ကွင်းမှီရသည်။ ကြက်များကို ထယ် သည့်အခါ ညွတ်ကွင်းနှင့်တတ်သည်, in decoying (jungle) fowls, one does so with a noose.

ညွတ်, 2 (*pron.* ညွတ်), *v.* to bend down, commonly to sink in the middle, as a piece of timber or a flaw. (It sometimes, though rarely, means to incline the mind, acquiesce, to persuade. There is a sentence in ကြီးကြပ်မှု as follows : ဝေတနာမိတ်။ ရေထိုးမိတ်၍ မိတ်တော်ညွတ်ပြောင်း။ ရှိနှင့်ဟောင်းကွင်းထပ်လောင်းပျင်သူ။ မေးတော်မူသည်။ သည်ကြမ်းလှကွေ့ထိုင်လိုက်သည်, this floor, owing to people sitting on it, is (giving) or sinking in the middle ; အဘိဓမ္မာဆီသို့ကျလျှင်လူတိုင်းဦးညွတ်ရသည်, when it comes to (discussing as to who has) knowledge of the abhidhamma, every one has to pay him obeisance (*lit.* bow the head), *i.e.*, as being their superior.

ညွှန်, *n.* to show, point out ; ပြသည်။

— ပြ, *v.* same ; ကျွန်ုပ်တို့ထမ်းညွှန်ပြပါ, please show me the road ; ထက်ညှိုးညွှန်ရာ (or ညွှန်ပြရာ) လိုက်သွားပါ, follow and go, please, in the direction that I point with my forefinger.

ညွှန်း, *v.* to show, make known, disclose, reveal, indicate ; ဖော် (တော်) ပြသည်။ ရည်ညွှန်း။ နေရာကိုညွှန်းပြီးသွားသည်ထောက်ပါ, he did not disclose the place where he is going to ; မရည်မညွှန်းဘဲရေးသည့်စာ, a letter written without reference to or indicating for whom (intended) ; တရားဟောချီး။ ကုသိုလ်ပျိုး၍ အကျိုးထိတွေ့ပြည့်စုံပေသည်။ (သိဝေမျှ)။

— ပြ, *v.* same as ညွှန်း။

င (ခုသံထွင်းချိတ်)

(The eleventh consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of cerebrals.)

နိဿ (pron. နိဂါ) (Pali), *n.* a commentary on the original Pali text, supplementary to the inspired commentary of the Rahandas, အဋ္ဌကထာ။

—ထရာ, *n.* a commentator on ditto.

ဋ (ဋဝင်းဘဲ)

(The twelfth consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of cerebrals.)

ဋာန (Pali), *n.* a place, အရပ်။ [ခိမိနေရင်းဌာနသို့ပြန်သွားပါသည်, he went back to his original place of residence (*i.e.*, house); နေရပ်ဌာနထပ်ဒေသကပါသည်]. The following are the Burmese equivalents for the different departments of Government service in Burma:—

နိုင်ငံရေးဌာန, Home Department.

ထရားရာဇဝတ်ရေးဌာန, Judicial Department.

အခွန်စောင်ရေးဌာန, Revenue Department.

စစ်ရေးဌာန, Military Department.

နိုင်ငံထွက်ထုပ်ဆောင်ရေးဌာန, Public Works Department.

အရပ်ရပ်ရေးဌာန, General Department.

ကြေးတိုင်ဌာန, Revenue Settlement Department.

နိုင်ငံခြားရေးဌာန, Foreign Department.

ထပ်ယာရေးဌာန, Cadastral Survey Department.

ဥပဒေပြဋ္ဌာန, Legislative Department.

သစ်ထောရေးဌာန, Forest Department.

ထရားမရေးဌာန, Civil Department.

အကောက်ရေးဌာန, Customs Department.

စာတိုက်ရေးဌာန, Postal Department.

ကြေးနန်းရေးဌာန, Telegraph Department.

ငွေတိုက်ရေးဌာန, Accounts Department.

အကျဉ်းရေးဌာန, Jail Department.

ရာဇဝတ်ရေးဌာန, Police Department.

ပညာရေးဌာန, Education Department.

—ဌာနနေကောသတ္တ (pron. ဌာနဌာနေကောထိထ), *n.* the faculty of appointing the right man in the right place (ဌာနဌာနေကောသတ္တဉာဏ်။)

ဌာနကရိုင်းကျ (*pron.* as spelt, the ရ being *pron.* as 'r'), *v.* to accord in pronunciation with a correct standard of orthography; [also applied to composition]; လက်ရေးမြင်ထွင်ထုတ်၏ သို့သော်ဌာနကရိုင်းကျအောင်မရေးတတ်ပါ။ အပြောအဆိုဌာနကရိုင်းကျကျပြောဆိုထုတ်သင့်လှ၏။ ဌာနကရိုင်း သေချာစွာမှတ်ပြီးထွင်ခွယ်ဖတ် (ထုတ်) သရဏှာတ်တော်မူကြပါကုန်သော။

ဌာပနာ (*Pali*), *v.* to enshrine, to inclose in a pie (ဌာပနာမုန့်), မင်းထုံးရှင်ဘုရင် ထည်ထောင်မူသော ကုသိုလ်တော်စေတီကြီးတွင် ပါဠိ အဋ္ဌကထာများကိုစုပေတွာ။ ငွေပေတွာ၌ အက္ခရာရေးထင်၍ ဌာပနာထောင်မူသည်, King Mindôn inscribed in letters the Pali commentary on thin gold and silver leaves and enshrined them in the great pagoda of "Great merit" which he erected.

—ထိုက် (*pron.* ဌာပနာဒိုက်), *n.* a shrine.

—ထွင်း, *v.* to inclose in a shrine.

—ထွင်းမုန့်, *n.* a pie; မုန့်ဌာပနာ။

ဋ္ဌိ (*Pali* ဋ္ဌိတိ), *n.* continuance; ထည်ခြင်း။ဥပါဒ်။ဋ္ဌိ။

ဋ္ဌိတိတ္ထက (*Pali*), *n.* same, the continuance of thought; မိတ်၏ထည်ခြင်း, *see under* မိတ္တတ္ထက။

ဋ္ဌေး, *v.* to have in abundance; ကြွယ်ဝသည်. Der. သူဋ္ဌေး။ဗံကောက် မြို့ကတခေါက် ပြန်လာလျှင် ဋ္ဌေးချေပေါ့ထေ့ကွယ်, if we come back after a trip to Bankok, we shall of course have in abundance.

၃ (ဒရင်ကောက်)

(The thirteenth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of cerebrals; not initial.)

၁ (ဒရေမှတ်)

(The fourteenth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of cerebrals; not initial.)

က (ကကြီး)

(The fifteenth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of cerebrals; not initial.)

ထ (ထဝင်းပု)

(The sixteenth consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of dentals.)

ထ, ၁, an abbreviation of ထပ်, one; an abbreviation of ထပါး, other.

တ, 2, *v.* to complain, utter expression of regret for the absence or loss of a person or thing beloved or valued (to long for); မိခင်မူက်နာကိမြင်ချင်သည်မိတ်စေနှင့် မနောကတလျက် နေပါသည် နေထမ္မားကဲ့သို့အရှင်မြတ်ကိုတသလျက်နေပါသည်။

—ယ, —သ, *v.* same; ထူတသည်။

တ, 3, an adverbial prefix, *see* Grammar.

တအုပ်တအာ, *adv.*; *see under* အုပ်။တအုပ်တအာတည်းပြောဆိုကြသည်။တအုပ်တအာတည်းပြုလုပ်ကြသည်။ရုံးစုညီညွတ်တအုပ်တအာတည်းလာကြသည်။ခြင်းရာတယ်ကိစ္စပါလဲဝင်ကျားလို့။

တက်, 1, *n.* an oar, ခတ်တက်; a paddle, ထွပ်တက်။

—ခတ်, *v.* to row; တက်မြန်ချခတ်, *v.* to row with a quick stroke.

—ချက်, *n.* the stroke of the oar; တက်ချက်ညီညီချခတ်ကြ။

—စင်းပွဲ, *n.* a boat race; meeting held to test the capabilities of boats' crews; တက်ကျင့်ပွဲ။

—ပွဲ, *n.* one of the crews of a racing (row) boat, not being either the ပွဲနင်း or ဦးစီး။

—ဝ, *n.* the helm or rudder.

—စလိုင်း, *n.* the steersman of a common boat; *comp.* ပွဲနင်း။

—စလျှင်, *n.* the tiller (တက်စလျှင်း)

—မြန်ချ, *v.* pull fast (တက်ထုတ်မြန်ခတ်)။

—ရပ်ထား, *v.* to cease pulling the oars.

—ရေးပြ, *v.* to practise rowing.

—ရိုး, *n.* the handle of an oar.

—ရွက်, *n.* the blade of an oar or paddle.

—တက်ချ, —တက်ထိုး, *v.* to pull or paddle moderately fast.

—ထေးချ, —ထေးဆွဲ, *v.* to pull heavy and slow.

—ဝတ်တံ့ပြ, *v.* to use the paddle in a circular swing through the water and the air (generally done while the boatmen sing).

—ဆန်, *v.* to pull with a strong stroke.

—ထုတ်ချ, —ထုတ်မြိုက်, *v.* to pull quick and violently; တက်ထုတ်မြိုက်ခတ်။

တက်, 2, *v.* to go up, ascend; opposed to ဆင်း [to climb], to advance, to increase (တက်, to outbid another at an auction, *e.g.*, ဆည်ကုတိုက်ကု၍မိမိတတ်ထူမှထွက်ကြဘူးသား), to gain on in a boat or horse race, to cover as a male beast, to be convulsed (supposed to be occasioned by the rising of wind in the stomach), to feel ill from the supposed rising of the heat or vapour of the body. ["There is a complaint found in this country only, to which all people

"are subject at a certain age; it is called တတ်သည်, "a word signifying to 'mount,' and takes its name from its commencing in the feet (ဝါဒရက်ရောဂါ), and ascending up through all the members of the body. It presents the appearance of a stupor or numbness, by which the patient is at last deprived of all feeling and even of speech. The Burmese attribute it to the wind, but its true cause seems to be congealing and torpor of the humours, particularly of the nervous fluid, from the want of exercise, as also from the intemperate use of viscous and acid meats. Its only cure seems to be a violent friction of all parts of the body with the hands to excite circulation."—Forbes' *British Burma*, p. 236]; [မြင်းတတ်စီး, to mount a horse (တတ်သင်နေ့ဆို, "like the newly-risen sun," this expression is found in the Paramigan)].

တတ်တတ်, *n.* the period in a cycle (တတ်) in which man's age increases from ten years to an asankya (အသင်္ခေ).

—တိုက်, *v.*; see last def. and တိုက်သည်. The Burmese oftener say တတ်သည်။ တိုက်သည် than တတ်တိုက်။

—ခါး (pron. တတ်ခါး), *adv.* without any personal trouble or expense or responsibility; this word with ခေါင်းပြီးပြီ is commonly made use of in buying a horse, cart, boat, &c., *e.g.*, ခင်ဗျားလည်းတတ်ခါး ခေါင်းပြီးပြီ ဆယ်သောက်နှင့် ရောင်းနိုင်ပါမည်ထံ. *Anglice*, how much will you be able to sell your cart for as it stands? *i.e.*, with everything complete.

—ငွေ, *n.* pecuniary proceeds; applied to the interest on money; အထိုးငွေ။

—နာ, *n.* a convulsive fit.

—သတ်, *v.*; see the parts; တတ် and သတ် sometimes coupled together for the sake of euphony.

တတ်, 3; *v.* to make the sound which the word indicates; used adverbially only. Der. ကတောက်ကတက်တောက်တီးတောက်တက်။

—ခေါက်, *v.* to make a clucking sound with the tongue against the roof of the mouth, indicative of anger or regret (or when driving bullocks or buffaloes in carts. It does not necessarily imply that the person driving bullocks or buffaloes is angry); မောင်မြူသုမြင်းကလေး သေသွားလို့ တက်ထခေါက် ခေါက်နှင့်နေသည်။ မောင်သာတွန်းသူကိုအများက သူမီးယုတ်ပတ်လို့ တက်ထခေါက်ခေါက် နှင့်နေသည်; in these instances the meaning may, of course, be figurative [တက်ထခေါက်ခေါက်ပြော။ in the way of speaking in an unfeeling, heartless manner.]

တကင်း (ပင်), *n.* a species of palm.

တကန့်, *adv.* on unfriendly terms ; ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်လျက် (*e.g.*) လူချင်း ဆန့်ကျင်တက်တကန့်ဖြစ်သောပြောတတ်သည်။ တကန့် is an obsolescent word.

တကထ် (*pron.* တဂထ်), *v.* ; see အကထ်, *e.g.*, နင်တကထ်ထား, are you in earnest ? do you mean it ? This expression is used in anger ; တကထ်လူ is an expression used in a good and bad sense indicative of admiration or scorn. In a good sense the English (colloquial) expression perhaps would be "An A1 man ;" in a bad sense it perhaps would be equivalent to the English expression "a thorough-bred scoundrel," တကထ်အလုတ်အကတ်ဘဲထင်ရသည်, one was obliged to think that such was actually true (or real).

တကထ်၍, see under အကထ်၍ (rare).

တကာ (*pron.* တဂါ), *n.* ; see under ဒါရကာ, a layman ; ဆုရားတကာ, a layman who has built (or supposed to have built) a pagoda ; ကျောင်းတကာ, a layman who has built a kyaung or monastery ; တန့်ဆောင်းတကာ။ တန့်ကြီးတကာ။ ဣထီးတကာ။ စရင်တကာ။ ရေချမ်းတကာ။ စာတကာ။ စာထိုက်တကာ (*pron.* စဒိုက်တကာ) (applicable to a နိဗ္ဗာန်တကာ or to one who has built a နိဗ္ဗာန်ကျောင်း။ ယတန်းတကာ, one who supplies all the requisites to a priest when ordained).

—ဥပါ [*pron.* တဂါဥဗာ (ဥပါတကာ)], *n.* same.

—ဝ (*pron.* တဂမ), *n.* a lay woman.

တကာ (*pron.* တဂါ), 2, *a.* all ; အားလုံး, အသုံးစုံခပ်သိမ်း, *e.g.*, လူတကာလူ, every one ; အသီးတကာအသီး ခူးရည်းသီးအဆိန်ဆုံးပါ, of all fruits the dorian is the most luscious ; ပန်းတကာပန်းစွယ်ပန်းအမွှေးဆုံးပါ, of all flowers, the jasmine is the most fragrant ; သူများတကာသူတကာများ, every one ; သူတကာများသောက်သည့်ရေအိုး, the water-pot that every one drinks from.

တကား, *verb. affix* closing a sentence, indicative of some emotion, see Grammar. [In colloquial တသား is used, which no doubt is a corruption of တကား] ; in some northern parts of Upper Burma, notably in the Wuntho territory, တကား is still used in colloquial, *e.g.*, ရှိစကား, there is indeed ; ခဝေအိသင့်စေသည့်တကား, divided it, alas ! without its being proper to do so. In colloquial ခင်ဆူးတယ်ဒိုက်ပါကလား, "you, sir, are indeed foolish ;" ခင်းတယ်မျှင်းပါကလား, "you are, indeed, useless ;" မိန်းကလေးတယ်လှပါကလား, "the girl is indeed pretty."

တကောင်းမြို့, *n.* a city in Burma between Mandalay and Bhamo, sacred name သက်သာရေ တကောင်တံညှပ်, famous as the reputed birth-place of ရွှေသန္တဝ and ဗောဓိသန္တဝ, တကောင်းကြံညှပ်မြို့။

တကောင်း, *n.* a long-necked jug, usually earthen (a goglet), but of any material, ရေတကောင်း; *comp.* ဖွတ်ဒိုး — တကောင်းကိုင်ရေ ဝတ်ချ, *lit.* “when the goglet is held and the water is poured upon,” a term used in reference to the dedication of religious offerings.

တက္ကတွန်း (Pali တက္ကတ), *n.* a Tirttika, a sect existing in India in the time of Gaudama; a heretic, ဒိဋ္ဌိ (obsolete).

တက္ကသိုလ် (ပြည်), *n.* a well-known town in the Punjab, called by the Greeks Taxila and found in the Buddhist legend as the great university of ancient India, as Nalanda (နာလန္ဒာယိုင်း) was in later times.—(Buddhist Birth Stories by V. Fausboll, translated by Rhys Davids, p. xxii); တက္ကသိုလ်ဆရာ, *n.* a professor of the aforesaid university. [Even nowadays the Burmese style a person of unusual mental attainments as တက္ကသိုလ်ဆရာ.]

တက်တက်, *adv.* clean (gone) as in တက်တက်ကုန်ပြီ။ တက်တက်စင် ပြေးသည့်မြင်း, a horse that runs so fast that it gets “clean away” from any other; တက်တက်စင်။ တက်သည့်မီးအုံပျံ, a fire balloon that ascends and goes clean away; သည်သူတက်တက်တောင်းကြီး, *Anglicè* (colloquial) this man is an out-and-out good fellow, or တက်တက်မိုးကြီး, an out-and-out honest fellow.

တက်တူ, *n.* a species of lizard or chameleon.

တကျက် (ပင်), *n.* a species of screw-pine; သထော့, ထောထကျက်, ရေတကျက်, varieties of same. The တကျက် is sometimes known as ထောဒန်းပင်။

တကျည်း (pron. တချည်း), *n.* the *rectus abdominalis* muscles, including various tendons which unite in forming the *linea alba*. [The Burmese say that if the operation known as တကျည်းထွဲ is performed, it causes a woman to be childless.]

တကြားကြီးမိန့်, *n.* reed fern.

တကွနက် (from တစ်, one, အကွ, with, and အနက်, a collection), *adv.* together with; လင်ယော; တကွ နက်လာကြ သည်, *comp.* တမြိုင်နက် [Note.—Though not often used, တကွနက် is an elegant expression.]

တဝါတည်း (pron. တကတဲ) (from အဝါ, a time), *adv.* all at once; ပြီးအောင်, in colloquial, often used with မသိ, probably a corruption of မှတ်, *e.g.*, ပန်းထောင့်ထွက်သည်မှာ။ တဝါတည်းမသိ, the flowers fall off so quickly all at once; sometimes တဝါတည်း; or

တခါထည်းမဘဲ is used often alone by way of interjection (usually by women) to express strong disapproval or vexation.

တခိမိ, *adv.* titteringly, တခိမိနှင့်ရယ်သည်, *e.g.*, ထူထိုရည်းစား၂ထောက်အခန်းတည်းကတခိမိရယ်ကြသည်။

တခုထတ် (from ထခု, one, and အထတ်, middle), *n.* a woman who has been divorced from (or lost her husband by death, ထခုထတ်ထွာ); the half of some original, as ထမ်းတခုထတ်, the half of a journey; ငွေထခုထတ်တိုး, 50 per cent. interest; ကျွန်ုပ်သို့မရောက်ခဲ့ဘူး။ ထမ်းတခုထတ်တွင်ပြန်လာရသည်, I did not arrive at Pegu, but was obliged to come back half-way on the journey [the expression တခုထတ်, when applied to a woman, is not considered polite].

တခဲနက် (from ထင်, one, ခဲ, to be hard, and အနက်, a collection), *adv.* in a commingled, blended manner, all in one mass, frequently applied to sounds and colours, တခဲနက်သောအသံ, *e.g.*, အတ္တနိဋ္ဌသံတိုင်အောင်။ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်တခဲနက်သောအသံသည်ဖြစ်၏။ ဟိဝေဇ္ဇာတထောသုံးတခဲနက်ပွဲတင်တင်ကုန်၏။

တချက်တည်း (often *pron.* တချက်ထဲ), *see under* အချက်, *adv.* at once; နွေကိုတချက်တည်း သေအောင် မိုက်လိုက်သည်။ တချက်တည်း လဲအောင် မိုက်လိုက်သည် (၁) သည်လူ၂ထောက်အကြံတချက်တည်းတံ။

တချို့, *pron. a.* same. ; အချို့။

—ထဝက်, same as တချို့။ ကျွန်ုပ်ပစ္စည်းများကိုတောင်းခမ်း၍တချို့တဝက်သာ ရပါသေးသည်; I have only received as yet some of my property which I demanded.

ထခြား, *pron. a.* other ; အခြား။

—ထပါး, *adv.* to or from somewhere ; ထခြားဝီ [same meaning as ထဝီတပါး။ ထခြားသွား or ထခြားတပါးသွား]။

ထင်, ၁, *n.* a hamper, pannier, hence တထင်, a pair of panniers ; ထင်ထက်, a single pannier ; ထက်ထက်ထင်။

—ကျည်း, *n.* the cross piece or yoke on a creature's back, from the ends of which the panniers are suspended.

—ချင်း, *n.* same as ထင် (most common) ; ဝန်ထင်ခြင်း။

ထင်, ၂, *n.* the breech, posteriors ; not used singly ; ဖရုံဆွဲ။

—ထထိပ်ချိတ်, *v.* to place one knee over the other ; commonly used adverbially with ထိုင်, အိပ် and နေ။

—ပါး, *n.* the side of the posteriors.

—ပါးခွက်, *n.* the acetabulum.

—ပါးဆုံ (*pron.* ထင်မဆုံ), *n.* the upper parts of the posteriors.

—ပါးဆွဲ, *n.* the lower parts of the posteriors.

ထင်ပါးရိုး, *n.* the hip.

—ပျဉ်ခွေ, *v.* to sit in a cross-legged posture, as Burmese when not in the presence of a superior; commonly used adverbially with ထိုင်; *comp.* ထင်ဝယ်ခွေ; cross-legged images of Buddh are designated တင်ပျဉ်ခွေကိုယ်ထောင်။ တင်ပျဉ်ခွေတဆူ or ထင်ပျဉ်ခွေတောင်တဆူ။

—ဒိထင်ပါး (pron. ထင်ထိထင်ပါး), see တင်ပါး။ ပြီးထူးထင်ပါးခေါက်စမ်းသည့်, a term used by persons who deal in cattle, and metaphorically applied to human beings taking stock of one another (လူကဲခတ်), but in the latter sense is not elegant.

—ပါးထွေးစီး, *v.* to ride; ride as a lady in European fashion.

—ပါးထွေထိုင်သည်, *v.* to sit sidewise on a bench, table, boat, &c.

—သား, *n.* the flesh of the posteriors; ထင်ပါးသား (pron. တင်ဝသား) ထင်ပါးလုံး။ ထင်ပါးခွက်ထွေသည်။ ထင်ပါးခွက်ထွေကျသည်။

—သီး, *n.* the lower prominences of the posteriors; ထင်ပါးသီး။

ထင်, 3, *v.* to put or place upon, to put aground or to be aground, as a boat or ship, to stretch as a bow, that is, place the bow-string on the catch, to remain; အဖတ်ထင်, to be alive (သားသွီးမထင်ပါ); ရှင်သည်, to go up a river obliquely, crossing (so as to allow for the force of the current) above the place one wishes to reach on the opposite bank; ခေထင်ခွံကူးသည်။ စားပွဲပေါ်မှာထင်ထား, place it on the table; ထွန်းခေါ်မီးသင်္ဘောမြစ်ကွေ့အောက်သောင်တွင်ထင်နေသည်, the steamer called "Yunan" is aground on a sandbank below Magwè; မိန်နီသားသွီးမထင်ဘူး။

—ကူး, *v.* to do beforehand, to anticipate (to forestall, see ခေကူးညှာတင်); ခေညှာဆန်ပြီးထင်ကူးကြမို့, let us go up the river and cross so as to reach (allowing for the force of the current) a place below; သည်အမှုမှာစောစောထင်ကူးလုပ်မှအတော်ကျနိုင်သည်, it is only by anticipating and acting betimes in the matter that it can be satisfactorily done.

—ဝား, *v.* to use a figure of speech in which words are deflected from their common meaning, to take advantage of another in order to gain something, to circumvent; ဥပစာထင်ဝားသည်, *e.g.*, ထမင်းချက် for ဆန်ချက်, or ဆရာဦးရီးဟပ်ကျောင်းကထယ်စာအံသည် for ဆရာဦးရီးဟပ်ကျောင်းက ထုတလေးများကထယ်စာအံသည်။

—စီး, *v.* to get the advantage of, to be dictatorial and dogmatical, patronizing in speech, or in familiar English "to lay down the law;" သည်သူသူတပါးအပေါ်ခွံထင်စီးပြီးပြောတတ်သည်,

this person is in the habit of speaking in a dictatorial tone to other people.

ထင်ဆောင်, *v.* to place on and carry (as on a vehicle).

—မိ, *v.* to be beforehand to the advantage of.

—ရင်, *v.* to do beforehand, to anticipate ; ထင်ထူး။

—ရန်, *n.* a saddle-cloth ; *see also* ထက်ထင်ရန်ထူးခံ။

—ဇေယျာဏ်, *v.* to address a monarch (or a mingyi, but strictly speaking applicable to monarchs alone), *e.g.*, နတ်ပြည်စံခင်း ထရားကြီးထက်ထက် ရှေ့ထောင်ပြတ်ဝင်ထွက်ခဝား။ အရပ်ရပ်ကြောင်းရာများ ထိုထောက်တွင်းထင်ဇေယျာဏ်သနားတော်မြတ်ခံပါရသည်။

ထင်ကျီး (*pron.* စင်ကျီး), *n.* a cormorant.

ထင်ထဲ, *n.* a syrup, molasses, boiled juice of the palm, cane, &c. ; ထင်ထဲခဲ။

ထင်, *v.* to appear well, be comely, goodly, becoming, proper, as conduct ; သည်မိန်းမကလေး အဆင်းရှုပကတိ အထွန်ထင်သည်, this girl's personal appearance is very comely ; အရှင်ထည်းမြင့် ကျွန်ထည်းထင်, as the master's position is exalted, so is the servant's decorous.

—အပ်, —ထယ် (most common), *v.* same ; သည်မြို့တွင်စာပေကျင်းဝန် ထက်သာသူအထွန်ပေါများသောကြောင့်၊ အထွန်ပင်ထင်အပ်ကျောက်ပတ်သည့် အရပ်ဒေသဖြစ်ပေသည်, because there are many scholars in this town, it is indeed a very agreeable locality ; သည်ထိုမြို့တွင် ထင်တယ်ပါ, it is not becoming if one acts in this way.

—ထောင့်ထင်ထယ်ရှိ, *v.* same.

ထင်း, 1, *n.* a tin, a measure of capacity equal to 16 pyees (ပြည်) or two khwè (ခွဲ), about one bushel ; before capital numerals အပြည်, as အပြည် ၂ ထယ်, အပြည်ထိုးဆယ်, &c., equals 4.493½ cubic inches, 160 lbs. avoirdupois, or 2 bushels, or 80 lbs. pure water avoirdupois.

—ကျင်း (from ကျင်း, to be made level), *adv.* fully, completely, to be as full as possible without absolutely overflowing, completely full, chock full, to be crammed, as grain measures, water vessels, human habitations, *e.g.*, improvised Burmese theatres, store houses for grain, &c. ; most commonly used with ပြည် ထင်းကျင်းပြည့် (*pron.* ဒင်းရှင်း ပြည့်), chock full ; ဇာတ်ရုံတွင်လူထူထင်းကျင်းပြည့်ရှိသည်, in the theatre the people are crammed (or the theatre is crammed full of people).

—ချင်းဈေး, *n.* the paddy market at par, *i.e.*, one rupee for each basket.

တင်း ချင်းရောင်း, *v.* to sell at par as paddy (တင်းမျှာတ်ရောင်း, to be above par) ; ရန်ကုန်မြို့သူဌေးများစပါးတင်းချင်းရောင်းကြသည်။

—တိမ် (from တိမ်, to be shallow), *v.* to be satisfied with food ; ချင်ရဲပြေသည်။ ဝေသည်, to have sufficient sleep ; အိပ်၍တင်းတိမ်, to be contented ; ရောင့်ရဲသည်, satisfied ; တင်းတိမ် is also used with reference to one's wish to evacuate the intestines when suffering from dysentery, or to pass urine when suffering from strangury, not being satisfied ; ကျွန်ကြီးစွန့်ထိုတင်းမတိမ်နိုင်ပါ။ ကျွန်ငယ်စွန့်ထိုတင်းမတိမ်နိုင်ပါ။ ခင်ဘုားအိပ်ထိုတင်းတိမ်ပြီလား, have you had sufficient sleep, sir ? ထာ ၂၀၆ နှင့်တင်းတိမ်ပါ၏။ ထာ ၁၂၆ စေားစော့ဝတ်ပါ, I am satisfied with Rs. 200 a month ; Rs. 120 a month is not sufficient to live upon. [Note.—In the negative တင်းမတိမ်နိုင်, not တင်းတိမ်နိုင်].

တင်း, 2, *v.* to tighten, become tense or taut as a rope ; မလျော့, become stiff, hard, (ထောင့်) to be pertinacious or harsh in speech ; စကားတင်းတင်းပြောတတ်သည် or with စာ, စကားပြောတင်းမာသည်, to be inflexible in one's opinions ; အထူတဲစတင်းသည်, rigid, as the surface of a thing, to superadd a weight in order to preserve the balance ; ထက်ပတ်တင်း။ ထက်ပတ်တင်း, *i.e.*, one rupee minus four annas and one rupee minus two annas ; to make firm, unyielding as the mind ; မိတ်ထိုတင်းသည်။ မိတ်ထိုထောင့်သည်။ မိတ်ထိုတင်းနေပါ။ Der. အတင်း။

—စာ, *v.* to be or make hard in the two senses above.

—ရင်း, *v.* to be firm as flesh or muscle.

—တင်း, *adv.* tightly, in an unfinished manner, that is, stiff stretched, ထက်စသတ်သည်နှင့် ; *comp.* တင်းတင်းတင်းတင်း is used when describing that a thief was caught with property in his possession before he was able to get away, or was able to secrete it, *i.e.*, without accomplishing his design in its entirety ; အထုပ်အထည်နှင့်တင်းတင်းမိသည်။ ကြိုးထိုတင်းတင်းဆွဲသည်, pull the rope taut ; သည်သူစကားအမွန်တင်းမာသည်, this man is very resolute of speech ; ကျွန်ုပ်၏ထိုင်းခါထောက်အသားအရေတင်းတင်းရင်းရင်းမရှိပါ, my flesh is not so firm as it was when I was young.

တင်းကုပ် (from ကုပ်, to be bent down, curved), *n.* a shed, low house, shelter for cattle ; a byre ; မီးတင်းကုပ်။ မြင်းတင်းကုပ်။ ထင်တင်းကုပ်။ ခောင်းတင်းကုပ်။ နွားတင်းကုပ်။ (တင်းကုပ် is pronounced တင်းဂုတ်).

တင်းတိမ် (*prom.* တင်းမိမ်), *n.* a cutaneous disease appearing in a dark spot on the skin ; တင်းတိမ်ခွံသည်။ တင်းတိမ်ထွက်သည်။ တင်းတိမ်ကျသည်။ [The Burmese have an idea that this disease may be cured by rubbing the part affected with horse's sweat.]

ထင်းတိပ် (*pron.* ထင်းဒိပ်), *n.* one kind of coverlet, or large loose covering of cotton or silk woven in a separate piece; ထင်းထိပ်မြို့သည်။

—ထည်သီး, *n.* the upper border of the same.

ထင်းပုတ် (*pron.* ထင်းဗုတ်), *n.* a large wooden mallet, a beetle, ဝန်းဝဲထင်းပုတ်, made of iron.

ထင်းဝါး, *n.* a species of bamboo used in making ဝာ, ထန်ခေ၊ ထန်ခါ၊ နှီး, ခခောက်၊ ဝါးကပ်၊ ကွင်းအပ်, ရေခွက်, &c.

ထထ, *n.* a species of bivalve shells, donax, *M.*

ထပ်, 1, *a.* one; ၁, ထပ်။

—ခေါ်ထောက်, *v.* to be distinguished, pre-eminent; applied to persons of great talent, beauty, &c.; ထပ်နှစ်ဆန်ကျ ထပ်ခေါ်ထောက်သည့်လူထံ။ ထပ်ခေါ်ထောက်သည့်မိန်းမထံ။ ထပ်ထိုးထောက် is also used.

ထပ်, 2, *v.* to cut in pieces. Der. အထပ်, *e.g.*, အမည်းသားထပ်သည်။ ငါးထပ်သည်။

ထပ်, 3, *v.* to stick fast in a passage, be too large to pass, to utter a short compressed sound, as a tiger, ကျားထပ်, and some other animals (အပ်—ဆင်အပ်သည်); ကျွန်ုပ်တို့မြောင်းတည်းမှာ ထပ်ထပ်နေသော ကြောင့်အသံထွက်အား။ ပထင်းပေါက်မှာ မေ့ထပ်နေလို့ ဖွင့်မရပါ။ ထပ်ဆိုထပ်ဆို; applied to feelings of obstruction in the nose, ears, and throat, due to mucus, cerumen and phlegm; ထည့်မြောင်းထဲမှာထပ်ထပ်ဆိုဆိုရှိပါသည်။

—ဆိုနာ, *n.* quinsy.

ထပ်ထပ်, *adv.* weightily, heavily.

—ထွေထွေ, *adv.* with most liberal feelings, free from all hesitation about giving, ရက်ရက်ရောရော, *e.g.*, သည်သူအနှစ်မြှောက်ထွတ်ရှေ့တပ်ထပ်ထွေထွေပေးတတ်သည်, rarely used.

ထစဉ်, *n.* the sweet-scented bulbophyllum; ထစဉ်ပန်း။ ဒိုင်တဇင်ပန်ထော်ပန်းကျိန်းထွဉ်ပါဦး။

ထပ် (*pron.* ထပ်), *n.* or *adv.* a little; အနည်းငယ်။ စဉ်းငယ်။ မိုးစဉ်း။ ဆိတ်မိ, ထမိုးထပ်, *e.g.*, အန္တရာယ်တစ်ထေးမရှိသား, entire immunity from danger; မြည့်ထပ်မိထွက်သည်, to have a slight discharge of pus; ထံထွေးထပ်မိထွက်သည်, to have a slight flow of saliva (ပစ်က); အမြှုပ်ထပ်မိထွက်သည်, to issue in small quantities, as froth from the mouth.

တမိတ်တဒေသ, *a.* or *adv.* singular, different from others, *sui generis*, [unique, quaint; may be used with သဘော to denote idiosyncrasy of disposition or character; သွတ်ထပ်ထပ်တမိတ်တဒေသဖြစ်သောကြောင့် ထုံတေးမြေနှံသာ ဖြစ်သည်, owing to

the thuttabat being a peculiar kind of tree, it only flourishes in Tunté soil; ထည်သူသဘောတရားတစ်ပါးတည်းနှင့်မတူပါ၊ this person's disposition is singular and unlike other people's].

တစ်စုံတစ်ရာထွက်, *v.* to trickle as water; တစ်စုံတစ်ရာအောင်းမေ့သည်။ တစ်စုံတစ်ရာကြောက်သည်, to be gradually overcome with fear; တွေးကြောက်သည်။

တစေ (*pron.* တစေ), *adv.* only, merely, nothing but, ချည်း။ ကျွန်ုပ်တို့နေ့စဉ်တစေအပ်ဆွဲသောနေ့သည်, he does nothing but abuse me every day; မင်းနေ့စဉ်တစေသင်ကြားသော်လည်းမတတ်သူး။

တစေ့ကျန်, *v.* to be partially castrated; applied to horses (a rig) and elephants; တစေ့ကျန်။ [when applied to an elephant it is called a ထည် (ထယ်)] .

တစွဲရိမြူ (*pron.* တစ်ဆူရိမြူ), *n.* a small particle equal to 36 အထူမြူ။

တရွေ or တဆေ (said to be derived from တရွေသွားခြောက်ခြားခြင်း), *n.* a ghost.

—ခြောက်, *v.* to be haunted with ghosts as a locality; to terrify as a ghost.

—စာပြင်, *v.* to make a propitiatory offering to a ghost, *see* ခေါ်ခွက်။

—ပူး, *v.* to possess as a spirit.

တစ်တီထူး (*pron.* တစ်တီထူး), *n.* (the Burmese lapwing), a bird that never alights, but on the ground; တစ်တီထူးအိပ်ပေါ်ထဲ တစ်ခန်းထိုးသွားလျှင် လူမမာရှိလျှင်သေတတ်သည်ဟု တရားပြန်မာလူမျိုးအထူးကြည်သည်။ [The Burmese allege that this bird sleeps on the ground, with its feet upwards, for fear the sky will fall on it!]

တဆေး, *n.* yeast or any fermentative substance; တဆေးခတ်သည်။

ထည်, 1 (ထီး), *n.* "this is the fruit which in English is called "Chinese date," but is neither a fig nor a date, but the "fruit of a species of ebony, and a more appropriate name "would be the Chinese persimon, the persimon tree being "also a species of ebony and there is a considerable resemblance in the fruit."—Mason. The Burmese make a dye for fish nets from the ထည်ထီး by pounding the fruit and soaking it in water.

ထည်, 2 (*pron.* ထယ်), *n.* an elephant with one tusk only (congenital).

ထည်, 3 (*pron.* ထယ်), *n.* a basket measuring a tin (အတင်း), made of wood; တထင်း။

ထည်, 4, *n.* a toll-booth or office for receiving certain duties on merchandise, a word not known in Lower Burma.

ထည်, 5 (often *pron.* ထယ်), *v.* to place in a position; *comp.* ထား, to be placed, remain permanently; မြီထည်, to build a pagoda; အုရားထည်ထည်, brick house; ထိုက်ထည်ထည်။ သင်္ဘောထည်ထည်, to lay a ship on the stocks; to found a city; မြို့ထည်ထည် or ရွာထည်, to establish a court-house; ရုံးထည်ထည်, to build a palace; နန်းထည်ထည်; to set up a shop or a stall; ဈေးဆိုင် or ဆိုင်ထည်ထည်, to erect, set up, establish, constitute, construct; to place before a guest, as a betel-box; ကွမ်းအစ်ထည်ထည်, cheroots; ဆေးလိပ်ထည်ထည်, drinking water; သောက်ရေထည်ထည်, pickled tea; ထက်ဖက်ထည်ထည်။ ထက်ဖက်ရည်ထည်။ သက်သေထည်, or သက်သေထည်ပြ, to adduce as evidence.

—ထိန်း (from ထိန်း, an arithmetical number), *n.* a number set down as a subject for arithmetical operation as နှုတ်ရန်ထည်ထည် ထိန်း, a minuend, *e.g.*, 50—12, 50 would be the နှုတ်ရန်ထည်ထည်ထိန်း မြှောက်ရန်ထည်ထည်ထိန်း, a multiplicand, *e.g.*, 50 × 3, 50 would be မြှောက်ရန်ထည်ထည်ထိန်း။ စားရန်ထည်ထည်ထိန်း, a dividend, as 60 ÷ 6, 60 would be စားရန်ထည်ထည်ထိန်း။

—ကြည် (*pron.* ထည်ကြည်), *v.* to be steady in mind [stable in character, ထသောထည်ကြည်, unwavering, always in a good sense, *e.g.*, စကား ထည်ကြည်, to be a man of one's word; ဣန္ဒြေထည်ကြည်, to be sedate and grave in demeanour; လူပင်ထည်သော် ထည်းဣန္ဒြေထည်ကြည်ထည်။]

—ကြား, *see* ထည်ထုံ (infrequent).

—ကြားသက်သေ (*pron.* ထည်ကြားသက်သေ), *n.* a witness whose testimony is worthy of being admitted in court.

—ကျွေး, *v.* to set a feast before one; rarely, if ever, used.

—ဆောက်, *v.*; *see* the parts; ဆောက်ထည်။ ထုရားထည်ကျောင်းဆောက်။

—ထုံ (*pron.* ထည်ထုံ), *v.* to be firm, constant, enduring (in a good cause); to be a man of one's word; စကားထည်ထုံထည်။

—ထား (often *pron.* ထယ်ထား), *v.* to place, to establish, settle, make firm, to adduce as evidence, bring forward as a witness; သက်သေတည်ထားထည်, often used with ထည် in the sense of placing a betel-box, cheroots, &c., *see* last definition of ထည်။

—ထောင် (*pron.* ထည်ဒေါင်), *v.* to build up, edify, establish, [to found, as a city, village, to clear jungle and make the necessary preparations for working a paddy-field, ထယ်ထည် ထောင်ထည်, or garden, ဥထည်ထည်ထောင်ထည်; to set up one's self as an owner of a small or large boat; ငွေထက်ထည်ထောင်ထည်]။

တည်တွန်း, *v.* same. [အစဉ်ထာဝရတည်တွန်းအောင်, in order to perpetuate (anything).]

—ဝ (*pron.* တည်ဖ), *v.* to be clear, well arranged, to reside permanently in a locality; တည်တည်ပပနေသည်။ စကားတည်ပ, same as စကားတည်ကြည်။ စကားတည်ပ။ မင်းတည်တည်ပပနေသတား။

—ထပ်, *v.*; see the parts.

ထည့်, see ထိန်ညှိ။

ထည့်, *n.* a spool, the reel of a long line; not used singly.

—ရှပ် (*see* ရှပ်), *n.* the end of a spool or reel; ထည့်ရှပ်။

—ထုံး, *n.*; see ထည့် (most common).

ထည့် or ထင်ညှိ, *n.* the inga tree.

တည့်, 1 (*pron.* in colloquial တဲ့), *v.* to be straightforward, direct from one point to another; ဖြောင့်သည်။ မထွေ, to be straight up, not inclined (တည့်တည့်တန်း); ဖြောင့်သည်။ မထွေ။ မတ်သည်။ မထိမ်း။ မညှိတ်, to be even, set level; မစောင်း, to be in the centre; အလယ်တည့်သည်, to be apposite as language, or as a remark; ထယ်စကားတည့်သည်, to be on good terms as persons; လှချင်းတည့်သည် (မျက်နှာကြောတည့်သည်); in combination with လက်, to be an accurate marksman with spear, bow, or gun; လက်တည့်သည်။ လက်တည့်စမ်းသည်, to try a rifle or gun to test its accuracy of fire; or to have a preliminary row, or paddle, over a course in a boat race to test a boat's carrying power and speed through the water; when reduplicated pronounced တဲ့ဒဲ့။ [to agree as medicine, သည်ဆေးကျပ်သွီးကလေးနှင့်ထယ်တည့်သည်။]

—မတ်, *v.* to be erect, upright; to be just, equitable, impartial; မွန်းတည့်မတ်, to be vertical as the sun at noon; သဘောတည့်မတ်သည်။

—လင်း, *v.* to be plain, open, straightforward in language; စကားတည့်တည့်လင်းလင်းပြောပါ။

တည့်, 2, *qualifying affix*, directly, at once, as သွားတည့်သည်, to go directly, at once; in colloquial pronounced တဲ့ or ဒဲ့, မင်းနှယ်ကွယ်။ ငါမှမပြောရသေးဘူးသွားတည့်ရော့မယ်, and you, without my even saying anything, off you went; သူမပြောတည့်ဝံ့ဘူး။ ရုတ်တရက်မကြံတည့်ဝံ့ဘူး။ ထန်းဆိုသည်အပင်မျိုးနှစ်နှစ် ထိုးနှစ်နှစ်မပြစ်တည့်ဘူး။

တည့်, 3 (*pron.* ဒဲ့), denoting that the words to which it is affixed are repeated from the mouth of another person; it is a colloquial affix; (တဆင့်ပြောရသည့်စကား) ရှိသည်တည့်, it is, or there is or are, he says, or negatively, ရေမထွန်ဘူးတည့်လား, does he (or do they) say that the tide does not turn (*i.e.*, that there is no reflex tide); ထို့ is the affix, also purely colloquial, used

when repeating to any one any remarks or conversation which *one's self* may have made, or had, with a third party ;
 *ကံနိသွားမည်ဆိုပြောလိုက်သည်။

တည်း, 1 (*pron.* တဲ in colloquial), *v.* to remain for a little while, to lodge in the house of a person (ကျွန်တော်အိမ်မှာတည်းချင်သမျှ တည်းပါထော့ခင်ကျွန်း), to detain for a little while, to tuck or tie together slightly, to collate, compare ; တိုက်တည်း တည်း (*pron.* တဲ), *n.* a hut.

—အပ်, *n.* a pin ; တွတ်အပ်။

—နိ (when written together နိ *pron.* နိ), *v.* to sojourn, to dwell for a short time (၁၅ရက်ထောက်တည်းနိပြီးတွင်စားထောက်နေသည်)။

—ဝင်, *n.* a pointed stick used by tailors to tuck work together ; a clip ; သည်ဝတ္ထုများလိုတည်းဝင်တည်းထားလိုက်ပါ။

—နန်းတော်, *n.* a temporary palace.

တည်း, 2, *a.* only, no more ; used with numerals (in colloquial pronounced တဲ or ဒဲ), ထထောက်တည်း, only one ; ထထောက်ချင်း တည်း, a single one.

တည်း, 3, *adverbial formative*, adverbs formed from nouns beginning with syllabic အ by dropping the အ, prefixing တ one, and affixing တည်း, only, as တညီတည်း, even all together, from အညီ, evenness, uniformity.—*Judson's Grammar*, 126, 6.

တည်း, 4, *adv.* emphatic distinctive, used to designate an object with some particularity as ခံသားငယ်ကို တည်းပေသည်, he gives to his youngest son, particularly, or in distinction from the other, &c., see *Grammar*, 126, 8.

တည်း, 5, *verb.* affix closing a sentence, used at the close of a simple sentence equivalent to the substantive verb ရှိသည်, to be, &c.—*Judson's Grammar*, 119.

တက္က (*Pali*), *n.* appetite, passion ; *comp.* ထောထ and ရာဂတက္က ပေမအစွမ်း (တက္ကချင်ခြင်း), inordinate appetency [uxoriousness, တက္ကကြီး]. The three tanhás are kama tanhá (ကာမတက္က), rúpat (ရူပတက္က), arúpat (အရူပတက္က), desire for rebirth in the three forms of existence ; another set of three is rúpat (ရူပတက္က), arúpat (အရူပတက္က), nirodhat (နိရောဓတက္က), desire for rebirth in the rúpa world, desire for rebirth in the arúpa, and desire for annihilation (nirvana) ; သွေ့လွန် တွင်တက္ကဖြစ်သည်။ တက္ကလွန်တွင်ဘာသာဖြစ်သည်။

—ရည်, *n.* semen (ကာမရည် is in more general use).

- တဏှာရူး, *n.* violent, lustful longing (in men); *comp.* ထင်တရူး; applied reproachfully to men or women; မထားတရူးတဏှာသံ ထောဇဉ်။ သဒ္ဓါထွန်ထွင်တဏှာဖြစ်သည်။ တဏှာထွန်ထွင်ထားခြင်းသည်။
- ထတ်, 1, *v.* to know how, be skilled in; တတ်ထိုက်သည်မှာခေါင်လို့, to be so skilled as to be the acmé of skill, understood; sometimes, when used as a qualifying affix, to be the way, custom, usual course, *see* Grammar, sec. 117; to be able to manage, သည်တိရစ္ဆာန်ဝင်သွား မထတ်နိုင်ဘူးလား or carry a matter out to completion.
- အား, *n.* ability; sometimes used as a verb, *e.g.*, တတ်အားသ ရှေ့တတ်အားနိုင်သမျှ။
- စွမ်း, *v.* to have the ability to undertake or accomplish.
- တိုင်း, *adv.* according to one's skill, according to one's will; တတ်နိုင်သရွေ့ထူထတ်တိုင်းသူနေသည်။
- မြောက်, *v.* to have acquired perfect skill, be master of, be *au fait*, to be accomplished.
- ရောင်ကား (*pron.* တတ်ရောင်ဂါး), *n.* one who boastfully pretends to knowledge not possessed, an ignorant and pre- tentious practitioner in any branch of knowledge, a char-latan, a mountebank, a wiseacre; တတ်ရောင်ကားပြီသည်။ သမား ရောင်မောင်းထောင်။
- သီး, *v.* to be well skilled in, to be accomplished; တတ်သီး လိမ္မာ။ တတ်သီးလိမ္မာရှိသည် (ကျွန်တော်သားတတ်သီးလိမ္မာရှိအောင်သွန်သင် ပေးပါ)။
- ထတ်, 2, *verb.* affix closing a sentence, *see* Grammar, para. 119, *e.g.*, ဖြစ်ကုန်သတတ်။ ရှိကုန်သတတ်။ လာကုန်သတတ်; used only in composition.
- တတိယ (Pali တိ or တြိ, three), *a.* the third; ထုံးဒုမြောက်။
- တထောင့်ထည်း (*pron.* တခေါင့်ဒဲ), *adv.*; *see* ဖျိုး, same meaning as တ ဖျိုးထည်း, but conveying the idea of muscular solidity.
- ထူး (from ထူး, to be diverse), *pron.* *a.* other; အခြား, ထခြား, ထပါး, chiefly used in combination with သူ; သူထူးများ, others, other people.
- တခဏ် (Pali), *n.* a little while; တခဏ။
- ပဟန် (*pron.* တခဏ်ပဟန်) (Pali ပဟာနံ, putting aside), *adv.* in the way of putting aside for a little while; အထုထိုက်ထိုက်တခဏ် ပဟန်ပတ်သည်။
- တဒါရုံ (Pali တဒါရဗ္ဗဏ), *n.* reflection; တောဏှိအာရုံလိုပြခြင်း။
- တန် (Pali တဏှ), filth (obsolete).
- ဝပြင် (*pron.* frequently တဝပြင်), *n.* a place of performing funeral rites or of disposing of the dead 'by burning or burying; လုပ်တိုင်း။ သင်းချိုင်း။ သုဿနံ။ သုဿနံတဝသင်းချိုင်းဝန့်။ [It is said to be more correct to omit the ပြင် in တဝပြင် in *composition*.]

ထန်, ၂, ၈. to accord, be suitable ; ရှေ့ခေါ်ထန်ထွင်ခေါ်မည်။ မခေါ်ထန်
ထွင်ခေါ်ပါ, if it should be proper to employ counsel, I shall
do so, and if not, I shall not do so ; fit, sufficient, just suffi-
cient, to be worth, worthy of ; ထိုက်သင့်, to make suitable,
sufficient, just ; hence ထန်ထော့ (imperative), make just suffi-
cient, and no more, that is, stop. Der. အထန်။ အထင်တန်နှင့်ထန်
ရုံသော ပေါင်းအိုး ပေါင်းရှောင်နှင့် ပေါင်းတင်ရှေ့ ဖြူအောင်အကျွန်ုပ် ဖွင့်နိုင်ပါ
မည်ဟုထောက်ကြံ။ စာမေ့ထန်သရွေ့မေ့ပြီ ; ထန်ထွင်သေးကွန်ထွင်သေး, “ if
in moderation, physis, if in excess, danger ; ” သည်အထုပ်
ခပ်ကျားနှင့်မထန်ဘူး။ မပျောက်ထန်ရာပျောက်သွားပါသည်။ အသီး ၁၇ ထန်
ပစ္စည်း, property of the value of Rs. 17.

ထန်, 3, *v.* to be bad, vile, ဆိုးညွှတ်သည် (obsolescent); ထတ်တန်သည်လူ။

—**ချ**, *v.* to remove such deterioration or uncleanness.

တနင်္ဂနွေ (*pron.* ထနင်းဂွေ), Pali, abbreviated to ခနွေ in writing;
ခနွေ, *n.* the sun, in the character of a planet, *see under*
မြတ်, the first day of the week; ထနင်္ဂနွေသား။ ထနင်္ဂနွေသို့။

တန်ခိုး (*pron.* ထဂိုး), *n.* power; အာနုဘောသ်, တန်ခိုး, အာနိသင်။ တန်ခိုးဌ။ တန်
ခိုးဣဒ္ဓိပါတိဌ (applied to Buddhs and rahandas).

—တနံနာ (*pron.* တဂိုး တနာ), same. [*Note.*—ထိန်းကြီး is a term applied to greatly venerated Buddhist shrines and images of Buddh; ရွှေတိဂုံဘုရား ထောင်တနံနိုးကြီးသည်။ အမည်ရတနံနိုးကြီးဘုရား။ နတ်ရဲသစ်ပင်] .

တန့်မိုးပြ, *v.* to make a display of power.

တန့်ဝယ် (*pron.* တန့်ဝယ်), *n.* a field on the margin of a river, cultivated in the dry season and overflowed in the rains (local).

တန့်ဆာ (*pron.* တန့်ဆာ), *n.* an ornament or article of embellishment, a tool, implement, utensils, an appendage of any kind ; အဝတ်တန့်ဆာ။ မင်းမြှောက်တန့်ဆာ, regalia ; စစ်ဝတ်တန့်ဆာ, military uniform, accoutrements ; [also applied (though vulgar) to the male or female organs of generation ; ဆော့ကျားတန့်ဆာ။ မိန်းမတန့်ဆာ။ မိန်းမတန့်ဆာဝ] .

—အိမ်, *n.* a case.

—ပလာ (*pron.* တန့်ပလာ), *n.* ; see တန့်ဆာ။

တန့်ဆောင်း (*pron.* တန့်ဆောင်း), *see* next.

—တိုင်, *n.* a moveable pyramidal chandelier, presented and lighted at a pagoda ; မီးပေးဆာ။

—တူ, *v.* to make an offering of such chandelier.

တန့်ဆောင်မုန်း (*pron.* တန့်ဆောင်မုန်း), *n.* Tazaungmôn, the eighth month in the year, nearly answering to November ; တန့်ဆောင်မုန်းမိုလ်းအောင်တဆိန်းတန့်သည့်, the Tazaungmôn rain is worth one hundred thousand ticals of pure gold ; တန့်ဆောင်မုန်းလရာသီ။ ချမ်းစတန့်ဆောင်မုန်း။ ချမ်းတိုးလပြာသို့, it begins to be cold in Tazaungmôn, and the cold still continues being so in the month of Pyatho.

တန့်ဆောင်း (*pron.* တန့်ဆောင်း), *n.* a four-cornered edifice with a graduated roof (*comp.* ပြာဆိပ်), erected at a corner or over a gate of a royal city ; or as an appendage to a pagoda.

—ပြာဆိပ် (ပြာဆိပ်), *n.* same in the latter sense.

တန့်, *see* under မုန်းမိုလ်း။

တန့်ဆောင် (*pron.* တန့်ဆောင်), *v.* to make comparison, to compare with (ပမာဏပြု) .

—ပြု, *v.* same.

တန့်တား (တံတား) (*pron.* တန့်တား), *n.* a bridge ; hence မြေတံတား, *n.* a causeway.

—ဦးတို, *n.* a wharf.

—အုတ်မြစ်, *n.* an abutment.

—ခင်း, —ထိုး, *v.* to bridge, make a bridge over.

—ဆောက်, *v.* to build or construct a bridge.

—ရှင်, *n.* a draw-bridge ; နင်းကျင်း။

တန်တိုင်း (*pron.* တဒိုင်း), *n.* a brick or stone wall (often *pron.* ဝဒိုင်း in colloquial); တုရားတန်တိုင်း။ မဟာဓိတန်တိုင်း။ ဝေတိတန်တိုင်း။ ကျောင်းတန်တိုင်း။ ဝန်ကြီးတန်တိုင်းကြီး, a term applied to great ministers of State, [similar in meaning to the English expression 'Pillars of the State' and the Hindústání one Arkán-i-daulat]. The Burmese also designate great ministers as ပြည်ကြီးပခုံး၊ ပြည်ကြီးထက်ရုံး, *lit.* 'the shoulders and forearms of the State.'

တနုတ်မြေ, *n.* black cotton soil.

တန်မြက် (*pron.* တမြက်), *n.* a broom.

—တတ်, *see* တန်မြက်ထွင်း။

—ချွေး, *n.* sweeping; also called တမြက်စာ။

—စည်း (commonly *pron.* တမြက်စည်း), *n.* a broom (most common).

—စည်းရိုး, *n.* the handle of a broom.

—ထွင်း (*pron.* ထွဲ), *v.* to sweep with a broom; တမြက်စည်းထွင်းထည့်၊ တမြက်ထွင်းထူထား (ပိတ္တကထူထား), *n.* a sweeper.

တန်သား (*pron.* တသား), *n.* a carpenter's rule.

—တင်, *v.* to notch timber previous to hewing it; *fig.* စကားတန်သားတင်သကဲ့သို့ပြောထိတ်သည် (infrequent).

တန့်, *v.* to stop, remain for a little while; ရပ်သည်. *Der.* အတန့်, to be checked as snake poison; အဆိပ်တန့်နေသည်။

—တား, *v.* to make a stand (in view of an enemy); ရပ်ခံသည်, to dilly-dally on a journey; ခရီးတန့်သည်။

—ရပ်, *v.*; *see* တန့်။ ဘုရားထောင်းသည် ရထားလိုတန့်ရပ်စေ၏, and the embryo Buddh caused the chariot to stop; နေ့ခြင်းသွားနိုင်သောခရီးလမ်းမှာ တန့်တားသေ့ဝှေ့ကြောင့်။ ညဉ့်များစွာအိပ်၍ သွားရသည်, owing to his dilly-dallying on the way, he had to sleep many nights in travelling a journey which he could have gone in one day.

တန်း, 1, *n.* a place of detention, moderate confinement for debt or a slight offence (a lock-up)? ကျွန်ုပ်တန်းထည်းမကျ။ ထောင်ထည်းမကျ။ အချုပ်ချုပ်ခံရဘူးပါ, I have not been (*lit.* not fallen into) in the lock-up or the jail; I have not even suffered confinement. [A very common expression of justification.] တန်းခေါင်းထန်းထား။

တန်း, 2, *n.* the main-yard of a large boat.

တန်း, 3, *v.* to extend in a line from one point to another; *comp.* တင်း, to be extended in a straight line, and တန့်, to stretch out straight from a bent or curved position; to have the mind extended to or fixed on; စိတ်တန်းသည် or တန်းမိသည် (တန်းတန်းစွဲ ရှိသည်); to take a general or indefinite aim; more than ရှုထံ. *Der.*

- အထန်းထန်းတန်းနေ, *v.* [to be on terms of strained intimacy ;
 သူညီအကျွန်ုပ်တို့ထက်ထန်းထန်းနေကြသည်].
- ထန်းမိထန်းရာ, *adv.* in a disorderly, mentally deranged manner
 (ထန်းမိထန်းရာ).
- ရှန်း(ထန်းရှန်း), *see* ထန်း, 2nd and 3rd def.
- ထမ်း (ထမ်းထမ်း), *v.* same.
- ထန်း, *a.* or *adv.* stretched out, one end being secured and
 the other not ; unfinished, ထက်စသတ်သည်နှင့်, (or as a wild
 animal which has been wounded with a spear carrying it
 off when escaping, *e.g.*, ဝက်ထိုက်နှင့်ထိုးလိုက်သောကြောင့် ထုံထန်း
 လန်းပါသွားသည်).
- ထွား, *n.* a long building or range of buildings with a uni-
 form roof extending through the whole range ; ထန်းထွား
 ဒိပ်။
- ထွားဆောင်, *n.* a long wing attached to the palace and oc-
 cupied by the females of the harem (or the apartment in
 a monastery where the images are placed or which a
 pôngyi occupies).
- ကျော (*pron.* shaw), *v.* to be reduced from a higher to a
 lower *grade* as an official, or from a higher to a lower ap-
 pointment.
- ထန်း, 4 (from အထန်း, a line, row, class), *a.* beginning to be capa-
 ble of bearing young ; applied to animals, as နွားထန်း (*pron.*
 နွားမခန်း), a heifer.
- တူ (*pron.* ဒန်းချ), *v.* to be equal, on a par, neither superior
 nor inferior ; ခုတ်တူသည်, *a.* or *adv.* alike, equal ; ထပ်တူသည့်သူ
 နှစ်ဦးအသရေချင်းတန်းတူရှိသည်။ ညာဏ်ချင်းတန်းတူရှိကြသည်, their re-
 spective intellects are on a par.
- ထပ်, 1, *n.* a barrier raised for military defence, whether a stock-
 ade or the wall of a fortification, သပ်ထပ်။ အုပ်ထပ်။ ကျောက်ထပ်။
 ဝါးထပ် ; a regiment or company of soldiers, စပ်သည့်ထပ် ; a
 camp, encampment, ထပ်မိုင်း ; a squadron of armed vessels,
 သင်္ဘောထပ်ထပ်။ ဝါးတပ်းသပ်ထပ်။
- ဦး, *n.* the advance troops, the van of an army.
- ချ, *v.* to encamp, go into quarters.
- ချီ, *v.* to march as an army.
- ခြေ, *n.* the footing, standing, posture of troops, in regard
 to steadiness of posture.
- စာရေး, *n.* a military clerk. (In some districts in Lower
 Burma the writer in a Police thanna is sometimes still
 styled ထပ်စာရေး.)

ထပ်စာန်းချ, *v.* to encamp on a march.

—စီး, *v.* to hold a stockade ; ထပ်စီးထရာထပ်ထာထထောင့် meaning that 100 holding a stockade are able to defend it against 1,000 attacking it.

—စွယ်, *n.* the wing of an army.

—ဆေဝ်, *n.* a camp crier, who calls the attention of the troops to their various duties.

—ထာဝင်, *v.* to be drawn up as troops under arms.

—ထောင်ထာ (*pron.* ထောင်ခါ), *n.* troops arranged in camp or under arms ; ထပ်ထောင်တာဝင်သည်။

—ထဲ, —ထန်း, *n.* military lines.

—နားရွတ်, *n.* ; see ထပ်စွယ်, a wing of an army.

—ပုန်းဝပ်, *v.* to lie in ambush ; ထပ်ပုန်းဝပ်နေသည်။ [ထပ်ပုန်းထားသည်].

—ပျက်, *v.* to be put to utter rout, utterly discomfited and disorganized as a body of troops.

—ပြေးတစ်ရှောင်, *n.* a deserter.

—ဖျား, *n.* ; see ထပ်ဦး။

—ဝ, *n.* the main body of an army.

—မျှောင်, *n.* ; see ထပ်စွယ်။

—မြှုပ်, *v.* to be completely destroyed, as a body of troops (to be hemmed in on all sides as an army).

—မှူး, *n.* the commander of a company, a captain.

—မြှုပ်, *v.* to lay in ambush ; ထပ်မြှုပ်ထားသည်။

—ခိုင်း, *n.* a camp, encampment.

—ထား, *n.* a private ; ထပ်နက်ထိုင်. (The Burmese name for English soldiers is ဂေါ်ရာ and for sepoys စပ်ခိုင်း).

ထပ်, 2, *v.* to put in, fix in, more permanently than ခွပ်, အင်္ကျီကြယ် အီးကိုထပ်ထိုက်ပါ, put the buttons on the coat ; ဆောင်ချိုးကိုထပ် ထိုက်ပါ, fix the handle on to the chisel.

ထပ်, 3, *v.* to have an appetite for, particularly to lust after ; ရာဂ တပ်သည်။ (သူတပါးထားကိုထပ်ထောင်စိတ်ဖြင့်ကြည့်ရာ).

—စွန်း (from စွန်း, to stain), *v.* to feel strong passion for, to be ardently covetous, grasping.

—စက်, —စက်စော, *v.* to have an appetite or desire for (any object of enjoyment) ; ထပ်စက်စောခြင်း, *n.* craving appetency ; ရာဂ၌ ထပ်စက်စောခြင်း, concupiscence ; ထောဆ၌ထပ်စက်စောခြင်း, acquisitiveness, cupidity ; ထပ်စက်သက်။ မိုးသူထီ ထထောသည် အ

သက်တိုင်း၍ အသက်မွေးသည်။ ထိုသို့အသက်မွေး သောသူဖြစ်သည်။ အဝတ်
တန်ဆာကိုလည်းမဝတ်စွန်းပတ်ထွက်လိုက်လေသည်။ ဥစ္စာရှာငွေကိုလည်းမဝတ်
စွန်းပတ်ထွက်လိုက်လေသည်။

တပ်, 4, *v.* to be certain (not used). Der. အတပ်၊ မည်သည့်နေရာတွင်
ရှိကြောင်းတပ်ရာမသိ။

—အပ်, —ထပ်, *adv.* certainly, positively, actually ; အမှန်ကောင်းဖြင့်
ကလေးကုသုတ်နှင့်ပိုက်သည်ကိုတပ်အပ်မြင်သတည်း။

—သိ, *adv.* with certain (more frequently used with အတပ်)
knowledge.

ထပ် (pron. ထပ်), *n.* a garment worn by women over the
shoulders, a shawl (ရှောပဝါ) ; ထပ်ပဝါ။တပ်ခါးဝည်း။

တပ်တိုင် (pron. တပ်တိုင်), *a.* unmarried, applied to the king's
daughter that is not given in marriage ; တပ်တိုင်မင်းသမီး,
generally given in marriage to the succeeding king.

—နန်း, *n.* the palace occupied by the said daughter.

—လှေကား, *n.* a ladder for climbing toddy trees in Upper
Burma made of a *single* bamboo. The rounds (ထက်ထပ်)
consist either of the natural shoots (ဝါးထက်) of the bamboo
itself, which are added to if too short, or other pieces of
bamboo, which are secured by strips of လျှော် from the
stalk of the tan leaf. The ladder superadded to the တပ်
တိုင်လှေကား is called ရင်းဆွဲ။

—ဝါး, *n.* the *Bambusa villosula*, an almost simple stemmed,
rarely tufted, bamboo, arising usually from a stalk of the
thickness of a man's arm.

ထပ် (pron. ထပ် or ထပ်), *n.* a scholar, disciple, an apprentice.

—ထပ်နား, —ထပ်သား, —သားမြေး, *n.* same as ထပ်။

—တပ်, *n.* the disciple of an eminent teacher ; *pron.* I, mas.,
used in addressing a pôngyi, a religious teacher (should be
properly preceded by ထုရား, *e.g.*, ထုရားထပ်တပ်)။

—တပ်မ (n. a female disciple), *pron.* I, fem., used in a similar
manner, ထုရားထပ်တပ်မ။

—ထပ်ထား, *n.* same.

ထပ်ရပ် (pron. ထပ်ရပ်), *a.* second-hand, half-worn, applied to
clothes ; ထပ်ရပ်, *adv.* in one turn ; (applied also to timber
recently felled and da-dressed from which the sap has not
been entirely expressed ; ထပ်ထားထပ်ရပ်ခြောက်ခဲ့ပြီ)။

—ထုံး, *v.* to tie up the hair in Burmese fashion (တပတ်ကျော)။

တပါး (pron. တပါး), *num. a.* one, see Grammar, p. 284 ; *pron.*
adj. other ; အခြားတခြား (တထူး။တပါး။သောသူ, another person ;

အရပ်တပါးသို့သွားသည့်အခါ, at the time of going to some other place).

တပါးတဖို, *adv.*; see တဖိုတပါး။

တပေါင်း (*pron.* တပေါင်း), *n.* Tabaung, the twelfth month in the year, nearly answering to March; နေ့ကျိပ်ပြန်ကျိပ်ချမ်းတပေါင်းတထာရန်း—

Hot in the day-time, cold at night,
The month Tabaung, wanton and light.

တဖိုတပါး (*pron.* တဖိုတပါး), *adv.* to some other place (for a little while, as when speaking of relieving a natural necessity, တဖိုတပါးသွားသည်). [ထွင်ပြင်တွက် has the same meaning, but is an Upper Burma term.]

တပို့တွဲ (*pron.* တပို့ဒွဲ), *n.* Tabodwe, the eleventh month in the year, nearly answering to February; တပို့တွဲနှုံးရှာထိုက်ကျန်မိလ်းကျွန်းမျိုးရှမ်းပေါက်ပြီတပို့တွဲ။

တပြက်စည်း, *n.* a corruption of တန်ပြက်စည်း, a broom.

တပြည့်, *n.* တပည့် as the symbol of ၃၂, is inherent in the ည် of တပည့်; it is said to be incorrect to write the word with a ၂ ရရပ်။

တပြီးကား, *verb.* affix; see ပူကား (ထင်းထိုတပြီးကား, if such indeed should be the case, or if indeed it should be so); ဟေထေသကွား ခွေးထိုရောင်းမည်ထောထုမေး၏။ ဝတ်တပြီးကား။ ငွေအသပြာတရပေးထောထုဆို၏, "hay! you man, will you sell me the dog? In the event of your purchasing, give me 100 pieces of silver for it, said he."

တပြိုင်နက် (*pron.* တပြိုင်နက်) (from တစ်, one, ပြိုင်, to be or do together, and အနက်, a collection), *adv.* at once, simultaneously, all together; တပြိုင်နက်တည်း, *e.g.*, တပြိုင်နက်တည်းကြံကြံသည်။

တပွတ်, *n.* a species of custard apple, uvaria, *M.*

တပွက်ဆူ (*pron.* တပွက်ဆူ) (from တစ်, one, အပွက်, a bubble, and ဆူ, to boil), *adv.* at beginning to boil; တပွက်ဆူဆန်ခတ်။ တပွက်ဆူတမင်းဆိုးချဉ်သည်။ ခေဇေးတပွက်ဆူကျက်သည်။

တဘက် (တဘက်) (from တ, other, and အဖက်, one of a pair).

—တန်း, *a.* blind of one eye; မျက်စေ့တဖက်တန်း (not polite); တဖက်တွဲ။

—စကား, *n.* a partial or *ex-parte* statement.

—စောင်းချတင်, *n.* a bench with a back to it.

—စောင်းထိုက်, *v.* to make a partial or *ex-parte* statement (*i.e.*, to the detriment or damage of another).

—စောင်းထမ်း, *v.* to carry on one's shoulder (as a child, a chatty, basket, &c.).

- တဖက်တချက်, *adv.* on one side. In colloquial, in speaking of opposite banks of a river, the Burmese frequently say တယောင် တဖက်, though how they reconcile the use of တယောင် with things inanimate is certainly curious, *e.g.*, မြစ်တယောင်တဖက်။ ဖြည့်မြှင့်တယောင်တဖက်။
- နား, *n. lit.* "with one ear only," an expression used when an *ex-parte* statement is believed.
- ခုတ်, *n.* a shed with a roof sloping on one side only; usually on the west side of a house (a pent-roof).
- ထွ, *a.* blind of one eye, ထွက်တန်း; also applied to silk fabrics as ထွက်ထွချိုး။ ထွက်ထွပေါ။
- ထွဏှိ, *v.* to make one-sided representations with a view of gaining some advantage over another.
- ထွတ်အနိုင်ပေး, *v.* to give an *ex-parte* decree.
- ထွတ်စီရင်, *v.* to give an *ex-parte* decision.
- သား, *n.* one of another party, another, not one's self; ထွတ်ထွတ်သား, other people.
- ထွေ, *n.* a kind of song; *see* သွေ။ ထွေးခြင်းသွေ။ သွေထွေးထွေး။ ၂ ချိုးထွေ။ ထွေးချိုးထွေ။
- ထွင်ထွေး (from အထွင်, outside), *adv.* elsewhere, pertaining elsewhere, or to some other work or way (than was expected or ordered); ထွင်ထွေးသွေးသည်။ ထွင်ထွေးထွေးသည်။ ထွင်ထွေးထွေးထွေးသည်။
- ထွတ်ချင်း, *adv.* immediately, at once, in a trice, twinkling, suddenly; မျက်စိကမှတ်။ မင်းအေးဒေဝီမြို့ကထွတ်ချင်းရောက်အောင်ပြန်ခဲ့ရမည်။ ထွတ်ချင်းပြီးအောင်လုပ်ရမည်။
- ထွေး, *n.* way, manner, custom; *see* အထွေး and ထွေး။
- ထွင် (from ထွင်ထွေး, which see), this word is as often used in colloquial as ထွင်ထွေး; *adv.* in colloquial often corrupted into ထွင်ထွေး, wittingly, on purpose (မြဲမည်မြဲသည်)။ ပုပ္ပို, wilfully, intentionally, expressly, deliberately, without cause, unjustifiably, wantonly, to make a point of doing; ထွင်ထွေးမှတ်သည်ထွတ်ပါ။ ကျွန်တော်မျိုးကိုဆဲဆိုသောကြောင့်မှတ်ပါသည်, I did not strike him wantonly, I struck him because he abused me; ထွင်ထွေးထွင်ထွေးထွေးသည်, I entered his house on purpose.
- ထွတ်ထွတ် (Pali), *adv.* in utter ignorance. This is also a word used in the Burmese ထွတ်ထွတ်။ တမတရကာလ, *lit.* in a short period of time, a short syllable, in contradistinction to ဖိလကာလ, a long syllable.
- ထွတ်, *n.* a messenger sent from some high authority; *comp.* သံ, hence သံထွတ်, an ambassador, an envoy; ကောင်းကင်ထွတ်, a

heavenly messenger or angel ; ထမ္မန်တော်, an apostle ; တမ္မန်
 စေခိုင်းသည်။ ထမ္မန်စေတွတ်သည်, to send as an envoy or ambas-
 sador (see အောင်ထမ္မန်) ; စေတော်မူခံ။ တမ္မန် ယောကျ်ား။ ဒိုက်တံး။
 (ဝတ်ထုတ်)။

ထမ္မန်း, *n.* the soil of a rice-field broken up and softened for
 sowing seed ; ထမ္မန်းကောင်းလိုကောက်ပင်ကြီးတွတ်သည်။ ထမ္မန်းပုံများ
 ညွတ်ခဲ့ထား။

ထမ္မန်း (ဝင်), *n.* a kind of tree in Upper Burma producing a
 valuable timber said to resemble mahogany.

ထမ္မေ့နီ, *n.* the future ; in the phrase ထမ္မေ့နီထေ, the future state ;
 ထမ္မေ့နီထေပြောင်းသွားသည်။

ထမ္မံ, *n.* a dam, small and less substantial than ထည်။ [ထည်တမ္မံ]။

—ခံ, —ခတ်, —ဆည်, —တုတ်, *v.* to make such a dam.

ထမ္မာ, 1, *n.* one kind of parrot, said to be difficult to teach to
 speak ; ထွေးထမ္မာ also applied to a certain sect of Brah-
 mins ; ကျေးတမ္မာပုဏ္ဏားမျိုး။

ထမ္မာ, 2, *n.* the tragacanth tree [the 'neem' tree of India].

—ခါး, *n.* the Persian lilac, pride of China, pride of India, *M.*

—စေး, *n.* tragacanth.

—ရောင်, *n.* the *Rondeletia tinctoria*, *M.*

—ရွတ်, *n.* a leaf of the said tree, the projecting points in the
 form of the said leaf set round a cap of state (မောင်းတော်
 ရွာဆင်သည့်ရွှေပြား)။

ထမ္မာထကာ, *n.* a corruption of ထမ္မာထာ။

ထမ္မာဝေး, *adv.* in a laborious or menial manner unsuitable to a
 person's character or circumstances, implying that a per-
 son has not even time to sit down and rest, but is com-
 pelled to work standing up. This word is not often used.

ထမ္မတ်ကြိုး, *n.* ornamental cords, trappings.

ထမ္မန်, *n.* the commander of a vessel ; သင်္ဘောသူကြီး (very rare in
 colloquial).

ထမ္မန် (ထမ္မန်) ထမ္မ, *verb. affix*, closing a sentence, see Grammar,
 sec. 119 ; သွားသည်ထမ္မန်။ ဆိုသည်ထမ္မန် (obsolete).

ထမ္မ, see မူတား။

ထမ္မ, used adjectively, poor, inferior ; applied to elephants (ထမ္မ
 သွားသည်, same in meaning as နှေးနှေးသွားသည်) and to
 gold.

ထမ္မန်နေ, *n.* the day before yesterday. In colloquial usually
 combined with ထ, as ထမ္မန်နေက။ ထနေက, the other day.

ထမ္ပန်နှစ်, *n.* the year before last. In colloquial usually combined with ကထမ္ပန်နှစ်က။

ထမြိတ်, *n.* a species of anethum, *see* စမြိတ်။

ထမှိပ်ထွေထွေ, *adv.* in an absent, dejected manner.

ထမွတ်, *n.* a kind of royal umbrella, *see* အထွဋ်, which it very closely resembles in meaning. In the အထုံးဒါနံ (p. 22) there is the following definition of ထမွတ်ထမွတ်မှာရှေးစကားဟောင်းဖြစ်သည်။ ကြီးသည်ဖြစ်သည်ကို ထမွတ်ဆိုသည်။ အခေါင်ထမွတ်ဖြစ်သည်။ ထီးကိုဆောင်းရသောခင်းသား။

ထမ်း, *v.* to think of with regret; not used singly. Der. ဗိုထမ်း။ မြည်ထမ်း။

ထတ်, 1, *v.* to be very (good, bad, &c.) ; used as an intensive prefix merely; *e.g.*, ထတ်ကောင်းသည် for ထတ်၍ကောင်းသည်, it is very good.

—မိကရ, *adv.* exceedingly; အထွန်ထတ်ဆိုးသည့်မြင်း, a very vicious horse; ခင်ဘျားတယ်မိကရမပြောနှင့်, do not speak too much (*i.e.*, do not go too far in your speech, sir); သည်အရပ်မှာ ဘျားပေါသည် ညည့်အခါ ထတ်မိကရ မထွားနှင့်, in this place there are many tigers, do not go about too much at night; ထတ်ကြီးမထေင်ထွဘူး, it is not very suitable. [Note.—ထတ်မိကရ implies to *over* do anything.]

ထတ်, 2, *v.* to decoy (a wild bird) by means of a tame one; *comp.* ခါတယ်မြီးတယ်။ ကြက်ထတ်။ ဒေါင်းထတ်။ ထတ်ကြက်, a decoy fowl; ထတ်မြီး, a decoy dove.

—ထိန်ညှင် (*pron.* ထညှင်), *n.* a decoy jungle-fowl, *see* ထိန်ညှင်။

တယော, 1, *n.* a violin, fiddle; တယောပွဲ, တယောပွဲခံ။

—ထိုး, *v.* to play on the violin or fiddle.

—ထိုးတံ, *n.* a fiddle-stick.

—ထွား, *n.* a fiddler.

ထေးထာ, 2, *n.* blind aloes; တေးထာ, *M.*

ထရုတ်, *n.* a Tartar, native of Tartary; တရုတ်တရုတ်။

ထရုတ်, 1 (*pron.* ဘရုတ်), *adv.* in a slovenly slatternly manner, as a póngyi wearing his robes, သတိန်းကိုထရုတ်ရုံ; also applied to ordinary wearing apparel, *e.g.*, in a slovenly manner, *e.g.*, ပုဆိုးထရုတ်ကြီးနှင့်, as in wearing a puhso too long.

ထရုတ်, 2, *n.* a kind of fan used by priests.

ထရု, *n.* the Malay tapir, *M.*

ထရုတ် (ပင်), *n.* the changeable lantana, *M.*, sometimes corrupted into ထရုတ်။

ထရုတ်, *n.* law, the laws of the moral world collectively, or any particular principle or law, that which accords with the laws of the moral world, or the established system of just retribution, right, equity, justice; a law-suit (Pali ဓမ္မ), *v.* to accord with moral law, to be right, equitable, just, *e.g.*, ထရုတ်ထရုတ်သတ္တဝါ, a very just official; တရုတ်သိတိသတ္တဝါ, a lawless or irreligious country.

—ထရုတ်, *v.* to be contrite; a term applied to persons who have forsaken their evil ways.

—ထရုတ်, *n.* a defendant in a court or an accused in a criminal case; *comp.* ထရုတ်ထရုတ်; တရုတ်သိတိသတ္တဝါ or ထရုတ်သိတိသတ္တဝါ, a witness for defendant in a civil or for an accused in a criminal case.

—ထရုတ်, *n.* a place of judicature, particularly the inside of the bar of a court [a Judge's or Magistrate's bench].

—ထရုတ်, *n.* the cost of a law-suit.

—ထရုတ်, *v.* to administer the law, to decide or pass judgment in a case (as an *inferior* official, properly speaking; ထရုတ်ထရုတ်, as a superior one).

—ထရုတ်, *v.* to be conscientious, scrupulous (ထရုတ်မထရုတ်, to be unscrupulous).

—ထရုတ်, *v.* to institute a suit, prosecute in law, to sue, arraign; ထရုတ်ထရုတ်သတ္တဝါ, in Upper Burma စာထားသည်၊ စာထားထရုတ်ထရုတ်

—ထရုတ်, *v.* to decide a case; in a restricted sense to decide or pass judgment in a particular case (usually nowadays in a civil case).

—ထရုတ်ထရုတ် (*pron.* ထရုတ်ထရုတ်), *n.* an inferior tribunal (a place where the sacred law is preached).

—ထရုတ်ထရုတ်, *n.* a law-suit.

—ထရုတ်, *v.* to engage, or be a party, in a law-suit.

—ထရုတ်ထရုတ်, *n.* a party in a law-suit; ထရုတ်ထရုတ်

—ထရုတ်, *n.* a law-suit.

—ထရုတ်, *n.* a church clerk.

—ထရုတ်, *v.* to hear preaching.

—ထရုတ်, *v.* to gain a cause in law; ထရုတ်ထရုတ်ထရုတ်ထရုတ်, the witnesses of the party which gains a civil case.

—ထရုတ်, *n.* a Magistrate or Judge's bench.

- ထရပ်ပိုင်မင်းကြီး, *n.* in Lower Burma the Judicial Commissioner ; also styled ထရပ်မင်းကြီး and ထွတ်ထွတ်မင်းကြီး။
- ဖြူရပ်, *v.* ; see ထရပ်ခွဲဆို။
- ပတ် (တတ်), *v.* ; see တရပ်ထွေပတ်။
- မူ, *n.* a civil case.
- မရုံး, *n.* a civil court ; *comp.* ရာဇဝတ်ရုံး။
- မသူကြီး, *n.* a Civil Judge.
- မဲ့, *adv.* lawlessly ; ထရပ်ဆိတ်သည့်တိုင်းပြည်မှတရပ်မဲ့ဖြူရပ်သည်သာ များသည်။
- မှု, *n.* a law-suit, business pertaining to religion.
- ရှင်ဖြူထွတ်, *v.* to “discharge,” as an accused, implying that the case may, on further evidence being procured, be re-opened.
- ရှုံး, *v.* to lose a civil suit.
- လမ်း (from ထရပ်, a moral principle, and လမ်း, a road), *n.* the path of duty, a moral course, morality ; ထရပ်လမ်းကြောင်းပြ။
- လိ, *n.* a plaintiff in a civil or a complainant (or prosecutor) in a criminal case ; ထရပ်လိသတ်ထေ, *n.* a witness for the plaintiff in a civil or for the prosecution in a criminal case.
- လိသား, *v.* to be litigious ; to be possessed with a strong desire, to observe the moral precepts.
- ဝင်, *v.* to be of age in law.
- ဆောင်, *n.* an assembly convened for religious or judicial purposes ; တရပ်သဘင်စဉ်းဝေးသည်။
- သူကြီး, *n.* an administrator of justice, a Judge ; see ရာဇဝတ်ထရပ်သူကြီး။
- ထော, *v.* to preach ; ထရပ်ဟောပုဂ္ဂိုလ်, *n.* a preacher and expounder of the law.
- ထောစာ, *n.* a sermon or homily.
- ထရပ်, *n.* a Chinese, native of China (usually *pron.* တယုတ်).
- အင်္ကျီ, *n.* a jacket made by a Chinese tailor.
- တပ်, *n.* a venetian.
- ကျောင်း, *n.* a (Chinese) joss house ; အမွှေးတိုင်, *n.* a joss stick.
- စက္ကူ, *n.* Chinese paper.
- စကား (pron. စဝါး), *n.* the Chinese champak ; ထင်္ဂတံစကား။
- စာ, *n.* the Japanese sparrow.—S.

ထရှင်ဖိုး (ထရှင်ဆီး), a kind of (dried) plum (with an acid flavour) introduced from China.

—ထန်း, *n.* China street, the Chinese quarter in any city.

—နတ်ပွဲ, *n.* a Chinese nat festival.

—နှစ်ဆူးပွဲ, *n.* a Chinese New Year's festival.

—ဘုံဆိပ်, *n.* the building in which Chinese secret societies hold their meetings.

—ဓမ္မုတ္တု (pron. ဓမ္မုတ္တု), *n.* an arboreous shrub with a fine leaf; the flower resembles that of the yachellia tree, except that it is white instead of being yellow; the pod, which is curiously contorted, is edible; *comp.* သဘောဓမ္မုတ္တု.—S.

—ဓမ္မ, *n.* Indian ink.

တရေး, *adv.* for a little while; applied to words of sleeping; ထရေး နိုးထသည်, to awaken and get up after a nap; ကျွန်ုပ်တရေးအိပ် ခဦးမည်, I must again take a nap; အိပ်၍တရေးသာပျော်သည် (or တရေးတမျှသာပျော်သည်), I was sound asleep for a short time only.

—တမျှ, *adv.* same; တရေးတမျှအိပ်ဦးမည် (တမျှ)

တရေးရေး, *adv.* steadily, applied chiefly to words of seeing; usually applied to mental vision, when it signifies firmly, really, indeed, truly, according to the context; အလုပ်ထိုရ မည်ထိုတရေးရေးထင်သည်။ မောင်မင်းငါ့စကားကို နားမထောင်လျှင် ထောင် ကျမည်တရေးရေးထင်သည်။

ထရေင်, *n.* a species of linden-bloom grewia, *M.*

ထရှား, *n.* the Tavoy name for ဖိုးဖြူ

ထရှောက်လုံး, *adv.* all along, through entire length, all the way, the whole way, *e.g.*, မြစ်တရှောက်လုံး။ ထင်းတရှောက်လုံး။ ရွာမှီးတ ရှောက်လုံး။ မြို့တရှောက်လုံး။

တရှောင်ရှောင်, *adv.* moderately, appearing and disappearing as a chronic disease; ပျောက်ချေပေါ်ချေ တရှောင်ရှောင်မမာနေသည်။

ထထင်း, *n.* a clear, level spot of ground (စင်ထထင်း၊ မြေထထင်း။ သံ ထထင်း), စပါးထထင်း၊ ကောက်ထထင်း၊ နှင်းထထင်း, a threshing-floor.

—ကျံ, *v.* to smear over a threshing-floor with a mortar made of dung and other ingredients in order to close the cracks in the ground so as to prevent the paddy falling into them.

—ထွင်းရောင်း, *v.* to sell paddy while it is still on the threshing-floor.

—ဖြင်, *n.* same.

တထင်းပြောင်, *v.* the same, made quite clear of grass, refuse, &c.
—ထောင်။

ထထလ (*pron.* ဒထလ), *n.* a large shovel; *comp.* နှံးပြား and ထူးရှင်း
ပြား. The use of this word is said to be peculiar to the
city of မိမိယာ in Upper Burma.

ထထဝတ်, accented on the second syllable, *n.* a kind of mango
considered by the inhabitants of Lower Burma to be very
luscious (*see* နတ်တဲ့, another kind which grows in Upper
Burma); this word is said by some to be written ထထဝတ်။

ထထကျပ်ကျပ်, *n.* the Tavoy name for camphor; ဖုဗ္ဗထိ။

ထထလ, *adv.* in a vain, rambling manner; ဗေဒ်ကြော့လည်လှားလှား။

—ထထကြော့ကြော့, *adv.* same, *e.g.*, အထုပ်အထိုင်ရှိတဲ့နှင့်ထထလ (or
ထထလ ထထကြော့ကြော့) ထင်းရှောက်နေသည်, without having any
employment, he remains walking about the streets in a
vain, rambling manner.

ထထဟတ်, *n.* the Hamilton teak.

ထထား, *n.* a coffin, or any receptacle in which a corpse is placed
to receive funeral rites; ထထားကြီးတထားငယ်။

—ထထင်ထိတ် (*pron.* ဝင်မိတ်), *n.* a hearse; ထထားထင်စွပ်ဖား။

—ထထ်းခုံ, *n.* a bier.

ထထားဖုတ် (frequently *pron.* ထထားဖုတ်), *n.* a cook-house belong-
ing to a monastery; မီးထင်းထုပ်စားဖိုအိမ်။

ထထီထီ (ပင်), *n.* the rouréa plant, *M.*

ထထု, *n.* the Tavoy name for ထင်ပေါင်း, *M.*

ထထုံနွေးနွေး, *adv.* (rare), *see* ထထုံနွေးနွေး, concernedly as in the
way of thinking over one's faults with regret; ထထုံနွေးနွေး
အောင်းမေ့သည်။

ထထုံထုံ, *adv.* repeatedly; ထထုံထုံ, အဖန်ထထုံထုံ။တပ်ထထုံထုံ။

ထထိုင်း, *n.* a Peguan Talaing; မွန် [Alompra stigmatized them
with an appellation suggestive at once of their submission
and disgrace. Talaing means "one who is trodden under
foot, a slave." The word is made up of the Mún root
(ထိုင်း) "lain," to tread under foot, and the nominal
particle ထ "ta," ထထိုင်း implying persons trodden upon,
"slaves."].

—ထထင်, *n.* Pwo Karin.

—မြန်မာ, *n.* Talaings and Burmans collectively; a term
frequently used in colloquial, *e.g.*, တထိုင်း မြန်မာ တထင်ပန်းမိုင်း,
တထိုင်းသေရေပင်ထထမြင် ငါးစင်္ကြံမိုင်းနှင့် ငါးထိုင်းမြင်။ ငါးထိုင်းသေထထထေ

ထူညစ်ကရင်မှိုင်းနှင့်ထထိုင်းခြင် (ဝိဇယဇာတ်, p. 7). Proverb, ထထိုင်းခေါင်းကတ်ကြေးမိုင်သည်, "the scissors have dominion over the head of the Talaing."

တတ္တ (Pali) (*pron.* သန), *n.* filth, uncleanness, vileness, wickedness; အညစ်အကြေး။ ညစ်ညမ်းခြင်း။ တတ္တပွေး, ring-worm produced by uncleanness.

တံကင်း (*pron.* ထင်), *n.* the outrigger of a boat, *see* ထွန်းခင်း။ ထွန်းခင်း။

တံကူ (*pron.* ထူ), *n.* a knee of a boat or ship, a crook for a knee; တံကူချသည်။

တံကူး (တံကူး) (ထ) (*pron.* ထူး), *n.* Tagu. The first month in the year, nearly answering to April; ထပေါင်းတံကူး မိုဟ်းသားကြီး။ တံကူးထွန်းကုန် ယကဆုန် (သည်) ပရုန်ရိုက်မည် မြီးမြီးတည်း။ နှောင်းတံကူး the part of the month of Tagu which is before the Burmese New Year (?)

တံကဲ (*pron.* ထဲ), *n.* a support for the back, anything to lean against; *comp.* အဒ္ဓိ, with which it is often coupled; frequently used figuratively, when it signifies help, support, assistance (generally derived from some one superior to one's self): ထူးဆူးသံသယသည် အဒ္ဓိထဲကဲရှိမှပင်ထောင်မှိုင်းသည်, even a Buddh can only appear with a support, meaning no Bo tree, no Buddh; ကွန်ထောင်အဒ္ဓိထဲကဲမရှိလို သည့်လောက်ပင်ဝန်းသည်, I am in such distressed circumstances because I have no support or stay.

တံကဲဝန်း, *n.* ornamental carved work in the throne of a Buddh, or a monarch.

တံကောတ် (*pron.* ထကောတ်), *n.* the bend under the knee, the ham, ကကောတ်။

—ကြော, *n.* the hamstring; တံကောတ်ကြောထိုထားနှင့်ဖြစ်သည်။

—ကွေး, *n.* same; ခရီးသွားရလွန်းလို့ တံကောတ်ကွေးမျှား ထောင့်တင်းနေသည်။

—ဖြစ်, *v.* to hamstring.

တံထို (*pron.* ထဂ္ဂ), *n.* the roof of a boat, made with a ridge-pole, like the roof of a house, တံထိုပေါင်း (*pron.* ထဂ္ဂိဗောင်း).

တံထွင် (*pron.* ထထွင်), *n.* an impaling stake; *comp.* တံမိုး။ တံထွင်ဘင်။

—ထို (*pron.* sho), *n.* in ordinary intercourse တံထွင်ထိုသတ်သည်။ ဝစ္စင်ကထိုထိပ်ပေါက်အောင်။

တံထွင်စည်း (*pron.* ထထွင်စည်း), *n.* a kind of braided broom.

တံခါး (*pron.* ထခါး), *n.* a door, a postern or gate (*e.g.*, as the gate of the city), (မြောက်တံခါး, ထောင်တံခါး။ အရှေ့တံခါး။ အနောက်တံခါး)။

တံခါးကျင်း (usually *pron.* ထဝါချင်း), *n.* a bolt or bar; တံခါးကျင်းထိုး, တံခါးကျင်းထိုး, *v.* to make secure with a bolt, to bolt, *see* ဓင်းတုပ်, which is applied to gates of large size.

—ထည်း, *n.* same.

—ခုံ, *n.* sill or threshold of a door.

—စောင့် (*pron.* ထဝါးစောင့်), *n.* a door-keeper.

—တုပ်, *n.* a lintel.

—နီ, *n.* the red postern in the palace at Mandalay.

—ခေါင်, *n.* the back part of the leaf of a door which terminates in a point, above and below, on which the door turns (the "cheek" of a door). *See under* အခေါင်။

—ဝတ်, *n.* an arch or frame over a door or gate, a triumphal arch.

—မှူး, *n.* a chief who has charge of a gate.

—ရွတ်, *n.* the leaf or fold of a door.

—ဝ, *n.* a doorway, a gateway; တံခါးပေါက်။

တံချူ (*pron.* ထချူ) (from ချူ, to twist off), *n.* a forked pole to twist off fruit and leaves with; အသီးကိုတံချူနှင့်တွတ်ယူသည်, to gather fruit by twisting it off by means of a forked pole; မိန့်တံချူ, *n.* a jocular term for an instrument used by boat thieves for introducing into boats for the purpose of abstracting property, မိန့်တံချူနှင့်တွင်းယူသည် (local).

တံခြတ်စည်း, *n.* a stiff broom or straight rake used on the ground.

တံခွန် (*pron.* တွန်), *n.* a streamer offered in worship, the tail of a comet or other heavenly luminary, a pennant; တံခွန်ပြား။ တံခွန်ထိုး။

—တုပ်ထား (*pron.* as spelt), *n.* a streamer connected to its staff by a curved stick or bamboo; said to be but little used nowadays, *see* ကြက်ထွာတံခွန်။

—ကြက်ထွာ, *n.* a paper streamer in the shape of a fowl's tongue, *see under* ကြက်ထွာတံခွန်။

—တိုင် (*pron.* ထွန်တိုင်), *n.* a sacred flagstaff.

—တိုင်ထကာ, *n.* one who makes an offering of a sacred flagstaff.

—တိုင်ဖို့, —ထု, *v.* to erect a sacred flagstaff.

—ပြုစုတ်, *v.* to be deficient in ear as the rice-plant, or any cereal.

—တိုင်ထူ, *v.* to make an offering of a sacred flagstaff [တံခွန်ထူ, to make an offering of a sacred streamer].

တံခွန်ထွား, *n.* the mark °, *e.g.*, နော် when applied to a final consonant အဆတ်, or to the vowel ဩရှေထိုး. Formerly teachers frequently instructed their pupils to say တံခွန်ထွား instead of ရှေထိုး, *e.g.*, ကော။ ထွန်ထွားကော် (သဝေထိုးကကြီးချကော တခွန်ထွားကော်။) စပါး, ပြည်မှာမူကားထွန်ထွား။

တံငါ (ထငါ), *n.* a fisherman, မုဆိုးတံငါ။

—ကွန်ထိုင် (*pron.* ထငါကွန်ထိုင်), the Southern Cross.

—ရ, *n.* a locality inhabited by fishermen; ထငါရပ်။ထငါရွာ။ထငါထန်း။

—ထ, *n.* a fisherman's hut.

တံဝတ် (*pron.* ထဝတ်), the eaves of a roof; အမိုးစွန်းထဝတ်။

—ကြောင်း, *n.* the lines of the eaves; ထဝတ်ကြောင်းက ရေကျအောင် မိုဗ်းရွာသည်, it rains so that the water falls from the line of the eaves. The expression is frequently used by the Burmese when describing a heavy shower of rain; တဝတ် ရေထအုပ်သန့်ထောက်မိုဗ်းရွာသည် meaning that it rains sufficiently to fill a ဆွမ်းအုပ်စ, an expression more in use in Upper, than Lower, Burma.

—နား, *n.* the line of the eaves.

—ခြံတ် (*pron.* ထဝတ်ခြံတ်), *n.* the extreme ends of the eaves.

—ထပ်ပြန်ရေ, *n.* water thrown back on the roof of a house and caught again for medicinal purposes. This water is mixed with medicine and administered to those supposed to be possessed by an evil spirit or witch. It is also thrown upon mad dogs by their owners under the belief that such animals will not revisit the house.

တံဝင်း (*pron.* ထဝင်း), *n.* a file; ကြိပ်ချင်းတံဝင်း။ထုံးထောင့်တံဝင်း။ခွေးကျွတ်တံဝင်း။

—ကြမ်း, *n.* a rasp.

—စာ, *n.* filings.

—မိတ်, *v.* to cut a file.

—(နှင့်) ထိုက်, *v.* to file.

—(နှင့်) ဆွေး, *v.* to sharpen with a file, as a saw.

တံဝည်း (*pron.* ထဝည်း), *n.* an adz.

တံခွန် (*pron.* ထခွန်), *n.* a sickle.

—စာ, *n.* the droppings left in reaping.

—(နှင့်) မိတ်, *v.* to reap with a sickle.

တံရုန်း (*pron.* ထရုန်း), *n.* a branch of a sunken tree, a snag; တံရုန်းသစ်ငုတ်၊ တံရုန်းသစ်ငုတ်နှင့်တိုက်မိ၍ မီးသင်္ဘောမြိုက်သွားသည်၊ the steamer sank owing to its striking on a snag.

တံရူးဝါး (*pron.* ထရူးဝါး), *n.* a pole, used as a poker at the burning of a dead body; အလောင်းကောင်ကို တံရူးဝါးနှင့်ထိုးသည်၊ a kind of cup is made from the joints of these pokers for the purpose of holding charmed medicine. The medicine is tattooed into a person's flesh as a preventive against witches and evil spirits.

တံစောင် (*pron.* ထစောင်), *n.* a long circular or angular chisel.

တံပွဲ (*pron.* တပွဲ), *n.* a spit or anything of the kind; *comp.* တံကျင်။
—တံလှေကျင် (*pron.* တံလှေကျင်), *n.* skewer.

—ထိုး, *v.* to spit, thrust a spit through, put on a spit and broil.

တံမိုး (*pron.* ထမိုး), *n.* a present made in order to pervert justice, a bribe; တံမိုး ၃ ပါး။ မညာမငဲ့။ မယွဲမစောင်း။ မဖြောင့်မယိမ်း။ မတိမ်းမညွတ်။ မရွတ်မယိုင်။ ကျောက်စာတိုင်သို့ ခိုင်တည်ကြားကြစေသည်။

—စား, *v.* to take a bribe.

—လက်ဆောင်, *n.* a bribe; တံမိုးလက်ဆောင်စားသည်၊ အကြောင်းမတန်တံမိုးလက်ဆောင်စားသည်မင်း, an official who takes bribes very largely.

—ထိုး, *v.* to bribe.

တံဆိပ် (*pron.* ထဆိပ်), *n.* a mark or impression made by stamping; a stamp or seal; တံဆိပ်တော်ဝတ္ထု, Government stamped paper.

—ခတ်, —ရိုက်, *v.* to stamp.

—ဝံ, *n.* a stamp, seal.

တံညွှပ်, *n.* split bamboo stick to roast or toast with; *see* တင်ညွှပ်, said to be derived from ထန်းညွှပ်, a split bamboo used for expressing the juice of the tan; အမည်းသားတစ်ညွှပ်နှင့်တင်သည်။ ကောင်ညှင်းတံညွှပ်နှင့်တင်သည်။ လှေမာမျှားကို ဂျိုးသားတံညွှပ်နှင့်ထမင်းတင်ပေးသည်။

တံထင်း, *n.* a kind of basket or box (obsolete).

တံတောင် (ထတောင်) (*pron.* ထဒေါင်), *n.* the elbow, the arm from the elbow to the middle finger's end.

—ကျွေး, *n.* the inner bend of the elbow.

—ဆစ် (*pron.* ထတောင်ဆစ်), *n.* the elbow (the funny bone).

—ဆစ်ကျွေး, *n.*; *see* တံတောင်ကျွေး။

ထောင်ရိုးကြီး, *n.* the radius [the exterior bone of the forearm, descending along with the ulna from the elbow to the wrist].

—ရိုးငယ်, *n.* the ulna [the larger of the two bones of the forearm which reaches from the posterior point of the elbow to the side of the wrist on which the little finger is placed].

တံထွေး (တံထွေး) (*pron.* တထွေး), by corruption တထွေး (တထွေး), *n.* saliva, spittle; တံထွေးတစင်စင်ထွတ်, *v.* to have a copious salivary discharge; တံထွေးထွေးပတ်စက်, to be careless, regardless of all conventionality as to where one spits (တံထွေးထွတ်ထွတ် မျှောထွေးသည်, an expression said of a person who has committed a shameless, or exceedingly foolish act).

—ထွေး, *v.* to spit.

တံချတ် (တံချတ်), *see* တံချတ်။

တံပု (*pron.* တပု), *n.* a tooth-pick, a stick used to clear the teeth with; တံပုစာ။

—စာ, *v.* to use a tooth-stick. Pôngyis incur guilt if they do not use a tooth-stick regularly on rising every day shortly before dawn (before they perform their ablutions).

—စင်, *n.* the *Harrisonia Bennettii*, a tree leafless in the hot season, armed with short, straight prickles and bearing rather large reddish white flowers, which give place to depressed drupes.—*K.* It is so called by the Burmese because they make tooth-sticks from its wood. Tooth-sticks are also made of the wood of the ရိုးထွေးချင်းစင်ပင်စင်။

တံရိုး, 1 (*pron.* တရိုး), *n.* a horn to blow with.

တံရိုး, 2. (*pron.* တရိုး), *n.* a wave, billow; တံရိုး။

တံချာ (တံချာ) (*pron.* တချာ), *n.* a rod, stick to whip oxen, buffaloes, or horses with, also called မြင်းကြိပ် or တချာကြိပ်ထိုး။

တံပွတ် (*pron.* တပွတ်), *n.* a paint-brush, tooth-brush, map swab.

—တံ, *n.* the same with a long handle.

တံဆောင် (*pron.* တဆောင်), *n.* a common saying or song (တံဆောင် ဆေးမြင်း) said to originate among children, but to be fraught with some mystic, prophetic meaning; ဆိုက်တဆောင် (တဆောင်).

—ထွက်, —ဖော်, *v.* to originate as such saying or song.

တံမျဉ်း (*pron.* တမျဉ်း), *n.* a ruling line; မျဉ်းတံ, a rule, precept, မျဉ်းဥပဒေ။

—ခတ်, —ချ, *v.* to apply a ruling line.

—ချိုး, —ချတ်, *v.* to cast lots by the broken stick.

တံမြာ, *n.* a short wind instrument used in the palace at Mandalay when the king went abroad, a kind of drum, တံမြာ။ခွတ်ကွင်း။ခိုးမင်း။ခရာ။

တံရှည်, *n.* a long wind instrument used on the same occasion in the palace at Mandalay as the တံမြာ, a kind of drum.

တံလှိုင် or တလှိုင်, *n.* mirage, the dazzle of the sun's beams reflected from a sandy plain, occasioning an appearance like water; နေပူလှိုင်။ မခပ်ပူ။ နူးညံ့ထွန်းသောအမွှေ။ အထုံကာမဂုဏ်။ စည်းစိမ်ဖြင့်ချင်းငြိမ်ပယ်လျက်ကြီးရသောဝေသာနန္ဒရာသည်။

တံလှိုင် (pron. တလှိုင် and တရှိုင်), *n.* a spy; တလှိုင်။တလှိုင်နှင့်ထောက်ကြည့်သည်။ In Upper Burma အထောက်။ထူထောက် is in far more frequent use.

—ထွတ်, *v.* to send out, or employ spies.

တံဆင်း (pron. တဆင်း), *n.* a sharp peg or stick driven into the ground, particularly to impede the approach of enemy; ဖြောင့်တံဆင်း, Sometimes these pegs or sticks are poisoned. They are said to be made of the bamboo called သန။

တံထုတ် (pron. တထုတ် and တဆုတ် and စဆုတ်), *n.* a strickle, a levelling stick used to level grain in a measure.

—ကျင်း, *v.* to level with a strickle. In describing very level or flat ground, the Burmese use တံထုတ်ကျင်း figuratively, e.g., ရှင်စောပုမြို့တဝှာတ်ထုတ်ကျင်းသကဲ့သို့မြေညီသည်, in the city of Shinsawboo the ground is as level as if it had been levelled with a strickle.

တ, 1, *n.* a box; သစ်တာ (obsolete).

တ, 2, *v.* to measure with a ta, a measure of length equal to seven cubits (some tas are eight cubits). In measuring distances along a road or highway, the seven cubit ta was the standard; in measuring ditches or drains, the eight cubit ta. Der. တ, *n.* measure, length, distance, an allotment, portion of work; အတာ။အရန(တာ)ကုထလေးတာ။မြင်းခိုရတာ။စကြာဝဠာတာ။

—အိုး, *n.* a pot used in the festival of the new year, see under ထကြိန်။

—ကျ, *v.* to fall to one's share of work; အတာကျသည်။

—ကြောင်း, *v.* to take a preliminary canter over the course in a horse race, to take a preliminary paddle or row over the course in a boat race, or take a preliminary run over a course as human beings in a foot race.

—ချ, —ဝေး, *v.* to allot, assign a portion of work.

တာရာ, *v.* to "trim" an embankment.

—ထူး, *v.* to dig or construct an embankment or bund (ထာရ်).

—တိုင်, *n.* a post set up to mark the distance on a road at intervals of 1,000 *tas* each (or mile-posts on an embankment, or bund).

—တီး, *v.* to measure with a *ta*.

—ဖွဲ, *v.* to calculate the portions of labour previous to distribution.

—ရွတ်ဒိုး (ထာပြတ်ဒိုး), *see* ထာဒိုး (obsolete).

—ရင်း, *n.* a starting-post.

—ရိုး, *n.* an embankment or bund.

—ထမ်း, *n.* an embankment or bund.

—ထပ်, *v.* ; *see* ထာထူး။

—ဝန်, *n.* an allotment, portion of work, quota, *see* အသာအဝန်။

—ဝန်ဖြစ်, —ရှိ, *v.* to incur responsibility ; သည်သူ့ကြီးမသိဘဲထွက်ပြေးလွှဲခင်အားတာဝန်ဖြစ်လိမ့်မည်, if this man should decamp without paying his debts, you will be held responsible, sir ; to be accountable for.

—ထွား, *v.* to possess great efficacy as medicine ; ထယ်ထာထွားသဏ္ဌိဆေး။

ထာ, 3, *v.* to cling to (obsolete). Der. မြွေထာ။ ဣာထာ။ တွယ်ထာ။

—တွယ်, *v.* to cling to from a feeling of attachment, *see* တွယ်ထာ။

ထာ, 4, *v.* to be very red, flaring red, *see* တျာသဏ္ဌိသုပုဆိုးနီနီတာတာဝတ်ထာသဏ္ဌိ, this person comes wearing a very red *puhso* ; နီလိုက်သဏ္ဌိမှာထာလို, so red as to be flaring.

ထာထာဒိုး (တိတိထာထာ), *n.* a flattering, deceiving fellow ; ပထီဒိုး : The Burmese use this term in a tone of raillery, somewhat as the English say, "you rascal," "you humbug," with good-humoured pleasantry, or in a slightly satirical manner ; ပထီဒိုး : ပထီလိုက်သဏ္ဌိမှာထာထာဒိုးကလေး, "so deceitful, you little rascal."

ထာပန္န, *see under* ငရဲ။

ထာရာ (Pali), *n.* a constellation.

—ထိုးထိုး, *n.* the nine principal constellations arranged to correspond with the twenty-seven asterisms (နက္ခတ်), namely, ကာကာ, ကျီးထာရာ။ ယံသာ, ယင်းသာထာရာ။ ကတ္တဒု, ပုဗ္ဗန်ထာရာ။

တူတာ, ချိန်တာရာ။ စုဋ္ဌာ, ဆံ့ချင်တာရာ။ ကေဝန္တ, တံငါတာရာ။ ယတ္ထိ, ထင်တာရာ။ အသာ, မြင်းတာရာ။ ဗကော, ဖျိုင်းတာရာ။

တာယုတ (pron. တာယု) (Pali တာယု, the palate, and တ), a palatal produced from the palate, applied to consonants of the class.

တာဝတိံ (Pali), *n.* the second stage of the world of nats situated on the summit of the Myinmo mountain, *see under* နတ်မြင့်. In the centre of the earth is the mountain called Maha Méru (မြင်းမိုရ်), which from its base to its summit is 168,000 yojanas in height; on its top is the dévaloka called Tawutisa, of which Sekra (သိကြား) is the regent or chief.—M.B.

ထား, *v.* to prevent in any way, whether တာ, ဆီး, မြှ် or တန့်။ သည် ထူထိထားလို့မရနိုင်ပါ။

—ဆီး, *v.* to impede, *see* ဆီးထား။

—မြှ်, *v.* to prohibit, *see* မြှ်ထား။

—ဝါရမ်း (Law), *n.* a warrant to stay execution in a civil suit.

တားထား, *adv.* by a very little; chiefly prefixed to ထိုသည်။

—ကလေး, *adv.* same (most common); ကျွန်ုပ်တို့ကလေးများသည်မှာမသေ ရှိထားတားကလေးကျန်နေသတည်း။ ငှက်ကိုပစ်သည်အခါထူထိမှန်မတ်လို့တား တားကလေးထိုထေ့သည်။

တိ, *v.* to pare off (the end) in order to make even. Der. အတိ, to cut off a little bit evenly, to be exactly even as a sum of money; ထက်တိုင်ခုတ်အဖျားညှန်နေသောကြောင့်ညီအောင်ထိရက်ပါ, as the end of the walking stick is pointed, pare it off to make it even; ငွေပိတ်နေသည်။ ငွေပိတ်တိရှိသည်, there are an even Rs. 70.

—တိမိမိ, *adv.* quite smooth on the end (as a piece of nicely-rounded carpentry work); ဗန္ဓုလဝင်သုကြီးခွန်အားဗလ ကောင်း သောကြောင့်ဝါးတရာထိုတိမိမိပြတ်အောင်ထချက်ထည်းခုတ်နိုင်သည်။

—တိဝန်းဝန်း, *adv.* perfectly circular; ထမပြည့်သေးသောကြောင့်ထတိ တိဝန်းဝန်းမရှိသေးပါ, as the moon is not yet full, it is not yet perfectly circular.

—ပိုင်းပိုင်း, *adv.* same as တိဝန်းဝန်း။

—ခုမိ, *adv.* evenly, as several ends cut at the same length.

တိတရုတ်, *n.* matter produced by the operation of the three causes, *see under* အကြောင်းတရားထေးပါး။

တိတ်, 1, *n.* an omen; *comp.* နိမိတ်။

ထိတ်ထောင် (*pron.* ထထောင်), *n.* a common saying supposed to be fraught with some mystic, prophetic meaning, *see* ထံထောင်။ ထိတ်ထောင်ပေါ်, to originate as such saying.

— နိမိတ်, *n.* same.

— နိမိတ်ပေါ်, *v.*; *see* ထိတ်ထောင်ပေါ်။

ထိတ်, ၂, *v.* to be still, silent, quiet; ဆိတ်သည်, to die away as a sound; ဆိတ်ထိတ်သွားပြီ။

— ထိတ်ခိုးကြံ, *v.* to devise secretly; ထိတ်ထိတ်ခိုးကြံသူမျှားမထိအောင် ထိတ်ခိုးကြံ။

— ဆိတ်, *adv.* silently, quietly [ထိတ်ထိတ်, *adv.* secretly; nearly, if not always, used in a bad sense; ငြိမ်နုတ်ကထိတ်ထိတ်သာ ခြံ့မည်း (၁) ထိုလိုက်ပါသည်။ ထိတ်ဆိတ် is used always in a good sense; သည်နေရာထိတ်ထိတ်ဆိတ်သည်။ စာကြည့်ရန်အတွက်ကောင်းသည်]။

— ထိတ်ခိုးရောင်း, *v.* to sell contraband goods or merchandise, such as illicit liquor or opium. It also means to secretly misappropriate and sell goods belonging to one's employer.

— ထိတ်ဖုန်း (ဒိန်းခ), *n.* a woman who secretly practises prostitution; ထိတ်ထိတ်နေပါ, keep quiet.

ထိန်ညှင် (sometimes *pron.* ထိန်းညှင်), a small species of hen (ကြိတ်ထိန်ညှင်) much used in decoying wild ones; any tame creature used to decoy wild ones, *see* ထက်၊ ခါထိန်ညှင်၊ မြီးထိန်ညှင်။ ထားထိန်ညှင်ထင်ကားမုဆိုး, a husband and wife acting in collusion: the former encouraging the latter to countenance a paramour with the intention of ruining him or deriving some advantage from the illicit relationship.

ထိန်းညှတ်, *n.* the sapan tree; the root of this tree is chopped up and boiled to make a kind of red dye. It is used for dyeing cotton cloths, but is said to fade rapidly in colour.

ထိပ်, ၁, *n.* a cloud, a light cloud not fraught with rain: *comp.* မိုဏ်းထီး, a film on the eye; ထိပ်သထာ, a cataract in the eye; ထိပ်သထာခွဲ (or ထွေ), *v.* to be afflicted with a film on the eye or with cataract.

— ကြေးဝင်, *v.* to be clear, unclouded.

— ကြေးထကြေးဝင်, *v.* the same by night. This term is also applied to an unclouded sky in the *daytime*.

— ခိုး, *n.* a thin fleecy cloud (a cirrus, a cat's tail).

— ငါးကြင်းကြေး, *n.* clouds which lie in scales (a mackerel sky).

— ထွန်, *n.* a cloud in the form of a flag.

— ထောင်, *n.* a cloud in the form of a mountain (a cumulus).

— တိုက်, *n.* a thick massive cloud.

အိမ်ထပ်, *n.* clouds which lie in heaps (stratus).

—ဝှက်, *n.* a dark gloomy cloud.

—မြေ, *n.* a flying cloud, a scud; storm-scud.

—လိပ်, *n.* clouds which lie in rolls.

—ထွာ, *n.* a thin cloud.

အိမ်, ၂, *v.* to be shallow, of little depth; နှုတ်, to be in the decline, tending to destruction by being merged in something foreign (as a race); လူတားအိမ်ရှမ်းအိမ် သည်မှာရေအိမ်သည်။ မီးသင်္ဘောသွားနိုင်ပါ, here the water is shallow, the steamer cannot go.

—ကော (*pron.* အိမ်ဂေါ), *v.* same; အနှစ်တရာကြာလျှင်မြန်မာလူမျိုးစစ်အိမ်ကောလိမ့်မည်ဟုထင်ကြသည်, some think that when there has been an interval of one hundred years, the true Burmese race will disappear; အိမ်ကောပျောက်ပါ။

—မြှုပ်, *v.* to disappear; be lost, obliterated, buried in oblivion; စကားဟောင်းလွန်းလှီအဓိပ္ပါယ်တောင်မထင်လျှားအိမ်မြှုပ်ခဲ့ပြီ; the word is so antiquated that even the meaning is not evident, it has become obliterated.

အိမ်, *v.* to lean, be inclined; *comp.* စောင်း, to deflect, be deflected, to go aside, out of the way; *comp.* ရှောင်၊ မြန်မာမင်းနိုင်ငံတွင်အစိုးရမင်းတာသည့်အခါ ဆင်းရဲသားများ အိမ်းနေရသည်, in the kingdom of Burma, when an official comes, the common people are obliged to remain on one side.

—ဝှဲ, *v.* to lean, be inclined (*see* ဝှဲကွက်); သည့်ခင်းမတရားဘူးငွေရှိသည့်ထက်ကိုအိမ်းဝှဲ၍စီရင်တတ်သည်, this official is not just, he is in the habit of leaning to the side which has money in deciding cases.

—စောင်း, *v.* (the same); *see* the parts.

—ပါး, *v.* to be on the decline, passing away (to wander from the right line, err, blunder, အိမ်းပါးချွတ်ထွန်း).

—အိ, *v.* to reel (rare).

—အိအိမ်းပါး (frequently *pron.* အိမ်းမိအိမ်းပါး), *adv.* leaning to one side and the other as a drunken man, in a staggering manner, staggeringly; ထိုထူထို ကြည့်စမ်းပါချွာ အိမ်းအိ အိမ်းပါးသွားလိုက်တာ, do look at that fellow going staggeringly along.

အိမ်း, *v.* to lean, be inclined to go to one side and the other.

—ရှောင်, *v.* to go and keep out of the way; သည်လူအဆင်းမခံအိမ်းရှောင်နေသည်, this man won't suffer arrest, but remains keeping out of the way.

တိရစ္ဆာန် (Pali တိရစ္ဆာန်, *pron.* တရိစ္ဆာန်), *n.* a brute animal, any animal below man in the scale of being ; အောက်ကျိမျက်နှာမှ၍ ကိုယ်ကိုးသောသွားတတ်သောသတ္တဝါတို့ကိုးသော, this is one explanation of the meaning ; another is that animals have only three kinds of instinct (သညာ, Pali) (ကြိ), namely, ဓေတုသညာ, the instinct of sexual intercourse ; နိပ္ပန္နသညာ, the instinct of sleep ; ဖုဉ္ဇသညာ, the instinct of eating.

—တောင်, *n.* a cattle-pound ; တရစ္ဆာန်တောင်မှူး, *n.* a cattle-pound keeper.

တိသ (Pali) (*pron.* တိနိသ), *a.* thirty ; ထိုးသတ်။ ၃၀။

တိသဝ (Pali), *a.* the thirtieth ; ထိုးသတ်ပြည့်။

တိ, 1, *n.* a descendant of the fourth generation ; ကိုယ်ကဆင်းသက်၍ ထီးဆက်မြောက်သောသူ။ *Der.* အတိတွတ်။

တိ, 2, *n.* an earth-worm (usually accompanied by တောင်) ; တိကောင် အထွတ်ထွတ်သည်မိုးရွာလိမ့်မည်, the worms are coming out of the ground in great numbers, it will rain ; မောင်မြို့တိကောင်နှင့် ငါးမျှားနေသည်, Maung Pyu is fishing with an earth-worm.

တိ, 3 (တည်), *v.* to clear up (wild ground) and prepare it for cultivation (infrequent).

—တွတ်, *v.* to ascertain and mark down dates, as in a register ; တိတွတ်မှတ်သားသည်, to jot down petty items of expenditure.

—တွင်, *v.* same as တိ (most common) ; လယ်တိတွင်းဥယျာဉ်တိတွင်။ ထားဝဦးရင်းလုပ်တိတွင်။

တိတိ, *int.* used in calling fowls (*pron.* တိတိ, not တိဒီ) ; ချိုချို, *int.* used in calling dogs ; တရုတ်ချို, *int.* used in calling puppies ; ခိခိ or ခိခိခိ, *int.* used in calling cats ; ထောင့်, *int.* used in calling ponies ; ထောင့်ထောင့်, *int.* used in calling bullocks ; ထောင့်, *int.* used in calling goats.

တိတိထာထာ, *see* တိတိတွတ်တွတ်။

တိတိတူး (တိတိတွတ် said to be the correct spelling), *n.* a species of plover [the Burmese lapwing].

တိတိတွတ်တွတ်, *adv.* with a continual chattering and to little purpose ; generally applied to precocious young children ; အကလေးဖြစ်လျက်သားနှင့် တုကြီးများကဲ့သို့တိတိတွတ်တွတ်ပြောတတ်သည်, notwithstanding being a child, he talks in a loquacious manner like a grown-up person (when applied to children, တိတိတွတ်တွတ် has somewhat the same meaning as ခေ့).

တိတွတ်, *v.* to warble, chirp like the တိတိတွတ် ; to make much noise to little purpose (obsolete).

တီး, to strike in order to produce sound, as on a drum or a musical instrument, to strike as a clock, to beat the breast ;

ရင်တီး, to strike jerkingly upwards as in cleaning rice with a flat basket ; စကောတီး။ နာရီတီးသံကြားသွားကြွက်ကလေးဖယောင်းတိုင်ကိုက်နေရာကလွန်ပြေးသည်, when the mouse heard the sound of the clock striking, it got startled and ran away from the place where it had been gnawing the candle ; သည်ဒိန်းမရင်ပတ်ကတီးတီးနှင့်နေသည်တာဖြင့်သိသိဆီနီပါ။

တီးမှုတ်, *v.* to produce any musical sound by beating or blowing ; ပွဲလမ်းသတင်ရှိသည်အခါ မြန်မာလူမျိုးများစွာဆိုင်းပိုင်းများနှင့်တီးမှုတ်လေ့ရှိသည်, at times when there are festivals, the Burmese race have a habit of playing on and blowing musical instruments.

တီးတီးထုံးထုံး, *see next* ; တီးတီးထုံးထုံးပြောသံကြားသည်, whisperingly.

တီးတီးတိုးတိုး, *adv.* softly in speech as when speaking in a whisper ; တိုးတိုးတီးတီး။ တိုးတိုး။ တီးတိုးတီးတီးပြောကြသည်, they are speaking in a low tone.

တီးတုတ် (*pron.* ဒီးတုတ်), *n.* the large horned owl.

တု, *v.* to try to make alike, to try to be like, to imitate, mimic, to rival, vie with, affect an equality ; ဂုဏ်တုနိုင်သည်။ ဝတ်တုသည်။ *Der.* အတု။ သည်သူလူသံဌာန်သံများကို တတ်တုတတ်သည်, this person can mimic men's voices and the notes of birds very well ; ယမုန်းလူမျိုးတို့သည်သည်လက်မှုပညာကိုအဆီတုနိုင်ကြသည်, the Japanese can imitate any kind of handicraft.

—ဝ, *v.* same, 3rd def. ; တုပြိုင်သူလိုတုပိုင်စရာ, (or တုပိုင်စရာ), မရှိပါ, there is no rivalling him.

—တတ်, *v.* same in language ; ကျွန်ုပ်တို့တုတတ်ပြောပါနှင့်။

တုဏှိသော (*Pali*) (*pron.* တုံနီဇော), *adv.* silently (generally in a bad sense) ; တိတ်ဆိတ်။ ခဏ်ဆိတ်။ တုဏှိသောနေသည် may be employed in a good sense to persons who are habitually silent or indifferent to the doings of others ; တုကောင်းကြီးတုဏှိသောပါ said to have been originally derived from the reading of the ကမ္မဝါစာတုဏှိဘာဝေနခါရယာမိ။ သာမ္မဓပြောတုဏှိသောနေ, remains mute.

တုတ်, 1, *n.* ascarides ; bots [small worms found in the intestines of horses ; they are the larvæ of the bot-fly, breese-fly, or gad-fly, of the family astridæ, which deposits its eggs upon the hair, generally of the fore-legs and mane, whence they are taken into the mouth and swallowed (တုတ်နာ)].

တုတ်, 2, *v.* to break slightly, without severing the parts ; တုတ်ပြတ်။

တုတ်, 3, *v.* to swill in a large quantity and with a gurgling noise ; ဆိုးစောင်းတုတ်သည်။ တုတ်ထိုက်တာတမြူလောက်ထုန်သည်။

ထုတ်, 4, *v.* to be chubbied, stout, short and thick, large of compass in comparison with the height or length ; ဆေးထိပ်ထုတ် ထုတ်ထိပ်ထုတ်ပါ, roll or make the cheroots short and thick ; တတ်သည့်ကလေးအမိန့်ရည်ကောင်းထိုက်ထည်။

—*o, v.* same, commonly used in a reduplicated form, as ထုတ်ထုတ်ဝဝ။ ထည်မြင်းထုတ်ထုတ်ဝဝကလေးစီးစရာကောင်းသည်။

ထုတ်ထုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်), *adv.* indicative of the noise which it imitates; ထုတ်ထုတ်သိမ့်မကြွေးဘူး, did not hear the slightest sound; ထုတ်ထုတ်မျှမလှုပ်ဘူး, "there was not the slightest stir" (properly did not stir in the slightest), or in speaking of a person's demeanour, "was not moved in the slightest."

တုန်, ၈. to tremble, shake, shiver, quake, to be disturbed, agitated as human beings ; less than တုတ် and commonly applied to animate things ; to have a chill, as in the fever and ague ; ၁၈၈၂ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ဝေါ်မှသာဓကဓာတ်ထားပြုများတိုက်သည့်အတွက် မြို့သူမြို့သားများအတွက်တုန်ကြသည်, in the year 1882, owing to there being many dacoities committed in the town of Rangoon, the inhabitants were very much agitated (*lit.* trembled or quaked with fear) ; ချိုးရေအတွန်ချောင်းသေ့ဥကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ဆေးထောင်မပြောနိုင်ပါတုန်နေသည်, owing to the bathing-water being very cold, I can scarcely speak, I am shivering ; ဟုတ်ပါရဲ့ဝင်ဘျားမေးခိုက်ခိုက်တုန်နေသည်ကို ကျွန်ုပ်အမြင်သား, just so, I can see quite well that your teeth are chattering (with cold).

—ခိတ်, —ခိတ်, *v.* same, 1st def.; chiefly used in some adverbial form.

—၅၃၃, *n.* fever and ague.

— $\infty\delta$, *v.* to tremble and shake, *see* the parts.

ထုန်ကင်း, *n.* a cargo-boat; also a term of jocular reproach applied to obese old maids, *e.g.*, သည်ထုန်ကင်းကြီးထင်မရနိုင်ဘူး။

တုန်ထိုန်, *a. or adv.* too thin, containing too much liquid ; ခေထုန်တုန်၊
မင်းချက်သည့် ယင်းခေထုန်တုန်နှင့် စားလို့မကောင်းဘူး, the curry you
have cooked is watery and not nice to eat.

တုန်းတုန်း (*pron.* ဒုန်းဒုန်း), *adv.* indicative of the noise which it imitates.

—ထင်းထင်း (pron. ဒုန်းဒုန်း ဒင်းဒင်း) *adv.* same.

တၢ်, ၁, *n.* a plank placed at the side of a tank or ditch to prevent the earth from caving in; *comp.* ဒီးတၢ်တၢ်

—ဝေ, v. to place such a plank.

αδ, 2, v. to sting, to jerk, make a short, quick motion, in thrusting, twitching or throwing ; to utter a short sound on a wind

instrument ; ဆိတ်ကိုပေါက်ဖတ်တုတ်ထွင်အင်မတန်နာထက်သည်, if the baukphat (caterpillar) stings a goat, it is apt to feel great pain ; ခရေတုတ်သံကြား၏လား, do you hear the bugle being sounded ?

တုတ်ခဲ, *adv.* at once, with a sudden motion ; ကြိုးတုတ်ခဲပြတ်သွားသည်။ထက်တုတ်ခဲကြိုးသွားသည်။

—တီးတုတ်ထက်, *adv.* unevenly, jerkingly, as a child beginning to walk ; တုတ်တီးတုတ်ထက်နှင့်သွားသည်။သွားပုံတုတ်တီးတုတ်ထက်ရှိသည်။

တုတ်, 3, *v.* to kneel, bend (the knees) ; ပုဆစ်တုတ်သည်။ပုဆစ်ချသည်။

—ကွ, *v.* to bend the knees without kneeling, to stoop respectfully.

—ဝင်, *v.* to kneel with the head down.

တုတ်, 4, *v.* to tie together, as the hands and feet (*i.e.*, one hand with another or hands and feet together) ; နွားကလေးကိုသရက်ပင်အောက်မှာနောက်မြေ ၂ ချောင်းကြိုးနှင့်တုတ်ထားသည်။တရုတ်လူမျိုးဝက်မျှားကိုထမ်းသွားသည့်အခါလေးထက်တုတ်၍ဝါးနှင့်ချီထမ်းသည်။ထားပြန်အချက်ထောင်ထဲမှာတုတ်နှောင်ထားလျက်ရှိသည်။

—ကွေးနာ, *n.* the dengue fever, an acute febrile epidemic prevailing in hot climates, characterized by pains in the joints and sometimes by an eruption (also called “break bone” or “dandy” fever) ; the last appearance of this epidemic in Lower Burma was in the year 1871.

—နှောင်, *v.* same as တုတ်။

ထရိုင်တိုင် (*pron.* ထရိုင်ဒိုင်), *n.* a certain post planted near the door or gate of a palace or royal city, or at the entrance of enclosures round the houses of eminent personages.

ထုံ, 1, *n.* a sect of Buddhist priests distinguished by some mode of dress ; *comp.* ရုံထုံရိုက်ထုံး။ရုံရိုက်ထုံး. The ထုံ sect, in wearing the ထုံထုံး, are said to expose the upper right arm and shoulder. The ရုံ sect, on the other hand, cover them. These sects, it is believed, still exist in Arakan ; ထုံရိုက်ထုံး။ရုံရိုက်ထုံး။

ထုံ, 2, *verb.* *affix* euphonic ; ထောက်ထုံထောင်ထုံထယ်ပြောင်းညာပြန်အိပ်ထုံ, alternately snoring and talking in your sleep, you will slumber, changing your position to the left and then to the right side ; ဖြတ်ထုံထောင်ထည်း။ရှိထုံထောင်ထည်း။သွားထုံထောင်ထည်း။

ထုံ, 1, *v.* to stoop through fear or respect ; ပြင်သည်။ဝင်သည်. seldom used singly (to step backwards in a stooping posture through fear and respect ; ထုန်းကြီးကိုပြင်သည့်အခါနောက်သို့ထုံပြီးရှိမိုးနေသည်, on seeing the pôngyi, he stepped backwards in a stooping posture and made obeisance).

ဆိုဝပ်, *v.* same (most common); ဆိုဝပ်ဝပ်

တုံ, 2, *v.* to turn back; one kind of ပြန်, to repeat, do again or in return; *comp.* ပြန်. Der. အတုံ။ ခွေးတုံကောင်ကိုလိုက်သည့်အခါ ထိုကောင်ထက်တုံပြန်သောကြောင့် ခွေးတွန်သွားသည်, the dog, in chasing the hare, went beyond it owing to the hare turning back suddenly; မင်းငါ့ကိုမကောင်းကြံတွင်မင်္ဂလာကိုမကောင်းတုံကြံဟောဘဲ, if you contemplate evil against me, I shall in turn-do so against you.

—ဝတ်, *adv.* back again and away.

—ဝတ်တုံဝတ်, *adv.* backwards and forwards; ခေါက်တုံခေါက်ပြန် is more frequently used.

တုံး, 1, *v.* to be blunt at the point, ချွန်, or dull at the edge; မဝတ်, to be past the season of blossoming or bearing fruit (or children, သားသွီးတုံး) ခွဲသည်. Der. အတုံး။ သရက်တီးတုံးသည် အခါ မိုတ်းရှာချိန်နီးပြီ, when the mango ceases bearing fruit, the rainy season is close at hand.

—တာ, —ထေ, *v.* to be dull, stupid, mostly used as an adjective; ထူထုံးတာကတဲ။ ညာတ်တုံးထေကထေးဘဲ။

—တိတိ (*pron.* တိဒိ), *a.* blunt, smooth at the end. This expression is also applied to a building, such as a pagoda or house, devoid of ornament or finish, in which case it is pronounced နံးဒိဒိ, *e.g.*, ဒိမ်တုံးတိတိရှိသည်; it can also be used in describing a horse's tail as being short and stumpy; မြင်းအပြီးတုံးတိတိနှင့်။

တုံး, 2 (*from* အတုံး, a log), *n.* ထင်ထင်တုံး။

—အရုံး, —ရရုံး, *adv.* lying scattered about.

—တုံးရုံးရုံး, *adv.* scattered and large.

—ဘဲဇာ, *adv.* in a stupidly indifferent or obstinate manner; တုံးဘဲဇာနေကြသည်။

—ထုံး, *adv.* lying at length; နာကောင်တုံးထုံးဖြစ်ထားသည် (ထိုခံနေခဲ့ရပါသည်), an expression frequently applied to human beings who are sick or wounded and have been deserted by their friends.

—ထုံးဝတ်, *n.* a windlass.

—ထုံးရေချိုး, *v.* to bathe stark naked (ရေထဲဝေါ့ဘဲရေချိုးသည်။ ဝတာဆွမ်းရေချိုးသည်)။

—ထုံးနေ, *v.* to lie at length; ထုံးထုံးအိပ်သည်။ ထုံးထုံးလျည်းသည်, လူများအရက်ထမ်းပြီးတော့ခါလမ်းမဝေါ့မှာထုံးထုံးလည်းနေကြသည်။

ထုံး, 3, *verb. affix*, interrogative; နည်းထဲ, colloquial and slightly vulgar; ထာထုံး, what is it? ထယ်ထယ်ထုံး, how is it? some-

times has the same meaning as the English colloquial expression hullo! what's up?

တူ, 1, *n.* the son of a man's sister (နှစ်သား, nephew) or of a woman's brother.

—ခ, *n.* the daughter of a man's sister or of a woman's brother or niece; တူသားနောင်မယ် (မြေး) မှတ်သားလောက်အောင်ပြုပါ, act so that it may be worthy of being recorded by our nephews, sons and grandsons. This is a very common form of exhortation amongst the Burmese.

တူ, 2, *n.* a hammer; သံတူ

—မကြီး, *n.* a sledge, sledge-hammer.

တူ, 3 (Pali တူလာ, a balance), *n.* Libra, the seventh sign of the zodiac; တူရာသီသီတင်းကျွတ်လ။

တူ, 4, *v.* to be like, similar: *comp.* ညီ and မှ, to be the same, identical; အတူတူဖြစ်သည်, to be with, together with; scarcely used in the sense as a verb. Der. အတူ သည်ပုံနှင့်တူအောင်လုပ်ပါ။ make it so as to be like this pattern.

—တူ, *v.* same in the last sense (rare in colloquial).

—ဝံတူဝံ (pron. တူနံတူနံ), *adv.* two together, applied to persons; a word used in colloquial, though found in poetry.

—ညီ, *v.* to be even, to be similar, act in concert, to accord; ရထားနှစ်စီး အသွားချင်းတူညီသည်, the relative speed of these carriages is the same.

—မှ, *v.* to be even, equal, as much as, to accord in sentiments and mind; တူမှတူဘဲ ဘာဖြစ်ဆိုငြင်းချင်ပါလိမ့်မေ့, without its being even similar, why should he wish to contradict? ညာဘက် ရည်ချင်းတူမှ, to be equal as one person to another in intellectual capacity.

တူ, 5, *n.* a Chinese chopstick.

တူတူပုန်းကစား, *v.* to play bo-peep; တွတ်တူပုန်းကစား။

တူရိယ (တရိယာမျိုးငါးပါး) (Pali), *n.* a musical instrument of any kind; တီးမှုတ်သောထန်ဆာ, strictly only five kinds—ကြေး။ ကြိုး။ သား။ ရေ။ လေး။ ထက်သံ (very often pron. ဒုရိယာ။) တူရိယာအသံများ ထိုကြားရသည့်အခါ နားငြိမ့်သည်, one listens with delight when hearing the sounds of the five kinds of musical instruments.

တူရှု, *adv.* right opposite; straight before or behind, see မတူတူ ရှေ့တူရှု။ အနောက်တူရှု, due east, due west: see စူးစူး။ အစိုးရခင်းရှေ့ တူရှုထည့်တည့်ကမထိုင်ကောင်းဘူး။

တူလာ (pron. ဒုလာ), *n.* a class of diseases (of men) supposed to have their seat in the waist or centre of the body;

rheumatic complaints [lumbago?]; *comp.* မီးရင်နာ, *see* မြင်းသ
ရိုက်တူတာ။ ထေတူတာ။ သွေးတူတာ။ ယောကျ်ားတူတာ။ မိန်းမမီးရင်။ တူတာ
is usually followed by ဝါဒရက်။

တူတာသတ္တ, *n.* one who is a chronic sufferer from such diseases.

—ထရော, *n.* the same (as တူတာ) in an aggravated state.

တူး, 1, *v.* to dig, delve.

—ထေ, *v.* to dig up.

—ဆွ, *v.* to dig about.

—ပေါတ်, *v.* to dig down, as with a pick-axe.

—မြောင်း, *n.* a canal.

—ခွင်း (pron. ထခွင်း), *n.* a spade or shovel.

—ခွင်းစောက် (pron. ထခွင်းစောက်), *n.* a narrow spade.

—ခွင်းပြား (pron. ထခွင်းပြား), *n.* a broad one, ငန်းပြား; *comp.*
ထထပါ။

တူး, 2, *v.* to be very dark in the phrases တူးဆောင်မိုက်သည့် and
မိုက်တူးတာ။ မိုက်ထိုက်သည့်မှာတူးထို့ (colloquial မိုက်ထိုက်တာတူးထို့),
so foolish as to be dark (ignorant).

တူး, 3, *v.* to be burnt as food in cooking; less than ချစ်။ ထင်း
တူးစေတုရူးစေ။ သည်ထင်းတူးနေသည့် စားစကောင်းပါ, this rice is
slightly burnt, it is not nice to eat; ထင်းဆိုး တူးထိုက်သည့်မှာ
(colloquial တူးထိုက်တာ) ဝါနေချော, the rice-pot is so burnt
as to be yellow. Figuratively the Burmese make use of
an expression when speaking of a clever, smart man, သည်
တူနပ်ထိုက်သည့်မှာ (ထိုက်တာ) တူးထို့, this man is cooked so well
as to be burnt in the cooking, very much like the English
expression to be "so sharp as to cut one's self." [N.B.—
တူး by itself is generally applied to rice being over cook-
ed, ချစ် by itself to fish or flesh being over-boiled, over-
roasted, &c.]

—ချစ်, *v.* to be burnt, as food in cooking; more than တူး။

—စေန်, *v.* to have a slight smell of being burnt as food in
cooking.

တူးထေး (pron. ဒူးထေး), *n.* a cross-bow; *comp.* ထင်းထေး (a com-
mon bow), (often pron. ဒူးထေး). In Upper Burma the တူး
ထေး is used for shooting partridges, doves, &c. It is also
said to be used in the Pegu district.

ထေ, 1, *v.* to beat, pound, otherwise than in a mortar (*comp.*
ထေထင်း), in order to pulverize or reduce to a certain con-
sistence, implying less effect and longer continuance than
ထူ။ သေးထိုပျားရည်နှင့်ထေသည်။ ငါးဖယ်။ ငါးရန်ပျားထိုထေပြီးချက်သည်။

၁၀၀, ၂, ၇. to be dirty, vile, wicked, abandoned, foul, scarcely used but as an adjective affixed to the *noun* ၵ, e.g., ၵထေ ၵညဉ်, a vile, depraved person, a blackguard; သဉ်ဒ်ဒ်ဒ်ဒ်ဒ် (သိုက်တာ) ထေသိုက်ထေသဉ်ဒ်, he is a very abandoned man.

—တေတာတာ, *adv.* most filthily, chiefly prefixed to ဆိုး or ညှပ်။
သည့်လူတေတေတာတာနိုင့်ထက်သည်။

ထေ, 3, *v.* to do repeatedly and constantly; chiefly used in the adverbial form; တထေတေပြောင်းသည်။ တထေထေပြောင်းသည်။

တေဇော (ဓါတ်) (tejo-dhatu, Pali), *n.* fire, မီး; efficacy, power, အရှိန်
 ထန်သိုး (တန်သိုးတေဇော။ အာရုံသော်ထော်အားဖြင့် ၉၆ ပါးသောဇောဂါထိ၌
 ကင်းထွတ်ပါသောထည်း); there are four different kinds of fire
 in the body, namely, the fire that prevents it from putrefy-
 ing, as salt prevents the corruption of the flesh (ဓါတ်); the
 fire arising from sorrow, that causes the body to waste as
 if it were burnt (သန္တပ္ပနတေဇောဓါတ်); the fire that produces
 decay and infirmity (ဒုတတေဇောဓါတ်); and the fire in the
 stomach that consumes the food (ပါစတေဇောဓါတ်).—M.B.

ထေးရသမ (Pali), *a.* the thirteenth ; တဆယ့်သုံးခုမြောက်။

തെലുയോൻ, *n.* sulphuret of antimony.

ထေ့, ၁. to place end to end, or edge to edge, so as just to touch, to be very near ; မီးသင်္ဘောဦးချင်းတွေနေသည်, the steamers had their bows touching one another ; ရင်ဝိုက်ထားဖြင့်တွေ ငြိမ်းမှထားပြကစေတောင်းသည်။မင်းတုရင်းကောင်းထွင်တွေဝင်းပါ။

—တေ့ထင်တင် (*pron.* တေ့ဒေ့ထင်ဒင်), *adv.* face to face, openly ; သည်
လူကို ကျွန်ုပ်တေ့တေ့ထင်တင် တွေ့ချင်သည်အာ။ ပြောသထောက် မထုတ်အူး
ထင်ရဲ။

0008, 1, n. adulterated metal.

— ခပ်ပျာ (ခပ်ပြာ), *n.* pinch-beck, *see* ခပ်ပျာ, 1 ; ရှေ့မှတ်ဖို့ဝယ်ပါသည်
 ထေးခပ်ပျာနှင့်ငြားထိုးသမားဖြစ်သည်။

ထေး, ၂, *n.* a song; သီခြင်း။

—ခြင်း (ချင်း), *n.* same (most common); ထေးချင်းစီ, ဖွဲ့, ရေး၊
ထုပ်။ ထေးခြင်းဆို, to sing.

—ခံ, —ခံကြီး, —ထက် (*pron.* ထေးဒတ်), ဟူ (*pron.* ထေးထယာ), —စွဲ,
—စွဲ။

—သဖျံ, *n.* different kinds of songs; (ခရာသံတေး။နဖေသံတေး။ပုထိုးပြက်သံတေး, modern styles of songs).

ထ, *v.*; see ထိုင်, *v.* to remain for a little while; *n.* a temporary abode, place of rest, tent, booth.

—အို, —အိုကနား, —လုပ်, —ပုတ်, same.

ထွင်, *n.* moveable tent ; ထွားတဲ။

—ထန်, *n.* a watch-tower for the protection of gardens or vineyards.

—ထူး, *n.* a long shed.

ထဲထဲ, *adv.* ; see ထားထား။

ထော, ၁, *n.* a wood, forest, jungle, wilderness, that is, a collection, multitude of trees, reeds (ကျုံ့ထော), elephant grass (ထိုင်းထော) and other grasses (*e.g.*, သက်ငယ်ထော), a collection, multitude of other things, as ထားထော။ ထယ်ထော။ ထူထော။ ဌာထော ; the Burmese often say ကရင်ထော instead of ကရင်ရွာ when speaking of a number of Karin villages. [ထောကြီး မျက်ရှုဉ်း ထင်နေ။ ကျားအောင်း။ perhaps the nearest Burmese equivalent for the English term a 'primeval forest.']

—အုပ်, ၁ (from အုပ်, to overspread), *n.* a thick forest.

—အုပ်, ၂, *n.* a forester, one who has charge of forests ; *comp.* ထောခေါင်း။

—အုံ (from အုံ့), *n.* a thicket.

—အုံ့ကနား, *n.* a jungle, a jungly tract.

—ကစား, *v.* to go into the woods for pleasure ; ထောကစားထွက် ထေင်မူသည်။

—ကဒင်ငန်း, *n.* the wild sweet-scented uvaria.

—ကဆင်, *n.* the coral tree, erythrina, *M.*

—ကျွ, *n.* a wild buffalo.

—ကြိတ်, *n.* a jungle fowl.

—ကြက်ထည်သီး, *n.* a species of sedge, *M.*

—ကြက်ထွန်, *n.* the leek, *M.*

—ကျီး, *n.* high timber forest.

—ကြောင်, *n.* a wild cat.

—ကြိထောကြား, *n.* in jungle nooks and crannies.

—ကွင်း, *n.* the wild betel leaf.

—ခေါင်း, *n.* one who has charge of a forest (a forest guard).

—ခို, *v.* to take refuge in the jungle ; ထောအောင်း has a similar meaning ; both terms are usually applied to dacoits and bad characters who take to the jungle ; သူခိုးထားပြီထောခို အောင်း။

—မြင်, *n.* a jungle musquito.

—မြောက် (ချောက်), *v.* to beat the jungle for game.

—မြောင်, *n.* a deciduous or dry forest.

—ခွေး, *n.* the wild dog, said to be a distinct species. [It resembles the ordinary Burmese dog, but has a bushy tail. Very common in Upper Burma. These dogs generally travel in couples, and do not appear to be afraid of man.]

- ထောငူ, —စွန်း, *n.* the end of a wood.
- ငွေထောင်နံ, *n.* the smell, scent, or odour of the jungle; (fig. used as follows, ထောငွေထောင်နံမကုန်သောကြောင့်မတည်ကျေမိန့်ဘူး), applied to persons of boorish manners, country bumpkins, &c.
- ဝံ, *n.* a tract between two forests or a tract contiguous to a forest.
- ဓမ္မာတ် (ဝေတ်), *n.* the wild jasmine.
- ဝထံ (*pron.* ထောဝထံ), *n.* the recurved *tabernæmontana*, *M.*
- ဝ, *n.* the end of a bamboo, or of the limb of a tree, made tapering by the operation of cutting it down; also applied to cutting off the useless ends of timber; ထောဝဝါထံ။
- ဝသရင်, *n.* a variety of the mango, *Mangifera attenuata*, *M.*
- ဝိတ် (*pron.* as spelt), *n.* an antelope.
- ဝိဒ်, *v.* to ask permission to take food, timber, &c., on some public ground (or for private use); also applied to craving permission of sylvan deities to work in a forest before commencing to do so (ရုက္ခမိုးဝိဒ်).
- ဝမာဝါ, *n.* the *Melia Birmanica*.
- တွင်းသား, *n.* an inhabitant of the interior, a countryman, rustic.
- တန်း (ဝင်), *n.* the wild palmyra.
- ဝိ, *v.* to meet wild beasts. The Burmese use this as a polite term when alluding to any one who has been killed by wild beasts, *e.g.*, ခေါင်မြို့တောဝိသိုသေသည်, *see* မိုးဝိ။
- ထုတ်, *a.* fresh from the jungle, rough, unfinished, သည်မိန်းမ အမိုင်းထောထုတ်ကြီး, *v.* to expel evil spirits from a town on the visitation of any epidemic such as cholera. "Suddenly, about sunset, on a preconcerted signal, the ears of a stranger would be greeted with a most bewildering and deafening din, caused by every one, man, woman and child, in every house beating the house walls, the floors, tin pans, anything to make a horrible noise, which certainly it would take a deaf spirit to withstand."—Forbes' *British Burma*. ထောထုတ် is also applied to driving away evil spirits from persons who have been bitten by snakes or wounded by tigers, darts or spears, or who have fallen from trees.
- ထိုင်, *v.* to evacuate the intestines (vulgar); ထိုင်ကြီးစွန့်သည်။

တောထွက်, *v.* to retire into the woods as a hermit or recluse, or as anyone who becomes a pôngyi, often having spent some period after his noviciateship as a layman, in contradistinction to ထင်မြ, one who has been entirely devoted to religion from his noviciateship without any interruption. The origin of this term is said to be ကာမဂုဏ်ထည့်လှသောတောထွက်သည်, one who forsakes the multitude of sensual desires.

- နတ်, *n.* a deep or extensive forest.
- နင်း, *v.* to scour a jungle, usually for criminals (ထောနင်းရှာ).
[တောမြင်းခတ်(ခွဲ)ရှာ].
- ဝံ့လှ, *n.* the Mygale bear spider, *M.*, (said to be much dreaded by snakes).
- ဝန်းထားပြ, *n.* a dacoit who hides in the jungle and attacks travellers, a bushranger, a brigand, ထောပန်းထောင်မိုးခါးခါးသည်။
- ဝဲ (*pron.* as spelt), *n.* the wild dolichos.
- ဇုတ် (ထုတ်), *n.* a bird.
- ဓနိယုဉ်း, *n.* a species of elæocarpus, *M.*
- မီးထောင်, *v.* to burn as a jungle fire.
- မုန့်ထီ, *n.* a species of cassia.
- မိရိုင်း, *n.* the *Indigofera galeoides*, used by alchemists.
- မြင်း, *n.* a kind of horse (the goat-antelope).
- မြိ, *v.* to possess a sylvan spirit such as မြိတ္တာဂုဏ်; see အဝမြိ။
- ထင်းဓာ (ရင်းဓာ), (ဝင်), *Chickrassia tabularis*.
- ရကျောင်း, *n.* a monastery built 500 bows (ထုထေးထော ၅၀၀) from the nearest house. “The priest who keeps this ordinance (အရညဝါထီ) cannot reside near a village, but must remain in the forest. * * * If there be no boundary, he must reckon from the place where the women of the last house are accustomed to throw the water when they have washed their vessels. If there be only a single wagon or a solitary house (during the three months of lent), it must be regarded as a village; whether there be a boundary (အရံ) or not, if there be people, or if people are intending to come (*i.e.*, who have marked out the site of a house or a village), it is the same as a village.”—*M.B.*, 133.
- ရိပ်, *n.* the shade or gloom of a forest or jungle (ထောမွှောင်).
- ရသောထံထည့်, *v.* to observe lent in a monastery 500 bows from a village as a pôngyi or as a ရသော, a rishi or ascetic.

တောရှောင်, *n.* a tree of the genus *aurantiaceæ*, the *Limonia carnosa*.

—လိပ်, *n.* the great Burmese land tortoise ; တောင်လိပ်။

—လိုက်အုံပါ, *adv.* in the manner of living in the woods ; တောလိုက်အုံပါနေရသည်။ တောလိုက်အုံပါစားရသောက်ရသည်။ တောလိုက်အုံပါဝတ်ရသည်။ တောလိုက်သာသာ။

—လွန်, *v.* to be absent from home in the jungle (to be afield).

—လွတ်, *v.* to lay open one's field or ground to the public after harvesting ; လယ်။ ကျင်းတောင်ယာ။ အသီးအနှံကုန် ခွဲ တောလွတ်လိုက်သည်။ တောဖျက် has a similar meaning.

—ဝ, *n.* the entrance to a forest ; တိဝေန္တတောဝနားထိုင်အောင်လိုက်လျက်။

—ဝက်, *n.* a wild pig.

—ဝင်းဘဲ, *n.* a wild duck, *M.*

—သကျက် (သကြက်) (ပင်), *see* သကြက် or သကျက်။

—သွတ် (သွတ်), *n.* the *Sideroxylon grandifolium*, *K.*

—သံ, *n.* a loud call or cry, particularly such as made by an elephant. It is also applicable to the loud call made by birds in confinement, ကျက်တူရှေးတောသံပေးသည် ; also applied to the reverberation of echoes in the jungle when human beings cry out ("the woods shall answer and the echo ring").

—သံပေး, *n.* to make such a cry, to reverberate as an echo in the forest.

—သား, *n.* a rustic, boor, a polite term by which grave-diggers (ထုထရာဇာ) are addressed.

—သားတောငါး, *n.* wild animals in general, *e.g.*, ခင်ဆွားတို့နေသည့်အရပ်တောသားတောငါးတယ်ပေါသည်, *see* အမည်းသားငါး။

—သီတင်း (ပင်), *n.* the *Rottlera tinctoria*, *M.*

—သူထုတ်, *see* တောထုတ်။

တော, 2, *v.* to resent an insinuation, demand satisfaction, to interfere in an officious and partial manner in a dispute or quarrel ; has a stronger meaning than ဂွတ်, ခင်ဆွားဘာဆိုင်လို့ဝင်တောသထဲ, in what way does it concern you that you should officiously interfere ?

တော, 3 (from တွေးတော).

—ယင်း, *see* ယင်း။ ခင်းပြောသည့်စကားတယ်တင်းမျှသေသေချာချာမရှိတော့ယင်းခင်းပြောချည်းပြောတတ်သည်။

တောယင်းမည်ဖွဲ (frequently *pron.* တောယင်းမေတ်ဖွဲ), *adv.* guessingly, conjecturally, as in attempting to describe what one knows not.

တောက်, 1, *v.* to blaze, flame, to shine, be luminous, be brilliant [to glitter as a precious stone, မိန့်တောက် ; ထိန်သည်, to be glossy as silk or satin, မိုးရောင်တောက်။ ဖဲရောင်တောက် ; also applied in a figurative sense to the intelligence of a Buddh being effulgent, ဘုရားညွှတ်တော်တောက်သည်။ သည်ညွတ်ကြယ်များ တောက်သည်။ မိန့်မည်မေတ်ပါ။] (ထွန်း is often used with တောက် in this sense), the stars are shining very brightly tonight, I do not think it will rain.

—စား, *v.* to coruscate, as a witch in her nightly excursions ; မနွေညကဆိနောက်တေးမှာစုန်းမတောက်စားသည်ကိုမြင်သည်, last night I saw a witch coruscating at the back of the house.

—ထွန်း, —ဝ, *see* တောက်။ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါတောက်ပစွာနှင့်ဘာမျိုးပါလဲ, “of what race is this person with exceeding great lustre of body” (said to be a term used in marionette and zat pwès).

တောက်, 2, *v.* to be poisoned, inebriated, sickened, disposed to vomit ; မှီတောက်, to be poisoned with eating mushrooms ; မီးရထားတောက်။ လှည်းတောက်။ ဂွေတောက်။ မီးသင်္ဘောတောက်, to be made sick by the motion of a railway carriage, cart, boat, or ship ; တောက် means that the sickness may be owing either to the actual swaying to and fro of the vehicle, or to its speed.

—ဆီးတောက်ဆွဲ, —ဆွဲဆွဲ, *adv.* sickish, disposed to vomit ; ဝန်းမည်းမီးသင်္ဘောကိုမီး၍ မော်လမြိုင်မြို့သို့ သွားရာလှိုင်းမိလို တောက်ဆီးတောက် ဆွဲနေသည်, in travelling by the steamer “Unfading Flower” to Moulmein, the steamer encountered a sea (*lit.* caught by the waves), consequently I felt disposed to vomit. “Unfading Flower,” a name given to the steamer “Rangoon” because it made the journey between Rangoon and Moulmein so quickly that a flower even had not time to fade.

တောက်, 3, *v.* to make a short, sharp sound, as by a stroke or blow (obsolete), to fillip or strike away with the thumb and finger, or with a stick in a certain play (ကျည်းသားတောက်), to cut by a light single blow ; ထားနှင့်တောက်, to gnaw (cloth or paper) slightly, less than ထိုက်, as a mouse or insect, ကြွက်တောက်။ မိုးတောက်။ မိုးဟပ်တောက်, *see* also under စကား —တောက်ခန်း, *adv.* expressive of the sound it imitates, as a stick snapping in two, or as a sound of a person receiving a blow in the face with the fist ; ထက်ဆီးနှင့်ထိုးလိုက်သည်မှာ တောက်ခန်မြည်သည်။ တောက်တောက်နှင့်မည်, an expression applied to the sound made by the သမင် and ဒရယ်။ တောက်ခန်တောက်

မေးတတ်သည့်, he is in the habit of asking questions in a sudden, abrupt manner ; ကျွန်တော်ဘိနပ်ဒီးတပ်ထောက်ဆိုအရပ်ဆိုးလှနီဗြီ။

ထောက်ခါး, —ထတ်, *v.* to be short, snappish ; very similar to မိန်းကား in meaning, though perhaps ထောက်ခါးသည် is more used with reference to be unfeeling in speech, whereas မိန်းကား refers more to actions ; used chiefly in some adverbial form ; သည်ကျောင့်တကာ အထူးအတန်း ရက်ချောသော်လည်း အပြောအဆို ထောက်ခါးသည့်အတွက်မိတ်နည်းသည်။

—ခေါတ်, *v.* to make a clucking sound with the tongue, indicative of regret. Said to be more elegant than ထက်ခေါက်။ မင်းဘတ်သူကိုထောက်ခေါ်သလဲ, at whom are you making a clucking sound ?

—တတ်, —တက်ခတ် (sometimes *pron.* ခေါက်ခက်ခတ်), ထက်ထောက်ထက် (sometimes *pron.* ခေါက်ခက်ခေါက်ခက်), *adv.* backwards and forwards, to and fro ; from one side to the other, unevenly, oscillatingly. Der. ကထောက်ကထက် ; ရန်ကုန်မြို့နှင့်ပုသိမ်မြို့ထောက်ထက် ခတ်ပြေးနိုင်လို့မှအဖြစ်အစွန်းမပေါ်နိုင်ပါခင်ကျား။

—တီးထောက်တက်, *adv.* incoherently, disconnectedly, ramblingly (in discourse) ; ကထောက်ကတက်။ သည်အမတ်ကြီးထောက်တီးထောက်တက်ပြောတတ်သည့်, this old woman is in the habit of talking in a rambling, incoherent manner.

—တီး, *v.* to find fault with, scold (infrequent) ; မြည်ထွန်တောက်တီး။

—တီးမြည်ထွန်, *v.* same (most common), though not so common as မြည်ထွန်တောက်တီး။

—ထောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates, as the sound made by one chopping meat or by a carpenter in making a mortise, or a goldsmith beating out metal, or by a wood-pecker at work, or as to sound as a bell of wood attached to the neck of a bullock when in motion ; တောက်တောက်နှင့်ခလောက်သံကြားသေးသည်။

—မိုက်ထောက်မိုက်, *adv.* hither and thither.

ထောက်တော, *n.* Mergui sago ; သာဂူပံတက်။

ထောက်တဲ့, *n.* the large crowing lizard, the tuktoo. [The Burmese are of opinion that the bite of the black ထောက်တဲ့ is fatal ; only cured by putting earth-oil on the tongue or by smearing it with a powder made of the corypha palm, ပေသီး Burmese children, when hearing the tuktoo crow, often jocularly interrogate it by saying “are you a maiden ?” အပျိုထား။ or “are you married ?” အဒိုသား။ The last interrogation followed by the last crow settles this important fact !]

—မြီးလှ, *n.* a small species of the same (rare) believed by some of the Burmese to be poisonous.

တောင်ထွေထွေဝါး, *n.* a tuktoo's foot, a tree so called from the peculiar appearance of the fibres of the limbs at the point of attachment of the trunk.

တောင်ရတ် (ဝဋ်) (*pron.* ခေါက်ရတ်ဝဋ်), *n.* a kind of tree, the leaves of which are used to give a greenish dye to póngyi's garments. The bark is used in dyeing cotton. It is unlawful for a póngyi to wear a garment dyed with the bark of a တောင်ရတ် (but it is lawful for them to wear one dyed with the leaf of this tree, or the leaf of any tree or plant except the leaves of the ဝဲ and the ဒန်း plants. *Note.*—Priests may use any bark for dyeing their garments except that of the တောင်ရတ် and ဩပိုင် trees).

တောင်ရှာ, *n.* a wood-pecker, *see* ခေါက်ရှာ, which is said to be more correct than တောင်ရှာ။ နေသည့်ခေါက်ရှာမှတ်ယူသကဲ့သို့နိုင်သို့ ဖြင့်တုံ့သွားတတ်သည်။

တောင်, *n.* a hill, mountain; တောင်ကြီးကမ်းကြီး၊ တောင်ကြီးခြားဝါ (as understood) ကမ်းကြီးခြားဝါ (as understood). 'May great mountains and cliffs intervene.' This is a curious expression made use of by the Burmese when wishing any person immunity from danger—meaning that may great obstacles, like great mountains and cliffs, intervene to prevent some dreadful misfortune from happening.

—အန်း, *n.* the *Arenga saccharifera*; the black fibre of this tree is used for its cordage, renowned for its power of resisting wet; [in fact the Burmese say that the more it comes in contact with water, the tougher it becomes (ရေထိလေစာလေ)].

—ဦးကျောက်, *n.* red sandstone, *M.*

—ကလပ်, *n.* a mountain with an overhanging top.

—ခါ, *n.* the hill partridge.

—ခါးဝန်း, *n.* the waist or middle of a mountain.

—ခေါင်း, *n.* a natural cave in a mountain; တောင်ခေါင်းထဲမှဝင်ပုန်းနေသည်။

—ခြေရင်း, *n.* the foot or base of a mountain.

—ရှု, *n.* the projecting, protuberant declivity of a mountain.

—ဌနာ, *n.* a species of leprosy.

—ဌာ, *n.* a hummock.

—ငွေ့, *v.* to rise as mist on a mountain.

—တော, *n.* the wild nutmeg, ဟွေသွေ, *M.*

—စောက်, *n.* a cliff, precipice.

—တန်း, *n.* a range, or ridge of hills or mountains; တောင်ရိုး။

တောင်ထိပ်, *n.* the summit of a hill or mountain.

— မိန်းနဲး (မိန်းနဲး), *n.* the mountain jack.

— ဖုဆာ (*pron.* တောင်ဖုဆာ) (most common) ဖုဆ, *n.* a small hill.

— ရွှံ့, *n.* a hillock raised over whiteants' nests.

— ပျောက်, *n.* a kind of land leech.

— ဖတ်ဝန်း, *n.* the pterosperrum, producing an extremely valuable timber, *M.*, also the *Macaranga denticulata*.

— ခဲထိ, *n.* the *Cassia Timoriensis*.

— ခဲရိတ်, *n.* the *Indigofera Brunoniana*.

— ထာ, *n.* a cultivated spot of ground (တောင်ထာပင်း); when a တောင်ထာ is worked in the hills [it is the same as what is known as "jhoom" cultivation in India]; တောင်ထာပင်း။

— ရိုး, *n.* a range of mountains or hills.

— ရိုးပြည့်စင်, *n.* *Tristania Burmanica*.

— လက်ဖက်, *n.* the *Eurya Japonica*.

— လမောင်း, *n.* the sloping declivity of a mountain; တောင်လက်မောင်း။

— ထိပ်, *n.*; see တောင်ထိပ်, *M.*

— ဌင်း (generally *pron.* whan not whoon), *n.* a valley lying between mountains.

— ထန်ကြီး (ဝင်), *n.* the Mergui cosmetic wood, *M.*

— သနပ်, *n.* a species of cordia of which two varieties are described, the *Cordia myxa* proper and the *Cordia brunnea*.

— သပြေ (ဝင်), *n.* one name for the *Eugenia grandis*, *K.*

— သထဲ (ဝင်), *n.* the yellow varnish tree.

— သံပြင်, *v.* to throw out hints either by way of threat, or to gain some end in view; တောင်သံပေး။ တောင်သံထိန်း။

— သူ, 1, *n.* a Taungthu, one of the race of Taungthus (ရှင်းတောင်သူ).

— သူ, 2, *n.* a husbandman, farmer, cultivator, တောင်ထာလုပ်သေသူ; this word also includes those who work paddy-fields; တောင်သူထာလုပ်။

— သောင်ကန်း, *n.* the *Hiptage candicans*.

တောင်, 2, *n.* the south.

— ဉာ, *n.* the south palace; not used singly; တောင်ညာထပ်, *v.* to assign the south palace, to make chief queen (တောင်ညာထပ်).

— ဝံ, *v.* to enjoy the south palace; not used singly; တောင်ညာဝံခေမိမိထပ်မံလုပ်ကြီး။

တောင်ညာနန်း, —ညာနန်းမ, *n.* the south palace.

—ညာနန်းမတော်, *see* နန်းမတော်။

—မြောက်, *adv.* hither and thither, to and fro ; တောင်ပြေးမြောက်ပြေး, running hither and thither in a wild, distracted manner, တောင်မြောက်ထေးပါးမြင်ပါသည်။ [also applied to speech, တောင်ပြောမြောက်ပြော]။

တောင်, 3, *v.* to measure with a cubit. Der. အတောင်။ ကျွန်တော်ပုဆိုးတယ်တောင်ရှည်သတဲ့တောင်ကြည့်စမ်းပါ။

—ထွာ, *v.* same.

တောင်, 4, *v.* to burn with lust (vulgar) ; အင်္ဂါစာတ်တောင်သည်။

တောင်တ, *n.* a kind of caterpillar (green in colour), မိုးတောင်တ (*pron.* မိုးတောင်တဲ), generally feeds on the juice of the flowers of the ဆူးခပ်, the *Acacia concinna*.

တောင်ပံ, *n.* the bone and flesh of a bird's wing, the limb without feathers ; (တောင်ပံ) ငှက်တောင်ပံ။ ကြက်တောင်ပံ။ ကျွတ်တူခွေးတောင်ပံ။ ကျွတ်တူခွေး ခေ့ချိုးပေးသည့်အခါ တောင်ပံ ဖြန့်ခံသည်, when bathing the parrot, it spreads out its wings and allows water to be poured over it. [တောင်ပံနီ, *n.* a term formerly applied in some parts of Upper Burma to petty dacoits, also applied to small pieces of base coin current in the reign of King Thebaw ; တောင်ပံနီထားပြီ။ တောင်ပံနီဒေါ်း]။

တောင်တီရူး (*pron.* ခေါင်တီရူး), *n.* the hoopoe bird (*Upupa epops*) ; တီးတောင်ပိဌက်။ တီးတောင်ပိဌိန္ဒရ။ အဟေဝကဌာလိုက်တယ်။ ဆေးမသောက်နှင့်ကွယ်။

တောင်မွေး, *n.* a corruption of next ; ထက်ကတုံးတောင်မွေး။

သောင်ဝေး, *n.* a staff, walking stick.

—ထောက်ခွ (*pron.* သောင်ဝေးခေါက်ခွ), *n.* a tripodal staff ; pôngyis sometimes make use of these staves. Formerly ascetics are said to have made use of them also.

ထောင့်, 1, *n.* a quiver ; မြားထည်တောက်။

ထောင့်, 2, *v.* to be stiff, firm, not pliant ; *comp.* တန်း, to make stiff, firm, to make into stiff rolls ; ကျွန်တော်မြင်းခရီးရသည်မှာ ကြာသောကြောင့် ခါးထယ်ထောင့်ပါသည်ခင်ဗျား, my back is very stiff owing to some time having elapsed without riding ; မိတ်ထိုထောင့်လိုက်ပါခင်ဗျား, take heart, sir.

—ထင်း (*pron.* ထောင့်ဒင်း), *v.* to be stiff, hard, brawny, muscular, to be resolute, unyielding, stubborn of speech ; ဆည်မြင်းထယ်တောင့်ထင်းသည်။ စကားပြောသည်မှာ ထောင့်တင်းသည်။ ထျော့ပေးမည်မထင်နှင့်တော့, he is resolute in what he says, do not imagine he will yield.

တောင့်တ, *v.* to hanker after, long for, to express a longing ; သည်မင်း ကာမဂုဏ်စည်းမိန် ချမ်းသာတောင့်တ ပူပန်သောကြောင့်။ ထိုင်းရေးနိုင်

ရေးကို အကြည့်အရှုနည်းသည်။ အမေကိုထောင့်တထိုက်သည်မှာ ကြာဟွပြီ၊
I have been longing to see my mother for some time ;
see example under ထောင့် ; ထောင့်ထောင့် may be used in the same
sense.

ထောင့်, 1, *n.* a basket (of various sizes) ; စပါးတင်းထောင့်။

—ထို, —တင်းထို, *v.* to be dear, bear a higher price than com-
mon.

—နီ, —နက်, *n.* different varieties of baskets.

—ရက်, *v.* to weave a basket.

ထောင့်, 2, *v.* to ask, ask for ; to require, demand (*see under*
စကား) ; ဦးမြို့ထိုသွားပြီးထွင်ကျွပ်မြင်းကိုဘောင်းခါ, go, please, to
U Pyu, ask him for my pony, and bring it here.

—ခံ, *v.* to collect as dues, tax, to beg and receive as a ထူထောင့် ;
စားအစွန့်တော်ငွေထောင့်ခံသည်။

—စား, *v.* to beg, as a mendicant or as a wayfarer.

—ထုတ်, *v.* to distraint (?) scarcely intelligible to most Bur-
mans.

—ဝန်, *v.* to crave, beg, entreat, to beg pardon, to apologize,
to expostulate ; less than ထန်တော့။ထောင့်ဝန်။ဝယ်သည်။ထောင့်ဝန်
ထိုးထိုးသည်။ဝန်နွဲ့နွဲ့ဝန်းထောင့်ဝန်သော့ကြောင့်နမန္တာမြစ်နား၌ခြေတော်ရာထ
ဆူချတော်မူသည်။သစ္စာပန္နရုဆိုးထောင့်ဝန်သော့ကြောင့်ထည်း။မထုထထောင့်
ထိပ်၌ခြေတော်ရာထဆူချတော်မူသည်, he left one of his sacred foot-
marks on the banks of the river Namanta because the
naga Pananda entreated him ; and because Thitsabanda
(သစ္စပန္န) the hunter entreated him, he left another sacred
foot-mark on the summit of the Makula mountain.

—ရင်း, *v.* to ask for, to ask in marriage, to make proposals of
marriage ; often ထောင့် alone is used ; မောင်ပန်းရည်မီးမထောင့်
ရင်းပြီးပြီကြားသည်, I hear that Maung Pan Yi has made
proposals of marriage.

ထောင့်, 3, *v.* to be short (in breadth or length), as a garment ;
used adverbially with ထို။အလျားထောင့်။ခပ်လျားမြင်းအလုံးအရပ်
ထောင့်သော်ထည်း။အလျားထောင့်သည်။ သည်ပုဆိုးအနံ့ထောင့်သည်။ ခါးပုံ
ထိုးစရာမရှိပါ။

ထောင့်, 4, *v.* *affix*, closing a sentence ; intensive, *see* Grammar,
sec. 119, တင့်လည်းတင့်ပေထောင့်, p. 66, Zanecca ; ထောင့် is
very seldom employed in colloquial, but now and again it
is heard ; ထူပြောသည့်စကားထောင့်ပေထောင့်ထံ။

တော့, 1, *v.* to toss and catch with an etch, ထည်းထားတော့ထည်, *see*
also under စကား။

ထော့နော့, *adv.* counting one, two, &c., in the play of toss and catch ; ထော့။ နော့။ ထုံး။ ထေး။ ငါး။ ခြောက်။ ထော့နော့ကစားသည်။

ထော့, 2, to tie a particular knot, ထော့နှိချည်သည်, frequently termed ကထော့ (*pron.* ကဒေါ့ချည်သည်။ နှစ်ဖက်ကျော့ချည်သည်) ; this word is much used by boatmen (ကထော့ ချည်ထိုက်ပါစေချာ)။

ထော့, 3, *v. affix* denoting a slight necessity (*see* Grammar) ; ထော့ has now superseded in colloquial the proper imperative affix ထော့ ; *e.g.*, သွားထော့, ငွေ, ထော့, come ; ထော့ and ခော့ often precede the future affix shall or will မည်, when they would seem to be the equivalent of the English word "about to be," "the point" or "verge" of, as ခန်ထုန်မြို့ရှိ ရောက်ထော့မည် or ရောက်ကခော့မည်။ ထမင်းငတ်ထော့မည်လောက်ပြီသည်, he is on the verge of starvation ; in composition ထော့ would also seem to have a similar meaning, as the following extract from the zat of Zanecca, will show, ထနေချင်းကူးဝင်နှိ လိုရာကိုရောက်ထော့မည်တဲ့သို့, as if by swimming he was about to arrive at the place he wished in a single day. In certain instances ထော့ has the force of "only" and is equivalent to သာ, *v.*, *e.g.*, ပုခန်းငယ်တတိုင်ထောက်ကွပ်ပါထော့သည်။

ထော့အီးထော့အ, *adv.* with imperfect pronunciation ; အကလေးထော့အီးထော့အပြောတတ်သည်။ ထော့အပြီအောင်ပြောတတ်တဲ့နှင့် ဝေ်ကားချင်သည်။

တေဝ်, 1, *n.* sir or madam, a term of compellation used by females in Upper Burma, rather impolite ; ရှင်, a contraction, perhaps, of မှောင်တေဝ်။

တေဝ်, 2, *n.* a thing belonging to a Buddh or sovereign, *e.g.*, တေဝ် မြှ်အောင်ဆက်ထည်။ တေဝ်ဆက်ရသည့်သရက်သီး။ တေဝ်ဆက်ရသည့်ဖန်ခါးသီး။ တေဝ်ဆက်ရသည့်သုတ္တပတ်သီး။ in the language of compliment belonging to any high personage ; တေဝ်ကြီးသပြီဟ်စေ (or ချစေ), to perform funeral rites with royal honours.

—ဆက်, *v.* to offer to royalty.

—နော့, *n.* ; *see under* နော့။

—မြှ်, *v.* to become the property of the sovereign as intestate or unclaimed property.

—ရည်, *v.* to be of the same rank (infrequent).

—ဝင်, *v.* to belong to royalty, Government, be a perquisite of royalty or Government ; တေဝ်ဝင်ခိုးချပ်, the royal matches ; တေဝ်ဝင်ရက်ကန်းသည်, "the royal weavers" or "weavers to his majesty," တေဝ် is often used as a polite affix in conjunction with မူ amongst even ordinary people, *e.g.*, ထမင်းစားကြွတေဝ်မူပါခင်းချား။ လက်ဖက်ထိုးဆောင်တေဝ်မူပါဦး။ စားတေဝ်ခေါ်ပါခင်းချား။

ထောင်, *n.* 3, a loud, rumbling, thundering noise, like that accompanying an earthquake.

—ထည်, *v.* to rumble, roar, &c., as above ; ထောင်ထည်။ ထောင်ထည်။ လေပေါ်ပေါက်သည်။

ထောင်, 4, *v.* to be meet, suitable, fit, sufficient, worthy ; တန်သည်။ ထိုက်သည်။ လျောက်ပတ်သည်။ လျော်သည်။ သင့်သည် ; for ထောင်တော့, *see* တန်တော့ under တန်။ ခင်အားသည်ထိုလျော်သောထိုင်မည်မထင်ပါ။

—ငြား, *v.* to hit right, happen opportunely ; when reduplicated and used adverbially, the same as တော်။

—ထည်, *v.* to be upright, honest, ဖြောင့်မတ် ; the negative of this is in frequent use, but by no means implies dishonesty of conduct, but simply to things being done in an inappropriate, bungling manner, or to exhibit want of tact, judgment, or consideration in one's speech ; မထောင်မတည်လျက်တတ်သည်။ မထောင်မတည်ပြောတတ်သည်။

—တန်။ လျော်။ သင့်, *v.* ; *see* ထောင် (ထောင်တန်လျော်သင့်ရှိပါ၏)။

—ထောင်, *a.* pretty good, tolerable, passable, pretty well (in health, ထောင်ထောင်ရှိပြီ, as after an illness) ; *adv.* tolerably, passably.

—ထောင်ပင် (commonly *pron.* ထောင်ထောင်ပင်), *adv.* hardly, scarcely, as ထောင်ထောင်ပင်သွားချင်သည်, he hardly wants to go, *i.e.*, he is disinclined to go ; ထောင်ထောင်ပင်ကြိုက်သည်။

—မတ်, *v.* to be upright, honest ; သဘောသကန်တော်မတ်သည်။

—လန်, *v.* to be liberated from slavery, obtain freedom, become a free man ; ထောင်လန်မင်းစစ်ဖြစ်ပါ၏လော့, a question put to a candidate for the priesthood.

—ထွန်, *v.* to treat (a superior) with disrespect or insolence, to be rebellious ; အာဏာကိုဆန်သည်။ ထောင်ထွန်ပုန်စား။ အစိုးရမင်းကိုထောင်ထွန်ထွင်အပြစ်ဒဏ်ခံရထိမည်။

ထောင်, 5, *v.* to be related by birth or marriage ; မောင်အံ့နှင့်မောင်အိုး အာထောင်ကြသလဲ, in what way are Maung An and Maung Po related ?

—စပ်, *v.* to be related collaterally ; ကျွန်ထောင့်နှင့်အရင်းအချာမဟုတ်ပါမိန်းမနှင့်စပ်စွာထောင်ကာစပ်ကာရှိသည်, he is not my own relation ; I am nearly connected with him collaterally by my wife being related to him. (*Anglicè*, related to him through my wife.)

ထောင်, 6, *v.* to guess, presume ; rarely used singly ; အထေးအချာထိသည်မဟုတ်ဘူး။ ထောင်ဆပြောသည်။

ထော်ဆ, *v.* same ; ယင်းဆသည် (ဆရာတော်), hence မထော်ဆ, *adv.* in a manner not to be expected or calculated ; ယင်းဆသည်မဟုတ် ထည်ကိုမထော်ဆဆရာတော်ကတည်း။

—ရနောင်, *adv.* in the way of shifting responsibility or avoiding trouble ; chiefly refers to speech.

ထော်ရနောင် (*pron.* ခေါ်ရနောင်), *n.* some part of the decorations of a roof or steeple.

ထော်ဆလင်း (ထ), *n.* Tawthalin, the sixth month in the year, nearly answering to September ; ထော်ဆလင်းမြစ်တွင်းထင်မြင်းခင်း, “in the month of September spread a mat on the river,” alluding to the absence of storms and atmospheric disturbances generally in Tawthalin, the month being so tranquil that a mat spread on a river would not be rumped ; ထော်ဆလင်းနေ့ပွင့်ဆ, the (fresh-water) crabs die from (the heat of) a Tawthalin sun ; by way of allusion to the heat usually felt in Tawthalin.

ထို, *v.* to be short ; မရှည်ဆောင်းအခါနေ့တာထို၍ညတာရှည်တတ်သည်။

—ထောင်း, *v.* same (to be abrupt, or petulant in speech ; တောင်းထိုထောင်း).

—ထိုဝ, —ထိုထွာထွာ, *n.* little bits, fragments.

—ထွာ, *v.* ; see ထို, applied to the mind or speech ; စိတ်ထိုထွာသည်, to be testy, petulant, to have a short rough manner, to be crusty ; တောင်းထိုထွာသည်, *v.* to be abrupt, curt in speech, see ထိုထောင်း။

—ထိမိုထိ, *n.* odds and ends (a word much affected by Burmese druggists) ; ပရဆေး။ ဈေးသို့ သွား၍ထိမိုထိဝယ်ခဲ့ပါ, go to the bazaar and buy odds and ends.

ထိုက်, ၁, *n.* a brick or stone house or building, any tight, secure place, a depository, a district under one jurisdiction, several things united under one head as a cluster of monasteries, ကျောင်းတိုက်, *e.g.*, ထရက်ထောကျောင်းတိုက် at Rangoon, a collection of villages, ထိုက်ခွဲ၍ထားသောရွာရ in Lower Burma, a revenue circle, an assemblage of countries [a continent] as မန္တလေးတိုက်။

—အုပ်, *n.* a chief of a taik.

—ခေါင်း, *n.* in British Burma a rural police officer, also called ရာဇဝတ်ခေါင်း။

—ခွဲ, *v.* to divide or subdivide a revenue circle.

—စာရေး, *n.* the writer or clerk of a taik, particularly of a custom-house.

တိုက် ဖီး, *n.* the chief of a taik, particularly of a custom-house.

—ထာ, *n.* same as တိုက်။ တိုက်ထာ။

—ဝန်း, *n.* the New Zealand creeper, *Antigonon leptopus* (an artificial flower).

—ဖွဲ, *v.* to unite several parts under one jurisdiction, control.

—ထုကြီး, *n.* in Lower Burma a revenue collector of a circle, *e.g.*, နွဲကြီးတိုက်သူကြီး။

တိုက်, 2, *v.* to strike against, drive against; more than ခိုက်, to attack as a band of dacoits (ထားပြာတိုက်), engage in combat, စစ်တိုက်; to come to blows, to bring into contact to provoke to quarrel or fight, to lay together, compare, collate, to rub; ဖွတ်သည်, to work upon by friction, as တွာတိုက်, to saw; တံစင်းတိုက်, to file, and hence ရွတ်တိုက်, to sail, and ထွည်းတိုက်, to cart; ထပြီးနွဲ့ထပြီးအကြားတွင်မကောင်းစကားတိုက်ပြောတတ်သည် (ရုံးတိုက်ပြောတတ်သည်).

—ထုန်ချိတ်ထုန်, *n.* goods that are sold by weight; ထုံးရေချပ်ပြား ဓလေ့တွက်ရသော အလေးချိန်ခွင်ဖြင့် ချိန်အပ်တိုက်အပ်သောထုန်ကို တိုက်ထုန်ချိတ်ထုန်ထုန်ခေါ်သည်။

—ခိုက်, *v.*; see တိုက်, 1st and 2nd def.; မှောင်မိုက်သည်အခါစမ်းရှောက်လျှင်လျင်ကန်စမ်းလိုတိုက်ခိုက်ဒီလိုခြေအင်ထန်နာပါသည်။ လူကိုမမြင်ထားခင်မျှား။ သာပြန်လို့တိုက်ခိုက်သွားသော, do not you see a person, why go pushing past?

—ချိတ်, *v.* to weigh (heavy or bulky articles in the large scale, ရာခ).

—ဆိုက်, —ဆိုင်, *v.*; see the parts; သည်စာ ၊ စောင်ဆိုက်ဆိုက်ကြည့်ရှုသူထုတ်သူပါ, who was the person, please, who collated and examined these papers?

—ထွန်း, *v.* to instigate, stimulate, to urge; ခင်ဘျားထိုက်ထွန်းထိုက်သာကျွန်တော်သည်အနေရောက်ပါသည်။

—ဖွတ်, *v.* to rub, scour.

—စောင်း, *n.* a small military drum.

—ထွန်, *v.* (to fight); see the parts; တိုက်ထွန်ဖျက်ဆီးပစ်သည်။

—သင်္ဘော, *n.* a ship of war, a man-o'-war.

—သေနတ်, *n.* a musket specially set apart for warfare.

တိုက်, 3, *v.* to give to drink, administer (a liquid); အရက်တိုက်။ ထန်းရည်တိုက်။ နို့တိုက်။ ဖျပ်တိုက်။ ထက်ဖက်ရည်တိုက်။ ရေတိုက်။

တိုက်တိုက်, *a.* short, stunted, ဖုရ; *e.g.*, လူပုံတိုက်တိုက်။

ထိုက်မှိုက် (sometimes *pron.* မိုက်မှိုက်), *adv.* straightforward, direct in speech, ထည့်ထည့်; သွယ်သွယ်မှိုက်မှိုက်ပြောဘဲ ထိုက်မှိုက်ပြောလျှင် ဆာခြံထိစွဲပြီးလွယ်ရန်အခွင့်ရှိပါသည်, if instead of speaking in a roundabout manner, you spoke straight to the point, there would be greater chance of the business being easily settled.

ထိုင်, 1, *n.* a post, a column; *see also* အတိုင်။

—ထင်ခုံ, *n.* a bracket.

—ထင်တိုင်, *v.* to spread a sail within the mast.

—ပုံ, *n.* a pedestal.

—ငါး, *n.* a temporary post, a jury-mast.

—ထက်, *n.* a scarf.

—ထိပ်, *n.* a capital, chapter.

ထိုင်, 2, *v.* to ask leave (of one in authority), အခွင့်ထောင်းသည်; *comp.* ပန်ကြားသည်, to call on to notice and bear witness (as when a quarrel is going on), to complain of, inform, accuse to another, to lodge or lay a (criminal) complaint.

—ကြား, *v.* same; အရေးရောင်းထံတိုင်ကြားသထား, did you report this matter to the Government?

—ခံ, *v.* to be security for the payment of money; *comp.* အခံ and ဝန်ခံ, to be a person called on to notice and witness.

—ထည့်, *v.* to appeal to for proof, to take to witness in swearing, to swear by; နတ်များအပေါင်းတို့ တိုင်ထည့်ထိုးပြပါသည်, I appeal and call as witnesses all the nats.

—ထန်း (pron. တိုင်ခန်း), —ထား, *see* ထိုင်, 2nd and 3rd def.; ဘွန်ထောင်ဂါတ်ထိုးထန်းသော်လည်းစာရင်ကျန်တော်တိုင်ထန်းချက်ရေးသည်ကို မမြင်မှီပါ, although I complained to the guard, I did not happen to see the sergeant write my complaint.

—ထန်းချက်, *n.* a (criminal) complaint.

—ထန်းချက်ပေး, *v.* to lodge such complaint.

—ထန်းချက်ရေး, *v.* to record such a complaint.

—တော, *v.*; *see* the parts; ခင်ဘျား အကြားအထိဖြစ်အောင်ကျန်တော်ထိုင်တောပါသည်, I call upon you, sir, as one who has heard and knows, to note and bear witness to the fact.

—တ္ထာ, *n.* a written complaint, or report, made to some one in authority.

ထိုင်, 3, *v.* to arrive, reach, attain, ရောက်သည်နှင့်အညီ; but chiefly used in the phrase ထိုင်အောင်, *see* Grammar, sec. 123; sometimes used in a reduplicated form, *e.g.*, ကာထထိုင်ထိုင်, during or throughout time; ကျွန်ုပ်ရောက်သည်ထိုင်အောင် စောင့်နေပါလျှော့သောကြောင့်, wait till I arrive, *kyaungtaga*.

—ထွ, *v.* to arrive or reach, as a period of time or date.

—ရောက်, *v.* has the similar meaning or signification; ဧပြီလ ၃၀ တိုင်ရောက်ကျသည်ကာလထပ်ပါမည်, when the 30th of April arrives, I will repay the debt.

ထိုင်, 4 (from ထိုင်, a post, column), *v.* to use for a warp in weaving, to set the tune, lead in singing, သံထိုင်. Der. အထိုင်, and ရက်ကန်းထိုင်စရာပြည်မရှိ, there is no thread for setting the warp for weaving.

ထိုင်ပင်, *v.* to consult, deliberate together; ဦးမြို့ကိုထိုင်ပင်ဦးမှတော်မည်။

—ဦးနှော, *v.* to consult and discuss. ခက်ခဲသည်အကြောင်းဖြစ်၍ထိုင်ပင်ဦးနှောမှတော်မည်, as it is a difficult matter, it would be as well to deliberate and discuss it.

ထိုင်း, 1, *n.* a country; more extensive than ပြည်။

—ထာ, *n.* same; ထိုင်းထာပြည်ရွာ။

—ထွပ်, *n.* intermediate space between countries; ထိုင်းကြား။

—ကြီး ၁၆ ထိုင်း, *n.* the 16 great kingdoms mentioned in Buddhist writings; သောဋ္ဌထာပြည်။ အင်္ဂတိုင်း, Magadha; မဂဓတိုင်း, Kási (ancient); ကာသိသိုင်း, name of Benares, Kosala or Maha Kosala; ကောသလသိုင်း (modern Berar), Vriji; ဝရုသိုင်း (modern Tirhut); မတ္တတိုင်း, ကေတုတိုင်း, ဝိသတိုင်း, ဂုရုရာဇတိုင်း, ပညာထာတိုင်း, သုရာသေတိုင်း, သဝန္တတိုင်း, ကမ္ဘောဇတိုင်း, ကေတိရတိုင်း, ခေါတိုင်း, ရောတိုင်း, [ဂန္ဓာထရာဇ်, China; ကမ္ဘောဇတိုင်း, Cambodia; ယိုးဒယားတိုင်း, Siam. These three are *modern* names and not connected with the 16 great kingdoms mentioned in Buddhist writings].

—စွန်းပြည်နား, *n.* the outskirts or borders of a country.

—နိုင်ငံ, *n.* a country under one jurisdiction.

—ရေးပြည်ရေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.

—ထူပြည်သား, *n.* the inhabitants of a country.

ထိုင်း, 2, *n.* a wooded tract of country; used in connection with the names of some kinds of trees, as ကျွန်းထိုင်း, အင်္ဂတိုင်း, ပေါက်တိုင်း, သံပရာတိုင်း, သပွယ်တိုင်း, မအူတိုင်း, ရွာတိုင်း။

ထိုင်း, 3, *v.* to compare together, to measure, that is, to estimate the dimensions of a thing by comparing it with a measure of length, [to abuse another by comparing him, or her, to

some base part of one's body or of some animal]; နတ်ဝန်
သွားမည်ဆိုသထောတိုင်းပါသည်, I meditate going tomorrow.

တိုင်းထာ, *v.*; see the parts.

—ထွာ, *v.* to measure the dimensions of, to scold in rough abusive language, see definition under တိုင်း; less than ဆဲ
ရေးအယုတ္တအနတ္တကိုယ်တွင်း အဝါနှင့်တိုင်းထွာဆဲရေးပါသည်။ to con-
sider; with သထော, to purpose, meditate, think, estimate;
ဆင်ခြင်။

—ရှဉ့်, *v.*; see တိုင်း, 1st def.; တိုင်းရှဉ့်မိပြီလား, did you happen to
weigh the matter (over in your mind)?

တိုင်း, 4 (from ရှိသမျှအတိုင်း, whence ရှိသည်အတိုင်း), *adv.* without
exception; equivalent to *adj.* every; အရာတိုင်းတိုင်းမှာ, in
every respect, in every instance; ထူတိုင်း, every one; နေ့တိုင်း,
every day; သဉ်းထူပြောတိုင်းယုံခဲ့လား, do you believe every
time this man speaks, *i.e.*, everything this man says.

တိုင်းကား, *n.* the small, broad-tailed fly-catcher, *M.*

တို့, 1, *n.* a large basket, used in carrying cooked rice (some-
times being capacious enough to contain 4 or 5 baskets of
rice), usually used at religious festivals, more so in Upper,
than in Lower, Burma.

တို့, 2, *v.* to touch lightly, put in contact with ထိ; *comp.* ထိ, to
give private information against another (generally implies
persons who officiously tell tales); ခေါင်မိန့်ပွင့်ကျက်ကို ခုတ်
ထက်နှင့်ထာတို့ပြီးပျောက်သွားသည်။ ထာအကြံရှိသထဲဆိုနိုင်ပါ။ အမိုးရသိမှာ
ထက်ထိုသဉ်းလှ။

—ဝင်း, *v.* same, 2nd def.; သဉ်းသူအတွန်တို့ထက်ပင့်ထက်သည်။ ခင်ကျား
ပေါင်းထိုးစေတော်ပါ။

—ဝတ် (*pron.* တို့ဗတ်), *n.* a powder-puff, or any cloth saturated
with powder and applied to the face.

တို့, 3 (*pron.* မှီ), *noun affix* denoting plurality, sometimes used
as an abbreviation of the first person plural, *e.g.*, တို့ဆီမှာ,
“with us,” “among us”; is often used conjointly with များ,
e.g., ခင်ကျားများ။ ခင်ကျားတို့။ ခင်ကျားများတို့, or less frequently တို့
များ (ထက်ထာထာကြသထဲ, whence do you come?).

ထိုး, 1, *n.* a kind of fabulous animal said to inhabit the Hema-
wunta forest, the image formerly 'attached to standard
weights (ထိုးထေး, royal boat flags, coins).

—နယား, see နယား။

ထိုး, 2, *v.* to advance, to increase, be enlarged, augmented; ပွား
ထည်။ Der. အထိုး။ ထိုးရင်းနှင့်တကွဆပ်ပေးပါမည်, I will repay the
original with the principal; အစား။ ကောင်းစားလိုအဆီအထားထိုး
ထည်. (*Anglicè*, "putting on flesh").

—ထက်, *v.* same; ထယ် မောင်ပန်းဗွ။ ထည်နှစ် မီးပွားတိုး ထက် ထည်,
Maung Pan Hla has been very prosperous this year.

—ပွား, *v.* to increase; ထည်သူကလေး မနှစ်ကထက် ပညာ အထွန်တိုးပွား
ထည်, in knowledge than last year.

ထိုး, 3, *v.* to push, butt, shove against; တွန်းထည်။ ဘိုးစားကြံချား။
(ရှင်ဆေးထိုးစကား) ကျွန်ုပ်အနားကိုတိုးခဲ့ပါ, press forward to my
side.

—ဣ, *v.*; see next, 2nd def.; အင်္ဂုကြီးထံသွား၍တိုး၍တောင်းပန်
လိုက်, go to your elder brother, make submission, and beg
his pardon.

—ဝင်, *v.* to push into, to press respectfully into (the presence
of), make submission, to pay homage; သူမိုးပြောင်းပေါက်ကတိုး
ဝင်သည်, the thief entered by pushing himself through the
window.

—ဝင်ချည်းကပ်, see the parts; လူမိုက်ကိုခွာဝင်ခွါ။ ပညာရှိကိုတိုးဝင်ချည်
ကပ်။

ထိုးတိုး, *adv.* softly, not loud; တိုးတိုးပြောပါ။ သို့မဟုတ် သူနားထိမည်,
speak softly, please, or the sick person will awaken.

—တီးတီး, —ထုန်းထုန်း, —သာသာ, *adv.* same; သူတို့ ယောက်တိုးတိုး
တီးတီးတိုင်ပင်နေကြသည်, they two are consulting quietly toge-
ther; တွံ့ဆဲ မြို့ကို လူဆိုးများမီးရှို့ကြသိမည်။ တိုးတိုးထုန်းထုန်း ပြောသံ
ကြားသည်, I hear whispers that badmashes will set fire to
the town of Tunté.

ကျက်ကျက်, *adv.*; see ထက်ထက်, very, which is in far more general
use; used as an intensive of hardness; ထက်ထက်မာသည်။

—ခေါက်ခေါက်, *adv.*; ထက်ထက်ခေါက်ခေါက်မာစာသည်။

ကျင်ကျင်, *adv.* clickingly as a clock, [or tinklingly as the alarm
of a clock when it rings; နာရီကျင်ကျင်သွားသည်။ နာရီနိုးစက်ကျင်
ကျင်မြည်သည်]။

ကျင်းကျင်း, *adv.* intensive (rare).

ကျာ, *v.* very red; used only in some continuative or adverbial
forms; ခေါင်းပေါင်းနီကျာပေါင်း။ ဖုဆိုးနီကျာဝတ်လာသည်။

ကြဲ (Pali), *a.* three; သုံး။

—ကတုတ်, *n.* a mixture of ငရုတ်ပိတ်ချင်း and ချင်း။ (ကြိတ်ကတုတ်ခါး)။

—ဗေ, *n.* a mixture of မျိုးပြုသီး။ သစ်ဆိန်သီး and ကြံစုသီး။

ထွင်, *v.* to have the muscles of the limbs contracted through weakness or fatigue, or to move as if thus contracted ; မရိုးကြပ်ကြပ်သွားသည်အခါထမ်းတွင်မထိုင်ပုံပါ။ ထိုင်မိသွင်အကြောအချင်းများတွင်ထန်ရေခဲ, in travelling I dare not sit down on the road, for, should I happen to do so, my muscles all get contracted.

ထွက်, 1, *v.* to strike backwards, as with the elbow ; ထံထောင်နှင့်ထွက်ထိုက်သည်။

ထွက်, 2, *v.* to cipher, calculate, reckon, compute, to hold off, refuse to do, because another is delinquent. Der. အထွက်။ သည်စာရင်းထဲမှာ ငွေဘယ်ထောက်ရှိသည်ထွက်ထိုက်စမ်းပါ, reckon up and see, please, how much money there is in this account ; ထယ်ထွက်ထက်သည်ထူ မိုင်းစော့ပိုမကောင်းပါ, a man who shirks work when others are delinquent, is not good for employing in any business.

—ထပ်, same, 2nd def.

—ချက်, *v.* same, 1st and 2nd def. (*n.* a calculation, reckoning, computation).

—စစ်, *v.* to audit an account ; စာရင်းထွက်စစ်။ သည်စာရင်းထိုထွက်စစ်စမ်းပါ, audit this account, please.

ထွင်, 1, *n.* (scarcely used by itself) ; *comp.* ဖွတ်။

—ခံ, *v.* to scoop, bore by turning in a lathe.

—ခံ (pron. ထွင်ခံ), *n.* a lathe for scooping or boring.

—ထွာ, *n.* one who scoops.

ထွင်, 2, *n.* a cupping horn or glass.

—ခုတ်, —ခုတ်, —ထူ, *v.* to cup ; မြွေမိမ်းပေါက်သည်အခါတွင်ခုတ်ထွင်အသက်ဆေးမှချင်းသာတတ်သည်, if one is cupped when bitten by the (common) green snake, one is likely to be saved from the danger of death.

ထွင်, 3, *v.* to call, call by name ; အမည်တွင်သည်။ ခေါ်ဝေါ်သည်။ နာမည်တွင်နေသည်, it is more polite in asking a Burman his name to say ခင်ဆူးအမည်တယ်ဟုတွင်ပါသည်, “how are you called by name?” than to say ခင်ဆူးနာမည်တယ်ဟု, though not more elegant than ခင်ဆူးနာမည်တယ်ဟုပါ။ ယခုထိုင်အောင်ထသကတိုးထသကတိုးနာမည်တွင်နေသည်, he remains called up to the present time “bright moon light, Nga 'Po,” bright moon light, Nga 'Po ; [Nga 'Po was a famous Rangoon thief] ; သည်မြို့နာမည်တယ်ဟုတွင်ပါသည်, how is this town called by name?

ထွင်, 4, *v.* to be performed with despatch, be accomplished, much and expeditiously. Der. အထွင်အရာ။ သည်မြို့အုတ်ခင်းတယ်အထွင်တွင်သည့်ထူ, this Myoók is a very expeditious man in getting through his work.

တွင်ကျယ်, *v.* to manage, control, direct, so as to secure despatch or expeditious performance ; ပြည်မြို့မှာမည်သူတွင်ကျယ်ပါသထဲ, who controls affairs in Prome, တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်လုပ်ပါ, please work with despatch.

တွင်, 5 (from တွင်), *noun affix* locative, in, at, among ; ခြံမှာဝထဲ, sometimes possessive of ခြံ။

တွင်း, *n.* a hole in the ground, a pit. Der. ရေတွင်း။

—ကျထောင် (*pron.* ကျထောင်), *v.* to entrap by a covered pit ; ငါးများကိုတွင်းကျထောင်ခင်းသည်။

—ကျပ်, *v.* to burrow.

—ချေးထယ် (*pron.* ခရူးထယ်), *v.* to clear out a well ; သည်ရေတွင်းတွင်းချေးမထယ်သောကြောင့်ရေပုပ်သည်။

—စာကျွေး, *v.* to bury up an offering in the ground, such as clothing, hair of the head, toe nails, finger nails, with the view of averting some calamity, sickness, see စာညှစ်သည်။

—စား (*pron.* တွင်းစား), *n.* the proprietor of an earth-oil well at Yenangyaung.

—ထူး, *v.* to dig a well. [The Burmese are of opinion that digging a well is so laborious that they class it amongst the most arduous labours undergone by man, *e.g.*, တွင်းထူးထောကျား။ ထန်းထွားမင်းပါး နေသူကိုယ်ဝန်ထူသည်။ ကိုယ်ထူး၍မျှမဆိုရချေ]။

—ရေ, *n.* water drawn from a well, in contradistinction to water from a river, creek, rain water.

တွင်းချင်းထေး, *a.* gray, applied to cloth ; တွင်းချင်းထေးထိစိ (or ပုဆိုး).

—ချင်းထေးလိုက်, *v.* to turn gray as the hair ; မင်းခေါင်းဆံပင်တွင်းချင်းထေးလိုက်လှန်ပါပြီကော, the hair of your head has turned quite gray (ထေးမင်းအထံပိုက်).

တွင်းစောက်မျှောက်, *n.* a kind of yam.

တွင်းနတ် (ပင်), *n.* the *Anodendron paniculatum*.

တွတ်, *v.* to murmur, complain, (nag at) ; used only in an adverbial form, as တတွတ်တွတ်မြည်။ တတွတ်တွတ်ပြောသည်။ တတွတ်တွတ်နားဌူသည်။ ပါရမီအရသာသွာတွတ်တွတ်နွဲ့နွဲ့ရွတ်၍ထားလွတ်ဝင်း။ တွင်းတွင်ထတ်ထတ်ထောပါသည်။

တွန်, *v.* to crow, to low, bellow, to sing as a serpent ; ကြက်တွန်းနားတွန်းမြှောင်တွန်း။ ခါတွန်းခေါင်းတွန်း။

တွန့်, *v.* to be wrinkled, to draw up or contract the skin as a serpent or worm when moving, to be puckered in wrinkles as the skin of the face, to shrink, draw in through, to flinch, to twitch (အတွန့်, a kink, P.W.D.) ; မြွေတွန့်ပြီးထိုးသွန်

ထိုက်သည်, the snake, after recoiling, darted forward and drew itself out; ဆေးရဲရှိသည့်လူရဲသည်ခင်ဗျားထင်ရှေ့ထား။ တိထိုဆေးနှင့်ထိုထိုတွန်းနေထိုင်မည်, if an occasion should arise, do you think, sir, this man would be courageous; he would shrivel up like a worm touched with salt.

တွန်းထက်, *v.* to be drawn up and convulsed.

—ထို, *v.* flinch from a purpose of giving or spending (or from any purpose); ရက်ရက်စက်စက်ပေးတန်းခြင်းမရှိတွန်းထိုဆုတ်နှစ်ခြင်းရှိသည်, in giving and bestowing he does not do so liberally; there is a hesitating and wavering (in his doing); ထုဆေးထောင်းထိုမည်သည်။ တွန်းနှံခြင်းမရှိ ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသည်, in those designated embryo Buddhs there is no shrinking back; they are replete with courage and might.

—နာ, *n.* a retraction of the genitals.

—ရုရှ်, *adv.* in gathers or puckers as a flounce (rare in colloquial).

—ရွံ့, *v.* to shrink back through fear.

—ထိပ်, *v.* to be wrinkled and curled up; တွန်းထိပ်ဆုတ်နှစ်ခြင်း, *a.* flinching and receding as for some purpose; ထိပ်ခွေးပင်ကိုထက်နှံ့ထိုထိုကံတွန်းထိပ်ထွားထက်သည်။

—ထိပ်, *v.* to be wrinkled and twisted up, *see* the parts.

တွန်း, *v.* shove, push, impel; ထိုး, to rub off as dirt from the flesh; ချေး (*pron.* ဂျည်း) တွန်းသည်။ နောက်တွန်းခတ်, to back water in rowing; ဖျှန်းထောင့်ကျာထိုတွန်းထိုက်သည်, he pushed me in the back.

—ဝင်း (*pron.* ထောင်း), *n.* the outrigger of a boat.

—ခုံ, *n.* a large wooden hoe or scraper used for drawing or pushing.

—ချ, *v.* to push down, throw down; ဒိပ်ပေါ်ကတွန်းချလိုက်သည်, I have broken my leg owing to his pushing me down from the house.

—ထိုး, *v.*; *see* တွန်း, 1st def.; တွန်းထိုးဆွဲယမ်း။

—ထိုး, *see* the parts; တွန်းထိုးရှိ နှံ့ကပ်ခံသည်။ ငါ့ထိုထည်ထိုတွန်းထိုးထွားထွင်းခံထူး။ တွန်းထိုးဆွဲယမ်းပြီးလျှင်သည်။

တွပ်, *v.* to nibble as a fish at a bait; ငါးစာကိုတွပ်သည်, to cut, pare, as precious stones; *see also under* စာသား။

—ထွက်, *n.* a facet; သည်မိန်တွပ်ကွက်ပေါင်း ထပ်ထောက်ရှိပါသည်, what is the aggregate number of facets of this diamond? သည်မိန်တွပ်ကွက်ထပ်ထွက်သည်, the facets of this diamond are very inferior (of inferior workmanship).

ထွပ်ထွပ်, *adv.* intensive to words of redness ; ချင်းချင်းနီ၊ ထွေးထွေးနီ၊
အသားအရေနီလိုက်သည့်မှာထွပ်ထွပ်၊ ပေါက်ပင်များနီလိုက်တာထွပ်ထွပ်နီရေခဲ။

ထွယ်, *v.* to cling to, hang on, hold on at the side, to attach, make cling to ; ထွယ်ထားသည်, to tack, attach slightly ; မျှော့များဖြတ်နေအောင်ထွယ်သည်။ သူ့ထွေးနှင့်သင်္ဘောထွယ်လိုက်သည်။

—အပ်, *n.* a pin ; ထည်းအပ်။

—တပ်, *v.* to cling to or hang on closely ; မြင်းကလေးအမိကိုထွယ်ထပ်လိုက်သည်, the foal followed, clinging close to its mother.

—တာ, *v.* to cling to from a feeling of attachment ; ထာထွယ်သည်။ သည်မိန်းမသူသားသွီးများကိုအလွန်တရားထွယ်တာသည်, this woman is devotedly attached to her children ; ထယ်ထွယ်တာသည့်အခလေး။

—ပိုး, *v.* to append (a person), to take along with one's self ; နွားလိုကျားကတယ်ပိုးတူနိုင်သည်, a tiger can take off a bullock.

ထွား, *v.* to creep, crawl ; လေးဖက်ထွားသွား, to creep and go on hands and knees ; ထွားတတ်သောထိရစ္ဆာန်, “a creeping thing” (see *Judson's Bible*, Gen. 7, 14), ခင်ဗျားအခလေးအခါထည့်လေးထက်ထွားဆို။

ထွေ, 1, *v.* to be confused or lost in thought, absent in mind, stupefied ; seldom used singly ; *comp.* မိန်းမေ and မှိုင်းတယ် ထွေတတ်သည်, (he) is very absent-minded ; ထွေပြီးတာများကြုံနေသတိ။

—မှိုင်း, see the parts.

—ဝေ (infrequent except in poetry or songs), ဝေ (most common) ; အာရုံထွေဝေသည်, ထွေဝေ, to be in a half conscious state as a sick person ; သည်သူနာ ထွေဝေနေပြီ ထာမျှဒေးလို့မရပါ, this sick person has lapsed into a state of abstraction, one can get no answers to questions put.

ထွေ, 2, *v.* to consolidate, make compact, make cohere in a hard solid mass (as metals) ; ပြထားထွေသည်, ဆေးဒန်းထွေသည်, သံထွေသည် ; ခံထွေသည်, to be firm, stiff with fatness ; အဆီထွေနေသည်, to stand firm, hold fast. Der. အထွေထွေ ; also means to hold out at arm's length, keeping the arm stiff, as in lifting a weight, to estimate the weight of an article by taking it up in one's hand ; ဆင်ထွေနေသည် လိုက်လိမ့်မည်, the elephant stands his ground, he will give chase ; ထွေ့ပေးမည် မေအောင်းမေ့နှင့် ထည်မိန်းမထွေခံနေဦးမည်, do not fancy she will give in, this woman will still maintain her position and oppose you.

ထွေ, 3, *v.* to flow moderately and incessantly ; used in an adverbial form and in Der. ဝမ်းထွေ၊ ရေထွေထွေကျ၊ အဆီထွေထွေကျ၊ မျက်ရည်ထွေထွေစီးကျ။

ဇွဲ, *v.* to feel, apprehend by the sense of feeling, to find, to meet with; ဇွဲ also has the same meaning as the English colloquial expression "to catch it," *e.g.*, if you do so, you will catch it; မင်းထည်လိုထည်ထွင် ဇွဲထိခံရသည်။ ကျွန်တော်ကိုယ်ဇွဲရှိပါသည်, I have myself experienced it.

— ဇွဲ, *v.* same, last def.; ထရံထရံမတွေ့မကြိမ်ပေ, I have never once met with or come across (such a thing).

— ငြား, *v.* to come across and associate with; ဇွဲငြားတတ်ပေသည်။

— သား, *v.* to meet in order to quarrel or take satisfaction (rare).

ဇွဲ, *v.* to consider, deliberate on, implying doubt or uncertainty; ဇွဲကြောက်, စိန်ကြောက်။

— ခေါ်, *v.* to consider with reference to something future.

— ဆ, ထော, *see* ဇွဲ; မြန်မာစကားတော်တော်နားထည်သောကြောင့်ရှေးကကဲ့သို့ စကားမပြောမှီ ဇွဲထောရသည်မဟုတ်, because I understand Burmese pretty well, I am not obliged to consider before I speak as formerly; မင့်အမှု ဇွဲထော ဆင်းပါးဖွယ်ရှိသေးသည်, your case requires me to deliberate upon and elucidate it.

— မျှော်, *v.* to take thought beforehand, to contemplate; အရာရာတိုင်းပင်မျှော်တွေးမျှော်ပြီးပြုလိုပါသည်, in every instance I like to act after I have premeditated the matter.

ဇွဲဇွဲ, *adv.* intensive to words of redness; ချင်းချင်းတွင်တွင်ရဲရဲဇွဲဇွဲနီနီတွင်တွင် is perhaps the strongest intensive.

ဇွဲ, *v.* to hang suspensively as the ear lap charged with a heavy ornament; နားထောင်းဇွဲသည်။ နားထောင်းတဲ့ဇွဲနုသည်။ ထောင်ခံတဲ့ဇွဲနုသည်, to pretend to be reluctant, to hold off; ဆင်သည်။ မိန်းမဇွဲကောမရှိလိုမဟုတ်ပါဘူးနုပါသေးသည်။

— နဲ့, *v.*; *see* the parts; ထယ်တဲ့နဲ့နဲ့နီနိုင်သည်လူ။

ဇွဲ, 1, *v.* to put together, connect as a rope; *comp.* ပူးစပ် and ရှည်။

— ဝတ်ရုံး, *n.* formerly the mixed court at Mandalay.

— ရထား, *n.* a railway carriage.

— သင်္ဘော, *n.* a flat attached to a steamer.

ဇွဲ, 2, *v.* to be pendent, to hang suspensively; အင်ကြင်းပင်မှာအဝေးများတွဲနေသည်။

— ထု, *v.* to be pendent and descending, as gum or a stalactite; အရည်ခြစ်ထန်းထုတ်တဲ့ကျသည်။ ဝထောင်းဝက်ထွဲကျသည်။

— ရခွဲ, *adv.* same as next with the additional idea of many (rare in colloquial).

တွဲတွဲ (sometimes တွဲထဲး or တွဲထင်), *adv.* in a pendulous manner, as an article suspended by a cord ; တွဲတွဲကျ၊ တွဲတွဲချ, *v.* to dangle ; သည်သူ ထက်မောင်းမှာ ထားရတ် ခံရသောကြောင့် တွဲတွဲကျနေသည်, owing to this man having been wounded in the upper right arm, it is hanging loosely down ; သည်သူအိမ်ပေါ် ကခြေများတွဲတွဲချနေသည်, this person is dangling his feet from the house.

ထ

(The seventeenth consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of dentals.)

ထ, 1, *v.* to arise, get up, to grow up, to spring or grow up as shrubs, plants, weeds, undergrowth, to be rampant as bands of rebels, dacoits, bad characters, to be overbearing, bumptious—(1) နံက်စောစောအိပ်ရာကထသည်။ (2) သည်နှစ်သည်လူကလေးတယ်ထသည်။ (3) ထယ်မြက်ပင်ထသည် (4) နှစ်ထိုင်းထက်သူခိုးထားပြီထသည်။ (or ထကြွထသည်။) (5) ထယ်ထသည့်လူ။

—ကြ, (combined with words of quickness or diligence as ထွန်မြန် or ထုတ္တမြန်), *v.* to be active, quick in action.

—ကြထုတ္တ (ထကြွထုထ) (*pron.* ထကြွထုထ), *n.* active exertion, energy ; သည်ဌေးသူကြီးအကြောင်းမတန်ထကြွထုတ္တရှိသည်။

—မြောက်, *v.* to accomplish one's purpose ; အကြံထမြောက်။

ထ, 2, *verb. affix* euphonic, *see* Grammar, sec. 118 ; ရှိထော်မှထသော။ ကြထော်မှထသော။ ရှိထသော, the Burmese style ထပ်သောသနအနက်။ ထသောသောထုမြန်မာပြုမှတ်ရှုဥပမာ။

ထက်, *v.* to be sharp, မထိုး ; figuratively to be high-spirited, high-mettled as a horse ; with ညာထက်, to be acute in intellect—(1) သည် ထင်ထူး ထားအထွန် ထက်သည် သတိနှင့်ထိုင်ပါ။ (2) ထယ်ထက်သည့်လူရန်ခစနှင့်။

—မြတ်, *v.* same.

—သန်, *v.* [to be keen, vigorous ; used after အကျိုးပေး။ အာရုံ။ စေတနာ] ; စေတနာတယ်ထက်သန်သောသူ။

ထက်ကြပ် (*pron.* ထက်ခြပ် in colloq.), *adv.* close to, together with, in accompanying, following ; မောင်မြူမင်းနှင့်ထက်ကြပ်ထားအောင်ခေါ်ခဲ့ပါ။ ထူနာထိုသွားနှင့်ထက်ကြပ်ထသည်။

—ကွာ, *v.* to be together, to be inseparable ; သည်သူနှစ်ယောက်ထက်ကြပ်ကွာ။ ကြိတ်ထသည်။

ထက်ခြမ်း, *adv.* in halves lengthwise, *e.g.*, ထက်ခြမ်းခွဲ, to split in halves ; ထက်ခြမ်းကွဲ, *v.* to be split in halves ; သည်အုန်းထီးထိုထက်ခြမ်းခွဲထိုင်ပါ (2) သည်ပုကန်ပြားထက်ခြမ်းကွဲသည်။

ထက်ပိုင်း, *adv.* in halves crosswise, *e.g.*, ထက်ပိုင်းဖြတ်, to cut (a long thing, ရှည်လျားသောတ္ထု) in halves; ထက်ပိုင်းဖြတ်, to be cut in halves; သည်ပုဆိုးကိုထက်ပိုင်းဖြတ်ထိုက်ပါမောင်ရယ်။ (2) ဖိကျောင်းထားနှင့်ဆက်ထိုက်တာထက်ပိုင်းဖြတ်သွားသည်။

ထက်ဝက်, *adv.* in halves (equally) either lengthwise or crosswise—(1) ကျွန်ုပ်တို့ဦးချားကိုထက်ဝက်ဝေပေးပါမည်။ (2) ခဲတံကိုထက်ဝက်ဖြတ်ထိုက်ပါ။

ထက်ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit (of a thing), more remote than ပတ်ဝန်းကျင်; frequently used adverbially, radius, circumference—(1) ရွှေထိပ်တုရားအရပ်ထက်ဝန်းကျင်ကမြင်ရသည်။ (2) ကျွန်ုပ်တို့အိမ်ထက်ဝန်းကျင်ဥတည်ရှိလျက်ရှိသည်။

ထက်ဝတ်, *adv.* in a cross-legged posture, as an image of Ganda-ma; applied to deities, kings, and to Sekra; ထိကြားမင်းမတ်တာကျောက်ဖျာအပြင်၌ထက်ဝတ်ပွဲခွေနေထေ့မူလေ၏။

—ဓမ္မာယ်, —ဖွဲ့, —ဖွဲ့ခွေ, *v.* to sit in a cross-legged posture, as a deity or king; *comp.* ထင်ချည်ခွေ, to sit in the same posture as ordinary persons.

ထင်, *v.* to be visible, appear, be conspicuous; to appear to the mind, that is, to think, suppose, be of opinion; မှတ်သည်။ ခင်ဘူးတတ်နှယ်ထင်ပါသတဲ။

—စား, *v.* to regard (a desirable event) as probable; ထင်စားထင်ကိုး။ ပေးထိမ့်မည်ထင်စားနေသည်။

—ပေါ်, *v.* see ထင်, 1st def.; သူရှိသမျှကျွန်ုပ်နာမည်မထင်ပေါ်နိုင်ပါ။

—မြင်, *v.* to discern mentally; reduplicated and used adverbially; တစ်စုံတရာမထင်မမြင်နိုင်သည့်အရာမပေါ်မရှိချေ။

—မှတ်, *v.*; see ထင်, 2nd def.

—ရှား, *v.* to be evident, plain, manifest, clear, conspicuous; ထင်ရှား is very frequently written ထင်လျား, which is said to be the more correct spelling; အပြစ်ထင်ရှားသည်။ ထောင်တန်ခံစေ, reduplicated and used adverbially; ထင်ထင်ရှားရှား။

—ထင်း, same as ထင်ရှား။

ထင်း, 1, *n.* fuel, firewood, see examples 1 and 2.

—ထုထား, *n.* fuel or firewood blackened by a jungle fire.

—ခြောင်း, *n.* a billet of firewood; တံခါးကိုထင်းခြောင်းနှင့်ချိတ်ကွင်းသည်။

—ခွေ, *v.* to gather.

—စည်း (pron. ဇည်း), *n.* a bundle of firewood, a fagot.

—ဆွေး, *n.* touchwood.

—ပုံထက်ခေါင်းထင် (ခေါင်းကျ) ပေါင်း, to associate with until the head be placed or falls on the funeral pyre, *i.e.*, for ever,

an expression used in arranging proposals of marriage [or as a (male) lover making a vow or protestation of fidelity].

ထင်းပေါက်, *v.* to split wood with an axe ; ထင်းပုဆိန်နှင့်ပေါက်။

—မီး, *n.* ; *see* ထင်း။

—မီးခွေ, *v.* ; *see* ထင်းခွေ။ အရင်းထည်းကအဖျားထင်းဖြစ်သည် (Prov.) ; (2) ထင်းသွားခွေချေ။

ထင်း, 2, *v.* to be permanently stained, as cloth or paper, *see* မိုဃ်းထင်း။ မှိုထင်း။ ကျွန်ုပ်ပုဆိုးကွမ်းသွေးထင်းသည်။

—ကွက်, *v.* to be stained with spots ; ကျွန်တော်အင်္ကျီမိုဃ်းရေထင်းကွက်လှန်ပြီ။ ဖြစ်ရချေ။

ထင်းထင်း, *adv.* clearly, evidently.

—ထင်းထင်း, *adv.* same ; အရောင်ထင်းထင်းသင်းထင်းရှိ။

ထင်းရူး (ဝ်), *n.* the pine or fir (Pali သထတ) ; ထင်းရူးသစ်တာ, *n.* a deal box.

—စေး, *n.* turpentine, pitch.

—ဆီ, *n.* tar ; ကတ္တရာဆီ။

—သစ်တာ, *n.* a deal-wood box or case.

ထပ်, *v.* to notch, to break the uniformity of an even line by a notch, or by a knob, protuberance, &c., to interrupt a continuous sound by stops and breaks as in stuttering, စကားထပ်သည်, or in a succession of thunder-claps, မိုဃ်းဖြိုးထပ်, &c., to hit slightly (with the fists ; not often used, ထက်သည့်နှင့်ထပ်သည်), to try and catch in conversation ; စကားထပ်သည်။ စကားထပ်မေးသည်။ ထမ်းကိုမမှားရအောင်သပ်ပင်များကိုထပ်သွားသည်။ သပ်ပင်သေအောင်ထပ်သည်။

—ရပ်, *v.* ; *see* the parts ; စကားထပ်ရပ်ပြီးမေးတတ်သည်။

ထပ်ထပ်ပါ (*pron.* sometimes ဒပ်ဒပ်ပါ), ထပ်ထပ်သန် (*pron.* sometimes ဒပ်ဒပ်သန်), *v.* to be vigorous, ထပ်ထပ်သန်အောင်မာသည် ; applied to children and prefixed in some adverbial form to ဆိုး။ ထပ်ထပ်ပါအောင်ဆိုး (also applied to horses ; ထပ်ထပ်ပါအောင်ဆိုးသည်မြင်းကလေး) and ပြေး။ ထပ်ထပ်ပါအောင်ပြေးသည်အကလေးဘဲ။ ဖက်မရှိ can also be applied to horses in this sense.

ထပ်ထီးထပ်ထပ်, *adv.* with impediments and delays ; မင်းစကားပြောသည်မှာ ထပ်ထီးထပ်ထပ်နှင့် နားထောင်စရာမကောင်းဘူး။ ခရီးထပ်ထီးထပ်ထပ်နှင့်မကွင်းဘူး။

ထည်, 1, *v.* to be respectable in appearance, have such an appearance, or bearing or manners as to command respect (*see* ခံ) (*pron.* ထယ်), to be assuming, put on airs (*see* မေ့) —(1) ဂုဏ်လုပ်သည်။ (2) ထယ်ပြီးကိုယ်ထုံးကိုယ်ပေါက်ကည်သည့်သူ (a

well-built man); (3) ထောင်ပါးနှင့်ဆင်သွား ဝါတ်ကိုအထိသား [also applied to inanimate objects, as ထယ်ထည်သည့်အိမ်].

ထည် (ထေ), 2 (*pron.* ထယ်), *v.* to exchange, barter; ထည်သည်, ထည်သည့် (infrequent), ထည်ချင်းထည်သည် (*pron.* ဒယ်ချင်း), ထည်ချင်းထည် (ထဲ) ကြိုးရိုး။

ထည်, *n.* the 36 animals (Chinese) lottery, a raffle.

—ထေား, *v.* to play at lottery.

—ထောက်, *v.* to raffle.

—စာရေး, *n.* a lottery clerk and money collector.

—ထောင်သွေ, *v.* to hang up the ticket containing the winning animal [the ticket is usually put into a bag and hung up].

—စာအား, *n.* the paper containing the names of the 36 animals written in columns.

—ခိုင်, *n.* a lottery croupier (or manager of a lottery).

—ဖွင့်, *v.* to open a lottery.

—ရုံ, *n.* a shed or building in which a lottery is held.

—ရှုံး, *v.* to lose at a lottery.

—ထိပ်, *n.* a piece of paper (rolled up) containing the winning animal in a 36 animals lottery; a lottery ticket.

ထည့်, 1, *v.* to put or place in; *comp.* ထွင်း, to put or place in some situation, to depute, to depute to accompany another; ထည့်, when it denotes to depute, has exactly the same signification, apparently, as ခိုင်း—(1) ငွေကိုအိတ်ထဲထည့်လိုက်ပါ။ (2) မင်းကိုထုတ်သူကအပြောထည့်ပါသည်။ (3) ခင်ဆွားနောက်ကိုထည့်သားကထေးထင်းပြထည့်ထိုက်ပါမည်။

ထည့်, 2, *see* ထည့်, *qual. verb. affix.*

ထန်, *v.* to be strong, violent; ငြင်းသည်။ သည်းသည်။ ခိတ်ထန်, *v.* to be violent tempered; ထယ်ထန်သည်ထူးမိုဟ်းထန်, to rain heavily; ထေထန်, *v.* to be violent as the wind.

ထန်ထန်, *v.* or *adv.* nearly dry; ထပ်ထပ်။ ဖန်ဖန်—(1) အဝတ်များထန်ထန်ရှိပြီရုတ်ထားလိုက်ပါ။ (2) ငြေထန်ထန်ရှိထိုမြေခင်းမိပြီ။

ထန်း (မင်း), *n.* the tan or sugar-palm (the palmyra palm) [ငြေထိပ်-မင်းထန်းပင်အဆ].

—ခေါက်ခါ (*pron.* ထခေါက်ခါ), *n.* a basket made of tan leaves and ထန်းထွေ။

—စပ်, *n.* the reticulated part of the tan under the ထန်းပထပ်; brooms are sometimes made of ထန်းစပ်။

—စေ့မှုတ် (*pron.* ထစေ့မှုတ်), *n.* the shell of the tan fruit; *comp.* အုန်းမှုတ် and ခေ့မှုတ်. This shell is used as an oil ladle,

ဆီမှတ်. It is also made (in Upper Burma) into a kind of trap for catching the ပုတတ်။ တန်းစေ့မှတ်အထဲထူ နောင်ခါပူနှင့်တို့ ထတ်တိုင်း။ တန်းထည်ဆစ်ကျိုး။ ထွေးပိုးထိုး။ မိန်းမဆိုး။ မြင်းကပ်။

တန်းညောင်, *n.* the large sprout from the tan seed, containing both the embryo root (တန်းပင်မြစ်) and the tree (တန်းပင်ပေါက်).

—ထက်, *v.* ထက်စား, to make a living by climbing toddy trees in order to extract the juice; a toddy-tree climber; ထက်ထွေး, *v.* to climb a toddy tree.

—ထော (*pron.* ထော), *n.*

—နွဲ့, *n.* the branch of the male palm (တန်းဖို) whence the juice exudes.

—ပင်, —ပလပ်, *n.* the bark which clusters around the trunk at certain intervals; ကိုယ်ကြိုက်လျှင် တန်းပထဝီကိုနတ်ရွတ်ထင်သည်။ (*Prov.*).

—ဖို, *n.* the male palm.

—မျောက်ထု, *n.* the wild palmyra.

—မ (frequently *pron.* ထမ), the female palm.

—မြေ (*pron.* ထမြေ), *n.* a harmless kind of green snake, frequenting tan trees or human habitations having *tan leaf* roofs.

—ရည်, *n.* the juice of the tan or sugar-palm; [တန်းရည်ခါး, fermented toddy juice].

—ရည်နှင်း, *v.* to break down the stalk of the tan leaf; တန်းထက်။ ထိုတွဲ။ ပေါက်ထဲ။ ငုံ့ကင်း။ တန်းရည်နှင်း။

—ထက်, *n.* the stalk of a tan leaf.

—ထူထင်, *n.* a young tan.

—ထွက် (*pron.* ထထွက်), *n.* jaggery, the coarse, sugary substance into which the molasses made of the juice (ထင်ထဲ) of the tan or sugar-palm is ultimately converted; တန်းထွက်ကြမ်း။ တန်းထွက်မြို့။

—ထွော (*pron.* shaw), *v.* to fall from a tan tree, တန်းထွောလိုသေသည် [တန်းထွော, *lit.* means to 'slide' down from a tan tree].

—ထမေး, *n.* one who is employed in drawing off the juice of the sugar-palm; တန်းထက်ထမေး။

—သီး (frequently *pron.* ထသီး), *n.* the fruit of the sugar-palm; တန်းသီး။ တန်းသီးကြွေခိုက်။ ကျီးနှင်းခိုက်. (*Prov.*) "As the tan fruit was falling the crow trod upon, and bit it," *i.e.*, in the way of anything happening opportunely; နွဲ့ထန်းသီး (*pron.* ထသီး) မှည့်, a dark brown bullock resembling a ripe tan fruit in colour.

—မုန့်, *n.* a kind of cake made of the sugar-palm.

တန်းတန်း, *adv.* damp from moisture collected, as wearing apparel or the hair ; ထိုင်းထိုင်း—(1) အဝတ်များနှင့်ရိုက်ထိုင်းစေးစေးတန်းတန်းရှိသည်, owing to the dew falling (or literally striking), the clothes are sticky and damp ; (2) မြေကြီးတန်းတန်းရှိသေးသည်။ထုတ်ဝေပြောက်သေးသူး, the ground is still wet, it is not very dry yet.

တနောင်း (ဝင်), *n.* the *Acacia leucophlœa*, fearfully armed with paired, straight, sharp, blackish, stipularly spines ; [hence the figurative comparison made between human beings and the spikes of this tree ; အင်းဝနယ်ထောင်ထပ်မြို့မှာ နေသောသူများတနောင်းတူးလှည်းတည်း။ထိရူးမည်လှည်းတည်း]။ [တနောင်းကိုင်းသားစေခါးရှာမတွေ့.]

ထပ်, *v.* to place one on another, add to ; ဆင့်သည်, to repeat, to do again ; အိုးများကိုထပ်ထားလိုက်ပါ။ ဆည်သူငယ် ကျွန်တော်နှင့်တူနှစ်ထပ်ထပ်သည်။

—ကြောကျ, *v.* to be alike, identical, coincide [ထပ်ကျ။ မြန်မာတို့နှင့်အင်္ဂလိပ်တိုက်ချင်းတစ်နေ့ကြသည်]။

—ခါထပ်ခါ, *adv.* repeatedly ; ထပ်ခါထပ်ခါ အမိန့်ပေးထောင်တည်း နားမထောင်ပါ။

—ထင့်, *v.* ; see ထပ်။

—တရာ, see အထပ်တရာ။

—တရာနွယ်, *n.* the *Buettneria pilosa*.

—တူ, *a.* or *adv.* alike, equal ; တန်းတူ။ထပ်ကြောကျ—(1) အမေ့စဉ်နှင့်ကထာမျှင် ပတ္တရောင်နှစ်ထပ်တူထို ပတ္တရောင်ခေါင်းနိုင်ပါ။ (2) သူငယ်ချင်းဖြစ်သည်နှင့်အညီကျွန်ုပ်တို့ဝတ်စားသကဲ့သို့ ထပ်တူပြုစားပါသည်။ (3) သည်တူနှစ်ထောက်သဘောချင်းတစ်တူရှိသည်။

—တူပြု, *v.* to make equal, or to treat as equal.

—မနား or မထပ်မနား, *adv.* repeatedly and without intermission.

—မံ (from မံ, to cover), *v.* ; see ထပ်, 2nd def. ; ထပ်မံစာရေးပေးလိုက်ပါ။

—မျှ, see ထပ်တူ။ထပ်တူထပ်မျှဝေကြပါ။

—ထောင်း, *v.* to add more to ; အိုးများကိုထပ်ထားလိုက်ပါ, put these pots on the top of each other.

ထပ်, 2, *v.* to exchange, barter ; ထဲသည်။

—ထဲ, *v.* same ; ပုဆိုးချင်းအင်္ကျီချင်းထပ်ထဲကြပြီ။

ထပ်ထပ်, *adv.* ; see တန်တန်။မြေကြီးထပ်ထပ်ရှိပြီသစ်စေ့မျိုးကြရှိခဲ့, the ground is dry, let us sow fruit seeds.

ထမင်း, *n.* boiled rice or other grain ; ထမင်းအိုးထက်ငယ်ထည်ချိန် (in Upper Burma *pron.* ထက်ငယ်ထည်ချိန်) ; ထမင်းတနပ်, a meal ; ထမင်း

ထလှ်, a mouthful of rice ; ငါးထင်း, fish, good for food ;
လူထင်း, a useless person.

ထမင်းအိုး, *n.* a pot for cooking rice ; ထမင်းအိုးထက်ငယ်ထည်ချိန် (*pron.*
ထမင်းအိုးထက်ငယ်ထည်ချိန်), the time, about 3 p.m., when the
smaller rice-pot is put on the fire.

ထမင်းအိုးခွဲ, *v.* to ruin another, *e.g.*, ငါ့ကိုထမင်းအိုးခွဲထည့်လှူတဲ့။

—ချက်, *v.* to cook rice.

—မြှောက်, *n.* dried cooked rice.

—မြီး (ချီး), *n.* rice slightly burnt and adhering to the bottom.

—ငယ်, *v.* to be starving or famishing, destitute of food.

—စား, *v.* to eat food (*lit.* eat rice) ; ထမင်းစားဝင်, *v.* to have an
appetite for one's food.

—ဆာ, *v.* to be hungry.

—ဆိုင်, *n.* an eating-house, tavern, hotel.

—နယ် (*pron.* ထမင်း), *n.* rice gruel ; ထာဝရထမင်းနယ်ကျွေးထမင်းနယ်ကြို။

—ဖတ်, *n.* boiled rice as distinct from the water in which it is
boiled.

—ရည် (*pron.* ထမင်းရေ), *n.* congee, the water in which rice is
boiled ; ဆန့်ဝါလှိုင်ထမင်းရည်သောက်ရသည်လှူတဲ့။ ငွေဦးလှိုင်ထမင်းရည်,
a reproachful expression applied to persons of weak and
irresolute character.

—ရှင် (*pron.* ထမင်းထင်), *n.* a benefactor.

ထမင်းဆုတ် (*pron.* ထမင်းဆုတ်), *n.* the *Agyneja coccinea* of Symms.
[Bad characters in some localities are said to wear the
leaves of the ထမင်းဆုတ် when about to engage upon any
dangerous enterprise.]

ထမိန် (ထမိ), *n.* a Burmese petticoat (most common). It is said
to be strictly speaking spelt ထမိ။ ထမိန်ရိပ် ; *Anglice*, to be
under petticoat government.

ထင်း, *v.* to bear or carry on the shoulder, to do work, perform
service, commonly implying government employ ; *comp.*
ဆောင်မိုး။ ရွတ်းသည့်မိုး။

—စင် (*pron.* ထင်းစင်), *n.* a kind of palanquin, uncovered ve-
hicle, a hand barrow.

—စင်ထင်း, *see* ထင်ကွန်း (infrequent).

—ဆောင်, *v.* to perform Government service.

—ထိုး (ထင်းထိုး) (*pron.* ထမိး), *n.* a yoke for the neck of a draught
animal, a porter's yoke ; သည့်နားထင်းထိုးထယ်ထောက်ထင်ရကြိထင်
ထဲ, a sum equal to an original or specified sum, as in-

terest when equal to the principal ; ခင်အားကိုငွေတထောင်တနှစ်
 ထွင်တင်းထိုးထိုးနှံ့ချေးပါမည်, [or a fine for a false demand,
 equal to the sum demanded].

တင်းထိုးကျွန် (တင်းရိကျွန်), *n.* the arms of a draught yoke by which
 it is secured to the animal's neck.

—ရှက်, *v.* ; see တင်း, 2nd def. ; ကျွန်တော် အရိုးရအမှုတော်ကိုတင်းရှက်
 သည်မှာကြာလှပါပြီ။

—သမား, *n.* a porter or bearer of burdens, see အတင်းသွေး။

တယ်, *n.* a plough ; *comp.* တွန်, *v.* to plough, scarcely used by
 the Burmese.

—ကြောင်း, *n.* a furrow.

—တုံး, *n.* the stock of a plough.

—သွား, *n.* a plough-share.

တံ, *n.* the side of a house or high fence made of woven bam-
 boos, reeds, &c.

—ကာ, *v.* to erect the (bamboo) mat walls in a house ; [အတွင်း
 တံခံအပြင်မှာကာမိသည်, a figurative saying, meaning that one
 has not shown confidence in a person worthy of it].

—ထောင်, *n.* ; see ကျောက်တံခံ။

ထာဝရ (Pali အဓိ), *a.* permanent, ဖြစ်သော ; see နိဂ္ဂ, *adv.* perma-
 nently, ဖြစ်စွာ။

—ထာဝရဗြဟ္မာ, same.

—သုရား, *n.* the Permanent, the Eternal, Jehovah, the Lord,
 the Ancient of days ; *comp.* သုရားသခင်။

—သား, *n.* a permanent resident of a locality in contradis-
 tinction to ခရီးသား, *n.* a temporary resident.

တား, ၁ (*pron.* တား), *n.* a knife, a sword ; တားလွယ်။ သူတို့ကလဲအောက်
 ထွင်တားချက်ထည်ခံမို့ဆိုက်ရပါသည်။

—အိမ် (*pron.* အိမ်, as if one word), *n.* the sheath of a sword
 or dagger, a scabbard.

—ဦး, *n.* the point of a knife or sword.

—ကလေး, *n.* a small knife, particularly a penknife ; မောင်းချ
 တားကလေး။

—ခုတ်, *v.* to hack or hew with a da.

—ခွန်, *n.* a da tax or taungya tax ; varies from Re. 1 to
 Rs. 2 for each cultivator.

—တံခံ (*pron.* ဒေသကံ), *v.* to be in a situation or circumstances
 which will entail loss of life for others (chiefly used adver-

ရွှေစိန်ဆွေးပါသည်။ ထီးနန်းရှေ့၌ သာသနာ့ အသံပြာအဆို ထည့်ကျေး သည်။
သည့်အခါ အနံ့ရှေ့၌ ကလေး ခုသည်, this perfume has only a
slight scent (or *lit.* one gets only a slight scent from this
perfume).

၄ (from c, to be distributed throughout), *v.* to distribute equal-
ly to all; *comp.* ၈၀ သားအကြီးကိုဘုရားသာသနာတွင်းသို့ ဘွင်းမည်ကြီ
သောကြောင့်။ ဘုရားတကာဦးထုံးကြီးရှင်ပြုမခံ၍ ခုရက်လောက်က ဖိတ်သတ်ဟ
အပေါင်း ထို့အား လက်ဖက် ထုပ် များကို တင်ကျွေး၍ ၄ လေ သည်။ ဇောတိက
သူဌေးသည်။ တောင်းခမ်းလာသောသူဆင်းရဲဒုက္ခိတတို့အား။ နေ့စဉ် ပြေငြိမ်း
ရွှေဆန်ချေပါးထိုးဖြင့် ၄ ဝေပေးကမ်းစွန့်ကြံလေသည်။

၄၈, 1, *n.* a bird.

—ကလေး, the term used by the people of the Irrawaddy delta
for a Chinese sampan.

—ကုသားအုတ် (၄၈ကုသားအုတ်), *n.* an ostrich.

—ကြီး (ခုံးစင်), *n.* the adjutant bird.

—ခတ်, *v.* to catch birds; ၄၈ထောင်သည် (၄၈ခတ်သွား, ၄၈ခတ်
မုဆိုး).

—ခါး, *n.* the blue or green jay; စီးပွားဖြစ်သည်ဆိုမရှိ။ ၄၈ခါးပျံသလို
နေပါပြီမောင်ရေ။

—ချေးခံ, *n.* a temporary roof or awning over the coffin of a
pôngyi or a member of the royal family during the per-
formance of funeral rites.

—ခြောက်, *n.* a scare-crow.

—ဇွဲ, *n.* the Imperial pigeon.

—စိမ်း, *n.* the *Chloropsis aurifrons*.

—ဆတ်, *n.* the broad bill.

—ဆိုး, *n.* the screech owl. [The barn owl] ၈၃.

—ထဆိုး, *n.* the spur-winged plover.

—ထောင်, *n.* the long-tailed edolius [the general name for the
drongos].

—ထောင်, *n.* the wing of a bird, a quill-pen. [၄၈ထောင်ပျော့,
in Lower Burma a figurative way of styling a *lenient*
Magistrate or administrator, and ၄၈ထောင်ခေ, a severe
one.]

—ဖုံးဖိတ် (၄၈ဖုံးဖိတ်), *n.* the red-cheeked barbet.

—ပျားစိမ်း, *n.* the Fairy Blue-bird.

—ဖြိုး, *n.* the caprimulgus or goat-sucker.

—ဝန်း, *n.* the triangular vane of a steeple or spire (so called
because a bird cannot perch on it), any vane (weather-
cock).

ထားထားများ, *n.* a sportsman's knife (English), containing corkscrew, screw-driver, lancet, saw, punch, two or three blades, &c.

—ထိမ်း, *v.* to make a cessation of hostilities.

—ဘွား, *n.* the edge of a knife or sword.

—သွေးကျောက်, *n.* a grindstone or hone; ထားသွေး, *v.* to sharpen a knife or da. [Stones for making grindstones are found in a creek a little west of Katha, Upper Burma.]

ထား, ၂, *v.* to put, place; *comp.* ထည့်, to set aside, except, not to mention, to leave, suffer to remain. [Note.—This verb is probably more used in conjunction with other verbs, except နေ perhaps, than any other in the Burmese language; ဤသောကျားမြတ်ကား ဓမ္မဒိဋ္ဌိကျန်းကို ထားသိပြီး။ ကျန်းငယ်နှင့် ထောင်နှင့်ထကွ။ လေးကျန်းထုံးကိုပင် သိမ်းယူ၍။ မင်းပြုမည် ဆိုသော်ထည်း။ မင်းပြုထိုက်သောတုန်းထကွထာရှိ၏။ မြင်ဘူးမှာထားထိုကြားမှမကြားဘူးဘူး။ ထစောင်မှာထားထိုက်ပါ။ အခန်းထဲမှာထားစရာမရှိ။]

—ခွဲ (in Upper Burma frequently *pron.* ထွဲ), *v.* to leave on going away; ခင်ဘွားသားကလေးကျွန်တော်ဆီမှာထားခွဲပါ။

ထားဝယ် (from ထား and ဝယ်? ထက်ဝယ်?) (*pron.* ခဝယ်), *n.* a Tavoyan, the town of Tavoy.

—ထောင်, *n.* a certain wing in the palace occupied by Tavoyans.

—ပေါင်း, *n.* a low roof, a substitute for a deck in an open boat.

—မိုး (မိ), *n.* the Rangoon creeper.

ဇ, *v.* to touch, come in contact, hit, less than ခိုက်; *comp.* ထို့ (ထိ ၃ ဝါးနှင့်ညီထွတ်သည်), in conjunction with ငါး it means to make a "take" of fish; ထတ်ငါးထိသည်, to make a large "take" of fish—(1) ငွေများထွန်းထိုငွေချင်းထိထုခမ်းဆိုက်ရသည်; (2) အကလေးကိုမထိပါနှင့်, do not please touch the child; (3) ချီထွင်ထိမ်း, if you are brave, try and touch me; (4) သူ့ကိုဇ ခိုက်မပြောပါနှင့်, do not please speak against him.

—တထောက်, *n.* a match, a combustible substance used for kindling a fire; မီး။

—ထပါးမိကပါး, *adv.* in the way of frequent petty annoyance, as in throwing out dark hints regarding another's conduct in his presence; ထိကပါးမိကပါးပြောထွင်းမခံဘူး, if you speak to me in an annoyingly suggestive manner, I shall not put up with it.

—ကပေါက်, *n.* a buckle.

ထိ ကပေါက်ကြိုး, *n.* a saddle-girth; *v.* to buckle, fasten with a buckle.

—ကပေါက်ထွာ, *n.* the tongue or catch of a buckle.

—ကရုံး (ပင်) (from ရှင်း, *v.* to gather up), *n.* the sensitive plant.

—ခရင်း (*pron.* ထိခရင်း), *n.* a kind of greenish insect, the sting of which is very painful.

—ခိုက်, *v.* to strike against, *see* ခိုက်, more than ထိ (to be wounded; ဝတ်ခြားထိခိုက်သည့်ခက်ရာမရှိပါ).

—ပါး, *v.*; *see* ထိ, မသေဘူး, ထိပါးရုံသာရှိသည်, he is not dead, he is merely wounded, [also used with နှောင့်ရှက်, *e.g.*, ထိပါးနှောင့်ရှက်မရှိစေရ].

—ခ, *v.* (to wound slightly in passing); *see* the parts.

ထိတ်, ၁, *n.* stocks for confinement.

—ထွင်, —ကန့်ထန်ထွင်, *n.* the pin or crossbar of a pair of stocks.

—ဝတ်, *v.* to put in the stocks.

—တုံး, *n.*; *see* ထိတ်။

—ထရက် (ထိတ်ထထက်), *n.* a certain ornament for a child's neck.

ထိတ်, ၂, *v.* to startle, be frightened; လန့်သည့်, ထိတ်ခန့်ရှိ, ထိတ်ခန့်လန့်။

—ပြေး, *v.* to get a sudden start.

—ရွံ့, *v.* to stand in awe of; ဝန်ခင်းကလည်းအရှင်ဘုရားကိုတတ်ထိပ်ရွံ့ပါသည်။

—လန့်, *v.*; *see* ထိတ်, ကျွန်ုပ်တို့ရှင်များထံ၌ထံမှပတ်ပင်းပါလျှော့သည်အခါ ရုတ်တရက်ထိတ်ထွားသည်။

ထိန်, ၁, *v.* to shine, be luminous, brilliant; *comp.* ထောက် and ထွန်း; chiefly used in an adverbial form as an intensive to words of light and brightness; *generally* implying that in the light, or brightness, *yellow* rays, or colours, predominate.

—ဝင်း, —ဝါ —(၁) ထသာလိုက်တာထိန်လို, the moonlight is so bright as to be shining; (၂) ရန်ကုန်မြို့မှာဝါတိမ်းအိမ်ဒေထွန်းလိုက်တာထိန်လို, at Rangoon the gas lamps are so bright as to be brilliant; (၃) မိုးထိန်ထိန်ထင်းမှအိပ်ရာကထသည်, I rose from my bed when it was broad daylight; (၄) မန္တလေးမြို့မှာညအခါဒီးထောက်သောကြောင့်ထမြို့ထိုးထိန်ဝင်းနေရော, owing to there being a fire at Mandalay at night time, it was as if the whole town had been brilliantly illuminated.

ထိန် (ပင်), ၂ (ထိန်) (Pali ကဓမ္မ), *n.* a species of coffee-wort, the *Nauclea cordifolia*, *M.*

—ထုလား (ထိန်ထုလား), *n.* the *Nauclea sessilifolia*, *K.*

ထိန်းသေး, *n.* the *Nauclea parvifolia*.

ထိန်း (Pali thina), indifference, want of respect or reverence, စိတ်
 ချမ်းခြင်း, according to M.B., 434, "Thina, sleep, that
 which refreshes or calms the mind."

—မိဒ္ဓ (mijja), drowsiness (မိတ်ခြင်းခြင်း), that which prevents the
 body from performing any work. It is sometimes said
 that thina has the same effect upon the body that mijja
 (မိဒ္ဓ) has upon the mind.—*Ibid* ; ထိန်းမိဒ္ဓဖြစ်ဆိုစာကြည့်ချင်ပါ။

ထိန်း, *v.* used with a continuative affix, or in an adverbial form
 as an intensive to verbs of noise, tumult, &c. ; ထိုအခါအရာ
 ခဏသောထီးမှုတ်မျိုးတို့ကို တဖြင့်နက်တီးမှုတ်ကြသဖြင့်။ ဓမ္မာသမုဒ္ဓရာ၌ဗလ
 ဝါမုတ္တ(မုဝ)ဝဲတွ၌ ကျသောအထိကဲ့သို့။ ဥပသင်္ဂဟသုံးထိန်းထိန်းအုန်းဖျက်လေ၏၊
 in colloquial this word is not of very frequent occurrence ;
 it, however, occurs when speaking of the sound produced
 by the firing of a cannon ; ရွာထိပ်တရားပေါ်ကအမြောက်သံထိန်းခဲ
 (*pron.* ဒိန်းခဲ) ကြားလိုက်သည့်, ဖြိန်ခဲ has a similar meaning.

ထိန်း, 1, *v.* to take care of, attend on, protect ; စောင့်သည်, to re-
 strain, to fasten with paste or glue (ကော်ထိန်း။ ရွာထိန်းစက္ကူ။)
 ထိန်း၍ထားသည်။ အထိန်း။ မင်းအကလေးကိုကောင်းကောင်းမထိန်းလျှင်ရေ
 ထဲကျထိန်မည်။ (2) ကျုပ်မရှိသည့်အခါ မြင်းများကို ကောင်းကောင်း ထိန်း
 ကြည့်ရှုရမည်, when I am absent, take care of and look after
 my horses, please.

—ကျောင်း, *v.* to tend (as a goat-herd or cowherd) ; can also
 be used figuratively as in speaking of parents taking care
 of and watching their children. ကွင်းထဲမှာကျွဲများကိုထိန်းကျောင်း
 နေသည့်ထူမောင်မံမြင်းထင်ပါကလား, the man who is tending the
 buffaloes in the kwin, is he not indeed Maung San
 Nyaing?

—ကြပ်, *v.* to oversee and direct authoritatively ; ဝှဲထိန်ရန်ဖြစ်
 အောင်ထိန်းကြပ်ကြည့်ရှုပါ, look after and keep order in the pwe
 so that there may be no quarrel.

—ချီ, *v.* (to take care of as a nurse or bearer) ; see the parts.

—ထ, *v.* ; see ထိန်း, 1st def. ; rare in colloquial, but found in
 writing ; ထိန်းထိန်ထွေးစားထော်ကျွေးသည်, from a work called
 the ရွှေနားထော်သွင်း။

—ထိန်း, *v.* (to see to, put through, dispatch, as a matter of
 business) ; see the parts.

ထိန်း, 2, *v.* to make the sound which the word indicates.
 ထေနတ်ထိန်းခဲ (*pron.* ဒိန်းခဲ) ကြားသည်။ ဗျောက်ဗျောက်ဗျောက်ဗျောက်
 မြောက်မြောက်မြောက်မြောက်နှင့် ထေနတ်သံကြားသည်, as in troops
 firing a feu de joie.

- ထိန်းထင်, *v.* to make a reverberating sound like thunder.
- ထိန်းထိန်း (*pron.* ဖိန်းဖိန်း), *adv.* loudly, thunderingly ; ခဏခဏထိန်းထိန်းအသံကြားလို့အိပ်မပျော်နိုင်ဘူး။ အိပ်ပေါ်လိုက်ထိန်းထိန်းနင်းတက်တာသည်။ ဆိုင်းများထိန်းထိန်းထိန်းထိန်းနှင့်ကြားသည်။
- ထိပ်, *n.* a top, summit ; အခေါင်, အထွဋ်, applied also to the end of the tongue, a finger, or a toe ; *comp.* အဖျား။
- ထိပ်နာ, *n.* a disease in the forepart of the head [causing the person suffering from it to be continually snuffling ; ဖုတ်အိန်နာ].
- ကွက်, *n.* a round spot shaved on the top of the head.
- ဝပ်, *n.* the division between the forehead and the top of the head.
- ခေါင်တင်, —ခုတ်, —ထား, *n.* titles politely given to female members of the blood royal ; ထိပ်တင် was frequently given to male members also ; စောလှထိပ်ခေါင်တင်။
- စောင်း, *n.* the side of the head.
- ဆံ, —ဆံ, —ဆံကြိုး, *n.* a mooring rope, a cable attached to the head or stern of a ship or boat.
- ပေါက်ခေါင်းကွဲ, *Anglice* with a “broken head.”
- ပေါက်, *n.* a species of mango.
- ပြောင်, *v.* to be bald on the top of the head.
- ဖျား, *n.* ; *see* ထိပ်။
- ထိပ်, *n.* the centre of the top of the head.
- ဝ, ၁, *n.* the top or summit of a pagoda before the ထီး is put on ; the end, as of a log, with respect to its surface, as သစ်ထိုးထိပ်ဝထိပ်မျှထောက်ရှိသနည်း, how large is the log at its end? sometimes applied to rivers ; မြင်ထိပ်ဝ။
- မြင့်, *v.* to be high-crowned.
- ထိပ်, *v.* to keep back, conceal, not reveal (what ought to be revealed).
- ချန် (*pron.* ထိန်ဖျန်), —ဝှက်, *v.* same ; အရှင်မင်းကြီး၏ရာဇဝတ်ထော်ကိုစောင့်ထိန်းထုတ်နေရသူဖြစ်သည်နှင့်အညီကျေးဇူးသစ္စာထော်ရှိတိုင်း။ အရှင်ရန်သူစစ်မှန်လျှင်အမှုကိုမထိပ်ဝှက်သာ။ အထိုပါအလိုတူ မပြုသင့်ဖြစ်၍သာ ထွောက်ထားရခြင်းဖြစ်ပါသည်ဟုချောစားလေ၏။ (၂) အမှုများကိုထိပ်ချန်လျှင် မင်းနှင့်ငါနှင့်တွေ့မည်, if you keep back matters, you and I will quarrel (ရန် understood before တွေ့).
- ထိမ်းမြန်း, —(ထိမ်းမြား), *v.* to marry, unite in marriage, perform some marriage ceremony ; မင်္ဂလာဆောင်သည် ; *comp.* ပေးစား ; ဆောင်နှင်း, *v.* ; *see* the parts. သားထော်ဝေသန္တရာမင်းသားနှင့်။ ထိမ်း

မြားမက်တာဆောင်ပြီးလျှင် * * * ထိသိတ်မြောက်သွန်း၏။ ထိမ်းမှန်း, *v.* to betroth, give in marriage while the parties are young ; ပြီးမောင်ကလေးသွီးနှင့်ပြီးကြွက်ပြုသားနှင့် ထိမ်းမှန်းထားဒယ်ထိုထိတင်းကြားပါသည်, I hear that U Maung Gale's daughter is betrothed to U Gywet Pyu's son.

ထိမ်းမှတ်, *v.* to designate, make out, set up as a mark, memorial. Der. အထိမ်းအမှတ်—(၁) ခင်ဘူးပုဆိုးဆိုလျှင်တာကိုထိမ်းမှတ်ထားသလဲ, if you say it is your puhso, what mark have you put on it ? (၂) သည်လူ ၂ ထောက်ထိမ်းမှတ်သည်အချက်တခုရှိပြီ, these two men have something pre-arranged between them.

ထိ, *v.* to fear, reverence, stand in awe of ; ခန့်ညားသည်။ ရှိသေသည်။ လေးစားသည် ; not used as a single verb ; hence မထီထီရီ, မထီမဲ့စား, မထီမဲ့မြင် (most common) ; မထီလေးစား, *adv.* disrespectfully, irreverentially ; မရှိမသေ။

—မထင်, *adv.* undauntedly, fearlessly ; also used as a verb, *e.g.*, မင့်လိုလူ ထီမထင်ဘူး။ ထယ် သည်လူကြီးများကို မထီမဲ့မြင် လုပ်ထက် သည်, this man behaves very disrespectfully to luyis.

ထီထီမာ, *n.* a thing (used when it would be undesirable to mention the specific name, as stolen property, illicit opium, &c. ; an opium-smoker who had left his daily quota of opium behind, after having started on a journey, would say, လျှပ်ထီထီမာကလေးများမေ့နေရပ်ပါပြီ, which would be understood to mean that he had left the drug and vessels for preparing it, together with his opium-pipe, at home). This word has a similar meaning often to ထီထီမိထီ ; it is, however, oftener used in a bad than a good sense.

ထီး, ၁, *n.* an umbrella.

—အုံ, *n.* the frame of sticks that supports the spread of an umbrella.

—လှံ, *n.* a kind of official umbrella, deeply *curved*, carried over high officials.

—ဖျိုးစည်ဖောက် (*pron.* ထီးဖျိုးစည်ဖောက်), *v. lit.* "to break the (white) umbrella (handle) and perforate the drum (the great drum of the palace)," in allusion to the custom, on the demise of a king, of breaking the royal umbrella and perforating the great drum (ဗထိရံစည်).

—ခရိုင်, *n.* the ring which holds the spoke of an umbrella and moves on the handle.

—စကားနန်းစကား, ၁, *n. lit.* "courtly language," but it is now often used in a *reproachful* sense to denote the affectation

of polished and refined language by one of low, ignoble antecedents or station in life, *e.g.*, ထီးစကားနန်းစကားပြောသည်။

ထီးဆောင်းမင်း, —ဘုရား, *Anglicè* a “crowned head”; ထီးဘုရား ဂဆတ်မြောက်။

—ညွန့်, —နန်းညွှောက်, *n.* a scion of royalty.

—တင်, *v.* to place an umbrella (on a pagoda); ရွှေတိဂုံဘုရားထီး တော်တင်သည်။

—တော်မိုး, *n.* the bearer of a royal or official umbrella.

—နီ, *n.* a red umbrella carried over officials; ထီးနီနားရွက်ရွှေချ။ [carried over a ထင်မှူး or သွေခံကြီး].

—နားရွက်, *n.* the cap of an umbrella.

—ဖြူ, *n.* the royal white umbrella only carried over the king and his chief queen (တောင်နန်းခေတ်).

—မိုးနန်းစည်, *n.* a royal dynasty; နန်းမိုးထီးမိုးနန်းစည်။

—ထက်, *n.* an umbrella.

—မိုးဝါး, *n.* the kind of bamboo from which Burman umbrellas are made.

—ထံနန်းသံ, *n.* courtly pronunciation.

ထီး, 2, to be simple, alone, solitary; chiefly used adjectively; hence ထီးထီး, *adv.* by itself, without company. Der. အထီး လတ်ပြင်ထဲမှာတစ်ဆိုင်တည်းရှိထီးထီးရှိသည် (or ထီးနေသည်), as it is the only one house in the paddy plain, it has a solitary situation.

—တထီးထီး, *adv.* singly, solitarily; သည်အမှုထီးတထီးထီးဖြစ်နေသည်, this matter remains unique of its kind.

ထီးထိုင်ကာ (၄၇), *n.* a kind of large bird (fabulous), [said to be able to carry a man on its back.] (Pali ဝါရဏ).

ထု, 1, *v.* to pound, hammer, beat; နှက်သည်။ မိုက်သည် (in some applications); *comp.* ထေ; also strike moderately hard with the closed fist as in shampooing—(1) ကျွန်တော်နဖူးကိုထက်ထီး နှင့်ထုပါသည်, he rapped my forehead with his fist; (2) လမ်း ပေါ်မှာရှိသည့် ဒီထုံးများကို ထုမှသာလျှင်လမ်းကိုခင်းနိုင်မည်, it will be only by breaking up the baked clay balls on the road that you will be able to metal it; (3) ပန်းပဲသံထုံးကိုပေပေါ်တွင်ထင်၍ထု နှင့်ထုသည်။

—ခြေ (ထုချေ), *v.* to pulverize by pounding, to disprove, refute, ချေပသည်။ ထုခြေ (ချေ) ပြောဆိုရှင်းထင်း။—သည်ထရားခံအမှုကိုကောင်းမွန် စွာထုခြေ (ချေ) နိုင်ဟန် ပေါ်မရှိ, there is no probability of the accused being able to refute the charge.

ထွေး (ထွေး), *v.* to sell off ; ထွေး၍ရောင်းသည်—(၁) ဥစ္စာပစ္စည်းများထွေးပြီးမှကြွေးမြီများပေးဆပ်နိုင်ပါမည်။ (၂) ထက်သမားများသစ်တုံးကိုသစ်ထွေး၍ထင်းပုတ်နှင့်ထွေးသည်။

—ရိုက်, *v.* [to pound and smite.—S.] ; see the parts.

ထု, ၂, *v.* to carve, engrave, sculpture ; ထုထုသည်—(၁) သစ်သားကိုထုထုလှဲလား, can you carve in wood? (၂) မန္တလေးသားများရှင်ပွားဆင်းထုများကိုထုထုသည်, the Mandalay men are skilled in sculpturing images of Buddh.

ထုတ်, *v.* to take out, produce, bring to light ; ဖော်သည်, to take extracts from writing ; *comp.* နှုတ်, to put out ; ထွတ်စေသည်။ မြင်းတောင်းကထုတ်စေထုတ်မြှေးတူးသည်။ (၂). ပုံနှိပ်သည်စာအုပ်အတိုးမထုတ်နိုင်ထိုး စာအစောင်စောင်က စကားများကို ထုတ်ရေးသားသည်။ (၃) တရားခံများကိုနက်စောစောထောင်မှထုတ်ယူသည်ကိုမြင်လိုက်ပါရဲ့။

—ဖော်, *v.* to bring forth to view, to disclose, to make a display of ; သည်သူမိကျွေးကူးသောထုတ်ဖော်၍ပြောတတ်သည်, this man is in the habit of frequently making a display, and talking, about the benefits (he has conferred on others, being understood).

ထုတ်ချင်း, *adv.* straight through crosswise.

—ဝင်, *v.* to go straight through with violence (ထုတ်ချင်းပေါက်), to pass through a substance as a bullet, cannon ball—(၁) ငြိမ့်ထက်ထိုက်နှင့်ထိုးလိုက်ထိုက် ထုတ်ချင်းဝင်ပေါက်သွားသည်။ (၂) ရတနာတို့များရှာမှထုတ်ချင်းဝင်၍ထွင်းသောခရီးကို ထီးထိနက်ထိုက်ဖြင့်စီးဆောင်း၍ သွားကောင်းသည်။

ထုတ်ချောက်, *adv.* directly, at once, *pref.* to ရောက်။ ဝန်ထောက်မင်းဆိပ်အရှေ့ပတ်ကထာသင်းကိုထိုက်သွားတွင်။ ထုတ်ချောက်ထုတ်ချောက်ရောက်နိုင်သည်။ (၂) ပြည်မြို့ကိုထုတ်ချောက်ရောက်အောင်သွားပါ။

ထုတ်ထုတ်, *adv.* pulsatorily ; [သွေးထုတ်ထုတ် (*pron.* ဒုတ်ဒုတ်) ဒုန်သည်].

ထုတ္တရ, *n.* the trogon, a bird with beautiful plumes.

ထပ်, ၁, *n.* a cross-beam, on which the plate of a roof (ချောက်) is made to rest (a tie beam).

—စီးချောက်, *n.* ; see ချောက်။

—ဆီး, —ဆီးကစား, —ဆီးတမ်းကစား, —ထိုး, —ထိုးကစား ပုံဆီးကစား, &c. ; *v.* to play gantlet.

—ဖြန့်, *n.* a short cross-beam above the main one.

ထုပ်, ၂, *v.* to wrap up as in a bundle, or bind up as in a package. *Der.* အထုပ်။ နက်ဝန်စောစောခရီးသွားရမည်ထိုက်ထိုးအင်္ကျီများကို ကောင်းမွန်စွာထုပ်ထားလိုက်ပါ။ (၂) သည်အထုပ်နှင့်အမျိုးထုပ်မည်ထိုက်ကြံဒါထ။ [*i.e.*, to live all one's life in any service or employ].

—ရိုက်, *v.* ; see the parts ; သားထေကိုထုပ်ရိုက်၍နှိလိုက်သည်။

ထုပ်ပိုး, *v.* to pack up for conveyance ; ဝန်ထုပ်များကိုအသင့်ထုပ်ပိုး၍
ထားပါ။

—ရစ်, *v.* to wrap up by several involutions—(1) ကျွန်တော်ဖြေအ
ထွန်းပါသည်။ သတ္တဇာတ်နှင့် ထုပ်ရစ်လိုက်ပါ။ (2) ထည်ထားကို သံချေးမ
ထက်နိုင်အောင်အဝတ်နှင့်ထုပ်ရစ်ထားလိုက်ပါ, wrap up this with a
cloth so that it cannot rust ; (3) တုန်းကြီးမျှအထောင်းကိုကြီးဖြင့်
ထုပ်ရစ်၍ခေါင်းသွင်းတတ်သည်။

ထုံ, 1, *n.* a mixture of metals arranged for certain alchemical
treatment ; ထုံသည်။

ထုံ, 2, *v.* to perfume, make odorous by infusing or otherwise
applying an odoriferous substance, to imbue with, to be
imbued with naturally ; ဝါသနာရှိသည်။ ဝါသနာထုံသည်။ Der. အ
ထုံ—(1) သစ်ထာထဲမှာ ပုဆိုးအင်္ကျီများကို အမွှေးနံ့သာဖြင့်ထုံထားသည်, he
perfumes the puhsoes and jackets in the box with sweet
scents ; (2) ထေးထိပ်များကိုအရက်ရေမွှေးတို့ဖြင့်ထုံထားသည်, he per-
fumes the cheroots with spirits and scent ; (3) ခင်ဆွား
ဇာတ်ပွဲရှင်သေးပွဲများကိုဝါသနာထုံခဲ့သေး, have you a predilection
for zat and marionette pwès ?

—သင်း, *v.* ; see သင်း။

ထုံ, 3, *v.* to be numb, benumb, torpid, stupefied ; *comp.* ကျွန်းကျွန်
ထော်အကြောအချင်ထုံနေသည် ထာမျှထုပ်နိုင်မကိုင်နိုင်ဘူး, my sinews
and tendons are deprived of sensation, I cannot do any
work.

—ထိုင်, *v.* to be insensible, unimpressible ; ထုံထိုင်၍နေသည်။ ထုံနာ
ထိုင်နေသည်။

—ကျွံ, *v.* same.

—ရိုး, —ထွပ်, *n.* diseases said to be prevalent at Mogaung,
Upper Burma.

—နာ, *n.* the disease, of which there are two kinds, ထုံနာဝိ
(*pron.* ထုံနာဝိ), when the patient keeps in flesh, and ထုံနာ
ခြောက် (*pron.* ထုံနာခြောက်), when he grows thin.

—ပေ, *v.* to be apathetic ; chiefly used as an adjective, as in
the phrase an apathetic person.

—ပေပေ, *adv.* in an indifferent, nonchalant manner ; ထယ်ထုံ
ပေသည်။ ခိုင်းထိုစေ့ထိုပေ့ပေါ့ပါးလှပေပေပါ။

—မျော့, *n.* a disease of women.

ထုံး, 1 (probably from ထိုး, to tie), *n.* a precedent, way, manner,
custom ; အထင်း။ အရိုး။ ဓလေ့နည်း။ ; ရှေ့ထိုးရှေ့နည်းဖြင့်ရှိပါသည်, as
for that matter, there are precedents (*i.e.*, to the matter
in hand).

ထုံးစံ (most common), မြွှာ (မြန်မာ), ထုံးစံများထိပ်မြင်စည်ကိုအထွန်းပေါ်သည်, I am very apprehensive of Burmese customs disappearing.

—ဖွဲ့, *v.* to make a rule, settle, determine; ဥပဒေထားသည်။ မြွှာနား—ထင်း, —ရှိုး (ထုံးတမ်းရာဇဝင်တွင်ရပ်သည်)။

—သက်သေ, *n.* an example, a precedent (ထုံးနည်း)။

—ထောင်း, *n.* common law, *i.e.*, which derives its authority from long usage or custom.

ထုံး, 2, lime; hence ဖောက်ထုံး, slaked lime; မဖောက်ထုံး, unslaked lime.

—ထွက်ထက်ရေ, *n.* water impregnated with lime.

—ကျောက်, *n.* limestone.

—နီ, —ဖြူ, *n.* red and white lime, chewed with betel.

—ဖုတ်, *v.* to burn limestone to form lime.

—နီ, *n.* a lime-kiln.

—ဘူး, *n.* a chunam box.

ထုံး, 3, *n.* a pond or lake formed by a flow of water from another or from an arm of the sea.

—ဆိုင်, *n.* same.

ထုံး, 4, *v.* to tie in a knot. Der. အထုံး။

—ခိုင်း, *v.* to mark at intervals (infrequent); ထုံးခိုင်းထုံးခိုင်း, at intervals, is much more frequently used.

—ဖွဲ့, *v.* to tie in a knot.

—ဖြတ် (commonly *pron.* ဖိတ်), *v.*; see above, 2nd def.; ရှေးသောအခါ။ ထုရေရှစ်ထယ်ကြွယ်သောသူဌေးသားသည်။ ဂျမ်းထိုး၍ ကစားရာတွင်။ အထုံး၍ အစားအသောက်မမှန်ဖြစ်စေ၍, in days of yore, the son of a merchant who possessed eighty hundred millions of money, when (playing at) turning a somersault, twisted his intestines into a knot and became irregular in his eating and drinking; (2) မြို့ထို သွားသည်ထင်းမှာရေထုံးခိုင်းထုံးခိုင်းရှိသည်, there is water at intervals on the road going to the city.

ထု, 1, *v.* to raise into an erect posture, to raise one's self into an erect posture (as in getting up from bed)—နတ်ဖန်ထုန်းထောင် အိပ်ထိုင်များထိုးထိုးထုထုပါနောင်အားထိုး။ (2) အိပ်ရာမှထုနိုင်ပါ, I cannot raise myself up in bed.

—ထောင်, *v.* to erect, set up as a building or city, or a business distinct from others—(1) ထုန်းထောင်ထုထွေထက်များထိုးထုထောင်နိုင်ပါသည်, it is only now that I am able to set up a

boat and oars ; (2) အေပင်မြို့တူဆောင် သည်မှာ တယ်လောက်ကြာပြီလဲ၊
how long ago is it since Ma-ubin was founded ?

ထူး, 2, *v.* to be thick, not thin ; ပေါး, to be thick, close together,
ပေါး, *comp.* 88 ; *fig.* to be dull, stupid, thick-headed [to
become hypertrophied (*lit.* to "thicken"), as the skin of
the face and extremities of the fingers, ears, &c., in
leprosy ; ထွတ် is also used]—(1) သည်ပုဆိုးတယ်အသားထူသည်,
the texture of this puhso is very thick ; (2) တယ်လောက်ထူသည်,
the jungle is very dense ; (3) တယ်ထူသည်လူ, a very stupid
man ; (4) မောင်သာထွန်းအသားအရေထူလှန်ပြီ နှုတ်တေ့မည်။ (5) တယ်
ထူထဲသည့်အင်္ကျီ, a very thick jacket.

—ထင်, *v.* same, 2nd def. ; သည်ပွဲမှာတယ်ထူထူထင်သည်ကြည့်ရာမှ
ထူး, the people are very crowded in this pwè ; there is no
place from which to look on.

—ထဲ, *v.* (ထူထဲ), same in both senses ; particularly applied to
close-woven cloth—(1) တယ်ထူထဲသည့်အင်္ကျီ, a very thick jac-
ket ; (2) သည်မြင်းတယ်ထူထဲသည့်မြင်း အစီးအနင်းတယ်ခံသည်, this
horse is very stoutly built, it stands a great deal of riding.

—ပြော (*pron.* ထူးပြော), to be numerous (to be prevalent as dis-
ease)—ထူထပ်ပေါများ။ ထရအခါရန်လှန်မြို့မှာကျောက်ပေါက် ရောဂါထပ်
ထူပြောသည်။ (2) သူရီးသားပြုထူပြောသည့်အရပ်, a locality where
thieves and dacoits are very numerous.

—ထချစ်ကြီး, —ထချစ်ချစ်, *n.* same as ချစ်ထူကြီး, stupid, thick-
headed.

ထူး, 1, *n.* a natural hole, cavity in the earth ; not used singly.

—ခေါင်း, —ထွင်း, *n.* same ; ထူးထွင်းထဲကမြွေထွက်လာသည်။

—ပေါက်, *n.* a hole, passage, through from side to side ; ပေါက်
frequently follows ထူး as a *verb*, *e.g.*, ထူးပေါက်၍ထားရိုးပေါက်
သွားသည်။

ထူး, 2, *n.* a hopple or fetter of iron or rope.

—ခတ်, —ထည့်, *v.* to put on a hopple or fetter, *e.g.*, ဆင်ဆိုးထိုး
ထူးခတ်ရသည်, as the elephant is vicious, one has to put a
fetter on it.

ထူး, 3, *v.* to differ from others, be diverse, whether for the
better or the worse, to be singular, uncommon ; *comp.*
ဆန်း။ *Der.* အထူးထူး and တထူး။ တထူးသည့်ထူး (in a bad or
a good sense).

—ခြား, *v.* same—သည်သူထဲဦးအပြောအဆိုအနေအထိုင်အသွားအလာအတွန်
(ကွဲလွဲ) ထူးခြားသည်။

—ချွန်, *v.* to exceed, surpass in skill or execution ; ဣာဏ်ဗညာ
ထူးချွန်သောသူ။

ထေးဇာ, *v.*; see ဇာ, 2.

ထောက်, 1, *v.* to prop up (*comp.* ၃), to support, maintain, afford assistance; ထူသည်။ ညီသည်။ မသည်။ Der. အထောက်, *n.* a prop, stay, brace (survey terms; ထက်ယာထောက်, a left off-set); ထောက် (*pron.* ဒေါက်) is used in describing a horse's height, *e.g.*, သည်မြင်းထယ်ထောက်ကောင်းသည်, this horse is of a very good height; ထောက်သုထောင်ပြည့်သည့်မြင်း, a horse whose height is fully 3 cubits (13 hands 2 inches). Der. အထောက်အရံ။ ထောက် with ထည် means to ricochet as a bullet, *e.g.*, မြေကြီးကို ထည်ထောက်သွားသည်။ ထောက်, *n.* strut (P.W.D.); ထောက် (ငြော), to put words into another's mouth; to prompt as in acting — (1) သည်နေရာရေထောက်မိသလား။ (as in feeling the bottom in wading a river, &c.); (2) ကျွန်ုပ်တို့သိမြင်းဆိုသည့်အခါ မှားယွင်း ထောက်ပါခင်ဘုရား။

—ခံ, *v.* (to support with a prop); see the parts—မောင်မင်းသက် သေထောက်ခံပြန်ရရှိ၏လား, have you any rebutting evidence to produce?

—ခွ, *n.* a supporting crotch, a crutch.

—ထို, *n.* a short prop under a floor (*pron.* either as spelt or ဒေါက်ထို); သည်အိမ်အောက်ကထောက်ထိုကိုခံထားသည်, this house has short props supporting it underneath.

—ပင့်, —ပံ့, —မ, see ထောက်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူတို့ကိုရှေ့သောသူများ ကထောက်ရန် (or ထောက်ပံ့ရန်), အလွန်ကောင်းပါသည်။

ထောက်, 2, *v.* to consider, ဆင်ခြင်သည်; not used singly in this sense; to have regard to, have respect to, to have regard to, feel for, စာသည်။ ဣသည်။ Der. အထောက်။ သည်အမှုတွင်ခင် ဘုရားမျက်နှာကိုမထောက်နိုင်ပါ။

—မြင့် (ထောက်ချင့်), *v.* to consider, weigh, estimate in the mind; ကျွန်ုပ်အထူးပြောရန်မရှိအမှုကိုထောက်မြင့်လိုသဖြင့်ပေးတော့။

—စာ, —ဣာ, *v.* to have regard to, feel for; မိမိဆွေမျိုးကိုအလွန် ထောက်ဣာသွင်းမကြာမကြာငွေချေးချင်သည်။

—ထား, *v.* to have regard or respect to.

—မျှော် (ထောက်မြှော်), *v.*; see the parts.

—ရှု, *v.* to consider (ထောက်ရှုချွေင်ထွေး); ကြီးကျယ်သည့်အကြံကိုမကြံမီ ထောက်ရှုမျှော်ထွေးမှကောင်းသည်။

—ထွင်း, *v.* to inquire into, take measures to know [especially in the way of doing so for some official]; သည်အ ကြောင်းအရာကိုထောက်ထွင်းပါဦး, make further inquiry into the circumstances (of the case). [ထောက်ထွင်းချက်ပေး to give, ထောက်ထွင်းချက်ရ to receive, information. Much used, in

Upper Burma, though being gradually supplanted by the Lower Burma terms ထိတ်းဝဲး and ထိတ်းရဲ.

ထောက်ကျွန် (ထောက်ကြွန်), *n.* a name common to two species of terminalia, the *T. alata* and the *T. crenulata* (Pali အန္တုန)

ထောက်ရှာ (ပင်), *n.* the chaste tree, *M.* The leaves are eaten with curry.

—ဝ (ငါး), *n.* the *Turpinia pomifera*.

ထောင်, ၁, *n.* a prison, jail for malefactors; နှောင်အိမ်

—ကျ, *v.* to be imprisoned.

—ကဲး (ထောင်ကဲ), a Jailor (of doubtful usage); ထောင်ကဲခင်း

—ချ, *v.* to put into a prison, to confine in a prison, or Jail.

—ခါ, *v.* to make delivery. Formerly, in Upper Burma, to release prisoners when a Jail was overcrowded; or with a view of obtaining merit as on the occasion of the King's coronation; the new year, &c.

—ချစ်ဝါရင်း, *n.* a Jail commitment warrant.

—စာချီ, —စာရေ, *n.* the clerk of a Jail.

—ထောင် (pron. ထောင်ထောင်), *n.* imprisonment for life (ထောင်ထောင်ကျွန်းမြို့ခံ), transportation for life; ထောင်ထောင်ရှိခင် ဆည်

—ကံခါး, *n.* a Jail gate.

—ထ, *v.* to rise in mutiny as the inmates of a Jail, ထောင်ပုန်ကန်

—ဒဏ်, *n.* the punishment of imprisonment.

—ပါးကွတ်, *n.* an executioner (အာဏာသား).

—မိမိဝန်, *n.* a superintendent of a Jail.

—ပြာထာ, *n.* a Jail warder.

—ဖောက်ပြေး, *v.* to escape from a Jail; ထောင်ဖောက်, to break Jail.

—မှု, *n.* a Jailor.

—ဝံစာခံ, *v.* to present a petition to the Jail authorities for the purpose of interviewing a prisoner.

—သား, *n.* an inmate of a Jail.

ထောင်, ၂, *v.* to set a trap, take measures to entrap; ယုံထောင်ကြက် ထောင်ခေါင်းထောင်ဆတ်ထောင်ငါးထောင်, &c.

—ချောင် (pron. ချောင်), *n.* a trap.

—မိ, *v.* to entrap, catch in a trap (ထောင်ချောင်မိ).

ထောင်, 3, *v.* to place in an upright position ; *comp.* ထူ, to be proud, haughty, unhumbléd, unyielding, obstinate, stubborn ; မာနထောင်သည်, to be eaten up with pride ; ထောင်ထိုက် (*pron.* ဒေါင်ထိုက်), *adv.* in an upright position ; ထောင်ထိုက်ထား။

—ထား, *v.* same, 2nd def.

—ပျဉ် (*pron.* ထောင်ပျဉ်), *n.* a board used for closing up or partitioning a house (ပျဉ်ထောင်).

—ထွား, *v.* to be proud, arrogant, *see* မာန။

ထောင့်, *v.* to bend, curve, make a corner or angle ; *comp.* ထွေ, to put into a corner, out of the way (as stolen cattle လွှဲထိုးထောင်ထားသည်), conceal by subterfuges and circumventions (to prevaricate, equivocate, quibble in speech, ထောင့်ဖြော), to be somewhat ambiguous in meaning ; စကားထောင့်, *n.* a bend, corner, angle ; [အိမ်ထောင့်ပုံ, *n.* a sectional drawing of a house ; အပြင်ထောင့်, *n.* an exterior angle ; အတွင်းထောင့်, *n.* interior angle] —(1) ကျွန်တော်အိမ်မှထွက်သွားသည့်ပစ္စည်းအဝေးသို့ရောက်သေးမည်မထင်ပါ။ သည်အနီးအပါးတွင် ထောင့်ထားထိခွဲမည် or ထောင့်၍ထားထိခွဲမည်။ (2) ငါ့ထောင့်မပြောနှင့်, do not quibble to me ; (3) ခင်အျားစာရေးသည်မှာ အဓိပ္ပါယ်မပြေပြစ် စကားထောင့်သည်, regarding the letter you have written, the meaning of it is not coherent, the language is ambiguous.

—ကြား (*pron.* ဒေါင့်ကြား), *n.* a corner, hole, cranny ; ထောင့်ကြိုထောင့်ကြား။

—ကွယ်, *v.* ; *see* ထောင့်, 2nd def.

—ထွေ, *n.* the inside of an angle or bend, *hence* ပင်ထယ်ထောင့်ထွေ (or ပင်ထယ်ထောင့်ထွေး), a bay or gulf.

—ချွန် (*pron.* ဒေါင့်ချွန်), *n.* an acute angle ; *comp.* ထောင့်ဖြေ။

—စွန်း (*pron.* ဒေါင့်စွန်း), *n.* the outside of an angle or bend.

—ထန်း (*pron.* ဒေါင့်ထန်း), *n.* the diagonal of a square or parallelogram ; *adv.* diagonally, cornerwise.

—ဖြတ် (*pron.* ဒေါင့်ဖြတ်), *n.* a chord subtending the segment of a circle or curve ; *adv.* diagonally, cornerwise.

—ဖြေ, *n.* an obtuse angle.

—၍, *v.* *see* ထောင့်, 2nd def.

ထောင်း, *v.* to pound, as with a pestle or the elbow ; *comp.* ထူထောင်းထုရှိက်နှက်။

—ထောင်း, *adv.* fine as powder ; ဣပ်ဣပ် (ထောင်းထောင်းကြေ), to be reduced to a fine powder, to be ground to dust, to be trodden down as grass, paddy ; figuratively to be ruined, destroyed, annihilated ; မြို့ထောင်းထောင်းကြေ။ ထူထောင်းထောင်း

ကြေ၊ ထောင်းထောင်းကြေ has also the meaning of နှစ်၊ နှံပြား, *e.g.*, ထော့ထောင်းထောင်းကြေအောင်ရှာသည်, in a mass or cloud of fine particles, as dust (ဖုတ်ထောင်းထောင်းထ or ထထောင်းထောင်းထ) or smoke (မြီးထောင်ထိုးမီးထောင်းထောင်းထသည်), or vapour, heat, steam (မြင်းပျားကိုနက်စာစောရေမျိုးပေးသည့်အခါ၊ ကိုက်ကအနေထောင်းထောင်းထသည်); figuratively applied to strong passion (ချောင်းချောင်း) ကိလေသာမာန်ထောင်းထောင်းထသည်။ ဒေါသထောင်းထောင်းထသည် (also applied to cobras; မြွေတောက်ပါးပျည်းထောင်းထောင်းထသည်).

ထောပတ်, *n.* ghee, butter; ငန်းစွန်ထောပတ်။ ထောပတ်ဆန်။ ထောပတ်တမင်း။

—စည်, *n.* a tin of (preserved) butter.

ထောပနာ (ထောမနာ), *see* next.

ထောမနာ (Pali), *v.* to praise, laud, extol, *see* ချီးမွမ်း။

ထောထထတ် (ထောထထတ်), *n.* a shrub, [the leaves are used for washing the head. It is supposed to free the head from dandruff].

ထော့နဲ့, *adv.* lamely, limpingly, ထော့နဲ့သွားသည်; less than ထူးနင်းထူးနင်း။ ထော့နဲ့ထော့နဲ့နင်းသွားသည်။

ထော်, *v.* to stick out, as the lips, either naturally or as when vexed or angry; နှုတ်ခင်းထော်သည်, to be uneven, as the end or side of a thing at its junction with another; ထမတ်ထော်နေသည်။

—ငေါ, *see* the parts.

—မော်, *v.* to be proud, arrogant; မာနထော်မော်သည်။ ထော်ထော်မော်မော်နိုင်သည်။ စကားပြောထော်မော်သည် (infrequent).

—ထော်, *v.* to stick up unevenly; used adverbially (infrequent); မျက်မှူးထော်ထော်။ မော်ထိုထောင်ကြည့်ထူးပါ။

—ထော်ကန်ထန်, *adv.* same (most common); ထော်ထော်ကန်ထန်ထန်ထက်ထက်သည်။ ထော်ထော်ကန်ထန်ထန် ပြောထက်ထက်သည်။ (ထန်ထန်ထက်ထက် ပြောထက်ထက်သည်).

ထို, *pron. a.* that (colloquial) ထို (*pron.* ထို when immediately preceding အပြင်။ ကြောင့်။ အထူးနည်းထူး).

—မှဉ်း, *adv.* hither and thither (*lit.* thither and hither), *e.g.*, အမိကိုရှာ၍မတွေ့ မမြင်သင့်ရှိသော်။ ထိုမှဉ်းမှဉ်းထွက်, &c., p. 118. Wéthandara, equivalent to the colloquial phrase ထောင်ပြေးမြောက်ပြေး။

—ထို, *pron. a.* such, of that sort (*adv.* thus.—S.) [Note.—ထို is sometimes reduplicated to form a plural, as ထိုထိုဥဥ, those things; also used with ဤ in a reduplicated form, ထိုထိုဤဤ။

e.g., ထိုထိုဤဤ ရောဂါများသည်။ ထိုထိုဤဤစကားများသည်။ ထိုထိုဤဤ အစားအသောက်များသည်။

ထိုက်, *v.* to be worth, have a certain value, more or less, to deserve, merit, be worthy of, to be suitable, fit, တန်သည်။ Der. အထိုးထိုက်။ ဒဏ်ထိုက် (ထိုက်သည်အားထွေးစွာ, *adv.* in a befitting, suitable manner, as is befitting or proper)—(1) ထပ်ရွှေသည်မြင်းခင်းစိုးရဲစာသုဌေးကြီးများနှင့်သာထိုက်သည်, a very handsome horse, it is only suitable for officials or great merchants; (2) ထိုထိုနှင့်သူ, according to his deserts.

—တန်, ထွောက်, သက်, same—(1) သိညည်းခင်းသားနှင့်ထိုက်တန်သောမင်းစွီးကိုရွေးချယ်လျှင်။ ဓမ္မရာဇ်မင်း၏စွီးပုထိုးထိုက်သည်ထုထွေပုံ၏။ * * * when they chose a befitting princess for Prince Theinzi, they said “the King of Maddarit’s daughter is an appropriate princess for him”; they petitioned; (2) တရားထိုက်သက်ရာအမှုကိုဒ်ရင်လျှင်။ ကျွန်တော်ကြံ့ခပ်ပါမည်, if the case is decided according to what is proper in law. *i.e.*, on its merits, I shall be satisfied.

ထိုက်ထိုက်, *adv.* thickly; ထုထု *pref.* to ခံ ၂ [*e.g.*, အပ်ထေထိုက်ထိုက် (ထုထု) ခံပါ] and ရက် ၃ [*e.g.*, ပုဆိုးထိုးအသားထိုက်ထိုက် (ထုထု) ရက်ပါ].

ထိုင်, *v.* to sit.

—စား, *v.* to live in ease (*i.e.*, without being obliged to work for one’s living); it is also used in a *reproachful* sense when addressing or speaking of indolent persons—(1) မောင်ကြက်မြ ဥစ္စာပစ္စည်းပေါ်သောကြောင့်ထာမျှမလုပ်ချလျှင်။ ထိုင်စားရသည်။ (2) သည်ထူပါမျှမလုပ်ချင်လျှင်ထိုင်စားချင်သည်, this man is not inclined to work, he desires to live in ease.

—မထိမ်းအင်္ကျီ, *n.* short coat.

ထိုင်း, *v.* to be damp, so as to stick together; မသွက်, to be heavy, stupid, sluggish as the ear (နားထိုင်း), or mind (ညာဏ်ထိုင်း)—(1) နေစည်မပြတ်မိမိမ်းရှာသောသုကြောင့်အဝတ်အစားများထိုင်းထန်ပြီ။ (2) သုစေး။ ထိုင်းနေပြီ, the effervescing medicine has become inert.

—မည်း (ထိုင်းမျည်း) (*pron.* as spelt), (*see* ငိုက်မြည်း); *see* next (infrequent). This word is occasionally used by elderly persons when admonishing young people.

—နှိုင်း, *v.* to be dull, sluggish, inert; applied to mind or person; သည်ထူနေပုံထိုင်ပုံ (မွေးထိုးကြီးနှင့်) ထိုင်းထိုင်းနှိုင်းနှိုင်းတတ်ပြီသည်။

ထိုး, *v.* to thrust at, in, or through; to work, operate on; of various application; [ထားနှင့်ထိုး, *v.* to stab with a knife; ထားမျှောင်နှင့်ထိုး, *v.* to stab with a dagger; ထက်ထီးနှင့်ထိုး, *v.* to strike (from the shoulder) with the fist; ထွံ့နှင့်ထိုး, *v.* to

spear], to make letters, figures, marks, &c. on any substance (ထိပ်ထိုး, *v.* to write the title of a writing on the outside, to write an address), to write, engrave, cut in wood, stone, &c. ; ကမ္ပည်းထိုးသည်။ ကမ္ပည်းထိပ်စာထိုးသည်။ မှော်ကွန်းထိုးသည်။ ရာဇဝင်ထိုးသည်, to make an historical record (to play at certain games of chance ; အနီထောင်ထိုး။ ကြိုးထိုးသည်), (to sting as some reptiles, insects, such as the scorpion, wasp, carpenter bee ; ကင်းမြီးကောက်ထိုး။ နံကြိတ်ထိုး။ ပိထိုးထိုးသည်)။

ထိုးကြွင့်, *v.* to shoot as pain ; ထိုးကြွင့်မြီးနာသည်။

— ကြိုး, *n.* tape or bobbin made by hand ; *comp.* ကျပ်ကြိုး။

— ကွင်း, *n.* a tattooed spot ; ထိုးကွင်းခါးတွင်။ ထိုးကွင်းခူးကျ။ ထိုးကွင်းမြေပိုက်။

— ကွင်းဆရာ, *n.* a tattooer (*lit.* professor of tattooing), also styled ဖွင့်ကြောင်ဆရာ (polite).

— ကွင်းထိုး, *v.* to tattoo.

— ဖွင့်, *v.* ; see the parts (to pierce and open by lacerating or rending) ; ဖျိုးစင်းထဲသို့အသေထောင်ပုဂံထိုးဖွင့်သည်။

— ထံ, *n.* a fiddle-stick, ramrod, piston and such like.

— ထံကြိုး, *n.* the string of a fiddle-stick.

— ထွင်း, *v.* to penetrate into (a subject), to invent, originate (by strength of genius), to possess powers of perscrutation ; ဝိနိရသထာဝ။

— ပုန့်, *n.* a kind of bread made of glutinous rice, jaggery, &c.

— ဝါး, *n.* a bamboo pole used for impelling boats.

ထွန် or ဒွန် (ဝင်), *n.* a timber tree belonging to the genus *eriolæna*, *M.*

ထွပင် or ဒွပင် (ဝင်), *n.* the *Kydia calycina*.

ထွတ်, *v.* to go or come out, to rise, as a celestial luminary, [to project, protrude, to leave the starting-post as in a race ; to leave a port ; mooring-place, or station, as a ship, boat, a (railway) train. Der. အထွတ်—(1) မောင်ဖြူ မနေ့က ထွတ် သွားသည်, Maung Phyu left yesterday ; (2) ထထွတ်ထွင်ရေထက်သည်ဟုပင်ထုတ်သားများအထွတ်ကြသည်။ (3) အထွန်းထွက်နေသည်, the head-land projects ; (4) ထောဝက်ထွဲထိုးမိထိုအထွတ်နေသည်။ (5) မြင်း ၂ ကောင်ထွက်လာပြီ, the two horses have started ; (6) စီးရထားထွက်သွားပြီ, the train has left] ; [to leave a service or employ, အထွတ်မှထွက်သည်]။

— ထုန်, *n.* exports.

— ဖျိန်, *n.* time of departure.

ထွက်စီး, *v.* to issue, flow out.

—နပ်, *v.* to present, offer (obsolete); ထွက်စားနပ်စားပြုသည်, to commit petty acts of extortion; ထွန်ပြုတ်စားသည်။

—ပြေး, *v.* to run away, to decamp, abscond.

—ဝ, *n.* an outlet, an exit.

ထွင်, *v.* to clear, clear out or away, as a thorn from the flesh, ဆူးထွင်; or trees and bushes from the ground, သစ်ပင်ထွင်; မြိုထွင်, one kind of ရှင်းထင်ထုတ်သင်, to clear, disentangle hair (သံပင်ထွင်), thread (မြည်ခင်ထွင်); ဖျင်သည်, သင်သည်, to elucidate or make clear a matter of business, အမှုထွင် (infrequent); ဒိပ်အနားပတ်ထည်ထော့ထွင်လိုက်ပါ, clear the jungle round the house.

ထွင်း, *v.* to make a hole into by excavating some part of the substance, as by a chisel or gouge, to scoop out; ခေါင်းထွင်း။ ဆီဆုံထွင်း။ ထိုင်ထွင်း။ နတ်ထွင်းသည့်ခံထွင်းထမင်းထင်နိုင်ရိုးသား, can the mouth formed by the nats suffer hunger? (This phrase is quoted by persons either by way of self-encouragement or to encourage others when in reduced and straitened circumstances).

ထွတ်, 1, *n.* a fleshy excrescence, whether indolent (*i.e.*, causing little or no pain), မြင်းဖု, or cancerous, နုထွတ်။ ထွတ်အိုင်းနာပေါက်။ ထွတ်မြင်းနားပေါက်။—မျက်နှာအထွတ်ထွတ်နှင့်အနာကြီးစွဲပြီ။

ထွတ်, 2, to be very tender, delicate; more than နု; applied to leaves, fruit (သစ်သီးသစ်ရွက်မျှားနုနုထွတ်ထွတ်ကလေး), the flesh, &c.; used adverbially or combined with နု, which see—(1) သည်နွားထွတ်ထွတ်ကလေးရှိသေးသည်, (2) သည်သစ်ပင် အထုံးအရပ်ကြီးသော်ထည်းထွတ်ထွတ်ကလေးရှိသေးသည်။ နုလိုက်တာထွတ်ထွတ်။

ထွန်, *n.* a kind of harrow used for a plough; *comp.* ထတ်, *v.* to harrow, to drag as an anchor: ထွန် is also used as a verb; ထွန်းထွန်း။ ထတ်ထွန်း။ ထွန်ဘိုထက်ထွိုနား။ [The ထွန် is used 'for making furrows for planting peas, millet, sesamum.']

—စိုင်း, *n.* the curved handle of a harrow.

—ကြောင်း, *n.* a furrow made by a harrow, ခဲ။

—ချေး, *n.* the dirt, rubbish, &c., collected by the teeth of a harrow.

—မြင် (*pron.* ထွန်မြင်), *n.* a rake.

—ထုံး, *n.* the stock of a harrow in which the teeth are fixed; ထွန်ထုံးချွတ်, *lit.* to unyoke bullocks from a harrow in Upper Burma ထွန်ထုံးချွတ် (*pron.* ထွန်ထုံးချွတ်) is used to express the time when bullocks, or buffaloes, are unyoked, *i.e.*, about 9 a.m., hence it denotes a period of time (like ထွင်းခံဝင်၊ ထွင်းခံပြန်)။ ထွန်ထုံးချွတ်မျှန်။

ထွန် တုံးထောင်, *v.* to set the stock of the harrow on one end after finishing work.

—ထုံးမိတ်, —ထုံးပြင် (ထွန်ထုံးမိတ်), *v.* to finish the work of harrowing.

—ထောင်တိုက်, *v.* to set the stock of the harrow on one end, in order to make a deep furrow or trench (ထွန်စောင်တိုက်).

—ထက်စိုက်ဖျိုး, *v.* to harrow and sow seed; ထွန်ဘို့ထက်ဘို့ကောင်းသည့်နား။

—ရေးကြောင်း, *n.* a mark made by the tooth of a harrow.

—ထင်မြေ, *n.* cultivated ground.

—သန်, *n.* the shaft of a harrow.

—သွား, *n.* the tooth of a harrow; ထွန်ထုံးစွန်းတွင်ကြီးသောလယ်ထွင်သားအားပြောဆိုတိုင်ပင်မှားချေသောကြောင့်ငါးအခိုက်အရာရောက်ချေပြီ။

ထွန်, *v.* to twitch (*intrans.*) as by a short, spasmodic contraction of a fibre or muscle; ထွန်ထွန်လူးအောင်နာသည်, to roll from side to side in convulsive agony; မြွေယောက်ခါးကိုဆုတ်နှံ့ရိုက်ထားထိုးထွန်ထွန်လူးနေသည်။

ထွန်း, *v.* to shine, emit light; အရောင်, to make shine, cause to be light; ထင်းစေသည်, to kindle; ဟြိသည်, to appear, be distinguished, conspicuous, resplendent; more than ထင်ပေါ်—(၁) သည်ညွှတ်ထင်ထင်ရောင် ထွန်းသည်။ သည်စာတွင်ရှိသည့်စာလုံးကိုတတ်နိုင်သည်။ (၂) မှောင်မိုက်ခဲ့ပြီ။ ဖထောင်းတိုင်ကိုမီးထွန်းထိုက်ပါ။

—ကား, —ထောက်, —ပေါက်, —ထင်း, *v.* same, 1st def.—(၁) သည်မြို့မှာသတ်သူကြွေးထွန်းကားနေသတဲ့, whose influence is prominent in this town? (၂) ခင်ဗျားပိရိယိုက်ထွင်တနေ့ထက်တနေ့ထွန်းပလိမ့်မည်။ (၃) ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက်ကြိတ်သည့်လူမဟုတ်ပါ, he is not a man who can plan anything in a vigorous, pushing manner.

ထွပ်, *v.* to squeeze (out of a shell or socket); *comp.* ညှပ် and ဖျပ် (rare).

ထွာ, ၁, *v.* to measure with a span. Der. အထွာ/and ထိုင်းထွာ, *e.g.*, ထက်ထောက်ရှည်သထဲထိရအောင်ထွာထိုက်စမ်းပါ, span it, please, in order to know how long it is.

ထွာ, ၂, *v.* to mince with a knife, the point remaining unmoved and the handle rising at each stroke, နှာ, *e.g.*, ဆေးထိုးထွာဆောက်ဖြင့်ထွာသည်။

ထွား, *v.* to be stout, large (burly), or chubby as a child. (Note.—ထွား usually implies that the person (or animal) spoken of is large or stout for his (or its) age; ဘယ်သောက်ထွားသည့်အကလေးရယ်လို့, what a stout chubby child he is!

ထွေးထွင်း, —*ဖွဲ, v.*; *see* the parts; ထယ်ထွေးထွင်းသည့်မြင်း, *n.* a very stout, big horse (ထွေးဖွဲ can be also used in the same sense).

—ရှား, *v.*, *see* ထွေး; used adverbially (rare).

ထွေးထွေး, *adv.* fine as powder; ညက်ညက်။ထထောင်ငါးရာကိထေသာထွေးထွေးညက်ညက်။ ဖယ်ဖျက်ချစ်ထွင်း အောင်မြင်တော်မူသောကြောင့် ထင်စိတုသောအမည်နာမကိုချစ်သည်, because he cut to pieces, destroyed to fine powder, and overcame the one thousand five hundred evil passions, he received the appellation of Bagawa; ထွေးထွေး is infrequent in colloquial.

ထွီ, *int.* expressive of disgust; သည်လူလှ်ထာထယ်ရှုံစရာကောင်းသည်။ ထွီ။

ထွေ, 1, *v.* to be diverse, different from itself, various, diversified; ထူးထွေ။သည့်လူထယ်အရာဂါထွေသည်, this man has many complications of disease.

—ထာထေထာ, *adv.* evasively, as in eluding a statement, question, or in trying to avoid doing anything; or in backing out of an engagement; ထွေထာထေထာနိုင်သည်။

—ထူး, *v.* same.

—ပြား, *v.* same; ထွေးထွေပြားပြားကြံတတ်သောသူ, a person who schemes in many different ways (one who has many irons on the fire).

—ရာ, *v.* same; used adverbially; ထွေးထွေရာရာ။ ထွေရာထေးပါး။ (ထေးပါး here appears to mean the four cardinal points of the compass); ကာလစမျက်ထွေရာထေးပါးတယ်များသည်, as is in accordance with the times, there is evil of many different kinds.

ထွေ, 2, *v.* to throw with a motion of the hand parallel with the ground in play, as in pitching quoits; *comp.* ဖွဲ (to throw with a swinging motion of the arm).

—ကစား, *v.* to play at pitching quoits.

—မြစ် (ထွေပစ်), *v.*; *see* ထွေ (most common).

—ပြား, *n.* a quoit.

ထွေး, 1, *v.* to be mixed together; ငါးများစိုက်နှင်မိသည့်အခါ။ထွေးနေတတ်သည်, be confused in a mass, မြှမ်းနှောသည်. Der. အထွေး။ ထူချင်းထွေး, to be confused in utterance; စတားထွေး။ဆံထွေး, *v.* to be matted together as the hair, to wrap up with a cloth or blanket; အဝတ်နှင်ထွေး။မြေကိုသတ္တထတ်နှင်ထွေးသည်။

—ရော, —ရောရှက်တင် (*pron.* ရွေးယောရှက်တင်), —ရှုတ်, —ရှုတ်ရှက်ထင်, —ထိုး, *see* the parts—(1) သည်သူနှစ်ဦးအရာရာထွေးရောရှက်

ထင်နေကြသည်၊ these two persons are intimately associated with each other in many different ways ; (2) ထရားလိုထရားခံ ဟူသည်။ အချင်းချင်းသတ်ပတ်ထွေးထိုးနေသည်ကိုမြင်ပါသည်။ (3) သူတို့နှစ် ထောက်သတ်ပတ်သည့်နေရာမှာထွေးထိုးရာများကိုမြင်၏။

ထွေးထိုးရပ်ဝတ်, *v.* to be intricately involved.

ထွေး, 2, *v.* to spit ; ထံထွေးထွေးသည်, to spit out as water or food ; ခေထွေးပြင်လိုက်။ထမင်းထုပ်ထွေးပြင်, it is not necessary to use ပြင် to spit water upon bamboo strips (နွီး), strips of the *Thalia cannæformis* (ဆင်) and mats which are not finished in the meaning (နွီးကိုချော့နှင့်ထွေးသည်).

—အင်း, —ခံ, *n.* a spittoon.

ထွေး, 3, *v.* to be the youngest ; not used as a verb. Der. အထွေး.

—ထေဝ် (*pron.* ခွေးခေ), *n.* (see ဝိထွေး), a mother's younger sister, a father's younger brother's wife.

ဒ (ဒထွေး)

(The eighteenth consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of dentals.)

ဝေထ် (နာ), *n.* a disease at the roots of the hair, causing baldness (*Tinea tonsurans*). This disease is accompanied with intense itching, and is said to be more common among children than adults. The Burmese frequently say in a bantering way to children ကျောင်းသား ကလေးများသမိတ်ကို ပြောင်အောင်ခဲဆေးလျှင်ခက်ပေါက်ထက်သည်။

ဒထွေထ (Pali), *n.* the south, ထောင် ; ဒထွေထဌာနမင်းကြီး, *n.* the Commissioner of the Southern Division, Upper Burma.

—ထညီ, *n.* the southern carriage or path of the sun.

—ထညီအစွန်း, *n.* the winter solstice.

—ထညီစွန်းထန်း, *n.* the Tropic of Capricorn.

ဒင်, *n.* the breech, butt-end of an instrument ; ထောင့်ဒင်နှင့်ဆောင်သည် (the head of a tattooing iron), also called ဒင်ရ ; usually the figure of a belu, mermaid, &c., ဒင်ထင် ; ဒင်နှင့် ဆင်မမျှ, to be out of proportion, as a small horse harnessed to a large, heavy carriage.

—ရ, *n.* a knot at the end of a rod.

—ထေးချီ, *v.* to be slow from idleness or reluctance ; ဒင်ထေးချီ မနေပါနှင့် (rare).

ဒဝါး, *n.* a circular piece of metal stamped, whether for a coin or a medal ; ဒဝါးချိန်, weight in silver ; ဒဝါးထိပ်ပြုလုပ်မှု, the of-

fence of counterfeiting coin (ဒေါ်ထိုက်, a mint), (ဒေါ်စက်, machinery for manufacturing coin), (ဒေါ်သွန်းခတ်သည့်ထန်ဆာ, coining tool or instrument), (ဒေါ်လိပ်ပြုလုပ်ရန် ထန်ဆာကိရိယာ, instruments for counterfeiting coin).

ဒေါ်ခတ်, *v.* to stamp a coin or medal (ဒေါ်နှိပ်).

—ဖျက်, *v.* to deface coin.

—ထုပ်, *v.* to coin.

ဒင်ဒင်, *adv.* indicative of the sound which it imitates; ဒင်ဒင်မြည် intensive to words of hardness; ဒင်ဒင်ပါအောင်မာသည်, as a horse, bullock, or even a human being; ဒင်ဒင်ပါအောင်မာသည်ဟူ။ ဒင်ဒင်မြည်အောင်မာသည်ဟူ။

ဒဏ္ဍာရီ, *n.* a fiction, fable, tale of imagination; ဒဏ္ဍာရီဝါ။

—ချဲ့, *v.* to write or relate fiction; in a secondary sense to be discursive in speech; ထယ်ဒဏ္ဍာရီချဲ့ပြောတတ်သည်ဟူ။

ဒနီ, *n.* the toddy-palm tree [the *Nipa fruticans*] [the leaf of the said tree used in thatching; numerous in the delta of the Irrawaddy].

—ကာ, *v.* to cover the sides of a house with the leaves of the toddy-palm.

—ဇွဲ, *n.* a toddy tree plantation.

—ထော, *n.* an extensive plantation of toddy-palm trees.

—ထိုး, *v.* to double and pin the said leaf on a stick for thatching.

—ဇွပ် (ဒနီဖျပ်) (from ဇွပ်, to weave), *n.* a stick of the said leaf prepared for thatching; ဒနီတဇွပ်သွင်းပါဦး။

—ရိုး, *v.* to roof a house with the said leaves.

—ရည်, *n.* toddy, the juice of the toddy-palm tree; ထန်းရည် ဆိုင်, *n.* a licensed toddy shop [ဒနီရည်ဖူး, to be intoxicated with drinking toddy].

—ရည်ခါး, *n.* fermented toddy.

—ရည်ချို, *n.* fresh toddy just drawn from the tree.

ဒနုတ်, *n.* a kind of buffalo with short horns, in Upper Burma called ခင်ထို (*pron.* ဝင်ဒို).

ဒနိုး (ခနိုး), *n.* the *Calamus arborescens*, a palm growing to the height of 15 or 20 feet, common in marshy beds of streamlets.

ခန္တလူ (ခန္တလူ), *n.* sandalwood; see ခန္တလူ, which is the correct orthography.

ဒန္တဇာ (usually *pron.* ဒန္တဇ) (Pali ဒန္တ, *n.* a tooth, and ဇာ), *a.* dental, produced from the teeth; applied to consonants of the ဇ class (ဇ, ဝ, ဒ, ဝ, န, လ, ဝ, ဒန္တဇာအက္ခရာမည်ကုန်၏).

ဒန္တဇီ (နာ), *n.* a gum-boil.

ဒန္တလွှဲ (ပင်), (ဒန္တလွှဲ) (*pron.* ဒန္တ), *n.* the *Cassia foetida* plant. [The beans of this plant are said to be a fair substitute for coffee, and to have soporific properties, and the root is said to be efficacious in cases of scorpion bite. The leaves are eaten boiled, and called ခိုင်းကျလက်ပက်].

ဒန္တသေတ, *n.* the balsam plant; ဒေသတ။

ဒန္တရင်ကောက် (*pron.* ဒေတင်ဂေါက်), *n.* the climbing fern called by the Tavoyans ဒန္တရင်ကောက်. The Burmese make a pickle of the leaves; ဒန္တရင်ကောက်ချဉ်။

ဒန္တသတ္တု (*usually pron.* ဒန္တသတ္တု), *n.* the Indian horse-radish tree (an excellent substitute for horse-radish).

ဒန်း, 1, *n.* the henna tree, the leaves of which are used in staining the nails (yellow).

—ကျားကြီး, *n.* varieties of the said tree.

—သိုး, *v.* to stain (the nails) with the leaves of the henna.

ဒန်း, 2, *n.* a swing.

—ဝါ, *v.* to swing (*intrans.*).

—ဆင်, *v.* to erect a swing; ဖူအောင်ဖန်။ ဆူလောင်ညို။ တူလောင်နံ။ ဒန်းဆင်ဆိုဝါ။ ရွတ်တော်သိမ်းမြတ်။

—ပေါက်, *v.* to suspend a rope to a cross rope in order to draw it tighter. It also means to be galled by a swing.

—မူး, *v.* to be giddy or dizzy from swinging.

—ထွေး (ဒန်းထွေး), *v.* to swing (*trans.*).

ဒဝင်း, *n.* a kind of bamboo stake to trap fish; used only in the sea. [In a damin trap the side posts are called ကနင်တိုင်, the post planted in the ground and secured by a rattan rope ကနင်တိုင်, the rope itself ကျောက်ကြိုး, the upper transverse bamboo is called ကလန်, the lower one အောက်ကလန်, the rattan fastenings in the upper parts and sides are called ဝန်းကြိုး, မုဆိတ်ကြိုး and ဝါးကြိုး, and the lowest fastening, securing the အောက်ကလန် —ဝေးကြိုး, The funnel-shaped part of the trap is termed ကွန်ဆောင်, and the two-pronged driving implement အဆောင်, the bamboo used for fixing the positions of the ကနင်တိုင်, ထိုးဝါး, and the large bamboo float ဆော့ဝါး. Damian traps are made of ခုခင် and ထင်း bamboos.]

မင်းကြမ်း, *n.* unsieved ngapi, in contradistinction to ဆန်ခါးခါး, sieved ngapi.

—ခွန်, *n.* revenue derived from the tax paid on damin traps.

—ငါးခါး, *n.* pressed fish, composed of all sorts, *see* မှောင်ငါးခါး said to have been originally spelt ငါးပြည့်။

—ဆိပ်, *n.* a temporary fishing village, the residents of which are employed in the damin fishery (in the dry season).

—ဆွဲထုတ်, *v.* to buy (damin) ngapi wholesale (usually implying to load one's own boat) at one of the aforesaid villages in order to dispose of it subsequently, either alone in one of the large towns in Lower Burma where a trade in damin ngapi is carried on, or in Upper Burma.

—ထိ, *v.* to make a catch of fish for manufacturing damin ngapi.

—ထောင်, *v.* to catch fish in the above said trap, also to set up as an employer of labour in the damin fishing industry ; မင်းသူကြီး။

—ပွဲစား, *n.* a damin ngapi broker.

—ဇေ, *n.* a boat used in damin fishing.

—သမား, *n.* an employé in the damin fishing industry.

—သူကြီး, *n.* an employer of labour in the damin fishing industry.

ဒယ်ဒီး, ဒယ်ဒီးကင်း, *n.* a large iron pot or pan ; *comp.* ဒီးကင်း ; [a cauldron, ရှားချက်သည့်ဒယ်ဒီး, *n.* a cauldron for boiling cutch.]

ဒရကြမ်း (*pron.* ဒရကြမ်း), *adv.* roughly, violently ; ဒရကြမ်းသွားသည်။ ဒရကြမ်းသာသည် sometimes used as an intensive to words denoting plenty ; စားဆန်ဒရကြမ်းပေါများသည့်အခါ။

ဒရင့် (from ရင့်, *v.* to trail), *adv.* in contact with the ground, touching and trailing. This word is allowable though a garment may not actually be *touching* the ground, but even when worn longer than is customary ; ပုဆိုးဒရင့်ဝတ်သည်အဘယ်စင်းသားပျက်လိုက်သည်။ ထုတ်ဒရင့်ဝတ်သည်အလေးသူလိုက်သည်။ ပုဆိုးအောက်ကိုဒရင့်ထိုက်နေပြီ။ စင်းပုဆိုးပုတ်ထဲဒရင့်တိုက်နေပြီ။

—ဆွဲ, —ထိုက်, *v.* to trail along the ground ; သည်အကလေးအဝတ်များကိုမခိုင်လိုဒရင့်ဆွဲထားသည်။

—ထုတ်, *adv.* trailingly, in disorder ; ဝန်းလှန်းဒရင့်တစ်ဝတ်လည်ဆွဲမိန်းမ။ ဒရင့်ထုတ်ဆွဲသည့်အကလေး။ အဝတ်ကပိုက်မိသည်။

—ထိ, *adv.* trailingly, as the train of a gown.

အရပ် (*pron.* ဒရပ်), *adv.* repeatedly and without intermission ; [မထပ်မနား has very often the same meaning] ; ဆန်ခါကြီးရွာသို့ ဒရပ်ရောက်နေပါသည်။ ၎င်းရွာအကြောင်းအရာကိုမသိဘဲနေရင်းလား။ ဒရပ်အိပ်သည်။ မြင်းဒရပ်စားရမှုအားရသည်။

ဒရုန်း (*pron.* ဒရုန်း), *a.* instantly, headlong, without regard to circumstances ; ဒရုန်းသွားပါ။ သို့မဟုတ်မရှိဘဲနေလိမ့်မည်။ မောင်မြူဆန်းပင်ပေါ်မှာ မြွေကြီးတွေထိုက်ထိုက်ဒရုန်း ထွေချလိုက်အလိုက်လွတ်သည်။ အိပ်ပေါ်ကဒရုန်း တွန်းချလိုက်စောက်ထိုးမှောက်သံကျသည်။

ဒရပေ, *adv.* lawlessly ; ဒရပေကျင့်သည်။ ဒရပေနိုင်သည်။ ဒရပေဆိုးသည် ; also used as an intensive to words denoting dirtiness, foulness ; ဒရပေညစ်ပတ်အောင်စားသည်။ ခေအိုးများဒရပေညစ်ပတ်လိုက်တာ။ သောက်ချင်စရာထောင်မကောင်းဘူး။

ဒရပ်, *n.* porcine deer, *Cervus porcinus*.

ဒရေသောပါး (*pron.* ဒရေသောဗား), *adv.* in a hurried, precipitous manner ; ဒရေသောပါးသွားရသည်။ ဒရေသောပါးစားရသည်။ ဒရေသောပါးလိုက်ရသည်။ ဒရေသောပါးပြေးလာသည် ; see ကတိုက်ကမိုက်။

ဒရွတ် (ဒရွတ်), (from ရွတ်, to be violent), *adv.* dragging along the ground, implying some degree of roughness and violence, more than ဒရင်, but less than စွပ်။ ဒရွတ်ခံ။ ဒရိဒရွတ်ဆွဲ။

—ဆွဲ (ဒရွတ်ဆွဲ), *v.* to drag along with headlong violence by main force ; မလိုက်ဘူးသံလျှင်ဒရွတ်ဆွဲခေါ်ခဲ့ပါ။

—သိ (ဒရွတ်သိ), *adv.* same.

—သိထိုး (ဒရွတ်သိထိုး), *adv.* dragging with headlong violence.

ဒထက်, *n.* anything in the form of a cross made to turn round, as a twirling churn-staff, a turnstile, a bar-shot, &c. ; ထောင်ပြေးမြောက်ပြေးဒထက်ထည်သလိုဘဲ။

ဒထာ, *adv.* open, exposed ; *n.* an open plain ; လဟာပြင်။ သည်အိမ်အကာအရံမရှိ ဒထာနေထိုင်လေထယ်ဘိုက်သည်။ သစ်ပင်သစ်ရိပ်မရှိသည့်ဒထာပြင်ကြီးထဲမှာအလွန်နေပူသည်။

ဒလိပ် (from လိပ်, to roll), *n.* roller ; ထံဒလိပ်, *n.* an iron roller ; မြင်းပေါ်မှဒလိပ်ခေါက် ကွေးကျလို ပေါင်ကျိုးသည်, (or မြင်းပေါ်ကကျလို ဒလိပ်ခေါက်ကွေးပြေးသည်)။

ဒလိမ်း (from လိမ်း, to smear), *n.* a thick coating of tar, pitch, or any gum or tenacious substance.

—ထေး, *v.* to calk with such preparation.

—ထိုး, *v.* to smear with the same ; ဒလိမ်းထိုင်။ ဒလိမ်းကျင်း။

ဒလိမ်းကြမ်း မှောက်ခုံ, *adv.* over and over, heels over head, topsy-turvy ; ဒလိမ်းကြမ်းမှောက်ခုံချော်လည်း။ အမှုဒလိမ်းကြမ်းမှောက်ခုံဖြစ်ကုန်ပြီ။

ဒဝတ်ညှင်း (ဝင်), *n.* a kind of plant.

ဒသ (*pron.* ဒသ), the သ has the sound of thar (Pali), *a.* ten ; ထသထံ။

ဒသမ (*pron.* ဒ, သ, မ), *a.* the tenth ; ဆတ်ဒမြောက်။

ဒသသီလ, by abbreviation ဒသသီ (Pali ဒသ, ten, and သီလ, a religious duty), *n.* the ten duties which are to be performed by candidates for the priesthood, သာမဏေစောင့်ထိန်းရသည့်သီလ, and by religious people on days of worship ဥပသ်နေ့တို့တော်ထိန်းသောဒသသီလ။ ဆတ်ပါးသီလ ; the dasa-sil or ten obligations binding upon the priest forbid—(1) The taking of life (ပါဏာတိပါေ). (2) The taking of that which is not given (အဒိန္နာဒါန). (3) Sexual intercourse (အဗြဟ္မစရိယ). (4) The saying of that which is not true (မုသာဝါဒ). (5) The use of intoxicating drinks (သုရာမေရိယမဒ္ဒပမာဒဌာနာ). (6) The eating of solid food after mid-day (ဝိကာယဘောဇနာ). (7) Attendance upon dancing, singing, music, and masks (နန္ဒိတဝါဒီထိထုကဒဿနဌာနာ). (8) The adorning of the body with flowers, and the use of perfumes, unguents (မာဏာဂန္ဓဝီရေပန ခါရနမဏ္ဍနာမိဘူသနဌာနာ). (9) The use of seats above the prescribed height, namely, one and a half cubits, (ဥစ္စာသထနမာဏာသထန). (10) The receiving of gold and silver (ဇာတဂ္ဂပရဇေတပဋိဂ္ဂဟန).—M.B.

ဒထတ် (ပင်), *n.* a kind of tree with a leaf rough to the touch like that of the teak.

ဒံ, *n.* copper regarded as the subject of some chemical or alchemical treatment (electro-plated ware ; Britannia metal ; ဒံစွန်း, an electro-plated spoon).

—ထတ်, *v.* to change copper in imitation of gold or silver ; ဒံသတ်ခတ်ရင်း။ ဒံသတ်ပုကန်။ ဒံသတ်ဇေယျံ။ ဒံသတ်ထုံးဘူး။ ဒံသတ်သတ်ပုကန်။

ဒတ် (or ဒတ်) (Pali ဒဠေဉာ), *n.* a stroke, blow, chastisement, punishment.

—ခတ်, *n.* to visit with punishment.

—ခံ (ဒတ်ခံ), *v.* to suffer punishment (generally on behalf of another) ; ဒတ်ထင်း, *v.* to suffer punishment by carrying sand, water, as a သာမဏေ or ရဟန်း။

—ချ (ဒတ်ချ), *v.* to free from the internal effects of punishment by a medical treatment, to mete out punishment.

—ချတ် (ဒတ်ချတ်), *n.* a mark from a blow inflicted by way of punishment, a mark from any blow ; ဒတ်ရာဒတ်ချတ်။

—ငွေ (ဒတ်ငွေ), *n.* a fine, mulct ; ဒတ်ငွေဆောင်, to pay a fine.

—ထပ် (ဒတ်ထပ်), *v.* to impose a fine or any punishment.

ဒဏ်ထား, *v.* to impose a penalty; ဒဏ်တင်မင်းအထုပ်ဆိုကောင်းကောင်း
မထင်ထွင်ဒဏ်ထားရမိမည်, if you do not do your work pro-
perly, I shall have to fine you.

—ထိ (ဒဏ်ထိ), *v.* to incur a penalty; ငဝေက ငွေဆိုခဲ့သည့် အတွက်
ဒဏ် ဝိ ထိသည့်, Nga Khin incurred a penalty of Rs. 10 on
account of his abusing Nga Mhu.

—ထိုက် (ဒဏ်ထိုက်), *v.* to be deserving of punishment.

—ပေး (ဒဏ်ပေး), *v.* to punish, inflict punishment.

—ရာ (ဒဏ်ရာ), *n.*; *see* ဒဏ်ချက်။

ဒဏ် (Pali ဒဏ္ဍ), *n.* an evil, calamity; ဘေးအန္တရာယ်။ ဘေးဒဏ်အန္တ
ရာယ် (colloquial).

ဒါန (Pali), *n.* a giving; ဓားခြင်း, a religious giving; ဣခြင်း, a reli-
gious gift; ဒါနဒါသ, giving to others inferior, inferior gifts,
i.e., using or enjoying the best things one's self and giving
inferior ones to others; ဒါနသဿာယ, giving gifts to others of
equal value to which one's self uses or enjoys; ဒါနသာမိ, giv-
ing gifts to others superior to anything one uses or enjoys
one's self; သဒ္ဓါဒါန, giving by faith in the benefits of ကံ (ကံထို
ယုံကြည်ခြင်း); သတ္တဋ္ဌဒါန, an offering made with great respect
to pōngyis; ကာယဒါန, giving flowers, food, fruit to travel-
lers, strangers, sick persons, &c.; အနုဂတိဒါန, giving with-
out hesitation, freely, without grudging (တွေ့မချိတ်), op-
posed to နုဂတိဒါန, သပ္ပာယ်ဒါန, the gift of a righteous man;
အသပ္ပာယ်ဒါန, the gift of a wicked man.

—ဒါသ, *n.* a mean offering, such as might be properly made
to a servant or slave.

—ဝတ္ထု, *n.* a gift, an offering; အတ္ထု။

—သဿာယ, *n.* such an offering as might be properly made by
one friend to another.

—သာမိ, *n.* a liberal or princely offering; (ဒါနဝတိ, *n.* a noble
giver).

ဒါရကာ (ဒါယကာ) (*pron.* ဒါယကာ), (Pali), *n.* one who contributes
to the support of religion and religious characters, a lay-
man, ထာကာ; *comp.* ဥပါသကာ, ကျောင်းဒါရကာ၊ ဇေယျဒါရကာ၊ ပစ္စည်း
ငှားဒါရကာ; *see* သာသနာ့ဒါရကာမ (သာသနာ့ဒါယိကာမ), *n.* a fe-
male contributor, &c.; ထာကာမ။

ဒါထိ, *n.* a certain golden ornament worn round about the neck
of women.

—ဆန်း (*pron.* ဒါထိဆန်း), *n.* one kind of the same, often made
of silver as well as of gold; ဒါထိဆန်းဆင်သည့် [the best are
made at Akyab].

ခါသ (Pali), *n.* a male servant or slave; ကွန်—ခါသီ, *n.* a female servant or slave.

ဒိ, an abbreviation of ဒိဗ္ဗဝိညာဏ် (Pali), celestial wisdom, the wisdom of nats (*comp.* ဝ and အာ); နတ်မျက်စိကဲ့သို့မြင်မြင်။

ဒိကြိတ် (Eng.), *n.* a district; တံသာဝတီဒိကြိတ်နယ်။

—ရာဇဝတ်ထရားသူကြီး, *n.* a District Magistrate, *see* နတ်ပိုင်။

ဒိဋ္ဌ (pron. ဒိတ်ထ) (Pali), *n.* the space before one's eyes, presence; မျက်မှောက်.—S.

—ကြား, *v.* to hear one's self.

—စွဲ, *v.* to identify; တရားထိုမှားက ဖြေဆိုဒိဋ္ဌစွဲသလား။

—တွေ့, *v.* to meet or experience one's self.

—ပြော, *v.* to speak with certainty, to make a plain, unmistakable statement.

—မြင်, *v.* to behold with one's own eyes; မင်းကိုယ်တိုင် ဒိဋ္ဌမြင်သလား။

—ရှင်အပ်, *adv.* face to face; ဒိဋ္ဌရှင်အပ် တွေ့ဆုံရထားရလျှင် ကြေမာပီရဲ (၍)။

—သတ်သေ, *n.* an eye-witness.

—သိ, *v.* to know of one's own knowledge (in opposition to ထုတ်သိ); သည်အကြောင်းကိုဒိဋ္ဌသိသလား။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီထက်, *n.* the influence of a good or evil deed which causes an immediate result, *i.e.*, in the present state of existence; မျက်မှောက်တွင်အကျိုးပေးသည်။

ဒိဋ္ဌိ (Pali), *n.* opinion, doctrine; အယူ, false opinion, heresy; ဖွားသောအယူမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, a heretic, ဖွားသောအယူကိုယူဆော့သူဒိဋ္ဌိထူထွက်သူ။

ဒိဋ္ဌပါပါနိ, *n.* an evil passion; *v.* affection or cleaving; ဒိဋ္ဌပါပါနိက ရားစွဲလမ်းသောသူအပါယ်သွားစေတတ်သည်။

ဒိဋ္ဌိ (တိတ်ထို), *n.* a writing explanatory of omens; ဒိဋ္ဌိကျမ်း (တိတ်ထို is said to be the correct orthography).

—ဆရာ, *n.* an oneirocritic.

ဒိဋ္ဌ (တိတ်ထိ) (Pali), *n.* a lunar day, one thirtieth part of a lunation.

ဒိနီ, *n.* curd, the curd of milk.

—ကထိုင်, *n.* curd in a soft state.

—ခဲ, *n.* cheese; ဒိနီခဲထက်။

—ရည်, *n.* whey, buttermilk.

မိန့်ညှင်း (ထိန့်ညှင်း), *n.* a small species of kingfisher ; မိန့်ညှင်းခွေး, a kind of colour applied to oxen.

မိန်းခဲးမိန်းနတ်, *n.* a kind of nat, supposed to cause an abused husband to be infatuated with his wife, or an abused wife to be infatuated with her husband, *see* နတ်

—စွဲ, —ပူး, —ဝမ်း, *v.* to be under the infatuation of an abused husband who cannot give up his wife, [or of an abused wife who cannot give up her husband].

မိန်းမိန်း (ထိန်းထိန်း), *adv.* indicative of the noise which it imitates.

မိ, *n.* the tide ; scarcely used singly ; မိချေ

—ကျ, *v.* to ebb.

—ဆိုင် (*pron.* မိခိုင်), the place where tides meet.

—ထက်, *v.* to flow, as the tide.

—မိုး (*pron.* မိမိုး), the copper worm.

—ချေ, *n.* the tide.

—ထုံး, *n.* the bore (in a river).

မိဝရီဆောင်ချက်, *n.* a court decree ; မိဝရီဆောင်ချက်သူ, a decree holder.

မိယ, ၁ (*Pali*), *a.* long ; ရှည်သော၊ ရသ (Pali), short ; မိယသံ၊ ရသသံ။

မိယ, ၂ (*Pali*), *n.* the first of the five parts into which the Buddhist scriptures are sometimes divided (မိယနိကာယကျမ်း)။

မိယာဝ, *n.* son of Maha Zanekka.

မိဝဘီ (*Eng.*), *n.* December.—S.

မိဝ (*Pali*), *n.* an island ; ကျွန်း also means an oil light ; မိဝဘီမီး။

—ရာဇ်, *n.* the sovereign of a continent or great island.

—ဝင်, *n.* a history of continents or great islands.

မိထုံး, *n.* a baked clay ball, which, when broken up, is used for metalling roads ; မိထုံးခင်း။

မိ, *n.* a cry of boys in certain games. [It is said to have originated in the cry made by grown-up people urging bullocks to fight, and then imitated by boys when playing at pretending to be bullocks fighting.]

မိးမိး, *adv.* profusely, freely, or rapidly ; applied to tears ; မှက်ရည်
မိးမိးကျဆောင်မိသည်, perspiration ; မော့လိုက်တာ ရွှေးမိးမိးကျသည်,
blood, rain, &c. ; သွေးမိးမိးဆင်းသည်။ မိတ်းရှုသောအခါမိးမိးပါ
အောင်ရေမိးကျသည်။

မိးခွေး (ဝင်), *n.* a species of bombax resembling the ထက်ဝံ။

မု ၁ (*Pali*), *a.* bad ; used in composition as a prefix.

ဒုတိ (Pali), *n.* transition to an unhappy state of existence; ဒုတိယသုတ္တံ။

—စရိုက် (Pali စရိယ), *n.* a bad deed, a sin; မကောင်းသောအကျင့်အကုသိုလ်ဒုစရိုက်အကျင့်, opposed to သုစရိုက်, a good deed; ဒုစရိုက်ဝေပါး။ ပါဏာတိပါတ၊ အဓိန္ဒရါနံ၊ ကာမေသုပ္ပါဒ္ဓာစာရ။ မုသာဝါဒ၊ ဝိရုဏဝါဒ၊ ဗရုဏဝါဒ၊ သဗ္ဗဗုဒ္ဓဇာတိအဘိဓမ္မာ။ ဣပါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။

ဒု, ၂ (ထု), *n.* thickness, numerousness, multitude, *see under* အထု။ ဒုတပေတံသည်, a cubic foot; သည်ပွဲမှာထုဒုတယ်ကောင်းသည်။

—အင် (ထုအင်), *n.* numbers, or strength derived from numbers.

—ဝယ် (ထုဝယ်), *n.* size, largeness of size, greatness—(၁) သည်ကုန်သွယ်သည်ပွဲဥပစုည်း ဒုဝယ်တယ်ကောင်းသည်; (၂) သည်ဆင်တယ်ဒုဝယ်ကောင်းသည်။

ဒုကုဋ် (*pron.* ဒူးဂုတ်), *n.* the outside garment of a pōngyi, worn over the shoulder, *see under* သတ်နီး, ၁, သင်းပိုင်, ကေသီ (ကျိတ်ဝတ်) ဒုကုဋ်။

ဒုက္ခဒ် (*pron.* ဒုတ်ကတ်) (Pali ဒုက္ခဒ), *n.* a crime, guilt; (clerical) ဒုက္ခဒ်အာပတ်သင့်သည်။

ဒုက္ခ (Pali), *n.* unhappiness, misery, pain, trouble; ဆင်းရဲခြင်း။ အထိဒုက္ခ, great, indescribable misery, opposed to ထု, happiness—(၁) သည်ဒုက္ခခံနိုင်သလောက်ရှိပြီ, this misery is almost unbearable; (၂) ထဒုက္ခနှစ်ဒုက္ခဖြစ်အောင်မလုပ်ပါနှင့်, do not act so as to make two troubles of one.

—ဝရိယကျင့်, *v.* to practise austerities with a view of becoming a Buddh.

—ပါရမီ, *n.* the dukha paramita.

—ရှာ, *v. lit.* to seek trouble. In common parlance it means to anticipate trouble unnecessarily.

ဒုတ္တိတ, *n.* one who is unhappy, *e.g.*, one in very indigent circumstances, or suffering from some great trouble, serious malady, or one deprived of the use of his limbs either owing to congenital causes, or accident.

ဒုတ် (ထုတ်), *n.* a stick, staff, club, cudgel.

—ချွန် (ထုတ်ချွန်), *n.* a sharp stick, a goad.

—ထား (ထုတ်ထား), *n.* a swordstick.

—ခိုင်ထားခိုင်ထိမ်း, *v.* to seize, or collect, all persons capable of bearing arms, *lit.* all persons capable of carrying sticks and das.

ဒုတိကထာ, *n.* a species of connarad, *M.*

ဒုတိယ (from Pali *ဒုတိယ*), *n.* the second ; ဒုတိယအတွင်းဝန်, Junior Secretary ; ဒုတိယအတွင်းဝန်ထောက်, Assistant Secretary ; ဒုတိယဝန်ထောက်, Extra Assistant Commissioner (1st, 2nd, 3rd, and 4th grades) ; ဒုတိယသစ်ထောက်ဝန်ထောက်, Sub-Assistant Conservator ; ဒုတိယကြေးနန်းဝန်ထောက်, Sub-Assistant Superintendent of Telegraphs ; ဒုတိယမင်းထိုင်ရှေ့နေ, Assistant Government Advocate ; ဒုတိယစစ်ပုလိပ်ဝန်, Second in command of Military Police Battalion.

ဒုက္ခ, *n.* vitriol.

—စိန်, *n.* green vitriol; copperas, sulphate of iron ; ပါးလဒုက္ခ, *n.* oil of vitriol, vitriolic acid.

—ဓာတ်, *n.* oil of vitriol, vitriolic acid.

—ပြာ, *n.* blue vitriol or copper vitriol.

—ဖြူ, *n.* white vitriol or white sulphate of zinc.

ဒုက္ခိက္ခယ, *n.* (Pali *ဒုက္ခိက္ခယ*, famine), *n.* a period of famine, *see under* ထိန်း, ဒုက္ခိက္ခယရက်ဆိုက်, ဒုက္ခိက္ခယရက်ဆိုက်။

ဒုရင် (တုယင်) (*pron.* ဝယင်), *n.* a minaret, a small pointed projection on the roof or steeple of distinguished buildings.

ဒုက္ခထူးပါး (*pron.* ဒုထူး), *n.* the four things difficult of attainment : (1) of being a Buddhist, (2) of hearing the law, (3) of becoming a priest, (4) of becoming a righteous man, (5) of becoming a human being (မနုဿ).

ဒုတိယ (*pron.* ဒုတိယ), *n.* one destitute of virtue (သီလမရှိသည့်ပုဂ္ဂိုလ်), ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်ချင်းဒေသနာကြားထု, as in the way of one unprincipled person moralizing to another.

ဒုံနာ, *n.* a plastering substance of ပွဲလှော်ခေန် and ထုံး generally used for old boats.

—ထိုင်, *v.* to plaster with the said substance ; ထွေဆိုကြီးဒုံနာထိုင်, ရသည့်။

ဒုံမင်း, *n.* a kind of wind instrument.

ဒုံ, ၁ (ထုံး) (from *ထုံး*, log), *n.* a tube filled with gunpowder and made to run on wheels when fired ; festival in which ဒုံ is fired.

—မြင်း, *n.* a song sung at a ဒုံပွဲ။

—နှုတ်, *v.* to ram down gunpowder in such a tube.

—ပွဲ, *n.* a festival in which a ဒုံ is fired.

ဒုံနီး, *v.* to ride a horse at full gallop in racing ; ထတ်ဒုံနီးကောင်းသည့် မြင်းမင်းဒုံနီးထတ်ပွဲထား။

—မြင်း, *v.* to go at a full gallop, as a horse when racing ; ဒုံနီးထွား, မင်းမြင်းဒုံနီးမြင်းထတ်ပွဲထား။

- ခုံး, 2, *n.* a large canoe with raised sides ; စင်ထင်ထောင်းကြီးခုံးစင်ကြီး။
- ခုံးလူထား, 1, *n.* a certain race of Hindoos.
- ခုံးလူထား, 2, *n.* a hammer, chisel, screw, &c., in one piece.
- ခုံးလူထား, 3, *n.* the black and white wading bird, *M.*
- ခုံးစင်, *n.* the adjutant bird ; ငှက်ကြီးခုံးစင်။
- ခုံးမြီးကွက်, *n.* a species of bird smaller than the common adjutant, without a pouch and producing handsome plumes, *M.*
- ခူး, *n.* a knee.
- ခေါင်း, *n.* the top of the knee.
- ဆစ်, *n.* the knee-joint.
- ညွတ်, *v.* to bend the knee.
- တာဆွဲ ; *see* လူတာဆွဲ။
- တုတ်, ထောက်, *v.* to kneel.
- ထောင်, *v.* to sit on the feet as in a squatting position, or to sit with one knee in an upright position.
- ထောင်ပေါင်ကား (*pron.* ဝါး), to (ထိုင် understood, *adv.*) sit with the knees raised and thighs spread apart, a most disrespectful position to assume in the presence of a superior. [This expression is generally used when a superior admonishes his inferior for sitting in such a position, *e.g.*, လူကြီးရှေ့မှထောင်ပေါင်ကားနှင့်တယ်ရိုင်းသည့်သူငယ်].
- နေရာ, *see under* နေရာ။
- ပေါ်ပေါင်ပေါ် (*pron.* မူးဗေင်ပေါင်ဗေင်), *adv.* with knees and thighs exposed. [In the Burmese time it was not considered disrespectful to sit in the presence of officials *slightly* exposing the knees and thigh, so that the tattooing might be seen, မှင်ကြောင်ပေါ်ရုံထောက် ; in worshipping at a pagoda or praying before an image of Buddha, or when sitting in the presence of a pôngyi, such exposure is considered improper and disrespectful.]
- ရှည်, *v.* to be long-legged ; မြေထောက်ရှည်သည်။
- ခူးချဗီး, *n.* the dorian tree and fruit.
- တြိဇာ, *n.* the soursop.
- ဆစ်, *n.* the fruit baked in a pan.
- ယိုး, *n.* dorian preserve.
- ဒေဝ (*Pali*), *n.* a nat or god ; *see* နတ်. [According to Childers *déva* means “ a god, a celestial being, an angel, a cloud, the sky “ (ဘေဝေ), the air, death. The *dévas* or angels are super-

"human beings of various classes or orders. But there are also dévas who are tutelar deities to certain towns or families; some are tree nymphs, some reside in rocks, or are the genii of a particular locality; others make their home in the air or the cloud." "The functions of the dévas are of varied character, and in some instances inconsistent with the powers attributed to the three gems (ရတနာဒုခါး). They endeavour to prevent the acquirement of merit by those whom they fear will supplant them in the possession of the various pleasures and dignities they respectively enjoy (ဝန်တိပိတ္တဖြစ်သည်). They take cognizance of the actions of men, as we learn from the legend of the guardian deities. They sympathize with those who act aright [except in the case of evil dévas (ဝိန္နာဒေဝ), who do the opposite] as in the case of nobleman Wisàkha, and punish those by whom they themselves are injured, or those who insult and persecute the faithful."—M.B. [Note.—It was in the presence of a déva that Gaudama, the Buddh, delivered the 38 beatitudes; ၃၈ ဝါဒသောမဏိထာတရား].

ဒေဝဒတ်, *n.* the brother-in-law of Gaudama, the Buddh, when Prince Siddhartta.

ဒေဝိနိ (Pali ဒေဝ, a god, and ဣန္ဒ, a chief), *n.* a sovereign of gods; ဒုတိယ, သိကြားမင်း။

ဒေဝ (Pali), *n.* a place, country; အရပ်။

—စာရိ (*pron.* ဒေဝဇာရိ) (Pali စာရိ, *v.* to go), *adv.* itinerantly, from place to place; ဒေဝစာရိကြွတော်မူသည်။ ဒေဝစာရိတွင် တော်မူသည်, terms only applied to the Buddha.

ဒေဝနာ (Pali), *n.* the act of making a formal communication on a religious subject, the act of preaching; ထူးဟောခြင်းဓမ္မဒေဝနာ။ ဒေဝနာတော်ဖြတ်, ထူးဟောဒေဝနာတော်။

—ကြား, —ခံ, *v.* to confess (clerical) [အာပတ်ဖြေ is the ordinary expression]; အဟံသန္တေသမ္ဘာအာပတ္တိရောအာရောစရောမိ (or အာရောစေမိ, or အာပိတရောမိ), &c.

ဒေါက်, *n.* a stick used to hamper a creature, or to secure and keep him at a distance; ဒေါက်ဆွဲထားသည်။

—ဇာ, *n.* a kind of cap worn by ascetics (ရသေ့); ရသေ့ဒေါက်ချာထောင်းသည်။

—ထလောက်. (ပင်), *n.* a species of dalbergia. [The Burmese sometimes call the wood-pecker (သင်တောက်) ဒေါက်ထလောက်တောင်].

- ခေါင်ရင် (ပင်), *n.* the *Photinia serratifolia*, *M.*
- ရခ, *n.* the *Dalechampia pomifera*, *M.*
- လင်, *n.* a species of ficus.
- လောင်, *n.* the *Dalbergia reniformis*, *M.*
- ခေါင်ဘိုက် (ထောင်ဘိုက်) (from ထောင်, to set up), *v.* to bend and string a bow; လေးတင်၊
- ခေါင်း (from ဥခေါင်း), *n.* a peacock (*Pavo crestatus*); ဦးခေါင်, *n.* the Bengal falcon.
- ဦးခေါင်, *n.* the Bengal falcon [the Falconet].
- လှသား, *n.* the peacock pheasant.
- ဦ, *n.* a small inclosure (bearing some resemblance to a peacock's cage).
- စရိတ်, *n.* swan shot.
- ရုတ်, *n.* flower-fence, sometimes called peacock's pride, ဝါးဝတ်သီတာ, *M.*; see မိန့်ပန်း၊
- စွန်, *n.* the large kite, *Falco bido* [the Harrier Eagle].
- ဆင်ပြာ, *n.* the *Calligarpa aborea*.
- တန့်တိ၊
- ခေါင်း, *n.* money stamped with the figure of the peacock, the money formerly used in the King of Burma's territory.
- ပေါင်ဆုတ်, *n.* a round box with a conical cover on high legs; ခေါင်းပေါင်ဆုတ်၊
- ခ, *n.* a peahen.
- မိဆုတ်, *n.* another kind.
- လန်း, *n.* a round tray or a salver standing on legs, sometimes used as an eating table.
- လန်းနီ, *n.* a species of innocuous serpent, the *Tropodinotus nigrocinctus*, *M.*
- လံ, *n.* the peacock flag, the royal standard of the late King of Burma.
- သန်းနာ, *n.* anthrax fever; လျှိတ်နာ, malignant sore-throat; applied to cattle; ထောင့်လန်းနာ, said to be orthographically correct.
- ခေါ် (ပင်), *n.* the wormwood plant (*Artemesia absinthium*).
- တောင် (လန်း), *n.* a range of mountains nearly due east of Maulmain.

ဒေါသ (Pali), *n.* anger ; အပျက်, blameworthiness, fault ; အငြိမ်, impurities attached to minerals and drugs in their coarse state (also applied to gold, silver, and quicksilver). Dwesa, anger, that which is wrathful, like a serpent struck by a staff (ဒုတ်ထုံတန်ပြင်ခတ်မိသော ခြွေတောက်ကဲ့သို့ ဒေါသတရားရှူးထာသည်)။
—M. B. "There are three principles to which all are subject who have not attained to the state of arahat—(1) raga (ရာဂ), evil desire ; (2) dwesa (ဒေါသ), hatred ; (3) moha (မောဟ), ignorance."—*Ibid.*

—ကြီး, *v.* to be wrathful, passionate ; အကြောင်းစေန်ဒေါသကြီးသည့်အသီးကြီး။

—ခံ, —ခုခံ, *v.* to feel anger without expressing it ; *see* အပျက်ခံ။ သည်ကဲ့သို့ကျွန်တော်ပြုသော်လည်းဒေါသခုခံရန်အကြောင်းမရှိ။

—ဖြဲ, *v.* to be involved in a quarrel.

—စင်, *v.* to be free from impurities as minerals and drugs.

—စမြင်း, *n.* indurated faeces, *see* စမြင်းဒေါသ။

—စွန်း, *v.* to be engaged in an angry quarrel ; ကျွန်အကောင်းပြောသော်လည်းမင်းတတ်ဒေါသစွန်းသည်။

—ထန်, *v.* to be of violent temper.

—ထား, *v.* to harbour resentment, to be resentful.

—ထုတ်, *v.* to purify (minerals, drugs, &c.), to rack ores.

—ထွက်, *v.* to express anger, *see* အပျက်ထွက်။ ကျွန်တော်ပြောတိုင်းခင်ကျားဒေါသထွက်သည်။

—မူ, *n.* ; *see* ဒေါသ, 1st def. ; ဒေါသမူမွေး။

ခေါ်ထင်း or ခေါ်ရင်း, *n.* the humming moth ; နတ်ညှင်း [ခေါ်ရင်း is also said to be a kind of tree (ခေါ်ရင်းနီ၊ ခေါ်ရင်းဖြူ) and to be much prized by alchemists]။

ဒိုတ်, *n.* a drift or mass of heterogenous matter drifting on the water or stranded ; ဒိုတ်ဝံ့ [သရော့ less in quantity than ဒိုတ်]။

ဒိုင်, ၁, *n.* petty chief, head of workmen, one who has the control of a gambling-house or the monopoly of the sale of opium, rum ; an opium or liquor licensee, &c. [an umpire, judge, referee ; ကြီးဒိုင်၊ ဖဒိုင်, &c.]။

—ဒိပ်, *n.* a licensed gambling-house, opium or grog shop.

—ထောက်, *n.* a percentage of the stakes given to a croupier or an umpire.

—ခံ, *v.* to hold the situation of a manager of the said concern [or of a croupier or umpire]။

—ခေါင်း, *n.* ; *see* ဒိုင်။

ဒိုင်း, ၂, *n.* a class of people (in Upper Burma) in Government employ; ဒိုင်းထူကြီးအဖို့။

—ငွေ, *n.* silver of a certain quantity, better than ရွတ်နီ။

ဒိုင်း, ၁, *n.* a shield, round and embossed; *comp.* ကာ (any kind of shield) and ထွား (a shield oblong and convex); ဒိုင်းထောင်သား။ ဒိုင်းအမှု။

—ဝန် (မင်း), *n.* formerly the controller of the shields, a certain minister of state; နောင် လာမည့် မောင်ပုထဲ ဒိုင်းဝန် ထက်သည်း (*pron.* ထဲ)။

—ဝန်း, *n.* a small casting net with a handle; *comp.* ခုတွင်း။

ဒိုင်း, ၂, *n.* a transverse stay in the roof of a building, a prop or stay used to support an inclining house, wall, fence, &c.; ထုပ်ချောက်ဒိုင်းကြား။

—ကန် or ကန့်, —ထောက်, *v.* to prop or stay.

—ကြား (ဒိုင်းကျား), *n.*; *see* ဒိုင်း။

—ကြားမော့ (ဒိုင်းကျားမော့) (*pron.* ဒိုင်းကြမော့), *n.*; *see* ကြား မော့။

ဒိုင်းခဲး (ဒိုင်းခဲ), *adv.* suddenly and loudly; as the report of a gun; သေနတ်သံ ဒိုင်းခဲ ကြားထိုက်သည်အား; also applied as an intensive to words of falling from an upright position; ဒိုင်းခဲ ချော်လည်းသည်။

ဒိုး, *n.* a playing ball, anything thrown in play; ဒိုးထိုး, a quoit; ထွေပြားဒိုးကစား။ဒိုးထိုး။

ဒိုးမိုး, *adv.* through and through, straight through lengthwise; ဒိုးမိုးပေါက်သည်, *comp.* ထုတ်ခြင်းဒိုးမိုး, is said to have been derived from describing the size of an aperture in a bag sufficiently large for a ဒိုး to pass through, *e.g.*, ဒိတ်ထောင်ဒိုးမိုးထွက် ထောက်အောင်ပေါက်သည်။ တွံထွေးမြို့နှင့်ရန်ကုန်မြို့ စပ်ကြားတူးမြောင်းဒိုးမိုး ပေါက်ပါသည်ခင်အား။

ဒြပ် (Pali ဒ္ဓ), *n.* a matter, substance, ဂုဏ်ထည်ရာ; *comp.* ဂုဏ်, substantial property, wisdom, learning, &c.; ထင်သည်ထုဒြပ် ကြီးသည် (ဒြပ်), strictly speaking, applies to one's *exterior* appearance, as သဏ္ဌိ is to one's *mental* capacity.

ဒွန်း, (Pali ဒွန္န), *n.* duality.

—တွဲ (*pron.* as spelt, not ဒွန်ဒွဲ), *v.* to be joined in a pair (in syntactical construction) in colloquial; ဒွန်တွဲကြသည်။ဓမ္မ ၂၀၆း ဒွန်တွဲမျှာသည်။ထင်ထေးဒွန်တွဲထားသည်။

ဒွန်းစက္ကား (from စက္ကထ), *n.* a person of no character, as a beggar, ထူထောင်စား; a grave-digger, ထုရာရာ။ [စက္ကထ (*pron.* စက္ကထ) is the ordinary colloquial term].

ရွှေထောင် (Pali ရွှေ, two, and ထောင်, ten) (*pron.* ရွှေ, ထောင်), *a.* the twelfth ; ထောင်နှစ်ဆယ့်ခြောက်။

ရွှေရ (Pali ရွှေရ) (Pali), *n.* a hole, aperture, politely substituted for ခေါက်, ခေါက်, &c. [the Culaganthi (ရုက္ခဏ္ဍိ) sect of Buddhists are also denominated ရွှေရ ; the Mahaganthi (မဟာဂန္ဓိ) are denominated ကံ]။

—ထိုးပါး, *n.* the nine apertures of the body, namely, မျက်စိ, နား, နှာခေါင်း, ခံတွင်း, ဘေး, ငွေ့ခပ်, ဘေး, ပထာဝရ, ဘေး [ရွှေရ ခေါင်း is another classification, စုတ္တုရွှေရ, သောထရွှေရ, ယာနရွှေရ, ဖိတ္တရွှေရ, ကာထရွှေရ, မနောရွှေရ] collectively known as the နှစ်ရွှေရ။

ရွှေရည်, *n.* matter produced by operation of two causes ; *see under* အကြောင်းတရားလေးပါး။

ရွှေရိပ်, *n.* neither masculine nor feminine, common gender ; ရွှေရိပ်။

ရွှေရိပ်, *n.* a state of dubiety, halting between two ; ရိပ်, ရှုမြင်ခြင်း [ရွှေရိပ်, to be undecided] ; သည်အကြောင်းကို ဝတ်ထွင် ထောင်မည် မထောင်မည်ဖြစ်နေသည်။

ရွှေ, *n.* the number two.

—ဇွတ် (ရွှေထောင်), *n.* a junction of two letters in orthography, a union or co-operation of two persons ; *see under* ဝရဇွတ် ဇွတ်။

(The nineteenth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of dentals.)

ဝန, *n.* property, goods ; ဝနဥစ္စာ။ ဝနဥစ္စာများထောသူကို အများရှိသောထက် သည်။

—ဝနဉာဏ်, *v.* to be purse-proud.

ဝန (Pali, a bow), *n.* Sagittarius, the ninth sign of the Zodiac, ဝနရာဇိ, "Dhanu, a figure of a golden colour, half man and half horse, with a bow in his hand."—M.B.

ဝနဆေးကြမ်း (ဝန), *n.* a wild shrub bearing yellow flowers. The fact of its presence indicates that the soil is rich (ဝနဆေးကြမ်း or ဝနဆေးဝန).

ဝဋ္ဌ (Pali), Law, *see* ထာဝရ။ ဝဋ္ဌသာမိတရား၏အရှင် (from ဝဋ္ဌ, law, and သာမိတ) အရှင်။ ဝဋ္ဌိသုဗ္ဗိတရားအစိုးရ (from ဝဋ္ဌ, law, and ဣသုဗ္ဗိ) အစိုးရ။

—တထိကဝဂ္ဂိယ, *n.* a preacher ; ထာဝရထာဝရ။

—ဝတ်, *n.* a deed of law or of righteousness ; ဝတ္တကံကြောင်း (ဝတ်ဝတ်ပြောသည်), ထောဝတ်ကြောင်း (သက်သက်ပြောသည်)။

- ဓမ္မခံ၊ —ခမ္ပိ၊ *n.* a pôngyi's water-dipper ; ခေမံ။
- ဓမ္မာ (Pali, a collection), *n.* a section or verse of the Buddhist scriptures, of which there are eighty-four thousand ; ဓမ္မဓမ္မာရေးတင်။ ယုတ္တံ။ မိနည်း။ အထိဓမ္မာ။
- ထာ (from အထာ, a measure) (*pron.* ဓမ္မခါ), *n.* the established nature of ဖြစ်ခြင်းစံ။ ဖြစ်ခြင်းဓမ္မတာ—ဓမ္မတာအတိုင်းမဟုတ်သောသံဝါသဖြင့်၊ *n.* unnatural offence.
- တာတရား၊ *n.* same ; ထုတိုဓမ္မတာဖြစ်ခြင်း။
- ဒေသနာ (Pali), *n.* the act of preaching ; တရားဟောခြင်း။
- ရက္ခိတ၊ *n.* observance of the law ; တရား၏စောင့်စည်းခြင်း။
- ရာဇာ၊ *n.* the lord of law ; တရားမင်း (a title of a Buddha) ; ဓမ္မရာဇာ။ တရားမင်းဘုရားကို။ အထံ။ အကျွန်ုပ်တို့သည်။ နမောမိ။ ရှိခိုးပါ၏။
- ဝတ်၊ *n.* a duty of religion, religious duty.
- သတ် (Pali သတ္တိတရား၊ *n.* a code of law, statute law ; as opposed to ဝါပသတ် ; *comp.* ပညတ်။ ရာဇသတ်။
- သန (ဓမ္မာသန, from ဓမ္မ။ တရား and အာသန, a place, Pali), *n.* a place from which a preacher addresses his audience, a pulpit ; တရားဟောပတ္ထင်, in an extended sense, a Judge's bench.
- သဝန (Pali သဝနံ, နာကြားခြင်း), *n.* the act of listening to preaching ; တရားနာခြင်း။
- သမိ (Pali သမိ။ အရှင်), *n.* ; see ဓမ္မရာဇာ။
- သေနာပတိ၊ *n.* Captain of the Faith (*lit.* the Law), a name of Seriyut (သာရိပုတ္တရာ), the right-hand disciple of Gaudama the Buddha.
- ဓမ္မန္တရာတ်ဖြစ်, *v.* to be on unfriendly terms (colloquial) (derived from ဓမ္မ and အန္တရာတ်). The true meaning is that which is opposed or antagonistic to the law, *i.e.*, that which is illegal, unjust. In a secondary sense it means anything opposed to, or antagonistic to, another ; သည်သူနှင့်ထောက်ဓမ္မန္တရာတ်ပါသည်။
- ဓမ္မာရုံ (from ဓမ္မ and အာရုံ), *n.* an immaterial object thought on ; တရားကိုအာရုံပြုသည်, see အာရုံပေး။ ဓမ္မာရုံဖြစ်အောင် ထူထားကြံရမည်။
- ဓမ္မာသန (Pali ဓမ္မ, တရား and အာသန, a place), *n.* a place whence a preacher holds forth, a pulpit (infrequent) ; တရားဟောပတ္ထင်။
- ဓမ္မိယထွေ, *n.* that which is lawfully come by or obtained ; ဓမ္မိယထွေပစ္စည်း, property lawfully obtained ; ဤအမည် ဓမ္မိယထွေ ဝင်သည်၏အဖြစ်ကိုဆင်ခြင်တော်မူလျက် နတ်ဘုရားဘုရားကဲ့သို့မြန်မြန်ရှာကံရှာကံရန်

ပေးတော်မူပြီးမှ။ ဓမ္မခရီးမှ ရေထိုးဆောင်တော်မူပြီးလျှင် နှုတ်ခမ်းတော်သမိတ်
တော်တို့ကို ဆေးတော်မူ၏။

ဓလေ့ (from အလေ့), *n.* established manner, way ; ထုံးစံသာသာ။ ဓလေ့
အကျင့်။ အရပ်ဓလေ့။

—ဓတာ, *n.* same.

ဓလိုက်ထသက် (from အလိုက်), *adv.* in the way of accommodating
others ; လိုက်လျောညီထွေ။

ဓံ, an abbreviation of ဓမ္မ sometimes used in composition.

ဓါတ် (Pali ဓါတု), *n.* an element, constituent part of anything,
one of the four grand elements, namely, ဝေဒိဓါတ်, earth ;
အာပေ, water ; ဧတေဇ, fire ; and ဝါယောဓါတ်, air, to which
some add အကာသဓါတ်, space ; *comp.* ဓဟာသုတ်, an essen-
tial attribute or quality, the constitution, nature of a thing,
especially of the mind, temper, disposition ; သထော, the
root or radix of a verb in Pali ; *comp.* ဝစ္စည်း။ ဓါတ်ဆောင်။
ဓါတ်ဖြူ [ဓါတုဆေးဆရာ, the Chemical Examiner to Govern-
ment].

—ဓု, *v.* to prescribe diet without medicine in the cure of
diseases.

—ဓူး, *v.* to be communicated, as some quality, from one to
another.

—ဓုဒ္ဓိ, *n.* a book containing directions about diet.

—ဓျောဏ်, *n.* a mineral.

—ဓျိုး, —ဓျုတ်, *v.* to have the digestive or other vital functions
impaired or destroyed.

—ဩတ်, *v.* to agree with the constitution ; ထေ့နာဂြိုဟ်သောသူအခါး
ဓါတ်ဩတ်သည်။

—ဒိတ်, *v.* to be injurious to the constitution.

—ဒီး (ဝါတ်ဧ), *n.* the natural heat or warmth of the body.

—ချပ်, *v.* (to be constipated, *see* ဝမ်းချပ်).

—ချောက်ချား, *v.* to have the equability of the constituent parts
of the body disturbed, deranged, disorganized (*lit.* to have
the elements confounded).

—ငုတ်, *v.* to be absorbed into the system.

—ဧ, *n.* gas.

—ဓာ, *n.* diet.

—ဓား, *v.* to diet (ဓာတ်ပေး, *v.* to prescribe diet).

ဝါတ်ဆရာ, *n.* a physician who prescribes diet without medicine [in contradistinction to ဝါဇ္ဇဆရာ, a physician who prescribes medicine].

—ထေ, *n.* certain relics of a Buddha [or in past stages of existence *previous to* becoming a Buddha?].

—ဝတ်, *n.* a term used by Burmese astrologers and medical practitioners.

—ထေသုထေ; *comp.* သရိယဝါတ်။

—မီး, *n.* the fire in the stomach that consumes the food; ဝါတ် မီးဗြုံထိုအစာမကြေသည်; [in a secondary sense it is now applied to gas, electric, or any powerful artificial light; ဝါတ်မီးဒိဋ္ဌိ၊ ဝါတ်မီးထွန်း].

—ရိတ်, *v.* to photograph [also applied occasionally to electroplated ware, ဝါတ်စွန်း]; ဝါတ်ပုံရိတ်။

—ထွေ, *v.* to be very loose in the bowels, to have diarrhoea, ဝါတ်သတ်ဆေး; an aperient or laxative medicine.

—ဆီ, *v.* to understand the disposition or character of another; ဝါတ်သိချင်းစိပ်မပြောပါနှင့်ကွတ်။

မိဋ္ဌာနံ (Pali အမိဋ္ဌာနံ), *v.* to make or attempt to make a future event depend on a certain specified condition by an appeal to some supernatural power, to swear, to take an oath; ကျိန်သည်။ သစ္စာပြုသည်။

—မြ, —သစ္စာမြ, *v.* same, 1st def.; ခပ်ထူးဘိန်းမရှုစေးပါကုမိဋ္ဌာနံ သစ္စာမြခဲ့လျှင်ကျိန်ထောင်လိုပါ၏။

ရဝိကာ (ထရိကာ) (*pron.* ဒရိဂါ), *n.* the bulging part of a graduated steeple (ပြတန်), beneath the umbrella, ဝိဝေဗူး။ ထင်းရင်ဖူး; *comp.* ခရားသီး, *n.* [the bulging part of the capital of a *pagoda* below the umbrella, and ငှက်ပြောဖူး, an interchangeable term, apparently, with ခရားသီး].

ခုတ်, *n.* certain austerities, of which there are thirteen classes, practised by priests, ခုတ် ၁၃ ဝါး “there is, however, one “division (of rules) called the Telesdhutanga, from *teles*, “thirteen, *dhuta*, destroyed, and *anga*, ordinance, by which “the cleaving to existence is destroyed, too important to “be omitted. These ordinances enjoin the following ob- “servances on the part of the priest by whom they are kept : “(1) To reject all garments but those of the meanest de- “scription (ပံ့ထူလူခုတ်). (2) To possess only three gar- “ments (ဝိဝေရိတ်ခုတ်). (3) To eat no food but that which “has been received under certain restrictions (မိဋ္ဌပတ်ခုတ်).

"(4) To call at all houses alike when carrying the alms-bowl (သဒ္ဓါဒါနာရိယူဆင်). (5) To remain on one seat when eating, until the meal be finished (တောသဒ္ဓါရိယူဆင်). (6) To eat only from one vessel (ပတ္တဒ္ဓါရိယူဆင်). (7) To cease eating when certain things occur (သေဝတ္တဒ္ဓါရိယူဆင်). (8) To reside in the forest (အရဟတ္တဒ္ဓါရိယူဆင်). (9) To reside at the foot of a tree (ရုက္ခဒ္ဓါရိယူဆင်). (10) To reside in an open space (အသောကဒ္ဓါရိယူဆင်). (11) To reside in a cemetery (သုဿဒ္ဓါရိယူဆင်). (12) To take any seat that may be provided (တထာသန္တတိရိယူဆင်). (13) To refrain from lying down under any circumstances whatever (ဒိတိဒ္ဓါရိယူဆင်). * * * The entire number may be kept by priests, eight by priestesses, twelve by novices, seven by female novices, and two by the lay devotees called upsakas (ဥပါသကာ), whether male or female."

—E.M.

ဂူဝ (Pali), *n.* permanence; ဒိဋ္ဌိခြင်း, *see* ဒိဋ္ဌိရူပ။

ရူဝံ, *n.* the north polar star, Alruccabah; ရူဝံမဂေါမဗျေင်ပါရ။ နေကိုတရှင်။ ထယ်ကထောင်ခြောက်။

—ကြေးမုံ, *n.* the constellation of the Little Bear, Cynosure.

ဝေဝေ or တဝေဝေ (တေတေ or တတေတေ), *adv.*; *see under* တေ, 4.

ဓေဓေ or တဓေဓေ (တေ့တေ့ or တတေ့တေ့), *adv.* little by little [constantly, repeatedly, *see* တေ့].

မောင်ရွေးထား, *n.* a person employed in splitting bamboos for mats; နှီးလှိုင်သောသူ။

န (နငယ်)

(The twentieth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of dentals).

နက်, *v.* to be deep, not shallow; ခက်ခဲ။ သည်ချောင်းတွင်ထယ်ရေနက်သည်။ ရေမတူးထဲထိချွန် ရေထဲသို့မဆင်းပါနှင့်။ (2) ထားထိုးခက်ရာအတွက် နက်သည်။ အဆုတ်ထိုးမိသည်မှတ်သည်။ (3) သည်သူတတ်အသံနက်သည်။

—န (နဲ), *v.* to be intellectually deep, profound; *comp.* ခက်ခဲ။ [to be difficult of investigation or attainment]; သည်သူ ညာထိပ်ညာအဖွန်နက်နဲသည်။ သည်စကားထယ်အဓိပ္ပာယ်နက်နဲသည်။

—ရှိုင်း, *v.* to be profound in intellect or meaning; မိပ္ပာယ်နက်ရှိုင်းညာထိပ်အဖွန်မြင့်။

နက်, 2, *v.* to be dark, of a black colour; ခင်းသည်။ သည်သူအသားနက်သည်။ ရေနီရောင်သားနှင့်တူသည်နီခင်ညို။

—ကျော, *v.* to be shining black; chiefly used adverbially as နက်ကျောကျော။ မြွေနက်ကျောကျော။ မြွေထောက်နှင့်တူသည်။ သည်သူ အသားနက်ကျောကျော။ ဂေါ်ရင်ရှိကုဆေးမှတ်သည်။

"have many enjoyments ; and they are usually represented as being favourable to Buddha and his adherents ; but when their wrath is roused, their opposition is of a formidable character."—M.B. The Burmese say that nágas can take the form of human beings, but even when they do so are obliged, under certain conditions, to reveal their identity, being powerless to reject it ; နဂါးတို့၌ မိမိကိုယ်အဖြစ်ကို။ မစွန့်သည်။ ဝါးယူမှုကား။ ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ။ အရေထုံးသောအခါ။ အိပ်ပျော်သောအခါ။ စာတ်တူပေထုနသောနေပြီသောအခါ။ ဤငါးပါးတည်း။

နဂါးကျွပ်တွင်း, *n.* a mud volcano, as at Minbu, Upper Burma.

—ခေါင်း, *n.* the murex shell (an ornamental representation of a nága's head placed on the coffins of deceased pôngyis).

—ငွေ (often *pron.* နဝငွေ) ; နဂါးငွေသင့်။

—ငွေ, 2, *n.* the galaxy, milky way ; နဂါးငွေထန်းသည်။ နဂါးရှိထန်းတည်။ ထိပ်နဂါးငွေ။

—ဇက် (ဝင်) (*pron.* နဝဇက်), *n.* a kind of plant, sprigs of which are placed in the ဘြောင်ရေဆိုး။

—ထာ (*pron.* နဝထာ), *n.* gold, silver, or copper thread inwrought in cloth ; နဂါးထာကြေး။ နဂါးထာခြည်။ နဂါးနန်းခြည်။ နဂါးထာရက်ပြာ။

—ဝတ်, 1, *n.* a fabulous kind of noose (နဂါးဝတ်ထုံးထုံးသည်, to tie up the hair in a certain way).

—ဝတ်ချေး, *n.* a kind of stone.

—ပွက်, *n.* a pit which throws up bituminous mud.

—ဇောက်, 1, *n.* a dragon's crest.

—ဇောက်, 2, *n.* the *Leea equata*, a shrubby perennial, *K.*

—ထွဋ်။

—ထွဋ်ထက်။ (ထပေါင်းချိန်ကြီးထိုး။ တံကူးထွေထွေထိုး။ ကဆုန်ဆိုသည်မာသ။ ထိုးထွဋ်ထွဋ်။ မြင်းမိုရ်ထိုး။ ကြောင့်ထွဋ်ထွဋ်။ အနောက်ကိုခေါင်းမူထိုး။ အမြီးကိုထူနှောထွဋ်။ စမ်းတောင်ထိုးထွဋ်။)

—ဆွဲ, *n.* a species of jasper ; နဂါးဆွဲကျောက်။

နိဂိ, *n.* constitution, nature, original character ; ဇာတိဖြစ်ရင်း, ပကတိဇာတိ, in astrology, permanent residence, opposed to ယာသိ။ နိဂိရှိမှ နိဂိးထွက်သည်။ မင်းထိုး နှစ်ယောက် နိဂိသိကြသလား။ ယခုမှတစ်ကြိမ်သလား, did you two originally know each other or only now ? (2) သည်သူ နိဂိသောမထုတ်ဘူး။ ဇောက်ပြန်ပြီး။ (3) သည်သူကား ပြောသည်မှ။ နိဂိသံနှင့်ပြော။ ဖျက်သံနှင့် ပြောသည်ထင် ဝါသည်, this person does not speak in his natural tone of voice, but in an assumed one, I think.

နင်း, 1, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, used to children and inferiors; နင်းထယ်နှင့်စကားပြောသည်, a term made use of in charging another with disrespectful or insulting language.

နင်း, 2, *v.* to choke, stop in the throat; ဆို့သည်။ အစာနင်းသည်။ ထမင်း နင်းသည်။ ချေနင်းသည်။

နင်း, 1, *pron.*, possessive and objective of နင်း; in certain constructions, your, you; *see* Grammar, sec. 78. "The pronouns ငါ, သင် and သူ in the singular number, not preceded or followed by any adjective or participial adjunct, become င, သင်, and ဝ before the oblique, unaspirated affixes (except ဆို့), namely, ကို, အား, ကြောင့်, တွင် and ၏ understood; other pronouns, ending in a nasal, are similarly inflected."

နင်း, 2, *v.* to be crammed, stuffed, loaded beyond the capacity of the vessel or person, to be tight, constricted, whether from food or wind or some other cause, more than အင့်; *comp.* စားပိုနင်း—(1) စပါးကြီးအစာနှင့်ထိုထမ်းမှာအိပ်နေသည်။ (2) နှာအစာနှင့်ထို လည်ပင်းစင်းနေသည်။ (3) မင်းစကားပြော တတ်နင်းလီးပါက ထား, your manner of speaking is indeed very impudent.

—သီး, *v.* to be rude, disrespectful in addressing; ရင့်သီး။ သီးရင့်။

နင်း, *v.* to tread on (when applied to a boat means the depth it sinks in the water), the draught, *e.g.*, သည်လှေရေထဲထိထောက် နင်းသင်း; စူး is also used, but as Burmese boats have no keels, it is not considered so technically correct; ကျွန်ုပ်တို့ အိမ်ရိပ်ကိုမှူးနင်းရပါ။

—ကျင်း, *n.* a draw-bridge.

—ကျိ နင်းကျိ (နင်းကျိးနင်းကျိ), *adv.* slipping and sinking, as when walking in the mud [said also to be spelt (နင်းကျိး နင်းကျိ) စဲ ကျိးကျိးနင်းကျိးနင်းကျိ]; မိုက်စွာပြီးစ။ နှိုထဲမှာနင်းကျိးနင်းကျိးကျိးကျိးရထို ခရီးမတွင်နိုင်ပါ။

—ကွက်, *n.* a foot-print; နင်းကွက်ရ။ လမ်းထော်တော်နင်းကွက်ရပြီ။ ထော် ထော်ဖန်ပါပြီ။

—ကွင်း, *n.* a stirrup.

—ခြင်းအပ် (နင်းခြင်းပြအပ်), *v.* to walk (*lit.* "tread") round the boundary ridges of rice fields on making them over to a purchaser (လယ်ကန်စင်းရှောင်ပြီးအပ်). This is an Upper Burma term.

—ခွက်, *n.* a stirrup, a treadle of a loom or other machine; ခြေနင်းခွက်။

—နယ်, *v.* to tread down, to crush under foot.

—နှိပ်, *v.* to press down hard with the feet, to crush, *see* the parts.

နင်းဝေး, *v.* to shampoo by treading on the body and limbs.

နပ်, ၁, *v.* to sink into, to immerse; မြင်သည်, to pass beyond recall; applied to words or business, to faint away, speechless and breathless; more than ချော. Der. အနပ် and နှပ်—(၁) လှေ နပ်သွားလို့ဥစ္စာပစ္စည်းဆုံးပါးကုန်ပြီ, owing to the boat sinking, all the property is lost; (၂) သူနာနပ်သွားပြီ, စကားမေးမရဘူး, the sick person has fainted away, one cannot get a reply to one's questions.

—နာ, *v.* difficult to bear or endure, not easy to put up with or consent to, hence severe, rigorous, oppressive, unjust; ကျန်းမာသမျှအင်္ဂါကလေးထထည့်ထိုး၊ မိုးမိသည့်အတွက်။ ထောင်ဒဏ် ၂ နှစ်။ စီရင်သည်မှာ။ အတွန် နပ်နာထွပါဘုရား, the sentence of two years that your honour has passed on me for my happening to steal a small jacket is exceedingly rigorous [according to some နင့်နာ is said to be orthographically correct].

—မွန်း, *v.*; see နပ်, ၁st def., and မွန်း။ မောင်မြသားကလေးရေခပ်မွန်းလို့သေသည်, Maung Pyu's son died from being drowned (the မွန်း can be left out if so desired; ရေခပ်သို့သေသည် is more often used in colloquial, နပ်မွန်း in composition).

နပ်, ၂, *v.* to go back; combined with ဆုတ် as ဆုတ်နပ်, မဆုတ်မနပ်။ (၁) စစ်ရှုံးလို့ရှမ်းထပ်နပ်ခဲ့ပြီး, having been defeated, the Shan army has beaten a retreat; (၂) အကြံထုတ်မိလို့ရှိလျှင်။ နပ်၍မထေပ်ပါခင်ဆုတ်, should one have formed a plan, it is not advisable to go back (draw back); (၃) နပ်နပ်နည်းနည်းကြံထုတ်ဆည်, he is in the habit of arranging his plans in a thorough manner.

—နပ်နောနော, *adv.* backwards and forwards, from beginning to end (နပ်နပ်နောနောနှပ်မြောနေသည်အခါပေးလိုက်ရသည်).

—နပ်, *adv.* intensive to words of whiteness (infrequent).

—နပ်နည်းနည်း (*pron.* နပ်နပ်နုံးနုံး), *adv.* thoroughly; နပ်နပ်နည်းနည်း။

—ထမ်း (စမ်း) စပ်။

နည်း, ၁ (Pali နာမ), *n.* a rule, precedent; *comp.* ဥပဒေ, a way, manner, custom, လုံ့လ, အထမ်း; hence ထနည်းကား, *adv.* again, moreover; ထုံး is strictly speaking the right word for precedent.

—ဥပဒေ, *n.* (a statute, enactment); see the parts.

—မိုး, *v.* to learn, to imitate; ထည့်ကျေးအောင်ကားပြောတတ်သူများနည်းကိုမိုးပါ။

—ထူ (*pron.* နည်းသူ), *adv.* in the same manner.

—နထ, —နာ, —နာနထ, *n.* same with နည်း။

နည်းမှီထွက်ဟန်၊ *v.* to undergo instruction from another with a view of perfecting one's self in the same branch of learning or business (as a person serving his apprenticeship); နည်းခံ။ မင်းတို့နည်းမှီထွက် မည်သူပေးသတည်း။ ဆရာကြီးနည်းမှီထွက်ကိုခံရလျှင် ထတ်စရာရှိပါသည်။

နည်း၊ 2 (frequently *pron.* နဲ), *v.* to be few, not many; များ—(1) သည်အရပ်တွင်တတ်လူနည်းသည်၊ there are very few people in this locality; (2) တတ်အကြံအစည်နည်းပါးသည့်လူ၊ a man of very few ideas.

—နည်းနောနော၊ *adv.* scantily, sparsely; နည်းနည်းနောနောပွေးသည် လူမလှတ်၊ he is not a mischief-maker in a small way, *i.e.*, he is a great mischief-maker.

—ပါး၊ *v.* same as နည်း; also frequently used adverbially as နည်းနည်းပါးပါး၊ same as နည်းနည်းနောနော။ သည်တောတွင်အမည်းထားပါး (see အမည်း) နည်းနည်းပါးပါးရှိပါသေးသည်။ အရှင်ထင်ချင်သပ (သညပ) ဆိုလျှင်။ ကျွန်တော်မျိုးလိုက်ပြပါမည်။

နည်း၊ 3, *verb.* affix, interrogative, ထဲ။ တိုး၊ see Grammar, sec. 110. [Note.—Not a colloquial affix; usually used in writings with the present, but it is perfectly admissible with the future tense, *e.g.*, အဆတ်ဆိုသွားမည်နည်း၊ whence goest thou?]

နတ်၊ *n.* said to be derived from the Sanscrit 'nath,' 'master,' 'husband,' 'lord.' "A nat, a kind of god, a being superior to man and inferior to Brahmas (ဗြဟ္မာ), some of whom inhabit the inferior celestial regions (နတ်ပြည်), and others have dominion over different parts of the earth and sky (ထိမ္မိနတ်). The déwas (*i.e.*, nats) of Buddhism do not inhabit the déwa-lókas *exclusively*; there are also déwas of trees (ရုက္ခဝိ), rocks and elements. They resemble the saints of the Romanists, or the kindred dii minores of a more ancient faith, as they are beings who were once men, but are now reaping the reward of their prowess or virtue."—M.B. "The modern Burmans acknowledge the existence of certain beings, which, for want of a certain term, we will call 'almost spiritual beings.' They apply to them the name 'nats.' Now, according to Burmese notions, there are two distinct bodies or systems of these creatures. The one is a regularly constituted company, if I may say so, of which Thagya Ming is the chief. Most undoubtedly the body of 'nats' was unknown to the Burmans until they became Buddhists. Those are real déwa or dé-

"wata. But the sets of nats are the creatures of an indigenous system existing among all the wild tribes bordering Burma. The acknowledgment of those beings constitutes their only worship; on these grounds I consider that the Burmese acknowledged and worshipped such beings before they were converted to Buddhism." * * * "The people who *believe* in nats seldom use that word, but some honorific phrase. Some fishermen I knew quarrelled about their shares in a pool of water. In the case they constantly referred to the share of the 'Ashingyi,' who was no other than the presiding nat of the said pool."—(Sir Arthur) Phayre, on the meaning of the word "nat," see Bigandet's Life of Gaudama, လူကြိတ်မှတ်ထိုသည့် (2) လူငွေမှတ်သည့်, when mortals are incapable, nats render help (Prov.); (3) လူအလိုကိုမှတ်လိုက်နိုင်, nats cannot comply with the wishes of mortals (meaning that mortals are insatiable).

နတ်ကထေဝ်, *n.* a nat-inspired female; နတ်ဝင်မိန်းဝ။

—တနား, *n.* a shed erected for plays in honour of the nats.

—တနားလေး, *v.* to make a festival in which such plays are acted.

—ကောတ်, *n.* a kind of wild rice plant.

—ကွန်း, *n.* a large building erected to a nat; နတ်ကွန်းထက်။

—ကွပ်, *v.* to be born with concealed testes.

—ကြီးငါးပါး, *n.* the five chief nats.

—စင်, *n.* a small building erected to a nat (these small structures are to be seen near villages on the banks of fishery streams).

—စပါး, *n.* wild rice; *comp.* နတ်ကောတ် (in times of great scarcity the Burmese eat this in lieu of the cultivated kind).

—စာရေး, *n.* a government officer who superintends the worship of nats (in Upper Burma).

—စား, *n.* food offered to a nat (provincial). The Karins perform a ceremony, generally when a member of a family falls sick, which is termed နတ်စားသည့်, to propitiate the nats generally, the ကိုးမြို့နတ်။ကရင်ထုံးစံအတိုင်းမြို့နတ်ထင်ရှားအရက်ချက်လုပ်ကြောင်း။

—ဆိုး, *n.* an evil spirit, a demon, မိစ္ဆာနတ်, see သမ္မာဒေဝနတ်။

—ဗြဲ, *n.* humming moth; ခေါ်ရင်း။

—ထင်, *v.* to offer to a nat; နတ်ဝသသည့်။

နတ်တို့, *v.* to assail by a nat.

—ထိန်း, *n.* one devoted to the service of a nat.

—နတ်နာ, *v.* to listen to an oracular response ; နတ်အမိန့်တော်
ထိုနာခံရခြင်း။

—ဝန်း, *n.* a twig of certain trees (မယားကြီးမယားထိပ်).

—ဝသ, *v.* to offer to a nat ; နတ်ထင်သည့် (နတ်ထိုး, to make a provisional offering to a nat with the intention of supplementing it with a more substantial one at some future time).

—ဖူး, *v.* to be possessed by a nat (နတ်ထင်).

—မြည်, *n.* an abode of nats, *i.e.*, of the déwas.

—မြည်တော်, *n.* the inferior celestial regions (ဒေဝလောက), consisting of six chambers or stories. "There are in all six déwa-lókas—(1) Chaturmaharajika (စတုမဟာရာဇ်), in which one day is equal to 50 of the years of men, 30 of these days make a month and 12 of these months a year, and as the déwas live 500 of these years, their age is equal to 9,000,000 of the years of men. (2) Tawutisá (တာဝုတိသိ), the déwa-lóka of Sekra (ထိန္ဒြား) or Indra (ဣန္ဒ), on the summit of Mount Méru, in which one day is equal to 100 of the years of men, and as they live 1,000 of these years, their age is equal to 36,000,000 of the years of men. [In former ages there were four individuals went to Tawutisá with human bodies, namely, the famous musician Guttala (ဂုတ္တိလ), and the kings Sathina (သာမိနင်းကြီး), Némi (နေမင်းကြီး), and Maha Mandhatu (မဟာမန္တထတ်မင်း)]. (3) Yama (ယာမာ), in which one day is equal to 200 years, and as they live 2,000 of these years, their age is equal to 144,000,000 of the years of men. (4) Tusita (တုသိတာ), in which one day is equal to 400 years, and as they live 4,000 of these years, their age is equal to 576,000,000 of the years of men. [Dutthagámani (ဒုတ္တဂမ္ဘမင်းကြီး), the monarch, then, on his death-bed, said to a priest, Lord, which is the most delightful déwa-lóka. The priest replied, 'It has been held by the wise that Tusitapura (တုသိတာ) is a delightful déwa-lóka. The all compassionate Buddhist Maitri အရိမေတ္တယျ (အရိမေတ္တယျ, Arimataya) carries in Tusita awaiting his advent to the Buddhaship.'] (5) Nimmanarati (နိဗ္ဗာနာရတိ), in which one day is equal to 800 years, and as they live 8,000 of these years, their age is equal to 2,304,000,000 of the years of men. (6) Paranirmita Wasawartti [(ပရနိဗ္ဗိတဝသဝတိ) (ပရနိဗ္ဗိတဝသဝတိ)], in which one day is equal to 1,600 years ; their age is 9,216,000,000 of the years of men."—M.B.

နတ်ဝင်း, —ဝင်းဝင်း, *v.* to be permanently possessed by a nat so as to cause loss of reason or some serious physical defect.

—ပြည်, *v.* to die as a king. The Burmese in speaking of a monarch immediately preceding a reigning one styled him as နတ်ပြည်ဝင်းထူးကြီး, *e.g.*, King Mindon, when King Thibaw was reigning. နတ်ပြည်ဝင်းတူးကြီး, —နတ်ရွာ, —ကြွ, —ဝံ, —ဇေဉ်, —နတ်ရွာပြောင်း; —နတ်ရွာထား, also have the same meaning.

—ရှက်, *v.* to be hidden or kept out of the way for a short time by a nat.

—ဆုံ, *n.* same as နတ်ဆုံထောင်။

—မိစ္ဆာ, *n.* an evil nat.

—ရတာ, *n.* an offering to a nat (နတ်ရတာပွဲ).

—ဓမ္မဝင်, *n.* water offered to a nat ; သူနာထိုနတ်ဓမ္မဝင်ဖျန်းသည်။

—ရွာဝံ, *v.* to die as a monarch, နတ်ပြည်ဝံ, same as နတ်ပြည်ဝင်းတူးကြီး။

—ဝင်, *n.* a person possessed by a nat, as a နတ်ထိန်း or နတ်ကထောင်။

—မိစ္ဆာ, *n.* knowledge or skill acquired by commerce with a spirit.

—သူငယ်, *n.* a young nat or one that causes a person to speak with the voice of a child ; သူငယ်ကထေးသေထိုးနတ်ဖြစ်သည်။

နတ်ထောင် (frequently *pron.* နတ်၁၅), *n.* the ninth month in the year, nearly answering to December ; ထန်သောင်မုန်းနတ်ထောင်တာဝံ ချော်ဝင်း။

နန်း, *v.* to shake, as a dog's tail ; one kind of ယှဉ်, to be light, wanton, vain, unsteady in deportment or conduct ; ရွာသည် ဣန္ဒြိယ, less than ထမြင်း. Der. နှံ့။

—ထက်, —ထိုး, *v.* same, 2nd def. ; used in some adverbial form as နှံ့နှံ့ထက်။ နှံ့နှံ့ထိုး။

နန်း, ၁, *n.* a royal palace, abode of a king ; in certain connections, the occupant of a palace.

—ကျ, *v.* to be dethroned.

—ချ, *v.* to dethrone.

—ဝတ္ထိ, *used adjectively*, hereditarily belonging to the crown, as နန်းဝတ္ထိငွေ, crown-money ; နန်းဝတ္ထိဝတ္ထုများ, crown-jewels ; နန်းဝတ္ထိဇေဉ်, crown-boats ; နန်းဝတ္ထိဆင်ပြောင်, crown-ordnance.

- နန်းခံ, *v.* to enjoy royalty ; နန်းစံလီးဆောင်းခင်း, a reigning monarch.
- ခိုက်, *v.* to erect a palace ; နန်းခိုက်မြို့, the city in which the king holds his court, the metropolis of a kingdom.
- ဆက်ပြတ်, *v.* to become broken in succession as a regal line.
- ဆန့်, *v.* to ascend a throne.
- တက်, *v.* to begin to reign ; *lit.* to ascend to the royal abode.
- တင်, *v.* to place upon the throne.
- ထော်သား, — တော်သူ, — ထွင်းသူ, *n.* persons, male or female, belonging to the palace.
- ထွင်းနား, *n.* a kind of border on a petticoat ; အထွင်းသင်္ကေတအထွင်းနား။
- ဣန္ဒနန်းလျှာ, *n.* ; see နန်းထောင်း။
- ထိုင်, *v.* to occupy a throne (*literally* identical with the English expression to “sit on” a throne).
- မထော်, *n.* the chief queen ; ထောင်ညာနန်းမတော်။ နန်းမတော်ဒိဋ္ဌိအားကြီး။ နန်းမတော်ဒိဋ္ဌိအားခေါင်ကြီး, *e.g.*, နန်းမထောင်ညာထင်ထားဌိဋ္ဌိအားကြီး အရာကိုပေး၏။
- ဖြင့်, *n.* the lofty tower adjoining the palace.
- မြို့, *n.* the wooden palisade fort surrounding a palace.
- ရိုး, *n.* a royal lineage ; ထီးရိုးနန်းရိုး။
- ရိုးနန်းစဉ်, — ရိုးနန်းသက်, *n.* same.
- ထောင်း, — ထူ, *n.* the heir apparent of a crown.
- ထက်, *n.* the time during which a king reigns.
- သက်တို, *v.* to reign for a brief space of time.
- သက်ရှည်, *v.* to reign for a long space of time.
- ထုံးနန်းဝတ်, *n.* palace fashions (in dress, &c.).
- နန်း, 2, *n.* a plate of iron (or wood) perforated with small holes ; hence ကြိုးနန်း, a machine for twisting ropes ; ဣန္ဒနန်းကြိုး၊ ငွေခွန်ကြိုး၊ ကြေးခွန်။
- ကြိုး, — ခြည် (နန်းချည်), *n.* wire.
- ကြိုးရိုက်, *v.* to telegraph [ကြေးနန်းရိုက်].
- ငင်, — ဆွဲ (ဆွဲ), *v.* to draw wire (a term much used by goldsmiths).
- တိုက်ကြိုး, *n.* twisted rope.

နန်းပေါက်, *n.* a hole in a perforated iron-plate, the hole in the wheel of a Burmese cart, in which the box (ပုံထောင်း) is inserted.

—ထိုး, *v.* to cut leather into strips (also applied to slicing mango and green ginger in a particular way for pickling, *see* ဝိုးထိထိုး).

နန်းထရုတ် (ပင်), *n.* the tree which produces the balsam of Peru (liquid amber, *M.*).

နန်းထော်ကျား, *see* ငန်းထော်ကျား။

နန်းထော်ရှည်, *see* ငန်းထော်ရှည်။

နန်းထိုးပိုင် or နန်းထိုးကြိုင် (နန်းထိုးကြိုင်), *n.* the Vachellia tree (*see* နံထိုးပိုင်, *M.*).

နပ်, *v.* to be done enough, as grain or vegetables cooked in water; particularly applied to rice steamed after boiling, ထောင်းနပ်သည်; *figuratively* applied to the accomplishment of an end, အကျိုးနပ်သည်. Der. အနပ်, ငကြနပ်, နူးနပ် and နှပ် (နပ် is also used in the sense of to be well-informed, *knowing*, as ထပ်နပ်သည်လူ, a very knowing man. It is sometimes used in a sarcastic sense, *e.g.*, ထပ်လူနပ်ထပ်ချင်သည်, he wants very much to assume the character of a knowing man; to be "up to snuff.")

နပ်း (pron. နပ်း and နပ်း), ထပ်နပ်းထိုင်, ထပ်နပ်းချ, ထပ်နပ်းထိုး; *e.g.*, နပ်းထိုးတတ်ခဲ့လား, can you wrestle?

—ထိုင်, —ချ, —ထိုး, —ထိုးချ, *v.* to wrestle; ထိုးထွေးသည်, —ထိုး without prefixing နပ်း, is sometimes used, *e.g.*, ထိုးကြပွဲ။

—ထရာ, *n.* a professor of wrestling.

—ထိုင် (pron. နပ်းဒိုင်), *n.* an umpire in a wrestling match; ထပ်မွေထိုင်။

—ပွဲ (—ပွဲ), *n.* a wrestling match.

နဝဏ္ဏိ (pron. နဝဏ္ဏိ, from နဝံ and ဝဏ္ဏိ), *n.* the neuter gender.

နဝံ (pron. နဝံ) (Pali နဝံထာ), *n.* one who is neither male nor female; နဝံပန်းဝတ်။နဝံပစ္ဆာဏ်။

နဝား, *n.* the eye of a needle; အင်နဝား, ထင်နဝား, [timber drag-holes], the hole through the nose of a buffalo or other animal; ထွဲနဝား, any hole through the head or large end of a thing; နဝါးပေါက်။

—ကြိုး, *n.* the cord passed through the nose of a buffalo or bullock, wherewith the animal is led.

—ချွတ်, *v.* to remove the said cord temporarily or permanently as when the animal is old; sometimes used figuratively, *e.g.*, ဝင်းထပ်မျှအသုံးမကျဘူး။နဝားကြိုးချွတ် ထွတ်ထားရမည်။

နားထိုး၊ —ထွင်း၊ —ဖောက်၊ *v.* to make the said hole; ကြိုး is used only with ထိုး၊ နားထိုး။

—ပြင်း၊ *v.* to be hard to lead with a နားကြိုး၊ as a buffalo or bullock; နားကြင်း is also admissible, but less often used.

—ပွ၊ —လွယ်၊ *v.* to be easy to lead with a နားကြိုး၊ as a buffalo or bullock.

နဖူး၊ *n.* the forehead.

—စည်း (*pron.* နဖူးစည်း), *n.* an ornament tied on the forehead.

—စာ (*pron.* နဖူးစာ), *n.* marks on the forehead indicative of one's destiny, fate, fortune, ကံ။ [နဖူးစာပါ၊ *v.* to be one's destiny, fate; a term applied, as a rule, to the intimate consortment of persons in this life by an inevitable convergence of fate, who in past states of existence have been more or less closely associated or brought together. Different from ခေတ်ပါ၊ since the latter generally (though not always) implies that the consortment is the result of having been co-offerers of religious gifts in past existences; နဖူးစာပါ၊ when applied to a married couple, means that their destinies are bound up together; သူ့ကို ကျွန်ုပ်ချစ်လိုမဟုတ်ပါ။ နဖူးစာပါရှိသလော့၊ ဖော်ပြပါသည်၊ it is not because I love him, but only because my destiny is bound up with his that I am compelled to live with him.]

—ထိ၊ *n.* a forelock.

—ပြောင် (*pron.* နဖူးပြောင်), *n.* a bald forehead.

—ထိုး၊ —ထိုးကြိုး၊ *n.* the cord by which a basket (နောက်ထွတ်) is suspended from the forehead (of a Karin).

နဘူး၊ *n.* a kind of creeper (the *Combretum apetalum*, K.).

—လိပ်နားဆွဲ (—ဆွဲ), *n.* a certain ornamental carved work, [နဘူးလိပ်၊ *n.* the grooving, or *spiral* channels of a rifle].

နမောဂ (Pali), *n.* a book containing forms of worship, a liturgy; နမောဂကျမ်းစာ (နမောကာဂ).

နမသလေး (frequently *pron.* သလေး), *n.* a kind of rice plant; နမသလေးစပါး။

နမူနာ၊ *adv.* pretending not to hear, stunned, stupefied, as by a blow [the compiler believes that နမူနာ does not imply that a person pretends not to hear, but that it is a term which is applied to persons when absent-minded, unheedingful, &c.; the Burmese say နမူနာ။ ထောင်စီး ထောင်စထိုင်စိုင်းသည်လူ၊ a person who behaves in an absent-minded, heedless manner; နမူနာနေတတ်သည်လူ။ နမူနာမသမ္မာနာသည်။]

နမောတထာ, an abbreviation of the Pali sentence placed at the commencement of every Burmese book, namely, နမောတထာ။ ထကဝတော။ အရဟတော။ သဗ္ဗသမ္ဗုဒ္ဓဿ, in Burmese ပုဏ္ဏေခြင်းကိုပံ့ထောင်မှုထိုက်တသော။ ကောင်းစွာထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီးတသော။ ဘုန်းတော်မြောက်ပါးနှင့် ဖြည့်စုံထောင်မှုသော ဘုရားထို ကျွန်ုပ်ရှိပါ၏ ; in English I do homage to Bagawa (replete with the six glories), worthy of worship, possessed of unerring knowledge ; နတ်

ကြီးငါးပါးရှိပါ၏။

[နတ်မင်းကြီး ငါးပါးကိုမမြတ်ကိုးကွယ်သောရှိခိုးပဏာမဖြစ်၍။ ခပ်ထိန်းသော ကျမ်းဂန် ထို့၍ အဦးအစ၌ ရှေးဆရာ မြတ်ကို အဝဉာဏ်တော်မူသတည်း] :

"The first sentence in all the old books in Ceylon is as follows : Namó tassa Bhagawató Araható Sammá Sam-buddhassa. Bhagawató, the virtuous, the meritorious ; Araható, the perfectly pure, from having overcome all sensuousness ; Sammá, in a proper manner ; Sam-buddhassa, he who has ascertained the four truths (Burmese သစ္စာထေးပါး။ ဒုက္ခသစ္စာ။ သရဒယသစ္စာ။ ဓမ္မသစ္စာ။ နိရောဓသစ္စာ) by intuition ; tassá, to him ; namó, be praise or worship."—M.B.

နမောနဲ့, *adv.* heedlessly, in the manner of one who stares about, forgetful of his own situation ; အမှတ်တမဲ့နေထိုင်သည်။ ဂရုမမိုက်။ နမောနဲ့နေတတ်သည်။

နမ်း, *v.* to smell, receive scent [အနံ့။ ရှု ; အနံ့ရသည်, to smell of (to scent game, as a hound, ရွေးယုန်နံ့ရသည် ; or a deer a tiger, စရတ်ကျားနံ့ရသည်)], to kiss (as the Burmese). [ရေနမ်း, to lap as water ; ကမ်းနူးရေနမ်းသည်, the water laps the top of the bank.]

—ရှု, *v.* to snuff up the scent audibly (ဖတ်ထွင်းနမ်းရှုခြင်းဖြင့် သည်ကိုခံရပါသည်, a phrase frequently met with in petitions made by females whose modesty has been outraged) ; အကလေးကိုနမ်းထိုက်ရှုတ်ထိုက်ဝမ်းအထရယ်။

—ရှု, *v.* to snuff, draw up into the nose ; (ထောဝမွှာသံအတွင်းမွှေးထောကြောင့်။ နမ်းရှုထိုးအားမရနိုင်ပါ)။

နတ်, *n.* the component parts of a territory or jurisdiction collectively taken, whether principal or subordinate.

—ခြား, *n.* intermediate space between two territories.

—ခြားဝန်, *n.* Demarcation Officer ; နတ်ခြားမင်းကြီး။

—ခွဲ, *v. lit.* to divide territory, to form a district ; မအုပ်နတ်ခွဲကတည်းက။ ရေဦးနတ်ခွဲကတည်းက။

—နိမိတ်, *n.* the outer limit or boundary of a territory ; နတ်စွန်ဖြတ်နား။ နတ်ထုံးနတ်ဖျား။ ထိပ်၍ နတ်နိမိတ်သတ်မှတ်သည့်ကျောက်တိုင်။

- နတ် ဝိုင်, *n.* one who has control over a territory ; နတ်ရှင်မိဘ။
 — ဝိုင်ဝန်ထောင်, *n.* Subdivisional Officer.
 — ဝတ်, *see* နတ်, ဝတ်နတ်။
 — သတ်, *v.* to delimit, or fix a boundary.
 — သတ်ဝန်, *n.* Boundary Officer.
 နတ်, 2, *n.* the curved stick that stretches the cloth in the loom,
 နတ်ကိုင် (two curved sticks of unequal length):
 — ကန်, *v.* to stretch the said cloth with the curved stick.
 — ကိုင်, *n.* same as နတ် (most common).
 — ဆူး (*pron.* နတ်ဆူး), the iron points of the said stick.
 နတ်, 3, *n.* a pawn in chess.
 နတ်, 4, *v.* to knead with the hand or trample to pieces with the
 feet ; as ဆင်နှင့်နတ်သည့်, to tread out corn as an ox ; ဝတ်နတ်။
 Der. ဆင်နတ်, နင်းနတ်, နှိပ်နတ်, and ဘိပ်နတ်။
 နယာထာ (ကြိမ်), *n.* a kind of rattan, with which, under Burmese
 rule, the punishment of whipping was often inflicted.
 နယား (နရား), *n.* a kind of flying animal (fabulous) ; နယားပျံ။
 နယံ, *n.* Nayôn, the third month in the year, nearly answering
 to June ; နယံရက်သုံးလေးလေး။
 နာ, 1 (Pali), *n.* a nara, a measure of time equal to ten winks
 of the eyes.
 နာ, 2 (Pali), *n.* man, ယူ။
 — ထွင်ခေါင်, — သနင်း (—သေဌ်နင်း), *n.* titles of royalty or divinity ;
 နာသနင်း အခင်းခင်းလို့ပူဇော်ထိုက်သောဘုရား။
 နာရက (နာရယ) (Pali နာရက), *n.* hell, a naraka, ငရဲ, *see* ငရဲ။
 နာရကင်း (နာရကင်း), *n.* an ornament worn about the ears (နာရကင်း),
 being an appendage to the crown, သရဖူ။
 နာရပတေ (*pron.* နာရပဒေ), *n.* a kind of mortar, most durable ; one
 kind of သင်္ဂတေ။
 နာရိန္ဒ (Pali နာရိန္ဒ ယူ။ အနိန္ဒအမိုးရခြင်း), *n.* a title of royalty, signifying
 one who has authority over men, (နာရိန္ဒဒေဝီ, formerly a title
 of the chief queen).
 နာရီး (ဝင်) (—နာရီး), *n.* a tree producing a small astringent apple
 like နာရီး, which is edible (the *Flacourtia cataphracta*).
 နာဒသမ (Pali နဝ, nine, and ဒသမ), *n.* the nineteenth ; ထက်ကိုးသိန်းခြောက်
 နာဝ (Pali နဝ, နဝမော, nine), *n.* the ninth ; ကိုးသိန်းခြောက်
 နာဝမော။ နာဝမိဉ္ဇုတ်စောင့်သည်။

နဝရတံ (Pali နဝ, nine, and ရတနံ, a gem), *n.* the nine kinds of precious stones, namely, ပုထု, pearl ; သန္တာ (*pron.* သဒ္ဓါ), coral ; နိကာ, sapphire ; မိန, diamond ; ကြောင်, cat's eye ; မြ, emerald ; ဥဿပုရား, topaz ; ပတ္တမြား, ruby ; and ဂေါ်မိတ်, garnet.

နဝိယံ (Pali နဝံ, အသင် and ဝိယံ, ချစ်သည်), *n.* what is lovable, because new (*novitas rei*) ; ပုသိုးထိုနဝိယံရှိသည်။ နဝိယံရှိ နှစ် မြှောသေးသည်။ နဝဓမ္မ။

န, 1 (Pali နာမ), *n.* spirit, opposed to ရူပ, matter. Rūpa (ရူပ) signifies the material form ; nama (န) signifies the whole of mental powers ; the two combined signify the complete being, body and mind.—M.B. (နရင်္ဂချာ, to die).

—ဝိညဉ္ဇိ, *n.* same.

န, 2, *n.* the day of the week on which one is born. [In the Burmese time, when recording revenue proceedings (ဝင်ထန်း), the day of the week on which a witness was born was usually inserted, *e.g.*, သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅၃။ ထသောင်မုန်းထ ဖြည့်ကျော် ၉ ရက်နေ့တွင်။ အင်ထောက်သာမြို့အဝင် ညောင်ပင်မိုး ရွာသူကြီး ထောထွန်း နာနဂါး။ အသက် ၄၃ ရှိသူကိုသူကြီးအထက်အနွယ် နိမိတ်အပိုင်း အခြားကိုစစ်စေးသော်, &c.]

—မြိတ်, *n.* the planet that presides at one's birth.

န, 3, *n.* the side of a body, generally animate, but sometimes inanimate.

—ကာ, *n.* a side raised as a partition or a screen.

—ကိုင်းနံရိုး။

—ကြိန်ကြား, *n.* the interstices of the ribs.

—ကျွန်, *n.* in the Burmese time an armed retainer of the King of Burma.

—ငယ်, *a.* narrow, applied to cloth, particularly a waistcloth, နံကြီး, နံငယ်, နံထယ်။ နံကြီးထူးရှည်။ နံထောင်း။ နံပု။

—ဝ (*pron.* နံဝ), *n.* a black spot tattooed on the side, of similar import with the broad arrow on the king's own, နံဝေး။

—ဝောင်, *n.* the side of an animal.

—ဝေး, *n.* the edge or middle ridge of a side.

—ဝို, *n.* a short rib.

—ထပ်, *n.* a large flat-bottomed boat ; *comp.* ဝိန်းထော။

—ထောင်, *n.* the raised side of a boat or ship ; sometimes applied in writings to human beings. In the *zat* of Zaneikka there occurs the following passage : ထောင့်နံထောင်ဖြင့် စောင်းကာထိထား၍, &c., and again, *ibid*, ထက်ဝဲနံထောင်ဖြင့် ထောင့်စက်ပြန်လေ၏။

နံပတ်, *n.* the flesh on the ribs (နံပါးသာ, နံပေးသာ) တတ်ဆီကိုထိုက်မည်ထဲ။ နှုတ်ဆီးကိုရိုက်မည်ဟဲ့။ ဘယ်ထောင့်ကဘိုးမည်ထဲ။ နံပတ်မိုးကျိုးစေမည်ဟဲ့။

—ပေး (*pron.* ထေး), *n.* ; *see* နံ။

—ပေါ်နံကြားထောက်, *n.* a game played by children, by putting one of their forefingers backwards into their mouths, drawing it out with a jerk, and poking at their ribs with the tip of it ; if the finger should strike a rib, the statement insisted on by one of them is regarded as true, if it should strike between, it is considered as not proved ; ထုတ်ထွင်နံပေါ်။မထုတ်ထွင်နံကြား။

—ပေးခြင်းသိုင်း (very often *pron.* as if the word နံပေး had no shayzi (း), *adv.* side by side.

—ပေးစောင်း, *v.* to lie on one side ; နံပေးစောင်း၍အိပ်သည်။

—ပေးထင်, *v.* to rabbet ; နံပေးထင်၍စပ်သည်။

—ပေးနံစောင်း, —ပေးနံပါး, —ပေးနံဖိ, *n.* ; *see* နံ။

—ရပ်သာ, *n.* the flesh on the side of an animal.

—ရံ, *n.* the raised side of a house or wall ! ထန်ထိုင်းနံရံ, နံရံကာ, နံရံထည်။

—ရိုး, *n.* a rib.

နံ, 4, *v.* to smell offensively, to stink. *Der.* အနံ။

—စပ်, *v.* same ; ထပ်သည်ဈေးထေကောင်ပုပ်နံစပ်သည်။

နံနက်, by corruption ခနက်, *n.* the morning.

—ခင်း, *n.* the morning, forenoon.

—ခြေ, *n.* the early part of the morning, *e.g.*, နံနက်ခြေစောလွန်းသို့ ခရီးမထွားနိုင်ပါ။

—စာ, *n.* breakfast, a tooth-brush ; တံပူး။ [သန့်ခင်းထော်, *n.* a royal tooth-brush].

နံနံ (ဝင်), *n.* the coriander plant ; နံနံခင်း။

—စေ့, *n.* the seed.

နံနင်း, *n.* the turmeric plant or root (often in colloquial incorrectly *pron.* ဝနင်း) ; နံနင်းနက်, နံနင်းနီ, နံနင်းထိပ်ပြာ, နံနင်းဝါ, different varieties of the same.

နံပတ် (Eng.), *n.* number, the figure or figures which specify the number ; နံပတ်ကြီး။နံပတ်ငယ်, —သေး, terms used when speaking of seniors and juniors in Government service, *e.g.*, as to what position they occupy in the Civil List. [These are Anglicized Burmese terms.]

နံသာ (sometimes *pron.* နံသာ, from အနံ, a scent, and သာ, pleasant), *n.* an odoriferous substance, of which there are four

kinds enumerated in ancient writings; နံသာနီ, နံသာဖြူ, အကျော်, ဝံပါ, and ကရမက်, နံသာမျိုးငါးပါး။

နံသာထီ (*pron.* နာသာထီ), *n.* fragrant oil.

—ပေါင်း, *n.* a mixture of fragrant substances used in incense; နံသာပေါင်းပန်းပေါင်းတို့ဖြင့်ထိန်းကျံ၍ထားသောအမွှေးအကြိုင်။

—ဈေးဝင်း, *n.* fragrant ointment.

—ပြောက်, *n.* a beauty spot (generally on the eyelids; the custom of having these spots is now obsolete except among followers of the histrionic art; နံသာပြောက်ထိုး).

—မှုန့် (—မှုန့်), *n.* fragrant powder.

—ရည်, *n.* fragrant essence.

—ရောင်, *n.* a light yellow straw colour; နံသာရောင်စက္ကူ, နံသာရောင်ပေါ, နံသာရောင်ထိနပ်။

နာ, 1, *v.* to listen, hearken, attend to (နာသာခံခက်, “pleasant to listen to, but hard to put up with,” as on listening to an unpleasant statement in ironical guise; နာသာခံခက်စကားပြောသည်).

—ခံ, —တူ, *v.* to listen with regard and acceptance; လူကြီးအမိန့်ကိုနာခံသည့်အထောအတွင်း ထက်မှမသွားပါနှင့်, while awaiting the orders of your superiors, please do not go anywhere; (2) ကျွန်ုပ်တို့ကားကိုနာထူထောင်ထော်လိမ့်မည်။

—ထို, *v.* to wish to listen to, to like, be pleased with, have kind feelings towards; hence မနာလို, to dislike, hate, to be intolerant, be jealous of; *comp.* ငြိမ့်စေ့ကထိုးစံတီးကောင်းစားသည်ကိုထဦးကမနာလိုဘူး။ သည်သူသည်မနာလိုသောမိတ်ကိုမပိတ်မပုံးနိုင်။ အမေ့ကိုသာသာနာမြဲကြာမျှားတို့က။ မနုဏ္ဍေးရှင်ဘုရင်နိုင်ငံတော်အတွင်း မိမိတို့ထားသောအမိန့်အားထုတ်သော်လည်း မြန်မာအရာရှိတို့က မည်ကဲ့သို့မျှမကျက်မဆီးဘဲနာလိုကြပါ၏။

—သည်, *v.* to be willing to, consent to, to be acceptable, agreeable, to receive as a proposal; မနာသည်းဘူးဆိုလျှင် ကျွန်ုပ်တို့မကျေပါမည်။

နာ, 2, *v.* to be ill, be in pain, feel pain; to be hurt in feelings; မိတ်နာသည်, to suffer loss, damage, become impaired, or weakened as the force of an argument, objection, owing to the superior dialectic skill of an adversary; ကျောင်းတကဦးမောင်ကလေး အင်မတန် နာနေသည်။ (2) ခင်ဘုရားပြောခါထက်ကျွန်ုပ်နာပါဒယ်။ (3) အမိုးရဟံကသက်သေတို့အပေါ်တွင် ရှေ့နေထုတ်ထိုက်သည် မေးခွန်းများအတွက် နာသည်။ the questions put by the Advocate to the witnesses for the Government were very damaging.

—ထည်း (—ထည်း), *v.* same, 1st and 2nd def.; ကျွန်ုပ်တို့ထည့်မလိုနာထည်း, (ထည်း) စွာထုပ်သွားသည်။

နာကြင် — ကျင်), *v.* same, 1st and 2nd def., but rather applicable to bodily pain; ထားပြုများကထေ့သူကြီးထင်မထားဘဲ နာကြင် (ကျင်) စွာခိုက်ပြီးလျှင်ထွက်ပြေးကြသည်, the dacoits, after severely beating the lhay thugyi and his wife, decamped.

— ထာရှည် (ရောဂါ), *n.* a lingering or protracted illness.

— ဖျား, *v.* to be in a fever, *see* ဖျား, နာဖျားကျန်းရှိသည်။

— လှံထ (pron. နထန်), *v.* to suffer from the effects of old disease, though convalescent (to be convalescent); လှံထ နာထန်ထမှီခါးထိုအားမရနိုင်ပါ။

နာကြီး (ဝင်), *n.* a kind of tree, the *Byttneriaceae subacerifolium*, *M.*

နာဗီ (Beng.), *n.* a court bailiff [ထိထင် (Eng.) is now gradually superseding နာဗီ].

နာနတ် (ပင်), ၁, *n.* the pine-apple plant; နာနတ်မြည်။

နာနာ (Pali), *a.* or *adv.* sundry, various; အထူးထူးအပြားပြားအသီးသီး။

— ထာဝ, *adv.* same; မိနာဘာဝ။ အညထာဘာဝ။ ထင်ရှားများနာနာဘာဝ မန်ထင်းနိုင်သည်, spirits are able to take various shapes and forms.

— ရှင်, *n.* various forms (assumed by superhuman power).

နာမ် (Pali နာမ), *n.* a noun.

— ဝာ, *n.* a pronoun.

နာမ (Pali), *n.* a name; အမည်။ အမည်နာမမှတ်ထားလိုက်ပါ။

နာမဘာဝ (Pali နာမ, mind, spirit, and ကာဝ, a collection), *n.* the mind considered collectively.

နာမဝိသေသန, *n.* an adjective, *see* ဝိသေသနာ။

နာမည် (from နာမ, and အမည်), *n.* a name.

— ကောင်း, *v.* to bear a good name or reputation.

— ကြီး, *v.* to have a great name or reputation; နာမည်, — ကောင်း, — ကြီး, — ဆိုး, — ဖျတ်, are Anglicized Burmese terms, and are far more intelligible in Lower than Upper Burma.

— ခေါ်, *v.* to call by name.

— ဆိုး, *v.* to bear an evil reputation.

— ပြောင်း, *v.* to change a name (နာမည်ထွဲပြောင်း).

— ဖွင့်, *v.* to name, to style, to call.

— ထွဲပြောင်း, *v.* to change a name, to give a false name; နာမည်ထွဲပြောင်းပြော။

နရကတ္တိ, *n.* a diamond of the second quality; *see* under မိန။

နာရီ, *n.* a kind of gold; နာရီရွှေ၊ နာရီကာရွှေ။

နာရီ (Pali), *n.* a naree, a measure of time equal to four pads (ဝါဒ်) or twenty minutes of English time, an hour, a watch, clock, or horologe or time-piece.

—အမြောက်, *n.* a gun fired at a stated hour (in Lower Burma).

—အိမ်, *n.* a watch or clock, referring rather to the case.

—ခွက်, *n.* a watch.

—စက်, *n.* the works of a clock or watch.

—ဆုတ် (မုန့်), *n.* a kind of confectionery (*vide* page 95, We-thandaya).

—တီး, *v.* to strike the hours as a clock; နာရီထိုး။

—သောင်း, *n.* a gong struck at a stated hour.

—ပြန်, *n.* after noon, or after midnight.

နား, ၁, *n.* the ear, when combined with nouns *pron.* နားနားတော်လင်းသင့်။ နားတော်လင်းမသင့်။

—အုံ, *n.* the bulge behind the ear.

—ကင်း (pron. နင်း), *n.* an ornament above the ear of an image of Gaudama.

—ကင်းထူ, *see* နားထူ။

—ကင်းပါး, *see* နားပါး။

—ကင်းမိတ် (pron. နင်းမိတ်), *see* နားမင်းမိတ်; when applied to a person, stupid, incapable of hearing (infrequent).

—ကန်ကြိုး (pron. နပ်ကြိုး), *n.* a bow line.

—ကပ် (pron. နပ်), *n.* a certain ear ornament; မိန့်နားကပ်။

—ကျ, *v.* to accord with, acquiesce.

—ခံ, *v.* to receive by the ear, to listen, attend to; *n.* an officer who receives an order from a higher authority; နားခံတော် (စစ်ကဲးနားခံ) ရွှေ့နားခံတော်။ (a နားခံ ranked next to a Sitkè).

—ခါး, *v.* to find *bitter* in the ear, to be much annoyed by hearing; မင်းပြောသည့်စကားထက်နားခါးသည်။

—ခေါင်း, *n.* the tube of the ear.

—ချ, *v.* to convince by argument, or by evidence presented in any manner to the mind, in order to gain some benefit for one's self or on behalf of any other person, *e.g.*, as a go-between in love affairs.

—ချဉ်, *v.* to find unpleasant in the ears.

—ချို, *v.* to find sweet in the ear, to love to hear,

—ချို, *v.* to be born deaf.

- နားခွက်, *n.* the pan that holds the priming of a musket or gun ; figuratively applied to quick discernment ; ချက်ချင်းနားခွက်ကမ်းတောက်သည်။
- ဖြင့်, *v.* to listen with pleasure and delight.
- မိင့်, *v.* to listen with thrilling pleasure ; နားမိင့်သွားသည်။
- စောင့် (*pron.* နစောင့်), *n.* a linchpin.
- စောင့်ဝေး, *v.* ; see နားထူ, a term also applied to timid horses ; နားစောင့် (ဆွေ) ဝေးထွက်နေသည်။
- စွင့်, *v.* to listen attentively, as when endeavouring to catch a distant or uncertain sound ; applicable to animals as well as men ; နားထွင့်စွင့်နှင့်နေသည်။
- စေ့, *v.* to have small ears.
- ဆန့်, *n.* a pulley, the wheel of a block.
- ဆိင့်, *v.* to be extremely pleasant to the ear.
- ငြီး (— ဖြီး), *v.* to be tired of hearing.
- ညောင်း, *v.* to listen patiently ; နားညောင်းထောင်မှုပါ။
- ထင်းတီး (*pron.* နဒင်းတီး), *v.* to keep up a continual repetition or din in order to force attention (as in the way of propagating scandal).
- ထောင်း (*pron.* နခေါင်း), *n.* an ear tube.
- ထင် (*pron.* နထင်), *n.* the part before and above the ear, the temple.
- ထောင် (from ထောင်, to erect), *v.* to listen, hearken, attend to, to mind, obey, as in the phrase စကားကိုနားထောင်သည်။
- ထိုင်း, *v.* to be hard of hearing.
- ပတ်, *v.* to have large unsightly perforations in the lobe of the ears ; ရှမ်းနားပတ်ကျယ်။ (နားပတ် is also applied to the ornament worn in the perforations of the lobes of the ears ; နားပတ်ကျယ်).
- ပင်း, *v.* to be deaf.
- ပင်းမိတ် (*pron.* နာပင်းမိတ်), *a.* solid, not hollow ; applied to articles that are naturally or commonly hollow ; ခေါင်းမိတ် (*comp.* စမိတ်), artificially solid ; ဆင်စွယ်နားပင်းမိတ်။ ဝက်စွယ်နားပင်းမိတ်။
- ပန်, *n.* an amulet worn in the ear ; နားပန်ထက်စွဲ။
- ပန်း, *n.* the trunnion of a gun, the ear of a pail, see also နပန်း။
- ပန်းကြိုး (*pron.* နပန်းကြိုး), *n.* the rope used as the handle of a pail or bucket.

နားပန်းတွင်း, *n.* the curved handle of a pail or bucket.

—ပန်းစွန်း (*pron.* နစန်းစွန်း), *n.* the end of an axle-tree. Is often used interchangeably with နားစောင့်။ ထွင်းနားပန်းစွန်းတွက်သွား ထို့ထွင်းမှောက်သည်။

—ပန်းဆံ (*pron.* နစန်းဆံ), *n.* an ear lock (နားပန်းဆံကြိုး) of a sail.

—ဝါး, *v.* to be thin-eared, that is, quick in hearing; to be quick of apprehension; ထယ်ပါးသည့်လူ။

—ပုန်နားဆွေး (*pron.* နပုန်နားဆွေး), *int.* imprecative; may my ear perish (if I heard it); သည်ဝကားနားပုန်နားဆွေးမကြားရဘူးပါဘူး။

—ပုသ်ကျပ် (*pron.* နပုသ်ကျပ်), *adv.* in a manner painful to hear, whether teasingly or scoldingly; ထယ်နားပုသ်ကျပ်နိုင်သည်။ နားပုသ်ကျပ်ထပ်ထပ်မြောသည်။

—ပေါက်, *n.* a perforation in the lobe of the ear, the touch-hole of a musket or gun.

—ပျဉ်း, *n.* the lobe of the ear, နားပျဉ်းကျသည်; applied to old people.

—ဝါကော်, *n.* an ear-pick; နားဖာကလောင်။

—ဝါချူ, *n.* the same.

—ဝါချေး, *n.* cerumen.

—ဖောက်, *v.* to bore the ears; ထွင်း is more elegant; နားထွင်း ဝေီထာမြို့, *v.* to perform the ceremony of ear-boring.

—ချိတ်, *n.* the ring that secures the shrouds.

—ခရံဆိပ်, *n.* the shrouds of a boat or ship; ရွက်တိုင်ဆိပ်ကြိုး။

—ရကင်း, —ရထင်း, *n.* an ornament or guard worn about the ears, being an appendage to a crown (ထရုတ်).

—ရွက်, *n.* the ear, that is, the leaf of the ear; also used as a *verb*, when it has a similar signification to နားထောင်, but is more elegant; ပေးသည့်အမိန့်ကို။ နားရွက်ကြပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ကို။ နားရွက်စမ်းပါ။

—ရွက်, *v.* to be ashamed to hear.

—ထည့် (frequently *pron.* ထထ့်), *v.* to understand.

—ထေး, *v.* to be rather hard of hearing; *comp.* နာထိင်း။

—ဝင်, *v.* to enter the ear, gain access to the mind, be persuasive.

—ဝေနားဝါ (*pron.* နဝေနားဝါ), *adv.* doubtingly as to what is heard; နားဝေနားဝါနေသည်။

—ဝေ, *v.* to have one's sense of hearing confused; နားဝေနေပြီ။

—ဝေ့, *v.* to hear indistinctly.

နား သည် (*pron.* နာသိ), *n.* the part behind the ear.

—သနီ, *n.* an ear-ring (obsolete). Der. ကင်းနားသနီ။ ဝိုးနားသနီ and next.

—သနီကွင်း, *n.* an ear-ring.

—သနီသီး, *n.* an ear-drop ; ဣနားသနီသီးပန်သည်။

—သာ, *v.* to be pleased in hearing ; နားညွတ်။ နားညွတ်နှိုးသည်။ နားပြောင်း။

—သီး, *n.* the block of a pulley ; ထက်ချင်သီး။

—သီးစက်, *n.* same.

—သွင်း, *v.* to put into the mind, either as a speaker or a hearer ; နားချင်း။

နား, 2, *v.* to cease from motion or action through desire of rest, to light (as an insect), perch as a bird ; to be arrested in its progress as an arrow, bullet, or cannon-ball when fired at an object, *i.e.*, striking an object without forcing its way through ; သပ်ပင်လိုပင်လိုက်သောအခါကျည်မနားဘူး may also be used in speaking of a *clean* cut made by a da, sword, &c. ; အုန်းသီးချတ်လိုက်သည်မှာထားမနားဘဲဖြတ်သွားသည်။ နံနက်နား။ နေ့နား။ ညနား, the three intervals of rest that reapers take (in harvest time) ; နေထယ်ပူဒလ်သပ်ပင်အောက်မှာနားကြဦးစို့ရဲ့, the sun is very hot, let us rest first under the tree ; (2) အညောင်းပြေအညာပြေစေနားကြစို့, let us rest a little while in order that our stiffness may be relieved.

—နားနေနေ, *adv.* slowly, moderately ; this word is usually applied to words of coming and going and of performing manual labour, when it indicates that a journey or a work is undertaken with frequent rests, hence accomplished slowly ; အကြင်ထောက်ျား။ မဆိုးသားလျှင်။ နားနားနေနေ။ ပန်းပြေသက်လုံ။ ရေသောက်ရုံမျှ။ မကြာရသို့။ ကိစ္စပြီးအောင်။ ဆောင်ပစေဦး။

နိကာယိ (Pali နိကာယ, a collection), *n.* the five parts into which the Buddhistic scriptures are divided according to a certain distribution, namely, ဒီဃ, ဓမ္မိမ, သံယုတ္တ, အင်္ဂုတ္တရ။ ခုဒ္ဒက (နိကာယ is usually suffixed to each of these, *e.g.*, ဒီဃနိကာယ ဓမ္မိမနိကာယ။ နိကာယိကျင်း။ နိကာယိသွယ်။)

နိက္ခမ (Pali), *n.* a departure into a wilderness, implying a renunciation of all the benefits and pleasures of social life ; တောသို့ထွက်ခြင်း. “ In the Chulla Suttasómā and other similar births “ he (Gaudama) abandoned vast treasures of gold and silver “ and numberless slaves, cattle, buffaloes and other sources “ of wealth, and thus fulfilled the naiskrama-páramitá (နိက္ခမ “ ဝါရမီ) with retirement from the world.”—M.B.

နိဂုဏ်း (နိဂုး), *n.* the conclusion of a writing or book, containing sometimes a summary or explication, and sometimes the writer's name, place of residence, &c., together with the date of transcribing and any other circumstances; *နိဂုဏ်း* ဆင်း၊ *နိဂုဏ်း* ချုပ်၊ *နိဂုဏ်း* သတ်, to make such a summary.

နိဂုံး (Pali နိဂ္ဂံ), *n.* a small town, market village, little trading place; *comp.* နိဂ္ဂုဏ်. [*N.B.*—It is contended by some that this word should be written without the ချုပ်ဝေါက်, namely, နိဂ်].

နိဂ္ဂဟိတံ (Pali နိဂ္ဂဟိတံ), *n.* the character (°) commonly called သေး သေးထင်; when combined with words of Pali origin, with the symbol of the vowel ။ (°) and in some other cases, နိဂ္ဂဟိတံ ထိန္တရိယံ၊ ကောရန္တရိယံ, reciting with lips closed, with lips open.

နိစ္စ (Pali), *n.* permanence, ဖြဲခြင်း, *see* ထာဝရ။

—ရူပ, *n.* permanence; used also adverbially; နိစ္စရူပိယံ။ နိစ္စရူပနေသည်။

—သတ်, *n.* cooked rice regularly offered to pōngyis; ("constant-rice."—*Childers*).

နိဗ္ဗိတံ (Pali နိ, *priv.*, and နိဝ, life), *n.* a lifeless substance, opposed to သတိဓိဝ, *which see*.

နိဒါနိး, *n.* a compendious view, a syllabus, table of contents prefixed to a work, နိဒါနိးရေးသည်; also used figuratively; နိဒါနိး ထိုးထောက်သင့်လှ၏။ နိဒါနိးတွင်နေရပ်သည်။

နိဝ, *v.* to be kept down; chiefly applied to wind in the stomach. *Der.* နိဝ၊ နိဝံသည်။

နိပါတိ, 1 (Pali နိပါတိ), *n.* a particle prefixed or affixed, without taking the place or office of an inflection; နိပါတိဆိုက်အောင် ပြောတတ်သည်; *comp.* ဝိသတ် (ဝိသက်ဆိုက်အောင်ပြောတတ်သည်).

နိပါတိ, 2, *n.* a short zat, one of the 550 exclusive of the ten great zats (နိပါတိထေဝီ ၅၅၀).

နိဗ္ဗာန် (နိဗ္ဗာနံ) (Pali နိဗ္ဗာနံ), *n.* rest from all evil, annihilation; သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်တည်းလှသော ချွေမြို့သို့။ ချီဆောင်ကတ်တင်ထေဝီ မူတတ် သောမြတ်စွာဘုရား, nirwana (အကျွတ်တရား)—(1) sorrow is like a disease; (2) the cleaving to existence is like the cause of that disease; (3) Nirwána is like the curing of the disease; (4) the four paths are like the medicine that causes the cure.—M.H.

—ကျောင်း (*pron.* နိဗ္ဗာန်ကျောင်း), *n.* a building in which the body of a priest is laid in state.

နိဗ္ဗာန်ကျောင်းတကာ, *n.* one who makes an offering of a နိဗ္ဗာန်ကျောင်း။

—ဝံ, *v.* to attain and enjoy nirwana.

—ဆော် (*pron.* နိဗ္ဗာန်စောင့်), *n.* a religious crier, one who notifies and calls to worship (နိဗ္ဗာန်တကာ).

—လူ, —ခု, —ဝင်, *v.* to attain nirwana (နိဝါန).

နိပ်, *v.* to be kept down; *comp.* နိပ်. Der. နိပ်, elephant mahouts say နိပ်နိပ် to their elephants when they wish them to kneel down to enable persons to mount them (မိတ်းထေရ်) ထာဝြံထွင်ထွင်းနိပ်ပြီ။ ထေရ်သွားနိုင်စရာရှိသည်; (2) သူမီးထားပြုများကို။ အမိုးရမင်းနိပ်အောင်မနိပ်ထွင်။ သည်ရပ်တစ်တွင်မည်သူမျှနေခွင့်မရှိ။

နိမိတ် (Pali နိမိတ္တိ), *n.* a sign, mark, token; ထက္ကမာ, a mark denoting the limit or boundary of a territory; နိမိတ်, the mark of gender, that is, the private parts, male or female; ထောင့်ျား နိမိတ်၊ မိန်းမနိမိတ်အင်္ဂါတော်တော်လိန်။ a mark or proof of something latent, or cognizable by the senses; a mark, sign of something future, an omen, prognostic, portent; တိတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ နိမိတ်ကြီးလေးပါး, “the four great signs, the sight of which induced Theidathta (Sidhartta) to renounce the world previous to his becoming Gaudama the Buddh; (1) an old man (သူအို); (2) a sick and infirm person according to the Burmese, (but, according to Spence Hardy, a leper) (သူနာ); (3) a dead person (သူသေ); and (4) a recluse (ရဟန်း)” :— “Whilst living in the midst of the full enjoyment of every kind of pleasure, Sidhartta one day commanded his principal charioteer (ရထားမှူး) to prepare his festive chariot; and, in obedience to his commands, four lily white horses were yoked; the prince leaped into the chariot and proceeded towards a garden at a little distance from the palace, attended by a great retinue. On his way, he saw a decrepit old man with broken teeth, gray locks, and a form bending towards the ground, his trembling steps supported by a staff, as he slowly proceeded along the road. The prince enquired what strange figure it was that he saw, and he was informed that it was an old man. He then asked if he was born so, and the charioteer answered that he was not, as he was once young like themselves. ‘Are there,’ said the prince, ‘many such beings in the world?’ ‘Your highness,’ said the charioteer, ‘there are many.’ The prince again enquired ‘shall I become thus old and decrepit?’ and he was told that it was a state at which all beings must arrive.

" Four months after this event, as Sidhartta was one day passing along the same path, he saw a déwa under the appearance of a leper, full of sores, with a body like a water-vessel, and legs like the pestle for pounding rice, and when he learnt from the charioteer what it was he saw, he became agitated, and returned at once to the palace. After the elapse of another period of four months, the prince, on his way to the garden, saw a dead body green with putridity, with worms creeping out of the nine apertures, when a similar conversation took place with the charioteer, followed by the same consequence. At the end of the next four months, the day of the full moon in the month Æsala, Sidhartta saw in the same road a recluse, clad in a becoming manner, not looking further before him than the distance of a yoke (ဝင်းသိုးထင်္ဂြိုဟ်) and presenting an appearance that indicated much inward tranquillity. When informed by the charioteer whom it was that he saw, he learnt with much satisfaction that by this means successive existence might be overcome, and ordered him to drive on towards the garden."—M.B.

နိမိတ်ကောင်း, *v.* to be of good omen; တယ်နိမိတ်ကောင်းသည်။ မင်းထင် (တာဝ်) ကောင်းရပါလိမ့်မည်။

—ဆိုး, *v.* to be of evil omen; တယ်နိမိတ်ဆိုးသည်။ သည်ထမ်းကိုသွားလို့ မကောင်းပါ။

—ထမျှည်, *n.* same as နိမိတ်။

—နာမာ, *n.* same as နိမိတ်။ ခင်ဘျား ပြောသည့်စကားနိမိတ်မရှိ။ နာမာမရှိ, sir, the words you speak are very ominous (*lit.* have no omen, *i.e.*, no good omen, hence are of bad omen).

—ဖတ်, *v.* to explain omens; ပုတ္တားထူးမျိုးနိမိတ်ဖတ်တတ်သည်။ မြန်မာ ထူးမျိုးအယူရှိသည်, the Burmese are of opinion that Brahmins are able to explain dreams.

နိဗ္ဗာနရတိ, *n.* the fifth stage of the world of nats; see under နတ် ဖြည့်။

နိမိတ္တ (နိမိတ္တ) (Pali), *a.* created.

—သတ္တဝါ, *n.* created being, creature.

နိမိတ္တကျမ်း, *n.* a book explaining omens.

နိမ့်, *v.* to be low, ဖြတ်သည်; *comp.* နိမ့်, to be short in stature, *comp.*

ပု. Der. နိမ့်—(၁) သည်အိမ်ထဲဆိတ်နိမ့်သည်ကြည့်မကောင်းပါ။ (၂) ကံ နိမ့်သည်အခါ။ ထူထကာထူရင်း နိမ့်စက်ချင်သည်။ (၃) သည်မှာမြေတယ်နိမ့် သည်။ ရေဝင်ထိမိမ့်မည်ဆိုထင်သည်, here the ground is very low; water will lodge, I think.

နရတုံ (နထတုံ), *adv.* in contact, conjunction, as a planet or star.

နိရိယ or နိရယ (Pali), *n.* hell ; ငရဲ, နရက် or နရထ။

နိယိဒ္ဓိင် (Pali နိယိဒ္ဓနံ), *n.* a quilt or cushion used by a priest ;
နိယိဒ္ဓိင်အိပ်ရာခင်းအထို့ငှာ။ အဆင်သောအထည်ခွန်အပ်သည်ချည်း။

နိယထောရီ, *adj.* acting with care and attention.

နိယရည်း (Pali နိယထ), *n.* a support, guide, something to lean on or adhere to ; အမှီသဟဲ, နည်း။

——ဆရာ, *n.* a superior teacher (inferior to ဥပဏ္ဍာဆရာ), one who is capable of laying down rules ; ဓမ္မာဓရိယဆရာ။

နိယယျ (Pali), *n.* the interpretation of an original text (ပါဠိ) ; ပါဠိအနက်။ နိယယျနာမ်စောင်။

နီ, *v.* to be red ; ရွှေစွန်း။ သည်ထက်ပိုဝင်နီထိုက်တာရဲနေချေ။

——ကျင်ကျင်, ——ကြန့်ကြန့်, *a. or adv.* pale red, violet ; နီကျင်ကျင်, နီကြန့်ကြန့်, less than နီကျင်ကျင်, နီကြန့်ကြန့်။

——ဝင်ဝင်, *a. or adv.* disagreeably reddish.

——တာတာ, ——တာရဲ, ——တျာတျာ, *a. or adv.* very or excessively red ; အသားအရေနီတာတာရှိသည်။

——နှင်းနှင်း, ——မွဲမွဲ, *a. or adv.* of a dull faded red colour.

——ဖြာဖြာ, *a. or adv.* of a bluish red colour.

——မောင်း, *v.* to be purple ; နီမောင်းသောရောင်ခြည်ထော်ကိုထွက်ထော်မှုသည်။

——မြန်း, *v.* ; see နီ။

——ရဲရဲ, *a. or adv.* very red.

——ဝါ, *v.* to be tawny.

နိမိ (Pali နှေ့ဆိုး), *n.* a book of proverbs, of which there are three kinds—ဓမ္မနိမိ, pertaining to religion ; လောကနိမိ, pertaining to common life ; ရာဇနိမိ, pertaining to government.

နိပါးဆေး (ပင်) (from နီဗဆေး), *n.* the madder plant and root (formerly much used for dyeing cotton fabrics).

နီလာ, *n.* a sapphire ; hence သီယိုဇွန်နီလာ, *n.* an amethyst ; နီလာတွင်း, *n.* a sapphire mine ; [နီလာကြိမ်, a term applied to sapphires which have a reddish tint].

နီး, *v.* to be near, not distant ; မဝေး။ ရန်ကုန်မြို့ထော်ထော်နီးမြို့ထား။ ထောရွာထိရံဘုရားကို မမြင်ဘူးလား, is (the town of) Rangoon pretty near ? “ There ; cannot you see the Shwé Tigôn Pagoda ? ” ကောင်းစွာထော်ဘုရားနားမှာရှိသည့်ကန်ကြီးသည် မြစ်လောက်နီးနီးကြီးသည်။ သည်ဘုရားအမြဲလောက်နီးနီးယူစားသောက်တတ်သည်, this man almost systematically lives by stealing ; ဘုရားအိမ်နားနီးဘုရား။ ထငဲ့အိမ်နားနီးထငဲ့။ (ဖြစ်တတ်သည် understood), he who lives near the

house of a thief, is apt to become one; he who lives near the house of a fisherman, is apt to become one. *Anglicè* "Birds of a feather," &c.

နီးတင်း, *v.* same; seldom used assertively.

—ဝပ်, *v.* to be contiguous; to be very near; ခပ်ထူးထူး ၊ ထောက်ထွေးနီးဝပ်ကြသကား။ ထူထပ်ချင်းတည်ထူကြသည်။ ဆွေမျိုးနီးဝပ်။

—ဝါး, *v.* to be near (infrequent). Der. အနီးအပါး။

—ရင်း, *v.* to be nearly related.

နု, *v.* to be young, tender, delicate, ရေင့်; ကြမ်း, to be fine in grain or texture; ချောသည့်, to be done nicely or curiously (as carving, ဝန်းနုသည်). Der. အနု။ [with သဘော, to be inexperienced], to be young as the moon; လနုသည်, to be feeble as the rays of the sun in the morning, to sprout as the tender leaves of certain plants and trees, to be immature in mind; ဖိတ်နု။ သဘောနု, to be unseasoned as timber; သရက်ရွက်နုသည်။ သရက်ရွက်နုပြုသည်။ မန်ကျည်းရွက်နုသည်။ ညောင်ရွက်နုသည်။ သစ်သားနု; also applied to a paramita which has not been fulfilled, ဝါရမိနု။ သည်သူအသက်နုနုကလေးရှိပါသေးသည်, this person is still of tender age; သည်စားပွဲပန်းထုသည်မှာ တတ်နုသည်, the carving of this table is very delicate; သည်သူငယ်ခရီးထွေးနိုင်ပါ။ ငယ်ရွယ်နုလှသေးသည်, this child cannot travel, he is still of a young and tender age; သည်သူငယ်နုထွေးကြီး, this is a strapping young child.

—ငယ်, *v.* to be young and tender. ●

—ထွတ်, *v.* to be very tender.

—ထွား, *v.* [to be large in size for one's age; applied also to animals].

—နတ်, *v.*; see နု, 1st def. [ရေလွန်ရှားသီးပင်ထုပ်ငန်း နုနယ်သည့်အခါ ထထာမေမေထွေထွေထမ်းဆောင်ခြင်းမှရပ်ဆိုင်း၍ချမ်းသာပေးသနားထော်မှုပါ မဏ္ဍိအကြောင်း].

—ဖတ်, *v.* to be delicate and fresh-looking as a person's complexion, skin.

—ဖျို, *v.*; see the parts (usually followed by သာသာ and used in describing scenery; အထွန်နုဖျိုသာယာသည်အခါ).

—မှည့်, *v.* to be ripe and tender as fruit; ထရက်သီးမှည့်။

—ဝါ, *n.* tree cotton, *M.*

နန်း, *v.* to be unpleasant to the eye, as something grotesque, un- wieldly, clumsy or antiquated, or as a person of awkward movements and appearance, to be outlandish, to be plain and homely in features and dress, fig. despicable, poor-

၁၆၆. *v.* to be loose, unfirm, unstable (obsolete); မခိုင်, နှောင့်, to be weak, infirm, inefficient, irresolute; rather applicable to purpose, character, influence, &c.

နန်း, 1, *n.* the deep mud or mire on the bank or in the bed of a river; *comp.* ခွံ and နံ [နန်းခွံ] In Upper Burma land on which onions, tomatoes, pumpkins, gourds and the sweet-potato plant (ကွန်းညှ) are sown].

—နို့, *v.* to become filled up, choked, or silted with deep mud ; သည်နှစ်နှစ်နို့ထိုသဘောမျှားမထွားနိုင်ပါ။

—68, v. same.

—နတ်, *v.* same (infrequent) ; နေပူထဲတာရှည်သွားရလျှင်နန်းထတ်သည်, if one has to go for a long time in the hot sun, one is apt to get exhausted.

နမေ, an abbreviation of အနမောဒနာ။

—**οὐδ**, *v.* to appear as the prominent fresh excrescences in leprosy.

နနာ, *n.* the leprosy (လှေ).

—ဝး (ဝ), *v.*; see နူအနာကြီးလှေ။

နု, *v.* to be made soft by some process; *comp.* နေ့. Der. နူး။
ဆုတ်မြေကိုနူးအောင်ရေနှင့်နူးလိုက်ပါ, in order to make this brick
clay soft, soften it with water.

—ဗွဲ, *v.* to be fine, nice, delicate, gentle, pleasant; ဆိပ်မွေ။

—ညွတ်, *v.* to be well-disposed towards, affectionate, pleased
with; ကြည်ညိုသည်။ နှစ်သက်သည်။

—နပ်, *v.* to be made soft, especially by cooking; [figuratively
to be sensible, well-informed, experienced, to be *well con- sidered*
and cogent as language; မဒိဒေဝီသည်ထည်း။ ငါသည်
ယနေ့အိမ်မက်မကောင်းမြင်မက်သည်ဖြစ်၍ မိတ်ချမ်းသာဖြစ်ခဲ့၏။ စောစောနု
မဝင်မှီလျှင်။ ဤရသမျှသောသစ်သီးသစ်မြစ်တို့ကိုထူ၍ပြန်ထော့အံ့ဟု။ နူးနပ်ပြောင်း
ဗွဲသောကိုယ်ဖြင့်တုန်လှုပ်လျက်။ သစ်သီးသစ်မြစ်တို့ကိုထူ၍မျှော်ကြည့်၏။ သည်
ဆရာကြီး ထတ်သဘောနူးနပ်သည်, this great teacher is of very
experienced mind; အပြောအဆိုနူးနပ်သည်]။

နေ, *i, n.* the sun.

—အိမ်နဲ့, *v.* to form a halo of the sun.

—အောက်ထီး, *n.* a fruit that faces the setting sun.

—ထာ, *n.* a screen from the sun.

—ထွ, *n.* the decline of the sun, after noon; နေကျထွပြီ။ နေကျ
ဌား။ နေဆက်ဌား, to be born when the sun is in the decline
or in the ascent; ထွနေအထွန်ဖူသည်, the declining sun is very
hot.

—ကြတ်, *v.* to be eclipsed as the sun; in colloquial frequently
pron. နေကြပ်, "the sun and moon are at regular intervals
seized by the asurs Rahu (ရာဟု) and Kétu (ကိတ်ဂြိုဟ်), and
these periods are called grahanas or seizures (eclipses)." —
S.H. M.B.

—ကျော်, *v.* to pass the meridian.

—ကျော်အိမ်, *v.* a house that fronts east or west; မင်ကျားအိမ်နေ
ကျော်ဆောက်သထား။

—ကြာ, *n.* the sunflower; နေကြာပန်းကဲ့သို့နေ့တိုင်းမပြတ်ရှင်သန်းပါစေ
သော။

—ထွတ်, *v.* to disappear from view as the sun; နေကွယ်မှထပြောက်
မြဲကျောက်မှာကြယ်ပေါ်။

—နီ, *v.* to take shelter from the heat of the sun.

—ချို, *v.* to be moderately warm, not hot; နေချိုမှအေးကြမို့။

- နေ ခြည်, *n.* a sunbeam, ray of the sun ; နေရောင်ခြည်။ နေ၏အရောင် ခြည်တထောင်ဖြင့်။ မိုက်မှောင်အဝိဇ္ဇာ။ ပယ်ခွါထွန်းပြင်။ ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက် ထော်မှုသည်။ နေခြည်ရှိပါသေးသည်။
- ခြုံ (ညို), *v.* to be dark and cool, as the sun when covered by a cloud ; နေခြုံမှာရိုးသွားနိုင်မည်။ နေခြုံမှသည်။
- ဝာ (from အဝ ?), *n.* the morning sun in the following con-
nections.
- ဝာမျှ, *v.* to be the cool of the morning ; နေဝာမျှမှာထိုင်သည်။
နေဝာမျှကာရှိသေးသည်။
- ဝာထုံ, *v.* to bask in the morning sun ; နေပူဝာထုံသည်။ နေဝာထုံ။
မေထုန်း။ မျက်ခန်းပွား။ The Burmese have an idea that persons
in a sickly state die if (1) they bask in the sun ; (2) indulge
in sexual intercourse ; (3) or if they give way to fits of an-
ger.
- ဝောင်း, *v.* to be declining, as the sun in the latter part of
the day ; နေဝောင်းလေပူလေ။ ညနေဝောင်း။
- ဂွယ် (*pron.* နေဂွယ်), *n.* the strong rays of the sun ; used as
follows.
- ဂွယ်ထိုး, *v.* to be broken in strength, be cool as the sun in
the latter part of the day ; နေအေးသည်။
- ဂွယ်ထောင်, *v.* to be emitted as long rays of sunlight from
a cloud, which the Burmese regard as presaging a high
wind, especially in Upper Burma.
- ဂွယ်ထိုး, *v.* to strike powerfully, as the rays of the sun.
- ဇာမြတ် (from ဇာဘိ), *n.* the earliest grass ; coeval with the
sun and the earth, မြတ် ; horses are very fond of this kind
of grass.
- ညာသီး, *n.* fruit that faces the rising sun.
- တက်, *n.* the ascent of the sun, the forenoon.
- ထိုင်း, *n.* a sextant.
- ထီးဆောင်း, *n.* an imperfect halo of the sun ; *comp.* နေအိမ်ပွဲ။
- ထွက်, *v.* to rise as the sun.
- ထွက်ဘုရင် (*pron.* နေခွက်စလင်), *n.* King of the Rising Sun ;
formerly a title of the King of Burma.
- ထွက်ထပြု (*pron.* နေခွက်ထပြု) (from ပြု, to project), *n.* the ap-
pearance of the upper edge of the sun when rising. [နေဝင်
ဘုရင် was a title conferred on some Shan Sawbwas by the
Kings of Burma.]
- ထွက်နေဝင်, *adv.* from sunrise to sunset.
- ပူခံသီး, *n.* a fruit that is ripened in the sun ; လောင်းရိပ်ခံသီး။
လင်းရိပ်ခံသီး။

နေ ဖုတ်ခါး, *n.* the burning heat of the sun.

—ပူဝာထုံ, *v.* ; see နေဝာထုံ။

—ငြောက်, *n.* a spot of light made by the sun shining through an aperture ; နေငြောက်ထိုး။

—ပွင့်, *v.* to appear through the clouds as the sun (it is probable that, in rendering the English expression “a fine day,” နေပွင့်သည် would be the only true Burmese equivalent, *e.g.*, yesterday was a fine day, today it is raining ; မနေ့ကနေပွင့်သည်။သည်ကနေမိုလ်းရွာသည်။နေပူသည် would also be admissible, perhaps, in lieu of နေပွင့်သည်။

—ဗိတ်မှန်, *n.* the sun ; *lit.* the mansion of the sun, an expression more used in composition than in conversation. “The disc of the sun is 50 yojanas in diameter and 150 in circumference ; within, it is composed of coral, and its surface is of gold, so that both its surface and inner material are extremely hot.”—M.B. နေဗိတ်မှန်အတွင်းကား။ ရွှေဖြင့်ပြီး၏။အပကားပန်ဖြင့်ပြီး၏။အတွင်းအပနှစ်ပါးလုံးပင်။ပူသည်သာတည်း ထုမှတ်လှန်ရာသတည်း။ နေဗိတ်မှန်အပြောင့်ကား။ ယူဇနာငါးဆယ်ရှိ၏။ နေဗိတ်မှန်အဝန်းကား။ယူဇနာတရာငါးဆယ်ရှိ၏။—*Wade's Dic. of Buddhism.*

—ဝင်း, *n.* a species of narcissus wort, *Eurycles Amboinensis*, *M.*

—မြင့်, *v.* to be high in the heavens as the sun, *i.e.*, to be far advanced as the morning ; ဒိပ်ရောက်နေပြီသည်, he is late in rising ; this expression is only used to denote lateness of time in the morning, *before noon* ; နေစောင်း and မိုလ်းချုပ် are used to denote lateness of time in the afternoon and evening, and ညဉ့်နက် lateness of time at night.

—ရောင်ကာ, *n.* ; see နေကာ, the front piece of a cap ; နေရောင်ထိုး, *v.* to shine through an aperture as the sun, to glare as the sun ; more than နေငြောက်ထိုး။နေရောင်ထောက်။

—ရှိန်, *v.* to be burning as the rays of the sun.

—ဝင်, *v.* to set, as the sun.

—ဝင်ဖြိုးပြ (*pron.* နေဝင်ဖြိုးပြ), —ဝင်ရီတရွှေဝင်, —ဝင်ရီရီ, —ဝင်ရီတရောင်, *n.* the evening twilight, the dusk of the evening.

—ဝန်း, *n.* the disc of the sun.

—သာ, *v.* to be pleasant, as the sun in the cool of the evening.

နေ, 2, *v.* to stay, remain, to dwell, abide, have a residence (နေ often gives a continuative force when it follows other verbs, *e.g.*, ရှိနေသည်။ကြည့်နေသည်။ပေးနေသည်)။

- နေထိုးနေကြ (from အထိုးအကြ), *adv.* without profit (infrequent);
 နေကြနေကြား နေကြနေကြားသီးသည်။
- ခက်, —ကောင်း, *v.* to feel indisposed, out of sorts. [နေခက် is an Upper Burma expression.]
- ထိုင်, *v.* same as နေ, but conveying a more permanent signification; ခင်ဘူးသည်အရပ်တွင်နေထိုင်သည်မှာ ထယ်ထောက်ကြံ ဖြစ်။
- ခင်းထိုင်ခင်း (pron. နေခင်းထိုင်ခင်း), *n.* place of residence, an abode, နေခင်းထိုင်ခင်းသာယာသည်။
- ပြည်တော်, *n.* an honoric name formerly applied to His Majesty the King of Burma's dominions.
- ရပ်, *v.* to remain behind.
- ရာကျ, *v.* to become settled, to be nicely adjusted, managed, or arranged, to be completed satisfactorily; သည်အမှုနေရာကျ အောင်မြင်နေစေရယ်, arrange this matter so that it may be satisfactorily completed, brother.
- ရာချွန်, —ရာတွတ်, *n.* situation more honourable than the following.
- ရာငါးတွတ်, *n.* the five posts of honour or places of sitting in the royal presence; တော်နေရာ၊ ခူးနေရာ၊ စနည်းနေရာ၊ အတွင်းဘဝေါ၊ မြင်ဘဝေါ။
- ရာထိုင်, *n.* a cushion; ဖုံ၊ နေရာထိုင်သင်္ဃန်း။
- ရာဖုံ, *n.* same.
- ရာဝပ်, *v.*; see နေရာကျ၊ နေရာသေဝပ်။
- နေ, *n.* a day, from sunrise to sunset; opposed to ညည့်; *comp.* ရက်, a natural day of 24 hours.
- ကောင်းရက်သာခွေး, *v.* to select a propitious day for an undertaking.
- ခင်း, *n.* the middle of the day from about noon till about 3 p.m.
- ခင်းဌား (pron. နေ့ကင်းဌားသည်), စားဝါး (pron. နေ့ကင်းဌား—စား ဖုတ်), *v.* to work by the day.
- စေ့ထစေ့, *v.* to be fulfilled, as the time of a woman who is enceinte.
- စားထိုက်, *v.* to engage one's self and serve for day wages.
- စွဲ, —စွဲရက်ချုပ် (စွဲ), *n.* a record of the time and circumstances of one's birth, taken for astrological purposes.
- နံ, *n.* the day of the week on which one is born; see နံ 2.
- ပုဂ်, *n.* a bad day, either one spent in vain, or one marked by unlucky indications; ရက်ပုဂ်ပြဿဒါးရက်။
- ထယ်, *n.*; see နေ့ခင်း၊ နေ့ထယ်ကြောင်ထောင်, in broad daylight (*lit.* in broad, *staring* daylight).

နေဝါ, *n.* lessons to be learned or recited (8နည်းငါးကျမ်း။ ထုတ်ထုံးကျမ်း, &c.).

—သင့်နံသင့်မှည့်, *v.* to give a name so that one of the letters belonging to the day on which a person is born begins the name.

နဲ့, *v.* to be loose, unfirm; နဲ့နဲ့သည်။ Der. ချဲနဲ့။ နဲ့နဲ့နဲ့။ and နဲ့။ ကျွန်ုပ်တို့အားတစ်ချောင်းနဲ့နေထိုင်ခင်းအစားရောက်သည်။ သည်တိုင်နဲ့ထွက်ပြီထင်တော့မည်။ ဝတ္တံသမာဓိနည်းသောသူများ။ ထူထပ်ပြီးတိုင်ရှေးတိုင်းနဲ့သည်, those who are deficient in wisdom and tranquillity of disposition are agitated whenever others assail them.

နဲး, *v.*; see နည်း, to be few.

နောက်, 1, *n.* the space behind (a thing); sometimes past time, အရင်, but commonly future time, ၅၅။ Der. အနောက်။

—ကျ, *v.* to fall behind, be late; ခင်ဘူးနောက်ထွက်သွားစရာသောက်စရာထုန်ပြီ, as you are late, all the eatables are finished.

—ကျိ, *v.* to be contracted or small behind.

—ခေါက် (from အခေါက်, a time, turn), *n.* a future time; နောက်ထခေါက်။

—နီ, *v.* to keep behind from reluctance to come forward; ခင်းနောက်ကတင်ပြန်ထိုးနီနေသည်။

—နိုင်း, *v.* to turn the back in contempt; ကြော့နိုင်းသည်။ နောက်နိုင်းနေရမည်လား။

—ချေး, *n.* cow-dung, manure; scarcely, if ever, applied to the dung of other animals; ဆင်ချေး။ မြင်းချေး။

—ချေးချ, *v.* to manure (vulgar—မြေကြွေးစားလွေး, polite).

—ချေးပိုး, *n.* a kind of beetle.

—ဝ, *n.* the spot where the hair on the back of the head commences.

—စု, *n.* the protuberance of the occiput.

—ဆတ်ထွေး, *n.* a supplement [as to a Gazette, or any publication].

—ဆံ, *n.* the hair on the back part of the head.

—ဆုတ်, *adv.* retreatingly, retrogradingly; *v.* to retrograde, fall back, retreat.

—ဆုံး, *a.* last, final.

—ဆုံးပိတ် (from နောက်ဆုံးပိတ်), *n.* the very last; နောက်ဆုံးပိတ်ခွားသည်။ နောက်ဆုံးပိတ် (၅) ရောက်သည်။

—ထပ်, *n.* the rear of an army or fleet.

- နောက်ထပ်၊ *adv.* again, once more ; နောက်ထပ်လာခဲ့ပြီး၊ come again, another time.
- ထင်၊ *adv.* immediately ; နောက်ထပ်ထိုင်ခဲ့ပါ။ နောက်ထပ်ချင်းထိုင်သွားသည်။
- ထိုးသေနတ်၊ *n.* a breech-loading musket, rifle, gun ; ထေးတွင့်သေနတ်၊ a rifle or gun with Snider action.
- ထောက်ကြောခံ၊ *n. lit.* a back prop or stay ; *fig.* stay, prop, support ; နောက်ထောက်ကြောခံမရှိလို့အားနည်းပါသည်၊ as I have no stay or support, I am diffident.
- နောက်က၊ *n.* past time ; နောက်နောက်ကလွန်ခဲ့သမျှဝန်ချပါ၏။
- နောင်၊ *n.* future time, *see* နောင်။
- ပိတ်ဘီနပ်၊ *n.* a shoe or boot (European style) ; ဗွတ်ဘီနပ်။
- ပိတ်ချွေး၊ *n.* iron ring or band at the end of a da handle ; *fig.* ထားမနောက်ပိတ်ချွေးထောက်မျှအသုံးတန်သည့်လူမဟုတ်ဘူး။
- မိုးကြိုက်၊ *v.* to love in secret with or without knowledge of the person loved ; very frequently —မိုး is oftener used alone ; ထီးမိုးကြိုက်။
- မိုးထေ၊ *n.* a wind directly aft.
- ပြင် (ပင်)၊ *n.* the mark နောက်ပြင်ထေင် ; small strips of bamboo used by the Burmese royal family in the same way as တနုတ် by pôngyis.
- ပြန်၊ *adv.* backwards ; နောက်ပြန်ကောက်။ ရှေ့ပြောင်း။ နောက် ပြန်ပြောင်း။ နောက်ပြန်လှူ။
- ပယ်၊ *n.* the back part of the head just below the protuberance of the occiput.
- ပယ်တွင်း၊ *n.* same ; နောက်ပယ်တွင်းနက်သောသူများပျင်းထည်သည်။
- ပေး၊ *n.* the back side or back precincts of a house.
- ပေးနောက်မိ၊ *n.* same.
- ရောင်လိုက်၊ *v.* to follow at a distance for the purpose of watching ; လိုက်လိုနောက်ရောင်လိုက်သွား၊ follow and watch that man.
- လိုက်နောက်ပါ၊ *n.* a follower.
- လွယ်၊ *n.* a large basket suspended from the shoulders or the forehead.
- လွယ်ဒိတ်၊ *n.* a bag suspended from the shoulders.
- လွယ်ပုံး၊ *n.* a large oval basket (with cover) thus suspended.
- သားနောင်လာ၊ *n.* posterity ; နောက်သားနောင်လာတို့ မှတ်သားရပ်စရာ ရေးသား၍ ထားခဲ့သည်။ နောက်သား နောင်လာ စားသောက် ရပ်စရာ ဥပဇ္ဈိ မိက်မျိုးခဲ့သည်။

နောက်, 2, *v.* to be dirty, foul (as water), turbid, not clear, not transparent ; ကြည်, ကြည်လင်။ Der. စိတ်နောက် and နောက်။ ထယ်သည်ရေနောက်ပါကထား။ ကျွန်ုပ်သည် ကနောက် နောက်နောက် ကျိကျိရှိသည်, I am in a very perturbed frame of mind today.

—ကျိ, *v.* ; see the parts.

—ကျိ, *v.* ; see နောက်။

နောင်, *n.* future time ; sometimes used as a verb in the participial form, *e.g.*, နောင်သော ကာလ။ နောင်သော အခါ (နောင်ခါသာ နောင်ကာလမျိုးပေါ့) နောင်အရေးကိုမျှော်မြင်နိုင်မှကောင်းသည်။

နောင်လ (from နောင် and လ), *n.* regret, repentance.

—ရ, *v.* to regret, be sorry for, repent of ; အမှုပြုပြီးနောက်မှ နောင်လရသည်။

နောင်ထော် (from အနောင်), *n.* elder brother, royal or divine ; နောင်ထော်တရုင်မင်းခေါင်း။ နောင်တော်မင်းမြတ်။ နောင်ထော်အရိပ်မင်း။ အကျွန်ုပ်သည်။ နောင်ထော်ထံအိမ်ရှေ့စည်စံနေခဲ့သည်ကာလ။ နောင်ထော်အားထုံးပါးသောကြောင့်။ ရန်သူ နှစ်ထုံးထားပြစ်မှားမိသောအရာမရှိစေဘူး, (Elder) brother King Areihta when I dwelt in your presence in the enjoyment of an heir apparent's estate, never was there an instance of my transgressing against you in the attitude of an enemy in deed, word or thought. [The four Buddhas preceding Gaudama are styled နောင်ထော်, *e.g.*, နောင်ထော်ကဿပ, whereas အရိမထေရ် is styled ညီထော်]။

နောင်နှင့်, *adv.* backwards and forwards, to and fro (obsolete).

နောင်နောင် or နောင်နောင်, *adv.* ringingly ; ခေါင်းထောင်းသံ နောင် နောင် ကြားသည်။

နောင်နှင့်, *adv.* applied to the tinkling of smaller bells ; ဆည်းလည်း (ဆွဲထွဲ) သံနောင်နှင့်နောင်နှင့်ကြားသည်။

နော့, *v.* to be immodest, indecent (infrequent) ; ကနော့သည်။ ကမြင်းသည်။ ကလက်သည်။ တယ်နော့သည်လူ။

နော့နော့, နော့နော့, *adv.* in a weak, infirm manner ; သည်လှလင်းရှောက်သည်မှာနော့နော့ထက်နိုင်သည်။

နော်, *verbal affix* soliciting acquiescence ; နက်နံ့လာပါနော်, come tomorrow, won't you ? sometimes used by itself following something previously said ; ထက်ထက်လာပါနော်ဆရာကလေး, be sure to see, won't you, little teacher ? In parts of Upper Burma, at Bhamo, Wuntho and Katha, နော် is pronounced နော့။

နိုး, *v.* to prevail, conquer, overcome ; အောင်သည်, to be competent to (perform), to abound, be prevalent ; များသည်းအားကြီးသည်, to be overmuch, excessive, as salt, ngapi, or oil in a

dish, to conduct one's self, to behave ; သည်လူကိုမိန်းမတယ်နိုင်သည်။တယ်သည်လူဆိုနိုင်ခက်သည်။တယ်သည်မိန်းမတပေါ်သရေနိုင်သည်။

နိုင် ချင်း (*pron.* နန်းချင်း), *adv.* by equal weight [in equal proportions or quantities ; to be on a par, *e.g.*, မြင်းကိုစပါးနှင့်ကုထားပဲနိုင်ချင်း စပ်ကျေးပါ။ ကျွန်တော် ထုံးဘူးလှသည်မှာ လက်ခနိုင်ချင်းပေးရသည်။]

—တက်စီးနင်း, *adv.* in a domineering, overbearing manner ; နိုင်ထက်စီးနင်းပြုသည်။

—နင်း, *v.* to be master of ; အမိန့်တော်မြတ်ကိုတိဆန်လျှင် နိုင်နင်းအောင် ဆုမ္မရမည်။

နိုင်ငံ, *n.* a kingdom, a country under one jurisdiction or government ; ထိုင်းနိုင်ငံ, authority, power (also used figuratively, *e.g.*, တဏှာနိုင်ငံ, the domains of lust ; ထောသနိုင်ငံ, the domains of cupidity).

—ခြားဝင်းကြီး, *n.* formerly the Minister of Foreign Affairs at Mandalay.

—ခြားဝန်ထောက်, *n.* assistant to the above, နိုင်ငံခြားဝန်ထောက် ဦးချိန်။

နိုဝင်ဘာ (*Eng.*), *n.* November ; နိုဝင်ဘာလ။

နို့, ၁, *n.* the breast of a female, နို့အုံ၊ ခင်သား၊ သားမြတ် ; milk, နို့ရည် ; the spout (of a pot, &c.), နို့ထိပ်း။ *Der.* အနို့။ Foreigners, but especially Europeans, frequently when asking for cow's milk use the word နို့ by itself. This is incorrect, as နို့ means a breast ; နွားနို့ is the correct term. နွားနို့ is frequently *pron.* နနို့။

—အပ်ခဲ, *n.* (curdled milk ejected from the stomach of an infant).

—အပ်ခေါင်နံ, *v.*

—အုံ, *n.* the breast of a female, an udder.

—ကြက်တက်ရည်, *n.* the serum or thin watery part of milk from the curd ; *comp.* ဒိန်ရည်။

—ထွာ, *v.* to be weaned.

—ခဲ (ခဲ), *n.* curdled milk, curd ; နို့ရိပ်။

—ခွါ, *v.* to wean.

—ခွဲ (ခွဲ), *v.* to wean.

—ဇာ, *n.* rice boiled in milk.

—စည်, *n.* milk preserved in hermetically sealed tins.

—စားနွားမ (*pron.* နို့စားမ), *n.* a milch cow, *see* နို့ထွက်နွားမ။

နို့ မိင်, *see* နို့သး (နို့သ).

— နို့, *v.* to suck milk ; *n.* a suckling, နို့မိသူငယ် ; နို့မိဖတ်, a friend of childhood of one's own age, a foster brother.

— ထာ, *v.* to be hungry for milk (as an infant).

— ထိ, *n.* cream ; ဖေရိင်။

— ထွပ်, *v.* to milk.

— ထွပ်နွားခ, *n.* a milch cow.

— ထွာ, *n.* a child who is about to be weaned in favour of a younger child.

— ထိုက်, *v.* to nurse, give milk.

— ထိုင်, *n.* a dug, the teat of a breast (နို့ထိုင်ကြီးသည်။ နို့တိုင်ငယ်။)။

— ထိန်း, *n.* a wet-nurse.

— ထွက်, *v.* to yield milk.

— ဖြတ် (from ဖြတ်, to stick in the throat), *v.* to be deprived of the mother's milk.

— ရည်, *n.* milk ; နို့ရည်ကောင်းသည်။ နို့ရည်ကောင်းထွက်။ သားထွားကျိုင်းသည်။ အမိနို့ရည်စင်သည်။ အမိနို့ရည်မစင်သေး။

— ရည်ထည်, *v.* to secrete a milky fluid, as cereal plants ; စပါးနို့ရည်ထည်။ ပြောင်းဖူးနို့ရည်ထည်။

— သည်, *n.* a milk-woman, a wet-nurse (any vendor of milk) ; အမိမခမာရိုနို့ရည်ဌားတိုက်သည်။

— ထီး, *n.* a nipple, pap, the teat of a woman.

နို့ထပ်စာ, *n.* a legal notice.

နို့, 2, corruption of ချို, thus နို့မှကြောက်စည်။

နို့, 1, *v.* to awake (*intrans.*). Der. နိုး။

— ကြား, *v.* to awake easily ; အဆိပ်ဆတ်သည်, to be on the alert, to be vigilant, watchful ; နိုးနိုးကြားကြားအိပ်ကြနော်။

— ချပ်, *v.* same (infrequent) ; တခါတည်းအိပ်ပျော်သွားသည်။ နိုးချပ်ခြင်းမရှိ။ ညကသတိထား၍အိပ်ရသောကြောင့်ခဏခဏအိပ်ချပ်ခြင်းရှိသည်။

— နာ, *v.* to listen with attention and deference ; မင်းငါ့စကားမနိုးမနာထပ်ပြီတတ်သည်။ မင်းတို့ကျွန်ုပ်စကားကိုမနိုးမနာထပ်ပြီတတ်သည်, you are in the habit of paying no deference to what I say.

နိုး, 2, *verbal formative* ; နိုးနိုး same as ဝန်း, *see* Grammar, sec. 125, 4th. [*N.B.*—Denotes what is likely to be or to take place, sometimes admitting an affix of tense between itself and the root, as သင်္ဘောရောက်နိုးနိုးထင်သည်, he thinks that the ship

will arrive ; သင်္ဘောရောက်မှီးမှီး စောင့်နေသည်, he is waiting, expecting that the ship will arrive ; ခင်အားခေါ်မှီးမှီး စောင့်နေသည်, I was waiting, expecting you would call me, sir ; မှီးမှီးလိုက်သွားသည်, I followed, expecting to overtake (him).]

မှီးမှီးနေခင်နေခင်, *see* နေခင်နေခင်။

နှင်းနက်, *n.* a kind of plant (Pali တရေဏက).

နှုတ်ဝတ္ထု, *n.* a currency note ; ချက်ထက်မှတ်, *n.* a cheque.

နှင်း, *v.* to be dull, faded, wilted ; မထန်းဦးသည်, to be worn out, exhausted from any cause ; *comp.* နှင်း ခင်အားသင့်ထိုင်ထိုင်ပေမည် ထိုရက်အသေရနှင်းခြင်းမရှိ, though you should speak thus, sir, my character is not blighted.

—ချို, *v.* to be weak and infirm.

—နတ်, *v.* same.

—ဝါး, *v.* to be in distressed or needy circumstances ; usually preceded by ထင်းရဲ ; ထင်းရဲ နှင်းပါးသောကြောင့် သူထပါးပရိယာဇ်တံ ခွံဝင်နိုင်ပါ။မလို နှင်းပါး။မရှိ နှင်းပါး။

—ရိ, *v.* same, 2nd def.

—ထောင်း, *v.* to be faded and old (as clothes).

နှယ်, *v.* to stretch along, as a creeper ; တနှယ်ငင်ထဝင်ပ။

—ကွန်းအဖြူ, *n.* the moon-flower, *Calonyction Roxburghii*, *M.*

—ချို, *n.* a sweet creeper (wild, *M.*), liquorice.

—စင်, *n.* the *Symphorema involucratum*, a leaf-shedding large woody climber, bearing little clusters of white flowers.—*K.*

—ဦ, *n.* a kind of creeper, an undescribed species of thunbergia, much used in making fish-traps (ထင်း), *M.*

—နီ, *n.* the hairy letsomia, *M.* ; နှယ်နီဖြေရှောက်။ [very destructive to gourds].

—ဝင်, *n.* any creeping plant.

—ပေါက်မှတ်, *n.* a kind of bird (Pali ဥဇ္ဈတ).

—ဖတ်, *n.* the creeping bauhinia, *M.*

—ထိန်း, *n.* the spiral winding of a creeper.

နှယ်ထာ, *n.* the twelfth month ; တပေါင်း (obsolete) ; နှယ်ထာတပေါင်း ရက်ကောင်းရာကုသရာကုသည်း။

နီ, 1, *n.* the sediment of muddy water, whether deposited as alluvium on the bank of a river (ညွန့်), or as settlements in a vessel ; *comp.* အနပ်, အနည် and နန့်။

နွံ့ယျ, *v.* to become deposited as the aforesaid, or collect as settlements in a vessel; ဖန်ခွက်ထဲမှာရေနောက်သည့် မနောက်သည့်၊ ဝေဠာနှင့် ထောင့်နွံ့တောင်တင်သေးသည်။

—နပ်, *n.* same.

နွံ့, 2, *v.* to sink, become low, as a spot of ground, or a post in the ground, to be submissive, compliant; not used singly. Der. ယျိုးနွံ့ and next နွံ့ယျသည်နွံ့ဆင်းသည်။

—နာ, *v.* to listen with respect; *comp.* နွံ့နာ။ သည်မြေကြီးနွံ့ယျ ထွားထိုးမိန့်သည့်, owing to the earth sinking, the house is low; သည်လူကိုထခါတည်းနွံ့နာအောင်ဆုခိုက်မည်, I will admonish this man so as to make him instantly submissive.

နွား, *n.* a taurus, one of the species which includes the bull, ox, and cow; a block on a cross beam to receive the foot of a short post. [The following are some of the flexures (ဘွေ) of bullocks, namely, အိမ်မြှောင်ဝပ်၊ စည်ကြီးပိတ်၊ တောက်တွံနီထို၊ ဘွေချက်မောက်၊ ဘွေမျက်ကြား၊ ယျှပ်တပြတ်မွေး၊ ဝါစေ့ထထိုး or ထဝါးစေ့ပျောက်၊ the paces of a bullock are ဆပိုင်သွား၊ ခါးဆုံပြေး or သမင်ပြေး၊ မြေဆင်သွား] [နွားအိုမြတ်နုကြိုက်, *lit.* 'the aged bullock loves the tender grass'; when applied figuratively it means that old men are partial to young wives.] နွားတဘက်ကောင်းထိုးချောင်း ဝလူးနိုင်၊ meaning that *united* action is necessary in carrying out an undertaking with others.

—တန်ကြီး (*pron.* နပ်နီကြီး), *n.* reins to guide oxen.

—ကျောက်, *n.* the cow-pox.

—ကျောက်ထိုး, *v.* to vaccinate.

—ကျောင်း, —ထိန်း, *n.* a cow-herd.

—ထီး, *n.* a bull or ox.

—နောက် (*pron.* နနောက်), *n.* an animal a cross between a bullock and a buffalo, with horns and fore-quarters like a buffalo and body and hump like a bullock.

—နို့ (frequently *pron.* နနို့), *n.* cow's milk.

—ပေါက်, —ခိုက်, *n.* a bullock, steer.

—မြီး, *n.* an ox, နွားသင်း၊ နွားသင်းမြီး။

—ဝ, *n.* a cow (frequently *pron.* နဝ).

—ဝထန်း (*pron.* နဝဒန်း), *n.* a heifer.

—ဝနီသံယျက်, *n.* the *Capparis horrida*.

—မထိုက်စောင် (*pron.* နာထိုက်စောင်), *n.* a kind of coverlet woven in Upper Burma.

—ခိုင်းသွင်းချိန်, *n.* the time wild cattle are driven into the pen, about 6 p.m. The Burmese have a dislike to sleep at this time as they believe that the power of Prétas (ပိတ္တာ) and other monsters is in the ascendant.

နွားထိန်း (*pron.* နွဲထိန်း), *n.* a bullock that breathes stertorously, owing to some disease.

—ထည်ပွို (*pron.* နွားထည်), *n.* the hump between an ox's shoulders (the "Ox hump"), a mountain east of Tavoy, about 6,000 feet in height; နွားထည်ပွိုတောင်။

—လားဥထာထ (နွားလားဥထာထ), *n.* the chief bull of the herd; *see* ဥထာထ။

—ဝန်ထင်, *n.* a bullock pannier.

—သိုး (*pron.* နသိုး), *n.* a bull (နွားသိုးကြီးဖြတ်, a term of reproach applied to men of strong, ungovernable, sensual appetites; very similar to တော်သလင်းခွေး in meaning).

—သွေးသောက်, *n.* a kind of bird whose note is said to resemble the lowing or bellowing of a cow (Pali အဝိယေတက).

နွေကာလ, *n.* the hot season; *comp.* ဥတု။ နွေရာသီ။ နွေဥတု။ နွေခေါင်ခေါင်။ [ပြီပုတ်ပေါင်းသံတောင်းနွေလ။ မီးပွားကျ။ ပုတ်ပေါင်း, an obsolete word signifying the same as ပြီ။ သံတောင်း is still used in colloquial, *e.g.*, နွေလသံတောင်းပေါက်ပြီ။ မီးတင်း ထိစွ။ မိုးမိမ့်ရပါသည်။]

နွေး, *v.* to be warm, less than ပူ; ရေနွေးချိုးသည်။ သည်အင်္ကျီ တယ် နွေးသည်။ ဆောင်းအခါ ဝတ်ဘို့တောင်းပါရဲ့။

နွဲ့, *v.* to bend flexibly, pliantly; *comp.* ဝွဲ့, to wheedle as a child.

—ဆိုးဆိုး (*pron.* နွဲ့မိုးဆိုး), *v.* to wheedle as a spoilt child, အနွဲ့ထွန်း။

—နောင်း, *v.* same; နွဲ့နောင်း။ မောင်ရှင်လောင်းငယ်။ အကြောင်းသင့်ထွပေရဲ့။

—ဝါး, —လျှ, *v.* to be slender and supple as the limbs; ခြေထက် နွဲ့ဝါးသည်။ အားနွဲ့ဝါးသည်။

—ထိမ်း, —ထိုင်, *v.* same; နွဲ့။

နှက်, *v.* to beat (obsolescent); မိုက်သည်, to beat or drive in or ram down.

နှင်, *v.* to drive, drive along, to drive away; ဝတ်ဆရာကပီးရထားကို နှင်ခွဲသာရန် ကုန်မြို့သို့အချိန်မီအောင်ရောက်သည်, it was only because the engine-driver "drove" the engine that we arrived punctually at Rangoon; မြင်းကိုကြပ်ထိုးသွင်းပြီးနှင်ထားသည်။

—ချ, *v.* (to cast out, turn out of house and home); *see* the parts; နှင်ပြင်။ ကျွန်မကို နေအိမ်ကတစ်နှင်ချလိုက်ပါသည်။

—တံ, *n.* a stick to drive with, a horsewhip.

—ထုတ်, *v.* to drive out, expel, banish.

နှင်နှင် (in colloquial usually *pron.* နှုတ်နှုတ်), *a.* common, middling, not distinguished; သူ့ကိုနှင်နှင်လှမှတ်သလား, do you con-

sider him an ordinary kind of man? နှင်နှင် and သာဓဉ are frequently used together. In the above example သာဓဉ might have been added, *e.g.*, သူကိုသာဓဉနှင်နှင်လှေ့ကံသလား။

နှင်, 1, *noun affix, connective, with, together with*; မောင်ရွှေထင်း မောင်ထိုးမောင်နှင့်သွားသည် or မောင်ရွှေထင်းနှင့် မောင်ထိုးမောင်အတူသွားကြသည်; *sometimes instrumentive, by means of*, ဒုတ်နှင့်ရိုက်သည်။ ထွေနှင့်သွားသည်; *sometimes causative, on account of*; ခင်အျားမထာသည်နှင့် ကွန်တော်အိပ်ပျော်သွားသည်။ ပိုက်ဆံနံ့ကြေးငွေမရှိသည်နှင့်အိပ်ငြိန်သွားသည်။

နှင်, 2, *verbal affix, imperative in a negative sentence, ထင်*; မရယ်နှင့်။ မလှယ်နှင့်။ မသွားနှင့်, prior, future; ခင်အျားသွားနှင့်တော့။ ကွန်တော်အရင်ရောက်နှင့်သည်။ နားကြံနှင့်မိရဲ့။ ထူးကလည်းအိပ်၍နေနှင့်လေ၏။

နှင်း, 1, *n. dew, fog, mist*; ဆီးနှင်း။ နှင်းခါး။ နှင်းခါးရိုက်။

— နွဲ့, *v. to clear, or lift, as a fog.*

— သဲ (သဲ), *n. frost, hoar frost.*

— ဝင်, *n. a temporary shed roofed with tan leaves, or straw, used in Upper Burma for keeping cattle in. Members of a family often assemble in it (after lighting a fire) to warm themselves.*

— ထိန်, *n. a dew cloud.*

— ဝိတ်, *v. to be dense as a mist or fog*; နှင်းလည်။

— ဝတ်, *v. to beat in as dew.*

— ပေါက်, *n. a dew-drop.*

— ရိုက်, *v. to be sprinkled with dew*; နှင်းခါးရိုက်သည်။

— ဝေ, *v. to be misty, foggy*; နှင်းလည် used in Upper Burma.

— ထီး, *n. a dew-drop suspended on a leaf (a term applied by cock-fighters to game-cocks which have not had the blood washed off them, causing them to have white spots over their bodies; မင်းကြက်သွေးပြောင်အောင်မဆေးလို့နှင်းထီးထူနေပြီ).*

— ထုတ်, *n. Scotch lawn*; နှင်းထုတ်ပိတ်။

နှင်း, 2, *n. the tuberose, any land lily.*

နှင်း, 3, *v. to give, deliver over, transfer the owning of for a time or for ever; comp. အပ်နှံ and ဝေး။ ခမည်းတော်သီဝရာဇ် မင်းကြီးသည်သားတော်သိညည်းမင်းအား။ ထီးနန်းကိုနှင်း၍။*

နှင်းအိပ်, *n. the double-flowered clerodendron.*

နှင်းခွ, *n. a kind of whitlow*; နှင်းခွပေါက်သည်။

နှင်းထိ (ပင်), *n. a rose tree, the oil of roses*; နှင်းထိပန်းပင်။ နှင်းထိဓုဆိုး။

နှင်းရည်, *n.* rose water.

နှစ်, 1 (from နှစ်ထုံး, the heart).

—ချိုက် (မြိုက်), to relish ; mostly used in the adverbial form, နှစ်နှစ်ချိုက်ချိုက်, relishingly ; ယခုကျွန်ုပ်တို့အိပ်ထိုးနှစ်ချိုက်ပါပြီ။

—မြဲနှစ်မြော, *adv.* from next ; နှစ်မြဲနှစ်မြောကောင်းကောင်းနှင့်သွန်ပစ်လိုက်သည်။ နှစ်မြဲမြော။

—မြော, *v.* to grudge, be unwilling to part with, to regret the loss of ; သည်သူ့စွန့်ပစ္စည်းအတွက်နှစ်မြောတတ်သည်။ (နှစ်မြော)။

—မြို, —ထို, —ထိုး, *v.* ; see next ; သိညည်းမင်းသည်။ ဖုထာတိဒေဝိဒီပုရားကြီးအား။ အတွက်နှစ်ထိုးမြိုက်နိုးကြင်နာသောကာလ။ ထိုအခါထိုကြားမင်းသည်။ ငါ၏ မိဖုရားကြီးဖြစ်သည်ကိုမြိုက်၍။ ဖုထာတိဒေဝိအား။ ထိုးပါးသောဆုသည်။ ထရမြည်ရုံပြီ။

—သက်, *v.* to like, be pleased with ; ကြိုက်သည်, to love, esteem ; ချစ်သည်။ ဖုဗ္ဗကသည်။ မြတ်နိုးသည်။ —ခင်ဗျားကြံပုံစံပုံမျှားကိုကျွန်တော်က အပုံကြီးမနှစ်သက်လှပါ။

—သိပ်, *v.* to become composed, quiet, easy in mind.

—သိပ်စေ, *v.* to quiet, pacify, console.

နှစ်, 2 (from အနှစ်), *n.* a year.

—လူး, *v.* to commence, come in, as a new year ; နှစ်သစ်တက်လူးသည်။

—ချို, *v.* to pass a year without bearing, as some trees ; used adjectively, having past a year, being more than a year old, as grain, oil, wine, &c. ; နှစ်ချိုသီးတတ်သည့်သရက်ပင်၊ နှစ်ချိုပေါးစားမကောင်းပါ။ နှစ်ချိုသီးထိုးခြံကောင်းပါသည်။

—မြင်းကျ, *v.* to calve once a year (a term applied to buffaloes and cows) ; နှစ်မြင်းသီး, *v.* to bear fruit as a tree *within* the year it is planted (or raised from seed).

—စဉ်ထာဝရ, *adv.* year by year, perpetually ; နှစ်စဉ်ထာဝရပွဲတော်။

—စဉ်ပွဲ (ပွဲ), *n.* an anniversary festival.

—စာမြေချ, *v.* to work land (in Upper Burma) by the year, by payment of money to the landlord.

—ဆန်းတရက်, *n.* a new year day.

—လည်, *v.* to turn a year, be more or larger than a year, be above a year old ; အခါလည်သည်။ အကလေးဖွားမြင်သည့်နှစ်လည်ပြီ။ ခင်ဗျားသွားဒါနှစ်လည်ခါကျူးရှိပြီ။ ယခုမြန်မာတော့သည်။

နှစ်, 3, *a.* two ; ၆၆ [နှစ်ထိုးထိတိတ် applied, in rather a bad sense, to persons whose aims and interests are identical].

နှစ်, 4 (from နှစ်, to sink), *v.* to make to sink, to immerse ; *comp.* မြှုပ်။

နှစ်ခြင်းမင်္ဂလာ, *n.* the ordinance of baptism.

—ခြင်းမင်္ဂလာဝေး, *v.* to baptize.

နှစ်ဝ (*pron.* နှစ်), *n.* a man's sister, younger than himself; *comp.* အစ်ဝ [a polite substitute for မိန်းမ, မထားနှစ်မခင်ပွန်း Burmese husbands usually address their wives as နှစ်ဝ when writing to them, *e.g.*, ကြားရောက်လိုက်ပါသည်နှစ်မမြင်သူမခင်းသွယ်].

—ရံ, *n.* corruption of နှစ်ပါးရံ, husband and wife collectively [နှစ်ပါး (*pron.* နှစ်) ရသည့်သား, the joint offspring of a man and woman in contradistinction to children by a former husband or wife]; နှစ်ပါးရံ (*pron.* နှစ်) ဝစ္ဆည်း, property conjointly belonging to husband and wife.

နှစ်ထုံး (*pron.* and frequently written နှစ်ထုံး) (from အနှစ်, the substantive part of a thing, and အထုံး, round), *n.* the heart; မိတ်နှစ်ထုံးနှစ်ထုံးအလို, the desire of the heart.

—ကောင်း, *v.* to be of an amiable disposition, တတ်မိတ်နှစ်ထုံးကောင်းသည်လှ။

—ထူးမြောင်း, *v.* to be uneasy in mind, to have a feeling of constraint; နှစ်ထုံးအိုက်နှစ်ထုံးထိုက်အိုက်နှစ်ထုံးမြိုင်မြိုင်။

—ကြေကွဲ (နှစ်ထုံးကြေကွဲ) (*pron.* နှစ်ထုံးကြေကွဲ), *v.* to be melted with sympathy, broken down with grief for others; မိတ်နှစ်ထုံးကြေကွဲသည်ဦးထရပ်မြို့သုံးသည်မှာအလွန်နှစ်ထုံးကြေကွဲရာကောင်းပါသည်။

—ခုန်, *v.* to palpitate from weakness or disease (or fear).

—စွဲ, *v.* to be fixed on the mind; used as a noun; it would seem to mean inclination, desire, cleaving; ငါ့အိုးထော်နှစ်ထုံးထူသည်သာထိုက်တန်သည်ဟူ၍ငါ့နှစ်ထုံးစွဲဟောင်းသည်မရှိ။

—တုန်(နှစ်ထုံး), to palpitate from fear; ကျွန်တော်နှစ်ထုံးပန်းနားတုန်လို့, my heart went pit-a-pat.

—ထား (*pron.* နှစ်ထုံးခါး), *n.* the attitude of the mind; as a verb has the same meaning as သထားထားသည်, *e.g.*, ကျွန်တော်က အသင့်အထင့်ဖြစ်အောင်နှစ်ထုံးထားသည်။ သူကသာရန်မြီးဖွဲ့ပါသည်။ အကျွန်ုပ်သည်နောင်ထော်ထံအိမ်ရှေ့စည်းမိပ်နှင့်နေသည်ကတည်း။ နောင်ထော်အား ထုံးပါးသောကံဖြင့် (ကတည်းက။ ဝစီကံ။ မနောကံ, *i.e.*, by deed, word, or thought); ရန်သူနှစ်ထုံးထားဖြစ်မှားမိသောအရာမရှိပေ။

—ထားမြင့်, —နေမြင့် (နှစ်ထုံး), *v.* to be high-minded, proud; မိတ်မြင့်။

—နာ (နှစ်ထုံး), *v.* to loathe in the stomach, be sick at the stomach; [figuratively abhor, detest, to be wounded in feeling (မိတ်နာ)]; သည်အစာကိုစားလျှင်တတ်နှစ်ထုံးနာသည်။ သည်သူကိုကျွန်ုပ်မြင်ရလျှင်နှစ်ထုံးနာသည်, I feel a loathing when I see this man].

—နောက်, *v.* to be disturbed in mind; မိတ်နောက်သည်။

—ပူ, *v.* to be distressed in mind; နှစ်ထုံးမြိုင်မြိုင်နှစ်ထုံးပူပန်။

နှစ်ထုံးမျိုး (နှစ်ထုံး), *v.* to retch, heave, make an effort to vomit ; မျိုးသည်၊
နှစ်ထုံးထုံးမျိုးမျိုးဖြစ်နေသည်။

—မျိုး, *v.* to be attentive, heedful ; သတိထားသည်။

—အမွှေးချင်း, *v.* to be pleasing, delectable to the senses.

—ရည်, *n.* mental faculty (နှစ်ထုံး) ရည်ကောင်းသည်၊ နှစ်ထုံးရည်လိမ္မော်ရည်
ရှိသည်။ နှစ်ထုံးရည်မြင့်, to be proud-spirited ; သည်ဆရာကြီးနှစ်ထုံး
ရည်ထက်ရှိသည်, this great teacher has much mental abili-
ty.

—ရည်ထက်ရုံးရည်, *n.* mental and physical faculties.

—ရူး, *v.* to be slightly irritated, nettled.

—ထွေဆောင် *v.* to use persuasion in a contest ; *comp.* ထက်ရုံးထွေ
ဆောင်သည်။

—သာ, *v.* to be easy in mind.

—သည်းပွတ်, *n.* heart and liver collectively.

—သန့်, *v.* to have a clean, that is, strong stomach, not squeam-
ish or easily disgusted or made sick at the stomach. [သည်
အစာသည်အာဟာရကျပ်စားထိုးနှစ်ထုံးမသန့်ပါ] .

—သွင်း, *v.* to bear in mind, lay to heart.

—သွေးဖျက်, *v.* to have the nervous system deranged, so as to
induce wakefulness or insanity.

နှုတ်, *v.* to apply a medicinal, odoriferous substance to the nose
(of another) (or to clothes, &c.), အဝတ်သုံးမျိုးမျိုးကိုရေခွေးနှင့်နှုတ်
ထားသည်။ သေးဖျင်းလိပ်မျိုးကိုထက်ဖက်ခြောက်နှင့်နှုတ်ထားသည်။

နှုတ် (from နှုတ်), *v.* to shake (*trans.*) as a dog shakes his tail.

နှုတ် (နှုတ်), *v.* to be silly, foolish, slightly deranged, မိတ်ပေါ့သည်။ သွပ်
သည် ; less than ရူး။

နှုတ် (နှုတ်), ၁, *n.* the mucus of the nose, snot ; နှုတ်ထူထူ, *adv.*
snivellingly.

—ညှပ်, —ညှိ (rare in colloquial), *v.* to blow the nose.

—ထွက်, *v.* to run or escape, as mucus from the nose.

နှုတ်, ၂, *n.* the harness or heddles of a loom ; ရက်ကန်းထောက် (သည်
မိန်းမ) နှစ်ထိုးသည်, the woman who cannot weave, blames the
heddles of her loom. *Anguicè*, A bad workman finds fault
with his tools.

နှုတ်, ၃ (from နှုတ်, *which see*), *v.* to bring to a proper consistence,
as boiled rice, pulse, yams, &c., by pouring off the water and
placing the article by the fire ; ထမင်းအိုးနှုတ်အမည်းသားနှုတ်စက်
ထားနှုတ်သည်။ ထမင်းအိုးနှုတ်သည်အခါ ဦးပေါင်းကဲ့သို့ ညှော်သည်သာထက်
ထည်ဆေးထိပ်ကိုထောက်ထောက်အောင်းနှုတ်ထိုက်ပါ။

နှင်း, 1, *n.* the sesamum plant ; နှင်းကြီး၊ နှင်းနက်၊ နှင်းပုံမွေး၊ နှင်းရင်း၊ မာနအစွင့်နှင်းကဲ့သို့ထွင်ရမည် (“one should train one's proud feelings like the flowers of the sesamum,” *i.e.*, be lowly-minded, the flower of the sesamum having a *drooping* head).

—စေ့, *n.* the seed of the said plant. The Burmese very frequently in figurative language adduce the sesamum seed as a term of insignificant comparison, *e.g.*, ခင်ထူးကျီးနှင်းစေ့ထောက် ဖြစ်မှား ခြင်းမရှိပါဘူး။ မင်းလိုထူးနှင်း စေ့ထောက်မျှပမာထမပြပါဘူး။ ခင်ထူးကျီးနှင်းထုံးမြဲထုံးထံခြည်ခြင်းမျှမပြစ်မှားပါဘူး။ ကျွန်တော်အပေါ်တွင်အလကားထင်မိထင်ရာထင်နေပါဘူး။ နှင်းစေ့ထစေ့ကို။ အမိတ်တသိန်းခန့်မိတ်၍တမိတ်မျှမခိုင်ပါ။

—ဆီ, *n.* oil expressed from the said seed.

—ဖျပ်, *n.* a kind of cake made of the said seed and jaggery.

—ဝတ် (freq. *pron.* နှုတ်), *n.* the refuse which remains after the oil is expressed ; နှင်းဝတ်ခဲ (pron. နှုတ်ခဲ) နှင့်ထန်းလျက်စားထိုဝသည်။

—ဝတ်ချစ်, *n.* the said refuse pickled for eating.

—လျင် (pron. နှင်းယင်), *n.* the first sesamum crop ; နှင်းကြီး ; the second.

နှင်း, 2, *v.* to be speckled on a dark ground, as an animal ; chiefly used adjectively, *e.g.*, နားနှင်း (pron. နှင်း), (a horse of the same colour is termed ဖောင်းဝတ်စိမ်း).

နှုတ်, see နည်း, *n.* a kind, sort, manner ; chiefly combined with pronominal adjectives, as ဘွဲ့နှုတ်။ သည့်နှုတ်။ သည့်နှုတ်အရှိန်။ သည့်နှုတ်လူ (သာကြောက်ရမည်ထံ) သည့်နှုတ်သည်ကဲ့သို့အကြောင်း။

နွဲ့, 1, *n.* a grasshopper ; နွဲ့ကောင်။

—ဗေဇီ, *n.* the soothsayer insect or praying mantis, *M.* [The Burmese believe that if this insect is eaten by cattle, it is very noxious to their health.]

—ဝ, a large kind of grasshopper.

နွဲ့, 2 (from ဆနွဲ့, an ear or spike of grain), ထထောတ်တနွဲ့ဝား, a term used by cultivators who let out their fields for cultivation and divide the produce with their tenants.

—ရတ်, —ရည်ရတ်, *n.* a kind of bird, *phylloscopus*, of which there are many varieties.

—ဖြည့်ရတ်, *n.* the tailor bird, *M.* [General term applied to warblers] ; နွဲ့ဖြည့်ရတ်ထထုတ်စား။ ငရဲတထောင်မွှား။

—စတင်, *v.* to commence earing (ဝေါးထွတ်စတင်တထေပေါ်သည်ကိုခေါ်သည်)။

၃, 3, *v.* to commit for a time ; scarcely used singly except to denote the deposit of treasure in the ground, as ဖြေ၍သည့် သူထပါးလက်ဝတ်၍ထားသောပစ္စည်း ; *comp.* အပ်, နှင်း and ပေး. Der. အပ်၍ and ပေါင်၍။

—ထား, same (with a continuative force).

နံ့ထီး, နံ့ထီး (နံ့ထီး), *n.* Odina wood, *M.* [used for making da scabbards ; far more plentiful, it is said, in Upper, than in Lower, Burma. The heartwood of this tree is said to be almost imperishable if kept in the ground, and is much prized in Upper Burma for making boundary pillars ; sometimes called စဝ်စဝ် (pron. စဝ်စဝ်)]။

နံ့ထီးပိုင် or နံ့ထီးပိုင် (နံ့ထီးပိုင်) (pron. နံ့ထီးပိုင်), (said to be derived from နံ့ထီးပိုင်, because the flower causes "an entire palace to be diffused with its odour"), *n.* the Vachellia tree, producing a gum with all the properties of the gum-arabic of commerce.—*M.*

—ထား (နံ့ထီးပိုင်ထား), *v.* same.

နံ့, *v.* to pervade, be diffused through or over all the parts ; နံ့သည်။ ခင်ဘူးပစ္စည်းများကိုနံ့အောင်ရှာသော်လည်းမတွေ့နိုင်ပါ။ နံ့ထီးပိုင်ထား။

—စပ်, —မျှ, *v.* same ; အရာရာမှာလိမ္မော်စပ်သည်လူ။ ထပ်စပ်သောသူ, a very well informed person (is also used to designate a well-travelled person, a person who has "been everywhere").

—ပြား, *v.* same (most common) ; ကျွန်ုပ်အတိုးချသည်နှင့်ပြားနေလို ရက်တရက်ထောင်းလိုမရနိုင်ပါ။

နှာ, *n.* the nose ; scarcely used singly ; နှာခေါင်း, any medicinal, odoriferous preparation.

—ထောင်း, *n.* any medicinal odoriferous powder or drug ; နှာနှုတ်။

—ခေါင်, *n.* the upper part of the inside of the nose.

—ခေါင်း, *n.* the nose (most common) ; နှာခေါင်းလှသည်, to have a curved or aquiline nose ; နှာခေါင်းမိ (ပြား), to be flat-nosed ; နှာခေါင်းပေါ့, to be keen-scented, နှာခေါင်းရှည်။

—ခေါင်းပေါက်, *n.* a nostril.

—စေး, *v.* to have the nose clogged with mucus in consequence of a cold, catarrh [နှာစေးခြောင်းဆိုး, to have an influenza cold.]

—စေးဖျား, *n.* a fever occasioned by a cold ; [a feverish cold, influenza].

—ဆွဲ, *n.* a jewel for the nose.

နာထ်, *n.* the ridge of the nose, a pipe in a Burmese bellows, မိန့်တံသီး။

—တွန့်, *v.*

—နှုတ် (from နှုတ်, *which see*), *n.* any medicinal odoriferous powder or drug, နှုတ်ထောင်း; also used as a verb, *e.g.*, မာထကာ ချက်နှင့်သဖြေချက်နှာနှုတ်ရအောင်လှူခဲ့။

—နှုတ်ရည်, *n.* any medicinal odoriferous liquid.

—မောင်း (from မောင်း, an arm), *n.* the proboscis or trunk of an elephant; ထမောင်း, the tendril of a creeper, နှုတ်ထမောင်း။

—ဝေါ့, *v.* to be keen-scented as an animal; နှုတ်ခေါင်းဝေါ့။

—နှုတ်, *v.* to snort.

—ရည်, *n.* water from the nose; နှုတ်ရည်သို့ချွတ်သွား။

—ရှုတ်, *v.* to be diffident or nervous of speech.

—ရောင် (နှုတ်ထောင်း), the upper part of the ridge of the nose.

—ရှုတ်ချည်, —ရှုတ်ထည်, *v.* to constrict, tie up the nose, နှုတ်ရှုတ်; *v.* to make a heavy breathing noise apprehensive of danger as a buffalo or bullock; ကျွဲနှုတ်ရှုတ်ပြီးသန့်သည်။

—ဝေ, *v.* to have a defluxion from the nose.

—သီး, *n.* the end of the nose; နှုတ်ခေါင်းဖျား။ နှုတ်သီးကွာ, a nasal sound.

နှိပ်, *v.* to press on or down, to crush; more actively and less permanently than ခွံ (to massage); ခင်ဘူးထုတ်သံထည့် နှိပ်မှတော်မည်။ ကျွန်တော်သားကလေး တယ်ကိုယ်ထက်ထိုက်သည်။ ခင်ဘူးထောင်းထောင်းနှိပ်ပေးစမ်းပါ။ [နှိပ်ထား is also used in the same sense as the familiar English one to “have a down” on any one.]

—ထွပ်, *v.* to discipline, punish severely; ထွပ်ထွပ်သည်။

—စတ်, *v.* to crush, put down, vanquish, keep in subjection, oppress (bully, torment); ထွပ်စားသည်။ သည်ခင်းဆင်းရဲသား ကျွန်တော်မျိုးထို့ကိုအလွန်နှိပ်စက်သည်။

—စတ်ကလှ, *adv.* from same; ထွပ်စားကလှ။ နှိပ်နင်းကလှ။

—နှင်း, *v.* to tread down, keep in subjection.

—နတ်, *see* နှိပ်, 1st def.

နှိပ် (from နှိပ်), *v.* to bring down, keep down, to oppress, keep in subjection; *comp.* နှိပ်သရက်ထိုင်းကိုနှိပ်ထားလိုက်ပါ။ အသီးကိုလွှဲရအောင်လှူဆိုးများကိုကလှူထားသက်သက်နှိပ်ထားမှတော်မည်။

—ထား, *v.* same.

မှီလှ, *v.* [to deduct], conveying the impression that such deduction is made on account of money advanced at some previous time; မင်းထာထကကျပ်မှီလှပါမည်။ The Burmese also often say မှီလှ instead of မှီလှ။

မှီ (from မှီ), *v.* to make low; *comp.* သူတပါးများကိုမှီသဖြောင့်။ *Anglicè*, do not run down other people; မီးစာကိုမှီသားလိုက်ပါ။

—ချ, *v.* to humble, abase; မိမိကိုယ်ကိုမှီချချွင်းမင်ထထုတ်တရားနှင့်ညီညွတ်သည်။

မှီ, 1, *n.* a strip of bamboo, made by splitting and dividing flatwise, used in weaving [in tying down thatch, in fastening bamboo staging, and light frame-work of every description.]

—ကြော (ကျော) (from ကြော, the back), *n.* the outer rind or bark of bamboo peeled off for weaving mats.

—ကြောဖျာ။ ခေါက်ဖျာ (မှီကြောဖျာ), *n.* a mat made of the said material; မှီသားဖျာ, made of the inner part of the bamboo.

—ထိုး, *v.* to push bamboo strips against the blade of a knife in order to split them, မှီနွှာ more elegant, but less frequently used.

—ဝါ, *n.* a four-cornered basket, square or oblong, made of woven bamboo strips.

—ရက်, *v.* to weave with bamboo strips.

—ထတ်, *v.* to whittle bamboo.

မှီ, 2, *v.* to spread out for the purpose of receiving and supporting, uniting the ideas of မင်း and မှ, to place, put in order, to receive an accumulation as a capital or stock in trade; not used singly; ရင်သည်။ ကျွန်ထော်မှာဘျာ။ မှီရင်းစရာငွေမရှိ။ ထို့။ ကုန်မထူးနိုင်ပါ, as for me, sir, I have no capital and cannot therefore trade.

—ရင်း, *see* ရင်းမှီ။

မှီ, 3, *v.* (obsolete).

—နှော, *v.* to discuss in conversation; *comp.* ဆွေးနွေး, *v.* to be intimately connected, as persons of different sexes; ထည်ပါး။ ကိုယ်ထက်မှီနှောခြင်းသို့မရောက်ဘူးသေးပါ။

—နှောဆက်ဆံ, *v.* to be intimately acquainted and connected as persons of the same or opposite sexes; သူတို့ညီအစ်ကို၊ ဦးအရာရာပင်မှီနှောဆက်ဆံရှိတတ်ကြသည်။

—နှောထိုင်ပင်, *v.* (to discuss and consult); *see* the parts; မြို့ပေါ်တွင်ခါတ်မီးဆိပ်များကိုထား၍ ထော်မည်မထော်မည်ကော်မတ်လူကြီးများ

နှီးနှောထိုင်ပင်ကြသည်, the committee elders discussed and consulted as to whether it be advisable or not to have gas lamps in the town (ခဲထီးမီးခဲမီး would be equally applicable to electric lamps).

နှုတ်, ၁, *n.* the opening of the mouth, the lips; accordingly, the mouth regarded as the organ of speech; *comp.* ခံတွင်း and ဝမ်း; figuratively, the womb; နှုတ်ကြောင့်သေ၊ လက်ကြောင့်လျှော်။

—ကပ်တံ (from က, and Pali ဝတ, to fall), *n.* a divine speech or utterance, the word မုက္ခပတ်, ထုစားနှုတ်ကပ်တံ။

—ကပ်တံလျှမ်း, *n.* the written word of a Buddh.

—ကျက်, *adv.* by heart.

—ကျက်ဆောင်, —ကျက်ရ, *v.* to retain in memory, have by heart; အရကျက်သည်။ အရဆောင်သည်။ အာရုံဆောင်သည်; *comp.* ဝါရတ္တဒ္ဓဆောင်။

—ကျူးနှုတ်လွန်မှု, *n.* an offence of speech.

—ကျိုး, *v.* to be habituated to in speech (*lit.* to be “mouth broken”).

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech as အာကြမ်းသည်။ (နှုတ်ရှိုင်း, to be vulgar of speech, to be in bad taste as language).

—ကြွေးတင်, *v.* to incur the guilt of breaking a promise.

—ခမ်း, *n.* a lip, the brim or upper edge of a vessel; hence အထက်နှုတ်ခမ်း, the upper lip, and အောက်နှုတ်ခမ်း, the lower lip.

—ခမ်းစု, *v.* to purse the lips (to pout).

—စမ်းထောင်, *v.* to have protruding lips.

—ခမ်းမွေး (pron. နှမ်းမွေး), *n.* mustaches.

—ခမ်းပဲ့, *v.* to be hare-lipped.

—ချို, *v.* to use sweet language; စကားချိုသည်။

—ခွန်းထက်, *see* နှုတ်ထက်။

—ခွန်းထိုက်, *see* နှုတ်ထိုက်။ နှုတ်ခွန်းထိုက်ဆဲ။ နှုတ်ခွန်းထိုက်ပြောသည်။ နှုတ်ခွန်းထိုက်သင်ကြားသည်။

—ဝတီ, *n.* a verbal promise, or oath.

—ငုံ, *n.* an amulet or charm inclosed in the mouth (as a young man, when courting, to ensure love being reciprocated); နှုတ်ငုံဆောင်ရသည်လက်မွဲ။

—ငုံထဲနှော, *n.* pregnancy; နှုတ်ငုံထဲနှောအရင့်အော့ရှိသည်။

—စောင့်သည်, *v.* to be careful and guarded in speech.

- နှုတ်ဆက်, *v.* to salute, make mutual inquiries of civility ; နှုတ်ခွန်း
ဆက်သည်။
- ဆော့, *v.* to be talkative (conveying the impression of irre-
pressible loquacity).
- ဆွံ့, *v.* to have an impediment in the speech, to stammer,
stutter.
- တိုက်, *adv.* orally, by word of mouth.
- တိုက်ချ, *v.* to teach by verbal instruction.
- တိုက်ပြော, *v.* to dictate, as to an amanuensis.
- တိုက်ရေး, *v.* to write from dictation.
- တိုက်သင်, *v.* ; see နှုတ်တိုက်ချ။
- တွက်, *n.* computation without the use of figures ; နှုတ်တွက်
ကောင်းသည်။ နှုတ်တွက်မြန်သည် (မိန်းမသွက်သွက်သည်)။
- တွက်တွက်, *v.* to compute without using figures (တွက်တွက်)။
- တွက်, *n.* speech, spoken words ; နှုတ်တွက်စကား။
- နည်း, *v.* to be of few words, taciturn ; သောတကြာသားစကားများ
ချွင်းချွင်းသည်။ နှုတ်နည်းချွင်းပညာကြီးသည်။
- ပိတ်တံဖိုး (*pron.* နှုတ်ပိတ်တံဖိုး), *n.* a bribe to suppress evidence.
- ပူလက်ကြမ်း, *adv.* violently and severely, both in language ;
အင်မတန်ညာဏ်ထိုင်းသည်သူငယ်ကလေး။ နှုတ်ပူလက်ကြမ်းသင်ကြားနိုင်လို
သာကော်ကာရှိသည်။ နှောင်းငယ်မယားသို့ပေးကမ်းပြီးချွင်း။ ကျွန်မကိုနှုတ်ပူ
လက်ကြမ်းညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ပါသည် ; [as a woman complaining of
the unfaithfulness and cruelty of her husband]။
- ပိုက်, *n.* pregnancy ; နှုတ်ပိုက်သန္ဓေပဋိသန္ဓေ။
- ပိုက်ကြီး, *v.* to be large in consequence of pregnancy, that
is, conspicuously large.
- ပိုက်ရင့်, *v.* to be near delivery ; ပဋိသန္ဓေရင့်သည်။ နှုတ်ပိုက်အရင့်အခ
ရှိသည်။
- ပေးသွန်သင်, *v.* to instruct privately, inculcate (always in a
bad sense) [နှုတ်ပေးသွန်သင်ပြသည်]။
- ပိုက်ရှိ, *v.* to be pregnant ; ကိုယ်ဝန်ဆောင်သည်။ ပဋိသန္ဓေစွဲသည်။
- ပေါ့, *v.* to be glib of speech [to indulge in vain, inconsiderate
language, as when aspersing the characters of others in
a thoughtless inconsiderate manner.]
- ပြစ်, *n.* an offence of speech.
- ပြါ, *v.* to be wide-mouthed (ပစင်ပြါသည်), *i.e.*, talkative.
- ပြါး, *v.* to be loud and noisy in speech.
- ဖျားရ, *v.* to be able to speak to the point ; နှုတ်ဖျားချိုမျှတစွာ

- နှိးဖြိုးဆေး, *n.* medicine to promote appetite; ထမင်းဖြိုးဆေး။
- ဖြိတ်, *v.* to speak, utter words.
- ဖြိတ်သံ, *n.* voice, uttered sound; ခင်ဘူး၊ ခင်ဘူးအကြောင်းနှိတ်
ဖြိတ်သံကိုထခါမျှမကြားဘူးပါ။
- မှဝညာအထတ်, *n.* a liberal art or science, in distinction from
a manual art; ထက်မှဝညာအထတ်။
- နှိပ်, *v.* to be nervous or diffident in speaking.
- ထွတ်, *v.*; see နှိပ်ပေါ့။
- ထွန်မှု, *n.* an offence of speech; *comp.* ထက်ရောက်မှု။
- ထွန်ထိုး, *v.* to contradict (a superior) impudently and pro-
vokingly; နင်ငါ့ကိုနှိတ်ထိုးထိုးပြောပြထား။
- ထွောက်ထွောက်, *v.* to petition a superior verbally.
- ထက်, *v.* to increase in fluency.
- ထားထက်, *v.* to increase in fluency; စာတတ်စေ့ချင်နှိတ်ထားထက်။
နှိတ်ထားရသည်။
- သီး, *n.* a bird's bill, a beak, the nozzle of a bellows; မိနှိတ်
သီး။ မိနှိတ်, the spout of a vessel or pot, နှိ; see ကျေးနှိတ်သီး။ ဝမ်း
ထဲနှိတ်သီး။
- သီးကောင်း, *v.* to be a scold; [အကြောင်းမတန်နှိတ်သီးကောင်းသည့်
မိန်းမ; နှိတ်ကောင်းပြည်မိုး]။
- နှိတ်, 2, *v.* to take out, pull out, extract; *comp.* ထုတ်, to take
away (one's office), to subtract (in arithmetic), to repeal
(an order) (နှိတ်)။
- ထိန်း (နှိတ်ထိန်း), *n.* a subtrahend.
- ထွင်း (နှိတ် ထွင်း), *n.* a remainder (in subtraction); နှိတ်ထိန်းထဲ
ခွဲထွင်း။
- ထုတ် (နှိတ်ထုတ်), *v.*; see the parts; to make an extract from
a writing; ခက်ရာခက်ဆင် စကားများကို ကျမ်းဝံ့မှနှိတ်ထုတ် ရေးသားဖို့
ပေးပါ။
- သိမ်း (နှိတ်သိမ်း), *v.* to degrade from office and deprive of all
insignia, to repeal (an order); အမိန့်တော်နှိတ်သိမ်းသည့်နေ့ကစ၍
အတည်အမြဲမရှိစေရ။ (အမိန့်တော်ရုပ်သိမ်းသည်)။
- နှိန်း, *v. trans.* of နှိန်, which see (obsolete).
- နှိန်း, *n.* to compare, နှိုင်းသည်; *comp.* ဖြိုင်။ Der. အနှိန်း၊ နှိန်းပတ်ထွတ်
ကွာ။ မြတ်သနားကြောင့်။ ဇေယျာအောင်စည်။ ဆော်ရှမ်းမည်က။ ဝန်းလည်ပတ်
မိတ်။ ထသောင်းထိုက်ဝယ်။ ဝေလင်းခြင်း။ သည်ထူနှိန်းသက်မရှိပါ, this
man has no rival.
- နှိုင်း, *v.* same.

နူး, *v. trans.* of နူး, to make soft by some process ; figuratively to mollify ; နူးမြောရသည်။

နွေး, *v.* to be slow, not quick ; ဓလေ့စမြန်ဆေးနှေးသည်။ ခင်ဘျားအသွားအလာ ထိန်းနွေးသည်။ လဟာကောင်းလိုချင်လျှင် ပယောင်နှေးစေ, "if you wish for good pickled tea, allow the Palaung to be deliberate in his movements ;" somewhat similar to "Hurry no man's scattle."

—ကွေး, *v.* same ; ထုပ်ပုံကိုင်ပုံ နွေးနှေး ကွေးကွေး ရှိသည်။ ထိန်းနှေးကွေးသည်။

—ဖြည့်, *v.* ; see the parts [နှေး and ဖြည့် are rarely used together in composition and never in colloquial].

နွဲ့, *v. trans.* of နွဲ့, to loosen ; ထာမနွဲ့ပါနှင့်ငါ့ကိုနွဲ့လိုမနွဲ့ဘူး [နွဲ့ appears to have very much the same meaning as the English colloquial expression "to try it on."]

နွဲ့, 1, *n.* a wind instrument, with holes on the side and a spreading mouth, used at festivals, funerals, and theatrical exhibitions ; *comp.* ခရာ။

—ခရာ, *n.* ; see the parts ; frequently used together.

—ရွတ်, *v.* to play on such instrument.

နွဲ့, 2 (နွဲ့), *v.* to rub (the hair) with lime-juice, &c., in order to prepare it for washing, or to make it loose and pliant ; ခေါင်းနွဲ့သည်။ ဆံပင်စေးထိသလဲရွတ်ကိုကြိတ်ပြီးလျှင်ဆီနှင့်ချေ၍နွဲ့သည်။

နွဲ့ကော (နွဲ့ကော) (from ခေါ, a basket), *n.* a kind of basket smeared with lime and used as a trap for birds ; ငှက်မျှားကိုနွဲ့ကောနှင့်ထောင်သည်။ ထူသရာလျှင်ဘေးဒဏ်ထိ၊ ငှက်သရာလျှင်နွဲ့ကောမိ။ (Proverb.)

နွဲ့ထံ (နွဲ့ထံ), *n.* ; see ညောင်ထံ။

နွဲ့, 1, *v.* to mix, mingle ; ချောသည်။ မြှမ်းသည်, to add (in arithmetic) ; ပေါင်းသည်။ အထက်သားများ ထာမနွဲ့သည်အထွက်ကိုရှုသောသားကျန်းနေပြီ။

—ထိန်း, *n.* a number to be added to another.

—နောက်, *v.* ; see the parts.

နွဲ့, 2, *n.* a large kind of boat made of heavy planking clamped together, without having a hollow log for a basis to build upon နွဲ့။

နွဲ့, 3, *n.* a species of coffee-wort, *M.*

နွဲ့ကပ် (from နောက်, to be turbid), *v.* to stir up, so as to make turbid ; နွဲ့ကပ်အောင်ရွှေ့သည်, to agitate, throw together, put into confusion, mingle, molest, distress (the mind) ; မိတ်ကို နွဲ့ကပ်သည်။—ခင်ဘျား သည်စကားမျိုးကို ပြောလျှင် လျှင်တော် မိတ်ထမင်

(abbrev. of ထမေထာ); လာနှော့က်သလိုဘဲ။ ထင်းသီးဟင်းဖတ်ရောမိ
အောင်နှော့က်လိုက်ပါ။

နှော့င်, *v.* to tie, bind, make fast by binding, ချည်သည်။ မှဲ့သည် ; sel-
dom used singly. Der. ချည်နှော့င်။ ထုတ်နှော့င်။

—ဆိပ်, *n.* a prison (ထောင်), a lock-up.

—ကြိုး, *n.* a rope used for securing anything as a boat, an
animal ; ကြောင်နှောင်သံကြိုး။

—စွဲ, *v.* same with နှော့င် (most common) ; ကျွန်တော်ကြီးကြီးထို့ဖြင့်
တကြိမ်တခါမျှနှော့င်သွင်းရအားသည်မရှိပါ။

နှော့င့်, *v.* to annoy, molest, thwart ; ကျွန်ုပ်အလုပ်ပျက်အောင်လာနှော့င့်
ပါနှင့်။

—ရှက်, *v.* same (most common) ; frequently written nowadays
နှော့င့်ပျက်, to intrude (နှော့င့်ရှက်ထားဆီး, to annoy by thwart-
ing) ; ကျွန်တော်ကြီးထိုင်းစည်တိုင်း ခင်ဘျားက နှော့င့်ရှက်ဖျက်ဆီးချင်သည့်
ဝါသနာရှိသည်တင်သည်။ နှော့င့်ရှက်ဖျက်ဆီး, to thwart and render
abortive.

နှော့င့်နှေး (from နှော့င့် and နှေး ? or နှော့င့်နှေး ?), *v.* to be in suspense,
doubt, in regard to purpose or action, to hesitate (to loiter,
dilly-dally) ; သည် စကားထိုနှော့င့်နှေးဘဲရှိလိုက်ပါ။ သွားလိုတော်မည်
မှတော်မည်မိတ်နှော့င့်နှေးထိုထိုင်းနေပါသေးသည်။

နှော့င်း (from နှော့င်), *v.* to be after in time, posterior, later ; နောက်ထူ
သည်။ Der. အနှော့င်း။ သည်နှစ်သရက်များအပွင့်နှော့င်းသည်မိန်းနောက်
ထူထိမည်, this year mango trees are very backward in
blossoming ; the rains will be late ; ခင်ဘျားထာသည်နှော့င်း
သည်, you are behind time in coming, sir [အပြောကောင်းပါရဲ့
အသာနှော့င်းသည်, in the way of a woman rejecting a suitor
after she has accepted some one else].

—တံလူး (pron. နှော့င်းထူး), *n.* the part of the month of Tagu
before the သကြီ, or new year (တံလူး also written တံလူး).

နှိတ်, *i.* *v.* to penetrate, dive into (with the hand or an instru-
ment, မိန့်ထူး), figuratively to possess the power of pene-
tration into a subject, or into human character or motives,
see ထုတ်ခတ်။ မြန်မာထူးချိုးသူတပါးများသဘောကိုထက်နှိတ်ထက်သည်။ သည်
ဆောင်းပါးစာအဓိပ္ပာယ်ကိုနှိတ်နှိမရနိုင်ပါ။

—နှဲ (နှဲ), *v.* to search into ; commonly applied to menta
researches ; sometimes written without ထထိုး, *e.g.*, နှိတ်နှိတ်
နှဲ။ ခပ်ထဲထဲစွမ်းထူးစွမ်းထူးခြင်းချင်း သံဝေ။ ရတုနိဂေ စသည်။

—နှိတ်ကျွတ်ကျွတ်, *adv.* pryingly into every crevice and corner—
(1) ခင်ဘျားဥစ္စာပစ္စည်းများကို မရရအောင် နှိတ်နှိတ် ကျွတ်ကျွတ် ရှာဖွေပါ
မည်။ (2) သည်စာဖတ်နှိတ်နှိတ်ကျွတ်ကျွတ်ကြံထက်သည်။

နှိပ်, 2, commonly written နှိပ်, *noun affix*, locative, in, at, among, တွင်။ ဖွဲ့။ဝတ် ; sometimes possessive of ဤ။အိမ်၌ရှိပါသည်။

နိုင် (နိုင်) (from နိုင်, to prevail), *qual. verb. affix*, potential, can, able to. [The နိုင် in this word is now being gradually discarded in speech and composition. There can be little doubt that this innovation seems to accord with the true orthography, and that နိုင် is probably etymologically correct, နိုင် being a corruption ; ခဏ္ဍာနိုင်ပါ။ပေးနိုင်ပါသည်။]

နှိုင်း, *v.* to compare ; နှိုင်းသည်။ပြိုင်သည်။အရှင်မွေးကနှိုင်းသွေးဝသိ။နေချင်းကြီးမီးနှုတ်ထောင်ဖျက်။အရှင်ဖျက်က။ဖျက်ဖျက်မီးမီးနေချင်းပြီး။ကျွန်ထော်ကိုခွေးနှင့်နှိုင်း၍ခဲသည်။ထိုက်နှင့်နှိုင်းထွင်ချောင်းဘူး, if one compares others with one's self it is not in bad taste. (*Prov.*)

— မိုင်း, *v.* to liken, compare, *see* မိုင်း, 2 ; သည်မြင်းတခြားမြင်းနှင့်နှိုင်းမိုင်းရန်မရှိ။

— ချိန်, *v.* — မြင့် (ချင့်), — ဆ, *v.* to weigh in the mind, estimate on comparing ; ဝရိသတ်ထဲမှာ စကားပြောထွင် ကောင်းမွန်စွာနှိုင်းဆပြီးပြောပါ။

— နှိုင်း, — ပြိုင်, — ရှဉ်, *v.* to compare (နှိုင်းရှဉ် also written နှိုင်းထွဉ်).

နှိုး (from နိုး, to awake), *v. (intrans.) v. to awake ; (trans.) to rouse, excite, urge to action ;* ဆော်သည်။ကျွန်ုပ်ကိုစောစောကြီးလာနှိုးပါ။

— ဝက်, *n.* the alarm of a clock.

— ဆော်, *v.* same, 2nd def. ; *comp.* ထိုက်တွန်း။နှိုးဆော်ချီးပင့်။— ကုထိုက်ကောင်းမှုကို နှိုးဆော်သည်။ ထွေးသားများကို ပိရိထရိက်ဆောင် နှိုးဆော်ထိုက်ပါ, urge the boatmen, please, to exert themselves.

နှင်, *v.* to skin, peel off ; နှာသည်, နှေးသည် (infrequent, a nextpression used by ထန်းသွား) သင်သည်, *see* အခွံ။

နှင်း, *v. trans.* of နှင်း, to cause to be dull, faded, wilted (never used in colloquial).

နှယ် (from နှယ်), *v.* to stretch along in connection, as a race, lineage, ဆက်နှယ်သည်. Der. အနှယ်, to be descended from, connected by race ; သည်သူရှင်းနှယ်သည်ထင်ပါကလား။(မင်းစကား ကျန်နှယ်နိုင်သည် has the same meaning as နားထည်သည်).

နှံ (from နှံ, to be submissive), *v.* to humble, make submissive, (rare, if not obsolete in colloquial) ; *comp.* နှိပ်ချ။

နှာ, *v.* to skin, peel off ; နှင်သည်။နှေးသည်။သင်သည်။ ငှက်ဖျောသီးနှာသထိုထွတ်သည်ထင်သလား, do you think that it is as easy as peeling the skin off a plantain? said of an under-rated difficulty.

နွေး, 1 (from နွေး, to be warm), *v.* to warm, make warm, as water, food, &c.; *comp.* ထွ်; figuratively to resuscitate; ခေလွေးကို နွေးပါဦး။ ထွန်ထောင်အမှုကို ခေလွေးပါနှင့်နွေးပါဦး။

နွေး, 2, *v.*; see နှင် and နှာ (infrequent), a word used by persons engaged in drawing off the juice of the sugar-palm; ထန်းပူးနွေး။ ထားနှင့်ထန်းနွေးသည်။

နှဲ, *v. trans.* of နှဲ, to bend flexibly; သည်မိန်းမထင်းရှောက်သည့်အခါ ကိုယ်ကိုနှဲပြီးသွားတတ်သည်။

နှဲ (နှဲ), 1, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, long in doing; used singly; ဖင့်သည်။ Der. ဖင့်နှဲ and next; ချိန်ထုပ်နှဲ, to swing as the pendulum of a clock.

— ဖင့်, *v.* same; အရေးထိစွကြီးသည့်အခါ နှဲဖင့်ထိုခနဲသာအား။

နှဲ, 2, *v.* to lean sidewise, incline the body, as in some work and in oriental dancing (more than နှဲ); ထောပျောက်ဆိုသည်သစ် ထိုင်းချင်းနှဲ၍ ထဝင်မှထပ်ပင့်၍ ကူးပြေးကြသည်။ နာရီချိန်ထုပ်နှဲထိုင်း ခက်ခက် ခက်ခက် ဖြည်သည်, every time the pendulum swings to and fro, the clock ticks; ကပြသည့်များကိုယ်ကိုနှဲကြသည်။ ထင်းပေါက် သည့်အခါ ကိုယ်ကိုနှဲပြီးပေါက်ရသည်။

o (ပစောက်)

(The twenty-first consonant in the Burmese alphabet and the first in the class of labials.)

o, 1, *v.* to shine; used in combination with အရောင်, *e.g.*, ထရောင် ပယည့်, the moon shines. Der. ကျင်းပ, ထည်ပ, ထောက်ပ, ထွန်းပ, ပြောပ။

— ထွန်း, *v.*; see ထွန်းပ။

— ထွား, *v.* to flaunt, flourish; to be ostentatious, vain; ပကြား။ ဝါကြားသည်။ ဝင့်ဝါသည်; အထွန်းပထွားခြင်း များသည့်သူ, a person of very great ostentation.

— ဝင်း, *v.* to shine brightly (strictly speaking with a yellow light or yellow rays); ထပြောင်ပြောင်ပဝင်းရွှေလင်းကဲ့သို့ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သောမျက်နှာထောင်လည်းရှိ၏, his countenance was pure and clear, like the golden moon shining luminously bright.

o, 2, see next.

— ဝ, *v.* to offer (in order to propitiate a demon or evil spirit); နတ်ပသသည်; နတ်ဖန် ပင်လယ်သို့ တွားမည်။ မင်းထိုဇွေသားများ ဦးရှင်ကြီးကိုပသကြဦး, tomorrow we shall go to sea; you boatmen first offer to U Shin Gyi; သည်ဇွေပွဲမှာတို့ကနတ်ကိုပသလို ရှုံးခါဆဲ, we have been beaten in this regatta because we did not offer to the nats. [Note.—In Lower Burma the ဦးရှင်

ကြီးနတ် appears to be the nat who is most feared, and in Upper Burma (near Alón) ဗန်နတ်ကြီး မောင်မင်းကျော် and ရွှေ ဖျင်းညီနောင်, at Taungbyóngyi near Mandalay.]

၀, 3, *v.* be outside, without (obsolete), to be disused, abrogated. Der. အဝ။ ခင်ဘူးအမှုကို မင်းကြီးက ပယ်လိုက်သည်ဆို, they say that the Commissioner dismissed your case?

— ဖျောက်, *v.* same, 2nd def., to disappear, be lost; စကား တောင်းပန်ဖျောက်ထိုး စကား ထပ်ပေါ်သည်, the old language disappears and the new makes its appearance.

— ထပ်, *v.* to be done away, come to nothing, become null and void; to be acquitted of a criminal charge; ဝံ့ချက်ပထဝီ စေ။

— ထိုက်, *v.* to quash, as an indictment, to dismiss as a motion or petition (or indictment) in court, [to acquit of a criminal charge].

၀, 4, a corruption of အထယ် or ထယ်, as ပထို for ထယ်ထို (not used in colloquial).

၀, 5, *verb. affix*, used in closing a sentence, ပေါ့ (colloquial); ဝ has the same meaning precisely as ပေါ့ and means “*of course*”; ရှိဒါပေသွားဒါပေသတော့နှင့်မီးထိုက်တာပေ။

ပဆုံးရည်, *n.* vinegar (of any kind); ဝုံးရည်။

— ခေါင်း, *n.* mother in vinegar; ပဆုံးခေါင်းရည်။ [Note.—Mother, a thick shiny substance concentered in liquors, particularly in vinegar, but different from scum or common lees.]

ဝက်, 1, *v.* to throw or toss by a scooping motion, as water with the hand or a dipper, to bale water (ရေပတ်), to throw up, as a hog, to come in contact with suddenly, to beat in, as rain or dew; မိုဗန်းပတ်သည်။ နှင်းပတ်သည်။ ကြက်ဝင်းဆဲများကိုစပါးပတ် ထိုက်ပါ။ ရွှေထိုးရေပတ်ထိုက်ပါ, bale the boat; မုဆိုးမောင်ထွန်းဝက်ပတ် ထိုက်သေသည်။

— အိမ်, *n.* the space in the centre of a Burman boat reserved for baling out water; ရေပတ်ကန့် (a well-room).

— ကော် (from ကော်, to lift out of place), *n.* a large wooden shovel for removing dirt.

— ခနဲ (*pron.* ဗက်ခနဲ), *adv.* ပက်ခနဲဆဲထိုက်သည်။

— နွဲ့ (from အနွဲ့), *n.* a scoop for baling a boat (made of woven bamboo strips).

— ဝက်, *v.* to be inconsiderate, heedless, careless, wanting in good behaviour and regard to others; somewhat akin to မိုင်းပြဲ။ ခင်ဘူးအနေအထိုင်ပက်ကပက်ဝက်ကန့်။

ဝက်ဝင်းဝါ, *adv.* face to face, suddenly and unexpectedly, very akin to ထူးခန့်ပတ်ပင်းပါတွေ့သည်။ ကျွန်တော် ဈေးထိုးသွားသည်အခါ၊ ကြွေးရှင်ဦးကျော်ထွန်းနှင့်ပတ်ပင်းပါတွေ့လိုကြောက်ထိတ်တာ၊ at the time I went to the bazaar I suddenly met U Kyaw Dun, my creditor, face to face ; I was so frightened !

—ရက်, *v.* to do in a hurried, careless manner, and regardlessly of the feelings of others ; mostly used in an adverbial form as ပက်ပက်ရက်ရက်။ ထင်သူပက်ပက်ရက်ရက်ပြောရက်ဆိုရက်သည်, this person is capable of talking in a manner regardless of the feelings of others.

ဝက်, 2, *v.* to be shallow, as a dish ; စေ့စောက်။ ပုလင်းပက်လိုက်လေးမိတ်ကုန်သည်။ စေ့စောက်လှေမိတ်ကုန်, as the dish is shallow, the curry is all spilt ; if it were deep, it would not be so.

—ထက်, *adv.* presenting a shallow surface, placed on the bottom or back, supine ; opposed to မြှောက်ခုံ။ (ပက်ထက်ကုလားထိုင်, a long-armed chair) —(1) ပက်ထက်အိပ်ထိုင်အိပ်မက်မက်တတ်သည်, if one sleeps in a supine position, i.e., on one's back, one is apt to dream ; (2) အထောင်းပက်ထက်ပျောက်လာသည်, the corpse came floating down on its back.

—ထိုးပတ်ထန်, *adv.* backwards, thrown backwards ; အိပ်ပေါ်က ပတ်ထိုးပတ်ထန်ထိန်ထွက်လာသည်။

ပထဝီ (Pali), *n.* nature, natural state without modification ; *comp.* နှိုင်းရံ and အထော ; ပင်ကိုယ် used adjectively, common, natural, common —(1) ဆွေမျိုးထူထွန်ကုန်သောအကြောပထဝီထွန်းခံစားမှုရှိပါ၏, on account of the good will conveyed to me by all my relations, I am in sound health ; (2) သည်အိပ်ပထဝီထောက်သည့်အနေတပျက်ကုန်, this house has not deteriorated from the state in which it was originally built ; (3) ဝကားနည်းသော်လည်း မိတ်ကြီးဝင်လို မတုတ်ကုန်။ ပထဝီသဘော, although he is a person of few words, it is not because he is conceited ; it is his natural disposition.

ပထမ (pron. ပထမ) (from ပထဝီ and ဦး), *n.* the beginning or origin (of a thing), မူလ ; အရင်းခံအစုအစည်းအစုပထမထုတ်ပေးရေးသည်။ မင်းပထမပြောသည်စကားမေ့ပြီးလား, have you forgotten the original words you spoke ?

ပထာ (pron. ပထာ) (from ပါး, a check, and ထာ, to interpose, see under ပါးပုတ်), *n.* outside slab of timber.

—တောင်း, same.

ပထာသန (Pali ထင်ထူးခြင်း), *n.* conspicuousness. [Childers defines ပထာသန, pakasanam, as illumination, illustrating, explaining, making known, exposition, publication.] —Childers's Pali Dic.

ပကာသနတင်, —ပြ, —ပြ, *v.* to exalt, to vaunt one's own praises.

The second definition is the one understood, and most used in colloquial; မိမိပကာသနအတွန်တင်တတ်သည့်လူ, a person who is in the habit of vaunting his own praises very much.

ပထိုး (ပြ), *n.* Pegu, the former capital of the kingdom of Pegu; ပဲခူးတံသာဝတီ။ ပထိုးဆားထိုးတိုင်းငံသည့်လူ, like Pegu salt, he is salt into whatever he is put, *i.e.*, is able to turn his hand to anything.

ပထွ (Pali), *n.* a wing, a side (of the moon) that is waxing (လဆန်းပထွ) or the wane (လဆုတ်ပထွ) [ပထွပထွတိုက်, a man subject to seminal debility during either the waxing or waning of the moon]; လဆန်းပထွမွေးသည့်သား။ လဆုတ်ပထွမွေးသည့်သား။

ပထွိကတတ်, *n.* rice given in worship on the first day of the waxing or the waning of the moon; လဆန်းထရက်နေ့ထူသောဆွမ်း။ လဆုတ်ထရက်နေ့ ထူသောဆွမ်း။ အထွက်ထရက်နေ့ ထူသောဆွမ်း။ [ပထွိကတတ် is a word only used by rahans].

ပခုံး, *n.* the shoulder.

—ခွန်, *n.* money paid for the hire of draught animals (obsolete).

—ထည့်, *v.* to have square shoulders.

—ထမ်းခေါင်းရွတ်, *n.* a collective term applied to pedlars, bazaar-sellers generally; ပခုံးဝန်ထမ်းထွန်ပန်းရှမ်းတို့သာ။

—ထမ်းမြေ (*prom.* ပခုံးဒင်းမြေ), *n.* land assigned for cultivation by local authority without conferring any right or title thereby. Such land was considered to be the property of the State, and was transferable, and could not be held by a female. [This expression was only in vogue in those parts of northern Upper Burma controlled by a ရွာဝန် or ရွာရှား].

—ထွော, *v.* to have sloping shoulders.

ပချာင် (ပချိုင်) (from ခါ, ၁), *n.* a small covered basket used by snake charmers for confining snakes in; မြွေပချာင်။ ရွှေပချာင်။ ငွေပချာင်, small covered baskets overlaid with gold or silver leaf, formerly used as insignia of rank at the funerals of the great in Upper Burma.

ပခေါ (ပင်), *n.* a species of gingerwort, alpinia, *M.*

—ကြီးထိပ်, *n.* varieties of the same, *M.*

ပင်, ၁ (from အပင်, a plant or tree).

—ထိုက်, *n.* a natural state, without alteration or improvement; ပင်ထိုက်ချော။ ပင်ထိုက်နွဲ့သည်။ ပင်ထိုက်ယဉ်သည်။ ပင်ထိုက်တံ,

- one's natural voice (*see* နိမိတ်); ဖျက်သံ, a feigned voice ; သည်မိန်းကလေးထံမှမပျဉ်မဆင်။ပင်ကိုယ်အနေအလှသား။
- ဝင်ချီဝင်ချ, *adv.* taking one and leaving one (in weaving mats) ; ထပ်ချီထပ်ချရက်။
- စည် (စည်း), *n.* the stalk of a tree ; ပင်စည်ခတ်ခန့်နှင့် ဂြုဉ်စုံသော မဟာဗောဓိပင်။
- စောက်, *n.* an uncommonly tall tree.
- စာရေခံ (စာရေခံပင်), the *Grewia elastica*.
- တံ, *n.* the stem of a plant ; ကျွန်တော်ကျွန်းပင်။ ပင်တံကလေးရှိ ပါသေးသည်။ ပင်တံကြီးကြီးရှာရဦးမည်။
- တိုင် (from တိုင်, a post), *adj.* masted ; used with numerals, as ထပ်တိုင်, with one mast ; နှစ်တိုင်, with two masts, &c. ; *adv.* without change or rotation, constantly ; ကျွန်တော်ချည်း ပင်တိုင်ခံထိုင်ရသည်။
- ထောင်, *a.* upright, as ပင်ထောင်သစ်, standing timber not yet felled.
- ပေါက်, *a.* sprouted ; ဝဲပင်ပေါက်။ဝါပေပင်ပေါက်။
- ပွား, *n.* a kind of large sago.
- ဓ, *n.* the stock of a tree ; ပင်စည်, the main branch in the centre of the other branches, the principal plant in a cluster or clump (အရံ) (the “bole” of a tree).
- မွှာ (ပင်မြွှာ), *n.* two or more plants springing from the same seed or root ; အောက်ကပင်မွှာကလေးထပ်ပေါက်သည်။
- ရည်, *n.* sap (ထန်း) ; ပင်ရည်သာထိုးမှူးသည်။ပင်ရည်သာထိုးချိုသည်။
- ရည်ထက်, *v.* to ascend as sap in trees.
- သည်, *n.* a seller of fruit from the tree, one who keeps a regular supply of goods for sale ; opposed to ပေါက်သည်။
- ပင်, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind ; more than ခေ ; not used singly.
- ပန်း, *v.* same (common), hence ထပ်ထပ်ပန်း, *adv.* (laboriously, fatiguingly ; implying rather unnecessary labour), to be in great distress or pain as a sick person—(1) ဝေးလံစွာခရီး ကအဆောထထိုင်ဖြေးထာရသောကြောင့်အထွန်ပင်ပန်းသည်။ (2) ကျွန်တော် မကောင်းသည် ထိထင်း ကိုကြား ရသည့် အတွက် စိတ်အထွန် ပင်ပန်း သည် ခင် ကျား, on account of my having heard bad news, I am very harassed in mind, sir ; (3) သူ့နာထထပ်ပန်းသည်ရှင်မည်ထိုးထင်ပါ။
- ပင်, 3, *adv.* even ; slightly emphatic ; ကျွန်တော်ပင်ဖြောသည်။သူ့ထိုးပင်ပေးသည်။
- ပင်စင် (Eng.), *n.* a pension ; ပင်စင်စား, to enjoy a pension.

ဝင်မိန်း (ဝင်) (*pron.* ဝင်မိန်း), *n.* a species of mint plant ; ဝင်မိန်းကြီး၊ ဝင်မိန်းထည်၊ ဝင်မိန်းရိုး၊ ကထည်၊ ဝင်မိန်း၊ ထောဝင်မိန်း, different varieties of the same. [Brahmins are said to regard this plant (*i.e.*, the ဝင်မိန်းကြီး၊ ဝင်မိန်းနက်) as sacred.]

ဝင်ထည်, *n.* the sea, ocean ; သမုဒ္ဒရာ

—အုန်း, *n.* the sea cocoanut, *M.*

—အုနာ, *n.* a severe kind of diarrhoea.

—ကစွန်း, *n.* the goat-footed ipomœa, *M.*

—ကမ်းခြေ, *n.* the sea-side.

—ကမ်းနား, *n.* the sea-coast.

—ကသပ်, *n.* a kind of celestial tree (the sea-coral tree, a species of erythrina, *M.*).

—တူး, *v.* to castrate (a horse) ; ဆုံးခဲ၊ ကွင်း၊ သင်း

—ကျက်တူးရွှေ (ဝင်ထည်ကြက်တူးရွှေ), *n.* a gull ; မြင်တွေ့, *M.*

—ကြက်ထည်, *n.* a kind of plant (Pali ထောဝိ).

—ကြော, ခေါင်, *n.* the surface or back of the sea.

—ကနန်း (ဝင်ထည်ကနန်း), *n.* the king crab ; *comp.* ကမ်း, 3, *M.*

—ငါးခြေ, *n.* the umber, sometimes called the sea-perch, *M.*

—စုန်း, *n.* a meteor.

—စိုး (ဝင်ထည်စိုး), *n.* a species of ximenia, *M.*

—ထန်း, *n.* the *Scævora toccada*, *M.*

—ငုံ, *n.* a chart.

—ပေါင်တံ, *n.* the scissors-bill, *M.*

—ရိုး, *n.* the sea-slug.

—ပျံတွဲ, *n.* the edible-nest maker ; *comp.* မိစုရိုး

—ပုတ်, *n.* the Tavoy name for ebony ; ထောပုတ်

—တော, *n.* the midst of the sea ; ဝင်ထည်အထည်ချက်

—ချေမြှုပ်, *n.* a kind of shell-fish (a sponge ?)

—လေမွေ့, *n.* a cyclone (?) ဝင်ထည်လေပိုင်း (?)

—တေ, *v.* to rise unusually high as spring-tide, causing an influxion of salt water into low-lying tracts of country, usually the result of cyclonic action [a term used in the delta of the Irrawaddy and at Tavoy].

—သင်တောတ်, *n.* the *Gyrocarpus Jacquini*.

—သား, *n.* an inhabitant of a sea-side locality.

—ထိန်း, *v.* to rumble as distant thunder (an expression used in the delta of the Irrawaddy), *lit.* "the sea roars."

ပင်စန်း, *n.* a fresh-water mussel, *M.*

ပင့်, ၁, *v.* to raise, lift up; ကြွသည်၊ ချီးမြှောက်, to exalt, promote; ချီးသည်၊ မြှင့်သည်, to take in (breath), inspire; ပင့်သက်ရှူသည်၊ ကုလားကလိုပင့်သည်, he lifts up the kulaga; (၂) သည်ဝန်ထုပ်ကိုတစ်ဆင့်ပေးပါ, give me a lift with this bale. To turn up the legs of trousers; ပေါင်းအိပင့်။

ပင့်, ၂, *v.* to invite; more respectfully than မိတ်။

—ဆောင်, *v.* to convey an image of Buddha from one place to another.

—မိတ် (ပင့်မိတ်), *v.*; see မိတ်—(၁) ထိုရွာကလေးမှာပင့်မိတ်မရှိ။ ဝါပေဝ်ဒိတပါးပါးကိုပင့်မှတော်မည့်, there is no pôngyi in our little village, it would be advisable to invite one before lent commences; (၂) အရှင်လူကြီးများကို ပင့်မိတ်ခွဲပေးပါ, please invite the village elders on my behalf.

ပင့်ဂူ (*pron.* ပင့်ဂူ), *n.* a spider. [The Burmese have an idea that if a person has been bitten, or his blood sucked by a spider, he should not eat anything containing oily matter, as it is likely to cause inflammation.]

—အိပ်, —မျှေး (မြေး), *n.* a spider's web, a cobweb (ပင့်လူမျှေး, the membrane covering the closed cavities of the body, the serous membrane?)

ပင်း, ၁, *v.* to join, or combine with, take part with; generally implying partiality or unfairness (*see* ယင်းရည်းထိုက်). *Der.* အယင်းအပင်း (frequently incorrectly *pron.* ပင်း); သည်သူတဖက်ထိပင်းတကားပြောထုတ်သည်, this person is in the habit of being one-sided and partial when he speaks.

ပင်းမိတ်, *see* နားပင်းမိတ်။

ပင်းတကား, *n.* a kind of poke formerly put on men in disgrace (in Upper Burma); ပင်းတကားလည်ကွတ်သည်။ ပင်းတကားလည်ထောက်တတ်သည်။

ပင်းကြီး, *n.* the Tavoy name for မိန်ညင်းကြီး, the large kingfisher, *M.*

ပဝ် (from ပါးဝ်?), *n.* the mouth, ပံတွင်း; *comp.* နှုတ်။

—ကြမ်း, *v.* to be rough, abusive in speech (inelegant).

—ပွာ, *v.* (to be loquacious, garrulous); *see* နှုတ်ပွာထည့်ထူထိစေနှင့်။ သည်လူထိမှမြင့်စွာလုံးနှံ့ရော့တတ်ပဝ်ပွာသည့်, do not let this man know; should he, the matter will be circulated throughout the village; he is very garrulous.

ပု, *n.* the Tavoy name for ကျု, *M.*

ပစ္စုပ္ပန် (Pali), *n.* the present ; မျက်မှောက်။ ပစ္စုပ္ပန်။ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးပေးသည်။
ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးပေးသည်။ မိစ္ဆာဝေဒနိယကံ။

ပစ္စင် (from ပြင်, to shoot, and ဝင်, a frame), *n.* a scaffold or terrace on the inside of a fortification whence missive weapons are discharged, a barbican (ပြင်ဝင်), ပစ္စင်ရင်တား။

ပစ္စည်း (Pali ပစ္စယော), *n.* a cause ; အကြောင်း, a thing ; အရာ, property, goods, ဝတ္ထု, in Pali Grammar, the inflected termination of a verb, a verbal affix (ပစ္စည်းဝေါဟာရ ၂၄ ပစ္စည်း).

— ဝင်ထံ, *n.* same, 3rd def.

— ပြု, *v.* to be connected together ; ဖွဲ့ရှုတ်သည်, to secure an equilibrium or maintain mutual support ; အညမညပစ္စည်းပြုသည်။

— လေးပါးဒါရကာ, *n.* a layman who provides a kyaung, rahan's robes, food and medicine ; ပစ္စည်းငှာရိတကာ။ ပစ္စည်းလေးပါးတကာ။ ဘုရားထပ်တော်ပစ္စည်းငှာ ပါးဒါရကာမှတ်တော်မူ၍ အလိုရှိသည့် ပစ္စည်းများကိုထောင်းထော်မူပါ, regard me as the furnisher of the four kinds of property, ask of me anything you may wish, my lord (as in addressing a pôngyi).

— ပြုန်း, *v.* to squander, waste one's substance.

ပစ္စယာ (Pali), *n.* an encircling gradation or story of a pagoda, ပစ္စယာဆင့် ; *comp.* အာလိန်။ ပဋ္ဌမပစ္စယာ။ ဒုတိယပစ္စယာ။ တတိယပစ္စယာ။ ကျန်တော်တည်သည့်ဘုရားပဋ္ဌမပစ္စယာရှိပါသေးသည်။

ပစ္စန္ဒရင် (*pron.* ပြင်ဝန်ဒရင်), *n.* petty villages on the outskirts of a country. [ပစ္စန္ဒရင်တိုင်း is a term applied to all countries outlying the မဏိပူရဒေသ.] It is said that the Buddhs never visited these countries ; မြတ်စွာဘုရားတို့မည်သည်။ ပစ္စန္ဒရင်တိုင်းသို့ ဘေဇာဇာရီကြွတော်မူဘူး။ ပစ္စန္ဒရင်ရွာသူရွာသားတို့သည်။ အိမ်ရှေ့မင်းမှန်း ကိုယ်ထွင်း။ စားကျိုးနံ့ကြထေ၏, “and the inhabitants of outlying villages, when aware of the fact that he was the heir apparent, paid him respect and were submissive.”

ပစ္စယုပ္ပါန် (ပစ္စယုပ္ပန်) (Pali ပစ္စယော, a cause, and ဥပ္ပန္န, to be, proceed), *n.* a consequence, result ; အကျိုးပစ္စယုပ္ပါန်။ အကျိုးတရား သန့်ရှင်းသည့်ပစ္စည်းကို ဘူထွင် သန့်ရှင်းသည်။ ပစ္စယုပ္ပါန်အကျိုးကို ခံစားရသည်။

ပစ္စုပ္ပန် (ပစ္စုပ္ပန်) (Pali), *n.* rain. [တပေါင်းတံကူးမိုးသားကြူး။ တံကူးလည်း ကုန်းထကချန်သည်။ ပစ္စုပ္ပန်မိုးမြိန်မြိန်မြန်းတည်း].

— နတ် (ပစ္စုပ္ပန်နတ်), *n.* the god of rain ; မိုးနတ်။

ပစ္စုပ္ပန် (ပစ္စုပ္ပန်) (Pali), *n.* the present time ; *comp.* အတိတ် and အနာဂတ်။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ။ ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ၌မြှာသောအကျိုးစီး

နှစ်မျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ နှစ်မျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ people longing after the two kinds of benefits of this world and eternity make offerings.

ပစ္ဆေကဗုဒ္ဓ (Pali ပစ္ဆေက, distinct, and ဗုဒ္ဓ, a Buddh), *n.* semi-Buddh, one who occasionally appears in the interval between real Buddhs. "The Pasé Buddhas are sages of wondrous power, who never appear at the same time as a supreme Buddha, yet in the kalpa in which there is no supreme Buddha, there is no Pasé Buddha. They attain to their high state of privilege by their own unaided powers. Their knowledge is limited, but they never fall in to any error that would involve the transgression of the precepts. In the five gradations of beings enumerated by Nágaséna (နာဂဝေဇန), the Pasé Buddhas are placed *between* the Rahat (ရဟန္တာ) and the supreme Buddha. Their relative dignity may be learnt from the announcement that when alms are given to them, it produces greater merit by a hundred times than when given to the Rahats (ရဟန္တာ), and that when given to the supreme Buddhas, it produces greater merit by sixteen times sixteen than when given to them. The supreme Buddhas reveal the paths leading to nirwána to all beings; but the Pasé Buddhas can only obtain nirwána for *themselves*. They *cannot release any other being* from the miseries of successive existence. They cannot preach the bana; even as the dumb man, though he may have seen a remarkable dream, cannot explain it to others. * * * They can give precepts so as to lessen the power of the sensuous principle, but they cannot entirely destroy it."—M.B.

နိဗ္ဗာန် (Pali), *a.* the last; နောက်ဆုံးသော, the last time or era; ပစ္ဆိမတ္ထ, the final state of existence preceding *Neibban*; အဆုံးစွန်သောဘဝ (very often *pron.* as if spelt ဖြစ်ဆုံး); ခင်ဗျားတို့ကျွန်တော်တို့ပစ္ဆိမတ္ထကို ရောက်ကြပြီ။ ထူးရားတရားကိုသာအာရုံပြုနေရာသားကောင်းဆုံးသည်, we have arrived at the last stage of our existence; it is now only right to let our thoughts dwell solely upon the Buddh and the moral principles.

ပဆပ်, *n.* a kind of backgammon.

—ဖြစ် (ပဆပ်ပင်), *v.* to play the said game; ပဆပ်အိမ်၊ ပဆပ်ကွက်၊ ပဆပ်သွားတတ်။

ပဆပ်, *n.* a malignant ulcer on the back; *see* အနာပဆပ်။

ပဆပ်ပန်, *n.* a small kind of bee, also called ပထိုးပန်၊ သွယ်ပန်။

ပညကလျာဏ, *n.* the five good (bodily) qualities, a goodness of flesh, bones, skin, hair and age ; ငါးဖြာလက္ခဏ—(၁) မံသ—အသား၏ ကောင်းခြင်း။ (၂) အဋ္ဌိ—အမိုး၏ကောင်းခြင်း။ (၃) ဆဝိ—အရေ၏ ကောင်းခြင်း။ (၄) ကေသ—ဆံ၏ကောင်းခြင်း။ (၅) ဝယ—အရွယ်၏ကောင်းခြင်း. “There was in Sewet a merchant called Migāra, who had a son, Púrṇa-wardhana, a young man of excellent appearance. One day his parents said to him that he had arrived at a proper age to marry ; but he said that he would never marry unless he could meet with a female possessed of the ‘five beauties’ (pancha kalyána ပညကလျာဏ). His parents asked him what they were, and he said (၁) Késa-kalyána (ကေသာကလျာဏ။ ဆံပင်ကောင်းခြင်း), hair that when spread out will be splendid as the feathers of the peacock’s tail ; (၂) Mānsakalyána (မံသကလျာဏ။ အသားကောင်းခြင်း), lips that, whether betel has been eaten or not, will always be red as the Kem fruit ; (၃) Ashtikalyána (အဋ္ဌိကလျာဏ။ အမိုးကောင်းခြင်း), teeth white, uniform, near each other, and of the same height ; (၄) Chawikalyána (ဆာဝိကလျာဏ) (အရေလှူ အရေပါး၏ကောင်းခြင်း), the body of a uniform colour, without a single spot ; (၅) Wayakalyána (ဝယကလျာဏ။ အရွယ်ကောင်းခြင်း), though she should have twenty children, never to appear old, and though she should live to be a hundred years old, not to have a single gray hair.”—M.B.

ပုတ္တဒ္ဓါ (pron. ပုထ္တဒ္ဓါ) (Pali ပုတ္တ, five, and အာဂ္ဂ, a part), *n.* a Buddhist priest proficient in the five requisite qualifications, မဏိရသမ္ဘိဒ္ဓိ၊ သီလသမ္ဘိဒ္ဓိ၊ သီလိကပြုစဉ်းရုံခြင်း။ ဗုဒ္ဓိသမ္ဘိဒ္ဓိ၊ ဗုဒ္ဓိကပြုစဉ်းရုံခြင်း။ ကမ္မဝါစာသမ္ဘိဒ္ဓိ၊ ကမ္မဝါစာပြုစဉ်းရုံခြင်း။ ဝတ္ထုသမ္ဘိဒ္ဓိ၊ ဝတ္ထုပြုစဉ်းရုံခြင်း။ ပရိသမ္ဘိဒ္ဓိ၊ ပရိသတ်ကပြုစဉ်းရုံခြင်း။

—ထာဝ, *n.* a layman who provides the eight requisites, namely, the robes, alms-bowl, &c., for such priest; သင်းပိုင်၊ ကိုယ်ဝတ်၊ ခုဆူ၊ ခါးပန်း၊ အတွင်းထွေးပါး၊ ဝဲတွင်၊ အင်၊ ခေစစ်၊ သမိတ်၊ အပြင်ထွေးပါး။

ပတ္ထ (Pali ပတ္ထ, five), *a.* the fifth ; ငါးခုမြောက်။

—ဘုတ်, space ; အာကာသခါတ် ; *see* ဗောဓာဘုတ်။

—သဟံသနာတင်, *n.* convener of the 5th Buddhist synod, a title assumed by King Mindôn (and much prized by him) ; ပတ္ထသေဟံသနာတင်မင်းတရားကြီးဘုရား။

ပတ္ထဗီထိ, by abbreviation ပတ္ထ'ဗီ (Pali ပတ္ထ, five, and ဗီထိ, a religious precept), *n.* the five duties binding on all creatures, according to the five great commands, namely, ပါဏာတိပါတာဝေရမေဏိ။ သုအသက်ကိုမသတ်နှင့်, kill not ; အဒိန္နာဒါနာဝေရမေဏိ။ သုဥစ္စာကိုမချိုးနှင့်, steal not ; တာမေသုဒိစ္စာစာရာဝေရမေဏိ။ သုမယားကိုမပြုနှင့်, commit not adultery ; မုသာဝါဒါဝေရမေဏိ။ သုသားစကားကိုမပြောနှင့်, lie not ; သုရာမေရယမဇ္ဈပမာဒဋ္ဌာနာဝေရမေဏိ။ သေရည်သေရက်ကိုမသောက်နှင့်, drink nothing that intoxicates. [The first five of these obligations are called the pancha sil. They are repeated by some persons every day at the pansal (*i.e.*, kyaung), especially by women.—M.B.]

ပတ္ထနန္တရိယကံ (Pali ပတ္ထ and အနန္တရိယကံ), *n.* the five greatest sins that bring immediate retribution, အပါတ်လေးပါး လတ်တလောရောက်သည်, (1) killing a father, အဘကိုသတ်သောသူပိတုဗာတကကံ ; (2) killing a mother, အမိကိုသတ်သောသူမာတုဗာတကကံ ; (3) killing a rahandah, ရဟန္တာကိုသတ်သောသူရဟန္တာဗာတကကံ ; (4) raising a blister on a Buddh (the *life of a Buddh* cannot possibly be taken), ဘုရားသခင်အားထွေးမိမ်းတင်အောင်ပြုသောသူလောတိတပ္ပါဒကကံ ; and (5) making a schism among the disciples of a Buddh, သဟံသင်းကွဲအောင်ပြုသောသူသံဃာတေးကကံ။

ပတ္တ (Pali ပတ္တတ္ထိ) (*pron.* ပြင်းညတ်), *v.* to prohibit or command, distinguish by name ; မှည့်သည်။ သမုတ်သည်, *n.* a prohibition or command, a name ; အမည်နာမ။—(1) သည်ရေကန်၌မည်သူမျှရေချိုးခြင်း မပြင်းမရှိစေရဟု အမိန့်ချမ်းကပတ္တတ်ထားသည်။ (2) ဗုဒ္ဓသန္တဝံဃောသန္တဝဏ္ဏီနောင်တို့သည်။ စစ်ကိုင်းကိုဖောင်မြို့သည်အဖွဲ့မြို့ စစ်ကိုင်းမြို့ဟု ပတ္တတ်ခဲ့သည်, Sula Thambawa, Maha Thambawa, the royal brothers, taking the derivation of the name from the fact that their raft was caught by an acacia bough, named the city “acacia branch city,” *i.e.*, Sagaing. Sagaing is now usually written without the ဝ်, namely, စကိုင်း။

ပတ္ထ (Pali), *n.* wisdom ; ပတ္ထဝန်ကြီး, Director of Public Instruction ; ပတ္ထဝန်, Inspector of Schools ; ပတ္ထအုပ်, Deputy Inspector of Schools ; ပတ္ထာဓိကျွမ်းမပျင်းချပဉ္စာဓိကျွမ်းမပြင်းချ (ပတ္ထာ is often combined with ဉာဏ်, *e.g.*, ဉာဏ်ပတ္ထာကြီး)။ [ပတ္ထာကြီးငယ်ဆို။ a saying said to have originated with Jiwika, the famous physician (in the time of Gaudama the Buddh), whose services to cure her were at first rejected by the wife of a prominent citizen of Sákétu on account of his (Jiwika's) youthfulness] ; ပတ္ထာကြီး, နည်း, *v.* to be possessed of great or little wisdom.

ပညာရှာ, *v.* to search for wisdom (knowledge).

—ရှာမှီး, *v.* to search, store up wisdom (knowledge).

—ရှိ (frequently *pron.* ရိ), *n.* a wise man ; သုခိနိ။ တမိ။

—ဆင်, *v.* to receive instruction (ပညာဆင်ဆင်, a term applied to young men who were sent to foreign countries by order of King Mindôn to learn foreign arts and sciences) ;
 “ Pragnyawa (ပညာ), wisdom, that which dispels ignorance,
 “ revealing what is good and what is not good, like the
 “ burning lamp that brings to view the figures that would
 “ otherwise be hid by the darkness ; its opposite is Awidya
 “ (အဝိဇ္ဇာ), ignorance.”—M.B.

ပညောင် (sometimes written ပည်ညောင်), *n.* a species of banyan [the *Ficus Bengalensis*, K.].

ပဋိဗတ် (Pali ပဋိဗတ္တိ), *n.* enmity. [It is said that this word should be pronounced as if written ပဋိကတ်.]

—ဖြဲ, *v.* to make a quarrel ; ရန်ရှာသည်။ ကျွန်တော်ကကောင်းအောင်သဘောထားသော်လည်း။ သူကပဋိဗတ်ဖြဲထွသည်။

—ဖြစ်သည်, *v.* to have a quarrel ; ရန်တွေသည်။ ရန်ငြိုးစွဲသည်။ လူချင်းပဋိဗတ်ဖြစ်သည်မှာကြာလှပြီ။

ပဋိညဉ် (ပဋိညာဉ်) (*pron.* ပတိနိညဉ်) (Pali ပဋိညာဏံ), *n.* assent, engagement ; ဝန်ခံခြင်း (vow).

—ခံပဒေ, *n.* the Contract Act.

—ခံဝန်ချက်, *n.* a bond, promise.

—ခံဝန်ထောက်, *n.* a Covenanted Assistant Commissioner.

—ခံ, —ထား, —ဖြဲ, —စွဲ, *v.* to make a covenant, a mutual engagement.

—စာချုပ်, *n.* a written covenant or agreement.

ပဋိပက္ခ (Pali), *n.* variance ; မသင့်မတင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဆန္ဒကုန်ဖက်ပြုခြင်း is also used by the Burmese to denote animals which are naturally antagonistic to each other ; ကြောင်နှင့်ကြွက်ပဋိပက္ခ။ ကျားနှင့်ဆင်ပဋိပက္ခ။ တောက်တဲ့နှင့်ဆေးကြီးပဋိပက္ခ။ သီပေါရှင်ဘုရင်နှင့် ရှမ်းစော်ဘွားများနှင့်ပဋိပက္ခကြီးဖြစ်နေကြသည်, King Thibaw and the Shan Sawbwas were at great variance.

ပဋိပတ် (*pron.* ပဋိပတ်) (Pali ပဋိပတ္တိ), *n.* a duty ; ကျင့်စရာအကျင့်။ ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်ကျမ်းတယ်ပဋိပတ် ကောင်းသည့်ဘုန်းကြီး။

ပဋိပါဒ် (Pali), *n.* drift, course, order, အစဉ် ; in colloquial the Burmese say ရှေ့နောက်စကားပဋိပါဒ်စဉ်အောင်ပြောသည်။

ပဋိတာန (Pali ပဋိတာနံ), *n.* wisdom, knowledge, ပညာ [understanding, intelligence, wisdom, readiness or confidence of

speech, promptitude, wit.—*Childers' Pali Dic.*—(1) ဇာတိပဋိဘာနံ၊ ယှဉ်မြှင့်စီရေ။ ဖြာစာပေးထိုက်ပါသည်။ (2) သည်သူပဝိဘာနံ၊ အလွန်နည်းသည်၊ this person has very little intelligence, ပဝိဘာဏ်။

ပဝိဂ္ဂဟ (Pali), *n.* comeliness, suitableness, agreeableness ; တင့်တယ်လျောက်ပတ်ခြင်း။ ပဝိဂ္ဂဟအရပ်။

ပဝိဇ္ဇာ, *see* next.

ပဝိဇ္ဇော (Pali), *adv.* in reversed order, as when repeating backwards, ပဝိဇ္ဇောပြန်ရွတ်သည် ; *comp.* အနုဇ္ဈော။

ပဝိသန္ဓာရ (Pali), *n.* connection or interchange of conversation ; စကားစေ့စပ်ခြင်း၊ နှုတ်သက်ခြင်း။ ဇေတမုဆိုးစကားကိုကြားလျှင်၊ ဇုစကားပုတ္တားသည်။ အလွန်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြင့် ပဝိသန္ဓာရစကားပြောဟော၍၊ အဆွေမုဆိုးအိမ်ကရိတ္တဝေဌာ။ ဆောင်ခဲ့သော ဤနာမီဆုတ်။ မုန့်ဆန်း မုန့်၊ 'တြှတိတိကိုသားထော, when he heard the words of Zéta the hunter, Zusaga (Jújaka) the Brahmin, with much approval and joy, spoke in reciprocal language (as follows) ; " Friend hunter, partake of these cakes, (made of) jaggery and rice, milk and rice, and of these wafer cakes, which I have brought as provisions for my journey."

ပဝိသန္ဓေ (frequently *pron.* ပဝိတ်သန္ဓေ) [Pali ပဝိ, again, and သန္ဓေ, to connect (entering the womb in a new existence, conception, re-birth, transmigration).—C.], *n.* the connection between a former and subsequent state of existence, that is, the transit of mind from one body into another, of which there are four kinds, namely, အတ္တဇာတိ။ ဇာတာပုတ။ သိသေဇာ and ဥပပတိ, conception, pregnancy, နှုတ်ပိုက် ; [when birth is ruled by karma (ကမ္မ, ကံ), and there is the possession of much merit, it causes the being to be born as a kshastriya-mahasála, brahmana-mahasála, or grahapati-mahasála, or as a déwa in one of the déwa-lókas, sometimes by the oviparous (andaja) (အတ္တဇာ) birth, as Kuntra-putra ; at other times by the viviparous (jalábuja) (ဇာတာပုတ) birth, as men in general ; or from the petal of a lotus, as Pokkharasatiya ; also the sedaja (သိသေဇာ) birth, as when insects are produced from perspiration or putridity ; or by the apparitional opapátika (ဥပပတိ) birth (in which existence is received in an instant in its full maturity), as Ambapáli. —M.B.

—ဇွဲထောင်, —ရှိ, *v.* to conceive, be pregnant ; နှုတ်ပိုက်၍သည်။ ကိုယ်ဝန်ထောင်သည်။

—တည်, —နေ, —ထူ, *v.* to be conceived ; but these terms and the above are sometimes interchanged and applied either to the mother or the child ; ထိုအခါ၌ကား။ ထိုအမိနှင့်အနွှင်း၏

မိဖုရားကြီးဝမ်းတွင်း။ ဘုရားလောင်း ပဋိသန္ဓေယူ၍ ကိုယ်ဝန် အရင့်အမာရှိသတည်း။—Zanekka, p. 19.

ပဋိသန္ဓေရင့်, *v.* to be near delivery ; နှုတ်ပိုက်ရင့်သည်။ ပဋိသန္ဓေအရင့်အမာ။

ပဋိသန္ဓိဒါ (Pali), *n.* intuitive knowledge ; ညာဏ်ဖြင့်သိခြင်း။ တိဿအမည်ရှိသောသူနာသည်မြတ်စွာဘုရားတရားတော်ကိုကြားနာရလျှင်။ ပဋိသန္ဓိဒါလေးပါးနှင့်တကွရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည်, the sick man, whose name was Teittha, when he heard and listened to the law of the excellent Buddha, arrived at the state of rahanda possessed of the four kinds of intuitive knowledge.

ပဋိသိတ် (Pali ပဋိသေဒေါ) (ပဋိသေဝေါ), *n.* interruption, prevention, prohibition, မြစ်တား ; ပဋိသိတ် is rarely if ever used in colloquial ; ပဋိသေဝဒတ္တနှင့်အာပတ်သင့်, the sin of making promises, a term applied to póngyis.

ပဋ္ဌနာ (Pali), *n.* the act of praying or asking favour of a divine or celestial being ; one kind of ဆုတောင်းခြင်း, a prayer ; ဆုတောင်းသောစကား။

—မြ, *v.* to pray ; ဆုတောင်း သည်။ ဆုတောင်း ပဋ္ဌနာပြုသည်။ ကျွန်တော်မဟော်သတာကဲ့သို့ညာဏ်ပညာကြီးသောသူဖြစ်ပါထို၏နေ့တိုင်းဆုတောင်းပဋ္ဌနာပြုသော်လည်းတတ်မြတ်သည်ခင်ဗျား, although I pray every day that I may become a person of great intellect like Mahawthahta, it is very difficult of attainment, sir.

ပဋ္ဌမ (Pali), *a.* the first.

—ကျော် (pron. ပဋ္ဌမကျော် as if one word), *v.* to be distinguished for having excelled in Buddhist literature at a competitive examination held by royal order at the Burmese capital ; *n.* a man thus distinguished. The following includes the greater part of the books of Buddhist literature : သဒ္ဓါဂဝေဓ်။ သင်္ကြိုက်။ မာတိကာ။ ဓာထုကထာ။ ယမိကဝေကျမ်း။ ပဋ္ဌာန်း။ ဆန်း။ အထိတ်။ အဘိဓာန်။

—မြန် (pron. မြန်), *v.* to rehearse at such an examination what one has been studying ; *n.* a man who has passed such an examination. [Ex-King Thibaw is said to have been a ပဋ္ဌမမြန်].

ပဋ္ဌာန (Pali), *n.* an original cause ; အကြောင်းရင်း။ ကြီးသည်ထော်သည်မဟုတ်ပါ။ တတ်သည်သာလျှင်ပဋ္ဌာန။ မင်းမြောက်တန်ဆာ ငါးပါးတို့တွင်ထီးမြူသောပဋ္ဌာန။

ပဏာမ (Pali), *n.* an act of homage or worship ; ရှိခိုးခြင်း။ ပဏာမဝါတ။ ပဏာမချီ။ ပဏာမပြုသည်။

ပဏ္ဍိတ (Pali) (pron. ပဋ္ဌိတ), *n.* a wise man, a pundit ; ကပ်ပညာရှိသူမိန့်။ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂိုလ်ပဏ္ဍိတအင်္ဂါနှင့် ညီညွတ်သည်။ ပဏ္ဍိတလက္ခဏာသို့ရောက်သည်။

မတ္တရဗ္ဗာ (pron. မတ္တရဗ္ဗာ), *n.* the throne of Sekra [သိကြား
မင်း]; when anything requiring Sekra's (သိကြား) assistance
takes place in the world of men, or when his exalted office
is in danger, this throne, according to the Singhalese, be-
comes warm, and according to the Burmese, hard and un-
comfortable.

မတ္တရဗ္ဗာ (Pali မတ္တရဗ္ဗာ), *n.* a man subject to seminal debility ; ဝန်း
ရတ်။နံဝန်းမတ္တရဗ္ဗာ

မတ္တရ (Pali), *n.* a gift, present ; လက်ဆောင်။

—တာရ, *n.* same.

—ဇံဝိး, *n.* a bribe, illegal gratification ; မတ္တရလက်ဆောင်များကို
ဆက်သလာသည်။

မတ်, 1, *n.* a small cylindrical drum fixed in a circular frame.

—မာ, *n.* any glutinous substance attached to the centre of
the drum to improve its sound ; မတ်မာထည့်သည်။

—ဆင်း, *n.* a circular frame in which several drums are fixed
and played on by a person standing (or sitting) in the
centre, ဆင်းပိုင်း ; comp. ကြေးပိုင်း။

—တီး, *v.* to play on such drums.

—မျိုး, *v.* to try the sound of the drums preparatory to play-
ing ; a kind of song ; မတ်မျိုးတေးခြင်း။

—သို (မတ်ပုံ), *n.* same as မတ်။

—မ, *n.* a large one.

—ပိုင်း, *n.* ; see မတ်ဆင်း။

—သာ, *n.* ; see မတ်ခွက်ကွင်းမတ်သာ။

မတ်, 2, to wind round, encircle ; ရပ်သည်, to encompass, go
round ; ထည့်သည်။ထည့်သည်။ဝန်းသည်။ Der. အမတ်, *n.* an upper
wash-board of a boat made of matting and placed above
the board one, မတ်။ ၇ ရက်တစ်, once a week ; အနားမတ်သည်။

—(1) အကလေးကိုအဝတ်နှင့်ပတ်ထား။ (2) သစ်ပင်ကိုရှည်ပတ်သည်, the
creeper twines round the tree.

—စည်း, *v.* (to bind about) ; see the parts ; တောအရပ်တွင်လူတ
ထောက်ကိုးစင်း၌လူဆိုးတို့သည်ကြိမ်ဖြင့်ပတ်စည်းထားသည်။

—ရပ်, *v.* to wind round ; မြစ်နားအိုင်နားကိုအမြဲမြဲနေကုန်သောဝေးကြီး
မြေထဲသည်ကားအဆိပ်မရှိသော်လည်း ကြီးသောခွန်အားရှိသောဥက္ကေသံ။ မိမိ
အနီးသို့ရောက်လာသောသူ။ သမင်းပိုင်။ဆတ်သတ္တဝါကိုအစွေဖြင့်ပတ်ရပ်၍ အ
ထိရှိအင်း၌ဝတ် ထတ်လှန်၍, as for the boa-constrictor serpents,
which have their resort in the vicinity of rivers and lakes
(or pools), though not poisonous, yet, on account of their
mighty strength, they entwine their folds round those crea-

tures which come near them—the brow-antlered rusa, the wild ox, the sambur—and torture them at their pleasure (*lit.* in any way they may wish).

ပတ်သည်, —ဝန်းကျင်, *n.* the environs or circuit of a thing, ဝန်းကျင် ; *comp.* ထက်ဝန်းကျင်, frequently used adverbially ; ပတ်ပတ်သည်။
—(၁) ထိုအဝေးပတ်သည်ရှိသောကြောင့် ချင်း စရာလိုသည်, the ditch round that curve requires clearing ; (၂) ရုံးပတ်သည်မှာရှိသည် ပေါင်းများစွာကို ခတ်ထွင်လိုက်ပါ, please cut and clear the weeds (undergrowth) round the court-house.

—လုံး, *n.* whole circuit or duration ; commonly applied to words of time ; ပန်လုံး (ထသက်ပန်။ထသက်ပန်လုံး) ထသက်ပတ်လုံး။ထထပတ်လုံး။ ထနှစ်ပတ်လုံး။ရှိသမျှကာလပတ်လုံး။နေသမျှကာလပတ်လုံး။

—ဝိုက်, *v.* to encircle in a circuitous manner.

—သတ်, *v.* to be connected with or bear relation to, to be implicated in an offence, crime.

ပထတ်, ၁ (*pron.* ပဒတ်), *adv.* on the hind legs, rampant.

—ရပ်, *v.* to stand upright on its hind legs as an animal, to rear ; မြင်းပထတ်ရပ်၍ခန့်။ခွေးပထတ်ရပ်၍လိုက်သည်။

ပထတ်, ၂, *n.* a species of palm (?), *M.*

ပတူ (ပျားတူ) (*pron.* ပဒူ, *n.*; see ပျားတူ, a hornet.

—အုံ (ပျားတူအုံ), *n.* a hornet's nest.

—အုံလိုက် (ပျားတူအုံလိုက်), *v.* to suppurate in several places as a boil or when afflicted with အနာပအုပ်။

—ထုပ် (ပျားတူထုပ်), *v.* to sting as a hornet ; ပထုပ်လိုက်သည်။

ပထောက်ပထပ် (*pron.* ပထောက်ပထပ်) (from ထောက် and ထပ်), *adv.* confusedly, irrationally, as if intoxicated ; applied to language ; မိတ်ဆွေထောက်ပထပ်ပြောသည်။ ခင်ဆွားပထောက်ပထပ်ပြောသည်။တာကိုစားမိသည် in this sense conveys an inference that the person addressed has eaten *Datura fastuosa* seeds (ပဒင်းနီ), and hence is unaccountable for his action.

ပထောင့်ပထေ* (*pron.* ပထောင့်ပဒေ), *adv.* or *int.* strange, extraordinary.

ပထုတ်, see ထုတ်. Der. အပတ်ထုတ်။ပတ်ထုတ်အားထုတ်သည်။

ပတ္တမြား (*pron.* ပဒုမြား), *n.* a ruby or carbuncle ; ပတ္တမြားကျောက်တွင်း, a ruby mine.

—နီ, *n.* same.

—နှုတ်ငုံရှိ, *v.* to be enceinte as a female member of the royal family ; ပတ္တမြားနှုတ်ငုံအရင်အမာရှိသည်။ [also applied to the mothers of Buddhs].

ပတ္တမြားပြောက်, *n.* a spotted ruby, a spinelle.

ပတ္တရသင်္ချေ, *n.* a certain tubercle or excrescence growing on the leaves of trees; ကတ္တရသင်္ချေ။ ဖိယာ။ ကရဝေး။ ဆောင်းဓေးခါး။ ပတ္တရသင်္ချေ။

ပတ္တထား, *n.* a kind of musical instrument composed of twelve pieces of iron, or bamboo, suspended in the form of an inverted arc inside a wooden case. These pieces are all connected with one another; the two end pieces are attached to the handles at each end of the case; very often *pron.* ပတ္တထား by the Burmese in Lower Burma; စောင်းညှင်းပတ္တထား။

—တီး, *v.* to play on such an instrument.

ပတ္တာ, 1, *n.* a brass or iron hinge; ပတ္တာထည့်သည်, to put a hinge as on a box; ပတ္တာမှိတ်သည်, a cartridge box; ယင်းထောင့်ထည့်သောပတ္တာ။

ပတ္တာ, 2 (Beng. potta), *n.* a permit obtained from Government to build, cultivate, carry firearms, &c.—S.; ဥပသိပ္ပတ္တာ။ လတ်ပတ္တာ။ သေနတ်ပတ္တာ။

—ခံ, *v.* to make an application for a potta (or license to carry arms, သေနတ်ပတ္တာခံသည်)။

—တိုင်း, *v.* to survey a potta.

—ဖြေ, *n.* a potta.

ပတ္တု, *n.* a kind of shaggy cloth (Puttoo).

ပန်းထောင် (*pron.* ပဒေ) ဖြတ်, —နီ, ဖြူ, two kinds of grass which furnish excellent fodder for horses.

ပထဝီ (Pali), *n.* the earth, မြေကြီး; ပထဝီဝေ, a term applied to the parts of the body that are formed of this element. [“They are twenty in number, namely, the hair of the head, the hair of the body, the nails, the teeth, the skin, the flesh, the veins, the bones, the marrow, the kidneys, the heart, the liver, the abdomen, the spleen, the lungs, the intestines, the lower intestines, the stomach, the faeces, and the brain.”—M.B.]; နှစ်ထိန်းထေးသောင်း အထွဋ်သောမတောပထဝီမြေကြီး. “Immediately above the world of water is Maha polawa, or the great earth, 240,000 yojanas in thickness.”—*Ibid.*

ပထဝီဝေ, *v.* to suffer disorder as such element.

ပဒုရဏ် (Pali ပဒ, a poetic line, ပုရဏ်, completion), *n.* the completion of a line in poetry, its being complete, full.

ဗဒါး, *see* ပြထား, *n.* quicksilver.

ပဒိုမာ (Pali), *n.* a kind of lily (*comp.* ကြာ), considered to be the most excellent kind of lily; ပဒိုမာပိတ်, a kind of cotton cloth; ပွင့်သစ်သော ပဒိုမာကြာကဲ့သို့ ရွှင်သန်းသော ဣန္ဒြေရှိတော် မူသည်, his (*i.e.*, the Buddha's) joyous tranquillity was like unto a newly-opened padungma lily.

ပဒေသရာဇ် (Pali ဒေသ, a country, and ရာဇာ, a king), *n.* the sovereign of a division of one of the four grand islands; ထဝန်း ထကျားအစိုးရသောမင်း။ ပဒေသရာဇ်မင်း။ ဧကရာဇ်, a sovereign of one of the four grand islands; ပကြဝဒေးမင်း, a universal monarch.

ပဒေသာ (ပင်), *n.* a tree peculiar to the north island (ဥတ္တရကျရ), said to produce whatever an applicant may desire; an artificial tree laden with offerings; hence မှန်ပဒေသာ။ ဉာဏ် ပဒေသာ, a person of versatile intellect; ပဒေသာ ဆုတ်ထူရသ ထိရှိသည်, an expression applied to a person who is fortunate.

—ထွ, *v.* to make an offering of such a tree.

ပမ်းကျောက် (ပံကျောက်), *n.* common garnet, *M.*; ပံခေါကျောက်။

ပန်, 1, *v.* to adorn, decorate by sticking on flowers and similar decorations; ပန်းပန်သည်။ နားတပ်ပန်သည်။ နားထောင်းပန်သည်။

—ဆင်, *v.* same; to be in charge of a royal order in favour of one's self; အမိန့်ထော်ကိုနာခံပန်ဆင်ရသည်အတိုင်း။ ဦးထိပ်ရွတ်ပန်ဆင်ပါ တုရား။

ပန်, 2, *v.* to ask leave respectfully, to beg, petition; အခွင့်ထောင်း သည်။ အခွင့်ပန်သည်; *comp.* တိုင်။ မင်းတုန်းကြီးထံ အခွင့်ပန်ပြီးလာခဲ့ပါ, come, please, after having asked permission of the pōngyi.

—ကြား, *v.* same (most common); အစိုးရမင်းထံအခွင့်ပန်ကြားပြီးပြီ လား, have you asked permission of the authorities?

—ထွာ, *v.* to petition, pray, *see also* သဗ္ဗာပန်နတ်။ ပဌနာဆုကောင်းပန် ထွာထောင်းသည်။ အလောင်းတကာဖြစ်ကုန်ရာသား, they prayed (the Buddha) for a suitable blessing, and all became embryos (*i.e.*, embryo Pasé Buddhas, Rahandas).

ပဒိုင်း (ပင်), *n.* the crinum, *M.* [The root of this plant, ground into a powder and mixed with salt, is said to be an excellent remedy for boils]; *see* ပထောက်ပထပ်။ မှန်ပဒိုင်း or မှန်ပဒိုင်းပွင့်, *n.* a glass candle shade.

—ကြက်သွန်, *n.* the Indian squill, *Scilla Indica*, *M.*

—ကြီး, ခေပဒိုင်း, *n.* varieties of crinum, *M.*

—ခတ္တာ, *n.* a kind of shrub of medicinal properties (?), *see* ပဒိုင်း မြူ။

—နီ, *n.* the purple-flowered thorn-apple, *Datura fastuosa*, *M.*

ပရိုင်းမြ, *n.* the white thorn-apple, *Datura alba*, *M.*

ပနက်, *n.* a short stake driven in the (ground) to mark the site of a building, a peg used to secure anything stretched out or apart.

—တိုင်, —ထဲ, *n.* same; တုရားပနက်ထဲချသည်။ ကျောင်းပနက်ထဲချသည်။ ဓရပ်ပနက်ထဲချသည်။ ထိပ်ပနက်ထဲချသည်။ အိမ်ပနက်ထဲချသည်။

—ထဲပိုင်, *v.* to plant such pegs; ပနက်ထဲပိုင်သည်, to drive in such pegs. [Note.—ပနက်ထဲ is often used to denote stability, permanence, *e.g.*, ခင်ဆွားပြောသည်တားပနက်ထဲ ပိုင်ထားသလိုတရှိသည်။ သည်မိန်းမကိုပနက်ထဲထဲအောင်းမူပါသည်; also applied to persons of substance and influence; ထူးပနက်ထဲကြီးထဲ. The Burmese have an idea that the possession of a stake driven into the ground which is about to be built upon, wards off danger from the possessor; when such ground has been consecrated, there is a perfect scramble for these stakes. If suspended from the roof of a dwelling-house, the Burmese believe that doing so keeps away *bugs*, an immunity so rare that the stakes would obviously get the credit for it! They are also supposed to avert even more formidable dangers, such as fire, &c. Burmese doctors use the scrapings of (or powders made from) these stakes to mix with their medicines as a preservative against evil spirits.

ပနံဝား, *v.* to be on friendly terms; သင့်သည်။ သင့်ထင်သည်, —(1) ထူးချင်းပနံဝားကြကွင်းအကြိမ်ရံရန်ရှိသည်, if they are on friendly terms with one another, there is a chance of the scheme being consummated; (2) အိမ်နီးချင်းပေးသံလိုက်ထူးချင်း ပနံ ဝေးကြထူး, though neighbours, the individuals themselves do not agree with each other.

ပနာရသေ (ပနာရသေ) (Pali), *a.* the fifteenth; ဆယ့်ငါးရသြောက်။

ပနံထုံး, *see* ပတံထုံး။ တထက်ပနံထုံး။

ပန်း, 1, *n.* a flower, blossom; အပွင့်။ ပန်းပွင့်, a leaf or twig used as a decoration; sometimes used expletively in composition with other words; ထွင်းပန်း။ ဆွမ်းပန်း, &c., an abbreviation of ထူးပန်း, the safflower, *e.g.*, ပန်းဝတ်, a red waist-cloth (also used politely for the male genitals). [The difference of အပွင့် and ပန်း is alleged to be that the former is applied to the flowers and blossom of those trees or plants whose fruit and leaves are edible, and the latter to those whose fruit and leaves are not.]

—အိ, *n.* the *Lagerstræmia Indica*.—S.

—ဇွန်, *n.* the white-flowered *Koempferia*, *M.*

ဝန်းဦး, *n.* the state of maidenhood, virginity.

—ဦးရုံး, —ဦးဆွတ်။ ဦးပန်း, *v.* to deflower, deprive of virginity;
ဝန်းဦးပန်းဆွတ်ငြိက။

—ဦးရပ်, *n.* an honorary chaplet, bays.

—ဆိုး, *n.* a flower-pot.

—ကထာ (pron. ဝန်းကထာ), *see* ကထာ။

—ထုံး (pron. ဝန်းထုံး), *n.* a garland, wreath of flowers.

—ဆုံ, (ထ), —ဖြဲ (ထ), —ခွဲ (ထ), *v.* to carve embossed figures in wood.

—ထွင်း, *n.* the hoop of a ring?

—ခတ် (pron. ဝန်းခတ်), *n.* a branch of leaves and flowers.

—ခတ်, *v.* to suck juice from flowers as bees (ဗျားပန်းခတ်).

—ခုံ (pron. ဝန်းခုံ).

—ခူး, *v.* to pluck a flower.

—ခိုင် (pron. ဝန်းခိုင်), *n.* a branch of leaves and flowers, a bouquet, nosegay, posy, &c.; *v.* to make a bouquet, &c.;
သည့်ဝန်းမျှားထိုးခိုင်လိုက်ပါ။

—ချီ (pron. ဝချီ), *n.* a painter, limner; ဝန်းချီဆရာ။

—ချီရေး, *v.* to paint, limn.

—ဖြီ (pron. ဝန်းဖြီ), *n.* a flower garden.

—ငုံ, *n.* a flower bud.

—စက္က, *n.* red paper.

—စည်းကြိုး, *n.* a red string with which a girl's hair is tied.

—စုံ, *a.* variegated with flowers, *e.g.*, ဝန်းစုံပုဆိုး။

—စုံဆီ, *n.* perfumed oil, the essence of various flowers.

—ဆိုင်း, *n.* a suspended bunch of flowers.

—ဆိုး, *v.* to dye red.

—ဆိုးသမား, *n.* one that dyes red.

—ဆွတ်ရေထွ (pron. ဝန်းဆွတ်ရေထွအရှုံး), a boat-racing term meaning that should the man in the extreme bow of the boat, while seizing the ဝန်း (really a rattan), fall into the water, his boat loses the race.

—ဆွဲ (pron. ဝန်းဆွဲ), *n.* artificial flowers suspended for ornament; [an ornamental eaves boarding to a roof; ဝန်းဆွဲဆွဲသည်။ ဝန်းဆွဲထက်သည်။ ဝန်းဆွဲထည့်သည်].

ပန်းထင်း (pron. ပဒင်း), *n.* a brazier or coppersmith.

—ထိပ် (ပန်းထိပ်) (pron. ပဒိပ်), *n.* a gold or silver smith.

—ထိပ်ခွံ (ပန်းထိပ်ခွံ) (pron. ပဒိပ်ခွံ), *n.* the orange-flowered globba, *M.* The Burmese say that owing to its being so exquisitely formed, goldsmiths “weep” in despair, because they find that it is hopeless to imitate it.

—တံ, *n.* ပန်းတံ, a rattan passed through a hollow bamboo with a piece of it projecting out somewhat beyond each end of it. The bamboo is horizontally placed on supports in a small boat; whichever boat's crew succeeds in drawing out the rattan wins the race. This constitutes the winning-post in a boat race. It is said that formerly a flower was attached to each end of the rattan (ပန်းတံဆွတ်သည်၊ ပန်းတံဆွတ်သည်), hence the name ပန်း being given; also called ပန်းတိုင်။

—ထာ, *n.* a starting-post, see ခုန်းထာ။

—တုံး, —တုံးတိုင်, —တုံးတိုင်တိုင်, *n.* a pole surmounted with a bunch of grass or leaves set up by authority; ပန်းတုံး, the pole in front of a broker's residence.

—တိုင် (pron. ပန်းဒိုင်), *n.* the winning-post or goal.

—ထောင်းထည် (pron. ပန်းခေါင်းထည်), *n.* ornamental hangings, fringes; ပန်းထောင်းထည်ကြာထည်။

—ထည်, *n.* red cloth; ရှာပန်းထည်။

—ထု, *v.*; see ပန်းပြောင်ထု။

—ထိုး, *v.*; see ပန်းပြောင်ထိုး။

—ထိုးဆောင်, *n.* an embroiderer.

—ခွံထာ, *n.* the laurus, *M.*

—နီ, *n.* a pale red colour.

—နီနီ (ပန်းနီနီ), *n.* a kind of arum, *M.*

—ပင်, *n.* a flower plant or tree; နင်းဆိပ်ပင်။

—ပင်နီထည်, *n.* a scandent, evergreen shrub, *Ancistrocladus Griffithii*, *K.*

—ခု (pron. ဝု), *n.* a carver in wood or stone.

—ပင်ထာ, *v.* to declare a race void. [ထာပင်ထာ, to declare a heat void].

မန်းဝဲ (မန်းဝဲ) (*pron.* ဝဲ), *n.* a blacksmith ; မန်းဝဲဆရာ, *n.* a master blacksmith.

—မေး, *v.* to give the victory to an antagonist ; to yield, to “give up” guessing a riddle. This expression is frequently used in connection with boat races, horse races, &c. *Probably* an abbreviation of ဆောင်မန်းပေးသည်။

—မေင်း, *n.* a kind of paste made of fragrant flowers [offered to powerful nats and to pagodas which are much venerated].

—မျော့, *v.* to be enfeebled in the male genital organs, မန်းမသန် (to be of a pale shade of colour, မန်းနီမျော့မန်းမိန်းမျော့).

—ပြား, *n.* the flag, a water plant. The Burmese often compare weak, irresolute, ductile characters to this plant, *e.g.*, မင်းမန်းပြားမင်းထိုက်ထေရ်အုတ်ထိမ်းထိတ်သည်။

—ဖြေးပွဲ (မန်းဖြေးပွဲ), *n.* a foot race in which the competitors are backed to run for money.

—ပြောင်, *n.* ornamental flower work.

—ဒြာတ်ထု, *v.* to carve in wood.

—ပြောင်ထိုး, *v.* to embroider.

—ပွင့်, *n.* a flower (which has expanded).

—ပွင့်, *v.* to menstruate ; မိန်းမမေ့ဝင်သည်။ ခုတ်ပန်းပွင့်။

—ပွင့်ရတ်, *see* မန်းရတ်။

—ပွတ် (*pron.* ပွတ်), *n.* a turner.

—ပွါး (*pron.* ပွါး), *n.* tuft, tassel ; hence မန်းပွါးပွါး, an epaulet.

—ပွါး, *n.* Burman borage, *Plectranthus aromaticus*, *M.*

—ပွန် (မန်းမန်), *an expletive* used in certain connections, *e.g.*, ဥထည်ပန်းပွန်။ သနပ်ခါးမန်းပွန်။

—ပွန်ကျိုး, *n.* a pagoda-slave, one who gathers up flowers and the refuse of offerings ; ကျွန်ထီးထောင်သူရားကျွန်။

—ပွန်စွန် or မန်းစွန်, *n.* same.

—ထွန်း, *n.* one that works in lacquer ; စာတ်ထွန်း, figures in lacquer work ; မန်းထွန်း, lacquer work without figures ; ထွန်းပြောင်ထု။ မန်းပြောင်ထိုး။

—ရက်, *n.* the essence or juice of flowers ; မန်းဝတ်ရက်။

—ရက်ခြက်, *n.* a kind of grass.—S.

—ရင့်, *n.* a deep red colour.

—ရင်း, *n.* khuskhus grass (?)

ပန်းရည်, *n.* the juice of flowers, liquor in which the safflower (ပန်းရည်) has been steeped, producing a deep red colour (ပန်းရည်) or a pale red violet (ပန်းရည်).

—ရည်ကျောက်, *n.* a balass ruby (a variety of spinel ruby of a pale rose red or inclining to orange).

—ရည်စုတ် (*pron.* ပန်းရည်စုတ်), *n.* the humming bird and other sun-birds ; ပန်းရည်စုတ်ငှက်။

—ရန် (*pron.* ပရန်), *n.* a mason ; ပရန်သမား။ ပရန်ဆရာ, *n.* a master mason.

—ရန်နာ (*pron.* ပရန်နာ), *n.* a kind of weed. The ပုတ်သင် (ပျံ) is sometimes in Upper Burma called in jest ပန်းရန်နာကောင်။

—ရနံ့, *n.* the perfume of flowers ; ထိုထောအထိုးသည်မွှေးမြိုင်သော ရနံ့ဖြင့်သမျှမျှထိုင်တုန်၏။

—ရောင်, *n.* a red colour.

—ရှပ်, *n.* the common balsam ; see ရှပ်ဒလတ်, *M.*

—ရွှံ့, *v.* to smell a flower.

—ရွှံ့, *v.* to be possessed of active virility.

—ဝတ်ရက်, see ပန်းရက်။

—သစ်သား (ပန်းသစ်သား), *n.* a timber-tree, vateria, *M.*

—သည့်, *n.* a florist.

—သေ, *v.* to lose the principle of active virility (သည့်သူရောက် များထိုပန်းထေရှာသည်)။

—သေး, *n.* a Panthay ; ထရပ်ပန်းသေး။

ပန်း, 2, *v.* to be tired, fatigued, harassed in body or mind ; ပင်ပန်း။ ရမိတ်ပန်းထိုက်ကြေ။ ကျွန်တော်အတွန်ခရီးပန်းသည်။ သည်နေရာတွင်စားပန်း ချဉ်းမို့, I am exceedingly fatigued with travel, let us encamp in this place.

—နာ, *n.* the asthma ; ပန်းနာသည်။ ကျွန်ုပ်ပန်းနာထိတတ်သည်။ ထည့်ထိုး မခံနိုင်ရ။

—မော, *v.* same as ပန်း။

—ထိုက်, *v.* to pant ; see ထိုက်, gasp ; ဆင်းရဲသည်အဖြစ်ထိုက်အောင် မေ့ထွင်ပန်းထိုက်ပင်။ မိတ်စွန့်အောင်ဖြစ်ပါသည်ခင်ဤ။

ပန်း, 3, *v.* to spurt, gush out—(1), သည်သူထားရက်ခံရအိုးထွေးငေါက် ငေါက်ပန်းထွက်သည်။ (2) ရန်ကုန်ကမ်းနားဈေးနားမှာ ရောက်ရာရေဖြာဖြာ ပန်းထွက်သည်။

ပန်း, 4 (from ဝတ်, to encircle), *v.* to go round the end (of a thing) as the end of a mountain or a shoal [to outflank as troops].

ပန်းရန်း, *v.* same—(1) မြင်းငြေးဖြူ။ တေ့နောက်ကမထိုက်နှင့်ရှေ့ကပန်းဆီး။

(2) ကသည်းမြင်းရှေ့ကပန်းထိုးထိုက်ပျက်ကုန်ပြီ။

ပန်း, 5, *n.* the Tavoy name of the arnotto tree (ထိထင်း), *M.*

ပန်းရတ်, *see* ပတ္တရတ်။

ပန်းစွတ်, *n.* the hermit-crab ; ဝင်ကစွတ်။

ပဝ်, *v.* to be a crevice, to chap, crack open ; less than အက်ပုကန် အပူထည့်လိုပင်ကုန်ပြီ။ (to be chapped as the face, lips, or face).

—ကြား, *n.* a crack, crevice, cleft (usually used of cracks in the ground) ; မြေကြီးပဝ်ကြားကွဲမည်လိုပင်နေပြီ။

—သေး, *n.* a slight crack [usually used with reference to slight cracks in timber, ထေးကြောင်းပဝ်သေး]။

ပမာ, an abbreviation of ဥပမာ။ ပမာအားဖြင့်ပြောပါရစေခင်ဗျား, let me say, sir, by way of example.

—ပမျည်း (ပမာပမည်း), an abbreviation of ဥပမာ, ဥပမျည်း ; အကြံမျှ လောက်ကြားထွေသက်ခံပြီ။ ခက်ခဲရာရာပမာပမျည်းဟောသည်နည်းဖြင့်, whatever difficult thing was propounded, was explained and declared by means of analogies.

ပမာဏ (Pali), *n.* measurement, size ; အတိုင်းအတွာ။ အတိုင်းအရှည်။ ထို အိမ်ပမာဏအားဖြင့်အတိုင်းအတွာအထံလောက်ရှိပါသလဲ, what are the dimensions of that house by measurement ? (2) တမြန်နှစ်က ပေါ်သည့် ကြယ်တစ်ခု မျက်စိနှင့်ကြည့်ကာလ ထန်းပင်ခန့်ပမာဏရှိသည်, the comet which appeared the year before last, when looked at with the (human) eye, was about the size of a tan tree.

—မြ, *v.* to make account of, record, အမှုထားသည် ; သည်အမှုပမာဏ မြီလောက်သည်မထုတ်ပါ, this business is not important enough to make account of.

ပယ်, 1, *n.* a square measure of ground containing 1,200 square cubits, equivalent to 1.75 English acres ; *see* အပယ်။ [In some parts of Upper Burma the area covered by “five baskets of seed-paddy scattered” (ငါးထင်းကြွ) is considered equivalent to a pè (ပယ်).]

—နယ်, *see* နယ်။

—နဲ့, *v.* to make such a square measure ; နီပွရှင်း (a Kadu word) *pron.* တမထင်း မြို့ပယ်နဲ့ လိုက်သည်ရှိသော်။ ပယ်ထိုးသန်းရခြင်း ကြောင့်။ ဒီပထင်းကိုးသန်းခေါ်သည်။

ပယ်, 2, *v.* to put aside or away, to reject, to except ; *comp.* ပယ်, *n.* tare or tret, ပိုတွက်ခြင်းတွက်ပယ်သည်။ [“tare,” the abatement of a certain weight or quantity from the weight or quantity of a commodity sold in a bag or basket or the like, which the seller makes to the buyer on account of the weight of such bag or basket ; ဆွဲခြင်းတွက်ပယ်သည်] ; “tret,” due allow-

ance to purchasers for waste or refuse matter, *e.g.*, in selling ngapi ; သားထွက်ပယ်သည်။ ခန့်ထွက်ပယ်သည်။
ပယ် ဖြစ်, *v.* to reject and cast aside ; *see* the parts.

—ဖျက်, *v.* to reject and destroy ; *see* the parts.

—ရှင်း, *v.* to clear away ; ထုတ်သင်သည်။

—ရှား, *v.* same as ပယ်။

—ဓန။

ပယင်း, *n.* amber (ပကာမိန်ပတာ, imitation amber). “Burmite,”
ပယင်းတွင်း, an amber (or “Burmite”) mine.

ပယတ္တ or ပရတ္တ (ပယတ္တ) (Pali), *n.* indefatigable diligence, one of the six glories of Buddh ; *see under* ဘုန်းထောင်မြောက်ပါး။

ပယင်းပတာ (ပရင်းပတာ) (*pron.* ဗယင်းဗဒါ, from ယင်းတာ, *obsolete*), *adv.* in a confused, disorderly manner ; ကစဉ် ကဗျာပရိပရ။ အကွပ်မရှိ သည်ကြမ်းကဲ့သို့ ထုချင်း အဝေးကပ်သေ့ဥကြောင့် ပယင်းပတာနေသည်။
(2) ထိုထံတွင်ဝတ်သော ဖုဆိုးအဝတ်ကိုမျှ ကျွတ်မှန်းရတ်ပြတ်မှန်း မထိမျက်မိရိက်မိရာရှိ သာဦးစွပ်ပယင်းပတာပြေးကြွလေကုန်၏။

ပယင်း တီးတာ (ပရင်းတီးတာ) (*pron.* ဗယင်းဒီးဒါ), *adv.* same ; applicable to language.

—ပြော (ပရင်းတီးတာပြော), *v.* to babble ; သည်သူမဟုတ်ကဟုတ်ကပယင်းတီးတာ ထက် ပြောထုတ်သည့်, this person is in the habit of making babbling statements, whether they be true or whether they be false.

ပယောဂ (Pali), *n.* possession by some kind of evil spirit ; ပယောဂကပ်သည်။ ပယောဂရှိသည်။ ပယောဂရှည်သည် ; *see under* ဆေးဝါး။ In common parlance ပယောဂ means encouragement in a good sense (as to deeds of merit, &c.), or instigation to evil in a contrary one [according to Childers ‘payogo’ (ပယောဂ) means ‘practice,’ ‘use,’ ‘usage,’ ‘means,’ ‘instrumentality,’ ‘motive,’ ‘occasion,’ ‘object’]—(1) ထုဆိုသကောင်းမှုကိုမျှားစွာအားထုတ်စေခြင်းငှာ ပယောဂထုတ်လေးတောသည်။ (2) သည်အမှုသူပယောဂနှင့်မကင်း, this affair is not exempt from his (evil) influence.

ပရတ်ပရတ် (ဖြတ်ယတ်) (from ဖြတ် and ရတ်), *adv.* in the way of joking with too much freedom and familiarity ; seldom used, *see* ပျက်ရတ်။

ပရစ်, *n.* a cricket, a bolt to fasten a door at the top or the bottom ; ပရစ်တံထည့်။ ပရစ်ပြီးထည့်သည်။ The Burmese liken the bud of the flower of the sal tree (*Pentacme Siamensis*) to a cricket in appearance, *e.g.*, ဆင်ကြင်းပရစ်ပူးထွက်ခဲ့ပြီမှင့်ထော့မည် (or မိုမ်း ရွှာထော့မည်).

ပရသေး, *n.* mineral and vegetable drugs.

ပရဆေးဆိုင်, *n.* a druggist's store or shop.

—သဏ္ဌိ, *n.* a druggist.

ပရဒွေးပေါ် (ပရဒွေးဆောင်); *see* ဒွေးပေါ်။

ပရနိဗ္ဗိတဝဿဝတီ (ပရနိဗ္ဗိတဝဿဝတီ), *n.* the sixth stage of the world of nats, *see under* နတ်ပြည်။

ပရပတ်, *n.* calking stuff.

—သဓာန, *n.* a calker.

ပရဂိုဏ်, ၁ (ပရဂိုဏ်), *n.* a kind of heretical priest, ပရဂိုဏ်ဂုဏ်း [false teachers in the time of Gaudama, who taught that there is no future world and that the whole man at death is resolved into four elements (ဓါတ်လေးပါး), the aqueous particles returning to water, the fiery particles to fire, and so forth.]

ပရဂိုဏ်, ၂, *n.*; *see* ပရဂိုဏ်။

ပရဘုတ်, *v.* to eat (clerical, obsolete); ဖုန်းပေးသည်။ ဖြတ်စွာဘုရား ငှေ့ထုပ်ပရဘုတ်ထောင်မှုသည်။

ပရမတ် (Pali ပရမတ္ထ, excellent), *n.* an excellent system of belief or worship; ပရမတ်ပြန်သည်။

—တရားလေးပါး, *n.* the four principles, namely, မိတ်၊ ဝေထသိတ်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်။ ပရမတ္ထတရားလေးပါး။

—သင်းပြုတ် (ပရမတ်သပြုတ်), *n.* a system of metaphysics explaining the said principles, the substance of the အဘိဓမ္မာချစ်ကျမ်း။

ပရမာဏု (Pali ပရမာဏု, an invisible particle, and မြူ, a grain of dust), *n.* the finest conceivable particle, invisible to sight [*see* အဏုမြူ, which is ၃၆ times larger]; ပရမာဏုမြူခန့်မျှလောက် ဖြစ်မှားခြင်းမရှိ။ ပရမာဏုမြူလောက်အမှုမထား။

ပရဝန် (ပရဝန်) (Pali ပရဝေဏံ, to appropriate), *n.* a fence forming the inclosure of a sacred place, ကျောင်း ပရဝန်၊ ဝေဏီ ပရဝန် (a boundary or border).

ပရဝါ, *n.* a timber tree, the largest species of the genus garcinia, *M.*

ပရဟိတ (Pali), *n.* the profit of others; *comp.* အတ္တဟိတ။ အတ္တဟိတ။ ပရဟိတတရားပါး။

ပရိတ်, *see next* (ထပ်ဆောင်ရန်ဝေရာဝစ္စပရိတ်တယ်များသေးသည်)။

ပရိက္ခရာ (Pali), *n.* an implement, utensil, article of furniture, appendage, &c.; ပရိဘောဂ။ အထုံးအဆောင်; *hence* အိမ်ထောင်ပရိက္ခရာ, articles used in families, household furniture; ပရိက္ခရာ

ရှစ်ပါး, the eight utensils of a priest (ဒုက္ခနိ။ ကိတ်ဝတ်။ သင်းပိုင်။
သမိတ်။)။ ခါးပန်း။ ပဲကွပ်။ အပ်။ ခေတပ်။

ပရိတ္တရာဇာဓိကံ, *v.* to sell such utensils or others of a similar kind
for the use of priests.

ပရိစ္ဆေဒ (Pali), *n.* distinction ; ပိုင်းခြားခြင်း။ နှစ်ပရိစ္ဆေဒကန်သတ်၍ငွေချေး
သည်။ စကားပရိစ္ဆေဒပိုင်းခြားပြောသည်။

ပရိဒေဝဇိ, *n.* "the fire of grief and woe."—*Childers.*

ပရိတ် (Pali ပရိတ္တိ, ကွယ်ကာစောင့်ရှောက်ခြင်း), *n.* a kind of prayer used
as a preservation from evil, being extracts from the ယုတ္တိပိရ
ကတ်။

— ခြည် (ပရိတ်), *n.* charmed thread.

— နာ, *v.* to listen to the above prayers being repeated.

— ပန်း, *n.* charmed flowers placed in the ပရိတ်ခန်း။

— ခွန်း, *v.* to pronounce a benediction after reciting the said
prayers.

— ခေ, *n.* charmed or holy water. (This water is sometimes
sprinkled on persons, sometimes drunk, and sometimes
thrown on the ground round houses. It is also thrown
against the four corner-posts of a house, often from the
inside.)

— ရွတ်, *v.* to repeat the said prayers. (These prayers are
usually repeated in times of sickness, also when first taking
up one's abode in a newly built house.)

ပရိနိဗ္ဗာန် (ပရိနိဗ္ဗာန်), *n.* annihilation, *see* နိဗ္ဗာန်။ [ပရိနိဗ္ဗာန်, —ဝံ—ယု, *v.* to
attain annihilation, *e.g.*, ရှင်ဂေါထမပရိနိဗ္ဗာန်ယူသည်, နှစ်။]

ပရိဘောဂ, *n.* ; *see* ပရိတ္တရာ, an implement, utensil, article of furni-
ture ; ပရိတ္တရာ is a clerical term ; ပရိဘောဂ can be applied to
articles either of a priest or a layman ; ယုတ္တိပိရသွင်းပရိဘောဂ
ထွန်များသည်။ စုံထင်သည်ထိုပရိနိဗ္ဗာန်။

ပရိယတ် (Pali ပရိယတ္တိ), *n.* learning, study, application to books,
သင်ခြင်း။ ဝေပပရိယတ် ; when good actions are the result of
ပရိယတ်, that is by application to religious books, such ac-
tions are termed ပရိယတ်. The Burmese say, for instance,
of a priest သည်ယုန်းကြီးပရိယတ်သာရှိသည်။ ပရိယတ်ခရီးပါ, this pōn-
gyi possesses application for books, but he does not ob-
serve the precepts ; ပရိယတ် is not necessarily inseparable
from ပရိယတ်, as instances frequently occur in which a per-
son who becomes a priest late in life, and who has no ap-
plication for books, can nevertheless possess ပရိယတ်။

ပရိယာယ် (Pali ပရိယာယော), *n.* a means, expedient, device ; ဥပါယ်
ထေရ်, an artifice ; မာယာ။ သည်ယုပရိယာယ်ထင်မျှားသည်, this per-
son's artifices are many.

ပရိယာယ်ဆင်, လုပ်, *v.* to plan, concoct, employ expedients, artifices; အမှန်မဟုတ်ဘဲလျက်ပရိယာယ်ဆင်ထင်ထည်အမှု, it is a case without truth in it; it has been concocted.

ပရိယာယ် (ပရိယာယ်) (Pali ပရိယာ), *n.* an assembly convened for religious instruction and worship, a religious audience [any assembly of hearers].

ပရုတ်, *n.* [crude] camphor.

ဇီ, *n.* camphorated oil.

ပရုတ်ပရုတ် (*pron.* ရုတ်ရုတ်), *adv.* in a flurry.

ပရုန်းပရုန်း (*pron.* ဗလန်းဗလန်း), *adv.* in a tumultuous manner, *see* ရုန်းရင်း; *adj.* unruly, tumultuous, disorderly; ကာလပရုန်းပရုန်း ဖြစ်သည်, the times have become disorderly; မင်းပြောင်းမင်းထံ နိုင်ငံပရုန်းပရုန်းဖြစ်သည်, on the exchange of rulers, the kingdom got into a tumultuous state.

—ပြု, *v.* to be tumultuous, *see* ရုန်းရင်းခတ်ပြုပရုန်းပရုန်းနိုင်သည်။

ပရောဟိတ် (ပရောဟိတ်) (Pali ပရောဟိတ), *n.* a Brahmin invested with certain sacerdotal functions, ပရောဟိတ်ပုတ္တား; the *prôhita* was in ancient times a king's domestic chaplain.

ပရောက်ပရက် (*pron.* ဗယောက်ဗယက်), *adv.* in a bustling, hurried manner; ပရောက်ပရက်ခတ်သည်။ ပရောက်ပရက်နိုင်သည်။ ပရောက်ပရက် ထွက်ရှားသည်။

ပရောပရည် (derived from ပါးရောပါးရယ်), *adv.* in the way of joking with too much freedom and familiarity, *see* ပရတ်ပရယ်; (ပရောပရည် is in more general use than ပရတ်ပရယ်); ထူးချွန်ပရောပရည်တယ်မထင်နှင့်။ အရိုသေမျက်တတ်သည်, do not be too familiar with each other, it is apt to destroy respect.

ပရုတ်, *n.* an ant.

—အုံ, *n.* the nest of earth made by ants on the side of a tree or post; တိုင်မှာပရုတ်အုံထင်သည်။ တစ်ပင်မှာပရုတ်အုံထွယ်သည်။

—ကြောင်း, *n.* the diagonal ribs in twilled cloth, *see* လေးထိုးပြောက် ဖျာပရုတ်ကြောင်းရက်သည်။

—ဆိတ်, *n.* an ant (most common).

—မျှ, *n.* a winged species.

ပထင်း, *n.* a bottle; ပထင်းပြင်မှု။

ပထာ (*pron.* ဗယာ) (Pali ပထာသော), *a.* or *adv.* open, naked, bare; တင်းတင်း, vacant, empty, blank [ပထာစက္ကူထူချပ်, a blank sheet of paper]; ပထာထွန်းပြု, *v.* to exhibit a marionette show after removing the stage curtain; ပထာအိပ် or ပထာကုန်းအိပ်, to sleep divested of clothes; ပထာချိုး or ပထာထွန်းချိုး, to bathe divested of bathing garments.

ဝထာဝထာရေး, *n.* a writer or clerk who receives no remuneration or salary.

—ဝစ်ထိုး, *v.* to engage in battle in the open field.

—ဝီး, *v.* to ride *bare-backed* (on a horse);

—ထိပ်, *n.* a blank ticket in a lottery or raffle.

ဝထာချာ, *a.* or *adv.* appears to have a similar meaning to ဝထာ; ဝထာချာရစ်သည်, to be torn to tatters; ဆိပ်မိုးဝထာချာပေါက်သည်, the roof of the house is entirely perforated with holes; သည်သူဝထာချာရူးသည်, this individual is stark mad.

ပထီ, *v.* to be false, deceitful [sometimes as ဆိုးပြားသည်, in a child to put on the airs of wisdom beyond its years (to be winningly precocious)]; ချက်ချာထိခွာသည်။ ထယ်ခင်းပထီသည်လူ, you are a very deceitful man.

—ဆိုး, *n.* a flattering, deceitful fellow; တာတာဆိုးပထီဆိုးမကလေး; [somewhat the same as the English "sly little puss," ပထီဆိုး]ကလေး။ တာတာဆိုးကလေးပြောတတ်ပေရဲ့။

—ဝထာ, —ဝိပထီဝ (pron. ပထီမိပထီဝ), —ဝိပထာဝ, *adv.* from above; ပထီမိပထာဝပြောသည်။

ပထုတ်, *n.* the teredo borer, *M.* [a kind of small basket].

ပထုတ်ထုတ်, *n.* a kind of small drum beaten with two sticks at ရှင်မြို့ and other religious festivals before the ဗျော is struck; ပထုတ်ထုတ်ခေါက်သည်။ ပထုတ်ထုတ်တီးသည်, the sound of this drum is said to resemble the fruit of the ဓမ္မသုဗြေ falling into the water; ဓမ္မသုဗြေသီးကျေသံကဲ့သို့ပထုတ်ထုတ်ထိုခေါက်သည်။

ပထိုး, *n.* a kind of small basket, with a handle, used in catching fish; one kind of ဝိုးပထိုးတင်းသည်။ ပထိုးထွက်သည်။

ပထု, *n.* a white-ant in the winged state; ပထုကောင်။

—ထံ, *n.*; see ပထုထံ။

ပထေထေထံ, *n.* a kind of handkerchief, silk or cotton, marked with large checks.

ပထိုးပထင် or ပထိုးပထင် (ပထိုးပထင်) (pron. ပထိုးပထင်), *adv.* backwards and forwards, interchangeably, turn and turn about; အပြန်အလှန်ပြောင်းပထိုးပထင်တလားစီနိုင်ကြသည်။ တစ်ခွန်းစီပထိုးပထင်ဆဲကြထိုးကြပြီ။

ပထိုင်း, *n.* a large basket used in catching fish and carrying burdens; ပထိုင်းမိုးသည်။ ပထိုင်းထွက်သည်။ လူပထိုင်းထိုင်, a person used as an instrument by others, a term of reproach [in Lower Burma].

ပတ္တ (pron. ပထင်) (Pali ပတ္တကော), *n.* an elevated seat, hence ရာဇာပတ္တင်, a throne; တရားတောပတ္တင်, a pulpit; အပရာမိတပတ္တင်,

the throne of a Buddh ; ဒိဋ္ဌပတ္ထံ, the throne of a nat; သင်္ဃပတ္ထံ, a pedestal on which offerings are presented before a pagoda, the short piece of writing on the two first and the two last pages of a palm-leaf book ; ပတ္ထင်္ဂတို့။

ပတ္ထင်္ဂံ, —တို့ခံ, *v.* to construct the page in the said way [ဇာတာပတ္ထင်္ဂံ ဖြောသည့်, to preface a subject in conversation with introductory remarks].

ပဝတ္ထိ (Pali), *n.* being ; ဖြစ်ခြင်း, the state of coming after or being substituted for another, not real and permanent, only temporary, not genuine, spurious, counterfeit ; opposed to ဇာတိ—(1) မအူပင်သားဇာတိသားပဝတ္ထိသား, are you a permanent or temporary resident of Ma-ubin ? (2) အခါခါတိဇာတိသားပဝတ္ထိသား, is it a permanent or a temporary scar ? (3) ကာမာဝစရက္ခယိတိကံအားနည်း၍ ဇာတိ အကျိုးမပေးနိုင်သော်လည်းပဝတ္ထိ အကျိုးများစွာပေးနိုင်သည့်, the merit of the Kāmāwachara karma, though feeble and incapable of conferring benefits of an initiatory kind, is nevertheless capable of conferring much subsequent temporary benefit.

ပဝဏ် (*pron.* ဗဝဏ်), *n.* the cuttle-fish.

ပဝါ, *n.* a handkerchief, towel ; ပဝါချိုသည်။ ပဝါပေါင်းသည်။

ပဝါရဏာ (Pali), *n.* confession of priests to one another ; ရတနိးတို့၏ထောင်းပန်ခြင်း. “ The practice of confession has been “ established among the Talapoins, and is up to this day “ observed, though very imperfectly, by every fervent religious person. Some zealous patzins will resort to the “ practice once and sometimes twice a day. Here is what “ is prescribed on this subject in Wini (ဒိနည်း) or book of “ scriptures, containing all that relates to the póngyis, the “ Patimauck being but a compendium of it : when a Rahan “ has been guilty of a violation of his rule, he ought “ immediately to go to his superior, and, kneeling before “ him, confess his sin to him. Sometimes he will do this “ in the thein, the place where the brothers assemble “ occasionally to speak on religious subjects, or listen to “ the reading of the Patimauck in the presence of the assembly. He must confess all his sins, such as they “ are, without attempting to conceal those of a more revolting nature, or lessening aggravating circumstances ; “ a penance is then imposed, consisting of certain pious “ formulas to be repeated a certain number of times during the night ; a promise must be made by the penitent “ to refrain in future from such trespass. This extraordinary practice is observed now, one would say, *pro*

"*formd.* The penitent approaches his superior, kneels down before him, and having his hands raised to his forehead says, 'Venerable superior, I do *accuse* (sic.) here all the sins that I may be guilty of, beg pardon for the same.' ထံဟံ။ ဘန္တေ။ ပဝါရေမိ။ မိဋ္ဌေနဝါ။ ထုထေနဝါ။ ပရိသင်္ကာထဝါ။ ဝေဒန္တိမံ။ အာယ သမန္တော။ အနုကမ္ပဉ္စပါဒါယ။ ပထာန္တော။ ပရိကရိတာမိ။ He enters upon no detailed enumeration of his trespasses, nor does he specify anything respecting their nature and the circumstances attending them. The superior remains satisfied with telling him, 'Well, take care lest you break the regulations of your profession, and henceforward endeavour to observe them with fidelity.' He dismisses him without inflicting penance on him."—*Bigandet's Life of Gaudama.* [ဥပုသ်ပဝါရဏာဖြူ]

ပဝေသနီ (according to some authorities ပဝေထီ is more correct), *n.* ancient time, ရှေးပဝေသနီအစဉ်အဆက်ကြီးမိုးခဲ့သည့် (as in speaking of hereditary office-holders) ပဝေသနီတစကားယခုတန်းတင်ထို (or ပွဲတင်ထို) ဖပြောကြန့်၍ ရှေး ပဝေသနီ အနန္တပရိပုဿတက, from ancient times, through "successive existences."

ပသာဒ (Pali), *n.* the making visible, sensible ; ထင်ရှားစေခြင်း။ ပသာဒကောင်းသည်။ ပသာဒထွသည်။ မျက်စိပသာဒရှိသည်။ မယုတ်ဘူးဆိုသော်လည်း ပသာဒတတ်ထင်ရှားသည်။

—ရူပ, *n.* matter which perceives, that is, an organ of sense ; *comp.* ဝိသယရူပ [ပသာဒရူပဖြစ်သည်]။

ပထိ, *n.* a Mahometan, Mussulman, Moorman ; ပထိလူသား။ ပထိသာသာ။

—ဆရာ, *n.* a moolah.

—သာသာ, *n.* the Mahomedan religion.

ပသာဝမင် (*pron.* ပသာဝမင်) (Pali ပသာဝ, urine, and မဂ္ဂေါ, an aperture), *n.* the external aperture of the urethra ; ပသာဝမင်။ ပသာဝမင်္ဂါ။ ပသာဝမင်္ဂါ။

ပထာသ (Pali), *n.* breath inspired, ဝင်သတ် ; *comp.* အသာသ။

ပဿျူး (*pron.* ဗုဿျူ), *n.* a Malay ; ပဿျူးထာ။ ပဿျူးကတ်ကြေး။ အင်္ဂိပဿျူးချုပ်, the Burmese style Malays "အဗန်" when addressing them.

ပဟန် (*pron.* ဗဟန်) (Pali ပထာနော), *n.* a putting away ; ပယ်ခြင်း။

—သုံးပါး, *n.* the three kinds of putting away sin ; *v.* တဒင်္ဂပဟန် (ပယ်သည်), putting it away for a moment ; ဝိက္ခန္ဓာ ပဟန် (ပယ်သည်), putting it away for a considerable period ; သမုန္တေဒ ပဟန် (ပယ်သည်), putting it away entirely and for ever [to which some add two more kinds, ပရိပဿန္တပဟန်။ မှိထာရဏပဟန်။]—*Wade's Dic. of Buddhism.*

ပံဆတ်, *n.* sago ; သာဂူထောက်တာ, *M.*

ပံသုကူ (*pron.* often as if spelt ပံဒု or ပံဒုဒု) (*Pali* ပံသု, dirt, and ကူလော, a kind), *n.* food or clothing thrown away for any person to take ; the flesh of dead animals, *particularly* fowls ; အကြင်ဧတ္တုထိုလူဖြစ်စေ။ ခွေးဖြစ်စေ။ စွန့်အပ်လေပြီးသည်ဖြစ်အံ့။ ထိုဝတ္ထုသည် ပံသုကူမည်၏, should anything be abandoned by man or dog, such thing is termed "refuse" ; ထိုအခါသူရားထောင်းသည်ခွေးစွန့်ပစ်လေပြီးသောထိုအမည်းကင်ကိုမြင်လျှင်။ ထိုခွေးကား ငွေ့ကွက်ခြင်းပဲ့၍။ ဤအမည်းကင်ကိုချွန်ပြေးလေပြီ။ ထပါးအရှင်လည်းမရှိဖြစ်သောကြောင့်ဤအမည်းကားပံသုကူဆွမ်းစင်တူ၏။

ပံ, *v.* to help, aid, assist ; not used singly. Der. အပံ့။ ကူပံ့။ ထောက်ပံ့။

—ပိုး, *v.* to make presents in order to bribe the affections, generally one of the other sex [to assist another in worse circumstances than one's self ; အဝတ် ပုဆိုးများကို ပံ့ပိုးနေရသည်, to assist in any way ; ကျွန်တော် အိမ်တိုင်တူရာမှာ ခင်ဘျား အိမ်ကလူများနှင့်ပံ့ပိုးတူညီပါ]။

ပါ, 1, *v.* to be with, come or go with, accompany (အပါခေါ်ခဲ့ပါ) ; ဆေးလိပ်ပါနဲ့ထားကွယ်, have you a cheroot with you ? သည်လမ်းထိုထွားရသော်လည်း။ ထိုထံသာပါသည်။ မိတ်မပါဘူး။ မင်းမျက်မိမပါဘူးထား။ ကျွန်ုပ်လက်ကိုင်ပဝါရထားပေါ်မှာပါသွားပြီ။ [ငင်းစာသည် ၁၂၄၇။ တမိုတွဲသဆန်း ၈ ရက်နေ့ဥတုတွင်ပါ။]

—ကျ, *v.* to lose property, influence, power, &c. ; ဦးတရပ်မြို့၌ ကထောက်မချင်းသာပါ။ ပါကျနေပြီ, *v.* U Tayôt Phyu is not so comfortably off as formerly ; he has gone down in the world (free translation).

—ရှိ, *v.* ; see (the next and) the parts ; လောကနိမိတွင် ပါရှိသည့်။ အဓိပ္ပာယ်များကိုအတန်မှတ်ဒိပါ၏, I remember perfectly the meaning (of the maxims) contained in the Lawka Nidhi.

—လာ, *v.* to be comprised in a writing, see the parts [to be carried or brought with ; ပါသွား, *v.* to be carried or taken away with ; fig. to be led away by another] ; ကျွန်တော်နောက်ပါလာသည်။ ခွေးကလေးကိုတမင်တူခဲ့သည်မဟုတ်သတိမေ့လျှော့ပါလာသည်။

—ဝင်, *v.* to be contained in or involved in ; ငြိမ့်သည်ခိုးမှုတွင်ဝေးထားပြန်တောင်ပါဝင်သည်။

ပါ, 2, *v.* *affix*, euphonic, conciliatory, polite, respectful ; ကျွန်တော်မထီထီပါ။ ကျွန်တော်မထီထီမေးပါသည်။ နာမည်ထက်သူပါလဲ။ ကျွန်နာမည်မယ်ထင်ပါ။ မသွားရပါ။ အနံ့နာခံပါရသည့်အဘိုးနာမည်ထက်သူထံမေးရာ ကျွန်ုပ်ပါကွယ်ပြောလိုက်သည် (ပါ) (often *pron.* ဝ as မြင်ပါ။ ရှိပါ။ ထိပါ), but more in Upper, than in Lower, Burma ; sometimes ပါ is placed between two verbs in a sentence, *e.g.*, တွက်ပြေးပါရသည်။ မေးပါရသည် ; considered more polite and deferential than တွက်ပြေးရပါသည်။ မေးရပါသည် ; sometimes it is redupli-

cated and placed between the verb and *ဘူး*, the past indefinite affix, *e.g.*, *စေတပါဘူးပါ။ မမြင်ပါဘူးပါ။*

ပါဠိမောဓ် (ကျမ်း) ("supreme beatitude"), *n.* the Manual of Buddhist Priests, being an abridgment of the *ဝိနည်း* (*ဝိနည်း* ကျမ်း အဓိပ္ပာယ်ကိုအကျဉ်းချုပ်ပြီးရေးသည်); of the five sections in the Winaya-pitaka (*ဝိနိတိ*), the first and second, *Parajika* (*ပါရာဇိက*) and *Pachiti* (*ပါစိတိ*) contain a code of ordinances relative to priestly crimes and misdemeanours. The precepts and prohibitions contained in the *Parajika* and *Pachiti*, 227 in number, are collected together apart from the details and explanations by which they are accompanied in a work called *Patimokkhan*.—E.M., *ရတနံးခွေသတ်*။

ပါဠိ (Pali *ပါဠော*), *n.* an original text or reading.

—*တန်း*, *n.* a line of an original text; *ခင်းဘူးစကားပြောမည်ကြံထွင် ပါဠိတန်းတော်နှင့်ချွတ်ပြောတတ်သည်။*

—*ပါဠိ*, *n.* the whole collectively; *ပါဠိပါဠိအာရုံဆောင်သည်။*

ပါဒ် (Pali *ပါဒ*), *n.* a pad, a measure of time equal to 16 beezanas (*မီတနာ*); *ထိုင်ဦးနံတွတ် ၁၂ ထုံးတပါဒ်။*

ပါဒ (Pali), *n.* a foot; *ခြေ*, a poetical foot; *ပုဒ်*၊ *ရှစ်ထုံးတပါဒ်*၊ *ထေးပါဒတ*၊ *ပါဒာ။*

ပါဒရတ် (Pali *ပါဒ*, the foot), *n.* the cause of a certain class of diseases, so called because supposed to ascend from the feet; *ပါဒရတ်မျှတ်ခင်း* (or *မျှတ်ခင်းစင်*).

—*ထက်*, *v.* to ascend from the feet, that is, to be subject to the said diseases; *ထူလာပါဒရတ်*၊ *ခြေကထက်*။

—*ရောဂါ*, *n.* the aforesaid disease.

ပါပ (Pali), *n.* demerit; *မကောင်းမှု*၊ *မကောင်းမှုပါပတို့ကြံစည်ရှောင်ခြင်း*။ *ပါပ*

ကာရီ (Pali), *n.* one who habitually commits evil; *သည်းစူပါပ*၊ *ကာရီသတေသတိအားကြီးသည်။*

ပါရမီ, *n.* an accomplishment or virtue; *ပြည့်စုံခြင်း* (*páramitá*). There are 10 primary virtues called *páramitás* (*ပါရမီ*), that are continually exercised by the Bodhisats; and as each virtue is divided into three degrees, ordinary, 'upa' superior, and *páramártha*, pre-eminent [Bur. *အထက်*၊ *အထက်*၊ *အမြတ်*။] there are in all thirty *páramitás* (*e.g.*, *ဒါနပါရမီ*၊ *ဒါန*၊ *ဥပါပါရမီ* and *ဒါနဝရတ္ထ ပါရမီ*).

—*ဝင်း* (*pron.* *ဝါထိဝန်း*), *n.* a poetical work in 10 parts written by Shin-Thilá-wun-thá (*ရှင်သီလဝံသ*) of Taungdwingyi, Upper Burma, in which is extolled the exertions made by Gaudama, the Buddha, in attaining the fulfilment of the ten cardinal virtues when a Bhodisat. "For the space of twenty

“ asankya-kaplakshas, that is to say, from the time that
 “ the manópranidhāna (မေဇာဝဏိဓာန) or resolution to be-
 “ come a Buddha was first exercised, the thirty pār-
 “ amitás were practised by Gótama Bódhisat (ဇောမိဓာတ်)
 “ —(1) he gave in alms or as charity his eyes, head,
 “ flesh, blood, children, wife, and substance, whether
 “ personal or otherwise, as in the Khadirangara birth.
 “ In this way he fulfilled the three kinds of dāna-
 “ páramitá (ဒါနပါရမီ), dāna-upa-páramitá (ဒါနဥပပါရမီ), and
 “ dāna-páramārtha-páramitá (ဒါနဝရတ္ထပါရမီ); (2) in the
 “ Bhusidatta birth, and in others of a similar descrip-
 “ tion, he practised the sila-páramitá (သီလပါရမီ), or obser-
 “ vance of the precepts in the three degrees; (3) in the
 “ Chulla Suttasóma, and other similar births, he abandoned
 “ vast treasures of gold and silver, and numberless slaves,
 “ cattle, buffaloes and other sources of wealth, and thus
 “ fulfilled the naiskrama-páramitá (နိဗ္ဗာနပါရမီ), which re-
 “ quires retirement from the world; (4) in the Sattubhatta,
 “ and other births, he revealed to others that which he saw
 “ with his divine eyes, and thus fulfilled the pragnyá-pá-
 “ ramitá (ဥဉ္ဇာပါရမီ), or the virtue proceeding from wisdom;
 “ (5) in the Maha-janaka (မဟာဇနတ္ထ), and other births, he
 “ performed things exceedingly difficult to be done, thus
 “ fulfilling the wirya-páramitá (ဝီရိယပါရမီ), or the virtue
 “ proceeding from determined courage; (6) in the Kshán-
 “ tiwáda, and other births, he endured with equal mind the
 “ opposition of unjust men, regarding it as if it were the
 “ prattle of a beloved child, thus observing the Kshánti-
 “ páramitá (ခန္တိပါရမီ), or the virtue proceeding from for-
 “ bearance; (7) in the Mahasuttasóma, and other births, he
 “ spoke the words of truth, thus exercising the satta-pára-
 “ mitá, or virtue proceeding from truth (သစ္စာပါရမီ); (8) in
 “ the Temé (တေမိ), and other births, he set his mind to
 “ that which is excellent, in the most resolute manner,
 “ never giving way to evil in the least degree, thus
 “ fulfilling the adhistána-páramitá (အဓိဋ္ဌာနပါရမီ), or the vir-
 “ tue proceeding from unalterable resolution; (9) in the
 “ Nigrodhaniga, and other births, he gave away that which
 “ he enjoyed to aid the necessities of others, and took upon
 “ himself the sorrows of others, thus observing the maitrí-
 “ páramitá (မေတ္တာပါရမီ), or the virtue proceeding from kind-
 “ ness and affection; (10) in the Sara, and other births, he
 “ regarded with an equal mind those who exercised upon
 “ him the most severe cruelties, and those who assisted

“him and were kind, thus fulfilling the upéksha-páramitá
“(ဥပသတ္တပါရမီ), or virtue proceeding from equanimity.”—
M.B.

ပါရမီဆယ်ပါး, *n.* the ten cardinal virtues, namely, ဘိန, သီလ, နိက္ခမ, ပညာ, ဗိရိယ, ခန္တီ, သစ္စာ, အဓိဋ္ဌာန, မေတ္တာ, ဥပေက္ခာ။ ပါရမီ ၁၀ပါးပြား
လိုက်လျှင် ၃၀။

—န, *v.* to be *immature* in the exercise of the páramis, *e.g.*,
a Bódhisat (ဇောမိသတ်) who has accomplished the *partial*
fulfilment of some.

—ရင့်, *v.* to be *mature* in the exercise of the páramis, as a
Bódhisat on the eve of becoming a Buddha; ပါရမီပြည့်, to
fulfil the ten páramis.

ပါရသီ, *n.* a Parsi.

ပါရာဒိက (Pali), *n.* an unpardonable sin committed by a priest,
“parajika, four in number, referring to crimes that are to
be punished by permanent exclusion from the priesthood.”

—E.M.—(1) ခုနုသမိဂ္ဂတ, murder; (2) အဓိန္နဒိပါရာဒိက, theft;
(3) ဓေတုနိပါရာဒိက, sexual intercourse; (4) ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ,
false profession of the attainment of rahatship; ပါရာဒိက
ထိက္ခာပုဒ်လွန်လျှားသည်။

ပါစဒုတ္တာ, *n.* green vitriol, copperas, sulphate of iron; ဒုတ္တာဝိဇ္ဇာ။
[It is said to abound on the Tagaung hill (between Kyan-
nhyat and Htigyaing, Upper Burma.)]

ပါဗိနုတ်တ, *n.* (frequently *pron.* ပါဗိနုတ်တေး), an offering made to
the guardian nat of a town or village; [ပါဗိနုတ်တပြုသည်။ ပါ
ဗိနုတ်တလုပ်သည်, terms applied to official parasites who
fleece litigants on the pretence that they are able to in-
fluence their patrons in deciding cases; အလံ့ရှားလံ့].

ပါဠိ (Pali), *n.* an original word or language, opposed to the ver-
nacular, the dialect of the Sanscrit in which the Buddhis-
tic scriptures were written; ဓာတုပါဠိ။ ပါဠိအဋ္ဌကထာ။ ပါဠိနိဿယ။

ပါး, ၁, *n.* a cheek, side of the face (ပါးထိုးနင်း).

—အုံ, *n.* the protuberance of the cheek.

—ခွံ, *n.* a fat cheek.

—ကပ် (pron. ဝပ်), *n.* a piece of timber fastened to the side
of a post, instead of being placed on the top, with a mor-
tise and tenon.

—ကာ, *n.* a guard for the cheek.

—တာနားကပ်, *n.* same.

—ကွက်, *v.* to tattoo a circle on the cheeks; *n.* a person thus
tattooed, (when *pron.* ဝကွက်) an outlawed executioner; ပါး
ကွက်အမှုထမ်း။ အာဏာသား။ ထက်မထောက်။ ထက်မရွံ့။

- ပါးချ, *v.* to strike the ear, or side of the head, with the open hand.
- ချပ် (*pron.* ဝချပ်), *n.* a kind of bridle used in tethering an animal; မြင်းကိုပါးချပ်တပ်၍ ထိန်းသည်။ မြင်းဝချပ်, head-stall; (ပါးချပ်ထိုး, *v.* to make a head-stall).
- ချိတ် (*pron.* ဝချိတ်), *n.* the end of the lower jaws; ပါးချိတ်ရောင်။
- ချိတ်ရိုး, *n.* the lower jaw.
- ဝနားဝ, *n.* the contour of the side of a horse's head.
- ရှန့်, *n.* the protuberance of a fat cheek; ပါးဆိုး။ ဝရှန့်ထွက်။ အကလေးဝထိုင်သည်မှာ ပါးရှန့်ကြီးများ ထွက်နေသည်။ ပါးရှန့်ထွက်အောင်ဝသည်။
- စု (*pron.* ဝစိ), *n.* the parotid gland [the salivary gland nearest the ear, which pours its secretion into the mouth during mastication].
- စုရောင်, *v.* to have the mumps.
- စောင်, *n.* the inside of the cheek.
- တွေနားတွေ (*pron.* ဝဒွေနဒွေ), *adv.* in close proximity to, closely [ပါးတွေနားတွေထိက်, to pursue or follow closely].
- ထင်နားထင် (*pron.* ဝထင်နထင်), *adv.* same meaning as ပါးတွေနားတွေ။
- ဝတ်, *v.* to hew the sides of a piece of timber.
- ပေါက်, *n.* a dimple; ပါးပေါက်နာ။
- ဖျဉ်း (*pron.* ဝဖျဉ်း), *n.* the loose flesh of a cheek hanging down, the gills of a fish, the hood of a cobra di capello, the ridges of the stock of a tree descending into the roots (ပါးဖျဉ်းထောင်), [to extend its hood as a cobra; ပါးဖျဉ်းထ, or ထောင်, to be extended, or to extend as such hood].
- ပြနားပြ, *adv.* conspicuously, as in full view of another.
- ထိုးနားထိုး, *n.* the fine paid by a woman convicted of cohabiting with another woman's husband (ကိုယ်ထိုးချော့သည်); [ပါးထိုးနားထိုးချော့သည်], a fine formerly paid (in Upper Burma) when convicted of assault.
- ရန်း (မွေး), *n.* the hair of the cheek, the whiskers.
- မျှင်း (မွေး), *n.* the same.
- ထွဲ, *v.* to be drawn to one side, to be distorted as the mouth; ပါးရဲထိုး, *v.* to tattoo the face in the manner of the Chyin women (ချင်းမ).
- ရင်းနားရင်းစပ် (*pron.* ဝရင်းနရင်း), *v.* to “burn to the roots of the cheeks and ears,” as after having eaten something hot

and pungent, as chillies, &c., ငရုတ်ရွှေအသံသးထွင်ပါးရင်းနားရင်း စပ်သည်။

ပါးရေတွန့်, *v.* to be wrinkled as the skin of the cheeks.

—ရိုက်, *v.*; see ပါးချ။

—ရိုး, *n.* the cheek bone, the upper jaw.

—ဗိင်း, *v.* to pinch the cheek.

—ဗိင်းပကျံ (*pron.* ဗိင်းပကျံ), *adv.* subtilly, craftily [in a tricky manner; မင်းတို့ ၊ ထောက်ပံ့ဗိင်းပကျံထပ်ထပ်သည်။]

—ထပ် (from ထပ်, to feed one's self), *n.* the cheek stuffed with food; *e.g.*, ပါးထပ်ပြည့်အောင်စားသည်။ ပါးထပ်ပါးပြည့်စားသည်။ ပါးထပ်ရေမှတ်, *v.* to eject water from the mouth on the axle-trees of a cart, as when the wheel has become heated, or on a basket or mat when weaving it. In Upper Burma ထွင်းရေထွေး is used with reference to carts.

—ထပ်ပါးထောင်း, *adv.* with the mouth stuffed with food (infrequent).

—ထပ်သံ, *n.* the tone of voice with the mouth stuffed with food; စကားပါးထပ်သံနှင့်ပြောသည်။

—ထူး, *v.* to caress, fondle; ပါးဗိင်းသည်။ ပါးထူးပါးထဲနိုင်; usually used in a bad sense, ပါးထူးပါးထဲထပ်သည်။

—ထူးနားထူး (*pron.* ပထူး နားထူး), ထူးပါးထဲ။ ပထူးပထဲ, *adv.* from above; ပါးထူးနားထူးထပ်သည်။ ပါးထူးပါးထဲထပ်သည်။

—ထွက်နားထွက် (*pron.* ပထက်နထက်), *adv.* (slobberingly as a child?)

—ထက်ပေါက်, *n.* to have the corners of the mouth split open in consequence; ထင်းဆီထည့်လျှင်ပျောက်တတ်သည်။

—ထွတ် (*pron.* ပထွတ်), *n.* the lower part of the cheek.

—ထွတ်ရိုး, *n.*; see ပါးချိတ်ရိုး။

—ထက် (*pron.* ဗထက်), *n.* the gills of fish.

ငါး, 2, *v.* to send (by the hand of some person); လူကြိုပါး၍ပေးလိုက်ပါသည်။

—ထိုက်, *v.* same; *comp.* ရန်လန်မြို့သို့သွားလျှင် ကျွန်တော်မိတ်ဆွေမောင် ပြုံးချိုသို့ထက်ဆောင်ပါးလိုက်ပါရစေ။

ပါး, 3, *v.* to be thin, not thick; မထူ, to be acute of perception, to be wide apart, set thinly; ကျသည်။ မစပ်။ မထူ, to be not crowded, [to be "thin" in attendance as persons met together], not close, as an assembly of persons at a pwè, &c., to be sparse, seldom used singly; ပါးထူးသည်' ခေါင်းပါးထည်။ အမတ်ထက်ပါးသည်လူ ထည့်စားလို့မရပါ။ သည်ပွဲမှာလူထက်ပါးသည်, this pwè is very thinly attended.

ပါးချပ်, *v.* to be thin and flat; used adverbially, ပါးပါး ချပ်ချပ် or ပါးချပ်ချပ်။ သည်သူထပ်မံနိုင်သည်။ ပါးချပ်ချပ်ကလေး။ ဣထောင်စက္က (ခေစက္က) ပါးချပ်ချပ်ကလေး။ စာအုပ်ပါးပါး ချပ်ချပ်ကလေးရှာထိုက်စမ်းပါ။

—ရား, *see* ပါးလျား။

—လျှ, *v.* to be flimsy, to be slender, delicately formed; used adverbially; လျှပါးသည်။ ဝုဆိုး အသားပါးပါးလျှလျှကလေး အဝတ်မခံနိုင်, the puhso (ဝုဆိုး) is of very thin texture, it will not stand wear.

—လျား, *v.*; *see* ပါး, 2nd and 3rd def.

—စွာ, *v.*; *see* the parts.

ဝါး, 4, *v.* to go to leeward, to go aside, out of the direct way, more in an oblique direction; ပါးသွားသည်။ Der. ဝါးဝါး and ဝါးဝါး။

ဝါ, *v.* to be pressed, flattened, crushed. Der. ဝါ။ ထပ်မံသည့်လှထပ်ထည့်သွားစေရမည်။

—ချပ်, —ပြား, *v.*; *see* the parts; mostly used adverbially; လေ နတ်မမှန်ရအောင် ဖြေကြိုးပေါ်တွင် ဝိပဿနာပြား ဝင်နေကြ, that you may not be shot, lie flat down on the ground; ထိုင်းပြည်ဝိပဿနာပြား ဝင်။ သာသနာရှိသည့်, a term in frequent use in Upper Burma to express the tranquil and peaceful state of a country, usually implying that such state has succeeded one of anarchy and disorder.

—ဝိဝိ, *adv.* from above, snugly, in small compass; ဝိဝိဝိ ခေါက်ထားသျှင်များစွာဆန့်နိုင်သည်။

ဝိဝိ (*pron.* ဝိဝိ) (ဝိဝိ), *n.* a kind of tree [a plant of two varieties, လှန်းဝိဝိ and ဝိဝိဝိဝိဝိ, both of which are sometimes eaten by the natives].

—ဝိ, *n.* an elliptical ဝိဝိ; *comp.* ထင်းရန်ပျား၊ ငှက်ပျောပျား၊ ချားပျား။

ဝိနယ (Pali ဝိနယ, a basket), *n.* the Buddhistic scriptures.

—ထိုက်, *n.* a repository for the scriptures; ဝိနယထိုက်အုပ်, *n.* Curator of the Government Book Depot.

—ထုံးတမ်း, *n.* the three grand divisions of the Buddhistic scriptures, လှန်း၊ ဝိနည်း and အထိဝိဇ္ဇာ. "The incidents of his (Gaudama's) life are to be found in the sacred books of the Buddhists, which are called in Pali—the language in which they are written—pitakattayan, from *pitakan*, a basket or chest, and *tayo*, three, the text being divided into three great classes. "The instructions contained in the first class, called Winaya (ဝိနည်း), were addressed to priests; those in the second class Sūtra (ဇုတ်), to the

"laity; and those in the third class Abhidharmma (အဝိ
"ဓမ္မာ), to the déwas (ဒေဝါ) and brahmas (ဗြဟ္မာ) of the cele-
"stial worlds." There is a commentary called the Atthaka-
"tha (အတ္ထကထာ), which until recently was regarded as of
"equal authority with the text."—E.M.

ဝိညာဏတ် (ဝိညာဏ် is said to be the more correct orthography), *n.*
food received daily in the alms-bowl of a Buddhist monk;
ဝိညာဏတ်ဆွမ်း၊ ဝိညာဏတ်ဆွမ်း။

ဝိတ်, ၁, *n.* cotton cloth.

—အုပ်, *n.* a bale of cotton.

—ထွက်, *n.* bleached cotton.

—မိန်း, *n.* unbleached cotton.

—ရာဇာ, *n.* jaconet.—S.

ဝိတ်, ၂, *n.* mucus from the intestines; ဝိတ်နိမိတ်။

—ထိုက်, *v.* to have a dysenteric affection of the bowels; ဝိတ်
ထူသည်။ ဝိတ်မြင်သည်။

ဝိတ်, ၃, *v.* to shut, shut up, to close, stop up, ဆို့သည်; (*intrans.*)
to be shut, closed, &c.; ခိုလှမ်းချုပ်ငြိ တံခါးများကို ဝိတ်ထားလိုက်ပါ။
ပသင်း အပေါက်ဝပိတ်နေလိုခြင်းမထွက်နိုင်ပါ။ သူမိုးထားပြုထူထွန်းလိုလမ်းကို
ဝိတ်နေသည်။

—တုံး (pron. ဝိတ်တုံး), *n.* a grossly ignorant man, a man who
knows nothing; သူဝိတ်တုံးလူမိုက်ကြီး။

—ဝင်, *v.* to hinder, obstruct, prevent; ဆီးထားသည်။ ကွန်ကရစ် သူ
တပါးများကို ပေးမည်ကြံတွင်း၊ ခင်အားတတ်ဝိတ်ပင်တတ်သည်။

—ထားထိုး, *v.* to darn; ပုဆိုးမီးထောင်ပေါက်ကို ဝိတ်ထားထိုးသည်။

ဝိတာ (Pali), *n.* a father; အဖ။

ဝိတာနံ (pron. ဝါနံ, sometimes written ဝြတာနံ) (Pali ဝိတာနံ), *n.* a
canopy, anything stretched overhead; မျက်နှာကြက်။ ဝိတာနံ
မျက်နှာကြက်ကြက်တူသည်။

ဝိတိ (usually pron. in colloquial ဝိတိ, Pali), *n.* joy; ဝမ်းမြောက်ခြင်း
ရုက္ခကာမိတိ၊ ခဏ္ဍိကာမိတိ၊ ဗရုကာမိတိ၊ ဥဒ္ဓေကာမိတိ၊ ဝိတိသောဓနသ၊
joyous delight.

—ဝိတိ, *v.* to be thrilled with joy, gladness, "as when a man
"travelling through the desert in the hot season, and over-
"come by thirst, sees a pond in which the five kinds of
"water-lilies are growing."—M.B.] [when ဝိတိ precedes
ထို, it may be said to anticipate the latter].

ဝိတုန်း (pron. ဝုန်း), *n.* a species of humble bee [the carpenter
bee, *M.*].

- မိတုန်းချေးထိုက်, *v.* to be soft and inadhesive as tainted meat ; အမည်းသားနာထိုက်ချက်မိသောကြောင့်မိတုန်းချေးထိုက်ကုန်ပြီး။
- မိတ်, *n.* a bamboo band around a bamboo (or timber) house (*comp.* ခါးပန်း) or the eaves of a roof ; မိတုန်းမိတ်ဝင်း ခတ်သည်။
- မျှဝဲ, *adv.* hither and thither, as the bee flies ; a term applied to the manner in which the rocket called the မိတုန်း goes round and round.
- မိထောက် (ပင်) (*pron.* ပခေါက်), *n.* a species of pterocarpus, the gum kino tree, *M.* (Pali အသန) [မိတောက်ထုံးခါးပွင့်လှည့်မိတ်ထုံးခါးပွင့်သည့်, when the pedauk has blossomed three times, it usually rains].
- မိတ်ချင်း, *n.* the cubeb, *Piper cubeba*.
- မိတ်စွယ် (ပင်), *n.* a kind of grass which grows to the height of 7 or 8 feet ; မိတ်စွယ်တော။
- မိတ်တောဝ, *v.* to die, come to an end, be destroyed, colloquial among children and theatrical. It has sometimes a derisive, sometimes a jocular, meaning ; တခါတည်းမိတ်တောဝမိတ်ချော့တခါတည်းမိတ်တောဝအောင်သတ်ပစ်လိုက်သည်။
- မိတ်ပေါင်း, *n.* a close thick wood ; မြိုမိတ်ပေါင်း၊ နွယ်မိတ်ပေါင်း။
- မိမ့်, *n.* ; see မိတ်မ့်။
- မိန်, *v.* to be lean, thin ; occasionally it is used to denote scarcity of food, *e.g.*, သည်နှစ်ပေါင်းဆန်ချေမိန်သည်နှစ်ပါး။ (ကြိုသည်။) မိန်တာတာကလေး။
- ကပ်, *v.* to be very lean, so that the skin sticks to the bones ; သည်သူငယ်ကလေးမိန်ကပ်ကပ်ရှိသည်။ မိန်ချပ်ချပ်။
- ကြို, *v.* ; see မိန်။
- ချိုး, *v.* ; see မြိုး, to waste away from illness or mental distress.
- ချဲ့, *v.* to be wasted and infirm.
- ခြောက်, *v.* [to become withered.—S.] ; see the parts.
- စောက်, *v.* to be thin and lanky [as a human being] ; လှုပ်မိန်စောက်စောက်။
- ညောင် (*pron.* ညောင်လိမ်), *v.* ; see မိန်။
- ထို, *v.* ; see the parts.
- ထွား, *v.* to grow thin, to collapse.
- မိန်ညင်း (*pron.* မိန်ညင်း), *n.* the kingfisher.
- မိန်း, ၁, *n.* a kind of potato plant [the arum, *M.*].

၀၈၃: ထင်္ဂါ, *n.* the most common, a valuable kind, the root esculent.

— ဥ, — ခေါင်း, *n.* the bulbous root of the above [the ၀၈၃: makes a very fair impromptu float for fishing (with a rod).]

— အံ, — ကြန့်ကြောင်းချေး။ ပေါထွန်းထွေး။ ကောင်းကင်မိန်း။ ဝက်ကျောက် ၀၈၃: *n.* varieties of the arum, *M.*

— ကြက်ဥကြွရွာ။ ခေါင်းစဉ်အိုး။ ခေါင်းထောင်။ ထက်ရှည်, *n.* different kinds of arum, the bulbous roots of which are esculent.

— ချဉ်။ ပထင်ဆင့်။ မိလိင်း and အမိလိင်းစား ၀၈၃: *n.* varieties of the above, the root [of most] not esculent.

— ခထေရ်ရာ, *n.* the fragrant arum, *M.*

၀၈၃: ၂, *v.* to be compacted in one mass, to be close, continuous, without an opening or interstice; တမိန်းတည်းဖြစ်သည်။ တမိန်းထည်းနေသည်။ သည်ထွေးရတပေါက်မှမထိုးတမိန်းတည်း။

၀၈၃: ကော (*pron.* ၀၈၃: ခေါ်, frequently written ဖြည်းကော, and often called ၀၈၃: ကော), *n.* a flat-bottomed boat, with sides constructed of timbers placed lengthwise; *comp.* နံထပ်မိန်းကော ထွေးကြီး။

၀၈၃: တန်းထိန်, *n.* a sandal (covered with flannel or cloth) which derives its name from a locality near Amarapura called ၀၈၃: တန်းရပ်။ [၀၈၃: ထိန် (*pron.* ၀၈၃: ထိန်) is in more frequent use].

၀၈၃: နံ (၀၈၃:) (very often *pron.* ၀၈၃: နံ), *n.* the jack fruit, *Artocarpus integrifolia*.

— ထိုင် (*pron.* ၀၈၃: နံဒိုင်), *n.* the central figure of a pagoda.

၀၈၃: ၁, *v.* to be indented, slightly concave. Der. အမိလိင်းပထင်ထိုးရပ် ဖြင့်ရိုက်မိထိုးမိသွားသည်။ နုပူသွန်းထိုးမိနေသည်။

၀၈၃: ၂, *v.* *affix*, compounded of ခေ and အံ, *which see*; nowadays chiefly used in poetry; ဖတ်မိလိင်းထွေး။ ဖြစ်မိလိင်းလော့။

မထောမိန့်ပုစွန်ခြောက်, *n.* dried Penang prawns.

မထောမိန့်ချောက်, *n.* the tapioca plant, *M.*

မထုထဝါဝါ (*pron.* ၀၈၃: ထုထဝါဝါ, Pali), *n.* language calculated to provoke a quarrel; ချော့ဖြစ်သောစကား။ ခုံးချော့သောစကား။ သူနပ်ထောက်ထိုး၍ အချစ်မှုန့်မှုန့်ညက်ညက်ဖျက်မီးတတ်သောစကား။

မထာ, *n.* a peittha or viss, a weight, a weight equal to one hundred kyats or ticals (အထွင်), or 3 $\frac{1}{2}$ pounds Avoirdupois, 140 British Indian tolas exactly; မထာထေး။ မထာဝင်အိုး။ မင်းပြောသည်စကားမထာထေးနှင့်ဆေးချသလိုရှိသည်။

မထုကာ (*pron.* မထွကာ, Pali), *n.* a master workman, chief artist, architect; မထုကာဆရာ။ မထုကာထက်သွား (master carpenter).

- ဝီလာသ, *adv.* (not) at all ; အလျှင်းမရှိ (obsolete).
- ဝီလား (*pron.* ဝီလား), *n.* a kind of tortoise [ပင်လယ်ဝီလား—S.], a covering for the head and back made of woven work and used to shed the rain ; ဝီလားရိပ်းကာ, a ship's log.
- မျိန်, *n.* the rule of a carpenter's plummet.
- မ, *n.* a kind of cicada over three inches in length which inhabits muddy places.
- သားရဲ (*pron.* ဝီလားသားရဲ), *n.* the elastic horny substance growing in the middle of the sole of a horse's foot, at some distance from the toe, dividing in two branches and running towards the heel in the form of a fork (the "frog").
- ဝီလော, *n.* a kind of plant the leaves of which have a ropy taste when cooked.—S. [ဝီလောပင် ဝက်ကျိတက်သလို, "like a petkyi (a kind of slimy slug) ascending the pilaw plant," an expression applied to close-fisted persons ; or to those who are oily tongued and expressively smooth of speech.]
- ဝီလုံး (*pron.* ဝီလုံး), *n.* (ဝီလုံးငှက်ငယ်) ; according to Oates, the skylark ; this bird is caught with a small net by children, who, when doing so, generally call out ဝီလုံးမြေတော်ရှေ့ လင်းမြေသာလေ့ လျှော့လျှော့လျှော့လျှော့။
- ဝီဝီ, *adv.* (not at all, အလျှင်း), colloquial သည်အကလေးမိသစကားကို ဝီဝီနားမထောင်းသည့်သူ။ ဝီဝီသားတတ်ပါ။
- ဝ, 1, *n.* an abbreviation of ပုဗ္ဗေနိဝါသညာဏ (Pali), wisdom which is able to discern the past ; *comp.* အာ [the acquirement of this wisdom by a Buddh precedes that of the ဒိဗ္ဗစက္ခု and အာသဝက္ခယညာဏ်] .
- ဝ, 2, *v.* to be dwarfish, disproportionately short in stature in comparison with persons or things of the same species ; လူပု။ ဆင်ပု။ မြင်းပု။ သရက်ပင်ပု။
- အိုင့်, *v.* to be fat and short. *Anglice* (colloq.) "podgy."
- ကွ, —တက်, —ထိုး, *v.* ; see the parts (ထူကလေးပုထက်တက်ကလေးတယ်ချစ်စရာကောင်းသည်) .
- ထူကွေးကွေး, *adv.* with many little children or creatures ; အကလေး မွေးထားလိုက်သည့်မှာ ပုထူကွေးကွေးနှင့် တယ်သင်းအကြီး။ တယ်သင်းအငယ်မွန်းမေးနိုင်အောင်ရှိတော့သည်။
- ပုကန် (*pron.* ပုဂန်), *n.* a glazed earthen dish, bowl, &c.
- ခွက်ထောက်, *n.* eating and cooking utensils generally ; ပုကန်ခွက်ထောက်အပြည့်အစုံနှင့်လာခဲ့ပါ။ ပုကန်ခွက်ထောက်မျှားကိုဆေးလိုက်ပါ။ ဆင်းရဲလိုက်တာပုကန်ခွက်ထောက်မှတည့်စား စရာထောင်မရှိပါ။
- ပြား, *n.* a glazed dish, plate, saucer.

- ပုစွန်ခြောက်, *n.* dried prawns or shrimps.
- ဆိတ် (*pron.* ဝုစွန်မိတ်), *n.* a shrimp, the smallest kind, most common; လူနာသွေးပုစွန်ဆိတ်ခုံသလိုဆို, the sickman's pulse is like a shrimp jumping, *i.e.*, is “caprizant.”
- ဆီ, *n.* prawn or shrimp oil (?)
- ထုတ်, *n.* a prawn or lobster; [ပုစွန်တုတ်သား, to be cross-grained as timber, a term used in reference to the timber *boats* are built of; very often in contradistinction to အသားဝင်း, to be straight-grained; ထွေပုစွန်တုတ်သားကောင်းပါသည်။ အသားဝင်းကောင်းပါ။]
- ထောင်, *v.* to catch prawns, &c., with a trap, ပုစွန်ဆွဲ with a ထက်ဆွဲ။
- ရေဆွဲ, *n.* a small fresh-water shrimp common in mountain streams.
- ထိုး, *n.* a crab; ဝန်း။
- ပုဆိပ်, *n.* a knee, ဒူးဆပ်, but used in the next only; ဒူးပုဆိပ်တုတ်။
- ချ, —ထုတ်, *v.* to kneel flat, sitting on the legs; *comp.* ဒူးထောက်။
- ပုဆိန် (*pron.* ပေါက်ဆိန်), *n.* an axe; ပုဆိန်ရေမိခံထိုးပွဲတွင်၊ ဝင်းထိုးကြိုက်ပါမည်, if the axe should swell by being steeped in water, I will love you, *i.e.*, never; equivalent to ညောင်ပွင့်ထွင်ကြိုက်ပါမည်။
- ပုဆိုး (*pron.* ဝဆိုး), *n.* waist-cloth, the garment worn by Burmans around the waist; [ပုဆိုးထည်ထဲရှိ။ *Anglice* “without a change of clothes.”]
- ကြမ်း, *n.* the inner coat of the stomach or maw; *comp.* ဆောင်းထင်း။
- ခြမ်း (*pron.* ခြမ်း, to divide), *n.* a part of a waist-cloth, an old piece of cloth.
- ဆီး, *v.* to put on a puhso.
- တန်းတင်, *n.* a line for placing clothes on [ပုဆိုးတန်းတင်ပေးစားသောဇာတိ။ ပုဆိုးတန်းတင်ထူသည့်မိန်းမ, *i.e.*, a lawfully married wife].
- ထက်နား, *n.* a waist-cloth regarded as an article of wearing apparel.
- ပုဏ္ဏင်္ဂုဏ, *n.* a plant of the genus *thea*, *M.*
- ပုည (*pron.* ပုံည), (*Pali*), *n.* merit, လူဆိုသ်ကောင်းမှု; also written ပုညံ။ ပုည။ ရှေးပုညလူဆိုသ်အတုန်ကြောင့်။
- ပုဏ္ဏရိတ် (ပုဏ္ဏရိတ်) (*pron.* ပုဏ္ဏရိတ်) (*Pali* ပုဏ္ဏရိကော), *n.* a kind of water-lily; ကြာပုဏ္ဏရိတ်။

ပုဏ္ဏား (Pali), *n.* a Brahmin; ခြေးပုဏ္ဏား၊ ပုဏ္ဏားမြို့၊ ပုဏ္ဏားမြို့။

—ထောင်းထောင်း, *v.* to ask for anything without any compunction, or sense of delicacy.

—ခ, ပုဏ္ဏေး၊ ပုဏ္ဏေးခ, *n.* a Brahminess.

ပုတ်, ၁, *n.* a large wicker basket, four cornered at the bottom and round at the top; *comp.* ခု, which is smaller; ဆေးပုတ်၊ စပါးပုတ်။

—စင်, *n.* the framework upon which such a basket is placed for the storing of paddy.—S.

ပုတ်, ၂, *v.* to slap, rap, to strike, beat, generally implying with the hand, (to cuff); *comp.* ခိုက်။

—ဘတ်, *v.* [to oppose bitterly.—S.]; see the parts; [ပုတ်ဘတ် ခြေ, to vilify, calumniate, traduce]; အကဲထားချားကိုပုတ်လိုက်ဘတ် ထိုက်ထေ့ပါနှင့်, do not slap and strike the children (in familiar parlance, do not knock the children about); သည်သူ့ သူတပါး ချားကိုတစ်ပုတ်ဘတ်ပြောနေပြန်သည်, this individual has a habit of calumniating others.

ပုတ်, ၃, *n.* a bulbul, *M.*, see ဗွတ်။

ပုထိုး (pron. ပုထိ), *n.* a kind of lizard or chameleon which burrows in the ground [when horses age and gray hairs appear on their coats the Burmese term such appearance ပုထိုးပြောင်ထိုက်သည်, also termed ထောက်တုံ့ပြောင်ထိုးသည်, *e.g.*, မြင်းအသက်ကြီး၍ပုထိုးပြောင်ထိုက်သည်].

—စာ, *n.* a bulbous herb [a species of ginger-wort, *M.*]; [the flower is, after being boiled, eaten with curry; the bulb (ပုထိုးစာ) is given to children with jaggery as an anthelmintic.]

ပုထိုး (pron. ပုထိ), *n.* a bead or a string of beads [a necklace].

—စင်, *v.* to tell beads.

—ဆွဲ, *v.* to wear a necklace.

—စင်, *n.* the Indian-shot (Pali ပုထိုးစင်).

ပုတ်ပြုတ်, *adv.* all together, by the job, in the lump, without counting or specifying; *comp.* သောင်းပြောင်း ပုတ်ပြုတ်ရောင်းသည်။ ပုတ်ပြုတ်ဝယ်သည်။ ကံကုန် (Eng.), contractor.

—ခံသောသူ, *n.* a contractor (P.W.D.).

ပုတ်ထင်, *n.* a kind of chameleon; ပုတ်ထင်မြို့။

—မြို့, *n.* a diminutive species.

—မြို့, *n.* the flying species, *Draco lineatus*.

ပုထုဇဉ် (Pali ပုထုဇ္ဇနော), *n.* one who has not attained the state of an areeya (အရိယာပုထုဇဉ်) ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုထုဇဉ်သား။ ပုထုဇဉ်သား အမှားမရှိဘဲနေရိုးထား။

ပုထိုး (*pron.* ပထိုး), *n.* a hollow pagoda; *comp.* ခေတီ, pagodas are sometimes styled ပုထိုး in lieu of ခေတီ။ ပုထိုးထောင်ကြီး။ ပုထိုးထောင်ကထေး။ ဘုရား ပုထိုး ရှိမိုးဆိပ်သည်။ ဘုရား ပုထိုး ရှိမိုးဝတ်ထက်ခြင်းပြုသည်။ မုတ်ထွင့် [မုတ်ထွင့်မုတ်ကတ်မရှိသွင်ခေတီ။ ရှိသွင်ပုထိုး]။

ပုဒ်, *see* အပုဒ်။

—ကြီး, —ဝ, *n.* a paragraph (ပုဒ်ဝ), a section of a code, criminal or civil, (*e.g.*, ပုဒ်မ ၂၃ အရ, under section 323, the mark « at the end of a sentence); ပုဒ်သေး, the mark ပိုက်သေးပိုက်ဝ is considered more elegant than ပုဒ်သေးပုဒ်ဝ။

—စုံ, *n.* a couplet.

ပုန်, *n.* (obsolete); Der. ဆုပုန် and next.

—တန် (from ကန်, to kick) (*pron.* ပုန်ဝန်), *v.* to rebel (to mutiny); ပုန်တန်မှု, an act of rebellion, treason; ထော်ထွန်ပုန်စား [ခြားနား, *v.* an euphemistic (Upper Burma) term having a similar meaning to ပုန်တန်]; အိမ်ရှေ့ခင်းခည်းတော်ကိုပုန်တန်သည်, the heir apparent rebels against his (royal) father; ဆင်္ဘောသားများကပုန်တန်ကိုပုန်တန်သည်, the sailors mutinied against the captain.

—စား, *v.* same; ပုန်စားပုန်တန်။ The following is a true copy of a proclamation issued by two rebel princes shortly after the British annexation of Upper Burma:—အခွင်၂ပါးအမိန့်ထော်။ ဘုန်းတော်အထွန် ကြီးမြတ်တော်မူထွသော။ ရေမြေအသျှင်။ ဆဒ္ဒါနံဆင်မင်းသခင်။ ဆင်ဖြူများရှင်။ ထက်နက်စကြာသခင်။ ပဉ္စသင်္ဂယနာတင်။ တဝရှင်မင်းတရားကြီး ဘုရားသားတော် မဏ္ဍယာမြို့စားမင်းသား။ သားတော်ထိပ်တင်စောရန်နိုင်မင်း။ ညီတော်ထိပ်တင် စောရန်တိုင်မင်းအရှင်နှစ်ပါး အမိန့်ထော်ရှိသည်။ ထိပ်ကုန်းသူကြီး စံမင်း။ ထော်ရွာသူကြီးငယ်။ ထောင်ပထူးသူကြီးကျော်။ ဦးတည်ကုန်းသူကြီးငယ်တို့။ မိန္ဒာထုလားမျိုးခြား။ တရားမထိဒဏ်တို့သည်။ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီး။ မြို့ကျေးရွာများကို။ ဆိမ်းယူဖျက်ပြား။ ပြည်သူဆင်းရဲသား။ မဟာဆွေတော်မျိုးတော်။ သာသနာတော်များကိုညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်။ ညှိုးနွမ်းချမ်းသာရှိကြသောကြောင့်။ ပြည်သူဆင်းရဲသား။ မဟာဆွေတော်မျိုးတော်သာသနာတော်များ။ ညှိုးနွမ်းမရှိစေချေ။ စည်ပင်ပြန့်ပွားအရှည်ကောင်းမွန်နေထိုင်နိုင်အောင်။ အထွန်ချမ်းသာစေချင်သည်။ မနောရင်းရည်သန်ထော်မူ၍။ မဆုတ်မနစ်။ အားသစ်စိတ်ဗိုက်။ လူထက်နက်ဘွဲ့စည်းရာ။ အဝ (formerly written အင်းဝ) မြို့နယ်။ ရွှေပြည်ချစ်အောင်နယ်။ တရုတ်မြို့နယ်။ ဒုခရိုင်နယ်မြေများက။ ဗုဒ္ဓသာသနာ။ သာသနာတော်ကို ကြည်ညိုကိုးကွယ်ရင်း ရှိကြသည့်အတိုင်းစိတ်ပါကိုယ်ရောက်။ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ။ ဗိုတ်ပေါင်း ၂၀၀ကျော်။ သစ္စာတော်မြတ်ခံသောက်လိုက်ပါထပ် ရွေးကမ်းလူထက်နက် ၁၀၀၀၀ကျော်ရပြုသည်။ ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာအခါ။ နေ့ရက်များကို။ မန္တလေးရွှေမြို့တော်ရောက်၍ ထက်ထော်မူမည်။ အသီးအသီးဗိုတ်အရာရှိ တို့ကိုဌာနဝေခုံစုံစေပေးအပ်။ ယင်းထားရှိနေသည့်အတွင်း။ ထေရ်ရှိမိုးသံတော်ဦးတင်ချက်အရ။ အထက်ခန့်အပ်သူ

ကောင်းပြီတော်မူသည့်ရာထူးထက်မောင်းထိုးကို။ အထူးသူကောင်းပြီ တော်မူမည်ဖြစ်၍။ ဗွဲ့စည်းရရှိသည်။ လူထက်နက်မျှားနှင့်တပ်မတော်ရှိရာ။ ရှစ်စင်အောက်။ အထူးအမြန်တာရောက်ကြစေ။

ပုန်း, *v.* to conceal one's self, hide (*intrans.*).

—အောင်း, *v.* ; *see* the parts.

—ကြိ, for ပုန်း၍ကြိ, *v.* to devise in secret ; လူစွမ်းကောင်းလျှင်ထင်ထင်ရှားရှားကြိပါ။ ထိတ်ထိတ်ပုန်းကြိ၍လျှင်ပါနှင့်, if you are a man of great skill (strictly speaking, capability), form your plans openly, do not devise in secret. ပုန်းမိုးကွယ်မိုးလုပ်သည်။

—ကွယ်, *v.* to be completely concealed ; ပုန်းအောင်းဆိတ်ကွယ်ရာအရပ်။

—ရှောင်, *v.* (to avoid by keeping out of sight) ; *see* the parts ; ထိမ်းရှောင်။ သူသည်အပြစ်ရှိလို့ပုန်းရှောင်သည့်လက္ခဏာရှိပါသည်။ ဝါရမ်းပြေးနှင့်တူသည်, there are indications that because he is guilty, this man is keeping out of the way, he is like an outlaw.

—တင်းကဝေး (*pron.* ပုန်းဒင်းကဝေး), *v.* to play at hide and seek or to play bo-peep.

—ထလှင်ကစား (sometimes *pron.* ပုန်းထလှင်ကစား).

—မျှိုး, *v.* to hide by stooping.

ပုန်းဘာဝ။ ပုန်းသော (Pali ပုရိသော, a male, and ဘာဝ, the private parts), *n.* the male private parts ; ပုတ္တိန်းယောကျ်ားအင်္ဂါစက်။ ယောကျ်ားကို။ ပုန်းဘာဝရပ်။ ပုန်းဘာဝချပ်ထင်ရှားသည်။ အင်္ဂါ။ ကြာ။ သော။ ယောကျ်ားကိုယ်။

ပုဂံ, 1, *v.* to be putrid, rotten, to be spoilt in making, to be discreditable in report ; ထိထင်းပုပ်သည်။ သည်အမည်းသားကိုတာချက်ထို့ရမည်ထ။ ပုပ်ထုန်ပါပြီ။ သည်သူထိထင်းပုပ်ထွန်းထို့ သည်အရပ်တွင် မနေစွဲထူး။ သည်အသားကိုပန်းပုပ်ထားကြမို့, let us declare this heat void (racing phrase) ; ထုံးလငှားသည်အနက်ကတသအထုပ်ပျက်သည့်အတွက် အာမပေးထဲထပုပ်ထားသည်။ မင်းပါသည့်အနက်သပ်ပုပ်သည်။ တို့ ၂ ထောက်ချည်းတည်းထွားထုံးကအမည်းထိုးထိုင်းရသည်, it was because you accompanied us that we were unlucky ; when we went entirely by ourselves, we got game every day ; အပွင့်ပုပ်ထောင်စော်နံသည်။

—ဝပ်, *v.* same, 1st def.

—စော်နံ, *v.* to have an offensive, putrid smell.

—ဗြိ, *v.* to have a putrid rank smell ; *see* the parts.

—ထောင်, *v.* to have a stale, putrid smell ; အနံ့ပုပ်ထောင်စော်နံသည်။

ပုဂံ, 2, *v.* to be dark, gloomy in appearance, *e.g.*, မုက်နှာပုပ်သည်။ ထိပ်ပုပ်။

ပုပ္ (Pali), *n.* the past ; ရှေးအထိတ်။

—ကမ္မ, *n.* past deeds.

—နိဒါ, *n.* by figure, a sign of something future, an omen, prognostic, portent ; ပုပ္နိဒါဝင်သည်။ ပုပ္နိဒါပြသည်။

ပုပ္ဖေဝါသ (ညာထိ), *n.* a kind of wisdom peculiar to a Buddh, by which he is enabled to take a retrospective view of deeds, actions, &c., which have occurred during past ages of existence ; ရှေးခွဲနက္ခသောခန္ဓာအစဉ်ကိုအောင်းမေ့နိုင်သည်။—*M.*

ပုပ္ဖိတ္တ, *n.* the fragrant calophyllum.

ပုရပိုက် (*pron.* ပုရပိုက်), *n.* a flat, thin substance, whether of paper, cloth or metal, folded backwards and forwards and used to write on ; တောက်ပိုးပုရပိုက်။ ရှမ်းပုရပိုက်။ သရက်ချင်ပုရပိုက်။ သံတောင်ပုရပိုက်။

—ခေါက်ရွှေ, *n.* (a roll of) beaten gold.

—ထွာ, *n.* a sheet of such substance (ပုရပိုက်) ပုရပိုက်ထွာ။ ကန့်ကူဆန်။

—သားကျ, *v.* to be jet black, a term applied to elephants ; ပုရပိုက်သားကျအောင်နက်ကည့်ဆင် ; it is also applied to thickly woven textile fabrics ; ပုရပိုက်အကျအသားတောင်းထိုပုရပိုက်သားကျသည်။

ပုလိတ် (Eng.), Police ; ပုလိတ် အမှုထမ်း, a member of the Police force ; မြေကျင်ပုလိတ်, a foot မြင်းစီးပုလိတ်, a mounted Police constable ; ပုလိတ်အရာရှိ, a Police officer.

ပုရိသလိန်, *see* ပုရိသလိန်။ ပုရိသအင်္ဂါ။ ပုရိသနိမိတ်။ ပုရိသဘော။ ပုရိသထက္ကဏာ။

ပုထ, *n.* a pearl ; ပုထ (imitation pearl).

—စု, *n.* same.

—နားကပ်, *n.* an ornament studded with pearls worn in the ear ; ပုထနားကပ်, one studded with diamonds.

—ပုထိ, *n.* a pearl necklace.

—မအေ, *n.* the pearl oyster, *M.*

—ထုံး, *n.* a pearl ; ပုထထုံး။ ရွှေထုံး။

ပုထွေ, *n.* a pipe, flute ; ပုထွေပုထွေ, a pipe or flute without a mouth-piece ; with မင်ပုထွေ, flute ; [တယောထူထေး။ ပုထွေကွေ့ကျောင်း။ စောင်းမင်းရာ]။

—မှုတ်, *v.* to play on the flute.

ပုပ္ဖိန် (*pron.* ပုပ္ဖိန်) (Pali ပုပ္ဖိယော, a male, and ပုပ္ဖိ, the private parts), *n.* the male private parts, the masculine gender ; ပုပ္ဖိမိန်။ ပုပ္ဖိန်။

- ပုံ, ၁, *n.* shape, form ; သဏ္ဌာန်, a mould, model, a printer's type, a pattern ; ပုံသင်္ကေတ, a rule ; နည်းဥပဒေ, a figure, similitude, comparison, [a plan, a design, အိမ်ပုံ၊ ထန်တားပုံ].
- ကပ်, *v.* to use a figure of speech ; စကားအရာ၌ ပုံကပ်အောင်ပြောသည်။
- ထိုင်, *v.* to make preparation to do [something] ; ထိုင်မည်မိမိမိမိ။ ထိုင်မည်ထိုင်ပုံထိုင်ထားသည်။ ထွားမည်ထိုင်ပုံထိုင်နေသည်မှာကြာတတ်ပြီ။ ပုံထိုင်ကာ ဘဲမိသေးသည်။
- ခိုင်း, *v.* to liken, compare ; အယုတ္တအနတ္တပုံခိုင်းထတ်သည်။ ပုံစန်းပုံပြင် ထင်ရှားအောင်ထင်၍ပြောထတ်သည်, he is in the habit, in order to make matters clear, of adducing examples in his speech.
- စကား, *n.* a proverb, sentiment conveyed in figurative language [a story, unwritten tale ; *comp.* ခဏ္ဍာရီ].
- စကားပြော, *v.* to tell stories.
- ပုံ, *n.* a pattern, precedent, way, manner (model) ; ပုံသင်္ကေတ ထိုးနည်း။
- ဆောင်, —ထင်, *v.* ; see ပုံကပ်။
- ထုတ်ပြင်, *n.* plotting (P.W.D.).
- နှိပ်, *v.* to print.
- ပုံစံ, *n.* form, appearance, a model ; ပုံစံမူလ။ ပုံစံမူလကောင်းပုံ ကောင်းပုံစံနှင့်ဆိုင်သည်။
- ပြ, *v.* to show by figure.
- ပြင်, *n.* ; see ပုံ, ၁st, ၄th, and ၅th def. ; ပုံစံမူလ။
- ပြု, *v.* to follow as an example ; ပြု၍ထူထောင်, to make an (architectural) plan of ; ဘုရားထူထောင်မှီ ရှေ့ဦးစွာပုံပြုရမည်, one must first make a design of it before erecting the pagoda.
- ပေး, —ထူ, *v.* to take the form, shape of, &c., from observation ; see also ပုံပြုသည်။ ထူရှင်းကွဲနေကြသည်မှာကြာ၍ရုပ်ထူရပ်ပုံပေး ထိုးခရိုင်ဖို့, owing to the persons having been separated from one another for a long time, they were unable to identify each other immediately.
- ရေးထန်ဆာ, *n.* drawing instruments.
- ထုတ်, *v.* to form, fashion.
- သင်္ကေတ, *n.* a pattern, example, precedent.
- သဏ္ဌာန် (*pron.* ပုံသဏ္ဌာန်).
- ထေ, *v.* to be definite ; settled, ထေချာသည် ; *a.* definite, settled, ထေချာသော။ ပုံသေကားထွေး ; certain, ရတနာ။
- ထွင်း, *n.* form, appearance, figurative speech in conversational matters.

ပုံ, 2, *v.* to heap up, collect in a heap, a mass [to stack]. Der. အပုံ။ သည့်နေရာမှာမြေကြီးကိုပုံထားလိုက်ပါ, please ပုံ, heap up the earth in this place; ကျွန်ထောင်ငွေဘယ်ထောက်ပင်ပုံရသော်လည်းကျွန်ထောင်သားကစားသည့်အမှုနှင့် ခဏခဏကုန်သွားသည်, however much money I may amass, it is frequently expended by my son's gambling transactions.

—ပုံ, *see* the parts.

—ပေါလအော (*pron.* ပိုးဗောလအော), said to be a corruption of two Pali words ဗဟုလအော။ ဗဟု (အများ) many, much; လအော, gain; *adv.* in the way of being lavish, unsparing; စားမကုန်သောက်မကုန်ပုံတောလအောပေါသည့်အတိုင်း။

ပုံထောင်း (*pron.* ပစောင်း), *n.* the box of a wheel in which the axle-tree turns; ပုံထောင်းခြင်း။ ပုံထောင်းခွေ။ ပုံထောင်းသပ်။ ပုံထောင်းခတ်သည်။

—အိပ်, *n.* the nave of a European wheel.

ပုံပါသက (from အပုံ and ပိုလပါ, *pron.* ပိုးဗာသက), *n.* or *adv.* given or done by the joint efforts of many, belonging to the public, open to the common use of all; *comp.* သမ္မိက [ပုံပါသကဆက်ဆံသည့်မိန်းမ, a common prostitute]; ပုံပါသကသွားသည့်လာသည့်လမ်း။ ပုံပါသကတည်းခိုရန်ဆောက်သည့်စရပ်။ ပုံပါသက စားသောက်ရန်စရိတ်သာကျွေးသည်။

ပုံ, *v.* to plump up, swell up into a heap; ရန်သည်။ သည့်မိန်းမမျက်နှာပုံပုံကလေးကွသည်, this woman's face is pretty in its diminutive plumpness; ကိုယ်ဝန်ဆောင်သော်လည်းအကျွန်ုပ်၏စမ်းသည်မရမ်းမရန်ပုံပုံမထင် လေးအတတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသောလေးသွားသည်ကောင်းစွာသတ်အပ်သောလေးဖျင်းကဲ့သို့ညီညွတ်စွာပြကတေ့အထိုင်းရှိစေလို၏။

—ကြွ, *v.* (same); ကိုအခါသိကြားစမ်း၏အာရုံသော်ကြောင့် ရထားသို့မိရမှားကြီးထက်ရာဖြစ်သောမြေအရပ်သည်။ ဆေးဖြင့်ဖြည့်သော သရေနယ်အိတ်ကဲ့သို့ပုံပုံကြွ၍ရထားနောက်မြိတ်ကိုထိလျက်တည်စေ၏။

—ထုံ, *see* the parts; used adverbially.

ပိုး, 1, *n.* a kind of basket, cylindrical in shape, and smeared with some gum. Der. နောက်ထွတ်ပိုး။ မီးပိုး။ ရေပိုး။ ထုံမြို့ပိုး။ ထင်းပိုး။ ဆွမ်းပိုး။

ပိုး, 2, *n.* the Brazil gooseberry, *M.*

ပိုးရည်, *n.* vinegar; *see* ပခုံးရည်, which is said to have been the original word; ပေါက္ကံပိုးရည်။ ပဲပိုးရည်။ ဆန်ပိုးရည်။ ဘိလတ်ပိုးရည်။

ပူ, 1, *n.* a round basket with a cover.

ပူ, 2, *v.* to bulge in the middle; အလယ်မောက်၌ တဖတ်တချက်ပူသေးသည်။

—ကလိကလိ, *adv.* with a swollen belly as a diseased child.

၃, 3, *v.* to be hot ; more than နွေး, to be troubled in body or mind, distressed or harassed [in a figurative sense means to be troubled or distressed] ; same as ပူဝန် ကျွန်မသားကလေးမနေ့က ထည့်ကပျောက်သွားထိုအတွက် မိတ်ပူသည်, I am exceedingly distressed in mind because my young son has disappeared since yesterday ; ထိုရွာမှာ သူရီး ထယ်ပူသည် ခင်ဗျား, in our village thieves are very troublesome, sir.

— ဆိုက်, *v.* to be oppressively warm ; ပူဆိုက်သောသူတို့အားကြောင့်စွာ သောရေချင်းဆိုတထောင်ဖြင့် ထိတ်ထက်သွန်း ထောင်း ဘိသကဲ့သို့ နှစ်ထိရှင် ထန်းခြင်းသည်ငါ၏ ထက်ထိထုံးနှံ့စွာထည်၏ဟုဆို၍, complacency and delight pervade and establish themselves throughout my body, as pouring a thousand jars of cold limpid water on the heads of those who are oppressed with the heat.

— စင်ပူထောင်, *adv.* scorchingly, in a scorching manner ; ပူစင်ပူထောင်ထယ်ဆိုသည်။

— ဓာ, (*pron.* ပူဇာ), *v.* to tease, importune, annoy by importunity, as “ the child teased me so, I was obliged to buy and give him a cake ” ; ကလေးပူဇာလွန်းထိုကိတ်မုန့်ဝယ်ပေးရသည်။

— ဆာ, *v.* to feel hot, uncomfortable in the stomach or bowels ; also used figuratively, *e.g.*, အကလေးပူဆာဆာရှိသည်။

— ဆွေး, *v.* to be in distress from continued grief ; ပူဆွေးဒုက္ခရောက်နေပါသည်။

— နွေး, same as applied to food ; ထမင်းပူနွေးနွေးတင်းထည်းပူနွေးနွေး။

— ဝင်, — ဝန်, *v.* (most common), to be troubled, distressed.

— ထောထော, *adv.* hastily while the food is hot ; also used figuratively, *e.g.*, လင်ကြီးသေထိုပူထောထောရှိသေးသည်။ ထင်ထင်ယူမြန်းပြီး အမှုပြစ်ထိုပူထောထောရှိသေးသည်ဆင်ခြင်ဦးမှတော်မည်။

— ဖြင်း, *v.* to be very hot as the sun or fire. Der. အပူအဖြင်း ; in a figurative sense it means grievous to be borne ; သည်က နေ့နေထယ်ပူဖြင်းသည်။ မိုဟ်းရွာချင်သည်မှတ်သည့်, today the sun is very hot, it is likely to rain, I think (*lit.* the sky wishes or is inclined to rain).

— ထောင်, *v.* (to be inflamed as one's passions.—S. ; ရာဂထောင်) ; see the parts ; to be scalding hot, ထမင်းရည်ပူထောင်သည် ; to be scorchingly hot as the sun, နေပူထောင်သည်။

ပုဇွန် (Pali ပုဇ္ဈော), *v.* to make an offering in token of homage or worship, to buy a (sacred thing) ; ဘုရားထပ်ညှိထောင်စာထွင်ဆီမီးထက်ပုဇွန်မပါမည်, when I am well I will make an offering at the pagoda of oil lamps equal in number to the years of

my life ; မန္တလေးမြို့ကထင်ဖျဉ်းခွဲကိုယ်တော်တဆူကိုပူဇော်ခဲ့ပါ၊ buy me a cross-legged image of the lord Buddh from Mandalay.

ပူဇော်သကာ—သက္ကဋာရ, *n.* a religious offering followed by ပြုသည်။ ဆရာထွားကိုပူဇော်သက္ကဋာရပြုသည်, one has to make offerings of respect to teachers.

ပူပူ, *adv.* tootingly.

—မှုတ်, *v.* to toot ; [ပူမှုတ်ကြမှု, an expression made use of by children.]

ပူး, 1, *n.* a Guinea-pig ; သောက်ကြာနံ့ပူးမြိတ်။ ပူးနံ့သောက်ကြာမြိတ်။ ပူးဝင်းသောက်ကြာမြောက်ရပ်မှာနေခြင်း၂၁နှစ်မြောက်။

ပူး, 2, *v.* to join, unite, put together ; less than စပ်, to possess as a spirit or witch ; အပူပူသည်။ အစိမ်းပူးသည်။ ရုန်းပူးသည်။ တဆွေပူးသည်။ နတ်ပူးသည်။ သားရဲပူးသည်။

—ကပ်, *v.* to join by putting together flatwise ; also used figuratively, *e.g.*, သည်သူ၂ ထောက်ပူးကပ်ကပ်ပေါင်းသည်။

—စပ်, *v.* to join by putting together edgewise ; also used figuratively, *e.g.*, ပူးစပ်လှန်ရောင်းသည်။

—တွဲ, *v.* to connect by lashing alongside or by coupling together ; to file as papers ; သည်စာများကိုပူးတွဲထားလိုက်ပါ၊ file these papers together ; ဝင်းတို့၂ ထောက်ညဉ့်အချိန်၌အခါပူးတွဲပူးတွဲနှင့်သာကိုအကြံပြုနေကြသလဲ, what scheme are you two jointly concocting at an unseasonable time of the night ?

—ပေါင်း, *v.* to unite as by tying up together (to associate as persons) ; သူဆိုးများနှင့်ပူးပေါင်းသည်သိတင်းရသည်။

—ရှုတ်, *v.* (to join by intersecting, to have sexual intercourse) ; see the parts.

ပေ, 1, *n.* the palmyra tree or leaf (the corypha palm, *M.*), hence စာပေ (*pron.* စာပေ), writings, books ; ရွှေပေ။ ရွှေပေထွာ။ ငွေပေထွာ, a thin gold or silver plate for inscription [ပေတပ်ရှင် တပါး], this saying means that a person who plants a palmyra palm has as much merit, owing to the use its leaves are put to, as one who prepares a novitiate to enter the priesthood, ပေထီးတီးတီးသား ; the Burmese say when the palmyra once bears fruit it dies, and when a female crow has progeny, it separates from its mate ; ပေကုန်စာမကျ။ စန္ဒကုမ္ဘာနာရမ။

—စာ, *n.* writing on palm leaf.

ပေ, 2, *n.* a foot.

—ကြိုး, *n.* a measuring tape.

—ထရာထင်း, *n.* a 100-feet road, a term applied to roads made according to the European method.

ပေတံ, *n.* a foot measure, a staff.

ပေ, 3, *n.* an anvil; ဤခုဒ္ဓိပါးသော ဓါတ်တော်တို့ကား ပေမထက်ထင်၍ထူနှင့် ပင်ထူဆော်ထည်း မကွဲရကားအသံသိနှင့် ဓါတ်တော်မည်၏။ “regarding the seven relics (of Buddh), though they should be placed and hammered on an anvil, even then they would not be cloven asunder, they are termed indestructible.”

ပေ, 4, *v.* to have the edge or point turned; လိပ်သည်, to turn back (one's ears) as a horse; မြင်းနားရှက်လိုပေသည်, to be dull, blunted in feelings; ပေနေသည်။ သည်ထားအသွားတတ်ပေသည်။ ရက်လိုမပြတ်ဘူး။ ထုံးလိုက်တာပေနေရော။ ဆင်မုန်ကျသည့်အခါ နားရှက်လိုပေနေတတ်သည်, the elephant, at the time of its being must, is in the habit of remaining with its ears turned back; တတ်သည်သူညက်ပေသည်။ စာထုဖန်ချ ရအောင်မကျွတ်နိုင်ဘူး။ this person is very dull of intellect, he is unable to learn so as to get even a single paragraph (or verse) of the writing by heart.

—ဈေး, *v.* to be dull as the eyes [to have blinking eyes (သည် သူပေးဈေးသည့်မျက်စိရှိသည်)].

ပေ, 5, *v.* to be dirty, filthy; ထေသည်, to be vile; ဆိုးညွှန်သည်, to be vicious; သည်မျက်နှာထက်ပဝါ ညွှန်လိုက်တာပေလို။ တတ်ပေသည်လူ ပြောလိုဆိုလိုမရပါ။

ပေ, 6, *v.* *affix*, euphonic; ကြည့်ပါပေသည်။ ပြပါပေသည်။ ပြောပါပေသည်။ ဖွန်ပါပေသည်။ ဆိုသည်။ ဆိုသင့်ပါပေအံ့; also used in the negative, မဆိုပေဘူး။ မပြောပေဘူး။ နှင်းပဲချူး။ ရွာကဘေးပြန်ဝင်ပြန်ပြီး အမိုးရမင်းတံဝင်ပေဘူးထင်သည်; also used in the negative imperative, မဆိုပေနှင့်။ မပြောပေနှင့်။ မလုပ်ပေနှင့်။ မသွားပေနှင့်; except in the negative imperative, ပေ appears to have the same meaning as the English words “indeed,” “forsooth.”

ပေတာယ, *adv.* entirely; chiefly used in connection with words of rejection, renunciation, &c., *e.g.*, ပေတာယကန်သည် or ပေတာယပတ်သည်။ (Pali ပေတာယ) မင်းအကြောင်းကို တတ်သောအခါမျှမပြောဘူး။ ပေတာယကန်ထားပြီ။ ပေတာယကန်။ ဝတ္ထုကန်ချန်ခဲ့မည်။

ပေး, *v.* to give; ကမ်းသည်, to present for acceptance, to offer.

—ကမ်း, *v.* same.

—ဝေး, *v.* to give in marriage (inelegant); *comp.* ထိမ်းမြား။

—ထိုက်, *v.* to send (a thing); *comp.* ဝါးထိုက်။ [Note.—When a person wishes another to do something on his behalf, ပေး is frequently used as an auxiliary verb, *e.g.*, ပြောပေးပါ, speak, please; on my behalf; သွားပေးပါ, go, please, on my behalf; ကျွန်ုပ်ထိုက်ပေးသည်, he purchased on my behalf.]

ပဲ, 1, *n.* the stern of a boat or ship ; *v.* to steer ; ပဲထိသံထား၊ can you steer ? သည်သူမပဲတတ်သူ၊ this person is not skilled in steering, လူပုရန်လိုထွေတိုပဲခက်။

—တိုင်, *v.* to steer ; မင်းပဲကိုင်ထိသံထား။

—ချိတ်, *n.* the oarsman that sits next the steersman [the man who sits on the rump of an elephant in an elephant fight is styled ပြီးစီး အထက်ထိုင်ပဲချိတ်]။

—စင် (*pron.* ပဲစင်), *n.* frame for the steersman ; မင်ပုင်။

—ထက်, *n.* an oar used to steer with.

—ထင်ထိုး, *v.* to propel a boat by pushing against the ground with a long oar from the stern ; ပဲထက်ခတ်သည်။

—တုံး, *n.* the block of timber which forms the stern of a Burmese boat.

—ထောင်, *n.* the seat occupied by a ပဲချိတ်။

—နင်း, *n.* the steersman of a Government boat [any steersman, very polite] ; *comp.* ထက်ထိုင်။

ပဲဖွင့် (*pron.* ပဲဖျင်), *v.* to direct, guide, instruct ; သွန်သင်သည်, to discipline, correct ; ဆုမ္မသည်။ သည်အကလေး ကိန္နောတိုင်းပဲပျင်သော်လည်းမထိပါ။ ဆရာသွားများကတပည့်များကိုဆုမ္မပဲပျင်သွန်သင်၍ဆိုဆုမ္မပေသည်, teachers do, forsooth, incessantly admonish, guide, and impart instruction to their pupils.

ပဲ, 2, *v.* to be broken off as a small piece from a larger, to be chipped, to be broken by the hand as bread, to crumble (*intrans.*) ; with နှာခမ်း, to be hare-lipped, to be worn off or abraded as the skin ; အရေပဲ။ သည်ပုကန်ထိသံကြောင့် ပဲသထံ။ ကွန်ထော်ကျောက်ခွံတိုက်မိလိုခြေအသားပဲကုန်ပြီ။

—ထွေ, *v.* same.

ပဲထင် (*pron.* ပဲဒင်), *n.* an echo ; not used singly.

—ခတ်, —ထင်, *v.* to echo ; ဤဟောပထမမြေကြီးသည်ပဲထင်ထင်လျက်ပြင်းစွာတုန်ထွပ်၏, this great earth, reverberating the while, violently quaked ; တတောထိုးသေနတ်သံပဲထင်ခတ်သွားသည်, the whole forest echoed with the report of the gun.

—တီး, —ထိုး (အောင်ကျော်သည်), မိုက်တိန်း, *v.* same, less frequent.

—သံ, *n.* an echo.

ပဲ, 1, *n.* a pè, a weight equal to six or eight seeds of the *Abrus precatorius* (ချင်ရွေး) ; တပဲထိုးထိုး။ တမူး ထိုးထိုး။ ငဖြိုးကျွန်ပြင်သည်။

ပဲ, 2, *n.* a leguminous plant, one that bears seeds in a pod, of which there are many varieties, as လှော်ပဲ, gram, —ကြီး။

- ခွေးသီး —ငြေဘက်, —စည်းလုပ်, dhal, —စာဉ, စားထောင်ပ။
 —စောင်းလျား —ထထက် (*pron.* ပဲထထက်), —တိ, ပဲဒိ, —ထောင်မြား
 (*pron.* ဒေါင့်မြား)။
- ပဲထောင်ရှည် (*pron.* ဒေါင့်ရှေ), —နံ့သာ, —နောက်, —နွေပဲ, usually
 called နွေပဲ not ပဲနွေ။ ပဲမိဝေ (*pron.* မိဝေ), ဖုန်း, ဖုင်, မင်းစား, ထောင်
 —ရင်း, —ထက်ညှိုး, —ထိုင်ပြာ, —ထွန်း [also ပဲထွား (*pron.* ပဲထွား)
 ပဲထေးလုံး။ နတ်ထောင်။ ပဲထီတာ။ ပဲနီပဲရှောင်]။
- ခွေး, *n.* a bitch that litters in the bean season ; ပဲကြီးခွေး။ လူ
 ပုံပဲကြီးခွေးထိုမျှင်းတင်းတင်း။
- ငေ့, —ဆန်, *n.* the seed of pulse, peas, beans.
- ရန်းကြီး or ရန်းမြီး, sometimes called ပဲရန်းလူး, *n.* [boiled beans,
 peas, &c., which remain hard and uncooked after the
 rest is done]။
- ထောင့်, *n.* the pod ; ပဲသီးထောင့်။
- နောင်နီ, *n.* the sword bean, *M.*
- မြစ်, —ဆောင်ဝါ, the Goa bean, *M.*
- ထင်းမြေ, *n.* the snake gourd.
- ထီတာ, *n.* the wild French bean, *M.*
- ထီတာ, *n.* a cutaneous pustular eruption to which children
 are subject, called so from a fancied resemblance to the
 seed of the ပဲထီတာ။ ပဲထီတာအနာရှိထား။ ရေချိုးထိုးထား။
- ထီး, *n.* the pod and contents.
- ပဲထွင်းရုပ်, *n.* a scallop shell, *M.*
- ပဲထွပ် (*pron.* ပဲတွပ်), *n.* a short-handled adz, *see* ပရိတ္တရာဝါး။
- ပဲထွေး, *n.* a kind of bird, a kind of plant ; မြေပဲထွေး။ ရေပဲထွေး။
- ပဲထဝါ, *n.* a mask ; မျက်နှာဖုံး။ အရှုပ်မျက်နှာထိပဲထဝါနှင့်ဖုံးထားသည်။
- ဝေါ, *v.* to be plentiful, not scarce, to be numerous, to abound,
 to have in abundance, as many စားဆန်ရေပေါသောအခါ။ ဆင်းရဲ
 ထားများလှိုက။ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိကြသည်။ ထည်အရပ်မှာအမည်း (အပဲ)
 ထား (corruption of ထား) ငါးပေါများရဲထား။
- များ, *v.* to be much, many, abundant ; ထည်သူထောက် ငွေကြေး-
 ဥစ္စာပေါသောသူထည်ထမြို့ထုံးတွင်ရှိပါ, there is no one in the
 whole of this city who has money and property in such
 abundance as this person.
- ရင်း —ရတ် (obsolete).
- ပေါရာနကထာ, *n.* ancient or obsolete language ; ပေါရာနကထာစကား။
 ရှေ့လူဟောင်းထုံးသည့်စကား။
- ပေါက်, *v.* to pierce or be pierced, penetrated, perforated, have
 a hole made into or through, to go off accidentally, as a

gun, to come out, appear as from a hole ; ထွက်သည့်, to sprout, come up as a plant ; [to be hatched as an egg, ဥပေါက်သည်။ ကြိတ်ဥပေါက်သည်], to blister as the hands or feet ; ခြေပေါက်ထိုးခါးသွားနိုင်ဘူး, to arrive ; ရောက်သည်, to ferment (*intrans.*) Der. အပေါက် and ပေါက်သည်။ ထူအခေါင်းပေါက်သွားပြီ ရှင်မည်မထင်ပါ, this person has had his abdominal cavity ruptured (*lit.* pierced or perforated), I do not think he will live ; မောင်စံမြင်းထက်မင်းပေါက်သည့်လူ, Maung San Nyaing is a man who gains frequent admittance to the officials ; (ပေါက် ခု, *n.* a punch).

ပေါက်ကွဲ, *v.* to burst (*intrans.*) [ပေါက် by itself is considered more elegant than ပေါက်ကွဲ when speaking of a gun bursting, သေနတ်ပေါက်လိုလှသေးသည်].

—ကောင်း, *n.* the winning animal in a 36 animal lottery.

—ခု, *n.* a punch.

—ဆပ်ပြာ, *see under* ဆပ်ပြာ။ ချက်ဆပ်ပြာ။ သင်္ဘောဆပ်ပြာ, imported soap.

—ပေါက်ပွင့်, —ပေါက်ထွေ, *n.* parched rice [ပေါက်ပေါက်ပန်း, *n.* artificial coloured flowers made of parched rice and offered to pagodas, &c.]

—ပြောင်, *n.* (poetical) ; *see* ဆင်ပြောင်။ ပြုံးပြက်အရောင်း။ ကိုယ်ထုံးလောင်သား။ မုန်ပြောင်ပေါက်ကြီး။ ဇာနီးလျက်။

—ပေါ်, *n.* a consanguineous relative, any relative ; အဆွေအမျိုး။ ပေါက်ပေါ်ဆွေမျိုး။

—ဗွား, *v.* to be born, brought forth ; *comp.* ဗွေး, frequently written ပေါက်ဘွား။ ထမိတ်ထထည်းပေါက်ဘွားသောမောင်နှမ။

—ရောက်, *v.* to arrive, to reach.

—လား, —လားထူ၍, *adv.* (speaking) without any consideration or regard to the truth or the feelings of others (or speaking in an idle, profitless manner) ; သည့်လူပေါက်လား (or with ထူ၍) ပြောတတ်သည့်စကားအခြေအမြင်ရှိဘူး။

—လွတ်, —လွတ်လား, *adv.* of one's own will, without any check or restraint, independently.

—လွတ်, —လွတ်လား, *adv.* ပေါက်လွတ်လွတ်လား, corrupted into ပေါက်လွတ်လွတ်လား, *adv.* setting free from restraint, giving liberty to follow one's own inclination ; ပေါက်လွတ်လွတ်လား, a small boat or canoe which has no rudder attached, but has to be steered with a paddle ; ခင်ဘုရားသားထွေးများပေါ်သည်အခါ။ ပေါက်လွတ်လွတ်လားလျှင်ကြီးလျှင်ဆင်းရဲလိမ့်မည်, if you, sir, allow your children when young to follow their own inclinations, they will be poor when they grow up.

ပေါင်, 2, *v.* to strike forward and downward, to make sudden and vigorous strokes with a paddle from the stern of a boat as in making a spurt in racing, *e.g.*, ဝဲတလှေပေါင်ပေးထိုးပန်းသည်, to make a motion similar to that exhibited in hoeing, or chopping wood; less than ထက်, to strike with the forefeet as a horse, to paw (ခင်ဆွားသည် မြင်းနားမထွားပါနှင့် ထက်ပေါက်ထက်သည်), to strike as a serpent in biting [မြွေပေါက်မည်ထိုးပါးပျဉ်ထောင်သည်။ ကံကောင်းထိုးသားပေါက်မိသည်]။

—ကြိုး, *see* ထက်ပေါက်ကြိုး။

—ထက်ပေါက်ထက် (*pron.* either as spelt or ဗောက်ထက် ဗောက်ထက်),

—ထွပေါက်ထွ, *adv.* limpingly, as when one foot is brought down with force and noise.

—တူး, *n.* a hoe.

—တူးပြား (*pron.* ပေါက်တူးပြား)။

—တူးထိုး or ထိုး, *n.* a pickaxe.

ပေါက် (ပင်), 3, *n.* the butea tree, *M.*; ပေါက်နက်။

—နက်, *n.* the creeping butea.

ပေါက်ထရီ, *n.* a hod, ပေါက်ထရီထရီ (*pron.* ဝေရီ) မိတ်နှင့်တာထိပ်ခြေထဲထရီပန်းပါထွသည်။

ပေါက်ချိုက် (*pron.* ဗောက်ချိုက်), *n.* a kind of official cap; *comp.* ဗောင်း။
ပေါက်ဆိန်, *n.*; *see* ဖုဆိန်။

ပေါက်ပန်း (ပင်), *n.* agati tree; —ဖြူ, —နီ, varieties of the same, *M.*
[The expression လှပေါက်ပန်း, an idle coxcomb, derives its origin from the blossom of the agati tree, which, though of brilliant colour, is scentless and is scattered about by the wind in great profusion amongst fruits; the Burmese consider the လှပေါက်ပန်း a figurative analogue to the ပေါက်ပန်း။]

ပေါက်ဖတ် (*pron.* ဗောက်ဖတ် in colloquial), *n.* a kind of caterpillar said to be much dreaded by goats; ပေါက်ဖတ်တုတ်ထွင်ဆိတ်သေထက်သည်, the Burmese say its sting is mortal to goats; this is probably not quite correct.

ပေါင် (*pron.* အပေါင်), *n.* a thigh; မိုတ်းထင်းတောင်က။ ပွေးထင်းပေါင်က။

—ထား, *v.*; *see* ခူး။

—ချွန် (*pron.* ပေါင်ချွန်), *n.* the groin.

—ခွင် (*pron.* ပေါင်ခွင်), (*provincial*), *n.* the lap; *comp.* ရင်ခွင်ထွာ (or ပေါင်ခွင်ပေါ်မှာ) ထင်ထိသည်။

—ထံ, *n.* the thigh with reference to its length, *e.g.*, ပေါင်ထံရှည်သည်။ ပေါင်ထံရှည်သည်, တိုသည်။

ပေါင်တွင်း, *n.* the inside of the thigh; ပေါင်တွင်းသား။ ပေါင်တွင်းကြော
ကြီး, *n.* the femoral artery.

—ဝိုး (*pron.* ဝိုး), —ဝိုးစသ (*pron.* ပေါင်ဝိုးစသ), *n.* an induration in the groin ; ပေါင်းဝိုးစသသည်။

—**ᑭ**, *n.* an untattooed thigh.

—**ᠠᠳᠤ**, *n.* the upper part of the thigh which joins to the main body.

—, *n.* the femur, thigh bone.

—**မထ်**, *n.* the middle part of the thigh.

ပေါင်, ၂, ၇. to superadd lengthwise, attach to the side of, for the purpose of strengthening or improving ; ဆံရပေါင်သည်။ မျှောင်သည်, to adhere to the side of ; မျှောင်သည်။ ထွင်းဝင်ရှိးမထိုး၊ ရအောင် ဆီချောင်းကို ပေါင်လိုက်ပါ။ သည်ဒိန်းမ ဆံရပေါင်ထတ်ဘူး, this woman is not able to fasten on a false tail of hair ; ကျွန်မ ဆံပင်နည်းလို့ဆံရပေါင်ထတ်သည်, as I have little hair, I am in the habit of appending a false tail ; ကျွန်တော်ငွေပါနည်းလို့ခင်ညားတို့ နှင့်ပေါင်ဝယ်ပါရစေ၊ ကျွန်တော်ထေးထောင့်ထည်း ထွေးငဲ့လို့ခင်ညား တို့နှင့် ပေါင်ထိုက်ခဲ့ပါရစေ။

—မျှော်, *v.* same ; သည်သူသူတပါးတမင်းကိုသာပေါင်မျှော်စားထင်သည်။
သူတမင်းကိုဖြင့်တခါမျှမကျွေးဘူး, *this individual sponges on others*
for his food ; he never once furnishes food for others.

ပေါင်, 3, *v.* to pawn, mortgage. Der. အပေါင်ကျွန်တော်ကြွေးထုန်းကို လက်ညှပ်ကြီးများကို ပေါင်ထားရပါသည်, as my debts were numerous, I was compelled to mortgage my paddy-fields and gardens [ပေါင်နဲ့ could be used in the above sentence]. (အနံ့ပေါင်, *v.* to effect a simple mortgage).

—*ḥ*, *v.* same.

—ရှင်, *n.* a mortgage where mortgager retains the right of redemption, or a sale with the right of redemption.

—८००, *n.* absolute sale or transfer.

—သွင်, *v.* mortgage in which the land is returnable within a limited time and the debt is extinguished ; အိမ်ထောင်သွင်း ဖြေငွေ ၅၀၀၈ချေးမန့်ပါ။

ပေါင်မုန့် (from ပေါင်း, to bake), *n.* baked bread. Europeans almost invariably say မုန့် alone for baker's bread. The *true* Burmese idiom is ပေါင်မုန့်။

𑖀𑖩𑖫, 𑖩, *n.* an arched covering or roof over a boat, carriage, or a palanquin; 𑖀𑖩𑖫𑖤𑖫

—ကား, *n.* a howda (infrequent); မြင်းပေါင်းကား။ဆင်ပေါင်းကား။

ခေါင်းတံ၊ *n.* a low arched roof such as is used on common boats
ထွေခေါင်းတံ၊ or carts ထွင်းခေါင်းတံ; any arched covering of
bamboos or wood.

—တူး (from တူး, to cross over) (*pron.* ခေါင်း တူး), *n.* an arch of
brick or stone, ခုတ်ခေါင်းတူး; *comp.* တူး.

—ချပ် (*pron.* ခေါင်းချပ်), *n.* an arched covering of any kind of
any material, higher than ခေါင်းတံ, and implying some rais-
ed work below it.

ခေါင်း၊ ၂, *n.* useless grass, weeds, shrubs, bushes, &c., springing
up in an enclosed or cultivated spot.

—ထ၊ —ပေါက်၊ *v.* to spring up as such weeds, &c.

—ဖတ်၊ *n.* the rubbish accumulated in cutting up the said
weeds, bushes, &c.

—ထိုး၊ —သင်၊ *v.* to clear away the said weeds or bushes, &c.

ခေါင်းတံ၊ (*pron.* ခေါင်းတံ၊) *n.* a crown (worn by kings); ခေါင်း
ထောင်တံ၊ ထောင်တံ၊

ခေါင်း၊ ၃, *v.* to collect and unite in one, or to be collected and
united in one, to put on (a turban); ခေါင်းခေါင်းခေါင်းသည်၊
to add; နှော့, to keep company, associate; ဖက်သည်၊ ဖော်သည်၊
n. a sum total. Der. အခေါင်း၊ ထွန်းထောင်သား၊ ခေါင်းခေါင်း၊
ခေါင်းခေါင်း၊ ခေါင်းခေါင်း၊ it was because my son associated with
opium-eaters and drunkards that he was ruined; ထာဝရ
တံ၊ အခေါင်းခေါင်းသည်၊ throughout life, for the duration of my
destiny, will I be united to you.

—ချပ် (*pron.* ခေါင်းချပ်), *n.* a total, a grand total; ခေါင်းချပ်
ခေါင်း

—တံ၊ *n.* a large turban consisting of many folds or involu-
tions; ခေါင်းခေါင်း ခြီးတံ

—ခေါ်၊ *v.* to keep company, associate [to cohabit]; ခေါင်း
ခေါ်ကတင်၊ ခြီးခေါ်၊ ခြီးခေါ်၊ ခြီးခေါ်၊ ခြီးခေါ်၊ ခြီးခေါ်၊ U Mo
and U Lu Bein have formed a partnership and are seeking
to make their fortune.

—သင်း၊ *v.* [to join in a company, to unite in forming a socie-
ty]; see the parts (infrequent). Der. အခေါင်းအသင်း

ခေါင်း၊ ၄, *v.* to bake in an oven or by steam, to extract vapour
by heat in the process of distilling.

—အိုး၊ —ချောင်၊ *n.* a pot or vessel of any kind with a perforated
bottom, used in baking by steam; ခေါင်းအိုး၊ ခေါင်းချောင်၊
n. a globe and lamp.

—အိုးခုံး၊ —ချောင်ခုံး၊ *n.* the head or cover of a still.

ပေါင်းခံ, *v.* to receive vapour in the head of a still, to steam (clothes) in order to whiten them ; အဝတ်ထိုပေါင်းခံ၍ထွေ့သည်။

—ခံခိုး, *n.* the lower pot used in baking by steam.

—တင်းကျဉ် (from တင်းဝါး and ကျဉ်, *which see*), *n.* the hollow bamboo in which some kinds of rice are baked.

—ဖို, *n.* an oven.

ပေါင်းကွတ်, *n.* a round summer, or longitudinal timber, sustaining a floor ; *comp.* ရက်ခဲသစ်ရှေ့ခင်စပ်ကြားဝါးပေါင်းကွတ်။ တထိုင်းပေါင်းကွတ်။ မြန်မာပေါင်းကွတ်။

ပေါင်းဘီ (*pron.* ဗေါင်းဗီ), *n.* pantaloons [trousers], small clothes.

—သိုင်းကြီး, *n.* braces, suspenders [ပေါင်းဘီသိုင်းကြီး is equally correct].

ပေါလော, *adv.* buoyantly, floatingly.

—နေ, *v.* to float ; ပေါလောနေသည်။ ပယင်းစပ်လျှင်ရေပေါလောနေသည်, if amber is real, it remains floating on the water ; သုဇာတလေး ထွေ့ပေါ်က ထူသည်အခါ ပေါလောနေသည်, when the child fell from the boat, he floated on the water ; ငွေမှောက်သော်လည်း ကွန်းသားထွေ့မှန်လျှင်ပေါလောနေလိမ့်မည်, though the boat should capsize, yet it will float if it is a real teak one ; ရုံးကျလျှင် ခင်ဘျားအမှုပေါလောနေပါစေမည်, when we reach the court, I will cause an exposure of your case.

—ပေါ်, *v.* to rise to the surface of the water [expose].

—မျော, *v.* to float down (with a tide or current) ; မွေပေါလောမျော၍သွားပြီ။

ပေါ, ၁, *v.* to be light, not heavy ; မလေး။ ရေငံကူးလျှင် ကိုယ်လက်တယ် ပေါ့သည်, one's body is very light when swimming in salt water ; သည်သူကားပြော တယ်ပေါ့သည်။ မင်းလုပ်ပုံကိုင့်ပုံ ထယ်ပေါ့သည်, to be insipid ; အရသာမရှိ, to be light, quick in motion ; လျှင်သည်, to be light, worthless ; သည်သူကားပြောတယ်ပေါ့သည် inefficient [careless] ; ပေါ့တန်သည်, to be slightly deranged ; စိတ်ပေါ့သည်။ သွတ်သည်. Der. အပေါ့, to be feeble [in an extended sense to be flippant in language, referring more to a want of vigour of ideas and sentiments than mere poverty of expression] (ပေါ့ also means to experience a sensation of relief after paroxysms of pain) ; နှာကောင်းရှုလိုခေါင်းကိုက်တဆိတ် ပေါ့သွားပြီ [ပေါ့ also means to be wanting in dignity, to hold one's self cheap ; အစိုးရကြီးဖြစ်သော်လည်း အပြောအဆိုအနေအထိုင် ထယ်ပေါ့သည်.]

—စပ်စပ်, *see* ပေါ့ထိပေါ့တော့။

—စား, —တန် (*pron.* ပေါ့ဒန်), *v.* to be light, worthless, inefficient.

- ပေါ် ထိပေါ်ထော့, —ပေါ်လီးပေါ်လော့, *adv.* in a heedless, unsteady, careless, inefficient manner.
- ပါး, *v.* to be light, quick in motion [active, nimble]; ထိပ်ပေါ်ပါးသည်ထက်မွှေးသတ်, a very nimble boxer.
- လျော့ (*pron.* ပေါ့လျော့ or ပေါ့ထော့), *v.* to be remiss, slack; ငယ်စဉ်အခါ ပညာသင် ပေါ့လျော့သောကြောင့် ကြီးသောအခါ အသက်မွေးကြပ်သည်။
- ထွင်, *v.* to be foolishly jovial, merry.
- ဖျင်း, *v.* to be inefficient and worthless.
- ပေါ်, 2, *v.* *affix* (of course), used in closing a sentence (colloquial); ရှိခါပေါ့။ ထွားမပေါ့, often coupled with သား။ အထိသားပေါ့။ အမြင်သားပေါ့။
- ပေါ်, *v.* to appear, come to light [to rise to view], to become divulged as a secret, [to recur to one's memory as something temporarily forgotten].
- ထင်, *v.* to become conspicuous; ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်, openly; ပေါ်ပေါ်ထင်ထင်ဘိန်းရောင်းသည်။
- ထွက်, *v.* to make an appearance, to be presented to the mind as a plan, scheme; အကြံအစဉ်ပေါ်ထွက်သည်, to appear as the sun above the horizon.
- ပေါက်, *v.* to come to light (usually said of a crime), to become known; သည်ထားငြိမှုမှာအစအနာရလျှင်တော့ပေါ်ပေါက်လိမ့်မည်, if one should get a clue in this dacoity case, it will assuredly come to light.
- လာ, *n.* same.
- ထွင်, *v.* to be bright and showy in colour as a puhso or htamein; အရောင်အဝါပေါ်ထွင်သည် (sometimes ပေါ်ထွင် has the same meaning as ပေါ်ထင်, *e.g.*, in such a phrase as the following ရှေ့ကလွဲသို့ပေါ်ပေါ်ထွင်ထွင်မနေရံဘူး).
- 8, 1, *n.* a basket made of woven work, smaller and less substantial than ဖုတ်။ ကြတ်သွန်ဝို။ ဝှမ်းဝို။ ထန်းလျက်ဝို။
- 8, 2, *n.* a small piece of wood used in a certain game (ပဆစ်); *comp.* ကျား။ ဝိုရှင်။ ဝိုသေ။ ဝိုထိုက်။ ဝိုသွား။
- 8, 3, *n.* the cross pieces that support the deck of a large boat.
- ခင်း, —ဖြင့်, *v.* to lay the said pieces. [Note.—8 does not necessarily imply that the cross-pieces are confined to large boats; 8 is also applied to the cross bamboos or pieces of timber which hold together rafts. The word is also applicable to the cross-pieces placed on the gun-wales of two boats or canoes lashed together, so as to

make a temporary raft; *e.g.*, မြင်းကူးရအောင်တွေ့၍ စင်းပိမြစ်တွဲ
ချည်၍၊ ၎င်းအပေါ်ကမြင်းနင်းကြမ်းကောင်းမွန်စွာစင်းကျင်းယှပ်ကိုင်ရမည်။

ဝိ, 4, *v.* to exceed, be superabundant, whether for better or for
worse; *comp.* သာ. Der. အပို။

—မောက်, *v.*; see the parts.

—မိ, *v.* same as မိ။ မိလိုထည်းမယူချင်တူး။ သျှော့လိုထည်းမယူချင်တူး။ သည်
သူဝါသနာ ပိုမောက်ပြောတတ်သည်။ ဧည့်သည်များလာမည်ကို မိမိချက်မြိတ်
ထားပါအံ့အံ့၊ as guests will come, cook an extra quantity
of food, my daughter.

ဝိက်, 1 (*pron.* ဝိက်), *n.* an abbreviation of နှုတ်ဝိက်။

—ပူ, *v.* to have a protuberant stomach; ဝိက်ကြီး, see ထီးကြီး။

—ရှိ, *v.* to be enceinte (vulgar, but in common use).

ဝိက်, 2, *n.* a sweep-net, seine; *comp.* ကွန်။ ငါးသထောက်ဝိက်။

—ကွတ်, *n.* mesh.

—ချ, *v.* to cast (or set?) a net.

—ခွန်, *n.* a tax on fish-nets.

—မိတ်ထိုက်, *v.* to catch fish with a closely-meshed net.

—ဆွဲ, *v.* to drag a net.

—ထိုး, *v.* to net, to make a net.

ဝိက်, 3, *v.* to hold in the arms, to hug, implying that the person
or thing is taken up in the arms; *comp.* ဖတ် and ပွေ့, to put
into a fold of the waist-cloth; ခါးပိုက်မှာပိတ်သည်။ အကလေးကို
ပိတ်ထားလိုက်ပါ။

—ထုတ်, *v.* to take particular care of, combined with မွေးမြူ or
reduplicated and used adverbially, ကျွန်ုပ်ငွေမျှားကိုပိတ်ထုတ်ထား
လိုက်ပါ။ ငယ်ကတည်းကပိတ်ထုတ်မွေးမြူထားသည့်သားကြီးမှ အမိကိုပုန်ကန်
သည်, he, the son whom I have taken care of and nurtured
since infancy, rebels against his mother when he is grown
up; ထုန်းကြီးပြီးညာဏမောင်ထွဋ်းကိုပိတ်ပိတ်ထုတ်ထုတ်ထားပြန်သည်။

ဝိက်, 4, *v.* to punctuate, make stops in writing, to mark off sen-
tences or lines. Der. အပိုက်။ ဝိက်မ။ ပိုက်သေး။ ပိုက်ခေတ်သည်။ ပိုက်မ
ခံသည်, to ပိုက်သေးထားသည်, to punctuate; လေးထိုးပိုက်လင်္ကာ။
ငါးထိုးပိုက်လင်္ကာ။

ဝိက်စုံ, *n.* a species of verse; ဝိက်စုံရတု။ ပိုက်စုံလင်္ကာ။

ဝိက်ဆံ (ဝင်), *n.* the flax-plant.

—ကြိုး, *n.* a flax-rope.

—မြည်, *n.* (flaxen thread).

—ထွဋ်, *n.* the skin or fibrous part of the flax-plant.

ပိုက်ဆံ (Beng.), *n.* a pie, pies [three pies = one quarter anna]; (ပိုက်ဆံ) is frequently used with ကြေးငွေ။ ကျွန်ုပ်တို့ပိုက်ဆံကြေးငွေ ခန့်၊ I have no money; (ပိုက်ဆံခတ်, to change silver for copper coin).

ပိုင်, *v.* to own, possess, have a right to; more than ဆိုင်, to have authority over; အပိုးရသည်။ သည်မြင်းကိုထုတ်သူပိုင်ပါသည်, who owns this horse? ခင်အားပိုင်မှန်းကျွန်ုပ်တို့သိရသည်, I was only just now aware of the fact of your owning it; သည်နတ်ကို ထုတ်သူပိုင်သည်, who has authority over this territory? ပိုင်ကား ပိုးစံ။

—ပိုးပိုင်နင်း (*pron.* ပိုင်ပိုးပိုင်နင်း), *adv.* assuming the right of using, controlling; ပိုင်ပိုးပိုင်နင်းပြုသည်။ ပိုင်ပိုးပိုင်နင်းလုပ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ထင်မှတ်သောပိုင်ပိုးပိုင်နင်းထားပြန်၏။

—ဆိုင်, *v.* to have collective authority (as two or three being joint partners of property, &c.); ပိုင်ဆိုင် does not necessarily mean to have *collective* authority.

—နတ် (from အနတ်, a collection), *n.* property, what belongs to me; territory, what belongs to a jurisdiction; စီရင်ရ, in colloquial, premises; ပိုင်နတ်ကျူးလွန်သည်, to trespass upon the premises of another.

—ခိုင်, *v.* to have authority over.

—ဆ, *v.* same as ပိုင် (poetical); ပိုးပိုင်ဆ [also used in solemn discourse in speaking of the Creator]; ခေမေပိုင်ဆဆဆဆဆ အရှင်ကောင်းကင်မြတ်, he who rules over land and water, excellent sovereign, lord of the universe.

ပိုင်, 2, *v.* to be soft and very cohesive; *comp.* ခေး and ခွတ်။ ခေး ထိုက်သည့်ပရုံသီးပိုင်ထိုးခေခေ, so sticky a pumpkin as to be soft and very cohesive?

ပိုင်, 3, *n.* a pie, one-twelfth of an anna.

ပိုင်း, *v.* to divide, sever. Der. အပိုင်း။ တပိုင်းထပ်။ ထပ်ပိုင်းပြင်။

—ခြား, *v.* to make a separation between, to draw a dividing line, distinguish, make distinct; *comp.* သားနား။ သည်ဥစ္စာများ တို့ကိုခွဲရာခွက်ရအောင်ပိုင်းခြားထား, separate these things so that they may not get mixed; စကားကိုပိုင်းခြားပြောပါ။ မြို့အုပ်စင်း) မြို့အုပ်စိုက်ကို ပိုင်းခြားထားခြင်းဖြင့်, the jurisdictions of the two myoòks have been demarcated.

—ထွက်စာရေး, *n.* a holding recorder in a settlement office.

—ခြေ, *n.* a denominator.

—ဖြတ်, *v.* [to divide by cutting crosswise into two or more pieces]; see the parts; သစ်သီးပိုင်းဖြတ်စားအပ်။ [The Burmese have a curious idea that it is not proper to eat fruit which has been cut crosswise.]

မိုးဝေ, *n.* a numerator.

—သတ်မှတ်, *v.* to demarcate.

—သီးသန့်, *v.* ; see မိုးခြား။

မိုးထန်သည်, *n.* a species of green bulbul, *Phyllornis Hardwickii*, *M.*

မိုးထိုးပက်လက် (*pron.* မိုးထိုးပက်လက်), *adv.* open and exposed ; စားစရာ များကိုမိုးထိုးပက်လက်ထားသည်။ မိုးထိုးပက်လက်စပ်သည်။

မိုး, *v.* to convey or conduct (to a person or place), to teach books ; စာပို့သည်, to offer as a good wish or a blessing ; မေတ္တာ ပို့သည်။ မိထိ။ မိထင်။ သည်သူငယ်ကိုယိုပက်လက်သွားသို့ထွေးပို့လိုက်ပါ, take this child by boat to the other bank ; ဦးထိုးကြီးထာကလေးများ ကိုစာပို့နေသည်, U Tóngyi is engaged in teaching children.

—ချ, *v.* same, 2nd def.

—ဆောင်, *v.* same, 1st def. ; not much used in colloquial ; ဘုရားလောင်းသည် နတ်သမီးငါးကိုမိမိထာမြည်သို့ ပို့ဆောင်လေ့ဟုဆို၍, and the embryo Buddh said, “ daughter of a nat, do thou convey me to the country of Meithtila.”

—ဆ, *v.* to carry and present, same as မိုး, 2nd and 3rd def.

မိုး, 2, *v.* to be thrown into or upon, to have earth or any substance thrown into (as a pit), so as to be shallow or nearly filled up [to be silted as a channel (နန်းပိုသွဲ)]. Der. မိုးထွင်း, ချေးမိုး, to be choked with earth or rubbish as a well.

မိုး, *n.* an insect, any small animal without distinguishable bones, the silkworm ; မိုးကောင်, silk ; [မိုးမျိုး ၈၀, the eighty different species of worms, which, according to the Burmese, inhabit the body of man.] [The Singhalese affirm there are ၉၀.]

—ထွေပိ, *n.* silk velvet.

—(from ထာ, to ward off), *n.* a sheathing board, so called because used to protect the hull of a vessel from worms, a thin narrow board, but used for any purpose ; မိုးထာပုတ္တိ။

—ကောင်, *n.* an insect, the silkworm.

—ထျ, *v.* to be infested with insects, eaten by worms.

—ချ, *v.* to wind off silk or cotton thread from a ချား။

—ခြည်, *n.* silk thread.

—စပ် (*pron.* မိုးစပ်), *n.* a small flying insect that infests the eyes (the green bug).

—စာ, *n.* a silkworm's food ; မိုးစာစင်, the mulberry tree.

—စိ, *n.* found in the dung of cattle ; see မိုးထိ။

မိုးရန်းကြီး (from မြူးရန်းမြူး, *pron.* မြူး); မိုးရန်းကြီး is the written form. မိုးရန်းမြူး the colloquial form.

—စောက်ထိုး, *n.* the larva of the mosquito, *M.*

—ညှိ, *n.* fine silk.

—တိ, *n.* a species of worm very extensile and contractile.

—တိထိုး, *v.* to slice in a particular way preparatory to pickling, as mangoes, marian fruit, onions, &c.

—ထုံးထုံး, *n.* a chrysalis, a grub, an insect without any feet, a worm.

—ထောက်, *v.* to perforate (cloth or paper) as an insect [particularly as the cockroach].

—ထ, *v.* arise, exert itself. Der. မင်းမိုးထသွားမိုးထ။

—ထည်, *n.* silk, silk cloth, မိုးထည်; ထိုင်, *v.* to weave in silk; မြည်ထည်ထိုင်။

—ထိ, *v.* an euphemism for မြွေထိတ်။

—ထိုး, *v.* to be eaten by worms, worm-eaten, bore as an insect.

—ထွေး, *v.* to be worm or weevil eaten as rice, causing the rice to conglomerate, *e.g.*, ဆံမိုးထွေး။ ရှမ်းထွေးသည်။ ဆန်သစ်တာထတာ ရှည်ထောင်ထားထွင်မိုးထွေးထတ်သည်။

—နားသန် (*pron.* မိုးနားသန်), *n.* the coiling centipede; မိုးနားသန်တောင်။

—ပရန်, *n.* a kind of flying insect (often *pron.* မိုးပထန်).

—ပေါက်, *n.* a hole or perforation made by an insect.

—ပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of insect living in water (ငမိုး ?)

—မင်းထောင်တာ။ မဲထောင်တာ, *n.* the green and golden beetle [a species of buprestis]. This beetle feeds on the juice of the ဆူးရစ် tree, *Acacia pennata*, common in Upper Burma.

—မြည်မြူး, —ရည်မြူး, *n.*; see မိုးရန်းကြီး။

—မွှား, —ရွှ, *n.* insects in general; မိုးမွှားထိရသွန်။

—ရှည်, *v.* to web silk (?)

—ထုံးကောင်, *n.* a milleped, sowbug.

—စောက်ထင်း, *n.* the larva of the mosquito; စောက်ထင်းသွယ် မိတ္တညီတွယ်။

—ထောင်း, *n.* an insect like the sand-fly (မြွတ်), but smaller; the bite of this insect causes intense itching and the skin to rise in lumps.

မိုးသေ, *v.* to be dead. Der. မျက်နှာပိုးသေ။

—ထပ်, *n.* a cockroach.

မိုး, 2, *v.* to fix or fasten one another for the purpose of strengthening, to bear on the back, နောက်ကပ်ပိုးသည်; *comp.* ထမ်း and ရွတ်. Der. ချိမိုး။ ထမ်းပိုး and သပ်ပိုး။ ရက်မခိုင်လို သပ်သားပိုးမိုက်သည်, as the girder was not strong, he strengthened it by nailing on a piece of wood; ရန်ကုန်မြို့တာဝတ်ပွဲမှာ ကျွန်တော်ထိုက်ပေါ့သေ့ကြောင့် မြင်းကို ခဲထပ်ပိုးစီးရသည်, in the Rangoon races, being light, I was obliged to ride carrying (*lit.* carrying on my back) leaden weights; သူငယ်ကလေးကိုကြောပိုးထိုက်ပါ, carry this child on your back, please. Formerly, it is said, the Burmese, when speaking of a man girding up his loins, used the term အောက်ပိုးကျိတ် instead of ခါးထောင်းကျိတ်။

မိုးမိုးပတ်ပတ် (*pron.* မိုးမိုးပတ်ပတ်), *adv.* recklessly, without consideration and regard to propriety or decency, indecorously; ထယ်ခင်ဘျားပိုးမိုးပတ်ပတ်ပြောတတ်သည်, you are in the habit of talking in a very reckless fashion; ပုန်တန်ပြားများထိုပိုးမိုးပတ်ပတ်ထားလို့ကွဲလုန်ပြီ, owing to your having put the plates down carelessly they are all broken.

မှ (ကောင်), *n.* a kind of insect destructive to plants, especially to the ပဲခွန်း. [In Upper Burma, women who are enceinte are not supposed to gather vegetables of any kind, as it is believed that their doing so attracts this insect to plants.]

မှက်, *v.* to be ruined, destroyed [to fail, so as to be lost to a cause or party from counteracting causes]; to fall through as a plan or scheme, to be interrupted in doing one's work; (ကျွန်တော်အကြံအစည် အကောင်းသားနှင့် ခင်ဘျားဝင်ပွေသည်အတွက် မှက်သွားသည်။ ကျွန်ုပ်ကိုမောင်ထင်ဆိုသူကမထုတ်မမှန်အမိုးရဟံ့ထွေကံထားခြင်းကြောင့်အလုပ်အကိုင်မှက်သည်)။

—ကွက်, *v.* to be disarranged, disturbed, suffer detriment, deterioration, impairment (generally implying that such impairment is due to carelessness or neglect); မှက်ကွက်ထပ်ထပ်။

—မီး, —ပြား, *v.* same, 1st def.; မှက်မီးယိုလွင်း [frequently used with reference to women who have been seduced]; မယာဇနတ္ထမင်းသားကား မိမိပင်ယောက်ျာအားနှင့် ပြည့်စုံသုစင်စစ်မှန်လျှင်။ အသက်ရှေ့သော ကျန်းထင်းကဲ့သို့ လုဏ္ဏမပြုဘဲ နေထေခြင်းကြောင့် မယာသမုဒ္ဒရာမှာ မှက်မီးလေသည်။

—ပြွန်း, *v.*; see the parts; မောင်ရွှေပွင့်ဥရွာပစ္စည်းမှက်ပြွန်းရုံခံကအသက်ဆုံးချလေသည်။

—ပြီ, *v.*; see the parts,

မျက်ထိမ္မင်း, 1st def.

မျက်, 2, *v.* to be witty, droll, comical, funny, to jest, play the buffoon, to trifle with, play the fool with; ထက်စွဲစောင့်ထွေထွေမျက်ထိက်ထွေစွဲတယ်လှသည်။

—ချော်, *v.* same; to deride, treat with derision; ပျက်ချော်ချော်နိုင်သည်။ ငါ့ထိုမျက်ထီးပျက်ချော်နှင့်သာပြောပါနှင့်။

—ထီးပျက်ချော်, *adv.* in a droll, comical, deriding manner.

—ပြည်, —ပြယ်, —ရယ်, *v.* same, but generally used in some adverbial form; ပျက်ရယ်ပြသည်။

မျက်ထိကာ (*pron.* ပျက်ထိခါ), *adv.* a very little; အနည်းငယ် ထင်းပေါ့သည်။ မျက်ထိကာ ထည့်ထိုက်ပါဦး။ [This word is used more in Upper, than in Lower, Burma, and generally with reference to ngapi and salt.]

မျက်ထိထိ, *adv.* deficient in relish, ထိုသောအရသာပေါ့သည်နှင့်; example: ထိထင်ရေအမျှပေါ့ထိုမျက်ထိထိရှိသည်။

ရှင် (so written by the Arakanese); *comp.* ပြင်, *v.* to prepare, put in order, to amend, correct, repair; ပြုပြင်သည်, —မင်းရေးသည့်စာထဲမှာထက်အမှားများသည် ပျင်ရေးထိုက်ပါဦး။ ခင်ဘျား ထာဝရသိတင်းကြားသောကြောင့်။ စားစရာ အသင့်တဲ ပျင်ထား ပါသည်။ မဟာမင်း ကြီးကြွထာဝရပြင်သောကြောင့်။ အောက်အရာရှိများ။ ရာဇဝတ်ဇရင်များ မှစ၍အသင့်တဲပျင်ထားကြသည်။

—ဆင်, *v.* same, 1st def.; *comp.* ပြုပြင်။

—လျှာ, *v.* same, infrequent (never used in colloquial).

မျင်ခန်းလင်, *n.* sida hemp.

မျင်ထောင်ဥ, *see* ဗထံထောင်ဥေး။ [Said to be an article of food in Upper Burma during times of scarcity.]

ပျင်း, *v.* to be lazy, idle, indolent, to be loth, reluctant (to do), averse to; in the latter sense used as a *qual. verb. affix*, *e.g.*, မြင်ပျင်းသည်, to hate to see; ကြားပျင်းသည်, to hate to hear. Der. အပျင်း—(1) တတ်ခင်ဘျားပျင်းသည်လူ။ ထာလူမြင်နိုင်မည်ထဲ။ (2) မြင်မြို့ထိုကျွန်ုပ်ထက်သွားပျင်းသည်။ (3) ခင်ဘျားမပြောပါနှင့်။ ခင်ဘျားပြောသည့်စကားကို အထွန်ကြားပျင်းသည်။ (4) ရှေ့နေမောင်ကြက်မြိုဆင်းရဲသားအပေါ်မှာ အတိုးများစွာထူစားသည်မှာ။ အထွန်ခံပျင်းစရာကောင်းသည်။ [ပျင်း also means to be *ennuyé*, to be dull and uninteresting as one's surroundings; သည်မြို့အထွန်ပျင်းစရာကောင်းသည်။]

—ပိုးထ (*pron.* ပျင်းပိုးထ) (*see* ပိုးထ), *v.* to be very lazy; ထယ်ထည်လူပျင်းပိုးထသည်မြန်မြန်ထက်ထက်မထိုင်ဘူး။

—ရိ, *v.* same as ပျင်း, 1st sense; ဤသို့သော ထင်းရဲကိုခံရသောအားချင်းသာကို။ အတယ်မှာရနိုင်ပါတော့အံ့နည်းဟု။ ဆင်းရဲတခါ။ ချင်းသာထထည့်။

ထောကန္တိဖြစ်မြဲစွေတာကို။ မထူစားမိသ်။ ပျင်းရိခြင်းကို။ အစွဲမြဲ၍ထွက်ကျော့ထွေး
၏။

ပျင်းကထိုး, *n.* ironwood, the *Inga xylocarpa*, *M.* The wood of this tree is much used for house-posts.

ပျင်းတော်ထိပ်, *n.* a small tree with white flowers and bright red berries, the *Clausena heptaphylla*. [There are two kinds, termed by the Burmese အထည် and အရိုင်း; the leaves of the cultivated kind are eaten with curry; if eaten in large quantities it acts as a gentle purgative.]

ပျင်းမ, *n.* the queen lagerstræmia, *M.*

—ဖြူ, *n.* the white jarool, a timber much used in house-building.

ပျပ်, *v.* to be thick, dense, not rare; မကြည်—(1) ထင်းရည်ပျပ်လို သောက်မကောင်း။ (2) ရေပျပ်လိုထွေဝတ်မသွားဘူး။ (3) သစ်ပင်ကလေး များထူထိုက်သည်မှာပျပ်နေရော့။

—ချွဲ, *v.*; see the parts; used adverbially; သည်ယူချွဲချွဲပျပ်ပျပ်ပြော ထတ်သည်, as a mealy-mouthed person.

—နှပ်, *v.* same; used adverbially (chiefly used with reference to words of abuse; ပျပ်ပျပ်နှပ်နှပ်ဆဲသည်).

ပျဉ် (ပင်), *n.* a kind of tree (Pali ပင်ကုလ).

ပျဉ်, *v.* to be reduced to a level (ထူညီထည်း, on the same level) by some modification of the surface, or by being so close and thick as to fill up all interstices; *comp.* ပြား, *n.* a board, plank; ပျဉ်ပြား, a flat surface; used in composition with other words as ကျောက်ပျဉ်။ ပါးပျဉ်။ ထက်ဝါးပျဉ်။

—ခင်း, *v.* to lay with boards, as a floor.

—ထရံ, *n.* plank-wall, tongued and grooved.

—ထောင်, *v.* to cover the side of a house, make a partition with boards.

—ပြား, *n.* a board, plank; ခင်ကျားဒိပ် ပျဉ်ထောင်ပျဉ်ခင်း ဒိပ်ထား; [*lit.* one walled and floored with planks].

ပျဉ်း, *v.* to be tough, so as to yield to force without breaking; မခတ်။ Der. အပျဉ်း; ထားဝယ်ကြိမ်ထပ်ပျဉ်းသည်ရုပ်တရက်မှိုက်နှက်လို မကျိုးတည်ဘူး။ (2) သည်နှုံးသားထပ်ပျဉ်းသည်။ ထယ်အဝါးရခက်သည်။

—စွဲ, *v.* same, 2nd def. (very rare in colloquial).

ပျံ, *v.* to fly as a bird, as sparks of fire, as rays of light; သည် ရွာကြိတ်ပျံကျစည်ကားသည် ဒေထဝ (စက္ကော) ကြိတ်ပျံမကျစည်ကတ္တိ။

—ကာဝီကာ, *adv.* in a flying, circling manner as a bird.

- ပျံ (pron. ပျံထွား), *n.* a species of swallow, *Hirundo daurica* ;
comp. မိုက်မွေ့ကပ်, the *Hirundo rustica*.
- မျှ, *v.* to be scattered, spread, diffused, as odour, as rays of light,
 as news, &c. ; ရန်ကုန်မြို့ပေါ်တွင်ဦးဆုံးပိုင်တတ်ရက်သိမ်းပျံသည်။
- နှံ, *v.* to be diffused throughout ; မျှနှံကျော်ကြား။ လူချင်းထောက်
 ထမ်းကွဲပြားမျှနှံနေကြသည်။
- ပျူ, *v.* to be pleasant in mind, enjoy one's thoughts ; *comp.*
 မျှပျူ။
- ပွား, *v.* [to spread and increase in the sense of prospering :
 also can be applied to the diffusion of knowledge and to
 exciting the passions, *e.g.*, ကိလေသာပျံ့ပွားစေသည်။] ဝမ်းဈေး
 ကောင်းကတည်းက။ ကျွန်တော်ဥစ္စာပစ္စည်းများပျံ့ပွားသည်။
- ရွှင်, *v.* ; see the parts [ပျက်နှာမျှရွှင်သည် usually applied to
 young people].
- လွင့်, *v.* to be scattered, dissipated.
- ထင်း, *v.* to be diffused and odoriferous.
- ပျာ, *v.* to be in a hurry, bustle (to flurry one's self) ; သည်ကိစ္စမှာ
 မောင်ရွှေထွန်းမိုင်းရန် မထီပါ တယ်ပျာထတ်သည်, it is not advisable
 to depute Maung Shwé Dun, as he is in the habit of flurry-
 ing himself.
- ထီးပျာယာ, *adv.* from above ; ပျာထာပျာယာနှင့်ထက်ကပြေးလာသည်။
- ပျား, 1, *n.* a honey bee.
- အုံ (from အုံ, a bulge), *n.* a nest of bees, including the
 honey-comb.
- ချေးခါ (pron. ပချေးခါ).
- ရွဲ, *v.* to swarm as bees.
- တံ, *n.* a limb or any other thing to which a swarm adheres
 and attaches the honey-comb ; ပျားရွဲသည့်အတံ။
- ထူ (pron. ဝဒူ), *n.* a hornet [အနာပျားထူအုံထိုက်သည်, to form as
 a carbuncle].
- ထူငှက်, *n.* the large bee-eater, *M.*
- ဝန်းဆတ်, *v.* to suck juice from flowers as a bee [also ap-
 plied figuratively to active, or fidgety, persons ; ပျားဝန်းဆတ်
 သထိန်းမနေတူး].
- ဖွပ်, *v.* to take honey from bees.
- မွဲ (—မွဲ) (often *pron.* ပျဲမွဲ), *n.* ထင်ပျား။
- မှက် (pron. ပျဲမှက်), *n.* a drone.
- ရည် (often *pron.* ပျားရေ), *n.* honey.
- ထမ့် (from နွားထမ့်), *n.* a honey-comb.
- သငယ်, *n.* young bees.

ပျား သန့်, *n.* a small kind of honey-bee (a kind of hornet).

—သထက် (sometimes *pron.* ပျသထက်), *n.* the cells occupied by young bees [eaten in curries by the Burmese after the wax has been extracted].

—သွန် (from သွန်, to be ineffectual), *n.* a deserted, empty honey-comb.

ပျားသက် (နာ) (*pron.* ဝသက်နာ), *n.* a small ulcer formed at each corner of the mouth ; ပျားသက်နာပေါက်သည်။

ပျူငှာ (usually *pron.* ပျူငါ), *n.* courteous behaviour, kind attentions, politeness ; လောကဝတ်။—သူဌေးမောင်ထော်အာ။ လောကဝတ် ပျူငါတတ်ရှိသည်, Maung Htaw A, the merchant, has much winning politeness.

ပျူပျူငှာငှာ (usually *pron.* ပျူပျူငါငါ), *adv.* courteously, engagingly, politely.

ပျောက်, *v.* to disappear ; ကွယ်သည်, to be lost. Der. ပျောက်ကျွန်နာ မိကလေးတတ်နှယ်ပျောက်ပါလိမ့်မည်။

—ကင်း, *v.* to be free from, as a disease ; ရောဂါပျောက်ကင်းရှိကပြန်ချင်ပါသည်။

—ကော, *v.* to be obliterated, to die out as a race, to be obsolete ; ရှေးကောင်းထောင်းပျောက်ကောသည်။ ယခုအခါကောင်းသစ်သုံးကြသည်။

—ပျက်, —ရှု, *v.* same, 2nd def. ; ထိုးရုဇာသေသည့်နောက်။ အရိုးပျောက်ပျက်သည်ထိုင်အောင်။ ရုဇာဝင်ထွင်နေရစ်သည်, Pho Raza has left a name in history which will remain even until his bones have been destroyed.

—ပွင့်, *v.* to disappear and be blown away, *i.e.*, to vanish from sight, *see* the parts ; သည်ဆေးကိုစားသည့်နေ့ကပစ္စရေဂေါအန္တရယ်တို့သည်ပျောက်ပွင့်လှန်ပြီ။

ပျောင်း, *v.* to be limber, pliant, flexible, not stiff, မထောင့် ; *comp.* ပျော့. Der. ပျောင်း။ သိပြားကျောက်စောင်းကြိုသော်ပျောင်း။ သည်ကခြေသည်မပျော့ထိုက်တာပျောင်းထို့နေရော့။

ပျော့မင်း, *see* ဌာတ်ပျော့မင်း။

ပျော့ (ပြော့), *v.* to be soft, tender, yielding, lax, မော ; *comp.* ဆီ and နု, to be limber, pliant, flexible, not stiff ; မထောင့်။ ပျောင်းသည် [to be effeminate, to be physically weak, delicate ; "limp" in character] ; ထမင်းစားမဝင်ထိုအားခွန်ဗထပျော့သည်။ (2) တတ်ပျော့သည့်လူမီးသွားနိုင်မည်မထင်ပါ။

—မိ (ပြော့မိ), *v.* soft and yielding to the touch ; most commonly used adverbially ; ပျော့မိမိ။

—မိပျော့နဲ့ (ပြော့မိပျော့နဲ့), *adv.* ထတ်ပျော့မိပျော့နဲ့နိုင်သည်လူ။ သင်တာကလေးထထိုးမျှတင်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

ပျော့ပျောင်း, *v.* same in both senses (to be supple as the limbs ;
မြေထက်ပျော့ပျောင်းသည်); သည်ဆရာကြီးစာကိုပျော့ပျောင်းအောင်ရေးတတ်
သည်။

ပျော့ကြောင်း (ပြေ့ကြောင်း), *n.* a flute, fluted channel in ornamental
work [moulding] ; ဆောင်ထား။ အသုံး၌ထန်။ ပျော့ကြောင်းထိုးလျက်ရှိ။

—ထိုး (ပြေ့ထိုး), *v.* to flute.

ပျော်, 1, *v.* to sleep, be sound asleep ; အိပ်ပျော်သည်။ မွေ့သည် ; *comp.*
အိပ်။

—မွေ့, *v.* same.

—မိန်း, *v.* ; see the parts ; ပျော်မိန်းကာကလေးရှိသေးသည်လန်မိန်းသည်,
I was only just dozing off when I started and awoke.

ပျော်, 2, *v.* to enjoy one's self, be pleased, happy ; မွေ့လျော်သည်။
Der. ပျော်ပျော်မှုပျော်ဖွယ်။ မပျော်သည့်ရွာ။ မသာဘူး (Prov.) ; ပျော်ပျော်
နေသေး။ 'Those that live happily die hard.'

—ဝါး, —မိတ်, —မြူး (applied as a rule to animals), မွေ့ရှင်, *v.*
same (ပျော်ဝါး, in the modern acceptation, usually signifies
to indulge in sensual pleasures).

—ပွဲ, *n.* an impromptu meal, usually in the open air, a pic-
nic, ပျော်ပွဲစား. In Upper Burma ပျော်ပွဲစား, to hold an im-
promptu theatrical entertainment, is the equivalent of ကြည့်
ချင်ပွဲ in Lower Burma. The *pwè* is held in order to test
public opinion as to the merits of a dramatic company with
a view of future engagement, or otherwise. The company
as a rule are not remunerated on such an occasion.

မျိုး, *v.* to be young, in the prime of life, neither very young nor
old ; applicable to whatever has life. Der. အမျိုး and လူမျိုး ;
also applied to trees, *e.g.*, အင်ကြင်းပင်မျိုးနုနုလှပေ ၁၅ နှစ်။

—နု, —ထွတ်, *v.* ; see the parts ; အရွယ်အသင်းမျိုးနုသည်အခါဖြစ်၍။ ရွှင်
လန်းသောမိတ်ဖြစ်သည်, when youthful, and one's appearance is
fresh and tender, one is of cheerful mind.

—ဖြစ် (မျိုးပျစ်) [infrequent], ရွယ်, *v.* same as မျိုး။ သည်မိန်းမမျိုးထား
အိထား, is this woman unmarried or married ? [when
the *tauktè* (tuktoo) crows, Burmese children are in the
habit of calling out မျိုးထားအိထား], they also call out မိန်း
ထားလေထား။

မျိုး, 1, *n.* sacred verse, in lines of four syllables, မျိုးကဗျာ (usually
setting forth the merits and exertions of a ဘုရားလောင်း, an
embryo Buddh).

—ဝတ်စာ (ထတ်စာ), *n.* same.

မျိုး, 2, *v.* to retch, heave, make an effort to vomit ; နှစ်ထုံးမျိုးသည်။

မျှအန်, *v.* [to retch and vomit.—S.]; *see* the parts.

—ထိုက်, *a.* disposed to vomit; သည်အခါကိုမြင်သွင်မျှထိုက်ခြင်းနပြီ။

မျိုး, *v.* to plant, either as seeds or plants, with the intention of transplanting; *n.* a plant; မျိုးပင်။

—ခင်း, *n.* a bed of plants [a nursery, a plantation].

—ထောင် (*pron.* as spelt), *v.* same as မျိုး။ စပါးမျိုးထောင်၊ ပန်းပင်မျိုးထောင်။ ဆေးမျိုးထောင်။

ပြ, 1, *n.* (obsolete). Der. မြို့ပြ and next (မြို့ပြပြည်ရွာ).

—ဒိုး, *n.* a small turret on the wall of a fortification (ထန်ဆောင်းပြဒိုး။ မြို့ဒိုးမြို့တာ), *see* ဝဇ္ဇင်။

—ထီး, *n.* a road which leads to a turret, any road which terminates at a particular spot [a cross-street.—S.].

ပြ, 2, *v.* to show (in various ways); ညွှန်သည်။ ညွှန်းသည်—(၁) ကျန်တော်ကို ထိန်းတဆိတ် ပြလိုက်ပါ။ (၂) ခင်ဘုရား ထရကဲ့သို့ ဒုစရိုက်ကျင့်သွင် အရေးပြပါလိမ့်မည်, equivalent to the English expression of a person receiving a judgment from Heaven.

—ညွှန်, *v.* to point out.—S.

—ညွှန်း, *v.*; *see* the parts.

—သ, *v.* to show in the way of instruction; ပြီးမောင်, ကျွန်တော်ကို ငတ်စဉ်တပြသသွန်သင်သည်ဆရာပါသည်။

ပြက်, 1, *v.* to glance, as a ray of light (infrequent). Der. သွင်ပြက် and မြိုးပြက်။ သွင်ထပြက်။

ပြက်, 2 (ပျက်), *v.* to add to, put into, as a very little into a larger mass; less than စွက်; one kind of ထောင်း။ ပြက်ထောင်း၍ထပ်နီစီတိုးလိုက်ဦးဆုံးသည်ငါးမိဆုံတုံနည်းသေးသည်။ ထပ်ပြက်လိုက်ပါဦး။

ပြကထေ (Sans.), *n.* nature; ဟကထိ, သထော, used in colloquial (ordinarily by men of education); less frequent than ဟကထိ။ ဝထာဇနနက္ခမင်းသည်။ မှူးမတ်ပရိယာတ်တို့နှင့်စကားပြောထော၍ညီးငွေထော်မှုသောအခါမှ။ အလိုတော်အလျောက်။ ပြကထေသောသွားခြင်းဖြင့်။ ရွှေဂူဝံသိုဝင်လာသော ချင်သေမင်းကဲ့သို့။ တည်ကြည်ရဲရင့်ခြင်းနှင့်။ စုံညီစွာလျောင်းထော်ဦးမှ။ မင်းသမီးရှိရာ။ နန်းမဆောင်သို့။ တက်ကြွတော်မူလေ၏, "Prince Mahazanekka having spoken with the nobles and the audience of his own accord, feeling wearied, ascended from the porch to the principal room of the palace, where the princess was, with a natural gait of resolution and boldness like the king of the lions entering the golden cave."

ပြက္ခဒိန် (ပြက္ခဒိန်), *n.* an astrological scheme which forms the basis of subsequent calculations, an almanac; ပြက္ခဒိန်အုပ်၊ ပြက္ခဒိန်ကြည့်၊ ပြက္ခဒိန်ထုတ်၊ ပြက္ခဒိန်တွင်။

မြက်မြက်, *adv.* clearly, conspicuously ; မြက်မြက်ကွက်ကွက်။မြက်မြက်ထင်ထင်—(1) ခရီးတမ်းဝတ်။ခပ်ထိမ်းကုန်သောခြေရာအပေါင်းတို့တွင်။ ဆင်၏ခြေရာသည်သာလျှင်ထင်ထင်မြက်မြက်ထင်သကဲ့သို့ like as amongst all the foot-marks on the high road, those of the elephant are conspicuous ; (2) မင်းထင်သည့်နေရာမြက်မြက်ထင်ထင်တကွက်ခရှိ။

မြင်, *n.* ; *see* အပြင်, the outside, what is beside.

—ထရံ, *n.* walling, tongued and grooved (P.W.D.)

—ပသူ (*pron.* ပြင်ပသူ), *n.* an outside person, one not included (အတွင်းသူ).

—မိုး, *n.* the outside, that part which lies without or ပြင်မိုးထိုင်နေသည့်လူတတ်သူပါ။

—ထဝေါ, *n.* the last of the five places of sitting in the royal presence ; *see* နေရာ။ ငါးထွတ်အတွင်းထဝေါ။

မြင်း, *v.* to be violent ; ထန်သည်, in conjunction with other verbs, appears to have the meaning of very, exceedingly [to be ardent or strong as an alcoholic liquor, scent, tobacco [to be virulent as a poison, အဆိပ်ပြင်း], &c. ; to be loud in sound ; အသံပြင်းသည်—(1) သံသံသံ အင်တန်ပြင်းသည်။ (2) သံသံအရက်ထက်မြင်းသည်များများသောက်လျှင်မူးလိမ့်မည်။ (3) ခပ်ပြင်းပြင်းချီသည့်ထန်ရည်ထက်မူးသည်။

—ထန်, —ပြီ, *v.* same ; လေးပြင်းထန်စွာ လာသောကြောင့်။ ထွေသင်္ဘောတို့သည်များစွာပျက်စီးကုန်သည်။

ပြစ် (ပစ်), 1, *v.* to throw, cast, throw away, reject ; စွန့်သည်, to throw at, shoot ; ထိုခွေးကိုခွံနှင့်ပစ်လိုက်ပါ။

—ခတ်, *v.* last def. ; မောင်ထိုးသေနတ်နှင့်ပြစ်ခတ်လိုသေးသည်။

—စင်, *n.* commonly written ပစ္စင်, which *see*.

—စထက်ခတ်, *adv.* neglectfully, carelessly, without regard ; စာအုပ်ထေပြစ်စထက်ခတ်ထားပါနှင့်။ရက်ပြတ်ကုန်လိမ့်မည်။

—ထား, *v.* to throw aside (for a time), to forsake, abandon ; မောင်ထွန်းမိန်းမပြစ်ထားသည်မှာကြာလှပြီ။

—မှား, *v.* to sin against, to transgress ; ထွန်ကျူးသည် ; ကျေးဇူးရှင်ကိုပြစ်မှားလျှင်မိမိထိုပြစ်မှားသလောက်နီးနီးအပြစ်ကြီးသည်။

—ထိုက်, *v.* same as ပြစ်, 1st and 2nd def.

ပြစ်, 2, *v.* to weave grass (for roofing), make it into a flat piece by doubling and tying on a stick ; သက်ကယ်ပြစ်သည်။ Der. ကပ်ပြစ်, စားပြစ်, ဆိုးပြစ်, သက်ကယ်ပြစ် [သက်ကယ်ထပြစ်တွင်းလိုက်ပါဦး].

ပြည်, 1, *n.* a country [ထသက်ပတ်ထိုးပြည်နှင့်အတိ, transportation for life].

—မိုး, *n.* an hereditary chief.

—ထူးပြည်ပြောင်, *n.* thieves, dacoits, robbers.

ပြည်တန်ဆာ (*pron.* ပြည်တဇာ), *n.* a courtesan, harlot ; မိန်းမပေါ့။
မိန်းမရွှင်ပါသည်။

—တန်ဆာမ, *n.* the same.—S.

—ထဲရေး, *n.* the internal affairs ; ပြည်ရေး။ထိုင်းရေး။

—ထောင်, *n.* same as ပြည် ; used in phrases of enumeration only, as တပြည်ထောင်, နှစ်ပြည်ထောင်, တယ်နှစ်ပြည်ထောင်, ပြည်ထောင်မင်း။

—ဖိုးချကွယ်သထိုကွယ်, *v.* to make an unqualified denial ; this expression is said to owe its origin to the Burmese marionette stage, *i.e.*, to the time the curtain falls and screens everything from view.

—ရေးတိုင်းရေး, *n.* the affairs of a country or kingdom.

—ရှင်မင်းကြီး (*pron.* ပြည်ရှင်မင်းကြီး), *n.* the sovereign of a country.

—ငွေ၊ပြည်မွာ, *n.* minor criminals such as petty thieves, &c.

ပြည်, 2, *n.* a measure of capacity equal to four tsalès (ဝထထ) or one-sixteenth part of a tin (တင်း) ; before capital numerals, အပြည်, as အပြည်နှစ်ထယ်၊အပြည်ယိုးထယ်, &c.

4 ဝထထ make 1 ပြည်, marked (°) as ၁။

2 ပြည် „ 1 ဝရွတ်။

2 ဝရွတ် „ 1 မိတ်, marked (°) as ၁။

2 မိတ် „ 1 ခွဲ။

4 မိတ်, 2 ခွဲ, or 16 ပြည် make 1 tin, marked (၆) as ၁။

ပြည်, 3, *n.* pus.

—အောင်း, *v.* to be pent up as pus in a sluggish or slowly developing abscess (ဆိုင်းနာ) or boil (အနာမင်း) .

—ဝတ်ဖယောင်း, *n.* drawing ointment.

—ထည်, *v.* to suppurate as a boil or sore [ပြည်ထည် is also used in colloquial].

—ပေါက်, *v.* to burst as a boil or abscess.

—မြီ, *v.* to re-gather as a boil.

—မှည့်, *v.* to come to a head as a boil.

ပြည်, 4, *v.* ; see ပြတ်, to jest with ; ခင်ဗျား ကျွန်တော်ကို မပြည်ပါနှင့်, please do not jest with me, sir.

ပြည့်, *v.* to be full. Der. ပြည့်။

—စုံ, *v.* to be possessed of, replete with, to be complete, accomplished, fulfilled ; ပိုးညွန့် ဥစ္စာအပ်ခွင့်နှင့် ပြည့်စုံသောသူဖြစ်ပေသည်။ (2) သည်ဝမ်းဝင်အခက်အထက်နှင့်တတ်ပြည့်စုံသည်။

—မွင်း (*pron.* ပြည့်, mwün), *v.* same (infrequent).

ပြည့်ဝ, *v.* to be full of, have an abundance of; less applicable;
ကျွန်တော်ဝေလ်နိုင်ပါ။ ဥစ္စာပြည့်ဝသော သူဟုတ်ပါ။ သဘော ပြည့်ဝသူ, a
man of ripe and wise understanding and experience.

ပြဋ္ဌာန်း, *n.*; see ပိန်းကော။

ပြဋ္ဌာန်း (Pali ဝဋ္ဌာနံ), *v.* to decide, settle, establish; ထုံးဖြတ်သည်။

—ချွတ်, *n.* an official resolution.

ဖြတ်, *v.* to be cut in two, to be cut, to be cut off, ended, to
cease, stop [to snap in two], break off [to be broken as
the skin, စသည်], to be decided. Der. ဖြတ်။ The word ဖြတ် is
much used in boat and horse racing when speaking of a
horse getting clean away from another; မြင်းထိုး [an ab-
brev. of ထိုက်ထိုးထူ] ထောက်ဖြတ်ကျန်ရစ်သည် [ကျွတ် is used in
boat-racing]; ကျောက်ကြီး ဖြတ်သွားပြီ။ ငွေမျှောသွားလိမ့်မည်, the
hawser has snapped, the boat will drift.

—ကင်း, *v.* to be severed in connection, to be divorced as
husband and wife, to be broken off as friendship; ဦးမြဲနှင့်
ဦးခောင်းကလေးရှေးကကဲ့သို့မဟုတ်။ ခေတ္တာပြတ်ကင်းနေကြသည်။

—စဲ, *v.* to cease, stop, to be divorced as husband and wife.

—ထောင်းပြတ်ထောင်း, *adv.* by intervals of action and repose,
by fits and starts; မိုးစိုက်ပြတ်ထောင်းပြတ်ထောင်း ရွာသည်။

—ဖြတ်စား, *v.* to smack the lips in eating; ခင်ဘျားဖြတ်ဖြတ်မစား
နှင့်ထက်နိုင်ပါသည်။

—ခွဲစား, *n.* an appraiser of uncoined money; *comp.* အထံကိုင်။

—ထပ်, *v.* to be discontinued for want of further supply; ကျွန်
တော်မိမိထွေကြေးပြတ်သပ်သောကြောင့်။ ဘိထပ်မြို့သို့စာသင်ရန်မထွက်နိုင်ကြ
ရှာပါ။

—ထုပြတ်ခင်, *adv.* on the point of being severed.

—သတ်, *v.* to be cut or rent to pieces, spoilt.

—သား, *v.* to be distinct, clear (in speech).

ပြတင်း (pron. ပဒင်း), *n.* a window-shutter; ပြတင်းရှက်။ ပြတင်းဖြူ။ ဤချ
ရသည်အရာရှိ။

—ပေါက်, *n.* the opening or aperture of a window.

—မှန်ခိပ်ကွက်, *n.* a window-sash.

—ရောင် (—ယောင်), *n.* a false window.

—ရှက်, *n.* a window-shutter; ပြတင်းပိတ်။

ပြတန်း, see ပိတန်း, *n.* a canopy.

ပြထား (pron. and frequently written ပဒါး), *n.* quicksilver; ထုထား
ပြထားသောထဆွေသည်။ ထံသောတပြည့်ဝသည်။

—ထား, *n.* oxymercurate of mercury, corrosive sublimate.

ပြထားသောချို, *n.* calomel.

—ထိန်း, *v.* to overlay glass with quicksilver ; မှန်ကိုပြထားထိန်းသည်။

ပြထို, *n.* a spittoon, ထွေးအင်းထွေးခံ (obsolete) [a term said to be extant in the reign of ဒုတ္တပေါင်မင်းကြီး, first king of Prome].

ပြန်, ၁, *n.* a pran, a measure of time equal to ten karas (ခရာ) [a term used in astrological calculations].

ပြန်, ၂, *v.* to return, to repeat, do again, ထပ်သည်။ [as an abbrev. form of ပြန်ကြား, to reply to a letter, စာပြန်သည်။စာပြန်], to do in return, တုံ့သည်။ ထွန်သည် ; to repeat, rehearse (a lesson), to interpret, translate, စကားပြန်သည်။အနက်ပြန်သည် ; to die (clerical) ; ဆုန်းကြီးမြန်ထောင်မှုသည်, to recover (*intrans.*) from fainting, to refine, purify, rectify by redistillation or sublimation, ဝါးထပြန်။ထောက်ထပြန် ; ထေ့ပြန်ထောက်နိုင်သည်, *qual. verb.* affix, again ; *adv.* back, backwards ; used in composition, *e.g.*, နောက်ပြန်။ ပြောင်းပြန်။ ထက်ပြန်။ မင်းအမေအင်မတန်နာနေသည်။ အိပ်ထိမြန်မြန်ပြန်ပါ ; အစိုးရမင်းထိုမြန်စာစာပြန်ရသည် ; နာရီတဝက်ထောက်မော့ပြီးမှ ပြန်သတိရသည်။

—ကြား, *v.* to communicate information, to relate, report (respectfully) ; ၎င်းအကြောင်းပြန်ကြားရန်အခွင့်ခရှိ။ခင်ဗျားသိပြီးသားဖြစ်ပါသည်။

—စာ, *n.* a written reply.

—စောင်း (*pron.* ပြန်စောင်း), *adv.* sidewise, as in looking back ; ထိုကတော့ပေးယံထိုသူကပြန်စောင်းမှမကြည့်ဘူး။ မင်းလိုထုပြန်စောင်းမှမကြည့်ချင်ဘူး။

—ဆို, *v.* to interpret, translate.

—တန်း (*pron.* ပြန်တန်း), *n.* a royal edict made public for universal observance ; အမိန့်ထောင်ပြန်တန်း, an official gazette.

—ပြော, *v.* to relate, narrate, repeat (an account).

—လာ, *v.* to come.

—ထွန်, *v.* to do in return, do back again [retaliate] ; *comp.* ထွန်ပြန်။ငါ့ထိုပြန်ထွန်မပြောနှင့်။ပြောလျှင်တွေ့မည်။

—ထွား, *v.* to go back.

ပြန့်, *v.* to be expanded as the open hand or as a mat when unrolled, to be spread out as grain, sand, &c., to be level, have an even surface ; ညီညာသည်။ညီညွတ်သည် ; *comp.* ပြား။

—ကျယ်, မြန့်ကျယ်, *v.* (to be widely extended) ; see the parts ; often *pron.* မြေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်။ရေပြင်ပြန့်ကျယ်သည်။

—ပျူး, *v.* to be a level, agreeable surface ; သည်အရပ်မြေ နေရာထိုင်ရာထယ်ကောင်းသည်။ပြန့်ပြန့်ပျူးပျူးရှိသည်။ [also applied to the mind being in a happy, contented state, *e.g.*, စိတ်ပြန့်ပြန့်ပျူးပျူးရှိ။]

ပြဿဒါးရက်, *n.* one of the two unlucky days in the month. [According to some ပြဿဒါးဆန်း means when the unlucky days are in the ascendant, and ပြဿဒါးတွတ် the reverse.]

ပြာ, 1, *n.* ashes.

—အိုး, *n.* a kind of crucible (မိုက်) made of ashes.

—ဆား, *n.* potash, pearl-ash, saleratus.

—ဆားနု, *n.* soda.

ပြာ, 2, *v.* to be blue. Der. အပြာ။

—အောင်, *adv.* intensive to ဆင်းရဲ။

—နောက်နောင်, *adj.* being of a dull blue colour ; နှင်းနှင်း။

ပြာ, 3, *v.* to be dim as the eyes from weakness or old age ; more than မှန်, but less than ရွှေ and သိ။

ပြာ, 4, *v.* to toss up, as rice when cleaning it with a shallow, flat-bottomed basket (စံကော) ဆန်ပြာ။

ပြာတာ, *n.* a peon, မင်းထောင် (a term sometimes applied to a police constable), a Court peon.

ပြာသာထွတ် (*pron.* ပြာသာတွတ်), *n.* an ornamental excavation in architecture, as if designed to be the bed of a looking-glass ; ဖျဉ်ထောင်ပြာသာထွတ်ပွတ်သေးပွတ်ခြင်းတည်းသည်။

ပြာထို, *n.* Pyatho, the tenth month in the year, nearly answering to January [said to be derived from an ancient superstition that it was unlucky to throw away the ashes of fires (ပြာ) during this month. Hence they were “stored up” ; (ထို, *v.* to “store up”) ; ခြေထိုထက်ထိုလပြာထို]။

ပြား, 1, *v.* to be flat, level, not spherical, ဝေိုး ; *comp.* ပြန့်. Der. အပြား။

—ချပ်, *v.* to be flat and thin ; usually used in the adverbial form.

—တားတား, *adv.* somewhat flat, flattish.

—ထိုက် (*pron.* ပြားထိုက်), *adv.* flatwise.

ဗြိစ္ဆာ (ဗြိစ္ဆာ, Pali), *n.* a scorpion, the eighth sign of the zodiac ; ဗြိစ္ဆာခွင်။ ဗြိစ္ဆာစန်း။ ဗြိစ္ဆာရာသီ။ ဗြိစ္ဆာရာသီနှင့်ချိတ်သော တန်ဆောင်မုန်းလ။ ဗြိစ္ဆာရာသီတဆောင်မုန်းလကြက္ခိကာနက္ခတ်မှန်းတည့်သည်။

ဗြိတ္တ (Pali ပေတော), *n.* a pyeit-ta, a kind of being inferior to man, inhabiting one of the four states of suffering (အပါတ်), including many varieties ; *comp.* တစ္ဆေ and ဖုတ်, applied colloquially to the lower orders of the brute creation, as insects, worms, &c. “The prétras (ဗြိတ္တ) inhabit the Lókán-tarika naraka, လောကန္တရက်နရက ; in appearance they are “extremely attenuated, like a dry-leaf. There are some

"prétas that haunt the places near which they had formerly lived as men; they are also found in the suburbs of cities, and in places where four ways meet" (လင်းလေး ဆို၍). "The inhabitants of the Lókántarika naraka are prétras. Their bodies are 12 miles long, and they have very large nails. On the top of the head there is a mouth about the size of a needle's eye (ဆင်နားပေါက်ခန့်မျှ). In the world there is a préta birth called Nijhámatanhá. The bodies of these prétras always burn. They continually wander about, never remaining in any one place a longer period than the snapping of a finger (လက်ဖြင့်တစ်ဖက်). They live thus an entire kalpa (ကမ္ဘာ); they never receive food or water, and weep without intermission. All beings, except the Bódhisats (ဗောဓိသတ်), receive this birth at some period or other of their existence. The prétras may receive food and drink from their relatives, who can further benefit them by performing acts of merit in their name, such as the giving of food, alms-bowls, &c. to the priests, but there are many prétras who have so much demerit (အလှူမိတ်) that they cannot in this way be assisted; still, though the act be of no benefit to the prétras, it is to the person who performs it. The prétras derive no benefit from the weeping and lamentation of their relatives, and it is no advantage to them when their merits are proclaimed."

—M.B.

မြန်းမြတ် (*pron.* မြန်းမြတ်), *n.* a kind of grass.

မြန်း, *v.* to be idle, vain, unsubstantial; chiefly applied to persons and language; သည်သူလူမြန်းကား။ တယ်အရာမှမြင်မြောက်အောင်ကြံနိုင်မည်မထင်။

—မျှင်း, *v.* same.

—သောင်း, *v.* very rare in colloquial, but sometimes found in poetical compositions.

မြိမ္မ (Pali, a bull), *n.* Taurus, the second sign of the zodiac; မြိမ္မခွင်, မြိမ္မစန်း, မြိမ္မရာသီ, မြိမ္မ, မြိမ္မရာသီနှင့် ရှစ်သော ကဆုန်မိသားစုတွင်မှန်းတည့်သည်။

မြီ, ၁, *v.* to be accurate, exact; chiefly applied to speaking and writing [this word is also applied to paintings and drawings which are true to life]; စကားမြီသည်။ သည်သရာကားရေးတယ်မြီသည်။

—မျှင် (—မြင်) (*pron.* မြီမြင်), —ထ, *v.* same; မြီမျှင် is used by the better educated; မြီမျှင်တွက်တွက်ခန့်ခွဲရသည်။ မြီမျှင်မျှင်ယောင်နှုတ်လက်ဆောင်နှင့်, —သူမြီခမကားပြောမျှင်။ တယ်အသံမြီသည်။

ပြီ, 2, *verb. affix* denoting the past, sometimes the future (ဝေးပြီ သုံး၊ သွားပြီသုံး), changed into ပြီး when followed by another assertive *affix* (see Grammar), e.g., သွားပြီးထမ်းဝေးပြီးပြီထား သွားပြီးသည့်နောက်။

ပြီ (pron. ဝီဝီ in colloquial), *adv.* at all (in a negative sentence), အထူး, as ပြီမရှိ, *there is none at all*; ပြီမတတ်ပါ, he is not at all skilful. Frequently followed by သား, e.g., ပြီသား မတတ်ပါ။ သိတင်းပြီသားကြော။

ပြီး, 1, *v.* to be done, finished, completed, accomplished, to be proof against (a weapon or a blow), ထားပြီး, သတ်ပြီး, ထုံပြီး, ခေ နတ်ပြီး။ — ဆရာမောင်သိရှိ ထားပြီးသည့်အကြောင်းအင်္ဂလိပ်များကအယူရှိ ကြပါ။ အပြီးဆေး, *n.* medicine to cause invulnerability.

— ချော, *v.* to be settled and smoothed over as a difficulty (အမှုအထွန်ထရပြီးချောသွားစေချင်ပါသည်)။

— ငြိမ်း, *v.* to be settled as a difficulty, litigation, a quarrel; ဦးမောင်ကလေးအမှုထောင်ထောင်နှင့်ငြိမ်းငြိမ်းမည့်ထက္ကတာမရှိ။

— ဝီး, *v.* same as ပြီး။

— ပြတ် (pron. ပြီးဖြတ်), *v.* to be finished as any kind of labour or business [ပြီးပြတ်လွယ်ရန်အကြောင်းရှိသည်။]

— ပြေ, *v.* similar meaning to ပြီးငြိမ်း။

ပြီး, 2, *verb. affix*; see under ပြီး။

ပြု, 1, *v.* to do, perform; ကျင့်သည်။ မူသည်, to act like, assume the character of; မူသည်ပြုပုံမူပုံထုပ်သည်။ Der. အပြုဘာပြုမရှိ, interrogative, why? ကွန်တော်မှာကိုယ်ထောင် ပြုမှပါမည်။ [ပြု in the sense of “to do,” “to perform,” is being gradually sup- planted by ကျင့်]။

— ကျင့်, *v.* same, 1st def. [to commit as a good or bad action; usually, however, used with reference to the latter]; ကွန် ထောင်မျိုး ၎င်းအမှု ပြုကျင့်ဖြစ်ပွားသည့် အခပ်သွားရောက်ကြည့်ရှု စုံထောက်ပါ သည်။

— ဝား, *v.* to bewitch, inflict mischief upon by witchcraft; *comp.* ဝင်းဝား. [The difference between ပြုဝား and ဝင်းဝား seems to be that the former means to be bewitched by human beings (such as witches), and the latter by super- human agency (such as ghosts, nats, and the spirits of persons who have met with violent or unnatural deaths).]

— ခု (pron. ပြုခု), *v.* to take care of, minister to the benefit of (to cherish).

— ဖွင့် (pron. ပြုဖြင့်) (—ဖြင့်) (from ဖွင့်, to amend), *v.* to amend, correct, repair, put in order; *comp.* ဖွင့်ဆင်။

— မူ, *v.* same as ပြု, 1st def.

ပြန့်ပြော (*pron.* ပြန့်ပြော), *v.* to be uniformly and plentifully supplied; မြို့ရွာပြန့်ပြောသာသာသည်။

ပြဝ, *v.* to be low, squat, flat and broad in comparison with the height; *comp.* နိမ့်, to be in a low, stooping, crouching posture; ဝတ်သည်။ သည်လူပြဝပြဝကလေး။

—ဝပ်, —ဝပ်, *v.* same, 2nd def.

—စွဲ, *v.* to be habitually fixed in a humble posture; used only as an adverb in a reduplicated form.

—စွဲကြီး, *adv.* indisposed to move; ပြဝစွဲကြီးထိုင်မနေနှင့်မြန်မြန်ထပါ။

ပြန့်, *v.* to spread out; distribute throughout, according to some rule; သည်ပုကန်ထဲမှာ ဟင်းစုထည့်မထားနှင့် (ပုကန်) နှစ်ထိုးမှာ ပြန့်ထည့်ထားထိုက်ပါ။

—မျှ, *v.* same; ဘဝမှာပုံပြန့်မျှထွင်တပ်ထွင်ဘယ်လောက်စိကုသထဲ။

—မျှလူ, *v.* to take an average.

ပြတ်, 1, *v.* to waste (*intrans.*), become weak, less vivid or pungent, as odour, flavour, colour, heat, affection; အားလျော့သည့်, figuratively (to become feeble as a plan or scheme; အကြံပြတ်သည်) အချစ်ပြတ်သည်။ ခေတ္တပြတ်သည်။ အနံ့ပြတ်သည်။ မြင်ဖန်များထေသည်။ နှင်းဖန်များပြတ်သည်။ ခင်ဘွားမိန်းမ အရင်ကထက်ခေတ္တပြတ်ပါ။ အရင်ကနှင့်အတူတူပါသည်။

ပြတ်, 2 (from ပြ and ရယ်, to show and laugh), *v.* to jest with, put to the blush, as young persons of different sexes, to make indelicate allusions; ကိလေသာနှင့်ဝပ်၍ကျီဝားသည်; *comp.* ပျက်ချော် and ပျက်ရယ်။

ပြယုတ်, *n.* in Pali grammar an illustration, exemplification.

ပြထိုးထား, *adv.* glitteringly, dazzlingly, with a variety of colours (infrequent); နီလာ။ ဂေါ်မုတ်။ ဥဿပရား။ ပြထိုးထားထေ။

ပြထောင် (Pali ပါသာဒေါ, ပါသာဒ), *n.* a graduated turret surmounting the roof of palaces, distinguished kyaungs, royal boats, &c. (ကရမိတ်သေသံထောင်)။

—ဦးဖြည်း (*commonly written* ဦးဖြည်း, *pron.* ဦးဖြီ), *n.* the same shaven-headed, i.e., not rising to a point [ပြသန်ဦးဖြည်းနှင့် သင်္ကြိုဟ်စေ, in contradistinction to ပြထောင်ရှည်မိုက်နှင့်သင်္ကြိုဟ်စေ]။

ပြထာနာ, *n.* a question that forms a subject for discussion; *comp.* ပုစ္ဆာ။ ပြထာနာဖြေ—ပြထာနာမေး။

ပြထာဒါး, *n.* a term applied to two unlucky days in the month?

—ထွတ်, *v.* to be obscured as the moon on one of these days?

—ဆန်း, *v.* to begin to wax as the moon on one of these days?

—နေ့, *n.* one of the two unlucky days in the month?

ပြဿဒါးရတ်, *n.* one of the two unlucky days in the month. [According to some ပြဿဒါးဆန်း means when the unlucky days are in the ascendant, and ပြဿဒါးကွယ် the reverse.]

ပြာ, 1, *n.* ashes.

—ဒိုး, *n.* a kind of crucible (ဒိုက်) made of ashes.

—ဆား, *n.* potash, pearl-ash, saleratus.

—ဆားနူ, *n.* soda.

ပြာ, 2, *v.* to be blue. Der. အပြာ။

—အောင်, *adv.* intensive to ဆင်းရဲ။

—နောက်နောက်, *adj.* being of a dull blue colour ; နှမ်းနှမ်း။

ပြာ, 3, *v.* to be dim as the eyes from weakness or old age ; more than မှန်, but less than မွဲ and သိ။

ပြာ, 4, *v.* to toss up, as rice when cleaning it with a shallow, flat-bottomed basket (ပိတော) ဆန်ပြာ။

ပြာတာ, *n.* a peon, မင်းထူလင် (a term sometimes applied to a police constable), a Court peon.

ပြာသာကွတ် (*pron.* ပြာသာတွတ်), *n.* an ornamental excavation in architecture, as if designed to be the bed of a looking-glass ; ပျဉ်ထောင်ပြာသာကွတ်ပွတ်ဆေးပွတ်ခြင်းထည့်သည်။

ပြာသို, *n.* Pyatho, the tenth month in the year, nearly answering to January [said to be derived from an ancient superstition that it was unlucky to throw away the ashes of fires (ပြာ) during this month. Hence they were “*stored up*” ; (သို, *v.* to “store up”) ; ခြေထိုက်တိုက်ပြာသို].

ပြား, 1, *v.* to be flat, level, not spherical, မထိုး ; *comp.* ပြန့်. Der. အပြား။

—ချပ်, *v.* to be flat and thin ; usually used in the adverbial form.

—တားတား, *adv.* somewhat flat, flattish.

—ထိုက် (*pron.* ပြားထိုက်), *adv.* flatwise.

ဗြိစ္ဆာ (ဗြိစ္ဆာ, Pali), *n.* a scorpion, the eighth sign of the zodiac ; ဗြိစ္ဆာခွင်၊ ဗြိစ္ဆာစန်း။ ဗြိစ္ဆာရာသီ။ ဗြိစ္ဆာရာသီနှင့်ချိန်သော ထန်ဆောင်မုန်းလ။ ဗြိစ္ဆာရာသီတဆောင်မုန်းလကြိစ္စတာနုက္ခတ်မွန်းလည့်သည်။

ဗြိတ္တာ (Pali ဗေတော), *n.* a pyeit-ta, a kind of being inferior to man, inhabiting one of the four states of suffering (အပါယ်), including many varieties ; *comp.* ထန္တေ and ဖုတ်, applied colloquially to the lower orders of the brute creation, as insects, worms, &c. “The *prétas* (ဗြိတ္တာ) inhabit the *Lókán-tarika naraka*, လောကန္တရက်နဂါး ; in appearance they are “extremely attenuated, like a dry-leaf. There are some

"prétas that haunt the places near which they had formerly lived as men; they are also found in the suburbs of cities, and in places where four ways meet" (လင်းလင်း ဆို). "The inhabitants of the Lókántarika naraka are pré-tas. Their bodies are 12 miles long, and they have very large nails. On the top of the head there is a mouth about the size of a needle's eye (အင်္ဂလိပ်စာလုံးလေး). In the world there is a préta birth called Nijhámatanhá. The bodies of these pré-tas always burn. They continually wander about, never remaining in any one place a longer period than the snapping of a finger (လက်ဖြတ်တွက်). They live thus an entire kalpa (ကာလ); they never receive food or water, and weep without intermission. All beings, except the Bódhisats (ဗောဓိသတ်), receive this birth at some period or other of their existence. The pré-tas may receive food and drink from their relatives, who can further benefit them by performing acts of merit in their name, such as the giving of food, alms-bowls, &c. to the priests, but there are many pré-tas who have so much demerit (အဆုတ်) that they cannot in this way be assisted; still, though the act be of no benefit to the pré-tas, it is to the person who performs it. The pré-tas derive no benefit from the weeping and lamentation of their relatives, and it is no advantage to them when their merits are proclaimed."

—M.B.

မြန်းမြတ် (*pron.* မြန်းမြတ်), *n.* a kind of grass.

မြန်း, *v.* to be idle, vain, unsubstantial; chiefly applied to persons and language; သည်သူလူမြန်းကား။ တတ်အရာမှမြန်မြောက် အောင်ကြံနိုင်မည်မထင်။

—မျှင်း, *v.* same.

—သောင်း, *v.* very rare in colloquial, but sometimes found in poetical compositions.

မြွေ (Pali, a bull), *n.* Taurus, the second sign of the zodiac; မြွေခွင်, မြွေထပ်ခန်း, မြွေထပ်ရာသီ, မြွေ, မြွေရာသီနှင့် ရှုဦးသော ကဆုန် ၈သားခန့်တွင်မွန်းတည့်သည်။

မြီ, *v.* to be accurate, exact; chiefly applied to speaking and writing [this word is also applied to paintings and drawings which are true to life]; ကောင်းမြီသည်။ သည်ဆရာကားရေးတတ်မြီသည်။

—မျှင် (—မြင်) (*pron.* မြီမြင်), —ထ, *v.* same; မြီမျှင် is used by the better educated; မြီမျှင်တွတ်တွတ်ခန့်ရှိ ရွတ်သည်။ မြီမျှင်ချစ်ထောင်နှုတ် လက်ထောင်နှင့်, —သူမြန်မာကောင်းပြောထွင်းတတ်အသံမြီသည်။

ဖြဲ, 2, *verb. affix* denoting the past, sometimes the future (စားပြီ
သူ။ သွားပြီသူ။), changed into ဖြီး when followed by another
assertive *affix* (see Grammar), e.g., သွားပြီ။ ထမင်းစားပြီးပြီထား။
သွားပြီးသည့်နောက်။

ဖြဲဖြဲ (*pron.* ဝီဝီ in colloquial), *adv.* at all (in a negative sentence),
အထူး, as ဖြဲဖြဲမရှိ, *there is none at all*; ဖြဲဖြဲတတ်ပါ, he is not
at all skilful. Frequently followed by သား, e.g., ဖြဲဖြဲသား
တတ်ပါ။ သိထင်းဖြဲဖြဲသားကြော။

ဖြဲ, 1, *v.* to be done, finished, completed, accomplished, to be
proof against (a weapon or a blow), ထားပြီး, ဒုတ်ပြီး, ထွဲပြီး, သေ
နတ်ပြီး။ — ဆရာမောင်သိရှိ ထားပြီးသည့်အကြောင်းအင်္ဂလိပ်များကအယူမရှိ
ကြပါ။ အပြီးဆေး, *n.* medicine to cause invulnerability.

— ချော, *v.* to be settled and smoothed over as a difficulty
(အမှုအတွက်ထရပြီးချောသွားစေချင်ပါသည်)။

— ငြိမ်း, *v.* to be settled as a difficulty, litigation, a quarrel;
ဦးမောင်ကထားအမှုတော်ထော်နှင့်ငြိမ်းမည့်လက္ခဏာမရှိ။

— ဝီ, *v.* same as ဖြဲ။

— ဖြတ် (*pron.* ဖြဲဖြတ်), *v.* to be finished as any kind of labour
or business [ဖြဲဖြတ်လုပ်ရန်အကြောင်းရှိသည်။]

— ဖြေ, *v.* similar meaning to ဖြဲငြိမ်း။

ဖြဲ, 2, *verb. affix*; see under ဖြဲ။

ပြု, 1, *v.* to do, perform; ကျင့်သည်။ မူသည်, to act like, assume
the character of; မူသည်ပြုပုံမူပုံထုပ်သည်။ Der. အပြုဘာပြုလို့, in-
terrogative, why? ကျွန်တော်မှာကိုယ်တော် ပြုမှန်ပါစည်။ [ပြု in the
sense of "to do," "to perform," is being gradually sup-
planted by ကျင့်]။

— ကျင့်, *v.* same, 1st def. [to commit as a good or bad action;
usually, however, used with reference to the latter]; ကျွန်
တော်မျိုး ၎င်းအမှု ပြုကျင့်ဖြစ်ပွားသည့် အခပ်သွားရောက်ကြည့်ရှု စုံထောက်ပါ
သည်။

— စား, *v.* to bewitch, inflict mischief upon by witchcraft;
comp. ဝမ်းစား။ [The difference between ပြုစား and ဝမ်းစား
seems to be that the former means to be bewitched by
human beings (such as witches), and the latter by super-
human agency (such as ghosts, nats, and the spirits of
persons who have met with violent or unnatural deaths).]

— ခု (*pron.* ပြုခု), *v.* to take care of, minister to the benefit of
(to cherish)။

— ဖျင် (*pron.* ပြုမြင်) (—ဖြင်) (from ဖျင်, to amend), *v.* to amend,
correct, repair, put in order; *comp.* ဖျင်ဆင်။

— ခု, *v.* same as ပြု, 1st def.

မြေတပ်, *v.* to operate, act upon ; ကျွန်တော်အပေါ်တွင်သည်သူအကြောင်းပဲ့အမှုမြေတပ်သည်။

မြ, 2, *n.* a species of mangrove producing tannic acid, *M.*

မြတ်, 1 (*pron.* မြတ်), *n.* roughness, unevenness of surface, as of a rough skin, or a rough rock, (or coarsely woven paper), or silken garments.

—ထ, *v.* to be rough, grating ; more than မြင်း။

—ရှင်ထ, *v.* same ; မင်းကြောမှာမြတ်ချည်းကတည်း။

မြတ်, 2, *v.* to boil (*trans.*), hence တဖြတ်စာ (*pron.* တဖြတ်စာ), a small quantity, enough for one meal ; ကြက်ဥ ၂ လုံးကိုမြတ်ထိုက်ပါ, boil two eggs, please.

—ဆေး, *n.* an apozem, medicinal decoction ; ချက်ဆေး။

—ဖြော, *v.* to parboil, *e.g.*, as the leaves of the မွေးထောက် and ကျွေး creepers.

မြတ်, 3, *v.* to be unloosed by the severing or detaching of some connected part ; applied to things joined lengthwise, *e.g.*, အဆစ်မြတ်သည်။ [to be put out of its socket as a bone] ; applied also to the discontinuance of a race ; အမျိုးမြတ်သည်။ [ထိပါမင်းထပ်ပါမင်းသား အမျိုးကိုမြတ်မြတ်ဖြန်း ကွပ်ညှတ်တော်မူသည်]။ မီးရထားတွဲမြတ်ကျန် ရပ်သည့် နောက်။ အရှိန်နှင့်လိုက် မြေးလာ သေး သည်။ အထုတ်မြတ်သည်, *v.* to be thrown out of employment ; မြတ်ဖြန်း, to be extinct as a race.

—မြတ်စင်, *v.* to be all dead.

မြွေ, *n.* a vice ; some pronounce this word မြွေ။ ရွှေကိုမြွေနှင့်ထိုင် ထူသည်။

မြတ်မြတ်မြတ်မြတ် (*pron.* မြတ်မြတ်မြတ်မြတ်), an abbreviation of ပရပ်ပရပ် reduplicated, but less frequently used than the latter. မြတ်မြတ် (*pron.* မြတ်မြတ်), *adv.* with a light dashing sound, as of things falling in water.

—မြည်, *v.* to make such a sound ; သစ်သီးများရေထဲကြွေကျသည့်အခါ မြတ်မြတ်မြည်ထွားသည်။

မြန်း, *v.* to be worn away, exhausted, spent (as property) ; ပေါ်ထမနေကြောင်းကို မြသော ဒဏ်သည်။ မိမိတို့ငြိန်လာသဖြင့်စည်းစိမ်လည်းမြန်း။ အထက်လည်းဆုံးရှုံးချေသည်။

—တီး (*pron.* မြန်းတီး), *v.* same.

မြန်းမြင်း (*pron.* မြန်းမြင်း), an abbreviation of ပရန်းပရင်း, but less frequently used than the latter ; အိမ်ပေါ်တို့လူများမြန်းမြင်းမြန်းမြင်း ထက်လာသို့အိပ်မပျော်နိုင်။

ပြုံးပြုံး (*pron.* ပြုံးပြုံး), *adv.* expressive of the sound which it imitates.

—ပြင်းပြင်း, *adv.* same, see ပြင်းပြင်း (*pron.* ပြင်းပြင်း), နှိပ်သတ်သည်။

ပြီ, *v.* to assemble, crowd together.

—ထိုက်, *v.* to follow in a crowd; ထွေးကားမှာထူထောင်(ဒေ)ပြီ နေထိုက်ဆင်းစရာမရှိ။ (2) ပြီပြီးမထိုက်ကြပါနှင့်။

ပြီပြီ, *adv.* smilingly; ခပ်ပြီပြီ၊ ခပ်ပြီပြီရယ်သည်။

ပြုံး, *v.* to smile.

—ချိုချို, *adv.* in a sweet smiling manner; မျက်နှာပြုံးချိုချိုနှင့်။

—စေ့စေ့, *adv.* in a smiling manner, with lips nearly closed, and only slightly exposing the teeth.

—ဖြဲဖြဲ, *adv.* grinningly.

ပြဲ, 1, *v.* to project a little (from an aperture, as from a window), to peep from an aperture, to project as the tusks of an elephant or wild boar, or as the tusk of a horse; ခပ်ဘျားထင်းရှောက်သွားသည့်အခါ။ ကျွန်တော်ဆိုးထပ်ပြဲတင်းပေါက်ကပြဲကြည့်သည်ကိုမြင်ထား။ (2) ထိုင်းများကြီး၍လေပြင်းသည့်အခါပင်လယ်ဝေ့ပြဲတောင်မြေပုံပါ။ (3) သည်ထင်ကလေးအစွယ် (အပြင်ဖက်သို့) ပြဲကာကလေးရှိပါသေးသည်။

ပြဲ, 2, *n.* a species of reed, *M.*

ပြူး, 1, *v.* to protuberate as the eyes; မျက်စိပြူးသည်။ မျက်ဆံပြူးသည်။ မျက်ထုံးပြူးသည်။

—တူးပြောင်တောင် (*pron.* ပြူးဒူးပြောင်ဒေါင်), *adv.* staringly without discerning, as from illness or fright; ပြူးတူးပြောင်တောင်နှင့်ထင်ရှားခြင်းမဲ့သည့်လှ။

ပြူး, 2, *v.* to be a couplet, နှစ်ထုံးပြူး [to be double-barrelled, as a gun], a triplet (ထုံးထုံးပြူး) or more; *comp.* အမွှာ—ထရားခံ၊ ယောက်တပြူး၊ ဥယောက်တပြူး ချုပ်ထားသည်။ သစ်သီး၊ ထုံးပြူး၊ ဥထုံးပြူးသီးသည်။ သားဆိုး၊ ယောက်ပြူးမွေးသည် (*vulgar*)။

ပြေ, 1, *v.* to be unloosed, untied (as a knot), to be smoothed or removed (as a protuberance or knob, အဆစ်ပြေ၊ အမျက်ပြေသည်; to be appeased as the mind (စိတ်ပြေ), or settled as an annoying business (အမှုပြေ), to be liquidated as a debt (ကြေးပြေ); to be smooth, agreeable, pleasant, to be of a soft, pleasing colour. Der. ပြေ။ [also used in an adverbial form with verbs denoting sweetness and acidity of flavour, *e.g.*, ခပ်ပြေပြေချိုသည်၊ ခြင်းကြီးပြေထိုက်ထွက်သွားသည်။ (2) သည်ဝါးထုံးအဆစ်ပြေအောင်ထားနှင့် ပြေထိုက်ပါ။ (3) ခပ်ဘျားမွေးသပင် ကြော့မှိတ်ပြေပည်လက္ခဏာရှိသည်။ (4) အမှု ပြေအောင်ကြံပါ။ သို့မဟုတ် ကျွန်တော်များစွာ ငွေထုန်ရလိမ့်မည်။ (5) သည်တောင်အပြေပြေထိုက် အတက်ရထွက်သည်။ (6) သည်တောင်ပြေပြေခုံးထက်သည်။

ပြေချော, —ပြင်, *v.* to be smooth, agreeable, pleasant ; ချောမောသည်, to be polished as language ; ပြီးရှိနုစကားပြောထွင်တတ်ပြေပြင်သည်။
ဝေနာထင်္ဂါရဝကား။ ပြေပြင်သောစကား။

—စာ, *n.* a certificate of settlement, discharge, acquittal, &c. [a receipt], ပြေစာထက်မှတ်။

—ပြီး, —ဝ, —ပျောက်, —ရှိ, —ရှင်း, —သည်, *v.* to be done away, removed, put to rest ; (ပြေသည်, to be liquidated, as a debt) ; ထူးကြွေးထိုဆင်၍ပြေသည်ပါပြီ။

ပြေး, *v.* to move faster than the natural pace, to run, flee (မိုးရာထိုက်ပြေးသည်, to elope).

—ခုန်, *v.* to run, leap.

—ထွား, *v.* to run with a leaping motion.

ပြီး (ပြဲ), *v.* to gape, expand, flare, be bell-mouthed ; နှုတ်ခမ်းပြီးဝတ်ပြီး။

—ထန် (ပြီထန်), *see* the parts ; အသားအရေပြီထန်ကုန်ပြီ။ ပုကန်များပြီရုံမကထန်ထောင်နေသေးသည်။

ပြော, *v.* to say, speak, tell ; ဆိုသည်။

—စဆိုစ, *n.* ability of speech.

—ဆို, —ဝ, *v.* same.

—ရည်ဆို (pron. ဇေး), *see* ပြောစဆိုစ။ (pron. ပြောစဆိုစ).

—ထော, *v.* to make known by means of formal discourse ; *see* the parts ; တရားဓမ္မပြောထောဆိုမည်။ —မပြောဆိုထွင်မသိ။ မေးလိုထွင်မရှိ။

ပြော, 2, *v.* to be much, abundant ; seldom used alone ; ထွင်ပြော [ထွတ်ပြော] ထူပြော။ ပြန့်ပြော။ ဝမ်းပြော။

ပြောင်, *v.* to be speckled, spotted with spots ; smaller than အကွတ် as a beast ; [နွားပြောင် (pron. နွားပြောင်, but as frequently pron. နပြောင်။ နွားထိုးပြောင်), as a bullock speckled from birth ; နွားဝါစေ့ပြောင်, speckled when full grown] ; comp. ဩင်းပြောင် and ဝါးစေ့ပြောင်။

—ထူး, *v.* to be speckled and marked with different colours ; ပြောက်တိပြောက်ထူး။ ပုဆိုးပြောက်ထူး။ မြင်းပြောက်ထူး။

ပြောင်, *n.* a kind of buffalo, a bison (a gaur, *M.*).

ပြောင်, 2, *v.* to be bright, shining, as polished metal (polished leather) ; comp. ထောက်, ထိန်, ထွန်း, ကြေးထင်ပန်းကိုပြောင်အောင်ပွတ်ထိုက်ပါ။ (2) ခါးပတ်ဝတ္ထာများပြောင်ပြောင်လက်လက်မရှိ။ အထွန်အရောင်မိန်၍ညစ်ထေးသည်။

—ထက်, same.

ပြောင်, 3, *v.* to be unfeeling (to be shameless, to be brazen-faced, မျက်နှာပြောင်ထိုက်), have no regard to the feelings of another ; one kind of စိမ်းကာ၊ to speak and act without regard to the feelings of another as a stage player or buffoon. Der. လှူပြောင် (to joke, to be droll, comical in behaviour) ; သည်သူ ထတ်မျက်နှာပြောင်သည်။ အရှက်အကြောက် အလွန်နည်းသည်။ (2) ထတ် ပြောင်သည်လူ။

—ချော်, *v.* same, 2nd def. ; ပြောင်ချော်ချော် ပြောတတ်သည်။ ပြောင်စိ ပြောင်ချော်နိုင်သည်။

—စိစိ, —ထက်ထက်, —ထောင်ထောင်, *adv.* from same, 1st def. ; also unfeelingly under insults and injuries (comically, jokingly).

—ဖြတ်ဖြတ်, *adv.* in the way of bold, reckless jesting.

ပြောင်း, 1, *n.* a kind of grain (a species of millet of the genus *holcus*, *M.*) ; နံစားပြောင်း။ ပြောင်းမြေ။ (jowar).

—ခင်း, *n.* a millet-field ; ပြောင်းခင်းကျွတ်, the time when the millet harvest is gathered, *i.e.*, November or December ; ပြောင်းခင်းကျွတ်, ငွေခင်းဦးကိုတင်းပေးပါသည်။

—စာ, *n.* a kind of grass, *M.*

—ဆန်, *n.* jowari.

—ဖူး, *n.* Indian-corn.

—ဖူးဖတ်, *n.* the leaves of the Indian-corn plant used for enveloping the tobacco and chips of tobacco stalk of Burmese cheroots (ဆေးပေါ့လိပ်) ; the best kind is known as ထောဖတ် ; cheroots of this kind are not smoked at Mandalay, being considered outlandish.

—ထည်ကောက် (usually *pron.* ပြောင်းထတ်ကောက်), *n.* broom-corn (the stalk of this plant is said to be nearly as succulent and sweet as sugarcane).

ပြောင်း, 2, *n.* a tube used for blowing or projecting ; *comp.* ဖွန် ; ဆေနတ်ပြောင်း, *n.* a gun barrel ; ပြောင်းကောက်, a blow-pipe made of brass or iron used by goldsmiths ; ပြောင်းနှုတ်, to blow with a blow-pipe or with a tube as when shooting birds ; မီးပြောင်း, *n.* a (bamboo) blow-pipe.

ပြောင်း, 3, *v.* to change place, remove ; နေရာပြောင်း, to change one thing for another ; when combined with အထွန်းစိတ်၊ သဘော, and such like, to change conduct, disposition, &c. ; provincial, —modern, but gaining ground ; စိတ်ပြောင်းသည်။ (စောပြောင်းသည်) ဘဝထပါးသို့ပြောင်းသွားလေပြီးသော် ဥတုဓမ္မကလာပ် ထောင်းကိုကောင်းမွန်သဖြတ်စေ။

၂

ပြောင်းပြန် (*pron.* ပြောင်းပြန်), — ပြီးပြောင်းပြန် (*pron.* ပြောင်းပြီးပြောင်းပြန်), *adv.* one end for the other or upside down (*fig.* contrariwise) ; ကျွန်ုပ်တို့ပြောရမည်ကိုမင်းတပြောင်းပြန်မပြောပါနှင့်။

— ရွှေ, *v.* (to move, to change one's residence ; *see* the parts.

— ထဲ (—ထဲ), *v.* same as ပြောင်း (especially 3rd def., to be converted) ; ကျွန်တော်မှာ နေရင်းရွာတွင် အကြံအစည် မတည့်သောကြောင့် ခြားရွာသို့ပြောင်းထဲနေရသည်။

— ထွဲ (—ထွဲ), *v.* to transfer one's self ; *see* the parts.

ပြေ (ပျော်), *v.* to be quite ripe, very soft ; more than ပြေ့။ ငါးထီးကုန်းပေါ်ထင်ထားလျှင်ပြေကျသွားသည်။ (2) ငှက်ပျောသီးအမှည့်လွန်သို့ပြေနေသည်။ (3) တရားမှာမီးထောင်ရာ။ နောက်ထပ်ချသည့်အပြေကျသည်။

ပြို *v.* to break down, (*intrans.*) fall to pieces, come to ruin (to give way as a building, bank, or wall) ; သတိထားနော်။ ကမ်းပါးပြိုကျလျှင် မြစ်ထဲကျသွားလိမ့်မည်။ (2) စွယ်ထော်မြတ်အစုံသည်။ နိတိရောင်မှ ရွှေထောင်ကြီးပြိုသကဲ့သို့ ပြတ်တိုတုန်း၍ ဖုန်းဖုန်းမြေသို့ကျလေ၏။

— ထဲ (—ထဲ), *v.* same.

ပြိုက်ပြိုက် or တပြိုက်ပြိုက် (*pron.* ပြိုက်ပြိုက် or တပြိုက်ပြိုက်), *adv.* profusely as perspiration or tears ; မြွေးတပြိုက်ပြိုက်ကျသည်။ မျက်ရည်တပြိုက်ပြိုက်ကျအောင်မိသည်။

ပြိုင်, *v.* to put together side by side by way of comparison ; ရှဉ်, to compare ; နှိုင်းနှိုင်း, to engage together in rivalry ; နှစ်ဆောင်ပြိုင်ဆိုင်, a house with two parallel roofs, or an M roof ; ခပ်ကျားခြင်းသံခွာနှင့် ကျွန်တော်မြင်းစိန်မကလေးပြိုင်ကြမိ။ (2) အထီးအဖုန်းကို သော်လည်းပေးအပ်မည်လော။ စစ်ပွဲသော်လည်းပြိုင်ဆိုင်မည်လော။

— ဆိုင်, *v.* to meet face to face, to meet in rivalry or contest, to race ; တရားပြိုင်ဆိုင်သည်းမီးပြိုင်ဆိုင်သည်။

— ဖက် (—ထက်), *v.* to match, to set one person or thing against another ; ပြိုင်ဖက် တုတ် ခေတ် ကြဘူး။ ပြိုင်ဖက် မရှိ, to be peerless, a nonpareil (*der einziger*), အတုမရှိ။

— ထွဲ (—ထွဲ), *v.* ; *see* the parts ; ရထားမှာမြင်း ၂ မီးပြိုင်တွဲကသည်။ (2) သံပြိုင်တွဲ၍သိခြင်းဆိုကြသည်။

— နှိုင်း, *v.* same as ပြိုင်, 1st and 2nd def.

ပြင်း, *v.* to be uniformly full, abundant, well furnished, whether in regard to size or number ; အုန်းပင်တေထထိုက်သည်မှာ ပြင်းနေလေ့။ သည်အထိုးကြီးအသက်ကြီးသောကြောင့် အကြောအရိုးပြင်းပြင်းထည်သည်။

— မိုင်း, *v.* same as ပြင်း ; used adverbially. [In writings frequently written ပြင်းရမိုင်း] ; ဥပမာပန်းမှန်ပြင်းရမိုင်းကသည်။

မြိုး, *v.* to shine (obsolete).

—မြက်, *v.* to glitter, မိုးရက် ; commonly reduplicated ; မြိုးမြိုးမြက် (*pron.* မြိုးမြိုး) မြက်သည်မိန့်တောက်ထိုက်သည်မှာမြိုးမြက်ထိုနေချေ။

—ပြောင်, *v.* to glare ; used adverbially ; အရောင်ပြီးမြိုးပြောင်ပြောင်, to be brilliant in colour, glossy ; အရောင်ထွက်သည်။ မြတ်စွာဘုရားမြိုးမြိုးမြက်မိုးမိုးရက် တာနက်သော ရောင်ဖြည် ထော်ထိုသည်အရပ် ချစ်မျက်နှာထို့ထွတ်တော်မူကုန်၏။

ပွ, *v.* to rise up soft, be puffy, swell (as rice in water) ; အသား။

—ဆောင်းဆောင်း (*pron.* ပွဆောင်းဆောင်း).

—တတ, *adv.* swellingly, puffingly.

—ပေါင်းပေါင်း, *adv.* in an inflated, bloated manner ; အသားအရေ ပွပေါင်းပေါင်းရှိသည်။

—ရောင်းရောင်း, same as ပွပေါင်းပေါင်း။

ပွတ် (as a *noun*, *pron.* ဖွတ်), *v.* to boil up and break, as boiling liquid (ဆူ), or as water in a river over rocks or shoals ; (ငါးပွတ်သည်, to rise in the water as fish) ; to boil up and break as water, ပွတ်ပွတ်ထွက် ; [ပွတ်ခနဲသွေးအနံ့ထိုသေရပါစေရုံ, an imprecation used when trying to convince another. Also used figuratively, e.g., သည်နေရာကရွှေထွက်ပွတ်ထိမ့်မည်။]

ပွင့်, *v.* to expand, open, be opened, to blossom. Der. ဖွင့် and အပွင့် (to become manifest as a Buddha) ; ဘုရားပွင့်ထော်မူသည်။ ပွင့်ပွင့်ကြီးပြောသည်။ မျက်နှာပွင့်သည်, to be a favourite with people in general (popular), but especially with the fair sex ; often used in a bad sense ; သည်နှင်းဆီဝန်းမျှားပွင့်ဘို့နည်းနည်းထိုသည် (2) ထီးတီးထားထားမပြောပါနှင့်။ ပွင့်ပွင့်ကြီး (*pron.* ဖွင့် ဖွင့် မြိုး) ပြောပါ။

—လင်း, *v.* to be open, clear, conspicuous ; တံခါးကိုပွင့်လင်းအောင် ပွင့်ထားလိုက်ပါ။ သည်အမှုပွင့်လင်းအောင်ပြုလုပ်ပါ။

—လန်း, *v.* same (မျက်နှာပွင့်လန်းသည်, to be of a happy, blithesome countenance).

ပွတ်, 1, *n.* a turner's lathe.

—ကြိုး, *n.* the band of a lathe.

—ခံ, *v.* to turn in a lathe.

—ခံပွတ်ကျေ (sometimes written and *pron.* ပွတ်ခံပွတ်ကျေ) ?

—ချမ်း (—ခြမ်း), *n.* the half of a baluster divided lengthwise, see ပြဿာတွက်။

—ချေး, —ဝာ, *n.* the chips made in turning.

—ဘူး, *n.* a bore used for a gimlet ; လက်ပွတ်စူး။

ပွတ်ဆောက်, —တွင်စူး, *n.* [one of the supports of a turning lathe],
see ပွတ်စူး။

—တံ, *n.* a churn stick.

—တိုင်, *n.* one of the supports of a turning lathe ; see the parts.

—ထိုး, *n.* a baluster.

—ထိုးလက်ရင်း, *n.* a balustrade.

—သမား, *n.* a turner ; ဆင်စွတ်ပွတ်ခံကောင်းသည်။

ပွတ်, *v.* to rub ; ထိုက်, *v.* to grind in a mill ; ကြိတ်, to churn by turning a churn stick (ပွတ်ခံ) ; hence ရွှေပွတ်ချ၊ ငွေပွတ်ချ, gold and silver collected by hard earning ; ပွတ်ဖျတ်, to delete, သောနတ်ပြောင်းသံချေးတေ(ဒေ)ကိုပြောင်အောင်ပွတ်ထိုက်ပါ။

—ထိုက်, *v.* to rub against (in passing) [to polish, burnish] ; မင်းငါ့ကိုတာပြုထိုက်ပုန်းပွတ်ထိုက်သွားသထံ။ (၂) သည်ငွေလင်မန်းကိုပွတ်ထိုက်ရမည်။

ပွန်း, *v.* to be rubbed off, worn away by friction, abraded.

—တီး, *v.* same (ပွန်းတီးပေါင်းဖော်)။

—တီးတီး, *adv.* intimately ; ခြေကိုထိနပ်ပွန်းထိုက် စပ်တင်ထပ်ရှိသည်။ (၂) သည်သူပွန်းတီးဗီဇာရှိသည်။

ပွာ, *v.* to have a wide mouth, a large aperture (အခေါင်းပွာ) ; ထယ်စကားပွာသည့်လူ။

ပွား, *v.* to grow, increase in number or size ; ထိုး—။ သားသွီးပွားထေထမ်းအိုးကြီးထေ။ (၂) မကောင်းမှုပြုလျှင်အကုသိုလ်ပွားသည်။

—မီး, —ထိုး, —မျှား, *v.* same ; မထွမတ်နှင့်အကြောင်းပါကထည်းကပွားမီးသည့်ဥစ္စာတထောင်စန့်ရှိပြီ။

ပွေ, *v.* to be confused ; ရှုပ်လှပွေ, *n.* a mischievous person : တယ်ခင်ထူးပွေသည်လူ။ (၂) အမှုမျှားပွေနေရော့။ [to make mischief, to intrigue]။

—ရှုပ်, *v.* to be intermixed and confused, to be intricate, as a matter by intrigue or evil purpose.

—ထီ, *v.* to contrive something new or curious [or to be something new and curious], to deceive in a greater or less degree ; used in either a good or bad sense ; သည်သူဌေးအထိုးအဆောင်ပွေပွေထီထီထယ်များသည်။

ပွေ, *v.* to support on one or both arms ; ကောက်ထိုင်းတပွေ, an armful of paddy sheaves ; ထင်းတပွေ, an armful of fagots ; ထင်းရှုတ်တပွေ, an armful of vegetables.

—ချီ, *v.* (to embrace by taking up in the arms), see the parts ; ထိုက်ထော်မြတ်အဆောင်းကိုနှာခောင်းနှင့်ပွေချီထိုက်ချင်းမီ၍။ ထို၍ဆွဲ၍ မပွေထတ်ပြီ ခပြီထန်။ အသည်းဆိုင်ကိုဖြတ်ချီ၍ညှိုးထွန်းရန်ပုံစွင်းမှန်သ

ကဲ့သို့။ အထွန်ဆွေးပူကြေကွဲထောင်မှုထွန်ကျူကျူသံဒိုင်း။ ထောင်မိုင်ကို။ ထပြိုင်
နတ်ထည်း။ ပုံတင်ကျည်းစေ့ချက်။ ထည်းနှိပ်ထောင်မှုဆတည်း။

မွေ့ပိုင်, *v.* to support with one arm and clasp with the other ;
အကလေးကိုမွေ့ထားလိုက်ပါ။

မွေး, 1, *n.* the bamboo rat, a species of mole.

—ရန့်, *n.* the heap of earth scratched out of the said animal's
hole ; [ရံ is also used as a verb, *e.g.*, မြေကြီးထဲမှမွေးရန့်နေသည်] .

မွေး, 2, *n.* ring-worm ; မိုက်ထောင်က, မွေးပေါင်က။

—ခရုပတ်, —နတ်, —ဖြူ, *n.* varieties of the same ; မိုက်။

—စွဲ, —ပေါက်, *v.* to have ring-worm.

—သတ်, *v.* to remove or cause ring-worm to disappear with
some medicinal preparation.

မွေးကိုင်, *n.* senna.

ပွဲလျက် (*pron.* ပွဲညက်), *n.* the product of a certain winged insect
[the dammer bee, *M.*] deposited in the hollow of trees.

ပွဲ (ပွဲ), 1, *n.* food prepared and placed for eating ; စားပွဲ, a place
of eating, a table, eating-board ; စားပွဲ, a feast, a festival or
entertainment of any kind [originally probably a religious
festival, as the Singhalese poya], a public entertainment ;
ဆဆင်, a place of melting silver or making money, a
custom-house for receiving transit duties, a broker's pre-
mises.

—အုပ်, *n.* an overseer or manager of a festival, a government
inspector of silver ; ပွဲချုပ်။

—ကထေင်, *n.* the wife of a broker.

—ကျ, *v.* to meet with the approval (as actors) of the audi-
ence at a dramatic performance, as when pleased with the
sallies of wit, &c., of the လူဖျတ် (ထတ်ပွဲကျ, to “bring down
the house”).

—ခ, *n.* a broker's commission.

—ခံ, *v.* to take part in a festival, keep a festival.

—ချင်းပြီး, *adv.* instantaneously, immediately ; ပွဲချင်းပြီးသေသည်။

—ငတ်, *v.* to have a craving to see a dramatic performance
owing to long abstention ; (ပွဲညောင်း, to be *ennuyé* with
having frequently seen such performances).

—ဌာ, *v.* to engage a dramatic troupe (either a ရုပ်သေး or a
ဇာတ်ပွဲ).

—စားရန် (*pron.* ပွဲစရန်), *n.* a sum of money paid in advance to
a dramatic troupe to secure their future services.

ပွဲဝား, *n.* a dealer in uncoined money, a petty factor, a broker, sirkar ; ပွဲကတော်, the wife of a broker.

—ထိပ်, *n.* a broker's landing-place or ghaut.

—ထောင်က, *n.* a king's cook ; စားထောင်က။

—ထောင်တည်, *v.* to partake of food as a king ; ပွဲတော်ထိုင်။ ပွဲတော်ထိုး။

—ထွေ, *v.* to be ascertained and approved in an assembly, and hence to be ascertained and approved in any way. [In ordinary parlance it would seem to mean to have been tried and proved in any trial of skill, in time of danger, &c. ; ပွဲထွေသူးသည့်သူ, a man who has been tried and found equal to the emergency.] May also be used in a bad sense, as when speaking of a person hardened in wickedness.

—ထိန်း, *v.* to keep order at a pwè.

—ဖြတ်, *v.* to appraise as a broker.

—မီ, *n.* a place of melting silver ; မြေမှုတ်မီ။

—ပွဲ, *v.* to indulge in sociable, festive conversation.

—မိန့်, an abbrev. of ပွဲအမိန့်, *n.* a written permit to hold a pwè.

—ရုံ, *n.* a booth in which a dramatic performance is held, a broker's shed ; ပွဲတဲ။

—ထန်, *v.* to be alarmed by some extraneous disturbance, as an audience when witnessing a dramatic performance.

—ထုတ်, *v.* to make a festival.

—ဝင်, *v.* to commence holding a festival ; ထုတ်နေ့ပွဲဝင်သတဲ။ [ပွဲဝင်သူးသည့်မြင်း, a horse which has never been raced ; also said of human beings, when it has a similar meaning to ပွဲထွေ, in the sense of having been tried and approved in any trial of skill, &c.]

—ဆိပ်, *v.* to close a dramatic performance.

ပွဲ (ပွဲ), 2, *v.* to be past the season, as of blossoming or bearing fruit ; ထိုးထိုး။ နှင်းပွဲသည်။ မိုးပွဲသည်။ သစ်ထီးပွဲသည်။

မြတ်, 1, *v.* to utter ; never used in colloquial ; မြတ်။

မြတ်, 2, *see* ပွတ်။ ချေမြတ်မြတ်ထွက်သည်။

မြတ်, 1, *n.* a squirt, syringe, pump, any instrument which throws out water with force ; (*frequently pron.* ပွတ် and sometimes မြတ်)။

—ထုံ, *n.* a piston ; မြတ်ထိုးထုံ။

မြိတ်မြိတ်, *adv.* squirtingly, as water ejected from a syringe ; *applied to speech*, rapidly, fluently (in a chattering manner) ; စကားတမြိတ်မြိတ်ပြောသည်။

မြိတ်, 2, *v.* to grow in clusters ; not used assertively, as မြိတ်၍နေ, to cluster, be collected in a cluster [to throng together as persons]—(1) သည်သရက်ပင်သီးလိုက်သည်မှာ မြိတ်နေရော။ (2) ကျွန်တော်မြေမှာကြွတ်ထေသီးနေအောင်တွတ်သည်။ (3) ဒိမ်တံခါးဝမှာလူတေ မြိတ်နေသည်။

မြိန်, 1, *n.* a tube for conveying anything that flows ; *comp.* မြောင်း, a conduit, aqueduct, pipe, tap, spout, &c. ; မြိန်တိုင်, *n.* a hydrant, hence ရေမြိန်။ ရေတိုမြိန်နှင့်ထုတ်ယူသည်။ ရန်ကုန်မြို့ သားများ အားလုံးတုန်းကတိုင်းကန်ကြီးကရေတိုမြိန်နှင့်တွတ်၍သောက်သည်။

—ကောက်, *n.* a syphon ; ရေခိုးမြိန်။

—တံ, *n.* same as မြိန်။

မြိန်, 2 (မွန်), *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ကြေ, ကျင် ထည်, ကျွမ်း, လေ့လာ, scarcely used but in ကြေမြိန်။

မြိန်းတီး (မွန်းတီး) (*pron.* မွန်းတီး), *v.* to be familiar with, intimately acquainted ; used adverbially ; see မွန်းတီး။ မြိန်း is orthographically correct.

မြင်း, *v.* to mix together, commingle ; နှောရော, to be lost, commonly at sea in a ship or boat.

—နှော, *v.* same, 1st def. (most common).

—ရှက်, *v.* same, 1st def. ; ကြာမြို့, ကြာမြို့လတ်ကွန်းတို့သည်လည်းမြင်း ရှက်၍ထချက်ထည်းပိုးထွင်းကုန်၏။

—ထိပ် (*pron.* မြင်းထိပ်), *v.* to mix up together (မြင်းထိပ်ထားထောင်း ထဲမှာမြင်းထိပ်ထားသည်)။

မြေ, *n.* a pipe, fife, flute ; now called ပုထွေ။ မြေ is to be found in writings ; မြေထုတ်သောသူ။

—ဝံ, *n.* an organ.

၁ (ဗဦးထုတ်)

(The twenty-second consonant in the Burmese alphabet and the second in the class of labials.)

၁အောင်ပင်, *n.* a kind of tree, the fruit of which is edible and the wood used in building, *M.*

၁ဝတ်, 1 (တတ်), *n.* a leaf, considered as an article of use ; *comp.* အရွက်။

—ကထော့, *n.* a funnel made of leaves ; ဖက်မိန်းကထော့ အပ်သည်။ ကထော့ထိုးသည်။ (used as a flower-holder or improvised as a drinking-cup).

—ကြော, *n.* the main or middle rib of a leaf, midrib.

မတ်ကြောကလေး, *n.* the small ribs of a leaf.

—ခွက်, *n.* a dish made of leaves. (In use before plates of European manufacture were introduced into the country); မတ်ခွက်ထိုးသည်။

—ခွက်နာ, *n.* a species of ulcer.

—ဆံ (from ဆံ, the hair of the head), *n.* the part of thatching leaf which is doubled and pinned over the မတ်ဆံ။

—ဆံထိုး, —ဆံရှည်, ထံထူ, —ဆံပါး, *see* the parts; *comp.* မတ်ဆံထိုး, မတ်ဆံရှည်။

—ညာ, *n.* the foot-stalk of a leaf, a petiole.

—တံ, *n.* the stick over which the leaves (မတ်ဆံ) are doubled and pinned for thatching; ခန့်တံ။

—တံထိုး, —မတ်တံရှည်; *see* the parts.

—ထိုး, *v.* to prepare leaves for thatching by doubling and pinning them over a stick, to dry leaves for making cheroots by thrusting them between two hot substances.

—ရွက်, *n.* same as မတ်။

—ရှည်, *v.* to engage in rivalry.

မတ်, ၂ (written မတ် by the best scholars), *v.* to embrace, hug, without taking up in the arms; *comp.* မိတ် and မွေ, to form corresponding parts in union, to match, to unite, associate; not used singly; ပေါင်းမတ်ပေါင်းမတ်, *hence* အမတ်။ မတ်ခွက်, matchless, incomparable, *see* မြင်မတ်ခွက်။ မတ်ခွက်ပြောနှင့်—(၁) ကျွန်ခသားထံ။ ကျွန်ခကိုမြင်သည့်အခါမတ်မိပါသည်, my little son, when he saw me, hugged me and cried; (၂) အခုကတည်းကသောက်မတ်မသောက်ဘူးထိုး သစ္စာထားသည်, I have made a vow that I will not drink intoxicating liquor even though I should have to take it with medicine (အနွှံမတ်).

—ရူးရေထောင်, *adv.* conjointly, in partnership, in fellowship.

—ဝတ်, *v.* to act in concert or partnership by associating in any business; ပေါင်းမတ် [to abet an offence]; ဦးညွန့် နှင့် ဦးထိုးဦးကုန်ဝတ်ဝတ်ရောင်းဝယ်ကြသည်, U Nyun and U Po U have entered into partnership and are trading.

—ထည့်, *v.* to associate with in some business or mission, *e.g.*, နေရက်ကြန့်ကြာထိန်းရှောင်တွက်သွားမရှိစေရ။ မိအောင်အေးလူကို ဆင်းဆီးပြီးထွင်းထမ်းခရီးထုံချအောင်လူထက်(မတ်)ထည့်ပြီးအပ်လိုက်မည်အကြောင်း။

—ပဲ့, *v.* to be spoilt, as a set of crockery, ornaments, &c., by loss or breakage of one of the set.

—မိတ်, —မြိုင်, *v.*; *see* the parts.

ဖက်ဟင်း, *v.* to embrace, hug ; ဖက်ဟင်း၍ နင်းသည်။ ဖက်ဟင်း ထွင်းသည်။

—ထတစင်, *adv.* embracingly [in writings often written ဖက်ထတကင် as in the following extract from Zanecca ; နန်းသို့ပြန်မည့်အကြောင်းကို အထွတ်ထွတ်အပြားပြားများစွာသောပရိယာယ်ဖြင့် ခုန်ခုန်မင်မင်ဖက်ထတကင်။ ဖျားယောင်းအောင်းပန်လျက်] .

ဖက်ခနဲ (*pron.* ဖက်ခနဲ), *adv.* indicative of the sound which it imitates, hence ထဖက်ဖက်ပုတ်သည်။ မအူပင်မြို့မှာချင်လိုက်ထွန်းလိုထဖက်ဖက်ပုတ်နေရသည်။ တဖက်ဖက်ရိုက်သည်။ မြင်းကိုကြိမ်နှင့်တဖက်ဖက်ရိုက်သည်။

ဖက်ဆွတ်, *n.* [probably a corruption of ဖက်ဆွတ်, *lit.* (water) "wetted leaf"] .

—ဇေ, *n.* water which flows down the Irrawaddy, Chyindwin, &c. (usually about the end of March), tinged red with the leaves of trees. "The drinking of this water is believed to cause jungle-fever."

ဖက်ညွန့်, *n.* a kind of cloth.

ဖက်ဆား, *n.* a species of spurge-wort, the leaves of which produce an itching sensation (*tragia*).

ဖက်ဝန်း, *n.* a name for two species of *grewia*.

ဖက်သကပ်, *n.* a kind of disease [ပါဒရက်၊ ဖက်သကပ်ရောဂါ] .

ဖက်သချာ, *n.* a kind of disease [allied to paralysis] .

ဖက်သန်း, *n.* a kind of tree [*Bignonia stipulata*] ; ဖက်သန်းဆီ, a kind of oil is obtained from this tree which is said to be useful in cases of itch.

ဖင်, ၁, the anus (*vulgar*) ; ဖင်ချို၊ ဖင်ပေါ့၊ ဖင်ပေါ့, to be agile, active ; (low) ; ဖင်ထွန်ပြ, to expose the posteriors by way of insult.

—ဝ, *n.* same.

ဖင်, ၂, *v.* to be in a strait between two, hesitating which to choose, ဖိတ်ဖင့် ; hence တဖင်ရော, *adv.* in an unsettled state of mind, with wandering distracted thoughts.

ဖင့်, *v.* to procrastinate, delay, be dilatory, long in doing, နှံ

—ဝား, *v.* same.

—နှံ, *v.* same ; အလုပ်ကို ဖင့်မနေနှင့်, do not dilly-dally over your work ; (၂) ဖင့်ဝားနေလျှင် ဖြီးနိုင်စရာမရှိပါ, if you remain procrastinating, the matter cannot be terminated.

ဖတ်, ၁ (ဆတ်), *v.* to read audibly.

ဖတ်ဝာ, *n.* verse, poetry (ထာဝာ), as distinguished from prose (ဝထားဖုဒ်).

—ရွတ်, *v.* same as ဖတ်။

ဖတ်, 2 (ထတ်), *v.* to interpret, explain [a dream, omen, &c.];
အိမ်ခက်နိမိတ်ဖတ်သည်။ ထထွကာဖတ်သည်။ ထထွကာဖတ်ပုဏ္ဏား။

ဖတ်, 3, *v.* to dress (cotton) with a bow-string; ဝှမ်းဖတ်။

ဖတ်, 4, *v.* to be fresh, glossy (implying delicacy of skin, texture, grain, &c.); used in composition with words expressive of appearance or colour; also in a reduplicated form as an intensive; of various applications, as နုနုဖတ်ဖတ်။ ထင်းရွတ်ဖတ် ဖတ်နုနုထည်။ သည်ထူအသက်ထေထို ဖတ်ဖတ်ကလေးရှိသေးသည်။ ထူးထီး နုထိုက်ထာဖတ်ဖတ်ကလေး။ [also applied to words denoting physical fatigue and exhaustion, *e.g.*, မောထိုဖတ်ဖတ်ထူထို၊ ဖတ်ဖတ် မောထို။]

ဖတ်, 5, *v.* to be dry, free from liquid (obsolete), hence အဖတ်။

—ထထတ်ထတ်, *a.* dry as fruit; အရည်မရွှမ်းသည့်ကြံရတ်ထွင်ဖတ်သထတ် ထတ်နှင့်။ အရည်မရှိ (some incorrectly pronounce this word ဖတ်သနေနေ)။

ဖတ်ခိုင်, *n.* a bedstead used formerly by pôngyis; ခုထင်။

ဖတ်ထတ်, *adv.* loosely and flappingly; usually used in a reduplicated form, *e.g.*, ထားနှင့်ဖတ်ထိုက်ထည်မှာ။ အသားဖတ်ထတ်ထတ်ထူ နေသည်။ or အထံထေထိုက်ထိုဖတ်ထတ်ဖတ်ထတ်နေသည်။

ဖန်, 1, *n.* glass.

—ထထီ (obsolete), ထထို (*comp.* ထထိုး); ဖန်ထထိုး, a wineglass (ပိုင်ကထထီ is more frequently used).

—ထင်, *n.* a kind of glass ornament (obsolete).

—ကျောက်, *n.* crystallized quartz, *M.* (a counterfeit precious stone (ချက်ကျောက်)။

—ကြာပွင့် (*pron.* as spelt), *n.* a glass candle shade [also called ဖန်ပခိုင်းပွင့်; less frequently မှန်ပခိုင်းပွင့်].

—ချက်, *v.* to manufacture glass.

—ချတ်ဝန် (*pron.* Pan-gyet Woon), *v.* the Chief of glass-makers, a title conferred by the Kings of Burma.

—ချက်ပို, *n.* a glass furnace.

—ခွက် (*pron.* ဖန်ခွတ်), *n.* a glass furnace, ဖန်တကောင်း (ဖန်ခွက် သန်းထည်, to be blurred as glass).

—ပေါင်းချောင်, *n.* a globe lamp (ပေါင်းချောင်ခိုးအိမ်).

—ပွတ်ထိုး, *n.* balusters made of glass [as at the ဝံကျောင်း, the kyaung built by Mindôn Min for his teacher, U Sandima, at Mandalay].

—ဖထား (*pron.* ဖန်ဖထား), *n.* a glass bowl, finger-glass.

ဖန်, 2, *v.* to make, create, to give a form or appearance ; not used singly.

—ဆင်း (*pron.* ဖန်ဆင်း), *n.* same (most common).

—တီး (*pron.* ဖန်တီး), *v.* to plan, calculate in the mind, to contrive, invent, fabricate, ထိစယ်—(1) ဝါရမိထောင်ကြောင့်နတ်သား ထေးထောက်တို့သည်။ မိုင်းလေးစီးအသွင်ဖန်ဆင်း၍။ ရထားတင်းပိုးခွင်ထိုင်ပြီး ထိုင်။ ရှမ်းဆောင်ကြလေကုန်၏။ (2) ခြည်ထမ်းကို။ အမျိုးမျိုးဖြစ်အောင်ဖန် တီးနိုင်သည်။ (3) စကားနားမလည်သောအောင်ဖန်တီးပြောတတ်သည်။ (in this sense one kind of ထက်တန်းပြော, which see).

ဖန်, 3, *v.* to clean (cotton) by pulling and picking previously to dressing it with the gin (ဝါးကြိတ်။ ဝါးကြိတ်စိပ်) (*pron.* ဝ ဖြိတ်။ ဝဖြိတ်စိပ်) and with the bow (ဝါဖတ်လေး *pron.* ဝဖလေး), ဝါဖန်သည်။

ဖန်, 4, *v.* to be astringent (in taste), to be dazzled (in the eyes, အာဓိပ်ပျက်တို့မျှ ကပ်ဖန်နေသည်)။

—ခါး, *n.* kind of tree (a species of terminalia bearing an astringent and bitter fruit) [common above Prome ; ခြံစွေဖန် ခါးထော်ဆက်ရသည်]။

—ခေါက်, *n.* any astringent bark.

—ရည်, *n.* astringent liquor, commonly applied to decoctions of barks, roots, &c., ဖန်ရည်စွန်းသောအဝတ်။

ဖန်, 5, *v.* to shuffle cards, ဖဲဖန် (ကုထားဖန်ထိုးသည်, to shuffle cards in one of the ways Europeans do, namely, by holding the cards nearly upright and dropping them one on to another).

ဖောင့် (*pron.* ဖနောင့်), (from ဖဝါး and နှောင့်), *n.* the heel, ခြေ နှောင့် ; *comp.* ထက်ဖောင့်။

—ဖထည် (*pron.* ဖနောင့်ဖထည်), *n.* same.

ဖန့်ဖန့်, 1, *a.* nearly dry ; ထန့်ထန့်ထပ်ထပ် [အဝတ်များဖန့်ဖန့်ရှိသည်။ မြေကြီး ခပ်ဖန့်ဖန့်ရှိသည်]။

ဖန့်ဖန့်, 2 (from ဖန့်, *v.* to be astringent), *a.* slightly astringent.

ဖပ်ဖပ်, *a.* or *adv.* moist, wet ; less than ရွှံ့ရွှံ့, ထမင်းထိုဟင်းရည်ဖပ်ဖပ် ဆမ်းစားသည်။ မုန့်ထာရွက်ဆိပ်ဖပ်ဖပ်ထည်, ချက်ထွင်ထပ်ကောင်းသည်။

ဖမိုး, *n.* the back of the hand (ထက်ဖမိုး) or the upper part of the foot (ခြေဖမိုး)။

ဖမျက်, *n.* an ankle ; ခြေဖမျက်။ ခြေမျက်စေ့။

ဖမ်း (frequently nowadays written ဆမ်း), *v.* to try to catch [to arrest a criminal ; သူမိုးဖမ်း။ ထားပြဖမ်း, to seize, to catch as a ball, ဗထီထုံးဆီးဖမ်းသည်။]—(1) အဆင်မတတ်သော။ ထန်းလျက်နှင့်မေ့။ အင်မတတ်သော။ ထန်းလျက်နှင့်မေ့။ (2) အင်မတတ်ထောင်ခမ်းမောင်မြို့။ ပဲခူးမြို့ သို့ထားပြများထမ်းရအောင်သွားသည်, Inspector Maung Myō went to Pegu in order to arrest dacoits ; (3) ချွန်ထော်မျိုးသူမိုး၄ ထောက်ဖမ်းမိပါပြီ, I have succeeded in arresting four thieves.

- ဝမ်း ဝား, *v.* to seize on, possess as a spirit ; *comp.* ပြောင်း
- ထီး (*pron.* ဝမ်းဖီး), *v.* to apprehend, arrest.
- ဆွဲ, *v.* to catch at, grasp at.
- ထား, *v.* to detain in custody (either temporarily or for the purpose of accused being ultimately tried).
- မိ, *v.* to catch, seize hold of [to succeed in arresting a criminal].
- ယူ, *v.* (to take by catching) ; *see* the parts.
- ဝတ်, 1, *v.* to go aside ; ထွဲသွေ့, to put aside, remove out of the way ; *comp.* ဝတ် and ရှား, hence မြေဝတ်, *v.* to be splay-footed.
- ရမ်း, *adv.* sidelingly, with an uneven gait.
- ရှား, *v.* same as ဝတ် in 2nd sense.
- ထွတ်, *see* ဝတ်ထံ။
- ထွဲ, *see* the parts ; အရီးရမင်းထားသည့်အခါ ထင်းပတ်နေကြ။ (2) ထည့်စာအုပ်များ ခုံပေါ်မှာ မထားနှင့်ပတ်ထားလိုက်ပါ, do not place these books on the table, remove them out of the way ; (3) ထည့်သူထုတ်ပွတ်သည့် ပတ်ရှားမှတော်မည်။ (4) အရှုရင်ဆိုင်တွေ့မှပတ်ထွဲထိုမှရတူးမတွေ့ဝင်ပတ်ထွဲရမည်။
- ဝတ်, 2, *n.* a saw-set, saw-wrest.
- ဝထောင်း (ဘထောင်း), *n.* wax ; မရတ်ပထောင်း, wax made of honeycomb which the bees have abandoned without sucking out the honey.
- ချက် (*pron.* ပထောင်း, jyet), *n.* ointment, salve.
- ချေး (*pron.* ပထောင်းရှည်) [ပထောင်းချက်၌တွက်သည့်အချေး].
- ထိ, *n.* same as ချက်။
- ထိုင် (*pron.* ပထောင်းဒိုင်), *n.* a candle.
- ထိုင်ထုပ်, *v.* to make candles by twisting [ပထောင်းထိုင်သည့်].
- ထိုင်ခုံ, *n.* a candle-stick, one kind of မီးခုံ။
- သွန်း, *v.* to mould candles.
- ပန်း, *n.* a climbing shrub, *Allamanda cathartica*.
- ပုဆိုး, *n.* tarpaulin.
- ပုံ, *n.* a wax model of an image of Buddh, or of a gold silver, or brass bowl.
- ဖရင်ရှီ (*pron.* ဖရင်ရှီ, corruption of Feringhi), *n.* the name given to all Christians by the inhabitants of Western Asia. From them, those of Central Asia and India have received it. There is no doubt that it is the name "Franki," slightly corrupted, which from the days of the Crusades has

been used all over Asia by the Mussulmans to indicate Christians in general. During the campaigns in Afghanistan the English were called Feringhis by the natives of the country—[Bigandet]. The Roman Catholic Bishop of Ramatha (*in partibus infidelium*), resident at Rangoon, is styled ဖရင်ရှီထရထေင်ကြီး, *irrespective of his nationality*, the present Bishop for instance (Bishop Bigandet) being a native of Besançon, France.

ဖရင်ရှီဘာသာ, *n.* the Roman Catholic religion.

ဖရုထာဝါစာ, *n.* rough, violent, abusive language ; မိမိထိုက်ထိုက်သင့်သင့်။ ထူထပ်ပါးထိုက်ထိုက်သင့်သင့်။ ကြမ်းတမ်းစွာပြောဆိုသောစကား။

ဖရုံ, *n.* pumpkin, many varieties, as ရွှေဖရုံ, the yellow pumpkin ; ကျောက်ဖရုံ, the white pumpkin ; ဖရုံခါး (*pron.* ဖရုံခါး), much sought after by alchemists.

—မိတ် (from မိတ်, to divide), *n.* a three-sided stick of timber ; [ဖရုံမိတ်။ ဖရုံထုံးသည်။ အောက်ခံသတ္တုဖရုံထုံး]။

—ခွေ, *n.* the long white species of pumpkin ; ကျောက်ဖရုံ။

ဖရုံဆွဲ (*pron.* ဖရုံခွဲ), *n.* ; see တင်ပါးဆွဲ [*sometimes designated* ခွေးဆွဲ။ မအေအသည်းဖရုံဆွဲ]။

ဖရဲ (ထီး), *n.* the water-melon.

ဖရိုဖရဲ, *adv.* broken, scattered, in disorder ; ပယင်းပတာ။ ကျွန်ုပ်အင်္ကျီများ ကိုကောင်းကောင်းခေါက်ထားပါ။ ဖရိုဖရဲထောင်းပါနှင့်။

ဖထဋ္ဌာန် (Pali ဖထ, profit, and ဋ္ဌာန, a place or receptacle), *n.* one who has attained any of the four grand rewards or blessings ; *comp.* ခိုက်—(၁) ဖထဋ္ဌာန်။ (၂) (ပုဂ္ဂိုလ်ထေးထောက်) သောတာပတ္တိဖထဋ္ဌာန်။ (၃) အနာဂါမိဖထဋ္ဌာန်။ (၄) အရဟတ္တဖထဋ္ဌာန်။

ဖထထ် (a corruption of ဖထ်ထွယ်), *v.* to exchange ; ထဲထွယ်, to borrow for a short time ; ကျွန်ုပ်တို့များကို ငွေနှင့် ရောင်းဝယ်လိုက်လျှင် ဖထထ်ခဲ့ရသည်။ (၂) ခင်ကျားစာအုပ်ကို ကျွန်ုပ်တို့ကလေးတို့နှင့် ပါ။

ဖဝံ (ဝင်), *n.* the *Bauhinia diphylla* of Symms. (Ropes are made of the bark ; these are said to be more serviceable in the rains than in the dry weather, wet improving them ; cattle eat the leaves of the ဖဝံမြို့ ; the flowers are made into a kind of chutney and eaten ; ထူဖဝံ, *n.* a little *spare-built* man ; this term is said to be derived from the fruit of the ဖဝံ, which is dry and attenuated in appearance). [ဖဝံလုံ, a village 4 miles north-west of Yé-u, Upper Burma, famous as the birth-place of နန်းမထေင်ဘယ်နဲ့, the notorious consort of Bagyidaw Phara. From this village, therefore, the fall of the Burmese Empire may be said to have

originated. The chief queen of King Thibaw was the grand-daughter of Nanmadaw Mè Nū.]

ဖထံ, ၂, *n.* a winged moth.

—မြ, *n.* same.

ဖထံထောင်ဝေး, *n.* a kind of plant [a species of spirical costus, ဖျင်ထောင်ဥ, *M.*].

ဖလား, *n.* a kind of metal cup or bowl, a glass tumbler ; ဖနီဖလား။
ဖနီကတုံး။

—ရံ (*pron.* ဖထံရံ), [probably thus called because the correct number is (a complete set of) four], *n.* the four silver bowls (with a chunam box) always kept in the betel-box ; ဖလားရံ ကွင်းအပ်နှံငွေခံသည်။ ဖလားရံကွင်းအပ်နှံတည်ထိုက်ပါ။ ဖလားရံသည် မှာမြို့ထုံးလား။ ဒင်္ဂါးလုပ်လား။

ဖဝါး (ထဝါး), *n.* the palm of the hand or sole of the foot, a foot, 12 inches (a foot length ; *comp.* ဖီထာ)။

—ကျွန် (*pron.* ဖဝါးကျွန်), *n.* a faithful attendant (ထက်ဖဝါးကျွန်။ ခြေဖဝါးကျွန်)။

—ခြေထပ် (*pron.* ဖဝါးခြေထပ်), *adv.* following, treading in another's footsteps.

—စတွန်း (*pron.* ဖဝါးစတွန်း), *v.* to place one foot before the other in measuring distance by the sole of the foot (the distance being the shadow cast by a person standing up ကွေဝါစ အဆုံး၌။ (ဖဝါးစတွန်းခြင်းပြုသည့် applicable to pôngyis, ထပ်နှစ် ဝါးအချိန်ကိစ္စားမြင်သည့်သားထဲနံ့နက်ငါးဖဝါး အချိန်ဖွားမြင်သည့်သားပါ ? applicable to ordinary people) ; ရှေ့စက်နှစ်ဖဝါး။ ဖဝါးထောင်အောက်။ ကြံပင်ပေါက်ထိုးလက်မြှောက်ဦးထင်။ မြို့ထွချင်၏။ သင်ချက်နှာ။ မြင်ရပါက။ သာယာဝှေ့။ နှိုင်း ထုမချော်။ ကျွန်ုပ်ချော်နားထောင်ကျောက်ထေထွင်ထသည်း။

ဖဏ္ဍ (Pali), *n.* perception ; အာရုံထိတွေ့ခြင်း။ ဖဏ္ဍဖြစ်သည်, Phassa * * * includes those things that have no rūpa (ရူပ), but are apprehended by the mind ; it produces the three sensations (ဝေဒနာ) pleasure (ထုဒဝေဒနာ), pain (ဒုက္ခဝေဒနာ), and that which is indifferent, neither the one nor the other (ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ), and from it, as from the first, comes sorrow, as it is connected with the body ; sorrow is produced by means of thought [aramunu (အာရုံ), the thought that arises from contact with sensible objects], and thought and sorrow united produce fear.—M.B.

ဖါ, ၁, *n.* a four-cornered basket with a cover [ဒိုးဝါ။ ထန်းခေါက် ဝါ။ ထန်းခွက်ဝါ]။

—ချပ်, *n.* a square or round basket in which young women in Upper Burma keep rolls of cotton ; snake-charmers also confine snakes in this kind of basket (also written ဖချပ်)။

ဝါး, *n.* an oblong one ; ဝါးရှည်။

—ဝါး, *n.* a circular one.

ဝါ, 2, *v.* to mend a breach, close a hole by patching or otherwise (to try and rectify, *lit.* to “patch up” a *lapsus linguae* ; ဝါးဝါးဝါ).

—ဝါး, *v.* (to mend by calking) ; see the parts. Examples—
ကျွန်တောင်းထပ်ရတယ်။ ဝါပေးပါ, my basket is very —, please patch it for me.

ဝါတန်း (pron. ဝါဒန်း), *n.* prostitutes' quarters in a town.

—ထောင်, *v.* to set up as a brothel-keeper ; ဝါပုန်း, *n.* a woman who *secretly* practises prostitution ; (ဝါတံတံပုန်း) ဝါသင် (pron. ဝါသင်), *n.* a prostitute.

ဝါထာ, *n.* the cardamom plant.

—ခွံတံ (pron. ဝါထာခွံတံ), —ဝါ (pron. ဝါထာဝါ), *n.* a species of the same.

ဝါသာ (သာသာ), *adv.* of one's own accord, သျှောင်သျှောင်—(၁) ငါ့ထောင့်
နားမထောင်ချင်းမင်းဝါသာမင်းနေထောင့်။ (၂) ဘယ်အရာမျှမနှောင့်ရှက်ဘူး။
သူ့ဝါသာထုနေတတ်သည်။

ဝါသီးဝါသာ (သာသီးသာသာ), *adv.* (in an indefinite, unsettled manner, မသေမချာ ; unrestrained, according to one's own will, အထွတ်ထွတ်တိုင်း, ထပ်သင်းမျှဝေမရှိပါ။ ဝါသီးဝါသာနေခြင်း (there appears to be little, or no difference, in meaning between ဝါသာ and ဝါသီးဝါသာ).

ဝါး, 1 (သား), *n.* a frog ; many varieties ; a small piece of wood nailed on a post or side of a house for any purpose, a cheat.

—အော်, *v.* to croak as a frog.

—အိုင်း (pron. ဖအိုင်း), *n.* a species of frog (eaten by the Burmese).

—ခွံ, *n.* frog's spawn. The Burmese have a deeply-rooted belief that horses die if they eat grass on which frog's spawn has been deposited—some alleging that it produces ကောင်းဂေါ (glanders), some သွတ်နာ ('surra').

—ဥထက်, *v.* to be mildewed.

—ခနဲညှင်း (pron. ဖခနဲညှင်း), *n.* (one species of frog, resembling the seed of the ခနဲညှင်း creeper).

—တထက် (pron. ဖတထက်), *n.* (another small species, very noisy).

—ခွံ (pron. ဖခွံ), *n.* another species.

—ပေါင်ဝင်း (pron. ဖပေါင်ဝင်း), *n.* a long kind (eatable).

—ပေါင်ထင် (pron. ဖပေါင်ထင်), *adv.* in the way of sticks piled up in a square ; ဝါးပေါင်ထင်တုတ်တုတ်။

ဝါးပျံ (*pron.* ဝျံ), *n.* a small species that lives on trees, *lit.* the flying frog.

—မြွေ (*pron.* ဖြွေ), *n.* a toad (the Burmese are of opinion that should a dog eat the spawn of the toad it will go mad).

—မြွေဆုတ်ဆိင်း, *n.* a kind of medicinal plant; ဝရန်းခွပေါ့.

—ဆည်ထို (*pron.* ဝါးဆည်ထို), *n.* the short-necked frog.

—ဆောင်း (*pron.* ဖဆောင်း), *n.* a tadpole or young frog. [The Arakanese denominate a European ဖဆောင်း].

—ဝေ, *n.*; see ဝါး, 2nd def. (*a.* squat, like a toad.)

—ဝေဆည်, *n.* a door-button.

ဝါး, 2 (*pron.* ထား), *v.* to hang loosely about, be flowing, full, luxuriant; ဝေထားခွတ်ဝါးသည်။ ထွေဝေဝါးသည်။

—ရား, —ထား (*pron.* ဝါးထား), *adv.* hanging loosely about; ဦးထိမ်းရား။ ထိပ်ခါးရားချသည်။ သူ့အဝတ်ကိုပါးပါးရှည်ရှည်ဝတ်ထားသည်။ (2) ဆည်သစ်ပင် ၊ ဝေအကိုင်းအခတ်ထပ်ပါးသည်။

ဝါး, 3, *v.* to be fatigued and blown as a horse (in a race), *e.g.*, ဆည်မြင်းဆက်ဦးထားနောက်ထားပါးသည်။

၆ (ထိ), *v.* to press downwards or sideways, crush, flatten, more passively than ဖွပ်, to oppress; to hug the shore as a boat; ကင်းနားကို ထွေဖိထားသည်။ [တရုတ်ကထိ။ ရှမ်းကထူ။ မရှိသည့်မြန်မာ အနောက်မှာ။] [a prophecy foretelling that the Burmese race will eventually be driven by foreigners to the west of Burma.]

—မီး, —နင်း, *v.* same; သည်သတ္တထိတောင်ထေရ်ဓမ္မရအောင်ကျောက်ခံ နှင့်မိထားပါ။ (2) ရန်သူကိုအောင်တိုင်းအောင်တိုင်းဖိမီးရန်မတော်ပြီ။ (3) မြေကိုကြွေခင်းနှင့်ကြပ်ကြပ်မိခင်း။

မိတ်, 1 (written also ထိတ်), *v.* to invite; မင်းရှာထဲသွားပြီးလျှင်နတ်ဖန်တ ရေးနာကြွပါဆိုမိတ်ထိတ်ပါ။ more respectful than ခေါ်, and less than ဝင့်, to offer, to give, invite, to take; hence အမိတ်နေ့ (the day before worship-day; ထောမိတ်မြို့မိတ်).

—ကြား, *v.* to send an invitation; ထမင်းစားထိတ်ကြားသည်။ မည်သည့် နေ့ရက်အရားထောင်နာကြွထောင်မူပါမည့်အကြောင်း။ ထိတ်ကြားအမိတ်ရင်လိုက် ပါသည်။ ထမင်းစားမိတ် (ထိတ်) ကြားပါ။

—ဝင့်, *v.* to invite; more respectful than simply မိတ်, see ဝင့်မိတ်။

—ဝန်, *v.* same as မိတ် (infrequent).

—ဝန်သကပြီ, *v.* to give an invitation (polite).

မိတ်, 2, *v.* to spill over.

—စဉ်, *v.* same (including the idea of spattering); *figuratively* to be lost, as the life of a human being, a term in great vogue at the time of epidemics, *e.g.*, ဆည်နှစ်အတွင်းကျောက် ပေါက်သည့်သူများထပ်မံစဉ်ကြသည်။ လူ ၂၀ ကျော်သေဆုံးမိတ်စဉ်သည်။

ဖိတ်ဖိတ်, *adv.* glitteringly (brilliantly), usually followed by ထောက်။
ကွင်းထဲ ပေါ်အရောင်ဖိတ်ဖိတ်ထောက်သည်။ ဖိတ်အရောင်ထောက် ထိုက်သည်
မှ။ ဖိတ်ဖိတ်ဖိတ်ဖိတ်နှင့်နေသည်။

—ဖိတ်ဝေ့ဝေ့, *adv.* scatteringly, wastefully, as water (ရေဖိတ်
ဖိတ်ဝေ့ဝေ့ရှိသည်), rice, money, [သည်နှင့်ရောင်းဝယ်သည့် ကုန်များ
ဖိတ်ဖိတ်ဝေ့ဝေ့ထွက်သည်။ အမြတ်အစွန်းမရှိ]။

ဖိတ် (from ဖိ and ထိုး), *n.* three logs of wood overlaid with gold,
or silver, leaf (ရွှေဖိတ်၊ ငွေဖိတ်ထပ်သည်), used to keep down
the corpse of some person of distinction when burning in
a funeral.

ဖိတ်ဖိတ် (ဖိတ်ဖိတ်), *adv.* an intensive to တုန်, implying a general
tremor ; ဖိတ်ဖိတ်တုန်အောင်ကြောက်သည်။

ဖိန်း, 1, *v.* to feel dull, heavy, indisposed to move.

—ထိန်းထိန်း, *adv.* of similar import ; မိုလ်းမိုလ်းသည့်အခါထပ်ဖိန်းတတ်
သည်။ နေမကောင်းပါ။

ဖိန်း, 2, *v.* to crow, as a pheasant ; ရပ်ဖိန်းသည်။

ဖိန်းကာ (*pron.* ဖိန်းဂါ။ ပေါ), *n.* the fourth day from the present.

ဖိန်းနွဲ့ (sometimes *pron.* ဖနွဲ့), *n.* the third day from the present ;
နက်ဖန့်။ သန့်ဖက်။ ဖိန်းနွဲ့။ ဖိန်းကာ။

ဖိ, 1, *v.* to prevent, hinder, ဘီ။ ထား ; scarcely used, hence မာန်ဖိ။

—ဆန်, *v.* to contradict, oppose, be contrary (with အမိန့် or
အာဏာ), *v.* to contravene an order ; အမိန့်အာဏာဖိဆန်သည်။ အစိုး
ရမင်းအာဏာကိုခင်အားဖိဆန်ထိုးခြင်းမည်ထား။

—ထာ, *adv.* right across ; ကန့်လန့်, *n.* half a foot, 6 inches ;
(a foot-breadth ; *comp.* ပေါး။) (ဖိထာဆီးသည်။ ထိတာမြစ်ကြီး။ ဖိထာ
ဆီးသည်။ မရိုးမခန့်ပါဘူး)။

—ထာဖြတ် (*pron.* ဖိထာဖြတ်), *adv.* athwart, right across ; ကန့်လန့်
(ထင်းမှာသစ်ပင်ကြီးဖိထာခံနေထိုးထွေးသွားနိုင်ပါ)။

ဖိ, 2, *int.* expressive of dislike, disgust.

ဖိ, 1, *v.* comb, to brush (cloth), to card (cotton or wool) ; [combs
are made of ကျွန်းခေါက်နွယ်။ နှောသား။ and ထန်ခါးသား ; a comb
is pronounced ဖိး]။

—ထိမ်း, *v.* (to brush and anoint, as the hair of the head) ; see
the parts—(1) ထည်သတ္တလင်အင်္ကျီများကိုကောင်းကောင်း ဖိးထိုက်ပါ။
(2) ခြည်ကိုဖိးတတ်ခဲ့သား။ (3) မမင်းသာတနေထုံးတနေထုံးခေါင်းနားပန်း
ဖိးထိမ်းတတ်သည်။

ဖိ, 2, *v.* to be in flesh [to be in good condition as human beings
and domestic animals] ; သည်ထွေထွေကြီးဝထိုက်သည်မှာဖိးထိုး။ သည်
မြင်းအဝအထင်မြူဖိးထိုး။

ဖိးကြမ်း, see ငှက်ပျောဖိးကြမ်း။

ဖု, *v.* to protuberate, bunch, to be knotty, knobby, *hence* အဖု။
 —ထပ်, *v.* same ; to proceed step by step in an investigation ;
 ဖုဖုထပ်ထပ်သေးသည်။ သည်သူခြေသလုံးမှာသွေးကြောများဖုနေသည်, the
 veins on this person's leg are varicose.

ဖုတ်, 1, *n.* a kind of evil spirit which lives in forests, mountains,
 ruined buildings, trees, &c. ; ဖုတ်ထေ့။ ဖုတ်မြိတ္တာ။

ဖုတ်, 2, *n.* dust lying on the ground ; coarser than ဖုံ။

—ထူး, *v.* to roll in the dust as some kinds of birds and
 snakes (*e.g.*, *Viper Russellii*).

—ထူးနှုတ် (from ထူး, to roll from side to side), *n.* a kind of
 bird.

ဖုတ်, 3, *n.* a kind of insect ; [the ant-lion, the larva of an insect
 which in its perfect state resembles the dragon-fly].

—ထွက်ဖုတ်ထွက်, *adv.* out of breadth from fatigue or disease ;
 မောလိုက်သည်မှာဖုတ်ထွက်ဖုတ်ထွက်နှင့်။ ပင်ပန်းဖုတ်ထွက်။ မဆိုးလည်းဟိုက်ထွ
 သည်။

ဖုတ်, 4, *v.* to roast or burn, by putting on or into the fire ; *comp.*
 တင် and အိုး။ အိုးမြေကျဖုတ်ကြည်းသဖြယ်။

—ကြည်း (*pron.* by some ဖုတ်ကြည် and others ဖုတ်ကြည်း), *v.* to
 burn in a funeral ; ဖုတ်ကြည်းသဖြိုတ်သည်။

—ဆွေး, *v.* same (infrequent in colloquial).

—စား, *v.* to roast in the fire and eat ; ငှက်ပျောသီးဖုတ်စားသည်။

ဖုတ်ဂု (from အဖုတ်, a small clump), *n.* a small island forming in
 the sea (or elsewhere) ; ကျွန်းဖုတ်ဂု, a kind of play. [In the
 Tavoy and Mergui districts, islands in the sea are termed
 ဖုတ် (*pron.* ဖုတ်), *e.g.*, မောင်းမင်ဖုတ်ဖုတ်ဂု] ; ဖုတ် means a clump
 of trees, bushes, a cluster of hills, &c. ; သစ်ပင်ဖုတ်ဂု။ ငြိုဖုတ်ဂု။
 ထောင်ဖုတ်ဂု။

ဖုတ်ခဲ, *adv.* indicative of a light sound such as the word imi-
 tates ; ခဲဖုတ်ခဲကျသည်။

ဖုတ်ဖုတ်, *adv.* expressive of the sound which it imitates ; ဖုတ်ဖုတ်
 ဖုတ်ဖုတ်နှင့်ပြေးလာသည်။ မြေသံဖုတ်ဖုတ်ကြားသည်။

ဖုန်း,

—စား, *n.* a mendicant ; ထာဝကာ။ သူဖုန်းစား, ပညာရှာပမာသူဖုန်းစား။
 [he who seeks learning is like a mendicant in similitude].

—ထောင်းယာဝကာ, *n.* same.

—ပေး (ထုန်းပေး), *v.* to eat (clerical) ; ကိုယ်တော်ဖုန်းပေးပြီးပြီလား။
 နေရာညှိထားခြင်းနား၍ထူထောင်ကာကပ်ကာအပ်သောဝတ္ထုအစားကို ၄၉ ထုပ်မယုတ်
 မထွန်း။ ဖုန်းပေးတော်မူသည်။

ရန်းကြီး, *see* ထန်းကြီး။

ရန်းဆိုး, *n.* thick jungles [a deserted taungya]; ထန်းဆိုး၊ ရွာဆိုး၊ ရွာ
ဖျတ်ရန်းဆိုး။

ရမ္မထိန် (*pron.* ဖုံးမထိန်), *n.* the camphor tree, *Laurus camphora*,
the Indian laurel, purified camphor.

ရတ္တ (*pron.* ရတ်ရှု), *n.* the stars in the head of the hydra.

—သင်းကြွန်တော်ခေါ် (ရတ္တသင်းကြွန်တော်ခေါ်), *v.* to perform the cere-
mony of washing the king's head when the head of the
hydra is on the meridian; *comp.* သင်းကြိုခေါ်။

ဖုံ, 1, *n.* a cushion; နေရာထိုင်။

ဖုံ, 2, *v.* to be fine, dusty, powdery; မှုန်, to be well trodden as a
street (or road), to be well powdered as the face.—*S.*; မျက်
နှာချယ်ထိမ်းထားထိုဖုံနေပြီ (သနပ်ခါးတဖုံဖုံထိမ်းတတ်သည်), to be ac-
quainted with, familiar, versed in [သည်ထောထိုရောက်ဘူးရဲ့
လား။ နောက်ခုံတဖုံနေပြီ]; *comp.* ကြေး; [ဖုံ is more used with
reference to intimate knowledge of locality, ကြေး to inti-
mate general knowledge, but the latter may with perfect
propriety be used in lieu of ဖုံ]; *n.* dust risen and floating,
or settled.

—ထ, —ထွင့်, *v.* to rise as dust, to be blown about as dust;
ဖုံထထောင်းထောင်းနှင့်တသည်။ ဖုံကျသည်။

—ထူ, *v.* to be very dusty, as a road; မနွှလေးလင်းမျှားနေအခါဖုံမှူး
နှံထူမတတ်တူသည်။

—မှုန့် (*pron.* ဖုံမုန့်), *n.* same as ဖုံ; *comp.* ဖတ်ဖုံမှုန့်တပ်သည်။ ဖုံမှုန့်ထူး
သည်။

ဖုံး, *v.* to cover, cover up; အုပ်။

—အုပ်, *v.* same.

—ကွယ်, *v.* to conceal one's self or another.

—ဖိ, *v.* to suppress or hush up a matter, to carry out a plan
with secrecy; သည်လူသတ်မှုတယ်နှယ်ပေါ်နိုင်မည်လဲ။ ရွာသူကြီးများကရန်း
ဖိထားသည်, how can this murder come to light? the elders
of the village are hushing it up.

—ထွန်း, *v.* to overspread (to cover up); ရန်းထွန်းသဖြယ်သည်။

—ထွန်းပေးကမ်း, *v.* same as ပေးကမ်း, especially to give in
charity; သောက်ရေအိုးကိုအုပ်ထောင်းနှင့်ဖုန်းထားလိုက်ပါ, cover the
pot of drinking-water with an ôt-saung.

ဖူး, (also written ထူး), 1, *v.* to behold reverentially.

—မြင်, *v.* same.

ဖူးမျှော် (*pron.* ဖူးမြော်), *v.* to look up to with reverence ; လပြည့်နေ့ ရွှေထိရံတရားကိုဖူးရအောင်သွားကြရုံ မိန်းမရယ်။ (၂) မြတ်စွာတရားဖူးမျှော် ကန်ထော့ဂါဏီ။

ဖူး, ၂, *v.* to bud, swell into a little pointed protuberance, as trees, the skin, &c. ; အဖူးထွက် (*commonly pron.* ဖူ) မြင်း၂စီး ပြိုင်ရာ လက်ပတ်ခြင်း လည်တရား ဖူးလာသည်, sometimes has the same signification as ဖို။ သည်မြင်းနှိဖူးသေးသည်။

—စောင် (*pron.* ဖူးစောင်), *n.* a kind of (white) coverlet [woven at Sinbyugyun and Salé, Upper Burma].

—ရူး, *adv.* in pimples.

—ရောင်, *v.* to swell, to swell as a wound, sore, &c. ; ဖူးရောင်သော ဒဏ်ရာရှိသည်။ ကျွန်တော်သမီးငယ်မီးထောင်ထိုအနာထေ (ဒေ) ဖူးနေသည်, owing to my little daughter having been burnt, the burnt parts remain swelled.

ဖူးကောင် (*pron.* ဖူးဂေါင်), *n.* a Guinea pig.

ဖေဖော်ဝါရီ (*Eng.*), *n.* February ; ဖေဖော်ဝါရီလ။

ဖေး, ၁, *v.* to scab over ; hence အဖေးအနာဖေးသည်။

ဖေးထိုးရင်ကြပ် (*pron.* ဖေးဒိုးရင်ပြင်), *n.* a kind of disease arising from flatulency.

ဖေး, ၂, *v.* to ward off evil (from another), to turn a boat or ship from shore in order to gain an offing ; ထက်မဖေး, ထက်မဖေးထား။

—မ, *v.* to ward off evil and assist another ; ဖေးဖေးမပြုပါ။

ဖေး, ၃, *v.* to be broken down in bodily strength or ability by hard labour or severe punishment ; ဖေးနေအောင်မိုက်သည်။ မိုက်သည်မှာဖေးနေပြီတော့။

ဖဲ့, *v.* to break off as a small piece from a larger ; ချိုးဖဲ့, to break with the hands, as bread ; to crumble, to break off from others, take a different course ; usually in a bad sense ; *intrans.* ဖဲ့။

—ထွဲ, *v.* same ; ဆူးထေ(ဒေ) နှင့်အပင်ကတရွက်တခက်ဖဲ့ပြီးထူပဲပါ, break off and bring me a branch or a leaf of the tree with thorns on it ; (၁) သည်မုန့်ထက်မာသည်။ ချိုးဖဲ့ထိုမုန့်ပဲပါ။ (၂) သည်သူထူတပါး များထိုးပြုမထင်ဖဲ့ထွဲနေသည်။

ဖဲ, ၁, *n.* satin.

—တင်္ကျီ, *n.* a satin jacket, or coatee.

—ခန့်, *n.* a strong kind.

—ခေါင်းခေါင်း, *n.* a satin turban.

ပဲထီး, *n.* a parasol or umbrella, whether made of satin or silk. This term is frequently applied to umbrellas of European style of manufacture, even when the material with which they are covered is cotton or alpaca.

—စောင့်, *n.* a satin shawl.

—ဝဝါ, *n.* a satin handkerchief.

—ပုဆိုး, *n.* a satin puhso or waistcloth.

ပဲ, 2, *n.* a playing card. [ထောင့်, a diamond; ညှင်း, a club; ၈၆, a heart; ဖူး, a spade.] [The following are a few gambling games played with cards, namely, (1) အပေါက် ၂၀။ (2) ကိုးမီး။ (3) ကျင်တွဲ။ (4) ထွေ့ငါး]။

—ကစား, —ရိုက်, *v.* to play cards.

—ချိုး, *v.* to cut cards.

—စားပဲချေ, *adv.* gaining and losing by turns.

—ထေး, *v.* to mark cards with a view of cheating.

—ရိုက်, *n.* a croupier at cards.

—ရိုက်, *v.* to win at cards.

—ခွယ်, *v.* to have a run of luck at cards (?)

—ဝန်, *v.* to shuffle the cards; ကလေးဝန်ထိုး, to shuffle cards in the European style.

—ရှုံး, *v.* to lose at cards.

—ဝေ, *v.* to deal the cards.

—ရိုင်း, *v.* a party playing at cards.

—ထွင်း, *v.* to introduce a card surreptitiously into a pack; ပဲထွင်းပဲညှပ်ထယ်ကောင်းသည့်လူ။

ပဲ, 3, *v.* to go aside or away, to get out of the way [သည့်ရှာမှပဲ၍ သွားသည်] ရှောင်ရှား (see ဝယ်).

—ကြဉ်, *v.* avoid, shun [to eschew evil].

—ရှောင်, *v.* to avoid, shun.

—သွား, *v.* to go away [either for business or from dissatisfaction]; ရန်ကုန်မြို့မှပြည်မြို့သို့ပဲသွားသည်။ ခင်အားမကောင်းသောသူများကို မပဲမကြဉ်ထွင်ရှေ့သို့ရကွများစွာခံရမိမည်, if you do not shun bad people, you will have to suffer much misery in the future.

ပေါ, 1, *n.* the boom of a boat sail (rare).

ပေါ, 2, *v.* to be swelled; less than ရောင်, to be bloated, ထွတ်; to buoy up the body as in swimming, ရေပေါ၍ကူးသည်။ [ရေထဲပေါ၍သွားသည်], to make one's self conspicuous, attract

notice [as a soldier defiantly offering himself as a mark to the enemy] ; ပဿမတားထဲတပါးသောဝင်သားတို့ကသေနတ်ဖြင့်ပစ်စေအောင်ကိုက်ထိုးပေးသည်။ မျက်နှာပေးသည်။ ပေးပြု၍သွားသည်။

မေရောင်, *v.* to be bloated and swelled ; ရွက်မြို့မေရောင်။ ရွှေသင်္ဘောနှင့်မြစ်ကြောအညာသို့ဆန်လက်စွဲ, they shall ascend the channel of the river in (golden) vessels with swelling sails, [said to be a prophecy foretelling the arrival of the British in the upper waters of the Irrawaddy].

မေမေသိသိ, *adv.* in abundance, plentifully ; ခင်ဗျားတို့အိမ်မှာအစားအသောက်မေမေသိသိထက်ရှိပါသည်။

မေက် (frequently spelt မောက်, from မေက်, *which see*), *v.* to make a hole in or through, perforate, to fire as with blank cartridge (though not necessarily so, သေနတ်မေက် may mean that a musket or gun loaded with ball or shot is fired off to get rid of the charge), to fly off to another subject (in conversation), [to join intrusively in conversation, မေက်၍ပြောသည်], to change, ferment ; (အရက်မေက်။ ကစင်ရည်မေက်သည်) (*trans.*), slake as lime, (to cause to sprout), to castrate, applied to horses and some other animals (ကျွေးဇွဲမေက်), to change (*intrans.*) from good to bad, [to break one's faith ; သစ္စာမျက်, not abide by, as a decision, မြတ်စာကိုမေက် ; ထက်ဖက်စား မြတ်စာမေက်], to fall away, apostatize, ဆွေထွန်း။ [to make a new road, ထမ်းမေက်] ; to punch court stamps, တံဆိပ်ခေါင်း မေက်သည် ; to break into a house or building, အိမ်ကိုမေက်။ ထိုက်ကိုမေက် ; သည်အုန်းသီးကိုမေက်ထိုက်ပါ, make a hole in this cocoanut ; (2) အကျဉ်းထွားများထောင်ကိုမေက်ပြေးကြသည်, the prisoners broke jail and fled ; (3) သည်သူသစ္စာမေက်ထက်လွန်းသဖြင့်သူမျှမရှိသေးဘူး, as this person is so very much in the habit of breaking his word, not one person, even, respects him.

—ဗျား, မြန်, —ထဲ (မေက်ထဲမေက်မြန်။ မေက်မြန်), *v.* when used with reference to a married woman, means that she has been guilty of adulterous intercourse ; သင်ကြီးရှိလျက်နှင့် မေက်မြန်သည့်မိန်းမ။ ရောဂါမေက်မြန်။ ထေမေက်မြန်။ —တွန်, —ထွဲ, *v.* same, last but two definitions.

—ခြည်, *n.* the threads that cross the warp in weaving the weft.

—ခွဲ, *v.* to break as an earthen vessel ; ဆီးကိုမေက်ခွဲသည်, to break open a box ; သစ်ထာကိုမေက်ခွဲသည်။

—ထွင်း, *v.* same as မေက်, 1st def. ; to take the lead holdly and independently (commonly for the worse) ; ထိုင်များကို ဆောက်ထက်ရိုက်ထိုးဖြင့် မေက်ထွင်းသည်, one makes holes in posts

with chisel and mallet ; ဤအစ်ကိုငါးယောက်ထဲမှာအငယ်ဆုံးပေါက်ထွင်းသည်, amongst the five brothers, the youngest takes the lead ; သည်ရွာမှာသည်သူတယောက်ပေါက်ထွင်း၍ ဆိုးသည်, in this village this man takes the lead in being vicious.

ပေါက်ကား (ဘောက်ကား), *v.* to exchange goods, trade ; ကူးသန်းကုန်သွယ်။ ရောင်းဝယ်ပေါက်ကားခြင်း, *n.* traffic ; ရောင်းဝယ်ပေါက်ကားခင်ကျားတို့ဒေါင်းမြို့မြို့မှာတာမျှားပေါက်ကားရောင်းဝယ်စားသောက်ကြသည်။

ပေါက်သည် (ဘောက်သည်), *n.* a constant customer, whether for consumption or export ; *comp.* ဝင်သည်။ ဝင်တိုင်။

— ခံ, *v.* to buy as a regular wholesale purchaser.

— ချ၍ရောင်း (*pron.* ထောက်သည်ချ၍ရောင်း), *v.* to sell by wholesale.

— ထု, *v.* same as ပေါက်သည်ခံ။

ပေါင် (*pron.* ဗေင်), *n.* a raft or float, a handsome boat for travelling, a royal barge [ကရုဗိတ်ပေါင်ထော်။ ဒသရူပပေါင်ထော်။ ခွါဒသရူပပေါင်ထော်။ ပညရူပပေါင်ထော်], an accommodation boat, a yacht ; ပေါင်, *v.* to construct a raft, *e.g.*, မျှောပေါင်သည်။ သစ်ပေါင်သည်။ ဝါးပေါင်သည်။

— ထေဦးထိုး, — ထုဉ်, *v.* to make a temporary mosquito curtain with a ဗေင် or sail-cloth ; derives its origin from a fancied resemblance to the prow of a royal barge.

— ဖျံ (*pron.* ပေါင်ဖျံ), *n.* a flying roofed ditto.

— ဖျံဆံထုံး (*pron.* ပေါင်ဖျံဆံထုံး), *n.* a woman's hair done up in a certain way.

— ဖွဲ, *v.* to construct a raft, to collect and float down a river as drift ; ဖိုဉ်ပေါင်ဖွဲမျှောသည်။

ပေါင်ပေါင် (မြည်), *adv.* expressive of the sound which it imitates ; စကားပြောထိုက်တာ ပေါင်နေနေ။ မိုဟ်းတာ အထွင်းဝန် ဦးထုတ်ကားစပေါင်ပေါင်ပြောနိုင်သည်။

ပေါင်း, ၁, *v.* to rise as a blister (အရေပေါင်း), a bubble, or as fermented bread, to be bloated, inflated, blown up, as a bladder.

— ဆိုး, — ခံ, — ခံဆိုး, *n.* a kind of large pot, called also နန်းနီဆိုး because made at [the village of] နန်းနီ ; [also made at ထက်သစ်ရင် (ရွာ) close to Ava].

— ဩ, *v.* same.

— ပွပွ, — ပေါင်းပွပွ, *adv.* in a light, puffy state, as bread [swelling out as clothes which are too largely made ; အင်္ကျီပေါင်းပွပွကြည့်လိုမကောင်းဘူး].

— သွတ်, *v.* to be bloated ; examples : သည်သူထက်မီးထောင်ထိုအရေဒေပေါင်းနေသည်, owing to this person having burnt his head,

the skin has risen in blisters ; (2) မီးဆုံပျံနှိုင်းဝလို့ပေါင်းသည်၊ as the fire-balloon is full of hot air, it becomes inflated ; (3) သဏ်ဏတံတည်ပေါင်းထိုး၊ မေါင်းအောင် မှုတ်ထိုးပါ၊ blow out this pig's bladder so that it may swell out.

မေါင်း, 2, *n.* a cornice or facing [applied to the ornamental work on the spires of pagodas above the သမိတ်မှောက်], a hollow piece of brass, horn, or other substance used about the headstall of an ox ; နွားခွာမေါင်းဆွဲသည် or မေါင်းကြိုးဆွဲ, *n.* the string for fastening the same (*sometimes* the မေါင်း is made of the dried fruit of the palmyra palm ; this appliance is far more used in Upper, than in Lower, Burma).

—ရစ်, —ထိုး, *n.* varieties of cornice ; *comp.* ထက်ရစ်။

မေါင်းပင်, 3, *n.* a species of reed.

မေါင်းကား, *n.* same, one kind of parrot ; ကျက်တူရွေးမေါင်းကား။ ကြတ်မေါင်းကား။

မေါင်းဝတ်, *a.* gray, applied to horses ; မေါင်းဝတ်ခြောက်။ မေါင်းဝတ်မိန်း။ မေါင်းဝတ်မြို့။ မေါင်းဝတ်ခွဲ။

မေတ္တ (pron. ဗွတ်ဆပ္ပ) (Pali), *n.* tangibility, အတ္ထေ။ [“For the nourishing of the body, or the production of the feeling that arises from the touch or contact, there must be a communication between the body and some substance or sensible object ; *pottabban* being the power of feeling or sensibility ; as when a garment is put on, the body is conscious of a sensation, either comfortable or unpleasant, according to the material of which it is made.”—M.B.]

မေတ္တခံရုံ (မေတ္တခံရုံ) (*see* မေတ္တ and အာရုံ), *n.* tangibility felt.

မေ့, (*trans.*) *v.* to lighten, to make light, to minimise the magnitude of a criminal offence by suppressing evidence, or by chicanery of some kind or another, *e.g.*, အမှုကိုမေ့စိရင်သည်။ အမှုကိုမေ့အပ်ခံသည်။ [to state or represent less strongly than the truth will bear, to *understate*, မေ့ပြော]။

မေ့, *v.* to float by an effort ; *n.* a kind of cork-tree, the wood of the same, a buoy (*pron.* မေ့မေ့ when used as a noun) ; ထွေထွေမေ့နှင့်မေ့ထွေထွေထွေ (အုမေ့, pith ; အထာ, sapwood ; and အနှစ်, the heartwood of a tree).

—အု, *n.* cork, the wood ; မေ့အုနှစ်မီးထွန်းသည်။

—ထပ်, *v.* to attach corks to, as to a net, *e.g.*, ငါးသထောက်မိတ်ကိုမေ့ထပ်သည်။

—ပန်း, *n.* an artificial flower, made of cork, offered at pagodas ; worn by women.

မေ့ဝါး, *n.* two bamboos lashed on both sides of a boat to keep it stiff.

မေ့ထိုး, *n.* a kind of turban, small and narrow [generally of book muslin. The wearing of this kind of turban was compulsory to all who entered the palace at Mandalay; when worn, the top-knot and crown of the head were exposed, ခေါင်းပေါင်းမေ့ထိုးပေါင်းသည်].

မေ့, ၁ (ဆေ့) (from မေ့, to appear), *v.* to produce, bring to light; ထုတ် [to take out of the ground, exhume.—S.].

—ထုတ် (ဆေ့ထုတ်), *v.* same [မေ့ထုတ် ပြောသည်, to disclose in conversation, to explain].

—မြ (ဆေ့မြ), *v.* to discover, disclose (expose to view); မြေမြှောင်ထားသည့် ရွှေငွေများကိုမေ့သည်, he exhumes gold and silver buried in the ground; (2) သည်အမှုကိုမေ့နိုင်ပါမည်သော, shall you be able to bring this matter to light? (3) အထုထိုင်စိတ် ၁၂ပါး၏သရုပ်ကိုမေ့ထုတ်ထိုးပြောစဉ်, try and explain the twelve modes of thought of (the law of) demerit.

မေ့, ၂ (ဆေ့), *v.* to associate, keep company; not used singly; ပေါင်းမေ့။ ပေါင်းဖက် sometimes.

—ထွေ, *v.* same (infrequent); scarcely intelligible in colloquial.

—ရွှေ, *v.* to associate with familiarly and affectionately [to associate with one's equals or inferiors on terms of polite and considerate intimacy].

မိုး, ၁, *v.* to be barren, without offspring or fruit; applied to (both males and) females and to trees; *comp.* မြို့, hence အမိုးမိန်းမမိသည်။ မိန်းမမိ (see မြို့) ထောက်ရှားမိသည်။ ထောက်ရှားမိ။

မိုး, ၂, *see under* သက်ထုံ။

မိုး, ၃, *n.* a bellows.

—ထိုး, *v.* to blow the bellows.

—သူကြီး, *n.* a master blacksmith; မိုးသူကြီးမင်း [ပန်းပဲဆရာ is considered less elegant; ပန်းပဲသူကြီး].

—ကြင်ထိုး, *v.* to use bellows at the funeral of a monarch, a póngyi, or a chief queen.

မိုး, ၄, *n.* a fire-place, hence အုတ်မိုး။ အိုးမိုး။ ဝေးမိုး (pron. ဝေးမိုး), ပေါင်းမိုး (pron. ပေါင်းမိုး), မီးမိုး (pron. မီးမိုး).

မိုးမိုး, *a. or adv.* square built [applied to men (or women); ဘဝမိုးမိုး။ မိန်းမဘဝမိုးမိုး].

မိုးခဲ (pron. မိုးခဲ), —မိုးမိုး (pron. မိုးမိုး); မိုးခဲထည်းသည်။ မိုးမိုးထည်းသည်။

ရိတ် (Pali ဝေ), *n.* fruit, grain, profit, attainment, reward; အထွီး, there are four paths, margga, an entrance into any of which secures either immediately, or more remotely, the attainment of nirwana. They are—(1) Sowán (သောတာပန်); (2) Sakrádagami (သကဒါဂါမိ); (3) Anágámi (အနာဂါမိ); (4) Arya (အရဟတ္တ); each path is divided into two grades—(1) the perception of the path, margga (မဂ္ဂေမ္မိ); (2) its fruition or enjoyment, phala (ဖလမ္ပိတ်).

—လေးထန်, *see* above.

ရီ (from ရီ, to be thrown into), *v.* to throw into or upon, to fill up partially or entirely, as a pit.

—မံ, *v.*; *see* မံ။ အဝိတေဋ္ဌိမံသည်။ လယ်ကန်မင်းကို နှံ့နှင့်ဖို့မံသည်—(1) ရေထွင်းယောင်းကိုဖြေကြိုးနှင့်ဖို့မံသည်, he fills up the old well with earth; (2) ကျောက်ပေါက်မာထူသည့်မိန်းမများ။ သနပ်ခါးဖို့နိုင်ထိုသာထော်ထော်ရှိသည်။

ရိုးခေါင်, *n.* the green barbet; ရွှေဖိုးခေါင်တောင်ထိုက်။

ရိုးရိုးမီးရား (ရိုးရိုးမီးရား), *adv.* dishevelledly, loosely, disorderly; မိတ်ပူလွန်းထိုက်ပင်ရိုးရိုးမီးရားနှင့်နေထိုင်သည်။

ရိုးရိုးဖွားရား (ရိုးရိုးဖွားရား), *adv.* same.

ရှက်, *v.* to destroy [to oppose, seek to turn another from a contemplated course, to counteract], to take down as a scaffolding or house, to take to pieces as a travelling table or bed, to cut up as an ox, sheep, &c.

—ထီး, *v.* same, 1st def.; ဦးပြောင်းကစိုးမခင်းဘုတ်ကိုဦးရှေ့ကွန်းသားမောင်မံငြိမ်းထိမ်းငြိမ်းမည်ဖြစ်။ ဦးစဉ်းထက်ဝင်ဖြတ်ထိုအကြောင်းမပါဖြစ်ပါ။

ဖျင်, 1, *n.* cotton cloth made by the Burmese (စုလျာတထာကံးဖျင် ဝေဝတ် in allusion to the niggardly way in which Chulias clothe themselves).

ဖျင်, 2, *v.* to be much, abundant (obsolete); hence ထဖျင်ဖျင်, *adv.* hard, applied to rain; မိုဗ်းထဖျင်ဖျင်ကျသည်။

ဖျင်, 3, *v.* to clear, disencumber, disentangle [as a snarl of thread, ဖြည်ခင်ဖျင်သည်], to separate parties in a quarrel; ရန်ငြိမ်းအောင်ဖျင်သည်။ သည်သူ ၂ ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်။ ဖျင်ထိုက်ပါ, these two men are quarrelling, please separate them.

ဖျင်ကူးကစား, *v.* to raffle; *see* ထည်ကစား။

ဖျင်း, 1, *v.* to be unsubstantial, empty, void, useless, good for nothing, အနှစ်မဲ့; *comp.* သွန်မင်းအဝေဖျင်းသည့်ထုတ်။

—ဖွင့်, *v.* same.

—သောင်း, *v.* to be unproductive, barren, impotent, as a tree, plant; most frequently applied to the rice plant; ဝါးဖျင်း

ထောင်းသည်။ သားထိုးဖျင်းထောင်းသည်။ (*i.e.*, never live to maturity).

ဖျင်း, 2, *v.* to hew off (useless parts); အကြမ်းရှေ့။

—ရှေ့, *v.* same; ကျွန်တော်အိမ်တိုင်များကို အချောအပြုံးမရှေ့ရပါသေး။ အကြမ်းဖျင်းထားရပါသေးသည်။

ဖျပ်, *v.* to rub between the thumb and fingers [to squeeze between the thumb and fingers]; သံဝုရာသီးအရည်ဖျပ်သည်, to compress the throat, *i.e.* (with the fingers and thumb) (throttle); လည်ငင်းကိုဖျပ် (သတ်) သည်။

ဖျဉ်းဆိုး, 1, *n.* a large open-mouthed pot used for cooking (ငေါင်းခံ၊ ဖျဉ်း).

ဖျဉ်း, 2, *n.* an enlargement of the abdomen from dropsy or other cause; ထေဖျဉ်း (နာ), tympanitis (flatulent distention of the belly); ရေဖျဉ်း (နာ), *n.* the dropsy; သွေးဖျဉ်း, a kind of dropsy (arising from amenorrhœa—absence or stoppage of the menstrual discharge).

—စွဲ, *v.* to suffer from any of such enlargements of the abdomen.

ဖျဉ်းဖျဉ်း, *adv.* with irregular, violent starts of heat; အကြောကို ကြိမ်နှင့် ရိတ်လို ဖျဉ်းဖျဉ်း ဖျဉ်းဖျဉ်း ရှိသည်။ ထက်ကိုအပူထောင်လို ဖျဉ်းဖျဉ်း ဖျဉ်းဖျဉ်းရှိသည်; *see* စပ်ဖျဉ်းဖျဉ်း။

ဖျန်, 1, *v.* to part (enemies).

—ဖြေ (*pron.* ဖြန်ဖြေ), *v.* to reconcile (enemies)—(1) မောင်တွန်းနှင့် မောင်ဂေါ်ရာ ခန့်ဖြစ်နေကြသည်။ ဖျန်လိုက်ပါ, Maung Tún and Maung Gawya are quarreling, please part them; (2) သည်သူ ၂ ယောက် ထူးခြေင်းအောင် ဖျန်ဖြေလိုက်ပါ, reconcile these two persons in order that they may not go to law.

ဖျန် (ဝင်း), 2, *n.* a kind of plant; * * * it has a bulbous root sometimes cooked for food.

ဖျဖြ (ဖြဖြ), *adv.* quickly; လျင်လျင်။ [ဦးစွာဖျဖြ၊ လူထုကြသည်, came to the assistance all together and quickly] [slightly, as in ဖျဖြချိုသည်, a little sweet], less sweet than အချို; ဖျတ်အိအိ ရှိသည် usually only used as a prefix to verbs of sweetness.

ဖျံ, *n.* an otter.

—ကတီး, *n.* a beaver.

—ဝါးသလို, *adv.* greedily, voraciously, like an otter; ဖျံဝါးသည် လိုသေးသည်။ ဖျံဝါးသည်လိုစကားပြောသည်။

ဖျံဖျံ, *adv.* an intensive to words of chewing [also applied to speech; ထဖျံဖျံစကားပြော not in such general use as ထစေါင်စေါင်စကားပြော].

ဗျေ, *n.* a mat.

—ဝင်း, —ဖြန့်, *v.* to spread out a mat.

—ရက်, *v.* to weave a mat.

—ဗိပ်, *v.* to roll up a mat [a rolled-up mat, or roll of mats].

ဗျေး, *v.* to be in a fever.

—နာ, *v.* same ; [*n.* a fever]. ဗျေနာရောဂါ။

—နာစွဲ, —နာမိ, *v.* to catch a fever, as the jungle fever.

ဗျူး (မြူး), ၁, *v.* to sprinkle, scatter in fine particles ; ဆရာဝန်မရောက်
မချင်း သည်အထောင်းကို ကျောက်မီးသွေး မှုန့်နှင့်ဗျူး (မြူး) ထားလိုက်ပါ၊
sprinkle this body with charcoal-powder till the Civil Sur-
geon arrives ; ထေထဗျူးဗျူးလာသည်, to come in puffs as the
wind ; ၎င်းပြင်မည်သည့်နှစ်။ ထ။ ရာဘီဥတုမဆိုပူပြင်းအိုက်ခြင်းမရှိ။ ထေထ
ဗျူးဗျူးနှင့်ကြည်နူး ရွှင်လန်းဖွယ်ပင်ထက်ကမ်းနားတည်ဆောမြို့ဖြစ်ပါသည်။

ဗျူး (မြူး), ၂, *v.* to be high and slender ; သည်ကျွန်းပင်ချောထိုက်သည်
ဗျာဗျူးနေရော့။

—ဗွန်း, *v.* same (rare).

ဗျောက် (from ဗျောက်, to disappear), *v.* to make lost, to obliterate,
destroy (to cause to disappear as evidence, to burke a
case, သက်သေဗျောက်ဖျက်သည်) ; ပုစိတ်ကိုဗျောက်ထိုက်ပါအမိရယ်။ မောင်
ချစ်ထွေးပြန်ထားမည်ပေါ့။

—ဖျက်, —ပြစ်, —ဖျည်း (rare).

—ဖြေ, *v.* same ; ထရားခံမြေ မိမိမိန်းမကိုထားနှင့် ခုတ်ပြီးသည့်နောက်။ အ
ထောင်းကိုဗျောက်ပြစ်သည်။ ခင်ဗျားခေါ်သမျှဘက်ဖြေပါ။ ကျွန်တော်ထွန်သည့်
အချက်ထချက်မျှမရှိပါ, pacify yourself, sir ; there is not a single
instance in which I have transgressed.

ဗျောင်း, ၁ (from ဗျောင်း, to be limber), *v.* to make limber, yield-
ing. Der. ဗွင်းဗျောင်း။

—ဗျ, *v.* to persuade, be persuasive ; ငြားထောင်း။ ဗျေ့မေ့။ အဖေ
ကိုဗျောင်းဗျေ့ပြောပါ, coax father in speaking to him ; ကျွန်တော်
သာဓကထေးကို မှိုက်ထိုးထောင်ပါ။ ဗျောင်းဗျေ့လွယ် ဆရာကြီးခင်ဗျား, it is
not advisable to beat my young son, correct him by being
persuasive, great teacher.

ဗျေ့, *v.* to be pale, faded, deficient in colour ; to look sickly,
anæmic [the English colloquial expression to have "a wash-
ed out" appearance exactly gives, perhaps, the meaning of
ဗျေ့] ; သည်ပုဆိုးဝတ်သည်မှာ ၁၅ ရက်တည်းဘဲရှိပါသေးသည်အရောင်ဗျေ့
လှန်ပြီ။

—ထော့ထော့, *adv.* in a faded manner, sickly ; ဦးထောင်အာ ခိုင်းထိုး
ကြီးမြို့ကပြန်ရောက်ကတည်းကအဆင်းဗျေ့ထော့ထော့ရှိသည်, ever since
U Htaw A has arrived from the city of Mhainglóngyi, his
appearance has been sickly.

မျော့မျော့ဖြားဖြား, *v.* to conciliate, to settle as a difficulty ; မျော့မျော့ဖြားဖြားသည်။

မျော့, 1 (from မျော့, *which see*), *v.* [to coax, pacify, appease, to divert, make happy] ; မျော့ဖြော့, [to lull a child to sleep ; အတေးထိုးမျော့သည်, same meaning as ထိပ်].

—ဖြော့, *v.* same ; ကျွန်ုပ်ညီကလေးမိတ်ဆိုးသည့်အခါမှန်ကလေးဝယ်ပြီးလျှင် မျော့အောင်မျော့ဖြော့ထားသည်, when my young brother got angry, I coaxed him to make him happy by buying him cakes.

မျော့, 2, *v.* to dilute, make thin [to dissolve by putting into water] ; သည့်လေးကိုညက်ညက်ပါအောင်မျော့သောက်လျှင်ကောင်းပါထိန်မည်။ သက်ဝတ်ချည်ချိမျော့လိုက်ပါ။

မျှင်မျှင်, *adv.* profusely as perspiration ; မြွေးမျှင်းမျှင်းလွှာအောင်အောင်းရမည်။ မြွေးမျှင်မျှင်လျှာသည် ; also applied to words of buying and selling, *e.g.*, ပဲခွေးမျှင်မျှင်ကြီးရသည်။

မျိုး (မြီး), *v.* to be full in flesh, fat, corpulent, *o* ; to swell up, be heaping, convex ; more spread out than မောင်း။ အိမ်ခေါင်နှင့် တမျိုးတည်း။ သည်လူ့ထံဝဲထိုက်သည်မှာတမျိုးတည်း။ (သည်သူခါးတည်းမရှိတမျိုးတည်း, this person is of the same uniform breadth throughout and has no waist).

—မောင်း, *v.* to swell up, be heaping, convex ; သည်သူကလေးသည် မျိုးမျိုးမောင်းမောင်းရှိသည်။ သောနုတ်ချီချီသည်။ သဒ္ဓါနုတ်မင်းအစွတ်ထိုလူချန်ကွေးသော်။ မျိုးမျိုးမောင်းမောင်းရှိသည့်တောင်ထောထိုးလျှင်နှင့်မြို့ထွားသေမျိုး, Thawnôtara the hunter, when he went to procure the tusks of Saddan, the prince of elephants, crossed over lofty towering mountains (and forests) in going.

—မျှ (မြီးမျှ), *v.* to be symmetrically rounded out ; သည်အိမ်အိုင်များအတွန်မျိုးမျှသည်။

—ဝေ (မြီးဝေ), *v.* ; see the parts ; တစ်သည်တစ်ခပ်အသွင်သစ်ပင်များမျိုးမျိုးဝေဝေရှိသည်။

မြ, *v.* to be fine, gentle, as sound (infrequent) ; အသံမြမြ။

မြမြ, *adv.* quickly, rapidly ; အလျှင်အမြန်။

မြက်မြက် (မျက်မျက်), *adv.* expressive of the sound it imitates ; မိပ်ပေါ်မြာအသံနှင့်မထိ။ မြက်မြက်သံကြားသည်။ ခဲအိပ်ပေါ်ကို မြက်မြက်မြက်မြက်နှင့်လျှာသည်။

မြင်သပ်, *n.* a Frenchman (sometimes *pron.* မြင်သပ်).

မြင့်, a corruption of မြင့်ချွန်, much used in colloquial, *e.g.*, သူ့ကိုဆွေခါမြင့်နားနားကြီးဆိုလိုက်မည်။ ကျွန်ုပ်မောင်ကလေးချစ်သားဖြင့်သည်ကဲ့သို့ပင်။

ပြင်, *n. affix*, instrumentive, by, by means of ; အား ပြင်ထားပြင်ရတ်သည်။ ထိုပြင်ထိုးသည်။ သွေသပြင်။ ပုဆိန်ထားမစသပြင်ဆောင်သွားလေ၏။

ပြင်, *1, v.* to be, exist, have existence, to be, indicative of some quality, to become ; to take effect, be practicable, and in this sense frequently used as a qualifying verbal affix, *e.g.*, သည်ကားနုစာရေးဖြစ်ဘူး, it is not practicable to write letters today ; to possess capacity for doing anything (ထက်သွားအတတ်မှတ်ထင်ဖြစ်သည့်လူ) ; ထက်ဖြစ်သည့်လူ, a very capable man, a man who is "up to the mark" ; ပြင် is often omitted in conversation, *e.g.*, ဘယ်သူသာလိမ့်မည်ထံ for ထက်သူ ပြင်ပါလိမ့်မည်ထံ။ ထက်သူပဝါပါလိမ့်မည်ထံ။ ထက်သူပဝါပြင်ပါလိမ့်မည်ထံ။ ပြင်မှ ဖြစ်ရသေးချင်း။ ပြင်မှဖြစ်ရပေသနော်။ ကျွန်ုပ်တို့မိမိဘာဖြစ်သထံမပြောတတ်ပါ ထူး။ ။ ခင်ကျားသူမေတ္တာမရှိသော်လည်း။ ဘာဖြစ်သထံ။ ပြင်လိုရာဖြစ်ပေလေစေ သည်နေရာကငါမရွှေ့ဘူး, "let happen what may, I do not stir from this place."

—ကထတ်ဆန်း, *adv.* not well done ; ပြင်ကထတ်ဆန်းကြံသည်။ ပြင်ကထတ်ဆန်းပြောသည်။ ပြင်ကထတ်ဆန်းထုတ်သည်။

—ထွန်း, *v.* (to result, become prominent) ; see အထွေးထွေးမှူးပြင် ထွန်းလိမ့်မည်မထုတ်ပါ။

—ပုံပြင်, *n.* the manner or way of any one or anything being, behaving, happening, or occurring.

—ပွား, *v.* (to be enlarged, augmented, စီးပွားဖြစ်ပွား), to spread (ရန်ဖြစ် ပွားသည်), to happen, occur, *e.g.*, မည်သည့် နေ့ရက် ဖြစ် ပွားသည်။ ။ မည်သည့်အရပ်ဒေသတွင် အမှုဖြစ်ပွားပါသည်။ ။ ပြင်ပွားသည့် အမှုယန်ယထွေထွေရှိသည်, there is a likelihood (*lit.* an appearance) of this case occurring.

—ပွားစေ, *v.* to beget ; သနွေစေ not much used.

—မြောက်, *v.* to be attained, accomplished (ပြင်မြောက်အောင်ကြံ, to be consummated, as a scheme, business, &c.) ; ကြံစဉ်မြီမြီ ဆောင်မြင်မြင်အောင်ကြံသထံသည်, should he have commenced, so to speak, to form a scheme, he is in the habit of carrying it through.

—ရထတ်ဆန်း, see ပြင် ကထတ်ဆန်း။

—ရထေချင်း, —ထေချင်း, *int.* ah, alas !

ပြင်, *2 (မျှင်), v.* to sputter, crackle, snap, crepitate.

—ပြင် (မျှင်မျှင်), *adv.* expressive of the noise of crepitation (hence သစ်ပင်ထုတ်ပြင်ပြင်မြည်မြည်ထွေးသည်) ; hence ထပြင်ထောက်ထောက်, sputtering (in speech) ; အမေမှတ်သည်။ သည်စကားကိုထပြင်ထောက်ထောက်ပြောပါနှင့်ရှင်။

ပြည်, *v.* ; see ပြေ, 1st def.

ဖြည်း (frequently *pron.* ဖြေး), *v.* to be slow, gradual, moderate, gentle, easy, pleasant, *hence* ဖြည်းဖြည်း, *adv.* in a slow, gradual manner, [by-and-by] ; ဖြည်းဖြည်းသွားပါ, go slowly.

—ထွင်း, *v.* same ; ဖြည်းထွင်းသက်သာ။ ဖြည်းထွင်းသာသာ (infrequent) ; ဖြည်းထွင်းသက်သာကြုံရန်မထေပ်ပါ။ သိမြန်မြန်ကြံစဉ်မည်။

—ဖြည်းနှေးနှေး, *adv.* gently, moderately.

—ဖြိုး, *v.* same ; ဖြည်းဖြိုးသံဖြင့်။ မဆန်အာဏာ။ သင်တကာထိုး (very infrequent).

ဖြည်းဝပ်ဝပ် (*pron.* ဖြိဝပ်ဝပ်), *adv.* with a look or smile of disregard [ဖြည်းဝပ်ဝပ်ရယ်, (smirkingly) သည်သူ့မျက်နှာဖြည်းဝပ်ဝပ်နှင့်].

ဖြည်းထည်းထည်း (*pron.* ဖြိထဲထဲ), *adv.* same [သည်သူဖြည်းထည်းထည်းနှင့် ထယ်မှုန်းရောကောင်းသည်].

ဖြည့်, *v.* to fill, make full, complete ; ဖြည့်စေ, to replenish, recruit ; (to recover one's strength, အားပြည့်သည်), to consign (as a criminal to some department of labour) ; မိဖုရားဥယျာဉ်ကိုဖြည့်သည်။ သာသနာအနှံ့ ဆိုးသွမ်းသောသူများကိုအလှူပြုသည်။ သူပုန်များကိုထုခိုင်းသဖြင့်သည်။ ကျွန်တော်ဖြည့်သည်။

—စွက်, *v.* to supply a deficiency ; သည်ကုသိုလ်ကိုအထမြောက်အောင်ကြံပါ။ မထောက်သမျှအညွှန်ထောက်ကူညီ ဖြည့်စွက်ပါ။

—စွမ်း, *v.* to discharge, fulfil, to gratify [as a passion] ; သူအလိုထိုက်စွမ်းနိုင်မှသူမေတ္တာရှိသည်။ သည်ဆေးကိုသောက်သွင်းအားအပ်ဖြည့်စွမ်းနိုင်သည်။

—ထင်း, *v.* to be full and firm as the flesh ; အားအပ်ဖြည့်ထင်းသည်။ ဖြည့်ထင်းဖို့မရှိ။

ဖြတ်, ၁, *v.* to cut in two (to sever), to break off, put a stop to, decide, *intrans.* ; ဖြတ်—သည်အမှုကိုဖြတ်ပါခင်ဈေး။ စကားရှေ့နှံ့သေဖြတ်ပါ။ သည်အိမ်မသွားပါနှင့်ထေဖြတ်နေပါ။

—စာ, *n.* a decision in writing, *see* ထွတ်စာ။ ဖြတ်စာပေါက်, to break one's faith after eating ထက်စက်။

—ဆောက်, *n.* a broad, flat chisel.

—ထန်းဖြတ်စာ, *n.* a written decision in law.

—ထိုး, *n.* a precedent in law (ထုဓမ္မစာရိယဦးစွာဖြတ်ထိုး, the decisions of Princess Thudammasari), a selection of precedents from common and statute law ; *comp.* ထိုးထောင်း (common law ?) and ဓမ္မထာဝ (statute law).

—ထမ်း, *n.* a short-cut, a road which crosses another.

—ထတ်, *v.* same as ဖြတ်, implying censure, (to cut away as a thicket, to get through, ခုတ်ထွင်).

ဖြတ် နှစ်၊ *v.* to cross a path, river, to intersect.

ဖြတ်, ၃ (ဖြတ်), *v.* to be quick (in speech), fluent; စကား ပြောဖြတ်
သည် (to be incisive in style of conversation).

ဖြတ်, *adv.* quickly, rapidly; ထိုအခါမှဖြတ်ဖြတ်ထွက်သည်။ တာအ
ကြောင်းရှိစိန်ခန်း။

ဖြတ်သူ (from ထူး, to roll from side to side), *v.* to toss from
side to side from pain or heat; to be impatient to obtain an
object of love or desire (သူထိုချစ်မိချစ် ဖြတ်ဖြတ်သူထို) ဖြတ်ဖြတ်သူ
ဆောင်ကြိုက်သည်။ ဖြတ်ဖြတ်သူ ဆောင်ကမ်းသည်။

— ဖတ်, *v.* to be fluent in speech, also implying knowledge and
good sense; သားအထက်အကြီးထက်စကားဖြတ်သတ်သို့သိသမျှသော
ချစ်သည်။ ဘွဲ့သိသည်, as the younger son is more fluent than
the elder, I think his parents are fonder of him,

ဖြန့်, *v.* to spread out, expand (to spread its wings as a bird,
နှစ်ခါးကောင် ဖြန့်သောသို့ စိမ်းပန်းပန်းအထွေ) ဖြန့်, *neut.* ဖြန့်, to step,
extend the foot (highly honorific); ခြေတင်ဖြန့်။ ရွှေတင်တင်ဖြန့်
သည် (applied to monarchs).

— ဩ, *v.* to extend and raise the foot (in ordinary parlance
to walk), ပေါးခြေတင် ဖြန့်ဩတင်မှမည်အကြောင်း ယောက်ပါသည် (as
a layman inviting a pongyi to come to his house), ခေမော
မိဖြန့်ဩတင်မှသည်။

— ဩ, *v.* to scatter, spread abroad; ဝန်းဝန်းရံဖြန့်ဩသည်။ သို့ထို
သတ္တဝါများထိုဖြန့်ဩပေးတင်သည်။

— ခင်း, *v.* to spread out, expand as a mat or cloth; ဖျာဖြန့်ခင်း။
ဆာတ်ဖြန့်ခင်း; to lay down straw for horses and cattle; မြင်း
ဆိပ်ရာဆောက်ကာကောက်ရိုးထိုဖြန့်ခင်းသည်။

— ချီ, *v.*; see ဖြန့်, 2nd def., and ချီ။

— ဖြ (ဖြန့်ချိ), *v.*; see the parts, သည်ဗြေကြီးပုံစံခေမေ့ငုံဖြန့်ဖြ တာ
ထိုက်ပါ။

— ဖြ, *v.*; see the parts; ကျွန်တော်ငွေများထို ထခြားထုများထံဖြန့်ဖြတား
သည်။ သိမ်းဆည်းခံရသေးပါ; also used in the same sense as
ဖြန့်ဩ။

— ဖြန့်, *v.* same as ဖြန့်, last sense; ရှင်ဘုရင်များမြို့ရွာများထိုဖြန့်ဖြန့်
ကြည့်သော်မူသည်, also applied to Buddhs; မြတ်စွာထုရူးကမ္ဘာ
ဝတ်ပြည်မှ။ နာမည်ဖြည့်သို့သောမိဖြန့်ဖြန့်သော်မူသည်။

ဖြန်း, ၁ (ဖြန်း), *v.* to sprinkle, scatter (a liquid); နံ့သာရေဖြန်းသည်။
ရေခွေးဖြန်းသည်။ သနပ်ခါးရည်ဖြန်းသည်။ ရန်သူနံ့မြို့မှသမင်းခြောက်ခြံထဲထွက်
ရေဖြန်းထွန်းနှင့်ရေဖြန်းသည်။

ဖြန်း, ၂ (ဖြန်း), *v.* to flush through the body, as blood, air, or
horripilation; ကြက်သီးဖြန်းရေထောက်နှင့်ခွားကဲ့သို့ထွက်သီးဖြန်း

ဖြန်းခဲ (freq. pron. ဖြန်းခဲ), *adv.* expressive of the noise which it imitates made suddenly ; ထူးထောင်စကားပြောမတည့်သို့ဖြန်းခဲ ထသတ်သည်။ ဖြန်းခဲထည်းသည်အခန်းထဲကဖြန်းခဲကြားသည်။ ကာထဲက ကြည့်ထိုက်စင်း။

ဖြန်းဖြန်း (pron. ဖြန်းဖြန်း), *adv.* expressive of the noise which it imitates ; ဖြန်းဖြန်းဖြန်းဖြန်းကြားသည်။ ချောင်းလိုက်သည်မှာထဖြန်းဖြန်း နှင့်၊ မီးသင်္ဘောစက်လိုအဝေး ကဖြန်းဖြန်းဖြန်းဖြန်းကြားသည်။

ဖြန်းဖြန်းချဉ်, — ရှိ, *v.* to be moderately sour, subacid [အညိုဖြန်းဖြန်း is more commonly used] ; ကနဦးသီးမင်းကွတ်သီးဖြန်းဖြန်းချဉ်သည်, or ဖြန်းဖြန်းရှိသည်။

ဖြူ, *v.* to be affected, moved, shaken, changed, ruffled, discomposed ; used in the negative only with reference to disregard of another's animosity, dislike ; ခင်ဗျားသည်ထိုပြောပါလိမ့်လည်း ငါဖြေဆိုပါလား, though you address me thus, I am not disconcerted ; (2) သည်ထောက်ရန်သူဖြူထောက်သည်မထင်ဘူး။

မြ, 1, *n.* a porcupine (*Hystrix cristata*) [ခွေးမြထောမထိုးဝံသလိုထဲ, said of persons who fear to encounter danger].

— ဆူး (pron. မြဆူး), *n.* a porcupine quill.

မြ, 2, *v.* to be white, (with words of mind) to be pleased with, kindly disposed ; opposed to ညို။

— စင်, *v.* to be white, clean, pure, စင်ကြယ်သန့်ရှင်း ; (2) ထယ်ထထောမြစင်သည့်သူ, a person of very guileless disposition.

— ဆွတ်, *v.* to be very white, snow white ; used adverbially in colloquial ; မြမြဆွတ်ဆွတ်။ မြမြစွေးစွေး။ မြမြလွလွ။ မြဆွတ်သောအမွှေးဖြင့်။ ပြည်ပေး၍မရလိုက်သောဆင်မြရတနာ။

— ဓဝ်မြရေ, *v.* to be sallow in countenance ; သည်လူများပြီးကာ ကလေးရှိမျက်နှာမြဓဝ်မြရေရှိသည်။

— မြ, *v.* to be tall, slender, and fair ; usually used adverbially ; မြမြနဲ့ (only applied to human beings, လူမြမြနဲ့)။

မြဆံခြံ, *n.* a kind of grass.

ဖြေ (from ဖြေ, to be unloosed), *v.* to untie, loose, unroll, unfold, to answer (a question), to guess (a riddle, စကားထာဖြေ), opposed to မေး, to enquire ; [to appease as the mind, စိတ်ကိုဖြေသည် ; to drive away ennui, အပျင်းကိုဖြေသည် ; to settle (a difficulty or dispute) ; အမှုဖြေဆောင်ဖြေသည်။ သည်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖြေပါ, answer this question, please ; ကျွန်တော်စိတ်အတွန်ပုပါသည်။ ဖြေလိုသောနေရာပါသည်။မခေါ်။

— ဆည်, *v.* to refute (infrequent) ; [အတွန်ထရာ လွှမ်းကွတ်သည်။ ဖြေဆည်ထိုခရိုင်လား] ; (to quiet as the mind).

ဖြေ့က်, *see* the parts ; chiefly used with reference to soldiers or rebels laying waste towns, villages, and levelling them to the ground ; ဖြေ့က် is a stronger expression.

—ဖျန်, *v.* to settle (a quarrel).

—ဖျောက်, —ဖျော်, *v.* ; *see* the parts.

—ရှင်း, *v.* (to cleanse away, pardon).

—ထွတ်, *v.* (to forgive freely), [to loose horses and domestic cattle, generally after being confined and tied up ; မြင်းကို ဖြေ့ထွတ်သည်].

ဖြူ (from ဖြူ, to gape), *v.* to open, pull open, make gape, သွားဖြူ

ဖြော, *v.* to parboil ; ရေခွေးဖြောသည်။ ကြက်များကိုရေခွေးဖြော၍အမွေးရှုတ်သည်။

ဖြောဖြော, *adv.* freely, plentifully ; ရေဖြောဖြောကျသည်။ ဝမ်းဖြောဖြောသွားသည်။

ဖြောက် (ဖျောက်), *v.* to scratch to prevent itching ; ကျောကိုထမိတ်ဖြောက်ထိုက်ပါ။

ဖြောက်ဆိတ် (ဖျောက်ဆိတ်), *n.* the Pleiades or seven stars ; ကြိတ္တိကာ, a kind of tree [*see* ဖျောက်ဆိတ်.—S.] ; ထမိတ်ဆိတ်ဖြောက်ဆိတ်ချည်းဘဲ, “The whole firmament is nothing else but the Pleiades,” an expression made use of when there is not much to pick and choose, with a view to censure, or punishment, between one person and a number of others.

ဖြောက်ဖြောက်, *adv.* expressive of the sound which it imitates ; ကျည့်စေ့သစ်ပင်ပေါ်မှာဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ကျသည်။ မိတ်ဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ဖြောက်ရွာသည်။

ဖြောင့်, *v.* to be straight, to make straight ; *when applied to the mind*, to be upright, to be true in aim ; ထက်ဖြောင့်။ သည်သမ်းမဖြောင့်ဘူး။ ကောက်ကောက်ကွေးကွေးရှိသည်, this road is not straight, it is circuitous ; (2) ထယ်သည်မဆိုး ထက်ဖြောင့်သည်။ ပစ်ဆိုးထိသည်။

—ဝင်း, *v.* to be upright, to be straight (as a road), to lie *straight* across a road as a serpent, မြွေကြီးသမ်းမှာကန်ထန်ဖြောင့်ဝင်းနေသည်။

—တန်း, *v.* to be straight (applied also to the mind) ; တွံတေးတူးမြောင်း ထယ်ဖြောင့်တန်းသည်။ မိတ်နှစ်ထိုး ဖြောင့်တန်းသည်။ အထိမ်အကောက်မရှိပါ။

—မတ်, *v.* to be upright, honest, ရှိ ; အစိုးရအသစ်ကိုဖြောင့်မတ်စွာထင်သည့်အတွက် မိမိအထက်သူကြီးများ အတွင်းထဲကြည့်သည်။ အင်္ဂလိပ်စံသည်များသမ်းရှောက်သည့်အခါ ထိုထံကပင်ဖြောင့်မတ်စွာရပ်၍ ထမ်းရှောက်သည် or ဖြောင့်မတ်စွာထား၍။

ဖြောင့်သား, *v.* same as ဖြောင့်။

ဖြော်ဖြော် (ဖျော်ဖျော်), *adv.* intensive; ဆေးကိုပျားရည်နှင့်ဖြော်ဖြော်ကြီး ထည့်သောက်ပါ။ အင်္ဂလိပ်ကျွန်းကော်ရည် ဖြော်ဖြော်ကြီး ထည့်ထိုသောက်ပါ၊

ဖြို (from ဖြို, to fall to pieces), *v.* to break down (*trans.*), demolish, to correct chronology or calendar (ကိန်းဖြို၊ ကောဇာဖြို၊ ဖြေ့ဒိန်ဖြို။ သက္ကရာဇ်ဖြို။ သာသနာဖြို), to aim at (a hole), as in throwing for the first chance at play, ထွင်းဖြို။

—ဖျက်, *v.* to overthrow, to demolish, annihilate, to raze to the ground; သည်ရေတွင်းထိတမ်းနှင့်နီးထွသည်မြို့ထိုက်ပါ, this well is very close to the road, demolish it; ရှင်မဟောသထာ ၁၀ ခေါ်တစ်ရှိသော စင်သည်ထိုကို ထါထည်း ထွက်ပြေးအောင်ဖြိုဖျက်နိုင်သည်, the lord Mahawthata was able to overthrow an army of soldiers 18 kawbanis strong, so as to make them instantly flee away; ပန်းတိမ်းမင်းသား ပုန်ကန်သည်အတွက်။ မင်းထုံးရှင်တရုင်က ရထနာထိတ်မြို့ကို ဖြိုဖျက်သည်, owing to the Padeing Prince rebelling, King Mindon razed to the ground the city of Yatanatheinga (Shwebo).

ဖြိုးဖြိုးဖြုန်းဖြုန်း (often *pron.* ဖြိုးဖြိုးဖြုန်းဖြုန်း), *adv.* with a crushing or rumbling noise; မိုဟ်းကြိုးများ ကြိုးတစ်သည့်အခါ ဖြိုးဖြိုးဖြုန်းဖြုန်းညံ့ထိုသာနေရော့ဒေထံ။ ရန်ကုန်မြို့ကြီးမှာလူသေတိုင်းတီးသံမှတ်သံဖြိုးဖြိုးဖြုန်းဖြုန်းနေတိုင်းမစဲဘူး။

ဖွတ်, *v.* to hide, secret, conceal, *see* ဖွတ်။ [ကြောင်ထက်သည်းဖွတ်ကြံတတ်သည်]; in writings ဖွတ် is used; ထွန်နီနီဆိုထိုသည့်သူဖွတ်ထားပါထိန်မည်ထံ။ ခင်ကျားရွာမှာသူမိုးဖွတ်ထားသည်ကြားသည်။ ဖော်ပေးရမည်, I hear, sir, that you are secreting a thief in your village; you must give him up (*lit.* you must produce him).

ဖွင့် (from ဖွင့်, to be open), *v.* to open; ထံခါးဖွင့်။ မျက်စိဖွင့်။ လှုပ်ခတ်ဖွင့်ဖွင့်။

—ထွင်, *v.* to open and expose to view, with ပြော to speak out (loud); ဖွင့်ထွင်ပြော။ စကားတိုးတိုးမပြောနှင့်ကျယ်ကျယ်ဖွင့်ထွင်ပြောပါ။ အဝတ်အစားကိုဖွင့်ထွင်ပြသည်။ မယ်ထော်ဝင်းမှ။ မွေးသန်းမရှိ။ မမြဲတင်စင်ကြယ် သန့်ရှင်းစွာ မျက်စိတော်ကိုဖွင့်လျက် ဖွားထောင်မှု၏, and he was born from his mother's womb with his eyes open, pure and undefiled, without there being any impurity (*lit.* secundines) adhering to him.

ဖွတ်, *n.* a species of guana (the water lizard). The Burmese consider it very unlucky if this reptile comes up into a house, and that its arrival is a sure omen of poverty and misery, hence the saying ဖွတ်ထက် သည်ထက် ခွဲသေးသည် (*i.e.*, ဖွတ်ထက်ခံရသည်ထက် ခွဲသေးသည်) in describing a very poor person; in describing an absent-minded person the Burmese say ဖွတ်မေ့ထိပ်မေ့နေထတ်သည်လူ [ဖွတ်ကျောထိပ်ကျော, in the

way of a water lizard, or turtle, falling precipitously into the water ; applied to persons doing anything in a headlong, heedless manner].

ဖွယ် ဦးကျွံ၊ —ကြား၊ —ညှင်း၊ —ခွံ။

—မိကျောင်း၊ *n.* the monitor crocodile, *M.* [မွတ်မိကျောင်းဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်းသာ၊ *see* မိကျောင်း].

—မိန့်၊ *n.* a species of aquatic varan or monitor lizard said to have a red head, *M.*

မွတ်ဆိနာ၊ *n.* a disease affecting the nose.

—ခွံ၊ *v.* to be affected with such disease ; မွတ်ဆိနာလိုက်သည်။ မွတ်ဆိနာ၊ မွတ်ဆိနာ၊ မွတ်ဆိနာ။

မွတ်၊ *v.* to cleanse, make clean, စင်စေ။ သန့်ရှင်းစေ၊ to clean rice by pounding (သန့်မွတ်) or cloths by beating (အဝတ်မွတ်), to cleanse honey from bees (ဖူးမွတ်) or ants from the *débris* of their nests ; ခါချည်မွတ်။ ထမင်းအိုး ထင်းအိုးဝေသာသည့်အခါ ထောင်းခွင့်မွတ်သည်။

—ဆောင့်၊ *v.* to wash clothes by beating.

—လျှော်၊ *v.* (to wash clothes by scrubbing) ; *see* the parts.

ဖွယ်၊ 1, *n.* Shan silver money ; ဖွယ်ငွေ။

ဖွယ်၊ 2 (ဖွယ်တံ၊) *v.* to be meet, suitable, fit, proper, comely, desirable, *hence* အဖွယ် (frequently written စားကောင်းသောက်ဖွယ်အစင်).

—ရာ (ဖွယ်ရာ၊) *v.* same ; ချစ်ဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ။ ယုံဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ (most common) ; ထောင်လျှော် လျှောက်ဝတ်။ ဖွယ်ရာလိုက်မြိုက် [applied to the nice arrangement of a house and its appurtenances, to the comeliness of appearance, richness of apparel of women (*or* men), and to well-arranged language] ; ပေါ်စကနတ္တစင်သည်တည်း။ အထူးစုံပြဖွယ်ကိစ္စတို့ကိုမြို့။ မြို့ကိုအိမ်းယူပြီးလျှင်၊ မိမိထားပြည်၌ ထီးနန်းမိုးစံလေ၏၊ and King Pawlazanekka, having performed all the duties necessary to be done, and having taken possession of the kingdom of Mihtila, enjoyed the sovereignty of it ; ခင်ဘုရားအကြံထုတ်ပြီဆိုလျှင်။ ဖွယ်ခွယ်ရာရာ ကိုမစဉ်းစားတတ်တူး။ အရပ်ဒေသနေအချင့်ဖွယ်တတ်ရှိသည်။ အနောက်အိမ်အစားအိမ်မှစ၍ အလွန်ဖွယ်ရာလိုက်မြိုက်သည်၊ this person's way of living, his wearing apparel, and everything, beginning from his house, are appropriate and well-appointed.

ဖွယ်၊ 3, *v.* to be inadhesive (to be devoid of natural richness) ; အင်္ဂုဏ်တန်းလျက် ကျွဲကောင်နည်းတို့ ဖွယ်နေသည်။ မစေး။ အရသာဖွယ်သည်။ အနီးသီးသန့်စားတို့ဆီ၌ဖွယ်နေသည်။ သည်မုန့်ဖွယ်တတ်ကြီးနေသည်။

ဖွယ်၊ 4, *int.* expressive of dislike, disgust (pish!) ; သည်လူကိုမြင်ရလျှင်ထင်ရှားရာကောင်းသည်ဖွယ်။ the Burmese usually spit when

making use of this and the other interjection (expressive of disgust), ထို့ ဝီ။ ဖွယ်။ ဝန်။ ရွံ့စရာ။ ဝန်ရွံ့စရာကောင်းသည့်အကောင်ကလေး။

နွံ, *v.* to be fat, plump ; applied to the young of animals ; ကိုယ်ထိုးနွံသည်။

— ဖျိုး (*pron.* ဖွံဖျိုး), *v.* same ; to be very plentiful, abundant, (in combination with အလျိုး, and in an extended sense, to be beneficial, advantageous) : သည်လူအထုံးသာနွံသည်။ အရပ်ကြီးထူး။ သည်မြင်းကိုယ်ထုံး ထယ်နွံသည်။ ရှေးကုသိုလ်ကံမနွံဖျိုးလွန်းကုန်သောသူတို့သည်။ မိမိတို့နှင့် ထိုက်ထန်ရာ ထယ်ထုပ်ခြင်း။ ကုန်ထွယ်ခြင်းအစရှိသောအမှုတို့ထိုးဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ။ မဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ။ ကိုယ်အလိုသို့ နှုတ်ပြည်စင်စစ်မှန်တွင်။ ဖျင်းမိသည်တူ၍ မနေအပ်, those whose karma of merit is not superabundant, whether they wish to carry on the work to which they are adapted, such as the cultivation of fields, trading, and other kinds of business, it is not seemly that they should remain slothful if it be really certain that their wish will be fulfilled.

၅၂, 1, *v.* to spread out into many minute parts, as the roots of a tree or as a spray of water (လေဝန်း၍ ကျသည်) ; not so divergent and extended as ဖြာ။ မြင်းကြိမ်နှင့်မှိုက်ထိုအဖျားဖွာကုန်ပြီ။ ညောင်သားများပင်အမြစ်ထေ့၍ ကျသည်။ ဖွါ, to be profuse, lavish, prodigal ; *comp.* လက်ကြီး။ ခင်ဘျားထယ်အထုံးဖွါသည်။ စီးပွားဖြစ်နိုင်ရိုးထား။ ခင်ဘျားလိုအဝေးအသောက်ဖွါမဟာဖြင့် (ဖွါမည်ဖြစ်တွင်) သူဌေးတောင်ခေါ်နိုင်ပါ။

— ဆန်ကြဲ (*pron.* ဖွါနန်ကြဲ), *v.* to be talkative ; used in a continuative form [to be divided, or spread out into many minute parts (from violent contact) ; ရွက်ထိုလေထိုး၍ ဖွါဆန်ကြဲ စုတ်သွားသည်။ ဗုံးဆန်မှန်၍ ဆစ်ပင်ဖွါဆန်ကြဲဖြစ်သွားသည်]။

— ဆန်ထိကြဲ (*pron.* ဇေထိကြဲ) (not common), *v.* same ; စကားထွေကရာ ဖွါဇေထိကြဲပြောနေသည်။

ဖွါ, 2, *v.* to puff (out of the mouth) ; နှုတ်ဆေးထိပ်ထဲဖွါ, a whiff of a cheroot ; ဆေးထိပ်တဖွါ သောက်ပါရစေ, let me, please, smoke a whiff of your cheroot, သူမိုးလိုဆေးထိပ်မီးနှင့်ဖွါ၍ ကြည့်သည်, he puffed at his cheroot, and with the light of it looked at the thief.

ဖွါး, 1 (ဘွား), *v.* to bear, bring forth ; see ဖွေး, which is not so elegant (scarcely ever applied to animals in colloquial).

— ဖက် (ဘွားဘက်), *n.* one born at the same time (ဖွါးဖက်တော်, a person born on the same day as a Buddha, *e.g.*, ဖွားဖက်တော် ကာလုဒါယီ, Kaludayi, a nobleman born on the same day as Gaudama the Buddha).

— မြင် (ဘွားမြင်), *v.* same as ဖွါး။ မျက်နှာမြင်။

၄၆၊ *v.* same as ၄၆ (applied to royalty and high officials, မိဖုရားကြီးသား တော်၄၆သို့ဝင်တော်မူသည်), but occasionally to the wives of ordinary people, *e.g.*, မာတာမိခင်။ ၄၆သို့ဝင်သည်။ ဧည့်ပင်သာယာ။ ခေါ်ဝေါ်သား။ ခင်ဘုရားဘယ်နေ့၄၆သို့ဝင်၊ on what day were you born, (sir)? မင်းကြီးထည်းထိုခရီးလမ်းမအထယ်၌ပင်။ သား၄၆ ဝင်လာထံနန်းဆောက်ထုပ်စီရင်စေ၏။ မိဖုရားသည်၊ ထိုတံနန်းတော်၌။ သားတော် ထို၄၆မြင်စေ၏၊ and the king caused a temporary palace to be erected and put in order even in the centre of the thoroughfare, and in that temporary palace the chief queen gave birth to a royal son. [In the Burmese time inferior queens were not permitted to remain in the palace during the time of their accouchement. They were provided with apartments which were known as အိမ်နိဋ္ဌိ; their removal to these was termed အိမ်နိဋ္ဌိသင်းတော်မူသည်, and the royal order conferring these apartments အိမ်နိဋ္ဌိသနားတော်မူ သည်။ သားတော်၄၆သို့ဝင်တော်မူသည် was only applicable to the chief queens.]

၄၆၊ 2, *v.* to be loose, not compact, မကျပ်စေ့ ; to have shaggy hair as a dog, pig, or other animals ; အမွေး၄၆သည်။

— ၄၆ (၄၆သို့), *v.* same ; ခင်ဘုရားထံအဝတ်အစား၄၆သည်။

၄၆၊ 3 (ဘွား), *v.* to be all at once, as in suddenly and repeatedly rising under water, *e.g.*, ၄၆ခဲး ; *see* ဘွားခဲး and တ၄၆း၄၆း။ ၄၆း၄၆းရေထဲက ပေါ်လာသည်။ နှစ်ခါလောက်သာပေါ်သည်သေရေ။ ထံထွေး တ၄၆း၄၆းနှင့်စကားပြောသည် (when a bullock is bitten by a snake, the Burmese repeat the following muntra : နင့်အမြှိုက်မိမိ၊ နင့်အ ထိ၄၆း၄၆း။ ငါ့နွားရွှေကြာ။ သက်ဆရာသက်ဆင်းထရာဆင်း)။

၄၆းအေ (ဘွားအေ), *n.* a grandmother, အဘွား (more elegant).

၄၆းဘက် (ပင်), *n.* a kind of tree. (The bark of this tree is used medicinally with the bark of the သက်ရင်းကြီး, and is said to be efficacious in cases of ထူထာ)။

၄၆ထိုဝ, *n.* a species of calamus.

၄၆, *int.* expressive of dislike, disgust—pish ! (*see* ၄၆ and ၄၆ထ်)။

၄၆, *v.* to seek, search for, ရှာ။ ၄၆ရှာ ; not so common as ရှာ၄၆း ; {sometimes occurs by itself in writing, *e.g.*, ၄၆ကြည့်များသော်။ နား၏ခြေရာမြင်သောအခါ၌။ (Satu dammathaya)]။

၄၆း, *v.* to be very white ; chiefly used in an adverbial form as an *intensive* ; မြူထိုက်သည်မှာ၄၆းထို။ ထိုအမတ်ကြီး ၄ ယောက်ထိုထို၄၆း ခေါင်းမှစ၍ထိစွမ်းဖြင့် ၄၆း၄၆းမြူအောင် ကြံတွင် ကပ်ပြီးစေသည်။ —Ma-hawthata.

၄၆, *v.* to bind together ; ချည်နှောင်စည်း, connect by some bond of union, to unite, connect, weave together ; ပေါင်းရှုတ်, to

string together, connect one after another ; ဆက်, စီ, to connect in verse or song, or in continuous discourse ; ဖွဲ့ဆို [to compose poetry, တေးတပ်။ကဗျာထင်္ကာများကိုဖွဲ့သည်]။

ဖွဲ့ ငြိုး (*pron.* ဖွဲ့ရှိုး), *n.* harness (for a bullock cart).

—ချီး, *v.* to extol in song (usually improvised at a *pwè*).

—စည်း, *v.* to bind together.

—ထုပ်, *v.* to tie together as the hands and feet.

—နွဲ့, *v.* same as နွဲ့, last sense ; စိတ်နွဲ့သည်။သိပေါရှင်ထုရင်နွဲ့၍ တေးတပ်သည်။

—နှောင်, *v.* same as နွဲ့, 2nd sense (နှောင်နွဲ့ more common).

—ဖက် (နွဲ့တက်), *v.* to associate (in numbers) နွဲ့ဖက်၍လုပ်သည် ; *n.* one of a number, given in dowry, on the marriage of a prince, a member of the royal family ; နွဲ့ဖက်ကျွန်။ (ထက်နွဲ့ထော်ကျွန်, *see* ထက်နွဲ့။)

—ရှက်, *v.* ; *see* the parts (နွဲ့ရှက်၍ ရောင်း, to sell in partnership with others ; ထက်ချင်းနွဲ့ရှက်, to cross the arms). It is considered very disrespectful to sit in this way before an official ; ထက်အာရောကဖက်နွဲ့သည် (a term found in writings only).

ဖွဲ့ဖြူ (ဝုဆိုး) (*pron.* ဖွဲ့ဖြူ) (ဝုဆိုး), *n.* the white waistcloth worn by the king as a badge of royalty ; ဖွဲ့ဖြူလက်နက်ဖြင့်နိုင်သည်။ [A Burmese euphemism for *buying off* an enemy.]

စွဲ, 1, *n.* the husks or chaff of grain ; စက်ဖွဲ။နေဆွဲဖွဲ။ထွေပ်းစွဲ။

—ကြမ်း (*pron.* ဖွဲကြမ်း), *n.* the coarser part of the husks, which is rubbed off in the mill.

—နု, *n.* the finer part, which is separated from the grain by pounding, shaking, &c. (bran).

စွဲ, 2, *v.* to be small, fine, implying many particles. (Der. အစွဲ, *see* အသေးအစွဲ) ; နှင်, *comp.* သေး, scarcely used assertively ; မိုတ်းဖွဲစွဲသည်, to drizzle ; less than ဖြောက်ဖြောက်သည်။

စွဲပေါင်း, *n.* the Tavoy name for ခွေး, hog-plum.

ဗ—(ဗထက်ချိုက်)

(The twenty-third consonant in the Burmese alphabet and the third in the class of labials.)

ဗမိဗထွန်, *adv.* incorrectly (?) roughly [ဗမိဗဓမ္မထွန်, in a slatternly manner ; ထရောထည်]။

ဗတောဗဓိဂ် (*pron.* ဗဒေါဗထိုက်), *adv.* ; *see* ကတိုက်သရိုက်။ဗတောဗဓိဂ်နှင့် ထွက်မြေးထာရသည်။

ဗန်, *n.* a plant, the stems of which produce a substance analogous to hemp, the *Crotalaria juncea*.

ဗန်ခြည် (ချည်) (ကြိုး), *n.* the string slightly twisted; ဗန်ခြည် (ချည်) ကြိုး
ဗန္ဓတ် (ကျွန်း), *n.* the Bandat cocoanut Island.

—ဗုန်းသီး, *n.* the Bandat cocoanut, smaller than the common kind.

—ဇွေး, *n.* a small mongrel breed of dogs; from this is derived the figurative expression of ဗန္ဓတ်, which is the equivalent of the word ကြွေး, and is applied to persons of mixed races; ဗန္ဓတ် is more used in Upper than in Lower Burma.

ဗန္ဓတ်သလို (*pron.* ဗန်ထတ်သလို), *adv.* luckily, in the way of a lucky hit [opportunistically]; အသံသန့်၊ အသံသန့်၊ ခင်ဘုရားနှင့်ကျွန်ုပ်တို့နှင့်ရန် ကုန်မြို့မှာဗန္ဓတ်သလိုဘဲ ကျွေကြသည့် [said to be derived from a kind of carpenter's tool].

ဗန္ဓုလ (ဗထာ), *n.* the famous Burmese Commander-in-Chief in the first Anglo-Burmese war, killed at Danubyu by the bursting of a shell, original name Maung Yit, native of Ngapayin, Lower Chyindwin, Upper Burma.

ဗန္ဓုလဗန္ဓုထာ, *see* ဗထိဝိဝထိဗာ, *n.* not used in colloquial; occasionally met with in songs, *e.g.*, တမာကျက်တော (ကြက်တော) ဗန္ဓုလဗန္ဓုထာ နှောကြတာသာ။

ဗန်းမော်မြို့, *n.* a city north of Mandalay, derived from two Shan words—ဗန်, signifying a “village,” and မော်, a “chatty;”
ဗန်းမော်, ကောင်းတုံ။

ဗန်းမော် (ပင်), *n.* a kind of tree, the wood of which is used for making da scabbards, cooking ladles, and boat paddles, in colour it is whitish.

ဗရမိတ်ဗရမ္မာ (*pron.* by same ဗရမိတ်ဗထမ္မာ), *adv.* in atoms, *e.g.*,
ဗရမိတ်ဗရမ္မာကွေး (ကွဲ) ကွေးသည်။

ဗရမိန်း (*pron.* ဗရမိန်း) (*see* မိန်း, 2), *adv.* throughout, all over; ဗရ
မိန်းထူသည်။ မျက် (မြတ်) ထောဗရမိန်းထူသည်။ ဖုဆီးအသား ဗရမိန်းထူ
သည်။ ဩဏ် (ညဏ်) ဗရမိန်း, a blockhead; သနပ်ခါးဗရမိန်းထိန်း
သည်။

ဗရပြစ် (*pron.* ဗရပုဏ်) (*see* ပြစ်), *adv.* crowdedly; မအုဝင်မြို့မှာ ကြိပ်
ထေ (ကျွတ်) ဗရပြစ်ဘတ်နေလေ့ဒယ်။ မြေချစရာမရှိပါ။ ရွှံ့မှာလည်း ဗရပြစ်ထူ
ထို သွားစရာမရှိဘူး။ ငြောင့်ထေ (ဒေ) ထောင်ထိုက်ထားသည်မှာဗရပြစ်။

ဗရမ္မာစောင်ရင်း, *adv.* in a violent, noisy manner; ဗရမ္မာစောင်ရင်း
ဆဲး (ဆဲ) ဆိုကြရိုးနားမထောင်ခံအောင်ဖြစ်သည်။

ဗရပူ, same as above.

ဗရဗ္ဗေ (*pron.* ဗရဗ္ဗေ), *adv.* confusedly ; ခင်သျှားတို့အမှုဗရဗ္ဗေရှင်တွေ့သည်။ ဖြည် (ရှည်) ခင်အထိုအထားမှထုတ်၍ဗရဗ္ဗေရှင်တွေ့သည်။ သည်ပွဲမှာ ထူထေ (ဒေ) ဗရဗ္ဗေရှင်တွေ့သည်။ သတိထားကြပါ။

ဗရရှုတ်, *adv.* in a silly, inane manner ; သည်ထူဗရရှုတ်စကားပြောသည်။ (or ဗရရှုတ်ထွေကားပြောသည်)။

ဗရုန်းဗရင်း, *adv.* in disorder ; မြို့ရွာဗရုန်းဗရင်းဖြစ်နေသည်။

ဗရုန်းထိုးကား (*pron.* ဗရုန်းထိုးဂါး), same as ဗရုန်းဗရင်း။

ဗရောက် ဗရတ် (ဗထောက်ဗထတ်), *adv.* from ရောက်ရက် (ထောက်ယက်), *which see*, in a restless, meddlesome, disorderly manner, as children ; သည်အကလေးများဗရောက်ဗရတ် (ဗထောက်ဗထတ်) ခတ်ကွန်း၍စာကြည့်၍မဖြစ်နိုင်ဘူး။

ဗထ (Pali), *n.* strength ; ခွန်အား။ ဗထခွန်အား။ ကာယဗထ, strength of body ; ဉာဏဗထ, strength of intellect ; ဗထခွန်အားကြီး—ဗထခွန်အားအတွန်သေးငယ်။

ဗထတ္ထာရ, *adv.* in the way of open, lawless, violence and robbery [usually preceded by အထင်း] ; အထင်းဗထတ္ထာရပြုကျင့်သည်။ ကျွန်ထော်ဗထီ (ငြိမ့်သည်) အထင်းဗထတ္ထာရပြုကျင့်သည်များကိုခံနေရပါသည်။ (The term အထင်းဗထတ္ထာရ is one mostly used in rape cases.)

ဗထဝါမုက္ခ (ဗထဝါမုခ) (Pali), *n.* a violent whirlpool, gulf in the ocean ; ဗထဝါမုက္ခဝဠာ (ဗထဝါမုခဝဠာ), အားကြီးသောဝဲး (ဝဲ), "When a storm arises, the waves are thrown to an immense height, after which they roll with a fearful noise towards Maha Méru (မဟာမြင်းမိုရ်) on the one side, or the Sak-wala-gala (ဝဠာဝဠာ) on the other, leaving a pool or hollow in the trough of the sea called Walabhámukha."—M.B. ; ထိုအခါအရာကတသတီးမှတ်မျိုးတို့ကို။ ထမြင်နက်တီးမှတ်ကြသဖြင့်။ မဟာသမုဒ္ဒရာဗထဝါမုက္ခ (မုခ) ဝဲထျှ၍ကျသောအသံကဲ့သို့။ ဥယျာဉ် (ဥယျာဉ်) အထိုးထိခိုက်အနိုးမျှ။ ရှိရလေ၏, at that time, by means of playing all at once on more than a hundred kinds of musical instruments, the whole garden resounded with the thundering din like unto the Balawámukha whirlpool, overflowing and subsiding.

ဗထိဗောဓ (Pali), *n.* business, difficulty ; combined with များ, equivalent to အမှုများထုပ်ဆောင်ရန်ကိစ္စ ; chiefly used by póngyis ; ဗထိဗောဓထုတ်များသည်။ စာကောင်းကောင်းချေရဘူး။

ဗထိမ်းဗကျံ (from ထိမ်းကျံ), *adv.* confusedly, in a manner tending to puzzle and confound [always used in a bad sense] ; သူခိုးနှံ့ဝင်းဗထိမ်းဗကျံပြုနေသည်။

ဗထိ, corruption of ball, *n.* [a ball to play with].

ဗလိကစား, *v.* to play at ball [to play cricket, lawn tennis, or any game in which a ball is struck; ဗလိကစားကစား၊ မြင်းဗလိကစား, to play polo, မြင်းဗလိကစား].

—ထံ (*pron.* ဗလိကံ), *n.* a stick to strike a ball with, a bat.

—တောင်း, *n.* a shuttlecock.

—ရိုက်ခွက်, *n.* [a battledoor].

—ထုံး, *n.* [same as ဗလိကံ].

ဗလိ, *2, n.* a mosque, a Mussulman place of worship; ဗလိဘိုက်၊ ဗလိခုံ။

ဗလိသရာ, *n.* a Moolah or Mussulman priest.

ဗလုံ, *n.* a bubble while rising in water; *comp.* ချေပေါင်း။

—စီထ, —ထ, —ထိုး, *v.* to rise in hubbles; အသွင်ဝဲ (ဝဲ) ဆိုးဗလုံ ထိုးလျက်မိုက်သံလေသံကြား (ကျား) အော်သံနှင့်။

—စီစီထ, *v.* same; ချေဗလုံစီစီထသည်။

—သွထ, *v.* to be disturbed in mind, be in mental commotion; သည်စကားကြားချလျှင်စိတ်ထကဗလုံသွထသည်။

ဗလုံးဗလွေး (from ထုံးလွေး), *adv.* confusedly, mixed together (usually applied to language; မင်းစကားပြောသည့်ဗလုံးဗလွေး နှင့်ပြောသည်)။

ဗလေဗစာ (*pron.* ဗလေဗစာ, ဗလေဗလွေ), *adv.* idly, of no use, applied to language; applied to conduct, vagrantly; ဗလေဗစာ အကျိုးမရှိသည့်စကားမပြောပါနှင့်။ အလကားဗလေဗစာသွားနေသည်သာမှ အကျိုးမရှိကလေးကလေးစကား။

—စကား, *n.* idle gossip;

ဗလောင်း။

—ဇွေ, —ဝေ, *v.* to be in a confused, tumultuous state (veeringly as the wind); ကျွန်တော် ဒိဋ္ဌိလေးဖြင့်ဖြင့် လာလျှင်အလွန် လောက်သားဘဲ။ သေဗလောင်ဝေလောင်လို့ မီးထဲပါသွားသည်။ တက်ကေသိထိ ထားကိုင်ချေဗလောင်ဝေမီးနေသည်။

ဗလောင်းဆန့်, *v.* same attended with noise; not used assertively; တီးသံနှုတ်သံဗလောင်းဆန့်ထိုးသွားနေသည်။ ငါ့အသံစည်းဖြစ်လျှင် (colloquial စကားဖြင့်) ဗလောင်းဆန့်သွားနေမည်။

ဗလောင်းဗလဲ (လဲ) [from လောင်း, to pour, and လဲ (လဲ), to change], *adv.* changingly, unsteadily, putting one thing for another; [ဗလောင်းဗလဲနိုင်သည်။ ဗလောင်းဗလဲ (လဲ) များသည်]။

ဗဝက် [from ဗဟိဒ် (ဟိ) and ဝက်], *n.* a half, one half; (အထက်ဗဝက် အောက်အဝက်ရှိ၍ သမျှ ထွက်သွားပါးတို့အား အမှုဝေပါး၍ ဗဝက်ခွဲ (ခွဲ) သည်, to divide in half; ငွေ ၁၀၀ဝိ ဗဝက်ခွဲလျှင် တစ်ဆယ့်ငါးဆယ့်ငါးပေသည်။ မန္တလေးနှင့်ရန်ကုန်တို့ဗဝက်တည်း။

ဗေါနက် (ဝင်), *n.* a species of gendarussa, sometimes planted for borders.

ဗဟန်း, *n.* pyrite [a locality close to the Shwé Tigôn pagoda; ထွေးဆေးတန်မြစ်ဖမ်းကို ထွင်းချင်ထော့သည်].

—ကျောက် (*pron.* ဗဟန်းကျောက်), *n.* sulphuret of iron.

—ကြက်ချေး, *n.* small iron pyrites.

—ရွှေဝါ, *n.* yellow pyrites; ဗဟန်းနီ [magnetic pyrites, pyrrhotines?]

ဗယု (Pali), *a.* many; အများ။ ဗဟုကိစ္စများသည်။ ဗယုသစ္စ။ အကြားအမြင်များသည်။

—စိုက်, a corruption of ဝရုစိုက်။

—ဝင် (Pali ဝဝနံ, word), *n.* the plural number [uncertain, indefinite, indeterminate; *e.g.*, ဗယုဝင် ဝကားမပြောပါနှင့်။ ကေဝင် ပြောပါ].

—ထုတ, *n.* much knowledge, experience; တတ်သည်ဆရာကြီးဗယုထုတများသည်။ အကြားအမြင်။ ပညာဗဟုထုတများ—နည်း။ အရပ်ရပ်ရောက်သွားသည်ဆိုသည်မှာဗဟုထုတတပါးတိုးခြင်း။

ဗဟိရ် (ဗဟိ), *n.* centre; ချက်မ။ အထက်ချက်မ။ မေရုဗဟိရ်လေးရောင်ရှိသည် မြင်းနှိုရ် (မိုရ်) ထောင်မှ။ ဒဂွီဏဒိသာမြေညီထက်သာ ဓမ္မုဒိဝ်ကျွန်းတောင်အစွန်းထိ။

—ဗျ, *v.* to be in the centre, to be central.

—ဝင် (ဗဟိရ်ဝင်), *n.* the frame on which the ဗဟိရ် (ဗဟိရ်) ဝဉ် is placed.

—ဝဉ် (ဗဟိရ်ဝဉ်), *n.* the great drum of the palace (at Mandalay) formerly beaten every third hour; [ဗဟိရ် (ဗဟိရ်) ခေါင်းထောင်း, *n.* the great bell of the palace struck simultaneously with the great drum].

ဗာယန (ဝင်) or ဗာတံ (*pron.* ဗာဒနံ), *n.* almond, ဗာယနသီး [This name is also applied to the "country almond," the *Terminalia catappa*.]

ဗာယ (Pali ဗလာနံ), *n.* a fool, လူမိုက်။ လူ့ဗာယ။ လူ့အန္တ။ ဘောဒေဝပုတ္တ။ အိန္ဒိယသား။ ဗာယနံ။ လူမိုက်တို့ထံ။ ယာအသေဝနာစ။ အကြင်မရှိစသည့်ကပ်ရ ခြင်းသည်ထည့်ကောင်း။ [မိလိန္ဒပဏ္ဍိတဗာယနံပုဒ်, Mingala Sutra, the verse regarding foolish persons].

ဗာယညက္ခေ (*pron.* ဗာယညက္ခေ), *n.* a kind of military accoutrement worn round the shoulders.

ဗာဟိရ (Pali အပြင်), *a.* outer, on the outside, foreign, irrelevant; ဗာဟိရဝကား, irrelevant language; အပြင်ဝကား။ ဗာဟိရဝဂ္ဂ, the outer path of the sun.

—ဗြဟ္မ, *n.* the planet Herschel or Uranus.

ဗာဟိရဝကား, *n.* language irrelevant to the subject under discussion.

ဗာဟိရာယတန, *n.* an object of one of the six senses ; *see under* အာယတန။အတ္တတ္ထိကာယတန။

ဗီဇ (Pali), *n.* the private parts, male or female, အင်္ဂါဇာတ် ; the testicles in a male, ဖုရိသ (ယောကျ်ား) ဗီဇ ; the ovary in a female, ဣတ္ထိ (မိန်းမ) ဗီဇ။

ဗိတ်, *adv.* at all, ပြီပြီအတွင်း ; used in negative sentences as ဗိတ်မသိ, he knows nothing at all (of it).

—ကွယ် (corruption of ဗိတ်ကွယ်), *v.* to deny (a charge) *in toto* ; အသိထားနှင့်ဗိတ်ကွယ်သည်။

ဗိတ်မှန် (ဗိဓာန်) (*pron.* ဗိတ်မှန်) (Pali ဗိဓာန။ဗိဓာနော), *n.* a house, mansion, a temple, a building devoted to worship, [the abode of a Brahma (ဗြဟ္မာ), a nat (နတ်), a sylvan deity or dryad (ရုက္ခမီး), the chamber of the sun and moon ; နေဗိတ်မှန်။ လဗိတ်မှန်။ထုန်းကြီးနေသည့်ဗိတ်မှန်။ဗိဓာသရ။လူနေသည့်ဗိတ်မှန်။အိမ်။

ဗိဒ္ဓါ (ဗိဒ္ဓါ), *n.* the small circle, သေးသေးထင် (°) နိဂ္ဂဟိတ်, a dot, said to be derived from the legend of the ဗိဒ္ဓါ (ဗိဒ္ဓါ) သာဓုခင်း။ဗိဒ္ဓါ (ဗိဒ္ဓါ) ဣ, *n.* a kind of leaf made of brass and used for overlaying graduated steeples and coffins.

ဗိန်း (from မိန်း, to be continuous), *a.* continuous ; *adv.* wholly.

—ကွပ်, *v.* to plate, overlay with plate.

—တွယ်, *v.* to deny (a charge) constantly.

—ပြီး (ပြီ) ထိုက်ရောင် (*pron.* မိန်းမြီထိုက်ရောင်), *a.* swelling of the whole body ; မိန်းပြီးထိုက်ရောင်ထိုက်သည်။

ဗီဇာတ် (ဗီဇာတ်), *n.* (Pali ဗီဇ, a seed), *a.* produced from seed sown ; *comp.* ဘူဇာတ်။ မျိုးစေ့ဗီဇနိဗ္ဗာန်မျိုးစေ့မြေသို့ကျသောအထိအလျောက်ပေါက်သည်။

ဗီဇနာ, *n.* a measure of time equal to six prans (ပြန်) ; ကာထအကြာခန့်။

ဗုကြီး (ပင်), *n.* the fragrant clerodendron, *M.*

—နီ, *n.* the scarlet variety, *M.*

ဗုတ် (ဘုတ်), *n.* the crow pheasant [the coucal].

—မွေးရောင်, *n.* the colour of the said bird, between brown and red [*see under* အုတ်အုတ်ဗုတ် (ဘုတ်) မွေးနှင်းဗုတ် (ဘုတ်) မွေး]။

—ဗွဲ (ဗွဲ) ဓာ, *n.* the *Kydia calycina*.

ဗုဒ္ဓ (Pali), *n.* a Buddha, a being in the form of man, who for wisdom and virtue is unrivalled throughout the sekya system and is the supreme object of veneration, both during his existence and after his annihilation, until the

appearance of another ; ထောလေးပါးလိုထိထင်မှားသာလျှ။ [N.B. —“ In the present grand period of time (မဟာကလ်) Maha-
“ kalpa, four Buddhs have already appeared (မေဋ်), namely,
“ ထောက္ကသနံ (Kakusanda), ဂေါတမံ (Konagamana), ကဿပ
“ (Kasyapa), ဂေါတမ (Gotama), the fifth, အရိမတေးယျ (အရိ
“ မေတ္တယျ), *pron.* အရိမတေးယ, Arimatáya (Maitrí) is yet to
“ come ; ထောကလ်ကမ္ဘာ. The Buddhas appear after intervals
“ regularly recurring in a series that knows neither begin-
“ ning nor end. It is supposed by the Singhalese that all
“ traces of the Buddhas previous to Gotama have been
“ lost.”—M.B. [The Burmese say that 27 known Buddhs
preceded Gaudama ; ထုဆုးနံဂိတိဂ်ရှင်လျှ။

ဓမ္မဂေါတမ, *n.* Buddha Gaya, a locality in Magadha (Behar, India)
famous for its *Ficus religiosa*, under which Gaudama the
Buddh was perfected.

—ဂိတိသဋ်, *v.* to be guilty of irreverence to a Buddh.

—ရက္ခိတ, *n.* one who observes and maintains the teaching
and doctrines of Buddh.

—ဝဋ်, *n.* a history of the Buddhs.

—ဝေဒန, *n.* words uttered by a Buddh (ထုဆုးစကားတော်).

—ယောဇာ (ရှင်), *n.* a celebrated Brahmin who transcribed the
Buddhist scriptures into Talaing, from which they were
ultimately transcribed into Burmese. “ As he was as pro-
“ found in his eloquence as Buddha (sic) himself, they
“ conferred on him the appellation of Buddha-ghóso (the
“ voice of Buddha), and throughout the world he became as
“ renowned as Buddha.”—M.B. “ It is perhaps as well to
“ mention here an epoch which has been at all times famous
“ in the history of Buddhism in Burma. I allude to the
“ voyage which a religious Brahmin of Thatôn named Bud-
“ dhaghósa made to Ceylon in the year of religion 943 =
“ 400 A.C. The object of this voyage was to procure a
“ copy of the scriptures. He succeeded in his undertaking.
“ * * * It is to Buddhaghósa that the people living on the
“ shores of the gulf of Martaban owe the possession of the
“ Buddhist scriptures. From Thatôn the collection made
“ by Buddhaghósa was transferred to Pagan 650 years after
“ it had been imported from Ceylon.” “ The celebrated
“ jurist Buddhaghósa lived at the close of the 15th century
“ A.D. His career was similar to that of his still more re-
“ nowned namesake Buddhaghósa, the commentator, who
“ lived in the 4th century after Christ. Both went to
“ Ceylon to study the scriptures, and both returned thence
“ to Ramannadesa (ရမ္မညဒေသ) (Burma). But at present the

"jurist has ceased to exist in the memory of the Burmans as a separate individual ; he has been merged with the theologian into one personality ; and hence we find in native records that 'the great teacher Buddhaghósa went to Ceylon to study the scriptures and to write commentaries thereon ; he brought not only the sacred books to Ramannadesa, but also the law book known as the Manu Dhammasattham ; he was learned in both the divine and secular law.' The jurist Buddhaghósa only translated the Talaing Manu into Burmese, but it has much gained in sanctity and importance by having become connected with the greatest divine of the Buddhist church, who, however, antedates the said translation by eleven centuries."—(Forchhammer.)

မုဒ္ဒါ, *int.* made use of by Burmans when surprised, or startled.
မုဒ္ဒါမေဏ် (ဘုရား), *n.* the name of a much-venerated pagoda near Akyab.

မုဒ္ဒါသုဓမ္မ (ပင်), *n.* a kind of plant, the *Canna Indica* ; (rosary beads are made of the seeds of this plant).

မုဒ္ဒါ (frequently *pron.* Buddahoo), *n.* the planet Mercury, the fourth day of the week (မုဒ္ဒါသုဓမ္မ), Wednesday, မုဒ္ဒါသုဓမ္မ, မုဒ္ဒါသုဓမ္မ, မုဒ္ဒါသုဓမ္မ, a male or female child born on a Wednesday.

—ဆန်း, *v.* to begin as a month on Wednesday [တနင်္ဂနွေဆန်း, to begin as a month on a Sunday ; တနင်္လာဆန်း, on a Monday, and so on].

မုဒ္ဒါ, ၁, *n.* a pump.

မုဒ္ဒါ, ၂, *n.* a coarse woollen cloth.

မုဒ္ဒါ (မြို့), *n.* the city of Bombay.

—ကွင်းသီး, *n.* betel-nut imported from Bombay.

—ပုဆိုး, *n.* a kind of puhso made at Surat, Bombay Presidency.

—သားဇေ, *n.* a kind of leather.

မုထုံ, ၁ (ပင်), *n.* a kind of tree ; the fruit is cooked with curries.

မုထုံ, ၂, *n.* a kind of fish-trap.

မုထုံ, ၃ (ပင်), *n.* a kind of creeper ; မုထုံရှိ မုထုံခါး (with a very pretty little white flower).

မု (Eng.), *n.* a mortar.

—ဆန်, *n.* a bomb-shell [an infernal machine].

မုခဲး (ခဲး), *adv.* with a dull, heavy sound ; အိပ်မုခဲးဖြူသည်၊ ထန်းပင်ကြီးမုခဲးသည်။

မေ, *n.* an induration in the viscera in consequence of fever, မေထုံး (ague-cake) ; the leaf of the မီးစာပင် (mulberry tree),

eaten with curry, is said to be beneficial in reducing such indurations.

ဗေတဝ်, ဝဲး (ဝဲ) —ဝ, *v.* to have such induration.

—တျ, *v.* to be reduced in size or subside as such induration.

—ဒ် (Pali ဝေဒေါ), *n.* the Vedas, in three books, namely, သာဝ (Saman), ဝရ (Rig), and ဣဗျ (Yajust), (the fourth သာဝ being lost, သာဝဗျဒ်ဗေဒင်ကွယ်သည်), mathematics, particularly astronomy. "The original *Veda* is believed by the Hindus to have been revealed by Brahma (the Buddhists say that the three Vedas were propounded originally by Maha Brahma, at which time they were perfect truth; but they have since been corrupted by the Brahmans, and now contain many errors), and to have been preserved by tradition, until it was arranged in its present order by a sage, who thence obtained the surname of Vyása or Vada-vyása, that is, compiler of the vedas. The sacred books were divided into four parts, which are severally entitled Rich, from the verb rich, to laud; Yajush, from the verb yaj, to worship or adore; Sáman, from the root shó, to destroy; and Atharvana. The Atharvana is regarded as of less authority than the other three."—M.B.

—တျဒ်း, *n.* the books of the Vedas.

—ကြည့်, *v.* to observe an horoscope as an astrologer.

—ဆရာ, *n.* an astrologer, a fortune-teller.

—တွက်, *v.* to make astrological observations (cast an horoscope).

—ခေး, *v.* to ask one's horoscope.

—တော, *v.* to declare an horoscope.

ဗေတဝ်, ၁ (ဝင်), *n.* a kind of plant [generally found on cultivated lands after the paddy has been cut and when the ground is dry. Said to derive its name from the fact that its seed makes a cracking sound (ဗေတဝ်ဗေတဝ်နှင့်မြည်သည်) when pressed between the fingers; children eat the fruit of this plant].

ဗေတဝ်, ၂, *n.* dandruff; ဗေတဝ်ကျသည်။ ခေါင်းမှာဗေတဝ်ကျထွက်သံပင်ကျွတ်ထုန်မြီ။ ဗေတဝ်ပေါက် is also admissible.

—စွေး (ဝင်), *n.* a kind of tree, also called (by Burmese doctors) ငြေကြီးပင် and ခရီးပင်။

—ခဲး (န) (from ဗေတဝ်, to come through or out), *adv.* of a sudden, with a jerk; ဒီးဆိုးဗေတဝ်ခဲး (န) ကွေး (ကွဲ) သည်။

ဇောက်ချိုက် (မြိုက်), *n.* a kind of official cap ; ဇောက်ချိုက် (မြိုက်) ဆောင်းသည်။

—ဆီးဇောက်ဆတ်, *adv.* up and down ; applied to the gait in walking ; လူဇောက်ဆီးဇောက် ဆတ်သွားသည်။ မြင်းဇောက်ဆီးဇောက် ဆတ်သွားသည်။ ထည်းဇောက်ဆီးဇောက်ဆတ်သွားသည်။

—ဗက် (ခတ်), *a.* or *adv.* dashing from side to side as water, [or as a woman's breast swaying from side to side, ရင်သား မျှား ဇောက်ဗက်ခတ်သည်] ; rolling about, unsteady, reckless, inconsiderate ; ရေပြေည့်သော ဆိုးဇောက်ဗက်ခတ်သည်။ သဘောပြေည့်သောသူမြောက်ထွင်လည်း မြောက်တတ်။ မြောက်ထွင်လည်း ကြောက်တတ်။ မိတ်ဇောက်ဗက်ခတ်တတ်သည်။ ဆိုးဇောက်ဗက်ခတ်ထိုးမိတ်သည်။

—ဗီးဇောက်ဗက်, *adv.* same.

—လောက် (ဝင်), *n.* a kind of tree ; ဇောက်လောက်ဝင် ပတ္တငါးပါးကို ကြို (ကျို) ထောက်ထွင်အနာမန်းနိုင်သည်။

—ဝါး, *n.* a kind of bamboo, *M.*

—ခနဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates ; ထက်ပန်းပေါင်းသံဇောင်ခနဲ (နဲ) ကြားသည်။

ဇောင်ထုပ် (*pron.* ဇောင်ဒုတ်), *n.* a kind of bird [the water cock]. The ဇောင်ထုပ် (sometimes *pron.* နံဒုတ်) frequents paddy-fields before the paddy is reaped.

—ဇောင်, *adv.* indicative of the noise which it imitates ; လူဆိုများသူခိုးမှုသည့်အခါတိုးကိုဇောင်ဇောင်ဇောင်ဇောင်ခေါက်တတ်သည်။

ဇောင်း, *n.* a kind of cap, a badge of rank [မင်းသားမူးမတ် (မူးမတ်) များဆောင်းသည်ဇောင်း] ; ဇောင်းဆင်, to wear such cap.

—စောက်, *n.* same ; *a.* oblong, applied to fruit which, though naturally round, is sometimes oblong ; သည်ခူးရည်းသီးအပိုင်းတေ့တပါးဇောင်းစောက်ထဲ။ usually applied to the fruit of the ဖိုး (ဆီး)။ ထန်း၊ ခူးရည်း၊ မိန့်, but more particularly to the fruit of the ဆီး (as there are two kinds, one which bears a round fruit and the other an oblong ; ဆီးဇောင်းစောက်).

—ထန်, *n.* to be more than full, heaping, ready to run over ; မိုဟ်းကြီး စွာစွာ သေ့ကြောင့် ကောင်း (ကန်သင်း) မှန်း ထူညှိုးမှန်း ခေထိရေဇောင်းထန်နေသည်, applicable to dry measures ; ကျိုထဲမှာစပါးဇောင်းထန်နေသည်။ ကျွေးထိုက်မွေးထိုက်ထေ့ချာ။ ဂုကန်ထဲမှာဟင်း ဇောင်းထန်နေသည်။

ဇောမိ (ဝင်), the species of tree under which a Buddh is perfected ; in the case of Gaudama the Buddh, the *Ficus religiosa*, ညောင်ဗုဒ္ဓဇော. Each Buddh is perfected under a different tree, though more than one Buddh is alleged to have been perfected under the same tree, *e.g.*, the

Buddhs Mingala (မင်္ဂလာ), Thūmana (ထူမာ), Yéwata (ယေဝတ), and Thawbita (သောဘိတ), and the coming Buddh Arimataya (အရိမတေးယျ) were, and will be perfected under the *Mesua pedunculata* (မုံတောင်); Kaukkathān, Gaunagōn and Kattāba, the three immediate predecessors of Gaudama, were perfected under a kind of wild acacia, ကုက္ကုတင် (ကုတ်ထိုတင်), a *Ficus glomerata* (ဂေသဖန်းတင်), and a *Ficus Indica* (ညောင်တင်), respectively. ["Buddha sitting under this tree reached perfect wisdom, and therefore it is called the 'Tree of Knowledge.'"—Cunningham's *Mahā Bodhi*]. "The Buddhists look upon the Bo tree as most Christians look upon the Cross."—Rhys Davids' *Life of Gaudama*.

ဗောဓိဝိမ္ဗူ, *n.* the circle in the centre of the continent of Zambudipa (Jambudwipa), ဓမ္မ (ဓမ္မ) နိဝ, "which is, as it were, "its navel; and this circle is so called because it contains "the Bodha or bo tree under which Gotama became a "Buddha."—M.B. The Paramigan commences with the following: ဗောဓိဝိမ္ဗူ၎င်း၁နိဝါဒိင်ကချက်ရိပ်ပြည့်စုံနဝရက်တည့်၊

—ထဝိ, *n.* a Bódhisat, a being who will in due course become a Buddh (ဘုရားလာင်း). "These beings are numberless, but "the name in common usage is almost exclusively confined "to those who become *avowed* candidates for office. When "many ages have elapsed without the appearance of a "Buddh, there are no beings to supply the continued diminution in the brahma lókas. This excites the attention of "some compassionate brahma, who, when he has discovered the Bódhisat in question, inspires him with the resolution that enables him to form the wish (ဘုရားဆုပန်း) to "become the teacher of the three worlds (လူ ၃ပါးတို့၏ဆရာ) "that he may release (ချွတ်) sentient beings (သတ္တဝါ) from the "evils of existence."—M.B.

ဗေဏ်ကျော့ (*pron.* as spelt) (from အင် and ကျော့), *adv.* in a vain, idle, affectedly polite manner; *comp.* တသထထင်းရှောက်ဗေဏ်ကျော့နေချင်သည်။ ထာမြူမလုပ်ချင်ဘူး။

ဗေဏ်ရာ (Eng.), *n.* a buoy; ဗေဏ်ရာအရှေ့ဘက်သို့ရပ်ပါ။ အနောက်ဘက်သို့ရပ်သွင်းသောတင်ခံရမည်။ (Steam to the east of the buoy; if you should steam to the west of it you will run on the sandbank. ရပ် is *literally* merely to move the paddles of a steamer forward, or to cause the screw to revolve, but it is the only Burmese equivalent for the English words "to steam" in the sense above quoted).

မိုင်း, *n.* cotton made up in rolls for spinning.

မိုင်း ငင်, *v.* to spin cotton ; မိုင်းရက်တန်း နိုင်သည့် မိန်းမလူကြိုက်များသည်, a saying greatly in vogue in Upper Burma in days gone by ; လသာမိုက်မိုင်းငင်သည် (Prov.), "to spin cotton while the moon shines." *Anglicè*, To make hay while the sun shines.

—တောင့်, *n.* same.

—လိပ်ထန်, *n.* [the stick on which said rolls are made.]

—ဝင့်, *v.* same as မိုင်းငင်။

မိုင်းတာ, ၁ (*pron.* မိုင်းဒါ), *n.* a kind of bird (considered an unlucky bird).

မိုင်းတာ, ၂ (*pron.* မိုင်းဒါ), *n.* a light, wanton woman.

—ဝ, *n.* same ; ပြည့်တန်ဆာဝ၊ ဝါသည်။ မိန်းမပေါ့။ မိန်းမရှင် (ဝ) မိုင်းတာဝ သာ, a term of reproach.

မိုတ်, ၁ (Pali မထ), *n.* force, military force, soldiers, troops ; စစ်သူ ခုံး (ခို), the commander of a regiment, a colonel, a military officer ; မိုတ်ခြင်။

—ကြီး, —ချုပ်, —မှူး, *n.* a General, Commander-in-Chief.

—ခြေ or ဝါ, *n.* force, troops.

—ထု (*pron.* မိုတ်ထု) ; ထုမိုတ်အင်း။

—ထုမိုတ်ထ (မိုတ်ထုမိုတ်ထပ်), *n.* same.

—ရှုခို, *v. lit.* to "receive the gaze of the (military) officers." "In the afternoon there is another informal audience termed Bo Shu (မိုတ်ရှုခို) because military officers are then admitted with the Atwin Wuns to see the King."— (Pilcher).

မိုတ်, ၂, *n.* a certain rule in astrology, of which there are six ; မိုတ်တွက်။ မိုတ်ခြင်း။ မိုတ်ထကော။

ဗျပ်ဝါစရိယဖြူ (ဗျပ်ဝါစရိယဖြူ) or ဗျပ်ဝါစရိယ (ဝါ) ဖြူ, (Pali ဗျပ်ဝါ, a tiger, and စရိယ, a deed, practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies ; *comp.* သိဟက (ဝါ) ဖြူ။

ဗျပ် (ဖြပ်) ထူကြီး, *a.* stupid, thick-headed (very thick and coarse as cloth) ; အဝတ်ဗျပ် (ဖြပ်) ထူကြီး။ ထူဖြပ်ထူကြီး။ ထာမျှအထုပ်အထိုင် ဝတ်တည်း။

ဗျပ်စင် (ဖြပ်စင်), *n.* a low tree, bearing a red sour fruit resembling the barberry, the *Antidesma paniculata*, *M.* [usually found near water].

ဗျပ်း (Pali ဗျပ်း), *n.* a consonant ; ဗျပ်း၃၃ဆုံး။

ဗျပ်းညာထော (ဗျပ်းညာထော), *n.* a kind of hermaphrodite.

ဗျပ်, *n.* a flat wooden dish, platter, tray, trencher.

ဈာဝှက်, *n.* a wooden bowl; ထောင်သူ ထယ်ထုပ်များ ပုကန်နှင့် စားဈာဝှက်နှင့်တည့်ဝားသည်။

—ထိုးရောင်း, *v.* to expose edibles (chiefly fish and vegetables) for sale on a tray.

ဈာ, 2, *n.* a flat piece of bamboo used to throw small stones with; ဈာနှင့်ပစ်သည်။

ဈာဒိတ် (Pali ဝါဒိဏာ), *n.* a divine communication of any kind; frequently a prophetic intimation; by courtesy applied to kings (as in replying to a king it is customary to say ဈာဒိတ်ထော်မြတ်အတိုင်းပါဘုရား).

—ခံ, *v.* to crave a divine communication of a Buddha as to the time when the suppliant himself (a Bódhisat) shall become a Buddha.

—ထား, *v.* to utter a divine communication.

—ပေး, *v.* to give utterance to a divine (prophetic) intimation; ရှုရင်ထော်ကြီးပန္နထေးမြို့တည်ရာကိုဈာဝှက်ပေးထော်မူသည်။

—ပြ, *v.* to make a display of any divine attribute; သာကီဝင်ခင်းထိုးဥက္ခေဒ် (ဦးခေါင်း) ပေါ်၌။ ရှုစက်ထော်ဖဝါးအစုံ၌။ မြို့မြေရှု၌ (မှန်) ဖြင့်ထွန်းထော်မူ၍။ အံ့ဩနိုင်သောထမိုက်ဈာဒိတ်တာကိုပြထော်မူထေ၏။

—ရ, *v.* to receive a divine communication from a Buddha, as a Bódhisat, intimating the time that the latter shall become a Buddha.

ဈာပါ (Pali ဈာပါရ), *n.* anxiety, trouble; စိုးရိမ်ခြင်း။ စိတ်ပူပန်ခြင်း။ ဈာပါရများသည်။ စိုးရိမ်သောကဈာပါရ။ ကြောင့်ကြဈာပါရ။ ကျွန်ထော်စိတ်ထဲ၌။ ဈာပါအတွန်ကြီးသည်။ ဈာပါမကင်းကိုယ်တွင်းမသက်သာ။

—ဆံ (pron. ဈာပါဇံ), *n.* forelocks worn by young women; sometimes called ထင်ခေါ်ဆံ။

—ဆံချ, *v.* to wear forelocks or curls; ဈာပါဆံပါးရိုက် (pron. ဝရိုက်), ချ။

—ဆံဝေ, *v.* same [to distribute such curls over the back of the head].

—သောက, *n.* [worry and anxiety]; see the parts.

—မီး, *n.* same as ဈာပါသောကမီး။ ဈာပါမီးထောင်သည်။ ဝရိဒေဝမီးထောင်သည်။

ဈာထောင်, *adv.* in hurry, confusion [anxiously, in a sad, distressed, perplexed manner]; ဈာထောင်အောင်ပူပန်သည်။ ပူဆွေးသည်။ နှစ် (၅) ထုံးသည်းအုဈာထောင်သူအောင်။ အတွန်ပူပန်ထွေးချေ။ မောင်ကြီးရယ်။

ဈာထိုင်, *adv.* same; သောကဈာထိုင်အောင်ပူပန်သည်။ သောကဈာထိုင်တိုင်တိုင်နှင့်ဖြေထံ (ထယ်) ထိုးနိုင်ဘူး။

Mara (မာရ်နတ်) hold among the angels of the Kamadévalokas. *It is of the greatest importance not to confound the Buddhist Brahma with the Brahma of the Hindu triad.* Mahá Brahmá is merely a powerful angel and vastly inferior in power to Buddha. Every Cakkavála (ဝိဇ္ဇာဝဋ္ဌာ) has its Mahá Brahmá, so that in reality Mahá Brahmá is not one, but many, for the universe contains almost an infinite number of Cakkaválas, and consequently of Mahá Brahmás."—*Childers' Pali Dictionary.*

ပြား (from ပြာ, to be flat), *adv.* flatwise; ပြားထိုင်၊ ပြား (or ပြားထိုင်), ခင်းပြား (or ပြားထိုင်), မီး, to pave with bricks flatwise.

—ခတ်, *v.* [see the parts]; ဤပြားခတ်, to beat out gold leaf.

—မီး (from ပြာ, *v.* to be flat, and မီး, to flow), *adv.* spreadingly, overwhelmingly (irregularly, here a little and there a little, like a crazy person; စကားပြားမီးပြောပါနဲ့).

—မင်းညီနောင်, *adv.* same.

—မိုက်, *v.* (see the parts).

—ပြားမိုက်သွားသည်, *v.* to strike indiscriminately.

—ထိုင်ထား, *v.* to place flatwise.

မြန်းမွေး, *n.* a kind of plant (grass, မြန်းမွေးမြက်).

မြ, *n.* a Peguan title.

—ကျ, *n.* another ditto.

မြီး (မြ, အနန္တ (*pron.* မြီအနန္တ), *adv.* an intensive in various connections; used colloquially, မြီးကြီး (or ကွင်းပြင်းကြီး), မြီး (မြ), အနန္တကျယ်ထိုကူးမရောက်နိုင်။ အနာမြီအနန္တမြီးနေသည်။

မြီး (မြ) စင်, *adv.* entirely, as in the phrase မြီးစင်ကုန်သည်, [မြီးစင် more often used, *e.g.*, သည်တောကို မြီးစင် ကုန်အောင် ရောက်တူးသည်].

မြီတိုက် (*pron.* မြီတိုက်), *n.* an outer building attached to the palace occupied by the Atwin-wuns and their writers (north of the palace). "The word *Byèdaik* is, it is believed, of Talaing "or *Mún* (မွန်) origin, and means 'bachelor,' and thus the "whole word means bachelors' chamber. Formerly, it is "said, the king's young men used the place as a waiting-room; and the king himself occasionally came there to "see his elephants exercised. Latterly, however, it was "used exclusively as a public office."—(Pilcher.)

ပြောင်းဆန် (sometimes *pron.* with an 'r' sound), *adv.* flounderingly [tumultuously]; ထင်ရပ်ရပ်သည့်သဘော ပြောင်းဆန်သွား, ရေခဲသည်။ ထင်ဆိုးထီးကောင်းသည်သဘောပြောင်းဆန်သွားအောင်ထီးနိုင်သည်။

မြောင်းထောင်, *adv.* same (very rarely, if ever, used in colloquial).

မွတ် (မွတ်) (from မွတ်, to swell up), *n.* a swell of water which rises and breaks, a mud puddle; မွတ် (မွတ်) မွတ်ကြီးသွင်းရေနက်သည်။ မွတ်သေးသွင်းရေထိမ်သည်။

—ကြမ်း, *n.* a violent swell of water, which rises and bursts; *adv.* in an uproar, as in a violent quarrel; လူချင်းမွတ် (မွတ်) ကြမ်းသွားကြရေခတ်သည်။

—ထ, *v.* to rise and burst as such swell.

—မြီး (မြီး), *n.* same as မွတ် (မွတ်), 1st def.

မွတ်မြီး (ပင်), *n.* a kind of medicinal plant (the root is said to be beneficial in cases of snake-bite, မြစ်မြီးမြီးမြောင်းသည်); ထေးမွတ်မြီး။

မွတ် (မွတ်), ခုံး (ခုံး), *adv.* indicative of the sound which it imitates; မွတ်ခုံး။ (မွတ်ခုံး) အနီသည်။ မွတ် (မွတ်) ခုံး (ခုံး) အနီထူသည်။ ထေးမွတ် (မွတ်) ခုံးအနီထူသည်။

မွတ်, *n.* a species of bulbul.

—ကထိပ်, —ဆိန်, —ဝင်းသား, —မွဲ, —ဝါ, *n.* varieties of the bulbul.

မွတ်ဆိန်, *n.* a wide-mouthed water jug.

ထ (တကုန်း)

(The twenty-fourth consonant in the Burmese alphabet and the fourth in the class of labials.)

ထ, an abbreviation of အထ, a father; အမွေခံကတသား။

—အ (*pron.* ဖအေ), *n.* a father.

—ကြီး, *n.* a father's elder brother, a mother's elder sister's husband. In Upper Burma very frequently *pron.* ဖကြီး; elderly men are often respectfully addressed as ထကြီး။ ထကြီးတယ်သွားပါသည်။

—ခင် (*pron.* ဖခင်), *n.* same as အအေ။

—ထွေး, *n.* a father's younger brother, a mother's younger sister's husband, a step-father (in the last instance usually *pron.* ဖထွေး)။

—မိ, *n.* parents.

—သက်ဆီး (*pron.* ဖသက်ဆီး), *n.* an orphan bereaved of its father.

ထက်, 1 (*see under* အဖက်), *n.* a side, corresponding part, side-party.

ထက်, 2, *adv.* even, slightly emphatic (colloquial) [equivalent to ဖင် and ထဲ၊ ပေါက်ထက်သလက်သူး not frequent].

သဒ္ဓကထ (Pali) (from သဒ္ဓ, excellent, and ကထ, a period), *n.* a grand revolution or period of time which is distinguished by five Buddhs in succession, *see under* ဗုဒ္ဓ။

—ကမ္ဘာ, same. “The kalpa (ကမ္ဘာ) in which we now live is “called Maha Bhadra. In the ages that were concluded, “20 asankya-kaplakshas previous to this kalpa, there was “not, for the space of a kap-asankya, any supreme Buddh.” This long period of remediless ignorance was succeeded by the Maha Bhadra kalpa, in which five Buddhas are to appear—Kaukkathan (ကုက္ကသန်), Gaunagôn (ဂေါဏာဂုံ), Katthaba (ကထာပ), Gaudama (ဂေါထမ), and Maitri (အိမိမေတ္တေယ) (*see* ဗုဒ္ဓ, M.B.).

ထယ် (Pali သတ္တိ), *n.* cooked rice, ထင်း (not colloquial).

သန္တေဗ္ဗေ, *n.* *Careya arborea*. The leaves of this tree are used for making the outer covering of a Burmese cheroot, သေးဗေဗ္ဗေထိပ် (သေးထိပ်မတ်), chiefly in the Prome district; in Upper Burma the leaf is used for wrapping up ထက်မတ်ထုပ်။

သနန်း, *see* သိန်း။

သန်း, 1, *n.* a shallow, flat-bottomed basket, made of slender materials, of woven bamboo strips, နီ, used to spread things on and for other purposes; *comp.* စံကောသန်းကြီး။ သန်ကထေး။ သန်ထိုး။

သန်း, 2, *n.* a sample, specimen, muster; မျက်နှာသန်းထွသည်။

—ထင်, ပြ, *v.* to exhibit as a specimen or sample.

—ရှုံး, *v.* to fail in the exhibition of a specimen or sample.

ထန်း, 3, *n.* blind, puzzling language; သန်းစကား (slang, *e.g.*, ငက ဖု သည် for ဝိက်သန်မျှားသောသူ, မဘွဲ for သူမိုး, မဒိ for အပျို။ ရှင်ထွေးအ ခက်သောကံ။ နွဲ့သမား for သိန်းစား။

ဘယ်, 1, *n.* the left side, ထက်ဝဲ; opposed to ညာ။ ထောက်ျားဘယ် ထိုင်စားနိုင် (*pron.* မေနိုင်) မိန်းမဘယ်ထိုးအိမ်ထောင်ပြုန်းသည်။

—ပြန်ညာပြန်, *adv.* on the right and left; ဘယ်ပြန်ညာပြန်မိုက်သည်။ ကျားထစ်နက်၂ကောင်ဘယ်ပြန်ညာပြန်သေနတ်နှင့်ပစ်လိုသေပြီ။

—ပြောင်းညာပြန်, *adv.* from side to side; ထည့်ထိုးဘယ်ပြောင်းညာပြန် နှင့် အိပ်ထိုး မချော်နိုင်ဘူး။ ဘယ်ပြောင်းညာပြန် ဝန်ထမ်းသည် or ဝန်ကိုယ်ထ ပြောင်းညာပြန်ထရသည်။

—ထံ, *v.* to be left-handed.

ထယ်, 2, *pron. a.* an abbreviation of အထယ် (in conjunction with ကြောင့် *pron.* ထဲ)။

—စာ, same, provincial.

—နှစ်, *pron. a.* how many?

ထယ်ထင်း (from အထယ် and ထင်း), *pron. a.* which (thing) ?

— သို့ဘယ်ညာ, *pron. a.* ; see အဘယ်သို့။

ထထ (Pali). *n.* fear ; ကြောက်ခြင်း။ အထာပပ္ဖိတတေးကို ကြောက်ခြင်းကြောင့် ရဟန်းပြုသည်။ သဒ္ဓါပပ္ဖိတသဒ္ဓါ၍ ရဟန်းပြုသည်။

— ဆေး, *n.* a drug, an ingredient used in compounding medicine.

ဆရင် (ဗယင်), *n.* ornaments for the neck, flat and round, strung as beads ; ဆရင်ခွက်။

— ဆွဲ, *v.* to suspend such an ornament from the neck. (Formerly worn in the palace at Mandalay by the queens and princesses, in Lower Burma by children.)

ဆဝ (Pali), *n.* a state of existence of which there are three divisions, ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, and အရူပဘဝ, see under ဘုံ, appropriately, a past, present, or future state of existence. Tunbhawa or Tunloka, the three worlds. The regions in each sakwala are divided into three sections—(1) Káma (ကာမ), the region in which there is form and sensuous gratification ; (2) Rupa (ရူပ), the region in which there is form without sensuous gratification ; (3) Arupa (အရူပ), the region in which there is neither form nor sensuous gratification, but a state of unconsciousness, ဝရံပရဘဝအဆက်ဆက်, during (past) successive existences ; အဝိတိဘဝ, same as ဝရံပရဘဝ။ ငွေ့ပြာန်ဘဝ (ပစ္စုပ္ပန်), the present existence ; ငွေ့ကွာဘဝ, same as ငွေ့ပြာန်ဘဝ။ အနာဂတိဘဝ, future existence, futurity ; တမေ့သွန်ဘဝ, same as အနာဂတိဘဝ။

— တဏှာ, *n.* cleaving after existence ; signifies the pertinacious love of existence induced by the supposition that transmigratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable ; Wibhawatanhá is the love of the present life under the notion that existence will cease therewith and that there is to be no future state.—M.B.

— ပြောင်း, *v.* to change one's state of existence, to die ; တာလွန်ဘဝပြောင်းသွားသည်။ ကာလရှည်လျားစွာ မင်းပြု၍ဘဝတပါးပြောင်းလေ၏။

— ရှင်, *n.* a king, monarch ; ရေမြေကိုအစိုးရထော်မူသောဘဝရှင်မင်းတရားကြီး, he who hath dominion over land and water, Lord of the Universe, Great Chief of Righteousness, a title of the Kings of Burma.

ထဝင် (Pali တဝဂ္ဂ) (ထဝင်), *n.* the summit of a sekva system or of the universe ; အထက်ဆုံးတဝင်, အောက်အစိအဆုံးတဝင်နှင့် ကြားဟောထော်မူသောဒေသနာထော်မြတ်။

ဆဝဏ် (Pali ဆဝ and အဝါ), *n.* the stamina or substratum of the mind, the mind divested of thought or existing under a suspension of the train of thought, having come to a conclusion.

—ကျ, *v.* to be settled in opinion ; သဘောကျ။

—ဆာ, *see* မိတ်ဆာ။

—ဖြတ်, *v.* to cease as a trance (?)

—ဖြစ်, *v.* to be in a trance.

—ခမြား, *adv.* instantly ; တစ်ခြား။

—ထွင်, *v.* to be agitated as the mind.

ဆယ (more frequently *pron.* ဆာ), *a.* a contraction of ဆယ်တာ, what thing? what? (ဆယ is almost obsolete in ordinary colloquial, though sometimes made use of in British Burma) ; ဆယာပြောရမည်ထံ။ ဆယာကဘဲ။ ဆာပြုလို့။ ဆာဖြစ်လို့။ ဆာထင်လို့, the interrogatives why? wherefore?

ဆာဝ (Pali), *n.* being ; used chiefly in composition, and of various applications (*see* ဣတ္ထိဆာဝ။ ပုန်းဆာဝ။ ပုန်းဆော)။ ကုန်သွယ်ဆာဝထင်ထိုင်စားသည်။ ဆင်းရဲသားဆာဝ အသက်မွေးသည်။ သူငယ်ချင်းဆာဝ ကစားကြသည်။ ဆင်းရဲသားဆာဝကျောက်, to file a petition *in forma pauperis*, *see* လူမွဲအဖြစ်နှင့်ကျောက်သည်, which has the same meaning.

ဆာဝနာ (Pali), *n.* short sentences for repetition, of which there are forty (ပုဒ်၄၀) shorter than ကမ္မဋ္ဌာန်း, “ Bhawana, the meditative rite ;” ဆာဝနာစီးပွားသည်။ ဆာဝနာစီးခြင်းသည်။ (ပိတဿနာရ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆာဝနာစီးခြင်းခြင်း)။

ဆာသာ (Pali), *n.* language ; စကား, mode of practice, custom ; အထင်း, ထုံး, နည်း, a particular system of faith and worship.

—အလိုက်, *adv.* of one's own will and way, according to one's practice, custom.

—ထိုးကွယ်, *v.* to adhere to a particular creed ; မောင်မင်းဆယ်တာ သာထိုးကွယ်ထံ။ ဗုဒ္ဓသာသာပါဘုရား။ (as a Judge or Magistrate asking a witness his religion).

—ထုံးစံ, *n.* a mode of practice, custom, way.

—ခြား, *v.* to be diverse in custom or creed.

—ထဝါ, *adv.* of one's own will and way ; အလိုလို။ သူမရှုတ်ကွေးထက်သူး။ သာသာထဝါနေတတ်သည်။

—ထွင်း, *v.* to initiate or introduce into, any particular religious creed ; ခရစ်ယာန်သာသာထွင်းသည်။ ဝဇီသာသာထွင်းသည်။

သိ, 1, *see under* သိ။

ထိခ, *n.* the mother of a great grandfather ; *see* ဆထိခ။

ထိ, 2, *v.* *affix* euphonic, mostly used before the assertive affix သည်, abbreviated to ဆ in connection with the noun affix တဲ့, as သွားဘိသကဲ့သို့, "like as he went ;" also before the closing affix ချင်း, in which case it is rather intensive, *see* Grammar, sec. 188, ထိ. [The following are a few examples showing how ထိ is used : ခရံမတ်ထျှင် နေမြီတိုင်းနေပါထိ။ ခပြောပါဘိနှင့်။ နေဘိထော့။ ပြောလိုက်ထိ။ ဆိုလိုက်ထိ။ ခက်ပါဘိထော့သည်။ ထွက်ထွပါဘိသည်နှင့် formerly used in lieu of ထော့, *e.g.*, ပြောပါထိ for ပြောပါထော့။ ဆိုပါထိ for ဆိုပါထော့။ appears to have in some instances the force of an imperative, in others of an intensive].

ထိ, 3 (from ဖိ, to crush), *n.* a trap, consisting of a plank, which falls and crushes the animal.

—ထောင်, *v.* to set a trap ; ကျက်ကိုဘိထောင်သည်။ ဖွတ်ပုထတ်များကို ထိထောင်သည်။

ထိကျ (Pali), *n.* a priest of Buddh, ခထန်း, Bhikshus, or in Pali Bhikkhu, from Bhiksha, to beg, *lit.* a mendicant. The Bhikshu is said to be so called "because of the fear he manifests of the repetition of existence ; because he goes to seek his food as a mendicant ; because he is arrayed in shreds and rags ; and because he avoids the practice of whatever is evil. When Buddha addressed the priests, it was usually by this appellation." (ဇေတိထကျ။ ခထန်းလာထွဉ်း)။
—E.M.

—နိ, *n.* a priestess of Buddh ; ခထန်းမ။

ထိချပ် (ထိကျပ်), *a.* flattened, short and flat ; *n.* a kind of low roof attached to a larger one ; တဲထိချပ်ပြားကလေး။ ထိချပ်ထည့်။ ထိချပ်ထိုး။

ထိနန်း (ထနန်း), *v.* *formative* ; the terminations ခမန်း (according to another acceptation ထိနန်း or တနန်း) and မထတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking ထ before them, as ထောင်ခမန်း or ထောင်ထုခမန်း, which is near burning ; မြိုင်ထုမထတ်, which is near sinking ; ထုနမထတ်, nearly the whole.—*Fudson's Grammar*, sec. 125, 4-
[*N.B.*—ထိနန်း or တနန်း is not very often used in ordinary colloquial, but is occasionally, *e.g.*, ထတ်သည်မိန်းမကလေးရှုချင်ထနန်းရှိသည်ကရှိ]။

ထိနပ်, *n.* a sandal, (the plinth of a pagoda, ထုရားထိနပ်တေပ်), a pedestal, the sole of an elephant's foot, ဆင်ထိနပ် ; hence ခုံထိနပ် (a thick wooden sandal, a kind of clog ; မိန်း ထိနပ်, one completely covered with cloth ; *see* မိန်း။) ထိနပ်စားထိနပ်စာမ, *lit.*

“ food for the sandal ;” terms of abuse, employed mostly by women.

တိန်ချို၊ *v.* to make (*i.e.*, sew the parts together) a sandal.

— ခွတ်၊ *v.* to unloose or take off a sandal, or slipper.

— မီး၊ *v.* to wear a sandal.

— ဣ၊ *n.* the instrument with which the sandal-maker clasps the sandal in order to sew it.

— ထိုးထွား၊ *n.* a sandal-maker.

— ဝုံ၊ *n.* the piece of wood or other substance used in shaping the sandal.

— ဖေါတ်၊ *v.* to have the feet galled by wearing sandals owing either to their newness, to one's having tender feet, or having travelled a long distance.

— ထည်း (*pron.* ထဲ), *n.* the straps of a sandal ; မြေကြားဩသည့် ကြိုး။

တိန္နာ (*n.* medicine, ဆေးဝါးအမျိုးမျိုး).

— ကျမ်း၊ *n.* a medical book, ဆေးကျမ်း။

— ဆရာ၊ *n.* a physician (who prescribes medicine, in contradistinction to ဓါတ်ဆရာ, a doctor who prescribes diet).

တိန်း, ၁, *n.* opium ; ဆေးနတ် (*elegant*).

— အကပ်အသပ်၊ *n.* opium sticking to the side of the pipe ; တိန်း, ထန်း, ကစေပ်, ထွေင်္ကော, အရက်။

— ချေး၊ *n.* opium refuse.

— ဝေး၊ *n.* same as တိန်းအကပ်အသပ် (opium pipe grime).

— ဝား၊ *v.* to eat opium ; *n.* opium-eater.

— ထိ၊ *n.* opium juice or oil.

— ဆိုင်၊ *n.* an opium shop.

— ဝင်၊ *n.* the poppy.

— ပြောင်း၊ *n.* an opium-pipe.

— ဖြတ်၊ *v.* to discontinue eating or smoking opium (implying breaking one's self of the habit of doing so).

— ရှု၊ *v.* to smoke opium ဆေးရှု။

— ဝင်းလိုက်၊ *v.* to suffer from diarrhoea due to sudden discontinuance of opium eating, or smoking.

တိန်း, ၂, *n.* ; *see* တီး, a wheel.

တိန်းနွတ် (ဝင်), *n.* a kind of tree ; the wood of this tree is used as firewood when Burmese women undergo roasting after

child-birth. The wood of the ဝေံ and နေံထွဉ်း is also used.

အိဆတ် (ပြည်), *n.* England, Great Britain, အင်္ဂလိပ် ပြည်။

အိလတ်မြေ, *n.* cement.

အိဆတ်ရေ (အခါး), *n.* sodawater.

—အချို, *n.* lemonade (လင်မနပ်).

အိဆိတ် (အိဆိတ်), *n.* a blessing pronounced by Brahmins, accompanied with the pouring of water ; *see* အဘိဆိတ်.—S.

—ဆတ်, *v.* to pronounce such a blessing on a king or a person of rank.

—မေး, *v.* to pronounce such a blessing on an ordinary person (as when Brahmins beg for alms).

—မြှောက်, *v.* to pronounce such a blessing in the ceremony of inauguration.

—ထွန်း, *v.* to pour out water on the king's head, at the ceremony of inauguration (from a water-vessel).

အိ, ၁, *n.* the father of a great grandfather ; *see* အဘိ.

—မ, *n.* the mother of a great grandfather.

အိထို (*pron.* အိထို), *n.* an almira, cupboard.

အိဗို, *n.* a two-wheeled bullock cart with an oblong wooden superstructure for carrying passengers. Much in vogue at Mandalay prior to the annexation, but now generally being superseded by pony gharries (အိဗိုရထား).

အိလုံး, *n.* a kind of birth.

ဘိလူး (*pron.* ဗလူး), *n.* a beloo, a kind of monster which eats human flesh and possesses certain superhuman power (said to be red-eyed and have prominent long eye-teeth). The Yakshas (ရက္ခ, —ရက္ခိ(လ်) products of witchcraft and cannibalism, are beings of magical power who feed on human flesh. The male Yaksha occupies in Buddhist stories a position similar to that of the wicked genius in the Arabian Nights; the female Yakshini, who occurs more frequently, usually plays the part of "Siren." * * * And he said "Verily this is a Yakshini (ဘိလူး) who took the child to eat it." And they asked, "O, Sire! how did you know it?" And he replied "Because her eyes were red, and she knows no fear and had no pity, I knew it."—Fausboll's Játaka Tales.

—ကြီး, —ငယ်, *n.* the two divisions of Taru Karins.

ထိထူးမီး, *v.* to have nightmare [*comp.* Greek Ephialtes, "one who leaps, or springs upon."]

—တံထွေး, *n.* a frothy excrescence on plants.

—ထောင်ဝေး, *n.* a kind of plant; မဲဇာရေသောက်မိထွင်ပိုက်ပူကတ်ကြီး ဖြစ်၍ ဆံပင်တီလူးမွေးတီလူးထောင်ဖြစ်နေသည်။

—မရက်ကန်းကြီး (ဝင်), *n.* a creeper with long roots dangling from the trees which support it.

—ထက်ဝါး (ဝင်), *n.* the musk plant.

တီး (*pron.* ဒိန်း), *n.* the wheel of a carriage, cart, a comb, a brush; ဝက်ရှင်တီးထီး (*pron.* ထာဒိန်းထိန်ကြိုက်), *v.* to love without one's love being reciprocated (colloquial); အပ်ခြည်တီးထိုး။

—ကြဲ (တီးထွဲ), *n.* a coarse comb.

—ချပ်, *n.* a flat comb (*v.* to keep the hair in position with a comb).

—မိတ် (*pron.* မီးမိတ်), *n.* a fine comb.

—ထောချပ်, —ထောင်မို, *n.* a kind of bird with a comb-like crest; the hoopoe bird, ထောင်တီးရူး။

—ဖနောင့်, *n.* the felly or fellow of a wheel (the exterior rim, or part of the rim, of a wheel supported by the spokes; ထွင်းတီးဖနောင့်).

—ထွေးထွဲ, *v.* to fall loosely about as a garment (?)

ထုတ်, 1 (Pali *ဘူထ*, visible), *n.* matter; see under မဟာထုတ်။ မဟာထုတ်ထေးပါး။

ထုတ်, 2 (Eng. book), *n.* a book, particularly a record; စာအုပ်။ ထုတ်အုပ်။

ထန်း (*pron.* ဖုန်း), *n.* "glory"; ဘုန်းထောင်မိတ္တုံ၍မြေထောင်ရင်းရောက်ပါသည် ထုရား။ ရှင်ထုရင်ထန်း။ မိုဟ်းထိုမြန်း။ ထုဖုန်းတော့မှာမနေသာ။

—ကြီး (*pron.* ဖုန်းကြီး), (*lit.* "great glory"), *n.* a priest of Buddh, ရဟန်း။ [An elder pōngyi addresses a younger one as အာရသော (ငါ့ရှင်), and a younger one addresses an elder one as ဘဏ္ဍေ (*pron.* ဘန်းတေ); the ordinary titles of the Burmese Kings were ဘုန်းတော်ကြီးထုရား; ဘုန်းတော်အထွန် (ထွန်) ကြီးမြတ်တော်မူထွေးသောရေမြေအရှင်။ ထမ္ပါနံဆင်မင်းသခင်။ ဆင်ဖြူများရှင်။ ထက်နက်ဝကြသခင်။ ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး။

—ကြီး, *v.* to be possessed of great power and authority.

—ကြီးမြတ် (*pron.* ဖုန်းကြီးမြတ်), *n.* a pōngyi cremation festival. "Whilst residing at Tavoy, I wished, on a certain day, to go and witness all the particulars observed on such occasions. A most favorable opportunity favoured the prose-

“cution of my wishes. A Talapoin of my acquaintance
“had died a fortnight before, after thirty years of profes-
“sion. His body laid in the coffin, was to be, for ever, con-
“cealed from human sight. I went into the monastery,
“where I met a large party of the brethren of the deceased,
“who had assembled for the ceremony. Most of them were
“known to me ; my reception was at once kind and cordial.
“Great was my surprise at seeing, instead of grief and
“mourning, which the circumstance seemed to command,
“laughing, talking and amusement going on at a rate which
“is to be called scandalous. No one appeared to take the
“least notice of the deceased whose corpse was lying at
“our feet. A momentary stop was put to the indecorous
“behaviour of the assistants by the appearance of two
“stout carpenters bringing a board 4 or 5 inches thick,
“designed for the cover. They vainly tried to fit it in its
“place ; the hollow of the coffin was neither broad nor deep
“enough for holding the corpse, though reduced to the
“smallest proportions. The operation was not a very easy
“one to bring the board in contact with the sides of the
“coffin despite the resistance that was to be offered by
“the corpse. The carpenters were determined not to be
“disappointed. At the two ends and in the middle of the
“coffin, ropes were passed several times round the coffin
“with the utmost tension, in such a manner as to have six
“or seven coils in the same place. Enormous wooden
“wedges were inserted right and left, in three places, be-
“tween the sides and the coils. On these wedges the work-
“men hammered with their whole strength, during about
“20 minutes, to the great amusement of all the bystanders.
“Each blow of the hammer lessened the distance between
“the cover and the brim of the coffin. Every perceptible
“success, gained over the latent resisting power, elicited a
“burst of applause, and a cheer to the persevering work-
“men. At last all resistance being overcome, the cover
“rested fixedly in its place. It is needless to add that the
“corpse inside was but a hideous mass of mangled flesh
“and broken bones.

“According to the custom observed on such occasions,
“a rude building was erected for the purpose of placing
“therein the mortal remains of the deceased, until prepa-
“rations, on a grand scale, should have been made for do-
“ing honour to the illustrious departed individual. That
“building as well as those made for similar purposes, are

“but temporary edifices raised for the occasion, and made
 “of bamboos with an attap roof. In the centre of that
 “large bungalow was erected a kind of estrade, about 12
 “feet high, well decorated. The upper part is often gilt,
 “but always plated with thin metal leaves and tinsels of
 “various colours. From the sides hang rough drawings
 “representing animals, monsters of various kinds, reli-
 “gious subjects, and others, but rarely, of great indecen-
 “cy. Around this estrade are disposed posts, from the
 “top of which are suspended small flags and streamers
 “of different forms and shapes. On the summit is ar-
 “ranged a place for the coffin, but the four sides at that
 “place are about 2 or 3 feet higher than the level where-
 “upon rests the coffin, so that it is concealed entirely
 “from the sight of the visitors.

“Things remained in that state during four months, that
 “is to say, until all the arrangements had been made for
 “the grand ceremony, the expense of which is commonly
 “defrayed by voluntary contributions. The arrangements
 “being all complete, a day was appointed at the sound of
 “gongs for burning the corpse of the pious recluse. At
 “noon of that day, the whole population of the town flock-
 “ed to a vast and extensive plain beyond the old wall and
 “ditch, in the north. Men and women, dressed in their
 “finest attire, swarmed in every direction, selecting the
 “most suitable and convenient situations for enjoying a
 “commanding view of the *fete*. The funeral pile occupied
 “nearly the centre of the plain: it was about 15 feet high,
 “of a square shape, encased with planks, which gave to it
 “a neat appearance. It was large at the base and went on
 “diminishing in size, in the upper part terminating in a
 “square platform where the coffin was to be deposited. A
 “small roof, supported on four bamboo posts elegantly
 “adorned, overshadowed, the platform. A huge four-wheeled
 “cart, decorated in the most fantastic manner, was descri-
 “ed at a distance: it was drawn by a great number of men
 “and brought to the foot of the pile. Upon it was the cof-
 “fin. Immense cheers, shouts of thousands, had an-
 “nounced the progress of the cart with its precious relics
 “as it passed through the crowd. The coffin was forth-
 “with hoisted on the platform. Mats were then spread
 “round the pile, whereupon sat numbers of Talapoins, re-
 “citing aloud long formulas in Pali. The devotions be-
 “ing performed, they rose up and prepared to depart, at-

"tended with a retinue of their disciples, who loaded themselves with the offerings made on the occasion. These offerings consisted of plantains, cocoanuts, sugar-canes, rice, pillows, mats, mattresses, &c., Masters and disciples returned to their monasteries with their valuable collections.

"The place being cleared, the eyes were all riveted on two large rockets, placed horizontally, each between two ropes, to which they were connected by two side rings. One of the ends of the ropes was strongly fixed at posts behind the rockets, and the other was made as tight as possible at the foot of the pile. At a given signal, the rockets, emitting smoke, rushed forward with a loud, hissing and irregular noise, tremulously gliding along the ropes, and in an instant penetrating into the interior of the pile, and setting fire to a heap of inflammable materials amassed beforehand for that purpose. In a short while the whole pile was in a blaze, and soon entirely consumed with the coffin and the corpse. The bones, or half-burnt bits of bones that remained, were carefully collected to be subsequently interred in a becoming place."—[Bigandet's Life of Gaudama.]

တုန်းတန်း (*pron.* တုန်းတန်း) (from တန်းတန်း), *n.* same ; တုန်းတန်းတန်းအာရုံတော်။ တုန်းတန်းတန်းအာရုံတော်။ သဘာဝတရားအောင်။

—တော်ဝေါင်း, *n.* six glories of a Buddh, namely, ဣတ္ထိယ၊ ဓမ္မ၊ ယသ၊ (*pron.* ထ, သ,) သိရိ, တာမ, and ပထမ္မာ။

တုခွေဝိ (*pron.* ဗုဒ္ဓဝိ) (Pali တုခွေ, the earth, and ဝိ, to rule), *n.* a god who has dominion over some part of the earth ; တုခွေဝိနတ်။ ဤကဲ့သို့ဆိုရာတွင်သဘောတူဝမ်းမြောက်၍။ လူ့အကျိုးကြောင့်လေ၏။ တောစောင့်နတ်။ ရေစောင့်နတ်။ ခုခွေဝိ။ တုခွေဝိနတ်တို့သည်။ ကောင်းကြီးကြောင့်ပြောကုန်၏။

တုခွေဝီး (*pron.* တုခွေဝီး), *n.* a kind of bird, the fruit pigeon, *M.*

တုခွေရာဇာ, *n.* a kind of plant (a dwarf species of *Wrightia*, *M.*).

တုခွေနတ်သန်, *n.* a fortunate piece of ground ; မောင်းတောင်ရွာမြေသည် တုခွေနတ်သန်မှန်သောကြောင့်ဝတ္ထုတို့ကွန်းကားသည်။

တုခွေရတ် (Pali တုခွေ, the earth, and ဘုတ္တရ, a shaster), *n.* the business of searching the ground for hid treasures.

—ရိတ်, *v.* to search the ground for hid treasures.

တုခွေတ (*usually pron.* ဗုဒ္ဓမဲတ), *n.* an evergreen tree. The *Albizia stipulata*, *K.* [ထုံ, a kind of drum and "hsaings" (ဆိင်း) are made of this wood.]

ထုရင်, *n.* a chief, sovereign; hence ဝံသုရင် and ရှင်ထုရင် (နေထွတ်ထုရင်, a title of His Majesty the King of Burma; နေဝံသုရင်, a title given to the Shan Sawbwas by the King).

—ခံဝင်းကြီး, *n.* His Excellency the Viceroy of India.

ထုရား (*pron.* ဖရား by the Arakanese, ဖထား by the Burmese), *n.* a God, object of worship, a lord, master, အရှင်, ထာဝရ; a pagoda, ဓေတီတော် (ရွှေတိဂုံထုရား), the Shwé Tigôn pagoda, ထခေါက်တယ်မြို့။ ထခါဝံသုရင်တော်မြို့။ တေဝုထုရား (a famous pagoda at Madéya (မတ္တရာ), which it is said can only be visited once owing to the feverishness of the locality; an image of Buddh, a title of honour, Your Majesty. In Lower Burma the term is about equivalent to 'sir.' As a general rule the Burmese reply ထုရား to officials and pôn-gyis [a Buddh].

—အထည်, *n.* a pagoda slave, ကျွန်သီးတော်; (rebels were compelled to become pagoda slaves in Upper Burma).

—ကျွန် (*pron.* ဖထားကျွန် as if one word), *n.* a slave to a pagoda, one who has the care of a pagoda, and lives on the offerings; ကျွန်သီးတော်ခွဲသား [In Upper Burma a pagoda slave is regarded with almost as great repugnance as the four infamous classes (စဟ္မာသထေးဂ္ဂါ)တီးစောင်းပိတူ။ ထုရားလူ။ မြင်းရှုထွတ်ခွဲ။ ညောင်ရင်းထည်].

—ကျွန်တော်, *pron.* I in addressing officials.

—ညာတ်တော်, *n.* the height of an image, or pagoda.

—ဇူး, *see* ကျိန်။

—ဆုပန်း, *v.* to pray to become a Buddh; ပညာမိတဘုရားဆုပန်း။ သဒ္ဓါမိတထုရားဆုပန်း။ ဓနောပထိခါန။

—ထည်, *v.* to erect a pagoda; ထုရားမျှတည်, to superadd a pagoda upon another (smaller) one, absorbing the materials of the latter.

—တပည့်တော်, *pron.* I ("your disciple," "pupil,") used in addressing a priest.

—ထူး, *v.* to answer or reply, ထုရား, when called or addressed.

—ဝေါ, *v.*

—မြ, *v.* to be visited with the displeasure of a Buddh.

—မွင်း, *v.* to become manifest, to appear as a Buddh; ထုရားမြင်သည်။

—ပွဲတော်, *n.* a pagoda festival.

—ဇူး, *v.* to behold a pagoda reverentially, to worship at a pagoda.

ထူးရှင်, *n.*; see သခင်ထူးရှင်ထူးရှင်တန်ခိုးတော် (*pron.* ဖယားထင်ထိုးခေါ်), *lit.* "the might of the Lord Buddha," an exclamation frequently made use of by the Burmese when startled or suddenly surprised.

—ရှိခိုး, *v.* to pray, to worship at a pagoda.

—ထေစင်း (*see* အထောင်း and ဗောဓိထင်), *n.* one who is destined to attain the Buddhahood.

—သခင်, *n.* the supreme object of worship, God, မြတ်စွာဘုရား။

—သစ္စာပြု, *v.* to make a vow before an image or pagoda (also applied to a vow made mentally).

အို, 1, *n.* a mansion, abode; မိဉ္ဇနီ (မိဉ္ဇနီ), a division of the universe, of which there are 30 (namely, အပါယ်အံ့၄၈ကာလထွက်၇။ ရူပ ၁၅။ အရူပ ၄), *see under* ဗြဟ္မာပြည်။

အို (ပုံ), 2, *n.* a kind of drum; အိုထက်ရကွင်းသော။

—တောင် (ပုံတောင်) (*pron.* အိုခေါင်).

—အို (*pron.* အိုခါ), —ရှည်, —အိုကြီး။ အိုရှည်, —သော, *n.* varieties of drum, the drum within a ဆိုင်း။

အို, 3, *n.* a superadded roof, a gradation of a graduated roof; ပြဿနီ။ အိုပြဿနီ။

အို, 4, *n.* a company of merchants or traders. Der. from ပုံ။

—အိမ် (*pron.* ဖုံအိမ်), *n.* a secret society, such as exists among the Chinese; တရုတ်အိုအိမ်။

အူထင် (*pron.* အူထင်) (Pali အူထင်, a sprout or twig, အညွန့်), *a.* produced from a root (ပင်စည်မျိုးရောင်သမျှအူထင်)။

အူထင် (ပင်), *n.* a large kind of shrub, *Ægiceras fragrans*, *M.*

အူဒီနာ, *n.* a species of mintwort, *Mentha sylvestris*, *M.*

အူး, 1, *n.* the gourd creeper, of which there are many varieties, a gourd, a calabash, ခေဘူး; a jug, bottle, vial; သေးဘူး; a gunpowder flask, ထင်းဘူး; a box of matches, မီးခြစ်ဘူး။

—ခါး (*pron.* အူးခါး), *n.* a species of gourd, *M.*

—ဆင်စွယ်, *n.* the bottle-gourd or white pumpkin, *M.*

—ထင်းရောင်း (*sometimes pron.* အူးခင်းရောင်), *n.* a calabash.

—တား (*pron.* အူးခါး), *n.* the guard of a spindle; မြည်ဝင်ရှေ့ထံသည်။

—တောင်း, *n.* a gourd bowl, the southern polar constellation; ကြယ်ဘူးတောင်း။ တောင်ပူဝံးဘူးတောင်းပူဝံးမီးထွန်းသည်။

—ရင်, *n.* a species of shell, *Dolium galea*, *M.*

ဘူးလုံးနားမထွင်း, *adv. phrase*; ဘာမျှနားမထည်ဘူး။ ဘူးလုံးနားမထွင်းက
ထ။

ဘူး, 2, *verb. affix*, assertive in negative sentences, as an affix of time, past indefinite. In its negative assertive sense ဘူး is not considered very polite, *e.g.*, မသိဘူး, not so polite as မသိပါ and မသိဘူးထား, less than မသိထား; as an affix of time, past indefinite, သည်မြို့သို့ရောက်ဘူးသထား or ရောက်ဘူးပါလိမ့်မည်။ တကြိမ်တခါမျှမရောက်ဘူးပါ။ (more elegant than မရောက်ဘူးဘူး); ဘူး is in *very* polite conversation between a superior and inferior both preceded and followed by ပါ, *e.g.*, မတွေ့ပါဘူးပါ။ မမြင်ပါဘူးပါ; very frequently in polite conversation ဘူး is not used, *e.g.*, သတိမေ့လို့ခင်ဘူးထံစာမပေးလိုက်ပါသည်။

ဘေး (Pali ဘယ, fear), *n.* an evil, calamity; အန္တရာယ်ဥပေါက်။

— ကာ (*pron.* ဘေးဂါ), *n.* anything which preserves from harm, as an amulet, a charm; ရန်ကာ။

— ဆီးရန်ကာ, *adv.* in the way of being a preservative from danger, (this term is much in vogue when applying for licenses to carry arms).

— တွေ့, *v.* to meet with trouble, fall into a calamity; ဘေးတွေ့မှ နောင်တရသည်။

— ထိ, same.

— ဖတ်, — ထွန်း (သားရဲဘေးထွန်းတို့ဖြင့်။ အတွန်ပြွင်းသောထင်းခရီး)။

— ဖွဲ့ပေး, — ဖွဲ့ထွတ်, *v.* to throw open for the use of the public as a fishery, lake, tank, implying however that the fish are *not to be taken out of it*, the original meaning being that they are “given” or “released” “with immunity from danger.”

— ရန်, *n.* same as ဘေး။

ဘေး, 2, *n.*; see အဘေး, a great grandfather.

— မ, *n.*; see အမေး, a great grandmother.

ဘွဲ့နယ် (from အဘယ် and နယ်), *adv.* in what manner? how? ဘွဲ့နယ် ခင်ဘူးပြောပါလိမ့်မည်။ ဘွဲ့နယ်ထင်ပါသည်။ ဘွဲ့နယ်တိုး။ ဘွဲ့နယ်ထံ။ ဆွေမျိုး ဘွဲ့နယ်မှတော်ပါ။

ဘွဲ့နက်, *n.* a kind of edible grain, rather glutinous; စသာစပါး။

ဘွဲ့ပြား (ယံ), *n.* a kind of tree (the *Cratoxylon nereifolium*), a tree, the timber of which is used for building purposes, ploughs, handles of chisels, &c.—K.

ထ, 1, a contraction of ဝမ်းထဲ, *n.* a duck,

— အ, *n.* the widgeon.

တိကျာ, 1, *n.* the pintail duck.

—ကျာ, 2, *adv.* like a striped or spotted duck in the phrase တိကျာလိမ်းသည်။ သည်မိန်းမ သနပ်ခါးလိမ်းသည်မှာ။ တိကျာရိုက်ထား ထလို။

—ကြီး, *n.* a kind of wild goose resembling the barnacle [“a species of goose found in the northern seas”].

—မြေနှီ, *n.* the mallard (“the common duck, *Anas boschas* in its wild state.”)

ထဲ, 2, *v.* *affix* (with ခ prefixed to the root and a continuative affix expressed or understood) before, (without) (မထဲ ပြောသည်။ မချစ်ဘဲလျက်။ ချစ်တန်ဆောင်သည်, frequently followed by လျက် and နှင့်, in the above sentences လျက် might have been appropriately added. In general use, လျက် being more used in composition, but in colloquial နှင့် is more; ထဲ followed by လျက် and နှင့် is perhaps more emphatic than without them.)

ထဲ, 3, *adv.* even, *see* ထက်, 2.

ထဲမိ, *adv.* waywardly, intractably, roughly, abusively (in language); this word is not now in frequent use; အကြမ်းထဲမိ ဆိုသည်။

ထဲထောင် (*pron.* ထဲဒေါင်), *n.* the side of a creature differing in colour from the rest of the body; ထဲထောင်ကျား။ နွားထဲထောင်ကျား။ မြင်း ထဲထောင်ကျား။

ထဲရန်, *n.* the gilt fringe or border of a garment; ထဲရန်ခင်းလိုက် သည်။ ထဲရန်တင် ခင်းသည်, to march on either side of a king in a procession, as a body guard.

ဘော, 1 (Pali ဘာဝ), *n.* private parts, whether male or female; ဣတ္ထိဘော။ ပုန်းဘော။ ဘောဝေ, *see* ပန်းဝေ။ အဝါဇာတ်။ မိမိတ်။ ထိင်။

ဘော, 2, an abbreviation of သဘော (သရဲဘော, courage, valour, သရဲ ဘောကြီး။ သရဲဘောနည်းသည်)။

ဘောက်ခနဲ, *adv.* suddenly, ရုတ်ခနဲ (*see* ဗောက်ခနဲ).—S.

ဘောင်, *n.* a company, congregation, society; ဂဟန်းဘောင်မှာနေရ သည်မှာ။ အထွန်ရွှေလျှော်သည်။ လူဘောင်မှာနေချင်ပါဘူး။

ဘောဇဉ် (Pali ဘောဇနိ), *n.* food, eatables, such as rice, or cakes made of rice, curry, in contradistinction to ခဲဘွယ်, fruit; ဘောဇဉ်ခဲဘွယ်။

ဆင် (ငွေ), *n.* pure silver, silver, ဆင်စပ်ရွှေ; gold alloyed with silver, ဆင်ပါလွယ်။

—နင်းကြွပ်, *n.* a kind of metal [bismuth, *M.*].

ဆိုင်, *n.* a mass of metals of different kinds and qualities; ဆိုင်ခွက်။

ဘိုင်နင်း, *v.* to separate a mass of metals into sorts.

ဘို (from ခို, to throw into or upon), *n.* thick flesh or protuberance on the shoulders of a porter; ဘိုထည်, the hump on an ox's neck; တထ်ဘိုတင်ကြီးသည်။ နွားဘိုထည်, a term applied to the chief male buffalo of a herd; ခုတ်စီးသည့်ဘိုတင်ကြီး။

ဘိုး, *n.* a grandfather, *see* အဘိုး။ ဘိုးဘေး။ တီဘင်, the princes of the Burmese royal family often familiarly addressed great ministers of state as ဘိုးဘိုး or တထ။

—စဉ်ဘောင်ဆက်, *a.* inherited from one's ancestors; ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်အမှုတော်ကိုဆက်ခံ၍တမ်းခွဲရသည်။ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်ကံကြားဘူးပါ။

—တဖိုင် (*pron.* ဖိုးဖိုင်), (ဝစ္စည်း), *n.* ancestral property.

—မင်းဆို, *n.* a familiar term of compellation used by young men to elderly men (infrequent); ဘိုးမင်းဆိုတတ်ကြသတည်း။ ဘိုးသူထေင်, *n.* a religious layman; ဘျာ (from ဘုရား), *n.* sir, a familiar term of compellation used by men; ဖြို or ဖြိုး is another term of compellation used by men to one another, or by men to women.

ဘွယ်, *n.* what is suitable, *see* အဘွယ်။

ဘွား, *n.* a grandmother.

ဘွားခဲ, *adv.* abruptly, all at once; ဘွားခဲနဲ့ ကြွေသည်။ ဘွားခဲနိုးသည်။ ဆိပ်ရာကခေါင်းမြီးချုံ့ဘွားခဲဖွင့်ကြည့်။ ဘွားခဲပေါ်သည်။ သည်အမှုဘွားခဲပေါ်လျှင်ခင်ဘျာအခက်တဲ, should this matter suddenly come to light, you will be in a position of difficulty, sir.

ဘွားစု, *n.* the tract of country under the sway of a Sawbwa.

ဘွေ, *n.* a circular flexure in the hair of animals, *particularly* in horses, (hence ဝေဘွေ, a whirlwind). The following are some of the flexures in horses considered to be lucky and unlucky by the Burmese:—(ဘွေ) အာမခံ, (ဘွေ) အောက်, (ဘွေ) အတွင်းလက်ဌေး, (ဘွေ) ကဗွီး, (ဘွေ) ကညောင်း, (ဘွေ) ကျားဆုတ်, (*pron.* ကျဆုတ်), (ဘွေ) ခြေရေခံ, (ဘွေ) ခွါဝနက်, (ဘွေ) ခွေးသွေ့, (ဘွေ) ခိုသံကြား, (ဘွေ) ခိုသံနာ, (ဘွေ) စားခွက်ထောက် (*pron.* စခွက်ထောက်), (ဘွေ) စားခွက်နှိပ်, (ဘွေ) စွန်စွန်ထိုက်, (ဘွေ) ဆောင်းဘွေရပ်, (ဘွေ) ညွန်, (ဘွေ) ထီးရိုးစိုက်, (ဘွေ) ထိပ်ကျဉ်းနက်, (ဘွေ) နင်းထက်, (ဘွေ) နင်းထက်, (ဘွေ) နှစ်ထိုးနှံ, (ဘွေ) ပင်ထက်ရေသောက်, (ဘွေ) ပန်းချုပ်, (ဘွေ) ပြင်ထက်ဌေး, (ဘွေ) ထဆောင်း, (ဘွေ) မောင်ထိုရိုက်, (ဘွေ) မြီးဖျမ်းချွတ်, (ဘွေ) မျက်ရည်ခံ, (ဘွေ) မျက်ရည်ထုတ်, (ဘွေ) မှန်, (ဘွေ) ရှထောင်း, (ဘွေ) ရည်ရှည်, (ဘွေ) ရှုဖျူ ၃ ဆင့်။ (ဘွေ) လက်ဌေးဆိုင်။ (ဘွေ) လိပ်စချီ။ (ဘွေ) သံလျက်ခံ (ဘွေ) သံလျက်ထမ်း, (ဘွေ) သစ်ရောင်းစူး။

ဘွေကြိတ်လက္ခဏာ, *n.* a mark or sign, lucky or unlucky as determined by the number and character of the circular flexures.

—ကြိတ်, *v.* to have a bad flexure, causing the owner to be unlucky, ever falling into trouble; (fig., to be one who brings ill-luck on every one with whom he is connected in any transaction; very similar to the English sailor's expression "a Jonah," မင်းတယ်ဘွေကြိတ်သည်လှ)။

—ချာနောက်, —ချာလည်, *v.* to be involved in troubles; used adverbially; ရှာလိုက်သည်မှာ ဘွေချာနောက်၌နေရော။ အမှုများ ဘွေချာနောက်နေရောဒတ။

—ဆိုး, *v.* to have an unlucky flexure, to be unlucky; may also be used figuratively in the same sense, as ဘွေကြိတ်။

—ပူ, *v.* same, but less than ဘွေကြိတ်။ ဘွေဆိုး။ သည်နှစ်တယ်ဘွေပူသည်။ ကောင်းကောင်းနေရသည်မရှိသေးဘူး။

—လှ, *v.* to regard, take notice of, to take *au sérieux*; ကျိုးစားလိုပြောပါသည်။ ဘွေယူလိုထားပါနှင့်။

—ထိပ်, *v.* to curl spirally, as ascending smoke, မီးခိုးဘွေထိပ်လာသည်; also applied to running water, *e.g.*, ရေဘွေထိပ်မီးလာသည်။ လှေခတ်လိုမထက်နိုင်ဘူး; also used figuratively, အမှုများဘွေထိပ်လာချေပြီ။ သတ်နှယ်များထုချေရပါမည်။

—ထွပ်, *v.* trouble impends, to have the appearance of coming trouble; ထယ်ဘွေထွပ်သည်။ အမှုဖြစ်တော့မည်ဆိုချည်းတည်းကြံထားသည်။

အဲ, 1, *n.* a honorary title, the badge or insignia of said title, the name of a pagoda or an image of Buddh, *e.g.*, ရွှေထိရုံ။ ရွှေထိထောင်, of an image; မိနွေထောင်ကြီး (on the Mandalay hill) or of a person; အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာရကံ စေ ဟော ဓမ္မ ရာဇာမိ ရာဇာရု, the title conferred on the Thingaza abbot. In addressing a pōngyi with whose title he is unacquainted, a Burman will ask ကိုယ်တော်အဲတော် ထယ်လိုတွင်ပါသည်။ [Under Burmese rule it was regarded as a grave breach of etiquette to address an official, of even low rank, by his *name*. He was always addressed by his *official title*. A အဲ was a *personal* title given by the King and was not *necessarily* an adjunct of office. Many thugyis, for instance, had no အဲ. The အဲ was generally preceded by designation of the official's title, *e.g.*, ဝန်ထောက်ထောင် ဝက်စွပ်မြို့စားမင်းကြီး, and then came the အဲ။ မင်းထင်ထားသည်။ † From this it will, be observed that the Wundauk's *name* is not even mentioned.]

—ဝံ, *n.* a gold-leaf on which the title is inscribed.

အဲ, 2, *n.* a kind of song; အဲသိခြင်း (rare) ကြီးကြီးအဲကြီး။

အဲချစ် (ဝင်), *v.* the *Bauhinia variegata*.

(The twenty-fifth consonant in the Burmese alphabet and the fifth in the class of labials.)

မ, 1 (အစ်မ, an elder sister), *n.* sister; prefixed to proper names of women, indicative of equality. (Even very young girls are politely addressed with this prefix to their names.)

မ, 2 (from အမ, a female or mother), *a.* the first, oldest among many, original, chief among many, main, principal, as ထမ်း, a road, the main road, or the mother road; မြို့, the metropolis of a country, or the principal town in a district or subdivision of a district; မနုမြို့မ။

—ကျ, *v.* to sink in the water, as some kinds of boats (ထောင်းထိုင်လောင်းစင် and canoes), to the part where the wash-board and hull unite; ကျေကျသည်။

မ, 3, *an abbreviation* of မေ့ ဆေး, to alloy silver with tin.

မ, 4, *v.* to support, bear up, to assist, help, relieve; ကု, ညှိ, ထောက်, to “back” oxen, buffaloes. This word is also used in a distorted sense by thieves [နားအုပ်ကိုသွန်းသွန်းဖြို], which means to carry off cattle. Perhaps the nearest equivalent in English would be to “lift” cattle, “cattle-lifting;” ကျွန်တော်ကိုငွေ ၂၀၀ ထောက်ပေးပါဦး, assist me again, please, with about Rs. 200; နေရာထဲကြည့်ရှုပါဦး, again look after and help me with a situation.

—မ (pron. မေ), *v.* to assist; သည်မင်းအောက်ကျမှူးကိုတယ်ကြည့်ရှုပေးပါသည်, this official assists and looks after his subordinates very much.

မ, 5, *adv.* not, prefixed to verbs; မထိ။

မ, 6, *a.* odd, not even.

မအု (မင်), *n.* a kind of tree (*Nauclea cadamba*).

—သက်တံရှည်, *n.* the *Sarcocephalus cordatus* (Pali နိယ).

မပြီးချွတ်, *adv.* abruptly, prematurely; ကျွန်တော်အိပ်မက်ကိုခင်ကျားမပြီးချွတ်မှိတ်မတ်သည်, the Burmese are of opinion that the first interpretation of a dream is the true one; consequently, if a person unsolicited gratuitously gives a dream an unfavourable interpretation, such conduct is much resented; (2) အထုပ်ကိုမေးမြန်းပြီးချွတ်ထုပ်သည်။

မအေ, *n.* a mother (used more in colloquial than in writings); အမေ, အမိ, အမေ, မိခင်။ အကလေးဖြစ်ချင် (pron. မြင့်) မာပါ၏။ မအေကြီးမာပါ။

မေ့၊ *a. slightly sick at the stomach ; less than မှို ; less frequent than မေ့သော*, and not so elegant ; မေ့မေ့ရှိသည်။

မေ့, 1, *v. to covet, wish to enjoy, have an appetite for (a present object), hence မေ့မေ့ ; comp. တပ်။* ဥစ္စာကို မေ့သည်။ အပေါင်းအားကိုမေ့သည်။ တဏှာ ကိုမေ့သည်။ အစာကိုမေ့သည် (applied both to men and animals) ; မိန်းမကိုမှတ်တမ်းရေးပေးလိုက်သည်။ မေ့ကပ်အောင် (abbreviation of မေ့ကပ်အောင်) ရေးလိုက်သည်။

—မေ့, *v. to be inordinately attached to ; အိပ်မြင်းမြှောက်မေ့သည်။* စားမြင်းမြှောက်မေ့သည်, *see under* မေ့ ; တပ် frequently precedes မေ့မေ့။

မေ့, 2, *v. to dream ; not used singly ; hence အိပ်မက်, မြင်မက်။*

မေ့, 3, *v. to put the helm to port ; comp. မိုင်း။* မိုင်းမိုက်လိုက်သည်။ ထက်သန်သောသို့သွားသည်။

မေ့ကပ်, *n. a large casting net.*

မေ့ဘီး, *n. a kind of rouge et noir played with dice in Upper Burma ; မေ့ဘီးကစား။*

မေ့, *v. to be not even, i.e., to exceed, မှန်, သာ ; used only in the negative form and most commonly adverbially without an affix, as ထက်ထက်မေ့, or briefly ထက်မေ့။* သည်သာမကနိဝေရ်သို့မည်။ မိတ်မူလိုသို့သက်မည်, *i.e., မိတ်မူသည့်မေ့ ; also used without မ, e.g.,* ငွေသနာတောင်ပေးရသည်။ မေ့သွားကမ္မမေ့ဘဲ ၁၅၆ မိတ်ကရေသွား ; frequently the မ is omitted, *e.g., as* အသက် ၅၀ ကရီးသား။ ကမည်သင်ပါ။

မေ့နီး (Pali မေ့နာရ), *n. a certain sea animal ; ငါးလိပ်မေ့နီးကို၏အစာဖြစ်လေကုန်၏။* အတော်ထက်ဝန်းကျင်ထဲသို့သွားသောမေ့နာရမေ့သည်။ သွေးအတိအကျရှိသဖြင့်ချင်းချင်းနီးမြှုပ်လေ၏။

—ကွက် (*pron. မေ့နီးကွက်*), *n. the figure of a number of rhombs in a square ; comp. မှန်ကွက်။* မေ့နီးကွက်ကာသည်။ မေ့နီးကွက်ရေးသည် ; also applied to *clouds ; ထိပ်မေ့နီးကွက်ထသည်။*

မေ့နာရ (Pali), *n. Capricorn, the tenth sign of the Zodiac ; ထပြာထိပ်ကရေမှ။* ကြယ်ဖုသျှာသည်။

မေ့ကောင်းကျိုး, *n. the punishment of demerit ; သူတပါး ကိုမေ့ကောင်းကြံတွင်း။* ကျိတ်မေ့ကောင်းကျိုးပေးတတ်သည်။

မေ့ကောင်းတရောင်း (from ကောင်း), *adv. not well.*

မေ့ကောင်းမှု, *n. demerit ; အကုသိုလ်။*

မေ့ကောင်းမကောင်း, *adv. not sufficiently, not enough ; မေ့ကောင်းမကောင်းအထက်မကောင်းအောက်မကောင်းမကောင်းဖြစ်နေသည်။*

မေ့, *n. a Mogul ; မေ့မျိုးမေ့ကြက်။*

မေ့နီ, *n. a royal crest (worn by queens).*

ထိုင်ဆောင်း, *v.* to wear such.

—သရဖူ, *n.* a royal crown; *comp.* ပေါင်း။

ဓမ္မရု, *n.* thrush or apthæ [a kind of parasitic disease affecting children].

ကျေးမကျည်, *adv.* disrespectfully (infrequent); ကျေးမကျည်နှင့်အထုပ်
ကြိုးစားအားထုတ်မထုပ်ဘူး။

ကျွတ်, *n.* a species of commelyna, *M.*

မနိတရီ, *adv.* in a nonchalant, callous manner; မနိတရီနေတတ်သည်။

မခိုင်းတမည်, *adv.* disrespectfully (infrequent); မခိုင်းတနိုင်။

မချည်း, *verb. affix, continuative*, though, notwithstanding; သေ
လည်း။ ထာမချည်း။ သွားမချည်း။

မချွတ် (from ချွတ်, to be out of place), *adv.* certainly, truly, ကေန်,
အမှန်; နက်ဖန်မချွတ်သွားလိမ့်မည်။ ယခု ဖတ်သော နိမိတ်မချွတ် ဖြစ်လိမ့်မည်,
the omen now interpreted will assuredly be fulfilled.

—မတွင်း, —မတွဲ, *adv.* same; မချွတ်မတွဲအမြဲတေ။ အခွန်ရောက်ရပါထို
သော။ ကျွန်ုပ်ခရီးအောင်ပစ္စည်းမချွတ်မတွင်းပို့လိုက်ပါ, please be sure
and send my travelling things.

မဂ္ဂ, *n.* Magadha (Behar, India); မဂ္ဂထောသ, *n.* the language of
“Magadha. “Magadha, south of the Ganges, had for its
“capital, at first Radzagio (ရာဇဂြိုဟ်), until Kalathoka, a
“hundred years after the death of Gaudama, transferred
“the seat of his empire to Pataliputra (ပါတလိပုတ်). The
“celebrated Wéloowoon (ဝေလူဝုန်) monastery was situated
“in the neighbourhood of Radzagio, and was offered to
“Buddha by King Pimpathara (ပိမ္မသရာမင်းကြီး) Bimsara],
“the ruler of that country.”—Bigandet’s Life of Gaudama.

မဂ် (Pali မဂ္ဂ), *n.* a passage, way, a course of duty. The paths.
There are four paths, margga, an entrance into any of
which, either immediately or remotely, is the attainment
of nirwána. They are (1) Sowán (သောတာပန်), (2) Sakradá-
gámi (သက္ကဒါဂါမိ), (3) Anágámi (အနာဂါမိ), (4) Arya (အရိယာ,
အရဟတ္တ). Each path is divided into two grades: (1) the
perception of the path (မဂ်); (2) its fruition or enjoyment,
မဂ္ဂ, margga-phála, မဂ်-မဂ္ဂ, the wisdom necessary for the
reception of the paths is called gótrabhu-gnyána.—M.B.

—မဂ္ဂ (မဂ်ချွေ), *v.* to defile by sexual intercourse (local).

—ထေးထန်, *n.* the four grand ways or courses of duty (see
under အရိယာ) which lead to nirwána.

—မဂ္ဂ, *n.* the fruition of the path leading to nirwána; မဂ္ဂသန်မဂ်
မဂ်အတ္ထိဌာရင်ဝေသာရိယာသနာတွင်းသို့သွတ်သွင်းခြင်းဖြင့်လိုပါကြောင်း။

ဝေဝ, *n.* an aperture of the body, of which there are nine (infrequent in colloquial); ခွဲချက်ပါး (more common).

ဝေဝရှစ်ပါး (Pali ဝေဝေ, a way, and ခွဲ, a part or division), *n.* the eight (good) ways, namely, သမ္မာဒိဋ္ဌိ, right opinion; သမ္မာသင်္ကပ္ပေ, right intention; သမ္မာဝါစာ, right words; သမ္မာကမ္မန္တ, right action; သမ္မာအာဓိဓေါ, right way of supporting life; သမ္မာဝါယာမော, rightly directed diligence; သမ္မာသတိ, good heed, caution; သမ္မာသမာဓိ, composure, serenity.

ဝေဝနာ (Pali ဝေဝေ, a way, and ဌာန, a place or receptacle), *n.* a person who is perfect in one or more of the four grand courses of duty; ဝေဝနာထေးထောက်။ ဝေဝနာထေးထောက် (မင်းထေးထန်).

မင်း, *v.* to like or love, be attached to, either ကြိုက် or ချစ်, hence ခိုမင်း; ဆွေမျိုးမင်းသည်။ သားသွီးမင်းသည်။ ခင်အားမြင်းအဖော်ကိုတတ်မင်းသည်, your horse is very attached to its companion, မြင်းမြင်းချင်းတတ်အဖော်မင်းသည်။

မင်္ဂလာ (Pali မင်္ဂလံ), *n.* whatever is propitious, whatever gives happiness or removes evil, a blessing, a religious rite or ceremony, a sacrament; လယ်ထွန်မင်္ဂလာ။

—အိမ်ထောင်, *n.* the house occupied by a king before ascending the throne; မင်္ဂလာအိမ်ထောင်မှာစံသည်။ မင်္ဂလာအိမ်ထောင်ပါကျန်။ (နန်းတက်လျှင်အထူးသဖြင့်သူကောင်းပြုတတ်သည်).

—ဦး, *n.* a ceremony which has not been performed by the person before; [မင်္ဂလာဦးဥစ္စာ။ မင်္ဂလာဦးပစ္စည်း, the property contributed by the bridegroom when married].

—ကြေးထောင်း, *v.* to ask for largesse from the bridegroom during the ceremony of marriage, as is the custom of young Burmese bachelors. If *not* given, the youths usually revenge themselves by throwing brick-bats and stones at the house where the ceremony is being conducted.

—စီးထောင်ဆင်, *n.* a royal elephant.

—စီးထောင်မြင်း, *n.* a horse belonging to the royal stud; မင်္ဂလာစီးထောင်မြင်းဝန်, *n.* master of the horse.

—ထောင်, *v.* to perform a religious ceremony, *particularly* to perform the ceremony of marriage; မိန်းမသားမင်္ဂလာထောင်သလိုသမီး။

—ဆွမ်း (from မင်္ဂလာဆွမ်း), *n.* rice offered on the occasion of a marriage, also rice offered to guests. (It includes curry.)

—ဆောင်သတို့သား, *n.* a bridegroom.

မင်္ဂလာဆောင် သတ္တိသား၏အဖေ (မင်္ဂလာဆောင် သတ္တိသား၏အဖေ), *n. a bridesman*; လူပျိုရုံ။ အပျိုရုံနှင့်မင်္ဂလာဆောင်သည်။

—ဆောင်သတ္တိသား, *n. a bride*.

—ဆောင်သတ္တိသား၏အဖေ (မင်္ဂလာဆောင်သတ္တိသား၏အဖေ), *n. a bridesmaid*; အပျိုရုံ။

—ထိုင်း, *n. duties to Government, whether services or taxes*.

—မြ, *v.*; *see* မင်္ဂလာဆောင်။ ခေါင်းဆေးမင်္ဂလာပြုသည်။ နားတွင်းမင်္ဂလာပြုသည်။ လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုသည်။

—၁, *n.*

—ထုတ်, *n. rules of happiness, a summary of beatitudes*; မင်္ဂလာထုတ်။ မင်္ဂလာတရားတော် [the Burmese say ထုတ်ခံတွင်းတော်ကဏ္ဍဦးစွာထွက်သောတရား]။

မင်္ဂ, a modification of the *pron.* မင်း, *see* Grammar, sec. 77; မင်္ဂ, the colloquial possessive form of မင်း၏ by elision of the ၏, မင်္ဂအုတ် for မင်း၏အုတ်။

မင်း, ၁, *n. a ruler, governor, a controller (an official)*; မင်း (မင်းနား နေမင်းရည်။ မင်းထိထိတ်ထိတ်။ ခြေချောင်းလည်းမကယ်နှင့်။ မင်းလွေလည်းမဆည်းနှင့် used to designate certain trees as မိမင်း, လေမင်း, also applied to the great luminaries as နေမင်း, လမင်း). [In Burmese writings a term frequently applied to Bódhisats (ဘုရားလောင်း), who in former stages of existence were born as animals; ချင်သေမင်း။ မျောက်မင်း။ ယုန်မင်း။ ရွှေဥဒေါင်းမင်း။ ဆဒ္ဒါန်ဆင်မင်း။] [မင်း, prefixed to names of women, *e.g.*, ရှင်မင်းကျော့]။

—ကိုရည် (မင်းကိုရည်), *n. a cord worn round the neck of a candidate for the priesthood (မောင်ရှင်လောင်း) previous to assuming the cloth of a novice*.

—ကျင့်ထရား၁၀ပါး, *n. the ten laws incumbent on kings to practise*, (၁) အကောဓံ။ အမျက်မထွက်ခြင်း (၂) အဇ္ဈင်္ဂ။ ဖြောင့်မတ်သောအထူရှိခြင်း (၃) အဝိယံ။ သတ္တ။ မညည်းဆဲခြင်း (၄) ခန္တီ။ သည်းခံခြင်း။ (၅) ခါနိ။ အတ္တပေးခြင်း။ (၆) ပရိဝာဂံ။ စွန့်ကြဲခြင်း။ (၇) မဒ္ဒံ။ သိမ်မွေ့ခြင်း။ (၈) ထာဝံ။ မြို့မြို့ကျင့်ခြင်း။ (၉) အဝိရောဓနံ။ မြည်သူတို့နှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်း။ (၁၀) သီလံ။ သီလရှိခြင်း။

—ကြီး, *n. a king, monarch*; *in modern use* a great minister of state, a Commissioner of a Division; ဖြင်ဝန်။ နိုင်ငံခြားဝင်းကြီး, a Minister for Foreign Affairs, Conservator of Forests; ဆင်ထောဝန်ကြီး။

—ညီနောင်, *n. two nat brothers supposed to reside at the town of ထောင်မြန်း, ဣမြင်းညီနောင်* [အထက်လားရယ်နှင့်။ ပုပ္ပါးထောင်ခြေရင်းက။ ဆင်းလျှော်ထည်]။

—ညီဝင်းသား, *n. a collective term applied to the princes of a royal family*.

မင်းတရား, *n.* a monarch; ရှင်ဘုရင်။ တဝရှင်။ ထဝရှင်မင်းတရားကြီး။

—တိုင်းမင်းရှု။

—ပေါင်း, *n.* a medicine compounded of several medicinal vegetable productions; ကမုန်းမင်း၊ နွယ်မင်း၊ သစ်မင်း, &c. [compounded with a view of making a person invulnerable or of gaining the affection of others (*particularly women*); ကာယထိပ္ပိ၊ ဝိယထိပ္ပိပြီးစေတတ်သည်]။

—ပြစ်မင်းဒဏ် (သင့်), *v.* to incur a penalty imposable by government authority; မင်းပြစ်။ မင်းမျှတ်သင့်သည်။

—ပြု, *v.* to rule, to govern (မင်းလုပ် used in a somewhat reproachful sense and applied to officials who make an *ostentatious* display of power, or position, ထတ်မင်းလုပ်သည်)။

—တုန်းပေါက် (*pron.* မင်းတုန်းဗောက်), *n.* a hole in the roof of a palace (a little west of north).

—ဘုရား (*pron.* မင်းဗရား), *n.* a title of honour, your honour, your worship; the Burmese frequently address pensioned officials, such as myoóks, by this title.

—မြှောက်ထန်သော (ငါးပါး), *n.* regalia [of these five are reckoned, namely, ထီးဖြူ, the white umbrella; မကိုင်း, the crown; သံလျှော်, the sceptre; မြေနင်း, the sandal; and သားဖြီးထပ်, the fly-flap].

—လုထင် (*pron.* မင်းသထင် or မင်းဒထင်), *n.* one who executes the orders of a governor [a peon, an orderly].

—သမီး, *n.* a princess, the daughter of a king. [The person, male or female, who acts the part of the princess in a dramatic representation, ဇာတ်မင်းသမီး။ မင်းသမီးလုပ် (in a *zat pwè*), မင်းသမီးဆွဲ (*pron.* မင်းသမီးစွဲ) in a puppet play.]

—သံ, *n.* an ambassador, သံတမန်။

—သား, *n.* a prince, the son of a king. [The person, male or female, who acts the part of the prince in a dramatic representation, ဇာတ်မင်းသား, မင်းသားလုပ်သည် (in a *zat pwè*), မင်းသားဆွဲ (*pron.* မင်းသစွဲ) in a puppet (ရုပ်သေး) play.]

မင်း, 2, *pron.* you, *mas.* or *fem.*, addressed to an equal or an inferior.

—ကြီး, *pron.* same, but addressed to one older than the speaker; [မင်းကြီး is usually used in a reproachful sense, though not always so, *e.g.*, (1) မင်းကြီးမှီဝတ်သည်။ မင်းကြီးတတ်စေကာမူသည် (2) မင်းကြီးများသည်ထိုကြံကြံပါ။ သည်မှာထိုကြံပါ]။

—မာ, *pron.* same, addressed to an inferior, expressive of disapprobation; မာင်မင်းမာ (to men), မတ်မင်းမာ (to women)

are also used—(1) မောင်မင်းမာသည့်ထိုမြင်မည်မထိတူးထား။ (2) မထိ
မင်းမာကျွမ်းကားနားမထောင်တူး။

မင်းဦးမင်းထွင်, *a. or adv.* out of lawful wedlock; မင်းဦးမင်းထွင်သား,
n. a natural child (son), ကတားမြီးထူးပျော်ပါး၍မွေးသည့်သား။

မင်းထိုးကာ (*pron.* မင်းထိုးဂါ), *n.* a kind of wild creeper, the bulbous
root of which is used as an aperient (မင်းထိုးကာကဲသည့်ဆေး)

မင်းကွတ် (မင်) (*pron.* မင်းကွတ်), *n.* the mangosteen.

မင်းထုတ် (*pron.* မင်းထုတ်), *n.* a bolt; မင်းထုတ်ထိုး၊ မင်းထုတ်ထိုး၊ to fasten
or secure with a bolt; sometimes called မင်းထိုး။

မင်းခေါင်း, *n.* the argus pheasant or Malay peacock, *M.*

မင်းပေါ (*pron.* မင်းပေါ), *n.* a kind of plant.

မင်းရိသေ (မင်), *n.* a kind of plant.

မင်းထွင်, *n.* dust raised by a gentle wind; of a particular ap-
pearance as exhibited in the hot season.

—မြီး, *v.* to exhibit such an appearance; မင်းထွင်ထ။ မင်းထွင်မြီး။
တပေါင်းထံသို့မင်းထွင်မြီးထေရ်ကထောင်သည်နှင့်။ မင်းထွင်မျှားမြီးထွင်မြီး
ကျထော့မည်။ These terms are probably far more frequently
used in Upper, than in Lower, Burma.

မဝင်, *n.* faeces, ordure; ကျင်ကြီး, ချေး, ဝမ်း။

—တီးပြင်, *n.* same; မဝင်တီးပြင်အရပ်။ မဝင်တီးပြင်ချည်း ထည်းထဲ။

မဂ္ဂ (Pali), *n.* death; သေခြင်း။ မဂ္ဂမာရ်, *see* မာရ်ငါးပါး။

မတ္တရ or မတ္တရိယ (Pali), *n.* covetousness. “Mātsaryya, selfishness,
“that which leads me to wish that the prosperity which has
“come to me may not come to another. If any one under
“the influence of this principle sees even in a dream that
“the advantages he enjoys are imparted to others, he is
“unable to bear it; his mind thereby becomes debased, and
“the features of his countenance are changed, so that it
“becomes painful to look at him; he wishes not the pros-
“perity of another and loves only his own.”—M.B.

မဏ္ဍိမ (Pali), *n.* the second of the five parts into which the first
of the three grand divisions of the Buddhist scriptures
(ထုတ်) is sometimes divided; မဏ္ဍိမပဏ္ဍာသ်။

—မဇ္ဈိယ, *n.* middle age; မရိမာမဇ္ဈိယ, from infancy to middle
age; မဏ္ဍိမာမဇ္ဈိယ, from the age of 33 and 4 months to 66
and 8 months.

—မေဿ, *n.* the 16 countries of India famous in Buddhist his-
tory, သောဋ္ဌာယ ၁၆ ဖြည့်။

—မဇ္ဈိမ, *n.* the middle path of the sun; *see* 88။

မဏ္ဍိမထိတ်, မဏ္ဍိမဒေသ (Pali မဏ္ဍိမ, middle, and ဒေသ, place), *n.* the
middle part of the world, including the sixteen great

မြည်ကြီး ၁၆ မြည်, the scene of the sacred histories of Gau-dama.

မည်, 1, v. to be named, have a name, be called (be termed); hence အမည် and မှည့်။—(1) ကျေးဇူးရှင်ကို ကျေးဇူးဆပ်မည်ဟူ၍ထောင့် ခုသောဇာတိဇာတိ ပတ္တမြားလက်စွပ်ကို ခံတွင်း၌ဝံ့၍သွားပြီးလျှင်။ ဤလက်စွပ် ကားလက်စွပ်မည်ကာမဟုတ်ပါ။ ခပ်သိမ်းသောအလိုကိုပေးတတ်၏, and de- claring that he would repay the benefit of his benefactor, he enclosed the ruby of brilliant lustre which he obtained in the forest in his mouth (and said) “regarding this ring, it is not merely termed a ring, it consummates every wish;” (2) မိန်းမဆိုမည်သည်မှာများစွာလွှဲလွင့်ပတ်ကတ်သောမာယာလည်းရှိ၏, and as for those who are designated women, “they are in the habit of beguiling by many artifices [မည် is not much used in colloquial, but is met with now and again; e.g., သည်လူမျိုး တရပ်လည်းမည်နိုင်။ ရှင်းလည်းမည်နိုင်, this race (of man) cannot be called Chinese or Shan].

—ထား, v.

မည်, 2, *pron. a.* what? (interrogative), whatever; မည်သည့်အ ကြောင်းကိုစွဲရှိလျှင်။ ကျွန်ုပ်ဆီကိုသာပြေးလာခဲ့။

—သည်, same.

—ခွာ, —ဝါ, same, variously reduplicated and constructed.

—သို့, *pron. a.* of what sort? (interrogative); အဘယ်သို့။ မည်သို့မည် ညာမဆိုဘဲပြန်သွားသည်။ အရိဋ္ဌဇနတ္ထမင်းကြီးလည်း။ မည်သို့မဆိုငါ့ဦးထုပ် ကို ကောင်းကြံသူမဟုတ်တုန့်ထိုးမှုက နေလိုက်၏, and King Areithta, without saying anything, thus made a mental reservation “my younger brother is not one who will plot evil against me.”

—သို့မည်ညာ, same; မိုးထုပ်ခိုးထည်နှင့်မိပြီးသည့်နောက်မည်သို့မည်ညာအစပ် ခံသော်လည်းအကျိုးမရှိ, after having been apprehended with stolen property, nothing will benefit you, however you may undergo examination.

မည်, 3, *verb. affix*, shall, will—(1) ဦးဖြူသေမည်ညာ, the night that U Pyu was going to die; (2) သည်အလုပ်လုပ်မည်သူမရှိဘူးသား, is there no one who will do this work? [In colloquial မည် is often corrupted into မယ် and မဲ့; it appears to con- vey the sense of the person spoken of being wayward in doing a thing or pursuing a course of conduct from sheer wilfulness, e.g., (1) သူကောင်းမှန်ပါလျက်ထားနှင့် တမင်ဆိုးမဲ့ဆိုးသည်။ (2) သည်အမှုကိုမပြောဘဲ ခင်ဘူးအနေ နိုင်ထားနှင့် (တမင်) ပြောမဲ့ပြော သည်].

မည် အကြောင်း, *verb. affix*, expressive of the infinitive or potential mood; as (အမှုကို) ဆုံးဖြတ်မည့်အကြောင်းလာသည်, he came to decide, or that he might decide (the case), ရအောင်.

မေ့ (မေ့) (*pron. မြည်*), *n.* a kind of plant [the four o'clock]; မေ့ပန်းပင်, a kind of tree.

— သက (မေ့သက), *n.* a kind of plant; မေ့သကပန်းကဲ့သို့ရုတ်သီးတင်းနဲ့ထည့်မျှမွေးပေသည်။ မေ့သကနတ်ပန်းကို ထာသည့်အခါ အားရစွာ နင်းရသကဲ့သို့ချင်းသာစွာရှိကြောင်း။

မည်သမီ, *n.* red velvet (?)

မညီးပန်း, *n.* a species of amaranth.

မည်း, *v.* to be dark, black; နက်။ စကားပြောသည်မှာ အများမည်းလှသည်။ မိတ်ဆိုးထိုမျှတ်နှာများမည်းနေရော။ ကြောက်ဖွန်းထိုမျှတ်နှာများမည်းနေပြီ။ မည်းခြည်။ မည်းထပက်။ မည်းပုဆိုး။

— နက်, *v.* same; မည်းနက်သောသတ္တန်ရှိသည်။

မည်း, *an abbrev. of* မောင်းမည်း, to daunt and terrify indirectly; ကွန်ထော်ထိုမည်းပြီးထုပ်သည်။ မထားကိုမည်းထိုကြောင်မိုက်သည်။ [မည်း conveys the meaning that one is violent in one's speech or acts to any one, with a view of influencing, or annoying, a *third party*].

မဏိ (Pali), *n.* a precious stone; ကျောက်မြတ်, မဏိရတနာပုံ “the heap of precious stones” [the head of a priest, မဏိတော်မြှောင်သည်။ မဏိတော်မြည်းသည် or idol]; မဏိတော်ရောက်အောင်အရပ်တော် ဝ တောင်ရှိသည်။ မဏိတော်ကိုအာရုံသည်။ (မဏိရတနာ is said to be only strictly applicable to rubies).

— ဩဃ, *n.* the *Carallia lucida* [the bark and root have medicinal properties and are included in the Burmese pharmacopæia, တိဇ္ဇော]; “a heavy close-grained wood used for rice-pounders.”

— မေဃာ, *n.* the (female) guardian nat. of the sea, ပင်ထတ်တေဇ် [the female nat who saved Maha Zanekka from a watery grave]; သန္တာရင့်ညောင်း။ လောင်းဗုဒ္ဓဝိ။ ထုလိမ္မာကို ချင်းသာရွတ်ရည်။ ကတ်သတ်ဉာဏ်။ ထွဉ်ထည်ရပ်ပတ်။ ကောင်းကင်ရပ်က။ မဏိမေဃာ။ စောင့်ရှောက်လာသည်။

ဓမ္မာဓိ (*pron. ဝန်းဒပ်*, Pali ဓမ္မာဓိ), *n.* a large shed or booth, a building erected for a temporary occasion (larger than ကနားခြင်း), such as for the performance of a zat or yothé pwé or when a person gives a feast to his relations and friends; ဝဲတကာမှန်းထိအောင်။ ဓမ္မာဓိဘိုင်တက်သည်, “in order that every one may know that he is the giver of the feast, he ascends the post of the mandāt,” said allusively of persons who are ostentatiously liberal.

မေတ္တဝါထောက်, — ဆိုး, *v.* to erect such a booth.

— မင်း (မဒ္ဒာတ်မင်း), *see* မဒ္ဒာတ်မင်း၊ စကြဝတေးမင်း, Chakrawartti.

မဏ္ဍိုင် (Pali မဏ္ဍလံ, a circle, and ထိုင်, a post), *n.* an upright pivot, the centre of a circle, *figuratively* the tree under which a Buddha is perfected (*see* ဗောဓိပင်), which is in the centre of the great southern island, ဓမ္မဒီပ; ဒာရီမဏ္ဍိုင်, the pivot of a watch, သစ္စာနွတ်သီး၊ မဏ္ဍိုင်ကြီး။ (Prov.)

မတ်, 1, *n.* a husband's younger brother, a woman's younger sister's husband; *comp.* ဒေသီ။

မတ်, 2, *n.* a mat, a weight equal to four great pais (ပဲ) or five small ones, မတ်ထေး; [၁, four annas].

— စေ့, *n.* a 4 anna bit.

— ငြား, *n.* a ditto.

မတ်, 3, *n.*; *see* အမတ်, a person of rank.

မတ်, 4, *v.* to be erect, upright, perpendicularly straight, to make erect, upright, &c. (also used figuratively) [to be plumb; တံခါးပေါင်များမတ်ခဲ့ထား, are the cheeks of the door plumb?]; ယုံပါထော့ခင်အားတယ်မတ်သည့်လူ, trust him, sir, he is a very upright man; (2) သည်ထိုင်ကို မတ်မတ် ထားပါမေ့လျော့နှင့်, please place the post straight, do not let it lean to one side; (3) မီးဘုံးပျံတက်ထိုက်သည်မှာမတ်လျှီနေချေ။

— စောက်, *v.* to be perpendicularly straight; မတ်စောက်စောက်။

— ထတ်, — ထတ်, *adv.* in an upright posture; မတ်ထတ်ကြံ meaning for a period so short that the person invited will not be under the necessity of seating himself; ကျွန်တော်အိပ်ရာကမတ်ထတ်ကြပါ။ မတ်ထတ်ပုံ, *n.* an elevation, P.W.D.; မတ်ထတ်သင်္ဃီ, an almira; ကျွန်တော်သားကထေးမတ်ထတ်ပြေးနိုင်ပြီ။

— ထတ်ထော်, — ရင်ထော်, *n.* an erect image of Buddha; ထမတ်ရင်ထော်, a mountain of towering eminence.

— ထတ်နာ, *n.* a disease which does not confine the patient to bed.

မထတ်, *verb. formative*; the terminations * * * and မထတ် form verbals denoting nearness of accomplishment, occasionally taking ချ before them, as * * * ဖြစ်ချမတတ်, *what is near sinking*; ထိုရွာသို့ရောက်ချမတတ်ရှိပြီ, we are near arriving at the village; ငွေဖြောင့်သည်မှာကျပ် သေမထတ် ပင်ပန်းသည်, I was nearly dead tired with having to paddle the canoe.

မတန် (*pron.* မခန့်) (from တန်), *a.* produced out of season, whether early or late, as မတန်သီး, *adv.* unseasonably, မတန်သီးသည်။ ထန်းမတန်သီး၊ မနံ့ထူးမတန်သီး။

မတူတူ, *adv.* in an unusual, suspicious, odd, queer manner; also used as a *noun*, *e.g.*, မတူတူလူ, a suspicious character.

မထော့, *n.* the *Xanthochymus pictorius*.

မထော်တဆ, *adv.* happening unluckily (a rising from inadvertence); ကျွန်တော်မထော်တဆပြောမိသမျှ။ ပြုမိသမျှသည်းခံပါခင်ဘူး။ (2) မင်းငွေစီးသည်အခါသတိနှင့်စီး။ မထော်တဆကျသွားလျှင်ဆေတတ်သည်။

မတ္တ, *adv.* slightly, a very little, not in earnest; combined generally with ကာ, as ဆေးစားကာမတ္တအနာမပျောက်, by merely taking now and then you will not recover [သွားသည်မှာတစ်လောက်ကြာ ဖြစ်။ သွားကာမတ္တကလေးရှိပါသေးသည်။ ထမင်းစာကာမတ္တကလေး။ ပြုလိုကာမတ္တသာလကွဏာရှိသောဆန္ဒစေတသိတ်။] သူတို့မြင်ဘူးကာမတ္တ။

မထီတဒီ (the မီ is often *pron. ree*), —မထီဝံ့စား, —မထီဝံ့မြင်, —မထီလေးစား (from ထီ, to reverence), *adv.* disrespectfully, irreverently, saucily; မရှိသေး [of the above four adverbs မထီဝံ့စား is the least used], မထီတက်သေး။ မထီထက်သေးနိုင်သည်, ပြောပေဆိုပေဒင်ထီမထီတဒီနှင့်နောက်သည်, though spoken to and admonished, he is in the habit of remaining in a disrespectful attitude; (2) သည်သူအစိုးရမင်းကိုမထီဝံ့မြင်ပြုတတ်သည်, this person is in the habit of acting disrespectfully towards the authorities.

မထေရ် (Pali မထာ, great, and ထေရော, a priest), *n.* a Buddhist priest of ten years' standing; ထရ်ဝံ့ညီဝံ့ညီအသိုင်း, as in inviting Buddhist priests to be seated; နဝက။ သင်္ဃာနေဝ။ အနုထရ်။ မဏ္ဍိမထရ်။ မဟာထရ်။

—မ, *n.* a priestess of similar standing (obsolete in colloquial).

မထောင်းတာ (*pron.* ထောင်းဒါ) (etymology uncertain), *v.* to be pretty well in health or other circumstances; used only in negative sentences; ကျွန်တော်ထိုင်ခွဲကပ်သည်ဝေဒနာသည်။ ဤဆေးကိုစားကတည်းကထောင်းတာရှိပါသည်။ (2) သည်နှစ်လုပ်သည့်ဆောင်တာများစွာမဖြစ်သော်လည်း မထောင်းတာ ရှိပါ၏။ (3) ဆေးသွားမထောင်း တာဘူး ထုနာမှာမံဖြီ, "it is pretty well for the doctor, but as for the sick person, he is in agony" (Proverb).

—ရှိ, *v.* same.

မဒဝ (မင်), *n.* a tree. * * * Two species or varieties are named, the *Dalbergia glauca* and the *Dalbergia ovata*; the bark produces a mordant for indigo [sails used by the Burmese are frequently dyed with the bark of this tree. The dyeing of sail-cloth, &c., with the bark of the tree is termed မိုထိုး].

မန (Pali), *n.* mind, မိတ်။

မနက်, *a.* corruption of နံနက်, the morning.

မနသိကာရ (Pali), *n.* meditation ; နှစ်ထိုးသွင်းခြင်း [ထောနိထောမနသိကာရ။ အသင့်အထင့်နှစ်ထိုးသွင်းခြင်း]။

မနာယတန (Pali မန and အာယတန), *n.* the faculty of thinking.

မနီးမကင်း (from နီး and ကင်း), *adv.* rather distant ; အိမ်ချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။ ရွာချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။ သဘောချင်းမနီးမကင်းရှိသည်။ မနီးမကင်းလိုက်ပါသည်။

မနုဿ (Pali), *n.* man, လူ။ မနုဿဘုံ။

မနုဿိယ (Pali), *n.* a fabulous monster, a compound of man and a lion, a sphinx.

မနေ့, *n.* yesterday.

မနော (Pali), *n.* the mind, စိတ်။

—ကံ, *n.* the action of the mind, thought ; *comp.* ကာယကံ and ဝစီကံ။

—ဆိုး, *v.* to be evil-minded, malicious, malignant.

—သန့်, *v.* နှစ်ထိုးသန့်။

မနောမဏိဝါဒ, *n.* a gift made in order to attain the Buddhahip.

မနောထင်ပန်း (*pron.* မနောထင်ဗန်း), *n.* a kind of salver set with precious stones.

မနိုင်ခကန်, *adv.* familiarly, on such terms as admit any liberties being taken without giving offence.

မနိုင်ထည့်ကန် (*pron.* မနိုင်ထည့်ဂန်), *adv.* same (but by far more frequently used) ; ဦးမိုဟ်းသီးနှင့်။ မောင်ဝက်ကလေး။ အရွယ်ချင်းမမျှသော်လည်း။ ဝါသနာချင်းတူခြင်းကြောင့်မနိုင်ထည့်ကန်နေကြသည်။

မန်ကျည်း (*pron.* မဂျည်း), *n.* the tamarind, မန်ကျည်းပင် နုဝပြုထား။ [မန်ကျည်းပင်တောင်ကိုင်း။ ဖြိုင်းနားသည့်မြတ်သိုက်။ မောင်မလာအားလူငှားလိုထွတ်လိုက်, a tabaung (တပေါင်) prevalent in the time of the Singu Prince.]

—ကြတ်ဆူ, *n.* the tamarind fruit not quite ripe (ရွှမ်းပျဉ်း)။

—စေ့ (မွေး) (ရောင်), *n.* red or reddish, inclining to a dark bay colour ; applied to horses.

—ပေါက်, *n.* a species of soapwort, *M.*

မန္တဝံပင်း (မန္တဝမ်း), *n.* a sovereign of the four grand islands ; ဝကြာမင်း။ ကျွန်းကြီးငှကျွန်းကိုအစိုးရသည့်ဝကြာဝဇ္ဇာမင်း။

မန္တန်, *n.* a muntra, a charm or spell ; ဦးပါထွင်ဝါထာ။ ဦးပါထွင်မန္တန်။ ဝါထာမန္တန်ထိုဖြင့်မန်းမှုတ်သည်။

မန္တရား, *n.* same ; မိကိကဆရာသည်။ ဆေးမန္တရားအရာ၌အလွန်လိမ္မာသည်။

မန္တလီ, *n.* a counterfeit precious stone, မန္တလီကျောက်။

မန်း, ၁, *n.* a kind of humour producing a swelling or sore.

မန်းရည်, *n.* the thin matter from such a sore (*e.g.*, from a boil); အနာကမန်းရည်ကျသည်။

—ထိုက်, *v.* to secrete such matter.

မန်း, *n.* a contraction of မန္တလေးစကားတော်ထော်မန်းဆန်သည်။

မန်း, 2, *v.* to charm, infuse virtue into by repeating a muntra.

—ရှုတ်, *v.* (to blow upon while repeating a muntra); *see* the parts.

မနှစ်, *n.* last year, မနှစ်က။

မေ, *n.* a mistress, madam. The Burmese often address their mother or elder sister as မေ။

မေ (from အမေ, mother), *n.* mother; prefixed to names of women, indicative of seniority or expressive of respect; (elderly women and young women have မေ prefixed to their names).

—မေ, *n.* the mother of a Buddha, a monarch, a pôngyi or high official; မေမေမာယာ, the mother of Gaudama; ဘုန်းကြီးမေမေ။ ရှင်ဘုရင်မေမေ။

—မင်း, *pron.* you, *fem.*, addressed to a woman, indicative of disrespect or anger; women are usually addressed as မေမင်း in court (by the Judge).

—ရှင်, *n.* a madam, respectable woman (rare).

—လှ, *pron.* you, *fem.*, addressed to a young woman, indicative of polite consideration.

—သီတရှင်, the ultimate pronounced သင်, *n.* a vestal, nun, unmarried deaconess or priestess. In speaking to nuns it is usual to address them as သရာ or ဖွားသီတ။

—သီတရှင်ကျောင်း, *n.* a nunnery, a convent.

—သူတော်, *n.* same; သူတော်မ; *comp.* သူတော်။

မယား, *n.* a wife (when speaking of the wife of another, it is not considered polite to use မယား။ မိန်းမ is preferable); မယားမညီဇွေ့မေ့။ သွားကြားရိုးညှပ်။ မျက်စင် ဝိုင်းဝင်။ ဆံတပင်ထင်း။ ချစ်ချင်းမယား။ မယားမည်းဆိုကြောင်းကိုရှိသည်။

—ကြီး, 1, *n.* (the principal wife, *i.e.*, the first taken of two or more).

—ကြီး, 2, *n.* a kind of tree.

—မိုး, *v.* to commit adultery (as a man) မယားမိုးမှု; an adultery case, ပရဒါယိကထံပြင်မှားသည်။

—မြဲသားမြဲ, *n.* the married state.

မယားငယ်, *n.* an inferior wife (မထေးသိမ်မထေးငယ်).

—စံရွေး, *v.* to be fastidious in the choice of a wife ; မထေးစံရွေး
မထေးရွေးနှင့်ငြားတတ်သည်။

—နင်း (ဝင်), *n.* the *Zanthoxylon budrunga*.

—နေ, *v.* to have a wife (inelegant) ; မထေးချီမိန်းမချီ

—ပါသား, *n.* a wife's son by a former husband.

—ဝတ်ငါးပါး, *n.* the five duties incumbent on a wife.

—ထိမ် (ဝင်), *n.* a kind of plant, *see* ဗဝါနက်.—S. ; မထေးကြီးဝင်။

မတ်တတ်, *n.* a kind of tree [*Murraya, M.*], abounds in the Tavoy district.

မတ်န, *n.* a large iron nail ; သင်္ဘောတည်မည်ကြံတွင် မတ်နကြောက်လိုဖြစ်ရိုး
ထား, when about to build a ship, would it do, indeed, to be
daunted by (the price of) large iron nails ? meaning that
having made up one's mind to do anything, there should
be noflinching.

မချောင်မလည် (ထိုက်) (*pron.* မထောင်မလည်), *v.* to follow or "shadow"
another in an *apparently* unconcerned manner with a
view of watching his movements.

မရဏ, မရဏာ (Pali), *n.* death ; သေမင်း။ မရဏ်ဓူဝံဘဝိယာတိ။

—သန့် (Pali သာသန္ဓေ, near), *n.* the near approach of death
(မရဏာသန္ဓေစောစောသည်)။

မရန်း, *n.* the marian tree [the *Mangifera oppositifolia, M.*]

—ချောင်, *n.* yellow colour, like that of the မရန်း fruit [or per-
haps more like its seed] ; မရန်းချောင်။ မရန်းသွေး applied to
certain kinds of piece-goods.

မရိုး, *n.* a wife's elder sister, a man's elder brother's wife ; *comp.*
သတ်မရိုး

မရိုး, *see* မရိုး။

—စည်, *see* မရိုးစည်။

မရှင်, *n.* a mistress, madam, younger than မတ်ရှင် (very rare in
Lower Burma).

မထေ, *n.* heart-seed, *M.*

မတ္တ, *n.* a kind of plant or tree (Pali မတ်ထိက.—S.).

မထိမ် (ဝင်), *n.* a kind of tree, ထိမ်ဝင်။

မထီ, *n.* ; *see* ဓမ္မာထီ, *M.*

မထေးဌား (*pron.* မထေးဌား), *n.* paper ornaments, streamers, &c.
attached to flags ; တံခွန်။ ထုတ်ကား။ မထေးပွါး [these streamers
are often to be seen attached to the roofs of boats in

which dramatic troupes travel ; မေးခွဲနှင့်ဈေးတာငွေပါထိန်
ပင်ထဲ] .

မေ့မိင်, *n.* cream ; မွှိ, မေ့မိင်ဆင်, မေ့မိင်ခဲ။မေ့မိင်ကတ်, *v.* to form as cream.
မေ့မိင် (pron. မေ့မိင်မာ), *adv.* with ill-will ; မနာလိုသည်နှင့် မေ့မိင်မာဖြင့်
တတ်သည်။

မေ့မိင် (pron. မနာလိုကာ), *n.* a certain costly ornamented dress
worn by queens, မေ့မိင်ကာထန်ဆာ။

မေ့မိင်, *n.* a postern, a small entrance or side-door, used occasion-
ally when the larger gate is closed, a small backdoor, sally-
port.

—မေ့မိင်, *n.* same ; မေ့မိင်တံခါး။

မေ့မိင် (from မွှိ), *adv.* frightfully, as from wounds, or the near
approach of death ; မေ့မိင် ရှိနေတော့သည်။သေဆုတ်မှန်လိုမေ့မိင်
တော့သည်။

မေ့မိင် (မေ့မိင်), *n.* a large creeper from which the Burmese manu-
facture umbrellas and parabikes (ပုဂံပိုက်). [The *Morus*
laevigata, the *Broussonetia papyrifera*, M.] (မေ့မိင်မေ့မိင်)။

မေ့မိင် (မေ့မိင်), *n.* [a species of bignonia or trumpet-flower]. (The
Burmese make a curry of the flowers and also eat it with
အမည်းခြောက်)။

မေ့မိင်, *n.* fresh butter ; အမိန်းထောပတ်။

မေ့မိင် (pron. မေ့မိင်), a corruption, perhaps, of မေ့မိင်သည့် ကာလ
or မေ့မိင်သည့်အခါ, *adv.* lest perchance, peradventure ; မေ့မိင်
သေဆုတ်လျှင်ကျပ်သားသွီးမျှားကိုမေ့မိင်သွေးရန်မေ့မိင်။ မေ့မိင်သွေးရန်
နှင့်မေ့မိင်သွေးရန်ကြံရမေ့မိင်။

မေ့မိင် (from မေ့, negative, and သာ, to be pleasant), *n.* a funeral
(မေ့မိင်လက်ဖက်နှင့်လက်ဆောင်တက်သည်)။

—မေ့မိင်, *n.* the house in which a corpse is laid out before a
funeral.

—မေ့မိင်, *n.* same ; preparations, ceremonies, or appendages of
a funeral ; သေခင်းသေခန်း။သေသည့်အခင်းအခန်းကိုခွက်ဆောင်သည်။

—မေ့မိင်, *v.* to convey a corpse to the place of interment or burn-
ing.

—မေ့မိင်, *v.* same as သေသမျှ။သေသလိုက်ရှိသည်။

—ထောပတ်, *n.* the corpse.

မေ့မိင်ကန် (pron. မေ့မိင်ကန်), *n.* a kind of precious stone ; မေ့မိင်
ကန်ကျောက်။

မေ့မိင် (see သူတော်), *n.* a bad man ; သူမေ့မိင်။ မေ့မိင်နှင့်မေ့မိင်
တော်, မေ့မိင်ဖြစ်လိမ့်မည်။

မသိုးသင်္ကန်း, *n.* a priest's garment made all at once. This garment has to be woven on the night of the full moon of Tazaungmôn (within the period of night), မသိုးသင်္ကန်းဘူသည်။

မေဂ္ဂုဇ် (Pali မေဂ္ဂဇေ), *n.* excellent mental attainment (မေဂ္ဂုဇ် ၆၀၁၇၃) ဖြစ်သောအဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။

မေတ္တတာ (*pron.* မေန်လတာ), *n.* a certain ornamental dress worn by females of rank, မေတ္တတ္တာ; also a kind of creeper, မေတ္တတာနွယ်။

မေဃ (Pali), *a.* great, အကြီး; excellent, အမြတ်; မေဃာ ကုသိုလ်မိတ်။ မေဃာ ကရုဏာ မေတ္တာ တော်။ ဟန် မေဃာ။ ညာဏ်ပဿ (*pron.* ဗဿ); applied to vain, pretentious persons.

မေဃာကာလ (Pali မေဃာ, great, and ကာလ, a period, a kalpa), *n.* the period of time in which an entire revolution of nature is accomplished, subdivided into four cardinal periods (အသင်္ချေယကာလ။ သံဝနုကာလ။ သံဝနုဋ္ဌာယိကာလ။ ဝိဝနုကာလ and ဝိဝနုဋ္ဌာယိကာလ), each of which is subdivided into 64 intermediate periods; အနုရုကာလ [the present or Maha Bhadra kalpa].

မေဃာကာ (*pron.* မေဃာဂါ), *n.* a kind of plant which has medicinal properties.

မေဃာဆတ်, *n.* yellow jasper, *M.*

မေဃာဆီ (*pron.* မေဃာနီလူဆီ), lymph [a colourless fluid in animal bodies, contained in certain vessels called lymphatics].

—အကြော, *n.* a lymphatic, မေဃာတာဝန္တ, *see under* ခရဲ။

မေဃာဒဏ် (မေဃာဒါဏ်), *n.* formerly an inspector-general of priests, မေဃာဒဏ်ဝန်။ မေဃာဒဏ်စာရေး။

မေဃာပထမိ, *n.* the earth.

မေဃာမိတ် (မေ), *n.* a letter written by a high official of one country to a high official of another country; မေဃာမိတ်ပေး။ ရာဇာမိတ်။

မေဃာဘူတ (Pali မေဃာ, great, and ဘူတ, matter), *n.* one of the four material elements, earth, water, fire, and air, to which some add space (ဗုဒ္ဓမေဃာဘူတ); *see* ဘူတ and ခါတ်။

မေဃာရံ, *n.* a brick-wall under a pagoda; တန်တိုင်း (မေဃာရံ တန်တိုင်းကာ, —ခတ်, —ရံ)။

မေဃာရေရူပ, *see under* ခရဲ။

မေဃာလတာ, *n.* a certain fabulous creeper.

—တန်ဆာ, *see* မာလိကာတန်ဆာ။

မဟာဗျေကား (*pron.* မဟာဗျေဂါး), *n.* the bauhinia, *M.*, *see* ဗျေကား,

မောက္ခကားနီ, *n.* the purple variety, *M.*

—ဖြူ, *n.* the white variety.

—ဝါ, *n.* the yellow variety.

မောဝဏ်, *n.* universal history (the history of the Buddhas and Rahandas, *see* ဒီဝဏ်).

မောဝဏ်ရှင်တော်မင်းကြီး, *n.* the Chief Commissioner of Burma. The Chief Commissioner is usually styled in conversation မောဝဏ်မင်းကြီး and occasionally မင်းကြီး, in which latter sense it means *the* Mingyi.

မောဝဏ် (Pali မော, great, and သာဝဏ, disciple, ထပ်၌), *n.* select cardinals of a Buddh, either အဂ္ဂသာဝဏ (less honourable than မောဝဏ်) or အဘိတိသာဝဏ (more honourable than မောဝဏ်), *which see*.

မတုတ် (Pali မတုတ္တော), *n.* an instant, ခဏ ; commonly used with ထ, as ထမတုတ်, same.

မတုတ်ကတုတ်က, *adv.* rightly or wrongly, *e.g.*, မတုတ်ကတုတ်ကပြောထုတ်သည်။

မတုတ်ကရှင် (from တုတ်), *adv.* right ; မတုတ်ကရှင်ပြောသည်။ မတုတ်ကရှင်ထုတ်ထားသည်။

မတုတ်ရေး, မတုတ်မေတ်, *adv.* same.

မတုတ်ထန်းတယ်, *adv.* at random, မတုတ်ထန်းတယ်။

မတုရာ, *n.* agate, chalcedony, cornelian, onyx, opal, (မတုရာမလား).

—ကြောင်ဝင်, *n.* onyx, *M.*

—နီ, *n.* cornelian, ကြက်သွေး။

—ဖြူ, *n.* milk-white chalcedony.

—ဝါ, *n.* yellow chalcedony.

မယောင်ရာ (ပင်), *n.* a species of potato plant, *see* မိန်း။

—ကြက်ထက် (ပင်), *n.* a kind of medicine [used by အဂ္ဂိရတ်ဆရာ].

—ကျွဲသည်းပင်, *n.* a kind of medicine [frequently called မိန်းမယောင်ရာကြက်ထက်။ မိန်းမယောင်ရာကျွဲသည်း].

မံ, ၁, *n.* a species of insect (this name is unknown to many Burmans ; it is said to be like a large ant ?).

မံ, ၂, *v.* to plaster, cover with some soft substance ; ဆင်ထေမံ။ ဆေးမံ။ ရွှံ့မံ။ သရုပ်မံ။

—တုရား (*pron.* ပံတုရား), *n.* an image of cloth or paper, made on a clay model, sometimes made of သားရိုး။

မော, *v.* to be hard ; *comp.* သဲ, to be well and healthy ; ဒိသော, ကျန်း။ [The term မော is politely used to denote the state of pregnancy in a woman].

မာကျော, *v.* to be very hard [to be muscular] ; chiefly used adverbially, as မာကျောကျောထယ်မာကျောသည်လူ, a very muscular man ; ထယ်မာကျောသည်နွား, a very strong-built bullock.

—ချာ, *v.* to be well, healthy ; ခင်သျှားသားတေး မာချာ (*pron.* မာရှာ) ဝါဇီလား, are your wife and children well and hearty ?

—ဆာ (*pron.* မာဇာ), *v.* to be hardy, vigorous ; ကျန်းမာ။ [also in the negative sense applied to pregnant women, ထူဒိန်းမမာဆောကြီးနှင့်].

—ထောက်, used adverbially (မာမာထောက်ထောက်), used with reference to speech, in a naturally short, snappish manner ; မာမာထောက်ထောက်ပြောတတ်သည်။

—ထောင့်, *v.* to be stiff, rigid, strong-set ; applied to the body of a man or animal, *e.g.*, သည်သူ အင်မတန် မာမာ တောင့်တောင့်ရှိသည်။ သည်နွား ထယ်မာထောင့်သည်, to be inflexible, unyielding in speech ; စကားမာထောင့်တောင့်ကြီးပြောတတ်သည်, or action ; မိတ်ကို မာထောင့်ထားသည်, to be stiff as new garments or recently starched linen ; ဖုဆိုးအသစ် မာထောင့်ထောင့်ကလေးဝတ်ကောင်းသည်။ မာမာထောင့်တင်း။

—မြင်း or မြန်း, *v.* ; see မာ, 1st sense ; မာမြင်းသောအရွယ်ကဥစ္စာစီးပွားကြီးစားရှာမှ အိမ်ခင်းခွမ်းရှိသည့်အခါချင်းသာနိုင်သည်။

မာကျီ (*pron.* မာဂျီ), *n.* a preparation of အင်ထွ or ပွဲထွတ်, used to calk vessels, ခေမာကျီ ; the Burmese oftener use the word ခေမာကျီ elliptically by pronouncing it ခမာကျီ။ ခေမာကျီကြို ခေမာကျီချက်။ ခေမာကျီထိုးသည်။

မာဂဂီ (နတ်), *n.* a household nat worshipped by both Burmans and Talaings, အိမ်ဦးနတ်။ မာဂဂီနတ်ပမ်း။ (The Burmese believe that a person seized by this nat is attacked with itching and pustular eruptions.)

မာဟ, *n.* the stars which form the constellation of the Lion ; [ထရှိတွဲလ။ ကိုရာသီ။ မာဟနက္ခတ်နှင့်ရှည်သည်။ ထင်နွေးသား, မာဟနက္ခတ်နှင့်ရှည်ဖွားတွင်။ မိတ်ကောက်တတ်သည်].

မာတာ (Pali), *n.* a mother ; အမိ။ (မာတာဟိန္ဒထ။ အမိထုတ်သောသား)။

မာထိကာစဉ် (*pron.* မာထိကာစဉ်), *n.* an index, ခေါင်းစဉ်။

မာထုဂါမ (Pali), *n.* a woman, ရွာသူ။

မာဒရုဗတ်, *n.* muslin, obsolete ; မဒ္ဒရုဗိတ်။

မာဒရာ, *n.* a species of evil spirit. [Burmese mothers, when unable to soothe a child who persistently cries, sometimes say မာဒရာနတ်များပမ်းစားလေရောသတား]။

မာန် (Pali မာန), *n.* pride [the display of angry and proud defiance by a wild animal or reptile, such as a tiger, wild

hog, or cobra] ; ခါးချစ်ကောင်မာန်ကြီးထိုကောင်ကြီးကိုဖြိုမည်ကြံ၍။ ခါးကမာန်, (the creature) "the red ant, being very proud, was intending to demolish the mighty mountain, but (failed to do so because) its back was weak!"

မာန်စောင် or စောင်း, *n.* same as မာန်။

—ထ, *v.* to be proudly defiant, to bristle up, as an animal.

—ထား, *v.* to bear a proud, resentful feeling towards another.

—ပြ, *v.* to pretend to be angry, as a child [not confined to children, *e.g.*, ခင်ဘုရားကကျွန်တော်တို့ကိုမာန်ပြသော်လည်း။ ကျွန်တော်က အမှုမှထားဘူး]။

—ဖိ, *v.* to pretend to be angry, in order to deter some other interference ; မာန်မည်း—မာန်နတ်မင်းစေလွှတ်ရပုဏ္ဏားအားမာန်ဖိထား၍ဝါထွင်း ဂုဏ်ပတ်ထိုးမေ့လျော့နေသောသူကြောင့်။ မြတ်စွာဘုရားကိုဆွမ်းတင်၍ မှုမထွေး။

—ပူ, *v.* to be sullen.

—ဗဲ, *v.* to make a display of wrathful defiance (?)

—ရှိ, *v.* to be proud and haughty.

မာန (Pali), *n.* pride, self-deceit. "Manya, self-conceit, that "which indulges the thought that 'I am above all other persons.'" —M.B.

—ကြီး, *v.* to be very proud.

—ထောင်ထွား, *v.* to be proud, haughty (conveying the idea that a person is aggressively proud and haughty) ; သည်လူအကြောင်းမတန် မာနထောင်ထွားသည့်လူ။ သာမညလူကိုအပတ်ထင်တတ်ဘူး, this man is most aggressively haughty, he does not consider an ordinary person his equal.

—ရောက်, *v.* to be or become proud and haughty (more passive than မာနထောင်ထွား) ; မောင်ဘိုးတွန်းအရာတိုးကတည်းကအတွန်မာနရောက်သည်, Maung Pho Htùn has become very proud since he was promoted.

မာတာ (Pali), *n.* the mother of Gaudama the Buddha ; မယ်တော်မာတာ။ Maha Maya (or မယ်တော်မာတာ), according to the Burmese, gave birth to Gaudama in a garden of sal trees known as 'Lumbini' (အင်ကြင်းပင်ဥယျာဉ်) while in an upright position, and without any pain whatever. Seven days after giving birth to Gaudama she died. The sal tree is associated both with the birth and death of Gaudama (*see* မြောက်).

မာယာ (Pali), *n.* artifice ; ထွင်းပယ်ခြင်း [blandishment] ; မိန်းမတို့၏ မာယာပေါင်းတထောင်။

မာယာဆင်, —ထင်, *n.* to employ artifices (as a woman); မိန်းမတို့သည် သည်ဌာနများစွာလွန်ပတ်သော မာယာလည်းရှိ၏, and as for those designated "women," they are in the habit of beguiling much by artifices; သူမချစ်သော်လည်းချစ်စရာသော၍မာယာဆင် ဖြေသည်, though she does not love one, she employs artifices and puts on an appearance of doing so when she speaks.

မာရ် (*pron.* မန်) (Pali မာရေ).

—*cl:*ပါး, *n.* the five masters or tyrants; *see* ခန္ဓမာရ် (*pron.* ခန္ဓမာန်), animal constitution; အဘိသင်္ခါရမာရ်, subjection to the repairs and operations of the four causes (အကြောင်းတရား ထေးပါးကံကံစိတ်ဥတုအဟာရ); ကိလေသာမာရ်, passion; မစ္စမာရ်, death; and ဒေဝုတ္တမာရ်, the most powerful evil spirit (မာရ်နတ်).

—နတ်, *n.* a powerful evil spirit who resides in the highest inferior heaven, and has dominion over all the lower parts of the universe. "The name of the *déwa* (nat) who contested with Gaudama for the possession of the Baudi "tree (မောမိပင်), Wasawarri mara, is the ruler of the sixth " *déwa-loka* (မရနိဗ္ဗိတဘုံ); no reason is assigned for his position to Buddha, but the fear that by his discourses "many beings would obtain the blessedness of the *brahma* " *lokas* and the privilege of nirwana, which would prevent "the re-peopling of the inferior world in which he reigned "when the *déwas* then inhabiting it had fulfilled their "period of residence. There can be no doubt that the "whole history of this battle was at first an allegorical "description of an enlightened mind struggling with the "power of evil."—M.B.

—နတ်သား, *n.* same.

မာရစ (*Eng.*), *n.* March, မတ်လ။

မာရပင်, *n.* a partition reaching from the floor to the roof [in a palace or ငြိမ်းခန်း]; မာရပင်ကန့်။

မာလတာ (ပင်), *n.* the guava tree.

မာလာ (ပင်), *n.* a species of Zingiberaceæ, *M.*

—မင်း, *n.* a species of the same, *M.*

မာလိကာ (ထန်ကာ), *n.* a certain court dress worn by the queen and other female members of the royal family, *see* မဏ္ဍိကာ။

မာလိန် (*Beng.*), *n.* a ship's officer; on board (British) river steamers the mate.

—စင်, *n.* a top or platform on a lower mast or a flagstaff.

—တိုင်, *n.* a flagstaff furnished with a top or platform.

မား, *v.* to be high, towering ; *comp.* မြင့်စွင့် ; scarcely used alone ; hence ကြီးမား and ထမားမား ; ထောင်အရပ်သို့ ထွားထွင် သစ်ပင်ကြီး မားမား မြင်လိမ့်မည်။ လူထယောက်မားမားမားမားနှင့် ထွားသည်ကိုမြင်လိုက် သည်နာမည်ကိုမြင်လျှင်မထိလိုက်ပါ။ လူပုံမားမား။

မိ (from အမိ, a mother), ထမိသားချင်း, children by the same mother, မင်းသည်မိနိုးမကလေးနှင့်ထမိသားချင်းလား။

— ကောင်းစာခင်, *n.* respectable parentage (မိကောင်းစာခင်သား ဆိုး)။

— ကြီး, *n.* a mother's elder sister, a father's elder brother's wife, ကြီးထောင် ; *comp.* အမိုး။

— ထွေး (*pron.* မိရွေး), *n.* a mother's younger sister, a father's younger brother's wife ; ထွေးထောင်, a step-mother.

— ထ (from အထ, a father), *n.* parents, father and mother ; သားဆိုးမကောင်းမိထခေါင်း။

— မွေးတိုင်းထမွေးတိုင်း (ထ), *v.* to cure a patient, as a physician, so as to restore him to his pristine state of vigour, *lit.* to the state in which he was born.

— မိုးထလာ (*pron.* မိမိုးဖလာ) (from အမိုး, custom ; မိထ, parents ; and လာ, to come), *n.* custom handed down from generations ; used also adjectively, as မိမိုးထလာထိုးဝံးမိမိုးထလာထရား [e.g., မိမိုးထလာ ကိုးကွယ်သည့် ထရားကို သားဆိုးမျှသတ်ခံ၍ ကိုးကွယ် သည့်မိမိုးထလာထိုးကွယ်သည့်နတ်] မိမိမိထလိုက်။

— မိတ်ဗရာ (— မိတ်ဘရာ) (*pron.* မိမိတ်ဗရာ), *a.* hereditary ; *adv.* by hereditary succession, မိုးရာ။

— သတ်ဆိုး (*pron.* မိသဆိုး), *n.* an orphan bereaved of its mother.

မိ, 2 (from အမိ, a daughter), *n.* daughter ; prefixed to names of girls and young women, and indicative of superiority in the speaker (it is considered impolite to address any woman as မိ). In courts of justice all women should, properly speaking (whether plaintiff or defendant, complainant or accused), have မိ indiscriminately prefixed to their names. Parents frequently, in addressing even their grown-up daughters, use this prefix, and their doing so is not regarded as impolite. When very angry with her daughter a Burmese mother will prefix င to the မိ, e.g., ငမိဆိုး။

မိ, 3, *v.* [to get hold of, catch after pursuing], to obtain ; ခု much used as a qualifying affix of similar import ; ကျွတ်မိ။ ငှိမိ။ ထမ်းမိ။ ဖုတ်မိ။ မိတ်မိ။ ထွင်းမိ [မိ also means to come upon suddenly or by surprise to find, as to catch one in the act of stealing ; မိုးသည့်အခိုက်မိသည်။ ထူမိုးထက်ကြပ်လိုက်သို့မိသည်ဆိုဝင်ကျား။

မိ, 4, *qual. affix* implying carelessness or fault ; တောင်ပိုမြီသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကားထိုနားထောင်လိမ့်မည်ထင်လိုသောပြောမိပါသည်။ နားမထောင်မှန်း ထိထွင်ပြောပါ။ [The qualifying affix မိ does not *always* appear to imply carelessness or fault ; it frequently signifies the same as the English "unfortunate enough," unfortunately "happened to," as will be seen from the last example, namely, "it was only because I thought that he would listen to my words that I happened to speak to him ; had I been aware that he would not do so, I should not have spoken." ထင်းခွာမြီမိသည်, I happened to see him in the street.]

မိရာ, *v. formative*, see Grammar, sec. 125, 5th. "Denotes inadvertence or inconsideration ;" ငေးမိငေးရာငေးနေသည်။ မိတ်မိ မိတ်ရာမိတ်ကြည့်သည် ; it may also be used *without* detaching the formatives from one another, *e.g.*, နေမိရာနေသည်။ ပြောမိ ရာပြောသည်။ ဖမ်းမိရာဖမ်းသည်။

မိကျောင်း (*pron.* မိကျောင်း), *n.* a crocodile (Pali သံထု), a kind of harp with three strings ; မိကျောင်းစောင်းဖွတ်မိကျောင်းမြီထွင်မြီ ချောင်းသာ, "should the water lizard become a crocodile, the river becomes disturbed," meaning that when a person of ignoble birth fills a high position, he is apt to abuse his authority.

—ခေါင်း, *a.* resembling a crocodile's head ; of superior quality, applied to dories ; မိကျောင်းခေါင်းခူးရည်းသီးခူးရည်းသီးမိကျောင်း ခေါင်းမှကောင်းသည်။

—မြီ, *n.* a bamboo enclosure (in the water close to the bank) on the banks of rivers made with a view to secure bathers immunity from crocodiles.

—တုံး, *n.* a pair of timbers laid parallel for any purpose, as the ways on which a ship is launched, the beams of a floor resting on the ground [the wall-plate of a brick building ; မိကျောင်းတုံးခံ].

—ထွေးထွေး, *v.* to crawl along flat on one's stomach in order to prevent one's self sinking in deep mud.

မိကျောင်း (ပင်), 2, *n.* a kind of creeper (the *Derris scandens*) with a white flower (the Burmese say that if this creeper has many blossoms, it presages a heavy rainfall ; မိကျောင်းပွေး ပွေး။ ခေပွေးပွေး).

မိဝေါဝန် (မိဝေါဝန်) [Pali မိဝ, deer or any game, and ဝန် (ဝန် ?), a forest], *n.* a game forest (သမင်ထော).

မိဝသီ, *n.* the stars in the head of Orion (နတ်ထော်လစနေရာသီမိဝသီ နက္ခတ်နက္ခိဋ္ဌိသည်).

မိစ္ဆာ (Pali), *n.* falsehood, error ; opposed to သစ္စာ, truth ; *comp.* ၇
သာမိစ္ဆာတိန္ဒြေ။

— မိစ္ဆိ (see မိစ္ဆိ), *n.* same, also a heretic, person of heterodox
sentiments ; “ Mityá-drishti, scepticism, that which teaches
“ there is no present world, no future world ; it is the prin-
“ cipal root of all akusala or demerit (အယုတ္တိ) ”.—M.B.

— နတ်, *n.* an evil nat ; opposed to သမ္ဘာဒေဝနတ်, a good nat.

မိတ် (from မေတ္တာ), *n.* affection, friendship.

— ကလျာဏ, see မိတ်ဆွေ။

— ကျွမ်းဝင်, *v.* to be familiar, intimate with.

— ဆွေ, *n.* a friend ; အဆွေငွေ့နွဲ့။

— ဆွေဖွဲ့, — ဖွဲ့, *v.* to become friends.

— တူနီတူ, *n.* ; see မိတ်သင့်နီသင့်, a counterpart, a duplicate, a
counterfoil.

— နည်း, *v.* to have few friends ; မိတ်ကျွဲ။

— များ, *v.* to have many friends,

— လင်စုံ (from မိတ်, love ; figuratively a wife ; လင်, a husband,
and ဆုံ, a pair), *n.* a married couple, an original text
accompanied with a translation ; ပါရိသုဒ္ဓိသုတ္တံ။

— ထိုက်, *v.* to seek copulation as animals.

— သင့်နီသင့်, *n.* friendship resulting from congeniality ; မိတ်တူ။

— သဟာယ or မိသဟာယ (Pali သဟာယ, associating), *n.* a union
of friendship.

— သဟာယ, same as မိတ်ဖွဲ့။

မိတ်, ၂, *n.* an efflorescence of humours on the skin, the prickly-
heat, မိတ်ထွက်, မိတ်ပေါက်။

မိတေဇျ (မတေးဇျ), Maitri, see အဓိမတေဇျ, the fifth or coming
Buddh.

မိတ္တဒိန္နိ (Pali), *n.* a traitor to friendship ; see ခင်ပွန်းဖြစ်သည့်သူမိတ္တဒိန္နိ
မကောင်းသောအဆွေခင်ပွန်းကဘဲ။

မိဉ္ဇ (Pali), *n.* want of reverence ; စေတထိတ်တူမခန့်ခြင်း, *comp.* ထိန,
mijja ; drowsiness, that which prevents the body from per-
forming any work. “ Mijja, that which prevents the body
from performing any work.”—M.B. According to Childers
“ middham ” is “ sleepiness,” “ drowsiness,” “ somno-
lence,” “ torpor,” “ stupor.”

မိန, ၁ (Pali မိနော, a fish), *n.* Pisces, the twelfth sign of the
zodiac ; ထပေါင်းထမိနီရာဘီ။

မိန်း, 2, *n.* a screech-owl; ငှက်ဆိုး။ လင်ကောင်မိုး။ (ငှက်စုန်း။ မိန်းကောင်။ Like other races, the Burmese consider the screech-owl a bird of ill-omen).

မိန်းငယ်, *n.* a toy (obsolete).

မိန်းညွှိ, *n.* a military coat with sleeves, worn over the coat of mail; *comp.* ချပ်ကာ, the parts of military dress which cover the shoulders and breast.

မိန်း, *v.* to speak authoritatively, to command; မိန်းခွန်းထောင်ထုတ်ပြန်, —ဟ, —မိန်းထိုက်သည်။ မိန်းဘော်မူသည်။

မိန်း, *v.* to be faint, to be stupefied, amazed, astounded, to be stunned, unconscious.

—မော, *v.* same (most common); *comp.* တွေဝေ။ [ထည့်ညှိပတ်ထိုး။ ထည့်ထည့်နှိုး။ ရှာပါထုံသော်လည်းသားသွီးထိုးထိုးမမြင် မတွေ့မြင်ခဲ့၏။ အကျွန်ုပ်သားသွီးမျှားသည်။ မချွတ်ထွင်သောထေမြိုင်၏ထူး။ ထိပ်ထက်ထက်စုံချီလျက်။ ရှာငှက်ပျောပင်ကို။ အရင်းကမြတ်သကဲ့သို့။ မတ်တတ်ပင်လျှင်။ မိန်းမောမူးခွေခွေသုရားအလောင်းခြေရင်းခွဲလည်းခဲ့လေ၏, though she wandered about and searched the livelong night, she did not happen to behold or meet her children; and she soliloquised thus: "I suppose that my children have assuredly died," and, raising her two hands to the crown of her head, she, like a golden plantain tree severed from its root, while even she was in an erect posture, fell, became dizzy, and swooned, with her limbs contracted and drawn up, at the feet of the embryo Buddha]; မိန်းမောနေပြီ သေတော့မည်, he has swooned, he is about to die; မိန်းမောနေသည့်အခါ ထွက်သက်ဝင်သက်ကင်းသကဲ့သို့ရှိသည်, when in a swoon, one is as if deprived of inspiration and expiration of breath.

မိန်းမ (commonly written မိမ္မ), *n.* a woman. (It is more polite to speak of the wife of any one as his မိန်းမ than his ယောအ်) [မိန်းမတို့မည်သည်ထင်မရှိက။ တံခွန်ပလွှား။ ရထားမတင့်။ မထွင့်မိမ္မ။ မီးမျိုးမမည်]။

—ကလေး, by contraction မိန်းကလေး, *n.* a girl.

—ထူးသန်းသောသူ, *n.* a pander, pimp, bawd; မိန်းမပွဲစား (လုပ်သည်).

—မိုး (*pron.* မိန်းမမိုး), *n.* a eunuch, one who has the charge of women. (The term မိန်းမမိုး in Burma was only applied to eunuchs in the palace at Mandalay.)

—ထန်း, *n.* prostitutes' quarters, a collection of brothels.

—ထောင်း, *v.* to ask to wife.

—ထိန်း, *n.* a bawd, a brothel-house keeper.

—ဝေ, *n.* a light, wanton woman; ပြည့်ထန်သောမိန်းမဆိုး။

မိန်းမပြီ, *v.* to be womanly, feminine.

—မေ့ဝင်, *v.* to be of an age to associate (as a girl) with women ; also applied to young women when they first experience menstrual discharge.

—ထူ, *v.* to take to wife.

—ရ, *v.* to have a wife.

—ခွင်, *n.* a harlot, ပြဋ္ဌိတန်ဆာ။

—ထက်သည်း, *n.* the curlew, *M.*

—ထိုမိန်းမရာ (ငြော), *v.* (as a man) in a womanish, effeminate manner ; applied to men ; reproachful.

—ထျာ (*pron.* မိန်းမရှာ), *n.* a hermaphrodite [said to have the parts of a man, but the passions of a woman ; *comp.* ယောကျ်ားထျာ], a womanish, effeminate man.

—သနာ, *see* မိန်းမ။

—သား, *n.* the female sex, womankind.

—ထူ, *n.* same as မိန်းမသား။

မိဖုရား or မိထုရား (*pron.* မိဖုရား), *n.* a queen (*i.e.*, the wife of a king).

မိမိ, *pron.* one's self, *i.e.*, yourself, himself, or herself, according to the connection ; မိမိကိုယ်တို့မြင်သည်, I myself saw it ; မိမိကိုယ်တိုင်မြင်၏အား, did you yourself see it ? မိမိတို့ကိုယ်တိုင် မြင်ကြသည်, we ourselves saw it.

မိစ္ဆန္တု (Pali), *n.* a wild person, savage ; အသိပညာမရှိသောသူမိစ္ဆန္တု လူမျိုး။ တောင်သူမိစ္ဆန္တုလူမျိုး။

မိတ္တ (pron. မိန္လာ), *n.* enamel (niello work) ; also applied to the enamelling on iron sauce-pans, frying-pans, &c. ; မိတ္တထုံး ဘူး၊ မိတ္တာသား၊ ထားရိုး၊ မိတ္တာကွပ်, &c., niello work.

—ဆုပ်သောင်း, *n.* a cover to lanterns, used by hunters in the night.

—ထူထား, *n.* a native of India sweeper, a mehter. (It is very rarely indeed that a Burman will perform this menial office, hence the word ထူထား following မိတ္တ).

—ခွန်, *n.* a night conservancy tax.

—ထွင်း, *n.* a night conservancy cart.

မိစ္ဆ (Pali, a goat), *n.* Aries, the first sign of the Zodiac ; မိစ္ဆ ရာသီတံကူးလ။ မိတ္တနက္ခတ်နှင့်ရှုတိုက်သည်။

မိတ္တဟာရ (မိတ်သဟာလ), *n.* a union of friendship.

- မိတ္တထင် (ပင်), *n.* a kind of plant [a species of zingiber] (said when pounded and mixed with salt, to cause cows to give an abundant yield of milk).
- မီး, *n.* fire; see also under မီးဝ (2nd def.), (a light); အိမ်တဆောင် မီးထားပြန်။
- အာမခံကုမ္ပဏီ, *n.* a fire insurance company (modern).
- အိမ်, *n.* a lantern (a lamp).
- အိမ်စင်္ကြာ, *n.* a magic lantern.
- အိမ်ပျံ, see မီးပုံးပျံ/မီးအုံပျံ, *n.* a fire balloon; မီးအုံထွတ်။
- အိုး, *n.* a cracker; ချောက်အိုး။
- ထင်, *v.* to broil, roast, toast, cook by the heat of fire, but without contact.
- ထင် (pron. မီးဝင်), *n.* a bamboo flapper with a handle to strike out fire (မီးထက်); မီးထင်/မီးချိတ်။
- တူး, *v.* to take fire, to ignite, to be communicated to as fire; ထင်းထိုင်းလိုသောနတ်မီးမလူးဘူး။
- တုည့်, *n.* a rocket; မီးပျံ။
- ကျီး (pron. မီးချေး), *n.* live coals; comp. မီးခဲ/မီးကျိုးကောင်း, to have a good burn as coals.
- ကျောက်, *n.* the flint of a musket, မီးပါကျောက်။
- ကျော်, *v.* to pass through as fire in wood, to render unfit for the intended use through the death of the owner, မီးကျော်သွားသည်ဝတ္ထု (or of any member of his family); မီးကျော်သွားပြီ။ သည်းရောက်၊ ခဲသေနိုင်ပါ။ မီးကျော်သည့်သေး။
- ကွမ်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire; မီးကွမ်းထောင်။
- ကြာ (pron. မီးပြာ), *n.* a lamp reflector.
- ခတ်, *v.* to strike fire.
- ခတ်အပ်, *n.* a tinder-box made of lacquered ware (မီးခတ်အိတ်)။
- ခတ်ကျောက်, *n.* a flint to strike fire.
- ခတ်ခါ, *n.* tinder-box of woven work.
- ခုံ, *n.* a candlestick, ဝေထောင်းထိုင်ခုံ; a lamp, လိမီးခုံ။
- ခဲ, *n.* a live coal; comp. မီးတဲ/မီးတဲယူခဲပါ။ မီးခဲပြာပုန်းသလိုကတော့ တာညွှံ့သည်။
- ခေါင်း, *n.* tithing man, chief of ten houses.
- မိုး, *n.* smoke; *v.* to smoke annoyingly (to some person), not simply to emit smoke (မီးမိုးထွက်) nor transitively to smoke (မီးမိုးထိုက်) (နှုတ်ချား/ကျွေးခြင်မလိုက်အောင်မီးမိုးထိုက်သည်);

မီးမီးဝေင်နီသည့်, to have a smoky smell; မီးမီးထ, to rise as smoke, to emit excessive smoke as a smoky fire; မီးမီးထိတ်, *v. lit.* to be smokeless, as a village or town, *i.e.*, that a village or town is silent (*lit.* owing to no fires being lit) consequent on its having been pillaged by the soldiers of a victorious army or by freebooters, or owing to the inhabitants having staked and lost heavily on a boat, bullock, or horse race; သူမီးထားပြုဖျက်ဆီးလိုက်ပြီထုံးမီးမီးတိတ်နေပြီ။ ဒေါင်းပြု မြို့သားများတွေရှုံးလိုက်ပြီထုံးမီးမီးတိတ်သည့်။

မီးချိတ် (*pron.* mejyait), *n.* a fire-hook.

— မြင်, (*pron.* mejyit), *n.* a lucifer match.

— ခွက်, *n.* a cup to burn oil in, one kind of lamp; ထိမီးခွက်။

— ခွန်, *n.* a lighting rate.

— မြှင်း, *v.* to extinguish a light, candle, or lamp, &c. (more polite than မီးထတ်).

— မြှင်းဇေရက်, *n.* a fire-engine, မီးထတ်မိုဒိုင်း။

— ဝ, *n.* a stick kindled at one end, a firestick.

— ဝက်, *n.*; *see* ထည့်ဝားဝက်။

— ဝည်း (*pron.* မီးဝည်း), *n.* a torch made of a bundle of sticks or of a single stick; မီးဝည်းစည်းသည်။

— ဝာ (*pron.* မီးဝာ), *n.* a wick; the allowance made on alloyed silver to raise its value to a certain standard; မီးဝာဇေမှုတ် ထိုင်ရသကဲ့သို့ရှိသည်။

— ဝာကျွမ်း (*pron.* မီးဝာကျွမ်း), *n.* the snuff of a wick.

— ဝာညှပ် (*pron.* မီးဝာညှပ်), *n.* snuffers.

— ထောင်း, *v.* to pay the allowance on alloyed silver.

— ထောင်, *v.* to give warning against fire.

— သို့ (*pron.* မီးသို့), *v.* to set fire to 'jungle, rubbish, &c., to meet an advancing fire with a view of counter-checking it; usually used as a noun; ရွာတွင်းသို့မီးထောင်စေခြင်းငှာ မီးသို့ဝား သည်။

— ညှပ်, *n.* fire tongs.

— ညှိ, *v.* to ignite, light, set fire to; မီးဖိုး။

— ထက်, *v.* to pay more on account of alloy.

— တင်းထုတ်, *n.* a fire shed.

— ထား (*pron.* မီးခါး), *n.* an enclosure round a building to serve as a screen from fire.

— ထားထန်ထိုင်း (မီးထားထန်ထိုင်း), same.

- မီးထောက်, *n.* a blaze, flame; *comp.* မီးလျှံမီးထောက်ကောင်းသည်; also used as a verb; မီးထောက်သည်။
- တောင် (*pron.* မီးခေါင်), *n.* a volcano, မီးထွက်သောတောင်။
- တိုက်, *v.* to set fire to; ထောက်မီးတိုက်။ အိမ်ကိုမီးတိုက်မီးရှို့ (more elegant).
- တိုင် [*pron.* မီးဒိုင်], *n.* a candle, မီးရှူးတိုင်။ မီးရှူးမီးတိုင်။
- တွင်း (*pron.* မီးခွင်း), *n.* the seven days of roasting after child-birth.
- ထင်း (*pron.* မီးခင်း), *n.* (ထင်းမီး, fuel); မီးထင်းကိစ္စ။ နွေလထင်း ပေါက်လျှင်မီးထင်းကိစ္စမီးခင်းရရှိသည်။
- ထင်းနေ, *see* မီးနေ။
- ထဲ (*pron.* ဒဲ), ပါသွား, *v.* to be destroyed in a fire as property; ဥစ္စာပစ္စည်းမီးထဲပါလျက်။
- ထုပ်, *n.* fire wrapped up to throw on a building; မီးထုပ်တင်။ (with a view to incendiarism, မီးထုပ်ထင်)။
- ထည့်, —ထိုး, *v.* to stoke the furnaces of a steamer or steam engine.
- ထွက်, *v.* to leave the lying-in room after child-birth.
- ထွန်း, *v.* to light a candle, lamp; မီးထောင်ပြည့် (*pron.* မြည့် or မြေ) ထွန်းသည်။ မီးထက်စေ့ထွန်းသည်။
- နာ, *v.* to be too hot; applied to the fire of furnaces as မီးနာ ရှိအောင်လုပ်သည်။
- နေ, *v.* to be in child-bed.
- နှက်, *v.* to ram down powder in a wooden tube; နှိပ်နှက်။
- ပန်း (*pron.* မီးပန်း), *n.* pyrotechnical exhibitions; မီးပန်းရှို့။
- ပါသေနတ်, *n.* a firelock.
- ပိတုန်း (*pron.* မီးပုခန်း), *n.* a kind of rocket, မီးပိတုန်းရှို့။
- ပုစဉ်း (*pron.* မီးပုစင်း), *n.* another kind of rocket.
- ပုစွန်ဆိတ် (*pron.* မီးပုစွန်ဖိတ်), *n.* a kind of squib.
- ပုံး, *n.* a lantern made of paper and suspended from a flag-staff; မီးပုံးတင်။ မီးပုံးထိုင်လျှင် မီးပုံးတိုင်ထွန်း။
- ပုံးပျံ, *n.* a flying lantern, မီးအိမ်ပျံ။
- ပူ (*pron.* မီးပူ), *n.* a flat iron (မီးအိုး, a box-iron).
- ပူထိုက်, *v.* to iron clothes.
- ပေါက် (*pron.* မီးဖောက်), *n.* a drop of fire, a spark (also used as a verb, *e.g.*, အကျိမီးပေါက်သည်။ ပုဆိုးမီးပေါက်သည်)။

- မီးတောက်နက်, *n.* a match-lock ; တံခွံ, any kind of fire-arms.
- ဗျံ (pron. မီးဗျံ), *n.* flying fire, a rocket, မီးတူညီ။
- ဖြူရောင်, *n.* a light-house (pron. မီးဖြူရောင်)။
- ဖြူသံ (မီးဖြူသံ) (pron. မီးဖြူသံ), *n.* a light-ship.
- ဖြောင်း (pron. မီးဖြောင်း), *n.* a pipe to blow fire with ; မီးဖြောင်း နှင့်မှတ်သည်။
- ဖွင့်, *n.* a small flame ; မျက်စိခတ်မိသို့မီးဖွင့်သွားသည်။ *Anglice* "to see stars."
- ဖွား (pron. မီးဖွား), *n.* a spark ; မီးပေါက်, မီးဖွားကုသည့်, ဆေးထိပ် မီးဖွားကုသိုအိပ်မီးထောင်သည်။
- ဖွားထွက်, *v.* to scintillate (to emit sparks or fine igneous particles).
- ဖြုတ် (pron. မီးဖွတ်), *n.* an instrument with which to strike fire.
- ဖောင် (မီးသောင်), *n.* a fire-ship (a raft made of trunks of plantain trees lashed together, into which lighted oil torches are stuck and then floated down a river, usually in the month of Thadingyut. This is considered a religious ceremony, sometimes as a propitiatory offering to ရှင်ဦးပုဂံ, the Burmese Neptune ; မီးပေါင်ဈော)။
- ဖို, *n.* a fire-place, hearth, မီးဖို ; to make a fire, မီးထည့်။
- ဖိုနား, *n.* a fireside.
- ဖွါး (မီးသွား), *v.* to bring forth (a child), မျက်နှာဖြင့်။
- ဖောင်ဆေး (pron. မီးဖောင်ဆေး)။
- ဖတ်ဖြူ, *n.* a kind of chafing-dish, a brazier, pan to hold fire in (မီးဖတ်ဖြူ)။
- ဖောင်းသံ, *v.* to give warning against fire with beat of gong through the streets.
- ဖွေး, *v.* to make or kindle a fire ; မီးညှိ။ မီးဖွေး။
- ဖြေ, *n.* a fiery serpent, မီးတင်းဖြေ။
- ဖွန်, *n.* a burning-glass, သူရသန်။
- မှန်, *n.* embers.
- ထွေး, *n.* a steam-engine.
- သွေး, *n.* a steam-car (a locomotive).
- သွေးထွေ, *n.* a rail car, a railway carriage or van.
- သွေးခုံ, *n.* a railway station ; မီးသွေးခုံပိုင်, *n.* a railway station master ; မီးသွေးသမ်း, *n.* a railroad, railway street.
- သွေးခွက်, *n.* a railway ticket ; အပြန်ထက်ခွက်, a return ticket.

- မီးရပ်ဟေါင် (မီးယပ်ဟေါင်), *n.* a wooden fire-place, a wooden frame placed in a well to support the side ; *comp.* တုင်။
- ရှူးမြင်ထောင်မှုသည်, *v.* to bring forth (a child) as a queen or princess, ဣသင်ပန်းချင်းတန်းသန့်ခင်ထောင်မှုသည်။
- ရှူး (မီးရှူး), *see* မီးခင်း။
- ရှုတ်, *v.* to pay less on account of pure silver.
- ရှိ, *v.* to set fire to ; မီးတိုက်မီးရှို့မှု, arson.
- ထင်းမြေ, *n.* a kind of rocket which hisses in falling ; ရှည်းရှည်းရှည်းမြည်သည်။
- ထင်းမိုး, *see* မီးမတ်မျှ or မြဲ, than which it is in more frequent use.
- ထန်, *v.* to be frightened on account of fire.
- ထောင်ကြွက်ခဲ, a term applied to property which has been destroyed by fire or rendered useless by neglect, *lit.* " fire-burnt and rat-bitten. "
- ထောင်တိုက်, *n.* a cage in which prisoners were burnt ; မီးထောင်တိုက်ထင်မီးထောင်တိုက်သွင်း။
- လောင်မာ, *n.* the scar of a burn ; မီးလောင်ရာ, a fire trace.
- ထောင်, *v.* to burn, မီးသင့် ထောင်သည်။
- ဖွတ်စား or ထွတ်စား, *adv.* (*see* ပေါက်ထွတ်, infrequent).
- ဖွံ့, *v.* to warm one's self by a fire.
- ဖျံ, *n.* the flashing of flame ; မီးဘောက်ချီအညွန့်။
- သင်္ဘော, *n.* a steam vessel ; မီးသင်္ဘောကလေး, a steam launch.
- သင်္ဘောခေါင်းတိုင်, *n.* a steamer's funnel.
- သင်း, *v.* to burn a tree at its foot.
- သတ်, *v.* to extinguish a light or fire, မီးငြိမ်းမီးငှ။
- သတ်မိုပိုင်, *n.* a fire-engine.
- သား, *v.* to clear a path in order to check the advance of fire ; မီးထားမီးမထောင်ခင်မီးသားခုခံသည်။ (also used figuratively).
- သေ, *v.* to die, or go out, as a fire, or the light of a candle, or lamp.
- သွေး (from သွေ့, to be dry), *n.* a dead coal, or charcoal.
- မြူ (*pron.* မီးမြူ), *n.* pure silver, most excellent ; ထေဝ်။
- မီးရပ် (မီးယပ်), *n.* the menses, menstrual discharge, female courses ; ဥတုရာသီပန်းမီးရပ်သည်။ မာယာသည်။
- ခြောက်, *n.* a stoppage of the courses ; မီးရပ်(ထပ်)မှု။ မီးရပ်မိန့်။
- မိုး, *n.* excessive discharge of the menses.

မီးရင်နာ, *n.* a disease occasioned by irregularity of the menses ;
comp. တူလာ။

—ဖြန်, *v.* to have a return of the menses.

—မှန်, *v.* to be regular in the menses.

မုတ္တပတ် (မုခါဠ) (Pali မုတ္တ, a mouth, and ပတ်, to fall from), *n.* a divine speech or utterance ; နှုတ်ကပတ်။ ထုရားနှုတ်မုခါဠပါဠိထော်မြတ်။

မုတ္တ (Pali မုချ) (*pron.* မုတ်ချ), *adv.* certainly, verily ; ကေနအမှန်။ မုတ္တအမှန်သွားမည်။ ကြားခဲ့သည့်သီတင်းမုတ္တကေနပါသည်။ မုတ္တသတ်သတ်မြဲမည်။

မုဆိတ် (မုတ်ဆိတ်), (*pron.* မုတ်ဆိတ်), *n.* the beard of the chin, မုဆိတ်မွေး။

—ကြီး, *n.* a guy rope. [A rope attached to anything to steady it and bear it one way or another in hoisting or lowering.]

မုဆိုး (*pron.* မုတ်ဆိုး), *n.* a huntsman ; ထောလည်မုဆိုး။ တောထိုက်မုဆိုး, မုဆိုးတံငါ, huntsmen and fishermen collectively ; (မုတ်ဆိုး *said* to be derived from မူ and ဆိုး အမှု, a deed or action, and ဆိုး, to be evil).

—ထုံ, *n.* the *Desmodium triquetum*.

မုဆိုးမိ (မုတ်ဆိုးမိ) (*pron.* မုတ်ဆိုးမိ), *n.* a widow ; မုတ်ဆိုးမ, a widow ; (မုတ်ဆိုးမသားနှိပုန်းစား) မုတ်ဆိုးမသားဟူသောစကားကိုကြားထွင်ခင်းသားသည်။ ဤသူငယ်တို့ကား ငါ့ကိုမုတ်ဆိုးမသားဟုနှိပ်စက်ဆိုသိ၏, when he heard the words "the widow's son," the prince said thus: "regarding these children they designate me 'the widow's son' to annoy me." [Note.—Even to this day the term "widow's son" is considered somewhat reproachful].

မုဋ္ဌော (Pali), *n.* a pagoda with a recess in each side. [There are several pagodas in Burma called Shwé Môhtaw. "These pagodas are said by the Burman annalists to have been ordered to be completed all at a certain time, when the moon would be emerging from an eclipse, and from this circumstance they are all called Môhtaw, from a Pali word signifying the release of the moon from eclipse."—Colonel Horace Browne.]

မုတ္တလိန္ဒာ (နဝါး), *v.* a famous Nága who during a storm protected Gaudama the Buddha with his hood ; မုတ္တလိန္ဒာနဝါးထုရား၏ဦးခေါင်းတော်ကိုပါးမုတ္တနှင့်အုပ်ထားသည်။

မှတ်, 1, *n.* aloes, the inspissated juice of the aloes, ရှားစောင်းထက်ဝပ်ခေး, used as a medicine, principally as a carminative.

မှတ်, 2, *n.* an arch, arched passage into a pagoda.

—ပေါင်း ထူး, *n.* same ; *v.* to turn such an arch (မှတ်ထဲ).

မုတ်, 3, *n.* urine (medical), အပေါ့။ ကျင်ငယ်။ ရေထောင်း။ သေး။ ရှေးဘုန်းရှေးထံနည်းသောရဟန်းတို့သည် နွားမုတ်ဖြင့်ပေါ်သောသေးကို ထိုးဆောင်ခြင်းငှာ အပ်၏။ (The Burmese are of opinion that the urine of a black bullock is efficacious in cases of persons who have weak circulation.)

—ရည်, *n.* same.

မုတ်, 4, *v.* to measure with the breadth of the fist, the thumb being shut down by the side of the finger, hence အမုတ်။

မုတ်တထူး (*pron.* မုတ်တဒူး), *n.* the short thick board placed at the bow and stern of a Burmese boat (ခုံး), in which the gun-wales (ထက်မိုး) are inserted.

မုတ်ဆိတ်, *see* မုဆိတ်။

မုတ်ဆိုး, *see* မုဆိုး။

မုတ္တ, *n.* a rupture, hernia.

မုတ္တကျီ, 1, *n.* the mastic tree.

မုတ္တခနာ, *n.* a disease (species of leprosy, said by the Burmese to supervene after virulent syphilis, ထောင်ငူနာ).

မုတ်နား, *n.* the beard ; used in composition with မုဆိတ်။

မုတ်ပုတီး, *n.* a kind of necklace, မုတ်ပဒီး။

မုတ်သိုပြန် —မ, *n.* a woman kept by a foreigner ; term of reproach ; [rare, if not quite unknown in modern colloquial].

မုဒရက် (ပင်), *n.* the *Bassia latifolia* ; သပြေ။ သရက်။ မုဒရက်ပက်သက်သစ် မည်သည့် (pôngyis are permitted to make sweet decoctions of the fruit of any of these trees after noon).

မုဒိတာ (Pali), *n.* joy in the happiness of others, ဝမ်းမြောက်ခြင်း ; “mudita, benevolence, that which rejoices in the happiness of the prosperous.”—M.B.

မုဒိန်း, *n.* a kind of drum.

မုဒိမ်း, *n.* a ravisher, one who commits a rape ; *comp.* ထန္တ။

—ကျင့်, *v.* to ravish, commit a rape.

—ထန္တ (*pron.* မုဒိမ်းဒန္တ), *n.* a robber, ravisher, &c.

မုဒုတာ (Pali), *n.* softness ; နူးညံ့သိမ်မွေ့ခြင်း။ ကာယမုဒုတာ။ ဗိက္ခမုဒုတာ။

မုဒ္ဒဇာ (Pali မုဒ္ဒ, the head, and ဇာ).

မုန့်, *see* အမုန့်, the temporal juice which exudes at certain seasons from the male elephant. During this time the animal becomes dangerous and is what is termed in Anglo-Indian parlance “must.” In colloquial မုန့် and not အမုန့် is used, ဆင်မုန့်ကျသည်။ မုန့်ဆိုသည့်ဆင်ကဲ့သို့ ထထုန်ထုန်ထုန်နှင့်မုန့်မုန့်ဆင်သည့် said of sulky or melancholic persons.

- မုန်တုံး, *n.* the mustard plant, mustard.
- မု, *n.* the mustard seed, mustard.—S.
- မိ, *n.* oil of mustard.
- မုန့် (မုန့်ထင်းမုန့်), *n.* the pulverized seed of the mustard.—S.
- မုန့်တိုင်, *n.* a kind of tree (the cycas, *M.*); မုန့်ပင်။
- မုန့်ပိုင်း, *n.* a violent wind, gale, hurricane, tornado, a storm, tempest ; လေမုန့်တိုင်းလှသည့်။ လေမုန့်တိုင်းဆင်းသည့်။
- မုန့်လှ, *n.* the radish plant ; သဘောမုန့်လှ, the cabbage plant.
- ဥ, *n.* a radish.
- ဥချို, *n.* the turnip.
- ဥနီ, *n.* the beet.
- ဥမြ, *see* မုန့်လှ။
- ဥဝါ, *n.* the carrot.
- ဥပိုင်း, *n.* the turnip.
- မုန့်, *n.* bread ; အချိုအချဉ်မုန့်ပဲခါးထား။
- ဦးနှောတ် (*pron.* မုန့်အုန်းနှောတ်).
- ထင် (*pron.* မုန့်ဝင်), *n.* rusk [toast] ; မုန့်ထင် (*pron.* as spelt), *v.* to toast bread.
- ကျော် (မုန့်ကျော်), *n.* fried cake.
- ကြတ်ချ, *n.* a kind of cake made of rice and soaked in jaggery.
- ကြာဆဲ, *n.* vermicelli of Chinese manufacture.
- ကြွပ်, *n.* a wafer, thin cake.
- ကျွတ်လှည်း (မုန့်ကျွတ်လှည်း), *n.* ; *see* မုန့်နံ့။
- မိန်း, *n.* dough.
- မိန်းခေါင်း [*n.* bread made of coarse rice flour and jaggery (မုန့်ခွက်) and baked by steam.]
- ဆန်, *n.* a certain preparation of rice.
- မိကျော်, *n.* fried cake, မုန့်ကျော် (မိကျော်).
- လှော်, *n.* flour.
- ဂွာဝါ, *n.* a pie.
- မိ, *n.* vermicelli (မုန့်ထင်းခါး).
- မုန့်ဝါ (*n.* a kind of vermicelli).
- နု, *n.* soft bread, pudding, porridge.
- ပင်, *n.* the bread-fruit, *M.*
- ဝါလှ, *n.* a kind of cake.

မုန့်ဖျားထူ (*pron.* မုန့်ဝု), *n.* a kind of cake, also called မုန့်ဖျားထူအုံ from its fancied resemblance to a hornet's nest.

—ပြစ်စထက်, *n.* a pan-cake.

—ပြား, *n.* a cake.

—ပြု, *n.* *blanc mange*.

—လေးဇွေ (*n.* a thin cake, very light and brittle, မုန့်ကြွပ်—S.)

—သည့်, *n.* a seller of bread, a baker.

—တင်းခါး, *n.* vermicelli of Burmese manufacture.

မုန်း, *v.* to dislike, hate, detest ; မြင်ပျင်း။ မုန်းချင်သနား။ ကရုဏာဒေါသော။

—အားကြီး, *v.* to be inveterately enraged ; ခင်ကျားကျွန်တော်ကိုထင်အကြောင်း ကြောင့်မုန်းအားကြီးပါလိမ့်မည် (မုန်းအားကြီး is not a frequent expression in colloquial).

—ထား, *v.* to hate intensely ; သည်ထူကိုအတွန်မုန်းထားသည်။

—မာန်, *n.* wrath ; also used as a verb.

—မာန်ဖိ, *v.* to show wrath ; အစိုးရမင်းမုန်းမာန်ဖိထားလို့။ ရာထူးမကြီးမြင့်နိုင်သည်။

မုယော (*pron.* မယော), *n.* barley ; မုယောပေါး။ မုယောဆန်။

မုရင်း, *n.* a kind of rice plant (grown on the bank of a stream or the shore of a lake in the cold season.—S.) ; မုရင်းပေါး။ မုရင်းဆန်။

မုရိုး, *n.* a kind of tree, မုရုကြီး (the *mudar*, *M.*).

—လိမ်, *n.* perhaps a variety of the same (Pali သေတကေရ).—S.

မုရိုးစည်, *n.* a kind of drum (now obsolete).

မုရိုးခွတ်, *n.* a kind of creeper.

မုယေး, *n.* a kind of creeper, မြိတ်ယေး။

မုသာ (commonly *pron.* မုသား), *n.* falsehood ; opposed to truth, မမှန်သောစကား ; *comp.* မိစ္ဆာ။ မုသားမပါထင်ကံမချော။

—ပြော, *v.* to speak falsehood or falsely.

—သက်သေ, *n.* a false or suborned witness, a perjurer.

—ထိုး, *v.* to lie frequently, habitually.

မုံ, 1, *n.* any dyeing substance ; used for indigo of inferior strength and colour ; မုံခေါက်ဆိုးသည်။

—ဆိုး, *v.* to dye with such a substance.

မုံ, 2, *v.* to begin to form as a bud, hence အမုံ။ ကြာမုံဖူးကဲ့သို့ထက်မုံဖူးသည်။

မူ, 1 (from မူလ), *n.* an original writing from which a transcript is made.

—ရင်း, *n.* an autograph, မူထောင်း။

—ထွေ, *n.* a copy of an original writing.

မူ, 2, *v.* to do, perform, ကျင့်ဆောင်ပြု; frequently euphonic, to act like, assume the character of; ပြုထုပ် (to be affected); ၎င်းအမှုကို ကျွန်တော်ညီကလေး စိတ်မူမည့်လက္ခဏာမရှိ။ ခင်ဘွားမိန်းမကိုလမ်းမှာ တွေ့မတွေ့သည်ကို ကျွန်တော်သတိမမူထိုက်မိပါ။ [ခင်းနှယ်ခင်းမျိုးဖြစ်လျက်။ ခင်းကျင့်ထရားနှင့်မညီကျင့်မှုကား ဆုမပြစ်တားရာ၏။ ဆုမပြစ်မိတ်မိတ်ကိုယ်ကိုး အသိုးအသွမ်းကျင့်သော်မူကား။ ထိုင်းကားပြည်မှမူထည်းနှင့်ထုတ်ထိုက်၏။ ထီးနန်းစဉ်းစိတ်မှမူထည်းရှုတ်ချထိုက်၏, if, notwithstanding his being of royal lineage and race, he should not practise in conformance to the law which (it is incumbent) princes should practise, it is proper that he should be admonished and restrained, and if he should prove incorrigible, self-willed, and be habituated to vice, he deserves to be banished from the kingdom and country, and to be degraded from the enjoyment of his princely splendour]; ချစ်ဇဉ်းမူရာ။ ချစ်ဇဉ်းအင်္ဂါ။

—ကား, sometimes မူ, *n.* affix nominative, frequently with an adversative signification; verb. affix continuative, ဘွင်ရကား။ ထပြီးကား။ မူထည်း။

မူလ (Pali), *n.* an origin, bottom, foundation; အရင်းအမြစ်မူလအကြောင်းအရာကိုခင်ဘွားပြောခင်းပါဦး, try and relate to me the original circumstances of the case, sir; ခင်ဘွားရန်ကုန်သားမူလထဲကား, were you, sir, originally a native of Rangoon?

—ဗတ္တ, *n.* (ဘုတ) same; ထည်ထူပြောသည့်စကား မူလဗတ္တဓမ္မနည်း, this person's language is not genuine (*i.e.*, artful).

—စင်, —မှတ်, ထုတ်, *v.* to be simple, uncompounded (genuine).

မူး, 1, *n.* a mu, a weight of which there are two kinds, the great and the small, the great being equal to two great pails (ပဲ) or one-eighth of a kyat, and the small equal to two small pails or one-tenth of a kyat.

မူး, 2, *see* အမူး (မူး), *n.* a person of rank; frequently written မူး။ မူးသားမတ်သား။

—ကြီးမတ်ရာ, *see* မူးမတ်။

—မတ် or မူးထောင်မတ်တော်, *n.* the nobility, မူးရိုးမတ်နွယ်။

မူး, 3, *n.* a small river, a rivulet; မြစ်ခမြစ်ဘူးမူးကိုမြစ်ထင်သည်။ မူး (ချောင်း), *n.* the Mu river debouching into the Irrawaddy at Myinmu and probably having its source in the Wuntho mountains.

မူးကောကံ, *n.* rice grown on alluvial islands in the Mu river.

မူး, 4, *v.* to be giddy, dizzy [to be sea-sick] (ထိုင်းမူး), to be intoxicated, ထပ်မူး (အရပ်မူး). In certain instances မူးယစ် may be applied figuratively, when it means to be intoxicated with delight, to be in ecstasies, &c., *e.g.*, ထို ဖုထာထိမိဖုရားသည် ဆယ်ပါးသောဆုကိုယူ၍ နတ်ပြည်မှစုတေခဲ့လတ်လျှင်။ ထူး မြတ်သောအသွေးအသားဖြင့်ယောကျ်ားတကာမူးယစ်ချစ်သွယ်သောမိန်းမရတ နာပေါ်ထွန်းရာ။ မဒ္ဒရာဇ်ပြည်။ မဒ္ဒရာဇ်မင်း၏။ မိဖုရားကြီးဝမ်း၌ဖြစ်လေ၏။

—ထူး (*pron.* မူးဒူးမေဝ်) (မူးမေဝ်နိုင်ထွေ), —ဝေ, —မူးရပ်, *v.* same [ရပ် ဝေဝ် (*pron.* မူးရပ်ဝေဝ်), *adv.* in a drunken manner ; မူးရပ်ဝေဝ်နှင့် ငါ့အနားကိုမထားနှင့်။ မူးရပ်ဝေဝ်ဖြစ်သည်]။

မေ (*Eng.*), *n.* May, မေလ။

မေတ္တာ (*Pali*), *n.* benevolence, affection, love, ချစ်ခြင်း ; an expres- sion of good will or benevolence, a blessing, a prayer for the good of another ; ထဦးကျေးဇူးထဦးရှိက။ ထဦးမေတ္တာတဦးဗ္ဗာ။

—ဝာ (*pron.* မြစ်ထာဝာ), *n.* a friendly letter, epistle.

—စူး, *v.* to feel a *deep* affection, or love for.

—ရှိ, *v.* to wish well to, to bless, pray for ; ငါးရာနှစ်ဆယ်ရှစ်သွယ် သောမေတ္တာဖြင့်သွန်းလောင်းပြီသလျက်ရှိနေပါသည်။

—ပြု, *v.* to do a kindness ; ကျေးဇူးပြု။ သည်စာအိတ်ကျွန်တော်အိပ်သို့ ရောက်အောင်မေတ္တာပြုပါ (ကျေးဇူးပြုပါ)။

—ထာဝနာ, *n.* the meditation of kindness and affection as re- gards priests. “In the exercise of this mode of Bháwaná, “the thoughts must not at first be fixed upon one whom “the priest dislikes, nor on any particular friend, nor any “one that is indifferent to him, neither liked nor disliked ; “nor on any enemy (as by thinking of any person who is “known, the mind will be more or less disturbed). The “thoughts must not at this time be fixed upon any indivi- “dual in particular, nor any one that is dead.”—M.B. (It is said that laymen must do the same in the exercise of this meditation, Bháwaná, as priests.)

—ရပ်ခံ, *v.* to petition (clerical).

—ရှိ, *v.* to have affection for, to love.

—သက်ထား, —သက်ဝင်, *v.* to have affection for, to love.

မေထုန်။ မေရန် (မေထုန်) (*Pali* မေထုန်။ ပေါင်းပေါ်ခြင်း), *n.* sexual inter- course ; သိဝါသ (မေထုန်သိဝါသဖြင့်) ; Gemini, the third sign of the Zodiac ; နယုန်ထမေထုန်ရာသီ ဇေဋ္ဌနက္ခတ်နှင့်ရှိသည်။ မေထုန်ကျင့်။ မေ ထုန်ဖြူမေထုန်မှီဝဲ။ မေထုန်နီး။ မေထုန်ဝေး။ (ဓမ္မတာအတိုင်းမတုတ်။ မေထုန်မှီဝဲ ခြင်း, unnatural offence).

မေ့ရယ် or မေ့ရိယ, *n.* an intoxicating liquor or drug ; combined with သုရာ, *see* ပတ္တသီယ။

မေ့, *v.* to forget, be inadvertent, to be stunned [to swoon] ; ကျွန်ုပ်တို့အရပ်ထဲသို့ရောက်ရောက်မမေ့နိုင်ပါ ချစ်နှမရယ်။ whatever locality I may reach, I cannot forget you, beloved sister (*i.e.*, wife) ; မြင်းပေါ်ကကျဆုံးနေသည်။ ရေပစ်ပါဦး။ he is in a swoon, having fallen from his horse ; throw water on him ; ကျွန်ုပ်တို့အရပ်ထဲမေ့လျော့ရပ်ခဲ့ပြီ, I have forgotten (and left behind) my jacket ; ငယ်ငယ်ကစတင်ခဲ့သည်များကြီးထိုးမေ့လျော့ပြီ။

— ကျန်, *v.* same ; မေ့ကျန်ရစ် more common in colloquial, (to forget and leave something) behind.

— ဆေး (pron. မေ့ဇေး), *lit.* forgetful medicine, *n.* chloroform, laughing gas (nitrous oxide or protoxide of nitrogen), မေ့ဆေးပေး။

— မေ့သူ (frequently written မေ့ရေသူ), *v.* same as မေ့ကျန် (most common), to be forgetful, and hence to be heedless, careless ; ထပ်မံမေ့ကျော့တတ်သည့်သူ။ ကြာရှည်စွာစားဝတ်ထိန်းမည်, he is a very forgetful man and will in course of time starve.

မေး, 1, *n.* the lower jaw.

— မိုက်မိုက်ကျန်, *v.* to chatter with the teeth as when feeling cold or when in great fear.

— မိုင်း, *n.* to be stiff or firmly closed, as the jaws, as in lock-jaw, or when feeling very cold ; or on the near approach of death.

— စေ့, *n.* the chin.

— တွကြီး (pron. မေးခွကြီး), *n.* a martingale.

— ထိုး, *v.* to protrude the chin as when in convulsions, or on the near approach of death ; or in derision.

— ထောက်, *v.* to rest the chin on the hand.

— ဖျား, *n.* same as မေးစေ့ (မေးဖျား။ မေးအောက်ဝတ်ပြီဟေ့ ကံ။ ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာမရှိရာ)။

— မေ့, *v.* to protrude the chin in an upward direction in contempt or derision, ထပ်မံမေးမေ့ချင်သည့်အရပ်နေချင်ပါ။

— မိုး, *n.* the lower jaw-bone.

— ထိန်းကြီး, *n.* a curb.

မေး, 2, *v.* to ask, inquire ; ခရီးထပ်ထောက်ဝေးသလဲမေးစမ်းပါ, sound him, please, as to how far the distance is ; မနေ့ကဦးပန်းပိုင်ထာ ထုံးခါခါကျားထိုးမေးသည်, yesterday, at the time U Pan Bôn came, he inquired after you, sir.

မေးခွန်းထုတ်, *v.* to interrogate or put questions to a witness as an advocate.

—ခွန်းနာ, *v.* to be damaging to the opposite party as questions put in cross-examination.

—စစ်, *v.* to interrogate.

—ထူးခေါ်ကြား, *v.* to be on speaking terms; မေးထူးခေါ်ကြားရှိကြသည်။ ထယ်မဝေးလှပါဘူး။ မေးထူးခေါ်ကြားထောက်ရှိပါသည် or ကျွမ်းသည့်, to be within speaking distance, as the occupants of two houses.

—မြန်း, *v.*; see မေး, 2; ၎င်းအကြောင်းအရာကိုမေးမြန်းသေးမည်မထင်ပါ။

—မြူ, *v.* same (infrequent).

မဲ့, 1, *v.* to be disfigured, as when crying; မိမိညှိုးနွမ်းနေသည်။

—စွက်စွက်, *adv.*; သည်မိန်းမမျက်နှာမဲ့စွက်စွက်နှင့်ထင်အရင်ဆိုးသည်။

—ဖွဲ့, see the parts; မျက်နှာမဲ့ဖွဲ့နေသည်။

မဲ့, 2, *v.* to be wanting, not full, မပြည့်; not to be မရှိ; commonly used without a modal affix, as ထွာမဲ့, truth wanting, or without truth (very similar to the English terminating syllable, less); ကျွန်တော်မိတ်ဆွေ ဦးထောင့်ဆိုးကတည်းက အမိမဲ့ထားကဲ့သို့ဖြစ်နေပြီ, since my friend U Law San died, I have become like a motherless child; အရာထက်ရှိ။အရာထက်မဲ့။မျက်နှာချင်းမတူပါ, the respective influence of one who has an office, and one who has not, is not the same; တယ်ထွာမဲ့သည့်လူပေါင်းနှင့်, a very faithless man, do not associate with him; ကျွန်တော်မိတ်ဆွေအကြောင်းမဲ့ရိုက်ပါသည်, he wantonly struck me.

မဲ (ပင်), *n.* anil, the indigo plant, indigo, မဲထိုး။

—ကြီး, *n.* the *Ruellia indigofera*.

—ခင်း, *n.* an indigo plantation.

—နယ်, *n.* indigo.

—နွယ်, *n.* a species of indigo plant [a creeper, producing the asclepias blue dye, *M.*].

—ရိုင်း, *n.* wild indigo.

မဲ, 2, *n.* a lot; ဝါးစေးတံ (*pron.* ဝါးစေးတံ။ မဲထိပ်), *n.* a raffle-ticket.

—ထောက်, —ချ, *v.* to cast lots; မဲထောက်ထူကြစို့, let us take it by casting lots.

မဲ, 3, *n.* an extra weight put into one side of a balance in order to make an equilibrium or for any other purpose; မဲတင်း။ ဈေးစောင်းနေပြီမဲတင်းစီးကြပါ။ထင်းထိုးအထယ်မကျလိုမဲတင်းထင်းရသည်။

မဲ, 4, see မည်း, *v.* to be dark, black, to be dark in mind, ignorant, foolish; မိုက်။

မောင်ရှု, *n.* a kind of official cap with crest.

မောင်, *n.* the brother of a woman; brother; prefixed to names of men and indicative of equality; sir, as an appellative to a young man, and rather respectful; မောင်မောင်ဆိုလေလီး ရိုးရှည်လေ။ မောင်မောင်တဘ။ မောင်မောင်, a term of compellation used in addressing the sons of wealthy men in Lower Burma. In Upper Burma it was customary to address the sons of officials as မောင်မောင်။

—ကြီး, *n.* the elder brother of a woman [မောင်ကြီးနှစ်ဆ။ အစ်မကြီးအမျှ, as in dividing an inheritance].

—နှံ, *n.* a husband; ထင်မောင်နှံဖိုမ, male and female (of birds); ဤကြာမျိုး ငါးပါးတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ဖုန်းတွင်းလျက်။ ဝမ်းထဲ။ ထင်းသာ။ စက္ကဝက် စသော ရေကျေး ရေငှက်။ လည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံ ဖိုမတို့ရှင်ပျော် ကစားသည်ဖြစ်၍။ အတွန်ရှုချင်ဘွယ်ရှိ၍။

—တက, *n.* Mr.; addressed to one whose name is not known; not respectful; not very frequent; မောင်တကတယ်ကသာသတ။ [တက is said to be a corruption of the Pali ဟက, a husband]; *comp.* မွန်းရှင်။

—မင်း, *pron.* you, *mas.*, used to an inferior.

—မင်း, same; rather imperious or disrespectful; strictly speaking, မောင်မင်း was only used by the Kings of Burma. [မောင်မင်းကြီး, same; usually used in a deprecatory sense; မထင်ပါနှင့်မောင်မင်းကြီးရယ်။ သွားပါစေမောင်မင်းကြီးရယ်].

—ရှင် (commonly *pron.* မောင်ရှင်), *n.* a probationer for the priesthood, ရှင်သာမဏေ [မောင်ရှင်လောင်း, one about to become a probationer]; brother, a term of compellation addressed to men younger than one's self; *comp.* ကိုရှင်. Burmese parents frequently address their sons as မောင်ရှင် after they have been probationers and become laics again. It is sometimes, however, a style of address used indiscriminately by both men and women towards young men whom they do not know; Burmese sisters usually address their younger brothers as မောင်ရှင်။

—ထည်နှစ်မထည် (*pron.* မောင်ထည်နှစ်မထည်), *n.* mutual brothers and sisters in law (*e.g.*, Nga Phyu marries Nga Mè's sister, and Nga Mè, Nga Phyu's); မောင်ထည်နှစ်မထည်ထော်ကြထည်။

—ယဝါ, *see* မောင်တက။

—ထိုတင်း, *see* မောင်တက။

မောင်မောင် (မင်း), *n.* the *Combretum extensum*. [In localities in Upper Burma where timber and bamboo are scarce, it is used for making the mat walls and floorings of temporary

structures and of the houses of persons in indigent circumstances.]

မောင်း, 1, *n.* the arm; ထက်ခောင်း, the upper arm; ထက်ခုံး, the lower arm; မောင်းရင်း, *n.* the upper arm close to the shoulders; a lever, turning on a pivot, မောင်းတုံး; *comp.* ထုတ်, a well-pole or pump handle, မောင်းထည်; the spring of a gun, သေနတ်မောင်း။

—ဆိုး, *n.* the socket of the shoulder.

—ကန်ထန် (*pron.* မောင်းဝထန်).

—ကန်ထန်ကျွင် (*pron.* မောင်းဝထန်ကျွင်).

—ကော်, *v.* to prize up with a lever.

—ကျောက် (*pron.* မောင်းကျောက်), *n.* a kind of pestle used in cleaning paddy.

—ချထား (*pron.* မောင်းချခါး), *n.* a clasp-knife.

—ခွက် (*pron.* မောင်းခွက်), *n.* the cup of a rice mortar.

—ခွေး (*pron.* မောင်းခွေး), *n.* the iron ring of the pestle of a rice mortar, a plain finger-ring (gold or silver).

—ရှပ်, *n.* a sleeve, or any ornament worn on the arm.

—ဆုံ, *see* မောင်းခွက်။

—တင်, *v.* to set a spring; ထားထိမောင်းတင်, *v.* to raise and open the blade of a knife; သေနတ်မောင်းတင်, to cock a gun; တမောင်းတင်, to put a gun on half cock; နှစ်မောင်းတင်, full cock.

—တုံး, *n.* the lever which raises the pestle of a rice mortar, any lever used for raising by pressing on a fulcrum; *comp.* ထုတ်, မောင်းတုံးထောင်။ မောင်းတုံးထိုး။

—ထုတ်ဆန်, *n.* pestle-pounded rice (ready for use).

—ပျော့, *v.* to be weak as a spring, namely, as the spring of a gun; သေနတ်မောင်းပျော့။

—ရင်း, *n.* the upper part of the arm close to the shoulder.

—ထက်, *n.* a pump handle, a handle suspended on a pivot for raising water (as in irrigating betel-leaf plantations) or for any other purpose.

—သန်, *v.* to be strong as a spring; သေနတ်မောင်းသန်သည်, [to be strong of arm; strictly speaking, of only the *upper* arm].

မောင်း, 2, *n.* a Burmese gong, a plate of metal with a convexity in the centre, which is beaten to produce sound; formerly a measure of time equal to three English hours. [There are five kinds of Burmese gongs, namely, ညောင်၊ နောင်၊ ထင်၊ မောင်း၊ ဒု (ထု?) and ခုံ].

မောင်းကြော်, *v.* to expose (a malefactor) by beat of drum and declaration of his crime.

—ဝတ်, *v.* to proclaim by beat of gong (by way of giving information or warning to the public).

—တီး, *v.* to strike a gong, မောင်းထု။ [မောင်းထုနှင့်, probably a corruption of မောင်းထုထုနှင့်။ ထိုက်မောင်းထုထောင်ထောင်နှင့်။]

—ထက်, *n.* a gong stick, ထက်ဝတ်။

—ထွဋ်, *v.* to go about with a drum as a crier or bell-man, မောင်းဝတ်။

မောင်း, 3, *v.* to threaten; not used singly; to drive; less considerate than နှင်; (နှားမောင်း, မြှင်းမောင်း is more common in colloquial than နှင်, the latter being mostly used in composition), to drive away (an animal); ခွေးကိုမောင်းလိုက်ပါ။ လျှီးကိုမောင်းလိုက်ပါ။ ကြက်ကိုမောင်းလိုက်ပါ။

—မဲ, *v.* same, 1st def.; မြှင်းမောင်းသည်။ မြှင်းမြောက်မောင်းမဲ။ ကွန်တော်ကိုမောင်းမဲပြီး ထွက်သွားသည်, he threatened me and went away; မြှင်ထင်။ မောင်းမဲမြှင်းမြောက်။

—ထားချ, *v.* to exercise a horse.

မောင်း, 4, *v.* to be of a dark red or purple colour; သည်ပုဆိုးအရောင်မောင်းလွန်းသည်ထူထပ်နှင့်မတော်ပါ, the colour of this puhso is too dark red, it is not suitable for a young man; မြတ်စွာထုရားသည်။ မောင်းသောအရပ်မှ။ မောင်းသောရောင်မြည်တော်ကိုထွက်တော်မူသည်, the most excellent Buddh sent forth a dark red ray of light from a dark red part [of his body]. [*N.B.*—The Buddhists believe that a Buddh has the power to send forth different coloured rays from different parts of his body, namely, a white ray from his teeth, a blue ray from his eyes, &c.]

မောင်းထောင်အပ် (*pron.* မောင်းခေါင်အပ်), *n.* a kind of အပ် manufactured at the village of Maung-htoung not very far from Alôn. [*N.B.*—This village is said also to be famous for its being the birth-place of Buddhist archbishops (သာသနာမိဂ်) and eminent actors.]

—ခွက်, *n.* a lacquered bamboo bowl manufactured at the same village, a wooden bowl.

မောင်းမ, *n.* a female attendant or concubine of a king, ကိုယ်ထုပ်တော်။

—မိတ်သံ or မိသံ; မောင်းမမိသံ။ အခြေအရံ။ ပရိယာတ်။ (ပုထိုးတိမင်းသွီးအားလည်း။ ဘသောင်းမြောက်ထောင်သော ကိုယ်ထုပ်မောင်းမအပေါင်း ခြံရံလျက်။ နန်းမထောင်ညှာတင်ထား၍။ မိဖုရားကြီးအရာကိုလေ၏)။

မောနေယျ (*pron.* မောနေယ), *n.* a series of the extremest austerities, so severe that during the time of a Buddha only one person is found capable of practising them; even the most enthusiastically religious person can practise them for only twelve years, those moderately so for seven years, and those of the least enthusiastic for seven days. It is incumbent on those who perform these austerities wholly to eschew sleep (မောနေယျဿမောနေယျရဟန္တာ).

မောရဂါတျောတ်, *n.* a kind of stone used in alchemy.

မောရဂါဝါဠေးနိဝေးကျောတ်, *n.* copper ore; မောရဂါဝါဠေးဝေးကျောတ်, *n.* silver ore.

မောယ, *n.* darkness, ignorance, folly; မိုက်မမြင်, "Móha is so-called because it cleaves to that which is evil and does not cleave to that which is good; it does not understand the union of the five khandas (ခန္ဓာ) nor of the nature of the sight and other senses proceeding from the six ayanas (အာယတန) or sentient organs; it does not perceive the nothingness of the eighteen dhatus or elements; it does not regard the superiority of the shad-indrayas, and it is subject to repeated births in different worlds and various modes of existence. By means of Móha the twenty-nine descriptions of chitta (စိတ်) or modes of thought possessing merit or demerit are produced."—M.B.

—ကန်းကန်း, *adv.* nonplussedly; တယ်မောဟကန်းကန်းနိုင်သည့်လူ။

—ဖုံးထွင်း, *v.* to be enveloped in ignorance.

—မူ (*pron.* as if one word မောဟမူ), *n.* same as မောဟမောဟမူ စိတ်၊ အထူးသိရှိတတ်သူ။ လောဘမူစိတ် ၁၃။ ဒေါသမူစိတ် ၂၃။ မောဟမူစိတ် ၂၃။

မော့, *v.* to turn up the face, look up; မျက်နှာတစ်ဆင့်မော့စမ်းပါ။ မော့နတ် ကိုမော့ထား, to elevate a rifle or gun (*see* မော့).

—ကြည့်, *n.* same.—S.; သစ်ပင်ပေါ်မှတက်ကြည့်မော့ကြည့်စမ်း။

မော်, *v.* to be ascending, high in a slanting direction, as a path up a hill; သမ်းမော်တက်သည်, or a rapid in a river; ခေမော်ကျသည်။ ခေမော်ကျော့ပြီသတိထားခတ်ကြ, to look forward in an upward direction (sometimes it has a similar though stronger meaning than မော့), to be haughty, insolent, ထောင်တွေး [to swagger, တယ်မော်သည့်လူ၊ လူမော်]။

—ကြည့်, *v.* same, 2nd def.; မျက်နှာကို မော်မကြည့်ပုံ အောင်ကြောက်သည်။

—ကြွေး, *v.* to be overbearingly arrogant.

မော်တီးမော်ကန်း (*pron.* မော်ဒီးမော်ဂန်း), *adv.* in an insolent, swaggering manner.

မော်လော်, *n.* a kind of silk.

မော်ထမြိုင်မြို့တရားရာဝေဝ်ဝ်, *n.* Judge, Moulmein Town.

မို, *v.* to be elevated, raised in the centre; မောက်။

—မောက်, *v.* same; သည်မြေကြီးမိုနေသည်။ ညီအောင်ညီလိုက်ပါ, this ground rises in the centre, level it that it may be even; တောင်ပူတာကလေးမိုမို, a little rising hummock.

မိုက်, 1, *n.* a crucible, or cupel, မိုက်ရွှေ။

—အင်, —ခွက်, *n.* a flat cupel, မိုက်အင်နှင့်ထိုး။

—စောက်, *n.* a deep cupel.

—ဆရာ, *n.*; see မိုက်သူကြီး။

—ထုတ်, *v.* to extract gold or silver from old crucibles.

—ထုံ (*pron.* မိုက်ထုံ), see မိုက်စောက်။

—သူကြီး, *n.* one skilled in extracting gold or silver from old crucibles.

မိုက်, 2, *v.* to be dark; ဓဝင်း။ မှောင် (မိုက်ထိုက်သည်မှာမနေချေ။ ထုရားပွင့်ထော်မှုသောအခါ ခဲပြည်က အတွန်မိုက်ထုသော ခဲအိုးသည် အလင်းကိုရသည်, to be ignorant, foolish, wicked; ခဲ)။

—ကန်း, *v.* to be blindly foolish; တတ်မိုက်ကန်းသည့်လူ။

—ခဲ, —မိုင်း, *v.* (to be foolish and impolite, တတ်မိုက်မိုင်းသည့်လူ); မိုက်မှားထိုက်ပါမိသည်။

မိုက်, 3, *v.* to measure with the breadth of the fist and the thumb erected, hence အမိုက်ဗြတ်ဘယ်ထောက်ရှိသထဲမိုက်ခမ်းပါ။

မိုဟ်း (Pali မေယော), *n.* the sky, the visible heavens, the clouds, rain; သူများ မိုဟ်းခါးရေသောက်လို သောက်ရသည် or သောက်ရခါး; *comp.* ထိပ်မိုဟ်းလေဝသ။

—အုံ, *v.* to be covered with clouds, as the heavens.

—အုံ့, *v.* to be overcast, slightly overspread with clouds.

—ဦး, *n.* the beginning of the rains; မိုဟ်းဦးကျမိုဟ်းဦးစော, *v.* to be early as the rains; မိုဟ်းဦးနှောင်း, *v.* to be late as the rains.

—ကာ, *n.* a screen from the rain, an awning (မိုဟ်းကာအင်္ကျီ, *n.* a waterproof cape or coat).

—ကာလ, *n.* the rainy season; *comp.* ဥထုမိုဟ်းဥထု။

—ကုတ် (*pron.* မိုဟ်းကုတ်), *n.* the place of the apparent junction of the sky and the earth, the horizon; ခဲလွင်းထယ်ထောက် ကျယ်သည်မပြောနှင့်တော့မိုဟ်းကုတ်ကျခါး (or ကျနေသည်)။

မိုးစိုက်စိုက်, *v.* to rain abundantly (throughout the season).

—ကောင်းကင်, *n.* the sky.

—ကောင်းငှက်, *n.* the broad-billed roller.

—ကြိုး, ၁ (*pron.* မိုးကြိုး), *n.* a thunder-bolt, မိုးကြိုးစက်။

—ကြိုး, ၂, *n.* an alloy of copper and gold used in making finger-rings, ear tubes, မိုးကြိုးထက်စက်။ မိုးကြိုးသံထောင်း။

—ကြိုးကွင်း, *v.* to cause a stroke of lightning to deviate; မိုးကြိုးကွင်းတိုင်, *n.* a lightning conductor?

—ကြိုးစက် [သေသူနောက်ကအနီးပါသူ သက်သေစိန်ထူး မိုးကြိုးစက်ကွင်း မိုက်ခိုက်၍ နာရီခွက်ထဲမှမေ့လျော့နေပါသည်။] (*pron.* မိုးကြိုးစက်), *n.* same as မိုးကြိုး, ၁ (a galvanic battery).

—ကြိုးထပ်, *v.* to thunder in short claps.

—ကြိုးပြစ် (ပစ်), *v.* to strike (as lightning); မိုးကြိုးပြစ်လိုသောသည်, to be struck dead by lightning; မိုးကြိုးပြစ် ထန်းသက်ကာ။ (*usually pron.* မိုးကြိုးပြစ်ထပ်ထက်ကာ), "to screen one's self from being struck by lightning with a fan leaf," *i.e.*, in the way of meeting a difficulty, or danger, with insufficient means of resistance; မိုးသံသြဓကားပြောမိလျှင် မိုးကြိုးပြစ်စေချီ, if I should speak untrue words, may I be struck by lightning (မိုးကြိုး, strictly speaking, is a thunder-bolt).

—ကြိုးရောင်, *a.* bluish red.

—ကြိုးသံ, *n.* thunder.

—ကြိုးသွား, *n.* a thunder-bolt.

—ခေါင် (from ခေါင်, to be out of the way), *v.* to be dry as the clouds, not to rain in season [မိုးခေါင် (*pron.* မိုးခေါင်) ရေရှား].

—ခေါ်, *v. lit.* to 'invite the rain'; to long for rain as men and animals, and reptiles such as frogs.

—ခို, *v.* to stay through the rainy season (to take shelter from the rain).

—ချပ်, *v.* to shut in, (close) as evening.

—မြင်း, *v.*; see next; မိုးမြင်း is more commonly used in Upper and မိုးမြင်း in Lower Burma.

—မြင်း (ချင်း), *v.* to thunder.

—ဝါ (*pron.* မိုးဝါ).

—အေ, *v.* to rain incessantly.

—အေ့ကွက်, *n.* the English swallow, *Hirundo rustica*; *comp.* ပျံအေ့။

—ဆင်, *v.* to have the appearance of coming rain as the sky; more than မိုးသံ။

—ဆွဲ (*pron.* မိုးဆွဲ), (ပင်) (*pron.* မိုးဆွဲ), *n.* a kind of tree; ဝဏ္ဏဝန်အနက်။ မိုးဆွဲပင်။ အဆင်ရှိသော။ အနံ့ရှိသော။ မိုးဆွဲပင်။

- မိုးလင်းသော, *v.* to rain in frequent showers.
- ဆွံ့, *v.* to be scanty as rain (in the rainy season).
- ဆွံ့ပါး, same as မိုးလင်းဆွံ့။
- အိမ် (pron. မိုးလင်းအိမ်), *n.* a cloud.
- အင်းသေ, *n.* a species of sun-dew, ကျေးသေပန်း, *M.*
- အကြိ, *n.* the Arakanese name for the green bee-eater, ဂဝဗ္ဗံး ထိုးငှက်, *M.*
- အံ, *n.* a kind of plant (probably same as မိုးလင်းနံ).
- အဝ, *v. lit.* “the sky is sick;” to have a threatening aspect as the clouds.
- အံ (ဝင်), *n.* a bush (the root of this plant is ground up with salt on a stone and administered to persons who exhibit premonitory symptoms of small-pox).
- အင်း, *n.* a fog which takes place in the rains, “a rain-fog.”
- အောင်, the close of the rains (or as a verb, to be late as the rainy season).
- ထင်း, *v.* to be rain-stained as clothes.
- ပေါက်, *n.* a drop of rain, မိုးလင်းပေါက်ကျ။
- ပွင့်, *n.* snow (to clear up and be sunshiny).
- ပြောက်, *v.* to be rain-spotted as clothes.
- ပြေ, *n.* a sudden squall.
- ခွဲ, *n.* fine rain.
- ခွဲကျ, —ခွဲကျ, *v.* to drizzle.
- လယ်, *n.* the middle of the rainy season, မိုးလင်းလယ်လောင်း။
- ခေ, ၁ (from ခေ, to pay court to), *n.* the willow (so-called because it flourishes independent of rain).
- ခေ, ၂, *n.* the spotted saccolabium, an orchid of the genus *vanda*, *M.*
- မြည်, *v.* to rumble in the sky, to thunder.
- မြေထယ်ရာထိုင်းကျွန်း, *n.* a collective term for culturable land.
- မှောင်ကျ, *v.* to become dark as the sky with rain-clouds, မိုးလင်းမှိန်။
- ရွာ, *v.* to rain.
- ထင်း, *v.* to dawn (to clear up as the sky after rain, to become fair); မိုးလင်းထင်းထွင်ခြင်းပွဲဖြစ်စရာရှိသည်။ မိုးလင်းထင်းစပြုပြီ။ မိုးလင်းပွင့်။
- သက်မုန်ထိုင်း (pron. မိုးလင်းသက်မုန်ထိုင်း), *n.* a storm, tempest.
- သက်လေ, *n.* wind precursing a storm.

မိုးထိုးသား, *n.* a dark rain-cloud.—S. (မိုးထိုးသားတတ်).

—ထီး, *n.* hail (sago.—S.).

—ထီးကျ, *v.* to hail.

—သောက်, *v.* to be early in the morning before sunrise [မိုးထိုးသောက်ထပ် (*pron.* ထပ်) သောက်ထပ်။ မိုးထိုးသောက်ထပ်အခါ ထွားပါသည်။ see ပဋ္ဌေသောက်။]

—သောက်ထ, *v.* same.

—သောက်ထံ, *n.* the season preceding morning.

မိုးထိုးစက္ကူ, *n.* a paper made of maing-kaing ; ရံစက္ကူ။ [မိုးထိုးစက္ကူ is the name of a city (?) in the Shan States, and it is probable that the paper derives its name from having first been made there.]

မိုးဝ, *v.* to help, aid, assist ; ညီညွတ်ကျွန်တော်ကိစ္စကို မိုးဝကူညီလုပ်ထော်မှုကြပါ။ မိုးဝကြည့်ရှုပါ။

မိုး, 1, *see* မိုး

မိုး, 2, *v.* to be very slightly raised or swelled, as the appearance of a mountain at a distance ; ထိုကတော့မိုးမိုးကြီးမြင်ပါရဲ့သား။

မိုး, 3, *n.* *affix*, causative, because of, on account of (colloquial) ; frequently preceded by ထို့။ သူ့ကို ထတ်နိုင်သည်။ ထခုထည်းရှိသပေးသည်။ ခင်ဘုရားတယောက်ထည်းရှိသပေးသည်။ နှစ်ယောက်ထုံးထောက်ပြောနိုင်ပါ။ မိတ်ဆိုးထို့ရှိ ပြောသည်မဟုတ်ပါ။ မေတ္တာရှိထို့သာပြောပါသည်, (sometimes preceded by ထို့, *e.g.*, ထို့ရှိပြောသည်။ ထို့ရှိကြောင့်ပြောသည်)။

မိုးထိုး, 1, a contraction of မဟုတ်ထိုး (ခင်ဘုရားဖျက်ဆီးပေးထံထို့ကျွန်တော်အကြံပျက်စီးသည်မိုးထိုး equivalent to မဟုတ်ပါတကား။ မဟုတ်ပါဘူး) ဆင့်ကဲဆွဲသည်မိုးထိုး။

မိုးထား, a contraction of မဟုတ်ထား, same ; ကြံတိုင်းအောင်။ ဆောင်တိုင်းမြောက်မိုးထား။ မင်းဗိမ္မာထို့ရှိထား။

မိုး, *v.* to cover without touching, spread overhead as an umbrella ; ထီးမိုး, to hold a da in a threatening manner (*over* a person) ; ထားနှင့်မိုးသည်။ ထားနှင့်မိုး၍ ပစ္စည်းကိုထောင်းသည်, to be chief, superior ; အုပ်ကဲ ; hence အမိုး (to excel, surpass) ; ခင်ဘုရားအကြံကျွန်တော်အကြံထက်မိုးလာသေးသည်။ သည်မြို့ပေါ်မှာအကြီးပြုလုပ်ထိုးမိုးနေသည်။ သူကြံစာမိုးနေသည်။ တခြားသူကြံစာမိုးနိုင်အူး။

—မိုး, *n.* thin strips of bamboo used for tying the thatch down upon the bamboo frame-work of the roof of a house.

မိုးထိုးမတ်တတ် (*pron.* မိုးမိုးမတ်တတ်), *adv.* standing for a little while, as one while walking stopping for a moment ; *comp.* ခဏ and ခဏမဏ္ဍ။ ခဏမိုးထိုးမတ်တတ်ကြည့်ပါ။ မိုးထိုးမတ်တတ်မနေနှင့်။ မိုးထိုးမတ်တတ်ထမ်းရှောင်သည်။ ယခုတစ် မိုးထိုးမတ်တတ်မြင်လိုက်သေးသည်။ အက

ထေးမိုးတိုးမတ်တတ်ရပ်နိုင်ကာရှိသေးသည်။ လူနာနာထွန်ထထိုမိုးတိုးမတ်တတ်ရပ်နိုင်ပြီ။

မျက်, 1, *n.* a gem, precious stone, ကျောက်မြတ်။

—အိမ်, —အိုး, *n.* an ouch, the socket in which a stone is set, including both the collet and the bezel ; ကျောက်မျက်အိုး။

—ဝါး, *n.* gold or silver leaf ; ဣမျက်ဝါး၊ ငွေမျက်ဝါး။ (used also in respect to other metals, as ကြေးနီမျက်ဝါး၊ ကြေးဝါမျက်ဝါး.—S.) [The gold leaf is made at မျက်ဝါးရပ် near the Maha Myat Muni image of Buddha in the city of Mandalay ; persons engaged in the manufacture of the leaf are said to be prohibited from eating rice while *hot*, for fear that from doing so the hands will become coarse] ; မျက်ဝါးခတ်။

—မွန် (ပတ္တမြားမျက်မွန်), —ရွှင်, *n.* same as မျက်။

—ရွှိ, *n.* same ; also a particular kind of precious stone ; ကျောက်မျက်ရွှိ။ [ဣ၊ ငွေ၊ ပုလဲ၊ ကျောက်မျက်ရွှိ]။

မျက်, 2, *n.* the eye ; seldom used but in composition ; မျက်မိ (မျက်မမြင်), to be blind (polite).

—ကန်း, *a.* blind, မျက်မိကန်း (impolite).

—ကလဲဆန်ပြာ (*pron.* မျက်ကလဲဆန်ပြာ), *adv.* or *v.* looking about wildly from fright (sometimes *pron.* မျက်ပုလဲဆန်ပြာ) ; ကြောက်လွန်းသိုမျက်ကလဲ ဆန်ပြာနေသည်။ သည်လူမျက်ထုံးမျက်ကလဲဆန်ပြာ ဖြစ်နေသည် not in very frequent use, မျက်ထုံးပိုင်း being more so.

—ကွတ်, *n.* grated work, open work made in squares ; ဆင်မျက်ကွတ်ထိုး၊ ဆင်မျက်ကွတ်ရက်သည်။

—ကွင်း, *n.* the cavity in which the eye is situated ; မျက်ကွင်းမြို့သည်, to be dark under the eyes.

—ကွယ်, *adv.* out of sight ; မျက်ကွယ်၍ အတင်း ပြောတတ်သည်။

—ခင်း, *n.* the edge of an eyelid ; မျက်ခင်းဝပ် (to have sore, red edges to the eyelids without eyelashes ; to be bleary-eyed).

—ခုံး (ခန်း), *n.* the arch over the eye, the brow of the eye.

—ခုံးမွေး (ခန်းမွေး), *n.* the eyebrow.

—ခုံးရိုး (ခန်းရိုး), *n.* the bone of the eyebrow.

—ချစ် (ဆေး), *n.* a medicine or charm to excite love—(1) ဆနုဆေး။ (2) (မျက်နှာချစ်ဆေး) ; (3) မျက်နှာပွင့် ; (4) ဝိဿာဆေး။ အားဆေး, *n.* an aphrodisiac ; အမိထိုမြင်လျှင် လူတိုင်းချစ်သည်။ မျက်ချစ်ဆေးရှိရော့ထင့်။

—ချေး, *n.* the dirt of the eye (vulgar), မျက်ဝတ် (elegant).

—ချို, *adv.* with a sweet smiling face.

—ချိုသွေး *v.* to allure.

မျက်ခြေပြတ်, *v.* to lose sight of; ရှေ့ထူထို နောက်ထူထူမျက်ခြေပြတ်ထိုစေ
လိုက်နိုင်။

—ခွက်, *n.* the face (rather low); မျက်နှာ။ မျက်ရည်နှင့်မျက်ခွက်မီသည်။

—ခွံ, *n.* an eyelid, မျက်ထွာ။

—စဉ်း, *n.* medicine for the eyes (မျက်စဉ်းဆေး). This kind of medicine is usually given to horses and cattle. The medicine is injected into the eye and given when an animal is in bad condition or been out much in the sun; one recipe is ကွင်းရွက်။ ငွေ့ညင်း။ ဆေးရွက်။ ဆား; these ingredients are ground up together to a consistency and mixed with water; frequently, when time is an object, the medicine is spit into the eyes of the animal; more often than not it seems to recover its energy (မျက်စဉ်းခတ်) မျက်စဉ်းခတ်, *v.* to compound such medicine.

—စပြင် (ဝပ်), *v.* to give a hint with the eyes; မျက်ရိပ်ပေး။

—မိ, *n.* the eye; မျက်မိမျက်နှာမှတ်ထားပါ။ မျက်မိအထွင်းဝမ်းအငြိုးမျက်မိတမိတ်။ (in the twinkling of an eye); မိဖုရားမျက်မိဆုံးထောက်ရုံထိုင်အောင်သွားတန်ဖုမိ။ တာဝတိတံသို့တက်လေ၏။ မျက်မိအောက်တွင်ကြီးသည်။ မျက်မိထည် (*pron.* ထယ်။) (မျက်မိမှောက်။ မျက်မိထည်, to be confused or bewildered as a person losing his way, or forgetting the cardinal points as regards the situation of a locality).

—မိစောင်း, *v.* to be squint-eyed, မျက်မိစွေ။

—မိစွန်, *v.* to have a sty in the eye.

—မိရှင်, *v.* to be quick-sighted, မျက်ရိပ်ကောင်းသည်။

—မိသုဇာတ်အိပ်, *n.* same as next.

—ငွေ့, *n.* the pupil of the eye, မျက်ဆန်။

—စောင်းထိုး, *v.* to cast a side glance; *see* ပြန်စောင်း။ မျက်စောင်းထိုးနေသည်။ (မင်းတို့မျက်စောင်းအကြောင်းမရွေးဘူး)။

—ဆန်, *n.* the pupil, မျက်စေ့မျက်ဆန်ကြာင်။

—ထောင်, *n.* the eyelashes; တညထိုး မျက်တောင်တခတ်မျှခံအိပ်ရ။ မျက်တောင်မှေးခွံမှူးရှိုင်းထွေဝေသည်ကိုမြင်ရသည်။

—ထောင်ခတ်, *v.* to wink.

—ထွင်း, *n.* the socket of the eye, *see* မျက်ထွင်း။

—ထွင်းချောင်း, *v.* to have the eyes sunk in from illness or want of sleep; မျက်ထွင်းကျ။

—ထောင့်, *n.* the corner of the eye.

—နက်, *n.* the black of the eye; တိမ်ထွေထိုမျက်နက်ဖုံးနေသည်။

—ပြည်, *n.*; *see* မျက်ရည်။

မျက်ဖြူ, *n.* the *Melastoma malabathricum*.

—ဖြူ, *n.* the white of the eye.

—ဖြူဆိုက်, *v.* to turn up the whites of the eyes as in sudden fright.

—မည်း, *n.* (see မျက်နှာ).

—မုန်းကြီး, *v.* to resent, feel ill-will (မျက်မုန်း အားကြီး) ; ကျွန်တော်ကို အစိုးရမင်း မျက်မုန်းကြီးနေသည်။ ပြာဇီအရာကျသိမ့်မည်။

—မုန်းလှို, *v.* same (rare).

—မှန်, *n.* (သည်မျက်မှန်ကြည်၏အား, are these spectacles strong ? *lit.* transparent, clear ; သည်မျက်မှန်ထည်မျက်စိသည်, these spectacles are very cool to the eyes ; မျက်စိပူ, to be hot to the eyes.)

—မှန်း, *adv.* with a view to (မျက်မှန်းကောင်းသည်, to be skilled in taking an ocular estimate, *i.e.*, of the height, weight of anything ; လက်ထမ်းလက်ဆ).

—မှန်းတန်း (ထမ်း), *v.* to have the view fixed on, to aim at, to intend ; သည်ဥစ္စာ ဝယ်မည်ကိုမျက်မှန်းတန်းထားသည်။ မျက်မှန်းတန်းဝယ်သည်။ သည်အိမ်မျက်မှန်းတန်းထက်ညှိုးထိုး။ အထိုးတယ်လောက်ကုန် မည်ထင်ပါသည်။

—မှန်းတန်းမိ (တမ်းမိ), *v.* to have an indistinct recollection of, to guess at, မှန်းမိ (မျက်မှန်းတမ်းမိ does not always mean apparently to have an *indistinct* recollection of, *e.g.*, ခင်ဘုရား၏အခါမျက်မှန်းတန်းမိလျှင်မေ့မိနိုင်ပါ ; here it would seem to mean, once I got your face imprinted on my memory, I could not forget you ; ဆင်ချိုင်းကိုမျက်မှန်းတန်းမိသည်။ ဆင်မနောက်က မပြတ်ထိုက်မှကျူးထွင်းအင်းနိုင်မည်).

—မှောက်, *n.* the space before one's eyes ; သည်မှန်ကိုကျွန်တော်နှစ်ထိုးမျက်မှောက်မပြတ်ကြည့်နေသည့်မှန်ဖြစ်ပါသည်။

—မှောက်ပြု, *v.* to regard an absent thing as present ; ကျွန်တော်ထိုထခြား သို့သွားသော်လည်း မျက်မှောက်ပြု၍ခဏော့ရှိပါ။

—မှောင်, *n.* the arch over the eye, the brow of the eye, မျက်ခုံး ; not used singly ; မျက်ခုံး။ မျက်မှောင်--မျက်မှောင်မွေးဆက်သည်, to meet as the eyebrows.

—မှောင်တန်း (*pron.* မျက်မှောင်ဒန်း).

—မှောင်ကုပ်, *see* next (to have naturally a scowling countenance ; မျက်မှောင်ကုပ်ကြီးထယ်ကြောက်စရာကောင်းသည်).

—မှောင်ကျွတ် (ကြွတ်), *v.* to scowl, look stern, dark, angry, threatening (to glower).

—မှောင်ကြား, *n.* the space between the eyebrows.

မျက်ထင်း, မျက်ထ။

—ရစ်, *n.* the iris (the iris is the coloured ring which surrounds the pupil. The colour of the *iris* gives that of the *eye*.—*Webster's Dic.*).

—ရည်, *n.* a tear.

—ရည်ခွ, *v.* to form as a tear in the eye.

—ရည်မျှ, —ရည်ထိုး, *v.* to weep ; မျက်ရည်စီးမျှ, *v.* to stream with tears as the eyes.

—ရည်ခံ, *n.* a certain spot under the inner corner of the eye.

—ရည်ဝက်, *n.* a tear-drop ; သည်မိန်းမထားထားမကောင်းထောကျားသေထိုးမျက်ရည်ဝက်မျှခန်းသေးထဲထောကျားဟယောက်ထိုးထိုးပြီး—မျက်ရည်ဝက်ဝက်နှင့်ပြောင်းပါစေနှင့်ပြောသည့်လူချည်းထဲ။

—ရယ်ထွတ်, *v.* to be easily moved to tears.

—ရည်ဝဲ, *v.* to have the eyes filled with tears ; [ဝမ်းနည်းထွန်းထိုးမျက်ရည်ထေ(ဆ)ဝဲထွဋ်နေသည်].

—ရိပ်, *n.* a hint given by the eye.

—ရိပ်ကောင်း, *v.* to be quick-sighted ; မျက်စိရှင်း

—ရိပ်ပေး, *v.* to give a hint by winking ; မျက်ရိပ်ဆီ။

—ရိပ်မျက်ခြေကောင်း, *see* မျက်ရိပ် ကောင်း။

—ထုံး, *n.* the socket.

—ထုံးဆိပ်, *n.* the socket of the eye ; မျက်ထွင်းမျက်ထွင်း။

—ထွဋ်ပြု, *v.* to practise legerdemain, (မျက်ထွဋ်ဝဲမျက်ထွဋ်ကြီး, a circus).

—ထုံးရိုင်း, *v.* to roll about the eyes from fear ; more in common use than မျက်ကလဲဆန်ပြာ။

—ထွဋ်ထွား, *n.* a juggler, conjuror ; မျက်ထွဋ်ထရာ။

—ထွာ, *n.* the eyelid, regarded as covering the eye ; ဖုံးအုပ်သော မျက်ထွာ, the cornea ("the strong, horny, transparent membrane which forms the front of the eye").

—ဝတ်, *n.* the dirt of the eye ; more elegant than မျက်ချေး။

မျက်, 3, *v.* to be angry, စိတ်ဆိုး ; hence အမျက်ခေါသမျက်လူချင်းမျက်နေကြသည်။ ခင်ကျားပြောလိုက်သည့် စကား နာသာခံခက် စိတ်ထဲက မျက်ခဲမှိုသွားသည်။

မျက်, 4, *n.* a species of prominent-ligament shell.

မျက်နှာ, *n.* the face, the countenance, မျက်ခွက် ; surface' the disc of an orb, a quarter of the heavens, အရပ်ရှစ်မျက်နှာ, or a cardinal point (အရပ်ထေးမျက်နှာ) မျက်နှာရှိရာတင်းပတ်ပါသည်။

မျက်နှာ။

- အနီး, *v.* to be swollen as the face.
- အနေ, *n.* the natural aspect ; မျက်နှာထက္ကထာ။ မျက်နှာအနေကောင်းသည်။ မျက်နှာအနေပျက်သည်။
- ကောင်းချ, *v.* to find favour.
- ကြက် (*pron.* မျက်နှာချက်), *n.* a canopy, ၈တာနံ [a ceiling].
- ကြည်သာ, *v.* to be pleasant of countenance.
- ကြည့်, *v.* to regard the person, *i.e.*, to esteem a person for wealth, position, &c. (reproachful).
- ကြီး, —များ, *v.* to be distinguished, to have many friends [မျက်နှာများ, when applied to *women*, is a term of reproach] ; မျက်နှာရှိ။
- ခေါက်ထူ, *v.* to be thick-skinned, fat and gross in the face (abusive) ; ထူဝံ့ကထည်း မျက်နှာခေါက်ထူကြီးနှင့်။
- ချင်းဆိုင် (*pron.* မျက်နှာချင်းဆိုင်), *adv.* face to face ; မျက်နှာချင်းဆိုင်အိမ်ဆောက်သည်။ မျက်နှာချင်းဆိုင် စကား ပြောသည်။ သည် အမှုရှင်းတင်းအောင် မျက်နှာချင်းဆိုင်ထုချေပါရစေ။
- ချွတ်, —ချေ, *n.* a preparation of flour used in smearing the face ; မျက်နှာချွတ်ထိမ်း။ မျက်နှာချွတ်ဖေ။ ထန်ပုဂ်နှုန့်။ ထွင်းနှုန့်။ ကသယ်နှုန့်။
- ချို, *v.* to have a sweet, pleasant countenance.
- ငယ်, *v.* to be of an humble and obscure station in life ; to have few friends.
- မြို (ညို), *v.* to be dark in countenance ; ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားမျက်နှာမြိုတော်မူသည်။ ထယ်သောအခါ အရာထိုနုတ်ဗေဉ်ထဲ။
- ညှိုး, *v.* to be dejected in countenance, whether from illness or from uneasiness of mind.
- စာ (*pron.* မျက်နှာစာ), the space before ရှေ့ဥပစာ, presence, ရင်ပြင်ရှေ့မျက်နှာစာ။ နောက်မျက်နှာစာထည့်ထည့် မထိုင်နှင့်။ ရှေ့မျက်နှာစာကမထားနှင့်။
- မိမ်း, *v.* to be unacquainted, unfamiliar with ; မျက်နှာမိမ်း, *n.* a stranger ; မျက်နှာမိမ်းကျက်စေ့ချွတ်ချွန်ရာထိုသာမိရင်သည်။
- တံရိုးထိုက် (မျက်နှာတံရိုး, *lit.* the “bribe of countenance”), *v.* to be influenced in deciding a lawsuit, or any dispute, by the official or social status of one of the parties.
- ထား, *v.* to look stern, set the face (against), assumed aspect, a stern aspect ; ရှေ့ကအရေထဝင်နေကြသည်။ ထရုတ်မျက်နှာထားသည်။
- ထားကောင်း, *v.* to be sober, grave, composed in countenance ; မျက်နှာ ကြက်သရေရှိသည်။

မျက်နှာထားကြီး, *v.* to look over-stern and severe ; မျက်နှာထားကြီးနှင့်
ထွေထွေ၍ဆက်ဆံစရာမရှိတူး။

—ထူ, *v.* to be gruff in countenance ; အောက်သိုးသိုး။ မျက်နှာအောက်
သည်။ အိမ်ရာကထစလိုက်။

—ထောက်, *v.* same as မျက်နှာကြည့်။

—နာ, *v.* to have a feeling of constraint towards another ;
မျက်နှာနာသည်လူချင်း။

—ဝန်း, *n.* Tenasserim lancewood.

—ဝိုးသတ် (*pron.* မျက်နှာဝိုး), *v.* to compose the countenance ;
အင်မထန်ရယ်ချင်ပေဒယ်လိုမျက်နှာဝိုးသတ်ထားရသည်။

—ဝိုးသေ, *v.* to be composed in countenance, grave, severe.

—ပျက်, *v.* to blush, to have a change of countenance, as
from illness, to lose countenance or favour (of another) ;
လူချင်းမျက်နှာပျက်မစီချင်လိုအောင် ပေါင်းရသည်။ ပေါင်းချင်ထွေထွေမတတ်ပါ။

—ပြ, *v.* to show the face ; to appear before some authority.

—ပြင် (*pron.* မြက်နှာပြင်), *n.* surface, superficies.

—မြ, *v.* to look toward, to stand with the face or front to-
ward, to front as a house ; ခင်ဆွားထက်ကိုမျက်နှာမြဲလိုအိမ်ဆောက်
ထဲ။ ၎င်းအခါကွန်ထေးမြင်းထက်ကိုမျက်နှာမြဲနေပါသည်။

—မွန် (*pron.* မျက်နှာမွန်), *n.* a medicine or charm to excite love ;
ဆန့်မျက်ချင်း။

—ပြောင်ထိုက် (*pron.* မျက်နှာပြောင်ထိုက်), *v.* to be impudent, shame-
less, to behave with effrontery ; ရှုတ်မကြောက်မျက်နှာပြောင်
ထိုက်ပြီးထင်ပုံသည် (to brazen).

—မိုး, *n.* a veil, covering for the face, a mask ; ဝဲထဝါ။

—မည်း, *v.* to be dark of complexion. [The Burmese occa-
sionally, when apprehensive that Europeans will decide
against them in a dispute in which a European and Bur-
man are concerned, are apt to remark မျက်နှာမည်းနှင့်မျက်
နှာဖြူစေ့]။

—ရှု, *v.* to look towards.

—မဲ့, *v.* to be without friends.

—မြင်, *v.* to bring forth (a child), ဖွား, မီးဝင်, မွေး, ဖွားမွေး, as an
ordinary person, or မီးရှူးမြင်ထောင်မှသည်။ သွားသန်စင်ထောင်မှသည်, as
members of a royal family.

—ရ, *v.* to gain countenance, obtain favour ; အစိုးရထံမျက်နှာရ
အောင်လွှားမြီးထက်ဆောင် တက်သည်။ မျက်နှာလိုမျက်နှာရ သွားမြောသည်။

မျက်နှာရည်, *n.* the character, expression of the countenance; မျက်နှာရည်မျက်နှာထားတတ်သိပ်မွေ့သည်၊ ဟိုသူကိုမျက်နှာရည်ဝအောင် မြင်ထူးထိုမှတ်မိသည်။

—ရိပ်, *n.* the cast of countenance.

—ရွေး, *v.* to be particular in choice of friends; တတ်မျက်နှာရွေးသည်သူလေကလေး။ တတ်မျက်နှာရွေးသည့်မြင်း။

—ရွှင်, *v.* to be bright and happy in countenance.

—ထိုး, *v.* to be sharp-faced.

—ထွဲ, *v.* to turn away the face, whether from dissatisfaction or from desire to leave the business without interfering; သည်အမှုကို မကြည့်ချင်ဘူးမျက်နှာထွဲနေသည်။ ဝဲဘက်မင်းကြီးမျက်နှာ ထွဲထွင်၍ အုပ်စောင်သကာလေး ချက်ချင်းချွတ်ရောက်သည်။ ကျွန်တော်သား အထုပ်ကိုမျက်နှာထွဲရပြီ။

—သစ်တော်ရေကျ, *v.* to wash the face on rising in the morning, as a king.

—သာပေး, *v.* to countenance (in doing wrong); ငါးပိပုဂံမျက်နှာသာပေးလျှင်အရေးပုဂံတက်သည်။

—သိ, *n.* an acquaintance; မျက်နှာသိချင်းမှောက်ထောင်းသလိုလေပိပိနှင့်။

—ထုတ်ဝါ, *n.* a towel for the face.

မျက်ပေးခတ်, *v.* to beat out gold-leaf (အွှပ်ခင်း).

မျဉ်း, 1, *v.* to be sleepy or to sleep; not used singly; hence မိုက်မျဉ်း, မျောက်မျဉ်း။

မျဉ်း, 2, *v.* to be weak, exhausted, cast down, dejected; not used singly.

—ခွေ, —နန်း, —ပျော့, *v.* same (very rare in colloquial).

မျဉ်းထိုး, မျဉ်းရှည်, *n.* a kind of military coat, short or long; မျဉ်းထိုး, မျဉ်းရှည်ဝတ်ဆင်ရသည်။

မျဉ်း, *n.* a ruler, ruling line, or a ruled line; ရွှေမျဉ်းပိန်း, to be entirely gilded, as the edges of a book or palm-leaf writing; အမှုမျဉ်းကြီးဝပ်, to be two-thirds gilded, the remaining (central) part being coloured with vermilion, as the edges of a palm-leaf writing; မျဉ်းနီ, to be entirely coloured with vermilion, as the edges of a palm-leaf writing; မျဉ်းဖြူ, to be without any colouring matter, as the edges of a book or palm-leaf writing; အမှုမျဉ်းပိန်းနှင့်လျှမ်းလျှမ်းမျဉ်း, a rule of action; ဝဉ်းမျဉ်းသေ, to be systematic, methodical, well regulated; ရွှေမျဉ်းဓမ္မသတ်, *n.* a Burmese legal work treating of the law of inheritance, &c.

မျဉ်းကြောင်း (*pron.* မျဉ်းကြောင်း), *n.* a ruled line.

—ကြိုး (*pron.* မျဉ်းကြိုး), *n.* a ruling line; တံမျဉ်း၊ ထမျဉ်းခြည်။
မျဉ်းခြည်တံ၊ ဝန်းသိတ်။

—ချ၊ *v.* to rule with a ruler.

—တံ (*pron.* မျဉ်းတံ), *n.* a ruler, တံမျဉ်း။

—ဝှေ့, *n.* parallel ruler.

—ထိုး, *n.* a round ruler.

—သား, *see* မျဉ်းချ။

မျှ (မြှ) [*pron.* မျှ or မျှာထိုင် (မြှာထိုင်)], *n.* a stud, short post supporting some post or other timber (a king post, P. W. D.).

များ, *v.* to be many; မနည်း။

—ပြား, *v.* to be abundant; ရန်ကုန်မြို့မှာသာသာထထများပြားသည်။ များပြားသည်အတွက်အထူဝါအထည်းများပြားသည်။

—လျှား, *adv.* in a hanging, suspensive manner; *comp.* ထုံထုံ။ (This word appears to combine the meaning of ထုံထုံ and ရှည်လျား, *e.g.*, အင်္ကျီများလျှားကြီးဝတ်သည်။ ပုဆိုးများလျှားကြီးခါးပုံထိုးသည်။)

ချ၊ *n.* a liquid measure of various capacities.

—ဒိုး, *n.* a vessel used to receive the sugar of the palm when tapped, ခံဒိုး။

မျော, 1, *n.* a pole, slender post; မျောဝင်း၊ မျောထိုး။

မျော, 2, *v.* to float down (to drift); ထပ်ပေါင်ကြီးထရမျောတာသည်။ ထူလည်းမပါဘူး။ ထူမခိုင်လို့ ထွေမျောထွားသည်။ အညာရေထိုးလို့ ဒိုက်သရောမျောတာသည်။

မျော, 3 (မြော), to faint (away), သေထင်သေ, သွေးစွန့်, less than နှစ်; ထနာရီခန့်လောက် မျောပြီးသွားသည်။ ရက်လိုက်တာ မြောလို့။ မသေရုံမျော့မျော့ကလေးကျန်တော့သည်။

မျော, 4, *v.* to be long, stretched out long; ရှည်လျားလျော့သည်။ ကာထမျော့ထို့ ထူထွေထွေလှန်ပြီး ထွင်းပုံတောင်းမျော့သည်။ မြွေရှည်မျော့ကြီး ထထကြီးသည့်မြွေ။ ထထမင်းစကားရှည်မျော့သည်။ ထထထိုမှတ်ရမှန်းမသိ။

မျောက်, 1, *n.* a monkey, many varieties, as —ဝင်, —ထဟေး, —ထေးထွေး; *see* the parts, မျောက်သစ်ထိုင်းထွတ်ထကဲ့ထိုထိုးစားစရာမရှိပါ။ ပေါ့ပေါ့ရွှံ့ရွှံ့မျောက်ရုပ်ထိုးဆေးအတွက်ထေးသည်။

—အင်ရှစ် (ဝင်), *n.* the *Siphonodon celastrinus*, * * bearing a fruit the size of a small citron.

—ကျား, *n.* the monkey-tiger.

—ကြိမ်, *n.* an inferior species of rattan, the *Flagellaria Indica*

မျောက်ခါးပတ်, *n.* a species of *bauhinia*.

—ချန်ညင်း (*pron.* မျောက်ချန်ညင်း), *n.* a kind of creeper (the *Deris sinuata*).

—ချော။ မျောက်မိ, *n.* the *Lythrum fruticosum* [the *Homalium tomentosum*, *M.*]

—ဖြူ (ညို), *n.* [the Tavoy and Arakanese name for the white-eyelid monkey, မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ, *M.*]

—ဖိုး (ဆီး), *n.* the *Zizyphus rugosa*.

—တံငါ, *n.* the fisher-monkey.

—ထိုင်ခုံ, *n.* a steersman's seat (rare and impolite, ပဲ့ဝံ).

—နီ, *n.* the red-tipped pig-tailed monkey, the *Inuus leoninus*.

—ဝှက်, *n.* the long-haired pig-tailed monkey.

—ပဲ့, *n.* a species of wild sword-bean, the *Canavalia obtusifolia*.

—ဝင်းအုတ်တီး, *v.* to play a low, soft kind of dirge at Burmese funerals.

—မောင်းခ, *n.* the slow loris or sloth of Bengal.

—မျက်ကွင်းဖြူ (*pron.* မျောက်မျက်ကွင်းဖြူ), *n.* the white-eyelid monkey.

—မျည်း, *v.* to be half asleep and half awake, as a monkey ;
ခပ်ညှားမျောက်မျည်းသလိုဘဲအိပ်သည်။

—မြွေခြက်, *n.* a kind of grass.

—ထက်, *n.* a hasp or long hinge, one kind of ဝတ္ထု, an iron or wooden clamp ; မျောက်ထက်ကပ်သည်။ မျောက်ထက်ရှိတ်သည်။

—ထက်ဝါး (ပင်), *n.* a creeper.

—ထင် (ထုတ်), *n.* a kind of tree, the mock-monkey, the lacoocha bread-fruit. The bark of this tree is eaten in times of scarcity as a substitute for betel-nut, which in taste it somewhat resembles, in some parts of Upper Burma. (The bark of the ထင် tree is also eaten in the same way.)

—ထင်ကြီး, *n.* the hairy bread-fruit, *M.*

—ထင်ငယ်, *n.* a small species of bread-fruit, resembling in appearance a fig, *M.*

—ဇွေတာ, *n.* a kind of creeper (the *Bauhinia scandens*).

—ညှော, *n.* ; see မျောက်ချော။

မျောက်ထွကြွပ် (n. the light-coloured variety of the white-handed gibbon or long-armed ape, the Hoolock monkey).

— သန့်လျက်, n. the *Parkia insignis*.

— ထုချိတ်, n. a chief monkey, a theatrical appellative frequently met with in the ရာဇဝတ်ထုချိတ် (pron. ဝု, jyeit), ဗာထိ။

မျောက်, ၂, n. the potato or yam plant or creeper (အာလူး)။

— ပွ or သဘောမျောက်ပွ, n. a potato.

— ဥကြီး (pron. မျောက်ဥကြီး), — ခေါင်း, n. a yam.

— ကျား, n. a kind of yam, *Dioscorea crispata*.

— နီ, n. a yam with a dark purple root, one of the best, *Dioscorea atropurpurea*.

— ခွဲလှင်, n. another kind of yam.

— ဖြူ, n. a large white yam, *Dioscorea versicolor*.

— ရှင်, n. another kind of yam, *Dioscorea globosa*.

မျောက်ဆိတ် (ပင်), n. a kind of tree, [the elm; comp. မြောက်ဆိတ်]။

In Upper Burma a decoction made from the leaves of this tree is boiled with salt and drunk. It is said to have cathartic properties, and to be efficacious in cases of dyspepsia and kindred maladies. The bark ground up with salt is said to make an excellent plaster for boils.

မျောက်နွဲ့ (ပင်), n. a kind of tree.

မျောက်ထား, v. to commit adultery (as a woman); ထင်စောင်ထား။ သရောင်ထား။ ထင်စောင်မျောက်ထား။ Der. မျောက်မျှည်ထား။

မျောက်သားထော်, n. a correlate in marriage, whether husband or wife; ဆိပ်ထောင်ပတ်ခပ်ပွန်းငါ၏မျောက်သားမင်းတရားကြီးသည်ငါနှင့်အတူအနန်းစံထော်မူသည်မှယခုတိုင်မည်သည့်ကာလမျှ ဥစ္စာပစ္စည်းကိုသိမ်းဆည်းတူးထည်မှီ။ တရားထောင်းသည်။ ထိုပိုင်စားစီးတို့၏နတ်သားအဖြစ်ကိုသိသဖြင့်မျောက်သားထော်မိဖုရားအား အဘယ်ခံသင့်လှစမ်းပါသော။ အံ့ဘွယ်သရဲထောင့်၌ကျက်စားသော ဤပိုင်တို့အား။ သူနံသင်ဆွေငြီး၍။ ယဉ်ကျေးသော မြင်းကဲ့သို့။ ရထားတမ်းပိုးခွင်သို့ရုန်း၍ဟုပြောလျက်။ သွားကြလေ၏။

မျိုး, v. to swallow, to restrain one's feelings; သူမမာအလွန်နာနေသည်။ သေးကိုမှ ကောင်းကောင်းမမျိုးနိုင်ဘူး, the invalid is very sick, he cannot even swallow medicine; (2) မပြောပါနှင့်ဆိုသို့မျိုးထားရသည်။ ပြောချင်ထွပြီ, it was only because he said do not mention the matter that I restrained my feelings. I am very anxious to do so; (3) ခင်ဘူး တတ်မျိုးထိပ်နိုင်ပေသည် ဆုတပါးမကောင်းပြောထိုမှပြန်မပြောဘူး, you, sir, can indeed restrain your feelings; even when another speaks evil of you, you make no reply.

— ထိပ်, v. same; 2nd def.

မျှတ် (မြတ်), *v.* to be singed, scorched. Der. မျှတ်သစ်ပင်များကို
ထောမီးမျှတ်သွားသို့အရွက်ခြောက်ကုန်သည်။

မျိုး (from အမျိုး, a race, kind), *n.* seed, seed-grain (မျိုးဝေါး) [the
generative fluid of the male of animals and some birds,
semen, sperm].

—ကပ်, *v.* to be in foal, *e.g.*, သည်မြင်းမမျိုးကပ်ခဲ့ပြီးစည်းထွေပွင့်ထို။

—ဝေါး, *n.* seed-paddy.

—စေ့, *n.* same.

—ပဲ, *n.* seed-pulse.

—ရှိ, *v.* to be with young, as some animals and birds (more
elegant than မီးရှိ).

မြ, ၁, *n.* an emerald; ကျောက်မင်း၊ ကျောက်မင်းမြဲ။

—မင်း, *n.* a kind of tree; မြစ်ပေါ်ပေါက်မြစ်ပေါ်ပေါက်။

မြ, ၂, *v.* to be cool, ချမ်း; scarcely used but in composition with
ပေးလိုက်သည်မှာမြနေချေ။

မြ, ၃, *v.* to be very sharp, keen, အထွန်ထက်; not used assertively;
သည်ထားထက်ထိုက်ထာမြနေချေ။ အထွန်ထက်မြထွေသောထား။

မြတ်, ၁, *n.* grass.

—ခင်း, *n.* green sward, the grassy surface of land, a meadow.
[ခရစ်ပို၊ ပါထိုထို၊ မြိဝိုင်းဝိုင်း၊ ဂနိုင်းကြက်သရေ၊ မြက်ခင်းထဲထွန်းထွန်းထွန်းထွန်း
ပွဲထိုနေကြသည်။] မျက်ခင်းမျှတ်မြီ။

—သတ်ထား, *n.* a da for cutting down weeds, &c. (used by
cultivators).

—ထိုး, *n.* a bundle or tuft of grass.

—နီ, *n.* a kind of grass.

—ပင်, *n.* any plant of the grass genus.

—ပေါင်း, *n.* a collection of weeds.

—ဖုတ်, *n.* a clump of grass.

—မုန်ညှင်း, *n.* a kind of grass.

—ယား, *n.* a kind of grass; *comp.* မြားမြတ် [မျှောက်ပြီးမြတ်].

—မြေရင်း, *n.* a kind of grass.

—ရွက်, *n.* a blade of grass.

—ထွေခမြေ, *n.* the black-striped tropidonotus (harmless).

—သောက်, *n.* a kind of grass.

မြတ်, ၂, *v.* to stick (in the throat); အမျိုးမြတ်သည်၊ အမျိုးမြတ်ထွင်ကရွတ်
ထိုခေါင်းကစွပ်ချရသည်။

မြတ်, ၃, *v.* to cut sharp, as a knife; တယ်ထက်သည့်သင်တုန်းထားမြတ်နေ
ချေသည်, to be pungent, as flavour; အမည်းသားအရသာမြတ်

ထည်, to be rather high priced ; အဘိုးမြက်သည်။ အဘိုးထမိတ်
မြက်သည်ကွယ်ထွေပါသည်။

မြက် ချီး, *adv.* with a sharp, sudden twinge ; စစ်ခဲထားရှုလိုက်သည့်
မှားမြက်ခဲရှိသည်။ အချိုးနင်းမိထို မြေထောက်မြက်ခဲရှိသွားသည်။ ထက်ထိပ်
အပ်ထိုးမိထိုမြက်ခဲရှိသည်။

—စွတ်, *v.* to feel a lively, pungent pain, particularly a pun-
gent local pain from some permeating or irritating appli-
cation ; used adverbially only, *e.g.*, ဆေးနီထိုးသည်အခါမြက်မြက်
ဝက်ဝက်နာသည်။

—သက်, *v.* used adverbially only.

မြင်, *v.* to see [sometimes မြင် is used figuratively to mean to
foresee, to possess foresight, *e.g.*, ထယ်မြင်သည့်လူ, a very far-
seeing man, a contraction, doubtless, of မျှော်မြင်။

—ပျင်း (*pron.* မြင်ပျင်း), *v.* to hate to see, to dislike, to hate ;
မုန့်သည်လူကိုမျှော်လင့်တော် ထယ်မြင်ပျင်းသည်။ တနာရီထောက်မျှ အတူတူမ
နေချင်ပါ။

—မတ်, *v.* to dream, *see* မတ် ; အရှင်မင်းကြီး * * * အကျွန်ုပ်နှစ်ယောက်
ထန်ထွတ် မုတ်မာသောအိမ်မက်ကိုမြင်မက်သောကြောင့် အကြောင်းကြားလာ
ပါသည်။

—သာ, *v.* to see with ease ; မှန်မြောင်းနှင့်ကြည့်ထွင်စင်းကျိုက်တောင်ပေါ်
တွင်ရေတိတော်များကိုထင်ရှားစွာမြင်သာပါသည်။

—ထမင်းသား, *n.* a bastard child.

မြင်စါ, *n.* a species of bamboo much used in building bamboo
houses ; said to be more plentiful in Upper, than in Lower,
Burma.

မြင့်, *v.* to be high ; *comp.* စွင့်, မား, to be exalted, excellent ; မြတ်,
to be distant in time ; ကြာကြာမြင့်ကြာကမြင့်စွာတာရှည်သဖြင့်။ ထည်
ရပ်သည်။

—စွင့်, *see* စွင့်။

—မြတ်, *v.* [to be surpassingly eminent] ; *see* the parts ; အိမ်
ရှေ့မင်းအဖြစ်ကမြင့်မြတ်သောရှင်ဘုရင်အဖြစ်ထိုးရောက်သည်။

မြင်း, *i, n.* a horse ; ဆင်ထဝ, မြင်းထဝ။ The following are the
different colours of horses :—မြင်းအိုးခွန်။ မြင်းအိုးခွန်ကျား။ မြင်း
ငယ်ဖြူ။ မြင်းပိုင်မွေး။ မြင်းနီ။ မြင်းနီကျား။ မြင်းနက်။ မြင်းနက်ကျား။ မြင်းပေါင်း
ဝတ်မြောက်။ မြင်းပေါင်းဝတ် မြောက်ကျား။ မြင်းပေါင်းဝတ်မိန်း။ မြင်း ပေါင်း
ဝတ်မိန်းကျား။ မနီကျည်းစေ့စောင်း။ မြင်းအူ။ မြင်းဝါ။ မြင်းသရွေ့။ မြင်းသယက်။
မြင်းသယံရွှေကြည်။ The following are the Burmese names for
some of the diseases incident to horses ;— ကြိပ်နာ။ ချောင်း
ထိုး။ ဆီးအောင့်။ စောင်းဂေါ။ အကြောရှောင် စောင်းဂေါ။ မျက်အောက်နာ။
လေးထက်နာ။ ဝမ်းချုပ်။ ဝမ်းပူ။ ထွတ်နာ။

—ကျန်ထွတ် (or ထည်), *n.* a horse-dealer.

မြင်းကံကျွေး, *n.* one who has charge of furnishing food for a horse.

—ကြောင်းမျိုး, *n.* a zebra, ကြားမြင်း။

—ခင်း, —ခင်းသထင်, *n.* an annual festival formerly held by the king for equestrian exercise.

—ခံ, *n.* a horse-breaker.

—ခိုး (pron. မြင်းရိုး), *n.* a horse-stealer.

—စင် (pron. မြင်းစင်), *n.* a gelding.

—ဝာ (pron. မြင်းဝာ), *n.* food for horses.

—စာကျင်းမြင်းစာထောင်း, *n.* a horse trough.

—စီး (pron. မြင်းစီး), *n.* the rider of a horse (a jockey) ; မြင်းစီးကောင်း, a good horseman.

—စီးသူရဲ, *n.* a trooper.

—စု, *n.* mounted militia.

—ဆွဲအင်္ဂြောက်တပ်, *n.* horse artillery.

—စောင်း, *n.* a stable.

—တပ် (pron. မြင်းတပ်), *n.* cavalry.

—တား, *n.* a fence of cross bars, a rail-fence ; ရက်မလျှော့မြင်းတား, မြင်းတားခတ်။ မြင်းတားထိုး။

—ထေရ်ခံ, *n.* one who held the king's horse when he went out to ride.

—ထိန်း (pron. မြင်းမိန်း), *n.* a horse-keeper, groom.

—ထီး (pron. မြင်းမီး), *n.* a male horse.

—နှင်ထံ (pron. မြင်းနှင်ခံ), *n.* a horse-whip, မြင်းကြွပ်။

—ဝါးချပ်, *n.* a headstall ; ဝါးချပ်ထိုး, *v.* to make a headstall.

—ပျံ, *n.* hippogriff.

—ပြိုင်, *v.* to race with horses.

—ပြီ, *n.* a gelding.

—ပြေး, *n.* a race-horse.

—ပွဲ, —ပြိုင်ပွဲ, *n.* a horse race, a race-meeting. The Rangoon race-meeting is usually designated the တာဝတိံပွဲ။

—ဖောင်, *n.* a Burmese bier.

—မ, *n.* a mare.

—မွှင်, *n.* horse hair.

—မူး, *v.* to be (horse) racing mad.

—ရွှေ, *n.* a light bay horse with a white mane ; comp. ဝတ်ဝန်း။

—လာ, *n.* a stallion, see လာလာ။

မြင်းသတ္တ, *n.* a dealer in horses (မြင်းကုန်သွယ်သတ္တ).

—သတ္တကြော, *n.* a courier, express (on horseback).

—သေနတ်, *n.* a horse-pistol.

—ထာထင်းလူးအရှုံး, *n.* a racing term meaning that though a horse be ahead of another in a race, if it crosses the course, the race is considered lost ; မြင်းသာသော်ထင်းထင်းလူးလှည့်အရှုံး။

—ထိုး, *see* မြင်းလား။

—သွား, *n.* a race-horse (any fleet horse).

—ထွားအင်း, —အင်းကွက်, *n.* a kind of table for entering figures ; မြင်းသွားရထားသွား။

မြင်း, ၁, *n.* a wen [a circumscribed, indolent tumour, without inflammation or change of colour of the skin] ; ထီးမြင်း, *n.* a fatty tumour, လေမြင်း၊ သွေးမြင်း။

—၄, *n.* same.

မြင်းက (ပင်), *n.* a kind of shrub (the *Cynometra ramiflora*).

မြင်းချေးထည်က, *n.* a species of memecylon.

မြင်းခေါင်း, *n.* the shin, ဟိကြည်း။

—ခရောင်, *n.* a kind of creeper, မြင်းခေါင်းခရောင်ခွက် ; children wear the berries of this creeper in play as imitation necklaces.

မြင်းခွာ, *n.* a kind of creeper.

မြင်းနား, *n.* a kind of tree, ရှားစောင်းမြင်းနား ; grows to the height of about 12 or 14 cubits.

မြင်းမိရ် (*pron.* မြင်းမိုရ်), *n.* the Myinmo Mount, the centre of a sekya system (ဝတ္ထု), also called မဟာမြင်းမိုရ် (Pali မေရု, Méri). In the centre of the earth is the mountain called Maha Méri, which from its base to its summit is 168,000 yojanas in height [သွေးကွန်းထိုးမြောက်မြင်းမိရ်ဆောက်သည်] ; on its top is the déwa-lóka called Tawutisa, ထာဝတိထာ, of which Sekra is the regent or chief. * * Its base rests upon a rock with three peaks called the Trikuta parwata.—M.B., pages 3, 11 ; [commonly called by the Burmese မြင့်ထောက် ၃ ထိုး], the bridge of a musical instrument ; [the rope connecting the upper extremities of the two upright bamboo poles which serve to stretch the sail of a Burman boat, မြင်းမိရ်မြင့်ထားသည်].

—မိတ်, *n.* the gable end of a house ; ထိုးဆက်။

မြင်းသမိုက် (*usually pron.* မြင်းဖမိုက်), *n.* the piles.

မြင်းသိပ္ပံ, *n.* red sulphuret of arsenic, realgar, သေးဝန်းနီ။

- မြင်းထောင့်, *n.* a kind of grass.
- မြင်းဟိထာ, *n.* a kind of stone (*said* to be carried by horse-stealers).
- မြစ်, *n.* river.
- ကောက်, *n.* rice grown on alluvial islands in Upper Burma.
- ကြာသွန်, *n.* a kind of sledge.
- ကြော, —ကြောင်း, *n.* the channel, deepest part of a river.
- ချင်း, *n.* one designation for the Pwo-Karin.
- ငယ်, *n.* the Myitgne river, having *its source* probably in South-Eastern China, and debouching above Ava into the Irrawaddy; classic name ဒုတ္တဝေမြစ်။
- စဉ်, *n.* the course of a river; မြစ်ရိုးမြစ်စဉ်၊ မြစ်စဉ်ဝန်, formerly a governor of the riparian towns and villages (on the Irrawaddy) in Upper Burma (အထက်ချင်းတွင်း မြစ်စဉ်ဝန်ရာအရေးပိုင်)။
- ဆုံ, *n.* a confluence of rivers.
- မြစ်, *n.* a term applied to the river Irrawaddy.
- မြီး, —(မြိ), *n.* a common-weed, the *Melastoma malabathricum*.
- ဖျား, *n.* the head or source of a river, မြစ်ဖျားချောင်းဖျား။
- ဝ, *n.* a main river. [*N.B.*—There are five main rivers (မြစ်ကြီးငါးထွယ်) which run southward in the great south island, ဓမ္မဒိပ်, namely, ဝဂ် (Ganga), အစိရဝတီ (Achirawati), ထယုဒ္ဒာ (Yamuna), ထရဘူ (Sarabhu), မဟိ (Mahi). "The river that runs to the south * * * flows 60 yojanas further through a cave * * * and is lastly divided into five streams, like five fingers, that are the great rivers (Ganga, Yamuna, Achirawati, Sarabhu, and Mahi) which, after watering Jambudwipa, fall into the sea."—M.B.; မြစ်ငယ်ငါးရာ, five hundred lesser rivers.
- ရိုး, *see* မြစ်စဉ်, မြစ်ရိုးထရှောက်။
- ထယ်, *n.* the middle of a river.
- ထယ်ကြော (pron. မြစ်ထယ်ကြော), *n.* the channel of a river, မြစ်ထယ်ကြောရှောက်မျှောသည်။
- ထယ်ခေါင်, *n.* the channel of a river, irrespective of the depth.
- ဝ, *n.* the mouth of a river.
- မြစ်, ၂, *n.* a great grandchild.
- မြစ်, ၃, *v.* to impede, prohibit, obstruct, prevent; ဆီးထား၊ ဆီးထား၊ ဝေသာဝေခွင့်ဆီးမြစ်ထား။

မြတ်ထား၊ *v.* same ; မသွားပါနှင့်မြတ်ထားတော်မူသည်နားမကောင်းဘဲသွားသည်။
မကောင်းမြတ်ထားတောင်းရာထိုက်တွန်း။ ကျော့ကပ်မိသွေ။

မြတ်ထိုင်း (ဝင်), *n.* a kind of tree.

မြတ်ချင်းပြီး (*pron.* မြတ်ချင်းစီး), *adv.* immediately ; *usually* followed by the verb နောက်။ [It is only when speaking of a person recovering from sickness or indisposition, &c., that this word is used. It is doubtless derived from အမြတ်ချင်း, *n.* a single root, and ပြီး, to be finished, completed, and to have arrived at its present meaning from instances having arisen of sick persons having been cured by medicine prepared from a single root, instead of from several.] *Anglicè*, "a single dose" ; မြေထိုက်ထွင်မြတ်ချင်းပြီးပျောက်သည့်ဆေးမြစ်။

မြတ်ထွေး, *n.* a kind of bird [the gull, ပင်သယ်ကြက်ထူရွေး]။

မြည်, ၁, *v.* to sound, produce sound ; အသံဖြူတယ်မြည်သည့်အမြောက်။
တယ်မြည်သည့် (မီးသင်္ဘော) ဥဩ။ တယ်မြည်သည့် မောင်း။ မောင်သာပြော
အသံတယ်မြည်သည့်အသံ။ နှုတ်ပတ်သံပေါ်တွင်းထားသည်။

—ကြီး, *v.* same ; applied to a loud, startling sound.

—တွန်း, *v.* same ; applied to birds ; *see* the parts ; ကြီးကြာက
ရမိတ်ငှက်မင်းတို့သည်။ မြည်တွန်းကျ။ ရင့်သောအသံအတွန်းသာထားသည်။

မြည်, ၂, *v.* to find fault with, scold, grumble ; တောက်တီး။ ကျွန်တော်
အမိုးမြည်တတ်တွန်းထို အိမ်မှာနေအခါမနေဝံ့ပါ။ my aunt is so much
given to grumbling that I dare not stay in the house in the
day time.

—တင်း, *v.* to lament, bewail, express grief ; ဆုတ်ဆီမိမိရူးသည်
မျိုးစိတ်တူသောအမည်ဖြင့်ခေါ်မြည်တင်းလျက်အခါခါမိကျွေးလေသည်။

—တွန်း, *v.* same as မြည်။ မြည်တွန်းတောက်တီး။ အောက်လူငယ်များကို ခဏ
ခဏမြည်တွန်းတောက်တီးတော့ကြောင့်တဖန်မြည်အောင်နေဝံ့မည်ထူမရှိ။

မြည်း, ၁, *n.* an ass, မြီး ; *see* ၁။

မြည်း, ၂, *v.* to taste of, try by tasting ; မြည်းစမ်း။ ဆည်မှန်ကောင်း
ကောင်းမြည်း (ကြည့်) စမ်းပါ။ taste this cake and see whether it
is nice or not.

မြတ်, *v.* to be excellent, to exceed, be an overplus, surplussage,
gain, profit, စွန်း, hence အမြတ်။ ရှင်ဂေါတမ။ ဘုရားတု၍မအောင်မေ့ကြ
တော်မူသည်အတွန်မြတ်သောဘုရား။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးအထွတ်ကြပါသည်။

—စွန်း, *v.* same as last meaning ; ခင်ဘွားရောင်းထိုဝယ်ရှိတော်တော်
မြတ်စွန်းပါရဲထား။

—တွင်, *v.* same, ၁st def.

မြတ်နိုး, *v.* to love, like (honorific); မိထက်မြတ်နိုး။ ခုတနာထုံးပါးမြတ်နိုး။
မြတ်စွာထူးအား မိသေမြတ်နိုးရှိခိုးပူဇော်ပေးရှေ့ကန်တော့ပါ၏။ မြတ်နိုး
ရာသဒ္ဒါ။

—ထနာ, *adv.* affectionately; prefixed to မြ။ မိထက်မြတ်နိုးထနာပြု
သည်။ [*Note.*—In colloquial မြတ်နိုး and မြတ်နိုးထနာပြု are both
used to signify love and esteem from a worldly point of view; but they are, *properly* speaking, religious terms,
it is believed, though, when used as regards parents and
teachers and royalty, they are not out of place.

မြတ်လေး (ဝဇ်), *1, n.* a kind of creeper, မုလေး (Spanish jasmine).

—နီ, *n.* the red jasmine, မြတ်လေးဖြူ။

မြတ်လေး, *2, v.* to respect, မိသေလေးမြတ်; seldom used singly.
Generally preceded by မိသေ။ မိသေမြတ်လေးထိုက်သောသူကို မိသေ
မြတ်လေးရခြင်းသည်။ ခပ်သာတပါးဖြစ်သည်။

မြန်, *v.* to be quick, swift; ဆော့, ထွင်, သော့။

—ဆန် (*pron.* မြန်စန်), *v.* same, to be sprightly, active; ထတ်မြန်
ဆန်သည်လူ။

—ထက် (*pron.* မြန်ဒက်), *v.* same; မြန်မြန်ထက်ထက်ထုပ်ပါ။ မြန်မြန်ထက်
ထက်မြန်ပဲ့ပါ။

မြန်း, *1, v.* to ask, inquire; မေး used in combination with မေး။

မြန်း, *2, v.* to have possession of, enjoy; ခံ used only in com-
bination; hence ခံမြန်း။ မြန်မြန်း။ သိမ်းမြန်း။

မြွေ or မြန်မာ (*pron.* ဗမာ), *n.* a Burmese, မြွေယူမျိုး (often *pron.*
မြန်မာယူမျိုး)။

—ကရင်, *n.* a Sgau-Karin.

မြရာ, *n.* a kind of tree (*Grewia floribunda*).

မြသု, *n.* a swivel.

မြတ်သ (from အမြတ်အသ), *n.* thrum, the threads by which the
warp of a new piece to be woven is connected in the loom
(sometimes *pron.* မိတ်သ)။

မြန့် (*pron.* မိန့် in colloquial), *v.* to relish, be pleased with, enjoy.

—မျိုး, *v.*; see the parts (မျိုးမြန့် far more common).

—စက်, *v.* same as မြန့်; used adverbially only.

—သိန့်, —မြတ်; see the parts.

—ရှက်, *v.* same as မြန့်; ဤအခါ၌ ခွေထားလှစွာစင်သည်၏ အဖြစ်ကို ထင်မြင်
ထောင့်ပူထွက်နတ်ထု၍ ဘုတ်ကဲ့သို့ မြန့်မြန့်ရှက်ရှက် ဖုန်းပေးသော်မူပြီးမှ။ ခန္ဓာ
မိုင်မှအရကိုထုံးဆောင်တော်မူပြီးလျှင်။ နှုတ်ခမ်းထောင်။ သမိတ်ထောင်။ ထက်ထောင်
တို့ကိုဆေးထောင်မူ၏။ (2) စေတနာရှိသို့ ကောင်းမွန်စွာချက်ကျွေးပါသည်ဖြင့်
မြန့်ရှက်ရှက်စားထောင်ခေါ်ပါ, I have cooked and made a nice
dinner for you because I esteem you, please eat with relish

မြန်သက်, *see* မြန်စက်။

မြ, 1, *n.* a debt, ကြေး။

—ချ, *v.* to lend or let money, ကြေးချ; obsolescent; (ငွေထိုးချ။ ငွေထိုးပေး are used in modern parlance).

—ချေး, *v.* to borrow money (obsolescent), ငွေချေး။

—စား, *n.* a debtor, ငွေထိုးသူ။

—ဆပ်, *v.* to pay a debt; [ကြေးဆပ် is preferable].

—ထက်, *v.* to increase by interest; ငွေထိုးထက်။

—တိုင်, *n.* a security for debt (obsolescent); ကြေးတိုင်။ ငွေတိုင်။ ငွေရှင်။

—ထိုးပွား, *n.* the interest of a debt (obsolescent); ငွေထိုးထက်ငွေထိုးချား။

—ယူ, *v.* to borrow money without repaying it; ထဝထပါးခြံပါထွားသည်။—ထဝထပါးခြံယူသွားခြံ။

—ရင်း, *n.* the principal of a debt; ငွေရင်းတိုးရင်းနှင့်ထကွထကြိပ်ထခါထည့်ပေးခြင်းအောင်ဆပ်ပေးပါမည်။

—ရှင်, 2, *n.* a creditor.

မြီး, 2 (from အမြီး), *n.* a tail.

—ငါးတံ, *n.* a bird of the wagtail family, the *Budytes viridis*.

—ဆံ (*pron.* မီးခံ), *n.* the hair of the tail.

—ညောင်, *n.* the lower extremity of the backbone.

—ညောင်းရိုး, *n.* same, 1st def.

—ညောင် (from အညောင်), *n.* same.

—ထံ, *n.* the stem of the tail (နားမြီးထံ), the stick attached to a rocket; မီးကျည်မြီးထံ, the bamboo attached to a ခုံး for the same purpose; ခုံးမီးမြီးထံ။

—ထူး (*pron.* မီးခူး), *n.* the root of a tail, the rump.

—ဖျင်း (—ဖျင်း), ဖျင်း ကြိုး (ဖျင်း ကြိုး), *n.* certain appendages of a crupper.

—ထိုင်း, *n.* a crupper, မြီးထိုင်းကြိုး။ [မြီးထိုင်း applied to elephants].

မြှုပ်, *v.* to be submerged, overwhelmed, swallowed; more than နပ်, to be buried, covered up in the ground, to disappear, be lost [to be abstruse, profound, as a writing, book, a phrase, &c.; အဓိပ္ပာယ်မြှုပ်သည်။]; ကျွန်တော်ရှေ့တွင်ထွေကထေးမြှုပ်သည်။ မြန်မာနှင့်တရုတ်နှစ်စပ်တိုက်ကြရာ။ တရုတ်ထပ်မြှုပ်သွားသည်။ တားမြေကြိုးထဲမှာမြှုပ်နေထိုင်ရှာနေရနိုင်ပါ။

၆, 1, *n.* a basket to keep fish in (ငါးဇွန်), a basket for a hen to brood in ; ကြက်ဥသည့်ဇွန်, a brood of chickens ; ကြက်ထောင်ကိုထ ဇွန်ခေါ်သည်, as ကြက်တဇွန်, one brood.

၆, 2, *v.* to be barren, not bearing young ; applied to females (and animals to go farrow as a cow), သည်မိန်းမမရှိသည် ; *comp.* မို, to be impotent, incapable of generating ; applied to males ; (မို means to cease bearing children after the birth of one child, အမြဲမ).

၆, 3, *v.* to conceal one's self, hide, keep still, to suppress one's feeling of displeasure ; သည်သူငယ်မေးလိုက်သည်မချင်ဘဲ လည်းမထူးဘာမြင်နေပါလိမ့်မည်, to appear to be cured as a sore, but ready to break out again ; အနာမြည်သည် [အနာမြပြီး ထပြန်သည်].

—စေ့စေ့, *adv.* mumblingly in speech ; စကားကို မြီစေ့စေ့မပြောပါနှင့် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပြောပါ။

—ထုံထုံ, *adv.* same ; မြီထုံထုံမထုပ်ပါနှင့်ထင်ထင်ရှားရှားပြောပါ။

၆, 4, *n.* the raised padded (front) part of a Burmese saddle.

၆, *v.* to chew with the gums, work about in the mouth as a person without teeth (သွားမရှိထိုမြီမျှရသည်), to mumble ; *comp.* ဝါး, to chew ; hence အမြီ (မြီချ, *v.* to swallow down food as a person without teeth or when suffering from toothache or neuralgia, မြီစား).

၆, 1, *n.* minute particles of floating dust ; smaller than အမှုန့်, particles of vapour making the atmosphere hazy ; မြိတ္တာ။

—မိုး, *n.* same, last def.

—စင်, *v.* to be free from haze, clear as the sky ; မြိစင်သည့်အခါ ချွန်းထောင်မြတ်ထိန်းတန်ဘုရားကို ထီးကျင်းမြတ်ထိန်းတန် ထောင်ပေါ်ကမြင် နိုင်သည်။

—ဆိုး, *v.* to be thick with haze, hazy with vapour (as in the hot weather) ; ရှေ့ကမြူဆိုးနေထိုဘာမှမမြင်နိုင်ဘူး။

—ဆိုင်း, *v.* to float in the air, as such minute particles ; ရှေ့ ကမြူဆိုင်းထိုမှိုင်းမှိုင်းမြီမြီရှိသည်။

—ထ, *v.* to rise as such minute particles.

—မှုန့် (—မှုန့်), *n.* same as မြ, 1st def. ; မြမှုန့်မှိုင်းရိရိ•ထိုထောမြမြ ထို ထောင်ဆိုသည်။ ထွမ်းထိုသေထုမြီ။

—မှိုင်း, *v.* to be hazy ; မြီထ (ထေ) မှိုင်းထိုထောမှန်းထောင်မှန်းမထိ။

မြ (ပင်), 2, *n.* a kind of plant eaten with parched and pounded sesamum seed,

မြေက (pron. မြေ), —ဆီး, *n.* a pot with a long neck and open mouth, used for placing flowers in [လှောင်ဆီး, the name which generally obtains].

မြီး, *v.* to feel pleasurable sensations, to give indication of approaching wind or rain; လေမြီး၊ မိုးမြီး (ပွန်နတ်များမြီးထူးချေပ် မြီးမြင်းကြောင့်၊ မီးဆီးခွာမြင်းစည်းတပါး), to caper with excitement, as a horse when brought out of the stable after long confinement, or as in galloping (by itself) over a large open space of ground, or before a shower of rain or when a strong fresh breeze springs up; မြင်းစောင်းထကတွက်မိလိုမြီးစည်, or မြီးစာဆတ်သည်, or မြီးထူးသည်။

—စား, စားစတ်, —ထူး, —ရှင်, *v.* same, 1st def.; ထိုထောဆုံနှိုးခင်ပွင် နှစ်မျိုး။ ဩဇာ။ ဥဒေါင်းထိုဤရင့်လောင်းလွှေး။ မြီးထူးသောကျေးဌာတ်သဖြင့် မိုင်ထိုးသခင်းအရှင်ပျော်မြေဝရာရပါထိမ်း။

မြေ, *n.* earth, ground (soil), (အပင်ကောင်းလျှင်အမြင်မြေက); မြေဝတ်မကျ ချပ်သည်, to love passionately. [မြေနှင်းခွာမိတ်, *n.* a term employed when enumerating the number of head of cattle in a herd, *e.g.*, မြေနှင်းခွာမိတ်နှားထီးမကောင်ရေမည်မျှရှိသည်].

—ဥ, *n.* a kind of edible tuberous root (said to be more common in Upper, than in Lower, Burma).

—ဩဇာ, *n.* richness of soil, support, food of the earth, what moulders and turns to dust; သည်အရပ်နှိုးမြေဩဇာကောင်း၍၊ သစ်ထီး သစ်ရွက်စားကောင်းသည်။ မြေဩဇာကောင်းသည့်တော, a forest stacking on rich soil; မြေဩဇာကျွေး, to manure land (polite), နောက် ချေးရ (vulgar).

—ကတုတ် (—ကတုတ်), *n.* a rampart or mound of earth thrown up for defence; မြေကတုတ်ထုပ်သည်။ မြေကတုတ်တူးသည်။ မြေကတုတ်ဝတ် သည်။ (မြေကတုတ်ထုပ် is also used figuratively, see ကတုတ်).

—လောကဝောင်း, *v.* to be fertile.

—ထိုင်, *v.* to be under the influence of a nat of the earth, see under ဆူမြီး။ မြင်းပေါ်က ထူထို မြေထောက် မြေထိုင်နေပြီ။ မြေစာကျွေးမှ ပျောက်မည်။ (မြေစာကောင်းအုပ်ပန်းဖြူပန်းနီ။ ပန်းဝါးထန်ပန်းပေါက်ပေါက် သူနာဆုံးပင်အနည်းငယ်။ မြေသည်းလက်သည်း။ ထိုသူဝတ်သည့်အဝတ်ရုတ်အ နည်းငယ်စည်ပြီးကာလ။ ထိုကျသောနေ့ ရာနှိမ့်ကပ်စိမ်းခင်း၍ ကန် တော့ရသည်).

—ထုဦး, *n.* a mixture of earth, dung, and other substances, used as a plaster.

—ထုံးနင်း, *v.* to use a mixture of earth, dung, and other substances to plaster threshing-floors, paddy bins, စပါးကျီး, &c.

—ကြမ်း, *v.* to be rough, barren, to be enchanted, dangerous to be occupied (or traversed); ထုတ်ထွင်းတောကြီး၊ မြေကြမ်းသည်တု မြေကြသည်။

မြေက (pron. မြေ), —ဆီး, *n.* a pot with a long neck and open mouth, used for placing flowers in [လှောင်ဆီး, the name which generally obtains].

မြီး, *v.* to feel pleasurable sensations, to give indication of approaching wind or rain; လေမြီး၊ မိုးမြီး (ပွန်နတ်များမြီးထူးချေပ် မြီးမြင်းကြောင့်၊ မီးဆီးခွာမြင်းစည်းတပါး), to caper with excitement, as a horse when brought out of the stable after long confinement, or as in galloping (by itself) over a large open space of ground, or before a shower of rain or when a strong fresh breeze springs up; မြင်းစောင်းထကထွက်မိမြီးစည်, or မြီးစာဆတ်သည်, or မြီးထူးသည်။

—စား, စားစတ်, —ထူး, —ရှင်, *v.* same, 1st def.; ထိုထောဆုံနှို၊ ခင်ပွင် နှစ်မျိုး၊ ကြီးကြာ၊ ဥဒေါင်းထိုက်ရင့်လောင်းလွှေး၊ မြီးထူးသောကျေးဌာတ်သဖြင့် မိုင်ထိုးသခင်းအရှင်ပျော်မြေဝရာရပါထိမ်း။

မြေ, *n.* earth, ground (soil), (အပင်ကောင်းလျှင်အမြင်မြေက); မြေဝတ်မကျ ချပ်သည်, to love passionately. [မြေနှင်းခွာမိတ်, *n.* a term employed when enumerating the number of head of cattle in a herd, *e.g.*, မြေနှင်းခွာမိတ်နှားထီးမကောင်ရေမည်မျှရှိသည်].

—ဥ, *n.* a kind of edible tuberous root (said to be more common in Upper, than in Lower, Burma).

—ကြွေ, *n.* richness of soil, support, food of the earth, what moulders and turns to dust; သည်အရပ်နှိုမြေကြွေကောင်းနှို၊ သစ်ထီး သစ်ရွက်စားကောင်းသည်။ မြေကြွေကောင်းသည့်တော, a forest stacking on rich soil; မြေကြွေကျွေး, to manure land (polite), နောက် ချေးရ (vulgar).

—ကတုတ် (—ကတုတ်), *n.* a rampart or mound of earth thrown up for defence; မြေကတုတ်ထုပ်သည်။ မြေကတုတ်တူးသည်။ မြေကတုတ်ဝတ် သည်။ (မြေကတုတ်ထုပ် is also used figuratively, see ကတုတ်).

—ကတုတ်, *v.* to be fertile.

—ထိုင်, *v.* to be under the influence of a nat of the earth, see under ထူထွန်း။ မြင်းပေါ်က ထူထွန်း မြေထောက် မြေထိုင်နေပြီ။ မြေစာကျွေးမှ ပျောက်မည်။ (မြေစာကောင်းအုပ်၊ ပန်းမြို့၊ ပန်းချီ၊ ပန်းဝါး၊ သန်ပန်း၊ ပေါက်ပေါက် ထူထွန်းပင်အနည်းငယ်။ မြေသည်းလက်သည်း။ ထိုသုဝတ်သည့်အဝတ်ရတ်အ နည်းငယ်စည်ပြီးကာလ။ ထိုကျသောနေ့ ရာနှိမ့်ကပ်စိမ်းမင်း၍ကန် တော့ရသည်).

—ထုညှိ, *n.* a mixture of earth, dung, and other substances, used as a plaster.

—ထုံးနင်း, *v.* to use a mixture of earth, dung, and other substances to plaster threshing-floors, paddy bins, စပါးကျီး, &c.

—ကြမ်း, *v.* to be rough, barren, to be enchanted, dangerous to be occupied (or traversed); ထုတ်ထွင်းတောကြီး၊ မြေကြမ်းသည်ဟု မြောကြသည်။

မြေထောင်မြှောင်, *v.* to raise such a mound; သပ်ပင်သန့်စွမ်းအောင်
မြေထောင်မြှောင်။

—ထိုင် (pron. မြေခိုင်), *n.* a cellar, vault.

—ထိုင် (pron. မြေခိုင်), *n.* a certain country officer who received
commission on the sales and purchases of land in villages.
An Upper Burma term.

—ထိုင်း, *n.* a measurer and distributor of land.

—ထိုင်းဝါရေး, *n.* a revenue writer or surveyor.

—ထိုင်းမိတ်, *n.* a supervisor, P.W.D.

—မိန့်, *n.* low-lying land, lowland.

—နီ, *n.* red ochre.

—နုကျွန်း, *n.* alluvial soil, as an island recently formed.

—နုကျွန်းဝေါ် (pron. မြေနုကျွန်းဝေါ်), *n.* same.

—နှံ, *v.* to bury as treasure; ဣဋ္ဌေမျှားထိုမြေ (နှံ) နှံထားသည်။

—ဝန်းထောက်, *n.* fragrant koempfera.

—ပုံခရမ်းပင် (—ပုံခါးခရမ်းပင်), *n.* a species of wild tomato.

—ပုံစာအုပ်, *n.* a field book.

—ပဲ (pron. မြေပဲ), *n.* Manilla-root, earth-bean, ground-nut.

—ပဲထွေး, *n.* a kind of medicinal plant.

—ပျား (pron. မြေဖြား), *n.* ground bee.

—ပြင်, *n.* the surface of the earth.

—ပြင်, *n.* fallow land.

—ပထောင်း (—တထောင်း), *n.* wax made by the ground bee.

—ပုတ်တိထူး (pron. မြေပုတ်တထူး), *n.* a kind of evil spirit.

—ဖြူ (pron. မြေဖြူ), *n.* chalk; ထုတ်ရန်မြေဖြူ, *n.* whitewash.

—မြို့, *n.* a fortification of earth; ခံမြို့စစ်ကိုင်းခင်းထွ။

—ရာ, *n.* a field; မိဗန်းမြေထက်ထာထိုင်းကျွန်း ကောင်းမွန်စွာရှိကြပါ။

—ရိုင်း, *n.* wild land that has never been cultivated.

—ရိုး, *n.* a ridge of earth; ကန်ရိုးကန်ပေါင်ဆယ်သလို။

—ရှင်, *n.* imperfect rights in land, see Manukye Dammathat,
Vol. VIII, paragraph 1.

—လူး, *v.* to roll on the ground as an animal.

—လူးငှက်, *n.* a thrush (the *Turdus rufulus*).

—လွှန်, *v.* to destroy utterly, to desolate as a revolted pro-
vince with fire and sword; စစ်ရှုံးလို့တပြည်လုံးမြေလွှန်ခံရသည်။

—လျှော, *n.* sloping ground, a slope.

မြောင်, *n.* a kind of bird (the night jar, *M.*).

—သင်းသဲ (*pron.* မြောင်သဲ), *n.* a preparation of ကြတ်မြေ။

—သင်္ကြံ, *v.* to perform funeral rites by *burying* in contradistinction to performing such rites by *burning*, မီးသင်္ကြံ။

—သရက်, *n.* mortar made of mud ; *comp.* အင်ထေး။

—ယာ, *n.* light, friable soil.

မြေပြင် (ပင်), *n.* the purslain plant.

မြေ, *v.* to be decayed, crumbling, rotten, as wood or cloth ; seldom used singly in colloquial ; ဆွေး (အမည်းသား ယင်းမြေနေ အောင်ချက်မှစားတောင်းသည်),

မြေး (*pron.* မြည်း), *n.* a grand-child.

မြီ, 1, *see* မြည်း (*pron.* သဲ), *n.* an ass.

မြီ, 2, *v.* to continue the same, remain unchanged, be stable, firm, permanent, eternal.

—မိုင်း, *v.* ; *see* the parts.

—ခွဲ, —မြီ, *v.* same as မြီ, စိတ်မြဲမြဲခြင်း, constancy, steadfastness of character ; ခင်ဘူးသည်မြို့တွင် ထက်အနေအထိုင်မြဲသည်။ (2) သူတို့ ထင်ထောင့်နှစ်ထောက် များစွာမြဲမည်ထကွထားမရှိ။ (3) အိုးသံကျောက်ကြိုး များအထွန်မြဲနိုင်သည်။ (4) အကြံအစည်စွဲမိလျက် အင်တန်မြဲစွဲသည်ထူ။

မြောက်, 1, *n.* the north ; Buddhists regard the north as the most excellent quarter of the heavens, because, when Gaudama died, he did so with his head towards the north ; “ Ananda “ (အာနန္ဒာ), I am weary, I wish to lie down ; quickly place a “ couch between two sal trees with the head towards the “ north.”—*M.B.* The Burmese version given in the သမ္မေတကျွမ်းဝင်စာတော်ကျမ်း is almost identically the same : “ ချစ်သားအာနန္ဒာ။ ငါတို့ကံတွန်း၏။ ထင်သည်အင်ကြင်းပင်စုံတို့၏အကြား၌။ မြောက်သို့ဥက္ကောင်းရှိသောညောင်စောင်းကိုဝင်းထောတုမိန့်ထော်မူ၏။”

—ညိုကျောက်, *n.* bog iron ore.

မြှောက်, 2, *v.* to be raised, lifted up, placed on high, elevated, to be raised above (a difficulty), to gain, accomplish ; မြှောက်။

မြှောင်, 3, *ordinal, numeral auxiliary* ; ordinals are also made by affixing မြှောင်, to raise, to cardinal numerals, modified as above, as နှစ်ထောက် မြှောက်သောသား, the second son ; နှစ်ရက် မြှောက်သောနေ့, the second day.—*Grammar*, sec. 101.

မြှောက်မျည်း (မျှောက်မျည်), *n.* death (poetical).

မြောင်, *n.* a long, narrow, winding valley.

—ကြား, *n.* same ; မရှောင်သာသည့်ထမ်းမြောင်ကြား။ ထည်းနှင့်ဆင်စွေသလို။ မြောင်ကြိုမြောင်ကြား။

မြောင်းရိုး, *n.* a ravine, gully.

မြောင်း, 1, *n.* an artificial watercourse, a ditch, channel, trench ;
တူးမြောင်း, a canal.

—တောင်ရိုး, —ရိုး, *n.* the mound raised in digging a trench ;
တန်ပေါင်ရိုး, ထယ်ရိုး။

မြောင်း, 2, *v.* to be narrow ; seldom used but as an appendage
to ထွင်း။

မြိတ်ခဲ, *adv.* (immediately, instantly ; applied to consumption
by fire ; ဆိပ်ထိုးထားသည့်မြိတ်ခဲဆိုသည်)။

မြိတ်မြိတ်, *adv.* quickly, rapidly (rare in colloquial).

မြိုင်, *v.* to be full, crowded ; *comp.* ဝေသာ, to be picturesque,
pleasant to the eye ; used most frequently in describing
sweet sounds, scenic effects ; ထယ်အသံမြိုင်သည့်ဆိပ်။ အပြောင်
မှင်တာနှင့်မြိုင်လွှဲလွှဲ။ မြေရည်ရေသည်။ ထောင်ထောင်တစ်မြိုင်နှင့် (ဝေသာနွယ်ရိုး),
n. a pleasant grove, wood, wilderness ; ရေရှိမြိုင်ခေါ်သည်။ ခုံ
ဝန်, ရေထိုင်, ရေခုံ။

—ခဲ, *n.* crystallized quartz.

—မြိုင်ခဲ, *v.* same as မြိုင်, but in a less degree.

—သံ, *n.* an echo from overhanging trees or an arched roof ;
ထိုင်သံ။

—ထိတ်, *v.* to have periodical returns of concupiscence ; ap-
plied to buffaloes, bullocks, cats ; မိတ်ထိတ်မြိုင်ခဲ applied to
elephants, tigers, &c.

မြို့, 1, *n.* a fortified place, a city, chief town, the seat of a
court, a country town, the capital of a district. Upper Bur-
mans as a rule designate Mandalay as *the city par excel-
lence* ; though those living near Rangoon do the same as
regards the latter town, in nine cases out of ten, perhaps,
မြို့, without any qualifying prefix, used to mean Mandalay.
[*N.B.*— A မြို့ proper should possess a bazaar (ဈေး), a moat
(ကျွန်း), and a fortress wall (မြို့ရိုး).]

—အုပ်, *n.* the chief of a city, higher than a မြို့သူကြီး ; in Lower
Burma a myoók is an official of the lowest grade in the
Judicial service possessing magisterial powers.

—ထိုင်, *n.* a subordinate ruler, or governor of a small town,
subject to the jurisdiction of a မြို့ဝန်။

—ကျေးထက်, *n.* suburb.

—ကြား, *n.* the space between two cities.

—ထွတ်, *n.* the governor of a city (obsolete).

မြို့ ချပ်, *n.*; see မြို့ချပ်.

—စထေး, *v.*; see စထေး။

—စာရေး, *n.* a bailiff, the head writer of the judicial officer of a township.

—စား (*pron.* မြို့စား), *n.* a person who formerly received the revenue of a city by a grant from the king, *e.g.*, ကျောက်ချီမြို့စား။

—ဆင်ခြေပုံး (*pron.* မြို့ဆင်ခြေပုံး), *n.* the environs of a city.

—တည်, —ထောင်, *v.* to build a (new) city.

—တွင်း, *n.* the space within a city.

—ပြ, *n.* a fortification.

—ပြရွာပြည်, *n.* the whole country; ဒိုင်ငံလုံး။

—မ, *n.* a metropolis (the chief town in a district or township; မြို့မလူကြီး, the thugyi of the circle which comprises its limits, the chief town of a district or township).

—မှုဆောင်, *n.* the representative of a city, appointed by the governor and residing at the seat of a government of a province.

—မိုး, *n.* the wall of a fortress; *comp.* ထပ်။

—မိုးမြို့တာ (*pron.* မြို့မိုးမြို့တာ), *n.* same.

—ဝန်, *n.* the governor of a city, viceroy [a town or city Magistrate].

—၅န်းခွဲပုံ (၅န်းခွဲပုံ) (*pron.* မြို့၅န်းခွဲပုံ), *n.* a tax levied on the whole city and province, without exception of the classes ordinarily exempt; မြို့၅န်းခွဲပုံထင်, —ယူ။

—သား, *n.* a male resident of a city, being a native of such city; ရန်ကုန်မြို့သား။

—သူ, *n.* a female resident of a city, being a native of such city; ရန်ကုန်မြို့သူ။

—သူကြီး, *n.* a Myo-thugyi, inferior in rank to a Myoôk.

မြို့, 2, *v.* to be pleased with; used in combination with နှစ်, which see.

မြိုးမြိုးမြတ်မြတ်, *adv.* sharply, pungently, deliciously (ထမင်းစားရသည်မှာ မြိုးမြိုးမြတ်မြတ်ရှိသည်။ မြိုးမြိုးမြတ်မြတ်ကလေးများ တယ်စားရင်သည်; this last phrase is often used by sick persons).

ခွဲ, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, ကြေထွယ်; *comp.* ရွှံ့, hence အမွှံ။ ဦးမောင်ကလေးသားသစ်ထိုင်းနှင့်ရိုက်မိထိုက်ကိုယ်ထုံးမွှံ့ကြနေသည်။ ဆေးမွှံ့ကိုမွှံ့ကြေအောင်ထောင်းပါ။ ထင်းရူးသားမွှံ့လွန်းလို့အိမ်ဆောက်နိုင်ပါ။ ကျွန်တော်မြင်းအာမွှံ့ထိုက်တင်းမပေါ့။

မွတ်, *v.* to be hungry or thirsty; scarcely, if ever, used singly; usually preceded by ငတ် or ထာ; တနေ့မွတ်။ ထထမွတ်။

—ထိပ်, *v.* same (most common); ထာငတ်, ထာမွတ်, (မွတ်ထိပ်ထာ ထောင်ခြင်း), less than ငတ်မွတ်ထိပ်။ သည်ကနေ ထင်းမွတ်ထိပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရေမွတ်ထိပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

မွန်, 1, *see* ထထိုင်း။

မွန်, 2, a *term of compellation* formerly much used by women, but now confined to the inhabitants of rural districts in Upper Burma, *e.g.*, Alôn, Shwébo, and one or two others. Not so elegant as ရှင် or ထော် (*pron.* 'mwun').

မွန်, 3, *v.* to be good, excellent, ကောင်း, မြတ်; scarcely used alone, hence ကောင်းမွန်, ကြေမွန်, မွန်မြတ်သောခဲတွယ်တော့၏။ မွန်မြတ်သော ပုဆိုးကောင်း။ အဝတ်ကောင်း။ မွန်မြတ်သောအိပ်ရာနေရာ။ မွန်မြတ်သောနေရာဆိုရောက်ပါစေထတည်းဆုတောင်းမေတ္တာပို့ချက်ရှိပါသည်။

—ရည်, *v.* same, to be elegant; applicable to persons; ထထ မွန်ရည်သည်ထူ။ ထထမွန်ရည်သည်မိန်းမကလေး။ ထထသတောမွန်ရည်သည်။ ထထမွန်မွန်ရည်ရည်ရှိပေသည်။ [*Note.*—မွန်ရည် implies behaviour characterized by courteousness and refined affability; to be *debonair*.]

မွန်း, *v.* to be overwhelmed, suffocated (with water), to faint away, be speechless and breathless; သည်သူရေနစ်လို မွန်းနေသည်။ ကံကောင်းလိုမသေ။ ရေမွန်းအောင်ချိုး။ ရေမွန်းမွန်းချိုး။

—ထည့် (*pron.* မွန်းတဲ့) [*n.* noon; a half day, from morning to 12 o'clock, as မွန်းထည့်]; when used as a *noun* pronounced မွန်ဒဲ။ တမွန်းထည့်ခရီး။ မွန်းတည့်ထောက် ရောက်မည်။ မွန်းထည့်နားနား, *v.* to take a noon-day rest, as reapers or cultivators when sowing or reaping; မွန်းထည့်နားအချိန်ရောက်ခဲ့ပြီးနားကြပြီ။

—ထိမ်း (*pron.* မွန်းမိမ်း), —ထိမ်း, —ထွေး, *v.* to be after noon.

—ထပ် (—ထတ်), *n.* at the time between 9 o'clock and noon, နေမွန်းထပ်အချိန်. (The time from dawn till 9 a.m. is termed နံနက်.)

မွန်းရှင်, *n.* sir; addressed respectfully to one whose name is not known; *comp.* မောင်ထပ်. (The term မွန်းရှင်, if not absolutely obsolete, is rapidly becoming so.)

မွင်း, *v.* to plaster, overlay, to be overlaid, decorated.

—ခေါင်း, —ညွှန်, *see* ရထပ်။

—မံ, *v.* same as မွင်း။ မွင်းမံပျင်ဆင်။ ဟောင်နှင်းသောအိမ်ကိုအသစ်မွင်းမံဆောက်သည်။ ပြိုချက်သောဘုရားအသစ်မွင်းမံ၍ပျင်သည်။

မွေ (ထော်), *n.*; *see* ။ ဝတ်တော်။ မွေရှင်ထော်။ မွေထော်မိတ်တော်တို့၏ ရဝေးရာထည်ရာဖြစ်သောအတ္တထိန်ဝေတီတော်ကြီး။

မွေ, 1, *v.* to sleep, enjoy sleep, သိပ်ချေ [အရက်ကိုသောက်ပြီး]မွေနေသည်။ သိန်းရှုပြီးချေနေသည်။ Both these are slang expressions affected by young men; ကာယသား။ မွေ is seldom used singly in colloquial.]

—ဆု (sometimes incorrectly *pron.* မွေရာ), *n.* a mattress.

—ရာထောင်, *n.* a mattress stuffed in partitions. (In modern colloquial usually called ထောက်မွေရာ).

မွေ, 2, *v.* to enjoy, be pleased, take delight in, ချေ; seldom used singly.

—မြူး, *v.* same (obsolescent).

—ချေ, *v.* same; most common. In asking a pôngyi or an official of some standing whether he is happy in his place of residence, it is more polite to inquire of such personage သည်အရပ်မှာမှာ ကိုယ်ထော်အရှင် မွေချေော်ထော်မူပါ၏ထား than ချေော်ထော်မူပါ၏ထား။

မွေ, 3, *see* သိပ်မွေ; not used singly.

—မွေ, *adv.* gently, moderately; seldom, if ever, occurring in colloquial; သိပ်သိပ်မွေမွေ။

—သိပ်, *see* သိပ်မွေ။

မွေး, 1, *see* အမွေး, *n.* the hair of the body.

—ဆိုးထောင်ညှပ် (*pron.* မွေးမိုးတောင်ညှပ်), *n.* the dingy, filthy appearance which sometimes distinguishes one who has been long ill (ခင်ဘူးအသားအရေ မွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့်ထက်ထို ခဓာသေးသူ) or reduced to poverty (ထင်းရဲလိုက်သည်မှာမွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့်ထူချင်းတူနိုင်ပါ), မွေးဆိုးထောင်မြန် applied to sick persons; also applied to animals, *e.g.*, သည်မြင်းမွေးဆိုးထောင်ညှပ်နှင့် အခုမကင်းသေးပါ။

—ညှင်းထ, *v.* to experience horripilation (produced by cold or fear); used in combination with ကြိတ်သီးထ (to have goose-skin), *which see*; ကြိတ်သီးမွေးညှင်းထခန်းထောကြောက်ကတ်ဖွယ်, ကြောက်ဖွန်းထို ကြိတ်သီး မွေးညှင်းထနေရော။ ကြိတ်သီးမွေးညှင်းထအောင်ချင်းသည်။

—ညှပ်, *n.* tweezers (for extracting the hairs of the face).

—တွင်း (*pron.* မွေးခွင်း), *n.* the depressions in the skin in which the hairs of the body grow (a pore of the skin); မွေးတွင်းပြီးထောထူညာထ်ထိုင်းသည်။ မွေးလုံးပြီးသည့်နား ထခြားနားထိုကြွပ်ထူးထင်းသီးထေးတတ်သည်။

—ရှင်ထော်, *see* ခွေထူထို

—သီးမွေးလုံးထ, *see* ကြိတ်သီးထ။

မွေး, 2, *v.* to bear, bring forth ; မွေးသမျှကတိသားထည်ပါရှိ။ မွေးသမျှ
ကတိသားသည့်လှ (or မီးချည်းထည်းထားသည့်လှ)။

—ထဖခင် (—သထခင်), *n.* a father, a term of compellation ; မွေး
သဖခင်ကျေးဇူးရှင်။

—သမခင်, *n.* a mother, a term of compellation ; မွေးသမခင်ကျေး
ဇူးရှင်။

မွေး, 3, *v.* to feed, nourish, cherish, bring up, ကျွေး ; (to feed,
as with fuel, မီးမွေး)။

—စား, *v.* same ; commonly applied to adopted children ; သွီး
ရင်းမထုတ်ပါ။ မွေးစားသည့်သွီးဖြစ်ပါသည်။

—စားထား, *v.* same ; ကျွန်ထော်မွေးစားသည့်ထားပါ။

—စားသား, *n.* an adopted son (not colloquial)။

—ထုံမွေးတွည့်, *v.* to support in return for having been support-
ed (in a previous state) ; မွေးထုံမွေးတွည့်ရှိသောမွေးရသည်။ ရံဖန်
မတ်မရှိပါဘူး။

—မြှီ, *v.* to tend carefully, tenderly, affectionately ; ကောင်းမြတ်
မျှမြှီသော နို့ရည်နှင့်ပြည့်စုံလျက်။ ဟံသက်သာယာစွာမွေးမြူထိန်းချုပ်သောအ
မျိုးသွီးနှစ်ရာထေးကျပ်ထိုက်။ ရွေးချယ်ကောက်ယူခြင်းထား၏။

မွဲ, *v.* to be gray, to be of a dull, faded colour, to be dull,
faded, အရောင်မထွက် ; to be spent, exhausted, ထေ, ပြုန်း ; to be
poor, ဆင်းရဲ။ ထူမွဲ ; ထူမွဲ အဖြစ်နှင့်ကျောက်, to petition *in formá*
pauperis ; ထူမွဲအဖြစ်နှင့်မွဲသည်, to sue *in formá pauperis* ; မွဲစာ
ခံ ; more than to be dim, as the eye, ပြာမှုန် ; *comp.* သိ, ပုဆိုး
အရောင်မွဲသည်။ နေပူခံလိုအရောင်မွဲသည်။ ထယ်မွဲသည်။ ပုကန်နှင့်မျှထမ်း
ထည့်စားနိုင်တူး။ မွဲထိုက်သည့်ထူထေနေရေခဲဒယ်။ ဆိုလိုမျှ ကပ်မွဲသည်။

မြွက်, *v.* to utter, speak, ပြောဆို။ *Der.* အမြွက်။ ခင်ဘုရားအကြောင်း
ကောင်းသည်မြွက်ရုံမျှမမြွက်မိပါဘူး, I have never even uttered an
evil word about your affairs, sir.

မြေ, *n.* a serpent, snake.

—ကောင်း (*pron.* မြေခေါင်း), *n.* a harmless snake.

—ငန်း, *n.* one kind of serpent.

—မင်း (*pron.* မြေမင်း), *n.* the common green serpent ; မြေမင်းခြီး
ခြောက် (သာပါပြောက်) မြေမင်းခြီးနီ။

—မင်းခြီးရှည်, *n.* the ribbon snake.

—ဆင်ပျက်, *n.* the blind worm.

—ထရာ, *n.* one who treats for snake-bites [*not* a snake-
charmer]။

—ဆိပ် (*pron.* မြေမိပ်), *n.* the poison of a snake ; မြေဆိပ်ကျ။ မြေဆိပ်
ထက်။

—ဆေး (*pron.* မြေဆေး), *n.* medicine or antidote for snake-bite ;
see အဖြေ။

မြေဆိုး (*pron.* မြေဆိုး), *n.* a poisonous serpent ; မြေဆိုးကိုက်ခဲ, a term of abuse used in Upper Burma by women to one another, မြေထောက်ကိုက်ခဲ။

—ပတုံ (*pron.* ပြေတုံ), *n.* a kind of (water) serpent.

—ဝန်းနာ, *n.* a kind of asthmatic affection ; ကြောင်ဝန်းနာ။

—ဝါ (*pron.* ပြေဝါ), *n.* a species of ichneumon or mungoose.

—ဗွေ, *n.* a viper, *Viper Russelli*. Up-country Burmans often pronounce these two words as one ; မဗွေ။ မြေဗွေခါးပိုက်ပိုက်။ မြေဗွေပိုးထိ, “the viper bitten by a snake,” figuratively applied to a person who has over-reached himself. *Anglice*, “The biter bitten.”

—ခန်းဂါထာ, *n.* verses repeated as a charm against snake-bite.

—ရိုး, *n.* the thick central part of the blade of a spear (a similar ornament in wood work). [*N.B.*—Sometimes the (human) spinal column is termed မြေရိုး, *e.g.*, ထယ်မိန့်သည့်ထူး မြေရိုးပေါ်နေသည်။ သည်မြေရိုးပေါ်။ ထယ်ကန်စင်းမြေရိုးပေါ်။]

—ရိုးဖော်, *v.* to make such an ornament.

—လက်ပတ်, *n.* one kind of serpent (the whipsnake).

—ဝမ်းပိုက်ရာ (*pron.* မြေဝမ်းပိုက်ရာ), *n.* the trail of a serpent.

—သမား, *n.* one that catches and trains serpents ; အလမ္ဘာထ်။

—သားမျှားအထ, *n.* the fire-serpent.

—ထောက်, *n.* the cobra (often *pron.* မဟောက် by up-country Burmans).

၄, 1, *n.* *affix*, ablative, from, out of, ထ, besides ; ရန်ကုန်မြို့မှထွက်သည့်နေ။ အိမ်ရှေ့မင်း စည်းစိမ်မှနှုတ်၍ ခြေချင်း အနှောင်အဖွဲ့နှင့် အစောင့်အရှောက်ထံချုံစွာအိမ်ထိုးထုတ်ရမ္ဘာထားထုမ်းမိန့်ထုတ်ပြန်လိုက်၏။

၄, 2, *verb.* *affix*, continuative ; see Grammar, sec. 109 ; ထပ်ပြီးမှ ထွားသည်။ သူနှင့်တွေ့ပြီး သည်နောက်မှစည်းစားမိသည်။ ယခုညဉ့် အချိန်ထောင့်မှရောက်လာသည်။ ပြောခါမှ။ မေးခါမှ။ မြင်ခါမှ။ ရောက်ခါမှ။

၄, 3, a corruption of ၄, 2, *which see* ; သည်ထုမြန်စာမင်းနှင့်မှထော်သည်။ ထမင်းစားထောက်ရန်မှမရှိ။ မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မှယူရန်မရှိပါ။ သူနှုတ်မြှောက်သံမှကြားစဖူး။ မင်ဈားသည်ထိုအထိရှိမှန်းသိမှမသိဘဲ။ သည်ထိုမှန်းမှမသိဘဲ။

၄, 4, *adv.* only ; used after a locative affix expressed or understood, as နောင်ကာလမှာမှ, at some time, future time only ; မင်ဈားပြောပါမှသိရသည်။ မျက်နှာချအောင်ထောက်စုနှင့်ထွောက်ထားခြင်းမထုတ်ပါ။ ရှေးနှိုထောက်ထွက်တော်မူတူးကြောင်းကို အကျယ်ထောက်ထောင်မှုပါမှ ထပ်ညှိထားထော်အပေါင်းသိမှတ်ရပါမည်။

၄၀, *n.* a gad-fly ; မှတ်ခြင်အတွန်ထူးပြောသောအရပ်ဒေသ။

မှင်, ၁, *n.* a preparation of lamp-black (မင်) (ဆိကြဲမီးရောင်ကြဲမီး).
(ink, မှင်ရည်).

—ဆိုး, *n.* an inkstand ; မှင်ဆိုးမှင်ခွက်ရေးစရာမျှ။

—ကြောင်ဆရာ, *n.* a tattooer (more elegant than ထိုးလွင်းဆရာ).

—ကြောင်းထိုး, *v.* to tattoo figures of cats (in black).

—ခဲ (*pron.* မှင်ခဲ), *n.* ink in a dry state, India ink.

—စက်, *n.* a drop of ink, a blot ; မှင်စက်ကျ, to fall as a drop of ink, to be blotted.

—စေ့ထိုး, *v.* to tattoo in fine specks.

—တံ, *n.* a pen, ကထောင်တံ။

—ထိုး, *n.* a printer's devil.

—ထောင့် (*pron.* မှင်ခေါင်), *n.* Indian ink, ထရပ်မှင်။

—ထင်, *v.* to be distinct (as tattooing).

—နှိပ်စက္ကူ, *n.* blotting-paper.

—ပေါက်, *v.* to have a sore caused by the use of bad ink in tattooing.

—ဖော်နည်း, *n.* a recipe for preparing ink.

—ရည်, *n.* ink.

—သတ်, *v.* to prepare ink with lamp-black, gall, &c.

—ထွား, *n.* a nib ; မှင်ထွားတုံး၊ မှင်ထွားထက်၊ မှင်တံ၏အထွား။

မှင်, ၂ (not used singly.—S.).

—စာ (*pron.* မှင်စာ), —ထက်, *n.* a species of spirit (said to be a cat or dog).

—စာဆင့်, *v.* to walk in sleep ; အိပ်ရာကထောင်ထသည်။

—ထက်မိ, *v.* to be possessed ; especially applied to fruit that will not ripen (particularly plantains), မှင်ထက်မိသည်, and to somnambulism ; မှင်ထက်မိလျက်လှည့်လည်နေသည်။

မှည့်, ၁ (မှ) (*pron.* မှ), *n.* a mole, dark spot on the body ; လျှာနီထောင် မှည့်ထချက်မျှမစွန်းဘူးပါဘူး၊ ခြောက်ပြစ်ကင်းပါ၏။

—ရှင်, *n.* one that increases (and sometimes disappears).

—ထေ, *n.* a permanent mole.

မှည့်, ၂ (from မည်, to be named), *v.* to name, give a name ; ခေါ်ဝေါ်သရက်ထိုသလိုသားအားအမည်မှည့်ဆုံးသောနေ့၌ မိဖုရားသည်ထပါးသော အမည်ကိုမှည့်မှည့်ထိုးထောင်မင်းကြီး၏အမည်ပင်လျှင်၊ ဟောစကားကွသလိုသား ထူထောအမည်ထိုမှည့်ထေ၏။

မှည့်, ၃ (*pron.* မှ), *v.* to be ripe (to be ripe as a boil, ပြည်မှည့်သည်) ; သရက်မှည့်ပြီထား၊ သည်ထုရားမှာချထားသည့်မှည့်နေရေခဲသည်။

မှည့်ပြေင် (—မျှေင်), *v.* [to be over-ripe]; ငှက်ပြောသီးမှည့်ပြေင်နေသည်။
ငှက်ပြောသီးမှည့်ပြေင်ပြေင်စားချင်သည်, *see* the parts.

မှတ်, ၁, *n.* a touchstone to try metals by rubbing; မှတ်ကျောက်။ ရွှေ
ကောင်းမကောင်းသည်ကိုမှတ်ကျောက်နှင့်ဆွေးကြည့်ရသည်။

—ခံ, *v.* to burnish (iron or precious stones); မှတ်ခံသည်။ မှတ်စား
သည်။ ကျောက်ကောင်းလျှင်မှတ်ခံသည်။ မကောင်းမှတ်စားသည်။

—ချ, *v.* to rub (gold or silver, or a precious stone, on a
touchstone); ခင်ဆွေးကျောက်ကောင်းသည် မကောင်းသည့်မှတ်ချကြည့်
လျှင်သိရေပေ။

—တင်, *v.* same as မှတ်ခံ and မှတ်ချ။

မှတ်, ၂, *v.* to make a mark, to mark, note down; မှတ်ထား, to
observe; မှတ်သား, to think, be of opinion; ထင်. Der. အမှတ်
ထက်မှတ် (to consider, to regard); ကျွန်ုပ်ကိုဆောင်အရင်းကဲ့သို့ဘယ်
ပါ, regard me as your own brother (in addressing a wo-
man); ငါ့ကိုထည့်နှယ်လှမှတ်သထဲ။ နှယ်နှယ်လှမှတ်သထား။

—ကျုံး, *v.* to lay up in mind (used in composition); သိမှတ်မှတ်
ကျုံးအကျုံးညီမျိုးခြင်းရထားရသည်။

—ချက်, *n.* a written official notice or legal precept (a memo-
randum, a minute).

—ရ, —စာ, *n.* a journal of events, a chronicle.

—တမ်း, *n.*; *see* မှတ်ပုံမှတ်တမ်းမှတ်ချက်။ မှတ်တမ်းမှတ်စာ။

—တိုင်, *n.* a post set up for a mark; မှတ်တိုင်စိုက်။ မှတ်တိုင်ထား။ (a
mile-post).

—ထား, *v.* to observe; မျက်စိမျက်နှာမှတ်ထားပါ။ သည်တမ်းကိုနောက်မမေ့
ရအောင်မှတ်ထားပါ။

—ပုံ, *n.* a record, register.

—ပုံထင်, *v.* to enter among official records (to file, မိုင်တွဲ); အစုစု
အရပ်ရပ်စာရင်းများကိုမှတ်ပုံထင်ထားရမည်။

—မိ, *v.* to remember, retain in memory; ရဟန်းအသွင်ဖြင့်။ ထာဝရ
သင်းသွားတော်မူလော သခင်ကိုငါတို့သည် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဟုမှတ်မှားသိ၏။
ခင်ဆွေးမျက်နှာမှတ်မိရုံကလေးရှိသည်။

—သား, *v.* to make a mark, to mark, note down [to take
down in writing, to make a mental note of, to bear in
mind; မရမိတ်ဖြူမှတ်ထကွ မှတ်သားခြင်းသည်။ သည်စကားကိုသေသေချာ
ချာမှတ်သားလိုထားပါ။]

မှန်, ၁, *n.* the wood-apple [also called မှန်နီ to distinguish it from
the following.]

—မြဲ (*pron.* မှန်မြဲ), *n.* the *Randia uliginosa*.

၅နံ, ၂, *n.* window-glass, a looking-glass, mirror. Der. မျက်မှန်းစာ
တူညှင်းထန်မှန်ကြိုက်အဆင်းထန်စကားထန်ထွက်သည်။

—အိမ်, *n.* a lantern, မီးအိမ်။

—ကမြင်း, *n.* a magical glass which shows a person divested of clothes.

—ကု, *v.* to be reflected as a person's image in a looking-glass or in the water, သပ်ပင်ရေထဲမှာမှန်ကုသည်။

—ကြည့်, *v.* to look into a mirror.

—စာ (*pron.* ၅နံစာ), *n.* a writing written with inverted letters or which has to be deciphered with a looking-glass.

—စာ, *n.* ornamental work in window-panes, &c.

—စိ, *v.* to overlay with glass; ပြတင်းပြွန်မှန်စိချွန်နှင့်အိမ်ဆောက်သည်။
မှန်စိအိမ်။ မှန်စိရထင်။ မှန်စိခေါင်း။ မှန်စိပြထမ်း။ မှန်စိရုပ်။ Burmans when
angry with one another sometimes exclaim ငါသူများလိုဆေး
ရေးခေါင်းမထုတ်ဘူး။ မှန်စိခေါင်းကတဲ။

—ထင်ခုံ (*pron.* ၅နံထင်ခုံ), *n.* a stand for a looking-glass.

—နန်းထောင်, *n.* the "Crystal Palace," a large apartment within
the palace at Mandalay, "so called from decorations of
its walls, being resplendent with bits of looking-glass and
zinc;" မှန်နန်းအမျှထောင်, the maids of honour who occupied
this apartment; မှန်နန်းထောင် [sometimes allusively termed
မှန်းနန်းထောင်]။

—ပုံထင်, —ပုံထုတ်, —ပုံရိတ်, *v.* to dress one's self by a glass;
ခေါင်းပေါင်းမှန်ပုံထင်ပေါင်းသည်။ သည်မိန်းမတနေထိုးမှန်ပုံထုတ်နေသည်။

—ပြတင်း (*pron.* ၅နံပတင်း), *n.* a glass window; မှန်ပြတင်းပေါက်။

—ပြောင်း (*pron.* ၅နံပြောင်း), *n.* a telescope; ကပ္ပိတံများမှန်ပြောင်းနှင့်
ကြည့်လေ့ရှိသည်။

—မြတ်မိန် (*pron.* ၅နံမြတ်မိန်), *n.* a glazier's diamond.

—ရောင်သကြား, *n.* crystallized sugar.

—အိထူး (*pron.* ၅နံအထူး), *n.* a magnifying or multiplying glass
[a microscope]။

၅နံ, ၃, *v.* to hit (a mark), ထိ; to be right, to be certain, true,
ထုတ်; [the sight of a musket or rifle, သေနတ်မှန်]; မင်းကြီးမတော
မနုဉ္ဇူ ဗုံးဆန်မှန်ထိုးခေါင်းဖြူကြိုက်ထိုက်တုန်းရင်မှာဆုံးရှာသည်။

—ကန်, *v.* to be right; မှန်မှန်ကန်ကန်ပြောပါ။ လျှော့စားပြောဆိုတာအကျိုးရှိ
ပါသည်။

၅နံကင်း (*pron.* ၅နံကင်း), *n.* a certain appendage to a ဒုရင်, see
ဒုရင်, 1.

မှန်ကု, 1 (*pron.* မှန်ကု), *n.* a rhomb, or rhomb or any other figure impressed on the forehead; မှန်ကုထပ်, *v.* to impress a mark on the forehead.

—ကွတ်, *n.* a rhomb.

မန်ကု, 2 (*pron.* မန်ကု), *n.* a kind of large creeper (the oleaster plum).

မှန်ထပ်, *n.* a plumb, carpenter's plummet; ထိုင်မတ်သည်မမတ်သည်ကို မှန်ထပ်ချစမ်းပါ။ ချိန်ထပ်။

မှန်သင်း, *n.* sassafras.

မှန်း, 1, *v.* to aim, intend; *comp.* ရည်စူး, to have the mind set on an object; စိတ်တန်း, စွဲလမ်း, သည်ကနေ့ခရီးသွားတွင် ဘယ်ရွာရောက်လိမ့်မည်စိတ်မှန်းသတ်။ အထုပ်ကိုထပ်နှင့်ပြီးလိမ့်မည်။ မှန်းတားသည့်အတိုင်းဘဲ ပြီးသည်။ အမှန်းအားဖြင့်လူထပ်လောက်ရှိသည်ထင်သတိ။

—ထင်မ (*pron.* မှန်းမင်မ), *n.* the decoy tame (female) elephant which is followed by a wild one.

—ထိမ်း, *see* ထိမ်းမှန်း။

—မိ, *v.* to have an indistinct recollection of, come to probable recollection or knowledge of (to make an estimate of, to calculate); ခင်ဘုရားကိုမြင်မြင်ချင်းမထိပါ။ နောက်မှ ထပြည့်ဖြည်းမှန်းမိသည်။ ထရရောင်းသည့်ကုန်အမြတ်ပေါ်လိမ့်မည်မှန်းမိပါသတား။

—ရွတ်, *v.* same as မှန်း, 1st def.

မှန်း, 2, *v.* formative; *see* Grammar, sec. 125, the verbal formative မှန်း, from မှန်, to be right, true, is used chiefly in negative sentences, as ရောက်မှန်းထိုမထိ။ (he) knows not the fact of the arrival. It is sometimes used without a verbal root, as ဘုရားမှန်းမထိ။ တရားမှန်းမထိ, or more commonly, he knows nothing about God or religion; ဘုရားမှန်းတရားမှန်းမထိ။ ထူမှန်းမထိတချက်ထိတချက် မူး၍ထနေပါသည်။ သည်ထိုမှန်းမှမထိ။ ညရှိရောက်မှန်းမထိရောက်သွားသည်။ ထပ်လောက်ခရီးဘဲကို။

မှာ, *v.* to instruct, give instructions, hence အမှာ; မိထိုထံအကြောင်း ထရမှာပါရစေ။

—ခွဲ, *v.* to leave instructions; နောက်နှစ်လောက်ကြာတွင်ပြန်လာမည် ထိုမှာခွဲသည်။

—စာ (*pron.* မှာစာ), *n.* a letter of advice or instructions; မှာစာပေး၍ခေါ်သည်, in Upper Burma a courier, ခြေမြန်ထောင်, bearing a royal mandate, carried it round his head (ထန်းပူးခွေ၍ခေါင်းမှာစွပ်ရသည်); a မှာစာ from the *Lhuttaw* was put into the waist-cloth.

—ထား, *v.* to give instruction to be acted on hereafter; ကျွန်ထော်ရန်ကုန်မြို့ထိုသွားမည်ထိုထိုချင်သည့်ဥစ္စာရှိသောထားလိုက်ပါ။

မှာထိုက်, *v.* to instruct, give instructions ; ထိုက်တိုင်သွားနိုင်သောကြောင့်လူကြီးကမှာထိုက်ပါသည်။

မှာ, ၂, *n.* *affix, locative*, in, at, among ; မှီ, ထွင်, ဝတ်, in presence of, as to, concerning, in regard of. In colloquial, in certain instances becomes corrupted into ဒါ or ထာ, *e.g.* ခင်ဘူးငွေပေးဒါ (ပေးသည်မှာ) ဘယ်ထောက်ကြာပြီ။ ခင်ဘူးရောက်ထာ (ရောက်သည်မှာ) ထယ်နှစ်ချက်ရှိပြီ။ ဒိပ်မှာရှိသည်။ စာမျက်နှာဝဏန်းမှာထယ်ထောက်ထဲ။ စာအုပ်ဘယ်သူမှာရှိသလဲ။ ကျုပ်တို့ဆီမှာသရက်သီးထယ်ပေါသည်။ သည်စကားအဓိပ္ပာယ်မှာ။ ထရုပ်လူမျိုးမှာ ပင်ပန်းသည့်လူအပုံကြီးမရှိ။ [Note.— In many parts of Upper Burma မှာ is *very* frequently pronounced ဝတ်, *e.g.*, ဝထိုင်းမှာ။ ဝထိုင်းမြို့မယ်။ ခန့်ကုန်မြို့မှာ။ ခန့်ကုန်မြို့မယ်။ ဖြစ်သော။ ဖြစ်သေယ်။]

မှား, ၁, *v.* to miss (a mark), ထွဲချော် ; to err, be wrong, ထွဲချွတ်လွန်း ; to die, သေ ; applied to elephants, in court language (ဆင်ထောင်မှား) ; ဆတာမှားသည်။ ရွေးလူကိုမှားမြီထိုက်သွားသည်။

— တားတားရှိ, *v.* to have an indistinct recollection of, (to be somewhat mistaken, to have erred somewhat).

— လွင်း, *v.* to sin, be guilty of illicit sexual intercourse ; ဝကြိမ်တခါမှားလွင်းသည့်အဖြစ်ကိုလည်းခံပါ။ ကာမဂုဏ်အရာရှိမှားလွင်းသည်။

မှား, ၂, *see* ယမား။

မှိတ်, *v.* to shut (the eyes), (to wink with the eye as in conveying a sign or secret instructions ; ခင်ဘူးမှတ်မိမှိတ်သည်ကိုမြင်ပါ၏)။

— ကြည့်, *v.* to blink.

— တုတ်မှိတ်တုတ်, *adv.* winkingly (as a person with sore-eyes), twinklingly ; မျက်စေ့မှိတ်တုတ်မှိတ်တုတ်နှင့်ကြည့်သည်။

— နေ, *v.* to twinkle (to remain shut as the eyes).

— ထိုက်, *v.* same as မှိတ်။

မှိန်, *v.* to be faded, as colour or brightness (to have a serious dejected countenance ; သည်သူ ထယ်မျက်နှာမှိန်သည်။) ဓထွင်ဓထောက်။ အရောင်မှိန်။ ဆေးအရောင်မှိန်။ ပဝါအရောင်မှိန်။ ပုဆိုးအရောင်မှိန်။ [to be tarnished as a bright metal substance ; အရောင်မှိန်, to burn dimly as the light of a lamp or candle, မီးခင်မှိန်မှိန်ရှိထိုစာကိုကြည့်မမြင်ပါ]။

မှိန်း, ၁, *n.* a harpoon, a medicine used to inoculate a wild elephant ; မှိန်းဆေး။

— ထက်ဝါး, *n.* a harpoon with several prongs.

— သေ, *v.* to become quiet through the effects of inoculation with မှိန်းဆေး။

မှိန်း, ၂, *v.* to have the eyes shut from languor or stupidity, excessive opium-smoking or from close and anxious thought ; နေမကောင်းထိုမှိန်းနေသည်။ ထိန်းရှုလွန်းထိုမှိန်းနေသည်။

— ဝတ်, *v.* same ; not used in ordinary colloquial, though met with in songs.

မှီ, 1, *v.* to reach, attain, come up with, catch, overtake ; [to equal in ability, skill.] ရေနက်ထိုးဝါးမရှိ။ ကွန်ပရိုတက်ထက်သာ တာအပေါ်ဆင့်မှာရှိသည့်စာအုပ်ကိုတွင်းထူ၍မရှိပါ။ သေအောင်ပညာရှိပါလေ စေ။ သူ့အထောက်မရှိဘူး။ မှီအောင်လိုက်ပါ။ ရေစားမိပါသေးသည်။ [မှီ also has the meaning of the English word "last," *e.g.*, သည်ကန် ဝဲမှာရေမိုဗ်းမိပါမည်ထား။]

မှီ, 2, *v.* lean upon, to adhere to, take refuge in ; မိတ္တူ. Der. အမှီ။ တတ်လေးသည်ကွယ်ကျပ်ကိုမှီပါနှင့်။

—အံ့, *n.* a large cushion to lean on.

—ကပ်, —မှီ, —ထင်း, *v.* to adhere to, take refuge in ; ဆည်းကပ်မိ ထုံ။ အတွန်ဆင်းရဲထုံထူပါးအိပ်မှာမှီတွဲနေရသည်။

—ထွတ်, *v.* same as မှီဝဲ။

—တွဲ, *v.* to adhere to, hang upon as a dependant on a patron ; နွားကလေး။

—ဝဲ, *v.* to cleave to, adhere to ; ကပ်ရပ်။ ထင်းမှီဝဲ။ ဆေးမှီဝဲ။ (မေထုန် မှီဝဲ, to have sexual intercourse).

မှီ, 3, *verb. affix* (with မ prefixed to the root and a continuative affix expressed or understood), before, ခင် ; (combined with ထိုင်အောင်), until ; မေတ္တုမှီ။ မရောက်မှီ။ မသေမှီ။

မှီ, *v.* to store up ; ထို not used singly. Der. အမှီး။ ရှာမှီး။ သင်မှီးထို။ ထိုမှီး။ ထိမ်းဆည်းခြံထားသည်။

မှီ, *v.* to regard as weighty or important, to treat with attention, deference, respect ; *see* ဂရုပြုသည်။ သူ့မှီထောက်သည့်သူ မထုတ်ပါ။ သည်ထိုထုတ်တာမှီမည်ထံ။

မှီ, *v.* to blow as with the mouth or nose, to play on a wind instrument (ပုထွေမှီ), to blow on silver when melted in a crucible, and hence to smelt silver, ငွေမှီ ; to explode, as gunpowder, ထင်းမှီသည် ; to hiss as a snake, ခြေတံထွေးနှင့်မှီသည် ; to blow out as a light or candle, မီးကိုဖြိုင်းအောင်မှီထိုက်ပါ or မှီဝဲခြင်းထိုက်ပါ ; not so elegant as မီးကိုဖြိုင်းထိုက်ပါ။

မှီ, *v.* to be dim as the eyes, ပြာခွဲ ; *comp.* သိ, to be dusky as the atmosphere before rain (မိဗန်းမှီ) (မိဗန်းမှီပြီး ထက်သာသည်), before wind (လေမှီ), မိုဝေ, to be blurred as glass (မှန်မှီ, မကြည်ထောင်) or writing (စာလုံးမှီ) ; *particularly* as palm-leaf writings from not having been properly earth-oiled, to be sullen in countenance, မျက်နှာမှီ, more apparent than ဝိတ် ဖြူ။

—ဆန်, *v.* to be dissatisfied, angry in appearance or in mind ; seldom used but in some adverbial form.

—ထုန်ထုန်, *adv.* dimly, obscurely, darkly, sullenly ; မျက်နှာမှီထုန်ထုန်နေသည်။

မှောက်မှောက်ခုံ, *adv.* over and over, in a disordered manner ; မင်ကျားရေးသည့်စာမှောက်မှောက်ခုံအထွေချည်းထည်းထဲ။ ပြောင်းပြီးပြောင်း ဖြန်။

—ခုံ, *adv.* pronely (lying with the face downwards) ; မှောက်ခုံအိပ်။ မှောက်ခုံမျော။

—မှား, *v.* to err, entertain erroneous sentiments ; အယူဝါဒမှောက် မှားထိုးနေလားသည်။ မကြံအပ်သည့်သူကြံမိသည့်အတွက်မှောက်မှားထိုးနေ သည်။ အကြံအစဉ်းမှောက်မှားထိုးစီးပွားဥစ္စာဆုံးပါးကုန်ပြီ။

—ထွန်, *v.* to overthrow, turn upside down (to lie in a prone position, သည်သူထက်ကလေး မှောက်ထွန်နိုင်ပြီလား) သည်အမှုကို ကျန် တော်မှောက်ထွန်နိုင်ပါသည်။

မှောက်ထော်, *n.* sir, madam ; a term of compellation used by females (nearly obsolete), ထော်, ရှင် ; the modern term of compellation (ထော်) used by women is probably an abbrevi- ated form of this word ; ထာထဲထော်။ (ထော် is not polite).

မှောင်, *v.* to be very dark, more than မိုက် and ခဲ, darkness ; မှောင် မိုက်။

—ကျ, *v.* to grow dark as from a squall, မိုင်းတက်ထိုမှောင်ကျသည် ; to become thick as the atmosphere from heavy fog, နှိုင်း ဝေထိုမှောင်ကျလာသည်။

—ချ, *v.* to darken as a room, &c., *e.g.*, နေ့အခါမှောင်ချပြီးရပ်သေး ပြသည်။

—ခို, *v.* to take up one's position in the dark with the view of escaping observation ; almost always used in a bad sense ; သူခိုးမှောင်ခိုပြီးအိပ်ထိုက်သည်။

—မိုက်, *v.* and *n.* same as မှောင်။ မှောင်မိုက်လသာမရွေးပိုရမည်။ မှောင် မိုက်လသာမရွေးပွဲခံသည်။

မှောင်, *v.* to disturb, trouble, annoy, နှောင့်ရှက် ; particularly ap- plied to the annoyance of witchcraft, hence အမှောင်။ အကလေး မှောင်ထို ထမ်းကောင်းကောင်း မစားရဘူး။ မင်းလာမှောင်သည့် အထွတ် အထုပ် ကောင်းကောင်းမထုပ်ရဘူး။ ရန်းမှောင် (or ရွာမှောင်) ထိုထူမမာ။ မိုင်းမှောင်ထိုခရီးသွားပျက်သည် ; in modern parlance နှောင့် and နှောင့်ရှက် are in more general use, though မှောင် is perfectly intelligible ; မြေပူရာတင်းမှောင်။ in the way of one trouble succeeding another.

မှေ့, *i, n.* certain magical influence or power, by which various orders of beings are controlled ; ဆေး။ ရန်းမှေ့။ နတ်မှေ့။ မိနုကတ် မှေ့။ သားရဲမှေ့။

—ဝင်, *n.* a magician possessed of such powers, a necro- mancer, မှေ့ပျက်။

မှော်, ၁, *n.* a kind of water-plant (duckweed, very abundant in fisheries).

—မှော်, *n.* the flower of said plant.

မှော်ကွန်း (မှော်ကွန်း) (*pron.* မှော်ကွန်း), *n.* a permanent inscription, a register, record, of dates, boundaries, &c., commonly in verse; မှော်ကွန်းမိုက်, —ထင်, —ထိုး, —ရေးမှော်ကွန်းထိုးထောက်သည် လူပါ။

မှော်လျော်, *n.* one kind of velvet.

မှို, *n.* a fungus, mushroom, of many varieties, mould, mildew, a nail with a large flat head, as သံမှို, ကြေးမှို, &c., မစားကောင်း သတ္တမှိုခြေချင်းမပါ။

—ထက်, *v.* to be mouldy; အဝတ်ကိုမှိုထက်သည်။ စာအုပ်ကိုမှိုထက်သည်။ ကြက်သားဝက်သားမှိုထက်သည်။

—ထောက်, *v.* to be poisoned by eating mushrooms (to bear indelible mouldy marks).

မှိုက်အ, *n.* a species of linden-bloom, the *Grewia zilefolia*.

မှိုချွတ် (ဝင်) (*pron.* မှို, jyin), *n.* a kind of creeper.

မှိုချွန် (ဝင်) (*pron.* မှို, jyûn), *n.* a kind of creeper.

မှိုင်း, ၁, *v.* to be lost or absorbed in thought, to be dull, downcast, stupid from absence of thought, or from grief; *comp.* ကျန်းထော်အမေ။ ကျန်းထော်နှစ်မဆိုးကတည်းကကစာကမှိုင်းနေထက်သည်။

—ထိုင်ထိုင် (*pron.* as spelt), *adv.* a little lost in thought, rather downcast; ကျန်းထော်မှိုင်းထိုင်ထိုင်နှင့်စားထိုသောက်ထိုမကောင်းပါ။

—ထွေ, —ထိုင်း, *v.*; see the parts; အကြံအစည်မပြည့်စုံသောကြောင့်မှိုင်းထွေထွေနေသည်။

မှိုင်း, ၂, *n.* a name common to two trees in the mangrove swamps.

မှိုင်း, ၁, *n.* fume; commonly applied to medicinal fume, vapour.

—ခံ, *v.* to receive fumigation as a remedy for disease, [to fill with hot air as a fire-balloon, မီးပုံးပျံမှိုင်းခံ]; လူအိပ်အောင် မှိုင်းခံ။ (မှိုင်းအနံ့မှိုင်းထိုးသည်။ မှိုင်းထည်သည်)။

—ဆေး, *n.* fumigating medicine, မှိုင်းဆေး။

—တောင့်, *n.* a roll of medicinal substances to be lighted for fumigation.

—ထိုက်, *v.* to fumigate, medicate by vapour; သူမီးလူကိုမှိုင်းထိုက်ပြီးလျှင်ခွမာစွမ်းကိုထူသည်။

မှိုင်း, ၂, *v.* to be a very dark colour, nearly black, to be dark as at early twilight or as the sky before a storm; အဆောင်မှိုင်းမိုင်းမိုင်းပြီးတက်လာသည်။

မှိုင်းမြို့, *v.* to be dark in appearance, as a distant forest or mountain; ထောထောင်မှိုင်းမြို့ရှိသည်။

—ဝ, *see* မိုင်းဝ။

—ဝဲ, —ရီ, —ဝေ, *v.* same as မိုင်း။ ထောမှိုင်း။ မိုင်းဝဲဝဲ။ နေရောင်ပျောက်
ထိုမှိုင်းရီသည်။

မှိုင်းလုံး, *n.* a kind of velvet (a kind of chintz; မှိုင်းလုံးသရက်သည်။
မှိုင်းလုံးထုထားကာ)။

မှိုညွန့်, *n.* a kind of creeper.

မှိုနားတို (*pron.* မှိုနဒို), *n.* a kind of creeper (a kind of water-plant).

မှို, *n.* the product of the ထက်ပံ tree, a substance resembling cotton, ထဲ (The term မှို is applied also to the product of the ထုတ်ထဲ tree.)

မျှ, ၁, *v.* to divide and distribute equally; *comp.* ပြင်းမျှ။ Der
အမျှ။ သည်ဝန်ထိုထောက်တည်းလေးထွင်နှစ်ထောက်မျှထား။ ထည်းသမား
များထိုငွေမျှပေးလိုက်ပါ။

—ထ (—ဝေ), *v.* same; မျှမျှတတဝေသည်။

—ထိုက်, *v.* to give away, ပေးထိုက် (polite); ပရိယတ်စေအောင်ဆေး
ထိပ်မျှထိုက်ပါ။ ကျွန်တော်ကိုဦးနှစ်ကြည်က ၄၄ ၅၀၈ မျှထိုက်သေ့ကြောင့်ရင်း
နှီးနိုင်ပြီ။

မျှ, ၂, *v.* to be even, equal, be as much as, ညီ [to be alike, ထု, as
သဘောမျှသည်, to be of one mind]; *adv.* even; used as
an intensive in negative sentences; [ဆိုမျှမဆိုဘဲ။ ပြုမျှမပြုဘဲ။
ထွားမျှမထွားဘဲ။ သည်သူထိုက်အထက် အောက်မမျှသေ့ကြောင့် ကြည့်မ
ကောင်းပါ။ အသက်ချင်းမမျှဘဲနှင့် မောင်းမင်းငါ့ကိုမမျှမသေပြသည်။ သည်သူ
ညာထံနှင့်အထုပ်နှင့်မမျှထူး]။

—ထ, *v.* to be proportionate.

မျှင်, *v.* to draw out long, make slender, stringy.

မျှင်ငါးမိ, *n.* a kind of paste manufactured from a small kind of
shrimp.

—ထဲ (*pron.* မျှင်ဒဲ), *n.* a hut in which a person engaged in
catching such shrimps temporarily takes up his residence.

—ထိုး, *v.* to catch such shrimps with a kind of net called
ရင်ထွန်း။

မျှင်း, *v.* to be moderate, gentle in treatment, ညှင်း; to make
pliant by the application of heat; သံချောင်းကိုမီးကင်းမြှင်းမျှင်း
ထုရသည်။ ကျွန်ုပ်မျှင်းမျှင်းနန်းဆွဲပါသည်။ ထိုမဟုတ်ပြတ်ထတ်သည်။

—မျှောင်း, *v.* to persuade gently (rare in colloquial), သွေး
ဆောင်; *see* ညှင်းမျှောင်း။

မျှင်, *n.* a bamboo sprout; မျှင်ချိုးချိုးကသည်။ (to dance and caper
about in a wild excited manner).

မျှော်ချဉ်, *n.* (the same pickled).

မျှည့်, *see* ဖျည့်, *v.* to be ripe.

မျှား, *v.* to catch with a bait (to lure), to proceed moderately and persuasively (in accomplishing an end); ငါးမျှားသည်။ မိုင်းထောင့်ကြက်ကို ထည့်ထောင့်ကြက်နှင့် မျှားစမ်းသည်။ အင်္ဂလိပ်စား အထက်ထားမျှားကိုအဆုတ်မျှားခေါ်သည်။ မိုက်ဆံနှင့်မျှားပြီးခေါ်တွင်ပါရောပေ။ ကျွန်တော်ကိုမြှူမည်ရှိမျှားမည်ဆိုတာသည်မှတ်သည်။

မျှေး (မြှေး) (*frequently pron.* မွေး), *v.* to overspread or be overspread; ထုရားထောင်းသည် ဖယ်ထော်ဝမ်းမှ မွေးသန်းမရှိ ပြေမထင်။ စင်ကြယ်သန်ရှင်းစွာ မျက်စိထော်ကိုဖွင့်လျက် ဂွားထော်မှု၏, to be nearly shut as the eyes from weakness.

—ရှက်, *v.* to be overspread, &c., to be closed as the eyes from being sleepy; ထရေးမျှေးရှက်ကြဦးမိရဲ့။ (မျှေးရှက် is a term found in poetical works).

မျှော (from မျှော, to float down), *v.* to set afloat, to float down, (to cause to float down, to lend money without taking interest); ထွေကိုမျှောတာသည်။ ခင်ကျားတို့အပေါ်မှာငွေမျှောထားရသည်မှာ ကြာထွေပြီး။ ခင်ကျားတို့တလှည့်မျှောပါဦး။ လောတစွေတွန်းထိုးလေးထွေတပါယ် ထိုမှာအစုံမြန်မြန်မျှောသည်ဆိုမြော်ကြကုန်။

မျှောင် (မြှောင်), *v.* to fasten on lengthwise, ဖေါင်; to keep close to the side of, adhere to; one kind of တင် [မျှောင်စား, to hang on to another for sustenance, to sponge on], [to lay by one's side; အိပ်ရာနားမှာ သေနတ်ထားကိုမျှောင်ထားလိုက်ပါ]; also applied to women carrying on an adulterous intrigue; သည်မိန်းမထူစောင်။ လူမျှောင်။ ထား၍ကြာဆန်သည့်မိန်းမမြှော်ကြောင်းကိုထိုသည်။

မျှော့, *i, n.* a leech, blood-sucker; an iron cramp, မျှော့ထုတ်။

—ထုတ် (from ထုတ်, to stick the nails in), *v.* to secure with a cramp; *n.* an iron cramp (a staple).

—ထိုက်, *v.* to apply a leech.

မျှော်, *v.* to look forward to, expect, anticipate; ခင်ကျားတို့ထာမည်ဆိုမျှော်နေသည်မှာကြာထွေပြီး။ အဘယ်မဒီဒေမီ။ အထွေဖုန်းထောင်းတာစကာတို့ကိုသင်ကြည့်၍မြင်လျှင် အေးကြားလောဟုဆို၏။ မဒီဒေမီသည် လည်းဖုန်းထောင်းတာစကာတို့ကို မျှော်လျက်သာထွင်လိုက်လေ၏။

—ကြည့်, *v.* same.

—ခင်း, *n.* a prospect.

—ခေါ် (မြှင်ခေါ်), *v.* to look forward, have foresight.

—ငုံ (မြှင်ငုံ), *v.* to look for, wait in expectation; ရှေ့ရွာသို့ရောက်သည်ကာလကျွန်တော်ကိုမျှော်ငုံထိုးနေနှင့်ကြပါမိအောင်လိုက်ပါမည်။

—စင် (မြှင်စင်) (*pron.* မျှော်စင်), *n.* a look-out [a race-stand].

မျှော်စင်း, —ထင့် (မြော်စင်း, —ထင့်), *v.* to hope; စုထူးထိုထိုးထက်ရန် မျှော်စင်းသောအားမရှိ။

—တေး (မြော်ထေး), *v.* to conjecture in respect to a distant object or in regard to the future (to contemplate beforehand).

—ထောက် (မြော်ထောက်).

—ရှု (မြော်ရှု), *v.* (to look forward to); *see* the parts; မျှော်ထေး ထောက်ရှုထွင်ရှုစုထေးမိုးမိုးကြောင့်ကြရန်မရှိ။

မျှိုက် (မြှိုက်) from မျှိုက်, to be singed), *v.* to singe, scorch, burn slightly; ခေမ္မေးမြေပေါ်ထဲမီးမျှိုက်သည့် ကျက်ထားစားရှိအရသာရှိသည်။ (In figurative slang parlance, to "extort money from," to "bleed"; မင်းထိုထိုမင်းမျှိုက်သွားသည်ဆိုထုတ်ခဲ့လား။ သည်ထုတ်သွား မျှိုက်ရအောင်သာသည်ထင့်။) မျှို is often used in the same sense.)

မြင့် (from မြင့်, to be high), *v.* to make high, exalt; မြှောက်သည်ကြီး ထန်းလှိုင်ထွတ်အောင်မြင့်လိုက်ပါ။ စုထူးထိုမြင့်ပေးသည်။ မီးထိုမြင့်လိုက်။ turn up the light, please.

မြား, 1, *n.* an arrow.

—ကျည်ထောက် (*pron.* မြားကျည်ဒေါက်).

—ကြောင်း (*pron.* မြားကြောင်း), *n.* the groove in a cross-bow to put the arrow in.

—စကြာ, *n.* a fabulous arrow which will go wherever the owner wishes it; မြားစကြာထွင်သည်။ မြားစကြာထွတ်သည်။

—ဆိပ် (*pron.* မြားဆိပ်), *n.* a kind of tree [the gum of which is used to poison arrows]; မိုးထွပ်။

—ထောင့် (*pron.* မြားဒေါင့်), *n.* a quiver.

—ရှုတ်, *n.* the feathers of an arrow.

မြား, 2, *n.* a purlin [a piece of timber extending from end to end of a building or roof, across and under the rafters, to support them in the middle].

မြှုပ် (from မြုပ်, to be submerged, &c.), *v.* to submerge, overwhelm in water; more than မြုပ်, to bury in a grave, မြေမြှုပ်။ သင်းမြှုပ်; to bury a navel-string, မြှုပ်မြှုပ်; to cause to disappear, to cause to be lost, သင်္ဘောထိုမြှုပ်သည်။ ရွှေဆိုးငွေဆိုးမြှုပ်သည်။ စက်မြှုပ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မြှုပ်သည်။ စာထိုးမြှုပ်သည်။ (to place troops in ambush, ထပ်မြှုပ်).

မြိုး, *n.* a fish-trap, ငါးမြိုး (the generic term for all fish-traps); မြိုးကတုံး။ မြိုးကွန်ထောင် (မြိုး)သင်ထိပ်။ (မြိုး)ခင်းထောင် (မြိုး)ပုစွန်ထောင် မြိုးတုံထုံ။ မြိုးရက်ပောက်။ မြိုးရင်ကွ။

—ကျပ်, *v.* to make a မြိုး။

မြေးသားထွဋ် (*pron.* သထွဋ်), the side entrance to such a trap.
မြူ, *v.* to please, delight, to allure, decoy ; အကလေးကိုမြူစမ်းပါ။ သူ
တပါး ဥစ္စာကိုထပ်မြူထူထပ်သည်။ သည်မိန်း ကျေသည်ထူမြူနေသည်မှာကြာ
ကြာမြီ။

—ထူထူ (*pron.* မြူထူထူ), *adv.* a diminutive of similar import ; မြူထူ
ထူထာလေ့ပါနှင့်။

မြှောက် (from မြှောက်, to be raised), *v.* to toss, toss up, to raise,
elevate, exalt ; ချီ, ချီး, ဝင့်, မြင့်, to elevate the mind of another,
to flatter ; မြှောက်။ မြှောက်မြှောက်, to multiply arithmetically ; မြင်း
ထိုးမြှောက်သည်။ ကျွဲထူကိုဝတ်၍မြှင့် မြှောက်သွားသည်။ ရေအိုးကိုထမိတ်
မြှောက်စမ်းပါ။ သူတပါးမျှားထိုးထပ်မြှောက်မြှောက်တတ်သည်။

—ကိန်း, —မြေ, *n.* a multiplier (in arithmetic).

—စည်, *n.* a kind of drum.

—စား, *v.* to promote, especially to invest with discretionary
power ; အင်စောန်အစိုးရမင်းမြှောက်စားထားသည်။

—ရကိန်း, *n.* a product (in arithmetic).

မြှောင်, *see* မြှောင်။

မြှောင့်, *v.* to slice or shave lengthwise so as to make an an-
gular segment of a sphere or cylinder,—not used ; hence
အမြှောင့်။ (ရှစ်မြှောင့်, octagonal) ; နာနတ်သီးမြှောင့်သည်။ ရှောက်သီးကို
မြှောင့်သည်။ သံပုရာသီးကိုမြှောင့်လိုက်ပါ။ ခူးရဦးသီးတမြှောင့်စားလိုက်လျှင်
ဝေရော။

မွှ (from မွှ, to be friable), *v.* to pulverize.

မွန်း (မွှင်း), *v.* to gash obliquely, or in any way, as fish or flesh
preparatory to cooking (*see* မွှင်း, which is in far more
general use).

မွတ်, *v.* to be fine ; ညက်, to be very smooth, to be rapid as a
wheel in motion, so that the parts are scarcely to be dis-
tinguished (as when each separate spoke is undistinguish-
able), to be friable, easily crumbled ; applied to some
kinds of insipid fruit ; အထားအချဉ်ညက်ထိုက်သည်မှာ မွတ်နေရော။
ထက်ချောသည့်သတ္တုလတ်မွတ်နေရောသည်။ ရထားသီးလည်ထိုက်တာမွတ်နေ
ရောသည်။ ထောက်ကျိမ္မမမြင်ရပါ။ တယ်ချင်သည့်သဘော။ စက်ကျိမွတ်နေရော
သည်။ သခွားသီးတယ်မွတ်သည့်စားမကောင်း။

မွန်, *v.* to be stifled, suffocated, as with smoke, dust, &c., to be
stupefied, astonished, [to experience a pungent sensation
in the nose as when inhaling the odour of mustard, sal-
volatile, smelling salts, chillies, onions, &c. ; မွန်သွားတယ်မီး
မီးမွန်သည်။ မွန်နေအောင်ကြောက်သည်။ ငရုတ်သီးမွန်သည်။ ကြက်ထွန်နံ့ထိုး
တက်သည်။

- မွင်း, ၁ (from မွင်း, to be decorated), *v.* to put on by way of ornament, to decorate, adorn; မွင်းတင်သည်။အထောင်းကို ထထား ပြသစ်ထိုးဖြင့် ကောင်းမွန်စွာမွင်း၍သင်္ကြယ်သည်။
- မွင်း, ၂, *v.* to gash obliquely, or in any way, as fish or flesh preparatory to cooking; ငါးကိုထားနှင့်မွင်းသည်။ငါးကိုထားနှင့်မွင်း၍ထားသိပ်သည်။အမည်းသားကိုထားနှင့်မွင်းသည်။ ရာဇပြစ်သင့်သောသူမျှားကိုထားနှင့်မွင်းသည်။
- မွာ (မြာ), *v.* to gash obliquely, as fish for cooking or drying.
Der. အမွာ။နားသားထားနှင့်မွာသည်။
- မွား, *v.* to be very diminutive; not used singly; ထွေး, အထွေး, *n.* a tick, ပြည်ထွေး ပြည်မွား, an insect which infests bullocks, horses, goats, &c.; မွားမွားပိုးကောင်မွားကောင်။ပိုးမွားထိရသွားနံ။
- မွှေ, *v.* to stir up, agitate, to disturb [to rummage], annoy, vex; more than နှောင့်ရှက်။ ထမင်းအိုးမွှေလိုက်ပါ။ တင်းအိုးမွှေသည်။တယ်မွှေသည့်လှ။ (to stir up medicine in water, such as Sedlitz powder, &c., before drinking it).
- နှောက်, *v.* same; သတ္တဝါတို့နှစ်ထိုးကိုခိုးရင်းခတ်မွှေနှောက် ထတ်သောတကျာ။ဆူဆေးကိုမွှေနှောက်ပြီးသောက်သည်။
- မွှေ့, *v.* to twirl, whirl about, make whirl round itself; *comp.* ဝင့်; နားရှက်ကိုဆွဲမွှေသည်။ယောင်ကိုဆွဲမွှေသည်။
- နှောက်, *v.* to whirl round by the hair of the head.
- ထမ်း, *v.* to whirl around (*trans.*), to pull about here and there; ခြက်ကိုမြင်း မွှေထမ်းလို ပထမ်းပတာဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထိပ်ကိုဆွဲကိုင်မွှေထမ်းသည်။
- မွှေး, *v.* to smell sweet, be fragrant; ဆီနံ့မွှေးသည်။ ပန်းနံ့မွှေးသည်။ သိထင်းမွှေးသည်။
- ကြွ, —ကြိုင် [ထုံ], မျှ, *v.*; see the parts.
- (သင်း) ထိပ်, *v.* same as မွှေး (infrequent); နန်းထုံးမင်းထိုက်။ထိုက်မြိုက်မျှရှင်းမွှေးသင်းထွစွာသောပန်းထုံးနံ့သာမျိုးအမိုးအထုံ။
- မွှင်း, see မွင်း။
- မြာ (မြာ), see မွာ။

ယ။ (ယပက်ယက်)

(The twenty-sixth consonant in the Burmese alphabet.)

- ယက်, *v.* to strike or impel with a stroke toward one's self; သောင်ပေါ်မှာထူးရေတွင်းကိုယက်နှင့်ယက်၍ထပ်သည်, to scratch or paw the earth, as a fowl or dog; ခွေးမြေကြီးကိုယက်သည်။
- ယက်မန်း (*pron.* ယမန်း), *n.* rice porridge, one kind of ယကော။
- ရည်, *n.* same,

ထက်ထုံ, *n.* a sort of woven (bamboo) scoop for catching small fish and prawns.

ထောင်, *n.* past time. [Note.—ထောင် is used in colloquial, and met with in phrases like the following : ထောင်ပြောသည့်ကားနှင့်ထုံပြောသည့်ကားမညီပါ။ရှေးထောင်၊ယခင်ကာလ။]

ထုံ, *n.* the present time.

—ထုံထုံ, *adv.* like as at the present.

—နေ့, *n.* to-day, the present day ; ထနေ့၊ခုနေ့။

—မှ, *adv.* only just now ; frequently used for next.

—မှာ, *adv.* now, as it is.

ယခေါင် (from ခေါင်), *n.* time pertaining to the remotest antiquity (obsolete, except in writings) ; ထခေါင်ရှည်ကာလများကလေးထိုင်မထားဖြစ်လျက်ရှိကြပါသည်။

ထင်, *n.* the common fly, any flying insect.

—အုံ, *v.* to collect together as flies.

—မိုး (pron. ထင်မိုး), *n.* the jumping spider that springs on its prey.

—ချွေး (pron. ထင်ချွေး), *n.* a freckle ; ထိုးကန်းဥ။

—ချွေးဥ, *v.* to blow, deposit eggs, as flies.

—မြောက် (ထင်ချောက်) (pron. ထင်မြောက်), *n.* a fly-flap, a chowry, ထင်မြောက်ထင်။

—နား, *v.* to light on, to settle as a fly.

—ဗျား (pron. ထင်ဗျား), —ထင်ဗျားခွံ။

—မဲခိုင်း, —မဲခိုင်း (ယင်းမဲခိုင်း), *n.* the blue-bottle fly (sometimes called ထင်မဲခောင်း) (pron. ထင်မဲခောင်း)။

—ရဲ, *n.* a small red fly.

ထင်ကင်း, *n.* a kind of tree [the edible Zalacca].

—ချဉ်, —ချီ, *n.* varieties of the same.

ထင်ထောင်, *n.* a kind of bird [Pali မန္တလောက]။

——စာ (pron. ထင်ထောင်စာ), *n.* a kind of bird.

——စား, *n.* a kind of fish.

——တန်း (pron. ထင်ဗောင်းတန်း), *n.* a row of people walking abreast (troops marching in line ; စင်သည်များထင်ထောင်တန်းချီထက်ကျသည့်), *adv.* abreast.

ထင်း, *I*, *pron. a.* that ; ယင်းအကြောင်းထို့ကြောင့်။ ယင်းဆိုပြီးသောအကြောင်းကြောင့်။

—ထို့, *pron. a.* ယင်းထို့တပြားကား။ ယင်းထို့ဖြစ်သော်လည်း (ဤထို့ဖြစ်သော်လည်း) ထင်းထို့အဓိပ္ပါယ်တာရကား။ [Note.—ထင်း and ထင်းထို့ are

very seldom, if ever, met with in colloquial, but in old writings frequently.]

ထင်း, 2, *n.* a bamboo texture set up (ထင်းလောင်း) in a rivulet (or in a fishery) to intercept fish [a texture made of finely split bamboos used for window-shades and veranda curtains; a chick, ထင်းထူထင်းဆွဲ]. "Towards the close of the rainy season, about August and September, when the surrounding country is nearly all under water, in very many places several feet deep, the English Thoogyee, or proprietor of the fishery, proceeds to place a strong barrier across the main stream of his fishery, near its lower end. This consists of a screenwork of strips of bamboo (very much resembling the screens known as chick-blinds, but stronger), well secured to stout posts, firmly planted in the bed of the creek; these posts have strong longitudinal pieces lashed to them, and that these *yins* (ထင်း) or weirs may the better stand the pressure of the current, long forked pieces of timber are placed and secured as props against the front of the post. These '*yins*' are in many cases very formidable barriers, and indeed, without seeing them, one can form no idea of their size and strength. The lower part of the screen rests on the bottom, and the upper portion projects some three or four feet above the surface of the water to prevent the fish jumping over and escaping.

"In some of the larger '*yins*' a long projecting trap with a sloping bamboo floor is placed in horizontal section. There are two kinds of these traps, called respectively '*mee-woons*' and '*konzins*' which, though varying in shape, are worked on the same principle.

"These weirs or screens, known generally as '*yins*' (ထင်း) or '*hsais*' (ဆဲဒ်) among the fishermen, are kept down till all, or nearly all, the water has drained off, leaving a number of shallow pools generally alive with fish. These, if large, are divided by small low bunds into smaller sections, the water baled out, and the fish taken by nets, baskets, or by hand."—Seaton's "Report on Fisheries in Burma," (1883).

—ထဝ, *n.* the same spread on the thwarts of a boat.

—ထာ, *v.* to screen with chicks.

ထင်းတိုက် (*pron.* ထင်းဒိုက်), *n.* [Maulmain ebony, blackwood].

ထင်းငှာင်း, *n.* the *Vitis Linnæi* or creeper.

- ထင်းနောင်းထိပ်, *n.* a large, woody, tendril, the *Vitis auriculata*.
- ထင်းဝ (ထင်းမာ), *n.* a kind of tree [a species of chickrassia producing the Chittagong wood].
- ထင်းရည်း (ဝင်) (*pron.* ထင်းရဲ), *n.* a kind of tree [a species of myrobalan, the *Lumnitzera racemosa*].
- မျှောက်ခြီး, *n.* a plant of the genus borago, the ehretia.
- ထိုက်, *v.* to be partial in deciding [to be biased]; သည်အမှုကို ထင်းရည်းထိုက်ထိုက် ပြောပါနှင့်မှန်ရာကိုသာပြောပါ, do not be biased in stating the case, but state only what is true.
- ထပ်, *v.* to be drunk, intoxicated; ထပ်မူးထွေးမူးလပ်လပ်တပ်တပ်။
- ထုပ်, —ထုပ်ကြီး (from ထုပ်, to wrap up), *n.* a sot; သည်သူယပ်ထုပ်ကြီးကထဲ။
- မူး, *v.* same as ထပ်။ အယက်ယက်မူးထိုက်ထွေးမူးလပ်လပ်။ အယက်ယက်မူးထိုက်ထင်းမှတ်နေသည်။
- မျိုးဥပဒေ [Excise Act], ထပ်မျိုး, *n.* any intoxicating drug or liquor; သူရာသေ။ ထပ်မျိုးငါးပါး။ ဘိန်း။ တင်း။ ကစေင်။ ထွေင်က။ အရက်။ အသီး။ အပွင့်။ အရွက်။ အခေါက်။ အမြင်။
- ယပ် (Pali ယာဓ), *n.* a sacrifice, an animal offered; ယပ်ထွင်းတူးသည်။ ယပ်နတ်ထင်။
- ဓာ, *n.* sacrificial food.
- ဆရာ, *see* next.
- ပရောဟိတ် (ထပ်ပရောဟိတ်), *n.* a priest.
- ဓတ္တင်, *n.* an altar.
- ပူဇော်, *v.* to offer a sacrifice.
- ယဉ် (Pali), [*n.* one division of the Vedas (the Yajust Veda).
- ယဉ်မင်း (*pron.* ထင်း), *n.* a doll, ယဉ်မင်းရုပ်။
- ယဉ်, ၁ (Pali ယာနံ), *n.* a carriage, vehicle of any kind; particularly applied to certain government palanquins, ယဉ်ဆောင်။ ယဉ်စီး။ ယဉ်ထင်း။ ယဉ်အမှုထမ်း။ ယဉ်ပေါင်း; applicable also to elephants and horses, ဆင်ယဉ်။ မြင်းယဉ်; [light-built ornamented bullock carts with a hood are termed ဗုဒ္ဓိယဉ်]။
- ပေါင်း (*pron.* ယဉ်ဗောင်း), *n.* the hood or top of a palanquin or ornamented carriage or cart.
- ယဉ်, ၂, *v.* to be tame, to be civilized [to be graceful, ဖွယ်ဖွယ်နုနု။ ယဉ်ထိတ်ထိတ်ထိုက်ထိုက်], to be delicate in scent as a flower, ဝန်းအနံ့ယဉ်သည်; (also to lose strength or efficacy as a drug or medicine, ဆေးယဉ် ?).
- ကျေး, *v.* to be well-bred, genteel, polite, complaisant, (to be elegant in speech, စကားယဉ်ကျေးသည်, *see* ထိပ်မွေ); *applied*

to things, to be handsome and fashionably made ; ပုဆိုးထုတ်
အဆင်ယဉ်ကျေးသည်။ အိမ်ဆောက်ပုံတယ်ယဉ်ကျေးသည်။ သည်ခိန်းမက
လေးအလှဖြင့် (ဖြစ်လှင်) မထူးအိုးသို့သော်ယဉ်ဖြင့် (ဖြစ်လှင်) ယဉ်ခို။

ယဉ်ခို, *v.* to be polite in speech (infrequent).

—ဝါး, *v.* to be tame, familiar (when applied to animals), to
have sexual intercourse (private) before marriage ; less
than ဖွားလွင်း, though often politely substituted for it—
(1) သူတို့ယောက် ယဉ်ပါးနေသည်မှာကြာလှပြီ။ (2) ကျွန်ုပ်ရယ်ကလေး
ကျွန်ုပ်ထက်ဝယ်သို့ရောက်သည်မှာတာရှည်မကြာသေးဘူး။ အလွန်ယဉ်ပါးလှပြီ၊
scarcely any time has elapsed since my little deer came
into my possession, it has become very tame indeed.

ယဉ္ဇာ (*pron.* ယာရာ) (Pali), *n.* certain magical contrivances ;
ယဉ္ဇာကောင်းလှင်မင်းလောင်းပျောက်သည်။

—ဆင်, —ဖြ, *v.* to practise such contrivances [in ordinary par-
lance, in order to avert some danger foretold by an astro-
loger or fortune-teller].

ယနေ့, an *abbreviation* of ယခုနေ့ (occasionally made use of in
colloquial) ; ၎င်းအမှုတို့များကို ယနေ့ပြီးအောင်ထုတ်ရမည်, in collo-
quial corrupted into ကနေ့ (*pron.* ဂနေ့).

ယန္တရား, *n.* any engine or machinery ; ယန္တရားစက်။

—စက်, *n.* same ; ယန္တရားစက်ကြော, a mechanical engineer.

ယပ်, *n.* a fan, ယပ်ထောင် ; a punka, ယမားယပ် ; *v.* to fan, ယပ်ခတ်,
ယပ်ခတ်စမ်းပါ (as with a fan), ယပ်လေခံသည် ; to beckon with
the hand, ထက်ယပ်ထက်ယပ်ခေါ်။

—ခတ်, *v.* to fan.

—ဆွဲ, *v.* to pull (or hang) a punka.

—ထောင်, *n.* a fan.

—ပေါင်, *n.* a punka pole.

—မိုး, *n.* the handle of a fan.

—ရွက်, *n.* the leaf of a fan.

ယမိန်း, *n.* a Yabein, one of the race of Yabein. This race
gain their livelihood by rearing silk-worms, and are to be
met with in the Prome and Taungnu districts.

ယမတော (*pron.* ယမဒေါ) ယမက။ ယမလှ ; ယမာမင်း (ဇရဲမင်း), *n.* execu-
tioners in hell (ဇရဲသူဇရဲသားများကိုစောင့်ထိန်းအုပ်ချုပ်ရသောဇရဲမင်း) ;
applied figuratively to overwhelming misery ; ယမတောယမက
လက်သို့ရောက်သလိုဘဲဒုက္ခခံရသည်။

ယမကော, *n.* a certain preparation, sweet liquor made of jaggery,
tamarind, &c. There are several recipes for making this
sweet liquor ; အပျော်။ ယမကော၊ အပျော်ယမကောသုံးဆောင်ကြပါဦး။

ထင်း (ဝင်း), *n.* a kind of tree, the *Aporosa villosa*.

ထမန့်, *n.* the time recently passed (sometimes incorrectly *pron.* အမန့်); ထမန့်ကာထံ။ ထမန့်ဆိုသည့်အထိင်း။

—နေ့ or ထမနေ့, *n.* a day lately passed, the other day.

—နှစ် or ထမနှစ်, *n.* a year lately passed.

—ထ, *n.* a month lately passed.

ထမန့်ကာ, *adv.* in an unfinished, unworkmanlike manner. In modern colloquial this word has become corrupted into ထမန့်ကာ (*pron.* ထမန့်ဝါ); ထမန့်ကာထံကာထပ်သည်။

ထမန့်, *n.* a kind of rice porridge; *see* ထက်မန့်, which is the obsolete form.

—ရည်, *n.* same; ထမန့်ရည်ကြိုခိုသူနာထိုက်သည်။

ထမနေ, *n.* a kind of tree (clogwood; perhaps a species of *gmelina*) [used for building purposes and for making cart-wheels in Upper Burma. It is not a durable wood.]

• ထမား, 1, *n.* a punka, suspended fan.

ထမား, 2, *n.* one kind of royal umbrella; ထမားထီးထောင်။

ထမိတ်, 1, *n.* a miracle, by which a Buddha exhibits his body half fire and half water; ထမိတ်ဗျာဒိတ်။ သာဓကဝင်းတို့ဦးခေါင်းပေါ်၌ ရွှေကပ်တဝါးအစုံ၌။ မြို့မြေမှန်ဖြင့်ကြံတွင်ထောင်မှ၍အံ့ကြ၍မကုန်နိုင်သောထမိတ်ဗျာဒိတ်သာဓကပြထောင်မှု၍။

ထမိတ်, 2, *n.* the sixth book of the third grand division of the Buddhist scriptures; *see under* အဘိဓမ္မာထမိတ် ၁၀ ကျမ်း။ ခန္ဓာ။ အာထထန။ ဓါတ်။ သစ္စာ။

ထင်း, 1, *n.* gunpowder.

—ချွေးခါ, *v.* to discharge the contents of a gun, to clean it or for safety's sake.

—မြင် (*pron.* ထင်း, *jyin*), *n.* the quantity of gunpowder sufficient for one charge; ထင်းထထင်စာ။

—စိမ်း (*pron.* ထင်းစိမ်း), *n.* saltpetre, nitre.

—ထောင့် (*pron.* ထင်းခေါင့်), *n.* a crystal of saltpetre [a cartridge].

—ထောင့်ဆိတ်, *n.* a cartridge-box.

—ထိုက် (*pron.* ထင်းဒိုက်), *n.* gunpowder magazine; ထင်းရုံ, a gunpowder manufactory.

—ထိုး, *v.* to load a cannon or gun.

—ထိုင်း, *v.* to be damp as gunpowder.

—ထင်, *v.* to make gunpowder.

ထမ်းဘူး, *n.* a powder flask.

ထမ်း, ၂, *v.* to strike right and left ; ခြေနှင့်ထမ်းသွားသည်။ ထက်နှင့်ထမ်းသွားသည်။ ခြေနှင့်ထမ်းသည်, to waddle as a duck ; ဝမ်းဘဲသွားသွားသည်, to do at random ; ထမ်းလုပ်။ ထောင်။

—ထ, *v.* to guess, conjecture ; *comp.* ထ။ ထမ်းထလိုသာမျှော်ရသည်။ ထယ်ကလာမည်လိုမခဏ်းထမ်းထလိုသာလုပ်ရသည်။ ထမ်းထရေးသည်။

—ထမ်း, —ထား, *v.* to make a conjectural calculation ; ထမ်းတီးထမ်းထားဝမ်းလုပ်သည်။

—ထမ်းထမ်းထမ်း, *adv.* guessingly, at random ; ထမ်းထမ်းထမ်းထမ်းနှင့်သွားသည်, to go from side to side in walking (to walk in a straddling manner) ; ထမ်းထမ်းသန်းထမ်းလုပ်သည်။

—ပြော, *v.* to speak at random.

—ထေ, *v.* to guess at random ; not common in ordinary colloquial, but met with in songs ; ထမ်းထေကာမျှော်တမ်းချမယ်ပန်းပါဏှသည်။ ထမ်းထေလိုသာထံသည်။ [ထမ်းထေလိုသာခေါ်သည်, to call out to a person, not being certain of his exact whereabouts].

ယဗျား, *n.* a long strip of cloth attached to the front of a bier and carried by several in procession ; ထားပြထားစဏ္ဍားထများဆွဲ. [This strip of cloth is not attached to the biers of ordinary persons.]

ထယ်, *n.* *affix*, and ; used in enumerating a succession of things, the initial letter adapting itself to the preceding word for the sake of euphony ; as ဆွမ်းထယ်, သပိတ်ထယ်, &c. (colloquial).

ထာ (pron. ya 'tha,' the 'tha' being pronounced like the 'ar' in mart, ya thar) (Pali), *n.* splendour of attendants, equipage, &c. ; အခြံအရံအကျော်အစော။ အခြံအရံနှင့် ပြည့်စုံသောထာ။ အကျော်အစောနှင့်ပြည့်စုံသော။ ထာ။ ဣသရိယဓမ္မယထာသီရိကာဝေတက္က။ (ဘုန်းတော်ဖေါး)။

ထဟူဒီ, *see* ထုဒ။

ထသော်ယော, Yasódhará, wife of Prince Siddharttha (သိဒ္ဓတ္ထ), who renounced the world and became Gaudama the Buddh. "The princess Yasódrá-déwi, daughter of Supra-Buddha (ထုဒုဒ္ဓ), who had been the wife of the Bódhisat in many generations and assisted him in the fulfilling of the parimitas (ပါရမီ), was born on the same day as the Prince "Siddharttha" (သိဒ္ဓတ္ထ).—M.B.

ထံ (Pali ထာမ, a portion, division, အပိုင်းအခြား), *n.* an indefinite period of night, of which there are three (ဗြဟ္မိယံ), namely, ဗြဟ္မိယံ(ပုရိမံ), the early part of the evening ; သန်းခေါင်ထံ (မဏ္ဍိမံ), the precincts of midnight ; မိုဃ်းသောက်ထံ (ပစ္ဆိမံ), the

precincts of morning: the place of or about a thing, as ထိဝ်
ထိ, the place of or about the clouds; အဝေါ်ထိ, the outside,
surface.

ထာ, ၁, *n.* a cultivated spot of ground; ထာခင်းထောင်ထာ။ တောင်သူ
ထာခုတ်။ ကြက် ၂ ကောင်ထည်းပန်းစေဦးထော့။ ထာခုတ်ကိစ္စထည်းပြီးစေဦး
ထော့။

ထာ, ၂, *v.* to make a quid of betel; ကွင်းထာ, ကွင်းထာပေးပါ။

ထာကွတ်ထိ, *n.* a kind of medicinal drug.

ထာဂု, *n.* a certain preparation of boiled rice mixed with sundry
ingredients; one kind of ထင်းနယ် (*pron.* ထမနဲ), ထမ္ပိတွဲထပြည့်
ထာဂုထိုးပွဲ။

ထာဝကာ, *n.* a mendicant, beggar, ဖုန်းစား, သူဖုန်းစား, သူထောင်းစား;
see မျှော်။

—မ, *n.* a term of reproach addressed to a woman; မိန်းမရွှင်မ။
ထားပေါက်မ။

ထာမ, *n.* the third stage of the world of nats, *see under* နတ်ပြည်
ခြောက်ထပ်။

ထာထိ, *a.* temporary, used for a short time only; ထာထိပန်းကလေးဘဲ
ဌာနိဝန်းမထုတ်။

—ခိပ်, —တဲ (တဲ) (*pron.* ထာထိခဲ), *n.* a building for temporary
residence, commonly with a view to recovering health.

—နန်း, *n.* a temporary ထာထိနန်းထောင်။

—ချင် (ထာထိပြင်), *v.* to prepare such residence (to lay out a
corpse ready for burial?)

—ပြောင်း, *v.* to remove to such residence; ထာထိ။ ထာထိရွှေ့, (to
move to a temporary residence in consequence of some
illness or misfortune having happened in one's own house).

ထား, *v.* to itch.

—(ကျိကျိ), —ကျိထားကျိ, *adv.* with slight itching; ကိုယ်၌ထားကျိကျိ
ရှိသည်။

—ထားတား, ထားယံယံ, *adv.* same; ကြောထဲက ထားထားတားရှိသည်။
ထဆိတ်စွတ်လိုက်ပါ။

—နာ, *n.* the itch in an advanced stage; *comp.* ဝဲ။

—ယံ, *v.* to itch; more intense than ထား; ထားယံသောရောဂါ။

ထိ, ၁ (ရိ), *v.* to be rotten as cloth; ဖုဆိုးဟောင်းထွန်းထိုယိနေပြီ။ မင်းထိ
ထိုက်ထိ။

—ထွဲ (ရိထွဲ), *v.* same; ဖုဆိုးထိထွန်းထိုယွဲယွဲကလေးရှိနေသည်။ (or ထွဲ
နေပြီ)။

ထိ, ၂ (ရိ), *v.* to gleet, run as matter from a sore ; applied to any slimy, filthy discharge ; ထိနီးယိဇ္ဇိယိဝါ။

—နာ (ရိနာ), *n.* gleet, gonorrhoea, or anything of the kind (အထွင်းနာ၊ ညောင်း ဖြစ်သည်)။ The Burmese usually term syphilis အပြင်နာ and gonorrhoea အထွင်းနာ or ညောင်း။

—အွဲ (ရိအွဲ), *v.* same as ထိ။

ထိသဲ့သဲ့ (ရိသဲ့သဲ့), *adv.* vaguely, indefinitely (insinuatingly) ; စကား ထိသဲ့သဲ့မပြောပါနှင့်။

ထိမ်း, *v.* to lean, be inclined, တိမ်း ; less than ယိုင် ; [ထိမ်းဆိုထိမ်းပါ ထော့ထား။ ဖျောင်းခွေလိုထိမ်းထိုး။ အိမ်ရှက်လိုထိမ်းသည်။ သစ်ပင်ထိမ်းသည်။ စကားထိမ်းပြောတတ်သည်။ ထိုထိမ်းသည်ထိမ်းနှင့်ထမ်းရှောက်သည်။]

—တ, *v.* to dance by placing the body into postures, to dance at a တိမ်းပွဲ။

—တိမ်း, *v.* same ; ခင်ဆွမ်းမိုက်သည့် တိုင်တယ်မမတ်ဘူး။ တိမ်းတိမ်းတိမ်းရှိ သည်။

—ပွဲ, *n.* a posture-dance pwè.

—ဘီးထိမ်းပါး, *adv.* leaning to one side and the other as a drunken man ; ထိမ်းဘီးထိမ်းပါး ထဲလုထဲရှင် ထွားသည်။ သည်သစ်ပင် ထေတိုက်ထွင်ထိမ်းဘီးထိမ်းပါးနေပြီ ထဲထော့မတာဘဲ။

—ယိုင် (*v.* to lean, be considerably out of the perpendicular), see the parts ; ပကတိကြိုခိုင်သော ကျောက်စာယိုင် ထေတိုက်၍ထိမ်းယိုင် ဖြင်းမရှိသကဲ့သို့မိမိ၏သမာဓိဇ္ဈာန်ကိုတည်ကြည်ခိုင်ခံ့စေရမည်။

ထိရှားပန်းလျှ (ရိရှားပန်းလျှ), *adv.* in most poor and wretched plight ; not used in colloquial ; အမိုးရအထုပ်ကိုမထုတ်မလျှော့စေရအောင်ထိ ရှားပန်းလျှ ဥထာထဖြင့်ကြိုးပန်းအားထုတ်ထမ်းရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိရှားပင်ပန်း has a similar meaning.

ထီးကာယောင်ကာ (rare in colloquial) ထီးတီးထားထား (most common) ထီးတီးထောင်ထောင်, *adv.* indefinitely, ambiguously, evasively, wavering, hesitatingly between two (ထီးတီးထားထားထိုင်သည်, to act in a shilly-shallying manner) ; ထီးတီးထားထားထု, a man of doubtful or undecided character ; ထမြို့တရွာရောက်ကာထ။ အထိအကျမ်းမရှိ သော့ကြောင့် ထီးတီးယောင်ထောင်နှင့်။ ထဟောက်တည်းအနေ ရအထိုင်ရခက်သည်။

ယုဇန, *n.* suspicion, doubt.

—ကင်း, *v.* to be free from suspicion ; ထိုသူအပေါ်၌ယုဇနကင်းထောက် အောင်ထပ်ခံ၍မေးပါဦး, re-examine that person in a manner sufficient to free him from suspicion.

—ရှိ, *v.* to be suspicious ; မိမိ၏ပင်မိမိယုဇနရှိသည်, he is doubtful even of the state of his own mind.

ယုဇန (ပင်), *n.* a kind of flower.

ထုတ်, *v.* to be inferior, mean ; ဖွဲ့, to fall short ; (in the continuous mode) to decrease, become less, inferior, degenerate, ဆုတ်ယုတ်လျော့ ; to be abject, base. Der. ရှုတ် ၂၀ ထက်မယုတ်ဘူး။ ခြောက်ကျွန်းသူတို့၏ အသက်ကားတထောင်နောက်တည်း။ အသက်အာယုကပ် ယုတ်ထက်မရှိ။ အမြဲနေရသည်ကို ဆိုသည်။ မိမိထုံး ဆောင်သည်ထက် ယုတ် သောအာယုကပ်ကို ပေးလှူခြင်းသည် ခါနုခါသဖြစ်သည်, the offering of food inferior in quality to that partaken of by one's self is termed the offering of a slave ; မယုတ်မထွန်စေရ အမှုတော်ကိုထား ရမည်။ သည်နှစ်မဘွားမေးပွားချမ်းသာအလွန်လှသည်။

— ဖွဲ့, *v.* same in 1st and last senses ; ဆိုးကောင်းယုတ်ညံ့ဖြစ်ပျက် လှူချေးမှတ်ပါသည်။

— ဓာ, *v.* to be vile, depraved, wicked, unprincipled, base, degraded ; ဆိုးညစ်။ အလွန်သဘောယုတ်မာသည့်သူ။

— လျော့, *v.* same as ယုတ်, 2nd sense.

ယုတ္တိ (Pali), *n.* credibility ; ယုတ္တိဆင်။ ယုတ္တိတင်။ ခင်ဘျားပြောသည့်စကား ယုတ္တိရှိပါ၏, there is credibility in the words you speak.

— ဆင်, *v.* to invest with an air of credibility ; to render plausible [almost always used in a bad sense].

— ထွတ်, *n.* a term used in Pali grammar (to parse) ; ရုတ်ထွတ်။

— ယုတ္တိ, *n.* same as ယုတ္တိ ; သူစကားယုတ္တိယုတ္တိမရှိ, his language is not in accordance with what is credible.

ထုတ်ပတ်, *v.* to suspect, think ill of, whether justly or not, အရပ် ကယုတ်ပတ်ကြသည် ; generally used when a married woman is suspected of an illicit intrigue, သည်မိန်းမရန်းတတ်သည့်သူအရပ်က ယုတ်ပတ်ကြသည်။

ယုဒ, 3, *n.* a Jew, ထံထုဒီ, ထောဒီ။

ယုန်, *n.* a hare, သင်္ဘောယုန် ; “the Easterns speak of the hare in the moon as we do of the man.”—M.B. The Burmese believe that the figure of a hare is in the moon in the same way that they do that the figure of the peacock is in the sun. Hence the saying ဣလယုန်ပျောက်လျှင် မုန်းပါစေ, which is equivalent to telling a person that one's affection for him is undying. [ရွှေလမှ။ ယုန်မြှုပ်ထိုး ဆန်ပွတ်သည့် အသိုးအိ ထောကြည့်ကြဆို။ ဆိုသာဆို။ မိမိသည့်စကား။ အရိပ်ကိုအရောင်ဖြ့် ဘိုးလနတ် သား။ said by children] ; ယုန်ဝင်လျှင်ထ as rising after having had the limbs in a cramped position.

ယုတ, *v.* to take tender care ; သားသမီးကိုထိတ်ယုတ်နိုင်သည့်မိဘ။ သူမတံး ကိုသူယောကျ်ားထိတ်ယုတ်သည်။ မြင်းကိုသူသင်ကတတ်ယုတ်ကျွေးမွေးသည်။

ယုံ, *v.* to believe, have confidence in, (to trust) ; လူယုံ။ အတွင်းလူယုံ, a confidante ; လူယုံလည်းမှထည်းသည်။ မယုံမနာရှိ။ မယုံသင်္ကာရှိ။ ထခါမ ယုံဆတ်ခါ။ မယုံခြင်းအကြောင်းပါ။ The four things that cannot be trusted—(1) a thief, သူမိုး (2) the bough of a tree, သစ် ကိုင်း (3) a ruler, မင်း (4) a woman, မိန်းမ။

ယုံကျုံ, *v.* to regard as wholly trustworthy, have great confidence (rare in colloquial).

—ကြည်, *v.* to believe cordially, (to trust implicitly); ကျွန်တော် ထူမောင်တင်ကိုအလွန်ယုံကြည်ပါသည်, I implicitly trust my man, Maung Ba Khin.

—စား, *v.* same as ယုံကြည်။

—တမ်း (*pron.* ယုံဒမ်း), *a.* or *adv.* plausible, having the semblance of truth; ယုံတမ်းစကားပြောသည်။

—ထောက်ထန် (*pron.* ယုံခေါက်တန်), ထောက်ဆင့်, *v.* to be presumptive evidence, to be probably true; သူပြောသည့်စကားယုံထောက်ထင့်ပါ၏။

—ဖွယ် (ဘွယ်) (*pron.* ယုံဖွယ်), *a.* credible; ခင်ဘျားပြောသည့်စကားယုံဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိ။

—မှား, *v.* to doubt; မိမိကိစ္စအရှိ။ သင်္ကာရှိ။ ယုံမှားခြင်း, doubt, misconception.

ယုံ့, *v.* to be contracted, drawn into a small compass, (to shrink as flannel, cloth, &c.); not often used singly; ကျားနှင့်တွေ့လိုနောက်လိုအသာယုံ့ပြီးပြန်ခဲ့ရသည်။ သက္ကလတ်ရေချလိုက်လိုယုံ့သွားသည်။

—ယွဲ့, *see* the parts; ထွက်ချာပါဒ်လေဖမ်းလိုပစ်ယုံ့ယွဲ့နေသည်။

ယူ, *v.* to take, to be of opinion. Der. အယူ။ ထူကျုံးမရ, to be irrevocable, past recall; ထူကျုံးမရဖြစ်ရလေခြင်း။ အသက်နှစ်ထိုးထူကျုံးမရ။ မိတ်ကဆည်နိုင်အောင်မျက်ရည်အတွယ်သွယ်ယိုမီးလျက်။

—ခဲ့, *v.* to bring.

—ငင်, *v.*; *see* the parts, ထည့်ဥစ္စာလိုထူငင်ခဲ့ပါ။ ဥစ္စာပစ္စည်းမထူမငင်နိုင်လက်ထွက်ထွက်ပြေးပါရသည်။

—စား, *v.* to take in an opinion, to believe (infrequent).

—ဆ, *v.* to be considerate, to restrain (the feelings); ချုပ်တည်း (something between တွေးဆ and နှစ်ထိုးမိက်မိ, to take into the mind).

—ဆောင် (to take, carry, bring), *see* the parts.

—ထ, *v.* to complain, utter expressions of regard for the absence or loss of some one beloved; ထ, ထယူ, ထထ (not used in colloquial).

—ထ, *v.* same as ထခဲ့။

—သွား, *v.* to take away.

ယူဇနာ, *n.* a yoozana, a measure of length equal to 6,400 tas (အတာ) or 4 ga-wokes (ဂါဝတ်), or $13\frac{1}{2}$ English miles (according to Latter, 12 miles, 5 furlongs).

ယေဘုယျ (ယေဘုယျ) (Pali), *adv.* for the most part, generally, (in the main); အများအားဖြင့်။ သည်သူသဘောယေဘုယျအားဖြင့်အကောင်း

များသည်။ ထည်မြိုသားထေတူယူအားဖြင့်ဆင်းရဲသည့်သူများသည်။ ထေတူယူ နည်းအပ္ပကနည်း။

ထေတူယူအပ္ပက, *adv.* the many with the few ; ထေတူယူအဂ္ဂက။ အနည်း နှင့်အများ။

ယဲ့, *v.* to be loose, flimsy, as badly woven cloth ; (chiefly reduplicated and used adverbially).

—ယဲ့, *a.* worn out, exhausted ; အားကုန်လှီယဲ့ယဲ့ကလေးရှိထေဝှသည်။ affixed to ချို and နီ ; သကြားကိုသားမှတ်ထိုဟင်းခတ်မိသည့်အတွက် ချိုယဲ့ယဲ့နှင့်စား၍ကောင်း။

ထော, 1, *n.* one of the race of Yaus living west of the Irrawaddy (ရေဝတီ) and east of the Arakan Yoma range.

ထော, 2, *int.* there, now ! expressive of disapprobation (surprise and fear) ; ထောကြည့်စမ်းပါ။ ထောထာခါ ဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) ထွားနှင့်တွေ့ပြီ ထေဟ်ဟ်ထင်ရပါမည်။ ထောထာခါဖြင့် (ဖြစ်လျှင်) ကြည့်စမ်းနာနာကြီး မှိဝက် ထိုက်မည်။

ယောက်, 1, *n.* a ladle ; not used singly.

—ချို, *n.* a cup-like ladle, တင်းချို။

—စ, *n.* a pudding-stick, flat wooden spoon used to stir rice when cooking ; used *figuratively* to denote a *mischievous* person, *e.g.*, သည်သူထောက်ကြီးတစင်းထဲ။

ထောတ်, 2, *v.* to wind round, as thread on a spool (တညှင်းလုံး, ထောတ်လုံး။ တညှင်းလုံးနှင့်ခြည်ကိုထောက်သည်။) or on the quill of a shuttle [ရတ်ဖောက် (နှင့်ခြည်ကို) ထောက်သည်], or a garment thrown round the neck (ပုဆိုးတညှင်းပင်းထောက်ထိုးကျေး ထောသားလို ဆဲထော်ရှိုင်းသည်။ ဝဝါလည်ပင်းထောက်သည်)။

—ရိုး, ရိုးထံ, *n.* the handle of a spool used when winding on the thread.

—လည်ထံ (*pron.* ထောက်လတ်ခံ), *n.* the spindle of a spool.

ထောတ်, 3, *num. aux.* applied to mankind or superior beings ; in the latter case not respectful ; ထူထထောက်။ ဘုန်းကြီးတပါး၊ ခင်းတပါး။ ဘုရားထသူ။

ထောထွမ, *n.* a father-in-law or mother-in-law.

—မိမ္မသူ (ထောထွမမိန်းမသူ), *n.* a mother-in-law.

—ထောကျားသူ, *n.* a father-in-law.

ထောက်ဝ, *n.* a wife's brother, a man's sister's husband. [ထောက်ဝ ခွေခေါ်။ *lit.* 'brother-in-law call the dog' ; a bird that usually lives in dense forests whose note has a striking resemblance to the utterance of these words.]

ယော့ဝက်ခ (ထောင်ခ), *n.* a husband's sister, a woman's brother's wife.

ထောက်ထား or ထောက်ျား, *n.* a male of the human race, a man as distinguished from a woman (မိမိ) (မိန်းမ) used as a polite substitute for ထင်။ ထွန်ထောက်ျားသည် *pron.* ထောက်ျားသင်, as Eng. 'there.'

— ကောင်း, *n.* a man of strength, whether bodily or mental ; ထောက်ျားကောင်း စင်စစ်ဖြစ်ရပါသည်။ (a prayer frequently offered up by women).

— ဖြီ (ထောက်ျားဖြီ) (*pron.* ထောက်ျားဖီ), *v.* to be bold, fearless, as a man should be ; used in commendation.

— ပွဲ (ထောက်ျားပွဲ), *n.* any manly sport, or which is exclusively engaged in or witnessed by men.

— ဆဝ (ထောက်ျားဆဝ), *n.* a state of existence as a man as distinguished from a woman, &c., ထောက်ျားဆဝရတိရှိရပါစေရဲ့။ not an infrequent imprecation when asserting one's innocence, &c. [made by men].

— ဖြတ် (ထောက်ျားဖြတ်), *n.* a man of superior virtue (a term usually applied to Bódhisats ; ဘုရားလောင်း။ ယောက်ျား ဖြတ်တို့ လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောဘုရားလောင်း)။

— ဖူ (ထောက်ျားဖူ), *v.* to take a husband ; similar in meaning to သင်နေ, but more elegant ; ယောက်ျားရ, to have a husband.

— ဟွာ (ထောက်ျားဟွာ) (*pron.* ထောက်ျားရှာ), *n.* a hermaphrodite, said to have the parts of a woman, but the passions of a man.

— ဝတ်, *n.* an article of male attire.

— သနာ, *see* ထောက်ျား။ ထောက်ျားသနာဟူသည်။ ထောက်ျားသနာရှာသည်။ merely used as an expletive to ထောက်ျား ; also used with မိန်းမ။ မိန်းမသနာ။

ထောက်ထွား, *n.* a bi-valvular shell-fish, as an oyster, clam, mussel ; *comp.* ခရု။

— ခုံး, *n.* a convex shell-fish.

ထောင်လေးပါး, *see* ဩဗလေးပါး။ ကာမထောင်။ သမထောင်။ မိမိယောင်။ အဝိဇ္ဇာယောင်။

ယောင်, ၁ (ဪခင်) (from ဦးဪခင်), *n.* the knot of hair worn by men, ယောင်ထိုး ; (the nimbus on the head of a Buddha ; ဘုရားယောင်တော်။ မတ်ယောင်ထိုးသည့်ကေ ယောင်။ အနော်မာကူးသည့်ဌေသောင်). The following are the different kinds of knots of hair worn by Burmans ; — ထောင်ကလပ်။ ထောင်ဖွတ်။ နှစ်ပုံခွဲထောင်။ မန်းယောင်။ သုံးပုံခွဲထောင်။ (ထောင်စေတီရှမ်း)။

— ထိုင် (ဪခင်ထိုင်) (*pron.* ထောင်မိုင်), *v.* to attach cords to the end of the warp when it is nearly woven up to keep it stretched ; ထောင်ဆွဲ။

ယောင်းခ, *see* ယောက်ခ *under* ယောက်, 1 (ယောင်းခ is said to be more correct than ယောက်ခ; the word is usually pronounced ယောင်းခ).

—တင်းမြိ (ပင်), *n.* the *Sauropus albicans*.

ယောနိ (Pali), *n.* the private parts, whether male or female; ယောကျ်ားယောနိ။ မိန်းမယောနိ။ ယော။ အင်္ဂါ။ ဓာတ်။ ပုန်း။ သာဝ။ ဣတ္ထိသာဝ။

ယော့, *int.* here! take it! ယော့ယူလတ္တံ့; interjection used in calling horses and bullocks; ယော့ယော့။

ယောင်ယောင်, *see* ယင်းယောင်။

ယို, 1, *n.* preserves, sweetmeats, confection.

—ကြိ (ယိုကြိ), *v.* to make confection.

—ယိုး, *v.* same.

ယို, 2, *v.* to leak; applied also to weeping, and to evacuating the intestines, to be made worse, be injured, damaged, ယွင်း, but not used singly; ငွေယို။ မျက်ရည်ယို။ ဆင်ပုံယို။ [Note. —ယို sometimes has the same meaning as ငွေယို, *e.g.*, ယိုယိုလည်းမလိုချင်ဘူး။ မိုယိုလည်းမလိုချင်ဘူး။]; သွေးယိုထွက်, to issue forth as blood; to bleed.

—ဖိတ်, *v.* to leak and run over as from a vessel, ပုကန်ထဲကယင်းယိုဖိတ်သည်; also applied figuratively, ယိုဖိတ်။ ဣတ္ထိ။ မူးရင်အောင် ငွေသော့ကြောင့်မခိမ်းမီးဟုအမည်တွင်၏။ ကာမဂုဏ်ယိုဖိတ်သောမိတ်။

—ထွင်း, *v.* same in the last sense; ထွင်းယို။ ချွတ်ထွင်း။ ယိုထွင်းပျက်စီးသည်။ ကံကြမ္မာနိဝာန်ထိုးစွားစွာယိုထွင်းပျက်စီးသည်။

ယို, 3, not used singly.

—ယိုး, *v.* to mock by inviting to take a thing and then refusing to give it, calling ယိုးယို with an up and down motion of the fore-finger. (ငွေပွဲပြိုင်သည့်အခါ။ နိုင်သောသူများကရှုံးသောသူတို့ကိုယိုယိုး၍ပြသည်။) (ယိုလည်းယိုလည်းဆန်တပြည်။ ယိုယို။ ယိုယို။ ဆန်တခွဲ a mocking phrase made use of by children).

ယိုင်, *v.* to lean, be inclined; more than ဝိမ်း and ဝိမ်း, to spread unevenly as the threads of coarse cloth after being pulled in washing, &c.; ရက်ကန်းသားယိုင်သည်, to go aside; မူးယိုယိုင်သွားသည်။ လမ်းကောင်းကောင်းရှောက်ယိုင်ယိုင်သွားသည်။

—ညွတ်, *v.* to bear and be bent downwards; ယိုင်ယိုင်ညွတ်ညွတ်ပြုရမည်အမှုမှာ။ မိုင်မိုင်မတ်မတ်ပြုချေလျှင်။ ခက်ကြမ်းရာရောက်ထက်သည်။ မိုင်မိုင်မတ်မတ်ပြုရမည်အမှုမှာ။ ယိုင်ယိုင်ညွတ်ညွတ်ပြုချေလျှင်။ ရှက်သင်းသာပေါက်သတည်း။ “If in a matter in which one should act compliantly, one acts in an inflexible manner, one is apt to be “involved in a serious embarrassment; and if in a matter in “which one should act in an inflexible manner, one should “act compliantly, one only reaches the path of shame.”

ထိုင်ထိုးထိုင်ထိုင် (*pron.* ထိုင်မီးထိုင်မိုင်), *adv.* staggeringly; နာထွန်ထဝမ္မိ
ထင်းကောင်းအောင် ချော့ကပ်နိုင်တူး။ ထိုင်ထိုးထိုင်ထိုင် နေသည်။ နှစ်မြတ်ထို
ရဉ်ထွားထိုးထွင်ရက်ကန်းသားယိုင်ထိုးထိုင်ထိုင်နေထတ်သည်။

—ထိုင်တိုင်, *adv.* leaningly; ဘုရားထိုးထိုင်ထိုင်ထိုင်ရှိသည်။ မိမိထိုင်ထိုင်
ထိုင်နေသည်။ လေထာထွင်ထဲတော့မည်။

ထိုဝင်, *n.* a look-out, မျှော်စင်။

ထို့, ၁, *v.* to keep the limbs in a snug, contracted posture, to
move gently for fear of alarming, disturbing or offending;
comp. ထိုး (figuratively it means to submit, defer to the
wishes or opinion of another; သည်ဘုရားထပါးအောက်ကယှိပြော
ထတ်သည်); ထုမြင်အောင်နောက်ကအသာထိုထိုင်သည်။ အမိုးရမ်းရှေ့မှာ
ထိုထွားသည်။ ထင်ထိုးမည်ကြံထွင်နောက်မြေကိုထိုးထိုးသည်။

—ထို့ထို့, *adv.* in the manner above indicated, but in a less de-
gree; ခင်ဘုရားအမြင်မှခွဲရှိထဲကြောက်ရွံ့ထိုထိုထိုထိုထိုပါနှင့်။

ထို့, ၂, *int.* right! that's it! ထော်ထွဉ် (obsolete).

ထိုး, *v.* to suspect of a crime; ကျွန်တော်ခိုးထဲနှင့်ထိုးထိုးခံရသည်။ ကျား
ရဲကကြံခွဲမထိုးသာ။

—စွင် (from စွင်, ၂), *v.* to accuse on suspicion; ရက်ကန်းမထတ်
ထွင်နှင်ထိုးထိုးသည်။

ထိုးခရား (ထိုးခထား), *n.* a Siamese, ထိုးခရားရှင်းထိုးခရားထက်ဖက်။

—စင် (ထိုးခထားပင်), *n.* the *Ochna Wallichii*.

—ပန်းခက် (ထိုးခထားပန်းခက်), *n.* imitation leaves and flowers
carved on water-stands, ရေခိုးစင်, boats, pyatthats, &c.

ထိုးမတ်မြီ (*pron.* ထဲမတ်ပြ), —ဖွဲ (more common), *v.* to make an ex-
cuse on insufficient grounds [one kind of သင်ခြေထက်].

—ရှာ, *v.* to search for a pretext; အနည်းငယ်မောသည်။ ထိုးမတ်ဖွဲထို
ထူမောထင်နေထည်; အကြောင်းမဲ့ထိုးမတ်ရှာနှိပ်စက်သည်။

ယွင်း, *v.* to settle out of place; one kind of ချွတ်ထွင်း, to deteri-
orate, become worse, ထိုထွင်း. Der. မွားထွင်း (rarely used
singly in colloquial).

—ချွတ်, *v.* same, 1st def.; ဤထာထုခါမီထား။ ထာသည်အမှုကိုမမျှော်။ အ
ထောင်ထိုမော။ အခါကိုမမှတ်။ ပရိထာထ်ထိုမချင့်။ ထပြင့်ထပါး။ ထိမ်းမွားထွင်း
ချွတ်သောစကားကိုပြောသည်မတူ။ ရှေးသံသရာပြောထူးပြီဟု။ အမိန့်တော်
ရှိတော်မူ၍။ အထုတ်ကိုထွင်းချွတ်သည့်အချက်ထင်ထရာမရှိတူးပါ။

—ယို, *v.* same, 2nd def.; ကံကြမ္မာထွင်းထိုသည့်အခါ။ ဘုရားကိုသတိထား
ရမည်။

ထွန်း, ၁, *n.* a mark or figure delineated or painted on lacquered
work; ထထပ်ထွန်းနှစ်ထပ်ထွန်းသုံးထပ်ထွန်း။

—ထက်, *n.* a certain ornamental graduation in a double roof

ထွန်းထိုး, *v.* to delineate on painted or lacquered work ; အပ်မျှား
ကိုထွန်းထိုးသည်။

—ထိုးသမား, —သမား, *n.* a delineator in such work. The in-
habitants of Pagan, Salay, Nyaung U, Myinmagan, Upper
Burma, are great adepts at such work.

ထွန်း, 2, *v.* to move, change position, go or come (spoken of
royalty) ; ဣစက်ထော်ထွန်း။ ဒေသစာရီ ထွန်းထွန်းချီထော်မှုသည်။ (ap-
plied to a Buddha) ; hence, when reduplicated, aside, re-
moved to a little distance, as အရှေ့တောင်ထွန်းထွန်း။

ဖွဲ့, *v.* to be drawn aside, be distorted, awry, be one-sided,
slanting off ; အိုးယွဲ့ထွင်းထောင်းယွဲ့နှင့် ပိတ်ချည်း။ ခေါင်းယွဲ့သည်။ ဟပ်
ယွဲ့သည်။ (in familiar English to be askew).

—စောင်းစောင်း, —တုံတုံ။ လက်ရေးဖြင့် (ဖြစ်ထွင်) သေပါ၏။ စာထုံးယွဲ့စောင်း
စောင်းရှိသည်။ သည်မှန်ကိုကြည့်ထွင်းမျက်နှာယွဲ့တုံတုံနေသည်။ သည်လူ့ဝါသ
နာ။ လောင်းကိုယွဲ့တုံတုံထိုးထက်သည်။

၇ (ရကောက်)

(The twenty-seventh consonant in the Burmese alphabet.)

၇, 1, *v.* to get, obtain ; မိ။ ရှာလိုရ။ မေးလိုမရ။ ရခိအောင်မင်းဆီးနိုင်။ မရမက။
adv. by extraordinary effort ; မရမကတောင်း။ မရမကပြော။

—တတ်, *v.* to know how to get, to be rich. [In colloquial this
word has been corrupted into ရည်တတ် when speaking of a
person being rich, ဥစ္စာပစ္စည်းရည်တတ်သည်] ; ရတတ်သမျှရဆောင်း
ထားရသည်။

—မိ, *v.* to obtain, to capture as a criminal or rebel, ရခိပိုအပ်
လာသည်ကာလ။ စစ်ဆေးမေးမြန်း၍။ ပေးအပ်သင့်ပေးအပ်။ စီရင်သင့်သျှင်စီရင်
မည့်အကြောင်းများကိုမှတ်လိုက်သည်။

၇, 2, *v.* *affix*, must ; frequently euphonic ; [may, as သည်လမ်းသွား
ပါရစေ, may I go by this road ? can, as သည်လမ်းသွားရသလား။
သွားရပါမည်လား, equivalent to သွားနိုင်သလား, can I go by this
road ? *i.e.*, သွားရန်အခွင့်ရှိသလား။ ၇ in conversation is fre-
quently preceded by a noun and followed by a verb, in
which sense it appears to be equivalent to the English
“having to,” *e.g.*, အထွေ့ရခက်။ အပြောရခက်။ အမြင်ရခက်။ တောင်
အထက်ရထွတ်, mostly used with the verbs ခက် and ယွတ်။

—အောင်, *verb. affix*, sign of the infinitive mood, as ရေသောက်ရ
အောင်သွားသည်, he went to drink water (equivalent to ရေ
သောက်မည်သွားသည်) ခြင်းငှာ။

—မည့်အကြောင်း, *verb. affix* equivalent to ရအောင်, but more
elegant ; properly a sign of the potential mood, as ကျွမ်းဝင်လို
သင်ရမည့်အကြောင်းသွားပြီ, he is gone, that he might study

the scriptures ; [followed by သည် or ဖြစ် means to be under a necessity or obligation, *e.g.*, နံနက်စောစောသွားသည်, I had (or I was obliged) to go early in the morning ; ငွေထူထောင်လျှော့ချသည်, I was obliged to forfeit Rs. 1,000 ; ကြိမ်းကပ်ကြိမ်းခံရပြီ, he once had to suffer the punishment of whipping.]

ရက်, 1 (from အရက်), *n.* a natural day of 24 hours, a day of the month ; *comp.* နေ့။

—ကောင်း (ရွေး), —မကောင်း (ရှောင်), *n.* a lucky or unlucky day.

—ကျပ်, *n.* an intermediate day, a day intercalated at the end of the year ; ရက်ကျပ်သွင်း။

—ကြာ, *v.* to be long in respect to the number of days ; နေ့ရက်ကြာခဏီးသွားသည်ရက်ကြာထွက်ပြီ။ ရက်ကြာလကြာမလုပ်ပါနှင့်။

—ဩ, *n.* the day before worship-day ; အဖိတ်နေ့။ အကြိုနေ့။

—ချန်, *n.* every other day ; ရက်ချန်ဖျားသည်။

—ချုပ်, *n.* the date of a person's birth, a written engagement (to pay money).

—ခြာ or ခြား (ချာ or ချား), *n.* same ; ထရက်ခြားနှစ်ရက်ခြားလာပါ၏။

—ငင်, *v.* to intercalate a day ; ဝါထပ်ရက်ငင်။

—စုံ, —မစုံ (ထ), *n.* a month which has an even number of days (30) or an uneven number of days (29) [ထ, ထ, ဝါ, ထောင်, ထန်, ပြာ (ရက်စုံ) ထူး, ထုံ, ခေါင်, ကျွတ်, နတ်, တွဲ (ရက်မစုံ) ရက်စုံလျှင်ထန်နွေထန်းထန်လောကွယ်။ ရက်မစုံလျှင်ထန်နွေထန်းထန်လောကွယ်]။

—စွဲ (စွဲ), *n.* the date of an event, နေ့စွဲ ; ဖွေးဖွားသည့်နေ့ကို မှတ်ထားမိအောင်ရက်စွဲရက်ချုပ်ထားသည်။

—ထက်, *adv.* daily ; နေ့ထိုင်းဥပုသ်ရက်ဆက်စောင့်သည်။ ရက်ဆက်ဖျားသည်။ ရက်ဆက်ထပ်သည်။

—ဆွဲ, *v.* to put off from day to day (as in performing business or work).

—ရပ်, *see* နေ့ပုတ်။ သည်ကနေ့သဘောမလုပ်မိ ရက်ပုတ်ဖြစ်သွားပြီ။

—ရီ, *n.* the day after worship-day ; အပိုနေ့။

—ရာဇာ, *n.* the most lucky day of the month [ထထူးထာထွ။ ထွန်းပကဆုံးနယုညနံစ။ အောင်ထွပါဆို။ သာထိုဝါခေါင်။ မြထောင်ထောင်သလင်း။ သထင်းကျွတ်ဆီ။ သောဒီထဆောင်မုန်း။ ချမ်းထိုးနတ်ထောင်။ မိနော်ပြာထိုး။ မိဗြိထိုးထဝင်ထပေါင်း။ ရက်ရပေါင်းသည်။ ရက်ကောင်းရာဇရာဇာထည်း]။

—လည်, *n.* a week ; scarcely used.

—သည့်သွမ်း (*pron.* ရက်သတ်သွမ်း), *n.* a feast given to guests attending a funeral ceremony seven days after the burial of

the deceased, and occasionally, it is said, for seven days following the burial ; ရက်ထည်ဆွမ်းကျွေး။

ရက် လွန်, *n.* the days in excess of the regular number of days in a year, on account of which an intercalary month is inserted.

—ရှည်သွေး, *v.* same as ရက်ဆွဲ။ အထုပ်ကိုတယ်ရက်ရှည် သွေးတယ်သည်။ နက်ဖန်မိတ်းသောက်လျှင်။ ထိုသူတို့အမျက်ပြေလတ္တံ့။ ထိုသူတို့အလိုလို လိုက်လျက်ရက်ရှည်သွေးအံ့ထုကြိမ်ငါ၏ မှူးမတ်ပြည်သားပြည်သူတို့ငါ၏သားတော် လိုပြည်မှနှင်ထုတ်ခြင်းငှါသင်တို့အကတ်၍အလိုရှိကြအံ့။ငါပေတိပြီ။

ရက်, 2 (ယက်), *n.* water flying off when dashed against some substance ; ရက်ကြီး။ ရက်ခိုလိုက်။

—ကြောင်း, *n.* the wake of a vessel ; သင်္ဘောနောက်သို့ရက်ကြောင်းစီးထိုက်သည်။

—ထ, *v.* the water flies off or dashes ; ထယ်ရက်ထသည့်လွေ။

—ပန်းစား (ထက်), *v.* to rush through the water as a boat, so as to raise a spray under the bow ; ထယ်ရက်ပန်းစားသည့်လွေ။

ရက်, 3, *v.* to weave, whether cloth, or a mat, or a basket.

—ဖေါက်, *n.* the quill of a shuttle, a hole in the post of a bamboo fence to receive the end of a bar.

—ဖေါက်တန်း, *n.* a rail to be inserted in the holes of the posts of a fence.

—ဖေါက်တန်းလျှို, *v.* to construct a rail-fence in the manner just indicated.

—ဖေါက်တံ, *n.* the spindle of the quill of a shuttle, a bar in a wove bamboo fence.

ရက်, 4, *v.* to be quick, violent ; not used singly.

—ဝတ်, *v.* to be unfeeling, severe, cruel ; more than ကြမ်းကြုတ် (to be liberal, lavish, အပေးအကမ်း ရက်ဝတ်သည်။ အထူးအတန်း ရက်ဝတ်သည်။ သည်သူအခြားသောသူနှင့်မတူ။ မိမိသားမယား။ မြင်းနွားအတွန်ရက်ဝတ်သည်, this person is unlike anybody else, he is exceedingly cruel to his wife, children, horses and bullocks [also applied to beauty in women as ရက်ရက်ဝတ်ဝတ်ထူသည့်မိန်းမ။]။

—ထရာ, *adv.* instantly (infrequent) ; ရှိထရက် far more common.

—ရက်, *adv.* quickly, violently (freely).

—ရက်ဝတ်ဝတ်, *adv.* cruelly, unfeelingly, liberally, lavishly ; ရက်ရက်ဝတ်ဝတ်ပြောတတ်သည်။ ရက်ရက်ဝတ်ဝတ်ပေးတတ်သည်။

ရက်ရော, *v.* same as ရက်ဝတ် [though oftener used in a good, than a bad, sense], to be careless, unconcerned about one's property, so as to give away liberally; ဝဲရူးရှင်ထုရင်ရာဇာမိရင်သမီးထောင်ရှင်စောပု အထွအထန်းအပေးအကမ်း အထွန်ရက်ရောသည်။ ဦးထုမိန်ကဲ့သို့ အထွအထန်း ရက်ရောသည့်လူ အထွန်ထရာရှားသည်, there are few who are so liberal in their religious offerings as U Lu Bein.

ရက်, ၅, *verb. affix*, to be capable of (in regard to feeling); ဤသို့ စသောရက်တို့ဖြင့်၊ ခွဲ၊ ရက်နိုင်အောင် ဖြစ်သော။ ဤနန်းထောင်စည်းစိမ်ကို။ အထက်အခါမှ။ ခွဲ၊ ပြင်စွန့်၍ ရက်နန်းပြုနိုင်ပါအံ့နည်း။ ။ သည်နားကျွန်ထောင်ထက် ထဲအနေကြာသို့ ခရိုက်ရက်ဘူး၊ ငွေထရာတောင်ပေးရက်သည့် ထူမဟုတ်ဘူး။ [as an auxiliary to the verbs ကြံ, ပြု and ထုပ်, ရက် conveys the same sense to them as the English expression to 'have the heart' to plan or do anything, *e.g.*, ခင်ဘွားထက်ကြိုရက်သည်နည်း။]

ရက် (ရကန်) (*pron.* ရပ်), *n.* epic poetry; ရတုရက်အိအန်ထားခြင်း။

ရကာ (*pron.* ရခါ), *n.* an offering to a nat; နတ်ရကာပွဲ။ နတ်ရကာထင်။ နတ်ရကာမြောက်။ ထွေပြိုင်မည့်အခါ နတ်ရကာပွဲများကို မြောက်တပ်ပထမရမည်။

ရကား (*pron.* ရဂါး), *verbal affix*, continuative; မူကား, sometimes equivalent to ထကား, *see* Grammar, sec. 109; ဤသို့မိန့်ထောင်မူရကား။ ဤသို့ထောထောင်မူရကား။

ရထိုင်, *n.* a pleasant grove, wood, wilderness, ဝန်းဝန်း (used in poetry and songs).

ရက်ကန်း (from ရက်, to weave), [*n.* weaving.] [ရက်ကန်းသားမညီ၊ ရက်ကန်းသားမသေ]၊ (or &c., ထေရက်ကန်းဆတ်, *v.* to strike as a head-wind); ရက်ကန်းရက်, to weave (either cotton or silk).

—ကြိုးမြေ, *n.* the variegated tree-snake (not poisonous).

—ခုံစင်, *n.* a movable loom.

—ခုံထိုင်, *n.* the posts of such a loom (ရက်ကန်းခုံ).

—ခူ, *n.* [the lower grooved timber of the lath of a loom in which the sley is inserted; *comp.* ထက်ခတ် and အောက်မေး].

—မြင်း (ရွင်း), *n.* the beam of the harness or heddles of a loom.

—စင် (*pron.* ရက်ကန်းစင်), *n.* a loom.

—စင်ထိုင်, *n.* the posts of a loom (ရက်ကန်းထိုင်).

—ဆတ်, *v.* to join the warp to be woven to the thrums (a thrum, "one of the ends of weavers' threads") [ဖြတ်ဆာထောင်း] of the old one remaining in the heddles.

—ထက်, *v.* the weaving is uneven, one side of the cloth being higher than the other (ရက်ကန်းသားတက်).

—ထက်, *v.* to be skilled in weaving.

—ထိုင်, *see* ရက်ထိုင်.

—ထွေး (*pron.* ရက်ထွေး), *n.* the abb, yarn of the warp (ရက်ကန်းထွေးခြည်).

- ရက်ကန်းခင်း, *v.* to work the treadle of a loom ; *n.* the treadle of a loom.
- ရှင် (ရှင်), *n.* the harness or heddles of a loom ; ရက်ကန်းခင်းထက် ရှင်လိုချင်သည်။ (or ထိုးသည်) (Prov.) *Anglicè*, "a bad workman, &c."
- ဝင်, *n.* the warp (အထိုး).
- မီး, *v.* to pass the sizing brush (ရက်ကန်းဆီး) over the warp (မီး).
- ဖေါတ်, *n.* the woof, အဖေါတ် (ဖေါတ်ခြည်).
- ဖေါတ်တံ, *n.* a round bar in a fence ; *comp.* ရက်ခ။
- ဆီ, *n.* a sizing brush.
- ရုံ, *n.* a factory where many looms are in operation.
- ရှည် (*pron.* ရှည်), *v.* to extend the thread lengthwise preparatory to weaving ; ခရီးသွားသည်မှာရက်ကန်းရှည်သလို။ [also applied figuratively, *e.g.*, ခင်ဘျားစကားပြောခါ ရက်ကန်းရှည်သလို။]
- ငွေ, *n.* ; *see* ကြောတ် [the two sticks used to separate the threads of the warp, and placed next to the yarn beam].
- ထိုးသား, *n.* the knife used for cutting off the ends of threads.
- သင်, *v.* to learn weaving (also to teach weaving).
- သည် (*pron.* ရက်ကန်းသတ်), *n.* a weaver.
- သား, *n.* a web, cloth in a loom.
- ရက္ခိတ်, *n.* a rekkaik, a certain monster of the belu (ဒီလူး) genus. ["The Rákshas resemble the Yakas, but they have not, like them, the power to assume any shape that they choose. When appearing to men they must assume their own proper form. They live principally in the forest of Himála (ဟိမဝန္တာ) and feed on the flesh of the dead, whether of beasts or men."—M.H.].
- ရက်ခ, *n.* a girder [or longitudinal timber sustaining the joists of a house] (ဆင့်) ; *comp.* ဖေါင်းထွတ်, a bar in a rail-fence, ရက်ခထပ်။
- ဖေါတ်, *n.* the hole in a house-post through which the summer is inserted.
- ချို, *a.* made rail-fashion ; also used as a verb ; ရက်ခချိုသည်။ ရက်ခချိုခါးပန်းသတ်။
- ရခိုင်, *n.* Arakan ; ရခိုင်ပြည်။ ရခိုင်လူမျိုး, *n.* the Arakanese race, one of the Arakanese race. The ancient names of Arakan were ခုတ္တုရ(ထိုင်း), ခုတ္တဝတီ (ပြည်), [ခုတ္တုရ from ခုတ္တု, a "bilu" (ဒီလူး) and ဝုရ, "country," "city," "kingdom."]
- ရခုံ, *see* ရခိုင် (not used in colloquial).
- ရင်, *n.* the breast ; ရင်ဝယ်သားကဲ့သို့, like the child of one's bosom.
- အင့်, *v.* to be uneasy in the stomach from fulness, whether occasioned by food or wind ; ရင်ထဲကအင့်ထင့်တင့်ရှိသည်။

ရပ် ဆင်တံဆိပ်, *n.* an ornament worn on the breast; ရပ်တံဆိပ်
တာ။

—ရပ်, *n.* the breast (of a brute animal, *e.g.*, နွားရပ်ရပ်သားသူ
သည်) [ရပ်ရပ်ထွေထွေသတ္တဝါ (or သမီး) the “inseparable
child of one’s bosom.”]

—ရပ်တံဆိပ်, *n.* a breast-plate.

—ဆုံ, *n.* the protuberance of the breasts in man or woman;
ရပ်ဆုံထူမြင့်သည် (applied to women).

—အောင့်, *v.* to have a constriction of the chest.

—တာ (*pron.* ရင်ဂါ), *n.* a large shield of boards carried in the
hand and occasionally planted.

—တား, *v.* to be broad in the chest, ရင်ထူထဲ; the latter is pre-
ferable.

—ထူညို, —ထူ, *v.* to be narrow in the chest.

—ကျပ် (*pron.* ရင်ကျပ်), *v.* to have the sensation of tightness in
the chest so as to breathe with some difficulty; less than
ချိပ်ပေးထားရင်ကျပ်ပေးအောင်ရင်ကျပ်သည်။

—ကျပ်အင်္ကျီ, *n.* a close jacket worn by girls; ဗေဒိတ်။

—ကြား (*pron.* ရင်ပြား), *n.* the depression at the breast-bone.

—ကြားစေ့, *v.* to agree, be on good terms, ထူချင်းရင်ကြားစေ့အောင်
ပေါင်းသည်; to agree in respect to a bargain, ရင်ကြားစေ့အောင်
ရောင်းပါ။ရင်ကြားစေ့အောင်ပြောပေးပါ။

—တွဲရပ်, *n.* two zayats built parallel to each other with
a pathway running between them.

—ကွဲပက်ထက်, *adv.* in a broken-hearted manner (prostrated
with grief); ထင်သေထိုးထားမှာရင်ကွဲပက်ထက်နှင့်နီးရပ်သည်။ ရင်တီး
ကတိတ်ပူဆွေးချွေးချွေးကပ်ရှာသည်။

—ခုန်, *v.* to palpitate, beat as the heart; နှစ်ထိုးခုန်။သေသေးပါ
ထူးရင်ခုန်ပါသေးသည်။

—ခေါင်း (*pron.* ရင်ခေါင်း), *n.* the chest.

—ချင်းအပ်, *v.* to place breast to breast; ဝတ္ထုများကိုရင်ချင်းအပ်ထား
သည်။

—ချိပ်, *v.* to have an unusual depression at the breast-bone.

—ချောင်, *v.* to feel free and natural in the chest; opposed to
ရပ်ကျပ် and ရင်အောင့်။

—ခွင် (*see* ခွင်), *n.* the bosom, *i.e.*, the breast and parts adja-
cent; သား ငယ်ကိုရင်ခွင်ထဲမှာထိပ်သည်။

—ခွင်မိတ်, *n.* a guardian, regent; [ရင်ခွင်မိတ်ကြီးမီး, in Upper
Burma the mother (or near relation) of an hereditary thugyi

conducting the duties of her son during his minority)—
ရင်ခွင်ပိုက်ချို။

ရင်ခွင်, *n.* the natural warmth of the body (*lit.* breast); အလွန်
ပင်ပန်းတော်မူလှသည်ဖြစ်၍ ရင်း။ နတ်သို့အထွေ။ ထိပ်မွေ နူးညံ့သောရင်ခွင်
ကိုယုံရသည်ဖြစ်၍ ရင်းဆိပ်ပျော်ခြင်းသို့ရောက်လေ၏။ အရှင်ဘုရား၏ရင်ခွင်ကို
ယုံလိုသောသူကြောင့်မြေတောင့်ရင်းသို့ရောက်ပါသည်။ ကြက်သူငယ်အမိရင်ခွင်ကို
ယုံ၍ကြီးရသည်။

—စည်း, *n.* something bound on the breast; ရင်စည်းတန်ဆာ။

—ဆာ, *v.* to be uneasy from an unnatural appetite.

—ဆိုင် (*pron.* ရင်ပိုင်), *adv.* breast to breast; ရင်ဆိုင်တွေ့ထိပွေးနှင့်
ရင်ဆိုင်တွေ့ကြလေသော်။ ခွေးသည်ကြောက်သောအားဖြင့်အမည်းကင်ကိုပစ်ချ
၍ယွတ်ရာမြေးလေ၏။

—ဆိုင်ရှက်, *v.* to close with (an enemy) (infrequent).

—ဆို့, *v.* to breathe with difficulty from an obstruction in the
chest; more than ဟွတ်; also used figuratively, *e.g.*, သည်ဝ
ကားထိုကြားထွင်ဘဲ ရင်ဆို့သာသည်။ (as in hearing disagreeable
news).

—ဗွန်, *n.* the pit of the stomach.

—တား (*pron.* ရင်ခါး), *n.* a fence or palisade outside of a for-
tification.

—တီး, *v.* to beat the breast; ရင်ထတီးတီး။ ရင်ပတ်ထတီးတီး။ ရင်တီး
ထက်ခတ်ပူဆွေးရလှရောက်ရှာသည်။

—ထောင်, *n.* the gore in each side of a Burmese jacket (a
kind of ornament worn by the prince in a dramatic per-
formance).

—တွန်း (ပိုက်), *n.* a kind of net used in catching shrimps,
see မျှင်။

—ထု, *v.* same as ရင်တီး။ ရင်ထုမနာဖြစ်သည်။ ရင်ထုမနာဖြစ်ရလေခြင်း။

—နာ, *v.* to be sore in the breast; *comp.* ရင်ပတ်နာ။

—ပတ်, *n.* the breast (of man).

—ပတ်နာ, *v.* to have severe pain in the stomach (frequently
arising from dyspepsia).

—ပြင် (*pron.* ရင်ပြင်), *n.* the space before the breast, presence;
အထံ။ ထိုထံတော်ရင်ပြင်ရောက်ပါပြီ။ ရင်ပြင်ထည့်ထည့်။ မျက်မှောက်ရင်ပြင်။
ရင်ပြင်မှာထားသည်။

—ပြည့်, *v.* to have the sensation of fulness in the chest.

—ဖုံး (*pron.* ရင်ဖုံး), *n.* a covering for the breast; အင်္ကျီရင်ဖုံး။

—ဖွဲ့, *n.* a badge of office worn on the breast.

—ရိုး, *n.* the breast.

ရင်ရှားဝတ်, *v.* to wear the Burmese petticoat, so as to cover the breasts; *comp.* ခါးချပ်ဝတ် (to wear the same with the breasts uncovered), ထာဝီရင်ရှားဝတ်။ထာဝီခါးချပ်ဝတ်။

—ထင်း, *v.* same as ရင်ချောင်။

—ထုံး, *v.* to be round-bodied.

—ထေး, *v.* to have a feeling of oppression in the breast; also used figuratively, *e.g.*, ထည်ထူစကားပြောသည်မှာ။ထယ်ရင်ထေးစရာကောင်းသည်။

—ထျောက်, *n.* a large timber suspended horizontally against the wall of a fortress to crush an assailing party.

—ဝ, *n.* the breadth of the breast; ရင်ဝကျယ်။ထုံးပတ်, girth.

—သား, *n.* the breast of a female; နို့အုံ။သားမြတ်။ရင်သားမို။ရင်သားမောက်, to be full in the bust.

—သိုင်း, *n.* a shoulder belt.

—သွေး, *n.* one's own child; ရင်သွေးထူထ။ချစ်မဝ။ရင်ခွင်ပိုက်ချိုမြှေးသောရင်သွေးရတနာထို။ငါ၏အသက်နှင့်အမျှချစ်ကြင်နာ၏။ရင်သွေးရင်နှစ်။ငါ၏ရင်သွေးရင်နှစ်။ချစ်သားချစ်သမီးတို့။သင်တို့အထက်မှာနေကြကုန်သနည်း။

—ဟာ, *v.* to feel uncomfortable from an empty stomach [ထမင်းသာရှိရင်ဟာသည် sometimes has the same meaning as ရင်ထင်းရင်ချောင်သည့်သေးငယ်စားမှရင်ဟာသည်]။

ရင်ချင်, *n.* Karin cabbage palm (not intelligible to the majority of Burmans).

ရင်ခေါင်, *n.* Indian grape.

ရင်ခတ် (*pron.* ရင်ဝတ်), *n.* the *Gardenia coronaria*; ရင်ခတ်ဝါ။ရင်ခတ်မြို့။

ရင့်, 1, *v.* to be mature, firm, opposed to နု, young, tender; အရွယ်ရင့်။ပါရမီရင့်။ထင်သီးရင့်။သန္တာရင့်သည်။သန္တာရင့်ညောင်း။ဗေဒမိထောင်းငယ်။သားကောင်းမင်းဝေသံထည့်။

—ဝာ, *v.* same; ပတ္တမြားနှုတ်ငုံရင့်မာ။ပါရမီရင့်မာ။သင်သီးထင်ရွက်တို့ရင့်မာသောအမျိုးကလေးတို့ရောက်ခဲ့ပြီ။သမ္ဘာ့ရင့်သန်။

ရင့်, 2, *v.* to repeat melodiously, chant; ကျူး။ရင့်ထေးနာပျော်။

—ညောင်း, *v.* same; ရင့်ညောင်းကြွေး။မြူးထူးသောငှက်သံ။

—ထူကျွေး (ထူကြွေး), *v.* same; ငှက်အပေါင်းတို့ပျော်ကြောင်းသာယာ။ရင့်ထူကျွေးထိုးခေါ်မေးကာနေကြသည်။

ရင့်, 3, *v.* to trail; not used singly. Der. ဒရင့်။

—ရင့်သိသိ, *adv.* trailingly; မနွှလေးသူများထာဝီရင်ရင့်သိသိဝတ်တတ်ကြသည်။ပန်းထိုးထိုးရင့်ရင့်သိသိပန်သည်။ရန်ကုန်သားပုဆိုးရင့်ရင့်သိသိဝတ်ကြထတ်သည်။

—သိ, *v.* same as ရင့်။

- ၃၆ ငါး, *v.* to be rude, disrespectful in addressing others ; ဦးစံ ထွန်းအပြောအဆို အထွန်း၃၆ငါးသည်, U San Dun's manner of speaking is very rude.
- ၃၆ငါးငါး, *adv.* rudely, disrespectfully ; မိမိ အထက် ထူကြီးများ ကို၃၆၃၆ငါးငါးပြော၃၆အခွင့်မရှိ, one has no right to address one's superiors in a disrespectful manner.
- ၃၆, *v.* to be at the bottom, be deep-seated, as a wound, or sore, that has apparently healed ; အနာပျောက် ခါ နီးမှအစားမှားထို့ ၃၆လာသည်, [to retreat and return to the combat as a fighting cock], to place or put for the sake of accumulating ; ၃၆ငွေ, capital.
- နီး, *v.* same, 2nd def. ; ငွေထိုအထောင်အထန် ၃၆နီးထက်မှ ကုန်သွတ် ထုပ်နိုင်မည်, it will be only by your being able to accumulate a sufficient amount of capital that you will be able to do business as a trader.
- ၃၆ဆွဲ (ဆွဲ), *n.* a short ladder suspended from the top of a tan tree.
- ထောင်, *n.* a light ladder used in ascending a tan tree.
- ၃၆ပျား (ပင်) (၃၆ပြား), *n.* a kind of medicinal plant, the *Ancistrolobus mollis*, M.
- ၃၆, ၁, *n.* a pheasant ; ၃၆ကောင်။
- ၃၆, ၂, *n.* a spinning-wheel, frame ; မိုင်းဝင့် သည့်၃၆။ [an irrigation water-wheel used in Upper Burma ; ၃၆ထွဋ်, to revolve as such wheel.]
- ကြိုး, *n.* the band of the wheel.
- ကြိုးဝေး (*pron.* ၃၆ကြိုးဝေး), *n.* the composition with which the band is rubbed.
- နားပန်း, — နားပန်းကွင်း, *n.* the places in which the spindle rests and turns ; အညာမှာလူမျိုးများ။ အမျိုးများထို၃၆နားပန်းကွင်းထက် ထောင်ပေးလေ့ရှိသည်။
- ပေါင်း, *n.* the wheel of the spinning-wheel, any wheel in a machine ; စက်။
- ၃၆ထက်, *n.* a kind of spinning-wheel.
- ၃၆, ၃, *v.* to wind round, encircle ; ပတ်။ ထည်ပင်းကိုထား၃၆၃၆သည်။ ထိုအခါ သူထွန်းရထားသည်။ နန်းတော်ကိုလက်ျာ၃၆ထွဋ်ပြီးမှ။ ဝင်းထမ်းဆိုသက်၍။ မြို့ကိုလက်ျာ၃၆ထည်လေ၍, at this time the miraculous chariot, wheeling round to the right of the palace, went down the king's highway and turned to the right of the city ; မြင်းထိုးဆွဲမနိုင်ထို့ကြိုး၃၆၃၆ဆွဲရသည်, being unable to hold the horse, he was obliged to do so by winding the rope (round his hand).

ရပ်, 4, *verb. affix*, remaining behind ; သင်ထည်ထနေမှ၍ ငါပြန်၍မ
ရောက်ရှိတာထက်ထုံး။ အခါမတူတတ်သည့် အိပ်တွင်းမှ ပြင်သို့ မထွက်ရန်နှင့်။
နတ်သွီးကမ်းထိုးမရောက်၍။ သေရသော်လည်း။ အပြစ်ထင်ထွက်ရစ်အောင်သေ
မည်။ ခင်သူားကျွန်ထော်မရှိမိက်။ ကျွန်ထော်နှုန်းမြင်းများ ကျီ။ ကောင်းမွန်စွာ
ကြည့်ရှုရပ်ပါနော်။ ကျွန်ထော်မျိုးညီ သေနတ်မှန်၍သေဆုံး နေရပ်ပါသည်။—
ထူထိုသည်မှာအပြစ်ထင်ထွက်ရစ်အောင်ကြံရမည်။

ရည်, *v.* to aim at, have reference to ; used singly, *e.g.*, သည်ဥစ္စာကို
ထက်သူကိုပေးမည်ဆိုရည်ထားသည်။

— ဂူး, *v.* same ; ရွတ်, အညွှန်းရပ်ကို ကျွန်ထော်ဆရာ သေသည် ကိုရည် ဂူး၍
ထောက်သည်။

— စောင် (ထောင်), *v.* (from စောင်, 1, *which see*) [same, most com-
mon] ; ထူးကဲသောအရပ်ရပ်အသုံးအပြုအစားအတွက်, the treasure-
house intended for use in religious matters.

— ညွှန်း, *v.* same ; တစ်ညွှန်းကြီးကိုထူထောင်ရန်အရည်ညွှန်းရပါ။ [ရည်ညွှန်း
ချက်, a "subject" as in official correspondence].

— မှတ်, *v.* same.

— ရပ်, *v.* to allude to at a venture, not on certain grounds.

— ရွတ်, *v.* same as ရည်ဂူး။

— သန်, *v.* same ; ထုထောက်ထွင်းစုံစမ်းထော်မှုသည်မှာရာထော်မှုထော်ထွင်း
တို့ကိုထူးထုတ်ရှုတ်ရခြင်းစေရန် ရည်သန်ထော်ရခြင်းမရှိ, "the matter is
not investigated with the intention of casting a slur on the
Police."

ရည်တူ (from အရည်, 3) (*pron.* ရည်ဒူ) [also frequently *pron.* ခေဒူ
in colloquial], *v.* to be equal, on a par, neither superior nor
inferior ; ထပ်ရည်တူ။ ထူရည်တူ။ ရည်တူချင်းထန်းတူ။ ထန်းတူရည်တူချင်း
ထည်။

ရဇ္ဇီတိုင် (*pron.* ခရိုင်) (from အရည်), *n.* the pegs, or short stakes
driven in the ground to wind a warp on, ရတ်ကန်းတိုင်။

ရဇ္ဇီသွား (*pron.* ထသွား), *n.* a weaver's reed or sley.

ရည်ငံ, *v.* to be on terms of familiar and intimate acquaintance.
Has a similar meaning to ခြေငံ, *e.g.*, အပြောအဆို တတ်ရည်ငံ
သတ္တိတူကထေး။ ချစ်ကြည် ရည်ငံ။ သူတို့နှစ်ဦး ချစ်ကြည် ရည်ငံ ကြသည်။
ဝိမာရည်ငံ။

ရည်းစား (*pron.* ရည်းစား), *n.* a lover of either sex when the love
is reciprocated [see စာတီးလိမ့်ကြိုက်], a sweetheart. [ထထင်ထ
ရည်းစား, a term denoting that a person has married his or
her first love.]

— ထား, *v.* to indulge in mutual love, မောင်မြနှင်မငြင်းမယ်ရည်းစား
ထားကြသည်။

ရည်းစားပျက်, *v.* to be broken off as an engagement between lovers ; *n.* a party in a broken engagement, usually the sufferer ; သူ့ကို ယောက်ရည်းစားပျက်ကြပြီ။

—ပျက်, *v.* to break an engagement ;— ရည်းစားမထားချင်လို့ပျက်ပြန်သည်။

—များ, *v.* to have many lovers ; များစွာများ။

ရဦး (ထည်း), *see* အနာရင်း and ကြိတ်ရင်း။

ရထက်, *n.* business, trouble, အမှု ; [not colloquial, but occurs in songs] ; ရထက်မိမ့်ရှည်သွေးပါလို့ နားရွက်ထိရှုလို့ ခေးမထားဖြစ်လှောင် (ခေးမည်ဖြစ်လှောင်) ခုသေဆေးလိုက်တဲ့ (လှည်း) နေ့။

ရတနာ (*pron.* ရဒနာ) (Pali), *n.* anything precious ; သားသွီးရတနာ။ ရွှေငွေရတနာ။ ဆင်ရတနာ။ မြင်းရတနာ။

—ထုံးပါး, *n.* the three objects of worship, namely, the deity, the law, and the priesthood—ဘုရား၊ ထာရ်၊ ဘာဟိ။ “The Bud-dhas, the sacred books, and the priesthood, are regarded “as the three most precious gems. They are all associated “in the threefold formulary repeated by the Buddhist when “he names, as an act of worship, the triad to which he “looks as the object of his confidence and his refuge ; ရတနာ ၃ ပါးထိုးကွယ်သည်”—S.H.E.M.

—ဆယ်ပါး, *n.* ten precious things, including gold, silver, and several kinds of precious stones (which priests are not to handle).

ရတု, 1 (*pron.* ရဒ), *n.* a season of two months, one of the six seasons into which the year is divided ; *comp.* ဥတုရတု ၆ ပါး။

ရတု, 2, *n.* a kind of verse ; ရတုရတု။

ရထား, *n.* a carriage with four wheels, any wheel-carriage superior to a cart. (The larger carriage, with a ပြွယ်, used at a pōngyi's cremation festival.)

—ခင်ထိတ် (*pron.* ရထားခင်မိတ်), *n.* the smaller carriage on which the body of a priest is conveyed to its cremation.

—စီးသူရဲ, *n.* a chariot soldier.

—ထန်ဆာ, *n.* ornaments or appendages of a carriage.

—ထိန်း (*pron.* ရထားမိန်း), *n.* a charioteer [a carriage driver].

—နောက်ခြံ, *n.* the seat behind a carriage for the syce (groom) to sit upon ?

—ပေါင်း, *n.* the top of a carriage.

—ပေါင်းချပ်, *n.* a top which may be shut down like that of a buggy.

၆၁၃

ရထားပိုင်, *n.* a private carriage.

—ဘီး (*pron.* ရထားဗိန်း), —ဘီးစက်, *n.* the wheel of a carriage.

—သူ, *n.* a carriage driver.

—ရေထုမြ, *n.* a small particle equal to 16 ထွန်မြ (ရထားမြ, the dust raised by a carriage in motion, ရထားမောင်းသွားသည့် အခါနောက်ကထထောမြ).

—တမ်း, *n.* a carriage road.

—ထ, *adv.* hither and thither in a state of vacillation; ထောင်ပြေးမြောက်ပြေးရထားထုမြနံ့ဖြူ။ ထွန်မြပိတ်တောင်သွားချင်သလို။ မြောက်သွားချင်သလို ရထားထုမြနံ့ဖြူ။ သူတို့နှစ်ယောက် ရထားထု စကားပြောကြသည်။

—ဝင်ရိုး, *n.* the axle-tree of a carriage.

—ထန် (usually *pron.* ရထသန်), *n.* the pole or beam of a carriage, a thill or shaft.

ရန်, ၁, *n.* a quarrel, enmity; [danger, cause of danger, an enemy, စား].

—ကင်း, *v.* to be clear of enemies or dangers; ရန်ကင်းထောင်, a hill east of Mandalay.

—ငြေ့, *v.* to diminish in violence as a quarrel.

—ကြွေးထင်, *v.* to incur enmity.

—ကြွေးထင်, *v.* to retaliate, to avenge one's self, to pay off old scores, စားထိုရန်ကြွေးထင်ဦးမည်။

—ခံ, *v.* to resist (an assault).

—ဌေး, *n.* a victorious king (poetical); ရန်ဌေးထူထောင်လွင်ခေါင်ရာဇာ။

—ငြိမ်း, *v.* to be settled, quieted, done away; more than ရန်ငြေ့, to be quiet, undisturbed by enemies.

—ငြောင်, *n.* a robber, rebel [an enemy, ရန်သူ့ရန်ငြောင်].

—မြီးထားမြီးဖွဲ့, —မြီးထို, *v.* to harbour resentment, bear malice; မြီး, အမြီးဖွဲ့။ မြီးသူရန်ထက်။ ရန်မြီးဒေါသထား။

—စ (*pron.* ရန်စ), *n.* the beginning of a quarrel (also used as a verb, to begin a quarrel, to be the aggressor).

—စင်, *v.*; see ရန်ကင်း။

—စင်, *n.* war (see မိုက်ရန်ပွားစင်); မင်း၂ပါးထိုရန်စင်ဖြစ်ပွားနေသည့်အခါ မိုင်းမမြင်စင်ကြသေး။

—စပြု, —စပြု, *v.* to aggress (ရန်စပြု, *lit.* to "sow enmity," to be the beginning of a quarrel); သည်သူ၂ထောက်ရန်စပြုနေကြပြီ။

—စ, *v.* to cease as enmity; ယခုရန်စကားရှိသေးသည်။ စကားနည်းရန်စ။

ရန်ဆူး, *see* ရန်ငြောင့်။

—တုံဖြ or —တုံရူ, *v.* to retaliate evil for evil; *comp.* ရန်ကြွေးဆံ and အစားချေ (တထွေးချေ)။

—တိုက်, *v.* to provoke a quarrel between others; ထင်စား၊ ထောက်အကြားအခြားထူဝင်ရန် တိုက်ဆိုကျွတ်ကျွတ်သူရန်ဖြစ်နေကြသည်။

—ထွေ, *v.* to quarrel; သည်သူနှစ်ယောက်နေ့တိုင်းနေ့တိုင်းရန်ထွေကြသည် (usually refers to a warm contention in words)။

—ထောင်, *v.* to show an inclination to quarrel, to take occasion to quarrel; ရန်မထောင်မှရန်အောင်သည်။ ရန်ထောင်လျှင်ရန်ထောင်မိတတ်သည်။

—နည်း, *v.* to have few enemies.

—ရိ, *v.* to come to a quarrel; ရန်မထိုရန်မိ၊ ရန်ထိုရန်မိ။ “*sivis pacem parabellum.*”

—ဖြ, *v.* to continue a quarrel (has also a similar meaning to ရန်စ); ကျွန်တော်တို့အကြောင်းမဲ့ရန်ပြနေသည်။

—ဖြေ, *v.* to be settled as a quarrel; ရန်ဖြေငြိမ်းအောင်ဖွန်ဆိုသည်။

—ပြီး, *v.* to come to an end; ရန်အောင်သည်။

—ရှါး, *v.* to increase, become great from a small beginning; မဖြစ်လောက်သည့်အစမှရန်ရှားအောင်မပြုချင်ပါနှင့်။

—ဖက် (ထက်) (*pron.* ရန်ဖက်), *n.* a party in a quarrel, an opponent; ပြီးသူရန်ဖက်။ မင်းထိုသူရန်ဖက်ပြုလောက်သည်မောင်ပါဘူး။

—ဖြစ်, *v.* to quarrel (usually used with reference to a physical combat); သူငယ်ကလေးနှစ်ယောက်ရန်ဖြစ်နေကြသည်ဖွယ်ဆိုပါ။

—ထက်, *adv.* at enmity; ရန်ထက်ထက် “the rhyme of hostile pairs.”

—မာန်, *n.* [an evil, calamity, ထေးဒဏ်အန္တရာတ်]; မိမိထိုက်တွင်း၌ရှိသောရန်မာန်အပေါင်းကိုပျောက်စေခြင်းငှာဖြတ်စွာဘုရားအားတွင်းတော်သက်စေ့ထင်၍တောင်းသည်။

—မူ, *v.* to resolve on making resistance; သူအထိုရှိသည့်ဥစ္စာမပေးထိုးရန်မူနေသည်။

—ရှင်း, *v.*; *see* ရန်ကင်း။ မည်သူတယောက်ထောက်နှင့်မျှပြီးထားခြင်းမရှိ။ ရန်ရှင်းသည့်လူပါ။

—ရှာ, *v.* to pick a quarrel; ကျွန်တော်တို့ ခဏခဏရန်ရှာသည့်အတွက် သည်ရွာမှာမနေနိုင်သလောက်ဖြစ်နေပြီ။

—ရှား, —ရှောင်, *v.* to keep aloof, as an enemy, through fear or other cause; အဝေးကရန်ရှားနေသည်။

—ရှိ, *v.* to be dangerous, as ရန်ရှိရာအရပ်။

—ထို, *v.* to be quarrelsome; တယ်ရန်ထိုတတ်သည်မိန်းမ။

ရန်ကုန်, *v.* to be dissipated as a cause of fear (infrequent in colloquial).

— လွတ်, *v.* to escape danger ; ရန်ကုန်ဆုတ်နေသည်။

— ဝေး, *v.* to be safe, as ရန်ကုန်ဝေးကုန်, a place of safety ; ထည့်နေရာတွင်ရန်သူနီးသောကြောင့်ရန်ကုန်ဝေးရာကိုခေါ်သည်။

— သူ, *n.* an enemy ; ရန်သူမျိုးငါးပါး။ ခေမိမိ၊ မင်း၊ မိုးသူ၊ မျှော်မှတ်လိုသောသူ။ ရန်သူမျိုးငါးပါးမျက်ဆီးလို့ပျက်စီးကုန်ပြီ, the Burmese use this collective phrase even when they speak of having suffered damage from one only of the five kinds of enemies. Thus a cultivator would say that he had been ruined by the “five kinds of enemies” when his crops *alone* had been destroyed.

ရန်, ၂, *v.* to appropriate, set apart for some purpose, design for, ရန်၍ထား။ ထူး ; *comp.* စောင့်, ၂, စေတီကို သည်အခါ အတွယ် တကုရအောင်ခံယမ်းမီးကျောက်ကုန်တွင် တွယ်လင့်တကုရနိုင်ရန်အသင့်ရန်ထားသည်။ မြို့နားတွင်တိုက်, ဆိပ်, ထောက်လုပ်ရန် နေရာများကို တွဲအပ်ချထားရန်။ ရန်ထားသည့်နည်းဥပဒေများကိုကြော်ငြာလိုက်သည်, the following rules, which it is proposed for the purpose of transferring building-sites in towns, are published for general information.

ရန်, ၃, *v.* formative ; see အရန်, see Grammar, sec. 125, 3rd (the verbal in ရန်, from ရန် သည်, to appropriate, denotes what is for some purpose, * * * as ဖြရန်, what is to be done) : သည် ကဲ့သို့စင်ဘူးစေတီကားသည့်အတွက် အများကများစွာအပြစ် ထင်ရန်ရှိသည်။

ရန်တံ, *n.* a rafter of wood ; *comp.* အခြင်။

— ခံ, *n.* a transverse timber, which occurs at intervals between the plate and the ridge of a roof to support the rafters.

ရနံ, *n.* vegetable fragrance.

— ကြွ, ကြွပ်, (ပန်းရနံကြွပ်သည်), —ထို, —မျှ, ရွေး (most common) ; ထိုင်း, —သပ်, —သင်း, *v.* to be fragrant, as the air filled with sweet odours ; ငါးထွေကြောင်းဖုံးတွင်းပွင့်တံ၊ ပတ်ဆံရနံ၊ ရွေးမျှမဆံ၊ ရွှပ်ထို ရွေးသျှင်အွယ်ရှိသောညောင်မုဒ္ဒထေပင်။ ပညောင်ပင်။ အရက်ပင်။ အင်ကြင်းပင်။ အဝန်းသောထပ်ပင်ကြီးနှင့်လည်းတူသော်မျှ၍။ အတွန်တရာရွေးလှသောကြွဲဒိဿာတာပန်းရနံမေတ္တာဖြင့်။ အခါခါရွေးစေလျက်။ စေတီမြို့နေမောင်ပေလိပ်။ ဆွေမိတ်ပေါက်ခေါ်ဝပ်သပ်သောအား။ စက်တရာဖြင့်မိတ်ကြားထိုက်ပါသည်။

ရန်း, *v.* to make a barrier on the side ; ကာသည် (obsolete). Der. ကာရန်း၊ စတုရန်း၊ စောင်းရန်း၊ တင်ရန်း၊ လက်ရန်း၊ အရန်းအကာ။

ရပ်, *v.* to stand, to stop, halt, remain, တန့် ; hence အရပ်၊ အဆရပ်၊ ဦးစကားထွန်းနှစ်ခွန်းပြောပါရစဉ်။

— ခံ, *v.* to hold out ; ခံရပ်, to withstand (an enemy) ; ရခံသည်၊ မေတ္တာရပ်ခံ, to petition (clerical).

ရပ် ဆိုင်း, *see* the parts ; ထရုရောက်သည့်နေရာတွင်ရပ်ဆိုင်းစေပြီး၊ ထည်စာကို ဓရပ်မဆိုင်းရှိကြရမည်။ ရပ်ဆိုင်းခရှိစေရမည်သာရွာသို့ပေးရှိရမည်။

—ထွရပ်မျိုး, *n.* a fellow-countryman, (a fellow-townsmen, a fellow-villager).

—ထန့်, *v.* same as ရပ်, 2nd def. ; ကျွန်တော်အမှုကိုရှေ့ကရပ်ထန့်ဆိုပြောပါဦး။ ကိုယ်တော်အရှင်သည်မြို့ကိုရပ်တန့်သည့်နေ့ကစ၍။ သူမိုးတားပြုပြင်ဝပ်စွာရှိပါသည်။

—နား, *v.* ; *see* the parts ; စာကိုဓရပ်မနားရှိကြရမည်။ စာရင်းထက်သွင်းရပ်နားရအောင်။ အခွင့်ကယ်မသနားတော်မူပါမည့်အကြောင်း။

—ထိမ်း, *v.* စစ်ရေးပြသည်ကိုရပ်ထိမ်းထိုက်နဲ့ပြီလား။ ထရုရပ်သည့်အနေထက်ထိုး၍မထုပ်စေနှင့်။ ရပ်ထိမ်း၍တားထိုက်ပါဦး။

ရပ်သပ်, *n.* small timber suitable for posts ; ခင်ဘျားအိမ် ရပ်သပ်ထပ်နှစ်လုံးရိုက်ပါသထံ။

ရပ်, *n.* a kind of flat basket.

ရမက်, *n.* desire, longing for ; ရမက်ကပ်သည်။ ရမက်ကြီးသည်။ ကာမရက်အရာမှာအလွန်ရမက်ကြီးသည့်လူငယ်စွာအရာ၌အလိုရမက်ကြီးသည်။

ရမထိ, *n.* a kind of fine cloth (not in ordinary use).

ရမ္ဘတ် (Pali ရမ္ဘတ်), *n.* appetite, lust ; အလိုရမ္ဘတ်။ ထဏှာရမ္ဘတ်, similar in meaning to ရမက်။

ရမ္ဘထာ, *n.* a species of large rattan used as ropes (not in ordinary use) ; ရမ္ဘထာကြိပ် (*pron.* ရမ္ဘထာမြိပ်).

ရမ်း, 1, *v.* to be slightly swelled ; less than အန်း ; မျက်နှာရမ်းတင်းတင်းရှိသည်။

ရမ်း, 2, *v.* to be abundant (obsolete).

—ရမ်းလွေ, *v.* to be sufficiently abundant ; used adverbially (rare in colloquial).

ရမ်းကား, *v.* to be haughty, insolent (*pron.* ရမ်းဝါး) စော်ကား ; ထယ်ရမ်းကားသည့်လူ။ စော်ကားရမ်းကားထယ်ပြုတတ်သည်။

ရယ် (frequently *pron.* ရည်), *v.* to laugh ; ငါရယ်ချင်လှသည်။ ရယ်ချင်လွန်းသို့အမျှားဆုတ်နေရသည် ; ရယ်ပြီး။ ရယ်ခါပြီးခါ။ ကိုယ်မထွကိုယ်မမြင်။ သူမထွကိုယ်ရယ်ချင်။ (In some parts of Upper Burma still *pron.* in conversation as *spelt*.)

—ဝေ, *v.* to laugh aloud ; သူငယ်ချင်းဆိုတာဝယ်ဝေနေကြသည်။

—ရွှင် or —ရွှန်း, *v.* to laugh and be merry ; ရယ်ရွှင်စရာထယ်ပြောတတ်သည်။

—ရွှန်းဖတ်ရွှန်း, *adv.* of similar import ; ရယ်ရွှန်းဖတ်ရွှန်းစကားပြောသည်။

—ထွန်းထွေး, *v.* to laugh derisively ; ကာသသားရပြီး ရယ်သွန်းထွေးနေကြသည်။

ရယ်ထက်, *v.* to laugh hard (not in general use).

ရေတိုင် (*pron.* ရေတိုင်), *n.* the middle south post in the main part of a house; *see under* ထွန်း။

ရသ (*pron.* ရ, သ) (Pali), *n.* flavour, taste; အရသာ။ ရသထဏှာခံစားသည်။

ရသာရုံ (*pron.* ရ, သာ, ရုံ) (from အာရုံ), *v.* flavour tasted.

ရဿ (Pali), *a.* short, အတို; *see* ဒီဃ။ တိုသောကာလ၌ ရှိတ်အပ်သောရကို။ ရဿခေါ်သည်, *e.g.*, အဗ္ဗုဿ။

ရသေ့, ၁ (ရသေ့), *n.* a devotee, ascetic; ကာထ ဒေဝီလ ရှင်ရသေ့။
 “Raci or Rathee means an hermit, a personage living by himself in some lonely and solitary recess, far from the contagious atmosphere of impure society, devoting his time to meditation and contemplation. His diet is of the coarsest kind, supplied to him by the forest he lives in; the skins of some wild animals afford him a sufficient dress. Most of these Rathees having reached an uncommon degree of extraordinary attainments, their bodies become spiritualized to an extent which enables them to travel from place to place by following an aerial course.”—Bislandet's Life of Gaudama; ရသေ့မိတ်ဖြေ ပြောသည်။ ရသေ့မိတ်ဖြေသာပြောသည်။ သည်အမှုငြိမ်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

—ရူး (ရသေ့ရူး), *n.* an instrument with two points one larger than the other, used in perforating and turning beads and buttons.

ရသေ့, ၂, *n.* a kind of fine rice.

ရထတ်, *n.* a reel on which thread is wound from the spindle; ရထတ်ချား, a wheel, anything that turns on an axis; စက်ရထတ်။ စပါးကိုရထတ်နှင့်ကြိတ်သည်။ ချားရထတ်ကဲ့သို့ တနှုန် ခွားခွားသိုလည် နှိုးပေး။

ရဟန္တာ (*pron.* ရဟန်းဒါ), *n.* an areeya (အရိယာ) of the highest order; အရဟတ္တပထဝ္ဋာန်, *see* အရိယာ. “The fourth of the paths leading to nirwána is called အရိယာအရဟတ်. The ascetic who has attained this is called Rahat (ရဟန္တာ). There are five great powers that the Rahat possesses—Irdhi (ဣဒ္ဓိ) or the power of working miracles, he can rise into the air, overturn the earth (မြေကြီးကိုထွန်နိုင်သည်), or arrest the course of the sun. (၂) The power to hear all sounds, from whatever being proceeding (ဒိဗ္ဗသောထဏှာထံ). (၃) The power to know the thoughts of other beings (ဗျာဓိတ္ထိဓာနနုတ္တာထံ). (၄) The power of knowing what births were received in former ages (ပုပ္ဖေဒါသနုဿထိ). (၅)

ရယ်ထက်, *v.* to laugh hard (not in general use).

ရေတိုင် (*pron.* ရေတိုင်), *n.* the middle south post in the main part of a house; *see under* ထွန်း။

ရသ (*pron.* ရ, သ) (Pali), *n.* flavour, taste; အရသာ။ ရသထဏှာခံစားသည်။

ရသာရုံ (*pron.* ရ, သာ, ရုံ) (from အာရုံ), *v.* flavour tasted.

ရဿ (Pali), *a.* short, အတို; *see* ဒီဃ။ တိုသောကာလ၌ ရှိတ်အပ်သောရကို။ ရဿခေါ်သည်, *e.g.*, အဗ္ဗုဋ္ဌ။

ရသေ့, ၁ (ရသေ့), *n.* a devotee, ascetic; ကာထ ဒေဝီလ ရှင်ရသေ့။
 "Raci or Rathee means an hermit, a personage living by himself in some lonely and solitary recess, far from the contagious atmosphere of impure society, devoting his time to meditation and contemplation. His diet is of the coarsest kind, supplied to him by the forest he lives in; the skins of some wild animals afford him a sufficient dress. Most of these Rathees having reached an uncommon degree of extraordinary attainments, their bodies become spiritualized to an extent which enables them to travel from place to place by following an aerial course."—Bislandet's Life of Gaudama; ရသေ့မိတ်ဖြေ ပြောသည်။ ရသေ့မိတ်ဖြေသာပြောသည်။ သည်အမှုငြိမ်းနိုင်မည်မထင်ပါ။

—ရူး (ရသေ့ရူး), *n.* an instrument with two points one larger than the other, used in perforating and turning beads and buttons.

ရသေ့, ၂, *n.* a kind of fine rice.

ရထတ်, *n.* a reel on which thread is wound from the spindle; ရထတ်ချား, a wheel, anything that turns on an axis; စက်ရထတ်။ စပါးကိုရထတ်နှင့်ကြိတ်သည်။ ချားရထတ်ကဲ့သို့ တနှုန် ခွားခွားသိုလည် နှိုးပေး။

ရဟန္တာ (*pron.* ရဟန်းဒါ), *n.* an areeya (အရိယာ) of the highest order; အရဟတ္တပထဝ္ဋာန်, *see* အရိယာ. "The fourth of the paths leading to nirwána is called အရိယာအရဟတ်. The ascetic who has attained this is called Rahat (ရဟန္တာ). There are five great powers that the Rahat possesses—Irdhi (ဣဒ္ဓိ) or the power of working miracles, he can rise into the air, overturn the earth (မြေကြီးကိုထွန်နိုင်သည်), or arrest the course of the sun. (၂) The power to hear all sounds, from whatever being proceeding (ဒိဗ္ဗသောထဏှာထံ). (၃) The power to know the thoughts of other beings (ဗျာဓိတ္တိဓာနနုတ္တာထံ). (၄) The power of knowing what births were received in former ages (ပုပ္ဖေဝါသနုဿထိ). (၅)

ရာ, 1, *v.* to be fit, proper, right ; အဝိသိသိ chiefly used as a qualifying affix, frequently euphonic ; ရာမရာထောင်ထောင်ထောင် ဖြင့်ဆိုကြည့်ပါဦး။ မိမိနှင့်မထန်သည့်စကားမပြောရာဘူး။ မင်းနှယ် မင်းမျိုးဖြစ်လျက်။ မင်းကျင့်တရားနှင့် မညီကျင့်မှုကား ဆုမ ဖြစ်ထားရာမျိုး။ လိုက်နှင့်မရသည့်အရာသွားကြည့်သည်။

ရာ, 2 (from အရာ), *verb. formative* denoting the object of an action, or the place of being or action ; sometimes reduplicated ; ဖြစ်ပွားရာအရပ်။ မိမိနှင့်သက်ရာကျိဉ္စေ့ချယ်သည်။ ရောက်ထက်ရာရာနားရှက်ပွယ်သောစကားများကိုပြောလေ့ဆိုလေ့ရှိကြသည်။ ပြောချင်ရာပြောလိုချင်ရာဆို။ ထုတ်ပြောလိုင်းမလုပ်နှင့်။

— ခြေ, *n.* land producing millet, sesamum, cotton, indigo.

ရာဝ (Pali), *n.* strong passion, particularly ထဏှာရာဝ။ ရာဝထိုးကြွင်း ရာဝနှိပ်စက်။ (ရာဝပိတနံ), ရာဝပူပန်။

ရာဇာ, *see* ရာဇာ။

— ဂုဏ်, *n.* the pride of a king, ruler, &c.

— ဂုဏ်ထက်, *v.* to feel the pride of royal blood ; ရာဇဂုဏ်ခေက်။ ရာဇဂုဏ်ရောင် (one of the royal virtues, of which there are eight).

— ဂိုဏ်း (from ဂုဏ်), what is unsuitable to be done or spoken ; *n.* what is improper to be done to a king (or government), disloyalty (sedition).

— ဂိုဏ်းထွတ်မထွတ်, *v.* to be not chargeable or chargeable with disloyalty, whether in speech or act.

— ဂိုဏ်းသင့်, *v.* to be guilty of disloyalty (sedition).

— ဝိဇ္ဇ, *n.* the stern-post of a boat or ship.

— ခဏ်, *n.* a beating, scourging, or pecuniary penalty inflicted by government authority.

— ခံ, *n.* a rule for royal observance, of which there are ten ; မင်းကျင့်တရား ၁၀ ပါး။

— နိမိ, *n.* a book of proverbs pertaining to government.

— ဝတ္ထု, *n.* a royal throne.

— ပရိယာယ်, — ဝါယာ, *n.* artifice used by kings or others in authority.

— ဝေ (ရာဇဝတ္ထု) (*pron.* ရာဇဝေ).

— ဝေဒ်, *n.* the anger of a king ; ရာဇဝေဒ်ပွား။

— ဖွတ် (ဝေ), *n.* a lattice fence (usually of bamboo) constructed with rhombic interstices, and erected by the side of a road passed by great personages ; ရာဇဖွတ်ထာ။

— ထွတ် (*pron.* ရာဇထွတ်), *n.* a sceptre.

ရာဇဝင်, 1, *n.* a history of kings, civil history; ရာဇဝင်ထိုး, *v.* to place on historical record; ရာဇဝင်မှိုင်း, to be discreditable in history.

—ဝင်, 2, *n.* a kind of tree.

—ဝတ်, *n.* heavy penalty inflicted by government; more than ရာဇဒဏ်။ ထွန်းတစ်ဆိုးတူးသည်ထက်ဆိုလျှင်။ ရာဇဝတ်ထောင်ခံပါသည်။ ရာဇဝတ်မိုးသေးမီးပွါး, criminal offences of a minor kind (သူ့ရာဇဝတ်သူထမ်းရွက်ခဲ့ရသည်။)။

—ဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ, *n.* the Code of Criminal Procedure.

—ဝတ်ခေါင်း (*pron.* ရာဇဝတ်ခေါင်း), *n.* rural police gaung in Burma; ရွာခေါင်း။

—ဝတ်ထိန်း, *n.* a petty constable, cutwal.

—ဝတ်မင်းကြီး, *n.* the Inspector-General of Police, Burma.

—ဝတ်မှု, *n.* conduct exposing one to a heavy penalty from government (a criminal case).

—ဝတ်ရုံး, *n.* a criminal court, [a Police office]; *comp.* ထရားရုံး။

—ဝတ်ဝန်, *n.* District Superintendent of Police, Burma; နယ်ပိုင် ရာဇဝတ် ဝန်ထောက်။ ရာဇဝတ် ဝန်ထောက်, an Assistant District Superintendent of Police.

—ဝတ်သင့်, *v.* to become subject to heavy penalty inflicted by government.

—သင်္ကြန် (သင်္ကြီ), *n.* a title of nobility.

—သတ် (from သတ်, to settle), *n.* a fresh enactment of government in addition to the standing ဓမ္မသတ်။ ဣန္ဒြိယရာဇသတ်ကြီးဥပဒေ, *n.* the Indian Penal Code.

—ဝတ်သား, *n.* a policeman; ရာဇဝတ်အမှုထမ်း။ ပုထိတ်သား။ ရဲသား။

ရာဇာ (Pali), *n.* a king; မင်းကြီး။ ရာဇာပဋ္ဌာနန်း။

ရာဇု, *n.* large scales; ဆွဲချိန်ခွင်။

ရာထူး (*pron.* ရာဒူး), *n.* an office under government; ရာထူးခန့်, *v.* to appoint to an office; ရာထူးချီးမြှင့်, *v.* to promote, exalt; ရာထူးဌာနံ့ကု။

ရာပြတ်, *n.* an apprizer appointed by government (or who has become one by public approval; သမုတိရာပြတ်, usually an appraiser of precious stones).

ရာရာသသ, *adv.* having no claim to, or concern with, to be သည် စကားမင်းနှင့်ရာရာသသပြောထိုက်သည့်စကားမေ့လျော့သူ။ သည်ပုဆိုးမင်းနှင့် ရာရာသသ။

ရာသီ (Pali), *n.* a sign of the Zodiac, of which there are twelve rasis or collections, namely, (၁) မိဿ (Mésa, a red ram)

[Aries], (2) ဗြဿ (Wrashaba, a white bull) [Taurus], (3) ဓဇေယျ (Mithuna, a woman and man of a blue colour, holding an iron rod and a lute) [Gemini], (4) ကရကတ (Karkataka, a red crab) [Cancer], (5) သိဗ္ဗ (Singha, a lion of a red colour) [Leo], (6) ကနီယ (Kanyá, a virgin of a dark colour, in a ship, holding a handful of ears of rice and a lamp) [Virgo], (7) တူလာ (Tula, a white man, with a pair of scales in his hand) [Libra], (8) ဗြစ္ဆ (Scorpio, a scorpion), (9) သဏ္ဍ (Dhanu, a figure of a golden colour, half man and half horse, with a bow in his hand) [Sagittarius], (10) မကာ (Makara, a marine monster) [Capricorn], (11) ကုမ္ဘ (Kumbha, a white man holding a water-jar) [Aquarius], (12) မိဗ္ဗ (Two fishes, looking opposite ways) [Pisces], the menses, menstrual discharge, female courses, ဥတု, မီးရင်။ [၁၂ရာသီပွင့်, *n.* a tree or plant which blossoms throughout the year (a perennial); ၁၂ရာသီသီးသည်, a tree which bears fruit throughout the year, as the plantain; ၁၂ ရာသီပင်, the name of a plant, also called ရာသီပင်; ၁၂ရာသီပလား, *n.* a silver bowl or cup with the twelve signs of the Zodiac chased on it].

ရာသီဝင်, *n.* the Zodiac.

—ရပ်, —ထိပ်, *v.* to have a suppression of the menses.

—ပန်းပွင့်, *v.* to have a return of the menses; ရာသီပေါ်။ ရာသီပြန်။ ရာသီလာ။ ဥတုပြန်။ ထခြားထားဖြစ်သည်။ (used by women alone); ထထိပေါက် (used by women alone).

—ဆွေးဖြစ်သည် (vulgar), same as ရာသီပွင့်။

—မှန်, *v.* to be regular in the menstrual discharge.

—ထင့်, *v.* to be after the proper time as the menses.

ရာဟု, *n.* a dark planet (ရာဟုဂြိုဟ်။ ရာဟုသံထောင်းဂြိုဟ်) visible only when coming over the disc of the sun or moon, and causing an eclipse; the regent of the said dark planet; called also အသုရိန် and ငုဂ်။ The sun and moon are at regular intervals seized by the asurs (အသုရာ) Ráhu (ရာဟု) and Kétu (ကေတု), and these periods are called grahanas or seizures (eclipses).—M.B.; ရာဟုဂြိုဟ်။ ရာဟုထောင်း။ ရာဟုနံ။ မိတ်းဇနော။ ကေရာဟု။ The ရာဟုထောင်း is between ကြာသပတေး and သောကြာ။

—ထင်း, *lit.* “Ráhu seizes,” but in an extended sense, to become eclipsed as the moon, *see* ငုဂ်ဘင်း။

ရာဟုလော, *n.* Rahula, son of Prince Siddhárhta (afterwards Gaudama the Buddha) and Yasódhará (daughter of Supra-Buddha).

ရိ, *v.* to be gentle, moderate ; chiefly used adverbially, as (ဝင်းထဲ) ထိရိနာသည်။

— ဖွတ် (ဖွတ်), *v.* to cling to, hang on, as a child to a parent, or a dependant to a man of power ; အဖွတ်ဖွတ်၍နေတတ်သောသားငယ်။ ကျွဲဆိုသောအမျိုးအမိနှင့်တယ်လောက်ပင်ကြာကြာ နေသော်လည်း အမိကိုခြင်သည်အခါရိဖွတ်တတ်သည်။

ရိက္ခာ, *n.* provisions, commonly provisions for a journey.

— တံကျေး (တံနပ်), — ထန်, — ဆန်ချေ, *n.* same.

— ထုပ်, *n.* a bundle of provisions.

— ထောက်ကျီ, *n.* a commissariat granary.

ရိတ်, *v.* to reap (စပါးရိတ်), mow (မြက်ရိတ်), shave (ဆံရိတ်) ; စပါးကိုရိတ်ဖြတ်။

ရိတ်ရိတ်, *adv.* intensive to ထိုး, ချင်းကိုထားနှင့်ရိတ်ရိတ်ထိုး။ ထင်းရွက်ကိုထားနှင့်ရိတ်ရိတ်ထိုး။

ရိပ်, *v.* to throw a shadow (obsolete in this sense), to hint at, intimate ; hence အရိပ် ; ရိပ်ပြောသည်။ ကျွန်တော်ကိုရိပ်ပြောမှန်းထိပါရဲ့။

— ခနဲ, *adv.* in the way of catching a glimpse of ; ရိပ်ခနဲမြင်ထိတ်ရသည်။

— ခါ, — ခါကလေး, — တိတ်တိတ်, *adv.* hintingly ; ရိပ်ခါပြောတွင်နားလည်သည်။

— တိုးရိပ်တိတ်, *adv.* hintingly ; ရိုးတိုးရိပ်တိတ်စောင်းပြောသည်။ ရိုးတိုးရိပ်တိတ်သိသည်။

— ဖမ်းဖမ်း (ထမ်းဖမ်း), *adv.* catching at the meaning of another ; လူကိုမမြင်သော်လည်းရိပ်ဖမ်းဖမ်းထိထိုက်ပါရဲ့။ အကုန်နားမထည်သော်လည်းရိပ်ဖမ်းဖမ်းနားလည်ပါရဲ့။

— မိ, *v.* to get a hint of, discover, recognize ; ခင်ဆွားတို့အကြံကိုကျွန်တော်ရိပ်မိသည်။ ကျွန်တော်ရေးသည့်စာအဓိပ္ပာယ်ကိုရိပ်မိပါရဲ့ထား။

— ရိပ်သိသိ, *adv.* by a very little ; မြင်ကျယ်ထွန်းဖို့ဟိုတက်ကမ်းနှင့်သည့်ပတ်ကမ်းလူကိုရိပ်ရိပ်သိသိသာမြင်ရသည်။

— ဝှဲ, — သံ, *v.* same as ရိပ် in certain combinations.

ရိပ်ရိပ်, *adv.* intensive to ပြေး။ ရိပ်ရိပ်ပြေးအောင်သွားသည့်သင်္ဘော။ လူ ၃ ထောက်ထွေထွေရိပ်ရိပ်ပြေးသည့်ထွေထွေ။

ရိ, *v.* to be darkish, dusky ; မိန်းမီသည်။ မျက်စိမီသည်။

— ရှန်စေ, ၁, *v.* to be giddy, dizzy ; ရူးစေ။

— တရော (frequently *pron.* ရိသရော), *adv.* darkly, duskily, as in evening twilight ; နေဝင်ရိတရော။ နေဝင်ရိတရော။

— ရိ, *adv.* indistinctly, obscurely, dimly ; နေဝင်ရိအချိန်။ ရိရိကလေးသာမြင်ရသည်။

ရီကော့ဒါ (ဝင်းကြီး), *n.* the Recorder of Rangoon.

ရီစတြာဝန်ထောက်, *n.* a Registrar.

ရုဏ္ဏ (Pali), *n.* a tree ; သစ်ပင်။

—ရီး (*pron.* ရှပ်ခရီး), *n.* a sylvan deity, a dryad.

—ရှု, *n.* an ascetic who lives under a tree, one of the thirteen austerities (ရှုထင်) ; ရုဏ္ဏမှူထင်ထောက်ထည်သည်။

ရှုတ်ခဲ, *see* ရှပ်ခဲ။

ရှပ်, *v.* to be coarse, as thread.

—ကြမ်း (from ရှပ်ငြိမ်း), *v.* same ; to be of coarse grain, to be coarse, violent, as language, *e.g.*, အပြောအဆိုရှပ်ကြမ်း။ အထည်အထွန်ရှပ်ကြမ်းသည်, to be rough, harsh, violent ; ကြမ်းတမ်း။ အပြောအဆိုအထွန်ရှပ်ကြမ်းသည်။ အပြောအမှုရှပ်ကြမ်းသည်။ အသွား အလာရှပ်ကြမ်းသည်။

—ရင်း, *v.* same, last def. ; ရှပ်ရင်းကြမ်းတမ်း also applied to personal appearance, *e.g.*, သူပိုပန်းထွဏ်ကရှပ်ရင်းကြမ်းတမ်းပါရဲ့။

ရှပ်, ၁, *v.* to pull, draw with a strain on the shoulder or breast, as a beast of burden, ရထားရှပ်းထွည်းရှပ်း။ သစ်ရှပ်း ; to pull contrarily in order to extricate one's self (to struggle to get free), ရှပ်းထွက်ပြေးသည် ; to react as an elastic body, ကော်ဝတ်ကြီးရှပ်းထိုထိုထွားသည် [to warp as wood, သစ်သားရှပ်းသည်], ရှပ်းထောင်။

ရှပ်, ၂, *v.* to be tumultuous, in a hurry, crowding before one another ; used only in an adverbial form ; ထူများရှပ်းရင်းရှပ်းရင်းနှင့်ရပ်ခြင်ကြသကား။

—ရင်းခတ် (*pron.* ရှပ်းရင်းဂတ်) [ရင်းခတ်မျှ], *adv.* in a tumultuous manner ; ရှပ်းရင်းခတ်မှု, *n.* an affray.

—ရင်းခတ်မြဲ [—ရင်းခတ်မျှမြဲ —ရင်းခတ်မျှခြင်], *v.* same as ရှပ်းရင်း။ အရိုးရထမ်းပေါ်မှာ ရှပ်းရင်းခတ်မြဲသည်အထွတ်အကပ်ခံရသည်။ ရင်းခဲမှာရှပ်းရင်းခတ်မျှမြဲခြင်ဝင်စွာရှိသည်။

ရှပ်, ၁ (from ရူပ, visibility), *n.* that which appears, namely, matter considered as an object of sense, opposed to နိ, mind ; a corporeal frame, animal body ; ထိုက်, appearance, symptom (the aggregate of the elements that constitute the body, outward form), ပုံပန်းထွဏ်ကရှပ်အဋ္ဌာရီသ [သည်ဘုတက်ရှပ်ကောင်းသည်။ (ရှပ်ပုံထွဏ်ကထက်ကောင်းသည်။) ရှပ်းသားထိပ်မည်] သည်ဘုရှပ်ညွတ်သည်ခင်းရဲထိပ်မည်]။

—ကလာပ် (*see* ကလာပ်), *n.* a corporeal collection or compound, of which eight are enumerated, namely, ဝဋ္ဌ, ဝန, ရသ, ကြာဏ။ ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော။ (ထဝတပါးထို့ပြောင်းသွားကွယ်ထွန်ရှိရာကျန်ရစ်သည့် ရှပ်ကလာပ်များထိုကောင်းမွန်စွာသဖြတ်ရအောင်ထထားပြထားထိုခြင်ထုပ်ထောင်ကြရမည်)။

ရှုင်ဆောင်, *v.* to assume an appearance; အရောင်ဆောင်သူထုပ်ထွက် နှင့်သူများ မထုပ်ထူးတင်အောင် ရှုင်ဆောင်သည်။ သည်သူရှုင်ဆောင်သို့ သာဓု ယော်ထင်သည်။ အသက်ကြီးငွေ့ပြီ။ (ရှုင်ဆောင် is also a term used to express the temporary return to consciousness and animation which some persons present on the point of death, သေခါနီးရှိရှုင်ဆောင်သည်)။

—ထု (usually *pron.* ရှုထု), *n.* image, idol (of a Buddh or Ra-
handa); အုရားရှုထုထောင်၊ ဓမ္မန္တရရှုထုထောင်၊ ဆင်းတုထောင်။

—တွက်, *v.* to compute by algebraic signs, *see under* အတွက်။
(ရှင်တွက်), a grammatical term ; ရှင်တွက်ထက်သေး။

—ပုံ, *n.* a painted or sculptured representation (a photograph); ထုသောရုပ်ပုံ၊ ရေးသောရုပ်ပုံ၊ ရုပ်ပုံပိုက်သည်။

—မ္ပါး, *n.* a multiplication of the body of deity (ဘုရား); မ္ပါး
ထောင်

—ပွါးဆင်းထု (*pron.* ရှပ်ပွါးဆင်းဒု), *n.* images, idols.

—ဗျောက်, *adv.* privately ; မထင်မရှား။ ကျွန်တော်အမှုရောက်ရှိမည့်လေးမြို့က ရှစ်ဗျောက် ထွက်ပြေး ခဲ့ရသည်။ လူမထိအောင် ရှစ်ဗျောက် ကတည်းက ထွားခဲ့သည်။

—ထထွေထာ, *n.* appearance, symptom ; ရှေးကတဲသို့စေ့ရှင်ထထွေထာ
ပျက်၍ ညိုးနွမ်းပြီးထွင်းအိပ်မမျှော်စားမဝင် ထဝီဒိန်ထခြောက်ခြောက်ဖြစ်နေ
သည်။

သေး, *n.* a puppet or marionette; ၎င်းငွေများထိုက်ဆန်းသန်ရှင်
သေးခေါင်းမြတ်လာဆပ်ပါဇော်, [ရှင်သေးဆရာ, the manager of a
puppet dramatic company; ရှင်သေးသွား, *n.* one who pulls
the strings of puppets].

—သေးဝင်း (*pron.* ရှင်သေးဝင်း), *n.* a puppet or marionette stage.

—ဆွဲ, *v.* to pull the strings of a puppet.

—သေးပွဲ (*pron.* ရှင်သေးဖွဲ), *n.* a puppet show.

သေးချုပ်စုံ, *n.* a collection of puppets of many kinds [ချင်းသေးချုပ်စုံပြသည့်။ချုပ်စုံသရာ, the manager of a puppet dramatic company is usually termed ချုပ်စုံသရာ by his troupe, ချုပ်သေးသရာ by the public].

ဇုဝ်, ၂, *n.* a certain alchemical composition; ဓါတ်ပျော်စပ်စေ့
သည်။

ရုပ်, 3, ၇. to take in, withdraw, hence အဝတ်ထုပ်ရုပ်သည်၊ ပေးလိုရန်
ထားလိုက်ပါ။

—ထိမ်း, *v.* same [to repeal a statute or order ; ဥပဒေကိုရုပ်ထိမ်း, အမိန့်ကိုရုပ်ထိမ်းသည်].

ရှပ် (ရှပ်), [not used singly].

ရုတ်ခနဲ, *adv.* instantly ; ရုတ်ချင်း။ ရှောင်တောင်။ ရုတ်ခနဲအမှတ်ရသည်။ ရုတ်ခနဲ
တထွားသည်။ ရုတ်ခနဲထိသည်။

—ချင်း (မြင်း), ထရက်, *adv.* same ; ရုတ်ထရက်မှတ်မိ။ ရုတ်ထရက်မတ်။
[ရုတ်ချင်းထ (*pron.* ရုတ်ချင်းခ), instantly, with a sudden rush or
spring].

—ရက်, —ရက်ခတ် (ခတ်), *adv.* in a bustle, flurry ; ထောင်ပြေးမြောက်
ပြေးရုတ်ရက်ခတ်ကြသည်။

—ရက်ခတ်ပြု (ရက်ခတ်ပြု), *v.* to make a bustle ; သည်မြို့ရွာရုတ်ရက်ခတ်
ပြုနေကြသည်။

—ရိုးရုတ်ရက် (ရုတ်ရိုးရုတ်ရက်), *adv.* same as ရုတ်ရက်။ ရုတ်ရိုးရုတ်ရက်ထက်
နိုင်သည့်ထူး။

—ရုတ် (ရုတ်ရုတ်), *adv.* quickly, rapidly, ထုတ်ထုတ် (rare in collo-
quial).

—ရုတ်ဆီးဆီး (ရုတ်ဆီးဆီး), *adv.* noisily, clamorously (rare in collo-
quial).

ရုံ, 1, *v.* to spring up in a cluster, as several sprouts from one
root ; မြတ်လေးပင်အိမ်ခေါင်မိုးကိုရုံတက်သည်။ ထူးပင်စင်ကိုရုံနွယ်သည်, to
overspread, as a vine ; သခွါးပင်ကိုပရုံပင်ကထွန်းပြီးရုံနေသည်, to
put on, as a priest's garment when going out ; သတ်နိုးရုံ။

—ထွေး (မြတ်), *n.* spear grass.

ရုံ, 2, *n.* a booth, shed, building for work or business, or storing
goods in ; ငါးမိရုံ။ စားပွဲရုံ (a dining club) ; ထားရုံ။ ဇာတ်ရုံ။ ထောင်
ချက်ရုံ။ ထွေရုံ။ ထင်းထုတ်, ရုံရိတ်, a sect of Buddhist priests un-
known in Burma ; *comp.* ထုံ. Der အရုံ။

ရုင်း, *n.* a kind of plant, *Phrynium*.

ရုံခတ်, *n.* a kind of wild pigeon.

ရုံသဓာန, *n.* a tumour in the armpit, sometimes called ထိန္ဒရဓာန။

ရုံး, *n.* a court-house, place where justice is administered ; *v.* to
collect, assemble, gather together, ရ ; seldom used singly ;
ရုံးထုတ်ထွေးတောင်း, independent authority.

—အရာရှိ, *n.* a member of a court.

—ထွေ, *v.* to disperse as the Magistrate and people attending
a court.

—စာရေး (*pron.* ရုံးစာရေး), *n.* a clerk of a court.

—ရ, *v.* same as ရုံး။ ရရုံး။ ထူးထူးရုံးရုံးနေကြသည်။

—စေ, *n.* a constable, bumbailiff ; ရုံးပြာထားရုံးထုတ်

—ရိတ်, *v.* to establish or build a court-house ; with reference
more to the authority of a Magistrate being established in a

certain locality than the actual construction of a court-house, မအူပင်ရုံးစိုက်ကထည်းကအခွန်ထောင်ငွေအတွက်တိုးသည်။

ရုံးဆင်း, *v.* to leave a court as a Magistrate or Judge.

—တက်, *v.* to attend court as a Magistrate or Judge.

—ထိုင်, *v.* to hold court as a Magistrate or Judge.

—ပိတ်, *v.* to close a court either at the end of each day or on the occasion of a government holiday.

—မြင်ကနား (*pron.* as spelt), *n.* the precincts of a court ; ရုံးရင်မြင်။

—ခွင့်, *v.* to open a court either each day or after a government holiday.

—မင်း, *n.* the presiding Judge or Magistrate of a court ; ရုံးတက်မှတ်ခံသည်။

ရုံးယုတ် (*pron.* ရုံးပဒါ), *n.* a kind of esculent plant (okra) (lady's finger).

ရူပ (*Pali*), *n.* visibility, appearance, အဆင်း. Der ရုပ် and အရုပ်။ အဆင်းရူပကောင်းသည်။

—တယ, *n.* the body collectively ; ရုပ်ရူပတယ။ ရုပ်ရူပတယထွေယထွေကျေသည်, *see* နာမတယ။

ရူပတ္ထန္တာ, *n.* materiality, *see under* ခန္ဓာ, "The Rupakkhando are " 28 in number, namely, Pathawidhatu (ပထဝီဓါတု), earth ; (2) " Apódhātu (အာပေါဓါတု), water ; (3) Téjodhātu (တေဇောဓါတု), " fire ; (4) Wáyodhātu (ဝါယောဓါတု), wind ; (5) Chakkhun (စက္ခု), the eye ; (6) Sótan (သောတံ), the ear ; (7) Ghánan (ဏာနံ), the nose ; (8) Jihwá (ဇိဟ္ဗ), the tongue ; (9) Ká-yan (ကာယ), the body ; (10) Rúpan (ရူပ), the outward " form ; (11) Saddan (သဒ္ဓံ), the sound ; (12) Gandhan (ဂန္ဓ), " the smell ; (13) Rasan (ရသံ), the flavour ; (14) Pottabban (ပေါဋ္ဌဗ္ဗံ), the substance, or whatever is sensible to the " touch ; (15) Itthattan (ဣတ္တတ္တံ), the womanhood ; (16) Pu- " risattan (ပုရိသတ္တံ), the manhood ; (17) Hadayawatthun (ဟဒယဝတ္ထု), the heart ; (18) Jíwitindriyan (ဇိဝိတိဋ္ဌိယံ), vital- " ity ; (19) Akásadhātu (အာကာသဓါတု), space ; (20) Káya- " winnyati (ကာယဝိညာဏိ), the power of giving, or receiving " information, by gestures or signs ; (21) Wachíwinnyati " (ဝစိဝိညာဏိ), the faculty of speech ; (22) Lahutá (လဟုတာ), the " property of lightness or buoyancy ; (23) Mudutá (မုဒုတာ), " softness or elasticity ; (24) Kammannyatá (ကမ္မဉာဏာ), " adaptation ; (25) Upachayan (ဥပဇာယ), aggregation ; (26) " Santati (သန္တတိ), duration ; (27) Jaratá (ဇရာတာ), decay ; " (28) Anichatá (အနိစ္စတာ), impermanency."—M.B.

ရူပါနံ (from ရူပ and အာနံ), *n.* appearance seen (မြင်နိုင်သောဝတ္ထု), လူ
ထို၏ ခံစော့သည်မျှသောရူပါနံကို အလွန်ခံစက်တတ်သည်။

ရူး, *v.* to be mad, insane. Der. အရူး (မိတ်ခကောင်း).

—တူးထူး, —တီးရူးထူး, *a.* partially deranged ; သည်သူသဘောရူးထူး
တူးရှိသည်။ ရူးတီးရူးထူးနှင့်ပြောဆိုသည်စကားနားမထောင်။ ထပ်ချင်ရာလိုသာ
ထုတ်တတ်သည်။

—နှန်း (နှင်း), —သွပ်, *v.* to be partially deranged ; အခါဝမ်းထဲကရူးနှန်း
ထောသူ။ သည်သူသွေးထေစောက်ပြန်လို့ရူးသွပ်သွပ်ဖြစ်နေသည်။

ဓေ, *I, n.* water.

—အိမ်, *n.* a water-closet, a privy, necessary ; ဓေသွန်အိမ်သာ။

—အိ, *v.* to be slack water.

—အုတ်နံ, *n.* a kind of tree.

—အိုင်, *n.* [a natural pool, pond, or lake.—S.] ; see အိုင်, *v.* to be
stagnant, not flowing [ဓေအိုင်ဝတ္ထု, an obsolete term having
the same meaning as ဓေအိုင်].

—အိုး, *n.* a water-pot (a chatty).

—အိုးဝင် (pron. ဓေအိုးဝင်), *n.* the spot above the knee where the
water-pot is rested when about to be raised to the head
or shoulder ; ဓေအိုးဝင်မှာ အနာပေါက်သည်။

—ဥ, *n.* a kind of water plant.

—ဥပေါင်း (pron. ဓေဥပေါင်း), *n.* a bubble.

—ဦးပေါက် (pron. ဓေဦးပေါက်), *n.* the first shower in the season
[also applied to water in ponds and fisheries reflowing into
a river when the water in the latter begins to fall at the end
of the rains ; ဓေဦးပေါက်ငါးရသည်] ; ဓေဦးထည်, *v.* to begin to
turn as the tide.

—င, *n.* cold water.

—တင်း (pron. ဓေတင်း), *n.* a guard stationed on the water ; ဓေတင်း
ထည့်၊ ဓေတင်း သံ (ထေးမြင်း).

—ကစား, *v.* to sport with, or in, water ; ဓေသထင်ကစားထော်မှုသည်။

—ထန် (pron. ဓေထန်), *n.* an artificial pond, a pool, tank.

—ထမိုး (pron. ဓေထမိုး), *n.* water set apart for drinkable water
(infrequent in colloquial) ; ဓေထမိုး, *n.* a kind of creeper.

—ထမိုးထင်, *n.* the triangle formed by the two protuberances on
the head of an elephant on the one hand, and the boss on
the nape of the neck just back of where it joins on to the
skull. The presence of this boss is said to constitute one
of the points by which the Burmese distinguish a white
elephant, even if its skin be perfectly black.

ရေကသပ် (ဝပ်), *n.* a tree, the *Erythrina lithosperma*.

—ကာ (*pron.* ခေဝါ), *n.* a water fender.

—ကူး, *v.* to swim, move through the water by the use of the limbs ; ရေကူးထတ်ခဲ့ထား။

—ကူးညာထင်, *v.* ; see ထင်ကူး, 1st sense ; to take a similar course in order to gain a point ; ရေကူးညာထင်ဖြော။

—ကိုင်, *v.* to wash the private parts.

—ကျ (*pron.* ခေကျ), *n.* the ebb-tide ; မိရေကျ။ ရေကျ, *v.* to ebb as a tide ; ရေကျမိ, *v.* to be overtaken by the ebb-tide.

—ကျက်ဇေ, *n.* cold water which has been previously boiled.

—ကျင်း, *n.* a trough, watering trough ; ရေထိုက်ရေကျင်း။ ရေကျသည့် ကျင်း။ ရေစားသည့်ကျင်း။

—ကျေးရေငှက်, *n.* a collective term for aquatic birds ; ဝမ်းဆဲ ထင်းသာ။ စက္ကဝက်။ စသောရေကျေးရေငှက်။ လည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံမိမိတို့ရှင် ကစားသည်ဖြစ်၍။ အမွန်ရှုရှင်ကွယ်ရှိ၏။

—ကျောက်, *n.* the chicken-pox ; ကျောက်ဖြူ။

—ကျော်, *n.* a natural communication subtending the bend of a river, or connecting one river or sea with another ; ရေကျော် ဖြတ်သွားသည်။ ရေကျော်ပေါက်ကသွားသည်။

—ကြက်, 1 (*pron.* ခေဂြက်), *n.* a kind of water-fowl [a rail or coot].

—ကြက်, 2, *n.* a small cuttle-fish with eight limbs.

—ကြက်ဓ, *n.* a water-hen.

—ကြည် (*pron.* ခေဂြည်), *n.* [clear water, ကြည်သည့်ရေ], an embryo in the stage of conception ; ကလေး။ ကလေးရေကြည်တည်း။ နေမင်း ထေးပူထောင် ပူထောင်။ မယ်အာခေါင်မြောက်ပါလို့။ ထက်ရေကြည် ထပေါက် ကတ်မျှသောက်ရသည်ရှိပေါင်မထုံမောင်။

—ကြည်ထော်, *n.* drinking water for the use of the king.

—ကြည်ဝန်, *n.* the officer of the palace who was charged with providing water for the royal household ; ရေကြည်ထော်အမှုထမ်း။

—ကြော (*pron.* ခေဂြော), ကြောင်း, *n.* a water-course, the channel of a brook or river, ရေကြောင်း (*pron.* ခေဂြောင်း).

—ကြောရှည်, *v.* to shorten distance (by water) ; *comp.* မြေကြော ရှည်။

—ကြောင်း, *adv.* by-water ; သောက်ကြာ ရေကြောင်း မသွားကောင်း ; *comp.* ကုန်းကြောင်း။

—ကြောင်းမာထိန်, *n.* a pilot, ရေကြောင်းပြ (pron. ခေဂြောင်းပြ).

—ကြွက်, *n.* the water-rat.

ရောဆင်း, *n.* the *Ficus cunia*, of which two varieties are described, the *Ficus cunia* proper and the *Ficus conglomerata*, *K.*

—ဝထဝ်, *n.* the *Crataeva hygrophila*, *K.*

—ဝ်, *v.* to draw.

—ဝဲ, *n.* ice ; ခေခဲရုံ, *n.* an ice manufactory.

—ဥ, *v.* to water a horse, bullock, buffalo.

—ဗှ်, *v.* to stand washing as clothes ; ခေဗှ်

—ဗှ်းယား, *n.* the *Drepanocarpus spinosus*, a large shrub with a tendency to climb. The flowers, which are small and white, have 10 stamens in a single slit sheath. The pods, which are reniform, contain but one seed. The roots powdered have the property of absorbing alcohol.—*K.*

—ဗှ်းဒီးဝ်, *n.* a water-stand ; ထင်းရဲယားခေဗှ်းဒီး

—ဗှ်းထတာ, *n.* a layman who erects a water-stand for the public as a religious offering.

—ဗျီ, *n.* fresh water as opposed to salt.

—ဗျီး, *v.* to bathe ; ခေရဲဗျီးဗျီးခေဗျီးဝ်း (*pron.* ခေရဲဗျီးဝ်း), *n.* a bath-room ; ခေဗျီးဝဲ, *v.* to bathe another (or an animal).

—ဗွန် (*pron.* ခေဗွန်), *n.* a water-rate.

—ဗတ်, *v.* to be thirsty, ခေဗတ်ဝ်းလျှံ

—ဗံ, *n.* salt water.

—ဗဲး, *n.* a species of snipe.

—ဝ, —ဝ်, *n.* the edge of the water ; ခေဝ်နား

—ဝဋ်, *n.* a kind of bird.

—ဝတ်, *n.* a drop of water ; ခေဝေတ်

—ဝေတ်, *v.* to pour out water, as in the ceremony of dedicating a religious offering ; ခေဝေတ်အထူထူ ခေဝေတ်ချထူ ထန်းခဲးဘူး ထေ့ထေ့ကြောင့်၊ ယခုတဝ်းပေါင်းဆုံကြသည်။ [ခေဝေတ်ပါ, to have one's interests, &c., bound up with those of another by reason of having made conjoint religious offerings in a past stage of existence, *e.g.*, Prince Siddharttha and Yasódhará.]

—ဝေ့, *see* ခဲဝေ့

—ဝ် (*pron.* as a noun ခေဝ်), *n.* pure water ; ခေဝ်ဖြန်း, ခေဝ် (*pron.* as spelt), to be pure as water.

—ဝ်, ၂, *n.* the lowest of the ebb-tide [*v.* to be at the lowest of the ebb-tide] [to be “dead low water.”]

—ဝည်, *n.* a water cask.

- ခေမင်း, *v.* to sound water [a leadsman].
- ဓာ, *n.* food, including eatables and drinkables ; ခေဓာထင်းမီး။
ခေဓာထင်းမီးအပြည့်အစုံရှိစေမည်။
- စားမိုး, *v.* an expression applied, by the Burmese living in the delta of the Irrawaddy, to tides which occur *after* the spring-tides, but yet attain (to a certain extent) to the rate of velocity of the latter.
- မိပ်, *v.* to put into water to soak, or for a bath ; ခေခွေးမိပ်, to put into a warm bath, soak in warm water.
- မိပ်, *v.* to be saturated with water so that the water oozes through ; မြေရေခွေးမိပ်ထွက်သည်။
- မိပ်, *n.* fresh water.
- မီး, *n.* a current ; ခေမီး, *v.* to flow as a current ; ခေမီးပျော့။ ခေမီးသန်။
- မီးကင်းပွါ (pron. ခေမီးကင်းပွါ), *n.* a disease of the gums, in which they are broken down as the bank of a river undermined by the water ; [cancer].
- ဝံ (ဝန်) (pron. ခေဝံ), *n.* the downward current of a stream.
- စောင်း (pron. ခေစောင်း), *n.* ; see ခေမော်။ ကျောက်စောင်းထက် ခေစောင်းထက်သည်။
- စွတ်, *v.* to be wet with water.
- စွတ် (pron. ခေစွတ်), *n.* the tooth of running water. “ The tooth of running water is very sharp, see how the Hudson has gnawed its way through the highlands, and the Niagara cuts its way through layer after layer of the solid rock.”—Maury's Physical Geography.
- ထင်နာမောင်း, *n.* a waterspout.
- ထန် (pron. ခေထန်), *n.* the opposing current, whether the natural current of a stream or a head tide.
- ဆိပ်, *n.* a landing-place ; ခေဆိပ်ကင်းနား။
- ဆိပ်ကင်းဝန်, *n.* a Port Commissioner.
- ဆေး, *v.* to wash with water.
- ဆိုင်, *n.* the place of meeting of different streams or currents.
- ဆွတ်, *v.* to wet with water.
- ဓါဝဋ်, *v.* to be weak-sighted, or partially blind from the effects of over-exposure to the rays of the sun falling directly or reflected from water.
- ဗွိ, *n.* the slimy, green substance that rises on water, damp ground, or wet timber ; moss.
- တက် (pron. ခေတက်), *n.* the flood-tide ; မိခေထက်။ ခေထက်ဦး (the first of the flood-tide) ; ခေထက်, *v.* to flow or rise as the flood-tide.
- ထကျည်း (ဝင်), *n.* a kind of tree.

ရေတံ, *v.* to lodge as water (ရေဝံ).

—စထရောင် (တံဆွေောင်) (*pron.* ခေဒရောင်), *n.* a trough (usually of bamboo).

—**ထဲ**: *n.* a lock or sluice-gate.

—ထိပ်, *n.* shallow water ; ဂေထိပ်တွင် နစ်သည်။

—**o88**, *v.* to be shallow as water.

—တံခွန် (*pron.* ဇေထွန်), *n.* a cascade, waterfall, cataract.

—တိုထို, *a. thin, watery, washy*; ခင်ကျားချက်သဏ္ဌိတင်းရေထိုထိုးတံ
မူလေးထို့အရသာခွေထိုး။

—ဝိဝိ, *v.* to strike against as running water.

—ဝိဇ္ဇာ, *n.* a ship's log, line and reel collectively.

—စိုင်းကြိုး, *n.* the log line.

—ခဲးငါး, *n.* a ship's log (unintelligible to the majority of Burmans).

—စွင်း (pron. ငေ့ခွင်း), *n.* a well.

—**အိုး**, *v.* to rise as the water of a river, [**ရေကြွ** has a similar meaning, *e.g.*, မြင်ရေအိုးလည်းကောင်း၊ မြင်ရေကြွလည်းကောင်း].

—∞ (*pron.* 693), *n.* the spring-tide.

—ထင်းဆိင်း, *n.* a yoke for carrying water-pots.

နတ္ထဝိသုဒ္ဓိ, *n.* the Hyades ; နေဝိသုဒ္ဓိ။

နပ်, *v.* to sink into the water (to drown); ရေနပ်၍သေသည်။
ရေနပ်စေး:ရက်ှိသည်, to superadd to a person's misfortunes.

— *v.* to have a dirty, greenish colour as river water, which the Burmese in the delta of the Irrawaddy aver takes place at the time of great epidemics.

—*ṣ*, *n.* earth-oil, petroleum.

—နံကြည်သစ် (နံကျပ်သစ်), *n.* clean, pure earth-oil.

—နီတံ, *n.* kerosine oil tin; ကျော့ဆီ, kerosine oil.

—နီဝှင်း; *n.* a petroleum well.

—နွေ, —နွေ, *v.* to rub with earth-oil.

—ဒုဝ (pron. ဇေဒု), *n.* the first of the spring-tide.

— Ca_2 , n. warm water.

—နိဝေဓာ, *n.* the ordinance of baptism ; နိဝေဓာနိဝေဓာ။

—*sp.*, *n.* an odoriferous liquid.

—**ပွဲတန်းပွဲ** (*pron.* ခေဇွဲတန်းပွဲ), *n.* a regatta combined with sports on shore; *usually* implying that permission has been given for gambling to be carried on with the latter.

—ပတ်, *v.* to dash water on or against, to bale a boat; မုန့်
သည်ရေပတ်ပါဦး။ ထွေကိုရေပတ်ထိုက်ပါ။

- ရေပတ်ကန်, *n.* the space in the centre of a Burman boat reserved for baling out water.
- ဝန်း (from ဝန်း, a flower), *n.* a spray, a *jet d'eau*; ထယ်သွားသည့် ရေပန်းတနေဒါထဲ။ ရေပန်းထ။
- ပူ (*pron.* ရေပူ), *n.* hot-water; ရေပူရေချင်းကင်းတွင်းပြီးလျှင်မြေဆုတ်ထက်နက်မြဲခြံနောက်ထောင်သို့လိုက်ရပါမည်အကြောင်း။
- ပူဆိုင်, —ပူကန်, *n.* a hot spring.
- ပုံး, *n.* a water bucket; သံပြွန်ပုံး, a galvanized iron bucket.
- ပေါက်, *n.* a drop of water; to spring a leak as a boat or ship.
- ပိုးရေမွှား, a collective term for water reptiles, insects, (including fish).
- ပြင်း, *n.* a strong current (to be strong as a current).
- ပြန်, *n.* distilled water, urine; လျှင်ထယ်။ အပေါ့။
- ပြည့် as a noun (*pron.* ရေပြည့်), *n.* the highest of the flood-tide; ရေပြည့်, *v.* to be high-water.
- ပြွန် (*pron.* ရေပြွန်), *n.* a water-pipe.
- ပထာ; (*pron.* ရေပထာ), *n.* a drinking-cup.
- ပေါင်း (*pron.* ရေပေါင်း) (from ပေါင်း, to puff up), *n.* a bubble; see ဥပေါင်း။
- ဖျဉ်းနာ (*pron.* ရေဖျဉ်းနာ), *n.* the dropsy; ရေဖျဉ်းနာစွဲ။
- ဖြန်း (ဖျန်း), *a.* sprinkling; *n.* a sprinkler, applied to such as substitute sprinkling for immersion in the rite of Christian baptism (also used as a verb, ရေဖြန်းသည်။ ရေမွှေးဖြန်းသည်)။
- ဖြန်းထွင်း (*pron.* ရေဖြန်းထွင်း), *n.* a water-cart.
- ထဲ, *n.* a species of wild goose.
- တွေ (from တွေ), *n.* a water-spout; ရေဆင်နာမောင်း။
- မာကျီ, *n.* a composition of မွေ့လျှော်, earth-oil, lime, cotton, &c., used for making vessels water-tight; ရေမာကျီထိုး။
- ရနံ့, *n.* a simple kind of wafer made of rice-flour.
- ရေ, *n.* a rapid in a river, a rush of water in a river occasioned by a projection from the land; ရေစွယ်ရေမော်။
- ရွှါ, *n.* the swallow, upper part of the gullet.
- မြှုပ်, *v.* to be submerged in water; ရေမြှုပ်ထင်း။ ရေမြှုပ်မြှုပ်။
- မြေရှင်, *n.* a title of His Majesty the King of Burma; ရေမြေရှင်သခင်ရှင်မင်းထရားကြီး။
- မွန်း, *v.* to be suffocated with water.

- ချေ့တ် (from ဆန်းမှုတ်), *n.* a water-dipper.
- ရှို, *n.* sponge.
- မျောထင်း, *n.* drift-wood.
- မျောထင်းထင်သပ်, *n.* drift-timber stranded.
- ခွာ (မြွာ), *n.* the water enclosed in the membrane that envelopes the foetus (the show).
- ခွာခွား (မြွာထွား), *v.* to be discharged (of the same).
- မြွှ်, *n.* the *Trewia nudiflora* [see ဝက်ခေါင်းတုံး (*pron.* ဝက်ခါး) —S.]
- မြွှ်ထက်နက်, *n.* a submarine torpedo ; ချေ့မြွှ်သင်္ဘော။
- မွှေး, *n.* liquid scent, water which has been scented.
- ထည်, *n.* a gentle stream ; ချေ့ထည်။
- ယုန်, *n.* a kind of herpes (a skin eruption) ; ချေ့ယုန်ကြီး။ ချေ့ယုန်ကထေး။ ချေ့ယုန်ပေါက်သည်။
- ထို, *v.* to leak.
- ရ, *n.* a water-mark ; ချေ့ရပေး။
- ရိုး, *n.* the course of a river or brook ; ချေ့ရိုးထိုရှောက်ရန်သည်။
- ထတ်ထံ, *n.* the sound of a boat song.
- ထောင်း, *v.* to water, pour water upon.
- ထဲ, *n.* a bathing garment, *see* next.
- ထဲ, *v.* to break river or burst into low land beyond the banks as the water of a river.
- ထဲပေါက်, *n.* an irruption of water from a river into the low land beyond the banks.
- ထုံ, *v.* to be water-tight (to be staunch as a boat or ship).
- ထုံဒိုး, *n.* a pot used in washing a corpse.
- ထုံမြတ်ချက် (*pron.* ချေ့ထုံမြတ်ချက်), *v.* to cook in mere water, without oil, &c. ; ချေ့ထုံမြတ်။
- ဝတ်ထိုး, *v.* to undermine and carry away, as a strong current the high bank of a river ; ချေ့ဝတ်ထိုးထိုးမြို့သည်။
- ဝပ်, *v.* to lodge in lowlying ground as water, ချေ့ဝပ်။
- ဝန်, *n.* a Deputy Governor of a maritime province, Port Officer ; ချေ့ဝန်ထောက်, Assistant Port Officer.
- ဝမ်းထဲ, *n.* a wild duck.
- ဝေ, *n.* the division of a stream into two currents [a watershed ; *comp.* German wasserscheide, from “*wasser*” water, and “*scheide*” where two things separate, from “*scheiden*” to separate].

ဇေသနံ, *n.* a bathing garment ; less frequently used than ဇေသနံ။

—သပ္ပယ်, *v.* to bathe, applied to priests and idols ; သုဇေးသပ္ပယ်သည်။

—သဒ္ဓန္ဒ, *n.* the *Ficus glomerata*.

—သထင်ပွဲထောင်, *n.* a royal water-festival ; ဇေပွဲသထင်ပွဲထောင်သည်။

—သမင်, *n.* a kind of water insect.

—သိကြီး, *n.* the lower border of a petticoat ; ထိကြီးသိကြီး။

—သု, *n.* a mermaid ; ဇေသု။

—သုကြီး, *n.* *Sesbania Egyptiaca*.

—သေ, *n.* a neap-tide [stagnant water, in contradistinction to ဇေရှင်, running water].

—သေငါး, *n.* a fish that has died in the water in which it has been kept after being caught.

—သောက်, *v.* to drink water, to be irrigated by the water from an irrigation channel (သည့်ဇေးသောက်သည့်ထွက်) ; ဇေသောက်မြစ်, *n.* the tap-root of a tree.

—သွင်းမြောင်း, *n.* an irrigation (distribution) channel.

—သွန်, *n.* a privy, necessary ; ဇေဒိပ်, ဒိပ်သာ။

—သွန်းပန်းတင်, *v.* to pour water into the ညောင်ဇေးအိုး။

—ထေဝ်း, *n.* urine ; အပေါ့, ကျင်ထေဝ်, မုတ်, ထေး။

—ထောင်းဒိပ်, *n.* the bladder ; ကျင်ထေဝ်ဒိပ်။

ဇေ, 2, *v.* to count, enumerate ; ငွေထက်ထောက်ရှိသည့်ဇေထိုက်စင်းပါ။

—တွက်, *v.* to count and sum up (to compute). Der. အဇေထွက်, မဇေထွက်နှင့်အောင်ဥစ္စာရှိသောသူဌေး။

—ရ, *v.* to be worthy of being reckoned ; used only in the negative ; မဇေရ, to be despicable, not worthy of being reckoned ; မဇေရထွက် (infrequent in colloquial ; အဇေ အတွက် သွင်းထောက်သည့်ထွက်ထွက်)။

—ရွတ်, *v.* to mention one after another (infrequent in this sense in colloquial).

—ရွတ်ခဲဇေး, *v.* to revile, accuse revilingly (infrequent in colloquial) ; သုဇေး၏အကျိုးယုတ်အကျိုးပဲ့ထွက်ခဲဇေးသည်။

ဇေး, *v.* to write, to delineate, paint ; အရုပ်ဇေးပန်းချီဇေး။

—ထူး, *v.* to transcribe, copy ; သည်စာကိုပြီးအောင်ဇေးကူးပါ။

—စပ်, *v.* to compose a writing.

ရေးစား, *n.* a writer's fee.

—ထား, *v.* to write, compose a writing (to commit to writing);
သည့်စာကိုမှတ်သားမိအောင်ရေးထားလိုက်ပါ။

—မှတ်, *v.* to write, put on record; သတိရသည့်အခါရေးမှတ်၍စေထား
မိသည့်အတွက်မေ့လျော့ခြင်း။

—ထား, *v.* to mark in letters or characters, to mark out, trace,
describe [to note down, to place on record in writing, com-
mit to writing, *see* ရေးထား]; သည့်စာရေးသားသောကောင်းမှုကြောင့်
ထထောက်တိုင်း ညာထပ်စာကြီးသောသူဖြစ်ပါစေသော။ သည့်စာကို ရေးသား
လိုက်ပါ။

ရေးကြီးခွင့်ထွတ်, *adv.* in the way of making much ado about
nothing.

ရေးမြား (from အရေး, business), *v.* to be clever, capable of man-
aging a business with skill and address.

—ထိမ္မာ, *v.* same; -ရေးချားထိမ္မာရှိသည်လူပါ။

ရေးရာ, *v.* same (generally applied to children); ထယ်ရေးရာထိမ္မာရှိ
သည့်အကလေး။

ရေးရေး, *adv.* obscurely; သိသိ။ ထမက်ကမ်းကို ရေးရေးကလေးဖြင့်ရသည်။
မျက်စိရေးရေးသာမြင်သည့် (ရေးရေးဖြင့် implies defect of vision).

—မိပ်မိပ်, *adv.* obscurely and by glimpses; ဖိတ်ကမ်းကလေးကိုရေး
ရေးမိပ်မိပ် ကလေးသာမြင်သည့် (ရေးရေးမိပ်မိပ်ဖြင့် implies that the
object seen is distant).

ရေးရေးထားသား, *adv.* cleverly (infrequent); လှပင်ထင်သော်လည်း ရေး
ရေးထားသားရှိသည်။

ရဲ, ၁, *v.* to be bold, courageous; ကျားမရဲတစ်။ လူမရဲတစ်။

—ကြက်သီးထ, *v.* to have a flush of desperate courage; ရန်သူနီး
ထိုကြက်သီးထသည်။

—ခေါင်, *n.* one pre-eminently brave (*lit.* the acmé of bravery),
le brave des braves; ရဲခေါင်ကျော်တင်။ ရဲခေါင်နောရတာ။

—စား (*pron.* ရဲစား), *v.* same; ထယ်ရဲစားဒုတိယ။

—စွမ်း (*pron.* ရဲစွမ်း), —စွမ်းသတ္တိ, *n.* courage and strength (in-
trepidity, prowess, especially military bravery); စစ်အရေးအ
ရာ၌ရဲစွမ်းသတ္တိအထွန်ရှိသည်။

—ထင်း (*pron.* ရဲထင်း), *n.* a broad axe, a battle-axe; ရဲထင်းထက်
နက်။ ရဲထင်းပုဆိန် (ထိကြားမင်းထက်နက်)။

—ထင်း, ၂ (*pron.* ရဲထင်း), *v.* to be bold to excess; ရန်သူ ၃ ထောက်
၄ထောက်ထွေထော်လည်းမကြောက်မန့် အထွန်ရဲထင်းသည့်လူ။

—တိုင် (*pron.* ရဲတိုင်), *n.* a castle, tower.

ရဲဗေဒ်ဖွဲ့ (ထောင်ဖွဲ့) (*pron.* ရဲဗေဒ်ဖွဲ့), *v.* to form a company of soldiers ; ရဲထောင်ဖွဲ့ (to band together for some nefarious purpose ; ရဲဗေဒ်ဖွဲ့သုံးသည်။ရဲဗေဒ်ဖွဲ့တိုက်သည်)။

—မတ်, *n.* a soldier ; စစ်သူရဲ။ရဲမတ်စစ်သည်။ရဲမတ်မိတ်ပါ။ရဲမတ်မိတ်ပါနှင့် ခင်းကျင်းထွက်ထောင်မှုသည်။

—ရင့်, *v.* same as ရဲ။ရဲရင့်ရင့်ပြိုင်သည်။

—ရုပ်ရဲရည်, *n.* bold appearance ; ရဲရုပ်ရဲရည်ထင်ရှားသည့်သူ။ ရဲရုပ်ရဲရည်နှင့်ထင်ရှားသည့်သူ။

—ရဲထောက်, *a.* flaming red ; ရဲရဲထောက်နီသည်, also used figuratively, *e.g.*, ရဲရဲထောက်တုန်းကြီးသည့်ခင်း။

—လံ, *n.* a war-flag, colours ; ရဲလံမိုက်ထားသည်။ ရဲလံနှင့်သင်္ဘောရံသွားသည်။

—ထောင်း, *n.* a fenced pathway into an enclosure or fort, wide at the entrance and gradually narrowing, in order to entrap beasts or men ; ရဲထောင်းသွယ်သည်။ရဲထောင်းသွယ်ပေးသည်။ [a war canoe].

—ထွေ, *n.* a war-boat.

—ဝံ, *v.* same as ရဲ။ရဲဝံဝံပြိုင်သည်။ကျေးဇူးရှင်ကိုရဲဝံဝံပြစ်မှားသည်သူ။

—သံသန် (သမ္ဘန်), *n.* a war-boat of European construction.

—သား, *n.* a soldier enlisted [a Policeman] ; ရဲအမှုထမ်း။ရဲထက်နက်ကိုင်။

ရဲ, 2, *v.* to be of a bright red colour ; mostly used in an adverbial form as an intensive ; ပေါက်ပင်ထပင်ထုံးရဲနေအောင်ပွင့်သည်။ဣန္ဒာရီစေတီကြီးမှာရဲနေအောင်ဣဈာယားသည်။

—ရဲဦး, *see* ဦး, 2nd def. ; သောက်ကြာကြယ်ကြီးရဲရဲဦးအောင် အရောင်ထွက်သည်။

—ရဲနီ, *v.* to be fiery red ; သတ္တထက်အရောင်ရဲရဲနီသည်။ လူချင်းထားနှင့်ထိုးခုတ်ကြထိုသွေးသံရဲရဲနီသည်။

ရဲ, 3, *v.* to be satisfied, contented, as in the phrase အံ့မရဲ [အံ့မရဲအောင်ကောင်းသည်။ မြတ်စွာဘုရား၏ ထန်ခိုးထောင်သည် ဆယ့်ယောက်ကြီးသည်။အံ့မရဲနိုင်အောင်သိရှိသည်, but seldom used singly ; hence ချင်ရဲ and ရောင့်ရဲ]။

ရဲရိ (ပင်), *n.* a kind of tree (one species of the morinda).

—ခိခိ, *n.* probably a diminutive species of the same (Pali ခုဒ္ဒယုပ္ပိတ).

ရော, 1, *v.* to mix, mingle ; နှော့, ပြင်း။

—စွက်, *v.* to add to and mix with ; မိန်းမစကားရောစွက်ပြောသည်။ထင်းထဲမှာရောရောစွက်၍စားသည်။

ရောင်, 1 (from အရောင်, brightness).

—ခြည် (*pron.* ရောင်ခြည်), *n.* a ray of light, lustre ; ရောင်ခြည်ထောင်, the rays of a Buddh ; ရောင်ခြည်ထောင်ထွက်သည်။

—ထောင်, *n.* divine effulgence.

—ဖြား (*pron.* ရောင်ဖြား), (ရွှေငွေ), *n.* a foil, thin piece of gold or silver placed in the ouch, under a precious stone (usually placed in the ouch of a stone of *inferior* value to give it lustre).

—လှံ, *n.* the conical cap on the head of an image of Buddh [the nimbus], the rays of light from the head of a Buddh ; ရောင်လှံထောင်သည်။ ရောင်လှံထောင်ထွက်သည်။

ရောင်, 2, *v.* to swell, be swollen ; more than ဖော။ ကိုယ်ထက်ရောင်။ မျက်နှာရောင် (to become inflamed as a sore).

—ရင်း, *v.* same.

ရောင့်, 1, *v.* to long for.

—ထက် (*pron.* ရောင့်ထက်), *v.* to aspire recklessly beyond one's abilities [as in becoming unduly familiar towards a benefactor or towards an over-indulgent parent] ; ကျေးဇူးကျန်မျှားလိုမျက်နှာသာပေးလျှင် ရောင့်ထက်ထက်သည်။ သားသမီးအလိုလိုက်လျှင်ရောင့်ထက်ထက်သည်။

ရောင့်ရဲ, 2, *v.* to be contented ; အိပ်လိုရောင့်ရဲသည်။ စားလိုရောင့်ရဲသည်။ ရောင့်ရဲ။

ရောင်း, 1, *v.* to sell.

—ချ, *v.* to sell ; ရောင်းချထဲထွက်။

—စွန်ဝယ်ရ, *v.* to be of the current price, a price at which it is easy either to sell or buy ; ကွန်သေ့လွေအထိုးဝဝစွာရောင်းစွန်ဝယ်ရရှိပါသည်။

—ထုတ်, *v.* same as ရောင်းချ (rare in colloquial).

—ဝယ်, *v.* to trade ; ရောင်းဝယ်ဖောက်ကား။

ရောင်း, 2, *v.* to be very dry, tending to decay, အလွန်လွှေခြောက် ; less than ဆွေး။ မြေ။ သစ်ရောင်းဝါးရောင်း (*pron.* သစ်ရောင်းဝခရောင်း) သည် သစ်ပင်အလွန်ရောင်းသည် ထေထိုက်မခံဘူး။ သည်အနုသစ်ပင်ချိုးချိုးရမည်။ သစ်ရောင်းချိုးမချိုးရ။

—ခြောက်, *v.* same.

ရောရဝ, *see under* ငရဲ။ ရောရဝ။ ပယာရောရဝ။

ရောယထိ, *n.* Aldebaran [a star of the first magnitude in the eye of the constellation Taurus (popularly called Bull's eye). It is the bright star in the group of five called Hyades] ; ရောယထိနက္ခတ်။

ရေခ, *verb. affix* denoting disapprobation or regret ; sometimes euphonic, particularly when used imperatively ; ထာမြင့် (မြင့်ထွင်) ဆန္ဒထွေကြရေခမည်။ မင်းတို့ဆီကြရေခမည်။ ရထွင်ပြီးရေခ။ ထာပေးရေခမည်ထံ့။

ရေခ, ၁, *v.* to scream as a fowl ; ကြက်ရေခ (this word is scarcely, if ever, used in colloquial).

ရေခ, ၂, *v.* to be very old, near withering, as the leaves of a tree ; more than ရင့် ; used in composition in combination with ညှိုး and ရင့်, but rarely met with in colloquial ; ဝက်ရွက်ထွေသစ်ထီးထွေ။

ရိ, *v.* to respect ; not used alone ; ခန့်, ထိ, လေး။

—ထိုး, *v.* to respect, treat with respect ; infrequent in colloquial, but met with in composition ; တုတ်ကုမိထိုးရှိခိုးပါ၏။

—ညွတ်, *v.* same (infrequent) ; ထုံးဖြာ၍ ရပကာမဖြင့်၊ မိညွတ်သဒ္ဓါ ကြည်ညိုပါ၏။

—လေး, *v.* to respect or reverence, treat with respect or reverence (most common) ; မိသေထိုးညွတ်။ သရာထွေးကြီးထူးအားထိုခန့်ညားမိသေ။ ရှောင်ကြည်ပေးကမ်း။ တက်နေလှလင်း။ ထွန်းသောသွင်ထိုး။ ကျွန်းထွင်စင်စင်။ ထူးရပ်ကံ။ ပူးရကံ။ ထွေရမ့်၍။ နိဗ္ဗာန်ကျပြည်။ ပျော်ရမည်ထည်း, he who reverences, gives place to, and makes offerings to his teachers and his elders, shall be in appearance as the youthful sun mounting in the heavens, and should a real Buddha have existence in the island (*i.e.*, Subbudeit), he shall adore and assuredly meet him and enjoy the golden country of Neibban.

မိုက်, *v.* to strike (with something) ; ပုတ်။

—ဝတ်, —ဒုတ် (မိုက်ဒုတ် ထောင်းထု), ပုတ် (မိုက်ပုတ်ထည်းခဲ), *see* the parts ; မြန်မာမင်းထက်ထက် ရာဇဝတ်ဆင့်သောသူများကိုဝါးညွတ်၍သေထုမျှောပါး မိုက်ဒုတ်ထုထောင်း၍စင်သည်။

—ဒတ်, *n.* the punishment ; ကြိမ်ဒတ်မိုက်ဒတ်ပေး, to inflict the punishment of flogging (as a Magistrate).

မိုင်း, *n.* a mat made of bamboos split and divided flatwise, မိုး ; *comp.* ကပ်, ၂ ; ဧည့်သည်အာဂန္တု ရောက်သည့်အခါပျာမိုင်းသင်ဖြူးခင်းခြင်း။ ထင်းတိုင်ထူးထူးကာ။ ကာခြင်း။ သောက်ချေချိုးရေ တည်ထားခြင်းဖြရမည်။ စစ်ကိုင်းမိုင်း။ ဝေသာထိမိုင်းမိုင်းကြမ်း (ကျူထရ်)။

—ထရ်, *n.* a side or partition of a house made of such mats ; မိုင်းထရ်ကာ (nowadays ထရ်ကာ is in far more frequent use).

—ပတ်, —ထိပ်, *n.* varieties of such mats ; စပါးထန်များထည်းနှင့်ထင်သည့်အခါမိုင်းပတ်နှင့်ပတ်၍ထင်သည်။

မိုင်း, *v.* to be wild (as an animal), uncivilized, uncultivated, unpolished, ဝေဠီထွေး [to be coarse, to be in bad taste, vul-

gar, to be rude, impolite as language] ; ထိုသို့နှင့်နှိုင်းယှဉ်မရိုးသူ (Prov.), it is not bad taste to compare one's self with others ; တတ်ရိုးသည့်ဒရယ်ကလေး။ အပြောအဆိုအတွန်ရိုးသည့်မိန်းမ။ ရိုးလေးနော်စွာဆိုရသည်, (or ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရသည်).

ရိုးရိုး (*pron.* ရိုးရိုး), *v.* same ; အပြောအဆိုရိုးရိုးသည်။ အနေအထိုင်ရိုးရိုးသည်။ အသွားအလာရိုးရိုးသည်။

—မျှ, *v.* to be insolent ; ခေါ်ကား (rarely, if ever, used in colloquial).

—ဖြ (*pron.* ရိုးဖြ), *v.* same (most common) ; အပြောအဆိုတတ်ရိုးဖြသည့်သူ။ အကြောင်းမဲ့သူတပါးသားသမီးများကိုရိုးဖြခေါ်ကားတတ်သည်။

ရိုးဝင်း (*pron.* ရိုးဝင်း), *v.* to help ; ညီညာ။ ကွန်တော်ထိစွာကိုရိုးဝင်းလိုပြပါ။

ရိုဟီး, an exclamation used by Burmese boatmen in rowing or paddling. (Burmese boatmen cry out the first half of the word ရို when raising the oar or paddle, and the second half ဟီး when bringing it down again ; ရိုဟီးလေးလေးဟီး။ ဟီးလေးလေးဟီး။ ရိုဟီးထေဟီးတသားထေ).

ရိုး, ၁ (from အရိုး, a bone, stalk, custom, ခေါ်ရိုး, ဝုံးရိုး) (a wet hollow or blind watercourse, *see* ဟိုးရိုး).

—ထူပင်, *n.* the မြားဆိပ်ပင်။

—ကောတ်ပွဲ, *n.* a Karin festival, at which the bones of a relation are collected and placed together after cremation previous to being deposited in some final resting-place.

—ကြီးရင်းကြီး, *a.* large, bulky, corpulent (implying having large prominent bones).

—စဉ်ကျွန် (*pron.* ရိုးစဉ်ကျွန်), *n.* a serf.

—စွဲနာ (*pron.* ရိုးစွဲနာ), *n.* the venereal disease ; ကာထသားနာ။ ထူရှီနာ။

—တော်ကောက် (*pron.* ရိုးတော်ဂေါက်), *n.* the person charged with collecting the bones of a member of the royal family after cremation ; ရိုးတော်ကောက်အမှုထမ်း။ ရိုးတော်ကောက်ဆင်။

—ဖြတ် (*pron.* ရိုးဖြတ်), *n.* stubble.

—မ, *n.* a ridge of high mountains ; ရိုးမထောင်တန်း။ မုဒိုင်ရိုးမထောင်။

—ရာ, *n.* hereditary succession ; အရိုးအရာ။ ရိုးရာအမှုထမ်း။ ရိုးရာရှင်ထုရင်။ ရိုးရာထူကြီး။ hereditary thugyi. [ရိုက်ရာ—ရိုက်ရာခံ applied to royalty.]

—လား, *verb. affix*, used as a strong negative, affixed to the root (colloquial) [*see* Grammar, sec. 121. In colloquial discourse, a strong negative is sometimes made by affixing ရိုးလား to the root, * * * as သွားရိုးလား, he goes not] ; တော်ရိုးလား။ ပေးရိုးလား။ သွားရိုးလား။ ဟုတ်ရိုးလား။

မိုး, 2, *v.* to be plain, simple, unadorned, ထန်ဆာဆင်; to be plain, simple, artless (ingenuous), ဝရိယာယ်မြဲ; to be honest, upright, ဖြောင့်မတ် [to be old-fashioned as dress, jewellery, articles of use, &c.]; တယ်သည်ထူကြီးသဘောမိုးသည်, this elder is of a very artless disposition; အပြောအဆိုတယ်မိုးသည်, he is very ingenuous of speech; ဖခင်တော်တော်မိုးသွားထိုကျွန်မမဝတ်ချင်ပါ, "as satin saungs have become rather old-fashioned, I do not wish to wear one."

—ဖြောင့်, —မတ်, —သား, *v.* same; ဖြောင့်သား။ တယ်အရာမှာမဆိုခင်ကျွန်းယုံထော့။ ကျွန်တော်ညီအထွန်မိုးသားဖြောင့်မတ်သောသူတယောက်ဖြစ်ပါသည်, have confidence in him, sir, in any matter; my younger brother is a very simple, upright man.

မိုးစုံထစေ့, *n.* a kind of weed with a minute yellow flower. The leaves, when bruised, are said to be good for poultices.

မိုးထိုး, *n.* a kind of tree.

မိုးထုံး, *n.* a kind of creeper (also called မိုးထုံးချောင်းခြားဝင်, because it is supposed to have the power of *crossing* and implanting itself on the opposite bank of a stream).

မိုးရက်, *v.* to glitter (used in a reduplicated adverbial form; မိုးရိုးရက်ပြီးပြီးဖြတ်တဲနက်သော ရောင်ခြည်ထော်ဖြင့်).

မိုးရဲ, *v.* to be bright, glittering; commonly reduplicated and used adverbially; မိုးရိုးရဲရဲ မီးထောက်မီးထွှံ့ မြင်ရသည်။ မိုးရိုးရဲရဲအရောင်ထသည်။

မိုးရိုးရိရိ [*adv.* obscurely, indistinctly]; နေဝင်ကျော်မိုးရိုးရိရိအချိန်။ မိုးရိုးရိရိမြင်သည်။

မိုးရိုးရွရွ, *adv.* like small animals running over the body; သောင်ပေါ်မှာဝန်းပျားမိုးရိုးရွရွသွားသည်။ မိုးရိုးရွရွ is also applied to the feelings, *i.e.*, ထည်ထူပြောသည်မှာ ကျွန်ုပ်တို့စိတ်ထဲမှာ မိုးရိုးရွရွရှိသည်။ ထောင်းချင်ထွပြီးဆိုင်းသံဘုံသံကြားသောအခါစိတ်ထဲကမိုးရိုးရွရွထချင်သလို။ ခုန်ခုင်သလိုဖြစ်သည်, also applied to words of itching, when perhaps the English words 'tickle,' 'ticklingly,' best convey the true meaning, *e.g.*, ထည်ခြောင်းထဲမှာ မိုးရိုးရွရွ ဖြတ်တတ်ထက်ရှိသည်။

မိုးထွသခါ, *n.* a kind of grass.

ရွ, 1, *n.* a mite, very small insect, frequently found on mushrooms; ရွကောင်။

ရွ, 2, *v.* to be friable, easily crumbled or pulverized, *e.g.*, ထယ်ရွသည့်ဆေးဆေးကောင်းမခံဘူး; appropriately applicable to eatables; ထယ်ရွသည့်အမည်းသားစားထိုကောင်းသည်; *comp.* ရွ [which has a similar meaning], to prance as a horse [ထယ်ရွသည့်ခြင်း။ ချင်

သေးလိပ်], to be (skittish) light, vain, unsteady, (wanton) in deportment and conduct ; နှိပ်စက်။

ရွက်, 3, *v.* to be soft, gentle ; chiefly used adverbially as တရွရွသွား။ အကလေးတရွရွသွားနိုင်ပြီ။ ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သွားနိုင်။ တရွရွသွားသည်မောင်ထက်။

ရွက်, 1 (from အရွက်, a leaf), *n.* a leaf, a sail.

—ထွပ်ပေါက်, *n.* a kind of plant (a species of house-leek, *Bryophyllum calycinum*) ; ဝဏ္ဏဗေဒ။

—ထွပ်မွှေ, *n.* ; see မွှေ, 2, *M.*

—ကြမ်းရေချို (*pron.* ရွက်ကြမ်းရေချို, *jyo*), *n.* leaves that are neither old nor young, what is middling, neither very good nor very bad (တယ်မထွေသော်လည်းရွက်ကြမ်းရေချိုရှိပါ၏)။

—ချ, *v.* to lower sail.

—ချွန်, *a.* sharp-leaved, elliptical.

—စပ်, *adv.* incessantly ; ဒရပ်။

—စိပ်, *a.* with fine leaves, pinnate, decompound, &c.

—ထင်, *v.* to set sail ; ရွက်ထူ (to hoist sail).

—ထင်ကြိုး, *n.* halliards.

—ထိုက်, *v.* to sail, move by setting sails to the wind.

—ထိုင်, *n.* a mast.

—ထိုင်ထူ, *v.* to step a mast.

—နီ, *n.* silver with a slight alloy ; ရွက်နီရွက်။

—နီချိုး, *n.* an amalgam composed of equal parts of silver and copper ; sometimes used as an object of comparison, *e.g.*, မင်းအစက။ ၁၀ ကဲ့ ၁၅ ကဲ့ ငါထင်သည်။ ထုပြန်လျှင်ရွက်နီချိုးထောက်ဘဲထင်ထားသည်။

—ဖော, *n.* a kind of yard, *see* ရွက်ထက်။ (to “bunt” or bulge as a sail) ; ရွက်ဖြူဖောဖော။ ရွှေသင်္ဘောနှင့်။ မြစ်ကြောအညာသို့တက်ထွက်။ “with bulging sails and gilded prows they shall ascend the channel of the upper river” (*i.e.*, Irrawaddy). This is said to be an old prophecy foretelling the annexation of Upper Burma.

—ဖျင်, *n.* Burmese cotton cloth used for sails.

—စွင့်ကြိုး, *n.* a rope for spreading a sail.

—ရ, *v.* to have a fair wind for sailing.

—ရှင်, *n.* a studding sail.

—ရွက်ကြိုး, *n.* brails in a ship's rigging.

ရွတ်ထက်, *n.* the yard of a sail; ထက်၍ထိုးသောရွတ်ထက်, a stud-ding-sail boom, သထောရွတ်ထက်။ [Note.—ရွတ်ထက်, a technical term of timber traders applied to long and straight timber, 60' x 3'.]

—ဝန်း, *a.* round-leaved.

—သထော, *n.* a sailing ship.

—သေး, *a.* small-leaved.

ရွတ်, 2, *v.* to carry on the head; (ရေအိုးခေါင်းပေါ်မှာရွတ်၍ရေခပ်သည်။ ခေါင်းထဲမှ ရေအိုး၂ထုံး) ရွတ်စေအပ်နှံ့၍, to sustain, carry on (to manage, conduct); စင်သူကြီးအမတ်ကိုခေါ်တော်မူ၍။ ငါ၏အမှုကိုထူထောင်။ ရွတ်သောသံဃ်သောအမတ်ကြီး။ နတ်ဖန်မိုင်းသောဘက်၌။ ခုနစ်ရာအပေါင်းဖြစ်သောအထွကြီးကို။ ငါပေးတော်မူလို၏, summoning the War Minister, he said, “You, O minister, who are entirely capable of conducting my affairs, to-morrow, when the day dawns, I wish to make a great offering of 700 kinds of gifts in all.”

ရွတ်, 1, *n.* a double cord applied to two parts of a thing, and tightened by turning a winch pin.

—တိုက်, *v.* to apply such cord; ထွေသွားအောင် ရွတ်တိုက်ထွေသည်။

ရွတ်, 2, *v.* to recite, repeat from memory; ခင်ဘူးရသည့်စာကိုရွတ်စမ်းပါ။

—ဖတ် (ထတ်), *v.* to read audibly; စာပေ ပိနုတတ် ရွတ်ဖတ်သရဏ္ဍာယ်သည်။

ရွတ်, 3, *v.* to be old, tough, leather-like; seldom used assertively. Der. အမာရွတ်။ အမာရွတ်။ အရွတ်ဝန်း။

—ထွ, *v.* same; အထိုးကြီးအိရွတ်ထွ။ အမတ်ကြီးအိရွတ်ထွ။

—ထွအိ, *v.* to be very old and withered; အထိုးကြီးရွတ်ထွအိကြီး။

—ထွကြီး, *n.* an old, dried-up fellow (also applied to comparatively young women of homely appearance; the nearest equivalent to ရွတ်ထွ, ရွတ်ထွအိ and ရွတ်ထွကြီး in English is probably “wizened”).

ရွတ်, 4, *a.* twilled, *e.g.*, ရွတ်စောင်, ရွတ်ပုဆိုး (ခြည်ပင်ပူးရတ်သည်)။

ရွတ်, *v.* to move spirally, curvingly; ထွန်း။

ရွတ်, *v.* to be quick in temper, rough, violent, ဖြစ်, 2; not used singly; ထတ်ရွတ်သည့်ထွ။

—ဖြစ်, *v.* same.

—ခွံ, *v.* to be bold, daring; used adverbially; rare in colloquial.

—ထတ်, *v.* to be petulant (ထတ်ရွတ်ထတ်သည့်ထွ) [also applied to horses, bullocks and buffaloes].

ရွံ့, *v.* to be disgusted with ; စက်ဆုပ် (to loathe) ; ဓာမကျန်းရှိသည့်အ
ခါစားသောက်ချင်၍။ ထမ်းကြံမြင်ချင်သည့်, ဆင်ဘူးအမှုအရာများကို
အတွန်ရွံ့ထားသည်, I am disgusted with your actions, sir.

—စရာ, —စွယ် (တွယ်), စချင်စွယ် (တွယ်) (*pron.* ရွံ့စချင်စွယ်), *a.* dis-
gusting, detestable (loathsome).

—ရှာ, *v.* same as ရွံ့၊ စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာစွယ်ရှိသောအကောင်ပုဂံ, a disgust-
ing, loathsome carcass.

ရွံ့, *v.* to quail ; less than ကြောက်, ဣအခါတထောက်တည်းရွံ့ထိုင်း
ရှောက်ပုံဘူး။ မြင်းဝရိထက်ကိုရွံ့ထိုင်းရှေးထိုင်းထိုးပုံဘူး။

—ကြောင်, *v.* ; see the parts ; ပြုစည်ကြံချင်ရွံ့ကြောင်ထိုင်းထောင်ဝါရဲရဲ
ထင်းထင်းပြုစုထောင်ပါမည်။

—ရွံ့ထွံ့, —တီးရွံ့ထွံ့, *adv.* fearfully, timidly ; အစိုးရဝင်းရွံ့ရွံ့ထွံ့ထွံ့
ထိုအထိုးရံပြောပုံပါ။

ရွာ, 1, *n.* a town, village, not a city (မြို့).

—ဆုတ်, *n.* a chief of temporary appointment, below a ရွာသူကြီး။

—ခေါင်း, *n.* a rural police gaung (in Lower Burma), other-
wise styled a ရာဇဝတ်ခေါင်း။ [a village gaung in Upper Bur-
ma appointed by the *ywa thugyi*].

—စား (*pron.* ရွာစား), *n.* the person who receives the revenue
of the town by a grant from the king.

—ထေဝ်, *n.* a village crier.

—ပုံကြေး, *n.* a fine imposed on a whole village collectively.

—သား, *n.* a villager, inhabitant of a village ; ရွာသူ, *n.* a female
ditto.

—သူကြီး, *n.* the thugyi (or chief) of a village.

ရွာ, 2, *n.* a polite term for witchery ; ရန်ခဲ။

—ချ, *v.* to treat in order to propitiate ; ရွာစာချ။

—ဝမ်း (ထမ်း), *v.* to bewitch.

—သား, *n.* a wizard.

—သွီး, *n.* a witch.

ရွှေ, 1, *v.* to hew ; *comp.* ဖျင်း။

—စင်, *a.* already hewn ; ကျွန်ထောင်သစ်ရွှေစင်ဖြစ်ပါသည်။

—ပေါ်, *n.* a carpenter's plane.

—ပေါ်အိပ်, *n.* the plane without the iron.

—ပေါ်ထိုး, *v.* to plane.

—ပေါ်ထွား, *n.* a plane-iron.

—ဖျင်း, *v.* to hew away useless parts ; ကျွန်ထောင်မှာအိပ်ထောက်မည်
ကြံရာကမိလှာမရသောကြောင့်သစ်များကိုသာရွှေဖျင်းထားသည်။

ရွေး, 2, *v.* to associate with familiarly and affectionately ; rarely, if ever, used singly.

—ပေါ် (ထော်), *v.* same [to be sociable, affable, *debonair* ; ဥပမာစဉ်းစိရည်ထက်သော်လည်း။ ထည်ထည်လိပ်လိပ်ရှိ။ ထယ်ရွေးပေါ်ထည် ထောင်းထကာကြီး။] [Note.—ပေါ်ရွေး is as of frequent use as ရွေးပေါ်, *e.g.*, ပေါ်ပေါ်ရွေးရွေးရှိသည့်လူ။]

ရွေး, 3, for ရွှေ

—ချိန်, *v.* to yield, be moderate, demand less (ရွေးချိန်ထောင်းသည်), to contract one's expenses into a small compass (ရွေးချိန်ထုံးသည်).

ရွေး, 1, *v.* to move from one's place ; နေရာရွေးသည် (အရာရွေးသည်)
Der. ရွေး။

—ပါး, *v.* to grow less, to decline (အရွယ်ရွေးပါးခြင်း).

—ထွေ့, *v.* to fall from (အရာမှရွေးထွေ့သည်), degenerate, deteriorate, decline (အားခွန်ဗထရွေးထွေ့သည်။ ကာထရွေးထွေ့သည်).

—ထွေ့, *v.* to fall from a situation, office ; *n.* condition, more than ရွေးထွေ့။ (အရာရွေးထွေ့သည်။ အလုပ်မှရွေးထွေ့သည်။ အနေအခြေရွေးထွေ့သည်) ကာထရွေးထွေ့။

ရွေး, 2, *v.* to be as much as, မှ (obsolete), *a.* as much as, အမှ [ဆိုသရွေးပြောသရွေး ထုံရတော့တော့။ ရှိသရွေးလူပါ။ ဆိုသရွေးနသရွေးကာလပတ်ထိုး။ ထယ်ရွေးထယ်မှရှိသည်ထိုမတ်နိုင်ပါ။]

ရွေး, 3, commonly written ရွှိ, *verb. affix*, continuative, and ; see Grammar, sec. 109. [In colloquial ထို is frequently substituted for ရွေး ; men as a rule make more frequent use of this affix than women ; ရွေး is said to be far less frequent in composition than formerly.]

ရွေး (ဝင်), 1, *n.* a kind of tree, of which there are two varieties, see ချင်ရွေး [in colloquial frequently corrupted into ခင်ရွေး] and ရွေးကြီး။

—ကြီး, *n.* the *Adenanthera pavonina* ; the seed of said plant used as a weight, one being equal to two of the *Abrus precatorius* (ချင်ရွေး), and therefore making a great pe, and three a small pe (ပဲ). [Note.—The ရွေးကြီး is said to resemble the ပဲခဏ်။ The leaf of the ရွေးကလေး creeper is eaten with the betel quid.]

ရွေး, 2, *v.* to select, choose (to be fastidious) ; လူပေါင်းတယွှိပ်အနက် က။ ခင်ထူးကြိတ်ရာထူးငါးယောက်ရွေးပါတော့။ (အစားအသောက်ရွေးသည်။ အိပ်ရာရွေးသည်။ နတ်ရွေးသည်, a term applied to fowls, buffaloes and bullocks).

ရွေးကောက်, —ရှယ်, *v.* same (အကောင်းအဆိုးရွေးကောက်သည်။ အထူးရွေးကောက်သည်။ ပညာရှိရွေးကောက်သည်။ နေ့ရက်ကိုရွေးချယ်သည်။ ယုတ်ဖွဲ့သည်ကိုရွေးချယ်၍ ဖြတ်သည်ကိုတူထန်းသည်)။

—ပေး, —ဖတ်, —ထူ, *v.* same ; မကောင်းသည်ကိုရွေးဖတ်၍ကောင်းသည်ကိုရွေးထူသည်။

—သန့်, *v.* to select and arrange in order.

ရွေး, ၃, *v.* to redeem, ransom. Der. အရွေး (redeem a pledge, take out of pawn ; ဆင်းရဲသောကြောင့် ကိုယ်ပေါင်ထားသည့်ပစ္စည်းမျှ ကိုယ်ရွေးပယူနိုင်ဘူး)။

—နှုတ်, *v.* same.

ရွေးတိ (ဝင်), *n.* a kind of banyan.

ရွဲ, ၁, *n.* a kind of bead made of different materials.

—ထုံး, *n.* a string of beads.

—ထုံး, *n.* a coloured glass ball of European manufacture (made of mica ?) attached to pagoda umbrellas, canopies over images of Buddh, &c. (a panoramic ball).

ရွဲ, ၂, *v.* to be pensile as a drop of water, (a tear, မျက်ရည်ထရွဲရွဲနှင့်), or as ripe fruit (ထိပုဆိုးမှည့်ထိုက်သည်မှာ ရွဲထိုနေရေသည်), or to seem so, as the water of a diamond ; (ရွဲ is also applied to emeralds, rubies and topazes ; ထက်အရည်ထည်သည့်ကျောက်ရွဲနေရေသည်)။

ရွဲခံ (ဝတ်), *v.* to purchase wholesale ; ထွင်းရွဲငါးရွဲငှက်ပြောရွဲ။ ရွဲခံရောင်း။

ရှု, *v.* to wound by a slight cut accidentally ; ထားရှုသည်။ ပထင်းတွဲရှုသည်။ရှု is also figuratively applied to feeling, *see* နှစ်ထုံးရှုသည်။

—နု, *v.* same ; သိနပ်ပေါ့ထဲထင်းရှောင်ထို ခြေကိုကျောက်ခဲရှုနုသည်။ ပြောင့်မျှားထိုးမိသထား၊ ရူးဝင်ရှုနုပါသည်ခင်ဘူး။

ရှုတ်, ၁, *v.* to be ashamed. Der. အရှုတ်ကွဲ, *adv.* in the way of being ashamed, abashed, ရှုတ်ထိုးရှုတ်ကန်း။ ရှုတ်ထင်းထင်း။

—ကြောက်, *v.* (the same, only stronger) ; *see* the parts.

—ကြောက်အေးထူး, *v.* to be emulous from a feeling of shame or abashment ; ရှုတ်ကြောက်အေးထူးပြုသည်။

—ဆေးခြေ, *v.* to say or do something to keep one's self in countenance, or apologize for something that one is ashamed of ; ထရားရှုံးထိုရှုတ်ဆေးခြေပြောသည်။ ရှုတ်ဆေးခြေ ထောင်းပန်သည်။ ထောင့်ပါဘူး ရှုတ်ဆေးခြေပြောသည့် စကားပါဘဲ။

—သီး, *v.* same as ရှုတ်ကြောက် ; used in the negative only (not used in colloquial).

ရှင်, ၃, *v.* to be joined, united by intersecting. Der. ထင်ရှက်။
 မိမိချင်းရှင်နေသည်။ သစ်ထိုင်းချင်းရှင်နေသည်။

—စင်, *v.* to associate, be in partnership, to have sexual intercourse (စင်ရှက် more common); လူချင်းစင်ရှက်ထိုနေသည်။
 ပစ္စည်းချင်းစင်ရှက်ထိုနေသည်။

—ထင်, *v.* to be closely connected (in any way); စင်ရှက်, to be mingled together; ရောနှောရှင်ထွေး (ထွေးရောရှက်ထင်။ ရောထွေးရှက်ထင်။ လူမျိုးများနှင့်ရောထွေးရှက်ထင်ပြုစားသည်) —သစ်ဝင်ချင်းရောထွေးရှက်ထင်နေကြသည်။

—ဖွဲ့, *v.*; see the parts; သည်ရေတန်ဖွဲ့မှောင်ပင်ရှက်ဖွဲ့နေသောကြောင့်ရေကို မမြင်ရ။

—သန်း, *v.* same as ရှက်၊ မိလင်းသားများရှက်သန်းနေသောကြောင့် ကြိတ်ထ ကိုမမြင်ရ။

ရှင်, ၁, *n.* a probationer for the priesthood; မောင်ရှင်ဘွဲ့မထေးရှင် ဖျက်ထက် (ထက်ပရိတ်ကျမ်း) လူဖျက်အရက်။ (ထိန်းဖျက်ထက်)။

—မြ်, *v.* to enter on the state of a probationer for the priesthood; ရှင်မြ်, a festival held on the occasion of a Burmese youth about to become a probationer for the priesthood. "It is an almost universal custom among the Burmese and Siamese to cause boys who have attained the age of puberty, or even before that time, to enter for a year or two some of the many Talapoinic houses, to put on the yellow dress, for the double purpose of learning to read and write and of acquiring merit for future existences. When a young lad is to make his first entrance into a house of the Order, he is led there to riding on a richly caparisoned pony, or sitting in a fine palanquin. He is allowed to use one or several gold umbrellas, which are held opened over his head. During the triumphal march he is preceded by a long line of men and women, attired in their richest dresses, carrying a large quantity of presents destined for the use of the inmates of the *kyaung* (such is the general name given to all the houses of the brotherhood in Burmah) the young postulant is to reside in. The procession in this stately order, attended with a band playing on various musical instruments, moves on slowly and circuitously through the principal streets of the town towards the monastery that has been fixed upon. This display of an ostentatious pomp is, on the part of the parents and relatives, an honour paid to the postulant who generously consecrates himself to so exalted a calling; and, on the

"part of the youth, a last farewell to worldly vanities. He
 "has no sooner descended from his splendid conveyance
 "and crossed the threshold of the *kyawng* than he is de-
 "livered by his parents into the hands of the superior and
 "placed under his care."—Bigandet's Life of Gaudama.

ရှင်ဆောင် (ဝေဆင်), *n.* a hypocritical probationer for the priesthood.

~~ရှင်ဆောင်~~, *n.* a youth about to become a probationer for the priesthood.

—ထောင်းထွဉ်, *v.* to perambulate a locality as a probationer for the priesthood.

ရှင်, ၂ (from အရှင်, lord), *n.* a title prefixed to the name of holy, inspired men, or ascetics; (ရှင်ဂေါထမ၊ ရှင်သာမဓိပုတ္တရာ၊ ရှင်ခေါင်ထန်၊ ရှင်ဝေတာကစ္ဆည်း။) (The Rahanda) ရှင်ဝေတာကစ္ဆည်း (wrote the သဒ္ဒါကျမ်း); ရှင်သီထိဝံသ (wrote the Parami Kan), ရှင်ဓမ္မသာဓု (wrote the Bôn Kan), ရှင်ဓမ္မဇောသ [copied (?) the Athakhta, အဋ္ဌကထာ], ရှင်ထုခင်ထသမ် [copied (?) the Tika, ဇီကာ]; ရှင်ဘာဝုလ (ဝေရ်) (ရှင်နာဂထိန်); sir, madam; a term of compellation used by women to persons rather superior, whether male or female; a title prefixed to names of girls and young women between ဝ and မိ ရှင်ရှင်ကျော့၊ ရှင်မိုင်းထုတ်၊ ရှင်မင်းသား, &c.; ရှင်ထက်ထက်လိမ့်မည်ထဲ (as in one woman saluting another), ရှင်ပြောသည့်စကားမတူပါ (as in a woman addressing a man or woman older or younger than herself). In some parts of Upper Burma and Southern Arakan ရှင် is used by *men* to one another, *e.g.*, ရှင်ထုထေမြန်မြန်ထား။

—ဝင်ထုရား, *see* အရှင်ထုရား [as a layman or laywoman (more frequently the latter) addressing a pôngyi; ရှင်ဝင်ထုရားထင်ရင်ထောင်ကြံထောင်မူပါသည်].

—ထုရင်, *n.* a king, မန္တလေးရှင်ထုရင်; ရှင်ထုရင်မ, *n.* a queen; ထိထိဝံသ ရှင်ထုရင်မ၊ ရှင်ထုရင်ဘုန်းမိလ်းထိုမြန်း၊ ထုပုန်းထောဌာမနေသာ။

—မ, *n.* miss; a term of compellation used by women to female members of the royal family, wives of officials, and occasionally amongst ordinary people towards their wives or other women, either elder or younger than themselves; ရှင်မထိုထက်သွားနေကြသည်။

ရှင်, ၃, *v.* to live, be alive, အထက်ရှင်။ Der. အရှင်; သည်ထိုင်းထိုမှိတ်ထွင်ရှင်ပါဝေဉ်ထား။

—ခင်းရှင်နား, *n.* business of life, particularly applied to rites and ceremonies to be performed; *comp.* အခင်းအနား၊ ရှင်မှရှင်ခင်း၊ ရှင်မှရှင်ခင်းဖြတ်, to part friendship, implying that persons thus parted cease from exchanging civilities with one another; of a less permanent character than ထေမှုထေခင်းဖြတ်။

ရှင်သံ, *n.* platinum, *see* အရှင် (ရှင်းသံ ?)

ရှင်ကစွန်း (ပင်), *n.* the female of the ထဲလှ (ထဲလှ) tree.

ရှင်ပါလှ, *n.* the male of the ထဲလှ (ထဲလှ) tree.

ရှင်း, *v.* to be perspicuous, to be clear, free from ; [သည့်နေရာ၌တောင်
မြောက်လေးပါး မြင်သာသည်။ သစ်ပင်စားပင် မရှိသောကြောင့်ရှင်းသည်] ;
frequently used actively, to make clear, free from, စင်စေ။

—ကွာ, *see* ကွာရှင်း။ ထင်မယားရှင်းကွာသည်။ ထင်မယားအရာမှ ရှင်းကွာ
ပြတ်စဲ, to be divorced as man and wife.

—ထင်း, *v.* same as ရှင်း။ အမှိုက်သရိုက်ပြီသစ်ပင်များကိုရှင်းထင်းလိုက်ပါ။
သည်စာ အဓိပ္ပာယ်ကိုရှင်းလင်း ဖြေဆိုပါ။ ရှင်းလင်း ချေပ (*pron.* ရှင်းထင်း
ချေပ), to refute as a charge.

ရှစ်, *a.* eight, ၈။

ရှစ်ကင်း, *n.* a species of ginger-wort.

ရှစ်ခနဲ, *adv.* rapidly and with noise, but less than ဟုန်းခနဲ။ ရှစ်ခနဲမီး
လောင်သည်။ သစ်တုန်းထားခေါင်းကိုရှစ်ခနဲရှသည်။

ရှစ်ချေး, *n.* *Holigarna longifolia*, *M.*

ရှစ်ရှစ်, *adv.* expressive of the noise which it imitates ; ရှစ်ရှစ်ရှစ်ရှစ်
နှံ့မီးလောင်သွားသည်။

ရှစ်ရှား (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Cicca albizzioides*).

ရှည် (*pron.* ရှေ), *v.* to be long, of great longitude, မျော ; to be
long, of great duration, ကြာမြင့်. Der. အတိုင်းအရှည်။ အတောင်
ရှည်သည်။ အလျားရှည်သည်။ ကောင်းရှည်သည်။ မအိပ်မနေအသက်ရှည်။

—ကြာ, —ထင်, —မြင့်, *v.* same, 2nd def. ; ကာလရှည်ကြာသည်။ ကာ
လရှည်ကြာစွာကပြုလုပ်သည့်အမှု။ အထိရံဘုရားကာလရှည်မြင့်လှပြီ။ ရှည်မြင့်
စွာကာလပတ်လုံးတည်စေရန်ကျမ်းဂန်ဆိုရေးသားခဲ့သည်။

—မျော, *v.* to be long, stretched out long ; အတွန်ရှည်မျောသောသစ်
ပင်။

—လျား, *v.* to be long in space or time ; ရှည်လျားသောတဝအသက်
ဆက်ကပြုခဲ့သောလူလိုက် ကောင်းမှု။

—ဝေး, *v.* to be long as a road ; more than ရှည်လျား။ ခရီးရှည်
ဝေးစွာလာခဲ့ရသောကြောင့်အလွန်ပင်ပန်းသည့်ရှည်ဝေးသောသံသရာကဖြတ်ခဲ့
သောတဝကျိပြန်ခြံမအောင်းမေ့နိုင်။

—သွေး, *v.* to prolong (time), procrastinate ; တာရှည်သွေးသည်။
အမှုကိုရက်ရှည်သွေးနေလျှင်ပျက်စီးစရာရှိသည်။

ရှည် (ထည်), *v.* to put together side by side (သည့်လူနှစ်ယောက်မတ်တတ်
ရှည်စမ်းပါ, as in matching two boxers or measuring the
respective heights of two persons) or laterally, not end to
end as ဆက်, *comp.* ထေ့. Der. တိုင်းရှည်။ နှိုင်းရှည် (sometimes
written ထည်) ; အိုးအိပ်ရာရှည်တွဲနှိုင်းသောထား, this is a term

frequently met with in documents relating to divorce cases ;
သင်္ဘောနှစ်စင်း ရှည်ချင်ကြသည်။ ဆင်နှစ်ကောင် ရှည်ချိမ်းကြသည်။ ပညာရှိ
သောသူကို ပညာမရှိသောသူကရှည်ဖြိုင်သော်လည်းမရှိနိုင်။ ပန်းထနော်မှာလုပ်
သည့်ဈေးနှင့်ထည်မှာလုပ်သည့်ဈေးနှင့်ရှည်ထိုက်တွင်မရှိပေ။

ရှည်တွဲ, *see* the parts ; ထင်ချင်းရှည်တွဲခြင်းခေါ်သည်။ နားနှစ်ကောင်
ရှည်တွဲချထားကိုကသည်။

—ရှည်, *n.* a thick plank used in constructing the side of a ship ;
(ရှည်ဖျပ်, a split plank).

ရှည်ဖျပ် (ပြတ်), *n.* a species of bauhinia.

ရှည်, *n.* a squirrel, of which there are many varieties.

—ဇေဝါ, *n.* one kind of squirrel [described as being of a red-
dish colour and having a long bushy tail. Said to be com-
mon in Upper Burma].

—ခွေ (*pron.* ရှည်ခွေ), *n.* (*see* ၇.—S.).

—နက်, *n.* the black squirrel.

—နီ, *n.* [the red squirrel, *Sciurus ferrugineus*].

—ပျံ, *n.* the flying squirrel, of which there are several species
in Burma.

—ထောက် (ဝင်), *n.* a species of wild asparagus ; ရှည်ထောက်ကြီး။
ရှည်ထောက်ကလေး။

—မြီး, *n.* the *Holcus sorghum*.

—ခွေ, *n.* the Assamese squirrel, the *Sciurus lokroides*.

ရှပ်, ၁, *n.* a clam, the little basket-shell.

—ပရပ်, *n.* a kind of clam.

ရှပ်, ၂, *v.* to graze [သေနှုတ်နှင့်ပြစ်ထိုက်သည်မှာပါးကိုရှပ်မှန်သည်], pass
over slightly touching [မြေကြီးထဲ ထူးရှင်း နှင့်အပေါ်ထွင်ရှပ်ထူး
သည်။ ကျန်ထော်ထို ဆင်ခွါနှင့်ရှပ်ရုံရှိသာ ထကယ်နှင်းထွင်သေပါ၏], to be
cursory, slight [မီးရှပ်ခါကလေး (ရှပ်ခါသပ်ခါ)ထောင်သည်], super-
ficial ; ထယ်အထုပ်အထိုင်ရှပ်သည့်လူ။

—ထိုက်, *v.* to shuffle with the feet (ထိနပ်ရှပ်ထိုက်စီးသည်။)

—ပူထိုက်, *v.* to apply the hand warmed by rubbing ; မိုက်မိထိုက်ပွန်း
သောဒဏ်ရာကိုရှပ်ပူထိုက်သည်, *adv.* earnestly [hurriedly ; ခင်သျှား
သစ်တာထိုအရေးထကြီးရှပ်ပူထိုက်လုပ်ရထိုက်မကောင်းသည်]။

—ပူစီးထိုက်, *adv.* earnestly, violently ; အပူအပြင်း [အမိန့်တော်ကျဉ်း
ကျပ်ထွသေပုကြောင့်အဖွန်ရှပ်ပူစီး (ဝစ်) ထိုက်ရပါသည်]။

—ဝလာဝ (from လှုပ်), *n.* a wanton woman ; used appellatively.

ရှပ်မိန့် (Eng.), *n.* champagne.

ရှပ်း, *n.* a Shan, one of the Shan race (also written ရှီး).

ရှမ်းကတူး, *n.* a Shan-Kadû, one of the Shan-Kadû race.

—တရှပ်, *n.* a Shan-Tayôt.

—ထောင်သူ, *n.* a Shan-Taungthu, one of the Shan-Taungthu race.

—ပြည်မှူးဆိုင်ရာအရေးပိုင်, *n.* Superintendent, Shan States.

—ပြည်ဥက္ကဋ္ဌရခွာဆိုင်ရာအရေးပိုင်, *n.* Superintendent, Northern Shan States.

—ပြည်မှူးဆိုင်ရာ ဝန်ထောက်, *n.* Assistant Superintendent, Shan States.

ရှယ်, *v.* to extend lengthwise, as thread for forming the abb for the warp (ရက်ကန်းရှယ်), or to be twisted into a rope.

ရှံ, *v.* to pass over rapidly without touching; ရေကြီးထိုးကင်းသွားသည်။ သေသနာနှင့်ပြင်သိုက်သည်။ သေသနာ၏သွားသည်။

ရှံ, *v.* to be backward from shame or fear; ခင်အားအိုးရကြီးများနှင့်စကားပြောသည့်အခါ ခြင်းထွက် ကျွန်တော်နှင့်သက်သိခံရ၍နောက်သို့

—ဘန့်, *v.* same, used adverbially; ခင်အားအိုးရကြီးများအဝတ်အစားနှင့်ပါးထိုး၍တစ်သိန်းရှိသောကြောင့်သောဝံ့။

ရှာ, 1, *v.* to seek, search for; ဧ, ထည့်သွင်းထိုးထွက်သည်။ ရှာပါထုံသော်လည်း။ သားအိုးထိုးထိုး။ မမြင်မတွေ့ဖြစ်ခဲ့၏။ ကျွန်တော်ပြောကံရှာ။

—ကြံ, *v.* to contrive to obtain; ကျွန်တော်မှအသုံးထိုက်အခါခင်အားငွေထုတ်ထောက်ရှာကြံပေးနှင့်ပါ။ ခင်အားငွေထိုးထိုးအမှုရှာကြံသော်လည်းမရနိုင်ပါဘူး။

—ဖွေ (*pron.* ရှာဖွေ), *v.* same as ရှာ (often preceded by ထိုက်ထံ); ထိုက်ထံထွေရှာဖွေထိုးထိုးရနိုင်သည်။ ကျွန်တော်သည်အနာတွင်ကျပါသည်။ ထွေအောင်ရှာဖွေထိုးထိုးကြပါ။

—ဒိုး, *v.* to seek and store up; ထောင့်ထပ်သီးသင်မြင်ရှာဒိုးခြံပင်ပန်းထိုက်ထပ်သည်။ သားအိုး ထိုးထိုး၍အသုံးထိုက်အခါအပင်အပန်း ဖျောက်ငြိမ်းကုန်၏။ ဗဟုသုတဖြစ်ထိုးထိုးမှအကျိုးဝန်ပုံရသော်လည်းရှာဒိုးမှသာအသုံးဗဟုသုတပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ရှာ, 2, *verb. affix*, denoting affection or sympathy in the speaker; သည်သူကတစ်ဆင့်ရနေရှာသည်။ သည်သူအားရာဂါထိုက်သွားသို့ခံနိုင်ရှာဧည့်သော်လည်း။ ခင်အားအကြောင်းကိုကျွန်တော်အကောင်းကောင်းထံပြောရှာပါသည်။ ဦးမောင်ကတစ်ဆင့်ရနေသောအခါရှာပါသည်။

ရှာထည် (*pron.* ရှာထည်), *n.* the red cloth of which the upper part of a Burman petticoat (အောက်ဆင့်) is made; အညာသူများရှာထည်အောက်ဆင့်နှင့်ထပ်ထပ်သည်။

ရှား, 1, *n.* the cutch, *Acacia catechu*.

—ချက်, *v.* to boil cutch.

—ခေး, *n.* cutch; ထန်ကားဦးကကွင်းနုပါ။ ငမ္ဘာကသေးကွင်းသီးထောင်နှင့်စောင်းကထိုးဖြူ ပြည်ကရှားသားထိုးထိုး။

ရှား, ၂, *v.* to be scarce (rare) ; ထူထိုထူထယ်ရှားသည်။ အစားအသောက်အတွန်ရှားသည်။ (or ရှားပါးသည်။) သည်အရပ်မှာ သစ်ပင်ဝါးပင်အတွန်ရှားသည်။

—ပါး, *v.* same ; လိုချင်သည့်ထုန်ရှားပါး၍။ ဈေးနှုန်းကြီးသောကြောင့်မဝယ်ချေခွဲပါ။ ကြောက်ပန်းထောင်းအရပ်၌ရေအတွန်ရှားပါးသောကြောင့်။ ထန်းရည်ထိုသောက်ရကြသည်။

ရှား, ၃, *v.* to remove out of the way (to give place) ; ပယ်, ဖယ်, တဆိတ်ထွားပါရစေရှားထိတ်ပါ။ သည်သူထိုအတွန်ရှင်ထွေးသည်ရှားထိတ်မှတော်မည်။ ထပ်ရှားရှား။ ခြောက်ကြားစေးချီ။ ခုံမြိုင်ကြီးထဲ၌။ ထွေးပြတ်စုတ်ရသောထိုက်ဖြင့်။ သစ်ပင်ထက်ထိုက်ပြေးလေ၏။

ရှားစောင်း, *n.* the euphorbia plant, prickly-pear.

—ကြီး, —ဝါး, —ချဉ်, —ရတ်တို, —ပြဿ်, —မြင်းနား, —ထိပ်နိတ်, —ထက်ထက်, —ထက်ညှိုး, *n.* varieties of euphorbia.

—ထက်ပင်, *n.* the aloe plant.

—ထက်ဝါး, *n.* the cactus.

ရှိ, *v.* to be (in some place or belonging to) ; *comp.* ဖြစ် ; ရှိပါစေ or ရှိပါလေစေ, let be, let it be ; in the negative it is sometimes used to denote that a person is dead, *e.g.*, ခေပ်ပန်းအိုးမရှိဘူးထို ဆိတ်ငြိမ်းသည့် often follows the verbs ထွေ, ရ, ရောက်, *e.g.*, ထွေရှိသည်နှင့်။ ရရှိသည့်အခါ။ ရောက်ရှိရာ။ [ရှိ in Burmese racing parlance is equivalent to the English expression "I will back" or "I will bet on," *e.g.*, ထောင်ငွေရှိ, "I will back Baw Ngwé."]

ရှိခိုး, *v.* to raise the hands, the palms being placed together, an act of respectful obeisance or homage ; ထက်အုပ်ချီ။ ရှိခိုးသံတော်ဦးထင်ပါသည်ဘုရား။ ရှိခိုးနားထောင်ကျောက်ပါသည်ဘုရား။ ရှိခိုး is also used amongst ordinary persons when earnestly entreating another to do something, *e.g.*, ပြောပေးပါခင်ဗျားရှိခိုးပါ၏။

—ပူဇော်, *v.* same ; ရှိခိုးပူဇော်တန်ထော့ပါ၏။

ရှိရှင်ခိုး, *v.* same, language used to young children ; ရှိရှင်ခိုးထိုက်, (as a parent telling a child to make obeisance to a pôngyi, pagoda, &c.)

ရှိန်, *v.* to be hot, ပူ (as the sun or fire) ; also used to denote re-fracted heat ; နေရှိန်သည်။ မီးရှိန်သည်။ Der. အရှိန်, to have velocity, be rapid, to be efficacious, powerful.

ရှိန်း, ၁, *v.* to be hot, ready to start, as tears ; မျက်ရည်ရှိန်း။

—ခနဲ, *adv.*

—ရှိန်း, *a.* hot, smarting as the face from the sun, or the tongue from chillies ; နေရှိန်းရှိန်းပူ။ ရှိန်းရှိန်းကြီးပူ။ ငရုတ်သီးဝေးထို့သွားရှိန်းရှိန်းစပ်သည် (or ပူသည်)။

ရှိန်း, 2, *n.* the power of becoming invisible ; ရှိန်းအထတ်။

—ဆေး, *n.* medicine causing one to become invisible.

—ပြီး, *v.* to have the power of becoming invisible ; ရှိန်းပျောက်။

—တန်ဆာယာ [or အန်ဆာယာ], *n.* same as ရှိန်း။

ရှိန်းခို (*pron.* ရှိန်းဂို), *n.* asafœtida [ထိန်းခို is said to be the more correct orthography].

ရှိန်းရှိန်း, *adv.* of sound.

ရှိရှား (ဝင်), *n.* a kind of tree.

ရှိထိုး, *v.* to hiss ; [to play as boys, calling ရှိ with a prolonged sound, ဒီထိုးတစား].

ရှိရှိ, *adv.* hissingly ; ရှိရှိဖြည့်။ မြေရှိရှိဖြည့်သံကြားခဲ့ထား။

ရှု, *v.* to look, look at, behold attentively ; more than ကြည့် (and when used in the same sense, more elegant than ကြည့်), to consider, meditate on ; ညာဏ်ဖြင့် ရှုစားသည်။ စိတ်ကူးနှင့် ရှုကြည့်။ (မြတ်လေးဝန်းထိုးပေးခဲ့သော။ ရှုမခန်းသည့်နန်းထိပ်ခေါင်)။

—စိတ်, *v.* to be not averse to (one kind of နာထိ), to be partial, lenient, kindly disposed towards, to show indifference in a dispute ; မိမိနှစ်သက်သောသူပြုချင်မကောင်းပင်ပြုမိသော်လည်း။ ကောင်းသည်ဟုထင်မှတ်သောသူကြောင့်ရှုမတနိုင်သည်။ မောင်မင်းပြုသည့်အမှုထမ္မာရှုမိတ်နိုင်စရာမရှိ။

—မျှော်, *v.* ; see the parts ; ထိုအခါ မတ်တော်ခမည်းတော်တို့ခံရာနန်းပြဿဒိကိရုမျှော်တော်မူ၏။ ကျွန်တော်မရှိသည့်အခါကျွန်တော်အိပ်စုစည်းများကိရုမျှော်ရပ်ပါ။

ရှုတ် (from ထုတ်, to be inferior), *v.* to put down. Der. မီးရှုတ် (rarely, if ever, used singly in colloquial).

—ချ, *v.* to put down, degrade ; [ရှုတ်ချပြော, to vilify, disparage, decry] ; သုတပါး၏အကျိုးယုတ်အကျိုးမဲ့ရှုတ်ချပြောထားသည်။ အရာမှရှုတ်ချသည်။

ရှုန်းရှုန်း, *adv.* hissingly, as wind impinging on fire ; ယုန်းယုန်းမည်။

ရှုပ်, 1, *v.* to snuff up [ဝန်းထိုးခေါင်းနှင့် ရှုပ်နမ်းသည်], to draw (water) into the mouth ; ချေ့ထုပ်သောက်သည်, to sip, sup ; ရဟန်းများဆွမ်းကိရုပ်ရှုပ်ရှုပ်ပြုခြင်းပေးကောင်းဘူး။ ဟင်းကိရုပ်စားနှင့်။

ရှုပ်, 2, *v.* to be tangled (ခေါင်းမဖီးရထိုဆပ်ရှုပ်သည်), intermixed, confused, jumbled together ; (to be mischievous, intriguing) ထွေး။ အရှိုက်ရှုပ်သည်။ အယုပ်ရှုပ်သည်။ တယ်ရှုပ်သည်လူ။

—ဆင်း, *v.* same (infrequent), (rarely, if ever, used in colloquial).

—ထွေး, —ရှုတ်, *v.* same as ရှုပ်။ အမှုရှုပ်ထွေးသည်။ မြည်ရှုပ်ထွေးသည်။

ရှုပ်ရှက်ခတ်, *adv.* confusedly, in confusion; မြို့ရွာမပြင်သက်ရှိသည် နှင့်ထူများရှုပ်ရှက်ခတ်ဖြစ်နေကြပြီ။ ခုန့်ကုန်မြို့ဆိပ်ကမ်းတွင်ထွေသဘောရှုပ်ရှက် ခတ်နေသောသူကြောင့်ကမ်းထို့ဝင်၍ဆိုက်နိုင်ပါ။

ရုပ်, 3 (from ရှုပ်), *v.* to gather in, contract (*trans.*), to clew (a sail, ရှက်လိုရှုပ်သည်), *see* ရှုံ့ဖွင့်ကြိုးရှက်ကြိုး။

ရှုံ့, *v.* to be wrinkled, shrivelled; [ဆိုလိုမျှမှာခေမျှားရှုံ့ကုန်ပြီး နှာ ခေါင်းရှုံ့, to sneer, နှာခေါင်းရှုံ့၍မေးခေါ်ခြင်း], to be contracted, shut up as an umbrella (ထီးကိုရှုံ့သည်) or a purse by drawing a running string; ဆိတ်လိုရှုံ့ထားသည်။

—ခွက်ခွက်, —ဝက်ဝက်, *a.* wrinkled and hollow; သည်ထူမျှတ်နှာရှုံ့ခွက် ခွက်နှင့်ထတ်အရုပ်ဆိုးသည်။

—တုံတုံ, *adv.* diminutive of ရှုံ့ (frequently *pron.* ရှုံ့တုံတုံ) ရှုံ့တုံတုံ ထေ့ဝါနှင့်။

—တွ, *v.* same as ရှုံ့, but intensive; (အနာပျောက်ခါနီးထို့အသားအရေ ရှုံ့တွမှုရှိသည်)။

—တွတွ, —ဘီးရှုံ့တွ, *adv.* of similar import; သရက်သီးနှင့်ညှိရှုံ့တီးရှုံ့တွ နေသည်။

—ထုံ, same as ရှုံ့, 1st def. (ထိနတ်မီးကင်ထုံသားရေရှုံ့ထုံထိုက်ထားသည်)။

ရှုံး, *v.* to fail, be defeated in a rivalry or contest; to lose, that is, not to gain or win (as a trader buying paddy at Rs. 80 a hundred baskets and selling at the same rate). Der. အရှုံးခံလုံးရှုံးအရိက္ခစနုတ္တဝင်းသည်။ ထိုစကားကိုဆိုလိုက်ပြီးလျှင် မိဖုရားကြီးကိုခေါ်၍ အဘတ်စပ်သုံးခြင်း မည်သည်တား။ ရှုံးအံ့သည်။ နိုင်အံ့သည်။ မသိနိုင်ချေဖြစ်သည်, after Prince Areitta Zanecca had spoken these words, he summoned the chief queen and said, "in what is termed war one cannot know whether one shall be defeated or prevail;" ထည်နှစ်ပေါင်းရောင်းထိုရှုံးသည့်အတွက်ရှေ့နှစ်ခါ ဆက်ထက်မရောင်းဝံ့တူး, as I have sold paddy at a loss this year, I shall not venture to continue to sell it next year; မြင်းနီနှင့်မြင်းဖြူပြိုင်တိုးခါ မြင်းဖြူမြင်းနီထိုးထောက်ရှုံးသည်, when the bay and the white ponies raced, the white pony lost by about a length.

ရှူ, *v.* to breathe (*trans.*) အသက်ရှူ, to draw into the nose; less rapidly than ရှုပ်, to draw into the mouth and swallow as the vapour of opium, ဘိန်းရှူ [gunja ထင်းရှူ to smoke gunja ဆေးခြောက်ရှူ is more polite] (to take a whiff of a cheroot or tobacco, ဆေးထိပ်ကိုရှူခင်းစါ; to "draw" as a cheroot or pipe, သည်ဆေးထိပ်ပိတ်နေထိုရှူခေ့ပါ), [to roar, as the burning of powder from a ခုံး when it fails to go; ခုံးရှူသည်။ ခုံးထည်းသည်]။

—ထိုး, *v.* to hiss (မြွေ ထူနှင့်ထွေသည်အခါ ထခါတည်းရှူထိုးလိုက်သည်), [to breathe as a person about to die, ထူနာသေခါနီးမှိုရှူထိုးနေသည်]။

ရှု၊ 1, *n.* a flying squirrel, ရှုပုံ။

ရှု၊ 2, *v.* to become less in size towards the end, more obtuse-ly than ဆွတ် ; to taper, [အဖျားရှုသည်။ စကားအဖျားရှုသည်, to fall off in energy and dignity as language ; ခင်ဘွားအစက။ တကယ်တော့သည်။ နောက်မှအဖျားရှုလို့ယေခိုင်ပါ]။

ရှု၊ 3, *int.* poh !

ရှုရှု, *adv.* hissingly.

ရှေ့, *v.* to be long.

ရှေ့, *n.* the forepart (of a thing), the space before ; future time, နောက် ; [adv. before, in front, ရှေ့က] ; ရှေ့စဉ်နောက်ဆက်, im-mediately before and behind as two persons walking one in front of the other.

—ဦး, *adv.* before, first.

—ဦးစွာ, *adv.* same.

—က, *adv.* before, in front.

—စွန်း (for အရှေ့စွန်း), *n.* the end of future time, futurity (ရှေ့အစွန်း more common), *e.g.*, ရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်း။ သံသရာ၏ရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်းအောင်းမေ့နိုင်သောသူမရှိ။ ခင်ဘွားရှေ့အစွန်းနောက်အစွန်းမျှော်ထင်ပြီးမှပြပါ။ ပုဂ္ဂန္ဓ (ရှေ့အစွန်း) ပရတ္တ (နောက်အစွန်း) တယ်ထိတယ်သည်လူ။

—ဆက်နောက်ဆက်, —ဆင့်နောက်ဆင့်။ ခင်ဘွားတို့နှင့်ကျွန်တော်တို့နှင့်ရှေ့ဆက်နောက်ဆက်တရောက်ကြသည်ထက်အရင်မကျေလှပါဘူး။

—ဆီး, *n.* the heavy accent (း) ရှေ့ပေါက်, ဝတ်စုံစစ်လုံး။ စာရေးချွင်ရှေ့ဆီးအောက်ဖြစ်နှင့်သေသေချာချာရေးမှတ်လိုက်သည်။

—ဆုံး (for အရှေ့ဆုံး), *a.* foremost ; ခင်ဘွားထူးမြတ်ပါသည်ရှေ့ဆုံးကကြွပါ။

—ဆောင်, *v.* to be initial, as a letter [ဆည်စကားကိုထက်အကွရာရှေ့ဆောင်ရေးသား, to compose a writing based on another], ပါဠိတော်ကိုရှေ့ဆောင်ရေးသည်။ စာကိုရေးသည့်အခါထက်ကျွန်းရှေ့ဆောင်ရေးပါသတိ [ကိုးရေး has a similar meaning in this sense], to take the lead, go before (to act) on behalf of another, ကျွန်တော်အမှုကိုခင်ဘွားရှေ့ဆောင်လိုပြောပါ။ ရှေ့ဆောင် is frequently combin-ed with ရှေ့ရွက်။ ခင်းနားကပ်ပြီးချွင်ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ထုပ်စားသည်။

—တည် (*pron.* ရှေ့ထယ်), *v.* to take the lead ; ကျွန်တော်တို့အပေါ်ကခင်ဘွားရှေ့တည်လိုသွားပါ။

—တိုး, *v.* to advance, go forward ; ရှေ့တိုးထိုင်ပါ။ ရှေ့တိုးသွားပါ။

—တိုးနောက်ဆုတ်, *adv.* alternately advancing and retreating, as two contending parties when neither has the decided advantage ; စစ်တိုက်ရသည်မှာ ရှုံးချည်နိုင်ချည် ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်ဖြစ်နေ

သည်။ ထာပြုသည့်အကြံမှာ မတိုင်းမတွာနိုင်သောကြောင့် ရှေ့ထိုးနောက်ဆုတ် ဖြစ်နေသည်။

ရှေ့ထောင်ရေး, *n.* a royal secretary ; [ရှေ့ဖတ် စာရေး, a Bench clerk].

—ထား [*v.* to place before, as a mark to go by (အမှတ်ပြု) or as a rule to follow] ; ပစ္စည်းထိုချင်ထိုထမင်းကျွေးသည်မဟုတ်ပါ။ မေတ္တာကို သာရှေ့ထားကျွေးပါသည်။ သည်အမှုကိုထောထရှေ့ထားထိုမပြုပါနှင့်။ စေတနာ ကိုသာရှေ့ထားပြုပါ။

—ထိုး, *n.* the mark (°) when applied to ခြေ, thus ခြေထိပ်

—နေ, *n.* an advocate, a lawyer ; ရှေ့နေရှေ့ရပ်။ အမိန့်ထောင်ရ။

—ခေါ်, —ငှာ, *v.* to engage an advocate.

—နောက်, *adv.* one after the other ; ရှေ့နောက်တိုင်းထွာထက်သည်။ ရှေ့ နောက်မျှော်လင့်တက်သည်။ ရှေ့ပြောနောက်မေ့ထက်သည်။ *Anglice*, "In at one ear and out at the other."

—နှောင်း, *adv.* a little while ago, not long since (also applied to events occurring within a short time of one another) ; ခင်ဗျားထုတ်သည့်ကိစ္စနှင့် ကျွန်တော်ထုတ်သည့်ကိစ္စ ရှေ့နောက်ဘဲပြီးကြသည်။ မရှေ့မနှောင်းရောက်သည်။ မရှေ့မနှောင်းရေး။

—ပေါက်, *n.* the heavy accent ဝိသန္ဓနိန္ဒထိုး [the heavy accent after the symbol of အာ (ချ) is usually termed ဝတ်စံနိန္ဒထိုး ပေါက်]. In Upper Burma called ရှေ့ဆီး။

—ဖြေး, *n.* a forerunner (ရှေ့တော်ဖြေးမှုး)။

—မဆွ, *adv.* before, first ; very rare in colloquial ; ရှေးမဆွကြား ဆူးသည့်စကားထာမှတစ်ခါပေါ်ထွန်းပြန်သည်။ ထွန်လေပြီးသောရှေးမဆွကာလ။

—မှောင်, *n.* space before ; ကျွန်ုပ်ရှေ့မှောက်တွင်ဒိဋ္ဌမြင်ရသည်။ ငါတို့ရှေ့ မှောက်တွင်မွေးဖွားသောသူများကြီးမြင့်ကြလှပြီ။

—ရှု, *adv.* straight forward ; ခုးခုးထူရှု။ မိဖုရားကြီးလည်းထိကြားမင်းသူ အိမ်ကားဖြင့် ရထားထက်ထို ထက်အံ့ဟုရှေ့ရှုလာ၏။ အရှေ့အရပ်ထိုးရှေ့ရှုသွား သည်ကိုမြင်လိုက်သည်။

—ဆွား, ၁, *n.* a foretooth.

—သွား, ၂, *n.* one that goes before ; ရှေ့သွားနောက်လိုက်တော်။ လင်နှင့် ယောားရှေ့သွားနောက်လိုက်ကြည့်လိုကောင်းသည်။

ရှေး, *n.* former time ; ရှေးကာလ။ ရှေးဘဝ။

—ဦးစွာ, *adv.* formerly ; ထာပြုရသောကုသိုလ်ကြောင့်အရိမထေယျဖြစ် စွာသူရားပွင့်တော်မူသည့်ကာလရှေးဦးစွာဖူးတွေ့သောကိုယ်ဖြစ်ပါ လို၏။

—အထက်ကျော်ကာလ, *n.* time past ; ရှေးအထက်ကျော်ကာရီ။

—မဆွ, *adv.* same.

—သရောအခါ, *n.* in days of yore.

ရှေးတည်ထီးပင်, *n.* a kind of tree (Pali အရုတ္တိဗ္ဗ)။

၁, *v.* to make an opening through a crowd by dispersing and scattering on both sides ; ကြောက်ထိုက်ယူများပွဲပေးကြသည်။ အစိုးရ ဝင်းလာပြီပွဲပေးကြဟေ့။

—ခါ, *v.* same (ခါခါ in more general use).

ခဲခဲ, *adv.* indicative of the noise which it imitates; စီးတံဆိပ်ထွက်ခဲ ခဲခဲခဲမြည်။ ထက်ထောင်းသည့်သတ္တဓာတ်အင်္ဂါထက်နှင့်လှိုင်လှိုင် ခဲခဲခဲခဲမြည် သည်။

ရှောက်, 1, *n.* a kind of tree [the citrus, *M.*], of which there are many varieties ; တက်ထိုက်ညောင်းညာမခံသာ။ ရှောက်သံပုရာပေး။

—ခါး, *n.* the bitter citron.

—ချဉ်, *n.* the lemon.

—ချို, *n.* the citron [the sweet citron].

—ထူး, *n.* [the thorn of the ရှောက် tree], a kind of nail ; ရှောက် ထူးသံ။

—တုံဆီ, *n.* ; *comp.* ကျွဲကော။

—နု, —ပရံ, *n.* other varieties of the citron.

—ပုတ်, *n.* the double-leaved citron.

—ပင်ရှင်, *n.* a kind of tree (Pali ဝိရုဏ္ဏံ).

—ပိုင်း, *n.* a metal pot for cooking ; larger than သံပုရာပိုင်း။

—ထိခွေပ်, *n.* the sweet-lime.

—သခွါး, *n.* the common citron.

ရှောက်, 2 (Arakanese), *n.* an adulterer ; ထင်ဇော်။

—စောင်, *n.* same ; ထင်စောင်။

ရှောက်, 3, *v.* to pass lengthwise ; ကြိုးထန်းရှောက်။ ထင်းရှောက်။

—ကိုင်, *n.* the limb on which the trap is fastened in catching doves.

ရှောက်ရွာမိုး, *n.* a kind of rain causing misfortune.

ရှောင်, *v.* to avoid, shun, ကြဉ် ; [to evade a blow, ထက်ဆီးနှင့်မျက်နှာ ထိမထိုးမိအောင်ရှောင်သည်။], hence ထရှောင်ရှောင်, *adv.* moderately and of long standing (as a disease ; သည်ထူရောဂါထရှောင် ရှောင်ဖြစ်နေသည်မှာကြာကြာဖြင့်)။

—ထိမ်း, —ရှား (ရန်သူထိုက်မထွေခင်ရှောင်ရှားနေမှတော်မည်) ထွေ, *v.* same (ရင်ဆိုင်ထွေသည်အမှုရှောင်ထွေနေထိုက်မထော်ဘူး။ ကြိုးစားအားထုတ်မှအောင် မည်)။

—ထွေ, *v.* ; see the parts (ထူချင်းမထွေချင်ထိုက်ရှောင်ထွေနေသည်)။

ရှောင်တာင်, *adv.* instantly ; ချက်ချင်း။ ရုတ်ခဲ။ ရုတ်တရက်ရှောင်တာင် [ရှောင် တာင်ပြီသင့်သည့်အမှုကာလထင်နေထိုက်မထော်ဘူး]။

ရှက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inwards, ဟိုက် ; ဆဉ်
နေရာမှာမြေကြီးရှက်ထိုနေရာဝယ်သည်။ ဝမ်းရှက်သည်။ သစ်သားရှက်သည်။

ရှက်, 2, *v.* to draw into the lungs (whether breath or fume)
with a protracted effort [အသက်ရှက်သည်။ သေးလိပ်ရှက်သည်။ အ
လွန်ကောင်းသည့်ထေးလိပ်ရှက်ထိုသောက်နိုင်ဘူး]။

—ကြီးထင်, *adv.* gaspingly, သည်သူငယ်ကထေးသောဖြစ်ထိုရှက်ကြီးထင်
မိနေသထံ။ [ရှက်ကြီးထင် is usually combined with ယို, *e.g.*, အဝေး
ကပ်။ ရင်ပတ်သတ်တီးရှက်ကြီးတမိုယိုမျက်ရည်နှင့်]။

—ငင်, *v.* same as ရှက်. Der. ထရှက်ငင်, sobbingly.

ရှင့်, *v.* to be slightly concave ; less than ရှက်။ မျက်နှာရှင့်သည်။ မြေကြီး
ရှင့်သည်။ ခင်ဘူးခြင်သည့် စပါး မပြည့်။ ရှင့်နေသည်။ ထိုင်မြေကြီး ထဝင်ထို
ကြမ်းရှင့်နေသည်။

—ပတ်ပတ်, *adv.* of similar import ; မျက်နှာရှင့်ပတ်ပတ်ရှိသည်။ ဆိုး
ထဲမှာရေပြည့်ထိုရှင့်ပတ်ပတ်ရှိသည်။

ရှို, *v.* to set on fire, burn, မီးရှို့ (အိမ်ကိုမီးရှို့။ ထောကိုမီးရှို့။ ခုံးရှို့။ ပျောက်ရှို့။
ရွာကိုမီးရှို့)။

ရှိုးရှိုးရှိုးရှိုး (ရှင်းရှင်း), *adv.* hotly, smartly, pungently (နေရှိုးရှိုးရှိုး
ရှိုးရှိုးပူသည်။ ရှက်သည်မှာရှိုးရှိုး ရှိုးရှိုးရှိုး နာသည်။ ငရုတ်သီးရှိုးရှိုးရှိုးရှိုးစင်
သည်)။

ရှင်, *v.* to be free, unimpelled ; ဆီးရှင်။ ဝမ်းရှင်။ မြင်းတို့မည်သည်။ ဆီးဝမ်း
ရှင်မှသာသည်။ to rejoice, be joyful ; more than ဝမ်းမြောက်။ တယ်
ရှင်တယ်သည့်လူ။ (to be copious as tears, ရှင်သောမျက်ရည်)။

—ပ, *v.* same in the last sense ; seldom used assertively ; လူ
နာနားမှာမျက်နှာညှိုးငယ်မနေကြပါနှင့်ရှင်ရှင်ပပနေကြပါ။

—ပျ, —မျှ, —ပျော်။ ထိုထိုသော ပျာဒိတ်ထာကို။ မည်သို့ထော်သုဒ္ဓေါ့နေမင်းကြီး
မြင်လျှင်။ ရှင်ပျသောနှစ်ထုံးဖြင့်။ ယူကျုံးမရ ခဏ္ဍိတ်မြတ်နိုးရှိခိုးလေ၏။ ဝမ်းဘဲ။
တထံ။ စက္ကဝက်စသောရေကျွေးရေငှက်။ ထည်ရှက်မြူးပျံ။ မောင်နှံမိမရှင်ပျော်
ကစားသည်ဖြစ်၍။ အလွန်ရှုချင်ဖွယ်ရှိ၏။

—ဖြိုး, *v.* to be of a joyous, smiling countenance ; မျက်နှာရှင်ဖြိုး။
သိဝထိဒေဝီကဲ့သို့မျှသောသဘောရှိလျက်။ ငါ၏နှစ်ထုံးထို။ ရှင်ဖြိုးနှစ်သက်ဝေ
တတ်သော။ ဒီရုရားမြတ်ထိုကားရနှစ်ရာအရေအတွက်ရှိကုန်၏။

—မြူး, *v.* [to be jubilant] ; see the parts ; တီးမှုတ်ကခုန်ရှင်မြူးကြ
သော။ ဝှဲသထင်အသံဖြင့်။ ယုဝန်ထိုထောင်ခြေက။ လေအတုန်ထွပ်သော။ သမုဒ္ဒ
ရာအဝှမ်းကဲ့သို့။ နန်းတော်အထုံး။ အိုးအိုးထဲထဲအနက်ပဲ့ထင်ထပ်ကုန်၏။

—ထန်း, same as ရှင် (most common) ; စိတ်နှစ်ထုံးရှင်ထန်း။ မျက်နှာရှင်
ထန်း။ သိကြားမင်းရှင်ထန်းမကရှင်ထန်းလျက်ထက်ပန်းပေါက်သံ၏။ မိတ်းရှာ
သောဝှေ့ကြောင့်သစ်ပင်မျှားစိမ်းရှင်ရှင်ထန်းခြင်းရှိကြသည်။

ရွပ်ရွပ် (မြည်), *adv.* indicative of the sound of a whip switched through the air; မြင်းကိုကြိမ်ထောင့်ထွက်ရွပ်ရွပ်ရှိကမ်းသည်။ ထားသံထွက်ရွပ်ရွပ်ဝင့်သောသံကြောင့်အနားကပ်ခံ့ဘူး။

ရွန်း, *v.* to be clear, bright, shining; ပြောင်, to be joyful; ရွှင်။ ထန်ဆောင်မုန်းထပြည့်နေ့ညထိပ်ပုတ်ထိပ်ချေးကင်းသောကြောင့်ကြယ်ထိုသည်။ ရွန်းရွန်း ပြောင် တောက်ပကြကုန်၏။ ဘိလတ်ပုဆိုး အရောင်ရွန်းရွန်း ပြောင်သည်။

ရွန်းရွန်းထင်, *adv.* overwhelmingly (in speech); စကားရွန်းရွန်းတင်ထင်သည်။ စကားရွန်းရွန်းတင်ပေါသည်။ ရွန်းရွန်းထင်ထိမ္မာသည်။

ရွမ်း, *v.* to be succulent, juicy, အရည်ရွမ်း [ခေတ်မြိုင်ကြံထက်အရည်ရွမ်းသည်], to be brilliant as a diamond (မိန့်); အဆင်းအရောင်ရွမ်း။ ကျောက်နီအရည်ရွမ်း။ မြဲအရည်ရွမ်း, to be rich, ornate, as language; စကားရွမ်း (စာအစီအစဉ်ရွမ်းသည်)။

—ဖတ်, *v.* same reduplicated adverbially; သပ်သပ်ရွက် အရည်ရွမ်းဖတ်သည်။ ရွမ်းရွမ်းဖတ်အရောင်ထွက်သည်။ ကတ္တီပီ။

—ဖိတ်, *v.* to be very brilliant (infrequent); ဂုဏ်ခြိတ်ဖိတ်ရွမ်းရွမ်း ဖိတ်။ ကွမ်းတုံဖိတ်ရွမ်းရွမ်းဖိတ်အရောင်ထွက်သည်။

နှံ, *n.* mud, mire (of some consistence).

—ဆိုင်, *n.* a mud-hole, slough.

—စေး (pron. နှံစည်), *n.* tenacious mud; ငွေပေါက်ထို့နှံစေးနှင့်ထေးပြီးစီးခဲ့ရသည်။

—ညွန်, *n.* same as နှံ။ ဒီချောင်းအရပ်နှံညွန်အဖွန်ထူပြောသည်။

—နစ်ဓေ, *n.* muddy water.

—ပုတ်, *n.* filth; နှံပုတ်စေ့နံ့သည်။

—ပွတ်, *n.* a mud puddle; ပွတ်; နှံပွတ်ထ။ နှံပွတ်ပေါက်။

—ရည်, *n.* thin mud.

ရွီခဲ, *adv.* whizzingly, as the hissing sound of an arrow or ball flying through the air; လေးနှင့်ပြစ်လိုက်ထိုမြှားသံရွီခဲကြားလိုက်သည်။ သေနတ်နှင့်ပြစ်လိုက်ထိုကျည်သံရွီခဲမြည်သွားသည်။

ရွီရွီ, *adv.* whistlingly, as the sound of wind passing through trees or crevices; ရွီရွီရွီရွီနှင့်မြေသံကြားသည်။ သစ်ပင်ကိုလေတိုက်ထိုသစ်ရွက်ချင်းမိုက်သံရွီရွီရွီရွီကြားသည်။ နံရံပေါက်ကလေးဝင်သောကြောင့်ရွီရွီရွီမြည်သည်။ သံကြိုးကြေးကြိုးလေထိုးသောကြောင့် ရွီရွီရွီရွီမြည်သည်။

ရွှ, ၁, *n.* gold; used adjectively, golden, royal; *v.* to be of the colour of gold (ရွှသောအရောင်), hence ကုသားရွှ, tinsel (ရွှ, ငွေ, ပုတ်, ကျောက်မျက်ရွှ)။

—ဥ, *n.* a grain of gold.

—ဦး, *v.* to polish, make bright, gold.

—ထောင်း, *n.* the best kind of gold; ရွှနီ။

ရွှေထွင်း, *v.* to sift for gold ; ရွှေထွင်းခတ်ခေါင်းခေါင်း။

—ခတ်, *v.* to beat out gold-leaf.

—ချ, *v.* to gild, overlay with gold-leaf.

—ချဆေး (*pron.* ရွှေချဆေး), *n.* gold size.

—ချထ်, *v.* to embellish with gold.

—ခွန် (*pron.* ရွှေခွန်), *n.* revenue paid in gold [ရွှေခွန်မှူး, an official formerly appointed by the Kings of Burma to collect duty on gold exported from the Shan States].

—ခွန်ဝန်, *n.* the officer in charge of such revenue.

—တော်, *n.* the footstep of Gaudama, the sole of the king's foot ; ရွှေတော်ဆောင် (ရွှေတော်ဆောင်ခြံ, to step, extend the foot as a Buddh).

—စာရေးငါး, *n.* a kind of fish [found at ရွှေစာရေးမြို့].

—ဆတ်, *n.* a kind of gold stone, brittle.

—ဆိင်း (*pron.* ရွှေဆိင်း), *n.* a packet of gold-leaf ; ခွေဆိင်း။

—ချာ, —ချာချင်, *n.* gold-lace.

—ထိရံ (ခေတီထုရား), *n.* the great Shwé Tigôn Pagoda at Rangoon, the most highly-venerated Buddhist edifice in the world. " The Shwé Tigôn Pagoda, as we now see it, " was completed by the successor of Alompra (Naungdaw-gyi) about the year A.D. 1770. The pyramid rises from " the carefully levelled surface of this artificial terrace to a " height of 321 feet. The inscriptions were engraved by " order of the Talaing King Dhammaceti (ဝဋ္ဋမဇေတိ) in the " year of the Burmese era 847 (A.D. 1485). * * * " The original name of the Shwé Tigôn Pagoda was Singutaraceti (သိင်္ဂုတ္တရာဇေတိ). For many centuries after its " foundation nothing is recorded in native histories of " this sanctuary. In the 13th century a town, apparently " a Hindu settlement, is mentioned as lying on the two " hillocks, one now crowned with the elephant's sheds and " the other by a small Tamil settlement ; they form, with " the elevation on which the Shwé Tigôn Pagoda stands, " a complex of three hillocks, which are shaped like the " frontal bone (kumbha, ကုမ္ဘ) of an elephant. Kumbha is " frequently used in the sense of a small, round-topped hill, " and Trikumbhanagara (တြိကုမ္ဘနဂရ) means the three-hill " city. * * * The name Tigôn is of modern date, and, " as an appellation for the stupa, did not come into general " use till the beginning of the 16th century."—Forchhammer.

- ရွှေထိုက် (*pron.* ရွှေထိုက်), *n.* a depository for gold; ရွှေထိုက်စာရင်း, the Burmese Doomsday book of 1145 B.E. (or A.D. 1783). "In the reign of King Bodaw Phra a most complete record of the population and resources of the whole of the Burmese Empire was made. Every official, however petty, was then required to make a statement on oath of the extent, boundaries, and population of his jurisdiction. The settlement of 1145 forms a great epoch in the rural annals of Burma" (ရွှေထိုက်စာရင်းဝင်).—Col. Horace Browne's "Statistical and Historical Account of the District of Thayetmyo." *N.B.*—To this day this record is referred to, *e.g.*, ရွှေထိုက်စာရင်းဆက်သွင်းကွင်းကွင်းရာခံနိုင်ပါကြောင်း There was another settlement, it is said, in 1164 B.E.]
- တိုက်စိုး (*pron.* ရွှေထိုက်စိုး), *n.* a Government treasurer, a royal treasurer.
- ထိုက်ဝန်, *n.* the officer in charge of a ရွှေထိုက်အတွင်းဝန်။
- ထကျပ်, *see* ရွှေသွယ်။
- တံတိုင်း (ဝင်), *n.* a kind of tree [*see* တင်စေးနဲ]; ဝတ်ချေးပန်း။
- ထီး, *n.* a gold umbrella; ရွှေထီးဆောင်း။ ရွှေထီးမိုး။
- နီတုံ, *n.* a kind of gold; စွယ်ဆောင်မြတ်အပ်သည်။ နီတုံရောင်မိုးရွာတာဝင်ကြီးပြီသကဲ့သို့။ မြတ်တိုတိုး၍။ နန်းရန်းမြေသို့ကျသော၍။
- နွယ်, *n.* a kind of parasite [having the appearance of golden tendrils running wild].
- ဝန်း (*pron.* ရွှေဝန်း), *n.* the genitals of male children; those of female children are termed အပုတ်ကလေး။
- ဝန်းဆက်, *n.* to present gold flowers to the King of Burma as a mark of homage. This was done yearly by the Shan Sawbwas.
- ပြည်မိုး (*pron.* ရွှေပြည်မိုး), *n.* a kind of bird (with a most melodious note. The Burmese allege that this bird derives its name from its having been a 'ruler of a country' in a past stage of existence).
- ပြည်ဖူး, *n.* the finest kind of tea leaf eaten by the Burmese, so called because the plant grows on the ရွှေပြည်ဖူးတောင် in the Shan States.
- ပြည်ဝါး, *n.* [a species of bamboo].
- ပွင့် (*pron.* ရွှေပွင့်), *n.* a gold spangle; *comp.* နှင်းယာ။
- ပုဂံ, *n.* a pumpkin; *see* ပုဂံ။
- ပဝါးထောင်, *n.* the sole of the king's foot.
- ပဝါးထောင်အောက် (ထဝါး ထောင်အောက်), *adv.* at the Burmese capital [the royal presence; ရွှေပဝါးထောင်မြတ်အောက် မှိုမိုးသံ

၈

(The twenty-eighth consonant in the Burmese alphabet.)

၈, ၁, *n.* the moon, a lunar month.

—အားနည်း, —အားသေး, *v.*

—အိမ်, *n.* a halo of the moon (to form as a halo round the moon, *လအိမ်ရှိသည်*).

—လူး, *v.* to commence, to come in, as a new month ; *လလူးလကွယ်ရိုးစွဲထက်သည်။*

—ကြယ်, *v.* to be eclipsed (*လကျပ်*).

—ကွယ်, *n.* the change or disappearing of the moon (*လကွယ်*, to disappear as the moon).

—ဝ (*pron.* လဝ), *n.* monthly salary ; *လခဝေးလခဝေး*. In Upper Burma *လခဝ* (*pron.* လခဝ).

—ချေး (*pron.* လချေး), *n.* talc, mica.

—ခြင်း, *n.* a half moon (*လခြင်းထိုးလူး*).

—စား, *v.* a term applied to the meat of the cocoa-nut when attenuated or thin in parts, though the milk is sweeter than that of the ordinary one ; also applied to betel-nuts whose insides are black.

—စားလုပ်, *v.* to work by the month (*i.e.*, receiving monthly wages).

—ဆန်း (*pron.* လဆန်း), *n.* the waxing of the moon (*v.* to wax, as the moon).

—ဆန်းလုံ, *n.* a crescent.

—ဆုတ် (*pron.* လဆုတ်), *n.* the waning of the moon (*v.* to wane) ; *လဆုတ်လဆုတ်*။

—ထပ်, *v.* to intercalate a month.

—ထိုးဆောင်း, *n.* a broken halo of the moon (*လထိုးဆောင်း*, *v.* to be broken as a halo below the moon).

—ထွက်, *v.* the moon rises ; *လပေါ်*။

—ပျက်, *v.* to be lost, as a month for work or business.

—ပေါ်, *v.* same as *လထွက်* [*လပေါ်* also means to emerge from the clouds as the moon] ; *ရိုးထိုးလင်းလပေါ်*။

—ပြည့် (*pron.* လပြည့်), *n.* the full-moon ; [*လပြည့်*, *v.* to be full moon]။

—ပြည့်ကျော် (*pron.* လပြည့်ကျော်), *n.* the waning of the moon.

- လက်ဦး, *adv.* at first ; ချဦးစွာ။ လက်ဦးတွေသည်။ လက်ဦးဆရာမည်ထိုက်စွာ ပုပ္ဖာဓမ္မိယမိန့်သံ frequently followed by ပဌမ, *e.g.*, လက်ဦးပဌမ။
- ဦးစွာ, *adv.* same.
- ဦးဆုံး, *adv.* same.
- ကချည်း, *see* လက်ချည်း။ လက်ကချည်းထွက်ပြေးသည်။ လက်ကချည်းလာသည်။
- ကတီး (*pron.* လက်ကတီး), *n.* the arm-pit ; ဂျင်း။ ဆက်ကလီ။
- ကတီးကြား (*pron.* လက်ကတီးကြား), *n.* same.
- ကတီးမွေး, *n.* the hair of the arm-pits ; ဂျင်းမွေး။ ဆက်ကလီမွေး။
- ကတော့ (*pron.* လက်ကတော့), *adv.* over one shoulder and under the other arm ; (လက်ကတော့ထိုး) စံပယ်တင်။ (လက်ကတော့စံပယ်တင်) ထောဆက်တင်။
- ကတော့ခြင်း, *n.* a kind of basket (slung over one shoulder and under the other).
- ကပ်မိုး, *v.* to purloin by sleight of hand ; လက်ကပ်ချင်းသည်။
- ကထိုး, *n.* something used by the hand for support, as a staff or the balustrade ; လက်ကထိုးတောင်မွေး။ လက်ကထိုးထောင်မွေးမြူ။
- ကာ, *v.* to screen or shade the face with the hand.
- ကောက်, *n.* a bracelet ; လက်ကောက်နှစ်ဆင့်။ လက်ကောက်ထိုးဆင့်။
- ကောက်ဝတ်, *n.* the wrist.
- ကောင်း, *v.* to be a good marksman ; လက်ဖြောင့်။
- ကိုင်, *n.* a handle ; commonly combined with some other words as လက်ကိုင်ကွင်း, a ring-handle. [In familiar intercourse လက်ကိုင် also means money, much in the same way as the English colloquial expression "the needful," *e.g.*, လက်ကိုင်မရှိလို့ ရောင်းဝယ်ကူးသန်းခြင်းမပြုနိုင်ပါ။ လက်ကိုင်ကလေး လာလို့ အင်မတန်ပေါင်ချင်သည်]။
- ကိုင်ထီး, *n.* the common Chinese umbrella.
- ကိုင်ချက်, *n.* a walking stick.
- ကိုင်ပဝါ, *n.* a handkerchief ; လက်ကိုင်ပုဝါနှင့်။ ခါခြံနှုတ်ဆက်သည်, he waves his handkerchief and salutes.
- ကိုင် (from အကိုင်, a limb), *n.* the arm (?), handiwork ; ထု အမှုဖြစ်သည်မှာဘယ်သူလက်ကိုင်ထင်သလဲ။ မောင်သာထွေးလက်ကိုင်အဲ။
- ကျင့်, *v.* to practise for a trial of skill.
- ကျည်, *n.* ; *see* လက်ကောက်။
- ကျပ်, *a.* tight-sleeved, လက်ကျပ်အင်ကျီ။
- ကြပ်, *n.* a flat bracelet.

- ထက်ကြံ့စွဲ, *v.* to bury by hand without the aid of a bier [also means to carry a bier *without* transverse supports, but merely by the bearers *holding* it with their *hands*, as in royal funerals].
- ကြား, *n.* an interstice between the fingers (ထက်ကြား မမြင်စွဲ, *i.e.*, when it is so dark that one can scarcely see the interstices between the fingers; more than ညီအစ်ကိုမထိစွဲ); a channel connecting with the sea or main river above and below, a strait or channel between two islands or other portions of land.
- ကြားထင်း, *n.* a lane connecting two main roads.
- ကြီး, *v.* to be open-handed, profuse, lavish in giving away; *comp.* ရက်စရာ and အထုံးဖွာ။ [မဆင်းရဲဘဲနေရိုးထား။ ထက်ထက်ကြီးစွဲ။]
- ကွင်းထိုး, *v.* to practise self-pollution; ထက်ကစား။
- ကွင်းဖွတ်, *v.* to whistle through the fingers; *comp.* မြိုးဖွတ်။
- ကျမ်းဝင်၊ ခြေကျမ်းဝင်, *adv.* familiarly; သည်အိမ်မှသာကျွန်တော်ထက်ကျမ်းဝင်ခြေကျမ်းဝင်ထက်ပြုရသည်။
- ခ, *n.* wages (for work done); ကျွန်တော်ထွေကိုထက်ခငွေ ခမ်းခွင့်လုပ်ငန်းပါ။
- ခက်ကျွေး, *n.* same; ထက်ခက်ကျွေးပေး၍ အဆောက်အအုံ ခိုင်းသည်။ ထုရားပါဠိထော်ကိုထက်ခက်ကျွေးပေး၍ရေးလူးပြုရပါသည်။
- ခက်ခြေခက်, *v.* to be close-fisted (in opposition to ထက်ဖြန့်။ ထက်ဖွာ။ ထက်ဖွတ်။ ထက်ထာ), same meaning as ထက်ဆုတ်။ တာထ်ထက်ဆုတ်သည်ထူး။ (ထက်ခက် is also applied to persons who borrow money, but are disinclined to repay it).
- ခတ်, *n.* the lath of a loom, in which the ရည်သွား is inserted; the part of a boat made like a lath, a drum stick, (a gong stick), a potter's ferule.
- ခမောင်းခတ်, *v.* to slap one of the upper arms with the open hand just above the elbow, the lower part of the arm struck being drawn across the body at right angles to the upper; ထက်ဝန်းပေါက်ခတ်။ [Amongst some tribes of Karins, and in a few villages in northern Upper Burma, young men announce their approach to their sweethearts by slapping their arms in this way.]
- ခံ, *v.* to take by the hand; to second, be accessory to, [to receive stolen property, မိုးရာဇပွင့်ထက်ခံ; to harbour bad characters, ထူးထူးထက်ခံ], to entertain, to listen to, take cognizance of as a Magistrate; အမှုထက်ခံ, *n.* an accessory (a harbourer of bad characters, ထူးထူးထက်ခံ) ထက်ခံခြေထား။ ထက်

ခံခြေထားစကားပြော (ဆေးလက်ခံ, to be able to take medicine without vomiting it).

ထက်ခံအိမ်, *n.* a house in which a thief or other person is harboured.

—ခံခန်း, *n.* a veranda.

—ခံဖော်လက်ခံဖတ် (ထက်ခံဆောင်လက်ခံဖတ်), *n.* an accomplice.

—ခံတိုင်, *n.* an outside upright post of a house.

—ခါခါခြေခါခါ, *adv.* free of incumbrance and care; စားသောက်ပြီးလျှင်ထက်ခါခါခြေခါခါနှင့်ထသွားသည်။တာမှမထိမ်းမဆည်းချင်ဘူး။

—ခုင်, *n.* the hand curved in a cup-like shape, ထက်ဖတ်; *comp.* ထက်ဆွန်း; a kind of tree, ထက်ခုင်ပင် [foetid sterculia]; ထက်ခုင်ထပေါင်, the height of a person with his hands extended palm to palm above his head [oftenest used with reference to the depth of water, *e.g.*, သည်နေရာရေထက်ခုင်ထပေါင်လောက်ရှိသည်ခင်အား] သစ်ပင်ထက်ခုင်ထပေါင်လောက်မြင့်သည်။

—ခုင်တီး, *v.* to clap the hands; ထက်ခုင်တီးက။ထက်ခုင်တီးခေါ်။ထက်ခုင်တီးခြောက်။ထက်ခုင်တီးမို။ထက်ခုင်တီးရယ်။

—ခုင်လက်ဝါး (ထက်ခုံလက်ဝါး), *adv.* turning the back and palm of the hand alternately.

—ခုင်ဆီး, *n.* the fruit of the ထက်ခုင် tree; a Burmese cartridge-box, the block of a pulley.

—ခုံး (also *pron.* ထက်ခုံး), *n.* the back of the hand; ထက်ဖမ်း။

—ခေါက်, *n.* a knuckle.

—ချ, *v.* to give up further effort; မကြိနိုင်၍ထက်ချနေရတော့သည်။

—ချည်း (also *pron.* ထက်တချည်း), *adv.* empty-handed; ကိုယ်ချည်းထက်ချည်း။ထက်ချည်းတည်း။သားသွီးရှိလို့ သွားချင်သည့်စမ်းကိုယ် ချည်းထက်ချည်းအလွယ်တကူသွားနိုင်သည်။ထက်ဆောင်မပါလို့ထက်ချည်းတည်းမသွားပုံပါ။

—ချပ်, *n.* short sticks clasped and rattled in the hands as a musical instrument; ထက်ချပ်တီး။ထက်ချပ်မိုးသွားသည်။ထက်ချပ်ညှပ်သွားသည်။

—ချိတ်, *a.* wove with spiral serpentine curves; ထက်ချိတ်ထဘီ။ထက်ချိတ်ပုဆိုး (in contradistinction to စက်ချိတ်ထဘီ။စက်ချိတ်ပုဆိုး),

—ချပ်, *adv.* sewn by hand (စက်ချပ်); ထက်ချပ်, *v.* to secure the hands or arms.

—ချောင်း, *n.* a finger, ထက်ချောင်းကြီး။ထေး။ထက်ချောင်းရေ, *v.* to count on the fingers.

—ချိုး, *v.* to crack the knuckles, to keep count by the fingers, ထက်ချိုးရေထိုင်စမ်းပါ; [it is considered disrespectful by

the Burmese to crack the knuckles in the presence of a superior ; အစိုးရခင်းရှေ့ထက်ချိုးထွင်းခေါ်ရခြင်းသည်။

ထက်မြည်, *n.* a finger-ring (infrequent), *see* အကွင်းအမြည်။

—ငင်း (from ငင်း, to be instant), *adv.* with ready money ; not on credit ; applied to buying and selling ; opposed to အကြွေး။ ထက်ငင်းရောင်း၊ ထက်ငင်းဝယ်။ စတားထက်ငင်းထိုးဖွဲ့, somewhat similar to ထောထောထိုင်းထိုင်းပြော။ ထက်ငင်းခေါ်ခဲ့ပါ။ please call (here) instantly.

—ဝံ, *v.* to have a sufficiency of ; ကြွေးဝံသည်။ ငွေကြေးဝံထိုးအကြီးအကျယ်ရောင်းဝယ်နိုင်သည်, not so much as ကြွယ်ဝ။ [ထက်ဝံ is by no means confined to sufficiency of money alone, as may be seen from the following example ; သည်အိမ်ဆောက်သည့်ခွာထက်ဝံသည့်အတွက်အလျင်အမြန်ပြီးအောင်ဆောက်နိုင်သည်။]

—ဝတ်, *n.* the remains of a limb, or twig, after what is broken off, an unfinished work.

—ဝတ်ထက်စ, *n.* same, 2nd def. ; ကျွန်တော်အလုပ်အပြီးမသတ်သေးဘူး။ ထက်ဝတ်ထက်စကျန်သေးသည်။

—စ, *n.* a work commenced ; ရှေးဆရာရေးသောထက်စကို။ ထက်ထက်၍ရေးသည်။ ထက်စထောင်း။

—ထက်, *v.* to recommence an unfinished work ; ထက်စထက်၍လုပ်သည်။

—စဉ်းထိ, *see* အစဉ်းထိ, *adv.* with accurate knowledge ; ကိုင်နေကျထွယ်နေကျနို့ထက်စဉ်းထိသည်။

—စထင်းထင်း, *a.* or *adv.* unfinished, incomplete (ထက်စထန်းထန်း same, but less elegant) ; ဘုရားကြီးကို။ အပြီးမသတ်ထက်စထင်းထင်းနှင့်ထုရားထကာသေဆုံးသွားသည်။

—စသတ်, *v.* to finish a work ; မင်းတိုးရှင်ဘုရင်မြို့ကြီးကိုထည်တော်မူ၍ ထက်စသတ်ကာရှိသေးသည်နတ်ရွာဝံထော်မူသည်။ အစသတ်ပြီးစေ။

—စထိမ်း, *v.* same.

—စသေ, *v.* same ; သည်ဆရာလုပ်သည့်စားပွဲတယ်ထက်စသေသည်။

—စား, *adv.* in return, by way of recompense or retaliation.

—စားချေ, *v.* to retaliate, return good for good, evil for evil, more commonly the latter ; အစားချေ။ ကျွန်တော်ကိုခင်ကျူးအမှုရှာသည့်အတွက်ကျွန်တော်ထက်စစားချေသည်။ ခထိုစား (pron. ဂထိုစား).

—စုံကျ, —စုံဝင်, —ထက်ဆုံဝင်, *v.* to accord in sentiment or practice ; ခင်ကျူးနှင့်ကျွန်တော်စကားပြောထက်စုံကြသည်။

—စောင်း, *n.* the edge of the hand, the wing of an army ; စရပ်ထူးချွန်သောထွက်ထွင်းထက်စောင်းနှင့်ထိုးထတ်သည်။

လက်စောင်းလက်, *v.* to advance as the wing of an army [လည်း
မြင်း လက်စောင်း လက်ထိုးလို တဖက် စစ်သားများစွာ သေဆုံးကြသည်], to
take the lead in presence of a superior.

—စွပ်, *n.* a finger-ring, a thimble, a glove.

—စွမ်းလက်စ, *n.* ability, capacity.

—စွဲ, *n.* anything used by the hand and in daily use, a per-
sonal attendant ; ဆည်သူဝန်ထောက်မင်းလက်စွဲဘဲလက်စွဲကြီးပါဘဲ။

—စွဲစာ, *n.* a manual ; လက်စွဲစာအုပ်။

—စွဲသား, *n.* one of a body-guard ; လက်စွဲထော်သား, ထိုက်ရံ, a per-
sonal attendant on the king.

—ဆ, *v.* to guess the weight of a thing by simply lifting and
trying it in the hand ; ဆည်ဆန်းသီးအမျှန်ထက်ထောက်ရှိမည်ဆိုသိရ
အောင်လက်ဆစမ်းပါ။ လက်ဆမ်း။ လက်ဆ။ လက်ဆန်းလက်ဆ ထက်ထောင်း
သည်။ မှန်သည်။

—ဆာ, *v.* to feel a slight uneasiness or lameness ; ကျွန်တော်ထဲ
ထိုက်ဆာသွားသည်။

—ဆာတာတာရှိ, *v.* same.

—ဆက်, *v.* to connect hands in the way of friendship, fellow-
ship, marriage, or rivalry ; မောင်ညသီးနှင့်နှစ်မသားနှင့် လက်ဆက်
သည်။ [လက်ဆက် has also the same meaning as ဆက်လက်, *e.g.*,
မည်းတော်အရိပ်အရာကိုသားတော်ဆက်လက်၍ကြီးမိုးသည်].

—ဆင့်ကမ်း, *v.* to give from hand to hand ; လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်
ပါ။ လက်ဆင့်ကမ်းယူလိုက်ပါ။ ထိုက်ထိုင်မပေးရပါ။ လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်ရ
သည်။ ပညာထည်းယူသောမီးတိုင်ကို။ တဦးကတဦးသို့လက်ဆင့်ကမ်းပေးမှ။ မြေ
မိရတရားနှင့်ညီညွတ်ပါသည်။ ကိုယ်ကိုသာဆည်းဘူးဆိုတော်ပါ။

—ဆစ်, *n.* a joint of the finger, or of the wrist.

—ဆိပ်, *n.* uncommon skill of hand, ability to effect as by a
charm ; လက်ဆိပ်ရှိသောသူသစ်ပင်ကိုမိုက်ဖျိုးချွှင်ကြီးပွားတတ်သည်။

—ဆီ, *n.* the perspiration of the palms of the hands ; လက်
ဆီထွက်။ ခြေဆီထွက်, the perspiration of the soles of the feet.

—ဆုပ်, *v.* to clinch or clutch the hand, the fingers closed, with
the thumb at the side ; လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပေး။

—ဆုံ, *n.* a rice mortar worked by the hand (with a pestle).

—ဆောင်, *n.* a present, ဝတ္ထု။ လက်ဆောင်စာရေး။ In the Burmese
Kings time there were clerks who may be compared to
the Indian toshakhana clerks. They made lists of all gifts
presented to the King and read them out at durbars (လက်
ဆောင်စာ။ လက်ဆောင်စာ။ မှူ။ လပ်စာ။ မှူ) .

—ဆောင်ထိုး, *v.* to bribe ; တံစိုးထိုး။

—ဆေး, *v.* to wash the hands.

- ထက်ဆေးအင်, —ဆေးခံ, *n.* a basin for washing the hands.
- ဆေးချေ, *n.* water to wash the hands with.
- ဆော့, *v.* to be light-fingered, as in pilfering; ခြေထက်ဆော့။
- ဆွန်း, *n.* the fingers closed and curved to hold something (infrequent in colloquial); *comp.* ထက်ဆုပ် and ထက်ဖတ်, တထက်ဆွန်း။
- ဆွဲဆိတ်, *n.* a carpet-bag.
- ညောင်း, *v.* to ache as the arm or hand (after writing or using it in any way).
- ညှိုး, *n.* the forefinger; ထက်ညှိုးမကောင်းထက်ညှိုး, a term meaning that punishment should be awarded to the really guilty, not indiscriminately.
- ညှိုးညွှန်း, *v.* to point with the finger, show with the finger (more elegant than ထက်ညှိုး, ထက်ညှိုးထိုး); ထက်ညှိုးညွှန်းပြ။
- ထက် (from အထက်, a shoot), *n.* supernumerary little finger, ထက်ထက်ကလေး။ ထက်ထက်ပေါက်သည်; a small creek, ချောင်းဦးထိုး။
- ထက်ချောင်းထိုး, *n.* same, last def.
- တင်, *n.* something for the arm to rest on.
- တင်ဝတ်ထာ, *n.* ordination.
- ထင်ဝတ်ထာဆရာ, *n.* an ordained preacher.
- ထင်ရမ်း, *see* ထက်ရမ်း။
- ထက်ဝတ္ထု, *n.* an art, skill, dexterity.
- ထန်း, *n.* a baluster.
- ထန်းချိုး, *v.* to extol extemporaneously in song (as a member of a dramatic company the giver of a pwè; ရွဲထကာရိုထက်တန်းချိုးသည်)။
- ထန်းဆို, *v.* to sing or recite extemporaneously.
- ထန်းဖြတ်, *v.* to crack jokes or puns extemporaneously.
- ထန်းပြော, *v.* to speak off-hand, without premeditation; sometimes used in the sense of finding an excuse for remission of duty on the spur of the moment or giving one's opinion off-hand without actual knowledge; သည်သူဆိုမဟုတ်ထက်ထန်းပြောပါသည်။ ထက်တန်းညာဏ်နှင့်မပြောပါနှင့်။ ပွေလှသည်။
- တံ, *n.* an arm, a moving bar in a machine, the barrel of a gun (သေနတ်ပြောင်းထက်တံ။ သေနတ်ထက်တံရှည်—ထိုး), the spreading leaf of a plantain ဌာတ်ပြောရွက်ထက်တံ palm and such like.
- တံကန့်လန့်ကျင် (*pron.* ထက်တံလန့်ကျင်), *n.* a horizontal pivot on which a bar turns.

- လက်တံရှည်, *n.* a kind of tree (*comp.* မအူလက်တံရှည်).
- တီး, *n.* an additional roof appended to the main roof, on any side of the house, but usually lower than it ; လက်တီးခန်း။ လက်တီးမိုး။ လက်တီးချ။
- တီးပြင်, *n.* same.
- ထေထေး, *v.* ; *see* ထေ, 2.
- ထောက်, *n.* an instrument used in dressing cotton.
- ထိုင်း, *adv.* at every shot, as လက်ထိုင်းမှန်သည်, to hit the mark at every shot.
- ထွင်းထား, *v.* to place in a position of a confidante ; or for one's immediate surveillance.
- ထွန်းချထား, *n.* a trolley.
- ထက်, *n.* the time during which a person is or flourishes ; ချေးသောအခါ။ ဝေသာသူထက်ထက်တော်၌ ကုမာရကထာပ ရတန်းသည်။ ထသူသောတောအုပ်၌ထိတင်းသုံးနေ၏။
- ထက်ပွား, *a.* acquired after marriage ; property thus acquired [လက်ထက်ပွားဥစ္စာ။ အိမ်ထောင်ကြီးချင်းကွာရှင်းကြမှု။ လက်ထက်ပွားဥစ္စာထက်ဝက်သာသည်, *see* ခန်းဝင်ဥစ္စာ] .
- ထပ်, *v.* to marry, become married ; လက်ဆုံစား။
- ထပ်သံဃာ, *n.* marriage [the marriage ceremony].
- ထိတ်, *n.* manacles (a handcuff, လက်ထိတ်ခတ် ; to handcuff, လက်ကျည်း။ လက်ကျည်းခတ်).
- ထိပ်, *n.* the tip of a finger. လက်သည်းထိလျှင်လက်ထိပ်နာသည် (Proverb) meaning that if the interests of one for whom one has an affection are assailed, it affects one's self ; or if the interests of a community are assailed, it affects the whole body.
- ထောက်, *n.* an assistant, usher ; (လက်ထောက်ဆရာ, *v.* to assist as a subordinate).
- ထောက်ချ, *v.* to secretly further another in the commission of a dacoity, robbery, theft, or any crime (implying that the person who does so has an intimate knowledge of the locality where the crime is committed and that, usually speaking, his residence is close to it). In some parts of Upper Burma ခွေးလုပ် is used ; ဆည်အမှုမည်သူခွေးလုပ်သည်။
- ထွန်ကြိုး, *n.* a fishing-line used without a rod.
- ထွန်ငါးမျှား, *n.* a fisherman who uses a line without a rod.
- နပ်, *n.* a cloth used in masonry.
- နား, *a.* what is suitable to be worn in company or public ; applied to the Burman waistcloth, *see under* ဝဲဆိုး။
- နိုင်, *adv.* as much as the hands will bear without overstraining, as ခြေနိုင်လက်နိုင်လုပ်ကိုင်သည်။

ထက်ဝတ်စင်နံ (—ဝတ်စင်နံ), *v.* to emit an unpleasant smell from the arm-pit; မြီးစင်နံ၊ ထူစင်နံ။

—ဝန်းကျ (—ဝန်းကျ), *v.* to be fatigued in the arms and cease effort; ထက်ဝန်းကျလို့ထက်ပွေ့မသတ်နိုင်ဘူး၊ ထက်ဝန်းကျလို့ ထွေဆွဲနိုင်ဘူး။ မြင်ထိုဘူးနှင့်ကူးမှရောက်မည်။ သို့မဟုတ်ထက်ဝန်းကျလိမ့်မည်။

—ဝန်းပေါက်ဝတ်, *v.* to slap the arms with the hands (just a little above the elbow, the elbow being placed across the chest; ထက်ဝန်းပေါက်ဝတ် is used in composition, ထက်ဝတ်မောင်းဝတ် in colloquial).

—ဝန်းပြ (—ဝန်းပြ), *v.* to spar, show fight; ထက်ပွေ့ထက်ဝန်းပြကောင်းသည်။

—ပါးစေ, *n.* a waiter, servant, peon; အစေအပါ။ (ဝန်ထောက်မင်း ထက်ပါးစေ) (အမိုးရမင်းထက်ပါးစေ)။

—ပုတ်ချား, *n.* a swift to wind thread from.

—ပူးထက်ကြပ်, *adv.* in the hand, on the person, in “*flagrante delicto*” (as stolen goods), ခိုးထင်ခိုးထည်နှင့်ထက်ပူးထက်ကြပ်မိသည်, or ထက်ပူးထက်ကြပ်တွေ့, as persons in the act of adultery.

—ပေါက်ကြိုး, *n.* a cord twisted by hand.

—ပိတ်, *adv.* with folded arms; မျှင်းထွန်းလို့ထက်ပိတ်ထိုင်သည်။

—ပျက်, *v.* to lose skill of hand in consequence of disuse, as in writing, painting, or other manual art; သေနတ်မပြစ်သည်မှာ ကြာသောကြောင့်။ ထက်ပျက်နေသည်။ ဆေးချေသည်မှာကြာလို့ထက်ပျက်နေသည်။

—ပြင်, *n.* the back of the shoulder.

—ပြင်ရိုး, *n.* the scapula, shoulder-blade.

—ပြင်းထ, *v.* to be lame and swollen in the wrist in consequence of violent effort; အထုပ်ပင်ပန်းလွန်းလို့ထက်ပြင်းထသည်။

—ပြစ်ထူး (—ဝစ်ထူး) [(from ပြစ်, to throw, and ထူး, to swim), *v.* to swim by throwing the hands over and forward], to cross by swimming.

—ပြတ်, *v.* to have a mark across the palm of the hand (in palmistry); ထက္ကထာပြတ်လို့ ထက်ထိုင်းဖျောက်သည်။ ထက်ပြတ်ကြီးနှင့်ချသည်။

—ပြန်, *adv.* with the hands behind.

—ပြန်ကြိုးချည်, *v.* to tie the hands (of another) behind the back with a cord; ထက်ပြန်ချည်နှောင်ထုပ်ထား။

—ပွတ်စူး, *n.* a bore or drill used for a gimlet.

—ပွန်းထီး (*pron.* ထက်ပွန်းထီး), *adv.* intimately, familiarly (frequently often); သည်ထူထပ်လို့အပါးတွင်။ ထက်ပွန်းထီး စေခိုင်း

သည်မှာကြာထွက်။ သည်သေနတ်လက်ပွန်း ထီးကို နေထိုင်သည့်။ လက်ပွန်းထီးကို နေသည့်အခါ [frequently (but incorrectly) *pron.* လက်ပွန်းထီး]။

လက်ပွေ့ထိုင် (—ပွေ့ထိုင်) (*pron.* လက်ပွေ့ထိုင်), *n.* an umpire in a boxing match.

—ပွေ့ (—ပွေ့) (*pron.* လက်ပွေ့), *n.* a boxing match.

—ပွေ့လက်ပွန်း (—ပွေ့လက်ပွန်း), *adv.* boxingly ; လက်ပွေ့လက်ပွန်းကျင့်။ လက်ပွေ့လက်ပွန်းပြ။ လက်ပွေ့လက်ပွန်းသတ်။

—ပွေ့သတ် (—ပွေ့သတ်), *v.* to box ; လက်ပွေ့သတ်, *n.* a boxer.

—ဖက်, *n.* the hand curved into a cup-like shape ; *comp.* လက်ဆွန်း and လက်ချပ်။

—ဖနောင့်, *n.* the heel of the hand.

—ဖမိုး, *n.* the back of the hand.

—ဖဝါး, *n.* the palm of the hand ; ဖြေဖဝါးကျွန်း။ လက်ဖဝါးကျွန်း။

—ဖျံရိုး, *n.* the bone of the arm from the elbow to the wrist.

—ဖျား, *n.* the ends of the extremities ; လက်ဖျားနှင့်မျှတတူတူ။

—ဖျားဆွဲ, *v.* to bet on a race (*i.e.*, all money betted, exclusive of the stakes entrusted to the ထိုင်); လက်ဖျားထွက်, to be forthcoming as backers in a race, *lit.* as the money bet by backers on a race or horse ; သည်ထွဲမှာ လက်ဖျားမထွက်ကြပါ, there are no backers in this race.

—ဖြစ်အထတ်, *n.* one of the 18 arts.

—ဖြစ်ထီး (—ဖျစ်ထီး), *v.* to snap the thumb and finger together.

—ဖြောက်ထီး, *v.* same ; အိမ်ပြင်ကလက်ဖြောက်ထီးခေါ်သည်။

—ဖြောင့်, *v.* to be true in aim ; သေနတ်ဖြစ်လက်ဖြောင့်သည်။

—ဖွာ, *v.* to be prodigal in giving ; ထယ်လက်ဖွာသည်။ စီးပွားဥစ္စာချွန်းသန်အောင်ရှိထိမည်။ လက်တာ။

—နွဲ, *n.* an amulet, whether for preventing evil or obtaining good, a present made by the parents and friends of a bridegroom and bride on marriage ; လက်ဖွဲထောင်ကျွန်း။ လက်ဖွဲထောင်ဆင်။ လက်ဖွဲထောင်နွဲ။ လက်ဖွဲထောင်ပစ္စည်း။

—နွဲဥစ္စာ, *n.* same, 2nd def.

—နွဲစမ်း, *v.* to test a charm to prove its efficacy.

—နွဲထိုး, *v.* to prepare an amulet ; လက်နွဲထိုးထတ်သည်။

—ဝ, *n.* the thumb, an inch (အသေးမှာသက်သေလိုက်, in racing according to English custom, "weight for inches").

လက်မကြီး, *n.* the thumb string, the string with which the thumbs of a dead person are tied together ; သေဆုံးလိုက်မကြီးခြေမကြီးချည်ထားသည်။

—မထင်, *n.* the breadth of the thumb ; ထားနှင့်ချက်မိတော့မည်လိုလက်မထင်ကလေးလိုတော့သည်။ သင်္ဘောပေါ်ကကျမည်လိုလက်မထင် ကလေးသာလိုတော့သည်။ လက်မထင်နှင့် အနာလက်မတံနှိပ်ခန့်ထောက်ရှိသည်။

—မထောင် (ထောင်), *n.* a prison under the jurisdiction of the king's court (ထွတ်ထောင်) in the Burmese time.

—မရွံ့, *n.* an executioner ; လက်မရွံ့သား။ လက်မရွံ့အာဏာသား။

—မရွံ့ထောင်, *n.* a prison for condemned criminals.

—မောင်း, *n.* the arm (above the elbow) ; လက်ခွံ။

—မောင်းမိုး, *n.* the humerus.

—မိုး (from ဖမိုး), *n.* a short wash-board on the stern and prow of a boat (gunwale).

—မိုးထင်, *v.* to affix the same.

—မိုးဖြေ, *v.* same [but including the idea of giving the proper curve].

—မြန်, *v.* to be quick in performing any manual labour.

—မြောက်, *v.* to be eminent in any manual operation ; သည်ထက် သမား။ ထက်ထက်မြောက်သည့်သူ။

—မှတ်, *n.* a signature, certificate, legal or official writing of almost any kind, a note of hand, or other short writing on business [a ticket].

—မှတ်ထိုး, *v.* to affix a signature.

—မှုပညာ, *n.* a craft, manual art.

—မှုပညာအထတ်, *n.* same.

—မှုပညာသည်, *n.* a manufacture.

—မှိုင့်ကျ, *v.* to be in a desponding attitude ; မောင်မင်းလက်မှိုင့်ကျ နေပြီလား။ မကြိုနိုင်ဘူးလား။

—မှိုင့်ချ, *v.* to give up in despair ; သည်အမှုကို မကြိုနိုင်လို လက်မှိုင့်ချ ထားသည်။

—မွန်မဆွ, *adv.* at present (not used in colloquial).

—ထက်ထဲတွင်း, *n.* a shallow well made (by scooping out the sand) with the hand.

—ထပ်, *v.* to beckon with the hand ; လက်ထပ်ခေါ်လိုက်စဉ်းပါ။

—ထမ်း, *v.* to swing the hand as in walking ; လက်ထမ်းထွားသည်။

—ထမ်းလက်ဆ, *see* လက်ဆ။

—ထာ (commonly written လက်ညာ), *a.* right, as opposed to left.

- ထက်ထာထောင် (*pron.* ထက်ထာခေါင်), *n.* an underling, charged with the duty of running before royalty, before members of the supreme court, and other magnates, to clear the way and enforce respect with a long, stout rattan, a *lictor*; မင်းကြီးထွက်ထောင်မှုသည့်အခါရှေ့ကထက်ထာထောင်ထွားသည်။
- ထာဝက်, *n.* the right side.
- ထာထက်, *n.* the right hand.
- ရ, *a.* obtained in war; applicable to persons or goods.
- ရဥစ္စာ, —ပစ္စည်း, *n.* spoil, plunder (ထက်ရထောကျား။ မိန်းမ။ ကျွဲနွားပစ္စည်း။)။
- ရပြု, *v.* to treat as a captive or as plunder.
- ရပမ်း, *v.* to take captive, to capture.
- ရယူ, —ရယိမ်း, *v.* to take possession of as spoil.
- ရယူ, *n.* a captive.
- ရင်း, *n.*; *see* မောင်းရင်း [(from အရင်း, nearness), a favourite, ထက်ရင်းယူ].
- ရင်းကြေး, *n.* the stakes (in a race).
- ရင်းထည် (*pron.* ထက်ရင်းထည်), *v.* to deposit the stakes in a race.
- ရင်းနှင်း, *n.* a bet or bets made according to the conditions of a race, *i.e.*, if the stakes (ထက်ရင်း) were ၁၅၀ laid against ၁၀၀, the bets (ထက်ဖျား) would be Rs. ၁-၈ to Rs. ၁, or would be even if the stakes were equal.
- ရစ် (from ရစ်, to encircle), *n.* the ornamental rings round the spire of a pagoda above the သမိတ်မှောက်, ဖေါင်းရစ်။
- ရန်း (from ရန်း), *n.* a balustrade or other railing.
- ရာ, *n.* something wrought by hand, a work, handiwork; ဆည်လွှေထည်သူထက်ရာထဲ။
- ရိပ်, *n.* a sign made by the fingers as a substitute for language.
- ရိပ်ပြု, *v.* to give a sign with the hand; နှုတ်မြက်လိုမပြောဘဲနှင့် ထက်ရိပ်ပြုချင်းသည့်သည့်လူထဲ။
- ရုံး, *n.* the arm (below the elbow); ထက်မောင်း။ ထက်ရုံးကောင်းကြီးရုံး, *v.* to have rule or dominion over by reason of one's own force of character or ability, in contradistinction to doing so through nepotism or hereditary right; ထက်ရုံးရည်အားထိုး။
- ရုံးမိသ်ပြု, *n.* a term used by many cultivators signifying that it is owing to their own manual exertions that they can irrigate their fields.

လက်ရုံးထန်း, *n.* a low railing in a boat.

—ရုံးလက်မောင်း, *n.* a right-hand man; သည်သူတယောက်ရှိသည်မှာ လက်ရုံးလက်မောင်းအားကိုးရသည်, the upper and lower arm collectively, လက်ရုံးလက်မောင်းထန်းထားသည်, as a boxer.

—ရုံးထွဆောင်, *v.* to use force in a contest (လက်ရုံးရည်အားကိုးသည်), *comp.* နှစ်ထိုးထွဆောင်သည်သူနှစ်ထိုးထွဆောင်၍ထုပ်ကိုင်စားသည် မဟုတ်လက်ရုံးထွဆောင်၍ထုပ်ကိုင်စားသည်။

—ရေး, *n.* handwriting; စီထိုသာကိုးသည်။ စာထိုးသေမထွ။ မိန်းမလက်ရေး။

—ရေးခံ, *v.* to learn to write from a copy; လက်ရေးနည်းခံ၍သင်သည်။ (ဆရာထံလက်ရေးခံ၍ရေးမှလက်ရေးကောင်းသည်)။

—ရေးစာ (*pron.* လက်ရေးစာ), *n.* a manuscript book.

—ရေးပုံ (*pron.* လက်ရေးပုံ), *n.* a writing, copy for imitation.

—ရေးရှမ်း, *v.* to write a handsome hand; သည်သူထယ်လက်ရေးရှမ်းသည့်သူ။

—ရေးဝန်း, *v.* to write a round hand.

—ရေးသေ, *v.* to be formed, settled, in respect to the style of handwriting.

—ရေးသေ့, *v.* to write rapidly; လက်ရေးသေ့ရေးသည်။ သေ့ထက်ရေး။

—ရောထယ်ပါ, *adv.* immediately; said to be derived from a term used in the game of ခန့်ညှင်းထိုး။

—ရောက်မှု, *n.* an overt act of offence (an assault case); *comp.* နှုတ်ထွန်မှု။

—မိုက်, *n.* a mallet; ဆောက်ပုတ်။

—ရွေး, *a.* chosen; လက်ရွေးကောက်ယူ။ လက်ရွေးကြီးအမှုတမ်း။ လက်ရွေးထန်း။

—ရှက်, ၁, *v.* to join or fold the hands with the fingers interlaced, *a.* dove-tailed; လက်ရှက်သစ်ထား။ လက်ရှက်ထုထားထိုင်။ လက်ရှက်ခေါင်းအိုး။

—ရှက်သည်, —ရှစ်သည်, *n.* a dancer (obsolete); ကခြေသည်။

—ရှက်, ၂ (from ရှက်, to be ashamed), *v.* to be disappointed and ashamed, as when one gives a thing and takes it back again while the other is reaching his hand to receive it (ထကထံပေးမည်ထားထိုးထွင်းယူပါသည်။ ပြန်ယူထိုးထက်ရှက်နေသည်)။

—ရှည်, *a.* long-sleeved; အင်္ကျီလက်ရှည်။

—ထည်, *n.*; *see* ထက်ထယ်။

—ထယ်, *n.* the middle finger.

- ဆက်ထံ, *n.* the stick used in extending the yarn of an abb (ဆက်ထွင်း).
- ထိပ်, *n.* the beam of a loom, on which the cloth is rolled as it is woven, that part of a priest's garment which is rolled up and held in one hand (သင်္ကန်းရုံသည့်အခါဆက်ထိပ် ဆက်ပံခုံးဆက်ထိုးထင်၍ရှိသည်).
- လိပ်, *n.* a rolling-pin.
- ထိ, *adv.* by retail, by little and little; ဆက်ထိရောင်း။ ငွေ ၁၀ လုံးခန့်။ ခဲခန့်မပေးဘူးလက်ထိပေးလို့မရင်းနိုင်ဘူး။
- ထိမိတ်, *v.* to retail; ဆက်ထိရောင်း, ဆက်ထိမိတ်၍ရောင်း, ထုခွဲထုလုံး တပ်ထည်းမရောင်းရလို့ဆက်ထိမိတ်ရောင်းရသည်။
- ထုင်ချဉ်, *n.* an artificial acid.
- ထုံး, *n.* a ball of thread wound by hand, as distinguished from spool-cotton.
- ထေး, *v.* to be slow in performing any manual labour.
- ထေးသစ်, *n.* one name of the *Cassia fistula*; *comp.* ငုကြီး။
- ထွတ်, *adv.* empty-handed; ဥစ္စာပစ္စည်းကိုမျှ မယူဝင်နိုင်။ ဆက်ထွတ် ထွက်ပြေးရပါသည်။
- ထွန်, *v.* to offend with the hand; *comp.* နှုတ်ထွန်; မောင်ချစ်ထွေး အထွန်ဒေါသကြီးသောကြောင့်။ ထမုဟုသဆက်ထွန်ထွားလိမ့်မည်။
- ထွန်မှု, *n.* same as ဆက်ရောက်မှု။
- ထွဉ်, *n.* a crank, a handle to turn with; the peg of the string of a musical instrument, a sleight of hand; ဆက်ထွဉ် သင်ရာ ဝင်ထောင်မှုကြပါ (ဒူးနေရာ။ ထောင် နေရာ။ စနည်း။ ထဝေါ), in the Burmese time a term used when assigning precedence to ministers and others when paying homage to the king. The term used for pôngyis at such times or in any place they had assembled was ထင်ဝံ့ဉ်ဝံ့ဉ်အထိုင်းထိုင် ထောင်မှုကြပါ, the term used to ordinary persons is အဝံ့ဉ်အထိုင်းထိုင်ထောင်မှု ကြပါ။
- ထွဉ်ဆရာ, *n.* a conjuror, juggler; —ဖြဲ, *v.* to practise legerdemain, conjure, to exhibit juggling tricks; ဆက်ဆက် ထွဉ်ဖြဲကောင်းသည်။
- ထွင်း, *n.* the length (of a musket, or gun, or common gun) (ဆက်ထွင်းသည်သေနတ်။ ဆက်ထွင်းကောင်းလို့ဖြစ်ထိုင်းရှည်သည်)။
- ထွပ်, *n.* the trigger of a musket or cross-bow; ဆက်ထွပ်ဆွဲ။ ဆက်ထွပ်ဖြုတ်။
- ထွေ့, (usually *pron.* 'let shāw' in colloq.), *v.* to cease doing (to give up, to yield; less than ဆက်ရှင်ချ); အချိန်လွန်

ဗို၊ အထုပ်ကိုထက်ထွေးထားသည်။ သည်အမှုကိုမကြိုနိုင်ထိုက်ထွေးထားရသည်။

လက်တွတ်, *v.* to cease taking care of (*Anglice* to "give up all hope" as a doctor); သည်သူထထောက်ကို။ ဆုံးမလို့မရသည်အတွက်။ လက်တွတ်ရသည်။ မိုဗ်းဖျက်ဆီးလွန်းလို့။ ထယ်ကိုနိုင်နင်းအောင်မထုပ်နိုင်သည်အတွက်။ လက်တွတ်ထားရသည်။ သည်သူမမာကို။ ရောဂါပျောက်အောင်ဆေးကုနိုင်မည်မထင်လို့။ ဆရာက လက်တွတ်လိုက်ရသည်။ [ဒွေးဝမ်းကျတျှင် ဆေးထွေးလက်တွတ်ရသည်]။

—ထွေး (—ထွဲ), *n.* a sling made of a strap and two strings; ထားရေကြိုးထက်ထွဲ။ လက်ထွဲနှင့်ပစ်ထိုးငှက်ကိုမှန်သည်။

—ဝင်, *see* လက်ဝင်များ, *v.* to require much work; သည်ကလေးထိုင်ကြိမ်ထိုးရသည်မှာထက်လက်ဝင်သည်။

—ဝင်နည်း, *v.* to require little work; အထည်ကိုယ်ကြီးသော်လည်းလက်ဝင်နည်းလို့အလျင်အမြန်ပြီးသည်။

—ဝင်များ, *v.* to require much work; ထွန်းပုဆိုးထက်ဝင်များလို့ အထိုးကြီးသည်။

—ဝတ်လက်စား, *n.* ornaments for the hands and arms [in contradistinction to ထိုဝတ်ထိတ်စား, wearing apparel; အထိုးထိုက်သောလက်ဝတ်လက်စားနှင့် မိန်းမတယောက်လမ်းရှောက် သွားသည်ကို မြင်ထိုက်ခဲ့ထား]။

—ဝါး, *n.* the open part of the hand (the palm of the hand).

—ဝါးကပ်, —ကပ်တိုင် (*pron.* လက်ဝပ်တိုင်), *n.* a cross for the purpose of crucifixion.

—ဝါးကပ်ထင်, —ထားတိုင်ထင်, *v.* to crucify; မြန်မာမင်းနိုင်ငံမှသူရဲတောင်းပြုများကို။ လက်ဝါးကပ်တိုင်ထင်၍သတ်သည်။

—ဝါးကာ, *n.* that part of the lock of a musket which receives the stroke of the flint.

—ဝါးစောင်း (*pron.* လက်ဝါးစောင်း), *n.* the edge of the hand between the wrist and the little finger; လက်ဝါးစောင်းချက်။

—ဝါးပူထိုက် (*pron.* လက်ဝပူထိုက်), *v.* to rub the hands warm in order to some application (ကျွန်တော် နဖူးမှာခဲမှန်သည့် ဒဏ်ရာကို။ လက်ဝါးပူထိုက်ထိုက်ပါ), (to do with urgent despatch; အထုပ်ကိုအထောထထွင်ပြီးအောင်လက်ဝါးပူထိုက်ထုပ်ရသည်)။

—ဝါးမှိုက်, *v.* to strike hands in order to seal an engagement; နှစ်ဦးသဘောတူလက်ဝါးမှိုက်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်။ ဂတိကိုမဖျက်သင့်ပါ။

—ဝဲး (—ဝဲ), *a.* left, as opposed to right; သယ်။

—ဝဲးဘက် (—ဝဲဘက်), *n.* the left hand.

—ဌေသတ်, *v.* same as လက်ဌေ။ Some maintain that လက်ဌေသတ် is etymologically more correct than လက်ဌေသတ်။

ထက်သင့်, *v.* to be handy, to be disengaged as the hand ; ထက်မသင့်ဆိုဆေးထိပ်ကို။ ကမ်းမပေးနိုင်ပါ။ ထက်ခံသင့် same as ထက်ခံမည်သည့်ထူမျိုး၌။ ထက်သင့်ခံစကားပြောသည်မရှိ။ ထက်သင့်ခံစံမည်မထင်ပါ။

—ထပ်, *n.* a finger-breadth ; ထက်သစ်ထောင်ထား, *a.* new-fashioned.

—ထည်, *n.* one who squeezes the limbs, a midwife (more polite than ဝမ်းဆွဲ), the one among a number resisting government authority, who lays hands on the official (the dealer at cards, ဖဲဝေသောသူ), the principal in the commission of a crime ; ကာထက်ရှင်။ ကာထက်ရှင်။

—သည့်, *n.* the finger nail (it is deemed unlucky by the Burmese to cut the finger or toe nails in the house as it is supposed to cause the poverty of the owner, ဒိဋ္ဌိရှင်ခွဲထက်တေတတ်သည်။)

—သည့်ခွံ, *n.* the same.

—သည့်ခွံထည်, *n.* a hang-nail.

—သန်း, *n.* the little finger.

—သပ်ခွေး, *v.* to treat tenderly, take good care of ; သည်သူကို။ ငယ်ကတည်းက ထက်သပ်ခွေးထားသည်။ ကျွန်တော်ထက်သပ်ခွေးထားသည့်ခွေးကို။ ခင်းအား မရှိဘဲပါနှင့်။ မိုက်မောင်အောင်ကြီးကို။ မိုးမိတ်အမတ်များက။ ထက်သပ်ခွေးထားသည်။

—သမား, *n.* a carpenter.

—သာ, *v.* to be gentle of hand, to handle (an instrument) gently, as a tattooer or a barber ; သည်ဆိုင်ဆရာထက်သာသောကြောင့်။ အသံသာယာစွာထွက်သည်။ ခွင်ကြောင်ဆရာထက်သာသလိုထနေထပေါင်ပြီးအောင်ခံနိုင်သည်။

—သား, *n.* an apprentice, under-labourer ; တပည့်ထက်သား။ သည်ဆရာထက်တပည့်ထက်သားနည်းခံသူများသည်။ [ထက်သား is also applied to plantain trees, bamboos and the rice plant, *e.g.*, ငှက်ပျောပင်ထက်သားပွားသည်။ ဝါးပင်ထက်ထက်ထက် ထက်သားပေါက်သည်။ မိုက်ခွေးကျသည့်ပေါးထက်သားများသည်]။

—ထွေ, —ထိ, *v.* to have actual experience of, to guess the weight of a thing by simply lifting and trying it in the hand.

—ထိပ်ထိုး, *v.* to bribe or give secretly (to plan secretly) ; သည်အမှုမှာသူမထိအောင်တိတ်တဆိတ်ထက်ထိပ်ထိုးပေးလို (အမှု) နိုင်သည်။ ထိတ်ထိတ်ထက်ထိပ်ထိုးအကြံပြုသည်။

—ထီး, *n.* the fist ; ထက်ထီးဆုပ်, the clenched fist ; ထက်ထီးနှင့်ထိုး, to strike with the fist ; ထက်ထီးပြ, *v.* to show the fist (shake the fist), usually in a threatening manner ; ထက်ထီးထက်ထီးမောင်းထန်း, to strike out with the arms as a boxer, or as in the

way of defiance, or when angry ; စာရေးစောင်ထွန်းကပ်ဆိုး
ထိုက်ထာ (မိတ်ဆိုးလိုက်သည်မှာ) ထက်သီးထက်မောင်းမျှသာတန်း။

ထက်ထပ်ဝါ, *n.* a table napkin, *serviette*.

—ထုတ်, *n.* any condiment mixed up with the fingers, cooked or uncooked, seasoning, sauce (chutney).

—ထပ်ထက်ပဲ, *n.* same.

—ထိုး, *see* ထက်စွဲး ; ထက်ထိုးထော်အမှုထမ်း။ ထက်ထိုးထော်သား။

—ထုကြွယ်, *n.* the ring-finger.

—ထေ, *v.* to be habituated, settled, in some motion or work of the hand, as in writing, sewing, &c., so as to require no special effort ; ထက်ရေးသောနေ့ထိုက်ရေကပ်ရေထော်ထည်း။ ကောင်းသည်ချည်းထည်း။ သင်ပြုံးအရက်ကောင်းသည့်မိန်းမထက်သောနေ့ထော့ကြောင့် ခြေညှိထရက်သော်ထည်းအပင်မမှားဘူး (to be palsied in the arm, not to have power over the arm).

—ထဲ, *see* ထက်ထည်း။

—ထဲစောင်း, *n.* a kind of chisel (used by goldsmiths in making finger-rings).

—ထွတ်အိတ်, *n.* a bag used by mendicant priests. (This bag is scarcely ever used except in out-of-the-way localities in Upper Burma.)

—ဟောင်း, *a.* old-fashioned (သည့်မိန်းမထက်သစ်ထား။ ထက်ဟောင်းထား)။

ထက်, ၁, *n.* an astrological term usually combined with စန်း။ စာထာစန်းထက်။ ခင်ဘျားစာထာထယ်ရာလိမ္မာထက်ထက်သထဲ။

ထက်, ၃, *v.* to shine, glitter.

—ထက်, *adv.* glitteringly, glisteningly ; ထယ်ကောင်းသည့်မိန်းမ ထက်အရောင်လက်ထက်ထက်ထက်ထွက်နေသည်။

—ထက်ကလေး, *adv.* flickeringly, in a glimmering manner, glisteningly, as the glint of a distant light ; နေထက်ထက်ကလေး ထွက်ထာသည်။ မီးပြတိုင်းကမီးထက်ထက်ကလေးမြင်ရပြီ ။ အားမငယ်ကြန့်န့် (as when at sea).

ထက္ကထာ (Pali), *n.* a sign [the signs of a supreme Buddh. "After thus speaking, he proceeded to examine whether the signs of a supreme Buddh were to be found upon his person, namely, the ၃၁၆ mangalya-lakshana (မင်္ဂလာထက္ကထာ), the ၃၂ mahapurusha-lakshana (မဟာပုရိသထက္ကထာ), and the ၈၀ anu-wyanajana-lakshana (အနုသိတန), and when he saw that they were all present, smiling with joy like a full water-vessel, he declared that the prince (Sidhartta) would most certainly become Buddha."—M.B.] ; token, indication, char-

acteristic, visible or sensible quality ; *comp.* ဂုဏ် and အင်္ဂါ။
[Childers gives the following definitions : mark, sign, symptom, characteristic, attribute, property, nature, quality, a definition, a grammatical rule, a personal characteristic from which good fortune may be predicted.] လက္ခဏာ ဖြစ်၊ a term allusively applied to those who practise self-pollution.

လက္ခဏာကြည့်, *v.* to examine the lines and marks on the palm of the hands (and occasionally on the soles of the feet).

—ကြောင်း, *n.* the lines and marks on the palms of the hands and the soles of the feet.

—ပါးရှား, *v.* to be in straitened circumstances ; လက္ခဏာပါးရှား သတ္တိအခါရှိ။ခေါ်သူပြောသူမရှိဘူး။

—ဖတ်ပုတ္တား, *n.* a Brahmin who predicts a person's future by examining the lines and marks on the palms of the hands.

—ရေဒုပါး။အနိစ္စ။ဒုက္ခ။အနတ္တ။

လက်ခြား, *n.* borax.

—ရိုင်း, *n.* tincal (crude borax).

လက်ထောက် (လက်တောက်), *n.* the piney varnish tree.

လက်ထုတ်, *n.* a kind of tree [producing a very white, smooth wood, used in making yokes (and ခုံထိန်), the *Holarrhena antidysenterica* (the bark and root of the လက်ထုတ်ကြီး tree have medicinal properties ; စောင်ခြင်းခထက်။ဆူးခေါက်နက်။လက်ထုတ်အောင်ထဲ။ဆေးပုထဲ).

—ထိန်, *n.* the *Holarrhena codaga*.

လက်နက်, *n.* a weapon.

—တိုင်း, *n.* a soldier ; အမှုထမ်းလက်နက်တိုင်း။လက်နက်စွဲ။ အပျော်ထမ်းလက်နက်တိုင်း, *n.* a volunteer.

—စကြာ, *see* စကြာ။လက်နက်စကြာသခင်, one of the titles of the Kings of Burma.

—ပုံ, *n.* a panoply, complete armour [armed cap-á-pie].

—တိုက်, *n.* an arsenal.

—နိုင်ငံ, *n.* a conquered kingdom.

—ပြု, *v.* to use as a weapon.

လက်ပံ, *n.* the cotton tree, *Bombax Malabaricum*.

လက်ဖက် (လထက်), *n.* the tea plant [the thea.—S.] ; လက်ဖက်ကောင်း စားထိုက်။ပထောင်နှေးစေ။

—အုပ် (လထက်အုပ်), *n.* a small eating stand with a cover for tea leaves.

ထက်ဖက်ချောင်း, *see* ထက်ဖက်တွန်း (ခါသာထအုပ်ထက်ဖက်ချောင်းဝဋ္ဋေအပ်ထံတံ
ထော့ဝေ).

—ခြောက်, *n.* the leaves of a tea plant dried.

—ထင်, *n.* a tea-basket, in which the tea is packed for market.

—တွန်း, *n.* a cylindrical case used to keep tea leaf in; ထက်ဖက်
ချောင်း။

—ထုပ်, *n.* a small package of pickled tea, such as accom-
panies an invitation to an entertainment (the receipt of
such package is nowadays considered equivalent to a po-
lite demand from the giver of a feast for a subscription);
ထက်ဖက်ထုပ်သီး—ချ—၄—မျှ—ဝေ, to distribute such pack-
ages; လူထောင်ထုပ်ထက်ဖက်ထုပ်ထပ်သည်။

—ပင်, *n.* the Burmese tea tree, the *Elæodendron orientale*.

—ပွဲစား, *n.* a pickled tea broker.

—ရည်, *n.* an infusion or decoction of the tea plant.

—ရည်အိုး, —ရည်တဲအိုး, *n.* a tea-pot.

—ချေ, *v.* to make tea.

—ထု, *v.* to be made as tea.

—ရည်စားပွဲ, *n.* a tea-spoon.

—ရည်ပုတီး, *n.* a tea-cup.

—ရည်ပုတီးပြား, *n.* a saucer.

—ရည်ပုတီးထိုး, *n.* a tea cup.

ထင်, *see* ထင်းထွင်း။

ထင်, *n.* a husband.

—ထွန်းထွန်း (*pron.* ထင်ရန်ထွန်း), *v.* to pass from one husband to an-
other.

—ထိုက်မှထွန်း, *n.* husband and wife by themselves alone.

—ကွာမထားကွာမှု (*pron.* ထင်ကွာမထားကွာမှု), *n.* a divorce case.

—ခန်းမထားခန်း (*pron.* ထင်ခန်းမထားခန်း), *n.* the connubial state;
ထင်ခန်းမထားခန်းဖြစ်။

—မိမိ (*pron.* ထင်မိမိ), *n.* a woman who commits adultery with
another's husband (a term of abuse).

—ထင်, *n.* an adulterer; ထင်စောင်ထင်ထင်မျှော်ထားထင်ထင်ထင်။

—စံရွေး (*pron.* ထင်စံရွေး) (from စံ, a test, and ရွေး, to select), *v.*
to be very particular in the choice of a husband, hard to
be pleased; ထင်စံရွေးသည် (obsolescent), ထင်ရွေး။

—စုံမယားဖက် (—ထက်), *n.* husband and wife; ထင်စုံ မယားဖက်စွား
ဖြစ်သည်သား။ စုံမယားစုံဖက်ဖြစ်သည်သား။

- ထင်စောင် (*pron.* စောင်) (from စောင်, to lay up for future use), *n.* an adulterer; ထင်စောင်မျှောက်ထား။
- စောင်ထား, *v.* to commit adultery against a husband; မျှောက်ထား။ သရောင်ထား။
- တရူး [(from လင်, a husband, တ, to desire, and ရူး, to be crazy), *n.* a term of reproach used of a woman who is anxious to get a husband, but cannot succeed], the green sickness, *chlorasis*; လင်တရူးမ (*pron.* လင်ဒရူးမ) အခန်းအောင်း။
- နေ (သားနေ), *v.* to have a husband (လင်ထားရ).
- ပါထား, *n.* a husband's son by a former wife.
- ဖေပုံ, *v.* to be without a husband, husbandless.
- မယား, *n.* husband and wife; လင်မယားစာချုပ်ထုပ်။
- မှု, *n.* business or cares on the husband's account; လင်မှုတတ်ထောင်ရွက်တတ်သည့်မိန်းမ။ လင်မှု is also a term used in rape cases, *e.g.*, လင်မှုဖြစ်၍ရုံးတက်နေရသည်။
- မျှောင်, *n.* same as လင်စောင်; *v.* same as လင်စောင်ထား (လင်မျှောင်ထား).
- တိတိးပါး, *n.* the five duties incumbent on a husband (to his wife); မထေမဲ့ကင်းအပ်နှင်းဥစ္စာ။ မိစ္ဆာမဗ္ဗား။ တိတိးဆင်ရင်။ မြတ်နိုးကြင်။ ငါးအင်လင်ကျင့်ရာ။
- ယေယောစား, *v.* to enjoy the property of a husband on his decease (as a wife).
- လင်္ကာ (*pron.* လင်ဂါ), *n.* poetry; ဗတ်စာ။
- ချော, *v.* to be rhythmical, as poetry; ရသားမပါလင်္ကာမချော။
- စပ်, *v.* to write poetry, versify; စပ်ဆို။ လင်္ကာပွဲ။
- စီ, *v.* to compose poetry; လင်္ကာစီကုံး။
- ဆရာ, *n.* a poet.
- လင်္ကာရ (from Pali အလင်္ကာရေ), *a.* adorned, elegant; ထန်ထားဆင်။
- လင်္ကောင်, 1, လင်္ကောင်ပိုး; *n.* a screech-owl; မိန်း။
- လင်္ကောင်, 2, *n.* a species of spurge-wort (?)
- လင်္ကေ, *n.* a kind of tree which may be referred to the genus *cinnamomum*.
- လင်ပန်း (*pron.* လင်ဗန်း), *n.* a tray, or any flat vessel of metal; ရွှေလင်ပန်း။ ငွေလင်ပန်း။ ကြေးလင်ပန်း။
- လင့်, 1, *n.* a high raised frame, stage (such as is used for watching rice-fields, လင့်စီး), scaffold, &c., or one used by hunters (built in trees) when watching for tigers, leopards, &c. (a machan).

ထင့်စင် (*pron.* ထင့်ခင်), *n.* same ; ထင့်စင်ဆောင်းထင့်စင်ထိုး။

ထင့်, ၂, *v.* tarry, wait for ; ငံ, ဆိုင်း။ *Der.* မျှော်ထင့် [အခါထင့်, *v.* to pass by as time, *e.g.*, မောင်မင်း ပြင်းသည် အတွက်။ အခါထင့် ထွားခြ]။

ထင့်, ၃, *verb. affix, imperative*, in a negative sense ; နှင့်, prior past or prior future ; နှင့်, *euphonic*, as in the phrase နာထင့်ထုန်, listen ye.

— ထေား, *verb. affix, continuative* (equivalent to သော်ထည်း) ; ဆုံ့ပဲ့ပြင်သင်ထင့်ကစား။ (not used in colloquial).

ထင်း, *v.* to be light, hence အထင်း။

— အားကြီး (*pron.* ထင်းအားပြီး), to be near dawn, said to be an abbreviation of မိုဟ်းထင်းမည်ဖတ်အားကြီး။

— ကြက်ဆော်, — ကြက်ထွန်, *v.* to crow as a cock at break of day.

— ချင်း, *v.* to be enlightened ; particularly applicable to the mind [to render (or to be) lucid and intelligible as language ; စင်ဘူးထင်းချင်းအောင်ပြောပါ, speak, sir, please, so as to be lucid in your meaning]။

— ခါးခိုး, *v.* same as ထင်းအားကြီး။ မိုဟ်းထင်းအားကြီး။

— ထင်းထင်း, *a.* light, a little light ; ထင်းထင်းထင်း နှင့် အိပ်လိုမယောင် နိုင်ပြထင်းထိုမိတ်ထားထိုက်ပါ။

— ပါး, *v.* (similar in meaning to ထင်းချင်း) (ကျွန်တော်ပြောသည့်စကားရှင်းလင်းပြီးထင်းပါးရန်မရှိပါ)။

— ထု, ထင်းရှင်, *v.* same ; ထင်းခါးပြီးထကြမို့။ ထင်းထုထင်းချင်ရှိပြီး။ ထင်းထုထင်းချင်ရှိမှအိပ်ပျော်သည်။

ထင်းကွင်း, *n.* a pair of brass bowls played together, larger than ခွက်ခွင်း and သံထွင် (ရကွင်း is said to be more elegant) ထိုထက်ထင်းကွင်းမသာ။

ထင်းဆွဲ (ထင်းဆွဲ) (*pron.* ထင်းဆွဲ), *n.* a large species of bat [the flying-fox]။

ထင်းတ (in colloquial frequently *pron.* တေ, but not considered elegant), *n.* a vulture, (ထင်းတပါးပျဉ်တံ, *n.* a kind of plant) (*Prov.* ထင်းတလောက်ငှက်တိုင်းထွသည်။ *Anglice* "There are as good fish in the sea as ever came out of it.")

ထင်းတမို, *n.* the slope of an elephant's rump, the membranes on the inner part of an untanned hide, a disease of horses.

ထင်းနို့, *n.* the common bat.

ထင်းပက်, *n.* a kind of net for catching fish. [It has fine meshes, and four corners, which are kept stretched apart

in a horizontal position while it is in use] ; ရေနက်ကထည်းနေရသေးသည်။ လင်းပတ်ထည်းပိုက်ရသေးသည်။

လင်းပတ် [ယက်ဆွဲ], *n.* same.

လင်းပိုင် (frequently *pron.* လပိုင်), *n.* a porpoise. [Burmese fishermen consider it unlucky to molest a porpoise.]

လင်းပြီးဆွဲး (—ဆွဲ), *n.* a kind of bird (small and dark in colour and said to be capable of being taught to speak).

လင်းယဉ်, *n.* a sail (obsolete).

—ထိုင်, *n.* a mast ; (ရှက်ထိုင်) ထုရားထောင်းမင်းသည်။ လင်းယဉ်ထိုင်ထွန်ဖျား၌ရပ်လျက် ဤမည်သောအရပ်၌ မိမိယာပြည်ရှိရာ၏ ဟုအရပ်ကိုမှတ်၍လင်းယဉ်ထိုင်ဖျားမှခုန်ထေသော်။ ခွန်အားကြီးထော်မှုငြီးကြောင်းငါးလိပ်တို့၏စားရာထိုလွန်၍တစ္ဆေထသန့်ထောက်သောအရပ်ကိုလျှောက်၏။

လင်းယုန်, *n.* a species of hawk.

လင်းရှဉ့်, *n.* the two-coloured squirrel, *Sciurus bicolor*.

လင်းရှူး, *n.* a kind of fish [a kind of black spouting fish].

လင်းလေ, *n.* a kind of grass.

လင်းလေး, *n.* a common bow ; *comp.* ထူးလေး and လောက်လေး။

လင်းလွန်း (ပင်), *n.* a kind of tree (the *Buchanania latifolia*).

လင်းလှံ, 1, *see* တံလှံ, *n.* mirage ; *adv.* glitteringly as clothes.

လင်းလှံ, 2, *n.* one kind of bird-frightener ; ဌာတ်မြောက်တမျိုး။

လင်းဝက်, *n.* a species of heron [the night heron].

လင်းသက်, *n.* a species of squirrel [as large as a cat. It is deep black on the back and whitish below, same as လင်းရှဉ့်].

လင်းလေ, *n.* the sweet-flag, cultivated to a small extent by the Burmese for its medicinal properties.

လစ်, *v.* to be a little open, less than ဖွင့်, to be neglected, left undone. Der. လစ်လစ်။ စကားလစ်, လှစ်။

—လစ်, *v.* to be vacant ; နေရာလစ်လစ်, *see* အားလစ်။

—လစ်ပေါ့လျော့ (*pron.* လစ်လစ်ပေါ့လျော့), *v.* to be carelessly lax, or perfunctory in the performance of any work or duty.

—လင်း, *v.* same as လစ် ; ခင်ဗျားမလာထိုသည်ကနေ့အထိလစ်လင်းသည်, owing to your not coming today, sir, the work is left neglected.

လစ်လစ်, ထလစ်လစ်, *a.* or *adv.* fluttering, vibrating, waving [as a flag in the breeze (အလံထလစ်လစ်နှင့်စက်တက်လာသည်။ အလံထလစ်လစ်နှင့်သင်္ဘောချင်သွားသည်ကို မြင်လိုက်သည်။ တံခွန်လေထိုက်ထိုက်ထလစ်လစ်ထနေသည်), also applied to the action of a serpent in frequently thrusting out its tongue, as မြွေသွားထလစ်လစ်ထုတ်သည်].

ထည်ဝင်း (*pron.* ထတ်ဝင်း), *n.* the neck.

—ထင်းကြီးသောအနာ, *n.* the bronchocele, goitre; ထည်ဝင်းကြီးနာ။

—ဝတ်, *n.* a collar, or anything tied round the neck; ထည်ဝတ်ချည်။ (ထည်ဝတ်ကြိုးထည်, to fasten a chain on a dog's neck).

—ဝတ်ကွင်း, *n.* a collar for the neck.

—ရှိ (*pron.* လရှိ and commonly written လရှိ, from ရှိ, to be thrown in or upon), *n.* the hump between a bullock's shoulders; နွားထရှိ။ နွားထည်ရှိတောင်။ *Der.* ဖျားထရှိ။ နွားထရှိတောင်, *n.* a high mountain east of Tavoy [ခွေးထည်ရှိရှာမရ]။

—ဖျည်း (*pron.* ထတ်ဖျည်း), *n.* the dewlap.

—ဖေ (*pron.* ထတ်ဖေ), *n.* the part of a graduated roof which intervenes between an upper and lower roof; ထည်ဖေအိမ်။ ထည်ဖေကျောင်း။ ထည်ဖေဇရပ်။

—ဝည်း or ဝဲ, *n.* a small tribe of Karins north-east of Taungnu, so-called because of the black bands they wear round the neck.

—မျှ, *n.* the swallow, upper part of the gullet.

—ရွေးထန်ဆာ (—ရွှဲထန်ဆာ), *n.* a necklace; ထည်ရွှဲထန်ဆာဆင်သည်။ နဂါးထူရောင်ဖန်ဆင်းသည့်အခါ။ ထည်ရွှဲထန်ဆာဝတ်ဆင်တတ်သည်။

—ရှက်, *v.* to lay the necks together as two animals (or birds) in play or combat; ငှက်မောင်နှံပိုမသည်။ ထည်ရှက်ကာဖြန်သန်းကြသည်, to reply as a defendant (either himself or by counsel) in court; ဆင်ခြေထည်ရှက်။ ရှေ့နေနှစ်ဦးတို့ဆင်ခြေထည်ရှက်လည်း (ထဲ) ကျောက်ကြသည်မှာ။ နားထောင်ဖွယ် ကောင်းသည်, [ဆင်ခြေထည်ရှက် is a term in far more frequent use in Upper than in Lower Burma]။

—ထိုး, *see* ထည်ဖေ။

ထည်, 2 (*usually pron.* ထည်), *v.* to revolve, turn round (itself), to go about, ramble, (to roam, wander); ပတ်။ ထည်။ နေထည်သည် အတွက်မူးနေပြီးတွင်း။ မြေကြီးပေါ်မှာချာချာထည်နေသည်။ (2) ကျွန်တော်သား အကြီးထနေထိုး ထာမျှမထုပ်ပါ။ မြို့ထဲမှာထည်နေသည်။ (3) မြို့ကြီးဖြစ်ထိုမှ။ ကျွန်တော်လမ်းများကို။ သေသေချာချာမမှတ်နိုင်။ မျက်စိ ထည်နေထေ့သည်, owing to its being a large city, I cannot correctly remember the streets. I am quite bewildered (*lit.* my eyes revolve), မျက်စိထည်ထို ထွေထိုမရောက် ထောထဲနှံ့အိပ်၍ နေရပါသည်, [to swing to the flood as a ship or boat, သင်္ဘောဦးသည်။ ထွေဦးထည်။ ရေထက်ထိုသင်္ဘောထည်။ ထည်, is also used in the same sense]။

—ဝတ်, *v.* same as ထည်။

ထည်, 3, *v.* to understand (obsolete). *Der.* ထည်ထည်။ နားထည်။

ထည့်သည်း (*pron.* ထည့်သဲ), *n.* an assistant in a community or society; ထည့်သူကျွန်ထောင်သည်းကြီးပါ။ အကြောင်းရှိထွင်အဖွဲ့အား ကိုးရသည်။

ထည့် (*usually pron.* ထဲ့ or ထွဲ့), ထက်ထည့် (ထွေပေါ်ကိုထက်ထည့်), ပေးထည့် (ကျွန်ထောင်ဥစ္စာလာပေးထည့်ပါ) ယူထည့် (ထို့အိမ်မှာထားယူထည့်ပါ), ထာထည့် (ထည့်ကိုထာထည့်ပါ), in composition usually written ထည့်, *e.g.*, ချစ်ထွဋ်သောချစ်သမီးဂဏ္ဍာနီ။ ထာဝံထွီထိုထာထည့်။ ခမည်းထောင် ဤစါနပါရမီကိုချစ်သမီးလည်းတူညီဖြစ်ပါစော, come hither, beloved daughter Ganhazein (Krishnagina), to your father; assist him also, beloved daughter, to fulfil the páramitá of almsgiving.

ထည့်, ၁ (ထဲ), *v.* to fall from an erect posture, to lie down, be recumbent; ထည့်လျောင်း. Der. ထည့်။ ထည့်ကထူ။ ထည့်ကထ။ အိမ်ထည့်။ သစ်ပင်ထည့်။ ရွှေငှက်ဖျော့ပင်ကိုအရင်းကဖြစ်သကဲ့သို့။ စတ်ထတ်ပင်ထည့်။ မိန်းမောမူးခွေခွဲတုရားလောင်းမြေရင်း၌ထည့်ခဲ့လေ၏။

—လျောင်း (ထဲလျောင်း), *v.* same, 2nd def., very rarely, if ever, used in colloquial; မြတ်စွာဘုရားကိုထည့်လျောင်းမြီခိုရာမှတ်ပါ၏။ ထရားထောင်ကိုထည့်လျောင်းမြီခိုရာမှတ်ပါ၏။ သံဃာထောင်ကို ထည့်လျောင်းမြီခိုရာမှတ်ပါ၏။

ထည့်, ၂, *adv.* also [when this word occurs twice in a sentence, the first one is equivalent to "either" and the second to "or," *e.g.*, သူကိုခွဲနှင့်ထည့်ပစ်ထိခံမည်။ ဒုတ်နှင့်ထည့်ထည့် မှိုက်ထိခံမည်, they will either throw stones at him or beat him with sticks.

—ထောင်း (often *pron.* ထောင်း), *commonly written* ၎င်း or ၎်, *adv.* both, and; repeated at the close of successive clauses; *pron. a.* this; modern style; ditto ၎င်းနှင့်။

—ထောင်းနှင့်, *pron. a.* ditto (in the same manner); *adv.* besides this, moreover.

—ထောင်းပြင်, *adv.* same, last def.

ထတ်, ၁, *v.* to be fresh, new, not stale, not old (ထင်းထီးထင်းရှုတ်ထတ်သည်); new (အဝတ်ပုဆိုးထတ်သည်); မပုပ်မသိုးထတ်ထတ်ထဲရှိသည်။

—ထတ်, —ထော, same, but seldom used except in an adverbial form (ကြက်ဥ ၁၀လုံး ၁၅လုံးထောက်ထတ်ထတ်ထတ်ရှာပေးပါ။ သည်သူသည်ထင်းထွားသည်မှာမကြာသေးပါ။ မြေရာလတ်ထတ်ထောထောဘဲရှိပါသေးသည်။ ပန်းပင်မထွီးမနှင်းထတ်ထတ်ထောထောဘဲရှိပါသေးသည်).

ထတ်, ၂, *v.* to be middling (obsolete). Der. အထတ်။

ထတ်, ၃ (from ထတ်, to be fresh)?

—ထတ်, *adv.* suddenly, expeditiously; ချက်ချင်း။ ချက်ချင်းလတ်လတ်ထိစွဲပြီးသည်။

လတ်လတ်လတ်လတ်, *adv.* suddenly and unexpectedly; လတ်လတ်လတ်လတ်သေသွားသည် (as in falling from a tree, being drowned, murdered, &c.).

—လော, *v.* to be quick, sudden; but used only in an adverbial form, as လတ်လတ်လောလော, လတ်လောလော, လတ်လောလောချင်း [လတ်လောလောချင်းအကြံအစည်ရှိသည်။လတ်လောလောချင်းပြီးသည်]; နေမကူးလောလောချင်းပြီးအောင်ထုပ်သည်။

လတ်, 4, *verb. affix, euphonic*, see Grammar, sec. 188 (frequently met with in composition).

လတ် or လတ္တံ့ (from လတ် and အံ့), *verb. affix*, shall, will (frequently combined with ဆဲ; ရောက်ဆဲရောက်လတ္တံ့); used in composition and colloquial; ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ငါတို့သားသမီးကို ဆောင်လေသည်ရှိသော်။ ငါတို့ခမည်းတော်ကြားသဖြင့်။ ငါတို့ကိုပြည်သို့ခေါ်လတ္တံ့။ နောင်လာလတ္တံ့သောဆေး မျှော်တွေး ထောက်ရှု၍ အကုသိုလ်တရား ပယ်ရှားကြရမည်။ [This affix is much used in Burmese writings, *e.g.*, the following one for the Burmese year 1255, “သာလဉ္စပသေသကာလေ။ ၁၂၃၅ ကြီးသောကာလ၌။ ပမက္ခရလက္ခဏာ။ မြန်မာမင်းသည်။ ကမ္မကရဏဝိနာသံ။ ကံကြမာဇောကံပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့။ ပါပုဏ်ထာထိ။ ရောက်လတ္တံ့။ နန်းစံလည်းကုန်။ ညှိုးလျှော့တုံ။ ရွှေထိုသကူးလတ္တံ့”].

လော, *n.* a spit of mud projecting into a tide-way.

—မြင် (*pron.* လောမြင်), *n.* same.

လန်, *v.* to be turned back, thrown back. Der. လန် [အသားလန်။ နဖူးလန်။ နားရွက်လန်။ နှာသီးလန်။ နှုတ်ခမ်းလန်။ လှေဦးလန်။ သင်္ဘောဦးလန်။ ရေစီးသို့လှေလန်ကျသည်။ သစ်ပင်ပေါ်ကလန်ကျသည်။ သည်သူ့စံထောက်အဝကတယ်ချစ်ကြသည်။ ထရလန်ကြပြီး]။

လန် (pron. လန်မိ), *n.* in the Burmese time a weight used in the palace and high officials' houses to keep down the corners of mats (a paper weight) ?

လန်, *v.* to be startled, frightened; ထိတ်။

—ကြား, *v.* same, generally used only in an adverbial form; လန်ကြားခြင်းမရှိ။ ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသည်။

—ကြောက်, see ကြောက်လန်။ မကောင်းမှုမှလန်ကြောက်ခြင်းမရှိ။ အလွန်စိန်ကားရက်စက်သည့်သူ။

—မြင်, *v.* same as လန်။ မမြောက်ပါနှင့် မထောင်လန်မြင်ရှိရောမည်—(1) ထန္တေဗ္ဗတိတိကျန်မအင်မထန်လန်သွားသည်, thinking it was a ghost, I was very much startled; (2) ဘိလူးစီးသို့ ကျန်ထောင်လန်စိုးပါသည်, as I had the nightmare, I started up and awoke; (3) ခင်ဗျားမြင်းလန်ထတ်သည်ထိတင်းကြားသို့မဝယ်လိုပါဘူး, as I have heard that your horse is in the habit of shying, I do not wish to buy it.

ထန်း, *v.* to be fresh, verdant (ပန်းပင်များကိုရေလောင်းလို အပိုကြီးထန်း ထာသည့်), not faded, not withered (လတ်) (မနက်တချိုးထားသည့် ပန်း ခဏ္ဍိးမခွင်းညနေထိုင်အောင်ထန်း ပါသေးသည်), to be fresh in countenance from health or joy, မျက်နှာထန်း။ သည်ကနေသူမမာ မျက်နှာထော်ထော်လန်းပြီး; to be joyful, စိတ်ထန်း။ ရှင်ထန်း။

ထပ်, 1 (from Pali ထာထံ), *n.* anything obtained by gift [gains, receipts; လှစ်စားမှု, a bribery case, *see* လက်ဆောင်, presents], fortune, chance, luck (a word much used by fortune-tellers, traders, fishermen and shikaris). [According to Childers, labho (ထာထ) means receiving, getting, acquisition, obtaining, taking, gain, receipts.]

—ကောင်း, *v.* to be fortunate, lucky; လက်ကောင်းလိုအမည်းများစွာရ သည်။

—ပုပ်, *v.* to be unfortunate, unlucky; သည်ထူထောင်ပုပ်ပါသည် အ ထွက်ထပ်ပုပ်သည်။

—ရှင်, —ရှင်, *v.* to have presents in abundance; သည်မြို့ရှိရောက် ခဲ့တယ်ထပ်ရှင်သည်။

ထပ်, 3, *n.* a quotient; စား၍ရသောထပ်။

ထပ်, 4, *n.* an astrological term used with စုတ်။

ထပ်, 5, *v.* to be uncovered, to be empty, vacant, disengaged; ခင်ကျားအိမ်မှာ အခန်းများလပ်ခဲ့သား။ မြို့အုပ်တန်း လပ်သောနေရာမရှိသေး သောကြောင့်။ မင်းဆိုင်းနေရဦးမည်။ ကျွန်တော်မှာအလုပ်မရှိလပ်နေပါသည်။

—ခန်း, *n.* a spare room for company. ၂

—လျား, —ထွတ်, တောင်မကျ၊ ဖြောက်မကျ။ လပ်လျားလျားနေသည်။ (as a person without a situation).

ထွို, *see* ထည်ထွို။

ထပေါ်သရေ, *int., abusive; adv.* superficially, negligently; ထယ်ထ ပေါ်သရေနိုင်သည်။ ထယ်ထပေါ်သရေလုပ်ထက်သည်။ ထပေါ်သရေသွားထတ် သည်။

ထမုတ်, *see under* ထ, 2.

ထမျှင် (ပင်), *n.* a kind of tree.

ထင်း, *n.* a path, road, street, a cross-road, extended beyond a crossing (ပြစ်မ်း), a short cut, ဖြတ်ထင်း; *comp.* ခရီး။ ထင်းပန်း ကိစ္စ။

—ကျ, *v.* to be in the way (so as to *impede* another's progress); [also means to be a locality which is situated *en route* to some place to which one may wish to go, *e.g.*, ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသည့်အခါအလုပ် (မြို့) ထင်းကျသည်နှင့်။ သဘာဝဆိုင်ရာတွင် ခဏ္ဍိးသစ်ခင်ထံဝင်ရဦးမည်]။

- လမ်းထူး (*pron.* လမ်းဂူး), *n.* a cross-road, passing from one road to another ; လမ်းထူးလမ်းဆုံ။
- ထူးကြွတ်, *n.* a rat that crosses the road ; used figuratively of those who, like such a rat, foolishly risk their lives.
- ကြား (*pron.* လမ်းဂြား), *n.* a lane.
- ကြောင်း, *n.* a path and road ; လမ်းကြောင်းမထင်ရှားရှိသည်။
- ခင်း, *v.* to metal a road.
- စရိတ် (*pron.* လမ်းစရိတ်), *n.* travelling expenses.
- ဆစ်, *v.* to be dangerous, as a road infested with robbers or wild beasts (လမ်းဆစ်ဖု).
- ဆီး, *v.* to bar the road (as in marriage ceremonies).
- ဆိုး, *v.* to be in a bad state (as a road) needing repairs.
- ဆုံ, *n.* a confluence of roads.
- ထာ (*pron.* လမ်းခါ), *n.* a way, distance, as ခရီးလမ်းထာဝေးသည်။
- ထွင်, *v.* to be much travelled ; လမ်းဖုံ။
- ထောင် (*pron.* လမ်းခေါက်), *n.* a stage, resting-place ; စားခန်းထောက်။လမ်းထောက်။စားခန်းထောက်လမ်းထောက်သင့်ရာမှာ။စားတဲ့သူသည်။ခရီးထောက်။
- ထိုးသွား, *v.* to walk, as a horse ; သည်မြင်းလမ်းထိုးကောင်းသည်။အသွားကျကောင်းသည်။
- ထွင်, —ပေါက်, *v.* to make a (new) road.
- ပန်း, *n.* a path, road ; လမ်းပန်းထိခွာသောသည်။
- ပေါက် (*pron.* လမ်းဗေက်), *n.* the entrance of a road ; လမ်းပေါက်လမ်းဝ။လမ်းပေါက်, *v.* to be passable as a road ; လမ်းမပေါက်, to be impassable as a road ; ထားပြီထူးထိုးထိုးလမ်းမပေါက်ပါ။
- ပျင်မီးရထား, *n.* a steam-roller.
- ပြ (*pron.* လမ်းပြ), *n.* a guide (as a *verb*, to show the way).
- ပွဲစား (ပွဲစား) (*pron.* လမ်းပွဲစား), *n.* one who goes about assisting buyers and bringing custom to sellers.
- ဖတ်, *v.* to give way when meeting another in the street or road.
- ဖောက်, *v.* to make a road.
- မ, *n.* a main road, highway ; လမ်းမလမ်းမြောင်။
- မြောင် (from မြောင်, to be long and narrow), *n.* a narrow road, a defile ; မရှောင်သာသည့်လမ်းမြောင်ကြား။ထွင်းနှင့်ထင်နှင့်ထွေးသလို။
- မှား, *v.* to go out of the way, miss the road ; လမ်းထွဲ။
- ခွာ, *n.* a road that branches off from another ; လမ်းဆုံလမ်းခွာမျှားလိုသတ်လမ်းသွားရမှန်းမထိ။

လင်း, *v.* to be fresh, verdant (ပန်းပင်များကိုရေလောင်းသို့ အပုပ်ကြီးလန်းလာသည်), not faded, not withered (လတ်) (မနက်ကမျိုးထားသည့် ပန်း ခဏ္ဍိးမနွမ်းညနေတိုင်အောင်လန်း ပါသေးသည်), to be fresh in countenance from health or joy, မျက်နှာလန်း။ သည်ကနေသူမမာ မျက်နှာထော်ထော်လန်းဖြီ ; to be joyful, မိတ်လန်း။ ရှင်လန်း။

လပ်, 1 (from Pali လာဓံ), *n.* anything obtained by gift [gains, receipts ; လပ်ခားမှု, a bribery case, *see* လက်ဆောင်, presents], fortune, chance, luck (a word much used by fortune-tellers, traders, fishermen and shikaris). [According to Childers, labho (လာဓံ) means receiving, getting, acquisition, obtaining, taking, gain, receipts.]

—လောင်း, *v.* to be fortunate, lucky ; လပ်လောင်းသို့အမည်းများစွာရသည်။

—လပ်, *v.* to be unfortunate, unlucky ; သည်ထူထောင်လပ်ပါသည်အတွက်လပ်လပ်သည်။

—ရှင်, —ရှင်, *v.* to have presents in abundance ; သည်မြို့သို့ရောက်မှထယ်ထပ်ရှင်သည်။

လပ်, 3, *n.* a quotient ; စား၍ရသောသပ်။

လပ်, 4, *n.* an astrological term used with ရပ်။

လပ်, 5, *v.* to be uncovered, to be empty, vacant, disengaged ; ခင်ကျားအိမ်မှာ အခန်းများလပ်ခဲ့သား။ မြို့အုပ်တန်း လပ်သောနေရာမရှိသေးသောကြောင့် မင်းဆိုင်းနေရဦးမည်။ ကျွန်တော်မှာအလုပ်မရှိလပ်နေပါသည်။

—ခန်း, *n.* a spare room for company.

—လျား, —ထွတ်, တောင်မကျ။ ဖြောက်မကျ။ လပ်လျားလျားနေသည်။ (as a person without a situation).

လပ်, *see* လည်ပို့။

လပ်သော, *int., abusive ; adv.* superficially, negligently ; ထယ်သောလပ်သောနိုင်သည်။ ထယ်သောလပ်သောလုပ်ထုတ်သည်။ လပ်သောလုပ်သွားတတ်သည်။

လပ်, *see under* လပ်, 2.

လပ် (ပင်), *n.* a kind of tree.

လပ်, *n.* a path, road, street, a cross-road, extended beyond a crossing (ပြလမ်း), a short cut, ဖြတ်လမ်း ; *comp.* ခရီး၊ လမ်းပန်းလိမ္မော်။

—လပ်, *v.* to be in the way (so as to *impede* another's progress) ; [also means to be a locality which is situated *en route* to some place to which one may wish to go, *e.g.*, ရန်ကုန်မြို့သို့သွားသည့်အခါအလုပ် (မြို့) လမ်းကျသည့်နှင့်။ သဘာဝဆိုင်ရာတွင် အဆင်မပြေသောအခါအရပ်ရပ်]။

- လင်းလူး (*pron.* လင်းလူး), *n.* a cross-road, passing from one road to another ; လင်းလူးလင်းဆုံ။
- လူးကြွတ်, *n.* a rat that crosses the road ; used figuratively of those who, like such a rat, foolishly risk their lives.
- ကြား (*pron.* လင်းကြား), *n.* a lane.
- ကြောင်း, *n.* a path and road ; လင်းကြောင်းထောင်ရှားရှိသည်။
- ခင်း, *v.* to metal a road.
- စရိတ် (*pron.* လင်းစရိတ်), *n.* travelling expenses.
- ဆင်, *v.* to be dangerous, as a road infested with robbers or wild beasts (လင်းဆင်စု).
- ဆီး, *v.* to bar the road (as in marriage ceremonies).
- ဆိုး, *v.* to be in a bad state (as a road) needing repairs.
- ဆုံ, *n.* a confluence of roads.
- ထာ (*pron.* လင်းထာ), *n.* a way, distance, as ခရီးလင်းထာဝေးသည်။
- ထွင်, *v.* to be much travelled ; လင်းဖုံ။
- ထောက် (*pron.* လင်းထောက်), *n.* a stage, resting-place ; စားခန်းထောက်။လင်းထောက်။စားခန်းထောက်လင်းထောက်သင့်ရာမှာ။စားတဲ့သူသည်။ခရီးထောက်။
- ထိုးထွား, *v.* to walk, as a horse ; သည်မြင်းလင်းထိုးကောင်းသည်။အထွားကျကောင်းသည်။
- ထွင်, —ပေါက်, *v.* to make a (new) road.
- ပန်း, *n.* a path, road ; လင်းပန်းကိစ္စသာတာသည်။
- ပေါက် (*pron.* လင်းပေါက်), *n.* the entrance of a road ; လင်းပေါက်လင်းဝလင်းပေါက်, *v.* to be passable as a road ; လင်းမပေါက်, to be impassable as a road ; ထားပြီထွန်းထိုးလင်းမပေါက်ပါ။
- ပျင်မီးရထား, *n.* a steam-roller.
- ပြ (*pron.* လင်းပြ), *n.* a guide (as a *verb*, to show the way).
- ပွဲစား (ပွဲစား) (*pron.* လင်းပွဲစား), *n.* one who goes about assisting buyers and bringing custom to sellers.
- ဖတ်, *v.* to give way when meeting another in the street or road.
- ဖောက်, *v.* to make a road.
- မ, *n.* a main road, highway ; လင်းမလင်းမြောင်။
- မြောင် (from မြောင်, to be long and narrow), *n.* a narrow road, a defile ; မရှောင်သာသည့်လင်းမြောင်ကြား။ထွင်းနှင့်ဆင်နှင့်ထွေသလို။
- မှား, *v.* to go out of the way, miss the road ; လင်းထွဲ။
- မွှာ, *n.* a road that branches off from another ; လင်းဆုံလင်းမွှာမျှားထိုးသစ်လင်းထွားရမှန်းမထိ။

လမ်းရှောင်, *v.* to take a walk (ရှောင် means, strictly speaking, to walk in a straight line) ; အလည်သွား။

—ထယ်, *v.* to make or repair a road.

—ထေးခွ (pron. ထင်းထေးခွ), *n.* four cross-roads ; မိမိဥစ္စာမှန်ကြောင်းကိုထင်းထေးခွမှာထွက်၍ကျင်းသရွာပြုရသည်။ ထင်းထေးခွထုတ်ပြီးသတ်သည်။

—ထွဲ, same as ထင်းမှား။ မိလင်းချက်သည်နှင့်ထင်းထွဲလာသည်။

—ထွဲ, *v.* to turn aside to let another pass, to give the road ; ထင်းဖတ်။ ထင်းထွဲတာသင့်ရာထိုင်ချက်ရှိမိုး၍နေကြကုန်၏။

—ဝ, *v.* ; see ထင်းခေါက်။

ထရ (ထ်), *n.* a kind of tree (sour sonneratia, *M.* This kind of tree grows in great profusion in tidal creeks).

ထဝတ်, *n.* a measure of capacity equal to one-half a ဝလတ်။ ထက်ဖက်သွယ်ထဝလတ်။

ထင်းထေး (ထ်), *n.* the garland flower.

ထမောင်း, see နှာမောင်း။

ထမိုင်း, *n.* Crown predial slaves, cultivators of the king's ground ; ထမိုင်းအမှုထမ်း။ ထမိုင်းဝန်။ ထမိုင်းသား။ [This class of government servants lived north and west of the Nanda tank (နန္ဒာတန်) near Mandalay]. [The original inhabitants of the town of Yandoon, Lower Burma, are said to have belonged to this class.]

ထမိုင်းရှင်မ, *n.* a Nat-th'mee (နတ်တထေဉ်) or goddess, patroness of boatmen (and of cultivators) ; ထမိုင်းရှင်မ တင်သည်။ —မြှောက်သည်။ —ပသသည်။ ထမိုင်းရှင်မဝမ်းထော်ရှု (လှ)။

ထမ္ဘတ်, *n.* the horse mango.

ထယ်, *n.* a field of rice so constructed as to be irrigated by water. [In Upper Burma cultivators name their rice-fields, *e.g.*, “အောင်မ,” “မြေည်,” “ကြွတ်ပုံကြီး,” “စိုးမြိုင်,” “ထီးနင်းရင်း,” “ထောင်စိုရင်း,” “ထယ်ထာ,” “ထယ်ပေါင်ကြီး” Tan trees are also named ; မိလင်းကောင်းထယ်, rice-fields worked when there is a good rainfall ; မြစ်စွပ်ရေဝင်ထယ်, rice-fields worked when rivers and creeks overflow ; ရေထွန် (pron. ရှင်) ထယ်, rice-fields irrigated by hill streams or springs].

—ထန်စင်း (pron. ထတ်ကစင်း), *n.* a ridge of earth in a rice-field ; ထယ်ထန်စင်း။ ထိုထွင်းစေ့။ ပျက်ပြီချေက။ နားမတကောင်းထက်ဆောင်ထင်ထပူစေ၍ကြထေ့။ မရမူကား။ ငွေသား မှီ။

—ထော, *n.* a rice-field situate on high ground.

—ထွတ်, *n.* a field of rice which has already been worked ; ထယ်မိင်း, one which has not been worked.

—ထွင်း, *n.* same kind of meaning as ထယ်ကွင်း။ ထယ်ပြင်။ [an Upper Burma term].

- လတ်ကွက်, *n.* a single compartment of a rice-field.
- လွတ်, *n.* a field mouse.
- ခရ, *n.* a species of apple-shell, *Ampularia globosa* ; ခရထား
ကြီး။
- ချိန်, *n.* the time for working the rice-fields ; လတ်ချိန်လတ်ခါ။
- တန်ထား, *n.* a rice-field which has had so many owners that
it has become common property (?)
- တာ, *n.* a rice-field.
- တိ, *n.* a field cultivated for the first time ; လတ်တိတွင်။
- ထော (*pron.* လတ်ခေါ), *n.* rice-fields generally, a collection of
rice-fields.
- ထောင်ခ, *n.* the share received by the owner of a rice-field
from the man who cultivates it and pays taxes on it in the
owner's name.
- ထောင်ချ, *v.* to make such an arrangement for the cultiva-
tion of one's rice-field.
- တွန်, *v.* to harrow, to plough ; လတ်တွန်ခပ်တာဝါပြုဆောင်မှု, to per-
form the ploughing ceremony, as the Kings of Burma
formerly did in the month of Wahso.
- ပုဂ္ဂန်, *n.* ; see လတ်ပုဂ္ဂန်း။
- ပျက်, *n.* a rice-field on which the crops have failed either
owing to ravages of insects, or inundation, &c. ; လတ်ပျက်စာ
ရင်း, land revenue remission lists (Lower Burma term).
- ပြင်, လတ်ပြင်, *n.* an extensive rice-field [or an expanse of
rice-fields].
- ပိထား, *n.* a term applied to a rice-field and its nursery
(ပျိုးခင်း) collectively ; an Upper Burma term. [Contrary to
what most people would expect the *nursery* is called the
ထား and ပိ is applied to the *rice-field*.]
- မြေ, *n.* ground fit for cultivating rice.
- ယာ, *n.* ; see the parts ; လတ်ယာချောင်းမြောင်း။ လတ်ယာဒိုဟ်းမြေ။
- ယာဌာနချုပ်, *n.* Director of the Department of Land Records
and Agriculture.
- ရှင်, *n.* the owner of a rice-field.
- ထွပ်, *v.* to cultivate a rice-field.
- ဝန်, *n.* Superintendent of Land Records.
- သမား, *n.* a cultivator, တောင်သူလတ်ထွပ်။
- လတ်ခြား (ငှက်), *n.* a species of stone-chat.

ထပ်မံတောက်, *n. Pontedera vaginalis.*

ထော, *n.* an extensive plain, campaign, open, vacant space (an expanse); အထက်ထော။ အောက်ထော။ ကောင်းကင်ထော။ ပင်လယ်ထော။

—ဖြင့်, *n.* same.

ထဟု (Pali), *a.* light, not heavy.

—ထပ် (from ထော), *n.* the lighter and less important utensils of a priest.

—ထံ, *n.* the light accent (အောက်မြစ်).

ထံ, ၁, *v.* to measure by the arms extended. Der. အထံ ; သည်ကြီးထပ်ထောက်ရှည်သည်ကိုထံစမ်းပါ။

—ထာ (*pron.* ထံခါ), *n.* the length of the arms extended ; ထာမြင်ထည့်ခြင်းပွဲမှတ်ထာငါးရာစီပြိုင်ကြသည်။

ထံ, ၂, *v.* to tether ; ထံထား။

—ကြီး (*pron.* ထံပြီး။) ချည်ကြီး။ ထံကြီး။ မြင်းကိုချည်ကြီးနှင့်ချည်ထားလိုက်ပါ။ မြင်းကိုမြတ်ပေါ်သည့်နေရာမှာထံကြီးနှင့်ထားလိုက်ပါ။

—စားထား (*pron.* ထံစားထား), *v.* to tether ; figuratively applied to persons in the way of giving them "plenty of rope" with a view of making reprisals, or to cause their discomfiture ; to let one take his own way ; ကွဲထိထံစားထားသည်။ နားကိုထံစားထားသည်။ သည်ထုထုနေနှင့်ပါစေဦးထံစားထားသည်။ အချက်ကျသွင်နာနာစိရင်မည်။

ထာ, *v.* to come [to reach in excellence or degree, to equal, *e.g.*, ပညာအရာမှာကျွန်တော်သူထောက်မလာနိုင်ပါ။ သူထည်းအထန်လာသည့်လူ], to be contained in writing ; ပါ, to come to pass ; အရင်ကအထွန်ဆင်းရဲပါသည်။ ထာမှ သူမျိုး၍ ထာသည်, *sometimes* ထာ, *when used as a verbal auxiliary in combination with* နောက်, *or when denoting an unexpected or improbable event, e.g.*, ထာမှနောက်ထာပေထော့သည်။

ထား, ၁, *n.* a mule ; ထားကောင်။

ထား, ၂, *v.* to proceed from a starting-place to some boundary ; [a word much used in registering the boundaries of rice-fields, gardens, the premises of houses, &c. ; ထာအိမ်ဝတ်သည်မှာအရှေ့ကိုထားသော်ညောင်ပင်ကြီး။ အနောက်ကိုထားသော်မန်ကျည်းပင်ကြီး။ ထောင်ကိုထားသော်ကန်ပေါင်ရိုးထိ။ မြောက်ကိုထားသော်လမ်းမတ်], to pass to another state of existence (usually used with reference to passing to the abode of the nats, နတ်ပြည်သို့ထားသည်), or to one of the four states of punishment ; အပါယ်သို့ထားသည်။ ထိုဂတိနှစ်ပါးသို့တွင်။ ဝန်တိုမိတ်ပင်စဉ်းထံခြင်းအစရှိသော။ အကုသိုလ်အရံနှင့် ပြည့်စုံသော မသူထောင်သို့သည်။ နိရိယဂဘိဟုဆိုအပ်သောရေသို့ထားရကုန်၏။ အသွားပေးခြင်းအစရှိသော။ ကုသိုလ်အရံနှင့် ပြည့်စုံသော

သူထောင်ကောင်းတို့သည်။ သတ္တဝါတို့အသိအသော နတ်ပြည်တို့ လားရကုန်၏၊
(to evacuate the intestines as a Buddh, ဝမ်းတော်လား).

လားခြင်း၊ စား၊ ဆွဲ၊ လောင်း၊ *v.* to bet on a single heat in a horse
(or boat) race ; ထူးမြိုင်သည့်လှေပွဲမှာချွတ်လားမရှိ။ လားခြင်းစားလောင်း
ကြမို့၊ let us bet without having a deciding heat on a single
heat on the boat race now being rowed.

—ပုဂံ, *n.* a heat (in a race) which has been declared void.

—ပုဂံလား၊ *v.* to declare a heat void ; သည်လား အငြင်းအခန်တူလေ့
ကြောင့်လားပုဂံလားကြမို့။

လား၊ 3, *verb. affix, interrogative, see* Grammar, sec. 110 ; ခင်ဘျား
ငွေဝပါခဲ့လား။ ခင်ဘျားကိုကျွန်တော်အဘ။ မမုန်းလားမုန်းလားမထိပါ။

လား၊ 4, *int.* come, as လားစားကြမို့၊ come let us eat. [In modern
parlance လား is usually placed at the end of a sentence,
e.g., စားကြမို့လား].

လားလား၊ 1, *int. of threatening, e.g.*, လားလားလေ ငါထယ်ထင်မိရော့
မည်။ လားလားလေ ဘယ်သူ့ကိုငါထယ်မိတ်ကရော့မည်။

လားလား၊ 2, *adv.* intensive before a negative, as လားလားမပြော၊
he says nothing at all.

လားလေ, *verb. affix, see* လေ။ မေးမြဲလားလေ။ ရှိမြဲလားလေ။ သွားမြဲလားလေ။

လိ, *verb. formative.* The terminations ခမန်း or ဝမန်း, (according
to one acceptation), လိ are of similar import with the ter-
mination ဖွယ်, but used in a bad sense ; သည်လူမြင်ရခြင်းကြောင့်
မုန်းဖွယ်လိဖြစ်သည်။ သည်အလောင်းပုဂံ မြင်ရသည်နှင့်။ မုန်းဖွယ်လိဖြစ်
သည်။

လိလိ, same (also occasionally used in a good sense) ; အနွယ်လိလိ
ဖြစ်သည်။ ရွှံ့ရှာဖွယ်လိလိ။ ခင်ဘျားပြောသည့်စကားထုတ်လိလိရှိပါသည်။

လိသွာမြူ, *n.* a particle of dust which falls from a palm-leaf when
writing with a style (ကညပ်ချေး။ ကညပ်စာ), equal to 36 ရထား
ရေကျမြူ။

လိထွိတသက်လေ, *n.* a witness who attests the truth of a writing ;
or a *copy* of a record, &c.

လိတ္တာ, *n.* a minute, the 60th part of a degree (အထိတ်) ; နာရီဝေ
လိတ္တာတပတ်။

လိန် (လိင်), *n.* the private parts, whether male or female ; အဝါစက်,
မိမိတ်။ တော။ ဆုတ္တိလိန်။ နုပုန်းလိန်။ ပုန်းလိန်။ လိန်လိုက်ခေါ်, to classify ac-
cording to sex.

—ဥ (လိင်ဥ), *n.* the scrotum ; လဥ, ငွေးခွေအိတ်, ကပ်ပတ်အိတ်, လဥ။

လိပ်, 1, *n.* the title of a book or writing ; သည်စာအုပ်အမည်ထိရအောင်။
လိပ်ထိပတ်ထိတ်စမ်းပါ, a direction or address inscribed on a
letter or on goods, any label, *see* ကမ္ဘွန်။

—စာ, *n.* same as လိပ်။

မိတ်ထပ်, *v.* to inscribe the title of a book or writing on its back.

—ထိုး, *v.* same; to address a letter.

မိတ်, ၂, *n.* a tortoise, turtle. [The Burmese call the great turtle မိတ်ကထေး (or ဖျင်သာ) and the small kind မိတ်ကြီး, because the latter lays *larger eggs* than the former. The Burmese do not like the flesh of the မိတ်ကထေး (ဖျင်သာ), as they consider it to have a rank smell (ကြီး) [မိတ်ထိုရင်ပတ် အောက်ထိုးထက်သည်။] a saying applied to inordinately selfish or grasping persons.]

—ဥ, *n.* a turtle's egg; မိတ်ဥသားမိတ်။မိတ်ဥသားမိတ်။မိတ်ဥသားမိတ်။

—ကမ္ဘာ, —ကုန်း (ကုန်းမိတ်), —ကြည်, —ခွေး, —ဆောက် (ဆောက်မိတ်), —အင်းချော, —ဖျင်သာ (ဖျင်သာမိတ်).

—ကျောက်, *n.* a species of skate, ကျောက်တံခွန်; မိတ်ကျောက်ထိုး, to sting as the skate, မိတ်ကျောက်ကြီး။

—ကျောက်ခွန်, *n.* another variety of the said fish.

—ကျောက်ဆူး, *n.* the sting of the said fish.

—ကြည်, *n.* [the soft tortoise].

—ခုံး, *a.* and *adv.* arched as a roof, or convex as a bridge or road, *e.g.*, မိတ်ခုံးဆောက်သည်, မိတ်ခုံးမိုးသည်။

—ခေါင်း, *n.* turtle's head; the protruding of the bowel as in obstinate cases of chronic dysentery (တူထာလိတ်ခေါင်းထွက်).

—ခေါင်းနီ, *n.* the red-headed tortoise.

—မိတ်တိ, *v.* to "weep in the manner of tortoises and water lizards." *Anglicè*, "crocodile tears."

—ချို, *n.* the upper shell of a turtle used to hold oil, &c.

—ထက်, *v.* to resort to a sandbank in pairing time as a turtle.

—ဆောက်, *n.* [a species of terrapin or marsh tortoise, *M.*]

—ထိုက် (ထိုက်မိတ်), —ပုတ်, *n.* other species of the same.

—ပြင်ဝန်း, *n.* the sea tortoise or turtle.

—သည်းကျောက် (*prom.* မိတ် ထဲကျောက်), *n.* flint.

—သောင်, *n.* a turtle bank; မိတ်သောင်မီး။

—သောင်သူကြီး, *n.* a turtle-bank lessee.

မိတ်, ၃, *v.* to roll up (သည်းအသည်းဟောင်းနှင်းအောင်အဝတ်နှင့်မိတ်ထားဝါ), to curl (မိတ်မိတ်သည်) (to be turned as the edge of a da or tool, ထားထွားမိတ်).

ထိပ်, *n.* a butterfly ; the spirit of composure, a kind of fairy attached to a person from birth ; (ထိပ်ပြာဆွဲ, a hinge).
 "The 'leip pya,' or butterfly, may be temporarily separated from the body without death ensuing. Thus when a person is startled by some sudden shock, and is for the moment unconscious, they say the 'leip pya,' or butterfly, is startled (ထိပ်ပြာဆွဲ). In deep sleep it leaves the body and roams far and wide. A sleeping wife dreams of her absent and distant husband ; their two 'butterfly' souls have met during their wanderings in the land of dreams. If a mother dies leaving a little suckling baby, the two souls are supposed to be so intimately united that the 'leip pya' of the child has followed the departed one of the mother, and, if not recovered, the child also must die. For this purpose a woman who has influence with the nats (not a witch) is called in. She places a mirror near the corpse, and on the face of it a little piece of the finest, fleeciery, cotton down. Holding a cloth in her open hands at the bottom of the mirror, with wild words she entreats the mother not to take with her the 'leip pya' of her little one, but to send it back. As the gossamer down on the smooth face of the mirror trembles and falls off into the cloth below, she tenderly receives it, and then places it with some soothing words on the bosom of the infant. The same ceremony is sometimes observed when one of two young children, brothers or sisters, that have been constant playmates and companions, has died, and, as is thought, attracts the soul of the survivor to follow along the dark path to the land of spirits."—(Forbes.)

—ထိပ်, 1, *n.* the atlas moth.

—ထိပ်, 2, and ထိပ်, *n.* names given by the Burmese to the Bghai tribes of Karips according to the localities which they occupy.

—ဆွဲ, *v.* to call back a fairy that has separated from a person ; နတ်ထိပ်ပြာဆွဲ၊ နတ်ထိပ်ပြာဆွဲ။

—ခွဲ (—ခွဲ), *v.* to separate the fairies of two persons supposed to be united, as of an infant and its deceased mother.

—ဖြူ, *n.* a white butterfly belonging to the same tribe, which furnishes the common garden butterflies in England, *pierides*.

—ဆွဲ, *v.* the fairy is frightened (so as to make the person ill) [said by some to be in reality a derangement of the

nervous system ; မိမိပြာဝင် has the same meaning ; ထွေ
ခြောက်ထွေမိမိပြာလန့်သွားသည် (or ဝင်သွားသည်)] .

မိမိပြာဝင်, *v.* the fairy enters, that is, returns to the person to
whom it belongs ; သေပြီးသည့်နောက်မှမိမိပြာဝင်ထိုးပြန်ရှင်သည်။

—ဝါ, *n.* a yellow butterfly, either identical with the common
cabbage butterfly, or nearly related to it,—*pontia*.

—သန့်, *v.* to be composed, tranquil in mind ; မိမိပြာဝေသန့်, to be
discomposed. Used much in the same sense as the
English expression of one's conscience "accusing one" an
"evil conscience."

မိမိခိုး (ဝင်), *n.* a kind of tree furnishing a white wood used for
carpenter's tools.

မိမိထည်း, *v.* to meet with an accident which prevents the ac-
complishment of a work [implying that the nature of
the accident or misfortune itself is out of all proportion to
the harm that ensues ; ကံအာထာနိဋ္ဌသည့်အခါ မဖြစ်လောက်သည့်
အမှုနှင့် မိမိထည်းသွားသည်။ ရောဂါသေးနပ်သော်လည်း။ ဆေးမှား လိုလိပ်
ထည်းသွားသည်] .

မိမိဆရွေ (ဝင်), or မိမိသရွေ (မိမိဆရွေ), *n.* a species of nettle ; မိမိ
သရွေဆူး။

မိမိ (ဝင်), *n.* a kind of tree (the *Terminalia bialata*).

မိမိ, ၂, *v.* to twist (အသားကိုလိပ်။ နားရွတ်ကိုလိပ်) or be twisted (ကြိုး
လိပ်။ မြိလိပ်။ လက်လိပ်), to wind round as an ascending creeper
(နွတ်လိပ်), to copulate as serpents, [မြွေချင်းလိပ်ပတ်၍ ကာမဝင်
ရှက်နေကြသည်, be deceitful ; ထင်လိပ်သည့်သူ, to use artifice ;
ကောက်ထွပ်, to delude, cheat, circumvent] .

—ကောက်, *v.* to be crooked and twisted ; (နေပူထိုဇွေလိပ်ကောက်
နေသည်) to be deceitful, (ဖြောင့်ဖြောင့်စင်းစင်းမကြံထင်လိပ်ကောက်
သည့်သူ) .

—ကော့, *v.* (to be warped out of shape ; လိပ်ကော့နေသည့်သစ်
သားဖြောင့်ထိုး မရနိုင်အောင်ရှိသည်) ; ကြော့ထိုးယူသောထိုး လိပ်ကော့ ပြေးရ
သည်, see the parts.

—ထက်, *v.* to wind up as an ascending creeper (သစ်ပင်ကိုနွတ်
လိပ်ထက်သည်) .

—ထိပ်ထိပ်, *adv.* trickingly (trickishly, လိပ်ထိပ်ထိပ်ကြံထင်သည်) .

—ပတ်, *v.* to involve, wind over and around ; ကြိုးလိပ်ပတ်သည်။
လိပ်ပတ်သည်။ ကြက်ထိုးမြွေလိပ်ပတ်သည်။

—ဖြန့်, *v.* to lay aside the yellow cloth for a time as a novitiate ;
မောင်ရှင်လိပ်ဖြန့်။ ရှင်လိပ်ဖြန့်။

လိမ်ဖတ်, *v.* to distort (သစ်သားလိမ်ဖတ် သည်။ လိမ်ဖတ်လိမ် ဖတ်နှင့် သွားသည်)။

—ရစ်, *v.* ; see လိမ်ဖတ်။

—လစ်, *v.* to twist, contort, to be deceitful, to use artifice, (rarely used in the latter sense in colloquial) ; ကောက်ကျစ်။ ကြွေးကို နက်ဖန်ဆင်မည်လေ။ သန်ဖက်ဆင်မည်လေ။ နေ့ရက်ထောင်ရွှေနေ့ကို ထယ်လိမ်သစ်သည့်လူထင်ရ၏အခင်အား။

—လည်, *v.* same in the latter sense ; to delude, cheat, circumvent ; *comp.* လှည့်စား။ လိမ်လည်လှည့်ဖြား။

လိမ္မာ (from လိမ် and မာ with change of meaning), *v.* to be clever in management (clever, *e.g.*, as being marked by acuteness or shrewdness) [လိမ္မာ is very often used in a disparaging sense, *i.e.*, in cases in which one may admire a person's cleverness, but despise his principles or *modus operandi*] ; လိမ္မာဆိုးဆိုး, *lit.* to be cleverly perverse, as a child taking advantage of a parent's kindness in order to commit a fault ; နွဲ့ဆိုးဆိုး။

လိမ္မော်, *n.* the orange [လိမ္မော်ရောင်။ လိမ္မော်သွေး, orange-coloured]။

လိပ်, *v.* to roll along over and over as a rolling ball or wheel (လှည်းဘီးလိပ်)။ Der. လိပ်, ဒလိပ်။

လိပ်, 2, *verb.* affix compounded of လေ and အံ့, *which see.*

လိပ်ကျ, *v.* to fall off ; မြင်းပေါ်ကလိပ်ကျ။ သစ်ပင်ပေါ်ကလိပ်ကျ။

လိမ်း, *v.* to smear (the face or some part of the body). Der. ဒလိမ်း။ ဆေးလိမ်း။ နို့သလိမ်း။ သနပ်ခါးလိမ်း။ ဘုရားအလောင်းသည်လည်း ခုနစ်ရက်လုံး။ ဆားငါးရေဖြင့် လိမ်းကျသော ကိုယ်ရှိလျက်။ အတွန်ပင်ပန်းတော်မူလှသည်ဖြစ်၍ ၎င်းနတ်သားအတွေထိမ်းမွှေးနံ့ဉာဏ်ရင်ငွေကိုလှူရသည်ဖြစ်၍ ၎င်းအိမ်ပျော်ခြင်းလျှင်ရောက်လေ၏။

—ကျ, —[ဆွတ်], —သစ်, —သား, —သည်ဆေးကိုမပြတ် လိမ်းဆွတ်လျှင်။ အနာပျောက်ထွယ်ပါလိမ့်မည်။ ပြင်းထန်လှစွာသော မြေဆိပ်ကိုကျောကျစေတတ်သော မြွေဆေးဖြင့် လိမ်း သစ်ခါပြုသော ကြောင့် အသက်တေးမှ ချမ်းသာရပါသည်။ ကင်းမြီးကောက်ကိုက်သောကြောင့်။ ဆေးလိမ်းထားရာအထက် ဆိုတက်၍မရောက်ပါ။

လိမ့် (pron. လိမ်), *v.* to plan, calculate in the mind (often in a bad sense, when it means to fabricate, invent) ; သည်သူအကြောင်းထုတ်လုပ်အများတို့ သာယာနာပျော်ဖွယ်ဖြစ်အောင်။ လိမ့်ပြောထုတ်သည်။ လိမ့်မပြောနှင့်မှန်ရေကိုသာပြော။

လိမ့်, *v.* same.

စီး, *n.* the penis (vulgar) ; သိုမင် or ပသာဝမင်။ ယောက်ျားကိုယ်။ ပုန်လိန်။ ထော။ ရွှေပန်း (of male children).

ထုတ်, 2, *v.* to feed one's self with the hand ; not used singly.
Der. အထုတ် and ပါးထုတ်။

—ထွေး, *v.* same, but used chiefly in an adverbial form as the phrase (မြန်မာ့ရှက်ရှက်) အထုတ်အထွေးမြန်မာ, to feed one's self, &c.

ထုတ်, 3, *v.* to work, ထုတ်ထုတ် ; to make, to do, ပြုမှု ; to act like, assume the character of, ပြုမှု။ Der. အထုတ်။

—ထိုင်, *v.* to work, perform work ; အထိုင်ထိုင်။ ဆင်းရဲသားဆာဝထိုင်ထိုင်စားသောက်နေသည်။ ထယ်ပညာနှင့်ထိုင်ထိုင်၍အသက်မွေးပါသည်။

—ကြံ, *v.* to devise and execute (သွားလာရန်ကြံကြံ၍မပြေးသေး) ; to assault, in order to bring into one's power, သင်းအပေါ်၌မနိုင်ရ၍မနေဘူးထိုင်ထိုင်ကြံနေသည်။ [to plot against, မြင်စွန်းစားထိုင်သည်။ ထမမည်းတော်ထိုင်ထိုင်သည်အတွက်တနိုင်ထိုင်ထိုင်မပြေးရသည်]။

—ကျွေး, *v.* to feed, to provide for, support ; သောရဋ္ဌမင်းကြီး၏သားတော်ယာမမင်းသည်။ မမည်းတော်နှင့်ထုတ်၍တော၌နေရသည်ရှိသော်။ နှစ်ဆောင်ဖြစ်သောသီတာဒေဝီမင်းသို့သည်။ မောင်ယာမမင်းတားထိုင်၍မိဖုရား၏အဖြစ်ဖြင့်ရှိသောစွာ ထုတ်ကျွေးသကဲ့သို့။ ငါသည်သည်။ မမည်းတော်နှင့်ထုတ်၍တော၌နေရသောဝေထာရမင်းအားထိုင်၍ရှိသောစွာထုတ်ကျွေးပါ၏။ မိဘကိုထုတ်ကျွေးထမှု။ မပြုသောသားသမီး အမွေခံခြင်းငှာထိုင်, sons and daughters who do not nourish their parents are unworthy of receiving an heritage.

—ခင်းဆောင်တာ, *n.* a place of employment (a term originally applied to cultivators).

—စီးဆောင်ပွား (said to be a corruption of ထုတ်ဆောင်သည်စီးပွား), *n.* profits of labour, earnings ; ထုတ်နှင့်ထုတ်စီးဆောင်ပွားတော်တော်ဖြစ်ပါသည်။

—ဆောင်, *v.* to do, perform, carry on ; ထုတ်ထိုင်ထုတ်ဆောင်ရန်ထို။ ထုတ်ဆောင်သည့်နေရာ။ ထုတ်ဆောင်သည်စီးပွား။

—တိုင်း, *n.* a burial-ground for burying and burning corpses ; တစ်ပြင်, သင်းမျိုင်း, ထုတ်ထိုင်။

—ဖော်ဆောင်ဖက် (—ဆောင်ဆောင်ဖက်), *n.* a coadjutor ; ကျွန်တော်သားတော်တော်ကြီးထိုင်ထိုင်ဖော်ဆောင်ဖက်ရပြီ။

—ရတ်, *n.* alchemy ; အဂ္ဂိရတ်, ထုတ်ရတ်သွား။

—ရင်ထုတ်, *v.* to practise alchemy ; အဂ္ဂိရတ်ထုတ်။

—ထုတ်စားစား (pron. ထုတ်ထုတ်စားစား), *adv.* living from hand to mouth ; စီးပွားဖြစ်ထောက်အောင်မရဘူး။ ထုတ်ထုတ်စားစားထံ။

—သား, *n.* a hired workman (equivalent to the Hindustani "coolly") ; ခင်ဘူးထုတ်သားထယ်နှင့်ထောက်နှင့်ထယ်ထိုင်ပါသည်။

ထုတ် (frequently pron. နှုတ်), *n.* a young man. Der. မင်းထုတ် (pron. မင်းနှုတ်).

ထိုလထုတ်, or —မြ, *v.* to be diligent, industrious ; ဤအမှုမှာခင်ဗျားကလျာဏသထုတ်မည်ဆိုလျှင်ယခုလိုမကုသနိုင်ပါ။

—ပျော့, *v.* to be lax of effort.

—ရွှေ့လျော့, *v.* to relax effort ; ခင်ဗျားအဝကစာကိုအတွန်လျာဏပြုသည်။ ယခုလျာဏလျော့သည်မှာ။ တယ်အကြောင်းကြောင့်ပါ။

ထိုး, *v.* to make round, globular, spherical ; ထောက်စာကိုထိုးအောင်ထိုးသည်။ စပါးပုံကိုထိုးအောင်ရသည်။ ဆေးကိုထိုးလိုက်ပါ, to be round, globular, spherical ; မြေကြီးထိုးသည်ဟု အင်္ဂလိပ်လူမျိုး အယူရှိကြသည်, to be cylindrical, to be all entire as if in a ball ; used adverbially (ထိုးခန့်၊ ခန့်ခန့်) and in derivatives, အထိုး, &c.

—ကြီးပေါက်ကွဲ, *n.* a term applied to men and women who are tall and stout and of comely appearance.

—နှိချုပ်, *v.* to sew up a seam and hem the edges ; စောင်ကိုထိုးနှိချုပ်သည်။ ပုဆိုးကိုထိုးနှိချုပ်သည်။

—ထွင်းလှ, *n.* a canoe (a dug-out) ; ထောင်း။

—ထွေး, *v.* to be mixed together in a mass ; လူများထိုးထွေးပြီးနေကြသည်။ ခင်ဗျားစီသည့်စာထိုးထွေးသောကြောင့်။ အဓိပ္ပာယ်အတိုက်သည်။ စကားပြတ်သားအောင်ပြောပါ။ ထိုးထွေးထွေးပြောပါနှင့်။

—ပတ် (*pron.* ထိုးပတ်), *n.* the girth, compass or circumference of a spherical body ; ကျွန်တော်သစ်ဖေါင်မှာ ရှိသောသစ်များသည်ထိုးပတ်စွာရှိသည်။ သည်သူ့ခွန်အားဗလတယ်ကောင်းသည်။ ရင်ဝလုံးပတ်စွာကျော်ကျော်ရှိသည်။

—ပန်း (*pron.* ထိုးပန်း), *v.* to make efforts ; ကြိုးစားအားထုတ်။ မြစ်လယ်မှာမိလားသက်မိသောကြောင့်။ ကမ်းသို့ဆိုက်အောင်။ အင်မတန်ထိုးပန်းထွင်ရသည်။

—ရင်း, *v.* to mobilise as an armed force, army, troops, an armed force ; ခေပ်တီချောင်း။ အနောက်ချင်းထွင်းချောင်းများကိုအသီးသီးလက်နက်ထိုးရင်းခွဲစည်းတက်စေသည်။

—ရုပ်သဏ္ဌာန်, *n.* figure and appearance ; ထိုးရုပ်သဏ္ဌာန်။ ကိုယ်တန်ခိုးနယ်ထဲသောခါးရှိကုန်သောမိဖုရား။ ခုနစ်ရာ။

လူ, *n.* a man, one of the human race, whether male or female, a rational being, whether man, nat, brahma ; a layman.

—အ, *n.* a dumb person.

—အဖျင်း, *n.* a useless, inefficient fellow ; သည်သူ့အဖျားအဖြစ်ရှိတူးလှအဖျင်းထဲ။ လူငြိမ်း။

—အုပ်စင်း, *n.* a ruler ; နရက္ခန္တ (Pali).

—ဦးရေခွန်, *see* လူခွန်။

—အို, *n.* an old man.

- လူကန်း (*pron.* လူဝန်း), *n.* a blind person; [a term applied to persons who exhibit stupidity, and said to be derived from နားကန်း].
- ကတ္တရာ, — ကော်စေး, — ကော်စေးနဲ, *n.* a skin-flint; လူကတ္တရာ။ အင်မတန်နှစ်ခြေတ်တတ်သည့်လူ။ ကတ္တရာကတ္တရာကော်စေးနဲ။
- ဇာ, *n.* capacity, ability; အခွန်းအစ [လူကဇာ, *v.* to make a mental estimate of the ability or capacity of another, to take stock of another.]
- ကိုမသား, *n.* an extraordinary person [said to have originally meant the son of a well-to-do person; လူကိုမသားသီး]; (ထုံးအောက်ကလံတွင်လူကိုမသား, a “tabaung” which, it is said, arose in connection with *ex-King* Thibaw).
- ကောက် (*pron.* လူဂေါက်), *n.* a dishonest man, a cheat; လူကောက်ပေါင်းဆိုကောင်းသည်မဟုတ်။
- ကောင်း (*pron.* လူဂေါင်း), *n.* a person of good character, or one who excels in any mental or physical attainment; သည်ရှေ့နေလူကောင်း။ တယ်ရှေ့နေမှနိုင်အောင်ဆင်ခြေမတ်နိုင်ဘူး။ သည်ထက်သမားသရာလူကောင်းဘဲ။ အထုပ်အထိုင်ထယ်စေ့စပ်သည်။
- ကျက်, *n.* a person known; သည်ခွေးသည်လူစိမ်းလူကျက်ထယ်ရှေးထယ်သည်။
- ကျယ် (*pron.* လူကျယ်), *n.* one who picks a quarrel or seeks to plunge another into difficulty; သည်ရှွာနှံမြှိုဆိုသည့်လူလူကျယ်ဘဲ။
- ကျော် (*pron.* လူကျော်), *n.* a famous man, whether for good or for evil; ကျော်စောသောသူ။ မန္တလေးမြို့တွင်မေအင်အရာရှိသရာမှည့်လူကျော်ဘဲ။ သူမိုးထဲမှာသည်သူလူကျော်ဘဲ။
- ကြီး (*pron.* လူကြီး), *n.* an elder, one who has arrived at years of discretion, an adult, a leader, a chief in any undertaking; ရွာလူကြီး။ မြို့လူကြီး။ လူလူကြီးပေါ့သော။ လူငယ်လူငယ်ထုတ်ထုတ်။
- ကြာ (*pron.* လူကြာ), *n.* a man who has age, but not corresponding wisdom and virtue; ခင်ဘူးလူကြီးမဟုတ်လူကြာဘဲ။ လူကြီးတန်ခိုး။
- ကြမ်း (*pron.* လူကြမ်း), *n.* a violent, harsh, cruel person; ကြမ်းတမ်းသောသူ။
- ခြေ (*pron.* လူခြေ), *n.* the human foot, on foot, *e.g.*, လူခြေသွားမည်ဆိုလျှင်။ မရောက်နိုင်ပါ။
- ခြေထိတ် (*pron.* လူခြေထိတ်), *adv.* with no sounds of footsteps (*lit.* “when the human foot is silent”) [at the time of night, when the sound of footsteps cease; လူခြေထိတ်အချိန်] about 9 p.m. in the mofussil.
- ခွန်, *n.* a poll-tax [the capitation-tax]; ဦးရေခွန်။ လူခွန်ခွဲ။ စည်းကြပ်ထားသေး။

- လူဝ (pron. လူဝ), *n.* same as လူကဲ။ သည်သူထက်လူစွဲသည် or လူဝတုံး ; often combined with လူစွဲ, *e.g.*, လူစွဲလူဝ။ လူစွဲလူဝထက်နည်းသည်။
- ဝည့်, *v.* to be well attended, crowded, as an assembly, a festival, &c.
- ဝည့်မှီ (pron. လူဝည့်မှီ), *v.* to attain to the average standard of one's fellowmen in health, wealth, position, &c., လှေနှံမြှင်ကတည်းကဦးဆုံးနှစ်တက်အခါမှလူဝည့်မှီရှိပါဘူး။
- ပိမ်း (pron. လူပိမ်း), *n.* a stranger ; လျှင်တို့ရွာမှာလူပိမ်းမရောဘူး။ လှေမျိုးပေါက်ပေါ်ချည်းထည်းဘဲ။
- ဝေခံ, *v.* somewhat similar to လူရည်ထည်။
- စွမ်း, *n.* capacity, ability ; လူစွမ်းထက်ရှိသည်။ လူစွမ်းနတ်မသည်။
- စွမ်းကောင်း (pron. လူစွမ်းဂေါင်း), *n.* an extraordinary person ; usually applied to *physical* attainments, as to a person supposed to possess invulnerability, or who has performed some great feat of skill, prowess, &c. Persons to whom this term is applied are usually credited with having performed the most marvellous physical feats, such as leaping over a prison wall, escaping from a prison from which no ordinary person can, &c. (In nine out of ten instances used in a *bad* sense ; *usually* in reference to bold, determined thieves.)
- ဆိုးလူပါး, *n.* a condemned outcast (very rare in colloquial). [လူကပ်ပါး, a vagrant who seeks his living by sponging on others or by expedients.]
- ဆိုး (pron. လူဆိုး), *n.* a bad character, a budmash.
- ထက် (pron. လူထက်), *n.* a learned man (or a man skilled in any science or handicraft).
- ထေ (pron. လူထေ), *n.* a vile fellow.
- ထန်းစေ့ (pron. လူဒန်းစိ), *v.* to be of the usual size [also applied figuratively to mental attainments, position in life, &c.].
- ထင် (pron. လူထင်), *n.* a prominent person ; သည်မြို့ပေါ်၌ဦးစီးမှုထင်ပါဘဲ။
- ထု (pron. လူထု), *n.* a crowd ; လူထုကောင်းသည်။ သည်ပွဲမှာလူထုထက်နည်းသည်။
- ထောက် (pron. လူခေါက်), *n.* a spy ; လူထောက်ထား, *v.* to employ a spy or informer ; terms much used in Upper, but not nearly so much in Lower, Burma ; တံလျှိုထား။ ထွတ် being preferred.

- ထွက်, *v.* to leave the priesthood; *n.* one who has left the priesthood; ထွက်ပြီးထွက်, ရဟန်းထွက်, [ထွက်ပြီးထွက် implies that the person leaving the priesthood has previously been the superior, or abbot, of a monastery; ရဟန်းထွက်, that he has only been an upazin, ဦးပညး].
- နတ်, *n.* a skilful well-informed person, a “knowing” man.
- ဝါး, *v.* to be thinly populated, thinly attended, as an assembly, a festival.
- ဝိန်း, *n.* a simple-minded, unsophisticated person (ထူဖြိုး same as ထူအဖျင်း).
- ပေါက်ပန်း (*pron.* ထူပေါက်ပန်း) (from ပေါက်, the agati, whose flower is of a gorgeous red colour, but destitute of fragrance), *n.* a coxcomb; ထာမ္မဇေယျဉာဏ်တို့သို့။ ထူပေါက်ပန်း ထည်နေပါသည်။
- ပေါက်သောက်, *n.* an inconsiderate, rude person.
- ဖျတ် (*pron.* ထူဖျတ်), *n.* a buffoon (in a dramatic performance somewhat similar to the English clown).
- ဖျင်း, *n.* a lazy fellow.
- ဖျော့, *v.* to be mild and gentle in disposition, to be effeminate.
- ဖျို (*pron.* ထူဖျို), *n.* a young unmarried man.
- ဖျိုကိုက် (*pron.* ထူဖျိုကိုက်), *n.* same; of pure morals, corresponding to a virgin; အဖျိုကညာ။
- ဖျိုကြီး, — ဖျိုထိုင်း, *n.* an old bachelor.
- ဖျိုခင် (ထူဖျိုခင်အရွယ်), — ဖျိုမို (ထယ်ခင်းကြီးထွေးပါထူဖျိုမိုကထေးရှိသေးသည်), — ဖျိုပေါက်။ ဖျိုဖြန်း, *n.* a lad of the age of puberty.
- ဖျိုခန်း (*pron.* ထူဖျိုခန်း), *n.* the apartment in a house allotted to the young men.
- ဖျိုခေါင်း (*pron.* ထူဖျိုခေါင်း), *n.* a chief or leader among the young men of a district [or of a quarter of a village or town]; *comp.* သွေးဆော်။
- ဖျိုထား (ပြော), *n.* the language of courtship, to speak in the language of courtship.
- ဖျိုနာ, *n.* the venereal disease; အနာယဉ်။ မိုးစွဲနာ။ (ကာလသားရောဂါ)။
- ဖျိုထွဉ်, *v.* to court, to woo.
- ဖျိုထူရွတ်, *n.* same as ထူဖျို။
- ဖြေးစွဲ, *n.* a foot-race; ပန်းဖြေးစွဲ။
- ပြောင် (*pron.* ထူပြောင်), *n.*; see ထူဖျတ်။ ထူပြောင်။ ထူထွာင်။

လူမွေ (*pron.* လွေ), *n.* a mischief-maker, a rogue, a scamp.

—ဝေဝင် (—ထောင်ဝင်), *v.* to be of an age to begin to associate with men ; အရွယ်အရက်။

—ထောင်, *n.* the society of men. [လူတောင်မှာညီးငွေ့၍ ဗုဒ္ဓသာသာ မြတ်စွာဘုရား ထပ်ညွှန်းသားရဟန်းသာမဏေ ၁၂၅၅၄ ကဆံ့ထဆန်း၇ရက်နေ့နံနက်သက်နိုးဝတ်တော်မူပြီးလျှင် ကျွန်တော်အိပ်ဆိုကြွလာ ထွန်းလှုပ်ကျွေးမွေးပါရမည်။]

—မာ, *n.* a healthy, vigorous man ; လူသန်လူမာ။

—မိုက်, *n.* a foolish, ignorant person.

—မျောက်, *n.* a member of the hairy family (of human beings) at Mandalay.

—ရာဝ်, *v.* same as လူဖေဝင် [လူရာမဝင်ထဲလူထဲဝင်စကားပြောသည်]။

—ရည်လည်, —ရည်ဝ, —ဝါးဝ (from ဝါး, to chew), *v.* to have knowledge and good sense with confidence to use it [to have a knowledge of the world, *i.e.*, mankind, men] ; ထင်လူရည်လည်သည်လူ။ လူဝါးဝလို့ခေါ်ကားမည်ကြံသလား။ ထင်မြန်ချည်လည်သည်လူ။

—လှောင်, same as လူမြောင်။

—ဝတ်ထဲ, *v. lit.* to exchange a priest's robes for those of a layman ; လူထွက်။

—ဝံ, *n.* an orang-outang.

—ဝါ, *n.* a braggart.

—ထားမြောက်, *v.* to come to maturity, be of adult age ; လူထားမြောက်မှီကမိသဆုံးသွားသည်။

—လူဟစ်, *v.* to cry thief ! thief ! သူမိုး သူမိုးလူလူဟစ်သံကြားသည်။

—သတ်, *n.* a murderer ; သူသတ်ယောကျ်ား။ သူသတ်မိန်းမ။

—သုံးပါး, *n.* men (လူ), nats (နတ်), and brahmas (ဗြဟ္မာ) ; လူရှင်ရဟန်းလူမှန်းသုမှန်းတယ်ထိသည်။

—သူ, *n.* persons, people, as လူသူမျှားသည်။ လူသူလေးပါးကြားလို့ခေါ်ကောင်းပါ။ (လေးပါး here refers to the four cardinal points).

—သေ, *n.* a dead person, a corpse ; လူသေကောင်း။

—သန်, *n.* a strong, robust man.

လူ, 2, *v.* to be disproportionately tall ; ဘုရားအထက်ဆိုလူသည်။ ဝံကားပင်အထက်ဆိုလူထိုအကိုင်းကျိုးကျသည်။ သစ်ပင်လူထက်သည်။

လူ, 3, *v.* to flutter, with an upward motion ; used in the adverbial forms လူလူ and ထလူလူ။ Der. ဝိတ်သူ။ ထံခွန်သည်လေထိုက်သေ့ကြောင့်။ အထက်ဆိုထလူလူထက်သည်။ မီးသင်္ဘောခေါင်းတိုင်ကမီးမီးထလူလူထွက်နေသည် (also used with reference to a person having a too high conception of his own importance ; ခင်ဗျားဝိတ်ကြီးအတွန်ဝင်သေ့ကြောင့်။ အထက်ဆိုထလူလူထက်နေသည်)။

လူ့, 1, *n.* one species of grain, *Milium paspalum*.

ထူးနတ်ကောက်, *n.* classic name of wheat.

ထူး, 2, *v.* to smear, besmear, daub; *comp.* ထိမ်း (to smear the face or some part of the body); ဆေးထူး။ ခြေထောက်မှဘိနပ်ပေါက် ထိုးဆေးထူးထားသည်။ သနပ်ခါးပန်းမှန်ထူး (less elegant than ထိမ်း); *intrans.* to be smeared, smudged; အင်္ကျီမှာအိုးမည်းထူးထိုးမဝတ်နိုင်ပါ။ စာရေးမထင်ပါဝတ္ထုမှာမှင်ထူးထိုး။

ထူး, 3, *v.* to roll from side to side (to be crank as a ship or boat, သဘောထူးသည်။ ထွေထူးသည်), to wallow as a buffalo (ကျွဲဖြစ်တိုက်ရှိ၍ ထူးနေသည်), to roll about on the ground as a dog or horse (တောင်းထဲကထုတ်စွဲခြင်းမြေထူးသည်), to roll about in bed as when restless from sickness or sleeplessness (နေမကောင်းထို့အခါရာထဲကထူးနေရသည်)။

—အိုင်, *n.* a wallow; ကျွဲထူးအိုင်, a buffalo-wallow.

—လည်း, *v.* same as ထူး။

—ထာ, *v.* to move backwards and forwards; not used but in an adverbial form (ထူးလာဝတ်), ပခါစာမီသားနှစ်ထောက်သေဆုံးရာတွင်။ ထူးလာဝတ်ပြေး၍ ကျွေးရှာလေသည်။ တောင်ပြေးမြောက်ပြေးထူးလာဝတ်နေသည်မှာဘယ်အကြောင်းရှိလိမ့်၊ *adv.* to and fro, backwards and forwards; ခေါက်ထိုးခေါက်ပြန်ထူးလာဝတ်သွားသည်။

ထူးထား (pron. ထူးခါး), *n.* a kind of verse, lullaby; ထူးထားမတ်စာ။ ထူးထားလင်္ကာ။

—ကြိုး (also pron. ထူးခါးကြိုး), *n.* a rope, attached in places where the current in rivers is swift, at one end to an anchor, tree, or other object, by which a boat is drawn up against the stream.

—ချွဲဆွဲ or ထူးထားဆွဲ (—ဆွဲ), *v.* to draw a boat against the current by such rope.

ထေ, 1, *n.* air, air in motion, wind; လေအောင့်။ လေအောင်း။

—အန်, *v.* to retch, throw up without ejecting the contents of the stomach; more than ပျှို [ရင်ဝမှာလေဆို့နေသောကြောင့် မအိမသာရှိသည်မှာ။ အနှိပ်သည်နှိပ်မှလေအန်ထိုးသက်သာရာရပါသည်]။

—အောက်, *adv.* with the wind; လွေလေအောက်သို့သွားထိုးရှက်တိုက်ရသည်။ အမိုးရခင်းထံခစားသည့်အခါလေအောက်လေညှာကမခစားအပ်။

—အောင်း, *v.* similar in meaning to ထေခံ။ လေချုပ်။

—ဦး, *n.* the first of a monsoon, or change of wind; မိုဟ်ဦးလေဦး။

—ကာ (pron. ထေဝါ), *n.* a screen to keep off the wind.

—ထင်း, *n.* the exhalation or influence of the air of the body, supposed to produce certain diseases; *comp.* အကင်း and သွေးကင်း; သွေးကင်း။ လေကင်းထက်ထိုးယံရောင်ဖောခြင်းဖြစ်ထက်သည်။

- လေကျ, *v.* to blow hard ; လေကျလိုသင်္ဘောမသွားပုံတူ။
- လျှောက်ချ, *v.* to lie to.
- ကြပ်, *v.* to suffer from wind confined in the stomach.
- ကြမ်း, *v.* to blow violently ; လေထန်လေပြင်း။
- ကြော (*pron.* လေဌော), *n.* a muscle, sinew, tendon ; သွေးကြော။ လေကြော။
- ကြောသေနာ, သနာ, *n.* the palsy ; လေကြောသေနာဖမ်း။
- ခတ် (—ခပ်), *v.* the wind hits, agitates ; မင်းစသောအခတ်စပ်သူကြီးတို့၏စကား။ ပညာရှိတို့၏ စကားသော်ကား * * * ပြင်းစွာသောလေသည်သပ်ပင်ကိုခတ်သကဲ့သို့ဆိုရာ၏။
- ခံ, *v.* to suffer from flatulency in the stomach ; လေခံထိုက်မင်းမစားနိုင်ပါ။ လေအောင်း။
- ခို, *v.* to remain in a place secure from the wind ; လေမိထိုထောင့်တွေထဲလေခိုနေရသည်။
- ခိုက်, *v.* to suffer from the bad influence of air in the human system.
- ခေါင်းအုန်း, *n.* an air-pillow.
- ချစ်တက်, *v.* to raise sour wind from the stomach (to-eruc-tate), လေဖြူ is more polite.
- ချစ်ဝင့်, *v.* same.
- ချုပ်, *v.* to suffer from wind confined in the stomach.
- ချွန်, *v.* to whistle.
- ခြေ, *n.* the direction from which the wind blows ; ထယ်ကလေးခြေမိုဏ်းခြေရှိပါသည်။ လေမိုင်လေခြေ။
- ဖြပ်, *v.* to lull as the wind.
- စုတ်ဖြွန်, *n.* an air-pump.
- စုန်, *v.* to pass wind (abbrev. of ဝမ်းလေစုန်။ လေသည်), (လေသက်အီးပေါက်, *adv.* same as လေအောက်).
- စောင်း (*pron.* လေစောင်း), *n.* the edge of the wind ; ချေစောင်းထက်လေစောင်းထက်သည်။
- စွယ်, *n.* the tooth of the wind (?) ; လေစွယ်ထောက်။
- ဆင်, *v.* to have the appearance of a coming wind or of a rising squall, အနောက်ထောင်ထောင့်ကလေးဆင်လာသည် ; *comp.* မိုဏ်းဆင်။
- ဆေး (*pron.* လေဆေး), *n.* medicine to expel wind, a carminative.
- ဆို, *see* ရင်ဆို, *v.* to have the appearance of a rising head-wind ; ရှေ့ကလေးဆိုနေထိုးမိုးမတွင်ဘူး။

လေညာ, *adv.* against the wind ; လေထင်လေညာကိုဆန်ခတ်ရအေးကြစွင့်
လေထင်လေညာကူး။

— လွင်း, *n.* a gentle breeze ; လေလွင်းခံ, *v.* to take the sea air
for the benefit of one's health (as a European).

— ထက်, *v.* to eructate, raise wind from the stomach.

— ထင်, *adv.* against the wind [ယခုကျွန်ုပ်ပြောလေ့ရှိသော အခြားသူ
မကြားစေချင်သောကြောင့်။ ဧဝံ။ အောင်တွန်းနှစ်ထောက်ကိုလေထင်ကတားရ
မည်], လေညာ။

— တံလူ (*pron.* လေထူ), *n.* a kind of painful induration in the
breast or bowels, လေထံလူနာစွဲ ; *comp.* သွေးထံလူ။

— ထံလွင် (*pron.* လေထွင်နာ), *n.* the pleurisy. [An inflammation
of the pleura, the serous membrane which lines the chest,
accompanied with fever, pain, difficult respiration and
cough.—Webster's Dic.]

— တံခွန်, *n.* a paper kite.

— ထာ (*pron.* ထေခါ) (from အထာ), *n.* the draught of wind.

— ထာကျ, *v.* to be situated in the draught of wind ; လေထာကျလို့
ထပ်လေတိုက်သည်။

— ထိတ်, *v.* to be calm, without wind, to lull.

— တူထာ, *n.* blind piles.

— တိုက်, *v.* to blow hard.

— ထိုး, *v.* to rush and press with violence as the wind ; ရွက်ကို
လေထိုးလို့လေမှောက်သွားသည်။

— ထွင်း, *n.* a wind-hole, reservoir of wind, as in the phrase
လေထွင်းကို မျောက်စောင့်၍ နေလာသည် or မျောက်စောင့်သည်ကို လေထာ
သည်, to be shifting, variable, as if it were shut up in a
reservoir, and a monkey keeping guard, let it off as he
pleased.

— ထွတ်, *v.* to escape as air from an aperture.

— နှင့်, *v.* to have a feeling of constriction from flatulence.

— နှိပ် or နှိပ် (from နှိပ် and နှိပ်, to be kept down); *v.* to be re-
lieved from wind in the stomach.

— နိကြမ်း, *n.* a violent wind without rain.

— ဝင့်, *v.* to lift up as the wind.

— ဝန်း, *n.* a sudden gust.

— ဝန်းထိုး, *v.* to blow a sudden gust.

— ဝုံးဝတ်, *n.* a balloon.

— ဝုထက် (— ဝုထ, — ဝုထ), *v.* to have the heart-burn.

ထေပူနာ, *n.* heart-burn.

—ပေါက်, *n.* an air-hole.

—ပျို, *v.* to be disposed to vomit accompanied with eructation.

—ပြင်း, *n.* a violent wind, a gale [*comp.* မုန်တိုင်း], sometimes applied to individuals figuratively, *e.g.*, ခေါင်ဗြူးထတ်ထေပျင်းသည့်လူ။

—ပြေ, *n.* a gentle breeze ; လေညှင်း။

—ပြွန်, *n.* a ventilating pipe [a windsail].

—ပူး, *n.* an air-ball.

—ဖျဉ်းနာ, *n.* tympany ; ရေဖျဉ်းနာ။ သွေးဖျဉ်းနာ။

—ဘွေ (from ဘွေ), *n.* a whirlwind.

—မိ, *v.* to be caught in a gust or storm of wind.

—မုန်တိုင်း (ကျ), *n.* a hurricane, a tempest (ထေပိုင်း, a cyclone, ထေပိုင်းကျပင်လယ်ထဲမှာထေပိုင်းကျထွင်အတွန်ကြောက်ကပ်ဖွယ်ရှိပါသည်)။

—မိုဟ်း, *n.* same as ထေ in medical language ; ထေနာ။ မိုဟ်းနာ။ သည်အစာတတ်ထေနာမိုဟ်းနာတောင်းသည်။

—ခွေရာ, *n.* an air mattress.

—လည်, *v.* to pass wind.

—လယာ, *n.* the atmosphere.

—လာ, *v.* the wind blows.

—လုံ, *v.* to be air-tight, to be sheltered from the wind.

—လူချာ, *n.* a kind of muslin.

—လွည့်, *v.* to be relieved of wind.

—ဝေ, *v.* the wind veers ; လေဝေ့လို ရွက်မတိုက်နိုင်ဘူး။ သေဝေ့, *n.* a veering wind.

—ဓွေ, *n.* a side squall.

—သက်, *v.* to pass wind.

—သက်မိုဟ်းသက်, *n.* a squall, storm, tempest ; မိုဟ်းသက်မုန်တိုင်း။

—သင်တုန်း (*pron.* ထေသင်မုန်း), *v.* a fabulous wind supposed to cut to pieces like a razor ; ထေသင်တုန်းဖြတ်ထိုသေသည် [heart disease ?]

—သထပ်, *v.* to impinge on the surface of any substance and absorb moisture, or check perspiration ; သည်အဝတ်များကို။ နေပူထွန်းနှင့် နေရိတ်မှာ ထေသလပ်ပါ ထေစေ, or ထေသထပ်ခံ ခြောက်ပါ ထေစေ။ ထေသလပ်ခံထိုမြွေးတိတ်ဘူးသည်။ (also used in a commendatory, figurative sense of women ; သည်မိန်းမ ထေသကျားဆိုထို ထေမှသထပ်ဘူးဘူး)။

- လေထံ, *n.* the sound of air in motion, wind ; ဓင်းစကားပြောနေသည်မှာ လေထံမျှသိမ်းသေးသူး၊ ဓင်းရောက်လာသည်။ လေထံနှင့်ပြော, *v.* to speak in a whisper ; နှစ်လိုက်ကြားလေထံကလေးနှင့်ပြော၊ တီးတိုးစကားပြော။
- သာ, *v.* to have a pleasant breeze, to blow pleasantly, to be airy, as a situation (rare).
- သာဆောင် (*pron.* လေသာဆောင်), *n.* one of the buildings of the palace, more elevated than the rest, for the king to take the air in.
- သာတံခါး (*pron.* လေသာတံခါး), *n.* a window ; ပြတင်း။
- သာလောင်, *n.* the quill near the end of the wing.
- သာနန်း, *n.* a large window.
- သာပြုပြတင်း, *n.* a window.
- ထုတ်, *v.* the wind strikes so as to affect unfavourably, as on a sick person ; လေထိ, to blow with celerity and force.
- ထုတ်ထုတ်လာ, *v.* to blow as a moderately gentle breeze ; လေဖြူးဖြူးလာသည်။
- ထိုက်, *n.* a pendulous parasite.
- ထွန်းတံခါး, *n.* a window (obsolete).
- ထော, *v.* to blow hard as the wind [but implying that the wind, though high, is a dry one, and keeps the rain off. It is more intelligible in Upper than in Lower Burma, though adverbially it is frequently used in the lower province, *e.g.*, လေတထောထောထိုက်သည်]။
- လေ, 2, *v.* to be scattered, lost, as camphor, quicksilver, &c.; [ပ ရုတ်အသီးလေသည်။ နာသဆီအသီးလေသည်။ အရက်အသီးလေသည်], to be unsteady, wander about without a home, so as to be lost to one's friends ; ကျွန်တော်သား တယ်ဆီထို လေနေသည်ကို သိတင်း မကြားရပါ။
- လွင့်, *v.* same ; အထင်အကိုင်မရှိ လေလွင့်နေသည်။ လူလေလူလွင့်။ (a loafer).
- လေ, 3, *verb. affix, euphonic, &c.*, see Grammar, sec. 118, closing a sentence, slightly emphatic or persistive, as လားလေ (colloquial), sec. 119 : မကောင်းဘဲရှိမှီးလားလေ။ ခင်ဆွားပွဲထိုက်ဦးမည်လား။ မထိုက်ဘဲနေမည်လားလေ။ ခင်ဆွားပြောသည်မှာ ဟုတ်လား။ ဟုတ်ပြီလားလေ။ ကျွန်ုပ်ထိုလူ သတိရမည်လားလေ။ ငါ တယ် ထင် ထိုက် ရလေ။ မကောင်းဘဲရှိကြံချေမည် ; also reduplicated, *e.g.*, သင်လေခက်လေ, the more one learns, the more difficult it is ; ပြောလေနာလေ, the more he speaks, the more he wounds (one's feelings). [It is also occasionally coupled with—in an interrogative sense—ထိ—*e.g.*, ထိ။ မောင်မြတ်တယ်သွားလေထိ။ မောင်မြတ်တယ်သွားထဲ။] probably an abbreviation of တယ်သွားလေသည်။ ထိသလား။]
- လေမင်း (ပင်), *n.* a kind of medicinal tree.
- လေ ထံ, *n.* an auction.

လေလံဆွဲ, *v.* to bid at an auction ; အင်းလေလံဆွဲ။ ဆောင်လေလံဆွဲ။ သည်
ဆောင်လေလံဆွဲသည့်လူများသောကြောင့်မနှစ်ကထက်အတိုးတက်သည်။

—ထက်, *v.* to outbid another at an auction ; လေလံထက်ပေးသည်။

—ထင်, —ပြင် (လေလံထင်, —စင်), *v.* to put up at auction ; ဥစ္စာသစ္စည်း
လေလံထင်သည်။ လေလံထင်ရောင်း, to sell off surplus stock by auc-
tion.

လေ့, 1, *v.* to practise, acquire a habit, become accustomed to
(very seldom used alone) ; လေ့ကျင့် and ကျင့်လေ့။

—ကျက်, *v.* same [to devote one's self to, as a study or a pro-
fession] ; မိမိကတိ ထုံးပုံကိုလည်း အစွမ်းအားလျှော်စွာအာရုံနှုတ်တက်လေ့
ကျက်ဆောင်ရွက်၏။ ခင်ကျားထယ်ပညာများကို လေ့ကျက်ပါသည်။ လက်သ
မားအထက်ကိုလေ့ကျက်၍ အသက်မွေးသည်။ ပရိဝေပျံ့မပြတ်လေ့ကျက်။

—ကျင်, —(ကျင့်), —ကျွမ်း, —ဖြန့် (seldom used in colloquial).

—ထာ, *v.* to be versed, skilled in, accomplished ; ခင်ကျားစောင်း
အထက်ကိုလေ့လာသည်။ နှစ်ပေါင်းထက်ထောက်ရှိပြီ။ စာပေကိုလေ့လာ
သည်။ ဂဏန်းအထက်ကိုလေ့လာသည်, [လေ့လာ sometimes has the
same meaning as လေ့ကျက်, *e.g.*, သင်္ဂြိုဟ်ကိုခင်ကျားလေ့လာနေသည်
မဟုတ်ပါ။]။

လေ့, 2, *v.* to fly away as chaff, လွင့် (rare in colloquial, though
perhaps intelligible).

—လွင့်, *v.* same.

လေ့လေ့, *int.* the sound with which hogs are called, as တိတ် for
calling fowls, and ဝန်ဝန် (or ခင်ခင်) for calling cats, လေ့လေ့
for horses and bullocks.

လေး, 1, *n.* a bow (for shooting) [the curved stick used for
stretching the cloth in weaving (ဂုတ်ကန်းလေး), နယ်, နယ်ကိုင်း].
Der. တူးလေး (a cross-bow), လင်းလေး (a common bow), လောင်
လေး (a pellet bow) ; (*n.* a royal archer) ; လေးမတတ်သော်လည်း
ငှက်သေသည်မှာမူ။ (Proverb).

—ကိုင်း (*pron.* လေးကိုင်း), *n.* the bow itself.

—ကျင်, *n.* a curved spring (infrequent) ; လေးပိုး။

—ခင်းပြ, *v.* to make an exhibition of skill in shooting with a
bow.

—ဣ, *n.* a bow-string.

—ဣချ, *v.* to unbend a bow ; လေးဣချော့။

—ထင်, *v.* to bend a bow, to *string* a bow ; လေးဣထင်။

—ထင်ခန်း (*pron.* လေးခင်ခန်း), *n.* the Act in the ဗုဒ္ဓဝင်ကတိ pour-
traying the skill of Prince Theiddat (Siddhartha), after-
wards Gaudama the Buddh, with the bow.

လေးထူး, *n.* the shank of a cross-bow.

— ဂျင်, *n.* the bow of a cross-bow.

— ဖြစ် (—ဝင်), *v.* to shoot an arrow from a bow ; လေးနှင့်ဖြစ်။

— သမား, *n.* an archer [လေးတော်ဖြစ်။ လေးသည့်တော်။ လေးတော်သား, *n.* a royal archer].

လေး, 2, *a.* four, ၄။

— မိတ်လေးခွာကွဲ, *v.* to be broken or split into pieces (*lit.* into 4 parts) ; ဂုဏ်ပြားလေးမိတ်လေးခွာကွဲသည်။ မြင်းကိုမိုက်သည်မှာကြိမ်လေးမိတ်လေးခွာကွဲသွားသည်။

— ထောင့်, —ထောင့်ဝပ်ဝပ်, *a.* four-cornered (စတုရန်းလေးထောင့်ဝပ်ဝပ်လွှင်းဖွဲ့တူးသည်)။

— ပေါင်လေးဖက် (—ပေါင်လေးလက်), —(ပေါင်လေးထက်), *adv.* in regard to the legs and arms; applied to words of cutting off (usually applied to buffaloes and bullocks after being slaughtered ; နွားကို လေးပေါင် လေးဖက်ကို ဖျက် ယူသည် or ဖြတ် ယူသည်)။

— ပေါင်ဖျက်, —ပေါင်ဖျက်သား, —ပေါင်ဖျက်သား, *n.* expressions used by women (in Upper Burma) in quarreling ; equivalent to the imprecation “may you be quartered.”

— ဖတ်ထောက်သွား, *v.* to go on all fours.

— ထုံးလေးဖက်, *adv.* in regard to men with large limbs ; လေးထုံးလေးဖက်နှင့် ခွန်အားမထ ထပ်ပြည့်စုံသည့်သူ။ လေးထုံးလေးဖက်ထက်သွားထိုးသည့်သူ။ လေးထုံးလေးဖက်နှင့်လူပါပေ။ လေးထုံးလေးဖက်နှင့်ထက်ဖျင်းသည့်သူ။

— ဖျက်နှာ, *n.* the four points of the compass ; အရပ်လေးဖျက်နှာ။

— ထုံးပြောက် (*pron.* လေးထုံးပြောက်), *a.* twilled ; applied to textile fabrics, mats, &c. ; စသေစောင်လေးထုံးပြောက်ရက်သည်, *see* ပရက်ကြောင်း။

လေး, 3, *v.* to be heavy, not light, ခေါ့ ; to be slow, နှေး [to affect the smell and taste powerfully, မင်းချက်သည့်ဟင်းငါးပိန့်တယ်လေးထည်။ သည်ဟင်းအရသာတယ်လေးသည်။ သံပရာရည်လေးလေးလှုပ်ပါ။ ထက်ဖက်ရည်ထဲမှာသကြားလေးလေးထည့်ဖျော်ပါ ; to be depressed in mind as apprehensive of some impending trouble or calamity, ထင်သွားရမည်ထင်ထင်မိတ်သေးသည် ; to experience a feeling of heaviness in the back part of the neck, ကုပ်လေးသည်။ ခေါင်းလေးသည်]။

— ကန် (*pron.* လေးဂန်), *v.* to be slow ; နှေး။ တယ်အသွားအလာလေးကန်သည့်လူပါ။

— တေးတေး, *adv.* diminutive of လေး။ ကုပ်လေးလေးတေးတေးရှိသည်။ ခေါင်းလေးလေးတေးရှိသည်။ လေးတေးတေးမထုပ်ပါနှင့်။ မြန်မြန်ထက်ထက်ထုပ်ပါ။

လေးနက်, *v.* to be strong as flavour ; ဩဇာလေးနက်, to be weighty as language ; စကားပြောထယ်လေးနက်သည်။ လေးလေးနက်နက်ပြောထယ်သည်။ တရားသစ္စာမှန်သောခါကား။ ဩဇာလေးနက်။ ပေါ်ဆီထွက်၍ နှယ်မြက်သစ်ပင်ဆေးထက်ဝင်။

—ယင်, *v.* to be strong as flavour, ထမင်းအရသာ လေးလေးပင်ပင်ရှိသည် ; to be slow, သည်သူခိုင်းပြီထားဆိုတွင်လေးလေးပင်ပင်လှုပ်သည်။

—ထံ, *v.* same as လေး in both senses ; ကိုယ်ထက်လေးထံစွာရှိသောကြောင့်မထွပ်ချင်မလွှတ်ချင်။

လေး, 4, *v.* to respect ; seldom used singly ; ကျွန်ုပ်ပြောသည့် စကားထဲ ဆိတ်မျှမလေးဘူး။ —ခန့်။ ထိ။ ရှိသေး။

—ခန့်, —ငြား, —စား, *v.* same. These three combinations are infrequent, the last being the one most often used ; လေးစားမမှုမထိမဲ့မြင်ပြုထက်သည့်လူ။

—မူ, same, used adverbially only ; အလေးမူ။

—မြတ်, *v.* to respect, ရိုသေလေးမြတ် ; *comp.* နှစ်သက်။ သည်သူငယ်သည်လူကြီးများကိုရိုသေလေးမြတ်ထက်သည်။ မဒွေရာဇာမင်းကြီး၏ သမီးတော်ရတနာသုတေသန နာမံနှင့်စံထွန်မိန်းမမြတ်ဖြစ်လေ၍ အရှင်သို့ရောက်သောအခါ။ ဗာရာဏသီမင်း၏ မိဖုရားအကြီးဖြစ်လေလျှင်။ အထွန်ချစ်ခင်လေးမြတ်သတည်း။

လေးညှင်း, *n.* the clove plant.

—ဖွင့်, *n.* the clove flower, clove.

—ရိုင်း, *n.* allspice (?)

ထုံထုံ, *adv.* slightly ; applied to the colour of green ; ဝမ်းထုံထုံ။ [ဝမ်းထုံထုံ။ မြေရင်းရင်းသည်။ တောင်တောတစ်ခုနှင့်] [applied also to life as ထုံထုံကျန်သည်, just alive (ထုံထုံကလေးကျန်) ယခင်က ကျွန်ထော်သားကလေးမသေရုံထုံထုံကလေးသာကျန်တော့သည်]။

ထဲ, 1, *n.* the product of the ထက်ပံ tree [the product of the ထက်ပံ tree and of the ခွေးထောက် and ဂံ creepers are also termed ထဲ] ရှိ (colloquial).

—ရှိ or ဝါ, *n.* same [the product of the yellow-flowered cotton tree, *Cochlospermum gossypium*].

ထဲ, 2, *see* ထည်း, 1, *v.* to fall from an erect posture ; (also used in the sense of being prostrate or “down” with a disease, *e.g.*, ငှက်ဖျားမိလိုက်နေသည်).

ထဲ, 3, *v.* to change, exchange ; နှားချင်းထဲ။ မြင်းချင်းထဲ။ ခင်ဆွားမြင်းနှင့်ကျွန်တော်နှားနှင့်ထဲပါ။ ထပ်, to rejoin, making a rejoinder (in law pleading) ; အမိန့်ထော်ရမင်း ကျွန်တော်အမှုရှာထဲပါဦး။ In addressing an advocate, it is considered very polite to affix မင်း။

ထေ၊ *v.* to speak in return, အပြန်အလှန်ထေ; particularly applied to responding before authority; တရားလိုတရားခံနှစ်ဦးထေအဝေး၍ နေနှစ်ဦးထေသည်။ အစိုးရမင်းတံထေဆိုကြသည်။

—ပြောင်း, *v.*; see the parts; ထရွာ၌ ထရွာထို့ထဲပြောင်းကြသည်။ ကျွန်တော်လိုသူကြီးအရာ၌ မြို့အုပ်အရာထို့ရောက်အောင် ထဲပြောင်းပေးသနားတော်မူပါ။

—ဝတ်, —ထွတ်, *v.* same as ထဲ။ ထုန်ထွတ်ထို့ထာဝ အညာထုန်နှင့် အောက်ထုန်ထဲဝတ် (or ထဲထွတ်) ခွဲရောင်းဝတ်ကြသည်။

ထဲ, 4, *v.* to empty (as from one vessel into another); ထွတ်။

—ဝတ်, *v.* [ထွတ်ဝတ်။ ဖန်ခွက်ထဲကရေကိုပုကန်ထဲထို့ထဲဝတ် (or ထဲ singly) ထည့်လိုက်ပါ]။

ထဲ, 5, *verb. affix, interrogative* [always preceded by ဧည့်ထတ် or တားတတ်၌ပါသထဲ။ တာပြောပါသထဲ]; နည်း, ထုံး, see Grammar, sec. 110.

ထဲထွဲ, *n.* a species of terminalia affording large timber.

ထဲထွ (ထဲထွ—S.) (ပင်), *n.* a tree, the *Olex scandens*, K.

ထဲထုံးပြောက်, *a.*; see ပစ္စုတ်ကြောင်း (ထေးထုံးပြောက်)။

ထော (တောင်), 1, *n.* a species of mule. [ထော, a kind of basket for keeping fowls in; also for wild fowl by those who snare them.]

ထော, 2, *v.* to repeat with greater effort than at first, ထောကြီး။ ထည်အမှုမှာထောပြီးကြံ့ခိုအောင်။ အထပြောက်ထိခိုမည်။ မင်းနှစ်ပါးစစ်ထိုက်ကြရာထပါးထော မင်းစစ်ရှုံး၍ ရပ်ဆိုင်းနေပြီးမှ ထခါထောထိုက်ပြန်သည်; [to return as a disease after convalescence], နာထန်ထွတ်ထခါထောဖွားပြန်သည်, hence အထော။

ထော, 3, see ထတ်။

—ချင်း (တာရှည်ဆိုင်းထင်ထိုမနေနှင့်ထောချင်း or ထောထောချင်း) ပြီးအောင်ထုတ်။

—ဆဲ [ရုတ်တရက် ထောထောဆဲချက်ပြုတ်ထို့ ပြီးသည်။ ဆိုင်းပါဦး။ သည်ကိစ္စထောထောဆဲမကြံနိုင်သေးပါ။ စင်ဘူးငွေထိုထောထောဆဲမထပ်နိုင်ပါ။ ယခုချက်ချင်း ထောထောဆဲထွက်ပြေးကြသည်။ (ထောထောဆဲ usually pron. ထောထောဇာတ်)။

—ထော, *adv.* instantly; ထတ်ထထော။

ထောအောင်, *adv.* intolerably (hot), e.g., (ထမင်း) ထောအောင်ပူသည် (မစားနိုင်သေးပါ) ထောအောင်ပူသည့်နေ့ထဲ။

ထော, 4, *verb. affix, interrogative*, see Grammar, sec. 110 (ထော not used in colloquial); [မင်းကြီးအားအနာဆင်းရဲတင်းပါ၏ထော။ သစ်သီး သစ်မြစ်ဖြင့် ဖြူထောက်ပါ၏ထော။ သစ်သီးသစ်ပွင့်ထို့ထို ရတုတ်ပါ၏ထော။ ဖွတ်။ ချင်းကင်း။ သန်းနည်းပါ၏ထော။ သားရဲထို့ဖြင့်မြှမ်းသောဤထောအရပ်၌တေးအနွှတ်မရှိငြိမ်းချမ်းပါ၏ထော]။

ထောက်ကျမ်း (*pron.* ထောက်ကျမ်း), *n.* a certain medical book in which the symptoms, prescriptions, &c., are indicated in the interrogative, with the constant recurrence of the affix ထောက်, as ကင်မြီးကောက်ထိုးသော်ထောက်ပတ်နှင့် ပွတ်တွင် မပျောက် ထောက်။ [မျက် ဖိ ကိုရေဝံသီးဝင်သော်ခြေစေ့နှင့်ထောင်းတွင်မပျောက်ထောက်။ မျက်ဖိနာသော်မှန် ကြည့်တွင်မပျောက်ထောက်။ ဂြင်ကိုက်သော်မှတ်ကိုစားတွင်မပျောက်ထောက်။]

ထောက် (ရှမ်း), 5, *n.* one of the race of Laos in Northern Siam [east of the Cambodia river, called ထင် (Lou) by the Shans].

ထောက်, 1, *n.* a maggot.

—ကျ, —ထက် *v.* to be infested with maggots, maggoty; ၎င်းအ ထောင်းမှာထည်း ပုန်နံ့ ထောက်ကျနေသည်။ (မစားရက်တွင် ထောက်ထက် သည်။)

—ကိုက်, —စား, —ထိုး, *v.* to be gnawed, penetrated by maggots; ထောက်။

—ရှင်ထွတ်, *v.* to void maggots as a fly.

—ထင်း, *n.* a species of water insect [a wriggler, the larva of the mosquito, a worm that seems to measure the distance it traverses with the length of its body].

ထောက်, 2, *see* ထောက်ထေး။

—စာ, *n.* a pellet for a bow.

—စာအိပ် (*freq. pron.* ထောက်စာအိပ် as if one word), *n.* the bed for the pellet.

—စာထိုး (*freq. pron.* ထောက်စာထိုး), same as ထောက်စာ။

—ထေး, *n.* a pellet-bow, bow for throwing pellets.

—ထေးကန် (*pron.* ထောက်ထေးကန်), *n.* a square compartment in figured cloth; ထောက်ထေးကန်ဆင်ပုဆိုး [so called from its resemblance to the ထောက်စာအိပ်].

—ထွေး (—ထွေ), *n.* a kind of sling made with a stick and string; ထောက်ထွေဖြစ်သည်။

ထောက်, 3, *v.* to be enough, sufficient; အစားအသောက်ထောက်ကြပါ၏ ထား။

—င, *v.* to be sufficient on being distributed; ထုဝေခြင်းသည်မှာ ထောက်ကြပါ၏ထား။ ထောက်ထောက်ငပေးထိုက်ပါ။ မစေ့မစေ့ပါစေနှင့်။

—င, *v.* same as ထောက် (infrequent); ဥစ္စာထောက်င။ ဥစ္စာမစွမ်း ထောက်ငထိုက်သည်။

—ထား, *v.* with အရွတ်, to come to maturity (sometimes အရွတ် is omitted); in other senses has the same meaning as ထောက် by itself, အရွတ်မထောက်ထားထဲထွက်ထုထဲမကထေးကိုမိထ ကထိမ်းမြန်းသည်။ ဆည်နှားမှာထွန်ထောက် ထိုက်ထောက်။ ထောက်ထောက် ထားထားရှိပြီ။ (ထောက်စား is also used with reference to size

"In this world there is above neither sun, moon, nor light, and below there is water, extremely cold. The darkness is incessant, except in the time of a supreme Buddha, when occasionally the rays proceeding from his person, and filling the whole of the 10,000 sakwalas, are seen, but this appearance is only for a moment, like the lightning, no sooner seen than gone. * * * The Pretas (ပိတ္တာ) inhabit the Lókántarika naraka."—M.B.

ထောကီ, used adjectively, worldly, pertaining to the present world.

—သား, *lit.* a "son of the world," "a heathen," a term used by some Western missionaries to designate Buddhists, Hindus, and Muhammadans, &c.

လောကုတ္တရာ, *n.* a future state, subsequent to all (လောက); annihilation (နိဗ္ဗာန်) according to the Buddhist system; eternal life or death according to the Christian. "That which is neither (ရူပ) rupa nor arupa is called lókottara, a state in which there is entire freedom from all kama (တံ)"; နဝလောကုတ်းလောကုတ္တရာတရားဥပါဒ်စင်လေးတန်၊ ဖိုတ်လေးတန်၊ နိဗ္ဗာန်။

ထောကုပမာ (for ထောကုပမာ), *n.* a figure pertaining to this world; လောကုပမာအားဖြင့်၊ တတ်အပြောအဆိုကောင်းသည့်လူ။

လောင်, *v.* to burn (a thing) as fire or anything hot; နေလောင်။ မီးလောင်, to scald; ဆီလောင်။ ရေနွေးထောင်။ လက်ဖက်ရည်ပူထောင်။ မီးတငွေ့ငွေ့လောင်။ to smoulder as a fire. (လောင်ထွယ်သည့်အရာ, an inflammable material.)

—ကွင်း, *v.* to be burnt up, consumed by fire; ထမ္ဘီလုံးမီးလောင် ကွင်းထိုက်နီမြိ, —ကွင်းလောင်။

—စာ (*pron.* လောင်စာ), *n.* tinder.

—မီး, *n.* the electric flash when igniting some substance; ထန်းပင်ကြီးလောင်မီးကျထိုက်စေ့ပြတ်ကျသည်, blistering plaster.

—မီး, *v.* to apply a blistering plaster.

လောင်း, *n.* a canoe, long slender boat; ပြိုင်လောင်း။ ထွင်လောင်း။

—ကိတ်, *n.* a boat with a hull like a canoe and having a wash-board on each side made of a single plank.

—စင် (*pron.* လောင်းစင်), *n.* a boat with a wash-board consisting of planks fixed one above the other.

လောင်း, 2, *v.* to bring into an incipient, unfinished state with a view to finishing; အရင်ထိုက်မည့်သို့သင်သားလောင်းထားသည်။ ထွေလုပ်မည်ထိုဦးရောင်ပဲ့ရောင်လောင်းထားသည်။ Der. အလောင်း။

ထောထကုဒ္ဓိ, *n.* a class of inferior hells [ထောထကုဒ္ဓိငရဲအိုး (ခု, ထ, န, သော, the four exclamations used by the wicked when rising to the top of the ထောထကုဒ္ဓိငရဲအိုး)].

ထောတာ (Pali), *n.* metal, of which there are five kinds, gold, silver, copper, iron and lead (ပတ္တထောတာ).

ထော, *v.* *affix, imperative* [used in books and in a formal style of address], *see* Grammar, sec. 111.

ထော်စာ (*commonly pron.* ထွော်စာ), *n.* an intoxicating preparation of rice ; ထွော်စာမူး။ အိန်း, တင်း, တစော်, လော်စာ, အရက်။

— ဆိုင် (*pron.* ချော်စာဆိုင်), *n.* a licensed shop where ထွော်စာ liquor is sold.

ထော်မာ, *v.* to be light, vain, unsteady, wanton ; ထွပ်ပေါ်လော်မာခြင်း။

ထော်လည်, *v.* same ; to be unsteady in business, flying from one thing to another (frequently applied to unchaste women) ; လော်လည်ခြင်း။ ဟိုးနှင့် ပြည့်စုံသော မိန်းမကို စွန့်ပြစ်လိုက်သည်။ အထုပ်အကိုင် တယ်လော်လည်သည်။

ထို, 1, *v.* to desire, wish for, ဥစ္စာလိုလျှင်ခံဝက်ရမည်။ မင်းဖြစ်လိုလျှင်ရက်စက်ရမည်။ အရှင်အကျိုးထိုတယ်လိုသည့်ကျေးဇူးကုန်ခံ ; to be lacking in respect of, or to the amount of, ခင်ဘျားငွေတယ်လောက်လိုသလဲ ; destitute of, ငွေထုံးစရာတယ်လိုသည် ; to be wanting, ထုံးနာဇီထိုးဘို့တယ်လောက်လိုသလဲ။

— ချင်, *v.* same, 1st def.

— အင် (ဆန္ဒ), *n.* wish, inclination, longing ; သင်သနားချင်ခင်ခြင်းရှိ၍ ချင်လိုဆောင်ပါလျှင်လည်းလိုအင်အပြီးရောက်ခြင်းအကျိုးရှိလတ္တံ့။

— ဖတ်, *n.* any object of desire ; လိုဖတ်ရှိရာစကားကိုမေးမည်။ လိုဖတ်ရှိရာရသည်။

— ရင်း, *n.* a prime want, a matter of first consequence, a primary object or consideration ; လိုရင်းအကြောင်းအဓိပ္ပာယ်။ လိုရင်းစကား။

— ထား, *v.* to be litigious, forward to prosecute, အမှုထိုထား။ ထရားထိုထား ; to wish for, နတ်ပြည်စံမင်းတရားကြီးကုသိုလ်တော်အင်မထန်ထိုထားထောင်မူသည် ; to be favourably or affectionately disposed towards, ခေတ္တာထိုထား။

— ထိုမတ်မတ်, *adv.* in the way of laying up little things for future use ; ထိုထိုမတ်မတ်သိမ်းထားလိုက်ပါ။

— ထွန်, *adv.* of one's own accord, just as one lists, wilfully without control (rare in colloquial).

ထို, 2, *n.* and *verb. affix*, as like as ; ကဲ့သို့။ သဖွယ်။ ငါမေးသလိုမေး။ ငါလုပ်သလိုလုပ်။

ထိုထို, *v. and n. affix*, a little like as ; ခင်သျှားရေးသည့်စာရေးပြီးပြီ
ထားရေးပြီးသေးပါ။ အရင်ထိုထိုခါသေးသည်။

ထိုက်, 1, *v. to follow, to accompany, to pursue, to take effect as*
medicine or disease [ထက်ဆေးထိုက်သည့်ဆရာ။ ရောဂါထိုက်၍မထနိုင်
မကြုံနိုင်], [to resemble, "take after," သားအသမက်ထိုက်သည်], to
be in proportion, to correspond, to suit, harmonize with ;
အိမ်အနံ့နှင့် အလျှားနှင့် မထိုက်ဘူး။ လူချင်းသဘောမထိုက်ကြဘူး။ သည်အင်္ကျီ
ကျွန်မနှင့်မထိုက်ပါ။

—စား, *v. to comply with ;* ဆူအလိုဆိုထိုက်။ သူသဘောထိုက်စားပေါင်း
မှတော်မည်။

—နာ, *v. to observe as a rule or regulation, to comply with.*

—ဝါထမ်းရွတ်, *v. to bear company or follow in order to per-*
form service under an official ; an Upper Burma term.

—ရှိ, *v. accompany, to attend, escort ;* ကျွန်တော်ထထောက်ထည်းရှိ
ထိုက်ရှိပါ။ အရှင်တပါးတည်းကြွပါနှင့်။ ကျွန်တော်မျိုးထိုက်ရှိပါမည်။

—သင်း, *v. to pursue with a view to capture or arrest.*

—ထံ, *v. to pursue in order to find ;* commonly with ရှာဖွေ။ ကျွန်
တော်ဝစ္စည်းပျောက်ဆုံးထိုက်ထံရှာဖွေရာထေနေအိမ်မှာတွေ့ရှိပါသည်။

—လျှော, *v. to conform to ;* သူအလိုကိုထက်ထိုက်လျှောသည်။ မ၎င်းမကော။
သူသဘောထိုက်လျှော့ညီစေ့ကျင့်တတ်စေ။

—သူ (*lit. one who follows*), one who makes a passage by
some conveyance, *e.g.*, မီးရထားနှင့်ထိုက်သူများသည်။ မီးသင်္ဘောနှင့်
ထိုက်သူနည်းသည်။

ထိုက်, 2, *verb. affix, euphonic* (mostly used with transitive verbs ;
sometimes giving a transitive meaning to an intransitive
verb, sec. 118, Grammar) ; in *colloquial* this affix is much
used with ထာ, a corruption of သည်မှာ, *e.g.*, ထွထိုက်သည်မှာ
becomes ထွထိုက်ထာ, having the meaning of the English
adverb 'so,' ထွထိုက်ထာ, 'so pretty ;' ခက်ထိုက်ထာ, 'so difficult ;'
ဖြူထိုက်ထာဖွေးထိုက်, 'so white as to be very dazzling ;' in
such expressions as the following, ထိုက် appears to be an
euphonic expletive ; ထွထိုက်သည်။ ဖြစ်ထိုက်သည်။ နေအဖွန်ပူထိုက်
သည်။

ထိုက်, 3, *v. to give to boot as in exchanging articles of unequal*
value ; ခင်သျှားခြင်းကျွန်တော်ခြင်းနှင့်ထဲသျှင်ဘယ်သောက်ထိုက်မည်ထံ။

ထိုက်ထာ, *n. a kind of (movable) screen.*

ထိုင်းသ, *n. a species of trumpet-flower ; comp. ထံသစ် and သုကနီ။*

ထို, 1, *see* ထို။

ထို, 2, *verb. affix* equivalent to ၍ (*colloquial*) ; ပြောထိုနားမထောင်။
သည်ခြင်းမီးထိုမနိုင်ပါ။ ထွထိုကုစွာရှာထိုရသည်။ [also equivalent in

လျှပ်လျှပ်, *v.* to regard with indifference, မချစ်မရမ်း [to regard with equanimity]; ထိုဘီလူးတင်နှောင်ရာ။ ရှိတ်ခတ်ရာတို့မှ အရေအသားရတ် ပြတ်၍ထွေးယိုစီးလျက်နာကြဆင်းခဲ့စွာသောအကျွန်ုပ်တို့၏ကိုယ်ကို။ မြင်ထောင် မူသည်ကိုမျှတည်းစိတ်ဆင်းရဲခြင်းမရှိ။ မသိမမြင်ရောင်လျှပ်လျှပ်ထောင်မူဘိ၍။ ခင်ဘျားအနားမှာထူငယ်ရန်တကျက်ကျက်နှင့်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ထာမျှမပြော မဆိုလျှပ်လျှပ်နေနိုင်ပါပေဒေဟံ။

လျှပ်, *v.* to be smooth, pleasant, agreeable to the sight; not used singly. Der. အလျှပ်, စိလျပ်။

လျှပ်, *v.* to circumcise, cut round with a knife; ထားမြင့်ရစ်။ အဝါ။ အရေဖျားကိုထားနှင့်ရစ်သည် (or မြတ်သည်). [N.B.—It is very doubtful whether လျှပ် would be intelligible to the majority of Burmans].

လျှပ်လျှပ် (*usually pron.* လျှပ်လျှပ်), *adv.* wavingly as a flag; လေတိုက်တိုင်းအထံတလျှပ်လျှပ်နှင့်နေသည်။ လေတိုက်တိုင်း တံခွန်ဖျားတလျှပ်လျှပ်တနေသည်။

လျှာ (*commonly pron.* ရာ), *v.* to appropriate, set apart for some purpose; မြေကိုကျောင်းဆောက်ဘို့ လျှာထားသည်။ သားထောင်ကိုခါး၍ ခင်းအရာကိုပေးမည်လို့လျာထားသည်, to estimate in the mind [to have in view, to intend; similar to မှန်း။ သည်မိန်းမမိမိတင်နှင့် ကွာရှင်းပြီးသည့်နောက်။ မည်သည့်ယောက်ျားကိုမျှ မလျှာထားသေးဘူး။ ခင်ဘျားထမ်းကျွေးမည်လို့လျာထားသည်မှာမလော့လို့ သူများကျွေးလိုက်ရသည်], hence အလျှာ and အလျှာ။ (*see* ရာ).

လျှား, ၁, *v.* to be thin; not used assertively. Der. ပါးလျား။

လျှား, ၂, *v.* to be oblong, to be extended in time (ရှည်); ကာလလျှား။ သည်ဘုရားကိုစည်သူတည်သည်လို့ကာလလျှားသောကြောင့်။ ဘုရားတကာကို မသိနိုင်, hence အလျှား။

လျှော, *v.* not used singly, hence လိုက်လျော။

—မြင်း (*pron.* ယောမြင်း), *v.* to be on terms of intimacy [to be mixed together, commingled—(၁) စစ်သားချင်းလျှောမြင်းနေကြ လိုဘတ်ထူတိုစစ်သားမှန်းမထိဘူး။ (၂) ပရိသတ်လျှောမြင်းနေကြလို့ အဖေကြီး ခင်ရှာမတွေ့နိုင်ပါ။ (၃) ထိနပ်ချင်းရောမြင်းနေကြလို့ကိုယ့်ထိနပ်မှန်းမသိနိုင်].

လျှောက် (*pron.* ယောက်), ၁, *n.* a plate, the piece of timber which supports the ends of the rafters [a wall-plate]; *comp.* ထပ် [a tie beam]; ထပ်လျှောက်ခိုင်းခြာ။

လျှောက်, ၂, *v.* to accord with, be agreeable to; not used singly. Der. အလျှောက်။

—ပတ်, *v.* to be meet, suitable, fit, comely; အပြောအဆိုလျှောက်ပတ်သည်။ စာပေအစီအစဉ်ထက်လျှောက်ပတ်သည်။ အနေအထိုင်လျှောက်ပတ်သည်။ မိန်းမအဆင်းရူပကာယလျှောက်ပတ်သည်။

ကျောက်ကျား, *adv.* of one's own accord ; မင်းထိုငါမပြောဆိုထိုပါကျောက်
ကျားဘဲနေချင်ရာနေတော့, I do not wish to speak (to you), live
how and where you please ; မင်ကျားထိုကျောက်ကျားဘဲ, that is
your own look out, messieurs.

ကျောင်း, *v.* to recline, be recumbent ; လည်းကျောင်း။

—စင်, *v.* the same appropriate to a-Buddh or royalty ; တပန်
ဥက္ခောင်းချုံဖြိုင်းချုံပြီးမှ။ လကျာနံထောင်မှ။ လက်ဝဲနံထောင်သို့ပြောင်းလဲ၍
ကျောင်းစက်ပြန်လေ၏။

—ထော်မှု, —ထော်မှုတန်, *n.* a recumbent figure of Buddh ;
ကျောင်းထော်မှုတန်တဆူထိုပူဇော်ခဲ့ပါ။

ကျောင်းထော်ဦး, *n.* a porch of a palace and some other govern-
ment buildings.

ကျော့, *v.* to be loose, lax, to be slack, as a rope ; ကြိုးကျော့။ ကျော့
မိကျော့ရဲ့, *adv.* loosely as a garment ; ထတိ ကျော့မိကျော့ရဲ့ဝတ်
သည်, to be wanting [မင်ကျားကျွမ်းမပြည့်ပါတဖူးကျော့သည်။ မင်ကျား
ဆန်တထင်းမပြည့်ပါ။ ထပြည်ကျော့သည်။ ငွေတရာမပြည့်ဘူးရှိကျော့သည်] ;
to subside [to fall as the water of a river, မိဆီးကုန်ခါနီးထိုတ
ဖြည်းဖြည်းချေကျော့သွားသည်], abate (အဖျားကျော့သည်), grow less,
be diminished, ယုတ်. Der. မေ့ကျော့။ [to subside as an in-
flammatory swelling].

—ဝါး, *v.* to grow less [အသက်အရွယ်ကြီးလို့အားခွန်ဗလကျော့ပါးသည်],
be diminished, become few [သည်မြို့ရွှေကလောက်မစည်ကားဘူး
တရွှေရွှေကျော့ပါးလှန်ပြီ]; ယုတ်ယုတ်။

—လျဉ်း, —လျား, *v.* same.

ကျော်, 1, *v.* to suit, agree with [to be proper, befitting] ; သင့်။
တော်ကျော်။ [မင်ကျားလူကြီးဖြစ်သည်နှင့်အညီကျော်အောင်ပြုပါတော့။ အမည်
နှင့်အတွန်ကျော်လှသောသံတော်ဆင့်သီတင်းစာဆရာမင်ကျား]။

—ကံ (*pron.* ကျော်ကံ), [စကားပြောတယ်ကျော်ကံသည့်လူ။ ပြောသည့်အတိုင်း]
ကျော်ကံလှပြီ။ [ကျော်ကံသင့်မြတ်လှပြီ]။

—ညီ, *v.* same ; ထရစည်းဝေးရာ၌ သဘောတူသည့်အတိုင်းကျော်ညီလှပြီ။
[Note.—ကျော်ကံ is comparatively little used in ordinary
colloquial, though of common occurrence in the drama.]

ကျော်, 2, *v.* to forfeit ; နှုတ်ထွန်မှုကြောင့်ငွေတရာကျော်ရသည်။

—ငွေ, —ဒဏ် (ကျော်ဒဏ်တပ်), —ပြစ် (ကျော်ပြစ်ငွေ), *n.* a forfeit,
fine (damages).

ကွက်ကွက်, *adv.* volubly, *see under* ကွက်။

လွင်, 1, *n.* an unoccupied space beyond houses.

—လှင်း

—ကွက်, *n.* a glade.

—တီးခေါင် (*pron.* ကွင်တီးခေါင်), *n.* an extensive plain, savanna.

ထွင်ထီးပြင်, —ထီးထီး, *n.* same as ထွင်ပြင်။

—ပြင် (*pron.* ထွင်ပြင်), *n.* a level spot of ground, a plain free from trees, a campaign, ထွင်း။

—ပြင်ထီးထီး, *n.* same.

—ပြင်ဒေသ, *n.* a prairie.

—ထထာ, *n.* an extensive waste.

ထွင်, 2, *v.* to be glossy, shining; အရောင်ထွင်။ အရောင်ထွင်သည့်ပင်။ အရောင်ထွင်သည့်ပုဆိုး။

—မှုန့် (—မုန့်), *n.* a powder made from rice and rubbed on the face (in Upper Burma); ထွင်မှုန့်လိမ်းသည်။ ကသတ်မှုန့်။ ဆန်ပုပ်မှုန့်။ ထိုပတ်။ မျက်နှာချယ်။

ထွင်, *v.* to be blown away (ထေပွေတိုက်ထိုးပင်ထွင်သွားသည်, to be driven out of its course by the violence of the wind as a ship or boat; ပင်လယ်ထဲမှာထေပွေထိုးထွင်သွားသည်), to be scattered and lost, dissipated; မိုဗ်းသားထွင်သည်။ ပြာထွင်သည်။ ဖွဲထွင်သည်။ (to be faded); ဖုဆိုးနေပုခံထိုးအရောင်ထွင်ကုန်ပြီ။ *Der.* ထွင်။

—အောင်, *adv.* very, an intensive to words of height (ထွင်းအောင်မြင်သည့်ပြဿန) or motion, ထွင်အောင်ပြေးသည့်မြင်း။

—စဉ်, *v.* to fly off scatteringly as sparks or fine particles, to start and run with velocity, to dart, ထွင်စဉ်ပြေး။ ထွင်စဉ်ထပြေး။

—ပါး, *v.* same as ထွင်။ ကျွန်တော်ထားသည့်စက္ကူ။ ဘယ်ထိုးပျောက်ထွင်ပါးသွားသည်မသိ။ ကျွန်တော်ထား ၁၅ နှစ်အရွယ်ကထွင်ပါးသွားသည်မှာ။ အနှစ်၄၀ကျော်ပြီဘယ်မှထတင်းမရပါ။

ထွတ်, *v.* to be at liberty, free, unrestrained; အထီးအထားမရှိ, to be exempt (ရောဂါထထွတ်ကင်း), free from (ငါ့ကျေးဇူးနှင့်ထွတ်အောင်မနေနိုင်ဘဲနှင့်ငါ့ထိုးပုန်ကန်စကားပြောသည်), disengaged, released, to be discharged as a case or as an accused; အမှုထွတ်။ ထရားခံထွတ်သည်။

—ငြိမ်း, *v.* to be released from, free from, exempted from; သည်နှစ်အခွန်တော်ငွေကို။ ထွတ်ငြိမ်းချင်းသာပါရအောင်။ အမိန့်ကတ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်း။

—ငြိမ်းချင်းသာခွင့်ထက်မှတ်စာ, *n.* a revenue exemption ticket.

—လတ်, *v.* to be disengaged [အထုပ်အကိုင်ထွတ်ထွတ်လတ်လတ်တရက်ထည်းမနေရဘူး], vacant [ထွတ်ထပ်သည့်မြေမရှိသောကြောင့်။ အိမ်ဆောက်စရာမရှိ], empty [သည်အိုးမှာတာမျှမရှိ ထွတ်ထပ်ထွက်ဆေးသည်။] သည်စာအုပ်မှာထွတ်ထပ်သောစာအုပ်ဖြစ်သည်။ စာတည်းမျှမရေးသေးပါ, also applied to women who are *enceinte*; သည်မိန်းမထွတ်ထွတ်ထပ်ထပ်မဟုတ်ပါ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နှင့်။

ထွတ်ထွတ်ရက်ရက်, *adv.* freely, without regretting to part with (ရက်ရက်စက်စက်။ ရက်ရက်ရောရော။) ထွန်ထိုခြင်းမရှိ။ (ထွတ်ထွတ်ရက်ရက် ထွန်းပေးတန်းထတ်သည်။) [unhesitatingly, မည်သည့်အမှုမဆိုထွန်ထို ဆုတ်နှစ်ခြင်းမရှိ။ထွတ်ထွတ်ရက်ရက်ပြုတတ်သည်လူတို့]။

ထွန်, 1, *n.* a kind of tree [the kernel of the fruit is considered a luxury, and was formerly presented to the Kings of Burma. In years in which this tree bears much fruit there is, so the Burmese say, a good rainfall].

—ရိ, *n.* the *Buchananian latifolia*, producing a purplish black fruit the size of a small cherry, *K.*

ထွန်, 2, *n.* a gimlet ; (*v.* to bore with a gimlet, ထွန်ပုနှင့်ထွန်ထွန်ပုနှင့် ဖောက်)။

—ပု (*pron.* ထွန်ပု), *n.* same ; ထွန်ပုနှင့်ထွန်သည်။ထွန်ပုနှင့်ထွန်ဖောက်သည်။ ထွန်ပုနှင့်ထွန်ပြီးကာလထက်အနှံ့ရတ်ထားသည်။ထွန်ပုကြီး, *n.* an auger.

ထွန်, 3, *n.* a rope drawn by contending parties to procure rain ; ထွန်ကြိုး။

—ဆွဲ (—ဆွဲ), *v.* to pull at this rope. [“The inhabitants of “the Burman empire in times of drought are wont to as- “semble in great numbers with drums and a long cable. “Dividing themselves into two parties, with a vast shout- “ing and noise they drag the cable contrary, the one “party endeavouring to get the better of the other.” By doing this they suppose that the nats who have control over the rain (ဝဇ္ဇနိနတ်) are propitiated and will cause rain to fall.]

—ပွဲ (—ပွဲ), *n.* the festival of drawing the said rope ; ထွန်ပွဲ။
ထွန်, 4, *v.* to be or go beyond, to exceed [အလွယ်လွန်မှတစ်ဆင့် ခြင်းကြောင့်တတ်မြောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ရှိချေသည်], to exceed, (ထာ, ကျူး, ကဲ) [လွန်အောင်ကောင်းသည်။ လွန်အောင်ဆိုးသည်], to be be- yond or to go beyond unintentionally [အသဘာဝထက်ထွက်သည် မှာထွန်ဆွား ထိုအနာတရဖြစ်သည်], to be in excess, to go too far, ကျူး [ခင်အားပြောသည်မှာထွန်သည်။ ထွန်ဆွားမည်ထက်မထွန်နှင့်], to pass away, be gone, die, သေထွန် ; to be gone by, ထွန်ဆွား။ [ငါကား ထွန်းရှိသောယောက်ျားပင်တည်း။ ထွန်းစွာငါ့ဆိပ်ထိုရထားဦးဆိုက်ပါ စေလုကြိုလျက်။ မျှော်ကြည့်ခါ နေလေ၏။ မိမိဆိပ်တရထားထွန်မှ။ စိတ်အကြံအ စည်လျှော့ခြင်း ရောက်၏။] [လွန်သည်မှာထွန်ပါပေတော့။ ထွန်ခါထွန်ပါပေ တော့, let by-gones be by-gones] ; ထွန်ပြီးသည်ကိုထွန်နိုင်တော့မည် မထုတ်, one will not be able to obtain that which is past our reach by uttering expressions of regret for it.

—ကဲ (—ကဲ), *v.* same, 1st def.

—ကျူး, *v.* to go beyond, exceed, surpass [မေ့စဉ်အရာ၊ မေ့ခင်အရာ ထိုင်းထက်လွန်ကျူးအောင်တတ်သည်], to transgress.

ထွန်းစွာ, —မင်းစွာ, *adv.* exceedingly; ကာမဝဏ်အရာမှာထွန်းစွာထိုက်စားသည်။

စွန်းကြွင် (ထွန်းကြွင်), *n.* a kind of bird; စွန်းကြွင်ငှက်။

—ဌေ (ထေ), *n.* a (royal) boat shaped like the said bird.

စွန်းပတ်, *n.* a kind of plant.

စွန်း, *v.* to twist to and fro, wriggle; ထံ့စွန်းထေထိုက် ထိုင်းစွန်းစွန်း နေသည်။ မီးသင်္ဘောနှင့်နောက်တွဲသင်္ဘောတပ်သည့်ကြီး ထဲစွန်းစွန်းနေသည်, to move as a serpent or worm, မြွေစွန်းသွားသည် [to turn over, roll about in bed, ကျွန်တော်မှီးတိုင်းခင်ဘျားစွန်းသံကြားသည်။ခင်ဘျားအိပ်သည့်အခါကျွန်တော်ဝင်မှီးသည်ခွာမှီးမည်ဝေးထိုးစွန်းစွန်းပါအူး]။

—တတ်, *v.* to dwell vexatiously on a subject in speaking [ထိုတိုနှင့်ပြီးအောင်ပြောပါ။စကားဆီရှည်အောင်စွန်းတက်မပြောပါနှင့်]။

စွန်း, ၁, *n.* a weaver's shuttle; *a.* marked with waving stripes as a silk waistcloth (စွန်းပုဆိုး။စွန်းထမီ), a silk puhso and hta-mein of zigzag pattern; အချိတ်။

—ကျ, *a.* same, but denoting a richer kind [စွန်းကျထမီ။ စွန်းကျပုဆိုး]။

—ဆန် (*pron.* စွန်းစန်), *n.* the spindle of the quill (ရတ်ပေါက်); နားစောင့်စွန်းဆန်, the peg that secures the spindle in the shuttle.

—ထုံး, *n.* the cross timber on which the keel of a boat is laid when building; ငွေစွန်းထုံးတင်။စွန်းထုံးထုံး။

—ထီး, *n.* same as စွန်းဆန်။

စွန်း, ၂, *v.* to twist a strand (ကြိုးစွန်း); one kind of ခိပ်. Der. အစွန်း။

—ပေါင်းတင် (*pron.* စွန်းပေါင်းတင်), *v.* to twist several strands into one rope, to twine [စွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည်။ပုစွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည်ကြီး။ပုစွန်းပေါင်းတင်၍ကျပ်သည်ကြီး]။

စွန်း, ၃ (from စွန်း, to exceed), *verb. affix* denoting excess [often preceded by စွန်း and followed by အားကြီး။] —ကြောက်စွန်းစွန်း ထိုဆတ်ဆတ်ထုန်နေနေသည်။ သူသမီးကိုချစ်စွန်းစွန်း ထိုငိုမတတ်တားသည်။ မုန်းစွန်းစွန်းထိုကြည်တောင်ကြည်ချင်အူး။ မိတ်စွန်းစွန်းထိုဖြစ်ထားရသည်။ ခင်ဘျားငွေထုန်စွန်း စွန်းအားကြီးသည်။ သည်သူ လိမ္မာစွန်း အားကြီး သည် (as in the English expression "too clever," "too clever by half") ခင်ဘျားပြုတ်ပြုတ်စွန်းသည်။ ကျွန်တော်သားမိတ်ဆဲမိတ်စွန်းသည်။ သည်စာခက်စွန်းထိုကျက်ထိုမရနိုင်ပါ။ ဖျင်းစွန်းထိုဆုမထိုမရနိုင်ပါ။

စွန်း, *v.* an astrological term (ခင်ဘျားပျက်စီးပါသော်ကော။စန်းပြတ် စွန်းပြတ်ထကျနေသည်)။

စွမ်း, *v.* to regret the loss of, think of with sorrow (to yearn); တမ်း။ ကိစ္စရာထို့၏ မြူးတာပျံ့သိမြင်းသံ။ ကဆန်ရှင်တန်ဖျားထိုကြားရမြင်ရ

သောအခါ။ အောင်ချက်ကြွန်း။ အပြည့်နှင်းကိုလွမ်း ထွတ်ခြင်းပျောက်ပြေရလိမ့်
အံ့။ (2) ကျွန်ုပ်တို့သမီးခင်နောက်တပေါင်းတကစ၍ယခုလိုအောင်မထွေမမြင်
ရသောကြောင့်အလွန်ဆွတ်ဆွတ်လွတ်လွတ်လွမ်းလျက်နေသည်။ လွမ်းရုံလှင်ပြစ်
ခဲ့ပါနှင့်။ မောင်လွမ်းလျှင်ထော်ထော်။ မယ်လွမ်းလျှင်ဆိပ်ပြံပေါက်က။ မေးထောက်
လိုမျှ။ လွမ်းဆိုလွမ်းထက်မော်။ မျှော်ရုံနှင့်ကပါဘူး။ ဟု။ ရှေ့ဆိပ်ကတိုးပန်
ထုဖူး။ (လွမ်းဖျား။ လွမ်းနာ, terms used in connection with love-
lorn, absent lovers).

လွမ်းလျှင်, *v.* same (not used).

—ခြင်း (—ချင်း) (*pron.* လွင်ခြင်း), *n.* one kind of song ; လွမ်းခြင်းဆို။
လွမ်းခန်း။ လွမ်းခန်းပေါ်။

—ဆွတ်, *v.* same as လွမ်း, intensive ; မိန်းကလေးသူရည်းစားလိုလွမ်း
ဆွတ်သောကြောင့်တနှိုင်းနှိုင်းထွေထွေနေသည်။

—ထ, *v.* to yearn after and utter expressions of regret for
the absence of one beloved [မိသတို့ထံဖြန်ချင်သည့်စိတ်စောင့်လွမ်း
ထလျက်ရှိပါသည်]။

လွယ်, 1, *v.* to be easy, not difficult ; ခက်။ ဝတ္ထုပတ်စာများစာကြီးပေကြီး
များ ထက်လွယ်သည်။ မျက်ရည်လွယ်သည်, same meaning as မိလွယ်
(to be yielding, complying ; said reproachfully of women) ;
လွယ် is very often combined with other verbs, *e.g.*, မိလွယ်ဆို
လွယ်။ ပြောလွယ် (ရှိသည်) နားထောင်လွယ်။ ဖြစ်လွယ်။

—ကူ, *v.* same ; တတ်လွယ်ကူသည့်ကူ။ လွယ်ကူသဖြင့်မဖြစ်နိုင်ပါ။ လွယ်ကူစွာရှာ
လို့ရသည်။

—ထင့်ထကူ (*pron.* လွယ်ထင့်ထကူ), *adv.* easily ; အလွယ်တကူ။ အထိုရှိ
သည့်အခါလွယ်ထင့်ထကူရစေဘို့အပါးတွင်ထားသည်။

လွယ်, 2, *v.* to suspend from the shoulder ; ဆိတ်ထောင့်လွယ်သည်။ ထား
လွယ်သည်။ မြားထောင့်လွယ်။ သေနတ်လွယ်သည်, to carry (in the
womb) ; သားရင်းထားသားဖျားထား။ သားရင်းပါသ်။ ဝမ်းတွင်လွယ်၍ဖွား
သောသားဖြစ်ပါသည်။

—ဆိတ်, *n.* a wallet (or bag) suspended from the shoulder.

—မိုး, *v.* to suspend from the head and carry on the back &
la mode Karin (and Shan) ; နောက်လွယ်ပုံးလွယ်မိုးသည်။ သားထေကို
အဝတ်နှင့်ပတ်၍လွယ်မိုးလာသည်။

လွလွ, *adv.* shiningly ; applied to words of whiteness ; လွလွဖြူသော
ဆင်းအရောင်ရှိသည့်ပန်း။ [လွလွ is not used in colloquial].

လွေ, *v.* to be enough (obsolete).

—လွေ, *adv.* satisfactorily ; လုပ်ထောက်သည်နှင့်။

—လွေရမ်းရမ်း, *see under* ရမ်းရမ်းလွေလွေ (လွေလွေရမ်းရမ်း။ မြောက်သည့်
ဝမ်းဖြင့်။ ထက်ပန်းဟန်တူဆင်းစည်ပြုလို့)။

—လွေလောက်လောက်, *see under* လောက်လောက်, (none of the above
are colloquial terms).

ထွည် (from ထွ်) (frequently *pron.* ထွ်), *v.* to go round a thing ; အိမ်ကိုထွည်သွား၊ မြို့ကိုထွည်သွား, to turn round (*trans.*) ; အိုးဝတ် ထွည်၊ ကွင်းကိုထွည်၊ မီးလှိုင်းကိုထွည်, make revolve ; ဝတ်ကိုထွည်အောင် ထွည်သည်, to turn from a forward direction (make a circuit, ပိုက်) ; မြင်ကိုထွည်သွားသည်၊ လမ်းကိုထွည်သွားသည်, go about, ramble, ထွည်၊ ထွည်ထည်ဝတ် ; to court, woo, အပျိုထွည်၊ လူပျိုထွည်။ Der. အထွည်။

— ဝား (*pron.* ထွဲဇား), *v.* to lie to, deceive, mislead the mind ; ထယ်ထွည်ဝားထတ်သည့်လူ။

— ဝတ်, *v.* to go round, circle, to deceive ; ထွည်ဝား၊ ခေသဝါရီထွည် ဝတ်ထော်မှုသည်။ မြို့ကိုထွည်ပတ်၍ကြည့်ရှုသည်။ မိန်းမကိုမည်သည်မှာများစွာ ထွည်ပတ်ထတ်သောမာယာလည်းရှိ၏။

— ဖြား, *see* ထွည်ဝား (to beguile) ; ထိမ်လည်ထွည်ဖြား၍ဝားထတ်သည်။ ထိမ်လည်ထွည်ဖြားပြောဆို။

ထွည်ကား, *verb. affix, continuative*, though ; သော်လည်း (infrequent).

ထွင်း, ၁ (*frequently pron.* ထွ်), *n.* a cart with two wheels ; ထွင်းစီး, *v.* to travel by cart.

— အိမ်, *n.* the body of a cart.

— ဦး, *n.* the front of the cart where the driver's seat is.

— ဦးစွန်း, *n.* the end of the thills united.

— ဦးစွပ်, *n.* ; *see* စည်းကုန်း (infrequent).

— ဦးပန်း, *n.* the carved work surmounting the ends of the thills where they are fastened to the yoke.

— ဦးပွတ် (*pron.* ထွဲဦးပွတ်), *n.* the strip of raw hide securing the ထွင်းသန် and ထွင်းထမ်းဘိုး ; above the ထွင်းထမ်းဘိုး is the ထွင်းကျည်း, a piece of wood acting as a wedge, and round it the strip of raw hide is wound.

— ကုန်သည်, *n.* traders who carry their merchandise in carts.

— ကြောင်း (*pron.* ထွဲကြောင်း), *n.* a cart-track ; ထွင်းထမ်း, *n.* a cart-road.

— ခင်ထိတ်, *n.* a truck or similar vehicle.

— ငါး, *v.* to hire a cart.

— စည်းကုန်း (—စည်းကုံး), *n.* the leather ring which secures the shaft of a cart to the yoke.

— စပ်, *n.* the outer segment of a Burman cart-wheel ; ထွင်းစပ်ထွပ်။

— ဓာ, *n.* strips of bark inserted between the axle-box of a cart-wheel and axle-tree to lessen rotatory friction ; ထွင်း

စာထိုး, *th*, to insert such strips of bark ; water is first injected ; *see* ပါးထုပ်ချေမှုတ်။ ထွင်းရေထွေး။

ထွင်းဆောင်နံး, *n.* the driver's box.

—တိုက်, *v.* to convey in a cart, to cart; ထွင်းထိုက်စား, *v.* to gain a living by carting.

—ထင်းဒိုး, *n.* the frame of wood by which two oxen are fastened together for drawing a yoke; ထွင်းထင်းထိုးချည်း, the arms of a draught yoke by which it is secured to the animal's neck.

—ထောင့် (*pron.* ထွဲခေါင်), *n.* a shaft support (often called ကုလားထောင့် in Upper Burma).

—**ᠰᠣᠭᠠᠳᠤ**, *v.* to set up in business as a proprietor of carts for hire, or as an ordinary cartman.

—ထုဒ်, *n.* the cross-beam of the body of a cart; ထွဉ်းရတ်
ဖေါက်။

—ပုဆောင်း, *n.* the axle-box of a cart (*pron.* ထွင်းပုဆောင်း).

—**သီး** (*pron.* ထွမိန်း), *n.* a cart-wheel; ထွင်းသီးဝံ့။ ထွင်းပိဆုကာ။ ထွင်းသီးထုပ်။

—*o*, *n.* the middle piece of the three timbers in a Burman cart-wheel; *comp.* **ထွင်းစင်**။

—*q. n.* the person placed in charge of a number of carts travelling in company.

— ခိုခိုင်, *n.* one of the small pillars or posts forming the sides of a cart ; ထွင်းထက်တင်း။

—ထိပ်, *n.* a light travelling cart for carrying persons only.

—ॐडः, *n.* a cart-road.

—88: *n.* a circular encampment of carts.

—*∞* §, *n.* the thill or shaft of a cart.

— , *n.* a cartman.

ထွဉ်း, ၂ (ထွဲ) (from ထွဉ်း) (*frequently pron. ထဲ*), *v.* to throw down from an erect posture, ဆင်ထွဉ်း; (to strike as colours when an army is defeated, ထိုင်ထွဉ်း။ ရွက်ထိုင်ထွဉ်း။ သစ်ပင်ထွဉ်း) [ထိုးထိုးထွဉ်းဆိပ်, *v.* to lie at full length and sleep], overset, turn or throw from a basis or foundation, (to "throw" as a wrestler, မြေကြီးကိုကြော့ကျအောင်ပန်းထိုင်၍ထွဉ်းသည်) [also used figuratively, သူ့ထိခန်းမဖက်ပြင်နိုင်သော့ကြောင်းထွဉ်းခံခဲ့ရသည်] .

ထွင်း, 3 (*pron.* ထွဲ), *v.* to sweep ; အမှိုက်ထွင်း။ တံမြက်စည်းထွင်း။ [also used figuratively, သည်သူများကားထို ခထော်ဘူး။ အကုန် ထွင်းပစ် ထိုက်ခထော်မည်] .

ထွင်းခုံ, *n.* a broom which has a long handle inserted in the back of a brush.

ထွင်းဝါ (ဝင်), *n.* a species of *lagerstræmia*. The wood, which is red, is used both for building purposes and for making boat paddles, *M.*

ထွန်, *v.* to turn back, throw back, သေနတ်ဆန်ရှေ့ကိုမရူး။ ပစ်သောသူ ထွန်၍မှန်သည်; to repeat, do again, ထခါထည်းကိစ္စမချောသောကြောင့်။ နောက်ထပ်ထကြိမ်ထွန်ပြရသည်; to do in return, ကျွန်ုပ်ကိုနှိပ်ကျွတ်ရိုက်ခတ်စားထွန်ရိုက်မည်။ ကျွန်ုပ်ကိုကောင်းမွန်စွာ ကျွေးမွေးပြုစုပေးသောကြောင့်။ ထုထိုထည်း ဤကဲ့သို့ထွန်ပြသင့်ပေသည်, to turn inside out as the sleeve of a coat, as အင်္ကျီထက်ကိုထွန်သည်; to turn up the legs of trousers, as ပေါင်းတီကိုထွန်။ ပေါင်းတီကိုပင်။

—ဖြန် (*pron.* ထွန်ဖြန်), *v.* to do in return, do back again; commonly implying disrespectful conduct towards a superior; *comp.* ဖြန်ထွန်။ မိဘတို့ဆုမွန်သည့်စကားထကြိမ်ထခါမျှထွန်ဖြန်ထိုမပြောဘူးပါ။

—ထွေ, *v.* same as ထွန် (to turn upside down); ထိုသူအိမ်မှာထောက်သောကြောင့်။ အိမ်တွင်းအိမ်ပြင်အထွန်ထွေထိုရှာပါသည်။

ထွန် (from ထန်), *v.* to frighten; ခင်ဘျားကျွန်ုပ်ကိုမထွန်ပါနှင့်ကျန်ထောင်ထန်ပါဘူး။ —ကြက်မျှားအိမ်ပေါ်ထို့မထက်ရအောင်ဆီးထွန်လိုက်ပါ။

ထွန်း, *v.* to spread out, lay out in the sun; နေပူသာထွန်းသည်။ ငါးခြောက်ထွန်းသည်။ မိန်းမရှိသည့်အဝတ်မျှားကို။ ခြောက်သွေ့အောင်နေပူထွန်းလိုက်ပါ။

ထွင် (from ထင်), *v.* to uncover, to neglect, leave unperformed, သည်ကနေ့ စပါးပြီးအောင် မရိပ်ခဲ့ဘူး။ နတ်မန်ရိပ်ဘို့ရာ လွှတ်ထားသည်။ [to leave vacant, ခင်ဘျားပွဲကြည့်လာမည်ပြောထိုနေရာတွင်ထားသည်; to unclothe, leave open, ပြောင်းပေါက်မျှားထိုအထွန်ထွင်ထားလိုက်ပါ; in this sense ထွင် is considered more elegant than ဖွင့်].

ထွင်း, *v.* to reach out, stretch out (the hand); မီးချစ်ဘူးကိုကျွန်ထောင်ဆီ (ထက်) ထွင်းလိုက်ပါ။ မတ်တတ်သပ်ထားအထက်ဆင့်ပေါ်မှာစာအုပ်ထွင်းထိုယူပေးစမ်းပါ။ ခင်ဘျားအိမ်ထက်ဖြင့်သည် ထွင်းထို မခိုဘူး, to step, put forth the foot either forward or backward; သေနတ်ရေးပြသည့်အခါရှေ့ကိုထွင်းနောက်ကိုထွင်းပြသည်, to look forward (to a distant object); ရှေ့ကို ထွင်းကြည့်သည်။ ဤမထာ သမုဒ္ဒရာ အထက်၌ ချင့်ရွယ်မျှော် ထွင်း၍ ကမ်းကို မမြင်ဘဲထွက် ရဲရဲစူးစူး ကူးတည်ထား အသုနည်း, to aspire to [အထက်ထိုထွင်းထွက်ရည်ထူချင်းမကြီးဘူး။ အထက်ထိုသာထွင်းကြသည်။ ထည်သူသေးသေးနှင့်နှင်ကြိတ်တတ်။ အထက်ထိုသာထွင်းကြသည်], to extend (the voice) towards, to call, ထွင်း၍ခေါ်; [ထိုသွားသည့်သူကို။ ထွင်းခေါ်လိုက်စမ်းပါ] applied to the reach of a massive weapon; ထိုထက်ကမ်းကိုခင်ဘျားသေနတ်ထွင်းပါမည်ထား။ ရွာချင်းတယ်ဝေးကြပါ။ သေနတ်ထွင်းလောက်သာဝေးပါသည်။ ထွင်းဒီးသည်နေရာကစက်ဝိုင်းကို။ ခင်ဘျားသေနတ် ထွင်းဒီးပါမည်ထား။ သရက်ပင်ပေါ်မှာ သရက်သီးကို ထွင်းဒီးသောကြောင့်။ လူအများကွတ်စားကြသည်။ (see under သမုဒ္ဒရာ).

ထိုးညွတ်, *v.* same.

ထွင်, *v.* to stir, move (*intrans.*), have animal action, to work as a machine, to shake (*trans.* and *intrans.*); စာရေးခုံထွင်သောကြောင့်။ ထက်ရေးမကောင်းထွပါ။ ကျွန်တော်ဝမ်းထွင်နိုးသည်, hence ထထွင်ထွင်, *adv.* busily, with the hands and fingers [in constant motion, မြေထွင်ထွင်ထက်ထွင်ထွင်နှင့်ဆူမြည်သည်] ပန်းထိုင်ထွင်။

—ထုထားထိုင်, *n.* a rocking chair.

—ပုခက်, *n.* a cradle.

—ရှက်, *v.* to move gently (?) *intrans.* ထွင်ရှက်ခတ်။

—ရှား (from ရှား, to move, remove out of the way), *v.* same as ထွင် (*intrans.*), frequently with the additional idea of change of place, to be agitated [စပါးဆန်ရေရှားပါးထိုးထိုးပြတ်ထွင်ရှားသည်။] to agitate, annoy, trouble, molest; သည်သူထိုသည်ထောက်မျှထွင်ရှားထွင်နွဲ့မနွဲ့ဘူး။

—ထိုးထွင်ထက်, *adv.* same as ထထွင်ထွင်, see under ထွင်။ ထွင်ထိုးထွင်ထွက်နှင့် မပြိုင်မသက်ရှိသည်။ သည်ထုစကားပြော သည်မှာ ခေါင်းထွင်ထိုးထွင်ထွက်နှင့်ပြောသည်။

—ထွက်, *v.* same as ထွင်ရှက်။

ထွင်, *n.*; see ပင်စိမ်း။

ထွှံ, *v.* to warm one's self by a fire; မီးထွှံ, warm one's self in the sun; နေစာထွှံ, derive heat from, as a chicken from its mother; ကြက်ကလေးမျှားအမိရင် နေ့ကိုထုံနှိကြီးရသည်။ ထုရားအထောင်းသည်လည်း။ ခုနစ်ရက်ပတ်ထိုးသားငါးရေဖြင့်လိမ်းကျသောထိုက်ရှိထွက်အထွန်ပင်ပန်းထော်မှုထည်ဖြစ်ခြင်း။ နတ်သွီးအထွေထွေသိမ်မွေ့နူးညံ့သောရင်နွေကိုထုံရသည်ဖြစ်ခြင်း။ ဆိပ်ပျော်ခြင်းထိုးရောက်လေ၏။ to adhere to, take refuge in; မိထွှံ။ ထိုက်ထော်အရှင်အုန်းရိပ်ကိုထုံ၍ရောက်ပါသည်။

ထွှံ, *v.* to heat again, implying that it was once hot; *comp.* နွေး; ထင်းမျှားချက်ပြီးချည်းထည်းဘဲ။ ထွှံစားရုံထိုးထေးသည်။ ထမင်းကိုထွှံထိုက်ပါဦး, to remind, re-excite; အစိုးရမင်းဆီမှာအထုပ်ထုထွေထွေထားပါသည်။ မေ့နေရော့ထွင်, (or ထင်ရဲ့) ထမင်းထွှံထိုက်ပါ။ မင်းထွှံထိုက်ထိုးရန်ဖြစ်ကြပြန်ပါပြီကော။

ထွှံ, *v.* to give (for a religious purpose, or to a religious character), make an offering; ထုရားကိုထွှံ။ သင်္ဃာထော်ကိုထွှံသည်။ ကျောင်းကိုထွှံသည်။ ဇရပ်ကိုထွှံသည်။ ထိုးထွှံသောကြောင့်။ ဂဏ္ဍာမိန်ကိုထွှံထော်မမှုဘဲ ဤသင်္ဃန်း၌ချန်ထား၍အကျွန်ုပ်ကိုသာထွှံထော်မူပါကော။

—ထန်း (—ခါန်း), *v.* same; ထွှံထန်းပေးကမ်းခြင်း၌ထတ်ဝါသနာပါသည်ထူး။

ထွေ, *n.* a boat; ခတ်ထွေ, a row boat; ထွေထွေ, a paddle boat; ထွေမှာပုစွန်တုပ်သားကောင်းသည်။ အသားစင်းမကောင်း။ ထွေအင်ထွေ။ ဆီထွေအင်နှမ်းရပါသည်။ စင်ထွေ။ ဝတ်သာဝတ်ပါထေး။

ထွေကြံ, *n.* a boat one chances to meet with when wishing to travel by one, a chance boat ; သင်္ဘောမေ့လိုထွေကြံစီးလိုက်သူသည်။

—ဆိပ်, *n.* a landing-place for boats.

—ထိုး, *v.* to propel a boat with a pole ; ထွေထိုးဝါး။ ထွေထိုးသမား။ ထွေထိုးသား။ ထွေထိုးထက်ဝတ်။

—နှိုက်, *n.* a boat thief (so called from this class of thieves *diving* their hands into the inside of a boat and purloining property) ; ထွေနှိုက်, *v.* to purloin property in such a manner.

—ပြိုင်, *v.* to race as boats.

—ပွဲ, *n.* a boat-racing festival, a regatta ; ထွေပွဲခံ, to hold such a festival.

—ဝေ့ (*pron.* ထွေဝေ့), *v.* to sink as a (loaded) boat, so that the water is level with the wash-board.

—ထောင်, *v.* to race, as two boats, for a wager.

—သား, *n.* a boatman, one of the boat crew.

—ထုကြီး, *n.* a boat-owner (also called ထွေစီး, but the latter term is not considered so polite) ; ထွေထုကြီးကထောင်, the wife of a boat-owner ; ထွေစီးကထောင်။

ထွေကား (*pron.* ထွေဝါး), 1, *n.* a set of steps, stairs, a ladder ; [ကြောင်ဆိပ်ထွေကား, a winding staircase].

—ဦး, *n.* the head of a pair of stairs.

—ဦးထိပ်, *n.* stairs descending directly in front, and at the end, of the house of a *man* of distinction, which may be used only by privileged persons ; *comp.* ထွေကားခွဲ။

—ခုံ, *n.* that which supports the foot of a pair of stairs.

—ထပ်, *n.* one step, or stair, or round, a rundle, a rung.

—ထောင်, *v.* to place a ladder in position as in *Karin* houses or against trees.

—ဝေါ်, *n.* the balustrade or side of stairs.

—ရင်း, *n.* the foot of the stairs.

—ရှင်, *n.* a ladder.

—ထွဲ (—ထွဲ), *n.* stairs that do not descend directly in front, but are turned to descend by the side of the house.

—ထော, *n.* a flight of stairs.

ထွေကား, 2, *n.* *bauhinia*, ထောထွေကား။ မြေခတ်ထွေကား, and several other varieties.

ထွေ (from ထွေ), *v.* to make fly away (as chaff), to winnow ; စပါးထွေ။

ထွေး, *v.* to be very diminutive, ရွား။ Der. အထွေး။

ထွဲ, *v.* ; see ထွဉ်, to turn round.

ထွဲ, 1, *n.* ; see ထွဉ်း, 1, a cart.

ထွဲ, 2 (ထွဲ), *v.* ; see ထွဉ်း, 2, to throw down.

ထွဲ, 3 (ထွဉ်း), *v.* ; see ထွဉ်း, 3, to sweep.

ထွောက်, *v.* to put a small quantity into a larger ; စွက်သည်းနေဆိုးမှာ နေရည်းသေးသည်။ ဖြည့်အောင်ထွောက်လိုက်ပါ။ ယင်းရည်နည်းကို နေထွောက်စားသည်။ ထွောက် is seldom used and is not considered elegant.

—ပုံ, *v.* to aid ; ထောက်ပံ့။

ထွောင်, 1, *v.* to put into and shut up (as goods in a chest, သစ်ထာဝှာအထည်အထိပ်များကိုထွောင်ထားသည် ; or in a building, စပါးထွောင်းထိထွောင် ; or animals in an enclosure, နွားဝက်များကို ဖြန့်ထွောင်။ မြင်းစောင်းနှင့်ထွောင်ထားသည်။ မြီးအိမ်နှင့်ထွောင်ထားသည်။ ငါးများကိုအိုးနှင့်ထွောင်ထား ; or men in prison, အချုပ်ထောင်မှာထွောင်ထားသည်။) [ထွောင် also means to be close, "stuffy," as a room, *e.g.*, အိုက်ထိုက်သည်မှာထွောင်နေတော့သည်။ သစ်အခန်းကထေးထွောင်၍နေသည်။ လေဝေဝေနိုင်]။

ထွောင်, 2, *v.* to be rude, saucy, impertinent [to banter] ; ဆော့။ တစ်ထွောင်ထစ်ပြောင်တတ်သည့်လူ။ လူဝတ်မှာမထွောင်ပါနှင့်။

ထွောင်း, 1, *v.* to line, place a long inside as loose paper in the inside of a chest—(1) စည်ကိုဖက်ထွောင်းပြီးကာလငါးမိကိုထည့်သွင်းသည်။ (2) ထောင်းကိုဖက်ထွောင်းပြီးကာလ ထားကိုထည့်သွင်းသည်။ (3) သစ်ထာကိုစက္ကူထွောင်းပြီးကာလဆေးထိပ်ကိုထည့်သည်။

ထွောင်း, 2, *v.* to be diffusive as scent, whether pleasant or unpleasant, or a swarm of flies, mosquitoes, &c. ; used adverbially (rarely, if ever, used in colloquial).

ထွေ, *v.* to stir backwards and forwards (as in parching peas) ; ဝဲထွေ။ စပါးထွေ။ ဣထွေ။ ထွေပြီးဦးပြီးသောဣကဲ့သို့တစ်ထွောက်ပတ်သောအဆင်းအသရေရှိသည်။

—ထက် (*pron.* ထွေင်္ဂင်), *n.* a boat-paddle.

—ထောင်း, *n.* a racing canoe ; ထွေင်္ဂထွေ။

—သစ်, *v.* to be fresh or newly polished (as gold by hot sand), ထွေသစ်ဦးသစ်သောဣ ; *comp.* ဦးသစ်။

ထွေထား (*pron.* ထွေင်္ဂါး), *n.* a boat of state, with a high ornamented stern ; ထွေင်္ဂထားထက်နဲ့ရှည်။ ထွေင်္ဂထားထက်နဲ့ရှည်ရှည်သည်။ [very similar in meaning to မိကျောင်းမင်းနေမင်းပြ။]

ထိုက်, *v.* to be thrown up or out, leaving a concavity in the centre to swell up, lie loose as grain in a measure not shaken

down, to throw up or out as in scooping an excavation, ထိုက်ထူး; *comp.* ခထိုင်, to feel uneasy, distressed, in body or mind; ဝမ်းနည်းထိုက်အသည်းထဲကထိုက်တာသည်။

ထိုက်ထူး, —ထွင်း, *v.* same, last sense; အရှင်မင်းကြီး။ ကျွန်မတို့၏အသည်း အဆုတ်ထိုက်ထူး။ ပုပန်ခြင်းကို ကယ်တော်မမူပါပြီထော။ ကျွန်တော် သားကလေး သေဆုံးသည်မှာ မျက်ရည် မဆည်နိုင်အောင်။ ထိုက်ထူးပုပန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝမ်း နည်းထွန်းထိုး။ ထိုက်ထိုက် ထူးထူးဖြစ် သည်။ ထိုက်ထိုက်ထွင်းထွင်းမိချင်သလို။ ခုတ်ချင်သလိုမျိုးဖြစ်နေပြီ။

ထိုင်း, ၁, *n.* a niche in a pagoda or in the side of a brick or stone wall, for any purpose.

—ခေါင်း, —ရတ်ကူး, *n.* same [ဥဌင်ထိုင်ခေါင်းကူး, *v.* to make a tunnel].

—သံ, *n.* an echo from an arched roof; ထိုင်သံနှင့် ဝကားပြောသည်။

ထိုင်း, ၂, *v.* to be numerous, abundant, ပေါများ; used with reference to fruits. Usually applied to fruit-trees; ကနဦးသီးထိုင်။ ဒူးရည်း သီးထိုင်။ ကနဦးသီးထိုင်။ မိန့်သီးထိုင်။ လိမ္မော်သီးထိုင်။ သရက်သီးထိုင်။ ကနဦးသီးထိုင် သည့် အခါ ထိုခွာကို ထာဝရပါ ဝဝကျွေး ချင်ပါသည်, အမတ်မင်း လောကဝတ် ကောင်းလိုက်တာသျှာ also applied to fish, *e.g.*, ထိထင်းကျွတ်ထကျမ ကြီးဆွဲထိုင်းထိုင်သည်။ [ကျမကြီး is a term unknown in Upper Burma, but used by people living in the Irrawaddy delta with reference to the time, at the close of the rains, when the river begins to *fall* rapidly.]

ထိုင်း, ၁, *n.* a wave; ထိုင်းတံဖိုး, a great wave or billow (ထိုင်းကြီးရာ ပါရပါသည် as in the way of being compelled to do anything *volens volens*.)

—အိ, *n.* the swell of the sea; ထိုင်းအိမိုကြောက်စရာမရှိ။

—အိထ, *v.* to swell as the sea; ရေနက်ထိုထိုင်အိကြီးထ။

—ကြက်ခွင်, *n.* a cross-sea.

—ကြက်ခွင်ထ, *v.* to meet as cross-seas.

—ခုန်, *v.* to rise to the waves as a boat or ship (in contradistinction to ဝင်းထိုးခံ, to lie like a log in the water); ထိုင်း ကျော်။

—ခေါင်းကွဲ, *n.* a breaker (?)

—ခေါင်းဖြူ, *n.* a white-crested wave (in familiar English a sea-horse).

—ချပ်, *n.* a wave compressed by the shore.

—ထောတ်, *v.* to feel affected with nausea either at sea or on a river, owing to the pitching or rolling of a boat or ship.

—ဖုတ်, *v.* to dash, strike against, as a wave.

—ဖျတ်, *n.* a small curling wave, a ripple; ထိုင်းဖျတ်ကလေးထ။

ထိုင်းမူး, *v.* same as ထိုင်းတောက် [ထိုင်းမူး is said by some to be a stronger term than ထိုင်းတောက်].

— 8, *v.* to be caught in a sea or in rough water on a river, တောင့်မှာထိုင်းမိလိုက်ကောင်းလိုက်လှေမနှစ်ပါ။ ဖြစ်လယ်ခေါင်မှာထိုင်းမိလိုက်လှေနှစ်သွားသည်။

— ဝင်, *v.* to take in water as a boat or ship from a wave or wave dashing against it [in familiar English to "ship a sea"].

ထိုင်းပြော, 2, *v.* to speak in a bombastic, boastful manner; ပြောသည့်အခါအင်မတန်ထိုင်းပြောသည်။ ပြုသည့်အခါထာမြူမထုတ်ဘူး။

ထိုင်း, 3, *v.* to bind into a bundle or sheaf; စည်းဖွဲ့, *n.* a sheaf; ကောက်ထိုင်း. Der. အထိုင်းကြီး။

အွပ်, 1, *v.* to be before, beforehand (obsolete), အွပ်အွပ်, *hence* အအွပ်။

အွပ်, 2, *verb. affix, continuative*; see Grammar, sec. 109 (denoting first, the completion of an action or state of being prior to another, as သွားအွပ်သေသည်, having gone he died (သွားရင်းသေသည်); second, supposition or conditionality, as သွားအွပ်သေသည်, if he goes he will die; (ထားအွပ်ရလိမ့်မည်, if he asks for it he will receive it); *adv.* distributive, see Grammar, sec. 126, 8, as တထွပ်တထွပ်, a basket a month; sometimes definitive or emphatic, [*euphonic*, as အထွန်အွပ်။ သာအွပ်။ ဝင်အွပ်, &c.]

အွပ် (*frequently pron.* ရှပ်).

— စပ် (in colloquial *frequently pron.* အွပ်စည်း), — စပ်, *n.* same [အွပ်စပ်နွယ်တို့သည်စည်း။ မိလားအခါမထုတ်ဘဲလျက်။ တိမ်ထိပ်ထဲမှရှက်သန်းပြက်လှန်၏]။

— ပြက် or စပ်ပြက်, — လက်, *v.* to lighten.

အွပ်, 2 (*pron.* ရှပ်), *v.* to be very thin, flimsy; used adverbially; [တထ်ပါးသည်လူ။ အွပ်အွပ်ကလေးယထ် (in this sense အွပ် is used figuratively) တထ်ပါးသည်မိတ်။ အွပ်အွပ်ကလေးယထ်]; to be light, quick, rapid [လင်းမှာမင်းစားမနေထေးနှင့်။ အွပ်အွပ်ပါအောင်သွား]; to glitter, coruscate, ဤချစ်ရာကျော် အရေအတွက် ရှိလှန်သော။ နန်းပြသင်ဆောင်တို့သည်။ နတ်ဘုမိတ်မာန်တရုတည်းကုသကွယ်။ တဆောင်က အရောင်။ တဆောင်ကိုကူးခပ်လျက်။ တအွပ်အွပ်ရောင်နွယ်။ ရှက်သွယ်ယိုဖိတ်နှိမိတ်နှစ်လုံးမွှေးသွယ်ဖွယ်လည်းရှိ၏; to be light, vain, unsteady, wanton, (to perform work in a superficial, perfunctory manner, အထုပ်အထိုင်ထယ်အွပ်သည်လူ။ ဧဇ္ဈေမရှိ။ ထယ်အွပ်သည်လူ။ ထယ်အွပ်သည်မိန်းမ။)

— ဝတာဝ, *n.* a wanton woman; used appellatively.

ကျွမ်းကျင်, *v.* same in the last sense; ထောင်မာ, ထောင်ထည်။ ထောင့်ကွင်း။
[ကျွမ်းကျင်ထောင်မာ]။

ကျွမ်း, 3, *v.* to extort money under a false pretence; အမှုခေါ်ခံနှင့်
ထက်ထက်ခွဲခွဲသတ္တိလူ။ ထုကျွမ်း, one who thus extorts money.

—ဝား, —ဖြတ်၊ မထုတ်မလျှော့အကြောင်းမဲ့ကျွမ်းစားမနေပါနှင့်။ ထုများအပေါ်၌
ဆည့်ထိုချည်းထဲကျွမ်းဖြတ်ယူသည့်လူ။ ကျွမ်းဖြတ်ဝား။

ကျွမ်း, *v.* to be brimming full, ဖြည့်ကျွမ်း [ရေဖြည့်ကျွမ်းသောမြစ်ကမ်း။ ရေ
ဖြည့်ကျွမ်းသောဆိုးကဲ့သို့ မတုန်ယှက်ထောင့်ရှေ့ရှိသည်] ; ဥစ္စာစပါးကျွမ်းကျွမ်း
ထက်ပေါများ, applied *figuratively* to flame [ဒီးရောင်ကျွမ်းကျွမ်း
ထက်အရောင်ထွက်သည်။] and to verbose bombastic language
[မေတ္တိနှင့်ကျွမ်းမြင်းမပြောပါနှင့်] ; [also applied to inconsecutive
rambling discourse, စကားရှုပ်ကျွမ်း ; also to superior mental
capacity, as ကျွမ်းကျွမ်းထက်ဆောင်ရွက်လက်လောင်းသည်။ to have a
brilliant intellect, hence တကျွမ်းကျွမ်း (အရောင်ထွက်), brilliantly,
glitteringly]။

ကျွဲ (*pron.* ရှုံ), *v.* to run over (as water) ; ထိုအခါ။ အရာမကုသောတီးမှုတ်
မျိုးတို့ကိုတပြိုင်နက်။ တီးမှုတ်ကြိုတဖြင့်။ မဟာသမုဒ္ဒရာ၌။ ဗဟဝါရကွပ်ကျွဲ၍
ကျွဲသောအထိကဲ့သို့။ ဥတည်အထိုး။ ထိန်ထိန်အနီးမျှရှိရလေ၏။ ရေအိုးထဲက
ရေကျွဲလှသည်။ [to overflow its bank as a river, မြစ်ရေကမ်းကိုကျွဲ
ထက်သည်]။

ကျွာ (frequently written and pronounced ရှာ)။

—ခင် (*pron.* ရှာခင်), *n.* the uvula.

—ခိုင်, *v.* to have a stiffness of the tongue so as not to be
able to speak ; ကျွာခိုင်ထိုကားပြီအောင်မပြောနိုင်။

—စက်, *n.* the faculty of speaking with authority ; အာစက်, အာစက်
ကျွာစက်ကောင်းသောကြောင့်။ ထုများရှိသေးသည်။ အာစက်ကျွာစက်ကောင်း
သောကြောင့်။ ဂါထာမန္တန်ထိုက်သည်။

—ထိပ် (*pron.* ကျွာမိပ်), *n.* the tip of the tongue.

—ထုတ်, *v.* to put out, show one's tongue ; ကျွာထုတ်ပြ။ မြွေများကျွာ
ထုတ်ထပ်ထုတ်သည်။

—ထူ, *v.* to be thick-tongued, not able to speak clearly and
accurately.

—ထိုးဝင်, *v.* to match (boards) in carpentry ; သစ်ထာကိုကျွာထိုး
ဝင်။

—ထိုးရန်အကြောင်း, *n.* a groove.

—နာ, *n.* soreness of the tongue ; ကျွာနာ။ ခွါနာ, the foot-and-
mouth disease (cattle).

—နာဆေး (*pron.* ကျွာနာဆေး), *n.* medicine for a sore tongue.

—ပါး, *v.* to be thin-tongued, loquacious ; ကျွာပါးထိုကားထွက်
သည်။

- ယျာဗွတ်ဆေး (*pron.* ယျာဗွတ်ဆေး); *n.* medicine to rub on the tongue.
- ဖျား, *n.* same as ယျာဗွတ်; ယျာဗွတ်သံနှင့်စကားပြော [The Burmese often say when momentarily forgetting anything ယျာဗွတ်ဆေး (*pron.* ယျာဗွတ်ဆေး) မေ့သွားသည်].
- ရင်း, *n.* the root of the tongue; ယျာရင်းသံနှင့်စကားပြော။
- လည် (*pron.* ယျာလည်), *v.* to be accurate (and fluent) in pronunciation; တယ်ယျာလည်သည့်သူ။ စာဖတ်တယ်ယျာလည်သည့်သူ, to have acquired a taste for an article of food or drink which was at first disagreeable; အစကူးရခြင်းသိမ်းလိမ္မတ်ထည့်ထရမှယျာလည်လိုစားနိုင်ပြီ။
- ယျော (*pron.* ချော) (in colloquial) to slide down; သစ်ပင်ပေါ်ကယျောကျသည်။ တန်းယျောလိုသေသည်။ သားယျော။
- ခနဲ, *adv.* rustlingly; ဆာဖုန်းမသိပါ။ ယျောခနဲကြားလိုက်တာတဲ့။ ယျောခနဲမြွေထွက်ပြေးသည်။
- ပါး, *v.*
- ဖဲ, *n.* one kind of satin.
- မွေး, *n.* an abortion (rude); ယျောမွေးစောင်း။ သုလ်အထောင်း။
- ယျော, *adv.* slopingly; မြေကြီးတဖက်ယျောယျောနိုင်သည်, *also* rustlingly; မြွေယျောယျောယျောယျောနှင့်ပြေးသည်။
- ယျောက် (frequently *pron.* ရှောက်), *v.* to address a superior.
- ချက်, *n.* an address, the substance of an address to a superior.
- စာ, — ဟွာ (more common), *n.* a written petition; ယျောက်ဟွာတင်။ ယျောက်ဟွာသွင်း, to present a petition.
- တင်, *v.* same as ယျောက်တင်။ ယျောက်ဟွာတင်။ ယျောက်ဟွာသွင်း, but honorific and rather applicable to kings; *comp.* သံတော်ဦးတင်။
- ထား, *v.* same as ယျောက်။ ထားတော်ဝေဆန်ကို။ နိုင်ငံမှနှင့်ထုတ်မည်ဟု အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ထိပ်ထက်ထက်မြှောက်။ ယျောက်ထားကြံဆောင်ကြသည်ကို။ အရှင်မင်းကြီးလိုက်နာထောင်မှမည်သော။
- ထဲ [— ထားထဲဆို], *v.* to address (a superior) by turns, to plead alternately before a court; ကျွန်တော်မျိုးစကားကျန်သောကြောင့်ယျောက်ထဲလိုပါသေးသည်။
- ယျော့ (commonly *pron.* ရှော့), *v.* to loosen, make lax; to loosen, diminish, abate (*trans.*); ကြိုးကိုယျော့လိုက်ပါ။ မိမိပြုသောအမှုအပြီးသို့မရောက်မှီယျော့လိုစေတော်သူး။ အကယ်၍ယုတ္တကိုယျော့ချေငြားအံ့။ ယောက်ကျားပြတ်ဖြစ်ကျိုးအထက်ရှိထော့အံ့နည်း။
- ဝေး, *v.* to yield, to give up the point of dispute or contest (to slacken as a rope), to pay out (as a fishing line or a

cable); ထယ်မာသည့်လျှာ၊ ထယ်စိတ်မျှထွေ့မှ မပေးဘူးအထင်း ခံသည်။ ကြိုး
ထွေ့ပေးသည့် ငါးစာ၊ ငါးယင်ခွဲပြီ။ (ငါးမျှား) ကြိုးကိုထွေ့ပေးလိုက်။

ထွေင်, 1, *n.* a kind of tree, the fibrous inner bark of the said tree and of some other trees and plants, as ခုံ, မိုက်ဆန်။ (ထွေင် ဆုတ်, to strip off bark).

—ကြိုး, *n.* a rope made of the bark of said tree.

—ထေ, *n.* the said bark beaten, dressed [and made into a kind of coarse cloth, worn by ascetics (ရသေ့)].

—နီ (the *Sterculia ramosa*, *M.*).

—မြွ (the *Sterculia versicolor*, *K.*), *n.* the varieties of the said bark most commonly used.

—မျှင်, *n.* a strip of said bark.

—ဝါ, *n.* the *Sterculia ornata*, *K.*

ထွေင်, 2, *v.* to wash (clothes or the hair), အဝတ်ကိုထွေင်။ ခေါင်းကို ထွေင်; *comp.* ဆေးဖွပ်။

ထွေ် (pron. ရှိ), 1, *n.* a medicine or charm to secure favour, of which there are three kinds—ရာဇာထွေ်, that which has influence with kings; ဣတ္ထိထွေ် (ပိယထွေ်), that which has influence with women; and သဗ္ဗထွေ်, that which is of general efficacy.

ထွေ်, 2 (pron. ရှိ), *v.* to thrust through as a bar through the hole of a post, ထုတ်လျှောက်ထွေ်။ ခုတ်မထွေ်, or thread through the eye of a needle, အပ်နုပါးထွေ်; to bolt, တံခါးကျင် ထွေ်; *comp.* ထိုး and ထိုး။

—ရိုး, *n.* the channel of a small stream in level ground, occasionally dry, လျှာထန်း။ လျှာရိုး, see ရိုး။

ထွေ်, *v.* to do secretly under a guise; အကြံကိုထွေ်။ ပညာကိုထွေ်။

—ထတ်, *v.* to be indirect, covert (in language), to conceal one's self; မျက်နှာကိုမမြင်အောင် သူများအကြားက ထွေ်တင်ပြီးတိုင်နေသည်။

—၎က်, *v.* same as ထွေ်, to conceal one's character, be hypocritical; စကားထွေ်၎က်ဆို ပြောထက်သည်။ သည်အမှုမှာထွေ်၎က်ကြံမှတော်မည်။

ထွေ်း, *v.* to stoop and enter; ခုံခွံဝင်။ အိမ်အောက်ကိုထွေ်း။ သစ်ပင်အောက်ကိုထွေ်းသည်; also used figuratively, *e.g.*, ထူအောက်ကိုထွေ်းလျှင်။ ဘိလိပ်ခေါ် နှိုင်းထိုးအောက်ကိုထွေ်းလျှင်သာတိလိုဆောင်သည်။

ထွ, *n.* a saw [ထိုက်ထွ, a cross-cut saw; အကောက်ထွ, a scroll saw; မိုင်းထွ, a saw set in a rectangular frame; and မျှောက်ပြီးထွ, a key-hole saw].

—ခ, *n.* the hire of a saw, wages for sawing.

—စက် (pron. ထွစက်), *n.* a steam saw-mill.

"them first. This second class constituted a great council of state called in Burmese the 'Lhut Taw' or 'Lhut-taw,' in which all administrative power was vested. The Lhut or council thus discharged at once the functions of a house of legislature, a cabinet, and a supreme court of justice. It met literally at the king's gate, in the building situated in the esplanade or courtyard between the 'Red' (ကံခါးနီ) or main gate and outer gate of the palace enclosure. The various ministers had small offices of their own, not far from it, within the same space. The President of the Lhut was nominally the King himself, or, in his absence, the Heir Apparent, or some other member of the Royal Family. Practically, the Prime Minister usually presided. The officers who composed the council did not seem to be divided by any sharply defined line as superior and ministerial, though their functions sufficed to designate them as such. There were in all fourteen grades. Eleven of these grades comprised four, or not less than four, officers each. They were as follows: * * * first, the Wungyis or Mingyis. The term 'Wun,' by which many kinds of officials in Burma are designated, means literally a 'burden' and metaphorically a 'burden of affairs' or the bearer of it. Wungyi is hence 'a great official.' If the title had to be translated into English, 'Secretary of State' would probably express it best. Each of these chief ministers had his own department or departments, but the distribution of work was a personal matter and was never unalterably fixed. Indeed, though the Wungyis always had territorial as well as a host of other titles, even these were not attached to *their office or hereditary*, but were given *from time to time by the king*."—Pilcher; *see* ဇွတ်

ဇွတ်တော် ဇင်းကြီး, *n.* formerly one of the four mingyis of the Lhuttaw, Upper Burma; in Lower Burma, a Judge of the Supreme Court of Judicature or Special Court (in Rangoon), the Judicial Commissioner.

ဇွတ်, ၁ (from ဇွတ်), *v.* to free, release [to suffer to escape as an animal, နှားထုတ်ခြင်း (or ထင်းထုတ်ခြင်း) ဇွတ်ထုတ်ခြင်း]; emancipate, ထွန်းအဖြစ် ကစားရင်းပျက်၍ ဇွတ်ထုတ်သည်။ to send (ခင်ဆွားသားကလေး ထွန်းတော်မီကို စောစောဇွတ်ထုတ် ငွေထုတ်ပေးလိုက် ပါမည်) to discharge an accused (as a Magistrate), အမှုထောင်ရှားထုတ်ခံလိုက်သည် or ဇွတ်ထုတ်သည်။

—စာ, *n.* a document from the husband to the wife renouncing all marital rights; သည်ကနေ့ကစ၍ ယောဃ် ထူသောအခွင့်ဖြင့်စောဃ်

ပါနှင့်ကျွန်ုပ်ကိုလည်းလင်တူသော အမှတ်ထားပါနှင့်။ သဘောရှိရာ။ လင်နေသားမှူးခြင်းပြုပါတော့။

ထွတ်ထိုက်, *v.* to send away [to dispatch an agent or messenger, သည်ထိထားမှန်သည်မှန်သည် သိရအောင်။ ထူထဲတယောက်ကိုထွတ်မှထောင်မည်], to dismiss from service [ထိုသူအပြုအမူကို မနှစ်သက်သောကြောင့်သဘောရှိရာသွားလေတော့လိုထွတ်ထိုက်သည်]။

ထွန် (ထွန်), *v.* to take precedence, on higher ground or advanced position, ထူထဲမြင့်လျက်နှင့် ထူကြီးရှေ့ကိုထွန်သွားသည်; to excel (ထူထဲချင်းနှစ်ယောက်စာပြိုင်တူသင်ကြရာ။ ငြိမ့်မည်းထက်ထွန်မြတ်သည်), to pass over (ရွာနှစ်ခုအကြားမှာနှစ်တောင်ထွန်သွားမှရောက်သည်), to go or reach beyond as sound, ကျွန်ထောင့်မောင်းသောမည်မြည်သည်မဟုတ်ပါ။ တောင်နှစ်လုံးကိုထွန်ကြားမြည်ပါသည်။

—ထဲ (ထွန်ထဲ), *v.* same, 1st def. (more frequently met with in writings than in colloquial); ထွန်ထဲ also means to exceed, *e.g.*, အမိအဘကိုမမြင်ရခြင်း ဆင်းရဲသည်သာလျှင်။ ပုဏ္ဏားမိက်သောဆင်းရဲထက်ထွန်ထဲထွသောဆင်းရဲထည်း, the misery of our not seeing our parents greatly exceeds the misery of the Brahmin's beating us.

—ကျူး (ထွန်ကျူး), *v.* to transgress, တပြိုင်တခါ ထွန်ကျူးပြစ်မှားသည်။ အချက်ကို စိတ်ကွက်တော်မူပါနှင့်သည်းခံတော်မူပါ။ (in writings ထွန်ကျူး in this sense is preferred to ထွန်ကျူး, which is more commonly used in colloquial; their meanings appear to be exactly similar), to be in excess, more than proper; အထွန်ထွန်ထန်ရုံကော။ ထွန်ကျူးထို (အာ) ပေးသည်။

—စွာ (ထွန်စွာ), *adv.* exceedingly, excellently, excessively, ထိုက်နှင့်မတန်ရုံ။ ထွန်စွာ ထောင်တွားတတ်သော မာန်ကိုလည်းစွန်သိလော။ [ထွန်စွာ is occasionally used in colloquial, ထွန်စွာထက်သည်။ ထွန်စွာယဉ်ကျေးသည်။ ထွန်အောင် is far more frequently met with in colloquial, *e.g.*, ထွန်အောင်ထက်သည်။ ထွန်အောင်ယဉ်ကျေးသည်]။

ထွမ်း, *v.* to spread over, overspread; တဖြူလုံး မီးမီး ထွမ်းနေသည်။ အိမ်ကိုမမြင်ရဘူး, the whole of the city is overspread with smoke, one cannot see the houses; မီးလုံးကြီးသည်းထန်စွာရှာသဖြင့် (မီးလုံး) ရေထွမ်းသောကြောင့်။ စပါးအသီးအနှံယိုထွင်းပျက်စီးကြသည်။ ကမ်းနှစ်ဖက်ကိုမြင်ရေထွမ်းသွားသည်။ ရေထွမ်းသောမြစ်။ နွားခြင်းမဝေးသောကြောင့်။ တကိုယ်ထုံးထွမ်းအောင်။ ကြက်သီးမွေးညှင်းတသည်။ တတောထုံးထွမ်းအောင်ပဲ့တင်ခတ်သည်။

—ဆင်, *v.* to adorn by covering or spreading over; အောက်ဝင်းရေအပြင်နှံ။ ထွမ်းဆင်အပ်သော ကမ္ဘာထာအနီသည်။ အထိုးထဆန်းထိုက်ထွမ်းဆင်အပ်သောတန်ဆာ။ ရင်ထွမ်းတန်ဆာ။

—မီး, *v.* same, to overwhelm; ရေကြီးသောကြောင့်။ တဖြူလုံးရေထွမ်းမီးသွားသည်။ [to overshadow, overshadow, အိမ်မိရ်ထွမ်းမီးသောကြောင့် မြက်မပေါက်နိုင်။ သစ်ပင်မိရ်ထွမ်းမီးသောကြောင့်။ ပန်းပင်မျှားမကြီးပွားနိုင်]။

ထွင်းရှက်, *v.* ထောသမုဒ္ဒရာရေသည်။ သွေးဆစ်ထွင်းရှက်သဖြင့်။ ချင်းချင်းနီဖျရှိ
ထေရ်။

ထွဲ, 1, *v.* to be very thin, more than ၀။ ခင်အျားအင်္ကျီထွာထွာကလေး
ရယ်။ မချင်းဘဲ နေမည်ထား။ စက္ကူပါးလိုက်သည်မှာ။ ထွာထွာ ကလေးရှိ။ စာ
ရေးထိုးပြစ်ဘူး။ ထွေ ထွာထွာကလေးရှိအလိုက် အမှိုက် မခံဘူး။ also used
figuratively, *e.g.*, ညာဏ်တတ် ကောင်းသည်။ ထွာထွာ ကလေး။ to
slice, cut into slices, ဆေးထွာ။ နာနတ်သီးထွာ။ တင်းသီးထွာ။

—ချင်း, *a.* single, not double, as cloth; အင်္ကျီထွာချင်း။ စောင်ထွာချင်း
ချုံအိပ်ထိုးထက်ချင်းသည်။

ထွား, 2, *v.* to throw out or upon with a spreading motion; စား
ပွဲကိုထွားခင်းသည်။ စောင်ကိုထွားချသည်။ မိန်းမဝဝါထွားချသည်။ (မြင်းထွား
ချသည်စောင်, a horse cloth); to leap upon or over from some
distance, ခုန်ထွား; မြောင်းကိုထွားခုန်သည်။ မြင်းကိုထွားခုန်ထိုးထက်သည်။
or ထွားထက်; to wave (as a flag). တံခွန်ထွား။ လေတိုက်ထိုး တံခွန်ထ
ထွားထွားနေသည်; to unfurl a flag, အထိတ်ထွားထင်; to unfurl a
sail, ရွက်ကိုထွားထင်; to line, place along inside, as loose
paper in a chest, ဆေးထိပ်ကို စက္ကူနှင့် ထွားထုပ်သည်။ သစ်တာထဲမှာ
စက္ကူထွား၍ဆေးထိပ်ထည့်။ (ထွား does not convey the same idea
of compactness as ထွောင်း). Der. အထွား။

ထွဲ (ထွဲ), 1, *n.* an outlet by the side of a reservoir.

—ဝေါက် (ထွဲပေါက်), *n.* same; ကန်ပေါင်ရိုး ကျိုးမည်ရိုးသောဝေါက်။ ထွဲ
ပေါက်ကရေထုတ်ပြစ်ရသည်။ [a waste-weir].

ထွဲ, 2 [(from ထွဲ ?) (ထွဲ)], *v.* to go out of the way; ရွာကိုမဝင်ဘဲဖြတ်ဖက်
ကထွဲသွားသည်။ ထိုအနားကို ကဆိတ်ထွဲ နေထိုက်ပါ။ တင်းပေါ်က ကျောက်ခဲ
ကျောက်ထုံးများကိုတင်းစောင်မှာထွဲထားသည်။ ဖတ်, to put out of the
way; ထုမမြင်အောင်မျက်ကွယ်မှာ ထွဲထားသည်, turn aside; ခင်အျား
ကျွန်ထော်နှင့်ထွေသောအခါ။ ထာပြုထိုးမျက်နှာထွဲသထဲ, divert, digress;
တရသောအကြောင်းပြောနေသည့် အခါ။ ထရသောအကြောင်း ထွဲပြောသည်။
ထရကို ကြည့်ရှု နေကြသည့်အခါ။ တခြားကို ထွဲကြည့် အောင်ပြောသည်, to
dispose of, give away (ထွဲပေး), transfer (to another), ထွဲအပ်
ထွဲထား; to swing, make swing, ထေဉ်ထွဲ, ဒန်းထွဲ, ပုခက်ထွဲ; to
strike or throw with a swinging motion of the arm, ထားနှင့်ထွဲ
ရတ်, ထွဲပစ်။ ခဲနှင့်ထွဲပစ် [မထွဲသာ, to have no alternative, to be
inevitable, မထွဲသာထိုးတာရသည်].

—အပ် (ထွဲအပ်), *v.* to dispose of, give away; ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုထွဲ
အပ်။ ကျွန်ုပ်အလုပ်ကိုပြီးအောင်ထုပ်ပစ်ထွဲ ထွဲအပ်သည်။ သီဝံထိဒေဝီဒီပုရားကြီး
သားထော်အိမ်ရှေ့မင်းသားကို။ ထီးနန်းထွဲအပ်၍တောထွက်ထော်မူသည် [အမှု
ထွဲအပ်, to refer a case to a higher court; ထည်အမှုကိုမြို့အုပ်မင်း
မေီရင်နိုင်ထိုး အရေးပိုင်မင်းရုံးကိုထွဲအပ်ရသည်။ အမှုထွဲထက် (more ele-
gant and respectful than ထွဲအပ် in speaking of a case refer-
red to a higher court).]

—ပတ်, *v.* same as ထွဲ, 2nd def.

ထွဲရှောင်, *v.*; see the parts; မထွေမမြင်အောင် ထွဲရှောင်၍နေသည်။ မိမိနှင့် ထော်သည်ဟု။ စေခိုင်းသည့်အမှုထွဲရှောင်လျှင်မနေသာချေ။

ထွဲကျော် (မျောက်ထွဲကျော်), *n.* the Hoolock monkey or white-browed gibbon [the white-handed gibbon or long-armed ape].

၀။

(The twenty-ninth consonant in the Burmese alphabet.)

၀, 1, *n.* the sign which represents cipher.

—ကွက်, *v.* to mark with a cipher, passing sentence (or when about to put to death; ရင်ပတ်မှာကွက်လျှင်သေနတ်နှင့်ဖြစ်သတ်သည်).

—ကွက်ရာမ, *v.* to be thus marked (or included amongst those thus marked); ကွက်ရာမပါသည်လူပေါင်းမည်မျှရှိသထံ။

—ကွင်း, *v.* same as ကွက်။

—ထိုးပုကန်, *n.* a dish marked with small circles, ထရပ်ပုကန်။

၀, 2, *n.* a kind of plant [the Telinga potato, *Arum campanulatum*].

၀, 3, *v.* to be full, satisfied with food (or drink); ထမင်းစား လိုဝပြီလား။ ရေသောက်ဝပြီလား, to be satisfied with looking at an object; ဝံး (ဝံ) ကြည့်လိုဝပြီလား။ သည်အိမ်ကိုကြည့်လိုမဝနိုင်ပါ [also used with reference to a fire-balloon when inflated with hot air as မီးထိုးပျံ။ နှိုင်းဝလျှင်စောင်းနေသည်], ချော့သွေးဝ။ သံမီးရှိန်ဝ။ (အိပ်ရေးဝ, *v.* to be refreshed with sleep).

—ပြော (*pron.* ဝပြော), *v.* same, to abound in, be plentifully supplied with (as a country with provisions); ပြည်ကြီးဝပြော ဝည်ဝင်ပါ၏လော။ ဝပြော is frequently combined with သာယာ။ သာယာဝပြောရှိကြပါ၏။ ဝပြောခြင်း, plenteousness (ခင်ဘူးအရပ်တွင် အစားအစာ ဝပြောပါ ရဲ့လား); ဝဖျိုး (ဖျိုး) has a somewhat similar meaning.

—ထင်, *v.* same as ဝ။ အလုပ်အကိုင်မရှိတမင်းကိုမှ စားသောက်ရန်မရှိ။ ခင်ဘူးလားမှတ်ဝထင်ထင်စားရသည်။

၀, 4, *v.* to be corpulent, plump; *comp.* ထုတ်။ ခင်ဘူးဝည်းမိမိကြီးလို အင်မထန်ဝတာပြီ။ ဘုထယ်ဝသည်။ ထပွေလောက်ရှိသည်။

—ဖျိုး (ဖျိုး), *v.* same; အသားအရေဝဖျိုး (ဖျိုး) သည်။ အစားအသောက် ကောင်းလျှင်ဝဖျိုး (ဖျိုး) လာသည်။ [ဝဖျိုးအန်ခာ, to be well nourished and strong].

—ထင်, *v.* to be (as human beings) in vigorous, perfect health, to be in good condition as horses, buffaloes and bullocks; ဝဝထင်ထင်ဘဲသေဆုံးသည်။ he died even while in perfect health; ဘျန်နီနား ထယ်ထွန်နား လိုက် သည်မှာ။ ဝဝထင်ထင်ရှိပါရဲ့လား။ ဝထက်မက ဖီးလို့ဘဲနေသေးသည်, "In regard to the bullocks I lent for ploughing, are they in good condition?" "They are not

merely in good condition ; they are sleek in their fatness." (ဝိး implies that the coat or skin of an animal is as glossy as if it had been *combed*).

ဝတ်, ၁, *n.* a hog.

—အူ, *n.* a screw [a hog's intestines].

—အူကပ်, *v.* to braid.

—အူကျော် (ကျော်), *n.* sausage.

—အူဝတ်, —ဗွတ်, *v.* to turn or apply a screw to ; to screw ; တပ်တာကိုဝတ်အူနှင့်ဝတ်ထားသည်။

—အူပုံ, *n.* taps and dies.

—အူရစ်, *n.* the worm of a screw.

—အူလိပ်, *n.* same [a screw-driver].

—အူလိပ်အမြောက်, *n.* a rifled cannon.

—အူလိပ်သေနတ်, *n.* a rifle ; ဝတ်အူလိပ် or နည်းလိပ်, *n.* the grooving or spiral channel in a rifle.

—အူကွပ်, *n.* a screw-driver.

—ကော, *n.* ; see ဝတ်ထိတ်။

—ကြိပ်, *n.* a species of rattan.

—ခေါင်း, ၁, *n.* a bastion, bulwark, a brace (in writing).

—ခေါင်း, ၂, *n.* a fenced pathway into an enclosure, fort ; smaller than ခုံး (ခုံ) ထောင်း, *which see*.

—ချေးဝဲး (ဝဲး), *n.* an annual, a weed growing to the height of about ၂ feet, bearing a minute yellow flower. It has alternate, lanceolate, notched leaves ၃ inches long. It appears to be the same as the ရွှေထိန်း (ထိန်း), but is quite different from the ထိန်းဝဲး။

—ခြင်း, *n.* an oblong, open-work basket to carry a hog in.

—ပြီ, ၁, *n.* a pig-sty [in Lower Burma a barred cage in a police station house ; အချုပ်ခန်းအချုပ်ထောင်].

—ပြီ, ၂, *n.* a small pimple with a sore, especially on the face ; ဝတ်ပြီဖူးရူးထွက်သည်။ ဝတ်ပြီဝေါတ်။

—စာအရည်, *n.* swill.

—စွတ်, *n.* a hog's tusk, the pin which secures the shaft of a cart to the axle-tree, the blocks under the head of a ship's keel when building.

—စွတ်နားဝင်း, *n.* a solid tusk of a hog used as a charm.

—စွတ်ဝင်းပိတ်, *n.* same.

—ဆီ, *n.* lard.

ဝက်ထုပ်, *v.* to tie hand and foot.

—ထောင်း, *n.* a large male hog in his prime, a species of the pyrula shell, ခရုဝက်ထောင်း။

—ထိတ်, —ထည်ထိတ်, *n.* a yoke for a hog's neck; formerly a similar yoke for the neck of a culprit.

—နား, *n.* a species of clam, ရှင်ရှင်ပဲနက်။

—ပေါင်, *n.* a ham.

—ပရုံ, *n.* a species of pumpkin.

—ခွင်, *n.* the bristles on a hog's back.

—ခွင်ဘီး, *n.* a brush made of bristles.

—ရောင်းသားထိုး (*pron.* ဝက်ရောင်းသားဖိုး), *n.* one who slays animals and sells the flesh; ဝက်ရောင်းသားထိုး။ (တံငါပထောင်း).

—ဝမ်းထွင်းဆီ, *n.* the fat inside a hog; *comp.* ဝက်ဆီ။

—ဇျော်, *n.* [a kind of sterculia, one name for the soondree, the *Heritiera litoralis*; *comp.* ကနရီ, *see* ဇျော်].

—ဝံ, *n.* a bear.

—သစ်ချ, *n.* the oak; [the hog chestnut, *Castanea tribuloides*, *M.*].

—သား, *n.* pork.

—သားခေါက်, *n.* the fat part of pork, [a kind of medicinal tree].

—သားခြောက်, *n.* bacon (*pron.* by Upper Burmans ဝက်သခြောက် အ ဝက်သားဇျော်, fried or broiled bacon would be *pron.* ဝက်သဇျော်).

—သိုး, 1, *n.* a boar.

—သိုး, 2, *n.* an annual, a weed growing to the height of 4 or 5 feet, having tomentose, cordate leaves, which with the petioles are 5 or 6 inches in length.

ဝက်, 2, *v.* to halve, divide into two equal parts; ခြမ်းထက်ဝက်ခွဲ (ခွဲ). Der. အဝက်, ထက်ဝက်, အထယ်ထက်ဝက်ခွဲဝက်ခွဲပေယျကြသည်။ ထယ်ထွင်းညီအစ်ကို ၂ ယောက်အထယ်ဝက်ဆိုလျှင်နေကြသည်။

ဝက်ကပိုင်, *n.* a kind of plant (creeper).

ဝက်ကြွပ် (ပင်), *n.* a kind of plant, the *Zollingeria macrocarpa*.

ဝက်ချ, *n.* a kind of tree.

ဝက်မြစ်ဥ, ဝက်မြစ်ဝ, *n.* sedge-root.

ဝက်ခွ (*pron.* ဝက်က), *n.* three poles set apart at the bottom and united at the top.

—တုံးဆွဲ (ဆွဲ) *n.* a battering-ram.

ဝက်ခွထောင်, *v.* to set up muskets (or sticks) together crossing one another; ထောင်ဝက်ခွထောင်, to pile arms.

ဝက်မြေ, *n.* a kind of tree.

ဝက်ခူး, *n.* epilepsy or apoplexy, ဝက်ခူးမြိန်။

ဝက်ထော, *n.* a kind of grass [*Papyrus pangorei*, *M.*], in some parts of Lower Burma used for thatching houses.

ဝက်ဝက်ကွေး (ကွဲ), a corruption of အက်အက်ကွေး (ကွဲ), *adv.* exceedingly; *lit.* to bursting open; ခွေး (ခွဲ) မှာလူဝက်ဝက်ကွေး (ကွဲ) အောင်စည်။ လူစည်ထိုက်ထာဝက်ဝက်ကွေး (ကွဲ)လို့။

ဝက်သက်, *n.* the measles, ဝက်သက်ပေါက်။ ဝက်သက်ဝမ်းထိုက်။

ဝက်သီးချုပ်, *v.* to overcast (in sewing).

ဝဋ် (Pali ဝဂ္ဂေ), *n.* a set of things classed together; particularly a class of letters in the alphabet.

—(ဝါ), ထူထပ်, *v.* [to be repeated unnecessarily; applied to writing; စကားထပ်သည်]; စကားဝဋ် (ဝါ) ထူထပ်, [စာဝဋ် (ဝါ) ထူထပ်].

ဝဋ်, 1, (Palli ဝိသ), *n.* a race, succession, descent; a history of successive persons, places, or things. Der. ဒိဝဋ်၊ ဗုဒ္ဓဝဋ်၊ ဓမ္မာဝဋ်၊ ရာဇဝဋ်။

ဝဋ်, 2, *v.* to enter, go or come in; ကွန်ထောင်အိမ်မကြာမကြာဝဋ်ကွက်လို့သွားပါ။ သည်သူအမိုးရမင်းများအိမ်ထဲဝဋ်ပြင်ကွက်ရှိသည်။ [to go to bed, အိပ်ရာဝဋ်], to set, go down (as a celestial luminary), နေဝဋ်။ ထဝဋ်။ ကြွတ်ဝဋ်; (to sing to an accompaniment on a musical instrument, *e.g.*, စောင်းခြင်းနှင့်ဝဋ်အောင်ဆိုတတ်သူလား။ ပတ္တလားခြင်းနှင့်ဝဋ်အောင်ဆိုတတ်သူလား, can you sing to an accompaniment on the "saung" or on "the puttala"?); to go over from one party to another, as in war; မိုဟ်းနီး (နီ) ဝေင်သွား။ သိန်းနီဝေင်သွားထက်ထိုဝဋ်မြို့ခင်သွားထိထင်းကြားပြီးလား, have you heard, sir, that the Monè Sawbwa has gone over to the Theinni Sawbwa's side? ['Mo' in all Burmanized Shan names is a corruption of the Shan word "mürng" signifying "a country" (မြည်), *e.g.*, Mürngnie, Monè; Mürngmyit, Momyit.]

—ဝ, *n.* an entrance; [ဝဋ်ထာဝဋ်တသေ့, *v.* "to come in incessantly," traders and lhay-thugyis often adopt these words as a motto].

—ဝဋ်, *n.* income [money given as an advance or as part payment of a debt]; ငွေပိနှင့်ရုပ်သေးဌေးသည့် သန့်သက်ကားစားရန်ဝဋ်ငွေ ဝဋ်မြို့လုပ်၍သဘောထူထက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

—ဝား (pron. ဝဋ်ဝား), *v.* to enter into the enjoyment of, ဝဋ်ခွဲဝား, ဝဋ်ခွဲဝား; to go over to another party or power [to enter into another state of existence]; အလုပ်ထိုက်ဝားသည် ပညာကို

ဝေနတ်, *n.* an explanation subjoined to a ဝိဇ္ဇိတ် ; in the vernacular language ဝိဇ္ဇိတ်၏အကြောင်းပြပွတ်။

ဝေါ (pron. ဝိ) (Pali), *n.* words, language, ဝဘ္ဃာ။

—ထံ (Pali ထဋ္ဌ), *n.* a deed performed in words ; *comp.* ကာယထံ and မနောထံ။ ဝစိတံထိုက်။ ဝစိတံပြစ်မှား။ ကာယထံ ဝစိကံ မနောကံ ထုံးပါး သောကံတို့တွင်။ ထပါးပါးဖြင့်ပြစ်မှားမိသမျှကိုကန့်ထော့ပါ၏။

ဝဂ္ဂဝဂ် (Pali ဝဂ္ဂ၊ ထွင်ကြီး and မဂ္ဂေါ၊ ခရီး)၊ *n.* the anus, ဝဒေါ၊ ဝင်။

ဝဂ္ဂံ, see ဝထိထံ။

ဝဝနာလင်္ကာရ (ဝဘ္ဃာ), *n.* polished, agreeable language.

ဝဉ္ဇဝဉ္ဇ, *adv.* whirringly ; ဝဉ္ဇဝဉ္ဇမြည်။ နားကိုဝဉ္ဇဝဉ္ဇလေထိုး အောင်ပြေး သည့်မြင်း။ ရဟတ်ဝဉ္ဇဝဉ္ဇမြည်အောင်လည်သည်။

ဝဋ် (Pali ဝဋ်), *n.* the result of ဝိသတ်, or the evil consequences of sin, which remain after the main penalty has been borne in a previous state ; ဝဋ်ခံ။ ဝဋ်ထိုက်။

ဝတ္ထော (Pali), *n.* appearance, အသင်း။

ဝတ်, ၁, *n.* duty, service due, as ဘုရားဝတ်, the duty which creatures owe to God ; မိဘဝတ်, the duty which children owe to parents, &c.

—လုနိဝတ်ကြေ, *adv.* in the way of fulfilling duties or obligations or duties ; ဝတ်လုနိဝတ်ကြေမြ။ ဝတ်ကြေပန်းကြေ။

—ကျောင်း, *n.* a small building (permanent or temporary) appropriated to penance performed by ပံဂ္ဂယိ (usually in the month of Tabodwè).

—ကြီးဝတ်ငယ်, *n.* important and minor duties collectively.

—ကြောင် (pron. ကြောင်), *v.* to be of various colours, a clerical term applied to a *layman's* dress.

—ခွက်, *n.* the basin, or bowl, used by ပံဂ္ဂယိ for eating food out of.

—ဝင်, *v.* to reverence, honour, discharge fully one's duties to a superior, as a pupil to a teacher, a wife to a husband, &c. ; ဝတ်ဝင်အောင်မြ။ ဝတ်ဝင် is seldom used in colloquial.

—ထတ်, *v.* to go up statedly to perform certain religious duties (the duties are performed in the evening) ; ဘုရားဝတ်ထက်။ နေ့စဉ်မပြတ်ထုကြီးစည်းဝေးလိုဝတ်ထက်ကြသည်။

—နိပါတ်, same as ဝတ်ကျောင်း။

—နေ, *v.* to perform extra duties, as in priests dwelling for a season on the ground ; သင်္ဃာထောင်များစည်းဝေးလိုဝတ်နေကြသည်။

—ဖျက်, *v.* to have the performance of duty interfered with, ဝတ်ဖျက်။

ဝတ်ပြု, *v.* to perform duty (particularly, the duty of stated religious worship, ကိုးကွယ်) ; ဆရာကိုဝတ်ပြု။ ဘုရားကိုဝတ်ပြု။ သင်္ဃာတော်ကိုဝတ်ပြု။

—ဖြေ, *v.* to have discharged one's duty.

—ဖြေအောင်ပြု, *v.* to discharge one's obligations, so as to leave no cause of complaint.

—မြည့်, *v.* see next.

—မြ, *v.* to discharge one's obligations to a superior by waiting upon him, and performing acts of polite attention, as a pupil to his teacher.

—မိုးဝတ်မြေ, see next.

—မြေ, *n.* sacred ground, glebe land ; သည်မြေသည်ဘုရားဝတ်မြေရှိသည်။ ဝတ်တံမြေ။ same.

—မြေစာရေး, *n.* a government writer pertaining to some sacred ground.

—မြေဝန်, *n.* formerly the officer in charge of sacred grounds.

ဝတ်, 2, *v.* to put on clothes, dress ; to wear (as clothes). Der. အဝတ်။

—ဝား, *v.* to dress, array with ; ရက်ရက်စက်စက်ဝတ်ဝား, to dress extravagantly.

—ဝားတန်ဆာ, *n.* ornamental dress, wearing apparel.

—ဆင်, *v.* same as ဝတ်ဝားဆင်ရင်။ ဝတ်ဆင်လိုတတ်ထင်ထင်သည်။

—နွမ်းဝားနွမ်း (pron. ဝတ်နွမ်းစနွမ်း), *adv.* with shabby and faded garments ; ဝတ်ညစ်ဝားညစ်။ (pron. ဝတ်ညစ်စည်)။

—တစ်စတစ်, *adv.* open (as the clothes), wantonly, lasciviously (not necessarily in a lascivious manner).

—ထုံ, *n.* a greatcoat or cloak.

—ထုံထောင်ရခွေနေ, *n.* a Barrister-at-Law.

—ထဲး (ထဲ), *n.* clothes worn on special occasions.

—ထဲး (ထဲ), ထောင်, *n.* clothes worn by the royal family, as ဝတ်ထဲထောင်ပုဆိုး။

—ထဲထောင်ကျ, *n.* clothes which have been laid aside by the royal family ; ဝတ်ထဲထောင်ကျပုဆိုးသနားထောင်မူသည်။

ဝတ်စုံစံထုံး, *n.* the heavy accent (:) ရှေ့ပေါင်း။ [After the symbol of အ (l or o) at the end of a word the heavy accent is termed 'ဝတ်စုံစံထုံး' or 'ဝတ်စုံစံထုံးပေါက်,' and after consonants (ဗျည်း) 'ရှေ့ကဆီး' (in Upper Burma) and 'ရှေ့ကပေါက်' in Lower Burma].

ဝတ်ဆံ, *n.* the stamen, anther, and pollen of a flower, [the core of a boil, ဝတ်ဆံထည်; ဝတ်ဆံထည်, *v.* to suppurate as a boil; ဝတ်ဆံ also means the core of a boil].

—တိုင်, *n.* the stamen.

—မွှေး, *n.* the anther.

ဝတ်ထိဝါ, *adv.* freely, without fear of offending, အားမနာဘဲ (rarely, if ever, used in colloquial); ထိုက်ထိရင်အိ။

ဝတ္ထု, 1, *n.* property, goods, money; ဥစ္စာဝတ္ထု။

—တံ, *n.* sacred property; particularly applied to sacred grounds.

—တာဝ, *see under* တာဝ။

ဝတ္ထု, 2, *n.* a pattern, representation; သက်သေ, a statement of events, a tale, narrative; commonly applied to narratives extracted from the Buddhist scriptures, of which there are several kinds, as အဘိဓမ္မာဝတ္ထု၊ ဇာတ်ဝတ္ထု၊ ဓမ္မပဒဝတ္ထု၊ မဏိလူဏ္ဏဝတ္ထု၊ မိတ္ထိဝတ္ထု၊ ရတနာသရဝတ္ထု၊ ထုခါဝတာဝတ္ထု၊ တိထောပဒေထဝတ္ထု။

—တာဝ, *n.* the love of wealth [a cleaving to existing objects; when တိထောသာတာဝ, and ဝတ္ထု are conjoined, the state is called Kámá-wachara (တာဝာဝဝေ) .—M.B.]

ဝတ်ပန်း, *a.* light bay; applied to horses (ဝတ်ပန်းမွေး) [and to dress, as ဝတ်ပန်းပုဆိုး၊ ဝတ်ပန်းထမိန် (ထမိန်)].

ဝတ်မှုန့် (from အမှုန့်), *n.* the farina or pollen of a flower.

ဝတ်ရည်, *n.* the juice or essence of flowers.

ဝန်, 1, *n.* a burden, load, something to be carried or conveyed.

—ကြီးလေး, *v.* to incur great responsibility, as opposed to ဝန်ပေါ့။ (ဝန်လေး, in its primary sense, means to be heavy as a burden or load).

—တင်း, *v.* to be free from responsibility.

—ခံ, *v.* to assent, to admit as true, to consent, agree to, to engage for, take the responsibility, အာခံ, ခံခံ, ဝန်ထုတ်ပြု။ နတ်ဝန်ပေးမည်ဆိုသ်အား ဝန်ခံမည်လား, will you engage to give it tomorrow?

—ချ, *v.* to lay down a burden, unlade, to yield, submit, to acknowledge, confess, ခင်အားအပေါ်၌၊ ကျွန်တော်ကွန်စွာပြုသည်ဟု ဝန်ချပါရဲ့, I acknowledge, sir, that I have gone too far with you.

—ဝတ္ထု, —ထည်, *n.* same as ဝန်, luggage.

—ထက်, *v.* to increase as responsibility.

ဝန်ထင်, *v.* to load, place a burden on (a beast, carriage, boat, &c.); *n.* a load on the back of a beast.

—ထင်ခြင်း, *n.* a pannier.

—ထင်ခွာ, *n.* an ox that carries panniers or other burthens.

—ထို, *v.* to be cross, disobliging, to be impatient, irritable, သဝန်ထို, [one kind of နှစ်မြော (နှမြော) ထယ်ဝန်ထိုထက်သည့်ထိုကြီး။ ဝားရုံနှင့်မိတ်ဆိုးသည်။ ထယ်ဝန်ထိုသည့်ထို။ တဆိတ်မျှ မိမိထိုထိုအား။ ဝန်ထို ထည့်သထောကြောင့်ထိုထပါးထိုအကျွေးအမွေးအပေးအကမ်းမရှိ]။

—ထပ်, *n.* a pack, package, bale, &c.

—မီး, *n.* a load carried on the back.

—မိမြင်မြ, *v.* to leave a business unfinished in the hands of a partner or successor, ကျန်ထောင်အပေါ်တွင်။ ဝန်မိမြင်မြထိုထားခဲ့သည့် ပြေထုန်အောင်ထပ်မထွေးအား။ [to throw responsibility on, inculcate, another; ကျန်ထောင်အပေါ်၌ ဝန်မိမြင်မြ ထပ်မြောသည့်စကားဖြစ်ပါသည်]။

—ရှန်း, *v.* to draw a load as a buffalo or bullock; ထယ်ဝန်ရှန်း ကောင်းသည့်ခွာ။

—ထေး, *v.* to be heavy as a burden or load, to be (figuratively) heavy, or onerous, as a responsibility.

—ထွတ်, *v.*; see ဝန်ထင်း။

ဝန်, ၂, *v.* to have an allotment, appointment; scarcely used. Formerly one in charge of some department of government (the governor of a rural district, အဝေးဝန်).

—ကြီး, *n.* a prime minister, member of the supreme council of state (ထွတ်ထောင်); ဝန်ကြီး။ တန်ထိုင်းကြီး (frequently *pron.* ဝန်ကြီးစိုင်းကြီး), ဝန်ကြီးငှါး။

—ချုပ်, *n.* a chief over other governors.

—စာရေး, *n.* a Wun's chief secretary.

—ရ (*pron.* ဝန်ရ), *n.* in the Burmese time the jurisdiction of a Wun.

—ရရ, *n.* one of the number of administrators of government.

—ထောက်, *n.* an assistant of a prime minister; ဝန်ထောက်, an Assistant Commissioner.

—ရှင်ထောင်မင်းကြီး, *n.* the Commissioner of a Division [usually written and *pron.* ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး. Properly speaking, according to *Burmese* ideas, a Wun was not entitled to be styled “ဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး” unless he had *Wuns subordinate to him*; အရေးထောင်မိုင်မဟာဝန်ရှင်ထောင်မင်းကြီး, the Chief Commissioner of Burma].

ဝန်, ၃ (Pali ဝန္တ), *n.* a collection, multitude, forest, ဘော ; used only in composition. Der. ဂဏဝန်, မိဂဒါဝန်, သီလဝန်, ဟိမဝန်။

ဝန္တနာ (Pali), *n.* divine homage ; ထုရားကိုရှိခိုးခြင်း။ ဝန္တနာပဏာမ။ ဝန္တနာဝဏာမေဏိလုံးသည်။

—ဖြ, *v.* to pay divine homage, ရှိခိုးဝန္တနာပြု။

ဝန်း, *v.* to be round, circular ; နေဝန်း။ မျက်နှာဝန်း။ ထဝန်း။ သစ်သီးဝန်း။ ဝိုင်း, to be dug, as the round holes for the posts of a distinguished building ; တိုင်မိုက်ရန်တွင်းကိုဝန်းဝန်းထူးသည်, to compass, surround, encircle, ဝိုင်း။ Der. အဝန်း။

—ကျင်, *n.* the space round about ; ပတ်သည်။ ထက်ဝန်းကျင်။ ပတ်ဝန်းကျင်။ သည်မင်းရောက်သည့်နေ့မှစ၍။ ကျေးနေရွာသားဝန်းကျင်။ သဘောချမ်းမြေ့ကြသည်။

—ဝက်, *v.* to be round (infrequent) ; ဣလင်းသည်ဝန်းဝန်း ဝက်ဝက် ထွက်လာသည်။

—လည်, *n.* same as ဝန်းကျင်။ ဝဲ (ဝဲ) ဇာထောင်ခြေ။ စီးထွေထွေနှင့်။ မြင်ရေဝန်းလည်။ မြိုင်တောဆီက။ ဣပြည်ကိုသာ။ ထရှာတော့မည်။

—ထိထိ, *adv.* to be completely circular.

—ရံ, —ဝိုင်း, *v.* to encompass, beleaguer, surround, *e.g.*, as an army or a body of police a band of dacoits ; မြို့ကိုပတ်စပ်သည်ဝန်းဝိုင်းထား သေ့ဥကြောင့်။ ဘယ်ကို ထွက်တွေး စရာမရှိ။ အမှုထမ်းများထားပြုများကို ဝန်းဝိုင်းထားကြသေ့ဥကြောင့်။ ထားပြုများထွက်မပြေးနိုင်ကြဘူး, to unite in common effort, to aid another in the attainment of some object ; မိတ်ဆွေအပေါင်းတို့။ ကျွန်တော်ကိစ္စကို ဝန်းဝိုင်းကြပေသည်။

ဝပ်, *v.* to kneel with the head bowed down, ဟပ်ဝပ် ; to sit as a fowl, incubate, ကြက်ဝပ် (to crouch as an animal with the forefeet bent under the body, ဆင်ဝပ်။ နွားဝပ်။ မြင်းဝပ်။ ယုန်ဝပ်။ သမင်ဝပ်)။

—ဝင်း, *v.* to be stretched out prostrate ; ခါးညှတ်ဝပ်ဝင်း။ မိုသေခြင်းဖြင့်။ မြတ်နိုးထနာရှိခိုးရသား။

—ထွား, *v.* to be prostrate on the face, to grovel ; ရှိခိုးဝပ်ထွားအသနားထော်မြတ်ပါသည်။ ခြေထက်မသန်သေ့ဥကြောင့် ဝပ်ထွားလိုဘူးသည်။

ဝမ်း, *n.* the belly, abdomen, the womb, [the hold of a vessel or boat], faeces, ordure ; ကျင်ကြီး။ ချေး။ မစင်။ အညာမှထွေပြီးသောသစ်သီးသည်။ အညာ၌ထည်နိုင်ပြန်သဘော။ အမိဝမ်းကဗွားသောသားသည်။ အမိဝမ်း၌ထန် ဝင်စေပြန် သဘော, the Burmese say when feeling the pangs of hunger ကျွန်ုပ်တမင်း ထာထိုက်ထာ (ထာထိုက်သည်မှာ) ဝမ်းနှင့်ယူယူခြင်းနေပြီ။ ဝမ်းခေါင်းယူယူ။ ဝမ်းနှင့်ရှပ်ရှပ်နေပြီ။ မဟာသမုဒ္ဒရာဝမ်းကဏ္ဍာ ကိုပြည့်ဝအောင်သွပ်နိုင်ပါမည်ဟော “canst thou fill, so as to satisfy, the mighty ocean of the belly, one span in breadth ?” meaning that the belly is ever requiring food.

- ဝမ်းကိုက်, *v.* to have the dysentery, ဝိတ်ကိုက်။
- ကျ, *v.* to be loose in the bowels.
- ကျဆေး, *n.* a purgative.
- ကျပ်, *v.* to be very costive with indurated fæces.
- ကြိတ်ကြိတ်, *n.* a swelled belly, a disease of children.
- ကြီး, *v.* to be in an advanced state of pregnancy (vulgar); နှုတ်ပိုက်ရှိ။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်။ ကိုယ်ဝန်ရှိ။ ပဋိသန္ဓေရှိ။
- ကြုတ်, *v.* to rumble in the bowels, ဝမ်းရုတ်။ ဝမ်းနှိုး။
- ကြော (pron. ဝမ်းဖြော), *n.* the muscles of the belly.
- ကြောတင်း, *v.* to have the muscles of the belly in a tense, rigid state, so as to be hard to the touch; ဝမ်းကြောထော့။ ဆီးကြောတင်း။
- ခက်, *see* ဝမ်းခိုင်း။
- ခေါက် (pron. ဝမ်းခေါက်), *n.* the skin of the belly (in the next phrase).
- ခေါက်ထူ, *v.* to be flat-bellied; ဝမ်းခေါက်ထူထော့သူများပျင်းတတ်သည်။
- ခေါင်း, *n.* the cavity of the belly.
- ခေါင်းတင်းလင်း, *a.* empty-bellied, sorrowful, dejected; ဝမ်းခေါင်းတင်းလင်းကျန်ရစ်ရှာဖြူ။
- ခိုင်း, *v.* to be costive.
- ချ, *v.* to purge, produce purging, ဝမ်းနှုတ်။
- ချပ်, *v.* to have no motion of the bowels; ဝမ်းပိတ်။
- စာ (pron. ဝမ်းစာ), *n.* food, ballast; လှေဝမ်းစာ။ ထွဋ်းစာ။ (ဝမ်းစာ means just sufficient food to satisfy one's self).
- စာထိုး, *v.* to put in ballast.
- ဆင်း, *v.* same as ဝမ်းထွေ။
- ဆိုး, *v.* to have diarrhoea (to have a protuberant stomach as a young woman, reproachful); ဆီးကြီး။
- ဆွဲ (pron. ဝမ်းစွဲ), *n.* a midwife, accoucheur.
- ထွင်းတောက်, *v.* to be of a treacherous disposition.
- ထွင်းပါ, *v.* to be connatural.
- ထွင်းရူး, *n.* an idiot.
- တွေ, *v.* to have constant diarrhoea, ဝမ်းဖြောဖြောကြီးသွား။
- ထွက်သား, *n.* an own son, သားရင်း။

ဝမ်းနည်း (*pron.* ဝမ်းနဲ), *v.* to be sorry (*to take to heart*, to be sensitive; ထတ်ဝမ်းနည်းထတ်သည့်သူ။ ဝမ်းနည်း မိတ်ဆိုး စကား ပြောသည်)။

—နာ, *v.* to have pain in the stomach, or bowels, or uterus, (to experience labour pains, ကမ္ဘာလေထွပ်), ထိုထံဝမ်းနာထိုက်သာထိသည့် meaning that no one can know one's private affairs like one's self.

—နှီး, *see* ဝမ်းဗီး။

—နှုတ်, *v.* to purge, produce purging, ဝမ်းနှုတ်ဆေး [an aperient, purgative].

—ပတ်ကြိုး, *n.* a saddle-girth.

—ပန်း, *n.* same as ဝမ်းဝမ်းပန်းနည်း။ ဝမ်းပန်းသာ။

—မိတ်, *v.* to have no motion of the bowels, ဝမ်းချုပ်။

—ပူ, *n.* a swelled abdomen.

—ပူရီး (ရဲ), *n.* same.

—ပေါက်, *v.* to evacuate the intestines, ဝမ်းသွား။ [it implies a previous state of constipation of the bowels].

—ပိုက်, *n.* the external part, or outside of the belly; ဝမ်းပိုက်ရာ။ မြေဝမ်းပိုက်ရာ, the trail of a serpent.

—ပိုက်တွေး (တွဲ), —ပိုက်တွေး (တွဲ), ကြီး, *n.* a big belly.

—ပိုး, *n.* the foetus (of animals); ပိုးဝမ်းပိုးတပ်။ ဝမ်းပိုးရှိ (vulgar), ဝံ့ပိုး (slang).

—ပုတ်, *v.* to be subject to chronic diarrhoea.

—ပျဉ်း, *n.* the flabby, pendulous skin of the belly of some animals.

—ပျော့ (ပြော့), *v.* to be a little loose in the bowels.

—ပြော့, *v.* to be loose, relaxed, ဝမ်းပြော့ပြော့သွား။

—ပေါဝမ်းရောင်, *v.* to have the stomach distended through ailment or disease.

—ပြောင့်, *see* ဝမ်းရှန်။

—မာ, *v.* to have evacuations of hard fæces.

—မီး, *n.* the fire of digestive faculty; အရှိသာခံ။ ဝမ်းမီးဗွံ့သည်ဖြစ်၍။ အမိဗွံ့။ အစာခဏ်းခြင်းသည်။ သမ္ပူရေဂါနံ။ ဆီဆိမ်းသောရေဂါထို၍။ ရေဂေါ။ ဖြစ်ကြောင်းထည်း။

—မြောက်, *v.* to rejoice, to be elated; ဝမ်းမြောက်။ ဝမ်းသာမြစ် or ရှိ။

—မှန်, *v.* to be regular in the intestinal evacuation.

ဝမ်းဗီး, *n.* the bowels or the stamina of the bowels; chiefly used in the next phrase.

—ဗီးပျက်, *v.* [a term used by medical men]; see ဝမ်းပျက်။ဝမ်းဗီး and ခေါတ်ဗီး။

—ရုတ်, *v.* to rumble in the bowels, ဝမ်းကြုတ်။

—ရွှင်, *v.* to have free motions of the bowels.

—ထား, *v.* to evacuate the intestines; applied to a Buddh; ဝမ်းထောင်ထား။

—ထိုက်, *v.*; see ဝမ်းပျက်။

—ထွားထိုး, *v.* to lie at full length on one's belly; ထင်နားဝမ်းထွားထိုး၍နေရသည်။

—လျှော့, *v.* to be very loose in the bowels (polite), ဝမ်းလျှော့ (ခေါတ်လျှော့ is more elegant).

—သက်, *v.* same.

—သံ, *n.* the sound made in evacuating the intestines.

—သာ, *v.* to rejoice, ဝမ်းမြောက်။ဝမ်းဝန်းတသာ။ဝမ်းသာအားရ။

—သုဗီး, *n.* a stomach which receives a great quantity of food, yet does not show it by distention; one who has such a stomach, a great eater; ထည့်သူဝမ်းသုဗီး။ ထယ်ထောက်ဘဲစားသော်လည်းဝေနိုင်, also applied to animals.

—သွား, *v.* to evacuate the intestines; ချွေးလို applied to children or sick persons.

ဝမ်းဘဲ (ထဲ), *n.* a duck.

—ဥပုံ, *n.* an ellipsis, ဝမ်းဘဲဥပုံထင်း။

—စာမြိတ် (*pron.* ဝမ်းဘဲစာမြိတ်), *n.* a kind of grass, the seeds of which are said to serve as food for man in times of famine.

—ထောင်, *n.* the under saddle of the ridge of a roof.

—နှုတ်သီး, *n.* that part of a gun-lock which holds the flint.

ဝယ်, 1, *v.* to purchase, buy (ဝယ်ရင်းအသို, cost price).

—ချမ်း, *v.* same; လှန်စဉ်များဝယ်ချမ်းလိုပြည့်စုံကြပြီထား။

ဝယ်, 2, *n.* affix, locative, in, တွင်, မှီ, မှာ, ပေးရန်စာညီကလေး လက်ဝယ် ထည့်ပေးလိုက်။

ဝရဗိန, *n.* a certain celestial weapon; ဝရဗိနထက်နက်။ အသုမိန့်သို့။ ဝရဗိနရန်ထောက်။ ကွန်းထုံးမြှောက်ထည့်။ မရှောင်မရှက်။ ဆံတရွက်ချ။ မှီဝဲဝယ် မနိုင်။ တင်းတင်းမိုက်အံ့။

ဝရီး, *n.*; see ဦးမင်း and ဦးရီး။ ဝရီးသားချင်း။ (တူမကြီးထွင်ဝရီးပျက်ဆန်ကြောင့်)။

ဝယံးခေါင်း, *n.* a kind of plant.

ဝသဝေရာ (Pali), *n.* a kind of tree ; ကံနိ။

ဝသီ (Pali), *n.* habitual inclination, acquired or confirmed by practice (အထေအလာ) ; *comp.* ဝါသနာ။ စောင်းညှင်း၊ ပတ္တထားတီးခြင်း၊ နှိတ်ဝသီပါသည် [ဝသီနှင့်စကားပြောစကားပြောဝသီဝါ, to be in the habit of interpolating obscene comparisons in one's speech ; ဝိုင်း။ ထတ်ဝသီအားကြီးသည့်လူမျိုး]။

ဝဇ္ဇနီ (Pali ဝဇ္ဇန), *n.* the earth, မြေကြီး ; scarcely used.

ဝဇ္ဇနဇေ, *n.* according to Buddhist mythology, the guardian nat of the earth, expected to be on the alert to record and hereafter to testify to the good deeds of the devout worshipper ; ဝဇ္ဇနဇေမြေစောင့်နတ်, the Burmese when dedicating a religious offering, appeal to this nat as a witness ; ဝဇ္ဇနဇေဤမြေစောင့်နတ်ထားသည်ကြားသိသည့်သက်သေဖြစ်စေသော။

ဝဏ္ဏဥတု (Pali), *n.* the rainy season, မိုးလင်းကာလ။

ဝသေ (သဲ) ပြောင်, *n.* a kind of plant.

ဝံ, *n.* a bear ; *comp.* ဝက်ဝံ။

—ဆွတ်, *n.* the *Vitis erythroclada*, a leaf-shedding climber, the stem of which sometimes grows to be as thick as a man's arm.

ဝံသုဗ္ဗေ, *n.* a wolf [ခွေးဝံသုဗ္ဗေ (*pron.* ခွေးဝံဗုဗ္ဗေ)]။

ဝံရိ, *n.* a pelican [the spotted-billed pelican]။

ဝံရိတ်, *n.* a kind of wild cat (the toddy cat).

ဝံလတ်, *n.* an osprey (ဝံလတ်ခေါင်းကျားသည်)။

ဝံလိ, *n.* an eagle (ဝံလိခေါင်းမကျား)။

ဝံ, *v.* to dare (to do) ; chiefly used as a qualifying affix.

—ဝံ, *v.* to dare (to do), to be bold, courageous, ရဲ (ရဲ)ဝံ။ မပြောဝံ။ မသွားဝံ [occasionally used singly as when from an inferior to a superior, *e.g.*, ကျွန်တော်များမဝံပါတုတု။]။ The term ဝံဝံဝံ is frequently used when prefacing a request or subject which at any ordinary time would be considered bold or indelicate.

ဝါ, ၁, *n.* the cotton plant, undressed cotton ; *comp.* ဝှမ်း [ဝါ becomes 'ဝှမ်း' when it has been cleaned (ဝတ်) and the seeds extracted]။

—ထူထေး, *n.* Pernambuco cotton.

—စောတ်, *v.* dressed cotton from the bolls.

—ကြိတ်, *n.* a wheel for grinding cotton before dressing.

—ဝှမ်း, *n.* dressed cotton.

ဝါခင်း, *n.* a cotton field.

—စေ့, *n.* the cotton seed.

—စေ့ပင်ပေါက်, *n.* sprouts from the cotton seed, an article of food.

—စေ့ပြောက်, *n.* a speckle on a speckled beast ; *comp.* ညှင်းပြောက်။

—နီ, *n.* red cotton.

—ပေါက်, *v.* to open as the bolls when fully ripe.

—ဖတ်, *n.* to dress cotton (with a bow-string).

—ဖန်, *v.* ; *see* ဖန်, 3rd.

—ထီး, *n.* the boll which contains the cotton.

ဝါ, ၂ (Pali ဝါသ), *n.* the Buddhist lent, an annual period of three months, during which the religious observances are strictly enjoined.

—ဦး, *n.* the beginning of lent, the first day after the full moon of Wahso ; ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၁ ရက်။

—ထပ်, *v.* to enter on lent after the season has commenced.

—လှန်, *v.* to terminate as the season of lent.

—ထျှိုး, *v.* to lose priestly character in consequence of a breach of monastic vows [as a rahan staying away from his kyaung for a night during lent without repeating the rahan's formula of permission; ဣမသ္မိံသက္ကယတသန္တရေ။ နိဝတ္တေသာမိ။ ဝါတွင်းဝါပနိဘိသွားလျှင်ဝါထျှိုးသည်]။

—လျှောက်, *n.* [to come to the end of lent] ; *see* သီတင်းကျွတ်။ ဝါလျှောက်ကန်တော့ပွဲ။ *see* ကန်တော့ပွဲ။

—ခေါင်, *n.* the fifth month in the year, nearly answering to August.

—ဆို, *v.* to keep lent ; *n.* the first month of lent, the fourth in the year, nearly answering to July, ဝါဆိုခေါင်ရေဖောင်ဖောင်။

—ဆိုပန်း, *n.* a species of elæocarpus.

—တွင်း, *n.* the season comprised within lent ; ဝါတွင်း ၃ လ။

—ထပ်, *v.* to intercalate a month after ဝါဆို။ ဝါဆိုဝါထပ်။ ဝါထပ်ရက်ငါး။

—ဝ, *n.* the rest of the year [besides the season of lent].

—ပန်, *v.* to request a dispensation from the duties of lent ; ရတနံးများဝါတွင်းထခြားသို့ဝါပန်၍ကြွတော်မူကြရသည်။

—ပေါက်, —ဖတ်, *see* ဝါထျှိုး။

—ရှောင်, *v.* to keep lent.

ဝါဝံ, *v.* to commence as the season of lent.

ဝါ, 3, *v.* to be yellow [အသားဝါ (natural colour), အသားအရေဝါ (as from sickness), ဝတ္ထုဝါ။ ဝိတ်ဝါ။ သက္ကထဝါ။ သင်္ဂဏိဝါ]; to be vain, boastful, ostentatious in language (စကားဝါ၍ပြောသည်), ကြွား; *comp.* ဝတ္ထား။

— ကား, *v.*; see the parts; မယုတ်ဘဲနှင့်ဝါကားပြောသည်။

— ကြန့်ကြန့်, *adv.* pale yellow; အရောင်ဝါကြန့်ကြန့်ရှိသည်။ [ဝါကြန့်ကြန့် same; နှာခေါင်း] ဖက်ကလည်းအဆိပ်ဝါကြန့်ကြန့်ထွက်လာပါသည်။

— ကြွား, *v.* same as ဝါ, 2nd def., most common; ဇာတိအမြစ်မျိုး ခေပ်က။ စကားမတတ်ဝါကြွားတတ်သည်။ အနည်းငယ်မျှဖြင့်ဘူးရုံနှင့်။ အကြီးအကျယ်ဝါကြွားပြောလေ့ရှိသည်။

— ထာတာ, *a.* yellowish, ခပ်ဝါဝါ။ အရောင်ဝါထာတာရှိသည်။

— ဝင့်, *v.* to make boastful pretensions.

ဝါ, 4 (Pali), *adv.* again, once more, ထနည်းကား (not used in colloquial).

— ပေါက်, *v.* to lead off several clauses under one head.

ဝါ, 5, *v.* to test by a given standard, as by weights or measure.

ဝါကရာ, *n.* the two hundred and fourteen orders of beings; ပုဂ္ဂိုလ်အပြားဝါကရာခြားနားဆီမိန့်ငှါ။ အပါယ်ထုံမိဒုက္ခတိ။ ရဟိတထောက်သာ။

ဝါစာ (Pali), *n.* a word, language, စကား။

— ကမာ, *adv.*; see ထီးတီးထားထား။ အသေအချာမသိဘဲ။ ဝါစာကမာထားပြော။ မင်းထက်ဝါစာကမာနိုင်သည်။ စကားထက်မျှအခြေမရှိ။

— သီလိန္ဒ, *n.* concinnity of style in speaking or composition; ဝါစာသီလိန္ဒဖြစ်အောင်ထက်ပြောထက်သည်။ (from ဝါစာ, language, and သီလိန္ဒ, "adhering," "connected."—Childers).

ဝါရတ္ထ, *n.* study, application (?)

— ဆောင်, *v.* to keep up what one has learnt by constant study.

ဝါဒ (Pali), *n.* an opinion, အယူ။ (usually preceded by အယူ, but occasionally used singly, e.g., ယူဝါဒသည်ဆိုဘဲ).

ဝါပဏး (ငှာ) (*pron.* ဝပဏး), *n.* the long-tailed malkoha, the large bottle-green cuckoo, with long tail.

ဝါယာမ (Pali), *n.* diligence, industry, ယုတ္တ (ယုံ့ထ).

— ယုတ်, *v.* to be diligent, industrious; ဝါယာမရှိက်။ အယုတ်ဆိုတယ် ဝါယာမရှိက်ထည်။

ဝါယော (Pali), *n.* the air, ထေဝါယောခေါ်။ ထေဇာထေဝါယောကြသည်။

ဝါရန်း (Eng.), *n.* a warrant.

— ကပ်, *v.* to attach, as property in a legal process.

ဝါးခွါ, *v.* to remove a warrant of attachment.

—ထ, *n.* same as ဝါးခွါ။

—ထုတ်, *v.* to issue a warrant.

—ပြေး, *n.* a fugitive from justice (a proclaimed offender).

—ဖမ်း, *v.* to issue a warrant for the distress and sale of movable property.

—ထိမ်း, *v.* to recall a warrant.

ဝါးနာ (Pali), *n.* natural bent, inclination, not common to the whole species; ထုံခြင်း။ ဟုတ်စွဲ (စွဲ) ထင်းခြင်း။

—ထုံ, —ဝါ, —ရှိ, *v.* to have such bent; စွဲထုံဝါသနာထုံ၏သား။ ကျွန်ထော်ညိုခြင်းကိုဝါသနာပါသည်။ ကျွန်ထော်မှစာပေကျမ်းဂန်ဝါသနာရှိသည်။

ဝါး, ၁, *n.* the bamboo.

—ထပ်, *n.* bamboo shingles.

—ထတုံး, *n.* a pack or bundle of bamboos made up for rafting.

—ခုတ်, *v.* to cut bamboos (for some future use).

—ခေါင်း, *n.* the hollow of the bamboo; ဝါးလုံးခေါင်းထဲမှာထသောထုံ, “like the moon shining in a hollow bamboo,” as in the way of a talented person living in obscurity.

—ခြင်း, *n.* split bamboo.

—ချေပ်, *n.* a species of thorny bamboo; *comp.* ကြာတ်ဝါး။

—စွင်းနက်, —စွင်းမြူ, —စွတ်ကြီး, —စွတ်ငယ်, —ပြောင်, —ဖထောင်း, —ခဲ, —မိုးဝါး, —မျက်ဆန်ကျယ်, —သွတ်, —သီးရွှာ, varieties of the bamboo, [ထင်းဝါး used for making mat walls, ဝါးဖြူ for flooring, and သိုက်ဝါး for rafters].

—ဆပ်, *n.* a bamboo joint.

—ဗွတ်, *n.* pincers made of bamboos, bamboo stocks.

—ထရံ, *n.* bamboo mat-walling.

—ထဲ (ထဲ), ထကျောက်, *n.* tabasheer, a silicious substance secreted from some bamboos.

—နက်, *n.* (the *Gigantochloa macrostachya*); နွယ်, *n.* (the *Dinochloa Maclellandii*), varieties of the bamboo.

—ဝတ်, *n.* the thin sheath which envelopes a bamboo sprout.

—ဝိုး (pron. ဝိုး), *n.* the elephant bamboo.

—ဖြူကလေး, *n.* the *Gigantochloa albociliata*, an evergreen, densely-tufted bamboo, growing to the height of 20 or 30 feet. It is marked by minute white bristles.

—ဖောင်း, *n.* a bamboo raft.

မြို့မှာနေထိုင်စေတော်မူသည်။ မိမိမိတ်ကိုမဆုံးဖြတ်နိုင်အောင် ၆၆၆ကိစ္စဖြစ်နေသည်။

၆၆၆ (Pali), *n.* knowledge, wisdom, ဝိညာဉ်။ [The Burmese in a jocular way often call a person who does anything particularly well, or has a stroke of good luck, as '၆၆၆,' an abbreviation of ၆၆၆သည်လူ၆၆၆ပါသည်။ ကောင်းမြော်၆၆၆။ ထွေထွေအရာသည်၆၆၆။]

—ထို or ထိုရ် (ရ်) (*pron.* ၆၆၆) (Pali ထေရော, great), *n.* one possessed of certain miraculous powers. (၁) ပုဂ္ဂိုလ် (၂) မိစ္ဆာဓာတ်။ (၃) အာသဝေတ။

—ဝရ (ဝ), *n.* magical or supernatural skill.

၆၆၆ (၆၆၆) (Pali ၆၆၆), *n.* the soul; *comp.* ၆၆ and ၆။

၆၆၆ (Pali), *see* above, "the meaning of winyana may be learnt in this way. The watchman of a city remains in its centre, at the place where the four principal streets meet; by this means he can discover who comes from the east, and who from the south, or the west, or the north; in like manner form is seen by the eye, sound is heard by the ear, odour is smelled by the nose, flavour is tasted by the tongue, contact or touch is felt by the body, and thoughts are perceived by the mind; all these things are discovered or ascertained by means of winyana." —M.B.

၆၆၆, *n.* the organs of intellect or thought, *see under* ၆၆။

၆၆၆ (Pali ၆၆၆), *n.* intention, ဆန္ဒ, witarka (၆၆၆), reasoning, discussion, doubt, deliberation, consideration of probabilities, mental anticipation of alternatives, conjecture, from the root *wi*, implying discrimination, and *tar-ka*, to reason or doubt." —Wilson's Sanskrit Dictionary.

—၆၆၆, *n.* consideration and investigation collectively, "wicha, investigation, examination, continued impulse or tendency, that which prolongs the witarka that has arisen in the mind, as the sound that continues to proceed from the bell. The property of wichara * * * is that of investigation; thus when a gong is struck by a mallet it gives forth sound, the stroke is witarka and the sound is wichara." —M.B.

၆၆ (Pali), *n.* a path (of the sun), of which there are three, namely, အနန္တဝိမ္ဗ, the inner path; ဝိမ္ဗ, the middle path; and ဗဟိဝိမ္ဗ, the outer path.

၆၆၆ (Pali ၆၆၆, ဆုမြင်း), *n.* rules, particularly such as relate to the conduct of priests; ဂုဏ်းလုပ်ငန်း, one

သားနှင့် မထူအောင်ဟန်ထောင်၍ ပိထုပ်နေသည်။ ကြိတ်ခိုးစင်ငါးကင်ချောင်း သည့်ကြိတ်ကတ်။ ပိထုပ်ပါနှင့်ကြောင်ချင်ဆိုထေပါမည်။ အကြိတ်သားနှင့်ပိထုပ်ပါနှင့်။

ဝိဝေ၊ —ဥာဏိ, *see under* မဟာကင်။

ဝိသယ (Pali), *n.* an idea, or the forming and retention of an idea ; ညာဏ် (ဥာဏိ) ထည်အာရုံကိုအမြဲပိတ်ခြင်း။

—ရုပ်, *n.* matter which is perceived by the senses (*comp.* ဗဟုဒရုပ်) or of which an idea is formed.

ဝိသုဒ္ဓိနတ် (Pali ဝိသုဒ္ဓိ, pure), *n.* an areeyah (အရိယာ).

ဝိသေသ (Pali), *a.* or *adv.* exceeding, extraordinary, အထူး။

ဝိသေသနာ (Pali), *n.* a modifying word, whether adjective or adverb [တရိယာဝိသေသနာ, an adverb ; နာမဝိသေသနာ, an adjective] .

ဝိသထိ (Pali), *a.* twenty, နှစ်ဆယ်။ ၂၀။

ဝိသထိမ, *a.* the twentieth, နှစ်ဆယ်မြဲသေ (rare).

ဝိးစားစား, *n.* a mite, grain, &c., used only in the following.

—ထို, *v.* to come within a grain, a hair's breadth, &c.; စားစားကထေးထိုး။ ဆိတ်စာကထေးထိုး။ ဆိတ်စိကထေးထိုး။ ထိဆိကထေးထိုး။

ဝုတ်ဝုတ်မြည်, *v.* to grunt, as a hog.

ဝေ, ၁, *v.* to be misty, darkish, dusky, မှုန်မို ; to be giddy, dizzy, မှုန်မို။ [to be bewildered, သည်လူဝေနေသည်] နှင်းဝေ။ မြိုဝေ။ မျက်ဝေ။ ဝေဝေထေရှိသည်။

—ထိဝေလင်း, *n.* the twilight of the morning, dawn of day.

ဝေ, ၂, *v.* to bubble and run over, ဂွက်၍ထွ် ; to be flowing, rich, luxuriant, as flowing dress, and as trees whose branches run over ; ထင်းဒိုးဝေထိုးလက်မခိုင်ဘူး။ ပင်ဆယ်ဝေသည်။ ဝေမြိုင်သာဝေ။

—ဆာ, *v.* same, in the latter sense ; သည်မိန်းမထဘီ (ထမီ) ဝတ်သည်မှာ။ ဝေဝေဆာဆာရှိသည်။ သစ်ပင်ဝေဝေဆာဆာရှိသည်။

—ဝါး, *v.* same (generally used in a reduplicated form, *e.g.*, အဝတ်အဝါး ဝေဝေဝါးဝါးရှိသည်) ; သည်သစ်ပင်အဝတ်အရွက် ဝေဝါးဝါးရှိသည်။

ဝေ, ၃, *v.* to distribute, dispense ; ဥစ္စာထိုဝေ။ ထိုထိုဝေ။

—ချင်း (ခြင်း), —ခွဲ, —ပန်, *v.* same ; အညီအမျှဝေချင်း (ခြင်း) ထိုယူကြသည်။ [Note.—ဝေပန် also means to distinguish, discern, *e.g.*, မှူးမတ်ထိုသည်း။ ဤသူကား။ မင်း၏သံလျက်၌သာအခွင့်လျှော်အောင်ဝေပန်တတ်၏။ တော်သည်မတော်သည်ထိုဝေပန်ထိုးဖွင့်ပြောတတ်သည်။]

—ဂ, —မျှ, *v.* to distribute equally.

—ဝု, —ဝံ, *n.* a share, အစုသင့်။

—စုကျ, —ဝံကျ, *n.* same ; *v.* to fall to one's share, be one's portion in a distribution ; ခင်ကျားအတွက်ဝေစုကျသတ်ထောက်ရသထံ။

၁၀, 4, *vulgar* [*i.e.*, inelegant], a term of compellation, masculine or feminine, used by men or women; ငြိမ္မေ။

ဝေဇနိ (ဝေ) (Pali ဝေဇနိယော), *n.* a graduated roof, ထိဆင့်ပြထား။

ဝေဒနာ (Pali), *n.* sensation, ခံစားခြင်း; “Wédanā, sensation, as that of flavour, like the king who eats delicious food. The property of wédanā is sensation or experience;” ဒုက္ခဝေဒနာ (ခံစား) ထုဝေဒနာ (ခံစား) — M.B. Childers says: “The three vedanās or sensations are sukhā (ထု) vedanā, dukkhā (ဒုက္ခ) vedanā, and adukkhamasukhā (အဒုက္ခဓမ္မေ) vedanā, pleasant sensation, painful or disagreeable sensation, and sensation which is neither pleasant nor painful.”

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of susceptibility or sensation, *see under* ခန္ဓာ။ “The Wédanā khando, or sensations, are six in number. They are produced by communication with that which is agreeable, disagreeable, or indifferent.” — M.B.

ဝေနေယျ (Pali) (*pron.* ဝေနေယျ), *n.* a rational being, one capable of being instructed; ဆုဗ္ဗအပ်သောသူ။ ဝေနေယျသတ္တဝါ။ ချွတ်ထိုက်သောသတ္တဝါ။

ဝေဇမိက (ဝေဇမိက) (Pali), *n.* distribution; ဝေဒနိခြင်း။ ဝေဇမိကဖြူးကျေးကွန်ကြည့်၍မနေပါဘူး။ ဝေဇမိကပြပါ၏။

ဝေရာဝစ္စ (ဝေယာဝစ္စ) (Pali), *n.* a multiplicity of business; ဝေရာဝစ္စ (ဝေယာဝစ္စ) ကုသိုလ်။ ဝေရာဝစ္စ (ဝေယာဝစ္စ) များသည်။

ဝေရ် or ဝေရ် (Pali ဝေဝေရ်), *n.* a means, expedient, artifice, device, ဥပယ်။ ပရိယာယ် (not used in colloquial, but met with in composition); ထိုထိုပရိယာယ်။ ဝေရ်ထွယ်ထွယ်။ ဆင်စွယ်နားပန်း။ ဆင်လိုက်နားနှင့်။ ဤသို့ (ဥပယ်) ဝိနိဗ္ဗာန်။ ယုတ်မာလှသည်။

ဝေဠုဝန် (Pali ဝေဠုဝန်), *n.* a bamboo grove. The name of a monastery presented by King Bimbisāra (ဗိမ္ဗသာရမင်းကြီး) to Gaudama Buddha.

ဝေ, *v.* to run round (an object); ထည်, to wind as a river or road, ဖြစ်ဝေ။ လမ်းဝေ။ လေဝေ (to veer as the wind); ဝေသွား, to go out of one's way.

—ထည်, *v.* same, hence ထဝေထည်ထည်နေ, to hang about, hover round an object or thing, unwilling to leave; ထဝေ ထည် ထည် နှင့်ထည်အနားကတော့နိုင်ဘူး။

—ဝိက်, *v.* same; လမ်းဝေဝိက်နေသို့မရီးမတွင်။ စကားတည့်တည့် မပြောဝေ ဝိက်ပြောသည်။

ဝေး, *v.* to be far, distant, not near, မနီး [In a figurative sense to be remote to the subject, အကြောင်းချင်းဝေး။ နားဝေး။ သဘောဝေး, to be dull of discernment, obtuse [ဝေး is often used in

a disparaging sense speaking of a person's mental capacity, or of the improbability of a person's doing anything, as when actuated by mean, parsimonious motives, &c., *e.g.*, သူနှင့်အပိုကြီးဝေးနေသည်။ It is also used in a *good* sense as of the inconceivableness of a high principled man committing a base act.

ဝေးကွာ, *v.* same; ခရီးဝေးကွာ။ မြို့ချင်းဝေးကွာ။ လူချင်းဝေးကွာ လိုသတင်းစကားမကြားရပါ။

—လံ, *v.* same.

ဝဲ (ဝဲ), ၁, *n.* a whirlpool, eddy.

—ကြွေ, *n.* a large eddy, ခနောင်း။

—ကထော့ (*pron.* ဝဲကထော့), *n.* a whirlpool with a vortex.

—ကြိတ်ခွံ, *n.* the troubled state of waters caused by the meeting of eddies whirling about in opposite directions.

—စား, *v.* to erode a river bank as a whirlpool.

—ရတ်, *v.* to be sucked in by a whirlpool; လှေကိုဝဲရတ်ဆိုခြင်းသွားသည်။

—ဆန် (*pron.* ဝဲဆန်), *n.* a current running opposite to the main stream (a reflex current).

—မြေ, *n.* a rapid eddy.

—မှုတ်, *v.* to be thrown out by a whirlpool.

ဝဲ (ဝဲ), ၂, *n.* a roof in which one side projects over on the other.

—ချ, —လင်း, *n.* same.

ဝဲ (ဝဲ), ၃, *n.* the itch, the mange.

—ခြောက်, *n.* the common itch.

—စား, *v.* to be eaten away by itch or mange as the hair of a dog, bullock, &c.

—ရီ, *n.* the same in an advanced stage, but less than ယားနာ။

—စွဲ (စွဲ), *v.* to be infected with itch.

—ခု, *n.* the mange in horses, ဝဲ(ဝဲ)ဇးဝဲ(ဝဲ)ခု။

ဝဲ (ဝဲ), ၄, *v.* to sail round as a bird, to fly round without striking with the wings (ငှက်များဝဲ) စွန်ဝဲ (ဝဲ)။ အပင်ကောင်ရှိလို့လင်းတဝဲ (ဝဲ) သည်။ [to brandish a sword, weapon, or stick].

ဝဲ (ဝဲ), ၅, *v.* to speak with a foreign accent or brogue; စကားပြောသည့် အခါအသံဝဲ (ဝဲ) သည်။ မြန်မာ စကားပြောတွင် မူရင်းလိုပဲသည့်, when he speaks Burmese, his accent is foreign like an Arakanese.

ဝေ, *n.* a large state palanquin.

ဝေါဗလာ, *n.* same.

ဝေါခဲး (နဲ), *adv.* indicative of the sound which it imitates ; particularly applicable to the noise made by a ခဲး when it is fired ; ကင်းဝါးဝေါခဲး (နဲ) ဟောကုသည့် ခဲးဝေါခဲး (နဲ) ပြေးသည်။

ဝေါဟာရ (Pali), common parlance (ဝေါဟာရပညတ်, as prescribed or sanctioned by common parlance).

—ဝကား, *n.* same ; ဝခကားမဟုတ်ပါ။ ဝေါဟာရဝကားဖြစ်ပါသည်။

—ဝေသနာ, *n.* common-place religious instruction.

—ဘာသာ, *n.* common parlance.

ဝိုက်, *v.* to curve round, make a circuit partially or wholly.

—ကွေ့, more than ကွေး။ ထည့်ထည့်မသွားဝိုက်သွားသည်။ ထွန်နှင့်ဝိုက်လှည့်သည်။

—ကျို (ကြို), *v.* to come round one coaxingly, ဝကားဝိုက်ကြိုပြော။

ဝိုင်း, *see* ဝန်း ; to do jointly, by joint effort, to shake round as rice in a shallow-bottomed basket (ဝံထောနှင့် ဆံဝိုင်း), *n.* a circle of people, whence ကြက်ဝိုင်း, ခဲးဝိုင်း, ထည်းဝိုင်း, a fair ; ငမြဲဆွေမျိုးငြိမ့်ကိထောင်မကျအောင် ဝိုင်းပြီး ထက်သေခံကြည့်အတွက်သာအပြစ်မှချင်းသာသည့် လက္ခဏာရှိသည်, it is probable that it was only owing to his relations combining together and giving evidence in order that he should not go to jail that Nga Phyu escaped punishment ; [to be round, surround as a forest, a range of mountains, a river or sea, မြို့ကိထောဝိုင်းနေသည်, or တောင်ဝိုင်းနေ၊ မြစ်ဝိုင်းနေ၊ ဘိတ်ပြည်ကိုပင်လယ်ဝိုင်းနေသည်]။

—ညီ, *v.* same, 2nd def. ; သည်ဝန်းကို ဝိုင်းညီဖို့ ချီကြပါ။ လူထူထောင်ထည်းကိုအများဝိုင်းညီခိုက်ကြသည်။

—ထား, —ဝိ, *v.* to besiege or encompass a city, *e.g.*, မြို့ကိုထံဝိုင်းထားသည်, to hem in, to surround (as a body of police) a gang of dacoits or in surrounding a house in which they are concealed, or in surrounding a house as a gang of dacoits about to commit a dacoity ; ရွာသားများသူရီးများကိုဝိုင်းထားသောကြောင့်။ သူရီးများ ကအထင်းအဓမ္မထားထွန်ထိုးဖြင့်ခတ်ထိုးထွက်ပြေးကြသည်, owing to the villagers having hemmed them in, the thieves cut their way through by main force (to surround as a moat surrounds a city, မြို့ကိုကျုံးဝိုင်းပါသည်)။

—ဖွဲ့, *v.* to form a circle of people, tents, &c. ; ဝိုင်းဖွဲ့ကြက်ဘိုက်။ ဝိုင်းဖွဲ့ဝကားပြော။

—ဝန်း, same as ဝိုင်း, 1st def.

ဝိုးဝင်း, *v.* to be brilliant, shining ; used adverbially ; ထွန်ဝိုးဝိုးဝင်းဝင်း ဖြတ်သည်။

မိုးဝါး, *v.* to be obscure, to be doubtful, uncertain, but used only in some adverbial form, as မိုးတိုး ဝါးထား (pron. မိုးမိုးဝါးခါး), obscurely, dubiously ; နာမည်ကိုရုတ်တရက်တတ်ဖော်ထိုးပေးထားခြင်းသည်။

မှတ်, *v.* to hide, secret, conceal ; rare in colloquial, မှတ် being used.

—ထာ, *v.* same.

မှန်, *v.* to rise, burst up, to be strong, violent (infrequent). Der. ကျော်မှန်း။

—ထက်, *v.* same ; အာဏာဝန်ထက်။ အာဏာဝန်ထက်ပျံ့နှံ့ကျော်ကြား။ ထန်မိုးမှန်ထက်သည်။

—ဝှာ, *v.* same. Der. အဝှန်းအဝှာ။

မှမ်း, *v.* to be low and level, as ground occasionally covered with water ; သည့်နေရာမှာ မြေမှမ်းနေသော ကြောင့်ရေဝပ်သည်, in this the water lodges because the ground is low ; [to assess to thathaméda revenue as thamadhis (assessors) ; သမာဓိမှမ်းကြေးစာရင်း, the roll of a village after the assessment has been fixed by the thamadhis ; မှမ်းမကောသူသဘောမရှိက်ညီထွေကျင့်ထက်စ။

မှေ (from မွေ), *v.* to push with the head, or horn, or tusk, to propel violently, မွေ။ နှားချင်းမှေကြသည် ; (မွေ, which has the same meaning, is probably a corruption of မွေ) မွေ in *composition* is also applied to the rushing velocity of the wind against anything, *e.g.*, ထေမှေ၍မတိမ်းနိုင်သောတစ်ခုခုကဲ့သို့။ “ Like the tempest-beaten, solid, immovable rock.”

မှေ, commonly မွေ, *n.* the testicles.

—မှေ, *n.* same.

—အိတ်, *n.* the scrotum, လိန်ဥ။ ကပ်ဖတ်အိတ်။

—ထုတ်, —ထိုး, *v.* to castrate, အထိုးထုတ်။ သင်း။ ဆုမွ။ ကွပ်။

မှီး (မှီ), *v.* to praise, laud, extol, မှီးမွင်း (not used in colloquial).

—မှီး, *v.* same (not used in colloquial) ; မှီးမှီးအံ့သောက်။ စထုမြောက်မှီးထိုးအောက်ရှိမြင်းငယ်ဆိုးဖြစ်လျက်။ အမှ်ပြည့်မှီး။ ရက်ဖြင့်လွန်သည်။ ညီမွန်မင်းလှ။ သံဝေ။ ရံမတ်မှီးမှီး။

(The thirtieth consonant in the Burmese alphabet.)

ဆ, *i.* *v.* to give, offer ; scarcely used singly. Der. ဆက်သ။ ရှိသ။ ပြသ။

—ရောက်, *v.* to present from a distance ; ဆက်သရောက်လိုက်ပါသည်။ ဥစ္စာပစ္စည်းရှိသရောက်လိုက်ပါသည်။ မေတ္တာရှိသရောက်လိုက်ပါသည်။

ထ, 2, *v.* to repair the outside, to make anew, do afresh, do over again, improve the appearance; ဆောက်ကျသ။ (ထားဆေးသားထုန်ဆော့ကြောင့်သပေးလိုက်ပ။) ပုဆိန်ကျသ။ စားပွဲဆေးယောင်းထိုက်လိုက်ပါ [to 'trim' the lower extremities of the moustaches, ကြင်စွယ်သ။ ထားနှင့်သ။]

—န, *v.* same.

ဆ, 3, an abbreviation of the connective သည် or သော။
သက်, 1 (from အသက်, life).

—အို, —ကြီး, *n.* same as next; သက်ကြီးစကားသက်လေကြား။ သက်ကြီးရွယ်ရင့်။

—ကျား (from အသက်, life, and ကျား, to be of different colours), *n.* an old man or woman [သက်ကျားအို, this term of appellation is only used in the absence of a person].

—စေတင် (from စေ, to be complete), *v.* to make offerings equal in number to the years of the offerer's life; ဆွမ်းစေတင်သက်စေတင်။ မီးသက်စေတင်။

—စောင့်ဆေး (*pron.* သက်စောင့်အေး), *n.* medicine to preserve life, အာယုဉ္ဇနဆေး။

—စောင့်သွေး, *n.* the radical part of the blood, ပထဝီသွေး (သက်စောင့်သွေးကြော, the carotid artery).

—စွန့်ကြိုးပန်း (*pron.* သက်စွန့်ကြိုးပန်း), *adv.* in the way of performing service with untiring zeal and indomitable courage (even at the risk of one's life); သက်စွန့်ကြိုးပန်းအမှုထော်တမ်း။

—တိ (from တာတိ, ပတာတိ, &c.), *v.* to have a natural turn or disposition for anything; ဝါသနာရှိ။

—တူရွယ်မျှ (ရှိ), *v.* to be of the same age.

—ထော်စောင့် (*pron.* သက်ထော်စောင့်), *n.* one who had charge of the king's person; *comp.* ကိုယ်ခံထော်။

—ဖျောက်ဆွမ်း, *n.* rice offered on a person's decease; ဆွမ်းစင်္ကြံ။

—ကြွေးချ, *v.* to heave a deep sigh (?) မိတ်ဖုထိုက်ကြွေးချ။ ခေမောပန်းပန်းသက်ကြွေးချ။

—ရှိသက်ပဲ့, *n.* things animate and inanimate [a term applied to property]; သက်ရှိသက်ပဲ့အကျန်ပေးသည်။ သက်ရှိသက်ပဲ့အကျန်ထိမ်းသည်။

—စေကြင်ပေ, *n.* a poetical term for a husband or wife ["sharer of (my) life and loving companion"].

သက်, 2, *v.* to go down, descend, ဆင်း; to take place as pity (တရုဏာသက်), love, &c.; to take effect as the poison of the *theet-say* gum (သစ်ပေး), hence ထသက်သက်, in the way of longing desire.

သက်ဆိုင်, *v.* to belong, to be connected with, have relation to, to apply ; အသီးသေဆုံးသည်ရှိသော်။ သားသွီးအမွေခံမရှိကားမြီးဦးကအမွေ ကိုသက်ဆိုင်ပိုင်ထိုက်သည်။ ဤပုဒ်သည်။ ကာလကတ္တားမြို့မှ ဆုံဆိုင်မြို့မများအ ထွင်းရှိပုလိပ်ရာဇဝတ်အမှုထမ်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အခွန်ထောင်နှင့်သက်ဆိုင် သည့်ဥပဒေ။ တရားမနှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေ။ ရာဇဝတ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်ဥပ ဒေ။

—ရောက်, *v.* [to befall, as a calamity, ဆေးသက်ရောက်။ ရောဂါသက် ရောက်] ; မေတ္တာသက်ရောက်, to be in force, to be extended to as a law, statute, Act, *e.g.*, ဗြိတိသျှဇွန်နယ်နိုင်ငံတော်တဝှမ်းသက် ရောက် ဆက်ဆံသည့်, “extended to the whole of British India” as an Act or statute.

—လာ, —ဝင်, *v.* to entertain affection towards another ; မေတ္တာ သက်လာ။ မေတ္တာသက်ဝင်။

—သွယ်, *v.* to connect one with another.

သက်, 3, *v.* to be moderate.

—သက်, *adv.* moderately, pretty, not very [slightly] ; သည်သတ် ထဲမှာ စပါးပင်သက်သက်ကလေး သာရှိသည်။ သည်မြို့မှာသရက်ပင်သက်သက် သာရှိသည်။ ကျောက်ပေါက်မသက်သက်ကလေးရှိသည်။

—သက်သာသာ, *adv.* same ; ထိုအခါမထိမေလော နတ်သွီးသည်။ ပန်းစည်း ကိုပိုက် ချီသကဲ့သို့။ ဘုရားလောင်းကို လက်နှစ်ဘက်ဖြင့် သက်သက် သာသာချီ ဆောင်ပြီးလျှင်။ ချစ်တွစ္စာသောသားငယ်ကို အခိုက်သကဲ့သို့လိပ်မွေတွစ္စာသော ရင်ဖြင့်ပိုက်နှိကောင်းကင်ခရီးဖြင့်ဆောင်လေ၏။ သက်သက်သာသာနှိပ်။ သက် သက်သာသာပြော။ သက်သက်သာသာသွား။

—သာ, *v.* to be moderate (*intrans.*), be relieved, obtain ease, be comfortable, recover [to abate as paroxysms of pain, or as cold and heat] ; အချင်းသက်သာ။ အပူသက်သာ။ ရေစီးသက်သာ။ လေတိုက်သက်သာ။ ဆေးတည့်လိုသူမေသက်သာသည်။ (သက်သောင့်သက် သာ has a similar meaning to သက်, *e.g.*, သည်သူစကားပြောသည် မှာသက်သောင့်သက်သာတယ်ရှိပေသည်။) [to be ‘mild’ as a flavour or odour, *e.g.*, that of a cheroot ; ဂေါ်ရင်ချီဆေးလိပ်လောက်အနံ့ သက်သာပါ] .

သက်, 4, *v.* to be mere, clear, nothing else (obsolete).

—သက်, *a.* mere, as မေတ္တာသက်သက်နှင့်ပြုသည်, to do it from mere affection ; ခင်ဘျားကို တျှန်တော် ဧစ္ဆာချင်ဆို သက်သက်, merely be- cause I wished to meet you, sir [*adv.* at all, in *negative sentences* ဖြစ်အထွင်း, as သက်သက်မရှိ, there is none at all].

—မဲ့, —သက်မဲ့သား, *adv.* at all, without aim or purpose (သက် သက်မဲ့သည်နေသည်), without cause or reason, wantonly (သက် သက်မဲ့သာနှိပ်စက်သည်), နိသက်သက်အကြောင်းမဲ့စော်ကားသည်။ “He was insolent without rhyme or reason.”

သကတံ (Pali သကတ္တ), *n.* the substratum of matter [a book pertaining to Pali grammar (သဒ္ဒါ) သကတံကျမ်း]. [It is said that သကတံ also means "extraordinary reputation, prestige and ability"; ဂုဏ်အလူးသက္ကိအလူး 'သကတံ' ခေါ်သည်။ ဂုဏ်သကတံ ခြီးသောသူ။ ဂုဏ် (ဂုဏ) ကျေးဇူး။ (ကျေးဇူးခံစား) သကတံ။ တတ်သော ပညာ၊ သီတ၊ သမာဓိ]။

သကဒါဝံ, *see* သကဒါဝါဝိပလ္လဝနံ။

သကဒါဝါဝိ (Pali), *n.* the second state attained by an areeyah (အရိယာ). "The path Sakrádagami is so called because he "who enters it will receive one more birth. He may enter this path in the world of men, and afterwards be "born in a déwa-loka, or he may enter it in a déwa-loka, "and afterwards be born in the world of men. It is divided into 12 sections. * * * There is the being that "has entered the path Sakrádagami (from *sakrat*, once, "and *ágámi*, came), so called because he will once again "receive birth in the world of men; he has rejected the "three errors overcome by the man who has entered Sowán " (သောတာပန်), and he is also saved from the evils of Káma-rága (ကာမရဂ) and the wishing evil to others."

—ဝဋ်, *n.* the duties of said state.

—ဓမ္မဌာနံ, *n.* one who has performed the duties of said state.

—ဗလဌာနံ, *n.* one who has attained to the reward of said state.

—ဒိဝံ, *n.* the reward of said state.

သက္ကတနိ, *n.* a kind of umbrella.

သက်ကထံ, *see* သက်ကထေ, *n.* a kind of grass, သက်ကထံ ၁၀ ၀၆။

—ဌြံ, *v.* to weave said grass [so as to be ready for thatching.—S.], *n.* a stick of grass so woven.

သက္ကရာဇ်, *n.* an era, epoch, date, year (ခုနှစ် သက္ကရာဇ်) ကောဇာ သက္ကရာဇ်။ သာသနာသက္ကရာဇ်။ written engagement, obligatory writing, စာချုပ်, သက္ကရာဇ်ချုပ် [a private birth-register, မွေးဖွားသည့်သက္ကရာဇ်။ မွေးဖွားသောနေ့ရက်ကိုသက္ကရာဇ်ချုပ်၍ထားသည်], said to be derived from သက္ကရာဇာ။ [သက္ကရာဇ် or သက္ကရာဇ်စာချုပ်. In Upper Burma a mortgage bond, hitherto *usually* written on ထန်းပိုးရွတ်—so called, probably, because such documents almost invariably begin with the *date* the mortgage was made. These documents were also written on ဖုရုဒိတ်].

သက္ကထာတ် (Eng. thick cloth), *n.* woollen cloth, broad cloth, [serge, tweed]. [In the Malayalam language "shakalathu," a corruption of the Portuguese word *escarlatto*, signifies a blanket of scarlet material. The Burmese word is more likely, in the opinion of the compiler, to be a corruption

of the Malayalam word than of the English one "thick cloth." It is, however, probable that the Portuguese word "escarlatto" is but a corruption of the *Persian* "saqalát," "siqalat," or "suqlat," meaning "scarlet cloth" * * * *
 "It seems to have been the name of a stuff which was frequently of a scarlet colour, and hence to have become the *name* of that colour."—Skeat's Etymological Dictionary of the English Language. [Even to this day the သတ္တထံ ဓာတ် used by Burmans is more frequently of a scarlet than any other colour.]

သတ္တထံအင်္ကျီ, *n.* a coat or jacket made of cloth, flannel or serge.

—တြတ်နာတ် (rat's ear), *n.* fine woollen cloth, cassimere, flannel.

—စောင့်, *n.* a flannel blanket.

သက်ငယ် (*pron.* သက်ကယ်), *n.* a kind of grass used in thatching.

—ထွင်း, *n.* a patch of thatch-grass.

—တြီး, —ထွင်း, *n.* varieties of thatch-grass.

—ပေါ (*pron.* သတ္တထံပေါ), *n.* a sheaf of thatch not yet woven (having no သက်ငယ်ထံ); သက်ငယ်ထံပေါ။ သက်ငယ်အပေါအမိတ်။ နှုတ်ခင်းမွေးသက်ငယ်ပေါနှင့်။

—ပြင် (—ပျင်), *v.* to weave the said grass [so as to be ready for thatching], *n.* a stick of grass so woven.

—မီး, *v.* to thatch with the said grass.

သက်တံ, *n.* a rainbow (also vulgarly called မိုးထပ်စိုင်း) (သက်တံရေသောက်, to have the appearance of dipping into a stream or sheet of water, as either or both ends of a rainbow); *comp.* မိုး, a kind of disease [a carbuncle] [ဝမ်းတွင်းသက်တံ, abscess of the liver ?]

သက်ရင်း, *n.* a kind of tree, of which there are many varieties.

—ကထေဝ် or ကထိုး, *n.* the Rangoon croton plant.

—နီ, *n.* the wild croton.

သက်တံ, *n.* wind, power of respiration, strength of lungs.

—ကောင်း, *v.* to be long-winded.

—ကွဲ, *v.* to be broken-winded.

—ပျက်, *v.* to have the respiratory organs deranged.

—မီး, *v.* to be out of breath, to pant feebly and faintly; less than ထိုက် (seldom, if ever, used in colloquial).

သက်သေ, *n.* a standard, settled rule or measure, a pattern, representative, &c; a witness, anything that affords evidence or proof; illustration, testimony, evidence; သက်သေသက်ကာ

သက်သေခံ, *v.* to bear witness, give testimony ; *n.* a witness ; သက်သေခံဥပဒေ, the Evidence Act ; သက်သေခံချက်, the statement or deposition of a witness.

—ဝရိတ်, *n.* witness' expenses (usually in a criminal case).

—ထည့်, —ထား, *v.* to make a witness, appoint to be a witness.

—ထုတ်, —ပေး, ပြ, *v.* to produce evidence, show proof ; သက်သေထောက်ခံပြ။ သက်သေထင်ပြ။

—သခေ, *n.* a witness, testimony, evidence.

သကာ (*pron.* သဂါ), *n.* unrefined sugar, the hardened sediment of molasses or treacle, whether made from the palm or cane, muscovado.

သကျ (*pron.* သက်ကျ) (Pali), *see* သာကီဝင်။ သကျပုတ္တ။ သကျရာဇာ။

သကျက်, *n.* the *Pandanus fœtidus*, an evergreen.

သကြည့် (*pron.* သပြည့်), *n.* open work in wood, ornamental of palaces, monasteries, &c., သကြည့်ထောင်။ သပြည့်ထောင်အပြောက်။

သကြား (သိကြား) ? ၁ (Pali သက္က), *n.* a superior order of nats, 33 in number, in the second stage Tawutisá (တသသိတိ) of the inferior celestial worlds (နတ်ပြည်).

—ပေါက်, *n.* a hole in the ceiling of the king's palace (on the north side) to admit the passage of the သကြားမင်း, also called မင်းဆန်းပေါက် ; the holes on the upper surface of a harp to improve the sound ; also called နတ်သမီးပေါက်။

—ပေါက်ပေါက်, *n.* a kind of stone, ရွှေသွေးကျောက်။

—မင်း, *n.* the sovereign of ထာဝေတိတိာ။ [Sekra or Indra]. နတ်ထုရင်။

—ထောက်စာ, *n.* a species of reptile.

သကြား, ၂, *n.* sugar ; မှန်ရောင်သကြား, crystallized sugar.

—ခဲ, *n.* sugar-candy.

—ချက်, *v.* to make sugar by boiling, &c.

—ချက်သမား, *n.* a boiler of sugar.

—ဆူးပေါက်, *n.* a kind of cake made of the ground-nut (မြေပဲ) and sugar.

—မွှ် (*pron.* သကြားမွှ်), *n.* same as သကြားခဲ။

—ဗုတ်မွှေး, *n.* brown sugar ; သကြားဒိုဗါယာ။

—မုန့်, *n.* sugar-cake.

—မှီ, *n.* same as သကြားခဲ။

သခင်, *n.* a master, lord, အရှင် [In Lower Burma this term is applied in a most indiscriminate manner and has lost its

original value. It has now become the mere equivalent of the English Mr.] ; formerly in Upper Burma very often applied to the *wives* of high officials.

သခင်ဘုရား, *n.* same, but more respectful and reverential.

သခွတ်, *n.* a kind of tree [the *Spathodea Rheedii*].

—မိ, *n.* the *Stereospermum chelonoides*.

သခွား, *n.* the cucumber ; ခေတ္တသီး သခွား, the common kind.

—ကောက်ရင်, —မိကျောင်းဥ, —ထင် (—ကောက်လှိုင်), varieties of the same.

—ငမြတ်, *n.* a sour kind [ချဉ်း.—S.].

—မ, *n.* the musk-melon.

—မွေး, *n.* same.

သင်, 1, *n.* the *Thalia cannæformis* [*Maranta dichotoma*].

—ဈာ (pron. သင်ဈာ), *n.* a mat made of the stalk of the above plant.

—ဖြိုး (pron. သင်ဖြိုး), *n.* a finer kind. [The upper part of the mat is designated ဆင်ဖြူဝတ် and the lower ဆင်ဖြိုးဝတ်။ The blackness of the strips interwoven in some 'thinbyus' is produced by a dye prepared from the bark, or leaves, of the ဆီးဖြူပင်။ A finely-woven သင်ဖြိုး is called "သင်ဖြိုးချော," one for sleeping on "ဆိပ်ခံသင်ဖြိုး," and one for sitting on "နေရာထိုင်သင်ဖြိုး ;" သင်ဖြိုးခင်း, သင်ဖြိုးဖြန့်, to spread a ('thinbyu') mat as when receiving visitors. Ejecting water from the mouth on the prepared strips of the သင် plant, to render them pliant for weaving, is termed ဝါးထင်ချော (pron. ဝထင်ချော) မှတ်].

သင်, 2, *pron.* thou, you, *mas.* or *fem.*, see Grammar, sec. 77, occasionally used in colloquial, *e.g.*, သင်ကဲ့သို့သောသူမရှိ။ သင့်ဥစ္စာ မှန်၏လား။

သင်, 3, *v.* to learn, acquire knowledge or skill [to teach ; also has the same meaning as သင်္ဃာပေး] ; သူငယ်များစာသင်ကြသည်။ အထက်မြင့်မှအတတ်ကိုသင်သည်။ ဆရာထည့်များကိုသင်သည်။ သူသင်္ဃာပေး လျှောက်ပြောတတ်သည်လျှောက်သူများသင်ထိုပြောစတတ်သည်။ [to 'tutor' or 'coach' as a witness].

—ကြား, *v.* to learn, receive instruction ; စာပေသင်ကြားခြင်း။ ထက်မှ ပညာသင်ကြားသည် also has the same meaning as သင် in the last sense, *e.g.*, ထထွတ်ထွတ်သင်ကြားသည်။ ထမြားထသင်ကြားခြင်း ကြောင့်ပြောဆိုသတည်း။

သင်ချ၊ *v.* to teach, as a schoolmaster ; one kind of သွန်သင် ; သင်ချ is in less frequent use than ဂွီချ (စာပေဂွီချ) ; ထေထံသည့် ပညာထိုသင်ချထိုပေးသည်။

—ပေး, —ဂွီ, *v.* same ; သည်အထက်ထိုသည်သူသင်ပေးထိုထက်သထေ။ ထေန်း သန့်သင်ဂွီ။ စာပေသင်ဂွီ။ စေခင်သင်ဂွီ။ [သင်ပေး also has the same meaning as သညာပေး.]

—ဂွီး, *v.* to learn and store up ; ထံခွယ်စဉ်ကပညာသင်ဂွီးခြင်းကိုပြုသည်။

သင်, 4, *v.* to pull off, skin, နှင်, နှာ, နှေး [less elegant in this sense than နှင်။ နှာ။ ဌာတ်ပျော့သီးအခွံသင်သည်။ ရှောင်သီးအခွံသင်သည်။ သခွါး သီးအခွံသင်သည်။ ထံပုရာသီးအခွံသင်သည်။], to clear, disencumber [မြည်မျက်သင်သည်။ ထောင့်ကို သင်မြင်သည်။], ထွင်, ဖြေ, ဖျင်. Der. ထုတ် သင်။

—ထွင်, *v.* same, 2nd def. [rarely used in combination in colloquial].

သထေ (from သားထေ), *n.* the young of animals ; used in combination with the names of brute animals, as နှားသထေ, a calf ; ကြက်သထေ, a young fowl, a chicken ; ဂျီသထေ, a young barking deer, &c. [more elegant than နှားကထေး။ ကြက်ကထေး ဂျီကထေး.]

သဗို, *n.* ; see ထဗို။

ထက်န်း, 1 (*pron.* ထပ်န်း), *n.* the *Hopea odorata* [this tree furnishes a valuable timber useful for house posts and boats].

ထက်န်း, 2, *n.* the garment of a priest of Buddh, composed of three pieces, namely, သင်းရိင်, ထိုထံထံ and ဒုထုန် "The precepts given in the Patimokhan relative to the dress of the priest of Buddha are numerous. He is permitted to have three robes, called respectively Sanghātiya (သံဃာဝါဒီ ဒုထုန်), Uttarasanggraya (ဥတ္တရသံဃာ) ထိုထံထံ, and Antara-wasakaya (အန္တာရဝါသက) သင်းရိင်."—E.M. "The 'Thingan' or Tsiwaran (စိဝရံ) is composed of three parts—the 'thinbaing,' resembling an ample petticoat, bound up to the waist with a leathern girdle and falling down to the heels ; the 'kowut' (ကိုထံထံ), which consists of a sort of cloak of a rectangular shape, covering the shoulders and breast and reaching below the knee ; and 'dugôt' (ဒုထုန်), which is a piece of cloth of the same shape, folded many times, thrown over the left shoulder when going abroad, and used to sit upon when no proper seat has been prepared ; [the သင်းရိင်, ထိုထံထံ and ဒုထုန် are collectively designated ထက်န်း ထိမ်ဝါဒိတ်]. The colour of these three pieces is invariably yellow ; the jack-tree sup-

"plies the material for dyeing the cloth ['thingans' are all so dyed with the flower of the roselle plant (ချဉ်ပေါင်ပွင့်), the leaf of the ခြံသတ် and the bark of the ညောင်နီ, and the leaf of the ထောက်ရတ်, and with ကျောက်ချဉ်, alum]. In order to maintain a spirit of perfect poverty among the members of the order of recluses, the Wini (ဝိနည်း) prescribes that the tsiwaran (စိဝရံ) ought to be made up with rags picked up here and there and sewed together; the rule in this respect, at least as far as its spirit goes, is thoroughly disregarded and has become almost a dead letter."—Bigandet's Life of Gaudama.

- သတ်နိုးတတ်, —ထွ, *v.* to make an offering of priests' garments.
- ကြီး, *n.* a double "thingan" worn only by rahans.
- ချဉ်, *v.* to wear the "thingan" as a novice (for the first time).
- ဆီး, —ဝတ်, *v.* to wear a "thingan."
- ဆိုး, *v.* to dye priests' garments, usually with a preparation made from the wood of the jack tree (*see under* သတ်နိုး).
- တန်းကြိုင်, —တန်းဝါး, *n.* a rattan or bamboo placed in a horizontal position for priests to hang their garments upon.
- မွတ်, *n.* a species of water bird.
- မွတ်ပျဉ်, *n.* a board for washing a priest's garments on.
- မှီ, *n.* a species of mushroom.
- သင်္ကာ (*pron.* သင်္ကာ) (Pali), *n.* doubt, suspicion; *v.* to doubt, be suspicious of, ယုံမှား။
- ကင်း, —ရင်, *v.* to be free from doubt, suspicion (သင့်သူအပေါ်၌ သင်္ကာမကင်း or မရင်။ မှီပါသည်။ ၎င်းအိမ်ကိုရှာရပါမှအားရမည်)။
- ချေ, —ရှင်း, *v.* to remove suspicion from; ခင်အားကျွန်ထောင်ကို မယုံထွင်ထုကြီးစုံရာနှင့်သင်္ကာရှင်းပါရစေ။
- မှီ, *v.* to be suspicious of [ယုံသင်္ကာမှီ။ ယုံမှားသင်္ကာမှီ are in more general (colloquial) use].
- သကြိန် or သင်းကြိန် (*pron.* သင်းကြိန်), *n.* a fabulous head, supposed to be in the charge of seven goddesses, who transfer it from one to another at the commencement of each year. This fable is said to have owed its origin to a dispute said to have arisen between a Brahma called by the Burmese Athi (အာထီ) and Sekra (ဆီကြား) regarding a mathematical calculation; each agreed that the one whose calculation was wrong should forfeit his head. The Brahma lost. The names of the seven nathamis to whom the head was confided were ဒင်္ဂီ၊ မဟောရက၊ ဂေါရဝသေန (or ဂေါရ)၊ ကညာ၊

၁၅၁။ ခုတ္တိတာ။ ဝတ္ထာ။ The Thingyan festival extends over a period of three days, designated respectively the အထက်နေ့၊ အချင်းနေ့ and အကျနေ့. [One of these days *always* falls on the 12th of April. The Burmese style the Thingyan period, in ordinary parlance, 'အခါထွင်း,' *pron.* အခါခွင်း |.

သကြိန်ကျ, —အထာကျ, *v.* the head is delivered over by a goddess.

—ချပ်, —အထာချပ်, *v.* it is passing from one to another.

—ခေါ်, *v.* the king's head is washed, သကြိန်ထေင်ခေါ်။

—စာ (*pron.* သပြန်စာ), *n.* a document annually composed at the time of the Thingyan festival, based on astrological calculations, and purporting to foreshadow the great events of the coming year. The royal Brahmins at Mandalay, sometimes aided by ministers, used to draw out this document. This was considered the *orthodox* သကြိန်စာ။

—ထက်, —အထာထက်, *v.* the said fabulous head reaches the hand of another goddess.

သင်္ခိတတရား [*n.* the state of subjection to the operation of the four prime causes (အကြောင်းတရား ၄ပါး), ။ကံ၊မိတ္တံ၊ဥတု၊ အာယာရတည်းဟူသောအကြောင်းတို့ဖြင့်ပြုပျက်အပ်သောသင်္ခိတတရား]။

သင်္ခိန, *n.* a shady place of retreat, a garden, grove, hermitage ; အရိပ်သင်္ခိန။ အရိပ်သင်္ခိနကြီးတို့သည်။ ကျောင်းသင်္ခိန။ ရသေ့ရဟန်းတို့နေထောကျောင်းသင်္ခိန။ ဓမ္မစက္ကယက္ကံဒေသနာထေင်။

သင်္ခါရ (Pali), *n.* the mutability of creatures, by which they are continually subject to destruction and reproduction ; သင်္ခါရသဘောတရား။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, *n.* the organs of destructibility and reproductiveness, *see under* ခန္ဓာ။

သင်္ခေပ (Pali အကျဉ်း), သင်္ခေပအားဖြင့်ဟောထေင်မူသည်။

—နည်း, *n.* a brief, summary manner (as distinguished from မိတ္ထာရနည်း, in a diffuse manner). These are not colloquial terms.

သင်္ချာ (Pali), *n.* calculating, computing, တွက်ခြင်း။

—အထတ်, *n.* arithmetic, ဂဏန်းသင်္ချာ။

သင်္ဂဟ (Pali), *n.* help, assistance, ထောက်ပံ့ခြင်း။ ချီးမြှင့်ခြင်း။

—တရားလေးပါး, *n.* the four rules of kindness by which a king ought to govern (and which should be observed towards one's parents and children).

သဠိယ, ၁ (*also written* သင်းဠိယ) (Pali သင်္ဂဟ), *v.* to help, assist, as superiors ; *particularly* as kings their subjects (အရှင်သတ်ကွန်တို့သဠိယထောက်ပံ့ခြင်းပြုသည်။) ထောက်ပံ့။ ချီးမြှင့်, to assist

by way of advice, teaching; ဆရာသည်တပည့်များကိုသပြီတ်ဆုံးခြင်းပြုသည်, preaching; သပြီတ်ဆုမ္မ ယောဠောခြင်းပြုသည်, to perform funeral rites; ဒီး သပြီတ်။ ခြေသပြီတ်။ (ခြေနှင်); *comp.* ကဲ့ရဲ့သပြီတ်။ (to dispraise, censure, revile).

သပြီတ်, 2 (*also written* သင်းပြီတ်) (Pali သဝိဟ။ အကျဉ်း), *n.* an abridgment, compilation.

သပြီတ်, 3, *n.* a system of metaphysics, *see under* ပုရေဝတ်။

—ဇေဒ်, *n.* the nine divisions of said system.

—ဗြင်း, *v.* to have made a complete study of the nine divisions; သဒ္ဓါဗြင်း။

သဟံ (Pali), *n.* a member of the priesthood of Buddh, the priests of Buddh collectively, the clergy, ပရေဝတ်သဟံ။ သဟံတိသဟံ။ ပရေတ္တသဟံ။ သဟံတိသဟံ; priests of the first kind only existed in the time of Gaudama.

—ဝဉ် (*pron.* သဟံဝဉ်), *adv.* one after another, သဟံဝဉ်တြ။ သဟံဝဉ်ထိုင်။ သဟံဝဉ်သွား, in the way that pôngyis walk.

—ယနာ (သဝါယနာ), *n.* a concert of primitive priests rehearsing the communications of Buddh (usually applied to the three great Buddhist convocations). "For the establishment of the Pitakas it is said that three several convocations were held. The first was at Rajagaha (ရာဇဂြိုဟ်), at that time the capital of Magadha, in the eighth year of Ajasat (အဓာထသတ်), sixty-one days after the death of Buddha, or B.C. 543. The whole of the Pitakas were then rehearsed, every syllable being repeated with the utmost precision, and an authentic version established, though not committed to writing. As the whole of the persons who composed this assembly were rahats (ရဟန္တာ), and had therefore attained to a state in which it was not possible for them to err on any matter *connected with religion*, all that they declared was the truth; every doctrine was correctly delivered, and in the repetition of the words of Buddha, and of the other interlocutors, the *ipsissima verba* were faithfully declared. The rahats did not possess inspiration, if we consider this power to mean a supernatural assistance imparted *ab extra*; but they had within themselves the possession of a power by which all objective truth could be presented to their intellectual vision. They therefore partook of what in other systems would be regarded as divinity. The second convocation was held at Wésáli (ဝေသာလီ), at that time the capital of Kálásóka (ကာလသုတ္တ), in the

"tenth year of his reign, one hundred years after the death of Buddha, or B.C. 443, in consequence of the prevalence of certain usages among the priesthood that were contrary to the teachings of Buddha. The text of the Pitakas was again rehearsed, without any variations whatever from the version established by the former convocation. The third convocation was held at Pataliputra (ပတလိပုထ်), near the modern Patna, in the seventeenth year of Asoka (အသောက, also called ဓမ္မာသောက), 235 years after the death of Buddha, or B.C. 308. The Pitakas were again rehearsed, without either retrenchment or addition." ဝဠုမာဃိယနာထင်, "Convener of the fifth Burmese Synod," a title which, though self-conferred, was much prized by King Mindôn.

ဆာဃိယနာထင်, *v.* to hold such a concert.

ဆာဃိယ (sometimes written သံဃာယ), *see under* သံ

ဆာဃိယ (Pali ဆာဃိယ and ဣယ, ဣယ, property), *n.* consecrated property belonging to Buddhist monks generally. [Consecrated property is divided into three classes : ဆာဓာဝဓာဃိယ, that belonging to priests of a *particular* locality ; စတုရိယဆာဃိယ, to rahans and laymen *alike* ; ဗုဒ္ဓပရဝဓာဃိယ, to a Buddh and rahans *alike*.]

ဆင်ကထိ, *n.* a kind of bed-frame without legs used by government people [according to some by the royal family alone].

ဆင်တုန်း (*pron.* ဆင်ရန်း), *n.* a razor [ဆင်တုန်း is usually combined with ထား in colloquial (ဆင်တုန်းထား)]; (ဆင်တုန်းစင်စင်, *n.* the name of one of the smaller hells).

ဆင်တိုင်း (*pron.* ဆင်ဒိုင်း), *n.* a frock with short sleeves and close on all sides, (originally a Karin dress, and even now far more worn by them than by any other race. *Occasionally* worn by the Burmese).

—စဝ်, *n.* a kind of bird, heron (?) (Pali စောယဗ္ဗေ.—S.).

ဆင်တုံ, *n.* a kind of shell, Turk's cap, a large species of trochus.

ဆင်ဝန်း, *n.* a kind of tree (tortuous hibiscus).

ဆင်ပုတ် (*pron.* ဆင်ပုတ်), *n.* an offering of food presented before a pagoda or image (ဆင်ပုတ်ခွက်); (ဆင်ပုတ်ဆေးခိုင်း, rain which falls on the day of a religious festival).

ဆင်ဝံ့ (corrupted from ဝံ), *n.* an oblong (ဆင်ဝန်း) black-board used by scholars to write on (rapidly being superseded by the slate in Lower Burma).

—ထားကြီး, *n.* a large upright black-board, a wall black-board.

သင်ပုံးကြီး, *n.* the combination of the letters of the alphabet, a spelling-book; သင်ပုံးကြီးစိုကာ, *n.* the name of a certain grammatical work.

—ခေါင်း, *n.* the handle of the spelling board, a pale, picket (သင်ပုံးထပ်ဝင်ခတ်သည်).

သင်ဗေါင်း (*pron.* သင်ဗေါင်း), *n.* (the marsh-date palm, *M.*).

—ဓာ, *n.* a species of sparrow.

—ရိုး (*pron.* သင်ဗေါင်းရိုး), *n.* the large white worm (found in the marsh-date palm), an article of food which, when properly prepared (on toast), is scarcely distinguishable from marrow-toast.

သင်္ဘော (*also written* သင်းဘော), *n.* a ship, any sailing vessel, the papaya (tree); သင်္ဘော is frequently used as an abbrev. of မီးသင်္ဘော.

—တြဇာ, *n.* a species of the custard-apple, the bullock's heart.

—ကပ္ပိတံ, *n.* the captain of a ship.

—ကျောက်ကပ်ပင်, *n.* a kind of plant or tree said to have been imported.

—ကြု, *n.* a species of the chebula.

—ကြက်ဆူ, *n.* the physic-nut.

—ကြက်ဆွန်, *n.* the Bombay onion.

—ကြင်း (*pron.* သင်္ဘောကြင်း), *n.* a kind of shelf made of bamboos placed across the tie-beams (ထုတ်) of a house, and used for keeping all sorts of odds and ends upon.

—ခွေး, *n.* a dog of foreign breed.

—ဝတ်ခေါင်းထုံး (*pron.* ဝတ်ဝံ့), *n.* one name for the *Gnaphalium aureum*, said to have been introduced from the Mauritius.

—ဓာရေး, *n.* a steamer clerk, the purser of a ship.

—ဆား, *n.* imported salt.

—ခိပ် (*pron.* သင်္ဘောခိပ်), *n.* a landing place for ships, a harbour (a quay).

—ဆိုက်, *v.* to moor alongside a wharf, or landing place, as a steamer or ship.

—ရိုးဖြူ (—ဆီးဖြူ), *n.* the Otaheite gooseberry.

—ထမာခါ, *n.* the neem tree or Persian lilac.

—ထည် (*pron.* သင်္ဘောထည်), *v.* to build a ship.

—ထောက်, *v.* to feel squeamish owing to the motion of a ship, not quite so strong, it is said, as ထိုင်ရူး.

သင့်တင့်, —မြတ်, *v.* same, 3rd def. ; [သင့်မြတ် also means to have sexual intercourse, to be married, in which case it is usually preceded by ပေါင်းဖေ၍] ; သူတို့အစ်ကိုထောက်သင့်မသင့်ရှိကြသည်မှာကြာလှပါပြီ။

—နေ, *v.* same, 4th def. (to be married).

—မျှ, *v.* ; see the parts.

—လျှော်, same, 1st def.

သင့်, 3, *v.* to befall, come upon ; ထေးဥပါတ်သင့်။ ထုန်းသွားထုန်းတေးသင့်ပါစေသား။ ရေထွားရေတေးသင့်ပါစေသား, an imprecation occasionally made use of by the Burmese when asserting their innocence or in order to convince any one ; to take, as fire, မီးသင့်။ မီးသင့်၍သေသည် ; poison, အဆိပ်သင့်။ အဆိပ်သင့်၍သေဆုံးသည် ; disease, ကပ်သင့်။ ရောဂါသင့်။ ဆုတ်ကပ်သို့ရောက်ခြင်းကြောင့်ရောဂါသင့်လို့သေဆုံးသည်သာမျှသင့်သည်။

—ရောက် [*v.* 1st def., ထေးသင့်ရောက်။ ရောဂါသင့်ရောက်].

သင်း, 1 (in colloquial frequently *pron.* ဒင်း), *pron. a.* that (thing). Der. ဆယ်သင်း [သ like *th* in *the*] ; သင်းဘာခေါ်သတဲ့။ သင်းတယ်ဆိုသည့်လူ။ သင်းနှယ်လူပမာခန့်လောက်သည်မဟုတ်ဘူး။ သင်းကားသင့်၏။ သင်းကားမသင့်မဝဠိုးစား။ ဒင်းချည်းတဲမိုးသည်။

သင်း, 2, *v.* to unite, associate, ပေါင်း ; not used singly. Der. အသင်း။ [သ like *th* in *thin*].

—အုပ်, *n.* the chief of a society, pastor of a church ; (သင်းအုပ်နဲ့, applied to animals when living together in herds).

—ခွဲ, *v.* to make a schism, (သတ်သင်းခွဲသောသူ also applied to laymen, လူချင်းသင်းခွဲနေသည်).

—စာရေး, *n.* the secretary of a society, a church clerk.

—ထောက်, *n.* an assistant, deacon.

—ပင်း, see အသင်းအပင်း။

—နဲ့, *v.* to associate, form a society, သွေးသောက်နဲ့။

—ဝင်, see အသင်းဝင်။

—ဝင်ဖေ၍ (—ဝင်ဆေ၍), *n.* one who joins a society at the same time.

—ဝင်သူ, *n.* a member of a society.

—သီး, *adv.* apart, independent of others ; သင်းသီးဥစ္စာ, property belonging to any one alone, such as property given to a particular member of a family (by the parents), and which is not liable to be divided with the other members of the family on the demise of the parents [usually a term used with reference to the independent property of a hus-

- band or wife in contradistinction to *joint* property, နှစ်ဝါး
 ခုံထက်ထက်ပါး].
- သင်း, 3, *v.* to emit a certain kind of pleasant odour, as the odour
 of the ထရပ်စ်ကားပွင့်, စွယ်ပွင့်, ခရားပွင့်, one kind of ရွှေ (less
 than ကြွ, ကြွင်, ထုံ, မျှံ, ပျိုင်း); သင်းသင်းကလေးရွေးသည်။ ဆီနံ့သင်း
 သည်။ ပန်းနံ့သင်းသည်။ ရေသင်းတာ။
- ကြွ, —မျှံ, *v.* (to diffuse fragrance), *see* the parts (သင်းကြွကြွ
 ရွေး။ အသီးအနှံတို့ဖြင့်သင်းမျှံစွာရွေး။ တသင်းသင်းတကြွင်ကြွင်ပျံ့သည်)။
- သင်း, 4, *v.* to geld, castrate (man or beast); အထိုးထုတ်, ကွတ်, ဝေး
 ဝေးထိုး, ဆွေ။
- ကြောင် (*pron.* သင်းကြောင်), *a.* imperfectly castrated, ခေ့နံ့မဝင်။
- ကွပ် (*pron.* as spelt), *v.* same as သင်း။
- စင်, *a.* perfectly castrated.
- ဖုတ်, *a.* same as သင်းကြောင်။ သိုးကြောင်။
- ပြီး, *a.* castrated, ကျွဲသင်းပြီး။ နွားသင်းပြီး။
- သင်းကျပ် (*pron.* သင်းရှပ်), *n.* the front brim of a cap of state (ap-
 plied to Buddhs and monarchs, also used figuratively, *e.g.*,
 ထူထိုသင်းကျပ်ခွေရာဇာဓိပတိကုသရဗုဒ္ဓိတော်မူသောမြတ်စွာဘုရား။) (said to
 be a gold band which used to be worn across the fore-
 head, နဖူးသင်းကျပ်)။
- သင်းကျပ်, *n.* a kind of serpent, မွေသင်းကျပ်။
- သင်းကျပ်တူရွေး (သင်းကြက်တူရွေး), *n.* a species of lizard with a
 head resembling a parrot's bill.
- သင်းကြွပ် (*pron.* သင်းရှပ်), *n.* the earth which scales off the sur-
 face of land after an inundation (မြေသင်းခဲ)။ [သင်းကြွပ်ခေါင်း
 ဆောင်း and သင်းကြွပ်ထန် are terms applied mostly in Upper
 Burma to the curling up of soil over rice-plants (မျိုး) and
 the scaling off of earth on which they are planted, owing
 to solar radiation.]
- ထ, —ထန်, *v.* the earth scales off (also applied to a kind of
 cutaneous affection found on uncleanly persons, ချေးသင်း
 ကြွပ်ထ)။
- သင်းချော (သင်းကျော), *n.* the earth lizard, a large brown species
 [the skink]။
- သင်းချိုင်း (သင်္ချိုင်း) (*pron.* သင်းချိုင်း), *n.* a place of performing
 funeral rites, or of disposing of the dead by burning or
 burying, တပွဲမြင်, ထုတ်ပိုင်း, ထုတ်သန်ထွေရာသင်းချိုင်း; “the place of
 meeting (shall be) his burial-ground,” a term formerly used
 in proclamations in Upper Burma regarding criminals,
 meaning that no mercy was to be shown if met with;
 sometimes used as a threat, *e.g.*, ထွေရာသင်းချိုင်းသတ်ပြစ်မည်။
 [Note.—A Burmese burial-ground is almost invariably
 situate to the *west* of a town or village].
- ထွင်း (*pron.* သင်းချိုင်းထွင်း), *a.* grave.

- သင်းခွေ (*pron.* သင်းခွေ), *n.* a kind of tree (the wild jasmine).
- ချင် (*pron.* thin-gway-gyat), *n.* the pangolin or scaly anteater of the Malays, *Manis levicaudata*; သင်းခွေချင်ခေါ် ထောင်မထူးနှင့်ဆင်တူတတ်သော (the armadillo?)
- သင်းမြိတ်, *see* သင်္ကြာတ်။
- သင်းတွဲ (*pron.* သင်းတွဲ), *n.* verdigris (the bibasic acetate of copper).
- မိန်းကျောက် (—မိန်းကျောက်), *n.* green jasper.
- သင်းထောင် (*pron.* သင်းခေါင်), *n.* a kind of creeper, the root of which is edible (and is used as a substitute for rice in times of scarcity in Upper Burma).
- သင်းပိုင် (*pron.* သင်းပိုင်), *n.* the under-garment of a priest of Buddh, *see* ဘတ်ပိုး။
- သင်းဗိဇ္ဇ, *n.* a small kind of tortoise, [one species of skink (a kind of lizard, သင်းဗိဇ္ဇ or သင်းဗိဇ္ဇချော), ဖုတ်သင်ချော] [a kind of cutaneous disease].
- သင်းဝင် (ဝင်), *n.* a kind of tree (သင်းဝင်ခေါက်မြို့, found in Upper Burma).
- သဝို or တဝို, *n.* a species of chiton, a multivalve mollusc.
- သပ်, ၁, *n.* wood, timber.
- အထုံ, *n.* the chestnut.
- အောင်, *v.* to draw timber with an elephant.
- တထိုး, *n.* a species of sterculia.
- တောင်, *n.* crooked timber.
- ထိုင်း, *n.* a large branch of a tree (a bough); *comp.* သပ်ခက်။
- ထွား (—ကြား), *n.* the walnut, သပ်ထွားသီး။
- ကျောက်ခွယ်, *n.* a species of Willughbeia.
- ကြိုး (*pron.* သပ်ကြိုး), *n.* the cinnamon (tree), cinnamon, ရှင်းသပ်ကြိုး။
- ကြောင်ဝင်, *n.* hollow timber, ကြောင်ဝင်သပ်။
- ကြွေ, *n.* the *Epidendrum moschatum*.
- ခက်, *n.* a small branch of a tree; *comp.* သပ်ထိုင်း။ သပ်ခက်သင်း
- ခွေ, *n.* a kind of tree snake.
- ခက်သင်းသေး, *n.* the narrow-petaled garland-flower, a species of *hedychium*.
- ခါး, *n.* bitter-wood, *Terminalia pentaptera*.
- ခေါက်, *n.* the bark of trees; သပ်ခေါက်သီး, *v.* to dye with the bark of trees, *e.g.*, သပ်ခေါက်သီးတင်းတိမ်။

သစ်ခေါက်ဝတ်, *n.* tan after being used in tanning.

—ခေါက်ရည်, *n.* bark-water, water in which bark has been steeped.

—ခေါင်း, ၁ (from ခေါင်း), *n.* a subordinate in charge of timber (*pron.* သစ်ခေါင်း), a timber merchant, a forester.

—ခေါင်း, ၂ (from ခေါင်း, ၂), *n.* the inside of a hollow tree or log.—*S.*

—ချ, *n.* the Malay chestnut.

—ချေး, *n.* a kind of tree.

—ချော, *n.* a kind of tree.

—ချို, *n.* the *Sideroxylon tomentosum*, an evergreen tree.

—ခွ, *n.* a crotch in a tree (a fork).

—ခွန်, *n.* duty on timber, revenue accruing from timber duties.

—ခွန်နီ, *n.* a species of parasite, a generic term for different species of orchids, as the dendrobium, bolbophyllum, and pholidota.

—ခွံ, *n.* same as သစ်ခေါက်

—ငြိပ်, *n.* a kind of timber.

—ဝတ်, *n.* ; *see* တဝတ်

—စိမ်း, *n.* green, unseasoned timber.

—စေး, *n.* a kind of gum, black varnish, the tree from which the gum exudes ; သစ်စေးထိုး, to tap for black varnish.

—စေးပိုင်, *n.* the wild black varnish tree.

—စွပ်, *v.* to drag timber with buffaloes.

—ဆည် (*pron.* ဆယ်), *v.* to save timber.

—ဆိပ်, *n.* a kind of tree [the *Terminalia belerica*].

—ဆောက်မိုး, *n.* the chisel-handle tree, *Dalbergia velutina*.

—ဆွေး, *n.* touch-wood, spunk.

—ဆွဲလမ်း, *n.* a dragging path.

—ဆွဲလွဲ (—ဆည်းဆည်း), *n.* a kind of tree [the *Schrebera swietenoides*].

—ညို, *n.* a kind of tree.

—တက်ခွေး, *n.* a kind of wild cat, ကြောင်ပိတ်

—တချင်း (—တခြင်း), *n.* a kind of tree.

—တံပျို, *n.* a sprout from a fallen trunk.

သစ်ထာ (from ထာ, ၊), *n.* a wooden box, chest, a box made of any material ; သစ်ထာ လွင်း, the handle of a box.

—ထော, *n.* a forest.

—ထောတင်းဆိပ်, *n.* a timber depôt.

—ထောဝန်ကြီး, *n.* the Conservator of Forests.

—ထောဝန်, *n.* the Deputy Conservator of Forests.

—ထောဝန်ထောက်, *n.* an Assistant Conservator of Forests ;
ဒုတိယသစ်ထောဝန်ထောက်, *n.* Sub-Assistant Conservator.

—တောက်, *n.* a wood-pecker.

—တို့, *n.* the wild mangosteen.

—တက်ထင်နော, *n.* a kind of grass.

—ထင်ထော, *n.* another.

—ထပ်, *v.* to blaze a tree, သစ်ထပ်ခွန်ထပ်ပြုသည်။

—နတ်, *n.* a kind of tree.

—နဝါး, *n.* twisted timber.

—နာသ, *n.* drag-holes (in timber), သစ်နာသး။

—နီ, *n.* the *Amoora rohituka*, an evergreen tree.

—နံနင်း (frequently *pron.* ဆနင်း), *n.* the *Dalbergia nigrescens*.

—ဝင်, *n.* a tree.

—ဝံထာ (*pron.* သစ်ဝံထာ), *n.* timber that bears no hammer-mark.

—ဖုနီ, *n.* the *Milettia Brandisiana*.

—ဖုင်, *n.* [the *Dalbergia purpurea* yields a kind of oil which is eaten with food and used for the hair].

—ဖုလွေ, *n.* a kind of tree.

—ဖယောင်း (—ထယောင်း), *n.* the wax-wood, so called because it produces a wood the colour of bees-wax.

—ဖေါတ်ကြွေ, *n.* a kind of insect.

—ဖြူ, *n.* a kind of tree [the *Xanthophyllum flavescens*, or *Xanthophyllum glaucum*].

—ထီထူး, *n.* creaking timber, သစ်ခြောက်။

—မင်း, *n.* a kind of tree [the dammer pine, *Agathis loranthifolia*].

—မုတ္တူ, *n.* a kind of tree [the Karung oil tree] ; but *comp.* သဝင်။

—မန်ကျည်း, *n.* a tree of the genus *elæocarpus* producing a hard valuable timber, *see* ထောမန်ကျည်း။

သစ်မိဗ္ဗ (—မိနးဝ), *n.* timber which is large at bottom and tapering towards the top.

—ထာ, *n.* a kind of tree [resembling ingyin, သစ်ထာအင်ကြင်း].

—ထား, another kind [*Gordonia floribunda*].

—ထောဏ္ဍား, *n.* timber of uniform size from the bottom to the top.

—ရည်, *n.* the sap of trees.

—ရေပြန်, *n.* the return of moisture to trees and plants on the approach of spring; သစ်ရည်ထက်ပင်ရည်တက်။

—ထင်းထ, *n.* the *Heterophragma sulfurea*.

—ဝါကြီး, *n.* the *Sophora robusta*.

—ထား (from အထား), *n.* wood, the substance of a tree.

—သီး, *n.* the fruit of a tree.

—သီးဝထံ, —သီးဝထံ, *n.* same, [သစ်သီးဝထံ, a collective term applied to trees, plants and creepers].

—သော့, *n.* the apple.

သစ်, 2, *n.* a small animal of the tiger genus.

—ကြိပ် (—ကြိတ်), *n.* another species [the Nepaul tiger-cat].

—ကြောင်, *n.* the leopard cat.

—ဆင်, *n.* a large species, larger than ကျားသစ်။

—ကုသားအုတ် (—ကုသားအုတ်), *n.* the camelopard, giraffe (ပတ္တမြားကောင်).

သစ်, 3, *v.* to measure with the breadth of a finger. Der. အသစ်။ ထက်သစ်တောင်ထာ။ သည်ပျဉ်ထက်နှစ်သစ်ပျဉ်ထံ။ နှစ်သစ်ပျဉ်ရှိပါသည်။

သစ်, 4, *v.* to be new, not old; မဟောင်းအင်္ကျီသစ်။ ပဝါသစ်။ ရသီးသစ်။

—သင်း, *v.* to renew; used chiefly in regard to renewing bonds, wills, &c., *e.g.*, ထွေရက်သစ်သင်းချစ်မှတ်ကြသည့်။ (ထစ်သင်း is not used in Lower Burma).

သစ်, 5, *v.* to wash (the face), ပျက်နှာသစ် [to awake as a monarch, ပျက်နှာသစ်ထော်ရေထုသည်].

သဗ္ဗာ (Pali), *n.* truth, as opposed to falsehood (မုသာ), veracity; *comp.* သဗ္ဗာ, an engagement, promise, oath, vow (fidelity), a species of flower [the tiger-lily]; သဗ္ဗာဝဓ္ဓ။ မိမိတရား။ စာဝတုသည် ရန်သူအောင်မှုကြောင်း ထေးရ, "truth," "righteousness," "persevering exertion," "generosity," are the four things which overcome an enemy; ထို့အခါထက်ထွေသော သံသကပြင်ဖြတ်၍မျှ ဘကခြင်း ပြတ်ခြင်းငှာစွမ်းနိုင်ကောင်းသောသံခြေချင်းတို့သည်ထည်းသဗ္ဗာ၏ အာရုံသော်ဖြင့်။ ဘကခြင်းအရိုင်းရိုင်းပြတ်ထေရန်တို့။ "The four sublime truths which Buddha apprehended by the light of Buddha-

“ gnyána (ဗုဒ္ဓညာဏ) when the same had dispelled the darkness of awidiya (အဝိဇ္ဇာ) were (1) Dukha-satya (ဒုက္ခသဌာ), the reality of misery, has been explained as inherent in the system of the Panchas-khandas ; (2) Samudaya-satya (သုဒ္ဓါယသဌာ), the reality of aggregation, or the progressive accumulations of evil by the agency of Káma-tanhá (ကာမတဏှာ), Bháwa-tanhá (ဝိဘဝတဏှာ), and Wibhawa-tanhá (ဝိဘဝတဏှာ) ; Káma-tanhá signifies lust, avarice, and love ; Bháwa-tanhá signifies the pertinacious love of existence induced by the supposition that trans-migratory existence is not only eternal, but felicitous and desirable ; Wibhawa-tanhá is love of the present life under the notion that existence will cease therewith, and that there is to be no future ; (3) Niródha-satya (နိရောဓသဌာ) or the reality of destruction, signifies the destroying of the desires above-mentioned, and thereby the causes which perpetuate the misery of existence, and this is also the signification of the nirwána (နိဝါန) ; (4) “ Márga-satya (မာဂ္ဂသဌာ), the reality of means, signifies the efficiency of the exertions and operations whereby those desires are destroyed and their concomitant miseries extinguished.”—M.B. “ The four excellent truths :—(1) “ There is sorrow or misery in life. (2) It will be so with every birth. (3) But it may be stopped. (4) The way or mode of making an end to all miseries. * * * “ Ignorance is the source of almost every real or fancied misery ; and right knowledge of the nature of things is the true way to emancipation ; therefore, they who desire to be freed from the miseries of future transmigrations, must acquire true knowledge.” * * * —Csoma Körösi.

သဌာဝံ, *v.* to enter into an engagement with (a superior) ;
မသောကံပြုနံ အမှုထောင်ကိုတမ်းရှုက်ပါမည်ထုသဌာဝံကြံရသည်။

—ဝတိ (*pran.* သဌာဝတိ) [same as သဌာ, 2nd def.].

—ဝတိပြု, *v.* ; see သဌာပြု။

—ဝတိရှိ, *v.* to be under an engagement, ပြုထုပ်မည်ဆိုသဌာဝတိရှိဘူးပေသည်။

—စောင့်, *v.* to keep an engagement, be faithful ; generally applied to women who are faithful wives ; တတ်သဌာစောင့်သည့်မိန်းမ။

—ထည့်, *v.* to keep one's word, act up to one's engagement or promise.

ဆွှာထိုက်, *v.* to administer an oath, ဆွှာထွန်နှံကန်စွာပြုစေခြင်းငှာ
-ဆွှာထိုက်သည်။

—ထား, *v.* to resolve, vow ; ထောက်ပတ်ထုံးအရက်သောက်ပါဘူး။ ဆွှာ
ထားသည်။

—ထိန်း, *v.* same as ဆွှာစောင့်။

—နှံ, *v.* to vow as lovers (theatrical).

—ပန်နက် (*pron.* သွာပန်နက်), *v.* to take an oath, imprecate evil
on one's self ; ထုစေခါရထောဒိပင်ကရုဏ်စွာတုရားထံထန်ထားခင်း၍
သွာပန်နက်ထော်မူသည်။ (မှန်သောစကားပြောပါမည်ထုသွာပန်နက်သည်)။

—ပန်း (*pron.* သွာဗန်း as one word), *n.* the tiger-lily.

—ပေး, *v.* to charge solemnly, as under the sanction of an
oath ; ထိမြင်သည့်အတိုင်း ထွက်ချပါမည်ထု သွာပေးသည့်အတိုင်း ပန်ခါရ
သည်။

—ပြန်နှုတ်, —ပြန်ဖျက်, *v.* to retract an oath or promise.

—မြ, *v.* same, to affirm solemnly, make a vow, take an oath,
ကျိန်, မိဋ္ဌာန်သွာပြု။

—ဖောက်ပြန်, —ဖျက်, *v.* to break an engagement [to break faith].

—မဲ့, *v.* to be faithless (သွာနည်း)။

—ဓေ, *n.* prepared water drunk on taking an oath of allegi-
ance, သွာထော်ဓေသောက်။

—ရှိ, *v.* to be faithful, သည်ထုသွာရှိပါ၏။ ယုံရပါ၏ခင်ဘူး။

—ထေးပါး, *n.* the four laws of truth, ဒုက္ခသွာ။ သဒ္ဓသသွာ။ နိရောဓ
သွာ and မဂ္ဂသွာ။

—သွေ, *v.* same as သွာမောက်ပြန်။ သွာသွေခြင်းကြောင့် စေတီရမင်းမြေ
မျှခံရသည်။

သန္တေ (ထန္တေ), *see* စန္တေ။

သဝဏ် (သဝဏ်), *n.* a species of parasite ; *comp.* တဆည်။

—ဂေါ် (—ကော့), *n.* a kind of orchid.

သည်, 1, *see* အသည်, 2.

သည်, 2 (*commonly pron.* သထ်).

—တိုင် (*pron.* as spelt), *n.* an upright post of a house, a mid-
dle post between the central (ခေါင်တိုင်) and the outside
posts (ထက်ခံတိုင်)။

—တိုင်ခေ, *n.* the central post which supports the ridge, ခေါင်တိုင်။

—ထွေး (*pron.* သည်ဇွေး), *n.* a post in the outer row, ထက်ခံတိုင်။

—ဝ, *n.* same as သည်တိုင်ခေ။

—ခုံ, *n.* a post in the middle row.

သည့်, 3, *pron. a.* this, ဤ။

—ခန့်လောက် (*pron.* သည့်လောက်), *adv.* of degree, so, to such an extent; သည့်ခန့်လောက်ဥစ္စာများ စုံမက်လောက်သည့်မထုတ်ပါ။ သည့်ခန့်လောက်အမှုကလေး အရေးထူသင့်သည့်မထုတ်ပါ။ သည့်ခန့်လောက်ထုတ်ခံသည့်ထူတခါမျှမတွေ့မကြိမ်ဖူးပါ။

—ကဲ့သို့, *adv.* in this manner.

—နည်း (pron. သည့်နည်း), *adv.* in this manner, thus.

—မှာ, *adv.* here, သည့်မှာရှိပါသည်။

—ထို, *adv.* thus; သည့်ထိုမပြောပါနှင့်။ သည့်ထိုချည်းထည်းမ ကောင်းကြံထက်သည့်လူ။

—သို့, *pron. a.* such, of this sort; ဤသို့။

သည့်, 4, *n. affix*, nominative, denoting the agent or subject.

—ကား, *n. affix*, same, see ကား (used in composition).

သည့်, 5, *verb. affix*, assertive, ဤ (in colloquial *pron.* ထယ် or ဒယ်) see သူး, 2. [သည့် is in composition occasionally followed by ဤ; the following is an instance in the Zanekka: ထိုသရက်သီး အရသာသွာ ထော်ဖျားသို့ ရောက်ကာမှည့်။ နတ်သုခါတုတ်ကဲ့သို့။ ချိုသောအရသာရှိသည့်ဤ။ စောဒနာရန်ရှိသည့်ဤ အဖြစ်ကြောင့်, participial, သော connective particle chiefly used in connecting adjectives when prefixed to nouns, သော]

—ရှိ, *verb. affix*, continuative, though, သော်သည့် (colloquial), ရှိဒယ်သို့။ သွားဒယ်သို့။ သွားပေဒယ်သို့။

သတ္တဗ္ဗန္ဓာ, *n.* the organs of perception, see under ခန္ဓာ: "The Sannyá-khando or perceptions are six in number, and are on this wise. When an object is seen, whether it be green or red, there is the perception that it is of that particular colour. So also, when any sound is heard, whether it be from the drum or any other instrument, there is the perception that it is such a sound; when there is any smell, whether it be agreeable or disagreeable, there is the perception that it is such a smell; when there is any flavour, whether it be sweet, sour, milky, saline or oily, there is the perception that it is such a taste; when the body comes in contact with any substance, there is the perception that it is agreeable to the touch or disagreeable; and when the mind considers any matter or subject and examines it, there is the perception that it is of such a character or kind."—M.B.

သတ္တ (Pali) (*pron.* သင်တ္တာ), *n.* perception, the act or power of perceiving or marking down, သိမှတ်ခြင်း [a mark, sign, name] [instinct, sagacity], "sannyá, perception, as the dis-

"tinguishing of the different colours when thinking about them, whether they be blue, golden red or white, like the placing of a mark by a carpenter upon timber that he may know how to cut it, or work it in the form he wishes."—M.B. ကမ္မဋ္ဌိ

သညာပေး, *v.* to suggest, give an idea how to act, ညာဏ်ပေး (one kind of နှုတ်ပေးသွန်သင်) သည်သူသဘောအလျောက်ပြောထုတ်သည်။ ထုတ်သညာပေးသူရှိလိုသောပြောထုတ်သည်။ (သညာပေး is almost invariably used in a bad sense).

သည်း, 1 (*pron.* သဲ) (from သသည်း, the liver).

—အ, *n. figuratively*, a son or daughter, သည်းအုရင်းဈာနထိက ဝှားသည့်သားပုတ္တ။ သည်းချာသတ်နှင်း။

—ကြီးအုရောင်, *n.* pleuro-pneumonia [inflammatory disease of the pleura (the serous membrane which covers the inside of the thorax, and also invests the lungs) and lungs. The Burmese usually apply this term to *cattle*].

—ကြီးရင်ကား (*pron.* သဲပြီးရင်ဝါး), *n.* swelling of the flank or abdomen, a disease of cattle.

—ငြေ (*pron.* သဲငြေ), *n.* the gall, bile, hence ဗဒ္ဒသည်းငြေ, the gall in a case or bladder; အဗဒ္ဒသည်းငြေ, the caseless gall, *i.e.*, the synovia (a clear, viscous fluid secreted within the synovial capsules of the joints, serving as a lubricating fluid to the latter, and to maintain them in a normal state); အရိုးသစ်ကို ရိစေသောဆီ။ (သည်းငြေပျက်, to become deranged through fright, sickness, trouble).

—ငြေကြီး, *v.* to be fearless, courageous, ("stout-hearted" is probably the nearest English equivalent, *see* သွေးကောင်း), confident; သည်းငြေငယ်။ သည်းငြေနည်း, to be timorous, faint-hearted, cowardly; သည်းငြေနောက်, to be mentally deranged (သည်းငြေကင်းထွန်။ သည်းငြေမရှိ).

—ငြေအိတ်, *n.* the gall bladder.

—မြွတ်, *see under* နှစ်ထုံး။

—သျှာ, *n. figuratively*, a son or daughter, သည်းသျှာရင်နှစ်ထိက ချစ်သည်။ အနှစ်ထရာမေ့သော။

သည်း, 2, *v.* to be strong, violent [အနာရောဂါသည်းထေးမိုးသည်း], to be very ill, near dying (အထောထုံးသတ်အနာသည်းသည်။ ဆေးကျ၍ ရမည်မထင်ပါ) နည်းမြွတ် (in this sense *pron.* သဲ); scarcely used assertively. Der. အသည်းအသန်။

—ခံ, *v.* to be patient, to bear forbearingly, to forgive [ခင်သျှား ကိုကျွန်တော်ပြောမိဆိုသမျှသည်းခံပါထွေးထူပါနှင့်].

သည်းခံ၍, *v.* same in the 1st sense, rather intensive (infrequent in colloquial).

—ညည်းခံ (*pron.* either as spelt, or သဲညည်းခံ), *v.* same as သည်းခံ။ လူတပါးပြောပေဆိုပေဒေသ်သိုမိတ်မတွက်ဘဲသည်းညည်းခံနိုင်ပေသည်။

—ထန်, *v.* same as သည်း (most common) [in the first sense] [မိုဟ်းသည်းထန်စွာရှာသည်။ ထေသည်းထန်စွာတိုက်သည်။ သည်းထန်ထွစွာ။ မဟာစေတ။ ဖျိုးဖျိုးကျသား]။

—နေ, *v.* the most common form of သဲ in the second sense ; အနာရောဂါသည်းနေသည်။

သဋ္ဌေး (သုဋ္ဌေး), *n.* a rich man, သူကြွယ်, *see* သုဋ္ဌေး။

သဏ္ဌာန် (သဏ္ဌန်) (Pali သဏ္ဌာန်) (*pron.* သးန်), *n.* shape, form, သုရား ; သဏ္ဌာန်ထော်။ သုဟ်းသဏ္ဌာန်ထော် (sometimes has a similar meaning to သက္ကဏာ when used in a figurative sense, *e.g.*, သည် အမှုမှာဗြေအကြိပေးသည့်သဏ္ဌာန်နှင့်တူသည်) ; တသဏ္ဌာန် is used as an adverb, when it means “once,” “once more,” “once and again,” *e.g.*, အရင်ကတည်းကသဏ္ဌာန်။ ၎င်းစကားကိုပြောဘူးသည့်, “once before he used similar language.”

သတ်, 1, *v.* to stop, put a stop to, as life when killing it ; အသတ်သတ်, as fire, when quenching it ; မီးသတ်, as food when starving one to death ; အစာသတ်, as force ; အရှိန်ကိုသတ်, as a horse, when drawing in the reins ; ဇက်သတ်, as a rope when making fast ; ကြိုးသတ် (ဖောင်ကြိုးသတ်), as the border of a garment with gilt edging ; (ရွှေစာသတ်), as a boat when holding the oars in the water ; ထက်သတ် (ထက်ထာသတ်), as work when finishing it ; ထက်စသတ်, as ground when fixing the marks of a boundary (demarcate) ; သတ်မှတ်, ကန်သတ်, *adv.* [when used with the negative မ it means “not all,” သတ်သတ်, a corruption of သက်သက်မှကြားဘူး]။ *Der.* အသတ်။

—စား, *v.* to kill for the purpose of food.

—ညှပ်, —ဖြတ်, *v.* to kill, သတ်ညှပ်ပုတ်ခတ်ခြင်းကိုပြုသည်။ သူ့အသတ်ကို သတ်ဖြတ်စားလေ့ရှိသည်။

—သတ်, *adv.* [by itself] ; အသုံးမပြုဘဲသတ်သတ်ထားသည်။

သတ်, 2, *v.* to strike with a swinging motion of the arm in any direction, commonly applied to fighting with the hands and arms (လှူယောဝတ်သတ်နေကြထိုဖျင်မရ) [to apply the mark အသတ် to a final consonant] ; သတ်ပုတ်ညည်းဆဲ, *v.* to beat and ill-use.

—အင်း, *n.* a table of words like သတ်ပုံ။ သတ်ပုံသတ်အင်း။

—ညွှန်းစာ (*pron.* သတ်ညွှန်းစာ), *n.* one kind of သတ်ပုံ။

—ပုံ, *n.* a vocabulary consisting of assortments of words ending in အတ်, ` , တ်, န်, မ်, and ဝ်, to which are sometimes add-

ed words spelt with a သဝင်း or ခုရစ်။ သတ်ညွှန်းသတ်ပုံ။ [ကဗျာ
ထာရတ္ထသတ်ပုံ (the work of ခင်ကြီးပုထိုး), ထာကာရန္တသတ်ပုံ (the work
of ခင်းကြီး ဦးကောင်း); these two vocabularies are considered
the standard ones at Mandalay].

သထင်း, *see* ထိထင်း။

—ထွတ် (*pron.* သခင်းထွတ်), *n.* the seventh month in the year,
nearly answering to October [on the full moon of which
the Buddhist lent closes, သထင်းဝါသထွတ်].

သထည် (*pron.* သဒ္ဓိ), *v.* to relish as a flavour, *e.g.*, သည်အစာစား
ထိုမသထည်ပါ။ [The compiler cannot remember ever having
met this word in composition, and is puzzled as to its ety-
mology. Its frequent use in colloquial, however, demands
its insertion].

သထထထ, *a.* the hundredth, ၁၀၀မြည့်သထထ။

သထိ (Pali) (*pron.* သဒ္ဓိ), *n.* attention, heed, caution [conscious-
ness]. Childers' definitions are: "recollection, active
"state of mind, fixing the mind strongly upon any sub-
"ject, attention, attentiveness, thought, reflection, con-
"sciousness."—"Smirti (sati, သထိ), the conscience, or
"faculty that reasons on moral subjects; that which pre-
"vents a man from doing wrong, and prompts him to do
"that which is right; it is like a faithful noble who re-
"strains and guides the king, by giving him good advice,
"and informing him of all things that it is necessary for
"him to know."—M.B.

—ထောင်း, *v.* same as သထိမြူ။

—ညွတ်ထွင်း, *v.* to be forgetful, as an old man in his dotage, or
a person of broken intellect from sickness or hard usage,
မိတ်ညွတ်ထွင်း။

—ချင်, *v.* same as သထိထား, &c., ခုန်သူများလာမည်ထားသထိချင်ထိုသွား
ကြပါ။

—ထား, —မြူ, —မူ, *v.* to take heed, take care, be on one's
guard, be cautious, သထိရှိ။ [သည်သူကိုကြပ်ကြပ်သထိထားပါ။ သို့မဟုတ်
ခင်ဘုရားအပေါ်၌မထောင်းကြပါလိမ့်မည်]။

—ဝဋ္ဌာန, *n.* the law of watchfulness? သထိဝဋ္ဌာနထရား, *see*
သမ္ပတဗျူ။

—ပေး, *v.* to warn, caution [remind]; ဦးမြူသားမောင်ထိုးရှိန်နှင့်
ပေါင်းထွင်းပျက်စီးမည့်အကြောင်း ကျွန်တော်အထေသထိပေးထို မပေါင်းဘဲ
နေသည်။ သထိပေးထိုသထေရာကြသည်။ အင်မတန်မေ့လျော့တတ်သည့်သူ။

—မြူ, *v.* to have presence of mind, coolness, self-possession;
သည်မြင်းကိုးထွင်းသထိမြူပါစေအတွန်ထန်ထက်သည်။ သည်စစ်သူကြီးအတွန်

သတိရှိသောသုကြောင့်တဖက်စစ်သည်များတိတ်တဆိတ်မစီးနိုင် (or စီးထက်ခြင်း မတတ်နိုင်).

သတိရ, *v.* to recollect, call to mind; ထင်ရှုလ်စဉ်အခါကဖြစ်ခဲ့သည့် အဖြစ်များကိုဆိုသည့်တိုင်အောင်သတိရသေးသည်။ ကျွန်တော်လိုခင်ဘုရားသတိ ရသေးသည်မထင် (to recover consciousness after delirium, &c., *e.g.*, သစ်ပင်ပေါ်ကကျလို မေ့နေသည်မှာ ထနာရီခန့်ကြာမှသတိရသည်။ ထိုမ ဓာအနာသည်းထို ကထောင် ပြောက်ခြားပြော နေသည်မှာ ထရက်နှစ်ရက်ကြာ မှသတိရသည်). နာရီဝက်ခန့်မျှောပြီးမှပြန်သတိရသည်, after he had swooned for about half an hour, he recovered consciousness.

—ရှိ, *v.* to be aware (to take heed); သတိရှိသည့်အတွက်သူတပါးများ ကမှားချက်ကိုရှာကြံထိုက်ရနိုင်။ မထောသတာထုခမိန်သတိရှိသောသုကြောင့်ကေး ဝတ်ပုတ္တားအကြံပျက်ရလေသည်။

—(ဓေ), —ထစ် (ထစ်ထစ်), —လျော့ (ပေါ့လျော့), *v.* to be off one's guard, heedless; သတိမရှိ, သတိမဲ့။ သတိမေ့နေထိုခင်ဘုရားဆီသို့စာမပေး ထိုက်ပါသည်။ တခင်ပြောထိုပြောသည်မဟုတ်ပါအမှတ်တမဲ့သတိထစ် (or ထစ် ထစ်) မည်မှီးထိုပြောပါသည်။ ဂရုမပိုက်သတိလျော့, (or ပေါ့လျော့) သည့်အ တွက်သူတပါးအကြံအောင်သည်။

သတောင်းလည်, *n.* ornamental hangings, fringes, &c., ပန်းထောင်းလည်။ သတို့သား, သတို့သမီး, *n.* son, daughter; with the additional idea of *little*, in the phrase "little son," that is, dear son; (ဝိဒေထ ရက်တိုင်းကြီးသူတို့၏။ နေ့တိုင်းမျှက်နှူ။ သားယုမတ်၍ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော။ ဒီ ဗာသတို့သားသည်ကား။ ထီးနန်းရှင်သားလည်းမှန်၏) [These terms of endearment are met with in birth registers (သတို့သားလိုမာ တာမိခင်ဖွားသန့်စင်သည်) are also used in marriage ceremonies when speaking of the bride or bridegroom].

သတ္တ (Pali), *a.* seven.

သတ္တဌာန (Pali သတ္တဌာန), *n.* the seven places in which Gaudama spent seven days each on first becoming deity (၁-အပ္ပမတ္တင် ဌာန။ ၂-အနိပ္ပိသာကုန်းဌာန။ ၃-ရတနာဝတ်တဌာန။ ရတနာဝတ်ကြိတ ဌာန။ ၄-ရတနာအာရုံတဌာန။ ၅-အဇ္ဈပါလညောင်ပင်ဌာန။ ၆-မုတ္တုထိန္တာ အိုင်ဌာန။ ၇-ရာဇာသထာနလင်းထွန်းပင်)။

သတ္တမ, *a.* the seventh; ခုနစ်ခုခြောက်။ သတ္တမိဉာပုသ်, performance of the duties of religion on the seventh waxing (ထဆန်းသတ္တမိ) or seventh waning (ထဆုတ်သတ္တမိ) of the month, သတ္တမိဉာပုသ်။

သတ္တရသနထောင်စဉ်ခုနစ်ထပ်, *n.* the seven ranges of mountains en- circling the Myinmo Mount, namely, ယုဝနီရုံ။ ဣဆိန္ဒရ။ ကရိ တ။ ထုဒထာန။ နေမိန္ဒရ။ မိနတ္ထက and အထာကတ္ထ (in Burmese အာသ လက်ထောင်). "Between Maha Méru (မဟာမြင်းမိုရ်) and the "circular wall of rock bounding the great earth called the "sakwala-gala (စကြဝဠာထံသိုင်း) are seven concentric circles

"of rocks : Yugandhara, Isadhara, Karawika, Sudarsana, "Némendhara, Winataka, and Aswarkarana. The Yugandhara rocks are 84,000 yojanas (ယူနာ) high, half of this "measurement being under water ; Isadhara rocks are in "the same way 42,000 yojanas high, each circle dimin- "ishing one-half in height ; the outer circle, or Aswaka- "rana rocks, being 1,312 yojannas, 2 grows (၀၂၀၀) high. "The circumference of the entire sakwala is 3,610,350 yo- "janas."—M.B.

သတ္တရသေ, *a.* the seventeenth, ဆယ်ခုနစ်မြောက်။

သတ္တဝါ (*freq. pron.* သဒ္ဓါ) (Pali သတ္တော), *n.* a rational being, ပုဂ္ဂိုလ်။

သတ္တန္တရထံ (Pali သတ္တံ, a weapon), *n.* a period of slaughter, *see* *under* ထင်ထိုးပါး။

သတ္တိ (Pali), *a.* ability to accomplish, ဆွမ်း (courage, intrepidity), an attribute, property, ဂုဏ်။ သတ္တိစမ်း, *v.* to put another's courage to the test ; ဆွေးစမ်း။

—ဗုဒ္ဓိ, *n.* [*collectively* mean "ability to accomplish," but separately သတ္တိ means "boldness" (ရဲရင့်), and ဗုဒ္ဓိ means to be skilful, clever, လိမ္မာ]။

—ရှိ, *v.* to be intrepid, courageous, *e.g.*, သည်သူထံသတ္တိရှိသည်။ to possess an attribute or property, efficacy, *e.g.*, သည်ဆေး သတ္တိရှိသောကြောင့်သူနာမ္ဘာကြာမီရောဂါပျောက်ကင်းသည်။

သတ္တု (Pali), *n.* metal extracted from ore (မိန့်သတ္တု။ ဆေးသတ္တု။ ဆေးခန်းသတ္တု။) (သူတို့မှာသတ္တုရကျနေသည်)။

—ကျောက်, *n.* ore.

—ချ, *v.* to extract metal from ore.

—ရိုင်း, *n.* a fossil, ကျောက်ရိုင်း။

သဒ္ဓါ (*pron.* သဒါ) (Pali), *n.* a sound, ဆထံ ; an articulate sound, a word, စကား (သဒ္ဓါထုတ်လျှင်ဆော့။ အဘိဓမ္မာထုတ်လျှင်ပြော့။ မိန့်ညွှတ်ထုတ်လျှင်ကျော့)။

—လျှင်း, *n.* a grammar (of the Pali language).

—ယထန (*pron.* သဒါယထန), *n.* same as next, *see under* အာယထန။

—ရုံ (from အာရုံ), *n.* sound heard.

—ရေး, *n.* grammar ; သဒ္ဓါနည်း, according to the rules of grammar, grammatically ; သဒ္ဓါနည်းအောင်သည်။ သဒ္ဓါနည်းကျအောင်ပြောနိုင်သည်။

—ရှစ်စောင်, *n.* the eight books of Pali Grammar, namely, သဒ္ဓိ, နာဉ်, ကာရက, သမာသ် (*pron.* သမထ်), တဒ္ဓိတံ, အာချုတ်, ထိတ်, and ဥဗ္ဘုတ်, to which are appended ထုတ်စဉ် and ဝိဘတ်ထုတ်။

သဒ္ဓါ (*pron.* သဒါ or သထာ) (Pali), *v.* to feel kind, well-disposed towards, to feel complacency, particularly in religious objects; ကြည်ညိုသဒ္ဓါပဿန္တိ၊ ချစ်လျှင်အကျိုး ဖြတ်မှီးလျှင်သဒ္ဓါ။ [သဒ္ဓါထော်မှု to feel love, affection for, as a sovereign for a subject, *e.g.*, ပုခန်းဝင်းကြီးဦးရန်ဝေးကိုနတ်ပြည်စံဝင်းတရားကြီးအလွန်သဒ္ဓါထော်မှုသည်။ ဖြတ်မှီးထော်မှု feel love for his queen, or children, as a sovereign].

— ကြည်ညို, *v.* same; ရတနာသုံးပါးကိုသဒ္ဓါကြည်ညိုထတ်မျှားသည်။ သဒ္ဓါကြည်ညိုရှိသောကြောင့်အပေးအကင်းများသည်။

— တရား, *n.* the law of complacency in religious objects; (သဒ္ဓါတရား) ကောင်း — ကြီး, — ငယ်, — ထိုးပွား, — ပါး။ (သဒ္ဓါရည်။ သဒ္ဓါရည်ဖုတ်။) ထယ်သည်တရားတကာ သဒ္ဓါတရားအားကြီးသည်။ [တရားတကာ, a term of compellation addressed to elders of venerable age; ကျောင်းတကာ, to those not so old].

သဒ္ဓိန္ဒြေ, *n.* kind feeling, သဒ္ဓါခြင်း။

သဒ္ဓိ (ဝင်), *n.* the *Bursera serrata*.

သဒ္ဓိဝါ (ဝင်), *n.* the many-stamened croton plant.

သဒ္ဓိတ် (ဝင်), *n.* a kind of tree, သဒ္ဓိတ် [the *Ficus hispida*].

သဒ္ဓွေး (ဝင်), *n.* a kind of creeper [the *Karin* potato, a species of yam].

သန်, *v.* to be strong, vigorous, thrifty, to be stiff, high, as one end of a boat, which requires more lading than the other to sit level on the water; ဦးသန်။ ဝှံ့သန်။ အဆဲသန်။ ဝှံ့သန်။ ဝှံ့သန်။ ဝှံ့သန်။

— ကြမ်း, *v.*; see the parts (infrequent in colloquial); ခပ်သွားသန်သန်ကြမ်းကြမ်းရှိပါ၏လား။ လူပြောသော။ လူသန်ပြော။ (Prov.).

— ဝှံ့, *v.* to be strong; ထယ်သန်ဝှံ့သည်ထက်ပွေ့ထက်, to grow vigorously as vegetation, trees, &c.; မြေကောင်းလို့သစ်ပင်များသန်ဝှံ့သည်။

— ဝှံ့, *v.* to be strong of body, hale, robust; သန်မာသတ္တိမိန်းမ။ သန်မာသတ္တိထောက်များ။ သန်မာသောမြင်းတို့သည်သတ္တိ ထူထက်ကြ၍ အလေးဝန်တစ်ပွင့်ခန့်၏အလေးမျှသာထင်သည်, “a strong horse thinks the weight of a man to be about as much as that of a flower.”

— မြန်, *v.* to be vigorous and rapid, applied to things animate; သန်မြန်သောစစ်သူရဲတို့ကိုမှီး၍ နှင့်တကွနိုင်ရိုးအပ်တော်မူသည်။ သန်မြန်သောမြေကွယ်သမား။ သန်မြန်သောမြေမြန်တော်။

သန (ဝါး), *n.* a species of bamboo; သနသစ်ချွန်။ သနသစ်ချွန်ဖြင့်ထိုးခြင်း။

သနင်း (သေဌ်နင်း), *n.* a chief, sovereign; ဘုရင်။ [စကြာသနင်း။ စကြာသနင်းဝင်း၏ ဝင်စစ်သမီးဖြစ်သော်လည်း ထင်ရှားက ထင်ထယ်ခြင်းမရောက်ရာ။ တရားသနင်း applied to Buddhs, လူတို့သနင်းဘုရားဝင်း။ ရေမြေသ

နင်း applied to monarchs; ခေမ္မိသနင်းပြည့်ရှင်မင်း, when applied to Buddhs, usually written ထေဋ္ဌနင်း].

သနပ်, *n.* all the circumstances of a person, or city, or country, from the birth or origin.

—သနာ, —သနတ် (rare in colloquial), *n.* same; ပြည်၍သနပ်သနာ၊ မြို့၍သနပ်သနာ။ လူ၍သနပ်သနာ။ ဒနုမြို့သနပ်သနာ။ အင်္ဂါနိဂါနိးများလိုရေ ရွတ်၍ပြောစမ်းပါ။

သနထောင် (ဝပ်), *n.* the gamboge tree; သနထောင်ရွှေ, a kind of paper smeared with the gum of the gamboge, causing it to resemble gold-leaf in appearance; သနထောင်ဖြူ၊ သနထောင်ဝါ, different kinds of gamboge used medicinally.

သနဝစ္ဆည်း (ဝပ်), *n.* a kind of tree; a kind of medicine reputed to have aphrodisiacal properties, is made from the gum of this tree.

သနပ်, ၁, *n.* a kind of tree, the leaf of which is used in making cigars [the sebesten, a species of cordia, *M.*]. There are two kinds—သနပ်ကြီး, which is brought from the Shan States, known as ရှမ်းပတ်; and သနပ်ငယ်, which grows in Upper and Lower Burma.

သနပ်, ၂, *n.* pickles conserved with spices; *comp.* ချဉ်ပတ်။

သနပ်ခါး, *n.* a kind of tree, the bark and root of which are used in making a fragrant paste for smearing the face and body [*Murraya paniculata*].

—ကျောက်ချဉ်, *n.* a circular slab on which such paste is prepared.

—ခေါက်, *n.* the bark of the *Murraya paniculata*.

—ထိမ်း, —ထူး, *v.* to smear such paste on the face and body.

—ထွေး, *v.* to pulverise such bark for the purpose of making the paste.

သနံရည် (*pron.* သနံရေ), *n.* the serum or watery fluid which exudes from a sore.

သနား, *v.* to pity, to feel tenderly towards, to give from pity; သနားကြင်နာ။ သနားစုံမက်။

—ဝမား, *n.* in its *primary* sense an object of *pity*. In modern parlance it is used to denote that which is nice and pleasing to the eye; မိန်းမသနားဝမား (or သနားဝမားရှိ) ထောက်ရှား သနားဝမား, a nice-looking woman or man.

သနံချောင် (*pron.* သနံချောင်) (from အဆန်, a kernel), *a.* addled as an egg, ကြော်ငြာသနံချောင်။

သန္တာ (*pron.* သဒ္ဓါ), *n.* coral, သန္တာနားသန်ထီး။ သန္တာပုတီး။

သန္ (sandhi), "junction, union, agreement; in *grammar of* "the euphonic vowel and consonant changes that take "place at the junction of final and initial syllables."
—Childers. သန္တိဝံ (pron. သန္တိဝံ), to become absorbed by sandhi, *e.g.*, နရဗန္ဓု becoming နရိန္ဒု, အရိယမထေယျ becoming အရိမထေယျ, *see* ခြေ and ဆွတ်။

သန္တံ (Pali သန္တံ), *n.* [peace, မိတ်နှလုံးငြိမ်သက်ခြင်း]။

သန္ဓေ (pron. သဒေ) (Pali), *see* ဝရိသန္ဓေ။ —ကပ်, —စွဲ, —ဆောင်, —ထည် —နေ, —ထူ, —ရှိ, —ထွက်, *v.* to conceive, be pregnant, သန္ဓေ ကိုယ်ဝန်ဆောင်။ သန္ဓေကိုယ်ဝန်ရှိ။

—နှုတ်ငုံ, *n.* pregnancy.

—ပေး, *v.* to beget, generate, engender; ကိုယ်စောင့်နတ်သန္ဓေပေး သေခွင့်ကြောင့်သားရတနာထိပွားမြင်သည်။

သန္တိဋ္ဌာန် (pron. သန်ဒိတ်ထန်) (Pali သန္တိဋ္ဌာန), *n.* a settled state of things, ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ According to Childers သန္တိဋ္ဌာန် is "conclusion."

—ထူ, *v.* to have a settled opinion or purpose (to have one's mind made up).

—ချ, *v.* to settle, make permanent [to make a firm resolve, make up one's mind]; မကောင်းမှုကိုပြုမထွင်ပါဘူးလို့သန္တိဋ္ဌာန်ချပြီး သည့်နောက်ထကြိမ်တခါမှထူးတွန်ဘူးသည်ခရှိပါ used sometimes in contradistinction to သံသယ, *e.g.*, ခင်ဆုမ်းကောင်းကို သန္တိဋ္ဌာန်ချမှတ် သားရတနာပညာသား။ ထို့ထက်သံသယရှိရဦးမည်သား။

သန္တိပါတ်, *n.* a certain influence or state of disease near death.

—ပင်း (သန္တိပါတ်ပင်း), *v.* to be subject to such an influence (ငန်းသန္တိပါတ်ပင်း).

သန်ဗက် (သန်ထက်), *n.* the day after the morrow.

သန်လျက် (pron. သန်ထက်), *n.* a two-edged sword (သန်လျက်ကြိုး၊ သန်လျက်သိမ်), two species of creepers said to grow in Upper Burma; the root, when ground and mixed with water and salt, is said to be used as a poultice for boils, [သံလျက်ခုံ, (pron. သရက်ခုံ), ထမုန့်ရေငြိသန်းလို့ဝ (*i.e.*, အင်းဝ)နန်းမျှော်မိဌ။ သောင် ဝေါ် (မှာ) ထွေဖိတ်သထိုရှိမည်စိုးပါသည်]။

—စွန်း, *n.* a sharp projection of land (Monkey Point, Rangoon), ကြက်ကျွန်းစွန်း။

သန္တုတ်, *n.* a kind of harpoon (used for catching crocodiles).

သန္ဓင်း, *see* နိန္ဓင်း။

သန့်, *v.* to be clear from, separate, distinct, to make clear, to separate (သန့်ထား); to be clear, pure, innocent, holy, စင်။

(သင်္ဃာတိသင်္ဃာတိ) ; [နေသန့်ထောင်မှ၊ ညဉ့်သန့်ထောင်မှ, *v.* to sleep as a Buddh or Rahanda], [to sort or arrange letters, papers, documents, စာသန့်].

သန့်စင် (*pron.* သန့်စင်), *v.* same, 3rd def. ; to perform the natural evacuations ; applied respectfully to kings, priests, &c. [ကိုယ်ထက်သန့်စင်, to cleanse the body ; သားဌားသန့်စင်, to give birth to a child ; ရှုထင်ဝန်းချင်းထန်းသန့်စင်ခြင်တော်မူသည်။ (a term formerly applied to the ladies of the royal family when a royal son or daughter was born) ; အသျှင်တုရင်တုရားသန့်စင်ထောင်မူသည့်နေ့, the birthday of the Queen-Empress of India. (သန့်စင်ထောင်, a royal tooth-brush).

— ဖြန့် (*pron.* သန့်ဖြန့်), *v.* same as သန့်, to be conventionally or ceremonially clean or undefiled (?) [အစားအသောက်သန့်ဖြန့်၊ သန့်ဖြန့်ပွယ်ရာစေတနာနှင့်။ ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ကျွေးပါသည်။ အနေအထိုင် သန့်ဖြန့်သည်].

— ရှင်း, *v.* same (most common), applied also to the mind ; စင်ကြယ်၊ စင်ထောင်ဝင်းမှမျှေးသန်းမရှိ မပြေမထင် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းစွာမျက်စိထောင်ထိုက်လျက်ပွားထောင်မူသည်။ အစားအသောက်သန့်ရှင်းသည်။ အိပ်ရာနေရာသန့်ရှင်းသည်။ ကိုယ်ထက်သန့်ရှင်းသည်။ [မသန့်ရှင်းသည့်ပစ္စည်း, goods or property unlawfully acquired].

— သက်, *v.* to wash after a natural evacuation (ရေသန့်သက်သည်) [a vessel to hold water, used by priests when they go to the ရေအိမ် (စွေတုရ) သန့်သက်အိုး၊ သန့်သက်ခွက်၊ သန့်သက်ပုံး].

— သန့်, *adv.* distinctly, separately ; သန့်သန့်ချင်း၊ သန့်သန့်ထား၊ သန့်သန့်နေ။

သန်း (ယင်), 1, *n.* a kind of tree [a kind of dye is obtained from the bark of this tree which is used for dyeing baskets and thread. The wood makes excellent fuel, သန်းသားထင်း၊ သန်းသား၊ ဒထတ်သားထင်း].

သန်း, 2, *n.* a louse [သန်းတုတ်, — သန်းနှိုက်, — သန်းရှာ].

— ဉ, *n.* a nit.

— ချေး, *n.* a body louse.

— ထူ, — ပေါ, — များ, *v.* to be infested with lice.

— ဖျ (သန်းဖြ), *n.* a young louse.

— ဓ, *n.* a large louse.

— ထား, *v.* to itch from the biting of lice (သန်းများထွင်မထားဘူး၊ ကြွေးများထွင်မပူဘူး).

သန်း, 3, *v.* to cross (a path, river, &c.) ; ထပ်ပြီးထပ်ဖျားကသန်းထူးသောသူထိုထပ်ပြီးမှာရင်ခွဲစေ, let him who crosses in front of the van of the army have his breast cloven asunder. [The

Burmese consider it very unlucky if any one crosses in front of the van of an army ; such a person was usually put to death] ; သန်း also means to be blurred, clouded, obscured, as the vision ; မှန်သန်း၊ ဖောင်းထင်ပန်းသန်း၊ —မျက်စိသန်း၊ ထရောင်တိမ်ချေး(မှေး)သန်းထောင့်ကြည့်မမြင်ပါ။ အစိုးရဝင်းရှေ့မိတထွိုရှေ့သန်းသွားထိုမကောင်းပါ။ အခိုးသန်း၊ အမွှေးသန်း၊ အညှိသန်း။

သန်းခေါင် (*usually pron.* သဂေါင်), *n.* midnight ; သန်းခေါင်ထက်ညဉ့်ဝန့်ကိန်ဇူး, "it cannot be later than midnight" (*Prov.*), meaning, in a figurative sense, that even if it comes to the worst, a person cannot suffer greater misery than he has already undergone. "In for a penny, in for a pound."

—ကျော်, *n.* after midnight ; သန်းခေါင်ပါးနီး၊ သန်းခေါင်ကျော်ထင်းအားကြီး။

—ထံ, *n.* the precincts of midnight.

—သန်းထွဲ (*pron.* သဂေါင်သထွဲ).

သဝ်, 1, *n.* a wedge driven in to make tight, or to split.

—နှက်, —ဝင်း, —ချိတ်, *v.* to drive a wedge ; သဝ်တုံးကိုသဝ်နှက်ပြီးခွဲသည့်။ သဝ်ချ, to fasten with a wedge ; သဝ်ထွို, to insert a wedge.

—မျဉ်း, *n.* a reglet (a flat, narrow moulding, used chiefly to separate the parts or members of compartments or panels from one another, or to form knots, frets or other ornaments).

သဝ်, 2, *v.* to stroke with the hand (as the head, ကျောထိုသဝ်၊ ခေါင်းကိုသဝ်), smooth down ; ထိုးသဝ်, to smooth with a knife (to whittle bamboo, ကျော်, &c., ဝါးကိုထားနှင့်သဝ်).

—ပယ်, *v.* to be handsome, elegant, well-dressed, &c. ; applied to deity, priests and idols ; ရွှေထိရံစေတီတော်ကြီးတယ်သဝ်ပယ်တော်မူသည်။ မဟာမြတ်မုနိရှင်ပွားတော်ကြီးအလွန်သဝ်ပယ်တော်မူသည်။ အရပ်တော် အရွယ်ထော်နှင့်။ အလွန်သဝ်ပယ်တော်မူသည့် ဘုန်းတော်ကြီး။ ထိုတော်သင်္ကန်းနှင့် အလွန်တရာ သဝ်ပယ်တော်မူသည် (as in praising a pōngyi's personal appearance to his face), to bathe, ရေသဝ်ပယ်သည် ; similarly applied (စေတီကိုသက်စေ့ရေသဝ်ပယ်သည်။ သင်္ကြန်အခါတကာ တကာစေတီကကျောင်းစဉ်ထည့်လည်၍ ဘုန်းတော်ကြီးများကိုရေသဝ်ပယ်ကြသည်။ ဘုန်းကြီး ရေသဝ်ပယ်တော်မူသည်), (a rahan, when speaking of the act of bathing *himself*, would say ရေချိုး။ —ရေသဝ်ပယ်, an honorific term used by *laymen* to rahans).

—ရပ်, *v.* to be well-arranged, in handsome order, [အခင်းအကျင်းသဝ်ရပ်ပွယ်ရာရှိသည်။ အဝတ်အစားအနေအထိုင်သဝ်ရပ်သည်။ အိမ်ကိုသဝ်ရပ်အောင်ဆောက်နိုင်သည့် ထက်သွား, (occasionally applied to language, ထက်အပြောအဆိုသေသဝ်သည့်သူ။) (ပြေပြစ် is in more general use) ; mostly used adverbially, as သဝ်သဝ်ရပ်ရပ်။ သဝ်သဝ်ရပ်

ရပ်စားထတ်သည်။ or ဝတ်ထတ်သည်။ သပ်သပ်ရပ်ရပ်စီမံသည်။ သပ်သပ်ရပ်ရပ်
ချပ်ဆင်ထားသည်။ သပ်သပ်ရပ်ရပ်လုပ်ရုံထုတ်နားမှကြည့်ညှိဖွတ်ဖြစ်အောင်
ပြောနိုင်ဆိုနိုင်ရှိသည်။

သမိတ် (*pron.* သမိတ်), 1, *n.* an open-mouthed pot in which priests
of Buddh receive offerings of food (an alms-bowl).

—အိတ်, *n.* the sling in which the priest's alms-bowl is sus-
pended from the neck and shoulder; သမိတ်အိတ်ထွတ်၍ဆွမ်းခံ။

—ခြေ, *n.* a stand for the said alms-bowl.

—ဓမ္မာတ်, *n.* the part of a pagoda which resembles an invert-
ed alms-bowl [*v.* to invert the alms-bowl, *i.e.*, to refuse to
receive offerings from one, to excommunicate]. [A lay-
man cannot be excommunicated by a single rahan. The
ceremony of excommunication is only binding when per-
formed by five rahans (သင်္ဃာ) or more; it takes place in a သိမ်,
in which the ကဗ္ဗလ် is read. The excommunication is noti-
fied to other rahans (and laymen) in the neighbourhood by
means of documents termed ကြံညီစာ (ကြံညီ, to avoid, shun).
Sentence of excommunication is rarely carried out in
Lower Burma, though when a rahan refuses (အတူခံ) the
offerings of a layman, such refusal is designated သမိတ်
ဓမ္မာတ်။ သမိတ်ဓမ္မာတ်ကံ။ ထိုကံဖြင့်။ သမိတ်ဓမ္မာတ်ကံထိုက်သောအမှု။

—ခုံး, *n.* the cover of an alms-bowl.

—ထွတ် (*v.* to suspend the alms-bowl in its sling round the
neck); *n.* the wagtail, ငှက်သမိတ်ထွတ်။ [The Magpie robin].

—ထွပ်, *v.* to make offerings of food to pōngyis on the de-
cease of any person or on the anniversary of his death, ရက်
လည်ဆွမ်း သမိတ်ထွပ်တရားနာ။ ကွန်ထော်သားသေဆုံးရာ ရက်လည်ဆွမ်းသ
မိတ်ထွပ်ထိုက်တရားနာပါသည်။

သမိတ်, 2, *n.* a species of oak.

သလေ (*pron.* သလေ), *n.* a kind of plant (the low-land screwpine,
Pandanus fuscatus).

—ဈာ (*pron.* သလေဇဈာ), *n.* a mat made of the stalks of the said
plant.

သပ်သပ်, *adv.* at all; in negative sentences as သပ်သပ်စားတနေ
သည်။ (a corruption of သက်သက်).

သပျက် (သပြက်), *n.* a wild creeper, သပျက်နွယ်။

သဗ္ဗဝတ်ကျား, *n.* a tree producing a strong, close-grained timber,
Casuarina muricata.

သဋ္ဌိ, *n.* a kind of tree [water dillenia; the fruit of this tree is
eaten in fish curries, imparting an acid flavour. This tree,
it is believed, is not found in Upper Burma].

သဗ္ဗသဗ္ဗ, *n.* the Malay apple, *Eugenia Malaccensis* (said to be a corruption of ဓမ္မသဗ္ဗ။ ဓမ္မသဗ္ဗအသီးကြွေ။ မိန်းမမြေကိုထည်း ခပ်ခပ်ပည်း)။

သဗ္ဗ, *n.* the eugenia.

—ကြီး, *n.* the *Eugenia grandis*, *K.*

—ခါး, *n.* the *Eugenia venusta*, *K.*

—ရှည်, *n.* the *Eugenia cerastoides*, *K.*

—ဝက်ကလေး, —ထတ်ချေး, —ဒို, —ကွဲ လိုက်ဗြေ, different species of the eugenia.

—ဒို, *n.* incipient puberty (applied to females, အမျိုးကလေးသ ဗြေခိုအရွယ်)။

—ထဒိုထွယ်, *n.* that species of the eugenia which produces the jambo fruit, ဓမ္မသဗ္ဗ။

—ထိုင်, *n.* the south post in the main part of a house, *see under* ထွန်း။

—ထမ်းရှင်, *n.* that species of eugenia the bark of which is used as a mordant for blue and black dyes.

—ဝန်း, *n.* a sprig of the tender leaves of the eugenia, much in demand for the urns used in making religious offerings [also called အောင်ဝန်း, the Flower of victory, from the fact that formerly Burmese soldiers wore it in their top-knots and ears as an omen of victory. It is still worn by ordinary persons when about to embark on difficult or dangerous enterprises ; ထင်ချိုခါးခါးသဗ္ဗဝန်းကိုယ်ဝန်၍ချီကြသည်။ တရားပြိုင်သည့်အခါသဗ္ဗဝန်းပန်၍ရုံးထက်သည်]။ သဗ္ဗဝန်းထောက်မထွေ ထန်းထောက်, a term used by lovers when making the usual protestations of fidelity to one another.

—ဇေါတ်, *n.* the *Eugenia Zeylanica*, *K.*

—မြို့, *n.* the *Eugenia jambolana*, *K.*

—ရောင်, *n.* reddish brown colour, သဗ္ဗရောင်ဆေး, —ပဝါ, သတ္တ ထတ်။

သဗ္ဗန်း (ပင်), *n.* the sycamore, a species of ficus ; အိမ်ခြေသက်သဗ္ဗန်း ပိုက်သည့်ထမ်းထေးချင်းမလွတ်ရာ။

—ခါး (pron. သဗ္ဗန်းဂါး), *n.* a kind of sycamore.

—သီး, *n.* the fruit of said tree ; something attached to the placenta [one form of leprosy ; so called from the appearance of spots, resembling the said fruit, သဗ္ဗန်းသီးထ]။

သဗ္ဗ, *n.* a kind of song, ထေးသဗ္ဗ။

သဒ္ဓတ် (ဝဋ်) [သဒ္ဓတ် (ဝဋ်)] (*pron.* သဒ္ဓတ်), *n.* the *Luffa pentandra* plant [bearing a long gourd with a striped skin].

—အ (သဒ္ဓတ်အ), *n. literally* the intestines of the said gourd, from the confused involutions of its stringy substance when dried [applied *figuratively* to mischievous, intriguing persons ; သဒ္ဓတ်အနှစ်ခေါ်ရသည်။ သဒ္ဓတ်အအနှစ် ဆက်ရသည် means that a man leads such a *confused* unprincipled sort of life that he has to “address the luffa plant as his younger sister,” or to “pay tribute” to such plant, *i.e.*, he is a thorough-paced scoundrel. In this sense frequently associated with the ကလိမ် creeper, သည်သူ ဂယောက်သဒ္ဓတ်အနှင့် ကလိမ်မြိုလိုက်, (*i.e.*, *Arcades ambo*).

—အလိုက် (သဒ္ဓတ်အလိုက်), *v.* to be confused in mind ; မိတ်သက်မှု အာရုံရှင်းလင်းလို့မရသဒ္ဓတ်အလိုက်နေသည်။ (also applied to conduct and language) ; သဒ္ဓတ်အလိုက်အောင်ရှုပ်ထွေးသည့်သူ။ သဒ္ဓတ်အလိုက်အောင်စကားပြောသည်။

—ကထိုး, *n.* a kind of creeper (?) the fruit of which is eaten in curries.

—ကြီး (သဒ္ဓတ်အကြီး), *n.* a kind of tree.

—ခဲ (သဒ္ဓတ်ခဲ), *n.* a species of luffa.

—ခါး, *n.* the bitter gourd.

—နာ (သဒ္ဓတ်နာ), a kind of sore, in which the part assumes a porous appearance.

—လိုက် (သဒ္ဓတ်လိုက်), *v.* the sore assumes a porous, spongy appearance.

—ဆိပ် (ဝဋ်) (သဒ္ဓတ်ဆိပ်), *n.* a kind of tree.

သဒ္ဓတ် (သဒ္ဓတ်), *n.* *affix*, as like as, ကဲ့သို့။ လို။ တိရစ္ဆာန် ဖြစ်လျက် နှင့် လူ၏ သတ္တဝါ ခင်စုံမက်သော အမှုအရာ နှင့် ကျွေးကြော် ဖြစ်တမ်းကြသည်။

သဒ္ဓ (Pali), *a.* all, ခပ်သိမ်း။

—နံ့ပုဒ်, *adv.* in an homogeneous manner, အလုံးစုံ။ မိန်းမထောကျား။ လူကြီးလူငယ်။ သဒ္ဓနံ့ပုဒ်စကား။

သဒ္ဓာယ, *n.* harmony, accordance, amity ; there are three kinds of သဒ္ဓာယ။ အာဝါသသဒ္ဓာယ။ ဂေါရသဒ္ဓာယ။ ပရိသဒ္ဓာယ။

—ဖြစ်, *v.* to agree with, to be on terms of amity ; ကိုယ်ထင်သည်အရပ်တွင် သိတင်းထုံးလို့ ဂေါရသဒ္ဓာယ ဖြစ်ထော်မှုပါ၏။ an alternate, though more polite, way of asking a pōngyi တွင်းဖြည့်စုံထော်မှုပါ၏။ သည်သူ ဂယောက်တတ်သဒ္ဓာယဖြစ်သည်။

သဒ္ဓတ္ထ (Pali), *n.* omniscience ; သဒ္ဓတ္ထတဉာဏ် (သဒ္ဓတ္ထ အမြင်သို့ ရောက်သည့် သဒ္ဓတ္ထဖြစ်စွာတရား)။

သဆင်, *n.* a festival of any kind, public entertainment ; ဝဲ (ဝဲလင်းသဆင်), an assembly convened for any purpose ; [ချေဝဲသဆင် ခုတ္တိ ထော်မူသည်။ သဆင်အဝ ကြောက်ရပ်က, a saying originating from the fact that in by-gone days the best and most famous actors came from Kyaukyit, a large village on the southern borders of the Sagaing district, and about 5 miles north of the Chyindwin river.]

—သဉ်, *n.* one who plays at a festival, a stage-player (actor).

သဘီ, *n.* a species of nautilus.

သဘျာ, *n.* the Chinese window-oyster.

သဘာဝ (Pali), *see* သဘော။ သဉ်လူသဘာဝကောက်ကျပ်စဉ်း လဲထင်သော ဉာဏ်ရှိသည်။

သဘော, *n.* nature, character ; nature, disposition, internal bent or tendency, liking, satisfaction, tenour [သဘောနောက်ကပ်]။

—ကောက်, *v.* to be deceitful, dishonest ; *comp.* မိတ်ကောက်။

—ကောင်း, *v.* to be of a good disposition [sometimes said allusively and reproachfully of women]။

—ကျ, *v.* to be settled in opinion (to approve, *e.g.*, ကျန်တော်အကြံကိုခင်ကျားသဘောကျ၏ထား)။

—ကြီး, *v.* to be magnanimous.

—ကြောင်, *v.* same as ကောက်။

—ကြိတ်ညီ, *v.* to approve of unanimously, a term much used in Upper Burma when villagers recommend one of their number as a Ywa Thugyi.

—ခက်, *v.* to be of an intractable disposition.

—ခုန့်, *v.* to permeate the mind, *lit.* to penetrate the mind.

—ရိက်မိ, *v.* to be settled, and intent (on something) [implying previous indifference, *e.g.*, ခင်ကျား ပြောသည့် စကားမူလ သဘောထားမီး ယခုသဘောရိက်မိသည်], မိတ်တန်းမှန်းလျက်ရှိသည်။

—ဆိုး, *v.* to be of evil disposition ; မနောဆိုး။

—ဉာဏ်ကောင်း (သဘောဉာဏ်ကောင်း), *v.* to have a good intellect, ဉာဏ်ကောင်း။

—တန်, *v.* ; *see* ကြောင်။ သဘောတန်သည့်လူ။

—တူ, *v.* to be of one mind, to agree (concur) (*see* သဘောတူ), သဘောပြိုင်။ သဘောတူထက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။

—တိုင်း, *v.* to consider for the purpose of forming an opinion, to weigh in the mind ; နက်မန်သွားတော့မည်ရှိ သဘောတိုင်းထားသည်။

- သထောဓတ္ထ, *v.* to like, favour, approve; စိတ်ဓတ္ထ, ထင်ထားသမျှကျွန်တော်
သထောနှင့်ထက်ဓတ္ထပါသည်။
- ထား, *v.* to resolve, determine (to do), (to regard, consider),
သထောထား; *n.* the attitude of the mind, သထောဓမ္မ။
- နက်နဲ, *v.* to be of far-reaching, deep mind (ဝန္တိရသဘာဝ)။
- နည်း (*pron.* နဲ), *v.* to be narrow-minded, illiberal, mean-
spirited, inconsiderate; ခင်ဘျား လူကြီး ပင် ဖြစ်သော် ထည်း ထက်
သထောနည်းသည်။
- နု, *v.* to be of immature mind (*i.e.*, lacking in judgment
and experience); သထောနုသေးသောကြောင့်ဆင်ခြင်ထိုင်းစားခြင်းမရှိ
မြဲမိရာသာပြုတတ်သည်။
- နှိုက်, *v. lit.* “to dive into” or “penetrate” the character of
(a human being); followed by ထက် it means to be able
to gauge or estimate the character of others, *e.g.*, ဗတ္တိစာဒိ
အင်္ဂါဗိတ်အမတ်ကြီးသည်။ ထူသတောကိုအတွန်တရေနှိုက်တော်မူတတ်သည်။
- ပေါက်, *v.* to be intelligent, penetrating; သင်ကြားမိသမျှ စာကို
သတောကျေသည်မရှိ။ အကုန်အစင်သထောပေါက်သည်။ သဘောဓူး။ သဘော
နှိုက်။
- ရိက်မိ, *v.* to receive into the mind or understanding, to
“take in,” ကျွန်တော်ပြောသည်စကားကိုသဘောရိက်မိမည်မထင်ပါ။
- ပြည့်ဝ, *v.* to be upright, wise, patient, in a word replete with
all perfection of character, သထောကြီး။
- မြဲ, —မြောင့်, *v.* to be upright, honest.
- ရောက်, *v.* to be favourably disposed, inclined; စေတနာရှိ။
[ထည့်ပုဆိုးကိုခင်ဘျားပေးမည်ဆိုသဘောရောက်သည်, to arrive at an
opinion; သည်အရာမောင်မင်းနှင့်တော်သည်တူသထောရောက်။ သဘောရ
has in this sense a similar meaning].
- ရ, *v.* to arrive at an opinion or conclusion; ကျွန်တော်အကြံ
အောင်မည်မအောင်မည်ကိုခင်ဘျားကထာဖွဲ့ဖတ်သဘောရသထ။
- လွယ်, *v.* to be of an easy, pliant disposition.
- ဝင်, *v.* to come to the same opinion; နှစ်ဦးအကြံသဘောဝင်သော
ကြောင့်အထမြောက်သည် [to esteem with regard]; မေတ္တာရှိသည်။
သဘောဝင်သည်။
- ဝေး, *v.* to have a remote conception of, as from dullness
or stupidity, *see* ဝေး။
- သကန်, —သကာ, same as သထော။
- သန်, *v.* to be firm in purpose; ဤအမှုပြုထိုသည့်သဘောသန်သော
ကြောင့်အထွင်အမြန်ပြုသည်။
- သဝ (Pali), *v.* to coalesce into one substance; တသားထည်းပေါင်း
ထည်းပျားရည်နှင့်ဆေးသမအောင်ထေသည်။ မြေချင်းသမသည်။ ရေအကြည်

အနောက်ချင်းသမကြသည် (to be on terms of close fellowship, intimate). The English colloquial expression to be "thick" (in the sense of being very intimate) conveys its true meaning as nearly as possible; သူတို့ထောက်သမနေထိုင်ထိုင်းရ နိုင်ထူး။ သမဂ္ဂဖြစ်။ [သမဂ္ဂသမောဒါန has the same meaning, but is principally applied to rahans, though occasionally to laymen; သမ is also applied to inanimate objects].

သမတ်, *n.* son-in-law.

သင်း, *v.* to yawn.

သမတ, *n.* a kind of tree [the *Poivrea Roxburghii*].

သမင်, 1, *n.* a deer with branching horns, larger than ဒရတ် and smaller than the ဆတ် [the brow-antlered rusa]; သမင်း, မိုင်း ဝါးသားအပေါင်းတို့သည်။

—ကြိုးထိုးပြု (*pron.* သမင်ကြိုးထိုးပြု), *v.* to impose on by some leger-demain trick; သမင်ကြိုးထိုးပြော, *v.* to address another in a deferential manner, disparaging one's self at the same time, with a view of securing future advantage?

—မြီ (သမင်မျှ), *n.* the horns of the said deer.

—စာ, *n.* a kind of tree.

—စာနီ, *n.* the *Gardenia turgida*.

—ဆီးဆောက် (Pali ကတ္တရ), —မျှ (Pali လိနိရိ), —ပြောက် (Pali ဝိကြိ), ထာထရတ (Pali ဝိဂ), —ဘိလူး (Pali ကတ္တရမာယာ), different kinds of deer, some of them probably fabulous.—S.

သမင်, 2, *n.* a cutaneous disease occasioning a discolouring of the skin.

—နတ်, —နီ, —မြီ, —ရတ်, *n.* varieties of said disease; သမင်နီစွဲသည်။ သမင်ရတ်စွဲ။

—လျက်, *n.* same as သမင်။

သမတသိရပုဂ္ဂို (သမတသာရပုဂ္ဂို), *v.* to be handsome and genteel; ထုပထမကြေးသည်။

သမတ်, 1 (သမာတ်), *n.* in *Pali grammar* a root that is capable of taking a verbal termination (ဝစ္စည်း).

သမတ်, 2 (မတ်), *v.* to be upright; ပြောင့်မတ်, to be uniform; *n.* a subordinate to whom the decision of a business is committed, ခံသမတ်; hence သမ္မာသမတ်ရှိသောသူ။ သမ္မာသမတ်ပြုသောသူ။ one who speaks or calls things the same; ထာသမတ်တည်း, *adv.* in one straight course, uniformly [consistently, မတိမ်းမစောင်းထာသမတ်တည်းအလျှင်ရှိသည်။ ဆည်လျှင်အလျှင်ကိုထာသမတ်တည်းပြောင့်မတ်အောင်မလုပ်ပါ။ ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်းကိုသာလုပ်သည်, this per-

son does not do his work in an uniformly honest manner, but only does it by fits and starts].

သမေတံ, *n.* formerly in Burma a spear carried by an executioner on occasions of inflicting public punishment.

သမေ (*pron.* သမေ), *adv.* all together, unanimously ; တညီတညွတ်တည်း။

—မင်း, *n.* a ruler raised to supreme authority with the consent of the people (*e.g.*, the President, U.S.A.).

သမေ (occasionally incorrectly *pron.* သမေ), *adv.* long in time ; တြာမြင့်စွာ, prefixed to ရှည်သည်။ သည်မြို့တည်သည်မှာ။ သမေရှည်လျားသောကြောင့် တယ်မင်းထက်ထက်က တည်သည်ဟုအမှန်ဆိုနိုင်ကြပြီ။ ကျန်းသစ်သည်မိတောက်သားထက်သမေရှည်သည်။

သမန်း, *n.* a species of grass resembling the သက်ငယ် ; the blades are so sharp that even cattle will not eat it (except when young and tender). [The 8 bundles of Kusa grass received by a Buddh from a Brahmin] သမန်းမြက်ဝစည်း။ သမန်းမြက်ဝဆုပ်။

—ကျား, *n.* a kind of creeper.

သမန္တဓမ္မ (from သန္တ, “all,” “entire,” and ဓမ္မ, “eye”), “all-seeing eye.” “Buddha acknowledges no teacher or inspiration of a god, he is ‘samanta chakkhu,’ *i.e.*, his eye “surveys all the boundaries of knowledge, and he clearly “perceives at a glance all truth.”—Gogerly.

သမသတ္တရာ (Pali), *n.* a kind of medicine.

သမသတ်, *a.* diagonal ; [*adv.* right before, opposite, abreast, ရင်ဆိုင်, မျက်နှာချင်းဆိုင်။ သမသတ်ပြိုင်, သမသတ်မျှော်]။

သမံ (Pali ညီမျှခြင်း)။

—တလင်း (*pron.* သမံတလင်း), *n.* a made level plain [a pavement round a pagoda, well, or under a house, *e.g.*, an asphalt floor] ; သမံတလင်းခင်း။ တုရားပတ်ပတ်တည်သမံတလင်းခင်းထားသည်။ အိမ်အောက်မှာသမံတလင်းခင်းသည်။

သမာမိ (Pali သမ္မာမိ), *n.* steadiness in a good cause, သမာမိထင်—သမာမိမြောက်။

—တူကြီး, *n.* an assessor in a criminal case ; [သမာမိရှိသူ or simply သမာမိ, *n.* an assessor. A revenue assessor of thathaméda revenue, Upper Burma.]

—ဌန်းကြေးစာရင်း, *n.* the thathaméda tax assessment of each individual house as made by the assessors (သမာမိထင်ကြေးစာရင်း, same meaning).

သမား or သမ္မား (သမား or သမ္မား), *n.* one skilled in some work, သမားများသားသေ။ *Anglice* “Too many cooks.”

သမားရောင်မောင်း တောင် (သမားလောင် မောင်းတောင်) (*pron.* သမား ရောင် မောင်းခေါင်), *n.* a boastful meddler, *particularly* in medicine, နားမထည်တဲ့သမားရောင်မောင်းတောင်မထည်ချင်ပါနှင့်။

သမီး or သွီး, *n.* a daughter, the daughter of a man's brother, or of a woman's sister; သမီးပျို၊ သားပျို, unmarried sons and daughters collectively.

—ကညာ, *n.* a virgin daughter, commonly denoting a king's daughter presented in marriage to another king (သမီးကညာဆက်) သမီးကညာကောက် as a victorious general or as a king.

—ရည်းစား (*pron.* ရည်းစား), *n.* an engaged couple.

—ခင်ပွန်း, *n.* husband and wife, မောင်နှံပြီး မတွန်းလှ သမီး ခင်ပွန်း ၊ ထောက်တိုက်လသန်း၃ရက်နေ့ကျွန်တော်တို့ဒိမ်တရားထော်နာကြွရောက်ထော် မူပါမည့်အကြောင်း။သမီးခင်ပွန်းကောင်းမှုနိဗ္ဗာန်ဆု။နတ်သူတပုဂ္ဂိုလ်စသော။
a style of inscription found on bells, images, Buddhist scriptures, when they are the joint-offering of husband and wife.

—ဈာ, *n.* a daughter by affinity, a niece or an adopted daughter, also designated ထိတ္တိမသမီး။ဝမ်းမနာသွီး။

—မောင်နှံ, *n.* same as သမီးခင်ပွန်း, same as သွီးခင်ပွန်း။

—မြတ်သား, *n.* a cousin, being of a different sex and having a parent who is brother or sister to a parent of the other.

—ထောက်ပ (သမီးယောက်ထ), *see* ယောက်ပ။ သမီးယောက်ပထော် is more elegant than ထောက်ပထော်။

—ယောက်ပ (သမီးယောက်ထ) (*pron.* သမီးယောင်းမ), *see* ယောက်ပ။

—ရင်း, *n.* an own daughter.

—ထုံထုံ, *n.* a young woman (poetical).

သမီးနို့, *n.* a species of the limpet shell.

သမုတ်, *v.* to name, give a name; ပညတ်။ ဖွည့်။ ဖွည့်သမုတ်။ ယောသမုတ်ထို ဖျက်မိ အလင်းရသည်ကို။အစွဲပြု၍စလင်းမြို့ယုသမုတ်ခွဲသောကြောင့်။ယခုတိုင် စလင်းမြို့တွင်နေသည်။

—သမုတ်မြ, *v.* of similar import.

သမုတ် (ထီး) (*pron.* သမုဒ္ဒါ), *n.* one kind of royal (white) umbrella; also called ထီးသမုတ်။

သမုတ်နတ် (*pron.* သမုဒ္ဒါ, called), *n.* a monarch, လောကသမုတ်နတ်။ ထောကဥက္ကဋ္ဌသမုတ် နတ်ဖြစ်ထော်မူသော။ သာသနာ့ဒါရကာ။ မဟာဓဇ္ဈရာဇ် ထရားမင်းမြတ်။

သမုဒတာ, *see under* သမ္ဘာ။

သမုဒ္ဒရာ (Pali သမုဒ္ဒေါ), so called because composed of equal parts of salt and water), *n.* the sea, ocean, သမုဒ္ဒရာနှိုက်အံ့ဖွယ်ရှင်ပါး။

n. the eight wonders of the sea, namely, the water's continually rising into swells and sinking into valleys, အဝဉ်အတိုင်းရှိုင်းဝှမ်းသည်; that the waters do not overspread the shores, ကမ်းကိုမထွမ်းသည်တပါး; that it throws dead bodies upon the shore, အကောင်ပုပ်ကိုကမ်းသို့ပြင်ထင်သည်တပါး; that the five rivers lose their names when they reach the sea, မြစ်ကြီးငါးစင်း သမုဒ္ဒရာသို့ရောက်လျှင်အမည်ကိုစွန့်သည်တပါး; that its waters are never diminished or increased, ထုတ်ခြင်းမရှိ သည်တပါး; that the salt is so mingled with the water as to become but one, တခုတည်းသောဆား ငံချေသည်တပါး; that it is the repository of precious stones, &c., ရတနာတို့၏ ထည်ရာဖြစ် သည်တပါး; and that it is the residence of nats, နတ်တို့၏နေရာဖြစ်သည်တပါး။

သမုဒ္ဓိ (ပင်), သမုဒ္ဓိ (ပင်), *n.* a kind of tree. There are two kinds, called the သမုဒ္ဓိခါး။ သမုဒ္ဓိချို။

သမ္ပ, *n.* the *Avicennia officinalis*.

သမ္ပ (သမ္ပ), *n.* a young man, ထူထောင်။

သမိုက်, *v.* to mark out, limit (infrequent); နတ်သတ်မှတ်။ သမိုက်တော်မူခဲ့သော အမည်ကိုအစွန့် ရှည်စွာတည်စေရန်ထွန်း အထွေထွေထားတော်မူသည်။

သမိုင်း, *n.* a history of a pagoda, ဣတိဝံသမိုင်း။ [also applied to other histories]; ဝိသုဒ္ဓိသမိုင်း။ မြို့ရွာသမိုင်း။ မြန်မာသမိုင်းရာဇဝင်။ တထိုင်းသမိုင်းရာဇဝင်။

သမ္ပိတ်, *see* သားမြတ် [သားမြတ် is *pron.* သမ္ပိတ် in colloquial].

သမ္ပတိ (Pali သမ္ပတေ) [*n.* a kind of wisdom or learning, သမ္ပတိဉာဏ်သောပညာ။ သတိသမ္ပတေတရား, the law of watchfulness; သတိသမ္ပတေ (ကင်း) (ကောင်း) (ရှိ)]။

သမ္ပတ္တိ (Pali), *n.* completion, accomplishment; ပြည့်စုံခြင်းသမ္ပတ္တိဝတ်, ဝိပဿနာဝတ်။ [According to Childers "success," "prosperity," "glory," "magnificence," "beauty," "successful attainment," "attainment."]

သမ္ပဒါန, *n.* the dative, သုဘာ။

သမ္ပန (သမ္ပန) (Pali), *v.* to connect, to give a meaning, အနက်ပေး။

သမ္ပယုတ် (Pali), *n.* connection, union, ရှည်ခြင်း။

သမ္ပန္န, *n.* the genitive or possessive.

သမ္ပာ (*pron.* သမ္ပာ) (Pali), *n.* a good quality, accomplishment; သမ္ပာကောင်း, —ကြီး, —ရင့်, —ရှင်, သမ္ပာ ရင့်ညောင်း။ ဇေယျသောင်းငယ်။ သားကောင်းမင်းဝေထံတည်း။ သမ္ပာရင့်မိုင်း။ သမ္ပာရင့်မျိုး။

သမ္ပန (Eng.), *n.* a summons, ထရားမသမ္ပန။ ရာဇဝတ်သမ္ပန။

—တ, *n.* same.

သမ္ပနိချ, *v.* to serve a summons.

—ထုတ်, *v.* to issue a summons.

—ပေး, *v.* to summon as a plaintiff or complainant.

သမ္မာ (*commonly pron.* သမာ) (Pali), *n.* truth as opposed to error (မိစ္ဆာ), right, rectitude; *comp.* သမ္ဘာ, *v.* to be right (သမ္ဘာသော, a righteous man).

—ပါဝိ (သမ္ဘာပါဝိ) (Pali ပါဝိ, arriving at), *n.* an extraordinary attainment, of which there are several classifications (ဈာန်သမ္ဘာပါဝိ) attained by Buddhas and arahantas. [It is only when a rahan or ascetic is replete with the 6 kinds of အဝိညာဏ် and the 8 kinds of သမ္ဘာပါဝိ that his prayer to become a Buddha can be fulfilled.]

သယ်, 1, *v.* to carry from one place to another, remove by repeated processes [မြေသယ်။ ဝန်သယ် (အလွမ်းသယ် a term used in the drama), စပါးသယ်။ ကုလီသယ် (same as ကုလီသယ်)].

—ရိုး, *v.*; see the parts.

—ရိုး (*pron.* သယ်ရိုး), *v.* to remove, carry from one place to another, ကြံ့ကြီးဆောင်; to transact business, ရွက်ဆောင်။ အမှုသယ်ရိုး။ ထိစွသယ်ရိုး။

—ထူ, *v.* same as သယ်။

သယ်, 2, *int.* wonderful, rather ironical or disapprobatory; သယ်သယ်စွန့်စွန့်ထဲ။ သယ်ထူ။

သယံ (Pali), *a.* or *adv.* of one's self, unaided, ကိုယ်အလိုလို။

—ဇာတ (သံ), *n.* a kind of iron supposed to be produced in water; also applied to natural lakes, rocks, &c.; မိမိအလိုလိုဖြစ်သောထုံး။ အိုင်။ ကျောက်။ သံယံဇာတကျွန်း, *n.* a servant of one's own free will, (ဇာတသော also means a natural pond).

—ဗုဒ္ဓ (သယန္တဗုဒ္ဓ) (Pali), *n.* intuitive wisdom, သယံဗုဒ္ဓဉာဏ်။ သယံဗုဒ္ဓဉာဏ်ရသည့်။ (“one whose knowledge is underived, “self-produced; * * * an epithet of the knowledge of a “Buddha”).

သရ (Pali), *n.* a vowel, သရရှစ်ထုံး, ဒီဃသရ။ အာ။ အိ။ အူ။ အော။ or ဩ။ ရထသရ။ အ။ ဣ။ ဥ။

သရက်, *n.* the mango; သီဟိုဠ်သရက်, *n.* the cashew. [Among the many varieties of the mango are the following: အိုးထုတ်။ သရက်မြို့။ မိုင်ပေါင်။ ဆင်နှင်း။ တထဗက်။ တထုပ်ထေပ်။ ထောင်စွန်ရင်ကွဲ။ ထိပ်ပေါက်။ နက်ကွဲ။ ပါးနီ (*pron.* ပနီ) သရက်ဖြူ။ မင်းကြီးထက်ရုံး။ မနော်နွယ်။ မရမ်းကြောင်။ မယ်ထောင်ထက်သည်း။ ရွှေထောက်စာ။ ဝက်ခေါက်။ ဝါဆို။] [ထောစာ။ မြောက်ခေါင်း (*pron.* မြောက်ဂေါင်း), ရေဝင်။ ရွှေပေါ်ထုံးနှစ်]။

သရက်ကင်း, *n.* the fruit of the mango in its first state; a kind of plant bearing an edible root, so called from its resemblance in smell to a young mango; a kind of creeper.

— ခြင်း, *n.* a kind of small basket with transverse prongs inside, attached to a pole, used for plucking mangoes.

— ဣန့်, *n.* the extremity of the spleen.

— ဆင်ပေါင်, *n.* a choice variety of the mango; ဆင်ပေါင်သရက်။ ဆင်သရက်ထည် (*pron.* သရက်ထယ်), *n.* chintz, သရက်ထည်ကြမ်း။ သရက်ထည်ချော။ သရက်ထည်ပတ္တ, cretonne.

— ရွက်, *n.* the spleen, milt.

— သီးနီ, *n.* the *Mangifera longipes*, a species of mango.

သရဏ္ဍ, *n.* a species of fabulous wood (of delicious scent); also used figuratively, *e.g.*, ဓမ္မလူးသရဏ္ဍ အနံ့ကဲ့သို့။ ၎င်းသိတင်းနံ့မွှေး ဖြိုင်ထွပေသော။ ဦးရှေ့သာ ကြားရောက် အစီရင်ခံလိုက်ပါသည်။ (ထောမည် တိုင်းသည်တည်းသရဏ္ဍနံ့သာရောက်သည်မဟုတ်)။

သရပ်ပူး, *n.* the bud of a leaf, အရွက်ပူး။ [ပရပ်ပူး (?)].

သရဏ္ဍာယ်, *v.* to repeat portions of sacred writings; more extensive than စီးဖြန်း။ ကမ္မဋ္ဌာန်းတာဝနာစီးဖြန်း ရွတ်ဖတ်သရဏ္ဍာယ်။ နှုတ်ငိုမိရ ထတ်မပြတ်ရွတ်ဖတ်သရဏ္ဍာယ်။

သရဏ (Pali), *n.* worship, an act of worship, ကိုးကွယ်ခြင်း။ [“The assistance derived from the three gems, Buddha, the truth, and the associated priesthood, is called sarana (သရဏ), protection.”] [ဗုဒ္ဓောမေအညံသရဏံနတ္ထိ, “I have no other refuge but Buddha.”]

— ဂုံ (Pali ဂဏ္ဍအရ), *n.* a compendious form or formula of worship; especially applied to the three formulas with which the priests of Buddh commence worship, namely, ဗုဒ္ဓ သရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* ဗုဒ္ဓမ်းသရဏမ်းဂစ်ဆာမိ), ထုရားကို ကိုးကွယ်ပါ၏, I worship (*lit.* adhere to the worship of) the deity; ဓမ္မသရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* ဓမ္မမ်းသရဏမ်းဂစ်ဆာမိ) ထရားကို ကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the law; သံဃံသရဏံဂစ္ဆာမိ။ (*pron.* သံဃာ်းသရဏမ်းဂစ်ဆာမိ), သံဃာ်ကို ကိုးကွယ်ပါ၏, I worship the clergy; ဓမ္မံ ထရား။ သရဏံ ကိုးကွယ်။ ဂစ္ဆာမိ။ ကိုးကွယ်။ [သရဏဂုံထင်။ ဆင်ဖြူထောင်သွားလျှင် သရဏဂုံထင်သည်, in order to ensure the white elephant leaving the ဒုတိယ for the တတိယ။ On the first arrival of the British in Upper Burma seditious persons used to describe them as being thoroughly irreligious, သရဏဂုံထင်သည်လူမျိုး မဟုတ်, ။ ဝိစ္စာကုလားလူမျိုး]။

သရဏံ, သရဏ, *see* သရဏ။

သရဏက် (*pron.* သယာဏ်), *v.* to be disrespectful, intrusive, အထိုလိုက်ထိုသရဏက်သည်။ သရဏက်ဝေင်ကား။ (some maintain that ဝေင်ကော် is the correct orthography).

သရန်း (သရင်း), *v.* to behave indecently, disgustingly, to behave in an insolent defiant manner, to be audacious; မိန်းမသရန်း ထိုလင်ထံနေသည်။ ထူသရန်းအေးဖြန်းထိသည်။ ငှက်သရန်းခေါ်တင်းမိသည်။ သည်နှစ်နှစ်တိုင်းထက်သူရီးထားပြသရန်းသည်။

သရပတ် (*see* သရပတ်, a priest's fan). [In colloquial usually *pron.* သရပတ်].

သရဖီ, *n.* a kind of tree [the *Calophyllum longifolium*].

သရဖုတ်, *n.* a priest's cook-house.

သရဖူ, *n.* a crown, royal crown, မင်္ဂလိန်။

—ဝါး, *n.* a kind of bamboo, *M.* (the *Gigantochloa auriculata*, *K.*)

သရဝဏ်, *n.* the name of a star; သရဝဏ်နက္ခတ်။ သရဝဏ်နက္ခတ်နှင့် ရှည်သောဝါခေါင်လ။

သရိယ (Pali), *n.* the body, ကိုယ်။

—ဓါတ်, *n.* the osseous relics of the body of a Buddha or rahanda, သရိယဓါတ်ထော်။

—ဗလ, *n.* bodily strength, ကိုယ်၏ခွန်အား။ အချို့သောသူတို့ကား။ သရိယ ဗလရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုသရိယဗလမောင်းထက်ရုံးအားဖြင့်အားနည်းပါးသောသူ ကိုနှိပ်စက်ပုတ်ခတ်ထောင်းသတ်ညှဉ်းခဲခြင်းကိုပြု၏။

သရိ, *v.* to pass by near (obsolete); သိ။

သရုပ် (Pali သရူပ), *n.* form, ပုံ, သဏ္ဌာန်; apparent nature, character, visible characteristic, drift, meaning; သရုပ်ကွဲအောင်ပြော, to speak so as to make the meaning of one's speech intelligible, သဖြိုက်မှသာသရုပ်။ သဒ္ဓါမှသာရုပ်။

—ဆောင်, *v.* to assume an appearance, အရောင်ဆောင်။ မင်းယခုမှလူ ကောင်းဟန်သရုပ်ဆောင်မနေပါနှင့်။

—ပေါ်, *v.* there is an appearance of [to be apparent], ထင်လျား စွာသရုပ်ပေါ်ပြီးသည့်နောက်ထိန်၌ဂုဏ်စရာမရှိ။

—သကန် (*pron.* သရုပ်သကန်), *n.* same as သရုပ်။ သရုပ်သကန်ပေါ်အောင် ပြောသည်။

—သကောင်, *n.* substance, အကောင်အထည်။ မောင်မင်းအိမ်ကိုမီးရှို့သည့် လူပေါင်းတကြိတ်ထဲကခေါင်းထည်သည့်လူမည်သူဆိုသရုပ်သကောင်ပေါ်ထုတ်လို့ ပြစမ်းပါ။ မေးခွန်းအဓိပ္ပါယ်ကိုသရုပ်သကောင်ထုတ်ဖော်လို့ဖြေဆိုစမ်းပါ။

သဓဇ, *see* အသဓဇ။

—ပွဲ, *n.* a drawn race [a dead heat], a drawn game at chess, သဓဇပွဲတိုက်—ထွက်—ဝင်; to result in a drawn race or game, သဓဇပန်းတိုက်, (probably a contraction of အသဓဇပွဲ, implying that there has been no loss of *reputation* to either side, *see* အသဓဇ).

သရေ, *see* သားရေ။

သရဲ (သရဲ), *v.* to be petulantly wilful, pertinacious; *comp.* အတင်းရဲ [audaciously bold]; ကျားသရဲသည်။ ကျွန်းကမ်းတယ်သရဲသည်။ သူရဲသူ့ဂုဏ်တယ်သရဲသည်။ သထိတားအိပ်ကြ။

သရေ, *n.* drift on rivers (?) [ဒိုက် is said to be applied to compact masses of drift, သရေ to scattered drift].

သရေ (Pali အများ):

— ကျင်း, *adv. intensive* to ပေါများ, ထင်းကျင်း [အစားအသောက်ပေါများ ထိုက်သည်မှာ သရေကျင်း ထိုနေရေသည်။ သည်ပွဲမှာ လူပေါများ ထိုက်သည်မှာ သရေကျင်းနေရေသည်]။

— ခိုင်း, *v.* to suffer severe famine; အလွန်အစားခေါင်းပါးသည်ကာလ သရေခိုင်း၍ လူအပေါင်းတို့ တော်မူစေခေါင်းပါး ကြသည်။ ('သရေကြီးခိုင်း' 'သရေကြီးခိုင်းတိုင်းခါ,' a period of great famine which occurred in Upper Burma *circ.* B.E. 1153 in the time of Bhodaw Phra).

သရော်, *v.* to treat with irony, to ridicule, insult, ကရော်ကမည်မြ။ [သရော်ချော် (or သရော်ကချော်) ပြော။ သရော်ချော်ပဲ့ (to poke fun at), သရော်ပင့်ခြေ (to flatter ironically); သရော်လိုသာပြောပါသည် မိတ်မဆိုးပါနှင့်။ မခံချင်အောင်မပြောပါနှင့်။ မိတ်မဆိုးပါနှင့်။ သရော်မော်ကား]။

သရောင်ထား (သထောင်ထား), *v.* to commit adultery (as a woman); said to be derived from သုရောင်ထား။ မျောက်မထား။ သုရောင်မျောက်မထား။ (သရောင် is said to be correct, *not* သရောင်).

သရောင်း, *see* ရောင်း, 2.

သရောင်း, *v.* to be very dry (?); မိုဟ်း ခေါင်ထိုမြဲသရောင်းသည့်။ သစ်ပင်ခြောက်ထိုသရောင်းနေသည်။

သမိုင်း, *see* ရှိုင်း (infrequent) (သမိုင်းထင်ကာရံသည့်အခါ)။

သရွတ်, *n.* mortar if made of mud, မြေသရွတ်; if of a composition of lime, sand, water, &c., အင်္ဂုထေသရွတ်; if made of cow-dung, paddy-husk and straw, နွားချေးသရွတ်။ (သရွတ်ရိုင်း, သရွတ်ကျံ။ သရွတ်ဖို့။ သရွတ်မံ, to smear with mortar).

သထင်း, *n.* crystal, ကျောက်သထင်း။

သထာ, *n.* a film on the eye, ထိန်သထာ, — သထာကပ်။ ဖုံး — တွင်း, to form as such film.

သထာကထတ် (*pron.* သထာကထတ်) (Pali), *n.* rice distributed by lot (amongst), သထာကထတ္တိစာရေးတံဆွမ်း။

သထား, *v.* to pass, repass, in order to show off one's self; ထင်းသထား။ မြင်းသထား။ — တာမျှမထုပ်မထိုင်လင်းသထားနေသည့်သူ။

သထိင်, *n.* phlegm, ချွေးခန်း။ သထိင်အိတ်။ ကပ် — ကြည် — သ — ထ — ပြေ — ရှင်း။ [သည်းမြေထောင်း။ သထိင်ထောင်း, *v.* to experience a strong desire to eat or drink acids].

သထုံ, *n.* the leg from the knee to the ankle, သထုံသထုံကြော။ သထုံမြင်းခေါင်း။

—သား, *n.* the calf of the leg, ခြေသထုံကြက်သား—သထုံဖု။

သထူ, *n.* a species of palm [the *Licuala peltata*].

သတ္တဝါဝတီ (*pron.* သန်သာဝတီ) (မြစ်), *n.* the classic name for the Chyindwin river, *see* ချင်းတွင်း။

သထေး, *n.* a contraction of နမသထေး။

သထဲ, 1, *n.* the pomegranate.

သထဲ, 2, *n.* sand, သဲ။ သထဲကြမ်း။ သထဲနီ။

သထွန်, *see* သာထွန်။

သထွဲ, *n.* ore, lead or tin ore (?) [the classic name for lead], သထွဲကျောက်။

သဝတ်, a corruption of သုဂတ်, one who plunders from a thief.

သဝင်, *n.* the tree from which the Karung oil is extracted.

သဝန်, *n.* a letter, epistle; သဝန်စာ။ မေတ္တာစာစီလုံးရှိ သဝန်စာပါးထိုက်ပါသည်။ ကးထာဝတိစ္ဆယပါးနှင့် လက်တင်ကာရေးသားပြီး ကာလသဝန်စာပါးထိုက်ပါသည်။ [A letter from one king to another is also styled 'သဝန်စာ'].

သဝန်ထို, *see* ဝန်ထို (a corruption of သူဝန်ထို။ တယ်သဝန်ထိုသည်မပေးရက်မကင်းရက်); also applied to animals; တယ်သဝန်ထိုသည့်ခွေးစားခွက်နားမလာအောင်ဟိန်းသည်။

သဝိညာဏက, *see* သဟဝိညာဏက။

သဝေ, *n.* the name of the symbol ခေ။ သက်သေနှင့်ယောက်သဝေခြားထွက်ဆိုကြသည်။

—ထိုး, *n.* same; *v.* to make the said symbol.

သဿဓမ္မ (ဧဇထေဝ်), *n.* money levied by royal authority once in ten years; original meaning, a tax derivable from "the fat of the land," သဿဓမ္မဧဇထေဝ်ခွဲ, — ထောင်း (said by some to be more correctly written သတ္တဓမ္မ, originally meaning money levied by royal authority once in seven years). Now levied yearly in Upper Burma (*see* အဆီ, p. 42.)

သသေနိယ (Pali), *n.* one who returns evil for good, သသေနိယသသေရှိသည့်သူ။ သသေနိယအကောင်တဲ။

သထက်မွေး, *n.* a term applied to horses of a dark brown colour (considered to bring ill-luck to the owner).

သထကိဝ [Pali သထ, with (နှင့်), and ကိဝ, life], *n.* a living substance, opposed to နိကိဝ (in colloquial frequently *pron.* သနိဝ) သထ

ဝိဝေသောဗုဒ္ဓိဝေသောသိန္နောပေါင်းသွားပါသည်, *i.e.*, to die. In petitions asking for permission to hold funeral ceremonies the following set phrase is often met with: သဟိဝေသောဗုဒ္ဓိဝေသောသိန္နောပေါင်းသွားရာ ကြွင်းကျန်ရစ်သောဗုဒ္ဓရုပ်ကလာပ် ထောင်းဖျားကို ကောင်းမွန်စွာစုတ်ကြည့်သဖြင့်ရပါမည်အကြောင်း].

သထန်, *n.* a kind of cloth (not generally intelligible).

သထိညာဏက (Pali သထ, with, and ဝိညာဏ, soul), *n.* an animate substance, opposed to အဝိညာဏက။ အဝိညာဏကဝတ္ထု။ သဟ ဝိညာဏကဝတ္ထု။

သဟာယ (Pali), *n.* associating, ပေါင်းဖော်ခြင်း Der. ဖိတ်သဟာယ (ဖိတ် ဆွေသဟာယ။ သဟာထိတ္တ)။

—ဖြ, *v.* to associate with, လူချင်းအတူတကွသဟာယပြုလုပ်လိုနေကြသည်။

—ဖွဲ, *v.* same, နှစ်တိုင်းတတိုင်းနှိုင်းချင်းသဟာယခွဲခြားထားပေါက်သည်။

သထဲ, *n.* a person who affords support, အဒ္ဓိ (အဒ္ဓိတံကဲနေပါရစေ။ ဒိဋ္ဌိ)။

—ဖြ, *v.* to adhere to [ဆင်းရဲသောသူချင်းသာသောသူကိုသထဲပြုသည်။ မင်း တတ်သူကိုသထဲပြုလို။ ဓနတက်သထဲ။] ကျန်ဆေးမျိုးတယောက်တည်းသထဲ ထည့်ပေါ။

သတောက်ထတာ။ သတောက်သထဲ, *adv.* arrogantly, သတောက်ထတာ (often *pron.* သတောက်သထာ) ဖြ။ ဖြော။ တတောက်သထဲ is rarely, if ever, used in colloquial.

ထံ, ၁, *n.* iron (iron nail).

—ကောက် (*pron.* သံဂေါတ်), *n.* a crooked iron, particularly one used as a key.

—ကောင်း (*pron.* သံဂေါင်း), *n.* superior iron, that is, steel, သံဂေါင်း။

—ကျောက် (*pron.* သံချောက်), *n.* iron ore.

—ကြိုး (*pron.* သံပိုး), *n.* a chain (iron cable, a telegraphic wire).

—ကြီးစာ, *n.* a telegram; ကြေးနန်းစာ more commonly used.

—ကြီးစက် (*pron.* သံပိုးစက်), *n.* an electro-magnetic telegraph, a telegraphic instrument.

—တိုင်။

—ကြီးတိုင် (*pron.* သံပိုးတိုင်), *n.* a telegraph pole.

—ကြီးမိုက်, *v.* to telegraph; *comp.* နန်းကြီးမိုက်။ ကြေးနန်းမိုက် or ကြေးနန်းမိုက်။

—ကြီးရုံ, *n.* an electric telegraph station.

သံကွန်ဂြာ (သံကွန်ချာ) (*pron.* သံကွန်ဂြာ).

—ကွန်ဂုတ်, *n.* iron net-work (wire-netting).

—ကွပ်, *a.* iron-clad.

—ခနောက် or ခုံဆောက်, *n.* a three-legged iron stand to support a cooking-pot.

—ခမောက်, *n.* a helmet.

—ခမောက်သုံး, *n.* a crowned one.

—ရထင် (*pron.* သံခင်), *n.* an iron bedstead.

—ဝဲ, *n.* steel, သံမဏိ။

—ဝဲထင်, *v.* to point or edge with steel, သံမဏိထင်။

—ချတ်, *v.* to smelt iron.

—ချတ်ဝန် *n.* the Chief of iron-smelters, a title bestowed by the late king of Burma.

—ချပ် (*pron.* သံချပ်), *n.* mail, whether made with thin plates of iron or with net-work.

—ချပ်အင်္ကျီ (*pron.* သံချပ်အင်းဂျီ), *n.* a coat of mail.

—ချိတ် (*pron.* သံချိတ်), *n.* an iron hook.

—ချေး (*pron.* သံချည်း), *n.* the rust of iron.

—ချေးထက်, *v.* to rust, သံကျိတ်သံဖျက်သံချေးထက် ; said of persons who bring misfortunes on themselves.

—ချောင်း (*pron.* သံချောင်း), *n.* an iron bar.

—ခွာ, *n.* a horse shoe ; သံခွာထပ်, to shoe a horse.

—ချွန် (*pron.* သံချွန်), *n.* an iron nail.

—မိင်း (*pron.* သံမိင်း), *n.* unwrought iron.

—ဆတာ or ဆန်ခါ (သံဆန်ခါ or ဆန်ခါ) (*pron.* သံဆါ), *n.* an iron sieve.

—သိပ် (*pron.* သံမိပ်), *n.* the stain of iron in wood, သံမိပ်။

—သိုင်း (*pron.* သံမိုင်း), *n.* the iron rods of the တီး of a pagoda to keep it erect, သံသိုင်းဆွဲ။

—ညွပ်, *n.* a blacksmith's tongs.

—ညွန်း, *n.* a treatise on iron used by alchemists.

—တုံး (*pron.* သံတုံး) (from တုံး, a log), *n.* a heavy bar of iron.

—တု (*pron.* သံတု), *n.* a hammer, သံတုနှင့်ရိုက်။

—တူးခွင်း, *n.* an iron crow.

သံထိုသံဝ (pron. သံဒိုသံဝ, ထိုဝတ်န), *n.* small bits of iron.

—ထိုက်ကျောက် (pron. သံဒိုက်ကျောက်), *n.* sulphuret of iron, ဗေဒနိကျောက်။

—ထိုင်, *n.* an iron post or pillar, an iron window-bar.

—ထွေ (pron. သံဒွေ), —ထွေခဲ (pron. သံဒွေခဲ).

—ဝတ်ချွေ (pron. ထံဝတ်ချွေ), *n.* a rattan or cord substituted for an iron band.

—ပုဆပ်ပြား, *n.* an enamelled iron-plate.

—ပူကပ် (pron. သံပူကပ်) (from အပ်, 3, to apply, put together flatwise), *v.* to cauterize, burn by the application of a hot iron.

—ပူကပ်, *v.* same.

—ပူသပ်, *v.* to apply a hot iron in order to brand.

—ပူထိုက်, *v.* to smooth with a hot flat iron.

—ပြား, *n.* sheet-iron (a strap, P.W.D.)

—မီး, *n.* a furnace for smelting iron.

—ပြွေ (pron. သံပြွေ), *n.* a plate of iron covered with tin.

—ပြွေညှိခုံး (pron. သံပြွေညှိခုံး), *n.* a tin pail.

—ပြွေခုံး, *n.* a tin canister.

—တီး, *n.* a curry-comb.

—ဓမ္မိ, *n.* steel ; သံဓမ္မိထင်, *v.* to edge with steel.

—မီးကျည် (pron. သံမီးကျည်), *n.* a bombshell [a nickname facetiously given to persons of quick and irascible temper].

—မီးခို (pron. သံမီးခို), *n.* an iron stove.

—ခွီ, *n.* an iron nail with a large flat head, [an arrow, a spike, P.W.D.], also used figuratively, နှစ်ထိုးထွင်သံမှိုနှက်သကဲ့သို့။

—ထက်, *n.* a calking iron ; a mason's trowel.

—ထိုး, *n.* an iron wire nail.

—ထိုက်ကျောက်, *n.* the lodestone, magnet.

—ထိုက်ချောင်း, *n.* a magnetic needle.

—သစ်ထား, *n.* an iron box or safe.

သံ, 2 (from အသံ, a sound), used in composition.

—(အထက်), *n.* a high sound or note.

—(အောက်), *n.* a low, bass or grave sound.

—ကောက်, *n.* a singer who leads the chorus.

—ချပ်ထိုး (pron. သံချပ်ထိုး), *v.* to sing in chorus.

သံဝံစောင်း, *n.* a pianoforte.

—ဝံသင်္ဃာ (သံဝံသေတ္တာ), *n.* an organ (musical), a music-box.

—ညောင်း, *n.* a soft, gentle sound.

—တိုင် (from အတိုင်, a warp), *n.* the one who sings the main part of a song, as distinguished from the chorus, one who leads a choir, a chorister, သိခြင်းတိုင်သောသူ၊ သိခြင်းသိပေးသောသူ။

—ထောက်, *see* သံကောက်။

—ဝ, *v.* to boast, ငြိုးဝါး။

—ပုံ, *n.* a musical note.

—ပုံစိတ်, *n.* a quarter note, ထမတ်သံပုံ။

—ပုံတန်း, *n.* a musical staff.

—ပုံရွှေတပေါက်, *n.* a dotted note.

—ပုံထိုး, *n.* a whole note, ထကျပ်သံပုံ။

—ပုံဝက်, *n.* a half-note, ငါးပူးသံပုံ။

—ပေါက်, *n.* verse in which the lines are alternately equal and unequal.

—ပေါက်ခြင်း, *n.* same.

—မြိုင်, —မြိုင်ချီ, *v.* to sing together.

—ထေး, *n.* a fine gentle sound.

—ထွင်, *n.* a clear, shrill sound ; a pair of metal cups played together, smaller than ထင်းထွင်း။

သံ, 3, *n.* an ambassador, envoy from one government to another, မင်းသံ။

—စေ, —ထွတ်, *v.* to send an envoy.

—ဆန်, —ထက်, *v.* proceed on an embassy.

—ထမန်, *n.* same as သံ။

—ထဲ (*pron.* သံခဲ), *n.* a Residency, the quarters allotted to ambassadors.

သံ, 4, *n.* a worm bred in the body (သံကောင်)။

—ကျ, —ထွက်, *v.* to be expelled as worms from the body.

—ချအားထိုးဆေး (*pron.* သံဂျအားဒိုးဆေး), *n.* a tonic vermifuge.

—ချဆေး (*pron.* သံဆေး), *n.* a vermifuge.

—ဆေး, *n.* same.

—ထ, *v.* to be troubled by the presence of worms.

—မှီ, *n.* the bamboo fungus used as a vermifuge.

သံသရာ, *n.* a disorder to which dogs and fowls are subject, causing them to turn round till they die, occasioned by worms, ကြက်သံသရာ၊ ချွန်သံသရာ၊

သံ, 5, *n.* a certain class of shells, *M.*

—ကုဆေး, *n.* a species of bubble shell, *Bulla vellum*, ခရုသံဆေး, *M.*

—ကြီး, *n.* a species of pyrula, ခရုသံကြီး; *comp.* ဝက်ဆေးကြီး, *M.*

သံကျ (ဝပ်) သံချ, *n.* a kind of tree. [This tree is said to derive its name from its root being considered a vermifuge, as is the bulb of the ဝတ်တံ tree.]

သံဗံ, *see* သံဗံ။

သံဗွဲ, *n.* one of the race of Thatôn [the name of a town about 40 miles north-west of Maulmain]. Classic name သံဗွဲဝတီ။

သံထောင် (from ဝံ), *n.* a standard cubit, equal to $19\frac{1}{2}$ inches.

သံထေဝ် (from အသံ), *n.* the royal voice, used in composition.

—ဦးထင် (*pron.* သံခေါ်ဦးထင်), *v.* to speak [to supplicate, or report to, a king]; ရှေးသံထင်ကြားအောင်သံထေဝ်ဦးတင်။

—ဝံ (*pron.* သံထေဝ်ဝံ), *n.* “the two Thandawgans, or receivers of “royal letters, were ceremonial officers. Three times a year “the king held a durbar called a Kadaw Pwè (ကန်ထော့ပွဲ), “which literally means ‘beg-pardon festival.’ At this all “high officials and feudatory chiefs who could, attended “and did homage to the king; those who could not, sent “letters which it was the business of the ‘Thandawgans’ “to read.”—Pilcher.

—ဆင့် (*pron.* သံထေဝ်ဆင့်), *n.* an officer of the court who received and transmitted the king's orders, a royal herald.

သံဒေ, *n.* the *Stereospermum neuranthum*.

သံမိဋ္ဌာန် (Pali) (သမ္မိဋ္ဌာန်), *n.* settled opinion or purpose (*see* သမ္မိဋ္ဌာန်, which is the correct orthography).

—ထူ (သမ္မိဋ္ဌာန်ထူ), *v.* to have a settled opinion or purpose, without doubt or wavering (ထူထောင်ထောင်ပြောသည့်ကားသံမိဋ္ဌာန် ထူထောင်ပါသည်)။

—ချ (သမ္မိဋ္ဌာန်ချ), *v.* to make a resolution, to have a settled purpose.

သံပျံဝ် (သံပျံဝ်), *n.* a kind of tree.

သံသရာ (*pron.* သံသယာ), *n.* the lime [the correct orthography is said to be သံသရာ, because if it comes in contact with iron it dies, သံနှင့်မသွယ်]။

သံပရာနွံ (*pron.* သံပထာဂုံ), *n.* a close cap, skull-cap, သံပရာနွံဆောင်း။
 —မိုင်း (*pron.* သံပထာမိုင်း), 1, *n.* a small metal pot or pan spreading at the top.

—မိုင်း, 2, *n.* the double-star fish, of which there are two kinds, the one white and the other brown.

သံသက် (*pron.* သဗက်), *n.* a kind of monster between ဓမ္မေ and ဘိယုး။ သရဲ။ သံဘက်။

သံသန် (သမ္ပန်) (*Chinese*), *n.* a ship's boat. (*Chinese* 'shán-kyeornng.') The *Burmese* name for a *Chinese* sampan is ငှက်ကလေး။

သံယုတ် (သံယုတ်) (*Pali* သံယောက), *n.* a junction (in grammar), *e.g.*, အနတ္တ။ သမ္ပ။

သံယောဇဉ် (*Pali*), *n.* linking together, ခွဲနှုတ်ခြင်း; entanglement of passion (ကာမသံယောဇဉ်), သံယောဇဉ်ဖြူ—ထွယ်—ဖွဲ့; to be entangled by some absorbing passion, [သံယောဇဉ်ထိုက်. "In "a religious sense samyojana (သံယောဇဉ်) is the bond of "human passion which binds man to continued existence, "and the removal of which is obtained by entrance into "the Paths, *i.e.*, the four leading to Nirwána," (Childers), namely, သောတာပန်။ သကဒါဂါမိ။ အနာဂါမိ။ and အရဟတ္တ]။

သံရက် (သန်ထွက်), —သံရက် (ပင်), *n.* a thorny shrub, the *Capparis horrida*; *comp.* သံထွက်။

သံထွင် (*pron.* သထွင်), *n.* a kind of state bier.

သံထွင်, *n.* the olive, [a tree belonging to the family of linden-blossoms]. (သံထွင်, *n.* castanets; sometimes erroneously called ဓထွင်).

—မြစ်, *n.* the Salween river.

သံဝန့်, *see under* ဟောကပ်။ သံဝန့်ကပ်။ သံဝန့်ဌာရိကပ်။

သံဝါသ (*Pali*), *n.* union, ပေါင်းစေခြင်း; particularly applied to sexual intercourse; ခေတ္တံ။ ခေတ္တံသံဝါသ။ သံဝါသဋ္ဌာရိကပ်, to be consummated as the act of intercourse.

—ပြု, *v.* to have sexual intercourse.

သံဝေဝ (*Pali*), *n.* fear, ကြောက်လန့်ခြင်း; particularly applied to fear of the consequences of sin in a future state [in common parlance သံဝေဝ means remorse], သံဝေဝတရား။

—ရ, *v.* to fear as above [to experience remorse].

သံသင်, *n.* the *Bignonia crispa*.

သံသတ်, *n.* a species of melanorrhoea; *comp.* သင်စေးမိုင်း [the *Stereospermum fimbriatum*].

သံသယ (Pali), *n.* suspicion [often used in contradistinction to သန္နိဋ္ဌာနံ, when it appears to have the meaning of "doubt," "dubiety," *see* သန္နိဋ္ဌာနံ။ လုတ္တု[စွသံသယစကင်း]။

—တင်း, *v.* to be free from suspicion.

သံသရာ (Pali), *n.* the whole existence of any being throughout successive transmigrations, future existence, futurity. ["The king (Milinda) enquired the meaning of the word sangsára, and Nágaséna (နာဂဝိနိ) replied, 'there is birth in this world and then death; after death there is birth in some other place; in that place also there is death; and then there is birth again in some other place. Thus a man, after eating a mango, sets the stone in the ground; from that stone another tree is produced, which gradually comes to maturity and bears fruit; the stone of one of these fruits is again set in the ground, and another tree is produced; from this tree there are other fruits; and thus the process goes on continually without any appearance of its end; it is the same with sangsára or the sequence of existence.'"] [Nágaséna, a priest whose conversations with Milinda ("Who can be identified with certainty with the Bactrian King Menander") (Bur. ဖိလိန္ဒ), King of Sagal (supposed to be Singala of the Greeks) are recorded in the Milinda Prasna (ဖိလိန္ဒပြဿနာ, also called by the Burmese ဖိလိန္ဒပညာ). The Burmese affect to believe that Milinda was a king of Thatôn!] ထိုစဉ်၌ပင် ပါးတို့သည်။ သံသရာအဆက်ဆက်က။ မပျက်သောစေတနာဖြင့်။ မကွာအတူအတူ ဆက်တိုင်း။ ကောင်းမှုဖြင့်ပင်ဖြစ်ကြ၍ ရေထွေသောကြာကဲ့သို့ဝမ်းသာရွှင်တမ်းကြ၏။ [Note.—သံသရာ is of two kinds, ရှေးသံသရာ and နောင်သံသရာ]။

သံသေဇာ (*pron.* သံသေဇ) (Pali သေဇ), *a.* engendered by hot moisture, as some insects, worms, &c., are supposed to be; သံသေဇာပဋိသန္ဓေ, *comp.* ပဋိသန္ဓေ, "there is also the sédaja "birth, as when insects are produced from perspiration or "putridity."—M.B.

သံသေ, *n.* bombazet ["a twilled fabric of which the warp is silk and the weft worsted; formerly black for mourning garments, but now made of various colours."—Webster's Dic., သံသေအင်္ကျီ]။

သံသံ (from အသံ, sound), *adv.* softly, in low sound; လူသံထိုလိုသံသံကြားသည်။ သီတင်းစကားသံသံသံကြားသည်။

သ၊ 1, *v.* to bear a great proportion, exceed (excel); *comp.* ထွန်။ က။ ခင်ကျားကျွန်တော်ထက်ကံသာပေသည်။ ခင်ကျားသို့ထက်ကျွန်တော်သို့ပိုပန်းသာသည်။ မြန်မာဗိုလ်ချုပ်ထရပ်ဗိုလ်ချုပ်ထက်ဣန္ဒာဏ်ရည်သာပေသို့ကြောင့် ထရပ်ဗိုလ်သည်များနောက်ဆုတ်ရသည်။ ၅ နာရီ အချိန်သာသာရောက်သည်။

သင်္ဂ, —*ဝှန်, see the parts*; ပါမောက္ခထရာကိုလည်းထိုပြည်၌။ ပုဏ္ဏားသူ
ကြွယ်စည်းစိမ်ထက်သာထွန်ထူးမြတ်ကြီးမြင့်သောစည်းစိမ်ဖြင့်။ ဦးရီးထော်အ
ရာနှင့်ကျေးစားမြို့ရွာခိုင်းပေး၍ သင့်ရာချထားချီးမြှောက်တော်မူ၏။ သာစဉ်
နာစဉ်သေရှင်သူရ်ကိုပြုရန္တကထောင်သူနှင့်၍ ကောင်းပြီဆိုပြီးနှင့်ရရှိပါသည်။
This kind of language is frequently used in inheritance
cases by the party who prefers a claim by alleging his
tender care of deceased during his lifetime.

သ, 2, *v.* to be clear, pleasant; အရိပ်အဝါသသာ။ အသံသာ။ အိမ်သာမှ
ညွှတ်လာသည်။ စကားမျိုးမှထူထိုသည်။ မျက်နှာသာ။ မျှင်းပျောင်းသာဟောပြောဆို။

— ကြည်, *v.* to be gentle (to be pleasant in countenance); ဖြည်း
ညှင်း။ သာကြည်ဖြည်းညှင်းပြော။ မျက်နှာသာသာကြည်ကြည်ရှိ။

— ခြင်း (သာချင်း), *n.* a kind of song; သာခြင်းတထပ်ပြောဆိုနိုင်သည့်
လူတို့။

— ဓော, *v.* same as သာ (not used in colloquial), ပညောင်။ ရေ
အုတ်နှံ။ မိန်းနှံ။ သပြေ။ အထွေထွေအထူးထူးပူးပွင့်သီးခိုင်း။ ဝေမြိုင်သာဓော။
တောဥယျာဉ်အပေါင်းကိုလည်းကောင်း။ ဤကျောင်းသမီးအနီး၌ရပ်သည်၌
စီးသောဤဖြစ်သည်။ ချမ်းကြည်မြေသော ရေရှိ၏။ ထုသိတာသာဓော နတ်တို့
ထား။

— ထာ, *v.* same (most common), အတီးအမှုတ်သာထာ။ အပြောအ
ဆိုသာထာ။ တိုင်းပြည်သာထာ။ သာထာ is capable of combination
with several other verbs, *e.g.*, နုပျိုသာထာ (applied to scenery),
သာထာမြေဝပ် (applied to a country which is happy and free
from internal troubles and at peace with its neighbours),
သာထာဝပြော (applied to a country when plentifully sup-
plied with food), သာထာထိုက်မြိုက် (applied to tastefulness of
arrangement, whether of a house or of wearing apparel,
&c.), သာထာနာပျော်။ သာရောင်သာထာ (applied to language, *e.g.*,
သာထာနာပျော်ဖွယ်စကား။ သည် မိန်းမ ပြောသည့်စကား သာရောင်သာထာ ရှိ
သည်။) [Note.— သာထာနာပျော် applies more to the gratifying
character of the language employed; သာရောင်သာထာ more
to the sweetness of the voice?].

သ, 3, *adv.* only [ဆေးသမားသူနာကိုတရက်သာထာကြည့်သည်။ ကျွန်တော်မှ
ငွေ 3 သာရှိတော့သည်။ ခင်ဗျားကုလို့သာ အသက်တေးမှချမ်းသာရပါသည်။
ကြိမ်သည့်အကြိတ်ိုးသာကြိပါ နောက်ကိုဆုတ်ပါနှင့်]။

သ, —ပါ, *verb. affix, imperative of polite invitation*, as စားသာ
စားပါ, eat freely, don't hesitate to eat [frequently followed
by အားမနာပါနှင့်။ ပြောသာပြောပါ။ အားမနာပါနှင့်]။

သင်္ဂ (pron. သာဂိ, သင်္ဂဝိ), *n.* the royal race from which Gau-
dama descended; သင်္ဂဝိမင်းမျိုး။ သင်္ဂဝိမင်းမျိုး။ သင်္ဂဝိမင်း။

သင်္ဂ (Eng.), *n.* sago.

သာဓက (Pali), *n.*; *see* သက်သေ [ယုံထောက်အောင် သာဓကထောင်ထိုးပြောစမ်းပါ].

သာဓု (Pali), *int.* well done, အနုမောဒနာ။

—ခေါ်, *v.* to commend, praise for religious performance, သာဓုအနုမောဒနာခေါ် [ကျောင်းသာဓုခေါ်၊ စရင်သာဓုခေါ်။ ထူးရူးသာဓုခေါ်, to commend another for the building of a kyaung, zayat or pagoda].

သာနာညိမျှ, *adv.* impartially; အမှုထိုသာနာညိမျှစီရင်သည်။ သာနာညိမျှပြော။ သာနာညိမျှဝေပေး။

သာဓ (Pali), *n.* one division of the Vedas; *comp.* ဓမ္မဓ။

သာမည (usually *pron.* ထံမြင်ည) (Pali), *a.* middling, ordinary, common (in contradistinction to ဝိသေသ), သာမညသူ —သူ, an ordinary man; အစိုးရထံသာမညအကြောင်းနှင့်သွားတောင်းတောင်းထင်မထင်ပါ, it is not advisable to petition the authorities about unimportant matters; သာမညစကားနှင့်မြဲထောက်သည်မဟုတ်ပါ, it is not right that it should be believed on an ordinary statement [သာမညမိတ်သည့် လူမထုတ်ဘူး]. [Note.—သာမည is abbreviated sometimes to သာဓံ in conversation, *e.g.*, သည့်ထောင်ထိုလူသာဓံမရောက်နိုင်ပါ။]

သာမဏေ (Pali), *n.* a probationer for the priesthood, ရှင်, မောင်ရှင်, ရှင်သာမဏေ။

သာမိက (Pali), *n.* an owner; *a.* having an owner, အရှင်ရှိသော; opposed to အသာမိက။ ဆည်ကျွဲသာမိကသား။ အသာမိကထား; also applied to women, အသာမိက meaning one without, သာမိက with, an husband.

သာမိ, *n.* the genitive case.

သာရက, 1, သာရကျွေ, *adv.* easily, အတွယ်ထူ [သာရက and သာရကျွေ not intelligible to most Burmans].

သာရက, 2, *see* next.

သာထိကာ (Pali), *n.* the large mina bird [the *Gracula intermedia*]; *comp.* ဇရက်။

သာထွန်, *n.* a kind of bedstead used by people of rank. သာထွန်ညောင်စောင်းကျမှပေးခြင်းသည့်ပေးရာမဝင့်. The Burmese evidently consider a gift made by a person on his death-bed void?

သာဝက (Pali), *n.* a disciple of Buddh, being a priest or a novice, တပည့်ထော်; *see* အဂ္ဂသာဝက။

သာသနာ (Pali), *n.* instruction, discipline, သုဒ္ဓါခြင်း; applied particularly to a system of religion promulgated by divine authority; learning, scholarship, distinguished into three kinds, ဝိသိယသုတ္တံသာသနာ, the acquiring of knowledge; ဝိပဿနာသာသနာ, the being accomplished in knowledge; ဝိသုဒ္ဓိသာသနာ

သနာ, the acting according to knowledge communicated and acquired ; သာသနာထောင်တွင်းသို့ထွက်သွင်းခြင်းဖြင့်။

သာသနာအိမ်, *n.* a mission house.

—ကျောင်း, *n.* a mission school.

—ထွတ်, *v.* the religion becomes extinct.

—ထည်, *v.* the religion is established or prevalent.

—ထွန်း, *v.* the religion is flourishing, သာသနာစည်ပင်။

—ဒါရတာ (သာသနာ ဒါရတာ) (*pron.* သာသနာဒါရတာ), *n.* a king who patronizes religion [somewhat similar to the title of F. D. conferred on the English King Henry VIII].

—ဝ, *v.* there is no religion, or to be destitute of any system of religion ; [to be without, not belonging to, any particular system of religion].

—ဗလူ (*pron.* သာသနာဗလူ), *n.* one who does not belong to any particular religion, a heathen.

—ပိုင် (*pron.* သာသနာပိုင်), *n.* a sovereign pontiff, patriarch, or pope. [By some the Pope of Rome is designated ရဟန်းစင်ကြီး။ (သာသနာပိုင်ဆရာထောင်). In Upper Burma it was customary for a king on his accession to the throne to bestow the title of သာသနာပိုင်ဆရာထောင် on the rahan who taught him in his youth.]

—ပြု, 1, *v.* to promote, propagate religion, carry on missionary operations.

—ပြု, 2, *n.* a promoter, propagator of religion, a missionary.

—ပြုအသင်း, *n.* a missionary society.

—ပြုဆရာ (*pron.* သာသနာပြုဆရာ), *n.* same as ပြု, particularly a foreign missionary.

—ပွင့်ထွန်း, *v.* the religion advances, flourishes.

—ဗျတ်, *n.* one who exerts an influence against a system of religion, an opposer of a religious system.

—မွေး (သာသနာမွေး), *v.* the religion declines.

—ဝင်း, *n.* a mission compound.

သား, 1, *n.* (from အသား, flesh).

—ညှင်း, *n.* slices of dried flesh, အမည်းသားညှင်း။ ဝတ်သားညှင်း။

—ထည် (*pron.* သားထည်), *n.* an embryo in the third stage of conception, a foetus ; *comp.* ကလေး and အမြူတ်။

—ထွတ် (*pron.* သားထွတ်), *n.* a suspensive excrescence of flesh, ထွတ်သားမြူတ်။

သားနီရည် (*pron.* သနီရည်), *n.* the thin water of a blister or sore, sanies.

—နာရည်, *n.* same.

—မြတ် (*pron.* သမြတ်), *n.* the breast of a female; [more elegant than နို့အုံ and ရင်သား, though the latter is by no means inelegant; called by many သသားမြတ်].

—ထိုးထား (*pron.* သားထိုးခါး), *n.* a table-knife.

သား, 2, *n.* a son, offspring; the son of a man's brother or of a woman's sister, a (male) native or inhabitant. ရန်ကုန်မြို့သား, a male native of Rangoon; ရန်ကုန်မြို့သူ, a female native of Rangoon.

—အဆ, *n.* father and son.—S. [*or* father and daughter].

—အမိ, *n.* mother and daughter [*or* (mother and son)]; when said of animals, usually သားမိ။ ကျွဲသားမိနှင့်ထောင်။

—အိမ် (*pron.* သအိမ်), *n.* the womb, သုဇင်အိမ်; the membrane which envelops the foetus; သားအိမ်စွပ်၍ပွား, to be born with a caul [သားအိမ်ထုတ်ထု, to spay, extirpate the ovaries; applied only to female animals such as sows] [သားအိမ်ထွေ, *lit.* to divert the ovaries; applied to women; said to render them childless].

—အုပ်မ, *n.* a female animal that has young; ကြက်သားအုပ်မ။ ခွေးသားအုပ်မ။ ဝက်သားအုပ်မ။

—ဦး (*frequently pron.* သဦး), *n.* a first-born son (သားဦး ထောက်သား) (*or* daughter, သားဦးမိန်းမ)။

—ခံ, *v.* to be trodden or covered as a hen or mare.

—ချင်း, *n.* a person of the same family; သားချင်းပေါက်ပေါက်ထက် နှစ်ထောက်ရှိပါသည်။ ဦးမင်းသားချင်း, uncle and nephew.

—တိုက်, —ထိုး, *v.* to tread or cover (vulgar).

—ခြား, *n.* the son of one's husband or wife by a former correlate (infrequent).

—ငယ်မြေးပု (*pron.* သားငယ်မြေးပု), *n.* a collective term for children.

—ထက် (*pron.* သးကံ), *n.* the grandchild of a slave.

—ထင်, *v.* to have children that live and grow to maturity, ထင်မိန်းမသားသမီးမထင်။

—ထွေး, *n.* the youngest child, သားထွေးမြေးဦး။

—ပေါက် (*pron.* သပေါက်), *n.* the child of a slave not redeemable; *comp.* အိမ်ပေါက်ကျွန်။ (သားပေါက်မသား, a common term of abuse amongst the Burmese, more especially in the drama).

သားပေါက်ကျွန်, *n.* same.

—ဖျား, *n.* a son by affinity, a nephew or an adopted son.

—ချေ့ပြင်, *n.* a country mallow leaf.

—မယား, *n.* wife and children.

—မိမ္မ (သားမိန်းမ), *n.* a daughter, female child.

—မြေးဖျား, *n.* children and grand-children by affinity.

—ယောကျ်ား, *n.* a son, male child.

—ရင်း, *n.* an own son.

—လှောင်, *n.* a young man (poetical), သားလှောင်အရွယ်။

—ထွေးဇူး (ဝင်), *n.* a certain medicinal plant.

—ထွေး, *v.* to be an abortion.

—သမီး, *n.* sons and daughters; သားသမီးနီး, to be prolific; သားသည့်အဘေ (pron. သားသတ်အထေ), the father of a family; သားသည့်အမေ, the mother of a family.

သား, ၃, *n.* a beast, quadruped.

—ကောင် (pron. ထားဂေါင်), *n.* game. In Upper Burma သားကောင်, in Lower Burma အမင်း (အမဲ) is the equivalent for the English word "game."

—ထိုး, *v.* to butcher; *n.* a butcher.

—မြီးယပ်, *n.* a royal fly-flap made of the tail of an animal.

—မွေးအင်္ကျီ, *n.* a jacket lined with the fur of a small quadruped found in China and the Shan States worn by well-to-do Burmese, &c.

—မွေးတုတ်, *n.* a kind of wen on an animal.

—ယဉ်, *n.* a domestic animal, *i.e.*, a quadruped tamed for the service of man. [Does not appear to be generally intelligible. The Burmese affix the word tame (ယဉ်) to the animal spoken of, ထိတ်ယဉ်, ဒရတ်ယဉ်, ဆင်ယဉ်].

—ရေ (pron. သယေ), *n.* the skin of an animal [သားရေ ပေါ်နေသားရေနားထိုက်သည့်မွေးနှင့်တူသည်].

—ရေခြေစွပ်, *n.* a boot (ဗွတ်ထိန်).

—ရေဝာ, *n.* a luncheon, refection.

—ရေနယ်, *n.* leather.

—ရေဘူး, *n.* a leathern bottle.

—ရေထုပ်သွား, *n.* a tanner or currier.

—ရေတွန်, *n.* a twisted (leather) thong, ထရေတွန်ကြိုး။

သားရဲ, *n.* a wild beast (*i.e.*, a beast of prey); သားရဲ also means a kind of demon that is said to haunt burial-grounds, forests, and lonely localities; သားရဲမီး, to be possessed by such demon (?) Usually combined with သံထက် (*pron.* သမက်) သားရဲသံထက်. The existence of this demon is said to be more believed in Lower than in Upper Burma (သားရဲပူထက်).

— မွင်း, *n.* a wild animal, *i.e.*, an animal not tamed for the service of man.

— မိုး, *n.* a mixture of pulverized bone and thitsi used as putty; သားမိုးအုပ်။ သားမိုးပန်း။ သားမိုးပြောက်။

— မိုးထိုင်, *v.* to smear with said mixture.

— တင်းမျိုး, *n.* eatable animals.

သား, 4, *v.* to draw a line, mark. Der. ပြတ်သား, ဖြတ်သား, ရေးသား။ ဖျဉ်းသား။ မှင်သား, *see* မီးသား။

— ကြောင်း, *n.* a line of demarcation.

— ထား, *v.* to leave definitely marked out; သားထားသည်နေရာကို ထူးပါ။ ချန်ထွက်သည့်နေရာကိုမထူးပါနှင့်။ ခွဲရှည်သည့်ခြင်းခွဲကိုကျွန်းသားမီး ဆွေးနှင့်သားထားထွင်ခွာပြတ်သည်။

— နား, *v.* to make out clearly, distinctly; သားနားအောင်ထုတ်ပါ။ ထက်သမားထရာကြီးသားသားနားနားထုတ်ထက်သည်; also applied to language, တားသားသားနားနားပြောထက်သည်။

— ဝါး, *v.* to know from experience (?) This word is not frequently used; မြို့အကြောင်းအရာကိုမသားဝါးမိခင် မည်သူကောင်းမည်သူ ဆိုးသည်မသိနိုင်ပါ။

သား, 5, *a.* definite, certain, real; မင်းကိုငါအပြောထူးသား။ မောင်ခွေးဖြူ ကိုအထိရှိသည့် အိမ်အနီးသား။ သူ့မိုးငါ့ကိုမင်းသည့်အခါ ငါ့ရှန်းထွင်အတွတ် သားပေါ့။ ခင်အားပြောသည့်သိထင်းအကြားသား။ ခင်အားအပ်ကိုအမြင်သား။ [In some instances သား appears to have the same meaning as "quite," "quite well," "well enough," "fully well," and as the colloquial expression "fast enough." In many other instances, however, it is impossible, almost, to find a proper English equivalent].

သားမိုးသားရဲ, *a.* or *adv.* indisposed, slightly diseased; chiefly applied to the bowels; ဝမ်းသားမိုးသားရဲဖြစ်သည်။ သားမိုးသားရဲရှိသည်။ သားမိုးသားရဲဖြားသည်။

ထိ, *v.* to know. Der. အထိ။ မထိသူကျော်သွား။ ထိသူပေစား။ နှင်မှန်အောင်ပြောထွင်နှင်ထိရပြီ, if you do not speak truthfully, you will know (hereafter); နှင်ထိရပြီ is a threatening expression often used by the Burmese [ထိရောမည် has also a similar meaning.]

— ကြား, *v.* to know by hearing.

သိကြားသက်သေ, *n.* an ear-witness.

—ကျွမ်း, *v.* to be acquainted with, သိကျွမ်းနားသည်။

—မြင်, *v.* to know by seeing [သိမြင်သက်သေ, an eye-witness].

—မှတ်, *v.* [to observe]; *see* the parts.

—ဒိ, *v.*; *see* the parts; မြို့ထည်ဝှာထည်ဝှာ အကြောင်းအရာသိဒိသူလူကြီး
[မသိထိုက်မသိပါနဲ့, to wink at (wrong-doing), မပြောမဆိုချင်လို့မသိ
ထိုက်မသိပါသေးသည်။ မသိထိုက် မသိပါနဲ့ does not necessarily
imply the active connivance that မျက်နှာသာပေး။ does].

—ရှိ, *v.* to know, or be cognizant of, a matter by being pre-
sent; (သိရှိသူ, a term much used in attesting bonds, very
similar to the English legal term "Know all men by these
presents."

သိတ္တာမာန် (Pali), *n.* a kind of female devotee (obsolete); သိတ္တာ
မာန်ကျင့်ပေးသောသိတ္တာပုဂ္ဂိုလ်။ သိတ္တာမာန်ကျင့်သည်။

သိတ္တာ (Pali), *n.* a duty incumbent on a priest. [The term သိတ္တာ
is nowadays frequently extended to laymen and is equiva-
lent to သမာဓိရတံ; it is applied to persons of upright con-
duct.]

—ကျ, *v.* to give up the obligation to perform the duties in-
cumbent on a priest (owing to some grievous fault, as
committing theft, murder, having intercourse with women,
ယောပနသိကျ၊ မေထုန်ခမ္ဘိပဋိသေဝေယျပါရာဇိကောတောထိ။ အသံဝေသော)။

—ကြီး, *v.* to bear a godly character (as a priest) from ob-
servance of the duties incumbent on priests; သိတ္တာဝေဒ်ကြီး,
applied to laymen; လူပင်လော်သော်တည်းသိတ္တာတသိကြီးသည်။

—ချ, *v.* to depose from the performance of said duties
and the privileges of the priesthood (as on leaving the
priesthood).

—ထင်, *v.* to impose the duties incumbent on a priest conse-
crated to the priesthood [ordain]; သိင်္ဂိတ်ရှိရတန်းတို့သိတ္တာ
ထင်။

—ပုဂ္ဂိ (pron. သိတ္တာပုဂ္ဂိ), *n.* a rule prescriptive of a duty incum-
bent on a priest; ရတန်းသိတ္တာပုဂ္ဂိ ငါးပါး။ ရှစ်ပါး။ ဆယ်ပါး။ သီလ
သိတ္တာပုဂ္ဂိ။

သိကြား, *see* သကြား။

သိခင်, *see* သခင်။

သိင်္ဂိတ်, *n.* a species of mountain goat or antelope (သိင်္ဂိတ်)။

—ရွှေ, *n.* a kind of gold, next excellent to ခန္ဓုလူရရွှေ။

ထိန္ဒုတ္တရဂူ၊ *n.* the hill on which stands the Shwé Tigôn Pagoda, ထိန္ဒုတ္တရသမိုင်း။

ထိန္ဒု၊ (*pron.* ထိန်းဂိုး), *see under* ငရဲ။

ထိထင်း, 1, *n.* a religious duty, ထိထ။

—ငရဲ, *n.* a duty-day, *see* ဥပသင်္ဃေ။

—ထိုး, *v.* to live, pass time ; applied to priests.

ထိထင်း, 2, *n.* news, tidings ; character, reputation.

—ထောင်း, *v.* to bear a good reputation ; ထိုး, to bear an evil reputation ; ထိထင်းငွေ, same as ထိထင်းကောင်း။

—ကြီး, *v.* to be celebrated, notorious.

—ကြား, *v.* to receive intelligence.

—စကား, *n.* report, rumour.

—စာ (*pron.* သထင်းစာ), *n.* a newspaper ; သထင်းစာပို့, to publish in a newspaper.

—စာသော, *n.* the editor of a newspaper ; ထိထင်းစာသူ, to take in a newspaper.

—ထွက်, *v.* to become known, be celebrated, notorious.

—ရပ်, *v.* to be the subject of discreditable rumour.

—ဝေး, *v.* to furnish intelligence, communicate news. [In Upper Burma ထောက်ထွင်းချက်ဝေး as regards intelligence furnished *after inquiry*].

—ခေး, *v.* to enquire, make inquiry regarding another (usually in a good sense).

—ရ, *v.* to receive intelligence. [In Upper Burma ထောက်ထွင်းချက်ရ as regards receiving intelligence *after inquiry has been made*.]

—ထွင်း, *v.* to be spread as news.

—ထွင်း, *v.* to spread news.

—ထွင်းဝါ, *n.* a public notification or advertisement (infrequent, ကြော်ငြာဝါ being far more frequently used).

ထိန္ဒုတ္တ, *n.* Siddhárththa, prince Siddharttha, the name of Gaudama the Buddh before he renounced the world, son of Sudhódana (ထုဒ္ဓေါဓန), King of Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်ပြည်), "on the borders of Nipál."

ထိန္ဒု (Pali), *n.* completion, perfection, ပြီးစီးခြင်း, ပြည့်စုံခြင်း, ဥဒကထိန္ဒု, ပထမထိန္ဒု, ဒုတိယထိန္ဒု (usually followed by ပြီး), ကာလထိန္ဒု, နေ့ထိန္ဒု, ဝိထိန္ဒု။

သိမ်, 1, *n.* a building set apart for the performance of certain rites and ceremonies peculiar to the Buddhistic priesthood, *e.g.*, ordination.

—သမုတ်, *v.* to consecrate ground to build a သိမ် on, သိမ်နှုတ်။

သိမ်, 2, *n.* a good personal appearance, [မျက်နှာသိမ်ရှိသည်, to be *distingué* in appearance, port, presence; the state or quality which deserves or commands respect].

—ကြီး, *v.* to be highly respected, reputable; ကြေးကွန်။ အခြေအခံနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် သိမ်ကြီးသောသူဖြစ်ပေသည်။

—ငယ်, *v.* to be held in no repute [implying no fault, but misfortune, ဥစ္စာပစ္စည်းနည်းပါးလို့သိမ်ငယ်သည်].

—ထပ်, *v.* to re-establish one's reputation; အရှက်ကွဲလို့သိမ်ထပ်ခရိုင်။

—ပျက်, *v.* to lose one's good name or reputation, to fall into disrepute; ထောင်ကျဘူးသည်နှင့်သိမ်ပျက်သည်။ မကောင်းသောသူများနှင့် ပေါင်းဖော် လိုသိမ်ပျက်သည်။

—ရှိ, *v.* to possess qualities which command respect.

သိမ်, 3, *v.* to be disproportionately small, small in comparison with others; [ခြေသိမ်, to have one leg shrunk and smaller than the other; also applied to one eye being smaller than the other, ထက်ဝတ်မျက်စိသိမ်နေသည်; also applied to petty towns and villages, မြို့သိမ်ရွာငယ်].

—မွေ့, *v.* to be fine, nice, delicate [refined, သိမ်မွေ့နူးညံ့သောဆူရွှေ], gentle, pleasant; သိမ်မွေ့နူးညံ့သောစကားကိုဆိုတတ်သည်။ အဝေးအသောက်သိမ်မွေ့သည်။ အနံ့အထိုင်သိမ်မွေ့သည်, to have a delicate scent or flavour; အနံ့သိမ်မွေ့သည်။ နှင်းပန်းနံ့သိမ်မွေ့သည်။ အရသာသိမ်မွေ့သည်။ မင်းကွတ်သီးအရသာသိမ်မွေ့သည်။

သိမ် [v. to tremble, shake, quake, as မြေကြီးသိမ်, equivalent to ချောင်ထွပ်သည်; mostly used adverbially; *comp.* သိမ်—S].

—အောင်, *adv.* very, an intensive to words of quantity.

သိမ်း, 1, *n.* a species of hawk [the falcon].

—ကျား, *n.* another species (the pied harrier, hence မြိုးသိမ်း, *n.* the kestrel).

—ကြတ်, *n.* the Calcutta sparrow-hawk.

—ထိုက်သခေး, *n.* a falconer.

သိမ်း, 2, *v.* to strike with a motion towards one's self (ထန်ထားသောထက် ကိုသိမ်းသည်။ မြေထက်ကိုသိမ်းနိုင် အောင်မခာ နေသည်), to gather in (စုသိမ်း။ သိမ်းရင်း။ ဗရိဒရဲခရီးစေ့။ လုံလုံစေ့စေ့ ရှိအောင်သိမ်းစုထားသည်), to take possession of, သိမ်းရုံး (ဥစ္စာပစ္စည်းကိုသိမ်းသည်, to stop work, အထိုင်ကိုသိမ်း; to put a stop to as a

festival, dramatic performance, &c., ပွဲကျိမ်း ; to castrate, ခြေခင်း).

စိမ်းကျုံး, *v.* to gather up and take away.

—စုပါ (*pron.* စိမ်းစုပါ) (or စိမ်းစုပါ), *n.* spoils taken in war, anything which becomes the property of a victorious army. The late King of Burma's steamers and war-boats, &c., at the time of the annexation were designated စိမ်းစုပါသင်္ဘော။စိမ်းစုပါရေတော်။

—ဆည်း, *v.* to gather in and deposit ; မပျောက်ပျက်အောင်စိမ်းဆည်းထိုးထားသည်။ငါ့မျက်မှန်တယ်မှာရှိပါလိမ့်မည်ထမကွေး။ကွန်မင်းဆည်းထားလိုက်ပါသည်, with the negative မ to have imperfect command over one's limbs, self ; မိမိကာယကိုများစွာမစိမ်းဆည်းနိုင်ပါ (as when far advanced in pregnancy or intoxicated).

—တံဆိပ်, *n.* a confiscation hammer-mark.—(Forests.)

—ထား, *v.* to attach property.

—ပိုက် (*pron.* စိမ်းပိုက်), *v.* to take to one's self and take care ; စိမ်းပိုက်မွေးမြူ။သားရင်းဆွီးရင်းကဲ့သို့စိမ်းပိုက်မွေးမြူထားသည် (to take back a wife after being separated from her ; စွန့်ပြစ်ထားသော မိန်းမကို။ထခါစိမ်းပိုက်သည်။မိန်းမကိုစိမ်းပိုက်ပြန်ပြီ)။

—မြန်း, *v.* to take possession of, as a king his palace, kingdom, &c. (not colloquial, but used in composition) ; ဝေသာန္တရာဇ်ကြီးသည်။ရှေးနန်းစိမ်းမြန်းစိုးစံတိသိက်ခံသည်။ဒုစ၍။နေ့တိုင်းနေ့တိုင်းမြောက်သိန်း မြောက်သိန်းသောဥစ္စာတို့ကို ထုတ်စွန့်လျက်ကြီးစွာသောအတွက်ဖြစ်စေ၏။စေတုတ္တရာအောင်မြင်အုန်း။ပြည်ကြီးမှန်းကိုစိမ်းမြန်းစိုး အုပ်ချုပ်

—ထူ, *v.* to confiscate ; ဥစ္စာစိမ်းယူလှသွားမြဲတိုင်းထမ်းသွားစေ, "let his property be confiscated and let him travel by the road usually travelled," *i.e.*, "let him be put to death" [It is alleged that the Kings of Burma passed sentence in this way.] ; to attach property ; အခွန်တော်ငွေမပြေသည့်အတွက်ရှိသမျှပစ္စည်းကိုတရားနှင့်စိမ်းထူသည်။

—ရုံး, *v.* same as စိမ်း, 2nd def. ; ဥစ္စာစိမ်းရုံး။အသက်စည်းစိမ်းကိုစိမ်းရုံး။နိုင်ငံကိုစိမ်းရုံး။စိမ်းရုံးပြော, to speak without reserve, in a comprehensive manner ; စိမ်းရုံးဆို, to make a sweeping charge ; စိမ်းရုံးအဆိုခံရသည်, to be the victim of a sweeping charge.

—သွင်းပြု, *v. lit.* to "collect together," "cause to enter" and "foster," a term applied, in Upper Burma, to a person or persons who found a town or village, or who are instrumental in causing the inhabitants of a town or village to return to it after it has been abandoned by having been burnt, devastated by dacoits, &c.

သီထိ, *adv.* small, fine, powder-like (သီထိကြေအောင်ခြေ or ခြေပြင်), သီထိကြေအောင်ထူ။ သီထိကြေအောင်ထောင်း။ သီထိကြေ အောင်နင်း။ သီထိ ကြေအောင်နယ်။ သီထိကြေအောင်ဝါး)။

—ညက်ညက်, *adv.* same (သီထိညက်ညက် ကြေအောင် ခြေ, &c., as above)။

သီ, 1, *v.* to go by, near (အရှေ့ဘက်ကမ်းနားကို သဘောသိရပ် သွားသည်။ ခြင်္သေ့ကိုသိသွားသည်။ ကျဉ်းလှေလှေနားကိုသိသွားသည်။ ထမ်းစောင့်ကိုသိသွား), to skim along the surface; ဌှက်ခြေနားကိုသိသွား, to drag the feet, applied to a horse. Der. ဒရင့်သီးဒရုတ်သီးသီကာ or သီကာ ကလေး; *adv.* closely, nearly, hintingly, approximately, skimmingly; ကိုးနာရီမထိုးသေးပါသီကာကလေးလိုသေးသည်။ မင်းပြော သည့်စကားထိအောင်မပြော။ သီကာသာပြောသည်။ သီကာရီက ပြောလျှင်မိမိစရာရှိပါ၏။ သီထူထိုမမှန်ရုံသီကာကလေးသာသွားသည်။

—ဝေ, *v.* to be long, large and flowing as clothes.

သီ, 2, *v.* to string as beads, ထိုး; to file on a string, to baste; အပ် ခြည်သီးပန်းသီးပန်းသီထိုး။ ပုထိုးသီး။ ရွှံထိုးသီး။ အင်္ကျီသီး။ (ချုပ်) ပုဆိုးသီး (ချုပ်) ဩဩသီးချုပ်။

—အပ်, *n.* a bodkin with an eye and blunt point.

—ထိုး, *v.* same as သီ, 1st def.

—တံ (*pron.* သီထံ), *n.* a stick on which something is strung; ပန်းသီထံ။

သီ, 3, *v.* to sing, chant.

—ခြင်း (ချင်း) (*pron.* သခြင်း), *n.* a song, verse to be sung; သီခြင်း ထပုဒ်, *n.* a verse of a song; သီခြင်းတကျော်ကျော်နှင့်။ သီခြင်းတထိုထို နှင့်။

—ခြင်းစာ (ချင်းစာ), *n.* a hymn book, a song book.

—ခြင်းဆို (ချင်းဆို), *v.* to sing.

သီ, 4, *v.* to be dim, as the eye from age (or from myopia), မျက်စိ သိသည်; less than ပြာ, ဇွဲ, ရှုံ, to be dim from distance; ဝေးထို သီသီမြင်ရသည်။ မျိုဝေ။

—ထိထိ (*pron.* as spelt, ဝေဝေ), *adv.* obscurely, dimly; မျက်စိသီ ထိထိရှိထိုမျက်မှန်မဆောင်ဘဲစာမရေးနိုင်ဘူး။ ဝေးလွန်းထိုထိထိတိကလေးသာ မြင်ရသည်။

သီခေါင်ထိုး (*pron.* သီခေါင်ထိုး or သီခေါင်ထိုးအောင်), *adv.* intensive before ဝေး, to be distant; ခရီးသီခေါင်ထိုးဝေး။ ထူအနေအထိုင်ခြင်း (or ထူနေရပ်ခြင်း) သီခေါင်ထိုးအောင်ဝေးသည်; also used figuratively in speaking of great diversity of opinions, sentiments, အ ထူဝါဒချင်းသီခေါင်ထိုးအောင်ဝေး; also to great discrepancy of meaning in language, စကားအဓိပ္ပါယ်သီခေါင်ထိုးအောင်ဝေးသည်။

သီထင်း [pron. သီင်း (ဝင်)], *n.* a kind of tree (the arnotto, *Bixa orellana*), the seeds of which are used as a dye ; သီထင်းသိုး။
သီထင်းရောင်။

သီထာ (pron. သီဒါ) (Pali သီထ, cold), သီထဉာဏ်၊ သီထဉာဏ်။

— သီထဉာဏ်, *n.* the seven belts of water which surround and intervene between the seven ranges of mountains which encircle the Myinmo Mount (မြင်းမိုရ်) ; comp. သတ္တဝါထန် တောင်စဉ်းသီထဉာဏ်, between the different circles of rocks there are seas, the water of which gradually decreases in depth from Maha Meru (မဟာမြင်းမိုရ်) to the sakwalagala (စကြာဝဠာတိုင်း), near which it is only one inch deep.

— ဝဋ္ဌန, *n.* a kind of tree.

သီပေါ (မင်း), *n.* the last King of Burma.

The following table gives the names of the Kings of Burma who reigned since Alaungphara, the founder of the last Burmese dynasty :—

မင်းမည်။	သက္ကရာဇ်။	အသက်။	အမည်။	အဘိုး။	အကြောင်းအရာ။
အလောင်းမင်းထရားကြီး။ Alaung Min Taragyi.	၁၁၁၄	၃၀	၈	၆	
၎င်းသားထော်ကြီး ... His eldest son.	၁၁၂၁	၂၅	၃	၃	
ဦးထော်ဆင်ဖြူရှင် ... Hsin Byushin.	၁၁၂၅	၂၂	၁၂	၁	
သားထော်စဉ့်ကူးမင်း... Singu Min.	၁၁၃၂	၁၆	၆	၂	
ဦးထော်ပေါင်းခါးမင်း ... Phaung Kha Min.	၁၁၄၃	၁၀	၇၇	၅	
ထထွေးထော်ဗဒုံမင်း ... Badôn Min.	၁၁၄၃	၃၇	၃၀	၂	
မြေးထော်စစ်ကိုင်းမင်း... Sagaing Min.	၁၁၈၁	၃၅	၁၀	၆	၎င်းမင်းထက်ထက်။သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆ ခု ကစ၍။ အင်္ဂလိပ်မင်းနှင့် မြန်မာမင်းစစ်ဖြစ်ကြ၏။
ဦးထော်ရွှေဘိုမင်း ... Shwé Bo Min.	၁၁၉၉	၅၁	၆	၄	၎င်းမင်းကား သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃ခုတွင်။ ရန်ကုန်မြို့သို့စုစည်းမှု၍ ဥက္ကဏ္ဍပရိသတ်။ ဟာယီနန်းပံတော်မူသည်။
သားထော်ပုဂံမင်း ... Pagan Min.	၁၂၀၀	၃၂	၆	၆	
ဦးထော်မင်းတုံးမင်း ... Mindôn Min.	၁၂၁၄	၃၉	၂၆	၃	၎င်းမင်းကားရတနာပုံမြို့ကိုအစွဲစွဲ တည်ထောင်သည်။
သားထော်ထီပေါမင်း ... Thibaw.	၁၂၄၀	၂၀	၇	၀	

သီရ (Pali), *n.* character, reputation, fame, ရုက္ခိသီရ (not used in colloquial).

သီရေခံသိုက် (Eng.), *n.* a theodolite, [an instrument "used in trigonometrical surveying, for the accurate measurement of horizontal angles, and also usually of vertical angles."]

သီဝ (Pali), *n.* a religious duty, သီဝင်း [a precept]; ပညာသီဝ၊ အဋ္ဌင်္ဂသီဝ၊ အတင်္ဂသီဝ။

—ဝံ, *v.* to observe the five, eight, or ten precepts.

—ဝင်ကြွယ်, *v.* to observe the precepts in their entirety, in contradistinction to သီဝညွှန်း, —ဝေဝံသိန်း။

—ဝေဝံသိန်း, —သောကတည်, *v.* to observe the precepts.

—ဝန် (Pali ဝန္တ), —ဝန္တ, *n.* one who is proficient in religious duties, သီဝဝန်ဂုရု၊ သီဝဝန္တပုဂ္ဂိုလ်။

—တည်, *n.* a person devoted to celibacy.

သီဝာ (Pali ကျောက်), *n.* rock.

—ဝတီ, *n.* the strata of rock on which the earth is supposed to rest. "Immediately above the world of water is the "Maha-polowa (မဟာဝတီ) or the great earth, 240,000 "yojanas (ယူဇနာ) in thickness, which is composed of two "superior strata, namely, the Sala (သီလာဝတီ) or Gal-polowa, consisting of hard rock, and the Pas-polowa (ပသုဝတီ), consisting of soft mould, each of which is 1,200,000 "yojanas in thickness."

သီဝတေဝု (သီဝတေဝု) or သီဝတေဝု (Pali သီဝ, a lion, and ဝေဝံ, a deed, practice), *v.* to retrograde, as the heavenly bodies, in the manner of a lion, who, after finding prey, returns by the way he came, and not as the tiger; *comp.* ဗုဒ္ဓိတေဝု။

သီဝရာဇာ, *n.* a kind of tree [the *Limonia acidissima*].

သီဟိုဠ်, *n.* a Ceylonese.

—ကျွန်း, *n.* the island of Ceylon; သီဟိုဠ်, တဒ္ဒါဒိကျွန်း (မြေဒိသန္တ ကျွန်း), the Pali name for Ceylon (လင်္ကာဒီပ၊ သီဟိုဠ်).

—ဝိနိ (pron. as spelt, not သီဟိုဠ်ဝိနိ).

—နိကာ, *n.* an amethyst.

—သရက်, *n.* the cashew-nut tree.

သီး (ပင်), 1, *n.* a kind of tree (Pali ကမ္ပဗွ).

သီး, 2, *v.* to bear fruit. Der. အသီး။

—ကင်း (pron. as spelt), *n.* fruit in the earliest stage of its formation, see ကင်း; also used as a verb, သရက်သီးကင်းဝေမြို့။

သီး, 3, *v.* to put a space between, divide, separate, make distinct (not used alone), ခြား။

— ခြားပုဂ္ဂလ (*pron.* သီးခြားပုဂ္ဂလ), *adj.* or *adv.* separate, distinct, independent; separately, distinctly, independently; သီးခြားပုဂ္ဂလပစ္စည်း။ သီးခြားပုဂ္ဂလပိုင်။ သီးခြားပုဂ္ဂလအသက်မွေး။

— ခြား, —သန့်, *v.* same, ပိုင်းခြား။ ခြားနား။ သီးခြားပေးထားသည်။ ခင်ကျားပစ္စည်းနှင့် ကွန်ထော်ပစ္စည်း ထွေးရောရှက်ထင်စတားပါနှင့်။ သီးခြားလိုထားပါ။ ထူထပ်ပါးနှင့်မရောမထွေးထခြားမှာသီးသန့်နေသည်။ မိဘများဆုံးသည့်အခါ။ ၎င်းတို့အသက်အရင်းများကိုသီးသန့်ခြားနားထားသည့်အတွက်သားသမီးများထပ်ပြီးနှင့်တပြီးထရားခကာကဖြစ်ပွားကြသည်။

သီး, 4, *v.* to be irritating in the throat, partly choked by some (liquid) substance at the entrance of the windpipe [များရည်သီး။ ဖျော်ရည်သီး။ ရေသီး။ ထင်းရည်သီး]။

— ရင့်, *v.* to be rude without consideration (applied only to language), အခေါ်အဝေါ်သီးရင့်။ အပြောအဆိုသီးရင့်။ မောင်ပြောခါ (ပြောသည့်မှာ) သီးရင့်ထူးကျတထား။ [usually applied to language which is offensively imperious.]

ဆု, 1, a modification of the *pron.* ဆု, see Grammar, sec. 78.

ဆု, 2 (Pali), *a.* good, used in composition as a prefix.

ဆုဝ (Pali), *n.* happiness, ချမ်းသာ။ [(“sukha, pleasure or delight”); တာယဆုဝ။ ဗိက္ခဆုဝ။ ချမ်းသာဆုဝ။ ဆုဝစည်းမိပ်။ ဆုဝစည်းမိပ်စား။ ဆုဝကြီး]။

ဆုဝိနိ, *n.* a distinguished wise man, rather more than ပညာရှိ, ပစ္စိတဆုဝိနိ။ ပညာရှိဆုဝိနိ။

ဆုဝေ or ဆုမျှာ, *n.* a pitiable person or creature; applied to one for whom pity is felt [ဆုမျှာတယ်မထုပ်ထုပ်ပါးနှင့်သနားစရာကောင်းသည်။ ဆုမျှာထူနှိပ်စက်တိုင်းခံရသည်]။

ဆုဝတိ (*pron.* ဆုဝိ) (Pali ဆု and ဝတိ, transition), *n.* transition to a happy state of existence (ဆုဝတိဝဂ္ဂိလ်။ ဆုဝတိဘဝ။ ဆုဝတိဘုံ)။

ဆုဝရိတ် (*pron.* ဆုဝရိတ်) (Pali ဆု, good, and ဝရိတ်, a deed), *n.* a good deed, ကောင်းသောအကျင့်။ ဆုဝရိတ် ဝဝ ပါး။ ဆုဝရိတ်ကျင့်, opposed to ဆုဝရိတ်, a bad deed.

ဆုည (*pron.* ဆုံည) (Pali), *n.* emptiness, nothingness, a cipher.

— တန္တ, *n.* a system or revolution of nature in which no Buddh [or semi-Buddh] appears, ထရားသိတ်သည့်တန္တ။

ဆုတ် (ဆုတ်) (Pali ဆုတ္တ), 1, *n.* semen, ကာမရည် [a term used by rahans], ဆုတ္တဝိသဋ္ဌိသိတ္ထာပုဒ်။

— ထွက်, —ပန်း, —ထွတ်, *v.* to have a discharge of semen.

— ရည်, —ဆွေး (ဆုတ်ရည်), *n.* same.

သုတ်, 2 (သုတ္တိ, ထမုဉ်းချည်, a ruling), [တမုဉ်းချည်တံပန်းသီတံနှင့်တူသည့် ဇီအဖြစ်ကြောင့်], *n.* a rule in grammar, or in the first division of the Buddhist scriptures (သုတ္တန်).

—ထိုးထွင်း, *see* သုတ္တန်။

သုတ်, 3, *v.* to wipe [ပုတနိကိသုတ်။ ဖန်ခွက်သုတ်။ မျက်နှာသုတ်], to rub with some smearing substance, [အနာကိဆေးသုတ်ထိမ်း။ ဆေးဖြူသုတ်။ ရေနံသုတ်]။

—နှယ်, *v.* to wipe and knead with the hands, သုရားထောင်း၏ ခြေ၌ တစ်သောမြူကို။ သုတ်နှယ်ပြီးလျှင်, &c.; to steep in oil and knead with the hands as vegetables (?), သုတ်စား။

—လိမ်း, same as သုတ်။

—သင်, *v.* to clear, make clear, ရှင်းလင်း။သည့် မြက်တောကိုသုတ်သင် ရှင်းလင်းလိုက်ပါ; also used figuratively, *e.g.*, သင်ဘူးတို့, ထောက်ရှုတ် ထွေးနေကြသည်မှာ ထက်သူ မှုသုတ် သင်ရှင်း လင်းလို့မရ နိုင် အောင်မြင်သည်။

သုတ်, 4, *v.* to sweep as the wind (လေသုတ်သုတ်တိုက်), to descend with a sweep as a bird of prey, ကြက်ထိခွန်သုတ်သည်။

—ချည်း (*pron.* သုတ်ချင်း), *adv.* suddenly, instantly, ရုတ်တရက် (infrequent), သုတ်ချည်းထသွား။သုတ်ချည်းလုပ်။

—ထိ, *n.* a fishing-rod, သုတ်တံနှင့်ငါးဖျားသည်။

—ပြီးသုတ်ပြာ, *adv.* in hurried disorder, တသိကမီ။ သုတ်ပြီးသုတ်ပြာ ထလာခဲ့ရသည်။ အမေ့မေ့အလျော့လျော့ကျန်နေ ရစ်သည်။သုတ်ပြီးသုတ်ပြာနှင့် တယ်ကလာခဲ့သလဲ။

—သုတ်, *adv.* same as သုတ်ချည်းရုတ်ရုတ်; quickly, အလျင်အမြန်။လေ သုတ်သုတ်တိုက်။သုတ်သုတ်စား။ ကြာကြာမနေပါနှင့် သုတ်သုတ်ပြန်ခဲ့ပါ။သုတ် သုတ်သွား။ ရွှေမှိုက်များ သုတ်သုတ်သုတ်သုတ် ထွေလာသည်ကိုမြင်လိုက်ပါ သည်။ထက်သုတ်မှိုက်ထွေ, to paddle fast.

—သွား, *v.* to swoop, take away with a sweep as a bird of prey, [သားငယ်ကို စွန်သုတ်သွားသောကြောင့် အမိပဒါ စာရီ မျှူးကျန်ရစ်ပါ ထည်]; ထိုးသုတ်, to twitch (a fish out of water), ငါးထိ, [တင်ကျိုး (*pron.* ဒင်ပြီး) ဌာတရေထဲမှာထိုးသုတ်ယူသည်။ Der. အသုတ်]။

သုတ, 1 (Pali), *n.* information, knowledge, ဒိဋ္ဌသုတ (experience?) ယခုပြောသည့်စကားသုတလား ဒိဋ္ဌလား။သုတမတ, သုတမဟဉာဏ်။ သုတ, အကြား။ မတ, ပြီး။

သုတ, 2, *n.* quicksilver, ပြတား [သုတ is a term used by alchemists]။

သုတဝနန္ဒနာစာ, *n.* a book celebrating the praises of Gaudama (သုတ ဝနန္ဒနာကျမ်းစာ) (သုရားရှိခိုးစာ။သုရားဂုဏ်တော်ကိုချီးမွမ်းသည့်စာ)။

သုတ္တန် (Pali သုတ္တိ), *n.* one grand division of the Buddhist scriptures, comprising three books, namely, သုတ်သီလကံပုံ, သုတ်မ

တာဝါ and ထုတ်ပါထေယျ (*pron.* ပါဒေးယျ); *comp.* ဝိနိတထံ။ ထုခိုက်
ထရားယောဇနိမျှားလည်း။ နားမနာသီးထုတ်နှင့်ကျီး။

ထုဒ္ဓမ္မိနိ, *n.* an astrological division of the night and day, ထုဒ္ဓမ္မိနိ
(ထုဒ္ဓမ္မိနိရက်စင်ကြယ်သောရက်).

ထုဒ္ဓါထုတ် (ထုခါထုတ်) (Pali ထုဒ္ဓ, စင်ကြယ်, pure), *n.* the food of the
gods, ambrosia, ဩဝေ [ဤအမည်း၏ဓမ္မိယာ လဒ္ဓစင်သည် ၏အဖြစ်ကို
ဆင်ခြင်ထောင်မှုထုတ်။ နတ်ထုဒ္ဓါထုတ်ကဲ့သို့။ မြန်မြန်ရှက်ရှက်ဖုန်းပေးထောင်မှုပြီး
၅။ ဓမ္မာရိုင်၅။ ရေကိုထုန်းထောင်ထောင်မှုပြီးထွင်။ နှုတ်ခမ်းထောင်သမိတ်တော်
ထက်ထောင်ထွိုကိုဆေးထောင်မှု၏]။

ထုဒ္ဓေါဓန (မင်းကြီး), *n.* the father of Gaudama the Buddh, King
of Kapilawastu (ကပ္ပိလဝတ်မြို့).

ထုဓမ္မာဓရင် (ထုဓမ္မာဓရင်), *n.* a house of public worship, a church,
a chapel [a kind of house of convocation, the place where
the examination known as the ဝဋ္ဌမပြန် was held at the
capital].

ထုန, *v.* to fail in taking an impulse, and fall behind or short of
the mark, as a boat, a stone thrown, &c., ရေဒီးထိုထွေထုန်နေ
သည်။ or ထေတိုက်ထိုထွေထုန်နေသည်။ ခဲပေါ့ထိုထွေထုန်နေသည်။ ခဲထုန်နေထို
ပြင်ရာမရောက်, to be sullen, turn away, and refuse to notice,
ထုန်နှုန့်။ (အမိရယ်ကျွတ်ကိုထုန်မနေပါနှင့်။ ဟာသည်ထောက်သစ္စာနည်းသည်ထု
မထုန်ထဲနေမည်ထား)။

— ဖျင်း, *v.* fall short of a perfect state, as fruit, grain, &c.
(နှင်းခါးရိုက်သရက်သီးထုန်ဖျင်းနေသည်။ မိုဟ်းခေါင်ထို့ဝပါးအသီးအနှံထုန်
ဖျင်းသည်, to deteriorate as individuals, မိဘခြေရာကိုမနင်းနိုင်
သားသွီးထုန်ဖျင်းလိုက်သည်)။

— မာန် or မာန်၍နေ, *v.* to be sullen as above, မင်ကျားကျွန်ထောင်ကို
ဘယ်အချက်ကြောင့် မခေါ်မပြောထဲထုန်မာန်နေပါသည်, and pretend to
be angry with somebody (or with some animal) in order to
deter an applicant or third party, *see* ခဲ။ and မာန်ဖီ။ မယား
(ကြောက်အောင်ထိုကြောင်ကိုထုန်မာန်၍ဒုတ်နှင့်ရိုက်သည်)။

— မှုန်, *v.* same as ထုန်, last sense (ဆင်မံယိုထိုထုန်မှုန်သည်။ အိပ်ရာက
ထဝမှိုထုန်မှုန်နေသည်)။

ထုန်း, *v.* to be spent, expended, as an integral sum in arithmetic,
when divided, without a remainder [၂၄ ရှစ်ခုနှင့်စားထုန်းသည်။
မြို့တဝထုံးထုန်းသေ့ကြောင့်အဝားဆန်ခေခေါင်းပါး၍ကပ်ထုံးပါးဆိုက်ရောက်
တတ်သည်။] ဝါးထုန်း။ ဝါးထုန်းဆန်, as the destined term of life,
or the duration of a city, &c., မြို့ထုန်းထိုမှတ်စီးသွားသည်။

— ဖျင်း, *v.* to remain in a poor, dwindled state, as a city after
being destroyed, မြို့ရွာစေ့စေ့မကား ထုန်ဖျင်းနေသည်; applied also
to individuals, အမျိုးသုန်ဖျင်းထိုနန်းဆက်ပြတ်သွားသည်။

ထုပ္ပဗ္ဗ, *n.* father-in-law of Siddhárththa (afterwards Gaudama the
Buddh) and father of Yasódhará (wife of Siddhárththa).

သုတရာဇာ (Pali သုတ, pleasant), *n.* one who has charge of burying or burning dead bodies, ဝတ္ထုသလ္လကောသလ္လံ။ သင်းချိုင်းစောင်း။

သုထန် (သုသာန်) (*pron.* သုတ်သန်, Pali), *n.* a burial-ground for burying or burning corpses [considered more elegant than ထပ်ပြင်, ထုပ်ထိုင်း, သင်းချိုင်း]။

သို (သုန်), *v.* to be rapid, violent (infrequent).

—ခဲး (သုန်ခဲး), *adv.* twangingly.

—ခဲးမြည် (သုန်ခဲးမြည်), *v.* to twang, လေးကြိုးခွဲလိုက်လျှင် သိုခဲးမြည်သည်။

—ထိုထို (သုန်သုန်), *adv.* with a rushing sound; ပြတင်းပေါက်ထဲ ထိုထေဝင်သည့်အခါ ထိုထိုမြည်သည်။ ကျောက်ဖျာပေါ်ထိုရေတထိုထိုးကျသို့နေသည်။

သုံး, 1, *v.* to use, make use of, employ; သည်စကားတယ်ထိုသုံးသလဲ။ မင်းထို သုံးစရာ နေရာမရှိသေးဘူး။ [သည်နားထင်သေးသည် မသုံးလောက်သေးပါ (to spend money, ငွေထိုး); သုံးထောင်ထား, a da for the king's use; သုံးထောင်ဆင်, an elephant for the king's use; သုံးထောင်ရေ, water for the king's use].

—စွဲ, *v.* to use constantly and habitually.

—ဆောင်, *v.* same as သုံး. Der. အသုံးအဆောင်။ ဆေးလိပ်သုံးဆောင်။ အဖျော်ရည်သုံးဆောင်။ ထမင်းသုံးဆောင်။ ရေသုံးဆောင်။ [The Burmese, when they wish a friend or one above them in social rank to partake of food, &c., always use this word.]

—သပ်, *v.* to stroke with the hand; လက်နှင့်သုံးသပ်, to handle affectionately; သူငယ်မကလေးကိုချစ်ခင်သည့်အတွက်နှင့်။ ကျော့ကိုထက်နှင့်သုံးသပ်သည်။ [regarding articles of use, has the same meaning as လက်မွန်းတီးထိုးထိုး။ နွေထိုးမပြတ်သုံးသပ်စွဲကိုင်နေသည့် သေနတ်ပျောက်ဆုံးသွားပါသည်။], to consider, study [to reflect on], ဆင်ခြင် [ထမ္မဋ္ဌာန်းတာဝန်သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍နေသည်။ နွေထိုးမပြတ်သုံးသပ်သင်ကြားနေသည့်ပညာ]။

သုံး, 2, *a.* three, ၃။

—ဆင့်ပန်း (*pron.* သုံးဆင့်ပန်း), *n.* the Cape jasmine. But see ဖိစပါ။

—ပန်ထွ (*pron.* သုံးပန်ထွ), *n.* the changeable rose hibiscus, *Hibiscus mutabilis plenus*.

—ဘုံဆဝသုံးလောကရှင်, *n.* the Lord of the Three Worlds (ကာမဆဝ၊ ရူပဆဝ၊ အရူပဆဝ), *i.e.*, a Buddha.

သူ, *n.* a person, another person, in contradistinction to one's self, သူတပါး; *pron.* he, she, applied to animate beings; it applied figuratively to inanimate things, but rather colloquial.

ထုဆို, *n.* an old person.

—ကောင်, *n.* a corpse.

—ကောင်ထင်, *see* ကောင်း, 2.

—ကောင်း, *n.* a respectable person, one above the commonalty.

—ကောင်းပြု, *v.* to confer an office of dignity and emolument upon one; spoken of a king; ထူးကောင်းပြုခံ, to be the recipient of such office of dignity; ထူးကောင်းပြု(အမှုဆောင်) ထမ်း, formerly to take service under the king *without* pay in the *hopes* of obtaining some preferment.

—ကြီး, *n.* the thugyi of a *circle* in Lower, and a Ywa Thugyi in Upper, Burma; ထူးကြီးအကောက်ခေး, the commission paid to a thugyi on the revenue collected by him; ထူးကြီးဝေး (၆၆), land formerly given by the king to a thugyi as an appanage of his office. If this land was mortgaged on account of having to provide money for the king, the thugyi's successor was bound to redeem it. If mortgaged for his own *private* debts, the children of a thugyi were bound to redeem it, either for themselves if one of them should succeed his father in office, or for their father's successor. Sale of this kind of land was *ipso facto* void. Thugyis in Upper Burma were appointed *direct* by the king in most instances. Those thus appointed were styled အိန္ဒိယထီး. They took the oath of allegiance and could only be dismissed by the king. They were supposed to be included as a class in the "80,000 petty nobles," အဝတ်ဝေထောင်းထံ အဝတ်အပါ. Some thugyis were *occasionally* appointed on the demise of an hereditary one (and in the absence of any hereditary successor to take his place) by the Divisional or "Khayaing" Wun. These were styled ဆိုင်ရာခံထူးကြီး and were removable by the Divisional Wun. The following is a true copy of an appointment order of a thugyi appointed by King Mindôn : ဘုန်းတော်အလွန်ကြီးမြတ်တော်မူစွာ ထော၊ ခေမ္မေအညှင်း၊ ဆန္ဒါနိသင်မင်းသခင်၊ သင်ဖြူများရှင်၊ သက်နက်ကြွေသခင်၊ ပညာသင်္ဂါယနာတင်၊ အရှင်တဝရှင်မင်းတရားကြီးတရား၊ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၇ ခုလဆန်း ၁၀ ရက်နေ့၊ ထိန်းကိုယ်ယင်းမြို့စီရင်စုထောက်ရှာရွာထူးကြီးခန့်တော်မူသည်။ [Note.—'c' was always prefixed to the names of Myothugyis and Thugyis, *unless* these officials had had a personal title (တ္ထ) conferred on them, in which case they were addressed by their title, *e.g.*, နေမျိုးသမန္တနော်ရထာကိုထောက်ရှာရွာထူးကြီးခန့်တော်မူသည်].

—ကြီးတထ်, *n.* same.

—ကြွတ်, *n.* a rich man, ထူးဌေး။

- သူရီး, *n.* a thief, သူရီးကပ်၊ သူရီးပူ၊ သူရီးလည်။
- ငယ်, *n.* a child.
- ငယ်အိပ်ဆိတ် (အချိန်), *n.* children's bedtime.
- ငယ်အိပ်, *n.* the womb, သားအိပ်။
- ငယ်ချက်, *n.* a certain medicinal plant, *see* သူငယ်ချေး။
- ငယ်ချင်း, *n.* a companion of childhood, ငယ်ကျွမ်း၊ ငယ်ပေါင်း၊ သူငယ်ချင်းမိတ်ဖော်၊ သူငယ်ချင်းမိတ်ဆွေ။
- ငယ်ချေး, *n.* a species of helicteres.
- ငယ်စာငှက်ပျော, *n.* a species of plantain, very harmless.
- ငယ်နာ, *n.* a disease peculiar to or more generally apparent among children.
- ငယ်ထိပ်, *see* ငယ်ထိပ်။
- ငယ်နို့ရို, *n.* a suckling, နို့ရိုသူငယ်။
- ငယ်နှံစား (from နှံ, snot), *n.* an infant, which will eat anything it happens to pick up.
- ငယ်ဗွန်, *v.* to be in second childhood, be a dotard.
- မိမ်း (*pron.* တမိမ်း), *n.* a stranger.
- ဌေး (*pron.* သဌေး), *n.* a rich man, သူကြွယ်။
- တထူး, *n.* another person, အခြားသောသူ။
- ထပါး, *n.* same, ထပါးသောသူ။
- တဖက်သား (သူတဘက်သား), *n.* another person, သူထပါး။
- တောင်းစား, *n.* a mendicant, beggar, တောင်းစားသောသူ။
- တော်, *n.* a person devoted to the services of religion. Der. ဖိုးသူတော်၊ မယ်သူတော်။
- တော်ကောင်း, *n.* an upright, conscientious person. [စိရိသဒ္ဓ မောထိဋ္ဌတု၊ စိရိ၊ ကြာမြင့်စွာ၊ သဒ္ဓမ္မာ။ သူတော်ကောင်းတရား။ ထိဋ္ဌတု၊ ထည်စေသတည်း။ may the law of the righteous be established.]
- နာ, *n.* sick person; နာသောသူ။
- နှုတ်, *n.* a person of little mind, သေးနှုတ်သောသူ။
- ရဲ, *n.* a leper, လူရဲ။
- ပုန် (from ပုန်, to rebel), *n.* a rebel, ပုန်ကန်သောသူ။
- မြ, *n.* a wizard or witch, မြစားသောသူ။
- ပုန်းစား, *n.* a mendicant, beggar, ပုန်းစားထာဝကာ။
- ဓ (in the phrase သူကြီးသူဓ), *n.* a chief, principal person, သူကြီးသူဓပြောသည့်စကား။
- မိုက်, *n.* an ignorant, foolish person, လူမိုက်။
- ရင်းငါး, *n.* a hired servant, အခစား။
- ရဲ (သူရဲ), *n.* a soldier, စစ်သည်။
- ရဲကောင်း (သူရဲကောင်း), *n.* a champion, hero.
- ရဲခို (သူရဲခို), *n.* a covert on a fortification.
- ရဲပြေး (သူရဲပြေး), *n.* a terrace or scaffold inside a fortification.
- ရဲဆော (သူရဲဆော), *n.* valour, intrepidity, ရဲရင့်သောသုဆော။

သုရဲးသုခက် (သုရဲသုခက်), *n.* a soldier.

—ရောင် (သုယောင်) (ဝင်), *n.* a fabulous tree, which bears fruit in the form of women.

—ထွို [usually *pron.* ထရှိ (tasho)], *n.* a spy; ထံထွိုသုထွိုထား, *v.* to employ an informer or spy; သုထွိုထွတ်, to send out a spy. In Upper Burma ထုထောက်ထား။

သုလဲးနီ (သုလဲနီ), *n.* a species of trumpet-flower; *comp.* သံသင် and လိုင်ထ။

သုရကန်, *see* သုရိယာကန်။

သုရာ (Pali), *n.* an intoxicating liquor or drug, သေ။

—ဓေရယ or ဓေရိယ, *n.* same.

သုရိယာ (Pali), *n.* the sun, နေ။

—ကန်, *n.* a burning-glass, မီးမှန်။

သေ, ၁, *n.* an intoxicating liquor or drug, ထင်မျိုး။

—ရီ, *n.* ardent spirit.

—ဓ, *n.* other intoxicating liquor of a lighter kind.

—မူး, —ထင်, *v.* to be intoxicated.

—မျိုးစေ့ (from မျိုးစေ့, a seed), *n.* the ferment used in making intoxicating liquor, *comp.* အဆင်။

—ရည်သေရက်, *n.* same as သေ, but more properly liquor only.

—သောက်, *v.* to drink intoxicating liquor.

—သောက်ကြီး, *n.* a drunkard.

—သောက်ပွဲ, *n.* a carousal.

သေ, ၂, *v.* to die; အနိစ္စရောက်, to be extinguished (မီးသေ) or expire, to lose force, as a neap-tide (ရေသေ။ သေ ရက်နေ့ရေစင်းစင်းသေ), to be settled, motionless, immovable. Der. အသေ, ပုံသေ [In court language နတ်ရွာစံထော်မှုပြီး (နတ်ရွာကြွနတ်ပြည်စံ။ နတ်ရွာထား) is the expression used for the death of a king and ကံကုန်သည့် for the death of a prince; (ကံကုန်ကံဖြစ် are also used for the death of any ordinary person), for the death of a priest *see* ပြန်, ၂].

—ကောင်ပေါင်းထဲရှိ, *v.* to be almost dead, သေထုသေခင် (သေကောင်ပေါင်းထဲခံရ)။

—ထိုးသေကြာ (from အကျိုးအကြာ), *a.* dying without profit (rarely, if ever, used in colloquial).

—ကြေ, *v.* [to perish]; *see* the parts [ခမည်းထော်နတ်ရွာစံပြီးသည့် နောက်သားထော်သွီးထော်မျှားသေကြေပျက်စီးထိုက်ရှာကြပြီ]။

သေခင်း, —ခင်းသေနား, *n.* preparations, appendages, &c., suitable to the character and rank of the deceased ; သေခင်းရှင်ခင်း။

—ခင်းဖြတ်, *v.* to sever friendship or acquaintance permanently (*lit.* that if one were dying, the other would not visit or even inquire after him) ; (သေခင်းရှင်ခင်းဖြတ် has the additional idea of depriving another of participation in matters pertaining to *this* life).

—ခါနီး, *v.* to be near death, သေဝါးနီးသေခါနီးရှိမျက်နှာရှင်သည်။

—ချာ (*pron.* သေချာ), *v.* to be well finished, done with precision, settled so as to preclude amendment, to be exact, definite (accurate) ; အစပ်အတပ်သေချာသည်။ အရေးအသားသေချာ။ ထုပ်ပုံကိုင်ပုံသေချာ။ စကားမသေချာသေးထိုမပြောနိုင်သေးပါ။

—ခြင်းဆိုး, *lit.* a “bad” or “evil death,” a term of imprecation, သေခြင်းဆိုးနှင့်သေရပါစေရဲ့။ “may I meet a violent end,” *e.g.*, ကျွန်တော်မလုပ်ကြောင်းထိုသေခြင်းဆိုးနှင့်သေပါစေရဲ့ (or သေရပါစေ) ကျိန်ဝံ့ပါရဲ့။

—ခွေ, *v.* same (rare in colloquial).

—ငယ်သေ, *v.* to faint away, မျော့။ (နာရီဝက်ခန့်သေငယ်သေပြီးမှထတိရသည်။ In composition, သေငယ် is sometimes applied to sleep, ခဏိကမရဏ), (“Downy sleep, death’s counterfeit.”)

—တန်းစာ (*pron.* သေတန်းစာ), *n.* a will, testament, သေတန်းစာရေး၍ဥစ္စာပစ္စည်းရပ်အပ်နှံခဲ့သည်။

—မင်း, *n.* Death, *lit.* the king of death (မရဏသန္တ).

—မင်းအထံစိုက် (from အထံ, a flag) (*lit.* “the king of death plants his flag”) ; *v.* to have gray hairs, အသက်အရွယ်ကြီးထိုသေမင်းအထံစိုက်ခဲ့ပြီ။

—မင်းခေါ်, *lit.* to be summoned by death ; *v.* to die.

—မင်းထမန်, *n.* a messenger of death, သေမင်းထမန်စေထွတ်သည်။

—ရှင်မွေးဖွားစာရင်း, *n.* vital statistics (returns).

—ထုမျောပါး, same meaning as သေထုထနန်း။ ကျွန်တော်သေထုမျောပါးဖြစ်နေထိုမှမိမိသေသွားမမေးမြန်းထားဘူး။

—ထုသေချင်, *adv.* near death, သေထုသေချင်ဖြစ်နေသည် (သေထုသေခင် is also sometimes used).

—ထုထနန်း, *adv.* almost to death, as သေထုထနန်းထုပ်ရသည်။ ရောဂါကြီးစွာစွဲကပ်သောကြောင့်သေထုထနန်းခံရပါသည်။

—ထွန်, *v.* to die ; ငါသေထွန်သည်နောက် သားသမီးတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီးမှသေထွန်ခြင်းရန်ခိုက်ရန်ဖြစ်ပြီးမှသေထွန်ခြင်းမရှိရန်ကြံစေ့နှင့်သင့်သင့်မြတ်မြတ်နေရန်ကြံ။

—ဝ, *n.* death’s door.

သေဝါးနီး, *v.* to be near death, သေဝါးနီးလုပ်ကိုင်ထိုမှလွတ်စွာပေးပို့ခြင်း။

—ဝတ်, *v.* to be settled; နေရာကျ။ အကြောင်းအရာသေဝတ်မှုကြီးပါသွား။
အလုပ်အကိုင်သေဝတ်။ စည်းကမ်းသေဝတ်။ စကားသေဝတ်။ နေရာထိုင်ရာသေဝတ်စွာ
ခေါ်သေးပါ။

—သတ်, *v.*; *see* သေချာ။ စကားသေသတ်အောင်ပြောပါ။ စာရေးသည်မှာထိုမှ
ထပ်သတ်သတ်စန့်မသေသတ်သေးပါ။ မိမိလုပ်သည့်အလုပ်ကို အစအနမရှိသေ
သတ်အောင်လုပ်ရမည်။

—သေချာချာ, *adv.* particularly, with precision; သေသေချာချာမှာ
ထိုက်ပါရစေ။ သေသေချာချာလုပ်ကိုင်တတ်သည်။ သေသေချာချာပြောမှ နား
ထည်ထောင့်မည်ပေါ့။

သေထွ (pron. သစ်သ) (Pali), *n.* a person who belongs to one of
the seven first classes of areeya (အရိယာ), the eighth class
being အသေထွ။ သေထွပုဂ္ဂိုလ်တို့ထောက်။

သေနတ်, *n.* a musket, fowling-piece; နောက်ထိုးသေနတ်, a breech-
loading musket or fowling-piece; ထိုးချင်းသေနတ်, a single-
barrelled gun, [ထေးဆွင့်, a rifle with a Snider action.]

—ဒိပ်, *n.* a gunstock.

—ကန်, *v.* to recoil as a gun.

—ကျောက်, *n.* a gun flint, မီးကျောက်။

—တိုင်, *n.* a musketeer.

—ခါးချိုး, *n.* a breech-loader.

—ခြောက်ထိုးပြူး (pron. သေနတ်ခြောက်ထိုးပြူး), *n.* a six-shooter (a
revolver), ခြောက်ထိုးပူး။

—စွပ်ထုံ, *n.* a bayonet, သေနတ်ထုံစွပ်။

—စွပ်ထား (pron. သေနတ်စွပ်ခါး), *n.* a sword-bayonet.

—စွဲ, *n.* a musketeer.

—ဆန်, *n.* a bullet, ကျည်စေ့။

—တိုက်, *n.* an armoury.

—ထိုး, *n.* a ramrod.

—ဒင်, *n.* the breech of a musket.

—နှစ်ထိုးပြူး, *n.* a double-barrelled gun.

—ဗတ္တာ, *n.* a gun license.

—ဖြစ်, *v.* to fire at with a musket.

—ဖြီး, *v.* to be proof against a musket ball from the influence
of a charm, သေနတ်ခံ။

—ပြောင်း, *n.* the barrel of a gun.

—ဖောက်, *v.* to discharge a musket as in firing a *feu de joie*.

—မီး, *n.* a gun lock.

သေနတ်မောင်း, *n.* the cock or hammer of a gun-lock.

—ရေးပြ, *v.* to practise with the musket, as soldiers in a review.

—တင်းချေးခါ, *v.* to discharge a musket which has been long loaded.

—ရေးပြ, *v.* to practise with the musket, as soldiers in a review.

—ရေးသင်, *v.* to learn the use of the musket as soldiers on drill.

—ထွဲ (သေနတ်ထွဲ), *n.* a charm which is proof against a musket ball.

—ဝတ်ခွထောင်, *v.* to pile arms.

—ဝန်ကြီး, *n.* Master of the Ordnance, a Burmese title, the last one who bore this title being the Kin Wun Mingyi, C.S.I., now living at Mandalay. Even now the up-country Burmese frequently speak of him as သေနတ်ဝန်ကြီးဦးကောင်း။

သေနာမိပတိ, *n.* a generalissimo, a title applied to exalted personages such as the Viceroy of India.

သေနာပတိ (from သေနာ, army, ပတိ, a chief), *n.* a general; မှူးကြီးမတ်ရာ။ သေနာပတိ။ (It will be remembered that in the outbreak in Manipal in April 1891, the chief instigator of the murders of Mr. Quinton and others was styled the "Sena-putty," which is obviously the same word as သေနာပတိ.)

သေလောဒက (Pali), *n.* nitric acid (ခရေမီးရည်) or *aqua fortis*; sulphuric acid or oil of vitriol; သေလောဒကသား, salt of Venus (sulphate of copper, blue vitriol)?

သေသ (Pali), *n.* a remainder in division, တဆယ်ငါးခု။ ၇ ခုနှင့်စားတွင် သေသတစ်ခုတည်းကျန်သည်။

သွေ, 1, *v.* to wind (thread) on a quill from the spindle, မြည်သွေ။

သွေ, 2, *v.* to fall short of a perfect state, as a stunted tree, or as silver, which, when melted, fails of yielding a proper flower.

သေး, *n.* urine (vulgar), အပေါ့, ကျင်ငယ်, ဆီး, မုတ်, ချေထောင်း။

—ဟိတ်, *v.* to piss; သေးပန်း။ သေးပါ, to wet its bed or clothes as a child.

သေး, 2, *v.* to be small, fine, slender, rather indicating smallness of bulk when compared with the length, ဝာထုံးသေးသေး။ မြင်သေးသေး။ လူသေးသေး။ ငွေသေးသေး; [to be insignificant, mean, paltry as a plan or scheme; အကြံအစည်သေး, to be

weak or feeble in physical strength, အားသေး], to be weak in intellect, ဣာဏ်သေး; *comp.* ခပ်, ပွဲ, မှင် and တွယ်။

သေးကွေး (*pron.* သေးကွေး), *v.* to be small and curious; စာအုပ်ကလေးသေးသေးကွေးကွေးရှိ အကြံအကြံအကြံမှာ ညှပ်နေသည်။ ပိုးကောင် သေးသေးကွေးကွေးကလေးထဲထဲထူးထူးဆန်းဆန်းသည်, [has also the meaning of insignificant, mean, paltry; အကြံအစည်သေးကွေး။ သဘောထားသေးကွေး]။

—ထာ (*pron.* as spelt, *not* သေးခါ), *v.* same as သေး။ ဆင်သေးတာကလေး။ နွားသေးတာထဲကလေး။ လူသေးတာကလေး။ ထိုကင်းသည်။

—ခပ်, *v.* to be small, minute, tiny, သစ်ထောသေးခပ်ထိုမျှစွာမထည့်လောက်ဘူး။ ငွေသေးခပ်ထို ထိုင်းကြောက်ထိုမကူးဝံ့, [to be insignificant, mean, paltry, petty, trivial]; အကြံအစည်သေးခပ်။ အမှုသေးခပ်။ ဂုဏ်အသရေသေးခပ်။ စကားပြောသေးခပ်။ (သေးဆိပ် has a somewhat similar meaning to သေးခပ်, *e.g.*, မျက်နှာအလွန်သေးဆိပ်သောသူဖြစ်ပါသည်)။

သေး, *n.* the name of the character (°) နိဂ္ဂဟိတ်။ မိန္ဒာ။

—သေးထင်, *n.* same; *v.* to place the said character over the letter with which it is combined.

သေး, 3, *verb.* affix, still, yet, denoting present continuance; beside, more than, in addition; ခင်ဘျားလတ်ထဲမှာ ငွေစရှိပါသေးရဲ့။ ထား။ ငါးကျပ်ထောက်ရှိပါသေးရဲ့။ သားအကြောင်းကိုထိတင်းရပြီးပါပြီ။ ထူကလေးထိတင်းသာ မကြားပါသေး။ (or ကြားရပါသေး), ခင်ဘျား သည်မြို့ကို ချောက်သည်မှာကြာသေးမည်မထင်ပါ။ ကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့သို့ မသွားဖြစ်သေးပါ။ (or မသွားရသေးပါ) ထူကိုရှေးချယ်ရပါသေး။

သွဲ, 1, *v.* to skin, take off by skinning (အပေါ်ထိကသွဲယူသည်။) နို့ပေါ်မှာ မိန့်ထက်ထို နှုန်းနှင့်သွဲယူသည်။ နို့ပေါ်မှာမထိုင် (or မထိုင်အင်) ထိုနှုန်းနှင့်သွဲယူသည်။ ငါးကိုကွန်နှင့်သွဲယူသည်။ ပုစွန်ကိုမိုင်းဝန်းနှင့်သွဲယူသည်။

—သွဲ, *adv.* faintly, weakly, hence ထသွဲသွဲ, moderately, လူသံထိုထိုသွဲသွဲကြားသည့်။ စကားထသွဲသွဲပြောသည်။ ထသွဲသွဲသွားသည်။

သွဲ, 2, *int.* of praise or irony, prefixed to a noun, သွဲထူးမင်းမကြားဘူးလား။ သွဲထုံမရှက်ဘူးလား။ သွဲထူးမင်းမထိသေးဘူးလေ, (probably a corruption of သထံ)။

သဲ, 1 (သဲ), *n.* sand, သဲ။

—ကန္တာရ (သဲကန္တာရ) (*pron.* သဲကန္တာရ), *n.* a sandy region, desert.

—ခုံ (သဲခုံ), *n.* a sand-bank [a dune]။

—စေတီ (သဲစေတီ) (*pron.* သဲစေတီ) (or သဲပုံစေတီ), *n.* a pagoda of sand; သဲစေတီသည်, *v.* to build such pagoda [sand pagodas are built because they are supposed, by means of the merit acquired by making them, to ward off pestilence]။

—နာရီ (သဲနာရီ), *n.* an hour-glass.

- သဲးပထုတ် (သဲပထုတ်), *n.* the sea-slug, ဆင်မွေ့။ ပင်ထယ်ပိုး။
- ဖုထိုး (သဲဖုထိုး), *n.* a species of shell, *Oliva utriculus*.
- ပိုး (သဲပိုး), *n.* a species of river shell, melania.
- ဖြင် (သဲဖြင်) (*pron.* သဲဖြိုင်), *n.* a sandy plain.
- ဖွတ် (သဲဖွတ်ထ) (*pron.* သဲဖွတ်), *n.* a swell of water mixed with sand (သဲဖွတ်ထ။ ခေတထ်ထောတ်နက်သည်တိမ်သည်ကိုသိရအောင် သဲဖွတ် ကိုကြည့်ရမည်)။
- ဖုတ် (သဲဖုတ်), *n.* a sandy plain (less sandy than သဲဖြင်)။
- မျက်ဆန်ကြောင် (သဲမျက်ဆန်ကြောင်) (*pron.* သဲမျက်ဆန်ကြောင်, from မျက်ဆန်, the pupil of the eye), *n.* coarse, glistening sand (သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့် အဝ်ထေထုပ်။ သဲမျက်ဆန်ကြောင်နှင့် အိမ်တိုင် ထွင်းခွံရှိ လောင်း)။
- ထုံး (သဲထုံး), *n.* a grain of sand. [The following is a form of imprecation used by the Burmese : ဓထုတ်ဓမ္မန်ပြုပေသောဂင်္ဂါဝါ ထုသဲထုံးနှင့်အမျှပွင့်ထောင့်မူကုန်သော ဘုရားရှင်တို့ချွတ်ထိုးကျွတ်နိုင်ဘိပါစေ သာ, "if I should act falsely, may all the Buddhs, who are as numerous as the grains of sand in the Ganges, be unable to release me (from the miseries of successive existence)."]
- သဲး, 2 (သဲညး), *see* သဲညး, 1.
- သဲး, 3 (သဲ), *v.* to be noisy ; not used but in some adverbial form.
- သဲး (သဲသဲ), *adv.* noisily, loudly, rather indicative of a heavy murmuring sound [and implying that it is heard from some distance, ဗိုသဲသဲကြား။ မိုဗ်းသဲသဲသဲကြား။ လူသဲသဲကြား သည်]။
- သဲအိပ်အိပ် (သဲသဲအိပ်အိပ်), [မောင်းသဲသဲအိပ်အိပ် တချိန်ချိန် (မြိန်မြိန်) တီးမှုတ်သံကြားသည်] သဲးသဲးအုတ်အုတ် (သဲသဲအုတ်အုတ်) [တမြို့ထိုးသဲသဲ အုတ်အုတ်ဖြစ်သည်] သဲးအုန်အုန် (သဲအုန်အုန်) [ထိုင်းဂရက်သဲသဲအုန်အုန် ကြားသည်ပင်ထယ်နှင့်နီးရောထင်] သဲးသဲးချိန်ချိန် (သဲသဲမြိန်မြိန်) [သုံကြီး သံညှပ်စစ်သဲချိန်ချိန်ညှပ်ထူး] သဲဖြိန်ဖြိန် (သဲဖြိန်ဖြိန်) သဲးစိစိ (သဲစိစိ) [သဲသဲစိစိထု သံကြားသည်] သဲးညှိညှိ (သဲညှိညှိ) (သဲသဲညှိညှိအသံကြားသည်။) သဲးရုတ်ရုတ် (သဲရုတ်ရုတ်) [တမြို့ထိုးထန်ထိုသဲရုတ်ရုတ်ညှိနေသည်။] သဲးသိပ်သိပ် (သဲသိပ် သိပ်) [used in the same sense as သဲးသဲးရုတ်ရုတ်] သဲးသောင်း သောင်း (သဲသောင်းသောင်း) [used in the same sense as သဲးသဲးစိစိ။ သဲသဲညှိညှိ and သဲသဲရုတ်ရုတ်]။
- သဲတုန် (သဲသဲတုန်), *v.* to be agitated with fear ; spoken of a multitude [ထူကြီးထူထောင်သဲသဲတုန်ထိတ်ထန်ကြသည်]။
- သဲတုန်မိုက်မျှ (သဲသဲတုန်မိုက်မျှ), *adv.* of similar import ; also said of persons who are wonder-struck, struck with admiration, သဲတုန်မိုက်။ အံ့ဩခြားမွမ်းကြသည်။

သဲခွဲ (သဲခွဲ), *v.* to distinguish, discern, discriminate, particularize, သည်အကြောင်းကိုသဲခွဲနိုင်ပါ။ လူသံနှင့်ခွဲသံကျွန်တော်သဲခွဲနိုင်ပါ။

သဲကွဲ (သဲကွဲ), *v.* to be distinguishable, discernible, to be plain as meaning, သည်လူ့နှစ်ယောက်ပုံသဏ္ဌန်သဲကွဲအောင် ပြောစမ်းပါ။ သည်စာအဓိပ္ပါယ်ကျွန်တော်နားလည်အောင်သဲကွဲပြောစမ်းပါ။

သဲသဲကွဲကွဲ (သဲသဲကွဲကွဲ), *adv.* clearly, distinctly, in a manner to enable one to understand, ခင်ဘျားစကားသဲသဲကွဲကွဲရှိပါပေသည်။

သော, ၁ (သ like *th* in *the*), *verb. affix*, chiefly used in connecting adjectives when prefixed to nouns, သည် (see Grammar, sec. 144).

သော, ၂ (သ like *th* in *thin*).

—ခဲ (သောခဲ) (*pron.* သောခဲ, 2nd def.); သောခဲငို။ သောခဲရယ်။

—သော, *adv.* loudly, noisily, all at once and with noise; ဧရသောသောသောသောနှင့်တက်တာ သည်။ လူသံသောသော ကြားသည်။ ဧဝသောသောတာသည်။

—သောအုတ်အုတ် (same as သဲသဲအုတ်အုတ်), သောအုန်းအုန်း (same as သဲသဲအုန်းအုန်း), သောသောညိုညို (same as သဲသဲညိုညို), *adv.* noisily, tumultuously.

—သောဖျူဖျူ (သောသောဖြဖြ), *adv.* altogether in a hurry; ညီညာဖျူဖျူ။ ညီညီညာညာသောသောဖျူဖျူလူညီလုပ်ကြသည်။ ညီညာဖျူဖျူ။ လူတာတော်မူကြပေသောကာရကသဟံတော်။ [သောသောဖျူဖျူ does not necessarily imply any hurry].

သောက်, *v.* to drink, to smoke.

—စား, *v.* to drink intoxicating liquor; သောက်ရစ်စေ, *adv.* in a drunken manner.

—ထော်ဧရ, *n.* water offered in worship [ဘုရားသောက်ထော်ဧရ].

—ရည်, *n.* drink, liquid to be drunk.

သောက (Pali), *n.* anxiety; မိုးမိန့်ခြင်းလှပါသောကမီး, "burning anxiety."

—ကြီး, —မျှား, *v.* to be very anxious, have many anxieties and cares.

—မိတ်, *v.* to be regarded as an object for anxiety, to be concerned for.

—ထွေး, *v.* to be overwhelmed with anxiety and troubles; မယ်ထွေးထွေးမိသည်။ သောက်တည်ဧရသနားဖွယ်သော မိကျွေးခြင်းဖြင့်။ ဤသို့မိကျွေးမြည်တမ်း၏။

သောက်ကြာ, *n.* the planet Venus; (သောကြာဂြိုဟ်။ သောက်ကြာကြယ်ကြီးလှိုင်နီပြည်ကြီးကယောင်ကယောင်တည်း, Should the great star Venus

to the moon draw near, then may the country some disaster fear), the sixth day of the week, Friday (သောကြာနေ့) (နေ့ကြာနေ့) [သောကြာနေ့ရေကြောင်းထွေးကောင်း။] [သောကြာသား။] ထမီး, a male or female child born on a Friday, see ဗုဒ္ဓတူး].

သောက်ရှူး, *n.* a brilliant star, used as a figure in poetry [ထပြောင်ပြောင်တလက်လက် သောက်ရှူးကြယ်ကဲ့သို့အရောင်ထွက်သောဗိတ်မှန်ကြီး (ဗိမာန်ကြီး) ရှင်, ယူမြည်ထွင်ဘယ်ကောင်းမှုဖြစ်အင်ကြောင့်စံစားရပါသည်]; compounded probably from the planet သောကြာ and the star မိုင်းရှူး။သောက်ရှူးကြယ်။

သောင်, 1, *n.* a sand-bank (a mud-bank, ရှန်းသောင်), a shoal.

—ချံ, *n.* same.

—ခု, *n.* (the point of a sand-bank).

—တင်, *v.* to ground (on a sand-bank) as a ship or boat; မီးသင်္ဘောသောင်တင်။ ငွေသောင်တင် (has also the same meaning as သောင်ထွန်း).

—တိမ် (*pron.* သောင်တိမ်), *n.* a sand-bank covered with water, a shoal.

—ထွန်း, —ပေါ်, *n.* to form as a sand-bank.

—မြင် (*pron.* သောင်မြင်), *n.* a sand-flat.

သောင်, 2, *v.* to be hardy, stout, sturdy, မာ။ သောင်မာ။ သောင်သောင်မာမာ usually applied to convalescent persons (*e.g.*, တခါ သောင်မာပေပြီမသေနိုင်တူး), but also used with reference to those in good health, *e.g.*, သောင်သောင်မာမာရှိကြပါပြီလား။

သောင်တင်း (ငှက်) or သောင်သင်း (ငှက်) (သောင်တင်း), *n.* a kind of bird resembling a gull (ရှုတတ်သောသောင်တင်းမိန့်ညှင်းငှက်ခင်ဇော်).

သောင်း, 1, *v.* to be unproductive (အသီးအနှံသောင်း), barren, impotent; applied both to human beings and animals (သားသမီးသောင်း။ သားသွီးသောင်းသည်လောကျား).

—ဖျင်း, see the parts; အသီးအနှံသောင်းဖျင်း။

သောင်း, 2, *v.* (obsolete); hence ကသောင်းကနင်း။

—ကျန်း, *v.* to be rough, harsh, violent in speech, ကြမ်းတင်း [အပြောအဆိုသောင်းကျန်း။ ရှုတ်သောင်းကျန်း], to be in a state of uproar, anarchy, civil war, (to be overrun with thieves and brigands, ထိုင်းပြည်သောင်းကျန်း။ သူမိုးထားပြသောင်းကျန်း; to be troublous as the times, ကာလသောင်းကျန်း).

—ပြောင်း (*pron.* သောင်းပြောင်း), *adv.* all together, in the lump, the good and the bad without distinction, အရောရောအနှောနှော [ခင်သျားသစ်ဖောင်သောင်းပြောင်းတယ်ဈေးရောင်းပါမည်ထ]; *comp.* ပုတ်ဖြိတ် (သောင်းပြောင်းမှု, *n.* a miscellaneous case).

သောင်းသောင်း, *adv.* loudly, noisily (in large numbers, in crowds).

—သောင်းသောင်း (သောင်းသောင်းသေဝု), *adv.* same (ဒိုင်းသံသေဝုသောင်းသောင်းသေဝုကြားသည့်) ထူသံသောင်းသောင်းသေဝုရှိသည်။

သောင်း, 3, *v.* to be stunted, dwarfish; သောင်း, ထူသောင်းကလေး။

သောထ (Pali), *n.* the ear.

—သောထ, *n.* the organ of hearing.

—သံ, *n.* sound heard.

—ဝိညဉ်, *n.* ear-consciousness. “Sróta-winyána, ear-consciousness, in shape like a thin copper ring, or like a “lock of copper-coloured hair, or a finger covered with “rings (ကြေးနီထက်စွပ်ကွင်းသဏ္ဌာန်), is that which perceives “the various sounds.”—M.B.

သောထပတ္တိ (သောထာပတ္တိ) (Bali), *n.* the first state attained by an areeya (အရိယာ). “The path sowán (သောထ) or srótápatti (သောထပတ္တိ) is so called because it is the first state that is “entered before arriving at nirwána (နိဝါန); it is divided “into twenty-four sections, and after it has been entered, “there can be only seven more births between that period “and the attainment of nirwána, which may be in any world “but the four hells” (အဝါထ်ထေးပါး).

—ဝင် (သောထပတ္တိဝင်), *n.* the duties of said state.

—ပဋ္ဌာန (သောထာပတ္တိပဋ္ဌာန), *n.* one who has performed the duties of said state.

—ရိတ် (သောထာပတ္တိရိတ်), *n.* the reward (or fruition) of such state.

—ပထဋ္ဌာန (သောထာပတ္တိပထဋ္ဌာန), *n.* one who has attained the reward of said state.

သောထာပန, *n.* same.

သောထာထာန (pron. သောထာထာန) (Pali သောထ and အာယာထန), *n.* the faculty of hearing, သောထာယာထနထိုက်,—န့။

သောဋ္ဌသ (Pali), *a.* sixteen, ဆယ်ခြောက်။

—မြည်, *n.* the sixteen countries comprised in ancient India, သောဋ္ဌသ ၁၆ မြည်။

သောဋ္ဌသမ, *a.* the sixteenth, ဆယ်ခြောက်ခုမြောက်။

သေဝု, 1, *n.* a key.

—အိပ်, *n.* a lock.

—ထိုင် (pron. သေဝုထိုင်), *n.* a turnkey, a door-keeper.

—ထွင်, *n.* the bolt of a lock.

—သတ်, *v.* to lock, fasten with a lock.

သော့ခတ်ခွင့်, *v.* to unlock.

—သထောက် (*pron.* သော့ဂထောက်), *n.* a padlock.

—တွဲ, *n.* a bunch of keys.

—ပေါ, *n.* a handkerchief to which keys are attached.

—ပေး, *v.* to wind up a clock or watch, နာရီသော့ပေးလိုက်ပါ or ထွဉ်ထိုက်ပါ။

—ပေါက်, *n.* a key-hole.

—မျှောက်ဖြိုး, *n.* a kind of spring bolt.

သော့, 2, *v.* to be quick, rapid, သော့, မြန်, လျင်; seldom used verbally [*i.e.*, as a verb]. Der. အသော့။ အထုပ်ကိုသော့ထုပ်။ တက်ကိုသော့ထုပ်။ မောင်းကိုသော့ထော့တီး။ သော့ထက်ရေး, a running hand.

သော့, 3, *v.* to be unsteady, foolish, given to foolish jesting, dissolute; အထုပ်အထုပ်သော့။ အသွားအသာသော့။

—သွပ်သွပ်, *adv.* foolishly, တယ်ပိတ်မန့်ဘူးသော့သွပ်သွပ်ရှိသည် [also applied to the flesh when it has a bloated appearance, အသားအရေသော့သွပ်သွပ်ရှိ]။

—သွမ်း, *v.* same as သော့, သွမ်းသော့ (has the same meaning as သရန်း, with the additional idea of being dissolute; often combined with ယော့ရမ်း, *e.g.*, သော့သွမ်းယော့ရမ်းသော့ကျွန်ပေါင်း ချစ်ရာနှင့်တကွ ထိုင်းပြည်ကန်ထုတ်ထိုက်သည်။ တယ်သော့သွမ်းယော့ရမ်းသည့်ကာလသား။ တယ်သော့သွမ်းယော့ရမ်းသည့်ကျိုး။ သော့သွမ်းသည့်အမှုတရားတည်းကြားဘူးသလားပြောပြကင်းပါ၏။

မှောင် (သ like *th* in *the*), *verb.* affix continuative (same as ထွင်)

—ကား (*pron.* သော်ဂါး), equivalent to မူကား။ မိန့်တော်မူသော်ကား။ ဟောတော်မူသော်ကား။

—ထည်း, *v.* though, notwithstanding, ဓချည်း (*pron.* ဓချည်း); [it sometimes means either, or, *e.g.*, ရွှေထီးရွှေခန်းကိုသော်ထည်းပေးအပ်မည်ထေး။ စစ်ပွဲသော်ထည်းပြိုင် ဆိုင်မည်သော]။ [In colloquial, ပေ or ဓေဒယ်ထို in the present, and ဓေမည် (*pron.* ဓထ်) ထို in the future, tenses are more frequently used than သော်ထည်း *e.g.*, သွား ပေဒယ်ထို or သွားဓေမည်ထိုထွေမည်မထင်ပါ]။

—ထည်းကောင်း (commonly written သော်ဂင်း or သော်ဂို), either, or, repeated at the close of successive clauses; နီးသော်ဂင်း။ ဝေးသော်ဂင်း။ အကြောင်းမဟုတ်။ မေတ္တာရှိသည်သာပွဲနာ။

သော်က (ဝင်), *n.* the amherstia [*comp.* အသော်က]။

သော်မှောင်, *n.* certain ornamental work on a rich mattress.

သို, 1, *n.* the penis, ထီး (applied to *animals*, သိုရောင်။ မြင်းသိုရောင်။ သိုတံ)။

သို, 2, *v.* to put up, lay up, treasure up, store up, ဥစ္စာပစ္စည်းသို။
 (အကြံအစည်သို, to plan in secret; စကားသိုပြော, to speak in
 a mysterious manner; အပြီးသို, *v.* to put its tail between its
 legs as a cat, dog, &c., ကြောင်အပြီးသို။ခွေးအပြီးသို)။

—ထား, —ဦး, *v.* same, အလိုရှိသည့်အခါအတွယ်ထူရနိုင်အောင်ဥစ္စာ
 ပစ္စည်းများကိုသိုထားသည်။ဥစ္စာပစ္စည်းသိုဦးထိမ်းသည်းထားသည်။

—၅က်, —ထိပ်, *v.*; see the parts; အမှုကိုထိန်ချွန်ဆို၍ရှက်ခိုင်းသည်။မိမိ
 ထက်စောပညာကိုအခြားသူမကတ်မထိအောင်ဆိုဆိုထားသည်။ဥစ္စာပစ္စည်း
 သိုထိပ်ထား။

သိုက်, 1, *n.* a prophecy relating to the affairs of the present
 world [တုရားသိုက်။သိကြားသိုက်။သာသနာသိုက်။တုရားသိုက်ပေါ်, &c.,
 သိုက်တံထောင်။ သိုက်ဝန်ခေါ်ပတေ့ (ပဗ္ဗေ) ညွှန်းစာတွေ (ဒွေ) ကိန်းအထာ
 လေးကျွန်းကိုထွဋ်ထည့်စင်း။ထင်းသာတုံ့ဟန်]။

သိုက်, 2, *n.* a secret depository of treasure indicated in writing;
 သိုက်စာဖတ်ရာနားထောင်ပါဥစ္စာရနီးနီး။

—ထန်း, *v.* such depository is empty, destitute of treasure,
 ဥစ္စာမရှိ။

—စာ, —ညွှန်း, *n.* the writing indicating a secret depository.

—ဆရာ, *n.* an expert in the knowledge of localities of secret
 depositories.

—တူး, *v.* to dig for treasure, as directed by the writings
 termed သိုက်စာသိုက်ညွှန်း။

—ထိုက်, *v.* to search for treasure according to the directions
 of such writing (တုခွဲရတ်ထိုက်)။

သိုက်, 3, *n.* a species of bamboo, သိုက်ဝါး။

—တူမြိုင်တူဝါး, *n.* a species of bamboo resembling both the
 သိုက် and the မြိုင်။

သိုက်မြိုင်, *v.* to be decent, behaving or dressing with propriety
 and self-respect; ထင်ထယ်လျှောက်ပတ် (to be well arranged);
 [အသင်း အကျင်းသိုက်မြိုင်။ အစားအဆောက်သိုက်မြိုင်။ အနေ အထိုင်သိုက်
 မြိုင်။ အဝတ်အစားသိုက်မြိုင်။ စကားပြောသိုက်မြိုင်။ ဖွယ်ရာသိုက်မြိုင်။သာ
 ယာသိုက်မြိုင်။ သိုက်မြိုင်ထည့်ကျေး]။

သိုင်း, 1, *n.* a rod carried before food prepared for the king or
 certain privileged persons, see သိုင်းကွက်။ သိုင်းကွက်။ [ခင်းကြီး
 စားတော်အုပ်ဆိုသိုင်းသိုင်းလှိုလာသည်။ရှေ့သိုင်းနောက်သိုင်း။ သိုက်သိုင်း။ထား
 သိုင်း]။

—က, *v.* to brandish, to fence.

—ကစား, *v.* same.

—ကွက်, *n.* squares on which fencers are to step according to
 rule; သိုင်းကွက်နင်းကသည်။

ထိုးထတ်, *v.* to be skilled in fencing, ထိုးထောင်း။

—ရိတ်, *v.* same as ထိုးထောင်း။

ထိုး, 2, *v.* to put on a rope, garment, &c., by passing it round something, either loosely or tightly [ထိုးချုံ၊ ထိုးထင်၊ ပေါထိုး၊ ထိုးချုံ]။

—ရင်း, *v.* to do in a certain order, and with a regard to usages and forms, [to make preparation for some expected contingency; ထပ်မံပြုကြံထိုးရင်းနေထည်ကအတွန်ကြာသည်]။

ထိုး (ဝင်), 3, *n.* the *Calamus erectus*.

ထိုးအင်္ကျီ (ထိုးအင်္ကျီ), *n.* a full-sleeved gown (worn formerly by Burmese ministers when attending at the Palace or Lhut-taw).

ထိုး, 1, *pron. a.* such. Der. ဤထိုး၊ သည်ထိုး၊ ထိုထိုး၊ ထင်းထိုး၊ အဘယ်ထိုး၊ အကြံထိုး၊ ကဲ့ထိုး။

—စင်မျှထောက်, —စင်ခန့်ထောက် (*pron.* ထိုးစင်ဂထောက်)။

—ထည်းဖြစ်သောကြောင့်, —ဖြစ်၍, —ရှိကြောင့်, *verbals*, equivalent to the *conjunction* therefore.

—ရာတွင်, —သော်ထည်း, *verbals*, equivalent to the *conjunctions* yet, nevertheless (but), ထို့သော်ငြားချည်း (*pron.* ထည်း), ထွေသော်ငြားချည်း။

—ဟုတ်, or, otherwise.

ထိုး, 2, *n.* *affix*, towards [into], unto, according to, at.

ထိုး, 1, *n.* a sheep, a hat; ထိုးသောင်းခေါင်းဘိဝတ်, a term applied to Europeans collectively.

—ကျောင်း, *n.* a shepherd.

—ခမောက်, *n.* a hat.

—စင်, *n.* a wether.

—ထိန်း, *n.* a shepherd.

—မွေး, *n.* wool.

ထိုး, 2, *v.* to be incipiently putrid [to be stale, rancid, ထမ်းထိုး၊ မန့်ထိုး၊ ထောပတ်ထိုး], applied to cooked food, ထင်းထိုး၊ ပုပ်စရှိ။; [to be "stale" as news, ထိထင်းထိုး]. to be sullen, not disposed to speak, မျက်နှာအောက်ထိုးထိုး၊ အောက်ထိုးထိုးနေသည်; (မျက်နှာမှန်ကြီးနှံထိုးထိုးထိုးနေသည်) [to smell stale as damp clothes that have been folded up too soon, အင်္ကျီထိုး၊ ပုထိုးထိုး; this applies also to clothes damp with perspiration, မြွေမထွေထဲပုထိုးအင်္ကျီခေါက်ထားရှိ ထိုးနေသည်], [သိုးသက်န်း, a priest's garment woven within the period of a single night during the

festival of the ကထိဒ်, which takes place on the full moon of Tazaungmôn : *strictly speaking only offered by kings.*]

ထိုးကျားကျား, *adv.* sullenly (rare).

ထိုးထိုးသံသံ, *adv.* indistinctly heard, scarcely audible; applied to hearing distant sounds [ထူထဲထိထိ ထိုးထိုးသံသံကြားသည်။ နားထောင်စမ်းပါ] or low, indistinct (vague) rumours, သိထင်းထိုးထိုးသံသံကြားသည်; [disgustingly, in the way of feeling disgusted] (စိတ်နှစ်ထိုးမထိုးမသိရှိသည်။ ပုကန်ခွက်ထောက်ညှပ်ပတ်ထိုစိတ်မထိုးမသိရှိသည်)။

ထိုးထိုးသိသိ, *adv.* nearly, not quite; မြင်းနှစ်စီးပန်းဝင်မှာထယ်ကွောထွကြသူ။ ထိုးထိုးသိသိသာကွာသည်။

ထိုးကောသိကော (*pron.* ထိုးဝါသိဝါ), *adv.* has the same meaning as ထိုးထိုးသိသိ, but is also sometimes applied to language, when it means *allusively, hintingly*, ထိုးကောသိကောသာပြောသည်။ ထင်ကျားအောင်မပြောပါ။

ထွက်, *v.* to be not sticky, not adhesive, ခဝေး; to be thin, rare (as liquid), ကြည်း (မြွေးထွက်။ ချေထွက်), opposed to ချပ်, to be loose, not sticking together as dry (clean) clothes [မြွေးခရှိထိုအဝတ်ထွက်သည်], &c., မထိုင်း; to be fluent, voluble [အပြောအဆိုထွက်။ စကားထွက်], opposed to ထေးကန်သည်; to be easily split, as wood or bamboo [သစ်သားထွက်ထိုးခွဲလွယ်သည် or ကွဲလွယ်သည်။ တယ်ထွက်သည်။ ဝါးအထွယ်ထကုန်နှင့်ကွဲသည်], opposed to ကပ် and ခေး; [to be brisk as the market, ဈေးထွက်။ ဝယ်သူကျထိုဈေးထွက်သည်။ ခင်ဘျားထိုရန်ကုန်မြို့မှာ ထယ်ကုန်များ ထွက်ပါသည်, opposed to ဈေးထိုင်း]။

—ချာ, —ထွက်ချာချာ, *see* ချာချာ, revolvingly [ချားရဟတ်ထွက်ချာသည်။ သည်သူ ထွက်ချာသည်အောင်ရှူးသည်။ သဘောစက် ထွက်ချာသည်အောင်ချပ်သည်; applied also to words of dizziness, giddiness, မူးတွန်းထိုမြေကြီးထွက်ထွက်ချာသည်နေသည်]။

—ထွက်, *v.* same as ထွက်, last sense but one [စကားထွက်ထွက်။ စကားထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ပြော; also used in the same sense as ထွက် as regards liquids, clothes, hair, the market; မြွေးထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်။ ချေထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်စီး။ အဝတ်အစားထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ထွက်ရောင်း]။

—ထွက်, *adv.* thinly, rarely, as curry cooked with much water, ဟင်းထိုအရည်ထွက်ထွက် ထွက်ထွက်ချက်သည်။ ဟင်းမှာအရည်ထွက်ထွက်နေသည်; gurglingly, ခေသံထွက်ထွက်မြည်, [clinkingly, jinglingly as money (?) ငွေထွက်ထွက်မြည်သည်။ အိမ်ထိုင်ထွက်ထွက်ထွက် ငွေသံထွက်ထွက်မြည်အောင်ရည်ထက်ထည်ထူထဲ။] (colloquial).

ထွက်ချာထော, *n.* a fool, one who is very much deranged (ထွက်ချာထောသည်အောင်ရှူး)။

ထွန်ချာပါးစေ၊ *n.* pestilent wind, which occasions paralytic affections (အကြောရှောင်စေ) ထွန်ချာပါးစေစွဲ—စမ်း။

ထွင်ထွင်, *adv.* limpidly ; တထွင်ထွင်, gurglingly (တောင်ပေါ်ကရေထဲထွင်ထွင်စီးကျသည်)။

ထွင်း, *v.* to put into, cause to enter ; *comp.* ထည့် [အမှုထမ်းထဲကိုအထွင်ထွင်း။ ကန်ကိုရေထွင်း။ ငွေထွင်း။ စာထိုက်သို့စာထွင်းသည်။ ဆင်ကိုကျုံးထွင်း။ နှားကိုခြံထွင်း။ မြင်းကိုဖောင်းထွင်း။ ရုံးကိုစာရင်းထွင်း။ ကြေးထွင်း။ ထုရားထွင်း]။

—ခဲ, *v.* to bring in.

—ဆက်, *v.* to present to a ruler ; (ဆက်ထွင်း far oftener used).

—ပေး, *v.* to introduce.

ထွတ်, ၁, *n.* blood that collects and tends to putrefaction, သွတ်ဖျင်းနာ။

ထွတ်, ၂, *v.* to put into, generally implying a small opening ; (စာအိတ်ထွတ်, to enclose a letter in an envelope) [အပ်ပေါက်သို့အပ်ကြိုးထွတ်။ အရေထဲသို့ဆေးရည်ထွတ်။ ခံထွင်းသို့ ထမင်းထွက်ထွတ်သည်။ ခြံထွင်းသို့ဆိပ်ထွတ်။ နှားကိုက်ထွင်နှားထဲသို့ဆိပ်ထွတ်။ ဘူးထဲသို့ဆိပ်ထွတ်။ သမိတ်ထွတ် (သမိတ်ထဲသို့ဆွမ်းထွတ်)]။

—ထွင်း, *v.* same, to initiate (ရင်ဝယ်သားကိုသာသနာတော်ထွင်းထွတ်ထွင်းချိုးမြှင့်သည်)။

ထွတ်, ၃, *v.* to be bloated ; used adverbially in combination with ဖောဖောင်း and ထွတ်။ [ထကိုက်ထိုးထွတ်ထွတ်ထွတ်နေ။ မျက်နှာထွတ်ထွတ်ထွတ်ရှိ။ မျက်နှာမြင်စိမ်းမကောက်ထိုးထွတ်ဖောဖောရှိ။ သေ၍နှံရက်ထိုးရက်မြောက်သွင်အလောင်းထွတ်ဖောင်းဖောင်းရောင်]။

ထွတ်တပတ် (ပင်) (*pron.* သွတ်တပတ်), *n.* a kind of tree (which grows at Tunté, Lower Burma) [the *Achras sapota*, the sapodilla plum]. In the time of the Burmese the fruit of this tree was exclusively reserved for the king. This was done as late as the year 1872 or 1873, when it was prohibited by the Chief Commissioner (Sir Ashley Eden).

ထွန်, ၁, *v.* to pour out, spill, shed ; *comp.* ထွန်ထမင်းထွန်။ ရေထွန်။ ထင်းထွန် [to pour with rain, မိုးထင်းထွန်ရွာ။ စောင်းထွန်လိုက်သလိုထဲမိုးထင်းရွာသည်]။

—သင်, *v.* to instruct, communicate information, ပြသ ; *comp.* ဆွေ and ပဲ့ပျင်။ [မလိမ္မာသောသူငယ်များကို လိမ္မာယဉ်ကျေးစေခြင်းငှါ ထွန်သင်ဆွေသည်။ ဆွေပဲ့ပျင်ထွန်သင်ရွှေ ကွပ်ဆုသား။ ကျွန်တော်မလိမ္မာသည်များကိုကြည့်ရှုထိုက်ထွန်သင်ပြသပါ]။

ထွန်, ၂, *v.* to be inefficient, destitute of the principle of vitality and incapable of coming to maturity (မအောင်) ; applied particularly to eggs and bulbous roots ; *comp.* ဖျင်း။ [ကြက်ဥ

သွန်းကစွန်းဥသွန်း။ မုန်ထာဥသွန်း။ မြို့ဥသွန်း။ မျှောက်ဥသွန်း။ ဝက်ခြံဥသွန်း, also combined with ဖျင်း၊ ဝေါးသွန်းဖျင်း။ မြေညှိထိုအထီးအပင်သွန်းဖျင်း။ ထိပ်မကြီးသေထိုထိပ်ဥသွန်း။ သွန်းဖျင်းလှန်ဖြို]။

သွန်း, 1, *v.* to pour upon, as from a small aperture and with care or ceremony, in less quantity than ထောင်း; *comp.* သွန်း, ဝန်းပင်မျှားကျရေသွန်း။ ရေသွန်းပွဲ။

—ထောင်း, *v.* same; [သွန်းထောင်း is also used figuratively, *e.g.*, ဉာဏ်သက်တမရထိုကကျန်းမာစေကြောင်းမေတ္တာရေသွန်းထောင်း ရှိသလိုက်ပါသည်]။

သွန်း, 2, *v.* to cast, by pouring liquid into a mould [အမြှောက်သွန်း။ အထေးသွန်း။ ကြေးသွန်း။ ခေါင်းထောင်းသွန်း။ သင်းထုထောင်သွန်း။ သုရားသွန်း]။

သွန်းသွန်း, *a.* or *adv.* high and slender (rare in colloquial).

သွပ်, 1, *n.* zinc, သွပ်ပြွ, သွပ်ဝါ။

—ဇျောက်, *n.* zinc ore, calamine.

—ပြား, *n.* a thin sheet of corrugated iron, covered with zinc, for roofing purposes.

—မွှ်, *n.* tutty (an impure protoxide of zinc).

—ရိုး, *v.* to roof with corrugated iron sheets.

—ရိုင်း, *n.* spelter.

သွပ်, 2, *v.* to be slightly deranged; မိတ်ပေါ့၊ နှိုးသည်, less than ရူး။ (မိတ်ပေါ့ထိုသွပ်တွင်တွင်ရှိ)။

သွမ်း, *v.* to be unsteady, foolish in conduct, dissolute; not used singly, hence ဆိုးသွမ်း။

—ထော့, *v.* same; [ထော့သွမ်း is in more general use]။

သွတ်, *v.* to be slender and tapering, *comp.* ညွှန် and ရှူး [အရပ်သွတ်။ ခါးသွတ်။ မေးသွတ်။ မျက်နှာသွတ်။ လက်သွတ်။ လက်မောင်းသွတ်] ; to lay down a telegraph line, connect by telegraph, ကြေးနန်းကြိုးသွတ်; to make a railway, connect by railway, မီးရထားလမ်းသွတ်; to connect by road, ထမ်းသွတ်; to connect by a canal, a water-course, ခြောင်းသွတ်; သွတ် is also applied to language, *e.g.*, စကားလမ်းကြောင်းသွတ်ပေး, to lead up to a subject when speaking, to draw out long, as circuitous conversation; သွတ်ရိက်, as buying and selling, whence လှန်သွတ်; to be distinct, separate, various; used in an adverbial form as အသွတ်သွတ်, diversely, variously [အသွတ်သွတ်အဝဝ (အနည်းနည်းအထွေထွေ) ကြံ —ပြော]။ Der. အသွတ်။

—ဝတ်, *see* next.

—ဝိုက်, *v.* to draw out long in circuitous conversation [သူတပါးကိုသွတ်ဝိုက်ပြောချင်ပါ။ တတ္တိတတ္တိကိုသာပြောချင်ပါသည်]။

သွယ်မြောင်း, *v.* to be narrow and long, သွယ်သွယ်မြောင်းမြောင်း။ အိမ်
သွယ်သွယ်မြောင်းမြောင်း။ ထူပုံသွယ်သွယ်မြောင်းမြောင်း။

—သပ် (from သပ်), *v.* to be neat and slender in form and ap-
pearance, less common than သပ်သပ်သွယ်သွယ်။ သပ်သပ်သွယ်
သွယ်ထင်ထင်ထွေးထွေးမိမိ။

သွား, ၁, *n.* a tooth, a cog, စက်သွား [the edge of a da, ထားသွား
(from အသွား); the tooth of a file, တံစင်းသွား; the tooth of a
saw, ယွသွား]; ဆံသွား, a molar tooth; အထက် (or အပေါ်) သွား,
an upper tooth; အောက် သွား, a lower tooth; ရှေ့သွား, a
front tooth; သွားတကြိတ်ကြိတ်, *adv.* gnashingly.

—ထိုက်, *v.* to have toothache, သွားနာ။

—ကြားထိုး (pron. သြားထိုး), *n.* a tooth-pick; (*v.* to pick the
teeth).

—တိုး, *v.* to break as a tooth, to lose a tooth, to be tooth-
less (သွားတိုးထုန်ပြီ); the Burmese often designate a tooth-
less person as သွားကြီး (pron. သြီး).

—ချေး (pron. သချေး), *n.* food that lodges between the teeth
after eating, tartar, the concretion which often incrusts
the teeth, သွားချေးထက်ထူ။

—ငုတ် (pron. သငုတ်), *n.* the stump of a tooth.

—စိုက်ဆရာ, *n.* a dentist.

—ဆွေး, *v.* to be decayed as a tooth.

—ဦး, *n.* same as ချေး (rare).

—နှုတ်, *v.* to extract a tooth, သွားနှုတ်။

—နာ, *v.* to feel tender as a tooth (?)

—နဲ့, *v.* to be loose as a tooth.

—ပါး, *n.* a tooth.

—ပုံ, *n.* an artificial tooth, သွားပုံစိုက်။

—ပိုးထ, *v.* to have the toothache from a decayed tooth, sup-
posed to be occasioned by an insect [သွားပိုးစား (pron. သပိုး
စား), to have decayed teeth, supposed to be occasioned by
the same cause]. (There can be no doubt that the Bur-
mese idea is in strict accordance with the truth.)

—ပိုး (pron. သပိုး), *n.* a gum.

—ရည် (pron. သရည်), *n.* a slaver, drivel.

—ရည်ထိုး, *v.* to slaver, drivel, dreul [to water, as the mouth,
ထွာရည်].

သွား, ၂, *v.* to go; comp. ဖြန့်ဖြန့် (highly honorific).

သွေ, *v.* to deviate, go aside from; implying a departure from original intention, or a dereliction [ပြောဆိုသည့်အတိုင်းပြုထုတ်သွေထုတ်သည့်သူ၊ သွေ, to depart from one's word, to break a promise, ထွေသွေ; to run off a course as a horse in a race, မြင်းထွေသွေထွေးထွေး၊ မြင်းထွေးသွေးသွေး].

—ဆန့်, —တိမ်း, *see* the parts (အာဏာသွေဆန့်, *see* ဖိဆန့်).

—ဖတ်, sometimes ဖတ်, *v.* same as သွေ။

—ရှောင်, *see* the parts; အရေးကြီးစွာရှိသည့်အခါ။ သွေရှောင်ဆိုနေပါနှင့် အားထုတ်ဆိုရှက်ထောင်ပါ။

—ထွန်, *v.* to turn aside from the path of duty, fall away, apostatize, ဖောက်ပြန် (ငါ့ခိုင်းစေသည်ကို မသွေမထွန်အပြန်သွေး၍ကြီးစားအမှုထမ်းပါစေဘွဲ့)။

—ထွေး (သွေထွေ), *see* the parts.

သွေ, *v.* to become dry, free from moisture, မြောက်; not ခန်း, dried up as water (အဝတ်အစားသွေ၊ စပါးသွေ၊ မြေသွေ)။

—မြောက်, *v.* same [မိသည့်အဝတ်မျှားကိုသွေမြောက်အောင်ထွန်းထုတ်ပါ။ မြေကြီးသွေမြောက်ဖုတ်ထထောင်းထောင်း (*pron.* ထထောင်းခေါင်း) ထသည်]။

—ရောင်း (often *pron.* ထရောင်း) (သွေ ထောင်း), *see* the parts; ဆေးထိပ် သွေရောင်းထို ထိုးသည်။ ထင်းမြောက်ထွန်းထို သွေရောင်းနေသည်။ ဖတ်သွေရောင်းထိုအထိုင်ခမ်းထိုးသည်။

သွေး, *i, n.* blood [disposition, nerve, spirit. In some instances appears to have a similar meaning to ဖိတ်]။

—ဆန့်, *v.* to vomit blood.

—ဆိပ်, *n.* the placenta.

—တင်း, *n.* the exhalation of the blood; *comp.* ထေထင်း and အထင်း။

—ထောင်း, —ခိုင်, *v.* to be strong of nerve (သွေးငြိမ်)။

—ထွေ, *n.* to bear a child notwithstanding that a renewal of the menses has taken place after conception.

—ကြည်ဥ (သွေးချည်ဥ), *v.* to be extravasated.

—ကြီး (from သွေးသောက်ကြီး), *n.* a subordinate officer under an အရပ်ခေါင်း; when used as a verb means to be consequential, to be imbued with an idea of one's self-importance.

—ကြော, *n.* a blood-vessel, vein or artery; သွေးကြောဖြတ်, to be severed as an artery.

—ကြောင်း, *n.* the indented line on the blade of a sword, ဗျောကြောင်း။

—ကွက်, *see* သွေးပွက်။

သွေးကြွ, *v.* to beat (as the pulse) quick and strong, as in a fever.

—ကြွ, *v.* to incite, stimulate to action.

—ချတ်, *v.* to scarify.

—ချန်, *v.* to beat as the pulse, သွေးတိုး။

—ခဲး (သွေးခဲ), *n.* clotted blood.

—ဂုတ် (သွေးဂုတ်), to be imperceptible as the pulse.

—စည်း, *v.* to bind bloods together, band together, *see* သွေးသောက်ဖွဲ့။

—စမ်း, *v.* to feel the pulse, to put another's courage to the test, *see* သတ္တိ။

—စိမ်း, *n.* fresh blood.

—ရနာ (*pron.* သွေးရနာ), *n.* a boil (a boil *below* the waist).

—ရန်း, *n.* mischievous blood occasioning pain like a witch.

—ရံ, *v.* to come to maturity, as females at the age of puberty.

—ရုတ်, *v.* to have no perceptible pulse, as one near to death.

—ဆို, *v.* to be subject to cessation of the menstrual discharge (as at the period of the grand climacteric).

—ချို, *v.* to be choked by the bursting of a blood-vessel.

—ဆော့, *v.* to be quick and unsteady as the pulse in a fever.

—ဆော်, *n.* a subordinate officer under a သွေးကြီး။

—တက်, —တက်, *v.* the blood (of the system) ascends or descends.

—တက်သည့်အစာ, —တက်သည့်အစာ, *n.* food which promotes the one or other such action of the blood.

—တံလူ, *n.* a kind of painful induration in the breast or bowels; *comp.* ထေတံလူ။

—တိတ်, *v.* to stop, cease flowing, သွေးရပ်။

—တိတ်မန်း, *v.* to repeat mantras in order to stop the flow of blood.

—တိုး, *v.* to beat as the pulse, သွေးတိုး။

—တိုးကျမ်း, *n.* a book that treats of the beating of the pulse.

—ထောင်း, *v.* to have a strong desire for a particular kind of food, *see* သည်းခြေထောင်း။ သလိပ်ထောင်း။

—ထ, *v.* to be strong and rapid in pulsation.

သွေးထိတ်, *v.* to be subject to a sudden fright, commonly terminating in death or madness.

—ထုတ်, *see* သွေးစောက်။

—ထိပ်, *v.* to have a slow pulse.

—ထိုး, *v.* to extract blood by a puncture for some other purpose than venesection.

—နည်း, *v.* to be deficient in nerve, spirit, pluck.

—ပျံ့, *v.* to have a hæmorrhage.

—ပေါက်, *v.* to bleed by cutting the flesh in several places.

—ပြောင်း, *v.* to change for the worse, as conduct, disposition, (much the same meaning as ပိတ်ပြောင်း).

—ပွတ်, *n.* a red spot on the skin, an inflammatory cutaneous disease, သွေးပွတ်။

—စောက်, *v.* to bleed, let blood by perforating a vein.

—မျက်နှာ, *n.* a species of dropsy.

—ဝေ့, *n.* a leper, ဆန့်။

—ခွန်, *v.* to be frightened to death or insanity; (also applied figuratively to persons when in a violent, uncontrollable passion; ပိတ်ဆိုးထွန်းဆိုတာပြောရမှန်းခေါ်သွေးခွန်နဲ့ခေါ်သည်)။

—ရှူးသွေးတန်း, *a.* delirious, more than ပိတ်ကထောင်ကထင်။

—ရှင်, *see* သွေးထ။

—ထန်, *see* သွေးထိတ်။

—ထုံ, *v.* to be self-confident, cool, self-possessed.

—ထိုက်, *v.* to resemble, take after; ထားသမီးမျှသမီးသွေးထိုက်သည်။

—စေး, *v.* to become estranged. [To be distantly connected as relations. Also applied to sick persons.]

—သစ်ထောင်း, *v.* to obtain a renewal of blood after child-birth.

—ထံ, *n.* same as သွေး။

—ထောက်, *n.* a band of fifty men, used as a numeral affix, ထ သွေးထောက်, &c.

—ထောက်ကြီး, *n.* the chief of a band, *see* သွေးထောက်ပွဲ, commonly the commander of a kind of militia in Upper Burma. Der. သွေးကြီး။

—ထောက်ပွဲ, *v.* to band together for the accomplishment of any business from the Karin custom of drinking blood; သင်းပွဲ။

—ထောက်ဝင်, *v.* to enter such a band.

သွေးသွန်နာ, *n.* excessive menstrual discharge [*as a verb* to have "flooding" after the birth of a child].

သွေး, 1, *v.* to rub one substance on another in order to sharpen [to whet], polish, pulverize; [ထားသွေး။ ဣသွေး။ သင်တုန်းသွေး။ ကျောက်သွေး။ ဆေးသွေး။ သနပ်ခါးသွေး။ ထားသွေးကျောက် (sometimes *pron.* ခါးသွေးကျောက် and sometimes ဒသွေးကျောက်), *n.* a whetstone].

သွေး, 2, *v.* to draw along, persuade to accompany (အဖော်သွေး), သူပုဂ္ဂိုလ်အောင်တတ်သွေးတတ်သည်။

—ဆောင် (*pron.* သွေးစောင်), *v.* same (most common) [to entice, seduce]. [အလိုမတူဘဲလျက်ထေရားသဖြင့်။ သွေးဆောင်လိမ့်မည်၍အကျိုးမဲ့အောင်ပြသည်။ သွေးဆောင်ဆိုသာပြုရသည်။ ကျွန်တော်သဘောအလျောက်ပြုရသည်ဟုတ်ပါသွေး]။

—မြန်း, *v.* same, infrequent.

သွေးရှည်, *n.* the fan-tailed babbler.

သွှဲ, *v.* to swing round as a sword, ထားသွှဲ [or as a riding whip or cane, ကြိမ်ထိုးသွှဲ;] to swing to and fro as the branches of a tree, or as the tree itself; ညောင်ပင်အကိုင်းအခက်သွှဲသည်။ ကွမ်းသီးပင် လေတိုက်ထို (or လူထက်ထို) သွှဲသည်, to wave as a flag; အလံသွှဲသည်။ ထေလာတိုင်း အလံ တသွှဲသွှဲနေသည်, [to be supple-waisted], to move circularly in the hands as a dish of food in offering to spirits.

—နွဲ့, *v.* to swing about in a waving manner, to wheedle, coax [အမူအရာသွှဲနွဲ့။ သွားပုံလာပုံသွှဲနွဲ့။ တောင်းပြောသွှဲနွဲ့။ သွှဲနွဲ့ does not in the sense of the second and third examples usually imply to coax, wheedle, but implies gracefulness of bodily movement and style of speaking].

—ဝွဲ, *v.* same as သွှဲ။

သျှတ္တရကျမ်း, *n.* Shasters; အာကာသသျှတ္တရဓာတု, an astronomer.

သျှတ်သမား, *n.* one skilled in the Shasters (slang for a drunkard).

သျှမ်း (ရှမ်း), *n.* a Shan (also written ရှံး).

သျှောင်, *see* ထောင်။

—ပန်း, *see* ထောင်သျှောင်ပန်းထိုး။

ဟ

(The thirty-first consonant in the Burmese alphabet.)

ဟ, *v.* to open the mouth, to gape open, hence အဟ။ ဖခင်ထိုက်သည်။ သွားထယ်နှစ်ချောင်းပေါက်ထယ်ထိုက် သိရအောင်။ ပုခပ်ထိုက်ပြင်းပါ။ ခင်ဘျား အကြောင်းမကောင်း ပြောမည်ဝေးထိုက် နှုတ်မှမဟုတ် မိပါသွေး, "so far

from my having spoken evil of you, I have not even so much as opened my mouth about you."

ထ, *verbal affix, imperative*, usually used in driving away evil spirits, &c.; ဆိုထဝေ့ပရိတ္တံမံရထွန္တုသွားထ။

ထက်, ၁, *v.* to hawk, raise phlegm, ထထိပ်ထက် (ခွဲထက်). [Hence ထထက်ထက်, *adv.* with a hacking cough, with the sound of a hacking cough], ခြောင်း(ချောင်း)တထက်ထက်နှင့်ထည့်ထိုးမဆိပ်ရ။

ထက်, ၂, *v.* to stretch (the mouth) open by inserting a flat thing and turning it edgewise; ခွေးကိုက်မည်ပြေးထာထို့။ ပစပ်ကိုထက်နှင့်ထက်ထားသည်။ ဝါးထိုးကိုထားနှင့်ထက်ပြီးခွဲသည်; အာဟက်, *v.* to slit the mouth as was done, it is said, for disobedience to a royal order in the days of the old Burmese Kings at Mandalay; မင်းထောင်းပေါ်သည်ဟု ပြောဆိုသံကြားသည့်လူကို ပမ်း (ဆမ်း) ချီအာဟက်ရမည်။

—စက်, *v.* to exhibit a fissure or hiatus, to gape as a wound; အနာဟက်စက်။

—ထက်ကွဲ, *v.* to be partially split or cracked; သစ်ကိုထွနှင့်ထက်ထက်ကွဲအောင်ခွဲသည်။ ကြော (ကျော) ထိုထားနှင့်ခက်ထိုက်ထက်ကွဲကြီးဖြစ်နေသည်။ မြေထောက်ကိုသံနှင့်ထိုးမိထိုက်ထက်ကွဲကြီးဖြစ်နေသည်။

—ထက်ပတ်ပက်ရတ်, *v.* to laugh loudly, boisterously; ရယ်ထိုက်သည်မှာဟက်ထက်ပက်ပက်။

ထင်, ၁, *v.* to whine as a dog; not used but in some adverbial form; ခွေးသူသခင်ကိုမြင်သည့်အခါအပြီးနှင့်၍ ထင်ထင်နှင့်အသံပေးတတ်သည်။

ထင်, ၂, *int. indicative of an unpleasant smell*, ထင်နံ့ထိုက်ထာ။ ဟင်ရှစ်ရာကောင်းထိုက်ထာ; also used as an *int.* indicating disapproval; ထင်ဆိုတန်နော်မတန်ထွင်အရှိက်ခံရလိမ့်မည်။ ထင်မထင်နှင့်ထင်သည်ထိုဆင်းရဲဒါထခါမှကြွေဘူးဘူး။

—အောင်, *adv.* intensive to words of disagreeable import.

ထင့်, *v.* to make a teasing, whining noise as a child; used in the phrase တဟင့်ထင့်မိသည်။ တဟင့်ထင့်နှင့်မိနိုင်ရန် မည်အကထေးနှယ် (or အကထေးနှယ်ကော)။

ထင်း, ၁, *int. indicative of some calamity (or when surprised or startled)*; ထင်းသည်ထိုဆင်းရဲသည်မှာ။ ထခါမှကြွေဘူးဘူး။ ထင်းထေးမြွေကြီးမြွေကြီး။

ထင်း, ၂, *n.* any cooked condiment to be eaten with rice, curry; ထင်းထွက်ထည်းတစောင်က။ ထောင်းထယ်ထိုက်ထာရှိသထ။ ထင်းကောင်းရှိကညှော်အောက်အောင်သည်။ ပုဆိုးကောင်းရှိက။ ခွဲသွားချင်သည်။ ထင်းအထေးအပေါ့ထော်ဝါ၏ထား, is the curry properly seasoned (*i.e.*, with ngapi and salt)?

တင်းကနွတ်, *n.* Nepaul spinach, *Amarantus oleraceus*, *Amarantus spinosus*, another variety, တင်းနနွတ်။

—ကျွေး (*pron.* တင်းကျွေး), *see* တင်းလျှာ။

—ကြွတ် (*pron.* တင်းကြွတ်), *n.* a kind of plant, တင်းကြွတ်နားထောင်း။

—ခင်း (*pron.* တင်းခင်း), *n.* a kitchen garden, တင်းရွက်ခင်း။

—ခါး (*pron.* တင်းဝါး), *n.* a decoction made of ကြိပ်နီးရွက်၊ ခန့်သလွန်၊ ငရုတ်ကောင်း၊ ဆား၊ ငါးမိ, taken by women after childbirth to stimulate the powers of lactation.

—ချို, *n.* a cup-like ladle.

—ဂရုံ, —ဂလို, *n.* a kind of plant ; ဂလာ, *n.* a kind of plant (*Spilanthes acmella*), တင်းဂလို၊ တင်းဂလာ။

—ဂလာချဉ်, —ဂလာချဉ်စပ်, *n.* pickled တင်းဂလာ။

—ဂလာယဉ်, *n.* a cultivated kind which is eaten in a pickled state.

—ဂလာရိုင်း, *n.* the wild kind which is used medicinally.

—ဂွတ်, *n.* a kind of plant (said to be another name for the ခနွတ်, *Spathodea Rheedii*) ?

—ဆဲခွဲ (*pron.* တင်းဆဲခွဲ), *n.* a kind of plant.

—ညွနွတ်, *n.* a kind of creeper bearing yellow flowers. "The buds are sometimes cooked in pottage."

—ညှို, *n.* a poor kind of တင်း။

—နားထောင်း (*pron.* တင်းနားခေါင်း), *n.* a kind of plant.

—နနွတ်, *n.* a kind of plant (*comp.* ကနွတ်).

—ပုတ်, *n.* a kind of plant.

—ဖတ်, *n.* the substantial part of a cooked condiment ; မျက်နှာကြီးရာတင်းဖတ်ပါသည်။ ပါသည့် တင်းဖတ်မိခွံစပ်စပ် (*pron.* မိခွံစပ်စပ်).

—မျိုး, *n.* a tiger, —so called to frighten him away ; သည်ထောထယ်ကျားပေါသည့် ဆီသော်လည်း တင်းမျိုးကုတ်. (The term တင်းမျိုး is also applied to the different kinds of fish and flesh eaten in curries, တင်းမျိုးကိရုသန့်).

—ရည် (*pron.* either as spelt or တင်းရေ).

—ရမ်း, *n.* a kind of plant (တင်းရန့်) ?

—ရမ်းပူး, *n.* a kind of plant ; *n.* a four-sided ရမိကာ (ထုမိကာ) ; *comp.* မိတ်ပူး။

—ရွက်, *n.* leaves used in making curry.

—ရွတ်ပင်, *n.* a plant that produces leaves that are used in curry.

—လျှာ, *n.* anything of which curry may be made.

ထင်းထေး, *n.* a hotch-potch curry.

—ထီး, *n.* a fruit or vegetable used in making curry.

ထင်း, 2, *v.* to be open, be uncovered, unenclosed, *see* ထပ်ထင်း
[to be vacant as an office, post, to be lacking; လူထဲထောက်
ထော့သည့်အတွက် အထုပ်ထင်းသည်။ နွား ခုကောင်အနက်နှစ်ကောင်ထင်းပါ
သည်]။

—ထင်း, *a.* or *adv.* open, unenclosed, to be open as a view or
prospect, (to be exposed to view, to be empty as a vessel),
ဝထာ (usually used in combination with တာထာ။ တာထာထင်း
ထင်း); ဆိပ်အရိုးအကာမရှိထင်းထင်းကြီးဖြစ်နေသည်။ ထောထောင်အကွယ်
အကာမရှိထောင်မြောက်ထင်းထင်းမြင်ရသည်။ မြင်ထောင်မရှိတင်းထင်းမအိပ်
တတ်ဘူး။ ထင်းထင်းသောဆီး။

—ထင်းငန်, *n.* a kind of fish.

ထင်းသပဏး (*pron.* တင်းသပဒါး), *n.* vermilion.

—ရိုင်း (*often contracted to* ထင်းရိုင်း), *n.* cinnabar, red sul-
phuret of mercury.

ထင်္ဂါ (Pali တံသာ), *n.* a species of wild duck [the *Casarea*
rutila, the ruddy sheldrake, *O.* This is the national bird
of Pegu].

—တာရာ, *n.* the name of one of the constellations.

—ဝါဒ, *n.* a kind of plant.

—ထေး, *n.* a weight resembling the ထင်္ဂါ duck, ဣထေး။

ထပ်, *v.* to call loudly, as to a distant person, to shout, scream;
အော်။ ကျွေး (ကြွေး) ကြော်။

—ကြော်, *see* အော်ထပ်။

—ကျွေး (ကြွေး), *see* ကျွေး (ကြွေး) ကြော်။

—ခေါ်, *v.* to call loudly to a distant person, ထပ်ခေါ်စမ်း။

—မိ, *v.* to weep aloud, to wail, ထူကြားအောင်တစ်မိုသည်။

—ထူး, *v.* to shout back in answer to a call.

ထည်, *int.* heigh-ho!

ထည်း, *v.* to whine as an elephant or a dove when angry; [to
roar as the burning powder from a rocket (for a နံး), in
which case it is *pron.* ဖဲး, နံးဖဲး; when it fails to go, ရှု။

တဒယ (Pali), *n.* "the heart, the mind, the breast."—(Childers);
တဒယကြည်ထင်။ နှစ်ထုံးသွေးကြည်ထင်။ သည်ကနေနေရထိုင်ရသည်မှာတဒယ
ကြည်ထင်သည်။ တဒယရွှင်။ တဒယရွှင်ထိုက်ထားထားနှင့်ရယ်နေကြသည်။

—ဝဏ္ဏ, *n.* "the substance of the heart; the heart of flesh."
—(Childers).

ထတ္တ (ထတ္တ) ပတ် [from ထတ္တ (ထတ္တ), a cubit], *n.* a certain space in front of a priest beyond which it is not lawful for him to look when entering a village or town; ထေးတောင်တွာထတ္တ (ထတ္တ) ပတ် ထက်တိုး၍ကြည့်ကောင်းဘူး။ ဆွမ်းကပ်ခံသည့်အခါနှစ်တောင်တွာထတ္တ (ထတ္တ) ပတ်ထက်ဝေးလိုခံကောင်း။ ကံကြီးကံငယ်ဆောင်သည့်အခါ ၁၂ တောင်တွာ ထတ္တ (ထတ္တ) ပတ်အတွင်းသို့လူသာဓကေမဝင်ကောင်း။

ထတ္တိဒဏ္ဍ, *n.* a kind of grass.

ထန်, *v.* to appear, have an appearance; not used as a verb; to have a natural appearance, do as usual, as in ဟန်ချ [to be drawn to the life as a picture or portrait; ခန္ဓလေးမြို့ပန်းချီဆရာဆောင်ကြာညွန့်အတွန်ဟန်အောင်အရုပ်ရေးတတ်သည့်သူ]; *n.* appearance, ပုံပန်း; good appearance, ဟန်ကိုယ်ဘို့။ မာန်သူဘို့။ ဟန်ပန်လေထံကောင်းသည်။

—ထျ, *v.* to accord in appearance with.

—တပ်, *v.* same; သည်အဝတ်နှင့်ခင်ဘျားဟန်မတပ်ဘူး။

—ကြီး, *v.* to be proud, to give one's self airs; (အခာရည်ရှိ more polite).

—ခင်း, *v.* to prepare to make a feint (to make preparations as if intending to do, without doing).

—ချီ, *v.* to put on vain and boasting airs (ထန်ချီ is very infrequent in colloquial).

—ဆင်, *v.* same as ထန်ခင်း။ သွားမည်ဆိုကြုံဟန်ဆင်လိုမပြီးနိုင်ဘူး။

—ဆောင်, *v.* to assume an appearance, to make false pretences, to feign; ငမြိမိဒိတ်ဆွေငန်ကိုသတ်ပြီးကာလဘုန်းကြီးဟန်ဆောင်၍တွက်ပြေးလေသည်။ သူရိုးလူကောင်းဟန်ဆောင်၍ အိမ်ပေါ်သို့တက်မိုးသည်, the thief, feigning to be a respectable person, went up into the house and committed theft.

—နင်း, *v.*

—ပန်, *n.* same as ထန်။ [သည်ပုဆိုး သည်အင်္ကျီနှင့်တယ်ဟန်ပန်ချသည်။ ဟန်ပန်တယ်ကောင်းသည်။ ဟန်ပန်လေထံကောင်းသည်]။

—ပြ, *v.*

—ပြ, *v.* to make a feint, တော်တော်တန်ပြပါတော့။ သည်တက်မယဉ်နိုင်ဘူး။

—ပူ, *v.* same as ထန်ပြ။ ဒီဖုရားမျက်စိဆုံးထောက်ရုံထိုင်အောင်သွားဟန်ပူ၍တာဝတိတိသို့တက်လေ၏။

—ယူ, *v.* to put on vain and boasting airs; to get ready for an effort, gather strength as in drawing back and nerving the limbs to leap a brook and such like; အားလူးမြောင်းငယ်ကိုဟန်ယူပြီးခုန်သည်။ လူအိုမျှားရုပ်ထရက်မထနိုင်သို့ဟန်ယူပြီးထရသည်။ ဟန်ယူနှံ့ထိုးပျော်ပွဲဆင်းထထိုယဉ်ထည့်မိုက်ကြမေ။

ထန်ချ (v. to have a good appearance as when one's bearing and qualifications correspond with one's office); ဆင်ရုပ်ဟန်ချအောင်ရေးတတ်သည်။ အရာနှင့်လူဂုဏ်မြီစွာတန်ချသည်။

—ရေးပန်ရေး, n. same as ဟန်ပန်။ စစ်သားချင်းဟန်ရေးပန်ရေးပြသည်။ မြင်းလုံးခတ်မည်ဆိုတန်ရေးပန်ရေးပြသည်။

—ရေးဂါရေးသင်း, v. same as ဟန်သင်း။

—ထုတ်, v. same as ဟန်ပြု။ ထိုချင်သော်လည်း မလိုချင်သကဲ့သို့ ဟန်ထုတ်နေသည်။

—ထုံး, n. personal appearance and bearing; စစ်ထိုက်မည်ကြံကာ ထထက်နက်ကမိထား ဟန်ထုံးရှိက်ထွင် ထဝါးသောစစ်သည် ပျောက်စရာရှိသည်။ သည်သူ့ယောက်လက်၌ သတ်မည်ဆိုဟန်ထုံးရှိက်နေကြသည်။

—ထွဲ, v. to make a swinging motion with the arm preparatory to striking (ဟန်ထွဲချတ်သည်), to swing the arms in walking.

ထန့်, v. to stop, prevent progress, by calling out authoritative-ly; ကျန်ထောင်ဆီးဟန်ထိုးထိုးမဟုတ်ထွင်ထကယ်ဆီးရန်မည်။

—ထီး (pron. ဟန့်ဖီးတား), v. same; ထောကျားကပေးမည်ကြံသော်လည်း မိန်းမကဟန့်ထီးတားသည်။ ဟန့်ထားမရဆိုထွတ်ထိုက်ရသည်။ ခင်ဘျားကျပ်ကို ဟန့်ဆိုမရှိ။

ထပ်, 1, see under စပ်, 2, ပြန်ကတင်ရေး။

ထပ်, 2, v. to bite at as a fish or a dog, to snatch at in eating, ငါးအစာထိုးတစ်သည်။ ခွေးခြေသထိုးထိုးတစ်သည်။ [ထပ် also means to attract, as a magnet does a needle or amber does dried (ထတ်ထတ်) grass. It also means to scintillate as the rays of a precious stone, ကျောက်အရောင်ထပ်].

ထမား, what is it? show it! ထမန်း။ ဖုန်း။ ပြစမ်းပါ။

ထယ်, pron. you, mas. or fem., used vocatively only (disrespectful), ထယ်ပြောသည့် စကား နားမထောင်ဘူး။ တယ်မထင်နှင့် (တယ် is only used towards inferiors or those who have acknowledged one's authority in by-gone days).

ထရှို့, plur. of ထယ်။ ဘယ်သွားကြသလဲထရှို့။ ထရှို့ကြသတား (obsolescent).

ထထု, int. of calling, halloo, ထထုထထသွားမည်ဆိုထဲ။

ထဟ, adv. laughingly, တဟတ။ တဟတနှင့် တယ်ရယ်နိုင်သည့်လူ (less than တားတား).

ထံ, a. with stunted tusks, as an elephant.

ထာ, 1, n. a thing, အရာစုစု။ Der. အဟာ။ တယ်သူ့ဟာထဲ။ သည်ဟာဘာထဲ။

ထာ, 2, v. to lie open, unenclosed, ထင်းထင်း [to be imperfectly devised as a scheme or plan, အကြံဟာသည်။], to be not

quite full as a box, 'pa, &c., သည်သစ်တာ (သေတ္တာ) ထာသေးသည့် အထည်ထည်တွင်သို့သေး၏။

တာတာတာ, *adv.* with too large an opening, uncomfortably, as the stomach for want of food, နေ့လိုထိုင်လိုဟာတာတာရှိသည်။

——ထာ, *a.* or *adv.* open, unenclosed, ပလာဟင်းလင်းအမိုးအကာမရှိ ဟာလာရှိသည်။

——လာဟင်းလင်း, *adv.* same, ဟာလာဟင်းလင်းရှိ။

ထာ, 3, *int.* prohibitive; ဟာမလုပ်ပါနှင့်။ ဟာမသရေပါနှင့်။ ဟာသည်လိုမပြောပါကလား။

ထာနိယအရွယ်, *n.* the age of infirmity when strength begins to fail, ဟာနိယအရွယ်ကား အားယုတ်သည်; according to the Burmese the age of infirmity commences at 60, ဟာနိယကား ခြောက်ဆယ်။

ထား, *int.* expressive of wonder or joy, ထားထားထားနှင့်ရယ်လိုက်ကြသည်။

ဟိတ် (Pali ဟေတု), *n.* a prime motive or spring of action, of which there are six (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး။ အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး), namely, လောဘဟိတ်။ ဒေါသဟိတ်။ မောဟဟိတ်။ အလောဘဟိတ်။ အမောဟဟိတ်, a state of being of which there are four, ဒုဂဟိတ်, သုဂဟိတ်, နိဂဟိတ်, ဟိဟိတ်, or according to others three, ဧကဟိတ်, နိဂဟိတ်, and ဟိဟိတ်, implying freedom (from one or more of the three evils, လောဘ, ဒေါသ, မောဟ။

ဟိတ်, 2, *n.* prestige, the power of a name [ထူစွမ်းဟိတ်ထယ်ကြီးသည်, used in a bad or good sense, ဩဘာသိတင်း]။

——တန်ခိုး, *n.* same, ဟိတ်တန်ခိုးထွက်သည့်မင်း။

——ထုတ်, —ထုတ်, *v.* to use the prestige of a name for the sake of effect, မင်းထူစွမ်းကိုထောင်ထောင်ဟိတ်ထုတ်ပါ။

ဟိတ်စာ and ဟိတ်စိ, *see* ဆိတ်စာ and ဆိတ်စိ။ သေနတ်မှန်တော့မည်လိုဟိတ်စာသာလိုသည်။ ခင်ဘျားရေးသည့်စာလုံးဟိတ်စိသေးသည်။ သည်ထက်ဖောက်ဖောက် ရေးထွင်သာကောင်းလိမ့်မည်။ သည်ဘူဟိတ်စိဆိုသည်ထိတင်းရသည်။

ဟိတ်ဟိတ်, *adv.* intensive to words of shivering or trembling, ဟိတ်ဟိတ်တုန်သည် (infrequent), မိန့်မိန့်တုန်သည်။

ဟိန္ဒူ, *n.* a Hindu; ဟိန္ဒူလူလား။ ဟိန္ဒူဘာသာ။

ဟိန်း, *v.* to growl as an animal (ကျွားဟိန်း။ ကြောင်ဟိန်း။ ခွေးဟိန်း), murmur, roar as the wind (လေဟိန်း။ ပင်လယ်ဟိန်း, *see* ပင်လယ် for another definition of ဟိန်း), resound as the protracted tones of a drum-peal [သို(ဝံ) ရှည်ဟိန်း။ ရွှင်းစည်ဟိန်း], as an organ, bell or gong (ခေါင်းလောင်းဟိန်း။ မောင်းဟိန်း), hence တဟိန်းဟိန်း, growlingly, thunderingly, မပြင်ကတဟိန်းဟိန်းနှင့် လုပ်နေသည်။ ခင်ဘျားတို့အိမ်ကခွေးတဟိန်းဟိန်းနှင့်တယ်ကြောက်စရာကောင်းသည်။

ဟိန်းအောင်, *adv.* exceedingly (great, high, &c.) ; မြင့်ထိုက်သည့်ဘုရား
 ကြီးမိုဟ်းနားဟိန်းနေရော့မထွက်ကြီးထိုးထားလိုက်သည်မှာဟိန်းလိုနေရော့။

—ချ, *v.* to give up farther effort, သည်အမှုမအောင်နိုင်ဘူးလို့ဟိန်းချ
 ထားသည်။

ထိမ (Pali), *n.* snow, မိုဟ်းပွင့် (ဆီးနှင်း).

ထိမဝန္တာ, —ထော, *n.* the Himalaya forest, sometimes called ထိမဝန်း
 ထိမဝန္တာထီး, the part of the story of Wéthandara relating
 to his sojourn in the Himalaya forest.

—ထောင်ထန်း, *n.* the Himalayan range.

ထိမ်းမိုထီး, *n.* the Tavoy name for the papaya, သင်္ဘောသီး။

ထိမိ (Pali), *n.* shame, modesty, ရှက်ခြင်း။ ထိမိဩတ္တပ္ပတရား။ ရှက်ကြောက်
 သောတရား။ ထိမိဩတ္တပ္ပတရား ကင်းသောသူ။ “Hiri, shame, that
 “ which deters from the performance of what is improper
 “ to be done, through the influence of shame.”—M.B.

ထီ, *v.* to neigh as a horse ; မြင်းဟီ, to laugh loud and rudely
 (also applied reproachfully to women ; also implies shame-
 lessness of manner), ထယ်ဟီထည့်မိန်းမ။

ထီ, *adv.* ဟီဟီဟီဟီနှင့်ရယ်သည်။

—ဟီထာထာ, *adv.* with loud and shameless laughter, ထယ်ဟီထ
 ထာထာနှင့်ရယ်နိုင်ရမည်ကော။

ထီးရိုးထူးရား, *adv.* headlong, recklessly, hot-headedly (rare in
 colloquial), ပုဏ္ဏားဆိုထီးရိုးထူးရားနှင့်တာမိတ်ဆိုးတာသထ။

ထု (from ထု, to say, declare, mean), *verb. affix*, that, namely,
see Grammar, sec. 119.

ထုတ်, *v.* to be true, မှန် ; hence မဟုတ်ထရုပ်။ မဟုတ်မခံထတ်ထူး။ ထုတ်
 သော့ရှိမထုတ်သော့ရှိ, whether true or untrue.

—ကဲ့, *adv.* yes, it is so ; ထုတ်ကဲ့ရော့မည်, true indeed ! (*i.e.*, not
 true), ယု။ ထုတ်ကဲ့ရော့မည်လား။

—ချည်, *contraction* of ထုတ်ချေ၏ (colloquial).

—ငြား, used in some adverbial form only.

—ငြားသော်လည်း, an *adverbial expression equivalent* to al-
 though, ထုတ်ပင်ထုတ်ငြားသော်လည်း။

—စ, is it so ? equivalent to ထုတ်ကဲ့လား။ ထုတ်မှထုတ်ပါစ။ ထုတ်ပါစ။
 (frequently *pron.* ထုတ်ပစ).

—မှန်, *v.* to be certain, true ; ထုတ်မှန်သည့်စကားထုတ်ထိုင်းမှန်ရကီ
 ပြောပါမည်။

—ထူး, *v.* same ; used only in the negative, မဟုတ်မထူး။

—တပ်, *v.* same, အထုပ်အတပ်။ ထိုစားလို့ပြောသည်ကိုထကယ်အတုပ်အတပ်
 မှတ်ထားသည်။ ထုတ္တိတုတ္တိပြောသည်။

ဟုတ်ခနဲ, *adv.* instantly, ရှင်ခနဲ။ ချေခနဲ။ မီးကျထွင်ဟုတ်ခနဲထထောင်တတ်သည်။
မီးမြင်ထိုမြင်ထိုက်ထွင်ဟုတ်ခနဲထောက်သည်။

ဟုတ်ချည်း, *adv.* same (?)

ဟုန်, 1, *v.* to be quick and violent, ဟွင် and မြင်း; not used assertively; hence အဟုန်။ (တဟုန်ထိုး) (*pron.* တဟုန်ထိုး) မြင့် (မြင် ဟွင်) တတ်မြင်းသည့်မြင်းထဲတာရှည်မီးဟွင်ဖားတတ်သည်။ တဟုန်ထိုးကောင်း also applied *figuratively* as တဟုန်ထိုးကောင်းသည့်လူ, *i.e.*, good for a dash, but not for continued effort.

—ခနဲ, *adv.* quickly and violently.

—ဟုန်, *adv.* same.

ဟုန်, 2, *v.* to fail, as when the motion of a ship corresponds not to effort made to sail or steam (ဟုန်); to fail through excess, as when fruit corresponds not to the growth and apparent thriftiness of the tree, စပါးဟုန်သည်။

ဟုန်း (၀၆), 1, *n.* a kind of creeper [the *Anamirta cocculus* or *Cocculus Indicus*?] (used for destroying fish; the bark of the သစ်စလွေ is also used in Upper Burma).

ဟုန်း, 2, *v.* to roar, as a tiger, a storm, fire, the waves of the sea (*see* ဟိန်း).

—ခနဲ, *adv.* roaringly, with great quickness, violence, and noise; မီးဟုန်းခနဲထ, more than ဟုန်းခနဲ။

—ရုံး, *adv.* boastingly; ကြီးဝါးစွာ။ ဓာထိပုည။ ဂုဏ်ဓာနဖြင့်။ သံဝဟုန်းရုံး။ ဆက်မဲ့ကြိုးသား။

—ဟုန်း, *adv.* same as ဟုန်းခနဲ။

ဟုင်, *pron.*; *see* ဟို။ ဟုင်အထဲမှာ။ ဟုင်ရှင်းပြည်မှာ။

—ဆီမှာ, *adv.* away off there, away off yonder (colloquial).

ဟု, 1, *v.* to say, declare, to mean, ဆိုဆိုထို; not used assertively (very infrequent in colloquial).

—ထို, *v.* same.

ဟု, 2, *v.* to sound as a buzzing noise in the ear; နားဟုသည်။ နားထေ ထွက်ထိုဟုနေသည်။ နားဟုထိုတာမျှကြားဘူး။

ဟူးရူး, *n.* astrological deductions, an astrologer.

—သမား, *n.* an astrologer; သမားဟူးရူးနှင့်ထုတ်ပါသော်လည်းချမ်းသာ နှင့်မရသေဆိုးရှာလေသည်။

ဟူးဟူး and ထဟူးထူး, *adv.* expressive of the noise which the words indicate; ထေထဟူးဟူးထိုက်သည်။ ဟူးဟူးပြောင်ပြောင်မီးထောင်။

ထေ (Pali), *int.* vocative, calling at a distance or answering, or expressive of joyful surprise (rare in colloquial); ထေ။ အိုသူ

တော်ကောင်းတို့။ မယ်။ ငါတို့သည်။ တဏှာမ။ ရွတ်ကြကုန်အံ့။ ဟေ။ အချင်း
ယောကျ်ားတို့။

ဟေဓန္တရာဇ် (*pron.* ဟေဓန္တရာ) (Pali), the cold season; ဆောင်းကာလ
ဥဗ္ဗဉာဏ်။ အပူဉာဏ်။

ဖော, *int.* same as ဖေ (made use of in frightening away spar-
rows in the rice-fields).

ဖေး, 1, *int.* same as ဖေ။

ဖေး, 2 (Beng. ဖေးလာ), *int.* indicative of effort.

ဖဲ့, *int. censuring, threatening, hence* ထမဲ့ဖဲ့, *adv.* threateningly;
ဖဲ့နော်တယ်သူမှတူထင်။ ငါဖဲ့နော် သူများလိုမခံဘဲရှိလိမ့်မည်။ နင်ထားဖဲ့ဖို့
အောင်ထောင်ဖဲ့။ ယောကျ်ားဖဲ့။ ထားဖဲ့။ ထွေးဖဲ့။ ထွေးနား။ (used also in
speaking to persons quite inferior, ဖဲ့။ နင်တယ်သွားမည်ထဲ။ ခင်
ဘုားကျွန်တော်ကိုထမဲ့ဖဲ့နင့်မခံချင်ဘူး)။

ဖော, 1, *v.* to utter in a formal manner, as in preaching (ထရား
ဖော), prophesying, foretelling, နိဒိတ်ဖော။ ဗေဒင်ဖော; [to
render the meaning of, as of Pali into Burmese, *e.g.*, ဝိသုဒ္ဓိ
ခြင်းကိုဖောပါသည်]။

—ကြား, *v.* to preach and instruct (ထရားဓမ္မဟောကြားပြသသည်)။

—ပြော, *v.* same.

ဖော, 2, *int.* indicative, there! ဖေးကြည့်ဝမ်း။ ဟောတယ်မှယ်ရှိ။ ဟော
ထမ့်မှယ်ရှိသထဲ။ ဟောသည်ဆိုလျှင်ပါ။

ဟောဟော, *adv.* freely, all at once! hence တဟောဟော, *adv.* one
after another, without intermission (ရေတဟောဟောစီးကျသည်။
ထမဲမဲစီးကျသည်)။

—ထိုင်းထိုင်း (*pron.* ဟောဟောထိုင်းထိုင်း), *adv.* frankly, openly, unre-
servedly; ဆည်သူသဘောကောက်ကျပ် ခြီးထဲခြင်းမရှိ။ ဟောဟောထိုင်း
ထိုင်းထဲ။ (or ဟောဟောထိုင်းထိုင်းကြီးထဲ)။ ဟောဟောထိုင်းထိုင်းပြောထတ်
သည်။

ဟောက်, 1, *v.* to be low, hollow, sunken, as the contents of a
vessel not full (ကျွန်ုပ်ရေတကောင်းထဲမှာရေကိုအပြည့်ထည့်ထားသည်။
ထရဟောက်ပြီ။ ထူထူသောက်သထား။ ဆန်ကိုပြည့်အောင်ခြင်ပါ ဓဟောက်ပါ
စေနှင့်။) (In speaking of clothes and piece-goods, ဟာ is
preferable to ဟောက်; ဟောက် is used with reference to dry
and liquid measures); ဟောက် is also applied to the eye
when sunken from illness or want of sleep, မျက်တွင်းဟောက်။
မျက်တွင်းကျသည်။ မျက်တွင်းချောင်း။

—ဟောက်, *adv.* sunken as a perished eye; မျက်ထုံးဟောက်ဟောက်
ကန်းသည်။

ဟောက်, 2, *v.* to snore (ဟောက်တတ်သောသူဆင်းရဲတတ်သည်။ သွားကြိတ်။
ဆိပ်ဟောက်။ ဝါစုပြောက်နွားကိုယူရှောင်သည်), to roar as a lion or

cry as a *ရီ* (the barking deer); [ထောက်, to cry as the *ထင်*, the brow-antlered rusa].

ထောက်, ၃, *adv.* there at a distance' (provincial and considered inelegant).

ထောင်, ၁, *v.* to be rancid; to have the smell of substances long decayed; ပုပ်လိုက်သည်မှာဟောင်းလိုနေရော။ဟောင်းစေ့နံ့သည်။

—စပ်, —စပ်စပ်ခြင်, *v.* same, but less than ဟောင်း။

—ပုပ်, *v.* same.

ထောင်, ၂, *v.* to bark; ခွေးဟောင်းသံ။ခွေးဟောင်းတိုင်းထထွင်မဆိပ်ရဘူး။

ဟောင်း, *v.* to be old, not new, မသစ်။ဟောင်းသောအဝတ်နှင့်ထူထပ်စင်ထိုစေ့ထူထပ်ဘူး။စကားဟောင်း။ (ancient, obsolete language) [ဆိပ်ဆိုဟောင်းပျက်အဆိပ်သက်။ ထုဆိုဟောင်းပျက်။ အပြောခက်။ (သည်ရွာမှာထူအမျှားရှိကြသည်။နေဟောင်းရှိဟောင်းချည်းသဲ)] သည်ရွာမှာနေဟောင်းထိုင်ပေ (ဘော်) ထုချည်းတည်း။ ဟောင်းသာဟောင်းမကောင်းဘူး။သစ်သာသစ်မပြစ်ရဘူး။

—နွမ်း, *v.* to be old and faded as a garment; ပုဆိုးဟောင်းနွမ်း။

—မြင်း, *v.* to be very old and crumbling; ဟောင်းမြင်းသောအမှုယခုမှအသစ်ပြုလိုအပြောချင်ပါနှင့်ထော့။

ထောင်ပွာ, *adv.* loud and noisy in speaking; စကားထောင်ပွာဟောင်ပွာနှင့်ပြောတတ်သည်။တခွန်းမှမှတ်စရာမပါဘူး။

ဟောင်းလောင်း, *adv.* with a hole through, hollow throughout (in an exposed manner) [also applied to the wearing of a puhso or htamein in an unintentionally indecent manner, ထဘီဟောင်းလောင်း။ပုဆိုးဟောင်းလောင်း]။

—ပေါက်, *v.* to be fistular, tubular; ငွေတရားထိုးမိလိုဟောင်းလောင်းပေါက်သွားပြီ။ပဲခူးမြို့နှင့်ရန်ကုန်မြို့မီးရထားလမ်းဟောင်းသောင်းပေါက်ခဲ့ပြီ။

ထော့ရမ်း, *v.* to be disrespectful, insolent (to be dissolute), one kind of ထွပ်ပေါ်။ရမ်းကား။သူတပါးများစော်ကားရမ်းကားထော့ရမ်းသည့်လူ။သူတပါးဥစ္စာကိုထော့ရမ်းထော့သွင်းတယ်များသည့်လူ။မထော့ရမ်းနှင့်။မထော့သွင်းနှင့်။ထော့ရမ်းလော်မာ။

ထော်, *v.* to be completely exhausted, out of breath, either from great fatigue or extreme thirst; more than ထိုက်။မောထွန်းထိုက်အထက်ရှုများဟော်နေသည်။ရေဇာတ်ထွန်းထိုက်ဟော်နေရောသည်။

—ထော်ထော်, *adv.* in an exhausted state; နေထိုက်ထိုက်ဟော်ထော်ထော်ရှိသည်။

ထော်ထော်ထံထံ, *adv.* rousing (infrequent).

ထို, *pron.* that (colloquial); ထိုး (ထိုထု), yon, being at a distance within view, [occasionally used with reference to ages long ago; ထိုရှေးထဝေး။ ထိုကမ္ဘာက။ မောင်ဟိုသင်း (*pron.* စင်း), မထိုသင်း (*pron.* စင်း), equivalent to the English colloquial terms

"Mr. what's his name," "Mrs. what's her name;" ထိုသင်း is frequently used when the speaker is alluding to something which has escaped his memory (ထိုသင်းထာထေ။ ညောင်တုန်းမြို့၊ ထိုသင်းထေ။ သင်းနာမည်မသိရနိုင်ဘူး) or to something which he does not specify by name but points to, ထိုသင်းထူ့ပါ, in colloquial ထိုသင်း (usually *pron.* ထိုင်း)။

ထိုမှာ, *adv.* yonder, over there.

ထိုက်, 1, *v.* to be slightly concave, sloping inwards (rare) ; ရှိတ် (far more common).

ထိုက်, 2, *v.* to pant, to be out of breath ; နေပူထွန်းထိုက်လျှားထိုက်ထိုက် နေခါး။

ထိုက်, 3, *int.* expressive of any strong emotion ; ထိုက်ကွန်ထော်ငွေ ထိုင်မေ့နေရင်ဖြီ၊ ခမည်မထင်ပါဘူး။ ထိုက်ဆါဖြင့်ခက်ခဲ့ပြီအားကိုးစရာမရှိဘူး။

ထိုင်း, *v.* to be without a tusk, though full grown, as an elephant, ဆင်ထိုင်း (a muckna), without a wife or husband though arrived at a marriageable age, as လူပျိုထိုင်း, an old bachelor ; အမျှိုထိုင်း, an old maid ; အပျိုကြီးထိုင်းမနေ။ ထိုင်းထိုင်းဆွေ ခွာစောင့်နတ်ကြီး [ထိုင်း is also applied to cocks which have no spurs, ကြက်ထိုင်း]၊ ထိုင်းကြီးကျွန်း, Negrais Island at the mouth of the Bassein river.

ထိုးထိုး, *adv.* far and wide, as news spread abroad, ထိထင်းထိုးထိုးကျော်ဆည်။ ထိုးထိုးကျော်ဆည်လူ။

ကြိုး, *n.* an astrological term.

Burmese Proverbs, Aphorisms and quaint Sayings.

1. အနှစ်မရှိသည့်တော ကြက်ဆူပင်မင်းမူသည်။ "In a forest of pith (*lit.* a forest of trees without heartwood), the castor-oil plant is king." *Anglicè* "Among the blind the one-eyed man is king."

2. အမှိုက်ကပ်ပြာသစ်မီးလောင်။ "A fire originating from rubbish may burn a graduated tower" (*i.e.*, a spark is sufficient to kindle a great fire, or great effects are produced by small causes).

3. အသွင်မတူအိမ်သူမဖြစ်။ "Persons unlike each other do not become inmates of a house." *Greek* "Like loves like"; "Likeness is the mother of love." *French* "Qui se ressemble, s'assemble." [Also bearing out the idea that every one has his affinity.]

4. အလျင်လိုအနှေးဖြစ်သည်။ "By wishing for haste it becomes delay." *Anglicè* "More haste, worse speed."

5. အရှင်မြင့်ကျွန်ထံ။ "When the master's position is exalted, the servant's becomes decorous."

6. အဝိမ်ကလာသည့်သူ၊ ပြာပူမကြောက်ဘူး။ "He who comes from the Awizi (the nethermost hell), fears not hot ashes." [Meaning that those who have experienced great troubles, or perils, make light of ordinary ones.]

7. အသွားမထော်တလွန်း၊ အစားမထော်တလှ။ "In journeying at an improper time, one step alone is sufficient to cause mishap; in eating, one mouthful."

8. အဆထက်သားထလကြီး။ "The son is a month older than the father," somewhat similar to မိကျောင်းမင်းရောင်းပြီ။

9. အချစ်ကြီးအမျက်ကြီး။ "Great love, great resentment."

10. အသည်ဝန် ထုန်းကြီးထို့ ပါနောက်က ခြေတင်သည်။ "Because the Athè Wun is powerful, (Nga) Panauk lifts up his foot," [in the scriptural sense of "lifting up the heel against," *i.e.*, treating with insolence], similar to the proverb ထုရုံးနားနေတောင်သင့်ခွေး

11. အမေပုတ်ထဲမှာမအောင်းဘူး။ "Mother is not hiding in the paddy bin;" this saying is applied to statements which 'let the cat out of the bag.'

12. အရပ်ကောင်းမှအလောင်းထွသည်။ "When the quarter (of the town or village) is united, the corpse is beautiful" (shewing the advantages of being united).

13. အိမ်နီးရှင်းကောင်းမှထင်ထောင်းရသည်။ "By having good neighbours one gains a good husband" (also shewing the advantages of being united).

14. အသရေရွှေပေးလို့ရ။ "One cannot gain a good reputation by giving gold for it." *French* "Bonne renommée vaut mieux que ceinture dorée." "A good reputation is worth more than a golden girdle." *Anglicè* "A good name is better than riches."

15. အထောက်မထတ် အမိုးဖြစ်သည်။ အမိုး ထက်က အထောက် ဖြစ်သည်။ "Should one not be dexterous, what one picks up becomes the subject of a charge of theft. If dexterous in theft, what one steals may be regarded merely as something one has picked up." [Similar in meaning to the English proverb 'what is one man's meat is another man's poison.']

16. အရင်ရှိမှအရိပ်ထွက်သည်။ "It is only when there is an elevation that a shadow is cast." *Anglicè* "No smoke without fire."

17. အထူးထိုရောင်ရှုပထောင်သည်။ "He affects the appearance of one amicably inclined," (said of persons who act hypocritically).

18. အဆင်ထန်စကားထန်ထွက်သည်။ "Uncomely speech cometh from an uncomely appearance." *Anglicè* "What can you have from a hog but a grunt?"

19. အမေရိုက် အမေကယ်ပါ။ အဖထရိုက် အဖေကယ်ပါ။ "If mother beats me, let her save me"; "if father beats me, let him save me." In the way of a person throwing himself entirely upon the mercy of the person he has transgressed against.

20. အရိပ်ခိုခို၊ အခက်ချိုးချိုး။ "Taking shelter under the shade of a tree and breaking off its branches." Said of ungrateful persons; similar in meaning to သားရေပေါ်အိပ်၊ သားရေနားထိုးစား။

21. အိုးကမပူစောင်းကပူသည်။ As in the way of reversing the natural order of things; ရှင်တုရင်အတွက်ကြောက်ကကြောင့်ကြသည်။ has a similar meaning.

22. အိမ်ရှေ့အိမ်နောက်မချင်းသား။ "Should the front part of the house be hot, the back part will be uncomfortable," meaning that when the chief persons in a household disagree, the unhappy feeling permeates all.

23. ကမ္ဘာမီးထောင်ရာဆီမီးခွက်တောက်သလို။ "Like the oil-lamp giving light when the universe is in conflagration," as in the way of insignificant matters obtruding themselves upon important ones.

24. ကျွန်ုပ်တို့ဆန့်ကျင်စကားပြောသည်။ In the way of speaking in a contrary, incompatible manner.

25. ကွင်းထီးကြိုက်တောင်ခုခို။ “ Sending him who likes betel-nut to Taungnu,” as in humouring the wishes of another (usually implying that it is done unintentionally).

26. ဂျွဲပါးစောင်းဖီး။ “ Playing a lute near a buffalo,” in the way of wasting one's time and energy on a fruitless undertaking.

27. ကျွဲနှစ်ကောင်ခတ်ထွင်မြေဝပ်ခံနိုင်။ “ When two buffaloes fight the myéza grass (between them understood) is unable to withstand their doing so,” as a person being on the horns of a dilemma.

28. ကင်းမြေမျှားမြေတချောင်းကျိုးထွင် အသွားမပျက်။ “ Though the centipede should have one of its legs broken, it does not interfere with its power of movement.” Very similar in meaning to ဆင်ကြီထွင်, &c., *which see*.

29. ကြက်မငွန်ရွှံ့မလင်း။ “ Day does not dawn because the hen crows ” (applied to interfering, officious women).

30. ကုလားကိုခိုင်ရွှံ့ရခိုင်ကိုမည်။ “ Not being able to vanquish the Kula, he makes a dead set at the Arakanese.”

31. ကိုယ်တွေကိုယ်မြင်သူ (မျှား) မတွေ့ကိုယ်ရယ်ချင်။ “ One does not observe one's own plainness (of appearance), but wishes to laugh at that of others ” [Crimina qui cernunt aliorum, non sua cernunt].

32. ကြွယ်ခတ်။ ကြွယ်မှတော့ရှောင်။ “ If one cuts down the ‘kyu’ reed, do not let even its stump remain.” As in the way of destroying one's enemies “root and branch.” [N.B.—The ‘kyu’ reed, unless stubbed up, grows again.]

33. ကျီးကိုဗုတ်ရိုသေ။ ဗုတ်ကိုကျီးရိုသေ။ “ The crow-pheasant (coucal) respects the crow and the crow respects the crow-pheasant,” as in the way of persons mutually assisting one another. *Greek* “ Hand washes hand and finger finger,” *i.e.*, men must respect and assist each other.

34. ကျားရဲရာကြမ္မာမလေးသာ။ “ When the tiger is bold, it is not easy to blame one's law of fate,” meaning that one can blame no one but one's self if one runs into danger willingly.

35. ကြက်ကိုအရိုးထူကိုအမျိုး။ “ With fowls it is the hereditary strain, with men the lineage.” Somewhat similar to the old French proverb ‘Le bon sang ne peut mentir.’

36. ကြက်ကိုအမြင်လူကိုအချစ်။ “ With fowls it is the gizzard (that is best to eat), with men affection.”

37. ခြေနှစ်ချောင်းကေလံနှင့် မင်းတွေမျှောထွင်မဆည်နှင့်။ “ Do not rescue the two-legged (*i.e.*, human beings), nor save the boat of

an official when it comes floating down stream." (Somewhat similar to ခင်းထိကိုယ်ထိ).

38. ခွေးမြီးကောက်ကျည်ထောက်စွပ်သည်။ "Thridding the crooked tail of a dog through a tube," meaning that when it is withdrawn it will be as crooked as ever [meaning that it is hopeless to try and reclaim an incorrigible scoundrel, or to expect him to reform].

39. ချဉ်းသီးနှင့်ဆားအတူထူထားချဉ်းသီးဆားဖြစ်လတ္တံ့။ "Should acid fruit and salt be kept together, acid fruit will become salt." [Same meaning as ခဲနှင့်နီပါး အတူထား နီပါးခဲစေနိုင်လတ္တံ့။] Both these proverbs mean that if a person associates with wicked persons, he will become wicked. They are always used in a bad sense.

40. ခွေးရှူး ခွေးကောင်းနှင့်ထိုက်ကြထွင်ခွေးကောင်းနားရှက်အဖြစ်ပဲရသည်။ "When a healthy dog and a mad one bite each other, the healthy one has to undergo his ear being lacerated," meaning that persons of position and respectability should not enter into rivalry with disreputable ones.

41. ခွေးငွေးချန်ထို့မှီမဝ။ "Though the dog-flea may jump, it raises no dust," like an insignificant person trying to encompass the ruin of a mighty personage [similar in meaning to ဖျိုးစေ့နှင့်ပြင်၍ မြင်းမိုရ်ထောင်မထိမ်း].

42. ခွေးထောင်ခြံတောင်ပိုမပြေး။ "Though the dog may bark, the ant-hill does not run away." [Same meaning as ခွေးငွေးချန်ထို့မှီမဝ].

43. ခေါင်းတထုံးကိုရေအိုးနှစ်ထုံးမရွတ်နိုင်။ (as in the way of depreciating the performance of the impossible).

44. ခလုတ်ထိမှအပ်တည်သည်။ "It is only after striking one's foot against an obstacle, one thinks of one's mother" [as a person overtaken by misfortune remembering old friends, their instructions, advice, &c.].

45. ဆင်ကြိုထွင် ကျွဲထောက် ရသေးသည်။ "Though the elephant may shrink in size, one still has as much of him as a buffalo" (figuratively applied to those who have had large pecuniary losses, but are, notwithstanding, far from being ruined). Similar to the Greek proverb "Even the camel, when mangy, bears the burden of many asses."

46. ဖျိုးစေ့နှင့်ပြင်၍ မြင်းမိုရ်ထောင်မထိမ်း။ "By hurling the seed of the 'zi' (the jujube) plant at the Myinmo Mountain, it does not lean to one side." [The same meaning as ခွေးထောင်ခြံတောင်ပိုမပြေး။ ခွေးငွေးချန်ထို့မှီမဝ].

47. ညောင်ခြံထူးပုတ်သင်ဥပေါ်ထိန်မည်။ "In digging for the banyan root, the egg of a chameleon may appear," somewhat similar to the English proverb "Let sleeping dogs lie," and the Latin one "Malum bene conditum ne moveris."

48. ထောမီးလောင်ထောကြောင်ထက်ခတ်မောင်းခတ်။ "When the forest gets on fire, the wild cat slaps its (upper) arm," meaning that bad, turbulent characters take advantage of a time of general anarchy and confusion to commit excesses (*see* ထက်ပန်းပေါက်ခတ်).

49. ထမ္ဘေယိုးကထောင်ပေခွဲထထိုးပါဘဲ။ "Though the hen may cackle all day, she lays only one egg," [in the way of bowing to the inevitable. *Italian* Che sara, sara. "Whatever will be, will be."]

50. တပါသေဘူးမှဖုညီထိုးနားထည်။ "After one has once died, one understands the price of boards." Both this and the proverb ခွန်ဘူးသောစာသူထ်။ "Like the fledgling sparrow that has been struck by a stone," are very similar in meaning to the English one "A burnt child dreads the fire" and the Latin one "Ad tristem partem strenua suspicio."

51. ထချက်ခတ်နှစ်ချက်ဖြတ်။ "Making two severances with one cut of a dá." *Anglicè* "Killing two birds with one stone."

52. ဖိတ်တိတ်နေထထောင်တန်သည်။ "Remaining silent is worth one thousand pieces of gold." *Anglicè* "Silence is golden."

53. ထောင်မှူးမရှိထောင်ကျသည်။ "Owing to the Jailor's helping him, he went to jail." *Anglicè* "Save me from my friends."

54. နှုတ်ခမ်းပဲ့ချင်းမီးခှုတ်ပါနှင့်။ "Let not those who are respectively hare-lipped blow the fire," (with their mouths). *Anglicè* "People who live in glass houses should not throw stones."

55. နားရှေ့ထွန်ကျူး။ "The plough protrudes itself in front of the plough." *Anglicè* "To put the cart before the horse." The French and Latin proverbs are truer equivalents, namely, "Mettre la charrue avant les bœufs" and "Currus bovem trahit."

56. ခေယ့်ထွင်ငါ့ထေးကျိမေးထေ့။ "If you do not believe me, ask my wife." [In the way of a person making an appeal to an intimate friend for the confirmation of a dubious statement, *e.g.*, A makes a certain statement which B discredits. A refers B to his (A's) intimate friend C. B demurs on the ground that naturally C would confirm *anything* A had said, and makes the remark "It is like saying 'if you don't believe me, ask my wife.'"]

57. မိကျောင်းမင်းရောင်းပြ။ "To teach the King of the crocodiles the water business." *Anglicè* "To teach your grandmother to suck eggs." *Latin* "Aquilam volare doces," "You are for teaching an eagle how to fly."

58. မြစ်ကောင်းလျက်ထောင်တိမ်ဖျက်သည်။ မင်းပင်ကောင်းလျက် မင်းမျှော်ဖျက်သည်။ "Notwithstanding a river may be a fine one, its shoals destroy its value;" "Notwithstanding a ruler may be good, his dependents ruin him."

59. ခြွေပွေးခါးပိုက်ဖိုက်။ "Cherishing a viper in one's bosom."

60. ယိုးဒယားအောင်မှဆေးကြောင်ထသည်။ "After Siam has been vanquished, the animals tattooed on him appear in bold relief." [*Latin* "In pace leones, in prælio cervi," "Lions in peace, deer in war."]

61. ရှင်တုရင်ပုဆိုးပိုးချည်း။ "The King's puhso is pure silk," "Noblesse oblige."

62. ထင်းတထောင်ငှက်တိုင်းထသည်။ "Every bird is as beautiful as the vulture." *Anglicè* "There are as good fish in the sea as ever came out of it."

63. သူရီးတလူသူတစ်သည်။ "Like the thief shouting 'လူ' 'လူ' 'လူ' 'လူ,' being the cry raised by Burmans when aware of the presence of a thief, or when going in pursuit of one."

64. ထောင်တွန်းသည့်ခွေးလူမသေး။ "People do not pay attention to a dog that is always barking," an inverted equivalent of the boy who was always crying "wolf," "wolf."

65. သမားများသားသေသည်။ "Owing to there being many physicians, the son died." *Anglicè* "Too many cooks spoil the broth."

66. သံကိုယ်သံဖျက်သံချေးထက်။ "Iron destroys and rusts itself" in the way of a man being his own enemy; same meaning as ထယ်သူမည်မိမ့်။

JUDSON, ADONIRAM
JUDSON'S BURMESE-
ENGLISH DICTIONARY
RANGOON 1893
PM087- 1322